ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်

သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန သာသနာရေးဦးစီးဌာန

တိပိဋကတ်

ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ - ၄ ၊ အပိုင်း - ၃

(ဦ - ဩဋ္ဌမိုက)

(အဘိဓာန်ပုဒ်ပေါင်း - ၅၁၆၃ - ပုဒ်ပါဝင်သည်)

(အတွဲ - ၁၅၊ ၁၆။ အတွဲ - ၄ - အပိုင်း - ၂ တို့၌ ဖြည့်စွက်အပ်သောပုဒ်များ ပါဝင်သည်)

မန္တလေးမြို့.

မစိုးရိမ်စာချနာယကအဖွဲ့က ရေးသားပြုစုသည်။

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်

သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန သာသနာရေးဦးစီးဌာန ပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သည်။

သာသနာ ၂၅၅၃ ကောဇာ ၁၃၇၂ ၂၀၁၀

တိပိဋကတ် ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန သာသနာရေးဦးစီးဌာန

တိပိဋကတ်
ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ - ၄ ၊ အပိုင်း - ၃

(ဦ - သြဌမိုက)

(အဘိဓာန်ပုဒ်ပေါင်း - ၅၁၆၃ - ပုဒ်ပါဝင်သည်)

(အတွဲ - ၁၅၊ ၁၆။ အတွဲ - ၄ - အပိုင်း - ၂ တို့၌ ဖြည့်စွက်အပ်သောပုဒ်များ ပါဝင်သည်)

မန္တလေးမြို့.
မစိုးရိမ်စာချနာယကအဖွဲ့က ရေးသားပြုစုသည်။

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန သာသနာရေးဦးစီးဌာန ပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သည်။

သာသနာ ၂၅၅၃ ကောဇာ ၁၃၅၂ ၂၀၁၀

တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်

အတွဲ (၄) အပိုင်း (၃)

အကြိမ်	အုပ်ရေ	ခုနှစ်
ပထမအကြိမ်	၁၀၀၀	၂၀၁၀

ရန်ကုန်မြို့၊ ကမ္ဘာအေး၊ သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန
သာသနာရေးဦးစီးဌာန
ညွှန်ကြားရေးမှူး ဦးဝင်းနိုင်
(မှတ်ပုံတင်အမှတ် - ၀၃၈၄၃ / ၀၂၄၀၅)
ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည်။

ကျမ်းစာအုပ် ဓမ္မဒါနအလှူရှင်

တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများကို အဆက်မပြတ်
လည်ပတ်ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေနိုင်ရန် ရည်မှန်း၍ ငွေပဒေသာပင်စိုက်ထူကာ
ပညာသံဝတ္တနိကကုသိုလ်ပြုကြသော ဓမ္မဒါနဒါယကာများ

ဦးကျော်ညွန့် + ဒေါ်သန်းမြင့်

သားသမီးမြေးတစ်စု

ငွေကြာယံရိပ်သာ၊ ပါရမီလမ်း
တောင်ဥက္ကလာပမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့။

နတ်လူသာဓုခေါ်စေသောငါ။ ။

တိပိဋကပါဠိ – မြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီး

စဉ်	အဘိဓာန်ကျမ်းစာအုပ်တွဲ	ပါဝင်သည့် အက္ခရာပုဒ်	ပြုစုသည့်အဖွဲ့	မှတ်ချက်
၁	အတွဲ (၁)	အ–မ အနိဋ္ဌက ထိ	ဓမ္မဒီပအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၂	အတွဲ (၂)	အန–မ အဇ္ဈောက္ကဏ–ထိ	ဓမ္မဒီပအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၃	အတွဲ (၃)	အဗျဂ္ဂ–မ အဠာရပ–ထိ	ဓမ္မဒီပအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၄	အတွဲ (၄) အပိုင်း(၁)	အာ–မ ဥတ္တရာသေယျ–ထိ	ဓမ္မဒီပအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၅	အတွဲ (၄) အပိုင်း(၂)	ဥဒ(၁) မ ဥဠုရာသ–ထိ	မစိုးရိမ်အဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၆	အတွဲ (၄) အပိုင်း(၃)	ဠီ – သြဠုမ္ပိက	မစိုးရိမ်အဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၇	အတွဲ (၅)	က–မ ကိလေဒေတွာ–ထိ	မစိုးရိမ်အဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၈	အတွဲ (၆)	ကိလေသ–မ ဝကာရ–ထိ	မစိုးရိမ်အဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၉	အတွဲ (၇)	စ–မ ဆိဇ္ဇေယျ–ထိ	ဝိသုဒ္ဓါရုံအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၀	အတွဲ (၈)	ဆန္ဒ–မ ဏျပစ္စယတ္ထ–ထိ	ဝိသုဒ္ဓါရုံအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၁	အတွဲ (၉)	တ–မ ထောမေဿာမိ–ထိ	ပခုက္ကူအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၂	အတွဲ (၁၀)	ဒ–မ ဒွေဠကပုစ္ဆာ–ထိ	ပခုက္ကူအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၃	အတွဲ (၁၁)	ဓ–မ နိက္ခာမေသုံ–ထိ	ပခုက္ကူအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၄	အတွဲ (၁၂)	နိက္ခတ္တ–မ နာရသုတ္တနိဗန္ဓန–ထိ	ပခုက္ကူအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၅	အတွဲ (၁၃)	ပ–မ ပဋ္ဌြူဟန–ထိ	ဝိသုဒ္ဓါရုံအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၆	အတွဲ (၁၄) အပိုင်း (၁)	ပဋ္ဌာန်သု–မ ပမဇ္ဇေယျ–ထိ	ဝိသုဒ္ဓါရုံအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၇	အတွဲ (၁၄) အပိုင်း (၂)		ဝိသုဒ္ဓါရုံအဖွဲ့	ပြုစုဆဲ
၁၈	အတွဲ (၁၄) အပိုင်း (၃)	.	ဝိသုဒ္ဓါရုံအဖွဲ့	ပြုစုဆဲ
၁၉	အတွဲ (၁၅)	ဖ–မ ဘောဝါဒီ – ထိ	မစိုးရိမ်အဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၂၀	အတွဲ (၁၆)	မ–မ မိုတပုဗ္ဗ–ထိ	မစိုးရိမ်အဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၂၁	အတွဲ (၁၇)	ယ–မ ရောဟိသ–ထိ	ဘုရားကြီးအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၂၂	အတွဲ (၁၈)	လ–မ ဝဠဂါရထ–ထိ	ဘုရားကြီးအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၂၃	အတွဲ (၁၉)	ဝါ – ဝိဝေကာဓိမုတ္တိ	ဘုရားကြီးအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၂၄	အတွဲ (၂၀)		ဘုရားကြီးအဖွဲ့	ပြုစုဆဲ

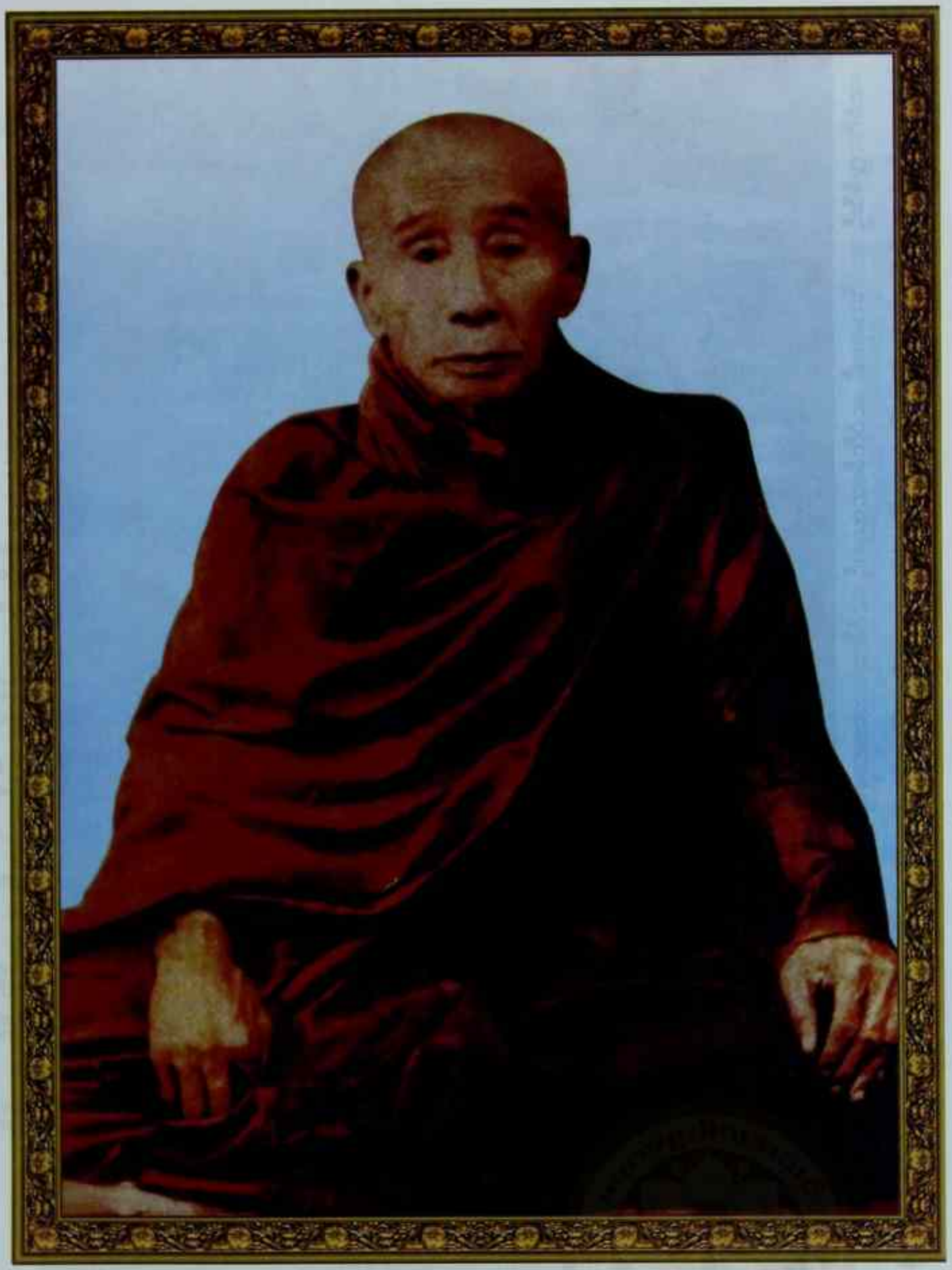

အဂ္ဂါဘိဓဇ မစိုးရိမ်ဆရာတော် ဘဒ္ဒန္တ သုရိယာဘိဝံသ

ဦးခိုင်သောစည်ပင်ထားယာတော်ဓိဝင်ရော ဗဟိုပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး ကမ္ဘာ့ရိုးရာ ဘုရားပေါ်တွင် ရောက်ရှိနေကြသော ဗုဒ္ဓဘာသာ ရဟန်းတော်များ

(ဘာ ဂ ၇)။ ။ဒီတော့ပေါ်မှာ ရောက်ရှိနေကြတဲ့ ရဟန်းတော်များ ကိုယ်တိုင်ကိုယ်စီ ကိုယ်ကျင့်ကောင်းမြတ်ကြပါ။ ရဟန်းတော်ကောင်းတွေ ဖြစ်ကြပါ။ ရဟန်းတော်ကောင်းတွေ ဖြစ်ကြပါ။ ရဟန်းတော်ကောင်းတွေ ဖြစ်ကြပါ။ ။(ဘာ ဂ ၇)။ ။ဒီတော့ ကျွန်တော်တို့ ရဟန်းတော်ကောင်းတွေ ဖြစ်ကြပါ။ ရဟန်းတော်ကောင်းတွေ ဖြစ်ကြပါ။ ရဟန်းတော်ကောင်းတွေ ဖြစ်ကြပါ။ ။

ပထမတန်း ဝဲ မှ ယာ - ဦးဝိမလာဘရာဘိဝံသ ၊ ဦးဝိလာသာဘိဝံသ ၊ ဦးဝါသေဋ္ဌာဘိဝံသ ၊ ဦးရာဇမောဘိဝံသ ၊ ဦးသိရိနန္ဒာဘိဝံသ ၊ ဦးနာယကာဘိဝံသ ၊ ဦးကေသရာဘိဝံသ ၊ ဦးသုစိတ္တာဘိဝံသ ၊ ဦးတိကွဲန္ဒြိယာဘိဝံသ ။

ဒုတိယတန်း ဝဲ မှ ယာ - ဦးကောဏ္ဍညာလင်္ကာရာဘိဝံသ ၊ ဦးနန္ဒာဘိဝံသ ၊ ဦးပညာဇောတာဘိဝံသ ၊ ဦးကုသလာဘိဝံသ ၊ ဦးသူရိယာဘိဝံသ ၊ ဦးပညိန္ဒာဘိဝံသ ၊ ဦးသုစိတ္တာဘိဝံသ ၊ ဦးတိကွဲန္ဒြိယာဘိဝံသ ၊ ဦးဂုန္ဒကာလင်္ကာရာဘိဝံသ ၊ ဦးကဝိန္ဒာဘိဝံသ ၊ ဦးဇနေယျာဘိဝံသ ၊ ဦးပညာဒီပါဘိဝံသ ၊ ဦးဝိစိတ္တာဘိဝံသ ၊ ဦးဓမ္မသီလိတာဘိဝံသ ၊ ဦးကောဏ္ဍညာဘိဝံသ။

တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ-၄၊ အပိုင်း-၃။

(ဥ - ဇ - ဩ - သရ)

မစိုးရိမ်နိဒါန်း

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

"ပါဠိ"ပုဒ်နှင့်ပတ်သက်၍ သိမှတ်ဖွယ်တို့ကို တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန် အတွဲ-၁၊ နိဒါန်း၌ အကျယ်တဝင့်ဖော်ပြထားသည်ကို ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်၊ ဤနိဒါန်း၌မူ အနည်းငယ်အမြွက်မျှသာ ဖော်ပြပါမည်၊ "ပါဠိ"ဟုလည်းကောင်း၊ "ပါဠိဘာသာ"ဟုလည်းကောင်းပြောဆိုရေးသားပါက "ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်၏တရားတော်"ဟု သိမှတ်လက်ခံထားကြပါသည်၊ သို့ရာတွင် "အစေလကပါဠိ" ဟူသော စကားလုံးကိုထောက်သော် "ပါဠိ" ဟူသောစကားလုံး၌ "ဘာသာရေးစာပေ၊ အကျင့်တရားကို ဖော်ပြသောစာပေ" ဟူသောအနက်အဓိပ္ပါယ် သက်ဝင်နေပါသည်၊ မှန်ပါသည်-

ဇ္ဍော မယံ အနဿာမ သာစရိယကာ၊ နေ မယံ ဣတော ဘိယ္ယော ဥတ္တရိတရံ ပဇာနာမ။ ဒီ၃။၄၃။

ဇ္ဍော မယံ အနဿာမာတိ ဇ္ဍော အစေလကပါဠိအာဒီသု၊ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ "အမှာကံ အစေလကပါဠိမတ္တမ္ပိ နတ္ထိ ၊ ကုတော ပရိသုဒ္ဓပါဠိ။ အမှာကံ ပရိသုဒ္ဓပါဠိမတ္တမ္ပိ နတ္ထိ၊ ကုတော စာတုယာမသံဝရာဒီနိ။ စာတုယာမသံဝရောပိ နတ္ထိ၊ ကုတော အရညဝါသာဒီနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၃။၂၅။

အစေလကပါဠိမတ္တမ္ပိတိ အစေလကပါဠိအာဂတတ္ထမတ္တမ္ပိ နတ္ထိ၊ ... **ကုတော ပရိသုဒ္ဓပါဠိ**တိ ကုတော ဧဝ အမှေသု ပရိသုဒ္ဓပါဠိအာဂတပဋိပတ္တိ။ ဒီ၊ဋီ၃။၂၁။

မုသာဝါဒါ ပဋိဝိရတော ဟောတိ၊ အညတရံ ဝါ ပန တပေါဂုဏံ သမာဒါယ ဝတ္တတိ။ မ၊၂။၂၂ရ။

အညတရံ ဝါ ပန တပေါဂုဏန္တိ အစေလကပါဠိ သန္ဓာယာဟ၊ သုရာပါနဝိရတိတိ အ-ဏ္ဍာ။ မ၊ဋ္ဌ၃။၁၈၉။

အစေလကပါဠိန္တိ "အစေလကော ဟောတိ မုတ္တာစရော"တိအာဒိနယပ္ပဝတ္တံ အစေလက-ပဋိပတ္တိဒီပကဂန္ထံ၊ ဂန္ထသီသေနေဝ တေန ပကာသိတဝါဒါနိ ဝဒတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၂။

အထက်ဖော်ပြပါအဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့ကို ထောက်လျှင် "ပါဠိ"ဟူသောစကားလုံးကို ဗုဒ္ဓ၏ တရားတော်များ၌သာမကဘဲ အခြားသောအယူရှိသူတို့၏ တရားတော် (၀ါ) စာပေကျမ်းဂန် (၀ါ) "ဘာသာရေး စာပေ၊ အကျင့်တရားကို ဖော်ပြသောစာပေ"တို့၌လည်း သုံးစွဲကြောင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။

သို့သော်သက်သက်သော "ပါဠိ" ဟူသောစကားလုံးသည်မူကား "ဗုဒ္ဓ၏တရားတော်" ၌သာသုံးနှုန်းသော စကားလုံးဖြစ်ပါသည်။

ထိုပါဠိပုဒ်တို့ကို ထုတ်နုတ်၍ မြန်မာဘာသာသို့ပြန်ဆိုရေးသားအပ်သော ဤတိပိဋကပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကို ဗုဒ္ဓ၏တရားတော်တို့နှင့် ယင်းတို့၏အဖွင့်ကျမ်းများ ဖြစ်ကြသော အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ၊ အနုဋီကာ၊ မဓု၊ ယောဇနာအစရှိသောကျမ်းတို့၌လာသော ပါဠိတည်ပုဒ်တို့နှင့် တွဲပုဒ်တို့ကို ထုတ်နုတ်၍ရေးသားရန်သတ်မှတ်ထားပါသည်၊ သို့ဖြစ်၍သတ်မှတ် ထားသည့်ကျမ်းတို့၌ ယခုရေး သားပြီးသော ပါဠိပုဒ်များသာ ပါဝင်သည်၊ အကြွင်းအကျန်မရှိတော့ဟု ယူဆ၍မရပါ၊ ဆိုခဲ့ပြီးသော ကျမ်းစာတို့ကို ကြည့်ရှုသောအခါ တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်တို့၌ မပါဝင်သေးသော များစွာသော တည်ပုဒ်နှင့် တွဲပုဒ်တို့ကိုတွေ့ရှိရသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်၊ သို့ဖြစ်၍ မစိုးရိမ်အဘိဓာန်အဖွဲ့မှ ရေးသားပြုစုခဲ့သောအဘိဓာန်တို့၌ မပါရှိသေးသောပုဒ်အသစ်များကို ဤအဘိဓာန်ကျမ်း၌ ထပ်မံဖြည့် စွက်ထားပါသည်၊ ဤသို့ဖြည့်စွက်ရုံမျှဖြင့် အဘိဓာန်ကျမ်းကြီး၌ ပုဒ်အားလုံးပြည့်စုံပြီ ဟူ၍မဆိုနိုင်ပါ၊ မှန်ပါသည်– အဘိဓာန်လုပ်ငန်းဟူသည် ကျယ်ဝန်းလှသောလုပ်ငန်း၊ အဆုံးအပိုင်း အခြားသတ်မှတ် မရကောင်းသောလုပ်ငန်း ဖြစ်ပါသည်၊ သို့ဖြစ်ပါ၍ ဤတိပိဋက ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းတို့၌ ပုဒ်အားလုံးပြည့်စုံပြီဟုလည်းကောင်း၊ ထိုထိုပုဒ်တို့၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်အားလုံးသည်လည်း ပြည့်စုံပြီ ဟုလည်းကောင်း မဆိုနိုင်ပါ၊ ကြွင်းကျန်သောပုဒ်, ကြွင်းကျန်နေသေးသောအနက်အဓိပ္ပါယ်တို့ကို ဖြည့်စွက်ရေးသားနေရဦးမည်သာ ဖြစ်ပါသည်။

မစိုးရိမ်တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကို ရေးသားပြုစုရန် အကြောင်းဖြစ်ပေါ်လာပုံနှင့် ရေးသားပြုစုတော်မူကြသော ကျမ်းပြုအဖွဲ့ဝင်ဆရာတော်များကို ဖော်ပြပါဦးမည်၊ ၁၃၂၈-ခုနှစ် သီတင်းကျွတ်လဆန်း ၁၄-ရက် (၁၃၆၅-ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ(၉) ရက်နေ့တွင် အဘိဓဇမဟာရဋ္ဌဂုရု မစိုးရိမ်ဆရာတော် (ဘဒ္ဒန္တသူရိယာဘိဝံသ)က မစိုးရိမ်နှစ်တိုက် နာယကအဖွဲ့ဝင်ဆရာတော်များအား ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးကော်မီတီအတွင်းရေးမှူးဆရာဦးလှမောင်၏ လျှောက်ထားချက်ကို ပြန်လည်မိန့်ကြားတော်မူကာ တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကို ရေးသားပြုစုကြရန် အထူးသြဝါဒ ပေးလျက် တိုက်တွန်းတော်မူခဲ့သောကြောင့် မစိုးရိမ်နှစ်တိုက် နာယကအဖွဲ့သည် လက်ခံတော်မူပြီးလျှင် ၁၃၂၈-ခုနှစ် သီတင်းကျွတ်လပြည့်နေ့ (၁၀-၁၀-၆၅) တွင်ဆရာဦးလှမောင်ထံသို့ "တိပိဋကပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကို စေတနာဖြင့်ကူညီရေးသားမည်ဖြစ်ကြောင်း အကြောင်းပြန်ခဲ့ပါသည်။

ထို့နောင် မစိုးရိမ်နှစ်တိုက်နာယကအဖွဲ့သည် ရန်ကုန်ပြို့သို့ ကြွရောက်တော်မူ၍ ၁၃၂၈-ခုနှစ်၊ နတ်တော်လဆန်း (၁)ရက်နေ့မှ နတ်တော်လဆန်း (၁၀)ရက်နေ့ (၂၄-၁၁-၆၅- မှ ၃-၁၂-၆၅)အထိ အဘိဓာန်ပြုစုရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွက် ဆွေးနွေးကြပြီးလျှင် မန္တလေးမစိုးရိမ်တိုက်သို့ ပြန်ရောက်ကြသောအခါ အောက်ပါ ဆရာတော်များပါဝင်သော "အဘိဓာနသဟကာရီနိကာယ"ခေါ် အဘိဓာန်စုပေါင်းပြုစုရေးအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းကြပါသည်။

မစိုးရိမ်အဘိဓာန်ကျမ်းပြုအဖွဲ့ဝင် ဆရာတော်များ

အဘိဓေမဟာရဋ္ဌဂုရု မစိုးရိမ်ဆရာတော်ဘုရားကြီး(ဘဒ္ဒန္တသူရိယာဘိဝံသ)ကို အကြီးအမှူးဦးစီးနာယကပြု၍

၁။ ဦးကောသလ္လ၊ မဟာနာယကဆရာတော်, အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ ဂန္ဓဓုရနယူပဒေသကျောင်း။

၂။ ဦးဉာဏဝံသ၊ သက္ကသီဟမူလဓမ္မာစရိယ၊ ဝိနယနယူပဒေသကျောင်း။

၃။ ဦးစန္ဒာဘာသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ သက္ကသီဟဓမ္မာစရိယ၊ ပရိယတ္တိနယူပဒေသကျောင်း။

၄။ ဦးဝိစိတ္တ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ သက္ကသီဟ နှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ အာဂမနယူပဒေသကျောင်း။

၅။ ဦးနာရဒ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတသက္ကသီဟ နှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ အဂ္ဂမဟာအကျော်၊ မာဂဓနယူပဒေသကျောင်း။

၆။ ဦးကုသလ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတသက္ကသီဟနှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ သဒ္ဓမ္မနယူပဒေသကျောင်း။

၇။ ဦးတေဇောသာရ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတသက္ကသီဟဓမ္မာစရိယ၊ သုတ္တန္တနယူပဒေသကျောင်း။

၈။ ဦးသုမန၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတသက္ကသီဟ နှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ မာဂဓနယူပဒေသကျောင်း။

၉။ ဦးကောဝိဒ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတသက္ကသီဟ နှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယဂိုဏဓမ္မာစရိယ၊ ပိဋကနယူပဒေသကျောင်း။

၁၀။ ဦးသာဂရ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတသက္ကသီဟ မူလဓမ္မာစရိယ နှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ အဘိဓမ္မနယူပဒေသကျောင်း။

၁၁။ ဦးပညာဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတသက္ကသီဟ နှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယဂိုဏဓမ္မာစရိယ၊ ပိဋကနယူပဒေသကျောင်း။

၁၂။ ဦးဇယဒိသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ သက္ကသီဟ နှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ပါဠိပါရဂူ၊ စေတိယဂိုဏဓမ္မာစရိယ၊ သာသနနယူပဒေသကျောင်း။။

၁၃။ ဦးသိရိန္ဒ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတသက္ကသီဟနှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယဂိုဏဓမ္မာစရိယ၊ ဓမ္မဝိနယရံသီကျောင်း၊ မစိုးရိမ်တိုက်သစ်။

၁၄။ ဦးနာယက၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတသက္ကသီဟနှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ဓမ္မဒီပကျောင်း၊ မစိုးရိမ်တိုက်သစ်။

၁၅။ ဦးရာဇဓမ္မ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတသက္ကသီဟနှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ဓမ္မဒါယာဒကျောင်း၊ မစိုးရိမ်တိုက်သစ်။

အထက်ဖော်ပြပါ ဆရာတော်(၁၅)ပါးတို့သည် မစိုးရိမ်(၂)တိုက်မှ ပေါ်ပေါက်လာသော ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယဘွဲ့ရ နာယကများကိုလည်း အဘိဓာန်ကျမ်းပြုအဖွဲ့၌ ထည့်သွင်းတော်မူပြီးလျှင် ဥပုသ်နေ့မှအပ နေ့စဉ် နေ့လယ် ၁-နာရီမှ ၃-နာရီအထိ အစုအစုဖွဲ့လျက် တာဝန်အသီးသီးယူ၍ အဘိဓာန်ကိုရေးသားပြုစုတော်မူခဲ့ကြရာ-

၁။ ၁၉၆၉-ခုနှစ် မတ်လတွင် က-မှ ကိလေဒေတွာအထိ အဘိဓာန်ပုဒ်ပေါင်း ရရ၅၃-ပါဝင်သော တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန် အတွဲ (၅)ကိုလည်းကောင်း။

၂။ ၁၉၇၂-ခုနှစ် ဩဂုတ်လတွင် ကိလေသ မှ ကောရ အထိ အဘိဓာန်ပုဒ်ပေါင်း ၁၁၀၅၃-ပါဝင်သော တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန် အတွဲ (၆)ကိုလည်းကောင်း။

၃။ ၁၉၈၂-ခုနှစ် ဇူလိုင်လတွင် ဖ-မှ ဘောဝါဒီ အထိ အဘိဓာန်ပုဒ်ပေါင်း ၉၅၅၁-ပါဝင်သော တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန် အတွဲ (၁၅)ကိုလည်းကောင်း။

၄။ ၁၉၈၉-ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်ပေါင်း ၁၀၂၃၅ ပါဝင်သော တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန် အတွဲ (၁၆)ကိုလည်းကောင်း။

၅။ ၂၀၀၃-ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်ပေါင်း ၆၃၃၈-ပါဝင်သော တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန် အတွဲ (၄) အပိုင်း(၂)ကိုလည်းကောင်း ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေနိုင်ခဲ့ပါသည်။

၆။ ၂၀၀၉-ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ၌ ပုဒ်ပေါင်း (၅၁၆၃) ပါဝင်သော တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန် အတွဲ (၄) အပိုင်း (၃) သည်လည်း အောင်မြင်စွာ ပြီးစီးခဲ့ပါပြီ။

၁၉၆၅-ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ မှ ၂၀၀၉-ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ အထိ ၄၅-နှစ်ခန့်တာ ကာလတိုင်အောင် အဘိဓာန်ကိုရေးသားပြုစုတော်မူကြရာတွင် မူလစတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သောအကြီးအမှူးဦးစီးနာယကဆရာတော်နှင့် အဘိဓာန်အဖွဲ့ဝင် ဆရာတော် ၁၅-ပါးတို့တွင် အောက်ဖော်ပြပါဆရာတော် (၃)ပါးသာလျှင် အဘိဓာန်ပြုစုရေးတာဝန်ကို ဆောင်ရွက်တော်မူဆဲဖြစ်ပါသည်။

၁။ ဘဒ္ဒန္တတေဇောသာရာဘိဝံသ၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ (နိုင်ငံတော်သံဃမဟာနာယကအဖွဲ့ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ) နိကာယနယူပဒေသကျောင်း (ယခင်သုတ္တန္တနယူပဒေသကျောင်း၌ သီတင်းသုံး) မစိုးရိမ်ကျောင်းတိုက်။

၂။ ဘဒ္ဒန္တသာဂရာဘိဝံသ၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ (နိုင်ငံတော်ဩဝါဒါစရိယ) အဘိဓမ္မနယူပဒေသကျောင်း၊ မစိုးရိမ်ကျောင်းတိုက်။

၃။ ဘဒ္ဒန္တရာဇဓမ္မာဘိဝံသ၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ အဂ္ဂမဟာသဒ္ဓမ္မဇောတိကဓဇ၊ နာယကချုပ်ဆရာတော်၊ မစိုးရိမ်တိုက်သစ်။

တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကိုရေးသားပြုစုတော်မူနေစဉ်မှာပင် ပျံ့လွန်တော်မူသော ဆရာတော်များကို ခုနှစ်နှင့်တကွ ဖော်ပြပါမည်။

၁။ ဘဒ္ဒန္တကောသလ္လာဘိဝံသ (မဟာနာယက) (အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ) ဂန္ဓဓုရနယူပဒေသကျောင်း၊ သက်တော် (၈၀)၊ ၁၃၃၅-ခုနှစ်။

၂။ ဘဒ္ဒန္တဉာဏဝံသာဘိဝံသ (မဟာနာယက) ဝိနယနယူပဒေသကျောင်း၊ သက်တော် (၇၇)၊ ၁၃၃၆-ခုနှစ်။

၃။ မစိုးရိမ်ဆရာတော် ဘဒ္ဒန္တသူရိယာဘိဝံသ (အဘိဓဇမဟာရဋ္ဌဂုရု) သက်တော်(၉၆)၊ ၁၃၃၇-ခုနှစ်။

၄။ ဘဒ္ဒန္တဝိစိတ္တာဘိဝံသ၊ အာဂမနယူပဒေသကျောင်း၊ သက်တော် (၇၂)၊ ၁၃၃၇-ခုနှစ်။

၅။ ဘဒ္ဒန္တပညာဝံသာဘိဝံသ၊ အာဂမနယူပဒေသကျောင်း၊ သက်တော် (၄၄)၊ ၁၃၄၂-ခုနှစ်။ (ယခင် ပိဋကနယူပဒေသ၊ ဓမ္မနယူပဒေသကျောင်းတို့၌ သီတင်းသုံးသည်။)

၆။ ဘဒ္ဒန္တဝိသုဒ္ဓါဘိဝံသ (မဟာနာယက) (အဘိဓဇမဟာရဋ္ဌဂုရု) ပါဠိနယူပဒေသကျောင်း၊ သက်တော် (၈၄)၊ ၁၃၄၄-ခုနှစ်။

၇။ ဘဒ္ဒန္တစန္ဒောဘာသာဘိဝံသ (မဟာနာယက) (အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ) ပရိယတ္တိနယူပဒေသကျောင်း၊ သက်တော် (၈၀)၊ ၁၃၄၅-ခုနှစ်။

၈။ ဘဒ္ဒန္တကုသလာဘိဝံသ (မဟာနာယက) သဒ္ဓမ္မနယူပဒေသကျောင်း၊ သက်တော်(၇၀)၊ ၁၃၄၅-ခုနှစ်။

၉။ ဘဒ္ဒန္တကောဝိဒါဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိနယူပဒေသကျောင်း၊ သက်တော်(၃၆)၊ ၁၃၄၈-ခုနှစ်။

၁၀။ ဘဒ္ဒန္တနာရဒါဘိဝံသ (မဟာနာယက) (အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ) မာဂဓနယူပဒေသကျောင်း၊ သက်တော် (၇၆)၊ ၁၃၅၁-ခုနှစ်။

၁၁။ ဘဒ္ဒန္တနာယကာဘိဝံသ (အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ) မဟာနာယက၊ ဓမ္မဒီပကျောင်း၊ မစိုးရိမ်တိုက်သစ်၊ သက်တော် (၇၄)၊ ၁၃၆၂-ခုနှစ်။

၁၂။ ဘဒ္ဒန္တဇယဒိသာဘိဝံသ (အဂ္ဂမဟာဂန္ထဝါစကပဏ္ဍိတ) သာသနနယူပဒေသကျောင်း၊ သက်တော် (၆၃)၊ ၁၃၆၂-ခုနှစ်။

၁၃။ ဘဒ္ဒန္တသိရိနန္ဒာဘိဝံသ (နာယကချုပ်) (အဘိဓဇမဟာရဋ္ဌဂုရု) မစိုးရိမ်တိုက်သစ်၊ သက်တော် (၈၀)၊ ၁၃၆၅-ခုနှစ်။

၁၄။ ဘဒ္ဒန္တသုမနာဘိဝံသ (မဟာနာယက) (အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ) ဂန္ဓဓုရနယူပဒေသကျောင်း၊ သက်တော် (၇၉)၊ ၁၃၆၇-ခုနှစ်။ (ယခင် မာဂဓနယူပဒေသကျောင်း၌သီတင်းသုံးသည်။)

၁၅။ ဘဒ္ဒန္တကောဝိဒါဘိဝံသ (မဟာနာယက) (အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ) ပိဋကနယူပဒေသကျောင်း၊ သက်တော် (၈၁)၊ ၁၃၇၀-ခုနှစ်။

မစိုးရိမ်အဘိဓာန်အဖွဲ့၌ပါဝင်၍ အဘိဓာန်ကျမ်းကို ရေးသားပြုစုတော်မူလျက် အရပ်ဒေသတပါးသို့ ပြောင်းရွှေ့သွားသောဆရာတော်များမှာ ဦးဝိန္ဒကာဘိဝံသ၊ ဦးပဏ္ဍိတာဘိဝံသ၊ ဦးဥာဏဝရာဘိဝံသ၊ (မစိုးရိမ်ကျောင်းတိုက်)။ ဦးဝိလာသာဘိဝံ၊ ဦးဝိမလာဘိဝံသ၊ ဦးပညာဒီပါဘိဝံသ၊ ဦးသုစိတ္တာဘိဝံသ (က)၊ ဦးသုစိတ္တာဘိဝံသ(ခ)၊ (မစိုးရိမ်တိုက်သစ်)တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။

ယခုအခါ၌ တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကို မစိုးရိမ်ကျောင်းတိုက် နာယကဆရာတော် (၁၃)ပါး၊ မစိုးရိမ်တိုက်သစ် နာယကဆရာတော်(၁၇)ပါးတို့ ပါဝင်သောမစိုးရိမ်အဘိဓာန်အဖွဲ့ကရေးသားပြုစုတော်မူကြပါသည်။

မန္တလေးမြို့ မစိုးရိမ်အဘိဓာန်အဖွဲ့ ဆရာတော် (၃၀) ပါး

မစိုးရိမ်ကျောင်းတိုက် ဆရာတော် (၁၃)ပါး

၁။ ဘဒ္ဒန္တပညာသာမိဘိဝံသ၊ မဟာနာယကဆရာတော်၊ (အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ အဘိဓဇမဟာရဋ္ဌဂုရု) ပရိယတ္တိသာသနဟိတ (သက္ကသီဟ)မူလဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ဝိနယနယူပဒေသကျောင်း။

၂။ ဘဒ္ဒန္တတေဇောသာရာဘိဝံသ၊ မဟာနာယကဆရာတော်၊ (အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ) ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ။ နိကာယနယူပဒေသကျောင်း။

၃။ ဘဒ္ဒန္တသာဂရာဘိဝံသ၊မဟာနာယကဆရာတော်၊ (မဟာဓမ္မကထိက၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ) ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)မူလဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ အဘိဓမ္မနယူပဒေသကျောင်း။

၄။ ဘဒ္ဒန္တပဒုမာဘိဝံသ၊(အဂ္ဂမဟာဂန္ထဝါစကပဏ္ဍိတ၊အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ)ပရိယတ္တိသာသနဟိတ (သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယဂ်ီကဓမ္မာစရိယ ဝင့်သကာ၊အစိုးရပထမကျော်၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ သဒ္ဓမ္မနယူပဒေသကျောင်း။

၅။ ဘဒ္ဒန္တကဝိန္ဒာဘိဝံသ၊(အဂ္ဂမဟာဂန္ထဝါစကပဏ္ဍိတ) ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယဂ်ီကဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ပရိယတ္တိနယူပဒေသကျောင်း။

၆။ ဘဒ္ဒန္တဝိစိတ္တာဘိဝံသ၊(အဂ္ဂမဟာဂန္ထဝါစကပဏ္ဍိတ)ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယဂ်ီကဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ဝိနယပါဠိပါရဂူ၊ မဇ္ဈိမနိကာယပါဠိပါရဂူ၊ ဒီဃဘာဏက။ ပါဠိနယူပဒေသကျောင်း။

၇။ ဘဒ္ဒန္တဥေယျာဘိဝံသ၊(အဂ္ဂမဟာဂန္ထဝါစကပဏ္ဍိတ၊အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ)ပရိယတ္တိသာသနဟိတ (သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ အာဂမနယူပဒေသကျောင်း။

၈။ ဘဒ္ဒန္တသာသနာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယဂ်ီကဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ မာဂဓနယူပဒေသကျောင်း။

၉။ ဘဒ္ဒန္တပညာသာမိဘိဝံသ၊ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ဂန္ထဓုရနယူပဒေသကျောင်း။

၁၀။ ဘဒ္ဒန္တဉာဏာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယဂ်ီကဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ပိဋကနယူပဒေသကျောင်း။

၁၁။ ဘဒ္ဒန္တဣန္ဒာဘိဝံသ၊ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယဂ်ီကဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ နိရုတ္တိနယူပဒေသကျောင်း။

၁၂။ ဘဒ္ဒန္တဓမ္မသာမိဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယဂ်ီကဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ဓမ္မနယူပဒေသကျောင်း။

၁၃။ ဘဒ္ဒန္တသီလာနန္ဒာဘိဝံသ၊ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယဂ်ီကဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ သာသနနယူပဒေသကျောင်း။

မစိုးရိမ်တိုက်သစ် ဆရာတော်(၁၇)ပါး

၁။ ဘဒ္ဒန္တရာဇမွာဘိဝံသ၊ နာယကချုပ်ဆရာတော်(အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊အဂ္ဂမဟာသဒ္ဓမ္မဇောတိကဓဇ) ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။

၂။ ဘဒ္ဒန္တကေသရာဘိဝံသ၊ (အဂ္ဂမဟာဂန္ဌဝါစကပဏ္ဍိတ) ပရိယတ္တိသာသနဟိတ (သက္ကသီဟ) ဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယဂ်ံကဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ B.A ဓမ္မဘာကကျော်း။

၃။ ဘဒ္ဒန္တဝါသေဋ္ဌာဘိဝံသ (အဂ္ဂမဟာဂန္ဌဝါစကပဏ္ဍိတ) ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ) ဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယဂ်ံကဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ဓမ္မသမိဒ္ဓိကျော်း။

၄။ ဘဒ္ဒန္တဣန္ဒကာလင်္ကာရာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ **စေတိယဂ်ံက** ဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ဝိနယပါဠိပါရဂူ။ သာမဏေကျော်။ ဓမ္မာဓိပတိကျော်း။

၅။ ဘဒ္ဒန္တတိက္ခိဏ္ဍိယာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ **စေတိယဂ်ံက** ဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ဓမ္မဂါရဝကျော်း။

၆။ ဘဒ္ဒန္တသူရိယာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ **စေတိယဂ်ံကဓမ္မာစရိယ**၊ သဒ္ဓမ္မပါလဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ဓမ္မကာမကျော်း။

၇။ ဘဒ္ဒန္တဓမ္မသီလိတာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ **စေတိယဂ်ံက** ဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ Dipin English (London Business School) B.A, M.A. (Buddhist Studies) သီရိလင်္ကာ၊ ဓမ္မပါလကျော်း။

၈။ ဘဒ္ဒန္တပညိန္ဒာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ **စေတိယဂ်ံက**ဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ဝိနယပါဠိပါရဂူ၊ ဒွိပိဋကဓရ၊ဓမ္မဝိနယရံသီကျော်း။

၉။ ဦးဝိစိတ္တာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ ဓမ္မသဟာယကျော်း။

၁၀။ ဘဒ္ဒန္တနန္ဒာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ **စေတိယဂ်ံက**ဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ဓမ္မပါကဋကျော်း။

၁၁။ ဘဒ္ဒန္တကုသလာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ **စေတိယဂ်ံက**ဓမ္မာစရိယ၊ ဓမ္မဝိမုတ္တိရသကျော်း။

၁၂။ ဘဒ္ဒန္တကဝိန္ဒာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ **စေတိယဂ်ံက**ဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ဓမ္မဌာနကျော်း။

၁၃။ ဘဒ္ဒန္တကောဏ္ဍညာလင်္ကာရာဘိဝံသ၊ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ **စေတိယဂ်ံက** ဓမ္မာစရိယ၊ သဒ္ဓမ္မပါလဓမ္မာစရိယ၊ **သာမဏေကျော်**၊ **အစိုးရဓမ္မာစရိယ**။ ဓမ္မသီတဂူကျော်း။

၁၄။ ဘဒ္ဒန္တဇာနေယျာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ဓမ္မသီတလကျော်း။

၁၅။ ဘဒ္ဒန္တပညာဇောတာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ဓမ္မာနန္ဒသုခကျောင်း။

၁၆။ ဘဒ္ဒန္တကောဏ္ဍညာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ ဓမ္မဒီပကျောင်း။

၁၇။ ဘဒ္ဒန္တတိက္ခိဒ္ဓိယာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယဂံဏ ဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ မစိုးရိမ်တိုက်သစ် (ပြည်ကြီးတံခွန်မြို့နယ်)။

တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်၌ အသုံးပြုသော ပါဠိ , အဋ္ဌကထာ , ဋီကာ ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းအမည် သင်္ကေတများ

ဤတိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်၌ အသုံးပြုသော ပါ - ဋ -ဋီ ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် သင်္ကေတပြုပုံတို့ကို သိရှိရန် ဖော်ပြပါအုံ့။

ကျမ်းစဉ်ပုံ။ ။ ဤအဘိဓာန်တွင် ပုဒ်တစ်ခုအတွက် ပါ-ဋ-ဋီ ကျမ်းများကို အကိုးအကားပြုရာ၌ မူရင်းပဓာနကျသော ကျမ်းစာအုပ်အလိုက် ကိုးကားထားသည်၊ တနည်းအားဖြင့် ကျမ်းစာ အနုအရင့် အဆင့်အတန်း သုံးမျိုးခွဲ၍ ကိုးကားထားသည်။

ဥပမာ- ပါဠိတော်ပြီးမှ အဋ္ဌကထာကိုလည်းကောင်း၊ ထို့နောက်မှ ဋီကာကျမ်းများကိုလည်းကောင်း အကိုးအကားပြုသည်။

ယင်းပါဠိတော်တို့တွင်လည်း နိကာယ် ၅-ရပ် ပိဋကသုံးပုံတွင် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင် ဝိနည်း ၅-ကျမ်းကို ဦးစွာကိုးကား၍ ပြီးမှ ဒီဃနိကာယ်၊ မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ သံယုတ္တနိကာယ်၊ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်နှင့် ကျန် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ကျမ်းများကို အစဉ်အလိုက် ကိုးကားသည်။

ကျန် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင် ကျမ်းများတွင်လည်း (ပူးတွဲပါ ကျမ်းစဉ်ပုံ ဇယားအရ) အဘိဓမ္မာ ၇-ကျမ်းကို ဦးစွာကိုးကား၍ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် စသော ပါဠိတော်များကို ကိုးကားသည်။

သို့ရာတွင် အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်သည် ဝိနယဝေါဟာရပုဒ်ဖြစ်ပါမူ ဝိနည်းများကို ဦးစားပေး၍လည်းကောင်း၊ အခြား အဘိဓမ္မာဝေါဟာရ , သုတ္တန္တဝေါဟာရပုဒ်ဖြစ်ပါမူ အဘိဓမ္မာကျမ်း သုတ္တန်ကျမ်းများကို ဦးစားပေး၍လည်းကောင်း ကိုးကားသည်လည်း ရှိသည်။

ကျမ်းအမည် သင်္ကေတ။ ။ ပါဠိ ,အဋ္ဌကထာ , ဋီကာ ကျမ်းစာအမည်များကို ဖော်ပြရာ၌ အပြည့်အစုံ မဖော်ပြဘဲ အတိုကောက် သင်္ကေတနည်းဖြင့်သာ ပြဆို၍ နိကာယ်ကျမ်းစာအရေအတွက်အလိုက် ၁-၂-၃-၄ ဂဏန်းများဖြင့်လည်း ပူးတွဲပြဆိုထားပါသည်။

ဥပမာ- ဝိနည်းပါဠိတော် ၅-ကျမ်းတွင် နံပါတ် ၁-ဖြစ်သော ပါရာဇိကဏ် ပါဠိတော်ကျမ်းကို "ဝိ၊၁"ဟု သင်္ကေတပြု၍ သုံးစွဲထားသည်။

ဤနည်းဖြင့် ပူးတွဲပါကျမ်းစဉ်နှင့် သင်္ကေတဇယာများကို အသုံးပြု၍ ကိုးကားပါသည်။ အဘိဓာန်ဝင်တည်ပုဒ်များကို အကွာရာစဉ်ရာ၌လည်း ပူးတွဲပါ ဇယားကို မူထား၍ အကွာရာစဉ်ထားပါသည်။ (ဇယားကို ကြည့်။)

ကျမ်းစဉ်ပုံ နှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတ
ပါဠိတော်များ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	ဝိနယပိဋက	
၁	ပါရာဇိကပါဠိ	ဝိ၊၁။
၂	ပါစိတ္တိယပါဠိ	ဝိ၊၂။
၃	မဟာဝဂ္ဂပါဠိ	ဝိ၊၃။
၄	စူဠဝဂ္ဂပါဠိ	ဝိ၊၄။
	ဒီဃနိကာယ	
၆	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၁။
၇	မဟာဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၂။
၈	ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၃။
	မဇ္ဈိမနိကာယ	
၉	မူလပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၁။
၁၀	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၂။
၁၁	ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၃။
	သံယုတ္တနိကာယ	
၁၂	သဂါထာဝဂ္ဂနှင့် နိဒါနဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ	သံ၊၁။
၁၃	ခန္ဓဝဂ္ဂနှင့် သဠာယတန-ဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ	သံ၊၂။
၁၄	မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ	သံ၊၃။
	အင်္ဂုတ္တရနိကာယ	
၁၅	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (၁)	အံ၊၁။
၁၆	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (၂)	အံ၊၂။
၁၇	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (၃)	အံ၊၃။

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	အဘိဓမ္မပိဋက	
၁၈	ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ	အဘိ၊ဓ။
၁၉	ဝိဘင်္ဂပါဠိ	အဘိ၊ဝိ။
၂၀	(က) ဓာတုကထာပါဠိ	အဘိ၊က။
	(ခ) ပုဂ္ဂလပညတ်ပါဠိ	အဘိ၊ပု။
၂၁	ကထာဝတ္ထုပါဠိ	အဘိ၊က။
၂၂	ယမကပါဠိ (၁)	ယမက၊၁။
၂၃	ယမကပါဠိ (၂)	ယမက၊၂။
၂၄	ယမကပါဠိ (၃)	ယမက၊၃။
၂၅	ပဋ္ဌာနပါဠိ (၁)	ပဋ္ဌာန၊၁။
၂၆	ပဋ္ဌာနပါဠိ (၂)	ပဋ္ဌာန၊၂။
၂၇	ပဋ္ဌာနပါဠိ (၃)	ပဋ္ဌာန၊၃။
၂၈	ပဋ္ဌာနပါဠိ (၄)	ပဋ္ဌာန၊၄။
၂၉	ပဋ္ဌာနပါဠိ (၅)	ပဋ္ဌာန၊၅။
	ကျန် ခုဒ္ဒကနိကာယ	
၃၀	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ	ပဋိသံ။
၃၁	(က) ခုဒ္ဒကပါဋဌပါဠိ	ခုဒ္ဒက။
	(ခ) ဓမ္မပဒပါဠိ	ဓမ္မ။
	(ဂ) ဥဒါနပါဠိ	ဥဒါန။
	(ဃ) ဣတိဝုတ္တကပါဠိ	ဣတိဝုတ်၊
	(င) သုတ္တနိပါတပါဠိ	သုတ္တနိ။
၃၂	(က) ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ	ဝိမာန။
	(ခ) ပေတဝတ္ထုပါဠိ	ပေတ။
	(ဂ) ထေရဂါထာပါဠိ	ထေရ။
	(ဃ) ထေရီဂါထာပါဠိ	ထေရီ။

ကျမ်းစဉ်ပုံ နှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတ

ပါဠိတော်များ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	ကျန်ဥဒ္ဒကနိကာယ(အဆက်)	
၃၃	အပဒါနပါဠိ (ပ)	အပ၊၁။
၃၄	(က) အပဒါနပါဠိ (ဒု)	အပ၊၂။
	(ခ) ဗုဒ္ဓဝံသပါဠိ	ဗုဒ္ဓဝံ။
	(ဂ) စရိယာပိဋကပါဠိ	စရိယာ။
၃၅	မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိ	မဟာနိ။
၃၆	စူဠနိဒ္ဒေသပါဠိ	စူဠနိ။
၃၇	ဇာတကပါဠိ (ပ)	ဇာ၊၁။
၃၈	ဇာတကပါဠိ (ဒု)	ဇာ၊၂။
၃၉	(က) နေတ္တိပါဠိ	နေတ္တိ။
	(ခ) ပေဋကောပဒေသ ပါဠိ	ပေဋကော။
၄၀	မိလိန္ဒပဉ္ဍာပါဠိ	မိလိန္ဒ။

ကျမ်းစဉ်ပုံ နှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတ

အဋ္ဌကထာများ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	ဝိနယအဋ္ဌကထာ	
၁	ပါရာဇိကကဏ္ဍအဋ္ဌကထာ (၀)	ဝိဋ္ဌ၁။
၂	ပါရာဇိကကဏ္ဍအဋ္ဌကထာ (၃)	ဝိဋ္ဌ၂။
၃	ပါစိတ္တိုဒိအဋ္ဌကထာ	ဝိဋ္ဌ၃။
၄	စူဠဝဂ္ဂါဒိအဋ္ဌကထာ	ဝိဋ္ဌ၄။
၅	ဝိနယသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ	ဝိသင်္ဂ၊ဟ။
၆	ကင်္ခါဝိတရဏီအဋ္ဌကထာ	ကင်္ခ။
	ဒီဃနိကာယအဋ္ဌကထာ	
၇	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂ အဋ္ဌကထာ	ဒီ၁ဋ္ဌ။
၈	မဟာဝဂ္ဂ အဋ္ဌကထာ	ဒီ၁ဋ္ဌ၂။
၉	ပါထိကဝဂ္ဂ အဋ္ဌကထာ	ဒီ၁ဋ္ဌ၃။
	မဇ္ဈိမနိကာယအဋ္ဌကထာ	
၁၀	မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ (၀)	မ၊ဋ္ဌ၁။
၁၁	မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ (၃)	မ၊ဋ္ဌ၂။
၁၂	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ	မ၊ဋ္ဌ၃။
၁၃	ဥပရိပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ	မ၊ဋ္ဌ၄။
	သံယုတ္တနိကာယ အဋ္ဌကထာ	
၁၄	သံယုတ္တအဋ္ဌကထာ (၀)	သံ၊ဋ္ဌ၁။
၁၅	သံယုတ္တအဋ္ဌကထာ (၃)	သံ၊ဋ္ဌ၂။
၁၆	သံယုတ္တအဋ္ဌကထာ (တ)	သံ၊ဋ္ဌ၃။
	အင်္ဂုတ္တရနိကာယအဋ္ဌကထာ	
၁၇	အင်္ဂုတ္တရအဋ္ဌကထာ (၀)	အံ၊ဋ္ဌ၁။
၁၈	အင်္ဂုတ္တရအဋ္ဌကထာ (၃)	အံ၊ဋ္ဌ၂။
၁၉	အင်္ဂုတ္တရအဋ္ဌကထာ (တ)	အံ၊ဋ္ဌ၃။

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	အဘိဓမ္မပိဋကအဋ္ဌကထာ	
၂၀	အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ	အဘိ၊ဋ္ဌ၁။
၂၁	သမ္မောဟဝိနောဒနီအဋ္ဌကထာ	အဘိ၊ဋ္ဌ၂။
၂၂	ပဋ္ဌာနကရဏအဋ္ဌကထာ	အဘိ၊ဋ္ဌ၃။
၂၃	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (၀)	ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၁။
၂၄	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (၃)	ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၂။
	ကျန်ခုဒ္ဒကနိကာယ အဋ္ဌကထာ	
၂၅	ခုဒ္ဒကပါဌအဋ္ဌကထာ	ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။
၂၆	ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ (၀)	ဓမ္မဋ္ဌ၁။
၂၇	ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ (၃)	ဓမ္မဋ္ဌ၂။
၂၈	ဥဒါနအဋ္ဌကထာ	ဥဒါန၊ဋ္ဌ၁။
၂၉	ဣတိဝုတ္တ အဋ္ဌကထာ	ဣတိဝုတ္တ၊ဋ္ဌ။
၃၀	သုတ္တနိပါတအဋ္ဌကထာ (၀)	သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၁။
၃၁	သုတ္တနိပါတအဋ္ဌကထာ (၃)	သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၂။
၃၂	ဝိမာနဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ	ဝိမာန၊ဋ္ဌ။
၃၃	ပေတဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ	ပေတ၊ဋ္ဌ။
၃၄	ထေရဂါထာအဋ္ဌကထာ (၀)	ထေရ၊ဋ္ဌ၁။
၃၅	″ (၃)	ထေရ၊ဋ္ဌ၂။
၃၆	ထေရီဂါထာအဋ္ဌကထာ	ထေရီ၊ဋ္ဌ။
၃၇	အပဒါနအဋ္ဌကထာ (၀)	ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၈	အပဒါနအဋ္ဌကထာ (၃)	ထေရ၊ဋ္ဌ၂။
၃၉	ဗုဒ္ဓဝံသ အဋ္ဌကထာ	ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။
၄၀	စရိယာပိဋက အဋ္ဌကထာ	စရိယာ၊ဋ္ဌ။
၄၁	မဟာနိဒ္ဒေသအဋ္ဌကထာ	မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
၄၂	စူဠနိဒ္ဒေသအဋ္ဌကထာ	စူဠနိ၊ဋ္ဌ။

ကျမ်းစဉ်ပုံ နှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတ

အဋ္ဌကထာများ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်		သင်္ကေတ	ဦးရေ	ကျမ်းအမည်		သင်္ကေတ
	ကျမ်း ခုဒ္ဒကနိကာယ အဋ္ဌကထာများ				ကျမ်း ခုဒ္ဒကနိကာယ အဋ္ဌကထာများ		
၄၃	ဇာတကအဋ္ဌကထာ	(ပ)	ဇာ၊ဋ္ဌ၊။	၄၈	ဇာတကအဋ္ဌကထာ	(ဆ)	ဇာ၊ဋ္ဌ၊။
၄၄	။	(ဒု)	ဇာ၊ဋ္ဌ၊။	၄၉	။	(သ)	ဇာ၊ဋ္ဌ၊။
၄၅	။	(တ)	ဇာ၊ဋ္ဌ၊။	၅၀	နေတ္တိအဋ္ဌကထာ		နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။
၄၆	။	(စ)	ဇာ၊ဋ္ဌ၊။	၅၁	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ	(ပ)	ဝိသုဒ္ဓိ၊။
၄၇	။	(မ)	ဇာ၊ဋ္ဌ၊။	၅၂	။	(ဒု)	ဝိသုဒ္ဓိ၂။

ကျမ်းစဉ်ပုံ နှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတ

ဋီကာများ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်		သင်္ကေတ
	ဝိနယဋီကာ		
၁	ဝဇိရဗုဒ္ဓိဋီကာ		ဝဇိရ။
၂	သာရတ္ထဒီပနီ	(ပ)	သာရတ္ထ၊၁။
၃	။	(ဒု)	သာရတ္ထ၊၂။
၄	။	(တ)	သာရတ္ထ၊၃။
၅	ဝိမတိဝိနောဒနီဋီကာ	(ပ)	ဝိမတိ၊၁။
၆	။	(ဒု)	ဝိမတိ၊၂။
၇	(က)ကင်္ခါဝိတရဏီပုရာဏဋီကာ		ကင်္ခါ၊ဋီ။
	(ခ) ကင်္ခါဝိတရဏီအဘိနဝဋီကာ		ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။
	ဒီဃနိကာယဋီကာ		
၈	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋီကာ		ဒီ၊ဋီ၊၁။
၉	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂအဘိနဝဋီကာ	(ပ)	သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၁၀	။	(ဒု)	သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။
၁၁	မဟာဝဂ္ဂဋီကာ		ဒီ၊ဋီ၊၂။
၁၂	ပါထိကဝဂ္ဂဋီကာ		ဒီ၊ဋီ၊၃။
	မဇ္ဈိမနိကာယဋီကာ		
၁၃	မူလပဏ္ဏာသဋီကာ	(ပ)	မ၊ဋီ၊၁။
၁၄	။	(ဒု)	မ၊ဋီ၊၂။
၁၅	မဇ္ဈိမ-ဥပရိ-ပဏ္ဏာသဋီကာ		မ၊ဋီ၊၃။
	သံယုတ္တနိကာယဋီကာ		
၁၆	သံယုတ္တဋီကာ	(ပ)	သံ၊ဋီ၊၁။
၁၇	။	(ဒု)	သံ၊ဋီ၊၂။
	အင်္ဂုတ္တရနိကာယဋီကာ		
၁၈	အင်္ဂုတ္တရဋီကာ	(ပ)	အံ၊ဋီ၊၁။
၁၉	။	(ဒု)	အံ၊ဋီ၊၂။
၂၀	။	(တ)	အံ၊ဋီ၊၃။
	အဘိဓမ္မပိဋကဋီကာ		
၂၁	(က) မူလဋီကာ	(ပ)	မူလဋီ၊၁။
	(ခ) အနုဋီကာ	(ပ)	အနုဋီ၊၁။
၂၂	(က) မူလဋီကာ	(ဒု)	မူလဋီ၊၂။
	(ခ) အနုဋီကာ	(ဒု)	အနုဋီ၊၂။
၂၃	(က) မူလဋီကာ	(တ)	မူလဋီ၊၃။
	(ခ) အနုဋီကာ	(တ)	အနုဋီ၊၃။
	ကျန်သောဋီကာ		
၂၄	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဋီကာ	(ပ)	ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။
၂၅	။	(ဒု)	ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။
၂၆	(က)နေတ္တိဋီကာ		နေတ္တိ၊ဋီ။
	(ခ) နေတ္တိဝိဘာဝနီ		နေတ္တိ၊ဝိဘာ၊
	ခုဒ္ဒသိက္ခာဋီကာ		ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ။
	မူလသိက္ခာဋီကာ		မူလသိက္ခာ၊ဋီ၊
	အလင်္ကာဋီကာ		အလင်္ကာ၊ဋီ။

"ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတများ"

အံ။၁။ ၂။၃။	အဂုံတွေ့ရပါ၏ (ပ၊ဒု၊တ)
အံ၊ဌ။၁။ ၂။၃။	အဂုံတွေ့ရဌီးကား (ပ၊ဒု၊တ)
အံ၊ဌ။၁။ ၂။၃။	အဂုံတွေ့ရအဋ္ဌကထာ (ပ၊ဒုတ)
အဋ္ဌသာ၊ယော။	အဋ္ဌသာလိနီယောဇနာ။
အနုဋ္ဌီ၊၁။	ဓမ္မသင်္ဂဏီ အနုဋ္ဌီကာ။
အနုဋ္ဌီ၊၂။	ဝိဘင်္ဂ အနုဋ္ဌီကာ။
အနုဋ္ဌီ၊၃။	ပဋ္ဌာန်းကရဏ အနုဋ္ဌီကာ။
အပ။၁။ ၂။	အပဒါနပါ၏ (ပ၊ဒု)
အပ၊ဌ။၁။ ၂။	အပဒါနအဋ္ဌကထာ (ပ၊ဒု)
အဘိ၊က။	အဘိဓမ္မပိဋကတ၊ ကထာဝတ္ထုပါ၏။
အဘိ၊ဌ၊၁။ ၂။၃။	အဘိဓမ္မပိဋက အဋ္ဌကထာ
	(၁) အဋ္ဌသာလိနီ။ (၂) သမ္မောဟဝိနောဒနီ။
	(၃) ပဋ္ဌာန်းကရဏ။
အဘိ၊ဓ။	အဘိဓမ္မပိဋက၊ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါ၏။
အဘိ၊ဓာ။	အဘိဓမ္မပိဋက၊ ဓာတုကထာပါ၏။
အဘိ၊ပု။	အဘိဓမ္မပိဋက၊ ပုဂ္ဂလပညတ္တိပါ၏။
အဘိ၊ဝိ။	အဘိဓမ္မပိဋက၊ ဝိဘင်္ဂပါ၏။
အမရ၊ဘာသာဌီကာ။	အမရကောသနိသျှ။ အဘယာရာမဆရာတော်
	လက်ရေး စာကူးစက် မှု။
ဣတိဝုတ်။	ဣတိဝုတ္တကပါ၏။
ဣတိဝုတ်၊ဌ။	ဣတိဝုတ္တက အဋ္ဌကထာ။
ဥဒါန	ဥဒါနပါ၏။
ဥဒါန၊ဌ။	ဥဒါနအဋ္ဌကထာ။
ကခ်ိ။	ကခ်ိဝိတရဏီအဋ္ဌကထာ။
ကခ်ိ၊ဌီ။	ကခ်ိဝိတရဏီ ပုရာဏဌီကာ။
ကခ်ိ၊ဌီ၊သစ်။	ကခ်ိဝိတရဏီ အဘိနဝဌီကာ။
ကခ်ိ၊ယော။	ကခ်ိယောဇနာမဟာဌီကာ။
ကစ္စည်း။	ကစ္စည်းသဒ္ဒါကြီးပါဠ်။
ခုဒ္ဒက။	ခုဒ္ဒကပါဋပါ၏။
ခုဒ္ဒက၊ဌ။	ခုဒ္ဒကပါဋအဋ္ဌကထာ။

"ကျမ်းညွှန်သင်္ကေတများ"

အလက်္ကာ၊ဋီ။	အလက်္ကာ (ဋီကာ)
ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ။ သစ်။	ခုဒ္ဒသိက္ခာ (ဋီကာ။ ဋီကာသစ်)
စရိယာ။	စရိယာပိဋကပါဠိ၊
စရိယာ၊ဋ္ဌ။	စရိယာပိဋကအဋ္ဌကထာ။
စူဠနိ။	စူဠနိဒ္ဒေသပါဠိ။
စူဠနိ၊ဋ္ဌ။	စူဠနိဒ္ဒေသ အဋ္ဌကထာ။
ဇာ၊၁။၂။	ဇာတကပါဠိ (ပ၊၃)
ဇာ၊ ဋ္ဌ။၁-၇။	ဇာတကအဋ္ဌကထာ (ပဌမ-သတ္တမ)။
ဏ္ဍာဒီ။	မောဂ္ဂလ္လာနဏ္ဍာဒီဝုတ္တိ။
တောင်ပေါက်၊ ဓာန်။သျှ။	တောင်ပေါက်ဆရာတော်ပြုစုသော အဘိဓာန်နိသျှသစ်။
ထေရ။	ထေရဂါထာ ပါဠိ။
ထေရ၊ဋ္ဌ။	ထေရဂါထာ အဋ္ဌကထာ။
ထေရီ။	ထေရီဂါထာ ပါဠိ။
ထေရီ၊ဋ္ဌ။	ထေရီဂါထာ အဋ္ဌကထကာ။
ဒီ။၁။၂။၃။	ဒီဃနိကာယပါဠိ (၁) သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂပါဠိ။ (၂) မဟာဝဂ္ဂပါဠိ။ (၃) ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိ။
ဒီ၊ဋီ။၁။၂။၃။	ဒီဃနိကာယအဋ္ဌကထာ၏ အဖွင့်ဋီကာ (၁) သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋီကာ။ (၂) မဟာဝဂ္ဂဋီကာ။ (၃) ပါထိကဝဂ္ဂဋီကာ။
ဒီ၊ဋ္ဌ။၁။၂။၃။	ဒီဃနိကာယအဋ္ဌကထာ။ (၁)သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ။ (၂) မဟာဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ။ (၃) ပါထိကဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ။
ဓမ္မ။	ဓမ္မပဒပါဠိ။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ။၁။၂။	ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ (ပ။၃)
ဓာန်။	အဘိဓာန် (အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာ) ဂါထာနံပါတ်။
ဓာန်၊ဋီ။	အဘိဓာန်ဋီကာ။ ဂါထာနံပါတ်။
ဓာန်၊သျှ။သစ်။	အဘိဓာန်နိသျှသစ် (အဘယာရာမဆရာတော် ပြုစုသည်။)
နီတိ၊ဓာ။	သဒ္ဒနီတိဓာတုမာလာ။
နီတိ၊ဓာ၊သျှ။	သဒ္ဒနီတိဓာတုမာလာနိသျှ။

"ကျမ်းညွှန်သင်္ကေတများ"

နိတိ၊ပဒ။	သဒ္ဒနီတိပဒမာလာ။
နိတိ၊ပဒ၊သျှ။	သဒ္ဒနီတိပဒမာလာနိသျှ။
နိတိ၊သုတ္တ။	သဒ္ဒနီတိသုတ္တမာလာ။
နိတိ၊သုတ္တ၊သျှ။	သဒ္ဒနီတိသုတ္တမာလာနိသျှ။
နေတ္တိ။	နေတ္တိပါဠိ။
နေတ္တိ၊ဋီ။	နေတ္တိဋီကာ။
နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။	နေတ္တိအဋ္ဌကထာ။
နေတ္တိ၊ဝိ။	နေတ္တိဝိဘာဝိနီ။
ပဋ္ဌာန်း။	ပဋ္ဌာန်းသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ။
ပဋ္ဌာန်း၊ဋ္ဌ။၁။ ၂။	ပဋ္ဌာန်းသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ပ။ဒု)
ပဋ္ဌာန်း၊ဂ်။	ပဋ္ဌာန်းသမ္ဘိဒါမဂ္ဂဂဏ္ဌိ။
ပဋ္ဌာန။	ပဋ္ဌာနပါဠိ။
ပါစိတ်၊ယော။	ပါစိတျာဒိယောဇနာ။
ပေဋကော။	ပေဋကောပဒေသပါဠိ။
ပေတ။	ပေတဝတ္ထုပါဠိ။
ပေတ၊ဋ္ဌ။	ပေတဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ။
ဗုဒ္ဓဝံ။	ဗုဒ္ဓဝံသပါဠိ၊
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။	ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာ။
မ၊၁။ ၂။၃။	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ။
မ၊ဋီ။၁။ ၂။၃။	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသဋီကာ (ပ။ဒု။တ)
မ၊ဋ္ဌ။၁။ ၂။၃။၄။	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ (ပ။ဒု။တ။စ)
မဏိမဇ္ဈ။၁။ ၂။	မဏိသာရမဇ္ဈသာဋီကာ (ပ။ဒု)
မဟာနိ။	မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိ။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။	မဟာနိဒ္ဒေသအဋ္ဌကထာ။
မိလိန္ဒ။	မိလိန္ဒပဉ္ဍပါဠိ။
မူလသိက္ခာ၊ဋီ။	မူလသိက္ခာဋီကာ။
မောဂ်။	မောဂ္ဂလ္လာနဗျာကရဏ။
မောဂ်၊ပဋ္ဌိကာ။	မောဂ္ဂလ္လာနဗျာကရဏအဖွင့် ဝုတ္တိဝိဝရဏပဋ္ဌိကာ။
ယမက။၁။ ၂။၃။	ယမကပါဠိ (ပ။ဒု။တ)
ရူ။	ပဒရူပသိဒ္ဓိ။
ရူ၊ဋီ။	ပဒရူပသိဒ္ဓိဋီကာ။
ဝဇိရ။	ဝဇိရဗုဒ္ဓိဋီကာ။

"ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတများ"

ဝဇိရ၊သျှ။	ဝဇိရဗုဒ္ဓိဋီကာနိသျှ။
ဝိ။၁-၅။	ဝိနယပိဋကပါဠိ (၁) ပါရာဇိကကဏ္ဍ။ (၂) ပါစိတ္တိယ။ (၃) မဟာဝဂ္ဂ။ (၄) စူဠဝဂ္ဂ။ (၅) ပရိဝါရပါဠိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ။၁-၄။	ဝိနယပိဋကအဋ္ဌကထာ။ (၁) ပါရာဇိကကဏ္ဍအဋ္ဌကထာ ပထမအုပ်။ (၂) ၎င်း ဒုတိယအုပ်။ (၃) ပါစိတ္တာဒိအဋ္ဌကထာ။ (၄) စူဠဝဂ္ဂါဒိအဋ္ဌကထာ။
ဝိနယာလင်္ကာရ။၁။ ၂။	ဝိနယာလင်္ကာရဋီကာ (ပ။ဒု)
ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ။	ဝိနယဝိနိစ္ဆယ၊ ဂါထာနံပါတ်။
ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ။၁။ ၂။	ဝိနယဝိနိစ္ဆယဋီကာ (ပ။ဒု)
ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။	ဝိသုဒ္ဓါရုံပိဋကအဘိဓာန်။
ဝိမတိ။၁။ ၂။	ဝိမတိဝိနောဒနီဋီကာ (ပ။ဒု)
ဝိမာန။	ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ။
ဝိမာန၊ဋ္ဌ။	ဝိမာနဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။	ဝိနယသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ။
ဝိသုဒ္ဓိ။၁။ ၂။	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ပ။ဒု)
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ။၁။ ၂။	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ (ပ။ဒု)
ဝီလျမ်။	ဆာမိုနီယာဝီလျမ်၏ သင်္ကေတအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်။
သံ။၁။ ၂။၃။	သံယုတ္တပါဠိ။
သံ၊ဋီ။၁။ ၂။၃။	သံယုတ္တဋီကာ (ပ။ဒု။တ)
သံ၊ဋ္ဌ။၁။ ၂။၃။	သံယုတ္တအဋ္ဌကထာ (ပ။ဒု။တ)
သင်္ဂဟ။	အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ။ (အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိဟ်)
သာရတ္ထ။၁။ ၂။၃။	သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ (ပ။ဒု။တ)
သီ၊ဋီ၊သစ်။၁။ ၂။	သီလက္ခဝဂ္ဂအဘိနဝဋီကာ (ပ။ဒု)
သုတ္တနိ။	သုတ္တနိပါတပါဠိ။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၁။ ၂။	သုတ္တနိပါတအဋ္ဌကထာ။ (ပ။ဒု)
သူစိ။	အဘိဓာနပဒီပိကာသူစိ။
C.P.D	A Critical Pali Dictionary.
D.P.P.N	Dictionary of Pali Proper Names.
P.T.S	The Pali Text Society's Pali-English Dictionary.

တိပိဋကတ်

ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ-၄၊ အပိုင်း-၃။

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

ဥိ[1] = ဥိအက္ခရာ၊ ဥိသရ ။ လေးဆယ့်တစ်လုံးသောအက္ခရာ, ရှစ်လုံးသောသရတို့တွင် ခြောက်လုံးမြောက်-နှုတ်ခမ်းအရပ်၌ ဖြစ်သော(သြဋ္ဌ)-ရှည်သောအားဖြင့်ရှတ်ဆိုအပ်သော(ဒီဃ)-နိဂ္ဂဟိတ်မှတပါး သုံးဆယ့်နှစ်လုံးသောဗျည်းတို့၏ မှီရာဖြစ်သော (နိဿယ) အက္ခရာ-သရ။ ကစ္စည်း။၃-၅။

ဥိ[2] = (က) ဥိဝိဘတ်။ (ခ) ဥိအာဂုံ။ (ဂ) ဥိ ပစ္စည်း။ (ဃ) အခြားအက္ခရာတို့မှ ပြောင်းလာသော "ဥိ" (အာဒေသ ဥိ)။

(က) ဥိ ဝိဘတ်။ ဓာတ်တို့၌စီရင်အပ်သော ဥိ ဝိဘတ်=ဟိယျတ္တနိဝိဘတ် ပရသပုဒ် ပဌမပုရိသ် နာမယောဂ ဗဟုဝုစ် ဖြစ်သော အာချာတ် "ဥိ"ဝိဘတ်။ အဇ္ဇတ္တနိ ဝိဘတ် အတ္တနောပုဒ် ပဌမပုရိသ် နာမယောဂ ဗဟုဝုစ်ဖြစ်သော အာချာတ် "ဥိ" ဝိဘတ်။ ကစ္စည်း။ ၄၂ရ-၈။ ရူ၊သုတ္တ။၄၄၅၊ ၄၆၈။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၉၀၀-၁။ မောဂ်၊၆။၄၊၅။

(ခ) ဥိ အာဂုံ= လာသော ဥိ။ ကစ္စည်း။ ၆၁၆။ ရူ။၅ရရ။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၂၂၂။ လော-ကဝိဒူ။ **(ဂ)** ဥိ ပစ္စည်း။ ပဋ္ဌာ ကာမ-ဂုဏေဟိ အတ္တနိ သတ္တေ ဗန္ဓတိတိ ဝဋ္ဋ။ မောဂ်၊ရ။၃။

(ဃ) အခြားအက္ခရာတို့မှ ပြောင်းလာသော "ဥိ"၊ အာဒေသ ဥိ။ **(၁)** အ-မှ ပြောင်းလာသော ဥိ။ ဥိမိ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၆၂။

ဦရ။ ဓာန်၊ဌီ။ ၂ရ၆။ မောဂ်၊ရ။ ၆။ (၂) ဥ မှ ပြောင်းလာသော ဦ။ ကဏ္ဍ-ဘေဒနေ၊ ဥ။ ဒီယေ ကဏ္ဍ။။ ဓာန်၊ဌီ။၃၂၆။ ကွစိဓာ-တူတိအာဒိနာ ဒီယော။ မုဟ-ဝေစိတ္တေ။ အမုယ္ဟိတိ မူဌော။ ရူ။၆၂၁။ (၃) ဩ မှ ပြောင်းလာသော "ဦ"။ ဦဟတ² ကြည့်။

ဦ² =(ဗျ) (၁) မေးမြန်းခြင်း။(၂) အမျက်ဒေါသဖြင့် ဆိုအပ်သောစကား။ (၁)(၂) ဦ-ပုစ္ဆာယံ, ဒုဿောဒိတေ။ ဧကကွရကောသ။၁၉။

(ဝိ၊ပိ၊ဓာန်-၌ [ဝေ+ကို] ဟု ဓာတ်ပစ္စည်း ခွဲ၍ (ဗျ)(၁) အာလုပ်၊ ခေါ်ဝေါ်ခြင်း= သမ္မောဓန။ (၂) စကားစခြင်း=ဝါကျာရမ္ဘ။ (၃) သနားခြင်း။ (၄) စောင့်ခြင်း-အနက် တို့ကိုလည်းကောင်း၊ [အဝ+ဦ] ဟု ဓာတ် ပစ္စည်းခွဲ၍ (ပု)(၄) မဟာဒေဝ။ (တိ)(၅) စောင့်ရှောက်တတ်သော၊သူ-ဟူသောအနက် တို့ကိုလည်းကောင်း ပြဆိုထားသည်။)

ဦကာ³ (ထီ) [ဦဟ+က+အာ(ဣတ္ထိပစ္စည်း)။ ဦဟီယတိ ဝိစိနီယတိတိ ဦကာ။ ဩကော-ဒနီ။ မောဂ်၊ရ။၁၅။ ဥစ+ဏ+အာ။ နီတိ၊ ဓာ။၂၂၃။ ယူကာ (သံ)။] ဦးခေါင်း၌ဖြစ် သောပိုး၊ သန်း။ ဦကာဟိ ဝါ မကုံလာဒီဟိ ပါဏကေဟိ ဒဋ္ဌော။ အံ၊ဌ၊၂။၉၉။

ဦကာ² (ထီ) [ဦကာ+အ+အာ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)။ ဦကာတိ ဝုစ္စတိ သိရောဝတ္ထကိမိ။ တပ္ပမာ-ဏတ္တာ ဦကာ။ ဓာန်၊ဌီ။၁၉၅။] သန်းပမာဏ ရှိသောမြူ။ သတ္တ လိက္ခာ ကော ဦကာ၊ သတ္တ ဦကာ ဧကော ဧညမာသော။ အဘိ၊ ဌ၊၂။၃၂၈။ ယဝဿ အဌမော ဘာဂေါ လိက္ခာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၁။၄၄ရ။

ဦကာ၊ ဦကာယ အဌမော ဘာဂေါ လိက္ခာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၁။၄၄ရ။

ဦကာဂန္ဓ (ပု) [ဦကာ+ဂန္ဓ] သန်း၏အနံ့၊ သန်းနံ့။ အဇ္ဇာပိ တေ သိသမူလေ ဦကာဂန္ဓော ဝါယတိယေဝ။ သံ၊ဌ၊၂။၂၂၀။

ဦကာပလိဗောဓ (ပု) [ဦကာ+ပလိဗောဓ] သန်း-သန်းကိုပယ်ရခြင်း-၌ ကြောင့်ကြခြင်း။ ကပ္ပကပလိဗောဓော ဝိဇဌနပလိဗောဓော ဦကာပလိဗောဓော။ မိလိန္ဒ။၁၁။

ဦကာသိရ (ပု) [ဦကာ+သိရ] သန်းဦးခေါင်း။ ပမာဏတော ဦကာသိရမတ္တ(အဘိ၊ဌ၊၁။ ၃၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ရ၆။ မဟာနိ၊ဌ။၁၃၆)နို့ ဦ-ကာသိရမတ္တော ပဒေသော ပဝတ္တနတော ဝု-တ္တံ။ မူလဋီ၊၁။၁၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၂။၉၄။

ဦကာသိရသမူပမ (တိ) [ဦကာသိရသမာ + ဥပမာ] သန်းဦးခေါင်းနှင့်တူသော ဥပမာရှိ သော။ ပရိတ္တံ သုခုမံ တေ (စေတံ)၊ ဦကာ-သိရသမူပမံ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ရ၆။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒ၊ဂါထာ။၅၀၄။

ဦန (တိ) [ဦန+အ။ ဦန ပရိဟာနိယံ။ နီတိ၊ ဓာ။၃၂၁။ ဦဟ+န။ ဦဟ ဝိတက္ကေ၊ ဟ-လောပေါ။ ဦဟနံ ဦနော၊ အပုဏ္ဏော။ မောဂ်၊ ရ။၁ဝရ။ ဦန(သံ)] (၁) ယုတ်လျော့-မပြည့် -သော။ (၂) အယုတ်။ (၃) ဦန မည်သော။

(၁) ဦနော လောကော အတိတ္တော တဏှာဒါသော။ ပဋိသံ။၁၂။ သံ၊ဌ၊၂။၂၆၀။ (သံ၊ဌ၊၂။ သျာ-မူ၌ "ဩနော"ဟု ရှိသည်။) ဦနော ပါရိပူရိရဟိတော။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၅။

တတော ဦးနံ ၀ါ အတိရေက် ၀ါ နတ္ထိ။ ၀ိ၊ဌ၊၁။၂၅၈။ (–ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၅၀။) ဦးနံ သြနန္ဒိ စ ဒွေ ပါဌာ။ ပါရာ၊ယော။၁၅၄။ **(၂)** ဦးဂ္ဂဟဏ–ကြည့်။ (၃) ဦးနာမ–ကြည့်။

ဦးနှင့ရတန (တိ) [ဦး+အင့ရတန] (တောင်ဝက်=တစ်ထွာဖြင့်) ယုတ်လျော့သော–မပြည့်သော–ရှစ်တောင်ရှိသော၊ ခုနစ်တောင်တစ်ထွာရှိသော၊သူ(ဆင်)။ အမုဋ္ဌရတနံ ၀ါတိ အမုရတနေန ဦးနှင့ရတနံ။ ပုရိမ–ပါဒတော ပဋ္ဌာယ ယာ၀ ကုမ္ဘာ ၀ိဒတ္ထာ–မိကသတ္တဟတ္ထုဗ္ဗေ၀န္ဓိ အတ္ထော။ သံ၊ဌ၊၂။ ၁၆၄။

ဦးနှင့အာယုကာလ (ပု) [ဦး+အာယုကာလ] ယုတ်လျော့သော အသက်ရှည်ရာ အခါ၊ အသက်တန်းတိုသောအခါကာလ။ ဝဿ–သတတော ဦးနှင့အာယုကာလောပိ ကာ–လော (နာမ) နှ ဟောတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၂။ မ၊ဌ၊၄။ ၁၂၂။ အပ၊ဌ၊၁။၅၉။ ဗုဒ္ဓ၀ံ၊ဌ။၃၁၈။

ဦးဥဒရ (တိ) [ဦး+ဥဒရ] ယုတ်လျော့–ပါး၊လျှပ်–သော ဝမ်းရှိသော၊သူ။ ဦးနူဒရော မိတာဟာရော။ သုတ္တနိ။၃၈၉။ ဦးဥဒရော အဿ၊ နှ ၀ါတဘရိတဘဿ္ဘာ၀ိယ ဥဒ္ဓု–မာတုဒရော။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၁၂။

ဦးဦးသန္ဓတိ (ထီ) [ဦးဦး+သန္ဓတိ] ယုတ်လျော့ယုတ်လျော့သော (ရုပ်ကလာပ်) အစဉ်။ သေသာနံ တတော ဦးဦးသန္ဓ–တိ၀သေန ဥပ္ပဇ္ဇနရူပဿ ဇာတာ သြဇာ အတ္ထိ။ သံ၊ဌ၊၂။၂၇။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၃၁။)

ဦးက (တိ) [ဦး+က] (၁) ယုတ်လျော့သော။ (၂) ယုတ်ညံ့သော။ **(၁)** တသ ပမာဏ ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒေန သုဂတစီ၀ရတော ဦးကံ ၀ဋ္ဋတိ။ ၀ိ၊ဌ၊၂။၂၂၆။ (–ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၅၀။) **(၂)** သြရကောတိ ဦးကော လာမကော။ ဒီ၊ဌ၊၂။၄၈။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၈။

ဦးကထာ (ထီ) [ဦးနှာ+ကထာ] ယုတ်လျော့သည်၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သောစကား။ (ဆီမျှားစွာ, မုံ့မျှားစွာ စသည်တို့ကို မြင်ရ, တွေ့ရ, ရရှိကြပါသော်လည်း "နည်းနည်းလေးပါ"ဟု ပြောဆိုသောစကား။) ဗဟု–ကာယ ပူရဏသ အတ္ထသ ဦးဝသေန ပ၀တ္တာ ကထာ ဦးကထာ။ ပါစိတ်၊ယော။၄။

ဦးကာလ (ပု) [ဦး+ကာလ] ယုတ်လျော့သောအခါ။ ဂဂ်ါဒီနံ နဒီနံ ပုဏ္ဏကာလောပိ ဦးကာလောပိ သုက္ခကာလောပိ ပညာ–ယတိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၃၁။

ဦးကစတုက္ကံသ (တိ) [ဦးက+စတုက္ကံသ] လေးကံသအောက် ယုတ်လျော့သောတန်ဖိုး ရှိသော(ခြုံထည်)။ ဦးကစတုက္ကံသေ ဒွိက–ဒုက္ကဋံ။ ကခ်ါ။၃၁၂။

ဦးကစတုမာသောဝဋ္ဌပထ၀ီ (ထီ) [ဦးကစတုမာသ+သြ၀ဋ္ဌပထ၀ီ] ယုတ်လျော့သော–မပြည့်သော–လေးလပတ်လုံး မိုးရေစွတ်သောမြေ၊ လေးလပတ်လုံး မိုးရေစွတ်စိုခြင်း မရှိသောမြေ။ တေန ဦးကစတုမာသော–ဝဋ္ဌပထ၀ီ သင်္ဂဟတိ။ ကခ်ါ။ဋီ၊သစ်။၃၅၆။

ဦးကစတုဟတ္ထ (တိ) [ဦးက+စတုဟတ္ထ]

ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-လေးတောင် ရှိသော၊ လေးတောင် မပြည့်သော။ ယာပန ဒီဃတော သဒ္ဒါဟတ္ထာပိ ဟောတိ တိရိယံ တိဟတ္ထာ ဝါ ဦနကစတုဟတ္ထာ ဝါ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၅၄။ ကခ်။၁၃၄။ (-ဝိမတိ၊ ၁။၂၇၅။)

ဦနကဆက္ခတ္တံ့ (ဗျ) [ဦနက+ဆက္ခတ္တံ့] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-ခြောက်ကြိမ်၊ ခြောက်ကြိမ်မပြည့်သော၊ ခြောက်ကြိမ်အောက်အယုတ်။ ဦနကတိက္ခတ္တံ့ စော-ဒနာယ ဦနကဆက္ခတ္တံ့ ဌာနေန အတိ-ရေကသည်။ ဝိ၁။၃၂၈။ (-ကခ်။ဋီ၊သစ်။ ၃၁၅။)

ဦနကတရ (တိ) [ဦနက+တရ] အလွန် ယုတ်လျော့သော။ ဦနကတရေသု ကပ္ပိယသုတ္တ-မယေသု စ ဒုက္ကင်္ခံ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၃ဝ၄။ (-ကခ်။ဂ၆၊ဂ၉။ ဝဇီရ။၂၅၁။ သာရတ္ထ၊၂။ ၄၁၄။)

ဦနကတိက္ခတ္တံ့ (ဗျ) [ဦနက+တိက္ခတ္တံ့] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-သုံးကြိမ်၊ သုံးကြိမ် မပြည့်သော၊ သုံးကြိမ်အောက် အယုတ်။ ဦနကဆက္ခတ္တံ့-ကြည့်။

ဦနကတိရတ္တ (နဉ) [ဦနက+တိရတ္တ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-သုံးညဉ့်၊ သုံးညဉ့်အောက် အယုတ်။ ဦနကတိရတ္တေ အတိ-ရေကသည်နော ဝေမတိကဿ ဝါ ဒုက္ကင်္ခံ။ ကခ်။၂၃ရ။

ဦနကတိယောဇန (နဉ) [ဦနက+တိယောဇန] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-သုံးယူဇနာ၊ သုံးယူဇနာအောက် အယုတ်။ ဦနကတိ-ယောဇနေ အတိရေကသည်။ ဝိ၁။၃၄၁။

ဦနကဆဗ္ဗဿ (နဉ) [ဦနက+ဆဗ္ဗဿ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-ခြောက်နှစ်၊ ခြောက်နှစ်အောက် အယုတ်။ ဣဒံ မေ ဘန္တေ သန္ဓတ် ဦနကဆဗ္ဗဿာနိ ကာရာပိတံ။ ဝိ၊ ၁။၃၃၅။ (-ဝိ၊ဌ၊၂။ ၂၆၄။ ဝိမတိ၁။၃၃၄။)

ဦနကဆာရတ္တ (နဉ) [ဦနက+ဆာရတ္တ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-ခြောက်ညဉ့်၊ ခြောက်ညဉ့်အောက် အယုတ်။ ဦနက-ဆာရတ္တေ အတိရေကသည်။ ဝိ၁။၃ရ၈။

ဦနကဒိရတ္တတိရတ္တ (နဉ) [ဦနက+ဒိရတ္တတိရတ္တ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-နှစ်ညဉ့်သုံးညဉ့်။ ဦနကဒိရတ္တတိရတ္တံ ဝသန္တဿ။ ကခ်။၁၉၃။

ဦနကဒ္ဓမာသ (ပု) [ဦနက+အဒ္ဓမာသ] (၁) ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-လခွဲ (လ ဝက်=၁၅-ရက်)။ (တိ)(၂) ယုတ်လျော့-သော-မပြည့်သော-လခွဲရှိသော၊ လဝက် (=၁၅-ရက်)-မပြည့်သော-မကျန်ရှိသော။ **(၁)** ဦနကမာသဒ္ဓမာသ-ကြည့်။ **(တိ)(၂)** ဦနကဒ္ဓမာသေ သေသေ ဂိမှာနေ အတိ-ရေကသည်။ ဝိ၁။၃ဖ၆။ (-ကခ်။၂၄၁။ သာရတ္ထ၊၃။၈၁။)

ဦနကဒ္ဓဂုံလပဗ္ဗ (နဉ) [ဦနက + ဒ္ဓဂုံလပဗ္ဗ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-လက်နှစ်ဆစ်၊ လက်နှစ်ဆစ်အောက်အယုတ်။ (လက်

နှစ်ဆစ်အောက်ယုတ်လျော့သောသွင်းခြင်း)။ ဥိနကဒ္ဓဂုံလပဗ္ဗေ အတိရေကသညာ၊ အာ-ပတ္တိ ဒုက္ကဋသ။ ဝိ၂။၃၄၄။ (-ကခ်။၃၁၄။)

ဥိနကဒ္ဓဂုံလပဗ္ဗပရမ (တိ) [ဥိနကဒ္ဓဂုံလပဗ္ဗ+ပရမ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-လက်နှစ်ဆစ်ပမာဏရှိသော၊ လက်နှစ်ဆစ်အတိုင်းအရှည်ရှိသောအရပ်အောက် ယုတ်လျော့သော (အရပ်)။ ဥိနကဒ္ဓဂုံလပဗ္ဗပရမံ အာဒိယတိ။ ဝိ၂။၃၄၄။

ဥိနကဒ္ဓတ္တိကဒ္ဓတ္တဲ့ (ဗျ) [ဥိနက+ဒ္ဓတ္တိကဒ္ဓတ္တဲ့] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-နှစ်ကြိမ်သုံးကြိမ်၊ နှစ်ကြိမ်သုံးကြိမ်အောက် အယုတ်။ ဥိနကဒ္ဓတ္တိကဒ္ဓတ္တဲ့ ဝါ ဝိတ္ထာရေန သုတ်။ ကခ်။၂၅၃။

ဥိနကဒ္ဓတ္တိပတ္တပူရ (တိ) [ဥိနက+ဒ္ဓတ္တိပတ္တပူရ] နှစ်သပိတ် သုံးသပိတ် ပြည့်သည် အောက်ယုတ်လျော့သော၊ နှစ်သပိတ် သုံးသပိတ် မပြည့်သော (မုန့်)။ ဥိနကဒ္ဓတ္တိပတ္တပူရေ အတိရေကသညိသ ဝေမတိကသ ဝါ ဒုက္ကဋံ။ ကခ်။၂၁၉။

ဥိနကဒ္ဓတ္တိပရိယာယ (ပု) [ဥိနက+ဒ္ဓတ္တိပရိယာယ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-နှစ်စဉ်သုံးစဉ် (=နှစ်လွှာသုံးလွှာ) လည်၍ မိုးခြင်း၊ ပတ်ပတ်လည်-နှစ်စဉ်သုံးစဉ်-နှစ်ထပ် သုံးထပ်-အောက်လျော့သော မိုးခြင်း။ ဥိနက-ဒ္ဓတ္တိပရိယာယေ အတိရေကသညီ။ ဝိ၂။၆၉။

(ဤ၌ ပရိယာယော ဝုစ္စတိ ပရိကွေ-ပေါ၊ ပရိကွေပဒ္ဓယ် ဝါ ပရိကွေပတ္တယ် ဝါ အမိဌာတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊၃။၅၀။ ကခ်။ ၂၀၇။ ပရိကွေပေါတိ ဒ္ဓတ္တိကွေမေန ဒ္ဓတ္တိဂုဏ် ဝါ အာဝဋ္ဋိတ္တာ ဆဒန်း၊... ပရိကွေပဒ္ဓယန္တိ ဒ္ဒိကွေမေန ဒ္ဒိဂုဏ် ဝါ အာဝဋ္ဋိတ္တာ ဆဒန်။ ကခ်ိယောဇနာမဟာဋီကာ၊၃။၃၉၄-အဖွင့်တို့ကို ထောက်၍ မြန်မာပြန်ဆိုသည်။)

ဥိနကဒ္ဒိတိ (တိ) [ဥိနက+ဒ္ဒိတိ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-နှစ်ခု သုံးခုကုန်သော။ နှစ်ခုသုံးခု (နှစ်ညဉ့်သုံးညဉ့်) တို့အောက် ယုတ်လျော့ကုန်သော။ ဥိနကဒ္ဒေတိသော ရတ္တိယော ဝသတိ။ ဝိ၂။၂၈။

ဥိနကနိက္ခ (တိ) [ဥိနက+နိက္ခ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-တစ်နိက္ခရှိသော၊ တစ်နိက္ခအောက်ယုတ်လျော့သော(ရွှေ)။ ဥိနက-နိက္ခေန ကတံ ပသာဓနံ ဟိ ဃဋ္ဋနမဇ္ဇန-ကွမ် နု ဟောတိ။ မ၊ဌ၊၄။၁၀၄။ (-သာ ရတ္တ၊၃။၂၁၄။)

ဥိနကပက္ခပဋိစ္ဆန္န (တိ) [ဥိနကပက္ခ+ပဋိစ္ဆန္န] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-တစ်ပက္ခ (၁၅-ရက်) ဖုံးလွှမ်းထားအပ်သော၊ တစ်ပက္ခ (၁၅-ရက်)အောက်အယုတ် ဖုံးလွှမ်းထားအပ်သော။ အန္ဓရာပတ္တိ ဥိနကပက္ခပဋိ-စ္ဆန္နာ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၇။ ဥိနကပက္ခပဋိစ္ဆန္နာတိ ပက္ခတော ဥိနကေန ပဋိစ္ဆန္နာ။ ပါစိတ်၊ ယော။၄၃၂။

ဥိနကပါဒ (နာ) [ဥိနက+ပါဒ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-တစ်မတ်၊ တစ်မတ်အောက်အယုတ်။ ဥိနကပါဒံ ဂဏှာတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၇၀။

ဥိနကပ္ပမာက (တိ) [ဥိနက+ပမာက] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-ပမာကရှိသော။ စတုရဂုံလောမကောတိ စတူဟိ အဂုံလေဟိ ဥိနကပ္ပမာကော။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၅၆။ ဥိနကပ္ပ-မာကောတိ ဘဂဝတော လာမကပ-မာကော။ ပါစိတ်၊ယော။၁၂၇။

ဥိနကမာသ (ပု) [ဥိနက+မာသ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-တစ်လ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥိနကမာသဒ္ဓမာသ (ပု) [ဥိနက+မာသဒ္ဓမာသ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-တစ်လ, လခွဲ၊ တစ်လ, လခွဲတို့အောက် အယုတ်။ ဥိနကမာသဒ္ဓမာသေသူတိ ဥိနကမာသေ စေဝ ဥိနကဒ္ဓမာသေ စ။ ကခ်ိ၊ဋီ၊သစ်။၃၃၅။

ဥိနကဝိတ္ထာရ (တိ) [ဥိနက+ဝိတ္ထာရ] ယုတ်လျော့သော-အနုံ-အကျယ်-ရှိသော။ ခုဒ္ဒကံ ဃရံ နာမ ပဌဝိတ္ထတော ဥိနဝိတ္ထာရံ အဓိပ္ပေတံ။ ဝိမတိ၊၂။၃၉။

ဥိနကဝိသတိဝဿ (တိ) [ဥိနက+ဝိသတိဝဿ] ယုတ်လျော့သော-အနှစ်-အသက်-နှစ်ဆယ်-ရှိသော၊သူ။ ဥိနကဝိသတိဝဿော ဘိ-က္ခဝေ ပုဂ္ဂလော အက္ခမော ဟောတိ သီတဿ ဥက္ခဿ။ ဝိ၊၂။၁၆၀။

ဥိနကသညာ (ထီ) [ဥိနကာ+သညာ] (၁) ယုတ်လျော့၏ဟူသောအမှတ်။ (တိ)(၂) ယုတ်လျော့၏ဟု အမှတ်သညာရှိသော၊သူ။ **(၁)** တသ္မိံ ပန ဥိနကသညာယ ... စေ-တာပေန္တိယာ။ ကခ်ိ။၃၁၂။ **(တိ)(၂)** အ-တိရေကဒ္ဓဂုံလပဗ္ဗေ ဥိနကသညာ အာဒိ-ယတိ။ ဝိ၊၂။၃၄၄။

ဥိနကသညီ (တိ) [ဥိနကသညာ+ဣ] ယုတ်လျော့၏ဟု အမှတ်သညာရှိသော၊သူ။ ဥိန-ကသညီ အဘိနိပ္ပါဒေတိ။ ဝိ၊၁။၃၂၂။

ဥိနကသတ (နဝ) [ဥိနက+သတ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့် သော-တစ်ရာ၊ တစ်ရာအောက် အယုတ်။ ပူရေန္တိ ဥိနကသတံ၊ ဇာတာ ဒါသိကုလေ ယတော။ အပ၊၂။၂၉၄။ ထေရီ၊ဌ။၂၀၈။

ဥိနကသတပတ္တ (တိ) [ဥိနက+သတပတ္တ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-ပွင့်ချပ် တစ်ရာရှိသော၊ ပွင့်ချပ်တင်ရာအောက် ယုတ်လျော့သော။ ဥိနကသတပတ္တံ ပုဏ္ဏရိကံ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၀။

ဥိနကသတသက္ခိဝိဟတ (တိ) [ဥိနကသတသက္ခိ+ဝိဟတ] တစ်ရာအောက်-ယုတ်လျော့သော-တစ်ရာမပြည့်သော-ဝုတ်တို့ဖြင့်-ထိုးစိုက်အပ်-ဖြန့်ကြက်အပ်-သော။ ဥိနက-သတသက္ခိဝိဟတံ ဟိ နိဗ္ဗလိကံ နဟော-တိ။ မ၊ဌ၊၄။၁၀၉။

ဥိနကသတ္တဝဿိက(တိ) [ဥိနကသတ္တဝဿ+ဏိက] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-ခုနှစ်နှစ်ရှိသော၊ ခုနစ်နှစ်မပြည့်သော၊ ခုနစ်နှစ်အောက် ငယ်သော၊သူ။ ယောပိ မနု-ဿဒဟရကော ဥိနကသတ္တဝဿိကော။ မိလိန္ဒ။၂၉၈၊(-၂၉၉၊၃၀၀။)

ဥိနကဟာပကဋ္ဌနက (တိ) [ဥိနကဟာပက

+အဂ္ဃနက] တစ်ကျပ်တန်အောက် ယုတ်လျော့သော၊ တစ်ကျပ်မတန်သော(ဆွမ်း)။ တတော ပဌာယ ထေရဿ ဥိနကဟာ-ပဏ,ဂ္ဃနကော ပိဏ္ဍပါတော နာမ နဗ္ဗန္ဒ-ပုဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၂။

ဥိနကာလ (ပု) [ဥိန+ကာလ] ယုတ်လျော့သော အခါကာလ။ ဂ၊ါဒီနံ နဒီနံ ပုဏ္ဏကာလောပိ ဥိနကာလောပိ သုက္ခကာလောပိ ပညာ-ယတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။

ဥိနဂ္ဂဟဏ (နဿ) [ဥိန+ဂဟဏ] (ထင်ရှား၍သော ဂုဏ်ကို ဖျက်ဆီး၍) အယုတ်-ကို-အားဖြင့်-ယူခြင်း။ အဒေါသေန အနူနံ ဒုဋ္ဌဿ ဥိနဂ္ဂဟဏတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၃၄။ ဝိဇ္ဇမာနမ္ပိ ဂုဏံ ဝိဒ္ဓံသေတ္တာ ဂဟဏံ ဥိနဂ္ဂဟဏံ။ မူလဋီ၊၁။၉၁။

ဥိနဂုံလိ (ထီ) [ဥိနာ+အဂုံလိ] (တစ်ရာအောက်) ယုတ်လျော့သော လက်ချောင်း။ မာတရမ္ပိ မာရေတ္တာ အဇ္ဇ ဥိနဂုံလိ ပူရေ-ဿာမိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၆။

ဥိနစတုဝဂ္ဂ (တိ) [ဥိန+စတုဝဂ္ဂ] ယုတ်လျော့သော လေးပါးအပေါင်းရှိသော။ ဂဏ-ဿာတိ အာဘိဓမ္မိကာဒိဂဏဿ, ဥိနစတု-ဝဂ္ဂဿ စ။ ဝဇိရ။၃၆၅။

ဥိနစာတုမာသ (တိ) [ဥိန+စာတုမာသ] လေးလအောက် ယုတ်လျော့သော။ ဩမက-စာတုမာသန္တိ ဥိနစာတုမာသံ။ သာရတ္ထ၊ဋီ။၁၅။ (-ပါစိတ်၊ယော။၁၅။)

ဥိနစောဒနာ (ထီ) [ဥိနာ+စောဒနာ] အယုတ်အလျော့ကို-အနည်းကို-စောဒနာခြင်း။ ဥိနစောဒနာ။ ("၁၂-ခုအောက် အယုတ်တို့ကို အဘယ်ကြောင့် ဟောတော်မမူသနည်း" စသည်ဖြင့် အယုတ်အလျော့ကိုမေးခြင်း။) သလက္ခဏမာရက် ပန သဗ္ဗေသံ သာမည-လက္ခဏန္တိ ဥိနစောဒနာ သမ္ဘဝတိ။ မူလဋီ၊၂။၃၅။ ဥိနစောဒနာတိ ဒ္ဝါဒသတော ဥိနာနိ ကသ္မာ နု ဝုတ္တာနီတိ စောဒနာ။ အနုဋီ၊၂။၄၀။

ဥိနဌာန (နဿ) [ဥိန+ဌာန] ယုတ်လျော့-နိမ့်-ချိုင့်-ခွက်-သော နေရာ။ ဥိနဌာနံ ပူရေ-နွှော မဏ္ဍောတိ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၃၈၂။)

ဥိနဌာနပူရဏ (နဿ) [ဥိနဌာန+ပူရဏ] ယုတ်လျော့-နိမ့်-ချိုင့်-ခွက်-သောနေရာကို ပြည့်စေခြင်း။ ဥိနဌာနပူရဏံ မဏ္ဍနံ။ သာရတ္ထ၊ဋီ။၂၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ။၁။၄၈။ (-ဝိမတိ၊၂။၁၁၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၃၃။ မူလဋီ၊၂။၂၁၈။)

ဥိနတမ (တိ) [ဥိန+တမ] အထူးသဖြင့် အလွန်ယုတ်လျော့သော။ ယေသု ဥိနာ ဥိနတရာ ဥိနတမာ စ လဗ္ဘန္တိ။ အနုဋီ၊၃။၃၀၀။

ဥိနတရ (တိ) [ဥိန+တရ] အထူးသဖြင့် ယုတ်လျော့သော။ ပမာဏတော ဥိနတရမ္ပိ စတုဟတ္ထံ ပဗ္ဗဟတ္ထမ္ပိ ကရောန္တေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။

ဥိနတရဂၢန (တိ) [ဥိနတရာ+ဂၢနာ] အထူးသဖြင့် ယုတ်လျော့သော-ဂၢန်းသခ်ၢ-

အရေအတွက်-ရှိသော (ပစ္စည်း)။ တေသံ ဦနတရဂဏနေဟိ စ သမာနဂဏနေဟိ စ သဒ္ဒိ သံသန္ဒနေ ယာ ဂဏနာ လဗ္ဘတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၉၊ (-၄ရ၉။ မူလဋီ၊၃။၂၁၁၊ ၂၃ဖ။ အနုဋီ၊၃။၂၈၄။)

ဦနတရပင့်ဆ္ဆန္ (တိ) [ဦနတရ+ပင့်ဆ္ဆန္] အထူးသဖြင့် ယုတ်လျော့သော ရက်တို့ပတ်လုံးဖုံးလွှမ်းထားအပ်သော (အာပတ်)။ အဝ-သေသာနံ ဦနတရပင့်ဆ္ဆန္နာနံ အာပတ္တိနံ ပရိဝါသော ဒိယျတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇။

ဦနတရသံသန္ဒန (ထီ၊နဝ) [ဦနတရ+သံသန္ဒန] အထူးသဖြင့် ယုတ်လျော့သော ဝိသဇ္ဇနာ အရေအတွက်ရှိသော ပစ္စည်းကို ရောနှောခြင်း။ ဦနတရသံသန္ဒနေ သေသာ ဆပိ ပရိစ္ဆေဒါ လဗ္ဘန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၉။

ဦနတိသ (နာ) [ဦန+တိသ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-သုံးဆယ်၊ သုံးဆယ်အောက်အယုတ်။ ဦနတိသေ ကပ္ပသတေ၊ သမ-လက်တနာမကော။ အပ၊၁။၂၀၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ဖ၆။ (-ဇာ၊၁။၁၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂ရ။)

ဦနတိသတဘေဒန (တိ) [ဦနတိသတ+ဘေဒန] ယုတ်လျော့သော သုံးရာ အပြားရှိသော၊ သုံးရာမပြည့်သော အပြားရှိသော၊ အပြားသုံးရာမပြည့်သော။ သင်္ဂဟေတ္ထာ ကထာ သဗ္ဗာ၊ ဦနတိသတဘေဒနာ။ အ ဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈ဖ။

ဦနတ္ထ (ပု) [ဦန+အတ္ထ] (၁) ယုတ်လျော့သောအကျိုးစီးပွား။ (၂) ယုတ်လျော့သော သက်နှံ၏ အကျိုး။ (၁) သတ္တဝဏ္ဏနရတနေန၊ ဦနတ္ထံ ပူရယာမဟံ။ အပ၊ ၁။၄၂၁။ (၂) မဟန္တာနိ စ ဦနတ္ထာယ ဒိန္နာနိ ဟောန္တိ။ ဝဇိရ။၄၉၁။

ဦနဒသဝဂ္ဂ (တိ) [ဦန+ဒသဝဂ္ဂ] ယုတ်လျော့သော ဆယ်ပါးအစုရှိသော၊ ရဟန်းဆယ်ပါးအောက်ယုတ်လျော့သော။ နဝ ဘိက္ခဝေ ဦနဒသဝဂ္ဂေန ဂဏေန ဥပသမ္ပါဒေ-တဗ္ဗော။ ဝိ၊၃။၄ရ။

ဦနဒသဝဿ (တိ) [ဦန+ဒသဝဿ] ယုတ်လျော့သော ဆယ်ဝါရှိသော၊ ဆယ်ဝါမပြည့်သော၊သူ။ နဝ ဘိက္ခဝေ ဦနဒသ-ဝဿေန ဥပသမ္ပာဒေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၃။ရ၅။

ဦနဒသဝဿပဒ (နာ) [ဦနဒသဝဿ+ပဒ] "ဦနဒသဝဿ" ပုဒ်။ ဆဏ္ဏေသု ဦနဒသ-ဝဿပဒံ ဝိသေသော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂ရ၂။

ဦနဒသဝဿပရိယောသာနပဋ္ဌက (တိ) [ဦနဒသဝဿပရိယောသာန+ပဋ္ဌက] ဦနဒသဝဿ-ပုဒ်လျှင်အဆုံးရှိသော ပဋ္ဌက။ ဦန-ဒသဝဿပရိယောသာနပဋ္ဌကေပိ ဧသေဝ နယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂ရ၂။

ဦနဒသဝဿိက (တိ) [ဦနဒသဝဿ+ဏ္ဍက] ယုတ်လျော့သော ဆယ်ဝါရှိ-ဆယ်ဝါမပြည့်-သော၊သူ။ ဦနဒသဝဿိကဿ တဿ တထာ သိက္ခာပဒပညတ္တိယာ အဘာဝ-တော။ ဝဇိရ။၅၈။

ဦနဒိယနုသတယောဇန (တိ) [ဦနဒိယနုသတ+ယောဇန] ယုတ်လျော့သော အခွဲနှင့်တကွ

ယူဇနာနှစ်ရာရှိသော၊ ယူဇနာ (၁၅၀) ရှိ
သော။ ပရိမဏ္ဍလတော တီဟိ ယောဇ-
နေဟိ ဥိနဒိယနုသတယောဇနော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၃။၅၁။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၆၀။

ဥိနဒ္ဓဂုံလကေသ (တိ) [ဥိနဒ္ဓဂုံလ+ကေသ]
လက်နှစ်သစ်အောက်ယုတ်လျော့သော ဆံ
ပင်ရှိသော၊သူ။ ယော ပန ... ဒ္ဓဂုံလကေ-
သော ဝါ ဥိနဒ္ဓဂုံလကေသော ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၈၄-၅။

ဥိနဒ္ဓတ္ထိပရိယာယ (တိ) [ဥိန+ဒ္ဓတ္ထိပရိယာယ]
ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-နှစ်စဉ် သုံး
စဉ် (နှစ်လွှာ သုံးလွှာ) လည်ချ် မိုးခြင်း၊
ပတ်ပတ်လည်-နှစ်စဉ်သုံးစဉ်-နှစ်လွှာ သုံး
လွှာ-အောက် လျော့သော မိုးခြင်း။ ဥိန-
ဒ္ဓတ္ထိပရိယာယေ အတိရေကသညိနော
ဝေမတိကဿ ဝါ ဒုက္ကဋ်။ ကခ်။ ၂၀၈။
ဥိနကဒ္ဓတ္ထိပရိယာယ-လည်းကြည့်။

ဥိနဒ္ဓါဒသဝဿ (တိ) [ဥိန+ဒ္ဓါဒသဝဿ] ယုတ်
လျော့သော ၁၂-ဝါရှိသော၊ ၁၂-ဝါ မပြည့်
သေးသော၊သူ။ ယာ ပန ဘိက္ခုနီ ဥိန-
ဒ္ဓါဒသဝဿာ ဝုဋ္ဌာပေယ္ယ။ ... ဥိနဒ္ဓါဒသ-
ဝဿာ နာမ အပ္ပတ္တဒ္ဓါဒသဝဿာ။ ဝိ၊၂။
၄၃၉။ ဥိနဒ္ဓါဒသဝဿာတိ ဥပသမ္ပဒါဝ-
သေန အပရိပုဏ္ဏဒ္ဓါဒသဝဿာ။ ကခ်။၃၄၅။

ဥိနဒ္ဓါဒသသမ္မတ (တိ) [ဥိနဒ္ဓါဒသ+အသမ္မတ]
ဥိနဒ္ဓါဒသဝဿဝုဋ္ဌာပနသိက္ခာပုဒ်, အ-
သမ္မတာ ဟူသောပုဒ်ဖြင့်မှတ်အပ်သော ပရိ
ပုဏ္ဏဒ္ဓါဒသဝဿဝုဋ္ဌာပနသိက္ခာပုဒ်။ ဥိန-
ဒ္ဓါဒသသမ္မတာ(ဝိ၊၅။၁၅၉)တိ ဥိနဒ္ဓါဒ-
သဝဿာ ဝုဋ္ဌာပေယ္ယ, ပရိပုဏ္ဏဒ္ဓါဒသဝဿာ
သံယေန အသမ္မတာ ဝုဋ္ဌာပေယ္ယာတိ ဝုတ္တ-
သိက္ခာပဒဒ္ဓယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၄။

ဥိနနာမ (တိ) [ဥိန+နာမ] "ဥိန"အမည်ရှိသော၊
"မောင်လျော့"အမည်ရှိသော၊သူ။ အနုန-
နာမောတိ နဉ ဥိနနာမော။ ဣမိနာ အ-
တ္ထေနော ပုဏ္ဏကနာမမေဝ ပဋိစ္ဆန္နံ ကတ္တာ
ကထေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၁ရ၂။

ဥိနပက္ခိပန (နာ) [ဥိန+ပက္ခိပန] ယုတ်လျော့
သည်ကို-ထည့်ခြင်း-ဖြည့်ခြင်း-ပြည့်စေ
ခြင်း။ သမာနကရဏဿ ဥိနပက္ခိပနေန
အဓိကာပနယနေန ဝါ ဟောတိ။ ဣဒ
ဥိနပက္ခိပနေနာတိ ဒသေတုံ "ပူရေန္တီ"တိ
ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၁။၁ဝ။

ဥိနပဗ္ဗပသတ (တိ) [ဥိန+ပဗ္ဗပသတ] ယုတ်
လျော့သော-ငါးလက်ဖက်-ငါးလက်ခုပ်-
ငါးလက်ဆွမ်း-ရှိသော။ မဂဓနာဠိ စ နာ-
မေသာ ဥိနပဗ္ဗပသတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။
ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၉၂။

ဥိနပဗ္ဗဗန္ဓန (တိ) [ဥိန+ပဗ္ဗ+ဗန္ဓန။ ဥိနာနိ
အပရိပုဏ္ဏာနိ ပဗ္ဗ ဗန္ဓနာနိ ဧတသ္မာတိ
ဥိနပဗ္ဗဗန္ဓနော။ ရူ၊ဋီ။၁ဝ၂။] ယုတ်လျော့
သော-မပြည့်သော-ငါးဖွဲ့ရှိသော၊ အစပ်
အဖာ ငါးခု မပြည့်သော(သပိတ်)။ ဥိနပဗ္ဗ-
ဗန္ဓနေန ပတ္တေန။ ဝိ၊၁။၃၅၆။ ဥိနပဗ္ဗ-
ဗန္ဓနေနာတိ ဧတ္ထ ဥိနာနိ ပဗ္ဗ ဗန္ဓနာနိ
အဿာတိ ဥိနပဗ္ဗဗန္ဓနော။ နာသ ပဗ္ဗ
ဗန္ဓနာနိ ပူရေန္တီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂ရ၆။
ကခ်။၁ရ၉။ (-ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၄၁၃။)

ဥိနပ္ဆဗန္ဓနပတ္တ (ပု) [ဥိနပ္ဆဗန္ဓန+ပတ္တ] (၁) ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-ငါးဖွဲ့ ရှိသောသပိတ်၊ အစပ်အဖာငါးခုမပြည့်သော သပိတ်။ (တီ)(၂) အစပ်အဖာငါးခု မပြည့်သောသပိတ်ရှိသော၊သူ။ **(၁)** ပတ္တောတိ ဥိနပ္ဆဗန္ဓနပတ္တော။ သာရတ္ထ၊၃။၄၈၅။ **(တီ)(၂)** ဥိနပ္ဆဗန္ဓနေန ပတ္တေနာ(ဝိ၊ဝ။ ၃၅ဖ)တိ ဏ္ဍ ဟိ ဥိနပ္ဆဗန္ဓနပတ္တော ဟုတ္တာတိ အတ္ထံ ဝဒန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ဝ။၃၉။

ဥိနပ္ဆဗန္ဓနပတ္တသိက္ခာပဒ (နာ) [ဥိနပ္ဆဗန္ဓနပတ္တ+သိက္ခာပဒ] ဥိနပ္ဆဗန္ဓနပတ္တ သိက္ခာပုဒ်။ ဥိနဗန္ဓနဝတ္ထုကတိ ဥိနပ္ဆဗန္ဓနပတ္တ-သိက္ခာပဒဿ ဝတ္ထုကသာဋ်ကသိက္ခာပဒဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၅။ (-ကခ်ီ၊ဋီ။၁၃။)

ဥိနပ္ဆဗန္ဓနသိက္ခာပဒ (နာ) [ဥိနပ္ဆဗန္ဓန+သိက္ခာပဒ] ဥိနပ္ဆဗန္ဓနသိက္ခာပုဒ်။ တေန သမယေနာတိ ဥိနပ္ဆဗန္ဓနသိက္ခာပဒံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၈ဖ။

ဥိနပ္ဆမာသက (တီ) [ဥိန+ပ္ဆမာသက] ငါးပဲ အောက်ယုတ်လျော့သော၊ ငါးပဲမပြည့်သော။ အတိရေကမာသကံ ဝါ ဥိနပ္ဆပ-မာသကံ ဝါ အဂ္ဃနကံ ဥဒကံ နိက္ခာမေတိ။ ဝိ၊ဝ။ဖ၃။

ဥိနပ္ဆဝဿ (တီ) [ဥိန+ပ္ဆဝဿ] ယုတ်လျော့သော-ငါးနှစ်-ငါးဝါ-ရှိသော၊ ငါးဝါမရသေးသော၊သူ၊ ဥိနပ္ဆဝဿော ဟောတိ။ ဝိ၊၃။ဝ၃၊ဝ၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊ဝ။ဝ၀ဖ။)

ဥိနပ္ဆဝဿကာလ (ပု) [ဥိနပ္ဆဝဿ+ကာလ] ယုတ်လျော့သော ငါးဝါရှိသော-ငါးဝါမရသေးသော-အခါ။ သော ပဗ္ဗဇ္ဇာမတ္တေနေဝ အသန္ဓေ္ဌော ဥိနပ္ဆဝဿကာလေ နိဿယံ ဂဟေတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅ဝ-၂၊(-၃၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ဝ၈ဈ။)

ဥိနပန္နရသဝဿ (တီ) [ဥိန+ပန္နရသဝဿ] ယုတ်လျော့သောအသက် ၁၅-နှစ်ရှိသော၊ အသက် ၁၅-နှစ် မပြည့်သော၊သူ။ နဘိက္ခဝေ ဥိနပန္နရသဝဿော ဒါရကော ပဗ္ဗာဇေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၃။ဝ၁ဝ။

ဥိနပရိက္ခိတ္တ (တီ) [ဥိန+ပရိက္ခိတ္တ] ယုတ်လျော့သော အကာအရံရှိသော။ ဥပနုပရိက္ခိ-တ္တောပိတိ ဣမိနာ တတော ဥိနပရိက္ခိ-တ္တော ယေဘုယ္ယေန အပရိက္ခိတ္တော နာမ၊ တသ္မာ အပရိက္ခိတ္တသခ်ၢမေဝ ဂစ္ဆတီတိ ဒဿေတိ။ ဝိမတိ၊၂။ဝ၈ဈ။

ဥိနပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဥိန+ပရိစ္ဆေဒ] ယုတ်လျော့သော အပိုင်းအခြား။ ယဒိ တတော ဥိန-ပရိစ္ဆေဒါ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ဝ၃။

ဥိနပရိဘောဂ (ပု) [ဥိန+ပရိဘောဂ] ယုတ်လျော့သောသုံးဆောင်ခြင်း။ တိသုပိ ဝိက-ပ္ပေသု အာဟာရဿ ဥိနပရိဘောဂဝသေ-နေဝ ဟိ ဖာသုဝိဟာရော ဝုတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ဝ။ဖ၁။

ဥိနပရိသာ (ထီ) [ဥိနာ+ပရိသာ] ယုတ်လျော့သောပရိသတ်။ တထာ နဝတော ဥိန-ပရိသာယံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ရရ။

ဥိနပါဒ (နာ) [ဥိန+ပါဒ] ယုတ်လျော့သော

တစ်မတ်၊ တစ်မတ်အောက်အယုတ်။ ဥိန-ပါဒ် အာဒိယန္တော လဟုကာပတ္တိ အာ-ပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၄၈၁။

ဥိနပါဒဋ္ဌနက (တိ) [ဥိနပါဒ+အဋ္ဌနက] တစ်မတ်အောက်ယုတ်လျော့သော တန်ဖိုးရှိသော။ ထေယျစိတ္တေန မာရေတွာ ဂဏ္ဍ-တော ဥိနပါဒဋ္ဌနကေ ဒုက္ကဋံ။ ဝဇိရ။၁၃၀။

ဥိနပွမာဏ (တိ) [ဥိန+ပမာဏ] ယုတ်လျော့သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဥိနပွမာဏေ ဝါ ဂါဝုတတော အတိရေကပွမာဏေ ဝါ နိ လဘတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၃ဝ၉။ ကင်္ခာ။၁၈၈။ (-ကင်္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၄ ၂။)

ဥိနမန (ပု၊နာ) [ဥိန+မန] ယုတ်လျော့သော-(လိုအင်ဆန္ဒ) မပြည့်ဝသော-စိတ်။ ဥိန-မနံ ပူရယိတုံ၊ ဒေမိ ဒါနံ ဝနိဗ္ဗကေ။ စရိယာ။၃၈၈။ ဥိနမနန္တိ ပဝတ္တံ ဥိနံ မနံ။ စရိယာ၊ဌ။၄၅။

ဥိနမနုဿသဟဿ(နာ)[ဥိန+မနုဿသဟဿ] ယုတ်လျော့သော လူတစ်ထောင်၊ လူတစ်ထောင်အောက် အယုတ်။ ဧကေန ဥိနမနု-ဿသဟဿံ ဃာတေန္တဿ ဧကဒိဝသမ္ပိ ကာရုညံ နာဟောသိ။ မ၊ဌ၊၃။၂၃၃။

ဥိနမာသ (တိ) [ဥိန+မာသ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-တစ်လရှိသော၊ တစ်လအောက် ယုတ်လျော့သော၊ တစ်လမပြည့်သော။ ဒွ-ယေန ဥိနမာသံ ဟုတ္တာ။ ဝဇိရ။၂၃၃။ နဥိနမာသံ ဟုတ္တာ။ ကင်္ခာ၊ဋီ။ရ၃။

ဥိနမာသက (ပု) [ဥိန+မာသက] (၁) ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-တစ်ပဲ၊ တစ်ပဲ အောက် အယုတ်။ (တိ)(၂) ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-တစ်ပဲတန်ဖိုးရှိသော၊ တစ်ပဲမတန်သော။ **(၁)** မာသက် ဝါ ဥိန-မာသက် ဝါ အဋ္ဌနက် ဥဒက် နိက္ခာမေတိ။ ဝိ၊၁။၆၃။ **(တိ)(၂)** လဟုကော စ ဟောတိ ပရိက္ခာရော မာသကော ဝါ ဥိနမာသကော ဝါ။ ဝိ၊၁။၆ရ။

ဥိနဘာဏဝါရဒ္ဒယ (တိ) [ဥိန+ဘာဏဝါရဒ္ဒယ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-နှစ်ဘာဏ ဝါရရှိသော၊ နှစ်ဘာဏဝါရအောက် လျော့နည်းသော။ ဣတိ ဥိနဘာဏဝါရဒ္ဒယာယ ယံ တန္တိယာ မယာ ဇော်၊ ကုရုနာ ပတ္တံ ပုညံ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၂၃။

ဥိနဘာဝဒီပန (ထီ၊နာ) [ဥိနဘာဝ+ဒီပန] ယုတ်လျော့သည်အဖြစ်-ယုတ်လျော့ခြင်း-ကို ပြခြင်း။ မတ္တာသဒ္ဒေါ ကတိပယေဟိ ဥိန-ဘာဝဒီပနတ္ထံ ဝုစ္စတိ။ အနုဋီ၊၂။၁၅၅။

ဥိနလာဘ (ပု) [ဥိန+လာဘ] အယုတ်အလျော့ ကိုရခြင်း။ တထာ ဥိနလာဘာဒီသူတိ အယ်ကမော ဝေဒိတဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၃။၂၂၄။

ဥိနဝိတ္ထာရ (တိ) [ဥိန+ဝိတ္ထာရ] ယုတ်လျော့သော အကျယ်အဝန်းရှိသော။ တတော ဥိနဝိတ္ထာရယ ဟိ နဒီယာ မဇ္ဈေနာပိ ဂမနေ။ ဝိမတိ၊၂။၂၅။

ဥိနဝိသ (တိ) [ဥိန+ဝိသ] ယုတ်လျော့သော ၂ဝ-ရှိသော။ ဥိနဝိသေ ကပ္ပသတေ၊ သောဠသာသုံ သုနိမ္မိတာ။ အပ၊၁။၁ဇ၂။

ထေရ၊၆။၁။၂၅၅။ (မြန်မာပြန်၌ "ဥနဝိသေ ကပ္ပသတေ=ကမ္ဘာ တစ်ထောင်ကိုးရာထက်၌" ဟု ပြန်ဆိုသည်။)

ဥနဝိသတိမာသက (တိ) [ဥန+ဝိသတိ+မာသက] နှစ်ဆယ်အောက်ယုတ်သော ပဲရှိသော၊ ပဲနှစ်ဆယ်မပြည့်သော။ ကဟာ-ပဏော ကိုဗ္ဗ ကာလေ ဥနဝိသတိမာသ-ကော ဟောတိ။ ဝဇိရ။၁၂၄။

ဥနဝိသတိဝဿ (တိ) [ဥန+ဝိသတိ+ဝဿ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-(၂၀)နှစ်ရှိသော၊ အသက်(၂၀) မပြည့်သော၊သူ။ ဥနာနိ အပရိပုဏ္ဏာနိ ဝိသတိ ဝဿာနိ အဿာတိ ဥနဝိသတိဝဿော။ ကခ်ီ၊ဌ၊ သစ်။၁ဖရ။

ဥနဝိသတိဝဿကာလ (ပု) [ဥနဝိသတိဝဿ+ကာလ] အသက်(၂၀)မပြည့်သောအခါ။ ဥနဝိသတိဝဿကာလေ ဥပသမ္ပန္နဿ။ ဝိမ တိ၊၂။၁ရ၁။

ဥနဝိသတိဝဿပုဂ္ဂလ (ပု) [ဥနဝိသတိဝဿ+ပုဂ္ဂလ] အသက်၂၀-မပြည့်သောပုဂ္ဂိုလ်။ ကတံ ပန ကမ္မံ သုကတမေဝ ဟောတိ ဌပေတ္တာ ဥနဝိသတိဝဿပုဂ္ဂလံ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၃၅။

ဥနဝိသတိသညီ (တိ) [ဥနဝိသတိသညာ + ဣ] အသက်နှစ်ဆယ်မပြည့်ဟု-အမှတ်ရှိ-သိ-သော၊သူ။ ဥနဝိသတိသညိဿ၊ ပရိ-ပုဏ္ဏပိ ပုဂ္ဂလေ။ ဝိ၊ဝိနိ၌ယ၊ဂါထာ။၁၅ဖ။

ဥနဝိသတိသိက္ခာပဒ (နှ) [ဥနဝိသတိ+သိက္ခာပဒ] ဥနဝိသတိ(ဝဿ) သိက္ခာပုဒ်။ တံ ဥပရိ သပ္ပါဏကဝဂ္ဂေ ဥနဝိသတိသိက္ခာပဒေ ဝဏ္ဏယိဿာမ။ ကခ်ီ၊ဌ၊သစ်။၁ဖရ။

ဥနသတပတ္တ (တိ) [ဥန+သတ+ပတ္တ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-ပွင့်ချပ်တစ်ရာ ရှိသော။ ပွင့်ချပ်တစ်ရာ မပြည့်သော။ ပုဏ္ဏ-ရိုက် နာမ ဥနသတပတ္တံ သရောရုဟံ။ အံ၊ ၆၊၂။၃၂၂။ (-သာရတ္ထ၊၂။၁၄၀။)

ဥနာတိရိတ္တ (တိ) [ဥန+အတိရိတ္တ] အယုတ်အလွန်၊ ယုတ်လျော့သော ပိုလွန်သော။ တတော ဥနာတိရိတ္တော ဝိနာပိ သမ္ဘုတိယာ သဗ္ဗေသံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၅၃။

ဥနာတိရိတ္တဝဇ္ဇိတဘာဝ (ပု) [ဥနာတိရိတ္တ ဝဇ္ဇိတ+ဘာဝ] အယုတ်အလွန်ကို ကြဉ်အပ်သည်၏ အဖြစ်၊ ကြဉ်အပ်သော အယုတ်အလွန်ရှိသည်၏အဖြစ်။ စိတ္တပ္ပဿဒ္ဓတာတိ စိတ္တဿ ဥနာတိရိတ္တဝဇ္ဇိတဘာဝေါ။ စူဠနိ၊ ဌ။၄၅။။

ဥနာတိရိတ္တသိက္ခာပဒ (နှ) [ဥနာတိရိတ္တ+သိက္ခာပဒ] ဥနာတိရိတ္တသိက္ခာပုဒ်။ ကိုဗ္ဗ ဘိယျော ဥနာတိရိတ္တသိက္ခာပဒေသု အာ-စရိယကုလေသု ဝိဝါဒေါ အညမညံ နကာတမ္ဘော။ ဝဇိရ။ရရ။

ဥနာဓိက (တိ) [ဥန+အဓိက] (၁) အယုတ်, အလွန်၊ ယုတ်လျော့သော ပိုလွန်သော။ (၂) အယုတ် အလွန်ရှိသော။ **(၁)** ဥနာဓိ-ကာနိ(သံ၊ဌ၊၂။၃၀၀)တိ ဥနာနိပိ အဓိကာနိပိ ကိုဗ္ဗာပိ ဟောန္တိ။ သံ၊ဌီ၊၂။၂၅၄။ (-သာ

ရတ္ထ၊ ၂။၁၅။ ဝိမတိ၊ ၂။၅၉။ မူလဋီ၊၁။၉၃။ အနုဋီ၊၁။၁၀၀။ အနုဋီ၊ ၂။၁ရ၃။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဦနာဓိကဘာဝ (ပု) [ဦနာဓိက+ဘာဝ] အယုတ်, အလွန်ရှိသည်၏အဖြစ်။ စတ္တာရောတိ ဂ-ဏနပရိစ္ဆေဒေါ၊ တေန တေသံ ဦနာဓိက-ဘာဝံ နိဝါရေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃ဖ။

ဦနာဓိကဒေါသသောဓနဋ္ဌ (ပု) [ဦနာဓိက ဒေါသသောဓန+အတ္ထ] ယုတ်လျော့ခြင်း အပြစ်, ပိုလွန်ခြင်းအပြစ်တို့ကိုသုတ်သင်ခြင်း အနက်။ ဥဒ္ဓရိတ္တာ ဥဒ္ဓရိတ္တာ ဦနာဓိက-ဒေါသသောဓနဋ္ဌေန ဥဒ္ဒါနာ စ။ ဝဇိရ။ ၁၁၁။

ဦနာဓိကနိသေဓန (နဝ) [ဦနာဓိက+နိသေဓန] အယုတ်, အလွန်ကိုတားမြစ်ခြင်း။ တံ ပန-တ္ထတော ဦနာဓိကနိသေဓနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ရ၃။

ဦနာဓိကဘာဂဝန္တ (တိ) [ဦနာဓိကဘာဂ+ဝန္တ] ယုတ်သောအဖို့, ပိုလွန်သောအဖို့ရှိသော။ ဦနာဓိကဘာဂဝန္တောဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ဖ၅။

ဦနာဓိကာဘာဝ (ပု) [ဦနာဓိက+အဘာဝ] အ-ယုတ်, အလွန်၏ မရှိခြင်း။ ဦနာဓိကာ-ဘာဝေန ဂဏနဿ ပရိစ္ဆေဒနိဒ္ဒေသော ဧကန္တိ အယံ သဒ္ဒေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁ဖ၅။

ဦနူဒရ (တိ) [ဦန+ဥဒရ] ယုတ်လျော့-မပြည့်-သော ဝမ်းဗိုက်ရှိသော၊ ဝမ်းဗိုက်သေးငယ်-သော၊ အစားမကြီးသော၊သူ။ ဦနူဒရော မိတာဟာရော၊ သတော ဘိက္ခု ပရိဗ္ဗဇေ။ ထေရ။၃၄၃။ (-သုတ္တနိ။၃၈၉။ ဇာ၊၁။ ၂၀၃။)

ဦနောဒနဂါဟီ (တိ) [(ဦန+ဩဒန=) ဦနောဒန+ဂဟ+ဏီ] ယုတ်လျော့သော-ဆွမ်းကိုယူ-တတ်-ဆွမ်းဆုံ-သော။ အဋ္ဌကုဋ္ဌ၀ဝတော ဦနောဒနဂါဟိနာ ပတ္တေန။ ဝိမတိ၊၁။၃၄၈။

ဦနောဒရ (တိ) [ဦန+ဥဒရ] ယုတ်လျော့-မပြည့်-သော ဝမ်းဗိုက်ရှိသော၊ အစာမဝ-သေးသော ဝမ်းဗိုက်ရှိသော၊သူ။ ဒီဃရတ္တံ ဦနောဒရောသိ၊ ယာ၀ဒတ္ထံ ဘုဉ္ဇာဟိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။

ဦမိ (ထီ၊ပု) [ဦဟ+မိ။ အရ+မိ။ ဦမိ ဝိစိ ပုမိတ္ထိယံ။ ဓာန်။ဖ၆၂။ ဦဟ ဝိတက္ကေ၊ မိ၊ ဟလောပေါ။ ဦမိ။ အရ ဂမနေ ဝါ၊ မိ၊ အဿူ၊ ရလောပေါ။ ဓာန်၊ဋီ။ဖ၆၂။ ဦဟ ဝိတက္ကေ၊ ဟလောပေါ၊ ဦဟန္တိ ဝိတက္ကေန္တိ ဧတေနာတိ ဦမိ၊ တရဂေါ။ မောဂ်၊ရ။၁၃၉။ ဦမိ (သံ)] (၁) လှိုင်း။ လှိုင်းတံပိုး။ (၂) လှိုင်း-တံပိုးနှင့်တူသော တရား။ (ကောဇ, ဥပါ ယာသ-စသည်။)

(၁) ဦမိ (ဗုဒ္ဓ၀ံ။၃၂၈)တိ ဝိစိယော တရဂါ။ ဗုဒ္ဓ၀ံ၊ဋ္ဌ။၁ရ၃။ ဦမိတိ ဝိစိယော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၂၁။ (၂) ဦမိယာ ပဋိကုဋ္ဌိတော (ထေရ။၃၁ရ)တိ ... ကောဓုပါယာသဦမိ-ယာ ပဋိကုဋ္ဌိတော ဩတ္ထရော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၅ရ။ (-သံ၊ ၂။၃ဖ၆ရ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၅။) ဦမိဘယ-လည်းကြည့်။

(ဦမိသဒ္ဒါသည် ရဘသ-အလို "ပကာသ = ထင်ရှားခြင်း။ ဝေဂ=အဟုန်။ ဘင်=

ပျက်စီးခြင်း။ တရင်=လှိုင်းတံပိုး" ဟူသော အနက်တို့ဖြစ်၏။ နာနတ္ထသင်ဟအလို "ဝေဂ=အဟုန်။ ဘင်=ပျက်စီးခြင်း။ ပကာသ=ထင်ရှားပြခြင်း။ ဗိလ=တွင်း၊ ဗိလာမည်သော ပိုးသေး ပိုးမွှား။ ဝိစိ= လှိုင်းတံပိုး" အနက်တို့ဖြစ်၏-ဟု ဓာန်ငြိ။ဖ၎ရ၄-၌ လာ၏။ ကုမ္မ-လည်းကြည့်။)

ဦမိအန္တရဝါသီ (တိ) [ဦမိအန္တရ+ဝသ+ဏီ] လှိုင်းကြား၌ နေလေ့ရှိသော၊သူ။ နာဂါတိ ဣမေပိ မဟာသမုဒ္ဒပိဋ္ဌေ ဦမိအန္တရ-ဝါသိနောဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ရ၆။

ဦမိယာတ (ပု) [ဦမိ+ယာတ] လှိုင်း-ရိုက်ခတ်-ထ-ခြင်း၊ လှိုင်းပွက်ခြင်း။ ယထာ ခေါ ဣမသ္မာ မစ္ဆသ္မာ ဥမ္မဂ္ဂါ ယထာ စ ဦမိယာတော။ အံ၊၁။၅၁၀-၅၁၁။

ဦမိဇာတ (တိ) [ဦမိ+ဇာတ] ဖြစ်သော-လှိုင်းရှိ-လှိုင်းထ-သော။ သေယျထာပိ ဗြာဟ္မဏ ဥဒပဏ္ဏော ဝါတေရိတော စလိတော ဘန္တော ဦမိဇာတော။ သံ၊၃။၁၀ရ၊၁၁၀။ အံ၊ ၂။၂၀၄။

ဦမိပိဋ္ဌ (နာ) [ဦမိ+ပိဋ္ဌ] လှိုင်းအပြင်၊ လှိုင်းပေါ်။ ယေ ပန မဟာသမုဒ္ဒေ ဦမိပိဋ္ဌေ ဝသန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃ ၂၁။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ၄။)

ဦမိပိဋ္ဌဝါသီ (တိ) [ဦမိပိဋ္ဌ+ဝသ+ဏီ] လှိုင်းပေါ်၌နေလေ့ရှိသော၊သူ။ နာဂါတိ ဦမိပိဋ္ဌ-ဝါသိနောပိ ဝိမာနဋ္ဌကနာဂါပိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂ရ၄။ သာရတ္ထ၊၃။၄ ၂ ၉။

ဦမိဘယ (နာ) [ဦမိ+ဘယ] (၁) လှိုင်းတံပိုးဘေး။ (၂) လှိုင်းတံပိုးဘေးနှင့် တူသော တရား (ကောဓ ဥပါယာသ-စသည်)။ (၁) စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ ဘယာနိ ဥဒကော-ရောဟန္တသ ပါဋိကဘီတဗ္ဗာနိ။ ကတမာနိ စတ္တာရိ၊ ဦမိဘယံ ကုမ္မီလဘယံ။ အံ၊ ၁။၄ ၃ ၈။

(၂) "ဦမိဘယ"နှင့် ခေါ ဘိက္ခဝေ ကောဓူပါယာသသော တံ အဓိဝစနံ။ အံ၊ ၁။၄ ၃ ၉။ ဣတိဝုတ်။ ၂ရ၁။ ဘာယတိ ဘေ-သ္မာတိ ဘယံ၊ ဦမိ ဝေ ဘယံ ဦမိဘယံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃ ၃ ၀။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃ ၂ ၅။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁ ၃ ၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂ ၆ ၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁ ရ ၀။)

ဦမိဘယသုတ္တ (နာ) [ဦမိဘယ+သုတ္တ] ဦမိဘယသုတ်— မြစ် သမုဒ္ဒရာ အင်း အိုင် ရေသို့ ဆင်းသက်သောသူအား လှိုင်းတံပိုး ဘေး မိကျောင်းဘေး, ဝဲဘေး, လင်းပိုင် (လပိုင်) ဘေး ဟူသော ဘေးလေးမျိုး မချွတ်တွေ့ကြုံရသကဲ့သို့ ဤဓမ္မဝိနယ သာသနာတော်သို့ သက်ဝင်၍ရဟန်းပြုသော အမျိုးကောင်းသားအား လှိုင်းတံပိုးဘေး, မိကျောင်းဘေး, ဝဲဘေး, လင်းပိုင်(လပိုင်)ဘေး ဟူသော ဘေးလေးမျိုး မချွတ်တွေ့ကြုံရမည်။ "ပဋိသန္ဓေနေခြင်းစသော ဒုက္ခတို့၏ အဆုံးကို ပြုတန်နိုင်ရာ၏" ဟူသော သဒ္ဓါတရားဖြင့် ရဟန်းဘောင်သို့ ရောက်လာသော အမျိုးကောင်းသားကို သီတင်းသုံးဘော်တို့က "ဤသို့ရှေသို့ တက်လှမ်းရမည်၊ ... ဤသို့ သပိတ်သင်္ကန်း ကိုင်ဆောင်ရမည်" စသည်ဖြင့် ဆုံးမသောအခါ "ငါသည် ရှေးလူဖြစ်

စဉ်က သူတပါးတို့ကို ဆုံးမသွန်သင်ခဲ့ရ၏။ ငါ့သား ငါ့မြေးလောက်ရှိသော ဤရဟန်းတို့က ငါ့ကို ဆုံးမသွန်သင်ထိုက်၏ ဟု မှတ်ထင်ကုန်ဘိ၏"ဟု အမျက်ထွက်လျက် သိက္ခာချ၍ လူထွက်လေ၏။ လှိုင်းတံပိုး ဘေးဟူသောအမည်သည် အမျက်ထွက်ခြင်း ကောမ, ပြင်းစွာပင်ပန်းခြင်း ဥပါယာသ၏ အမည်တည်း။

ထို့အတူ ထိုရဟန်းကို သီတင်းသုံးဘော်တို့က "ဤသို့ သုံး ဆောင်ရမည်" စသည်ဖြင့် ဆုံးမသောအခါ "ဤရဟန်းတို့သည် ငါ့ခံတွင်းကို ပိတ်ဆို့ကုန်ယောင်တကား"ဟု အမျက်ထွက်လျက် သိက္ခာချ၍ လူထွက်လေ၏။ မိကျောင်းဘေးဟူသော အမည်သည် "ဝမ်းစာရှာမှီးခြင်း"၏ အမည်တည်း။

ထို့အတူ ထိုရဟန်းသည် မစောင့်စည်းသော ကိုယ်နှုတ်, မထင်သော သတိ, မပိတ်ဆို့သော ဣန္ဒြေတို့ဖြင့် ဆွမ်းခံကြွသောအခါ ရွာနီဂုံးတို့၌ ကာမဂုဏ်ငါးပါးဖြင့် ပြည့်စုံစွာ မွေ့လျော်ကုန်သော သူကြွယ်စသည်ကို မြင်ရ၍ "ငါသည် ရှေးလူဖြစ်စဉ်အခါက ကာမဂုဏ်ငါးပါးဖြင့် ပြည့်စုံစွာ မွေ့လျော်ရ၏။ ငါ့အိမ်၌ စည်းစိမ်ဥစ္စာရှိ၏။ စည်းစိမ်ခံစားရန် , ကောင်းမှုပြုရန် ငါစွမ်းနိုင်၏။ သိက္ခာချ လူထွက်လျက် စည်းစိမ်ကို လည်းခံစား, ကောင်းမှုကိုလည်း ပြုရလျှင် ကောင်းပေလိမ့်မည်"ဟု ကြံ့လျက် သိက္ခာချ လူထွက်လေ၏။ ဝဲဘေး ဟူသောအမည်သည် ကာမဂုဏ်ငါးပါး၏ အမည်တည်း။

ထို့အတူ ထိုရဟန်းသည် မစောင့်စည်းသောကိုယ်နှုတ်, မထင်သော သတိ, မပိတ်ဆို့သော ဣန္ဒြေတို့ဖြင့် ဆွမ်းခံကြွသော အခါ ရွာနီဂုံးတို့၌ မလုံ့မခြုံ ဝတ်ဆင်ထားသော မာတုဂါမကို မြင်ရ၍ တပ်မက်မှုရာဂ ဖြစ်ပေါ် နှိပ်စက်အပ်သောကြောင့် သိက္ခာချ လူထွက်လေ၏။ လင်းပိုင်(လပိုင်)ဘေး ဟူသောအမည်သည် မာတုဂါမ၏ အမည်တည်း။ အကျယ်ကို အံ၊၁။၄၃၈-၄၄၁-ကြည့်။

ဦမိဘီဇနဌာန (နာ) [ဦမိဘီဇန+ဌာန] လှိုင်းတံပိုးပြိုကွဲရာအရပ်။ သေတကာတိ ဦမိဘီဇန-ဌာနေသု သေတဝဏ္ဏာ။ အံ၊၆၊၃။၅၈။

ဦမိမယ (တိ) [ဦမိ+မယ] လှိုင်းတံပိုးဖြင့် ပြီးသော၊ လှိုင်းတံပိုးကြောင့်ဖြစ်သော။ သမုဒ္ဒသ အပ္ပမာဏော ဦမိမယော ဝေဂေါ ဝိယ။ နေတ္တိ၊၆။၂၄၄။

ဦမိဝေဂ (ပု) [ဦမိ+ဝေဂ] လှိုင်းတံပိုးအဟုန်။ သစေ ဦမိဝေဂေါ ဗာဓတိ။ ဝိ၊၆၊၃။၃၃၆။ (-အဘိ၊၆၊၁။၁၂။ ဥဒါန၊၆။၆၀။ ဗာ၆၊၅။၂၆၁။)

ဦမိဝေဂဗ္ဘာဟတ (တိ) [ဦမိဝေဂ+အဗ္ဘာဟတ] လှိုင်းတံပိုးအဟုန်သည်ပုတ်ခတ်အပ်သော။ ယတ္ထာတိ ဦမိဝေဂဗ္ဘာဟတော ဝိစရန္တော ယမှိ ပဒေသေ ပတိဋ္ဌ လဘတိ။ ဗာ၆၊၆။ ၂၈၈။ (-အဘိ၊၆၊ ၂။၁၆ ၂။)

ဦမိဝေဂါဘိဇာတမရိယာဒဝဏ္ဏ (ထီ) [ဦမိဝေဂါဘိဇာတ+မရိယာဒဝဏ္ဏ] လှိုင်းတံပိုးအဟုန်ကြောင့်ဖြစ်သော အပိုင်းအခြားဟုဆိုအပ်သော-လုံ့သော အနားရေး-အနားရေး

ကွင်း-အနားရစ်ကွင်း။ သမုဒ္ဒတော သယ-မေဝ တိရဲ အာရုဟိတ္တာ ဝေလန္တေ ဥမိဝေဂါ-ဘိဇာတမရိယာဒဝဋ္ဌိ ဝိယ။ သာရတ္ထ၊၁။၁ဖ၁။

ဥမိသဟသ (နာ) [ဥမိ+သဟသ] လှိုင်းတံပိုး အထောင်။ ဥဒ္ဓာရဝေဂေါပိ ဟုတ္တာ ဥမိ-သဟသံ ဥက္ခိပိတ္တာပိ ဝေလံ အတိက္ကမိတုံ နသက္ကောတိ။ ဇာ၊၂၊ဖ၊။၁၉၉။

ဥရု (ထီ၊ပု) [အရ+ဥ။ ဓာန်၊ဌီ။ ၂၇ဖ၊။ အရ+ကု။ အရန္တေ နေနာတိ ဥရု။ မောဂ်၊ရ၊ဖ၊။ ဥရု (သံ)] ပေါင်။ သော ဧကဒိဝသံ ပါနီယံ ပရိဿာဝေတ္တာ ဃဋံ ဥရုမှိ ဌပေတ္တာ။ သံ၊၂၊။ ၂၅၃။ မမ ဥရုယာ ကုဋ္ဌ အတ္ထိ။ ဇာ၂၊ဖ၊။ ၂ ၂ရ။ (-ဥဒါန၊၂။ ၁၁ ၂။)

ဥရုအန္တရ (နာ) [ဥရု+အန္တရ] ပေါင်ကြား။ အတ္တနော ဥရုအန္တရေ တဿာ သီသံ ဌပေတ္တာ။ ဇာ၊၂၊၅။ ၃၁ဖ၊။

ဥရုက (ပု) [ဥရု+က] ပေါင်ကြား။ ဥရုကာဒီသု (ဝိ၊ဝိနိ၂ဌယ၊ပုဒ်။ ၁ဂ)တိ ဥရုဝေမဇ္ဈာဒီသု။ ဝိ၊ဝိနိ၂ဌယ၊ဌီ၊ ၁။ ၃ ၅။

ဥရုကွ(ခ)မ္ဘ (ပု) [ဥရု+ခမ္ဘ] ပေါင်၏-တောင့်တင်း-ခိုင်မာ-တန်း-ခြင်း။ ဥရုကွမ္ဘော (မ၊ဝ။ ၃ ၀ ၀)တိ ခမ္ဘကတဥရုဘာဝေါ၊ ဥရု-ထဒ္ဓတာတိ အတ္ထော။ မ၊၂၊။ ၁ ၈ ၅။ (-စရိယာ။ ၄ ၀ ဖ၊။ စရိယာ၊၂။ ၁ ဖ ၄။) ပိသာ-စာဒိဘာယိတမ္ပိ ဒိသ္မာ ဥရုခမ္ဘော။ ဝိသုဒ္ဓိ ဌီ၊ ၂။ ၁ ၄ ၀။

ဥရုယဋ္ဌာပနဝတ္ထု (နာ) [ဥရုယဋ္ဌာပန+ဝတ္ထု] ပေါင်ကိုထိခိုက်စေခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော-ဝတ္ထု-အကြောင်းအရာ၊ ပေါင်ကို ထိခိုက်စေခြင်းဝတ္ထု။ ဥရုယဋ္ဌာပနဝတ္ထုသု ယေသံ အာပတ္တိ ဝုတ္တာ။ ဝိ၊၂၊ ၂။ ၁ ၁ ၈။

ဥရုဇ (ဂဏ) [ဥရု+ဇန+ကွိ] အသည်၊ သူကြွယ်။ ဓာန်၊ဌီ။ ၄ ၄ ၅။

ဥရုဇယနထနဒဿန (နာ) [ဥရုဇယနထန+ဒဿန] ပေါင်, တင်ပါး, သားမြတ်တို့ကို ပြခြင်း။ ဥရုဇယနထနဒဿနာဒိကံ ဂုယှ-ဌေ ဝ။ ထေရီ၊၂။ ၈ ဝ။

ဥရုဇာဏုသန္ဓိ (ပု) [ဥရုဇာဏု+သန္ဓိ] ပေါင်ဒူးတို့၏ အစပ်။ ဒွိန္နံ ဥရုဇာဏုသန္ဓီနံ, ဥရု-မူလကဋိသန္ဓိဿ စ ဝသေန တယော သန္ဓယော။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊ ၁။ ၂ ၄ ၁။

ဥရုဋ္ဌိ (နာ) [ဥရု+အဋ္ဌိ] ပေါင်ရိုး။ ဒွေ ဥရုဋ္ဌိနိ ဘိန္နိတ္တာ။ ဒီ၊၂၊။ ၃ ၃ ၉။ မ၊၂၊။ ၂ ၃ ၈။

ဥရုဋ္ဌိက (နာ) [ဥရုဋ္ဌိ+က] ပေါင်ရိုး။ တဿ ပရိဗ္ဘာဇကဿ ဥရုဋ္ဌိကံ ဘဂ္ဂံ။ ဇာ၂၊ ၃ ၊ ရ ရ ၊။

ဥရုဋ္ဌိဘေဒဇနိတ (တိ) [ဥရုဋ္ဌိဘေဒ+ဇနိတ] ပေါင်ရိုးကျိုးခြင်း-သည် ဖြစ်စေအပ်-ကြောင့် ဖြစ်-သော။ ဥရုဋ္ဌိဘေဒဇနိတံ ဒုက္ခဝေဒနံ ဝိကွမ္ဘေသိ။ ဒီ၊ဌီ၊ ၂။ ၂ ၈ ၃။ မ၊ဌီ၊ ၁။ ၃ ၃ ၃။

ဥရုဋ္ဌိဘေဒပစ္စယ (တိ) [ဥရုဋ္ဌိဘေဒ+ပစ္စယ] ပေါင်ရိုးကျိုးခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော၊ ပေါင်ရိုးကျိုးခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော။ ဝေဒနံ ဝိကွမ္ဘေတ္တာတိ ဥရုဋ္ဌိဘေဒပစ္စယံ ဒုက္ခဝေဒနံ အမနသိကာရေန ဝိနောဒေတ္တာ။ ဒီ၊ဌီ၊ ၂။ ၂ ၈ ၃။

ဦရုတ္တစ (ပု) [ဦရု+တစ] ပေါင်၏အရေ၊ ပေါင်ရေ။ ဦရုတ္တစော တဏ္ဍုလဘရိတဒီဃ-တ္ထဝိကသဏ္ဌာနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၅။

ဦရုတ္ထမ္ဘ (ပုဒ်န) [ဦရု+ထမ္ဘ] ပေါင်၏-တောင့်တင်း-ခိုင်မာ-ခြင်း။ ရာဇာ ယက္ခဲ ဒိသ္မာ ဘီတော ဦရုတ္ထမ္ဘံ ပတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၄။

ဦရုတ္ထမ္ဘကသရီရ (နာ) [ဦရုတ္ထမ္ဘက+သရီရ] တောင့်တင်း ခိုင်မာသော ပေါင်ရှိသောကိုယ်။ ဆမ္ဘိတတ္တန္တိ ဦရုတ္ထမ္ဘကသရီရသ ဆမ္ဘိ-တဘာဝံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၀။

ဦရုထဒ္ဓ (တိ) [ဦရု+ထဒ္ဓ] ပေါင် တောင့်တင်း ခိုင်မာသည်၊ တောင့်တင်းခိုင်မာသောပေါင်။ ဦရုကဒ္ဓမ္ဘ-ကြည့်။

ဦရုထနူပပန္န (တိ) [ဦရုထန+ဥပပန္န] ပေါင်, သားမြတ်-နှင့်ပြည့်စုံ-ပြည့်ဖြိုး-သော၊ ပြည့်စုံ-ပြည့်ဖြိုး-သော ပေါင်, သားမြတ် ရှိသော၊ သူ။ တာ ကမ္မကေယူရဝရာ သုဝါသသာ၊ သုမဏ္ဍိမာ ဦရုထနူပပန္နာ။ ဝိမာန။၉၂။ ဦရုထနူပပန္နာတိ သမ္ပန္နဦရုထနာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၆၀။

ဦရုနွဆိုကာ (ထီ) [ဦရု+အနွဆိုကာ] ပေါင်ကြား။ ဇေဟိ ဘန္တေ ဦရုနွဆိုကာယ ဃဋ္ဋေဟိ။ ဝိ၊ ၁။၄၉။

ဦရုပဗ္ဗ (နာ) [ဦရု+ပဗ္ဗ] ပေါင်ဆစ်၊ ဒူးဆစ်။ ဦရုပဗ္ဗံ တု ဇာဏု ဇဏ္ဏု စ။ ဓာန်။၂၇၆။ ဦရုနော ပဗ္ဗံ ဂဏ္ဍိ ဦရုပဗ္ဗံ။ ဓာန်ဋီ။၂၇၆။

ဦရုပရိယာယ (ပု) [ဦရု+ပရိယာယ] ဦရု-သဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်။ ဦရုပရိယာယော ဏ္ဍ၀ သတ္ထိသဒ္ဒေါတိ အာဟ "နု ဦရုံ ဥန္နာ-မေတိ"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၇။

ဦရုပ္ပဒေသ (ပု) [ဦရု+ပဒေသ] ပေါင်အရပ်။ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ ယာဝ ဦရုပ္ပဒေသာ သဏ္ဌန-သရီရံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၅။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။၃၁ဖ။)

ဦရုပ္ပမာဏ (တိ) [ဦရု+ပမာဏ] ပေါင်ပမာဏ-ပေါင်အတိုင်းအရှည်-ရှိသော။ ဦရုပ္ပမာဏံ ဥဒကံ ပဝိသိတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁ဖ ၂။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၄၅၉။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁ ၂ဖ။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၄၅၉။)

ဦရုဗဒ္ဓါသန (နာ) [ဦရုဗဒ္ဓ+အာသန] ပေါင်တို့ကို အောက်ခ်ဉ်ဖွဲ့ယှက်သည်၏အစွမ်းဖြင့် နေခြင်း၊ ပေါင်တို့ကို ဖွဲ့ခြင်းဖြင့် ထိုင်ခြင်း၊ ဖွဲ့အပ်သော ပေါင်ရှိသော နေခြင်း၊ ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေထိုင်နေခြင်း၊ တင်ပလ္လင်ခွေ နေခြင်း။ ပလ္လကန္တိ သမန္တတော ဦရုဗဒ္ဓါသနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂ဖ ၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၉။ ဦရုဗဒ္ဓါသနန္တိ ဦရုနမဘော-ဗန္ဓနဝသေန နိသဇ္ဇာ(ဇ)။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၈ရ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁ဖ ၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁ဖ။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၈၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၈။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂ဖ၄။) ဗဒ္ဓါ ဦရု အဿာတိ ဦရုဗဒ္ဓံ။ ကိန္တု၊ နိသဇ္ဇာသခ်ိ-တမာသနံ။ ပဋိသံ၊ဂ်။ ၂ဖရ။

ဦရုဗန္ဓ (ပုဒ်န) [ဦရု+ဗန္ဓ] ပေါင်တို့ကို ဖွဲ့ရာအရပ်၊ ပေါင်အဖွဲ့။ ဥဘော ဇယ်ယော သတ္ထိယော ဦရုဗန္ဓတော ဘိဇ္ဇိတ္တာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၄။

ဥိရုဗလ (နာ) [ဥိရု+ဗလ] ပေါင်၏အားအစွမ်း၊ ပေါင်အား။ ပရဟတ္ထဂတ် ရဇ္ဇ အာဟရိတုံ ဥိရုဗလံ အတ္ထိ။ မ၊၁၊၃။၂၁၁။ (-မ၊၁၊ ၄။၁ဖ၅။ ပဋိသံ၊၁၊၂။၃၀ဖ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၅။)

ဥိရုဗလသမ္ဘန္န (တိ) [ဥိရုဗလ+သမ္ဘန္န] ပေါင်၏အားအစွမ်း-ပေါင်အား-နှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥိရုဗလီ (တိ) [ဥိရုဗလ+ဣ] လွန်ကဲသော-ပေါင်၏အားအစွမ်း-ပေါင်အား-ရှိသော၊ သူ။ တံ ကိ မညသိ မဟာရာဇ တွံ ... ကတာဝီ ဥရုဗလီ။ မ၊၂။၂၅ရ။ ဥိရုဗလီတိ ဥိရုဗလသမ္ပန္နော။ မ၊၁၊၃။ ၂၁၁။ (-အံ၊၁၊ ၂။၁၁ဇ။) သာတိသယံ ဥိရုဗလံ တေသ အတ္ထိတိ ဥိရုဗလီတိ အာဟ "ဥိရုဗလ-သမ္ပန္နော"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၅။ ဥိရုနံ ဗလံ တေသ အတ္ထိတိ ဥိရုဗလီ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၅။

ဥိရုဗာဟုဗလ (တိ) [ဥိရုဗာဟု+ဗလ] ပေါင်အား, လက်မောင်း(လက်ရုံး)အားရှိသော၊ သူ။ သဗ္ဗေ၀ ဥိရုဗာဟုဗလာတိ ဒဿေတိ။ သုတ္တနိ၊၁၊၁။၃၄။

ဥိရုဘေဒ (ပု) [ဥိရု+ဘေဒ] ပေါင်ကျိုးခြင်း။ မာဏ၀ေါ ဥိရုဘေဒံ ပတ္တဘိက္ခု အဟောသိ။ ဇာ၊၁၊၁။၂၂ရ။

ဥိရုမံသ (နာ) [ဥိရု+မံသ] ပေါင်သား။ ပေါတ္ထ-နိုက် ဂဟေတ္ဝာ ဥိရုမံသံ ဥက္ကန္တိတ္ဝာ ဒါသိယာ အဒါသိ။ ဝိ၊၃။၃၁၁။

ဥိရုမဒ္ဒါပန (နာ) [ဥိရု+မဒ္ဒါပန] ပေါင်ကို နှိပ်စေ-နင်းနယ်စေ-ခြင်း။ နိမိတ္တေ ဥပက္ကမန္တ-ဿာတိ ဣမိနာ ပန ဥိရုမဒ္ဒါပနာဒိနိ ပဋိ-ကွိပတိ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၂၂ဖ။

ဥိရုမူလကဋိသန္ဓိ (ပု) [ဥိရုမူလကဋိ+သန္ဓိ] ပေါင်ရင်း, ခါးတို့၏ အစပ်။ ဥိရုဇာဏုသန္ဓि-ကြည့်။

ဥိရုမူလာသန္န (တိ) [ဥိရုမူလ+အာသန္န] ပေါင်ရင်း၏ အနီး။ အနုပလ္လက်န္ဓိ ကေပါဒံ အာဘုဇိတ္ဝာ ကတပလ္လကီ၊ သော ကေ၀ပကို ဥိရုမူလာသန္နံ ကတ္ဝာ ဣတရံ ဒုရေ ကတ္ဝာ အာဘုဇိတပလ္လကော် နာမ။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၃၃၄။

ဥိရုလက္ခဏ (နာ) [ဥိရု+လက္ခဏ] ပေါင်၏ လက္ခဏာ။ ဝေရူပ် ဥိရုလက္ခဏံ။ ဇာ၊၁၊၂။ ၂၅၁။ (-ဇာ၊၁၊၅။၅။)

ဥိရုဝေမဇ္ဈ (နာ) [ဥိရု+ဝေမဇ္ဈ] ပေါင်ကြား။ ဥိရုက-ကြည့်။

ဥိရုသန္ဓိ (ပု) [ဥိရု+သန္ဓိ] ပေါင်အစပ်။ ကဋိယံ ဒ္ဝိန္နံ ဥိရုသန္ဓိနံ ဒ္ဝိန္နဉ္စ ဇာဏုသန္ဓိနံ ဝသေန စတုသန္ဓိကပလ္လကီ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃ဖ။

ဥိရုသဏ္ဌာန (နာ) [ဥိရု+သဏ္ဌာန] ပေါင်၏ အသွင်သဏ္ဌာန်။ ဣဒံ ဥိရုသဏ္ဌာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၆ဇ။

ဥိလူက (ပု) [ဥဒ္ဓံ+ကဏ္ဏ။ ဥစ+ဏုက။ ဥလ+ဏုက] ရှူး၊ ရှူးပျံ့၊ ခင်ပုတ်ကြီး။ ဥိလူ-ကာ(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ပုဒ်။၂ဖ၅၅)တိ ပကွိဗိဌာရာ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၂၁ဇ။ ဥလူက(ဓာန်၊ဋီ။ဖ၃၈။ မောဂ်၊ရ။၂ဖ) လည်းကြည့်။

ဥိသ (ပုဒ်၊နာ) [ဥိသ+အ။ ဥိသ ရုဇာယ်။ ဓာန်၊ ဌီ။၁၈၂။ ဥသ+အ။ ဥသတိ ရုဇတိ ဧတေ-နာတိ ဥိသော၊ ဥသ-ရုဇာယ်။ သာလိနီ၊ ယော။၁၄၆။ ဥိဝ (သံ)] (၁) မိုးသောက်ယ်။ (၂) ငန်သောမြေ၊ မြေငန်၊ ဆား-ဆပ်ပြာ-မြေ၊ မြေပေါက် ဆပ်ပြာ။ (တိ)(၃) ငန်သော။

(၁) အဟောမုခံ ဥိသောတိပိ ပစ္ဆူ-သဿ နာမာနိ။ ဓာန်ဌီ။၆၈။ **(၂)** တမေနံ ရဇကော ဥိသေ ဝါ ခါရေ ဝါ ဂေါမယေ ဝါ သမ္မဒ္ဒိတွာ။ သံ၂။၁၀၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၆-ရ။ ဥိသံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ **(တိ)(၃)** ဥိသောဒက-ကြည်။

(သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀-၌ ဥိသေတိ ဆာရိ-ကာခါရေ၊ ခါရေတိ ဥိသခါရေ-ဟု ရှိ၏။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၆-၌ "ရဇကော ဥိသခါရံ ဆာရိကာခါရံ ဂေါမယခါရန္တိ တယော ခါရေ ဒတ္တာ"ဟု ဆပ်ပြာသုံးမျိုးပြထားသည်ကို လည်းကောင်း၊ မူလဋီ၊၁။၁၁၉-၌ "ခါရေ ဝါတိ ကဌာဒီနံ ခါရစ္ဆာရိကာယံ"ဟု ဖွင့်သည်ကိုလည်းကောင်း၊ "ဥိသေတိ လဝဏ-မတ္တိကာယံ၊ ခါရေတိ ဆာရိကာယံ"ဟု အဋ္ဌသာလိနီယောဇနာ။၁၃၃-၄-၌ဖွင့်သည်ကိုလည်းကောင်း၊ "ခါရာ တု မတ္တိကာ ဥိသော" ဟူသော အဘိဓာန်။၁၈၂-ကို လည်းကောင်း ထောက်၍ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀-၌ "ဥိသေတိ ဥိသခါရေ။ ခါရေတိ ဆာ-ရိကာခါရေ"ဟု ရှိသင့်သည်။)

ဥိသခဏ္ဍ (တိ) [ဥိသ+ခဏ္ဍ] ဆပ်ပြာမြေကြောင့် ပျက်စီးသော(လယ်)။ ယထာ ဟိ ခေတ္တံ ဗီဇခဏ္ဍံ ဝပ္ပခဏ္ဍံ ဥဒကခဏ္ဍံ ဥိသခဏ္ဍန္တိ စတုဒေါသသမန္နာဂတံ အပရိပူရံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။

ဥိသခါရ (ထီ၊ပု) [ဥိသ+ခါရ။ ဥိသခါရန္တိ လဝဏမတ္တိကံ၊...ခါရတိတိ ခါရော၊ ဥိသော ဧဝ ခါရော။ အဋ္ဌသာ၊ယော။၁၄၆။] မြေပေါက်ဆပ်ပြာ။ မဏ္ဍခေတ္တေတိ ဥိသခါ-ရာဒိဒေါသေဟိ အဝိဒ္ဓတ္တေ သာရခေတ္တေ။ အံ၊ဌီ၊၃။၁၃၅။ ဥိသ(၁) လည်းကြည့်။

ဥိသဂန္ဓ (ပု) [ဥိသ+ဂန္ဓ] မြေပေါက်ဆပ်ပြာနံ့။ ယောပိသ ဟောတိ အနုသဟဂတော ဥိသဂန္ဓော ဝါ ခါရဂန္ဓော ဝါ ဂေါမယဂန္ဓော ဝါ အသမ္ဘဟတော။ သံ၂။၁၀၇။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၇။)

ဥိသဂေါမယဆာရိကခါရ(ခါရက) (တိ) [ဥိသ ဂေါမယဆာရိကာ+ခါရ (ခါရက)] မြေပေါက် ဆပ်ပြာ, နွားချေးဆပ်ပြာ, ပြာဆပ်ပြာ။ ဥဒကေန တေမေတ္တာ တေမေတ္တာ ဥိသဂေါမယဆာရိကခါရေဟိ (ခါရကေဟိ) ကာဌကေ (ကာဌကပဒေသေ) သမ္ဘဒ္ဒိတ္တာ။ အံ၊ဌီ၊၃။၂၂၅။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၅။

ဥိသဂေါမယဆာရိကဘရ-ဒီ၊ဌီ၊ ၂။ရ၁။ မ၊ဌီ၊ ၃။ ၃၉-လာ ယင်းပါဠိသည် ဥိသဂေါမယ-ဆာရိကခါရ-မှ ပျက်ယွင်းသောပါဠိ ဖြစ်သည်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥိသဇာတ (တိ) [ဥိသ+ဇာတ] အလိုလို-ဖြစ်-ပေါက်-သော ငန်သောမြေ၊ ဆားဆပ်ပြာ

ရှိ-ဆားဆပ်ပြာပေါက်-သောမြေ။ ဦးသရ (၂) ကြည့်။

ဦးသပ်သုမယ (တိ) [ဦးသပ်သု+မယ] နန်သောမြေမှုဖြစ်သော(ဆား)။ (မြေပေါက်ဆား၊ တွင်းထွက်ဆား။) ဥဒ္ဓိဒ် နာမ ဦးသပ်သုမယ်။ ဝဇီရ။၄၈၁။

ဦးသရ (တိ) [ဦး+ရ။ ဓာန်ဒီ။၁၈၂။ ဦးသောအသို့ အတ္ထိ ဦးသရော။ မောဂ်၊၄။၈၂။ ပဋ္ဌိကာ။ ဦမရ (သံ)] (၁) ဆား။ (ဆပ်ပြာ။ ဘေသဇ္ဇမဏ္ဍုသာ။၄၂၅။) (၂) ဆားဆပ်ပြာ ရှိ-ဆားဆပ်ပြာပေါက်-သောမြေ၊ ဆပ်ပြာ ကျင်း၊ ဆားကျင်း။

(၁) လောကူပဟတန္တိ ဇာတသဘာ-ဝေန လောကေန ဦးသရေန ဥပဟတံ။ သံဒီ၊၂။၅၃၄။ **(၂)** အဒုံ ခေတ္တံ ဟိနံ ဇင်လ် ဦးသရံ ပါပဘူမိ။ သံ၊၂။၅၀၀။ ဦးသရန္တိ သဏ္ဌာတံ လောကံ။ သံ၊၁၊၃။၁၄၂။ ဦးသရ (အံ၊၃။ဖ၉)နွိ ဥဒ္ဓိ နှုလောကံ။ အံ၊ ၁၊၃။၂၂၉။ ဦးသရန္တိ ဦးသဇာတံ။ သံ၊ဒီ၊၂။ ၃၈၁။

ဦးသရပ်သုမယ (တိ) [ဦးသရပ်သု+မယ] ဆားဆပ်ပြာပေါက်သောမြေမှ ဖြစ်သောဆား၊ မြေပေါက်ဆား၊ တွင်းထွက်ဆား။ ဥဒ္ဓိဒ (၁) ကြည့်။

ဦးသရဘူမိ (ထိ) [ဦးသရ+ဘူမိ] ဆားဆပ်ပြာ ပေါက်သောမြေ။ ဒုဗ္ဗူမနွိ ဦးသရဘူမိ လောကူပဟတံ။ သံ၊၁၊၃။၃၁၈။

ဦးသဝန္တ (တိ) [ဦး+ဝန္တ] ဆားဆပ်ပြာ ရှိ-ဆားဆပ်ပြာပေါက်-သောမြေ၊ ဆပ်ပြာ ကျင်း။ ဆားကျင်း။ ဦးသဝါ တူသရော တိသု။ ဓာန်။၁၈၂။

ဦးသောဒက (နှ) [ဦးသ+ဥဒက] နန်သောရေ၊ ရေနန်၊ ဆပ်ပြာရေ။ ယထာ ဦးသောဒကံ ပဋိစ္စ သံကိလိဋ္ဌံ ဝတ္ထံ ပရိယောဒါပယတိ (ပရိယောဒါယတိ)။ ခုဒ္ဒကၖ၁။ ၂၀၂။ သုတ္တနိ၊ ၁၊၁။၁၇၉။

ဦဟ (ပု) [ဦဟ+အ] (၁) အကြံ၊ ဝိတက်။ (၂) ယုတ်သည်ကို ဖြည့်စွက်ခြင်း။ **(၁)** တက္ကော ဝိတက္ကော သက်ပ္ပေါ-ပွနောဟာယုတ္ တ ဇီဝိတံ။ ဓာန်။၁၅၅။ ဦဟ ဝိတက္ကေ၊ ဦဟန္တနေနာတိ ဦဟော။ ဓာန်ဒီ။၁၅၅။ (ဓာန်သျှ၊သစ်-၌ ဦဟာ ဟု ဣတ္ထိလိင်ဖြင့် ရှိသည်။ ဦဟာ-လည်းကြည့်။) **(၂)** တက္ကဦဟေ၊ ဦဟော ဦနပူရကံ။ ဓာန်ဒီ။၂၀၁။

ဦ(ဥ)ဟစ္စ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဟန+တ္စာ] (၁) နုတ်-ထုတ်-ဖြတ်-ပယ်ရှား-၍။ (၂) ထား၍၊ ရွက်၍၊ (သျှ။) မှီ၍။ (ဒီ။) **(၁)** ဣန္ဒခီလံ ဦဟစ္စ မနေဇာ။ ဒီ၊၂။၂၀၃။ သံ၊၁။၂၅။ ဦဟစ္စ မနေဇာတိ ဇေတေ တကၖာဇောယ အဘာဝေန အနေဇာ ဘိက္ခု ဣန္ဒခီလံ ဦဟစ္စ သမူဟနိတ္စာ။ ဒီ၊၁၊၂။၂၆၄။ သံ၊၁၊ ၁။ရ၂။ (သံ၊၁-၌ အဘာဝေန-ပုဒ်ကျန်နေသည်။) အတ္ထာနုဒိဋ္ဌိ ဦဟစ္စာ(သုတ္တနိ။၄၄၈။ မဟာနိ။၃၄ဖ။ စူဠနိ။၁၉၊၁၈၀။ အပ၊၂။၁၄၁)တိ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ဥဒ္ဓရိတ္စာ။ သုတ္တနိ၊၁၊၂။ ၃၁၈။ မဟာနိ၊၁။၃၈၅။ စူဠနိ၊ ၁။ဖ၅။ (-သံ၊ဒီ၊၁။၁၁၃။) အတ္ထာနုဒိဋ္ဌိ

ဦဟစ္စာ(နေတ္တိ။ရ)တိ ဝိသတိဝတ္ထုက် သက္ကာ-ယဒဿနံ ဥဒ္ဓရိတ္တာ သမုစ္ဆိန္နိတ္တာ။ နေတ္တိ၊ ၌။ ၄၅-၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၉၂။ နေတ္တိ၊ဋီ။၂၇။ နေတ္တိ၊ဝိ။၆၃။)

(၂) သေလံဝ သိရသူဟစ္စ၊ ပါတာလေ ဂါဓမေသထာ(သံ၊၁။၁၂၈)တိ မဟန္တံ ကူ-ဋာဂါရပ္ပမာကံ သိလံ သိသေ ဌပေတ္တာ ပါတာလေ ပတိဋ္ဌဂဝေသနံ ဝိယ။ သံ၊ဋ၊ ၁။၁ရ၃။ ဦဟစ္စာတိ ဗုဒ္ဓံ နိဿာယ။ သံ၊ ဋီ၊၁။၂၂၂။

ဦ(ဥ)ဟည်တေ (ကြို) [ဥ+ဟန+ယ+တေ] (၁) ထ၏။ (၂) ညှဉ်းဆဲအပ်-ထိခိုက်အပ်-ပျံ့ လွင့်-၏။ **(၁)** ဦဟည်တေ ရဇဂ္ဂံ။ ဇာ၊ ၂။၂၉။ ဦဟည်တေတိ ဥဋ္ဌဟတိ။ ဇာ၊ဋ၊ ၅။၁၉၈။ **(၂) ဦ(ဩ)ဟည်ယျ**—ကာယေ ကိလန္တေ စိတ္တံ ဦဟည်ယျ။ မ၊၁။၁၆၃။ ဩဟည်ယျာတိ ဥဋ္ဌိတိယေယျ၊ ဥဒ္ဓစ္စာယ သံဝတ္တေယျာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ၊၁။၃ရ၆-ရ။ (မ၊ဋ၊၁-၌ ဩဟည်ယျ-ဟု တည်ပုဒ်ရှိသည်။) **ဦဟည်**—မ၊၁။၁၆၄။ မ၊ဋ၊ ၁။၃ရ။ သာရတ္ထ၊၁။၃ရရ။ **ဥဟည်**—မ ဝိဟာရော ရဇေန ဥဟည်။ ဝိ၊၃။၆၀။ (-ဝိ၊၄။၃ရ၅။)

ဦ(ဥ)ဟည် (ကြို) [ဥ+ဟန+ယ+အာ။ "အာ"ကို "ဤ"ပြန်၊ ရဿပြု။] ညှဉ်းဆဲအပ်-ထိခိုက်အပ်-ပျံ့လွင့်-ပြီ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဦဟည်ယျ (ကြို) [ဥ+ဟန+ယ+ထေ။ "ထေ"ကို "ဇယျ" ပြန်။] ညှဉ်းဆဲအပ်-ထိခိုက်အပ်-ပျံ့လွင့်-ရာ၏။ (မ၊၁။သျ-၌ ထိခိုက်ရာ၏-ဟု အနက်ပေးသည်။) ဦဟ-ည်တေ-ကြည့်။

ဦ(ဥ)ဟတ[1] (တိ) [ဥ+ဟဒ+တ] ကျင်ကြီး-လိမ်းကျံအပ်-လူးအပ်-ပေကျံနေ-သော။ သစေ ဝစ္ဆကုဋိ ဥဟတာ ဟောတိ။ ဝိ၊၄။ ၃ဂ၂။ ဦဟတာတိ ဦဟဒိတာ၊ ဗဟိ ဝစ္ဆ-မက္ခိတာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ၊၄။၁၂၂။ ဦဟဒိ-တာတိ ဇတ္ထ ဟဒ-ဓာတုသ ဝစ္ဆဝိသဇ္ဇန-တ္ထတာယာဟ "ဗဟိ ဝစ္ဆမက္ခိတာ"တိ။ ဝိမ တိ၊၂။၂၆၀။ ဥဟတာတိ ဇတ္ထ ဥပုဒ္ဓော ဟဒ-ဓာတူတိ ဒသေန္တော အာဟ "ဥဟ-ဒိတာ"တိ။ ပါစိတ်၊ယော။၅၂၉။

ဦ(ဥ)ဟတ[2] (တိ) [ဥ+ဟန+တ။ အဝ+ဟန+ တ။ ဦဟတော ရဇော။... ဦဟတောတိ ဇတ္ထ ဩကာရသ ဦကာရာဒေသော။ နီတိ၊ သုတ္တ။၂၆၅။ ဥဒ္ဓဓ်တ (သံ)] (၁) တက်-အထက်သို့တက်-သော။ (၂) ညှဉ်းဆဲ-ဖြတ်-ပစ်လွင့်-ဖျက်ဆီး-နုတ်-ပယ်-သတ်-အပ်သော။

(၁) ဇိယညရတ္တိ အရုဏသ္မိမှဟတေ။ ဇာ၊ ၂။၁ဝရ။ ဦဟတေတိ အရုဏေ ဥဋ္ဌ-တေ။ ဇာ၊ဋ၊၅။၄၃ဝ။ ဂိမှာနံ ပစ္ဆိမေ မာသေ ဥဟတံ ရဇောဇလ္လံ။ ဝိ၊၁။ရ၈။ ဦဟတံ ရဇောဇလ္လန္တိ ...ဥဒ္ဓံ ဟတံ ဦဟတံ၊ အာကာသေ သမုဋ္ဌိတံ ရဇဋ္ဌ ရေဏုံ စ။ ဝိ၊ဋ၊ ၂။၁ဝ။

(၂) ဦဟတော ဩကစရော။ မ၊၁။ ၁၆ရ။ သမ္ဘဟတာ(သုတ္တနိ။၃၃၂)တိ သုဋ္ဌု ဦဟတာ ပညာသတ္ထေန သမုစ္ဆိန္နာ။ သုတ္တနိ၊

ဌ၊၂။၉၄။ သမ္ဘဟတာ သံ သုဌ္ဌ ဦဟတာ ခေပိတာ ဝိဒ္ဓသိတာ။ အပ၊ဌ၊၁။၃၃၃။ ဦ-ဟတော သြကစရော နန္ဒိရာဂေါ ဒ္ဒေဓ ဆေတ္တာ ပါတိတော၊ နာသိတာ သြက-စာရိကာ။ မ၊ဌ၊၁။၃၉၀။ ဦဟတောတိ သမ္ဘဟတော နိဟတောတိ အာဟ ဒ္ဒေဓ ဆေတ္တာ ပါတိတောတိ။ မ၊ဋီ၊၂။ရ၂။

ဦဟတိ (ကြို) [ဦဟ+အ+တိ။ သြဟတေ (သံ)] ကြံ-ကြံစည်-၏။ ဝိတက္ကေတိ ဦဟတိ အာရမ္ဘဏ် စိတ္တံ အဘိနိရောပေတီတိ ဝိတက္ကော။ ဥဒါန၊ဌ။၁၉၈။ (-မ၊ဋီ၊၂။၉၁။)

ဦဟဒ (တိ) [ဥ+ဟဒ+အ] ကျင်ကြီးစွန့်အပ် သော။ ဥဟန္ဒ-ကြည့်။

ဦဟဒန (တိ) [ဥ+ဟဒ+ယု] ကျင်ကြီး စွန့်အပ် ရာဖြစ်သော။ ကာကဦဟဒနံ ဝါတိ ကာ-ကေန ဦဟဒနံ ဝါ။ ဝဇိရ။၅ရ၈။

ဦ(ဥ)ဟဒတိ (ကြို) [ဥ+ဟဒ+အ+တိ။ ဟဒ= ကရိသောသဏ္ဌေ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၁၄။ အဝ-ဟဒတေ (သံ)] ကျင်ကြီးစွန့်၏။ ယေသံ နော ဒါရကာ ဥဟဒန္တိပိ ဥမ္မိဟန္တိပိ။ ဝိ၊ ၁။၃၃၃။ **ဦဟဒန္တိပိ** ဥမ္မိဟန္တိပိတိ သန္ဌတာနံ ဥပရိ ဝစ္စမ္မိ ပဿာဝမ္မိ ကရောန္တိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂ဖ၄။ (-ဝိ၊၂။၅၈။ ဝိ၊ဌ၊ ၃။၃၈။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၉၂။) ယံ ဘဒန္တေ ဟဒ-န္တညေ(ပေတ။၂၁၃)တိ ဘဒန္တေ ... ယံ အညေ ဥဟဒန္တိ ဝစ္စံ သြဿဇန္တိ။ ပေတ၊ ဌ။၂၅၁။ (-သာရတ္ထ၊၂။၄၁၄။) **ဦဟဒါမ** —ဇာ၊ဌ၊၂။၃၂၁။ (ဝိ၊၁-ဌ် ဥဟဒန္တိ-ဟုရှိ၍ ဝိ၊ဌ-ဌ် ဦဟဒန္တိ-ဟုရှိသည်။)

ဦ(ဥ)ဟဒန္တိ (ကြို) [ဥ+ဟဒ+အ+အန္တိ] ကျင်ကြီးစွန့်ကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဦဟဒယတေ (ကမ္မ၊ကြို) [ဥ+ဟဒ+ယ+တေ] စွန့်အပ်-ကျင်ကြီးစွန့်အပ်-၏။ ဝစ္စယတေ ဦဟဒယတေတိ ဝစ္စံ။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊ ၂။၂၁။

ဦဟဒါမ (ကြို) [ဥ+ဟဒ+အ+မ] ကျင်ကြီးစွန့်ကုန်၏။ ဦဟဒတိ-ကြည့်။

ဦဟဒိတ (တိ) [ဥ+ဟဒ+တ] ကျင်ကြီး-လိမ်း-ကျံအပ်-လူးအပ်-ပေကျံနေ-သော။ ဦဟ-တ ̊ -ကြည့်။

ဦဟန (နဿ) [ဦဟ+ယု။ ဦဟ-ဝိတက္ကေ။ နိတိ၊ ဓာတု။၁၉ရ။] (၁) ကြံစည်ခြင်း၊ ရှေ့ရှု-တင်-တက်ရောက်စေ-ခြင်း။ (၂) (ဒုက္ခ) အစုကို ပြုခြင်း၊ (ဒုက္ခ)ကို ဖြစ်စေခြင်း။ (၃) နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်ခြင်း၊ (စုရုံးခြင်း။ မြန်မာပြန်။)

(၁) ဝိတက္ကနံ ဝိတက္ကော၊ "ဦဟန"န္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၁၄။ အဘိ၊ဌ၊ ၁။၁၅ရ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၄ရ၊၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၃ရ။ ဝိတက္ကနံ နာမ အာရမ္ဘဏပရိကပ္ပနန္တိ အာဟ "ဦဟန"န္တိ။ ဝိမတိ၊၁။ရ၂။ (-မဟာနိ၊ဌ။၃၃ရ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁ဖ၆။) "ဦဟန"န္တိ အာရမ္ဘဏသ ပရိ-ကပ္ပနံ၊ အာရမ္ဘဏေ ဝါ အဘိနိရောပနန္တိ အတ္ထော။ အဌသာလိနီ၊ယော။၁၀၅။ "ဦ-ဟန"န္တိ စိတ္တသ အာရမ္ဘဏေ ပတနဝသေန အာကမနတာ။ ပဋိသံ၊ဂ်။ဖ၈။

(၂) တတြ တတြာဘိနန္ဒနဝသေန ဗျာပေတွာ ဦဟနံ ရာသိကရဏံ ဒုက္ခနိဗ္ဗ-တ္တနံ အာယူဟနံ။ မူလဋီ၊၂။၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၁၉၀။ အနေကတ္ထတ္တာ ဓာတူနံ "ဦ-ဟနံ ရာသိကရဏ"န္တိ ဝတ္တာ ပုန တဒတ္ထံ ဝိဝရတိ "ဒုက္ခနိဗ္ဗတ္တန"န္တိ။ အနုဋီ၊၂။၆၀။ သမုဒယတော အာဂစ္ဆတီတိ ဝါ အာယံ၊ ဒုက္ခံ။ တသ ဦဟနံ ပဝတ္တနံ အာယူဟနံ။ မူလဋီ၊၂။၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၉၀။ ဦဟန-သဒ္ဒေါ နိဗ္ဗတ္တနတ္ထဝါစကော။ သမ္ဘော၊ယော။ ၄၆။ (၃) ဦဟနလက္ခဏ-ကြည့်။

ဦဟနတိ (ကြိ) [ဥ(အဝ)+ဟန+အ+တိ] (၁) ထိခိုက်-တိုးဝှေ့-၏။ (၂) ထုတ်ဆောင်-ပယ်နုတ်-ပယ်ရှား-သတ်-၏။ (၁) မုခတော စ နာသတော စ ကဏ္ဏတော စ အသာ-သပဿာသေသု ဥပရုဒ္ဓေသု အဓိမတ္တာ ဝါတာ မုဒ္ဓနိ ဦဟနန္တိ။ မ၊၁။၃၁၀။ မ၊၂။ ၂၈၆၊ (-၄၀၄။ မ၊၃။၃၀၂။ သံ၊၂။၂၈၁။ အံ၊၂။၃၃၄။)

(၂) **ဦဟနိဿာမိ**—သမ္ဘဟနိဿာမိတိ သမ္ဘာ ဟေတုနာ နယေန ကာရဏေန ဦဟနိဿာမိ။ ဒီ၊ဋ၊၁။၂၆၅။ ဦဟနိဿာမိတိ ဥဒ္ဓရိဿာမိ၊ အပနေဿာမိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၂၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၀၄။ **ဦဟနေယျ**—မ၊၁။၁၆၆။

ဦဟနတ္ထ (ပု) [ဦဟန+အတ္ထ] ကြံစည်ခြင်း အနက်။ အဘိနိရောပေတိတိ ဣမိနာ တဏှာတုသ ဦဟနတ္ထံ နိဝတ္တေတိ။ မဂ်ိမဋ္ဌ၊၁။၂၃ရ။ (ယင်းအလို ကြံစည်ခြင်း အနက် နှင့် တင်ခြင်း အနက်တို့ မတူဟု ယူရမည်။ ဒီ၊ဋီ နှင့် သီ၊ဋီ၊သစ်တို့အလိုမူ အတူတူပင်ဖြစ်သည်။ ဦဟယတိ-ကြည့်။)

ဦဟနန္ဆိ (ကြိ) [ဥ(အဝ)+ဟန+အ+အန္ဆိ] ထိခိုက်-တိုးဝှေ့-ကုန်၏။ ဦဟနတိ-ကြည့်။

ဦဟနလက္ခဏ (တိ) [ဦဟန+လက္ခဏ] နှလုံး သွင်းဆင်ခြင်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ (ရုံး စုခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။ မြန်မာပြန်။)။ ဦဟန-လက္ခဏော ဝါ မဟာရာဇ မနသိကာရော။ မိလိန္ဒ။၃၁၊၃၂။

ဦဟနိဿာမိ (ကြိ) [ဥ(အဝ)+ဟန+ဿာမိ] ထုတ် ဆောင်-ပယ်နုတ်-သတ်-အုံ့။ ဦဟန-တိ (၂) ကြည့်။

ဦဟနေယျ (ကြိ) [ဥ(အဝ)+ဟန+ယျ] ထုတ် ဆောင်-ပယ်နုတ်-သတ်-ရာ၏။ ဦဟနတိ (၂) ကြည့်။

ဦဟယတိ (ကြိ) [ဦဟ+ဏယ+တိ] ကြံစည်၏။ ရှေ့ရှုတင်-တက်ရောက်စေ-၏။ တဏှယ-တိတိ ဦဟယတိ... အာရမ္ဘဏေ စိတ္တံ အဘိနိရောပေတိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၄၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉၉။

ဦဟသတိ (ကြိ) [အဝ+ဟသ+အ+တိ] ပြက်ရယ်ပြု၏။ ဣမ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ... မာတု-ဂါမော ဥပသင်္ကမိတ္တာ ဦဟသတိ။ အံ၊၂။ ၈၀။ အဘိ၊ပု။၁ရရ။ ဦဟသတိတိ အဝဟ-သတိ။ အဘိ၊ဋ၊၃။၉၉။ အံ၊ဋ၊၃။၃၄။

ဦဟသန (နာ) [ဥ+ဟသ+ယု] ရယ်ရွှင်-ပြုံး-

ခြင်း။ ဦဟသနမ္ပိ သန္ဒိပါတော။ မိလိန္ဒ။ ၁၃၀။

ဦဟသိယမာန (တိ) [အဝ+ဟသ+ယ+မာန] ပြက်ရယ်ပြုအပ်သော၊သူ။ သော မာတုဂါ-မေန ဦဟသိယမာနော။ အံ၊၂။၈၀။ အဘိ၊ ပု။၁ရရ။

ဦဟာ (ထီ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဦဟာမည်သော မြစ်။ ကိ ပန မဟာရာဇ ဟိမဝတိ ဦဟာ နဒီ တယာ ဒိဋ္ဌာ။ မိလိန္ဒ။ရ၃။ ဦဟ-လည်းကြည့်။

ဦဟိတမ္ဘ (တိ) [ဦဟ+တမ္ဘ] ကြံစည်အပ်သော။ အဝယဝမေဝ သမ္ပိဏ္ဏောတ္တာ ဦဟိတမ္ဘော ဝိတက္ကေတမ္ဘော ... သမ္ပူဟော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၂။

ဦဟိတုံ (ဗျ) [ဦဟ+တုံ] ကြံစည်ခြင်းငှါ။ ဗုဒ္ဓိမန္ဒေဟိ သက္ကာ ဦဟိတုံ။ အလက်၊ဋီ။ ၉၈။

ဦဟိတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [ဦဟ+တ္ဝာ] ကြံစည်၍။ အာဒါယ ဦဟိတ္ဝာ ဒိန္နမေဝ ပညာ ပဋိဝ-ဇ္ဇတိ။ မူလဋီ၊၂။၅၉။ အာဒါယ ဦဟိတ္ဝာတိ ဂဟေတ္ဝာ ဝိယ တက္ကေတ္ဝာ ဝိတက္ကေတ္ဝာ။ အနုဋီ၊၂။၆၈။

ဦဟိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဦဟ+ယ+တေ] ရွေး-ရွေးကောက်-အပ်၏။ ဦကာ^{3}ကြည့်။

ဦဟေတိ (ကြိ) [ဦဟ+ဧ+တိ] ကြံစည်-ကြံ-၏။ ဝိတက္ကေတိ ဦဟေတိ ... ဝိတ-က္ကော။ မောဟဝိစ္ဆေဒနီ။၁၆။

(ဃ) အခြားအက္ခရာမှ ပြောင်းလာသော "ဇ" (အာဒေသ"ဇ")။ **(၁)** အ မှ ပြောင်းလာသော "ဇ"= နဝဆန္ဒကေ ဒါနိ ဒီယျတိ။ ဇာ၊၁။၁၄ရ။ အဇ္ဇ ပန နဝဆန္ဒကံ နဝါကာရံ ဒါနံ ဒီယျတိ။ ဇာ၊ ၆၊၃။၂ရ၁။ "နဝဆန္ဒကေ ဒါနိ ဒီယျတိ"တိ ဇတ္ထ အကာရဿ ဇကာရပဇ္ဇနတာ ဝိယ (ကောရပဇ္ဇနံ ဝိယ) အညက္ခရဿ အည-ကၡရပဇ္ဇနတာ (အညက္ခရပဇ္ဇနံ) ဝဏ္ဏဝိ-ကာရော နာမ။ မဟာနိ၊ဌ။၂၂၉။ သီ၊ဇီ၊ သစ်၊၂။၂၂၃။ (မဟာနိ၊ဌ-၌ နဝေ ဆန္ဒကေ ဒါနိ-ဟုရှိ၍၊ သီ၊ဇီ၊သစ်၊၂-၌ နဝဆန္ဒကေ ဒါနိ-ဟု ရှိသည်။ နဝဆန္ဒကံ-၌ နိဂ္ဂဟိတ်ကို ချေ၊ အ ကို ဇ ပြု၍ "နဝဆန္ဒကေ" ဟုရှုပ်ပြီး သည်။ ဇာ၊၁။၁၄ရ-၌ နဝဆန္ဒကေ ဒါနိ-ဟုပင်ရှိသည်။ ဇာ၊သျှ၊၂။၂၄ရ-ဧ-၌ နဝဆ-န္ဒကေဒေါကိ-ဟုရှိသည်။ နဝဆန္ဒကဒေါကိ-ဟု ပုဒ်ဖြတ်။ အ ကို ဇပြု။ ဒေါကိ-၌ နိဂ္ဂဟိတ်ကျေသည်-စသည်ဖြင့်ဆိုသည်။) ဣဒ္ဓိတဒ္ဓာနံ ဝဇ္ဇနဿ ပါပုဏနဿ ဇတေနာတိ ဝေဂေါ။ ... အကာရဿ ဇ။ ဓာန်၊ဇီ။၄၀။ **(၂)** အ ပစ္စည်းမှ ပြောင်းလာသော "ဇ"= အပစ္စယဿ ဇကာရော၊ သရလောပါဒိ။ ဝဇ္ဇတိ၊ ဝဒေတိ။ ရှု။၄ရရ။ **(၃)** ဣဝဏ်မှ ပြောင်းလာသော "ဇ"= ဗန္ဓုဿေ၀၊ ဇိနေရိတံ။ ရှု။၁၆။ **(၄)** ဣ ဓာတ် မှ ပြောင်းလာသော "ဇ"=ဣ-ဂတိမှိ။ ဥပေတိတိ ဥပေတော။ ရှု။၆၀ရ။ အဝေစ္စ၊ ဥပေစ္စ။ ရှု။၆၄၃။ **(၅)** ဣ အာဂုံမှ ပြောင်းလာသော "ဇ"= အဂ္ဂဟေသိ၊ အဂ္ဂဟေသုံ။ ရှု။၅၁ရ။ နိတိ၊သုတ္တ။၁၀ရ၆။ **(၆)** ဥ-မှ ပြောင်းလာ

ဇ^၁= "ဇ" အက္ခရာ၊ "ဇ" သရ။ လေးဆယ့်တစ်လုံး(လေးဆယ့်သုံးလုံး)သော အက္ခရာ, ရှစ်လုံး(ဆယ်လုံး)သော သရတို့တွင် ခုနစ်လုံးမြောက်၊ လည်ချောင်း, **အာစောက် အ**ရပ်၌ဖြစ်သော (ကဏ္ဌတာလုဇ)၊ ရှည်သော အသံဖြင့်ရွတ်ဆိုအပ်သော(ဒီဃ)၊ နိဂ္ဂဟိတ်မှ တပါးသောဗျည်းတို့၏ မှီရာဖြစ်သော (နိဿယ) -အက္ခရာ-သရ။ ကစ္စည်း။ ၂၊ ၄၊၅။ ရှု။၂၊၃၊၅။ နိတိ၊သုတ္တ။၂၊၃၊၅။ မောဂ်၊ ၁။၅။ (မောဂ်၊၁။၄-၌"ဇတ်"ဟူသော ရဿသရကိုလည်း ပြဆိုထားသည်။)

ဇ^၂= (က) "ဇ" ဓာတ်။ (ခ) "ဇ" ဝိဘတ်။ (ဂ) "ဇ" ပစ္စည်း။ (ဃ) အခြားအက္ခရာမှ ပြောင်းလာသော "ဇ" (အာဒေသ-ဇ)။

(က) "ဇ" ဓာတ်= ဇ-ဂတျံ။ ဇတိ အယတိ။ ဓာတ္ဌတ္ထ။၃၄။

(ခ) "ဇ" ဝိဘတ်=(၁) ဝတ္တမာန်ဝိဘတ် အတ္တနောပုဒ် ဥတ္တမပုရိသ် အမှယောဂ ဇကဝုစ်"ဇ"ဝိဘတ်။ (၂) ပဋ္ဌမိဝိဘတ် အတ္တနောပုဒ် ဥတ္တမပုရိသ် အမှယောဂ ဇကဝုစ် "ဇ" ဝိဘတ်။ (၃) ပရောက္ခာဝိဘတ် ပရဿပုဒ် မဇ္ဈိမပုရိသ် တုမှယောဂ ဇကဝုစ် "ဇ"ဝိဘတ်။ ကစ္စည်း။ ၄၂၃၊ ၄၂၄၊ ၄၂၆။ ရှု။၄၂၆၊ ၄၅၀၊ ၄၅၉။

(ဂ) "ဇ" ပစ္စည်း။ (၁) ဏေပစ္စည်း=ဏ် အနုဗန်ရှိသော "ဇ" ပစ္စည်း။ ကစ္စည်း။၄၅၂၊ ၄၈၃။ ဘာဝေတိ။ ရှု။၅၄၀၊၅၂၅။ သာဝေတိ။ နိတိ၊သုတ္တ။၉၁၅။ (၂) "ဇ"ပစ္စည်း။ ရုန္ဓေတိ။ ကစ္စည်း။၄၄၆။ ရှု။၅၀၉။ နိတိ၊သုတ္တ။၉၂ရ။

သော"ဇ"။ ကေကရော (ကု+ကရ+ဏ)။ ဓာန်၊ ဋီ။၃၂၀။ ဇနေသဘော၊ ရထေသဘော။ ဧရ-ကြည့်။ (ဘာသကရ-ကျမ်းကို ကိုးကား၍ ဇာတ်ဝိသောဓနေ။၁၂၅-၌ ဇန+ဥသဘ-ဟုခွဲလျက် ဥ ကို ဇ-ပြုဟု ဆိုသည်။) ဂဏ္ဍုကော။ ဂုဌိ-မှ ဥ-ကို ဧပြု။ ဓာန်၊ ဋီ။၃၁၆။ (ရ) ဦ-မှ ပြောင်း လာသော "ဇ"။ ဟေတိ။ ဟောတိသရေဟောဟေ ဘဝိသန္ဓိမှ် သသ စ။ ကစ္စည်း။၄၈၀။ ရူ။၄၉၀။ (ဈ) သြ-မှ ပြောင်းလာသော "ဇ"။ အဟေသုံ။ "ကွစိဓာတူ"တိအာဒိနာ သြကာရသေကာရော။ ရူ၊နှာ။ ၂၉၅။ (ဉ) ဝ မှ ပြောင်းလာသော "ဇ"။ ဇနေသဘော။ ဒီ၊၂။၂၀ရ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၈၁။ (တိ၊ပိ၊ဓာန်။အတွဲ-၈-ကြည့်။) (ဋ) နိဂ္ဂဟိတ်မှ ပြောင်း လာသော "ဇ" = သြရေဂင်။ မောဂ်၊၃။ဇ-သုတ်။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၂၂။ (ဌ) ဘေ၊ ဣမ၊ ဣဒံ သဒ္ဒါတို့မှ ပြောင်းလာသော "ဇ"= ဇဘ္ဗော၊ ဘ္ဗော။ ကစ္စည်း။၂၃၃။ ရူ။၂၆၄။ ဇဟိ၊ ဇဘိ၊ ဇေ၊ ဇောနံ၊ ဇေ။ ကစ္စည်း။ ၁ရ၁။ ရူ။၂၂၀။ နိတိ၊သုတ္တ။၃၅၆။

(ဌ) နာမ် ပထမဇကေဝုစ် သိ ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "ဇ"= ဝနပ္ပဂုမ္ဗေ ယထ ဖုသိတဂ္ဂေ။ ခုဒ္ဒက။ရ။ သုတ္တနိ။၃၁၄။ နိတိ၊သုတ္တ။၂ရရ။ မောဂ်၊၂။၁၁၂။ (ဍ) အာလုပ် သိ ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "ဇ"= ဘောတိ ကညေ။ ကစ္စည်း။၁၁၄။ ရူ။၁ရ၈။ ဟေ သခေ။ ကစ္စည်း။၁၁၃။ ရူ။ ၁၃၂။ ဟေ ဗြဟ္မေ။ ကစ္စည်း။၁ဈ၃။ ရူ။ ၁၂၅။ ဇေ ဇေလော မဟာဗြဟ္မေ။ ဇာ၊ ၂။၃၃ဈ။ ကပ္ပ တိဋ္ဌ မဟာမုနေ။ အပ၊ ၂။၂၁၂။ နိတိ၊သုတ္တ။၂ဝရ။ ဘဒ္ဒန္တေ ဥဒ္ဒေဟိ ကတ္တေ။ ဇာ၊၂။၃၁၅။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၂၅ဝ။ နန္ဒမာတေ။ အံ၊၂။၄၄ဝ။ နိတိ၊သုတ္တ။၂ဝဈ။ (ဍ) ပထမ ယော ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာ သော "ဇ"= သဗ္ဗေ၊ ယေ၊ တေ။ ကစ္စည်း။ ၁ဝ၄။ ရူ။၂ဝဝ။ ဗာလေ စ ပဏ္ဍိတေ စ သန္ဓာဝိတ္တာ သံသရိတ္တာ ဒုက္ခဿန္တံ ကရိ-ဿန္တိ။ ဒီ၊၁။၅ဝ။ နိတိ၊သုတ္တ။၂ရရ။ (ဏ) ဒုတိယာ အံ ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "ဇ"= အဇ္ဇတဂ္ဂေ(ဒီ၊၁။ဈဝ)တိ အဇ္ဇတံ အာဒိ ကတ္တာ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၁ဝ။ အဂ္ဂေတိ ဇတ္ထ ဥပယောဂဝစနဿ ဇ-ကာရာဒေသော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၁ဈ၁။ (ဏ) ဒုတိယာ ယော ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "ဇ"= ပုရိသေ ပဿ။ ကစ္စည်း။၁ဝရ။ ရူ။ဖဈ။ (ဏ) သတ္တမီ သို့ ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "ဇ"= ပုရိသေ ပတိဋ္ဌိတံ။ ကစ္စည်း။၁ဝ၈။ ရူ။ဈ၀။ သခေ။ ကစ္စည်း။ ၁ဝ၂။ ရူ။၁ရ၅။ (ဏ) အာဗျာတ် တိ-ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာ သော "ဇ"= အပဿံ တိရမာယုဟေ(ဇာ၊ ၂။၁၅ဈ)တိ တိရံ အပဿန္တောဝ အာယူ-ဟတိ ဝိရိယံ ကရောတိ။ ဇာ၊ဌ၊ဖ။၄၄။ ပုတ္တော ဝါ ပိတရံ ယာစေ။ ဇာ၊၁။၂ရ၆။ ပုတ္တော စ ပိတရံ ယာစတိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၂ရ။ ယော မတ္တုမိစ္ဆေ၊ ပိတုနော ပမောက္ခာ။ ဇာ၊၁။ရ၆ဈ။ မတ္တုမိစ္ဆေ မရိတုံ ဣစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။ရ၂။ (ဏ) အာဗျာတ် သိ-ဝိဘတ် မှပြောင်းလာသော "ဇ" = နပ္ပဇ္ဇဟေ ဝဏ္ဏဗလံ ပုရာဏ(ဇာ၊၁။ဈ၄)နှင့် ... ပေါရာ-

ကကဝဏ္ဏ၌ ဗလ၌ နပွဗေဟသီတိ ပုစ္ဆတိ။ ဇာ၊၆၊၃၃။ သာလိနံ သြဒနံ ဘုဥ္ဇေ။ ဇာ၊ ၁။၁၁ဖ။ တတ္ထ "ဘုဥ္ဇေ"တိ ဘုဥ္ဇသိ။ ဇာ၊ ၆၊၃၃၃။ (၂၀) ထ-ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာ သော"ဇ"=ကြီ အဏ္ဏဝေ ကာနီ ဖလာနိ ဘုဥ္ဇေ။ ဇာ၊၁။၁၉၄။ "ဘုဥ္ဇေ"တိ ဘုဥ္ဇထ။ ဇာ၊၆၊၄၉၅။ (၂၁) မိ-ဝိဘတ်မှ ပြောင်း လာသော "ဇ"= အဟံ ဂါမဝဏ္ဏ ဂ္ဂစ္ဆေ။ ဇာ၊၁။ဂရ။ တတ္ထ "ဂ္ဂစ္ဆေ"တိ ဂ္ဂစ္ဆာမိ။ ဇာ၊၆၊၂။၃ဂ၆။ တသ္မာ ကောဓံ နဂ္ဂ-စယေ။ ဇာ၊၁။၂၀၂။ တသ္မာ ကောဓံ နဂ္ဂစေမိ။ ဇာ၊၆၊၄။၁၂။ နတေ သမ-သမံ ပသ္သေ။ ဇာ၊၂။၁၄။ နတေ သမသမန္တိ ... တယာ သမာနံ နပဿာမိ။ ဇာ၊၆၊၅။ ၁ဖရ။ (၂၂) တု-ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "ဇ"= နမယီ ဝသေ(ဇာ၊၁။၂ဖ၆)တိ မယိ မာ ဝသတု မာ ဥပ္ပဇ္ဇတု။ ဇာ၊၆၊၄။ ၂၄၀။ (၂၃) ဃျ-ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "ဇ"= နတံ ယာစေ(ဇာ၊၁။ရ၂)တိ တံ ဘဏ္ဍံ နယာစေယ္ယ။ ဇာ၊၆၊၂။၂ဖ၀။ "ကွစိ ဓာတုဝိဘတ္တိ"တိအာဒိနာ ဃျ ယျာ-သိယျာမိယျံ့ဂ္ဂစ္ဆေတေသံ ဝိကပ္ပေန ဇ - ကာရာဒေသော။ ... သော သြဒနံ ပစေ၊ တ္ဌ ပစေ၊ အဟံ ပစေ။ ရူ။၄၅၅။ (-နီတိ၊ သုတ္တ။၁၀ရ၈။ မောဂ်ဖ။ရ၅။) (၂၄) ဇ ယျာသိ-ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "ဇ"=နစ ရူပေ မနံ ကရေ(ဇာ၊၁။၂ဖ၃)တိ ...ဂ္ဂတ္ထိရူပေ မနံ မာ ကရေယျာသိ။ ဇာ၊ ၆၊၂၂၄။ (၂၅) ယျာမိ-ဝိဘတ်မှ ပြောင်း လာသော"ဇ" = အဟံ သုခီ ဘဝေ။ ရူ။ ၄၅၄။ (၂၆) ဃျံ-ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာ သော "ဇ"= ဇဟေ အဟံ ဝဏ္ဏဗလံ ပုရာဏံ။ ဇာ၊၁။ဂ၄။ ဇဟေတိ ကေန ကာရဏေန အဟံ ဇဟေယ္ယံ။ ဇာ၊၆၊၃။ ၁ဖ။

ဇ² (ပု) [ဇေ+ကွိ။ ဇေ+ကွိ] ဆိတ်၊ သိုး။ ကောရော တု အဇေ ဘဝေ။ ကေကွရ-ကောသ။၁ဂ။ အရေမာ၌ဂ္ဂိမေသိနံ သော-တုကမေဃိတ္ထိယောတိအာဒိသု အဇေ ဇ္ဇကေ ဘ၀တိ။ တတ္ထ အရီ ဇ အာဒု အဂ္ဂိ မာ ဂ္ဂသိနံ သာ သြတု ကံ မေဃ ဂ္ဂတ္ထိယောတိ ဆေဒေါ။ သုနခ ဗိဠာရ ဥဒက အ၌ ဂ္ဂတ္ထိယော အဇ မ္ဘသိက အဂ္ဂိ စန္ဒ ဂ္ဂသိန မရိနော ဟောန္တိတိ အတ္ထော။ ... အာယတေန သရေန ရ၀ဏ္ဏော သေတိ မာတာပိတာဒယော ဂ၀ေသတိ ဝနုတိ ဝါ ဂစ္ဆတိ ဝါတိ "ဇ"ဂ္ဂတိ အတ္ထော။ သေ-ဓာတု ဂ၀ေသနေ ဝုနိုယ် ဝါ။ သေ-ဓာတု ဂတိယံ၊ ကွိပစ္စယော။ ကေကွရ ကောသ၊ဇ္ဇီ။နှာ-၄၃၄။

(ဝိ၊ပိ၊ဓာန် ၌ [ဂ္ဂ+ဂ္ဂ] ဟု ဓာတ်ပစ္စည်း ခွဲ၍ (ဗျ) (၁) သနားခြင်း။ (၂) အမှတ်ရ ခြင်း၊ အောက်မေ့ခြင်း။ (၃) ခေါ်ခြင်း။ (၄) ငြူစူခြင်း။ (၅) ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ (ပု)(၆) ဗိသဏိုး- အနက်တို့ကို ပြဆိုထားသည်။)

ကေ်သ (ပု) [ကေ+အံ်သ။ ကောဇ (သံ)] (၁) တစ်ခုသော-အဖို့-အစု။ (၂) တစ်ခု-တစ်ဖက်-သော ပခုံး စွန်း၊ လက်ဝဲပခုံးစွန်း။ (၃) စင်စစ်-မ၌တ်မယွင်း-ကေန်-အမှန် မှု၌။ (တိ)(၄) လက်ဝဲတစ်ဖက်ပုခုံးထက်၌ ရှိသော။ (၅) တစ်ခုသောလက်ဝဲပခုံးစွန်း

ဌ-ပြုအပ်-တင်အပ်-သောအပေါ်ရဲ့ စုလျှား ရှိသော၊သူ။

(၁) တစ်ခုသော-အဖို့-အစု။ ကေ်သ-ဘာဝိတော(ဒီ၊၁။၁၄၅)တိ ကေ်သာယ ကေ-ကောဋ္ဌာသာယ ဘာဝိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ရ၈။ ကေ်သော တဝ ဇီဝိတံ။ သုတ္တနိ။၃၄၂ (-ပဋိသံ။၂၁ရ။) ဧကော အံ့သောတိ ကေ်သော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ ဧကော အံ့သော ဘာဝေါ, န ဒုတိယောတိ ကေ်သော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၁။ ကေ်သာယာတိ တဒတ္ထေ စတုတ္ထီ-ဝစနံ၊ ကေ်သတ္ထန္တိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၃၃။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၃၃၉။ ပဋိသံ၊ဂ်။၂၉၅။)

(၂) တစ်ခု-တစ်ဖက်-သော ပခုံးစွန်း၊ လက်ဝဲပခုံးစွန်း။ကေ်သံ စီဝရံ ကတ္တာ။ ဝိ၊ ၅။၂၅၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ ကေ်သံ စီဝရံ ကတ္တာတိ ကေသ္မိ အံ့သကူဌေ စီဝရံ ကတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁ရရ။ ကေ်သန္တိ ကေသ္မိ အံ့သေ၊ ဝါမ-သေတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ရရ။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၄။၁ရ၄။ ပါစိတ်၊ယော။၅ရရ၊ ၅ရ၈။)

(၃) စင်စစ်-မ၍တ်မယွင်း-ကေန်-အ မှန်မုခ်။ ဘဂဝတာ စဿ ဘန္တေ သော ဝါစာ ကေ်သေန ဩဘရိတာ (ဩဝါဒိတာ =က-မှုကွဲ။) ဒီ၊၃။၁၀။ (-အံ့၊၁။၅၉။ အံ့၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။) ကေ်သေနာတိ နိပ္ပရိယာယေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၉။ ကေ်သေနာတိ ကေန္ဓေန။ အံ့၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ ကေ်သေနာတိ ကေန္ဓေန။ ကေ-န္ဓိက် ပန ဝစနပရိယာယဝိနိမုတ္တံ ဟောတိ-တိ အာဟ "နိပ္ပရိယာယေနာ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၈။ ကေန္ဓေနာတိ ကေ်သေန၊ အဝဿန္တိ အတ္ထော။ အံ့ဋီ၊၁။၂၂၂။ ကေ်သေ နိစ္ဆယေ။ ဓာန်၊ဋီ။၉၉၅။ (-အံ့၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄၊၂၂၀။ ဣ တိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆ရ၊၂၆၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၅၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၃ရ၊၃၉ရ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၂၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။ရ၊ ၂၂၀။)

(တိ)(၄) လက်ဝဲတစ်ဖက်ပုခုံးထက်ဌ ရှိသော။ ကေ်သံ စီဝရံ ကတ္တာ။ သုတ္တ နိ။၃၃။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဂါထာ။၂၃၁။ ကေ်သံ စီဝရံ ကတ္တာတိ ... ကေ်သန္တိ စ ဝါမံသံ ပါရုပိတ္တာ ဌိတသေတံ အဓိဝစနံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ ကေ်သန္တိ ဧကော အံ့သော အသ စီဝရဿာတိ ဝိဂ္ဂဟော။ ကိရိယာဝိသေသနံ ဝါ၊ ဘုမ္မတ္ထေ ဝါ ဥပယောဂဝစနံ၊ ကေသ္မိ အံ့သေတိ အတ္ထော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။ ၃၅၉။ (ဤ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီကာတို့ အလို "စီဝရံ=သင်္ကန်းကို၊ ကေ်သံ=လက်ဝဲတစ်ဖက်ပုခုံးထက်ဌ-ရှိသည်ကို-ရှိအောင်၊ ကတ္တာ= ပြု၍"ဟု အနက်ပေးရမည်။)

(၅) တစ်ခုသောလက်ဝဲပခုံးစွန်းဌ-ပြုအပ်-တင်အပ်-သောအပေါ်ရဲ့စုလျှား ရှိ သော၊သူ။ ဟတ္ထိက္ခန္ဓတော ဩရုယှ၊ ကေ်-သော ပဠုလိကတော။ ဇာ၊၂။၃ရ၂။ ကေ်-သော ကေ်သကတဥ္ဘရာသင်္ဂေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ရ။၃ရ၄။ ကေ်သောတိ ဥတ္တရသာဋကံ ကေ်သေ ကတ္တာ။ ဇာ၊ဋီ။

ကေ်သကတဥ္ဘရာသင်္ဂ (တိ) [ကေ်သကတ +ဥတ္တရာသင်္ဂ] တစ်ခုသော လက်ဝဲပခုံးစွန်း ဌ-ပြုအပ်-တင်အပ်-သောအပေါ်ရဲ့ စုလျှား ရှိသော၊သူ။ အထက်ပုဒ်(တိ)(၅)ကြည့်။

ကော်သကတပါဝါရဒီဗွဝတ္ထ (တိ) [ကော်သ ကတ+ပါဝါရဒီဗွဝတ္ထ] တစ်ခုသော လက်ဝဲ ပခုံးစွန်း၌-ပြုအပ်-တင်အပ်-သော အပေါ်ရုံ နတ်အဝတ် ရှိသော၊သူ။ ပါဝါရမေကံ်သ-ကတော(ဇာ၊ ၂။ ၂၁၁)တိ ကော်သကတပါဝါ-ရဒီဗွဝတ္ထောဟု ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၃ရ။

ကော်သကာရဏ (နာ) [ကော်သ+ကာရဏ] စင်စစ်ကေန်-အမှန်မှုချ-ဖြစ်သော အကြောင်း။ ဝေဠု သတိ သော တသ အသေက္ခဘူမိ-သမာပဇ္ဇနသ ကော်သကာရဏံ နာ သိယာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ရ၅။

ကော်သဂတ (တိ) [ကော်သ+ဂတ] တစ်ခုသော လက်ဝဲ-ပခုံးစွန်းသို့ရောက်-ပခုံးစွန်း၌ဖြစ်-ပခုံးစွန်း၌တည်-သော။ အဇိနစမ္မံ ကော်သ-ဂတံ ကတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈။

ကော်သဂါဟဝန္ဓ (တိ) [ကော်သဂါဟ+ဝန္ဓ။ ထိ-၌ ကော်သဂါဟဝတိ] တစ်ခုသောအဖို့ကို ယူခြင်းရှိသော၊သူ။ ကော်သိက(၂) ကြည့်။

ကော်သဂါဟိက (တိ) [ကော်သဂါဟ+ဏိက] တစ်မှုသောအဖို့ကိုယူခြင်းရှိသော၊သူ။ အပ-ဏ္ဏကောတိ အဝိရဒ္ဓေါ အဒ္ဓေဇ္ဈဂါဟီ ကော်-သဂါဟိကောဟု။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၂။ (-မ၊ဋီ၊၃။၅၂။)

ကော်သဂ္ဂါဟ (ပု) [ကော်သ+ဂါဟ] (၁) တစ်ခု သောအဖို့ကို ယူခြင်း။ (တိ)(၂) တစ်ခုသော အဖို့ကိုယူသော။ **(၁)** ကော်သံ ဂဟေတုံ အသမတ္ထတာယ နာ ကော်သဂ္ဂါဟောတိ အ-နေကံ်သဂ္ဂါဟော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ မဟာ နိ၊ဋ္ဌ။၃ရ၉။ **(တိ)(၂)** ယထာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-သမ္မာဒိဋ္ဌိယော "နိစ္စံ အနိစ္စ"န္တိအာဒိနာ ကော်သဂ္ဂါဟဘာဝေန ပဝတ္တန္တိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၆၄။

ကော်သတ္ထ (ပု) [ကော်သ+အတ္ထ] စစ်စစ်-ကေန်-အမှန်မှုချ-ဟူသောအနက်။ တဋ္ဌါတိ ကော်-သတ္ထ နိပါတော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄ ၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၀။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၉။ ကော်သတ္ထ အဝိတထတ္ထ။ ဓာန်ဋီ။၁၁၉၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၅၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆ ၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။)

ကော်သပဋိပဒါ (ထီ) [ကော်သာ+ပဋိပဒါ] တစ်ခုသောအဖို့ရှိသော-စင်စစ်ကေန်မှန်သော -မချုတ်ယွင်းသော-အကျင့်။ အပဏ္ဏ-ကပဋိပဒန္တိ အဝိရဒ္ဓပဋိပဒံ ကော်သပဋိပဒံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၀။ (-အံ၊ဋီ၊ ၂။၈၄။)

ကော်သပါရုပန (နာ) [ကော်သ + ပါရုပန] တစ်ခုသောပုခုံးစွန်း-လက်ဝဲပခုံးစွန်း-ကို ခြုံခြင်း။ လက်ဝဲတစ်ဘက် ပုခုံးထက်ဝယ် တင်လျက်ရုံခြင်း။ ပါဠိကာရကော ဘိက္ခု ကော်သ-ပါရုပနေန ပါရုတံ ဝါမဟတ္ထံ ဝိဝရိတ္တာ စီဝရံ အံသကူဋေ အာရောပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၅၅။ ကခ်။ ၂ရ၈။ (-ဝိမတိ၊ ၂။၆၁။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၉၄။)

ကော်သဗျာကရဏ (နာ) [ကော်သ+ဗျာကရဏ] (၁) တစ်ခုသောအဖို့အားဖြင့်-စင်စစ်-မချုတ်မယွင်း-ဖြေဆိုခြင်း-ပြောကြားခြင်း။ (တိ)(၂) တစ်ခုသောအဖို့ အားဖြင့်-စင်စစ်-မချုတ်မယွင်း-ဖြေဆို-ပြောကြား-သော၊သူ။

(၁) ကေန္ဓေနေ၀ ဝိ၀ဋ္ဌဒေါ ဗုဒ္ဓေါ ဘ၀ိဿတီတိ ကေမေ၀ အဂ်ုလီ ဥက္ခိပိတ္တာ ကေ်သဗျာကရဏ် ဗျာကာသိ။ ဗုဒ္ဓ၀ံ၊၁။၃၂၄။ ကေန္ဓတော ဝိဿဇ္ဇနံ ကေ်သဗျာကရဏ်။ နေတ္တိ၊ဋီ။၂၈။ **(တိ)(၂)** ပဋ္ဌ ပြာဟ္မဏာ ... ကေ်သဗျာကရဏာ၀ အဟေသုံ။ ၀ဇိရ။ ၃၉၉။

ကေ်သဗျာကရဏီယ (တိ) [ကေ်သ+ဗျာကရဏီယ။ ကေ်သဗျာကရဏ+ဏျယ] တစ်ခုသောအဖို့အားဖြင့် ပြေဆို-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော၊ တစ်ခုသောအဖို့အားဖြင့် ပြေဆိုခြင်း၏ ဥစ္စာဖြစ်သော။ တတ္ထ "စက္ခုံ အနိစ္စ"န္တိ ပုဗ္ဗေန "အာမ အနိစ္စ"န္တိ ကေ်-သေနေ၀ ဗျာကာတဗ္ဗံ၊ ...အယံ ကေ်သ-ဗျာကရဏီယော ပညော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅ရ-၈။ ပုစ္ဆာ စ နာမေသာ အဒိဋ္ဌဇောတနာ ပုစ္ဆာ ... ကေ်သဗျာကရဏီယာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ဖ၂။ ဇ-ကေ်သေနေ၀ ဗျာကာတဗ္ဗော ဝိဿဇ္ဇေ-တဗ္ဗောတိ ကေ်သဗျာကရဏီယော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁ဖ၈။ ကေ်သဗျာကရဏဿ အယန္တိ ကေ်သဗျာကရဏီယာ၊ ကေ်သေန ဝါ ဗျာကာတဗ္ဗတ္တာ ကေ်သဗျာကရဏီယာ။ ကေ်သဗျာကရဏယောဂ္ဂါတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဋီ။၄၉။

ကေ်သဘာဂိယ (တိ) [ကေ်သဘာဂ+ဏျယ] တစ်ခုသောအဖို့ရှိသော၊သူ။ တဿ သန္ဓ-ကဿ ဝိမုတ္တိသုခဿ အရိယဓမ္မရတနဿ စ ကေ်သဘာဂိယတာယ ဩရသာ။ ဏျတိ ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၀၅။

ကေ်သဘာ၀ိတ (တိ) [ကေ်သ+ဘာ၀ိတ] တစ်ခုသောအဖို့အကျိုးငှါ ပွားများအပ်သော၊ စင်စစ်ပွားများအပ်သော (သမာဓိ)။ ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ ကေ်သဘာ၀ိတော သမာဓိ ဟော-တိ။ ဒီ၊၁။၁၄၅။ ကေ်သဘာ၀ိတောတိ ကေ်-သာယ ကေကောဋ္ဌာသာယ ဘာ၀ိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ရ၈။ ကေ်သာယာတိ တဒတ္ထေ-ယေ၀ စတုတ္ထီ၊ တသ္မာ ကေ်သတ္ထန္တိ အ-တ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၃၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃၃။

ကေ်သ၀စန (နာ) [ကေ်သ+၀စန] (၁) မ၌တ်ကေန်အမှန်အားဖြင့်-တစ်ခုသောအဖို့အား-ဖြင့်-ဆိုခြင်း။ (၂) မ၌တ်ကေန်အမှန် ဟူသော အနက်ကို ဟောသော သဒ္ဒါ။ (တိ) (၃) မ၌တ်ကေန်အမှန်အားဖြင့်-တစ်ခုသော အဖို့အားဖြင့်-ဆိုအပ်သောစကားရှိသော၊ တစ်ခွန်းတည်းသော စကားရှိသော၊သူ။

(၁) ကေ်သ၀စနံ ကေ်။ ဝိဘဇ္ဇ၀စနာ-ပရံ။ အဘ၊၁။၃၅၅။ ၀ဇိရ။၃။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁ရ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉။ အဘ၊ဋ္ဌ၊၃။ဖ၀။ ဏျတိ ဝုတ်၊ဋ္ဌ။ရ၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၀၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ဖရ။)

(၂) အဒ္ဓါတိ ကေ်သ၀စနမေတံ။ ပဋိသံ။၂၁ရ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ ကော အ်သော ဘာ၀ေါ, နု ဒုတိယောတိ ကေ်သော၊ ကေ်-သဿ အတ္ထဿ ၀စနံ ကေ်သ၀စနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။ **(တိ)(၃)** အဒ္ဒေ၂ဏ၀စနာတိ ဒွေဓာ အပ္ပ၀တ္ထု၀စနာ၊ ကေ်သ၀စနာတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓ၀ံ၊ဋ္ဌ။၁၂ရ။

ကေ်သ၀ရဂတ (တိ) [ကေ်သ၀ရ+ဂတ] မြတ်သော လက်ဝဲတစ်ဖက်ပခုံးထက်-သို့ရောက်

-ဌ်ဖြစ်-သော။ မေယဝဏ္ဏ ပ်သုကူလ် ကေ်-
သဝရဂတ် ကတ္တာ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၃၀၁။ ကေ်သ-
ဝရဂတန္တိ ဝါမ်သဝရပဝတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။
၃၆၉။

ကေ်သဝါစီ (တိ) [ကေ်သ+ဝစ+ဏီ] စင်စစ်
ကေန် အမှန်ဟူသောအနက်ကို ဟောသော။
အထ ဝါ ကေ်သဝါစီ ဇတ္ထ နုကာရော။ ဇာ၊
ဌ၊၂။၁၁၃။

ကေ်သဝါဒ (တိ) [ကေ်သ+ဝါဒ] တစ်ခုသော
အဖို့-အားဖြင့်-ကို-ပြောဆိုတတ်သော၊သူ။
တစ်ဖက်သတ် ပြောဆိုတတ်သော။ (သျှ။)
နာဟမေတ္ထ ကေ်သဝါဒေါ။ မ၊၂။၄၁၃။ (-
အ်၊၃။၄၁၀။)

ကေ်သာဓိဝစန (နာ) [ကေ်သ+အဓိဝစန] စင်
စစ်ကေန်အမှန်ဟူသောအနက်ကို ဟော
သော သဒ္ဒါ။ ဇာတူတိ ကေ်သာဓိဝစနံ။
ဇာ၊ဌ၊၁။၃၁၂။

ကေ်သိက (တိ) [ကေ်သ+ဏိက] (၁) တစ်ခု
သော အဖို့အစုရှိသော။ (ဌ။) စင်စစ်ကေန်
အမှန်အားဖြင့်ဖြစ်သော။(ဋီကာ။) (၂) တစ်
ခုသောအဖို့ကို ယူခြင်းရှိသော၊သူ။ (ရတနာ
သုံးပါးဌ် ယုံမှားခြင်းကင်းသော၊သူ။) (၃)
တစ်ခုသော(လက်ဝဲ)ပုခုံးဌ်-ပြုအပ်-တင်အပ်
သော (ကိုယ်ဝတ်ကေသီသက်နှ်း)။ (၄) မ
ချွတ်မယွင်း မှန်သော။

(၁) ကေ်သိကာပိ ဟိ ခေါ ပေါဌ္ဌပါဒ
မယာ ဓမ္မာ ဒေသိတာ။ ဒီ၊၁။၁ရ၆။ ကေ်-
သိကာတိ ကေကောဌ္ဌာသာ၊ ဒီ၊ဌ၊၁။၃၁၃။
ကေကောဌ္ဌာသာတိ ကေန္တိကာ၊ နိဗ္ဗာနာ-
ဝဟဘာဝေန နိစ္ဆိတာတိ အဓိပ္ပါယော။ ဒီ၊
ဋီ၊၁။၃ရရ။ အဌကထာတော အပရော
နယော ကေ်သိကာတိ ကေန္တိကာ၊ နိဗ္ဗာန-
ဝဟဘာဝေန နိစ္ဆိတာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၉၁။

(၂) လဒ္ဓါနဟံ အမတဝရံ ဝိသေသနံ၊
ကေ်သိကာ အဘိသမယေ ဝိသေသိယ။
ဝိမာန။၁၉။ ကေ်သိကာတိ သမ္ဘာသမ္ဘုဒ္ဓေါ
ဘဂဝါ၊ သ္ဘာက္ခာတော ဓမ္မော၊ သုပ္ပဋိပန္နော
သံဃောတိ ကေ်သဂါဟဝတီ ရတနတ္တယေ
နိဗ္ဗိစိကိစ္ဆာ။ ဝိမာန၊ဌ။ရရ။

(၃) မုဌ္ဌတ္တိကဋ္ဌ တိရိယ်၊ တထာ
ကေ်သိကသ္ဃပိ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဂါထာ။၃၈။ ဥ-
တ္တရာသင်္ဂါပိ တတ္တကောယေဝါတိ ဒသေ-
တုံ "တထာ ကေ်သိကသ္ဃပိ"တိ အာဟ၊
ကော အ်သော ကေ်သော။ တတ္ထ ကာ-
တဗ္ဗန္တိ တဒ္ဓိတေ ကေ်သိက်။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊
သစ်။၂ရ၄။ (၄) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်း
ကြည့်။

ကေ်သိကကာရက (နာ) [ကေ်သိက+ကာရက]
မချွတ်မယွင်း မှန်သောအကြောင်းတရား။
ဏှတိ "အပဏ္ဏက် ဌာန"န္တိ ပဒဒ္ဓယေနာပိ
"ယံ ကေန္တသုခါဝဟတ္တာ ပဏ္ဏိတေဟိ ပဋိ-
ပန္နံ ကေ်သိကကာရက် အဝိရဒ္ဓကာရက်
နိယ္ယာနိကကာရက်၊ တံ ဏှဒ"န္တိ ဒီပေတိ။
ဇာ၊ဌ၊၁။၁၁၉။

ကေ်သိကဂ္ဂါဟ (ပု) [ကေ်သိက+ဂါဟ] စင်စစ်
မချွတ်မယွင်း အမှန်အားဖြင့် ယူခြင်း။

အပဏ္ဏကဂ္ဂါဟံ ပန ကေ်သိကဂ္ဂါဟံ အဝိရ-
ဒ္ဓဂ္ဂါဟံ ဂဟိတမနုဿာ တသ္မိံယေဝ က-
န္တာရေ သောတ္ထိဘာဝံ ပတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၁၄။

ကေ်သိကဝါဒ (ပု) [ကေ်သိက+ဝါဒ] တစ်ခု
သော အဖို့ရှိသော အယူဝါဒ။ (သခါရတို့၌
"အပြစ်"ဟုရှုသူ၊ နိဗ္ဗာန်ကို "အကျိုး" ဟုရှု
သူသည် သံယောဇဉ်ကိုပယ်သည်။ အနွဲက
ဂိုဏ်းသားတို့ကမူ ထိုနှစ်ခုတို့တွင် -နိဗ္ဗာန်
ကို "အကျိုး"ဟုရှုသူ-တစ်ခုတည်းကိုသာ
ယူကြသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုအနွဲကဂိုဏ်း
သားတို့၏ အယူဝါဒကို "ကေ်သိကဝါဒ"
ဟုခေါ်သည်။)

ယေသံ ပန တေသု ဒ္ဒိသုပိ ကေ်သိက-
ဝါဒံ ဂဟေတ္တာ အာနိသံသဒဿာဝိနောဝ
သံယောဇနပ္ပဟာနံ ဟောတိတိ လဒ္ဓိ။ အ
ဘိ၊ဌ၊၃။၂၁၃။

ကေ်သိကဝိသယ (တိ) [ကေ်သိက+ဝိသယ]
တစ်ခုသောအဖို့ရှိသောအာရုံရှိသော။ ဂေါ-
တမောတိ ပဝတ္တမာနံ အဘိဓာနံ ဗုဒ္ဓိဗ
ကေ်သိကဝိသယတာယ တာယတိ ရက္ခ-
တီတိ ဂေါတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၃။ သာရတ္ထ
၂။၂၁၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၀။ မ၊ဋီ၊၂။၂၄၄။

ကေ[1] (ဘိ) [ကျ+ကျ။ ကျ+က။ ကျ ဂတိယံ၊
ကျ၊ ကျသေ, အလောပေါ စ။ ကေကော။
သဒ်သရဟိတတာယ ဝါ ကေ်ဘာဝေ
တိဋ္ဌတိတိ ကေကော၊ ကော။ ဓာန်၊ဋီ။၆၉၆။
ကေ်တိ ပဝတ္တတိတိ ကေကော၊ အသဟာယော။
မောဂ်၊ရ။၁၄။] (၁) အခြားတပါး၊ အချို့။
(၂) မြတ်သော၊ အမြတ်၊ ပဓာန။ (၃) အ
ဖေါ်မရှိ၊ အဖော်မပါ၊ တယောက်ထီး
တည်း။ (၄) တစ်၊ တစ်ခု၊ တစ်ယောက်။
(၅) တူသော၊ အတူ။ (၆) အတူ-တကွ-
ဖြစ်ခြင်း။ (၇) ရောနှော-ရောယှက်-သော၊
တစ်ပေါင်းတည်းဖြစ်သော။ (၈) သက်သက်
သော။ (၉) အတုမရှိသော။ (၁၀) နှစ်ခု
မြောက် မရှိသော-မြတ်သော-နိဗ္ဗာန်။ (၁၁)
စင်စစ်။ (၁၂) အသီးအခြားတစ်ခု၊ သီးသန့်
တစ်ခု။ (၁၃) တစ်ခုသောအခါ၊ တရံရော
အခါ။

(ကေ-သဒ္ဒါသည် "ကေစ= အချို့"
အနက်ကို ဟောမူ "ကေ။ ကေ။
ကေကေ" စသည်ဖြင့် ဗဟုဝုစ်သာရှိသည်၊
သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်ဖြစ်သည်။ နပုံလိင်၌ "ကောနိ"
စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း။ ဣတ္ထိလိင်၌
"ကော၊ ကောဟိ။ ကောသံ" စသည်ဖြင့်
လည်းကောင်း ရှိသည်။ "မိသီဘူတ= ရော
နှော-ရောယှက်-သော၊ တစ်ပေါင်းတည်းဖြစ်
သော" အနက်ကိုဟောမူ "ကော၊ ကေ"
စသည်ဖြင့်ဗဟုဝုစ်သာ ရှိသည်၊ ပုရိသပုဒ်ကဲ့
သို့ ပဒမာလာစဉ်ရသည်။ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၌
မပါဝင်ချေ။ နီတိ၊ပဒ။၃၇ရ၊၃၇ရ။)

(၁) အခြားတပါး၊ အချို့။ ဣတ္ထေ-
ကေ(ဒီ၊၁။၃၁)တိ ဣတ္ထံ ကေ။ ဝေ-
မေကေတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၁၁။ ကေ-
သဒ္ဒေ အတ္ထေ အညတ္ထေ "သဿတော
အတ္တာ စ ... ဣတ္ထေကေ အဘိဝဒန္တိ"-
တိအာဒီသု။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၃၄။ ပုလ္လိင်-
ဝိသယေ "ကေ"တိ ဝုတ္တေ သဗ္ဗတ္ထ "ကေ-
စေ"တိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊

၁။ရ၈။ နီတိ၊ပဒ။၃ရရ။ ကေတိ ကေစ္စေ၊ အညေ ဝါ။ သီ၊ဇီ၊သစ်၊၁။၄၄၈။ ကေ (ပေတ။၁ဖရ)တိ ကေစ္စေ ပေတော။ ပေတ၊ ဌ။၁ဖ၀။ ကောနိ နိလာနိ၊ ကောနိ သေတာနိ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၁၀။ (-ဒီ၊၁။၁၂။ ဇာ၊ ၁။၁ဖ၂။ ဒီ၊ဌ၊၁။၉၅။ အဘိ၊ဌ၊၃။၂ရ၃။ ဇာ၊ ဌ၊၁။၁၂၀။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၉ရ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၃ရ။ မူလဋီ၊၃။၁၁၅။ အနုဋီ၊၃။၁၅၅။)

(၂) မြတ်သော၊ အမြတ်၊ ပဓာန။ (စေ-တသော ကောဒိဘာ၀ံ။ ဝိ၊၁။၅။ ဒီ၊၁။ရ၀။) သေဋ္ဌောပိ ဟိ လောကေ ကောတိ ဝု-စ္စတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၁ရ။ ကေသ အယနော ကောယနော၊ ကေသာတိ သေဋ္ဌသ။ မ၊ ဌ၊၁။၂၃၄။

(၃) အဖော်မရှိ၊ အဖော်မပါ၊ တစ်ယောက်ထီးတည်း။ ကော(ဥဒါန။၉၉)တိ အသဟာယော။ ဥဒါန၊ဌ။၁၄၅။ ကော(အံ၊ ၂။၅၀ရ)တိ အဒုတိယော။ အံ၊ဌ၊၃။၁၉၀။ (-ဝိ၊၄။၄ရ၉။ ဒီ၊၁။၁ဖ၆။ ဇာ၊၁။၂၂။ ဝိ၊ဌ၊ ၁။၁၁ရ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၄။ ဇာ၊ဌ၊၁။ ၄၁၄။ ဇာ၊ဌ၊ ၃။၁ရ၁။)

(၄) တစ်၊ တစ်ခု၊ တစ်ယောက်။ ကောဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ခဏော စ သ-မယော စ ဗြဟ္မစရိယ၀ါသာယ။ အံ၊၃။ ဖ၁။ ကေသဒ္ဒါ ... အတ္ထိ သခ်ိယ် "ကောဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ခဏော စ သမယော စ ဗြဟ္မစရိယ၀ါသာယာ"တိအာဒီသု။ ဤတိ ဝုတ်ဌ။၃၄။

(၅) တူသော၊ အတူ။ အတ္ထတော ပ-နေတံ ဥဘယမ္ပိ ကေမေ၀။ ဝိ၊ဌ၊ ၂။၄ ၂။ (-ဝိ၊ဌ၊ ၂။၁ဂ၆။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၀၀။ သံ၊ဌ၊၁။ ၂၃။ သံ၊ဌ၊ ၂။ဖ၈။ အံ၊ဌ၊ ၂။၁၀ ၂။) (၆) အတူ-တကွ-ဖြစ်ခြင်း။ ကော အဓိပ္ပါယော(အဘိ၊ ဌ၊၃။ ၂ရ၃)တိ ဤ ကေတောဘာ၀ေ ကေ-သဒ္ဒါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၃။၁၁၅။ ကေ-တောဘာ၀ေတိ သဟဘာ၀ေ။ အနုဋီ၊၃။ ၁၅၅။

(၇) ရောနော-ရောယှက်-သော၊ တစ်ပေါင်းတည်းဖြစ်သော။ ဥဘော ကော ဘ-ဝန္တု တေ(ဇာ၊ ၂။ ၂၀၄)တိ ဂဂ်ါဒကံ ဝိယ ယမုနောဒကေန သဒ္ဓိ သံသန္ဒန္တာ ကေသ-ဒိသာ၀ ဟောန္တု။ ဇာ၊ဌ၊ဖ။ ၂၅ရ။ ကောတိ မိဿကာ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၁၃ဖ။ ကော ဘ၀-န္တုတိ ကော်ဘ၀န္တု၊ မိဿီဘ၀န္တု။ နီတိ၊ပဒ။ ၃ရရ။

(၈) သက်သက်သော။ အဟမေကော နိရန္တရံ။ အလက်ာ၊ဂါထာ။ဖ၁။ ကော ကေ၀လော အဟမေ၀ နိရန္တရံ။ အလက်ာ၊ ဌီ။၉ ၂။ (၉) အတုမရှိသော။ ကောမှိ သမ္ဘာသမ္ဘုဒ္ဓေါ။ မ၊၁။ ၂ ၂ရ။ "ကောမှိ သမ္ဘာသမ္ဘုဒ္ဓေါ"တိအာဒီသု အတုလျတ္ထော ကေသဒ္ဒါ။ ရှုဌီ၊နှာ။ဖရ။

(၁၀) နှစ်ခုပြောက်မရှိသော-မြတ်သော-နိဗ္ဗာန်။ ကေဂါမီ-ကြည့်။ (၁၁) စင်စစ်။ ကေသဒိသ-ကြည့်။ (၁၂) အသီးအခြား တစ်ခု၊ သီးသန့်တစ်ခု။ ကေစာရိကဘတ္တ (၁) ကြည့်။ (၁၃) ကေ (၂) ကြည့်။

ကော (တိ) [အာမေဋိတ် (ဝိစ္ဆာ)]။ ကေ-တစ်

ခုကျေ။] တစ်ခုတစ်ခုသော။ နဟိ ကေသ္မိ အန္ဓေ ဒဠ္ဠ အသက္ကောန္ဓေ။ အဘိ၊ဌ၊၁။ ၁၀၂။ ကေသ္မိန္ဓိ အန္ဓသတေ ကေကသ္မိ အန္ဓေတိ အဓိပ္ပါယော။ မူလဋီ၊၁။ဖ၁။ ဧ-ကေကသ္မိန္ဓိ အဋ္ဌကထာယံ အာမေဋိတ-ဝစနဿ လုတ္တနိဒ္ဒိဋ္ဌတံ ဒဿေတိ။ အနုဋီ၊ ၁။ဖ၈။

ကေအံ့သူ (ပု) [ကေ+အံ့သူ] တစ်ခုသော အမွေးအမျှင်။ တဿာ ကေအံ့သုနော ပသန္နတိလတေလေ ပက္ခိပိတ္တာ ဥဒ္ဓဌ ပဋ္ဌရိတ္တာ အဂ္ဂေ ဌိတဗိန္ဒုမတ္တံ။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၂၀။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၂။

ကေအဋ္ဌနက (တိ) [ကေ+အဋ္ဌနက] တစ်-အသပြာ-ကျပ်-အဖိုးထိုက်တန်သော။ တံ အညေန ကေအဋ္ဌနကေန စ ဒ္ဝိအဋ္ဌန-ကေန စ သဒ္ဓိ ဗန္ဓိတ္တာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၀၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၂၄ရ။

ကေအဠလိက (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ကေ-အဠလိက မည်သော၊သူ (စကြဝဠတောမင်း။) ကေအဠလိကော နာမ၊ စက္ကဝတ္တိ မဟာဗ-လော။ အပ၊၁။၂ဖရ။ ကေဠလိက-လည်း-ကြည့်။

ကေအဋ္ဌကထာ (ထီ) [ကော+အဋ္ဌကထာ] တစ်ခုသောအဋ္ဌကထာကျမ်း။ တံ ကေ-အဋ္ဌကထာယမ္ပိ နတ္ထိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၅၁။

ကေအနာဂါမိကတ္ထေရဝတ္ထု (နာ) သာဝတ္ထိ ပြည်၌ ဆရာဖြစ်သော မထေရ်ကို အတူ နေတပည့်တို့က "အရှင်ဘုရား, ရအပ်ပြီး-သော တရားထူးများ ရှိပါရဲ့လား"ဟု လျှောက်သောအခါ အနာဂါမ်ဖြစ်သော ထိုဆရာမထေရ်သည် "အနာဂါမိဖိုလ်သို့ လူ တို့ပင်ရောက်ကြကုန်သေး၏။ အရဟတ္တ ဖိုလ်သို့ရောက်မှ ပြောကြားမည်" ဟု ကြံ-လျက် ရှက်သဖြင့် မည်သို့မျှ မပြောကြားဘဲ ကွယ်လွန်သောအခါ သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ ဖြစ်-လေသည်၊ အတူနေတပည့်တို့က ငိုယိုလျက် ဘုရားရှင်ထံချဉ်းကပ်သော အခါမှ ဘုရား-ရှင်က အဖြစ်မှန်ကို ဟောကြားသော ဝတ္ထု ဖြစ်သည်။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၈၈-၉။

ကေအသင်္ခေယျ (နာ) [ကေ+အသင်္ခေယျ] တစ်ခုသော အသင်္ခေယျ(ကပ်)။ ဣတော အမှာကံ ဥပ္ပန္နကပ္ပတော အန္တရကပ္ပါဒီဟိ အပရိမေယ္ယေ ကေအသင်္ခေယျဿ ဥပရိ သတသဟဿကပ္ပမတ္ထကေတိ အတ္ထော။ အပ၊ဌ၊၁။ ၂၈၁။

ကေအသင်္ခေယျမတ္ထက (ပုနာ) [ကေအသင်္ခေ-ယျ+မတ္ထက] တစ်ခုသော အသင်္ခေယျကပ်-၏ အထက်။ ကေအသင်္ခေယျမတ္ထကေ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော ဗြာဟ္မဏမဟာ-သာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတ္တာ။ အပ၊ဌ၊၁။ ၂ ၂ဇ။

ကေအဿ (ပု) [ကေ+အဿ] မြင်းတစ်-ကောင်။ ကေအဿဿာပိ ခုရပိဋ္ဌမတ္တံ နတေမိ။ သံ၊ဌ၊ ၂။ ၂ ၂ ၅။ (-ဇာ၊ဌ၊ ၂။ ၂ ၆ ၂။)

ကေဗ္ဗရီယာပထ (ပု) [ကေ+ဗ္ဗရီယာပထ] တစ်ခုသောဗ္ဗရီယာပုထ်။ ကေဗ္ဗရီယာပ-ထေပိ ပါဒဿ ဥဒ္ဓရဏေ ပဝတ္တံ အတိ-ဟရတ်။ သံ၊ဌ၊ ၂။ဇ၁။ (-အံ၊ဌ၊၁။၃ရ။)

ကေဉတုသမုဒ္ဓာန (တိ) [ကေ+ဉတုသမုဒ္ဓာန] တစ်ခုသော-တူသော-ဉတုကြောင့် ဖြစ်သော။ သန္ဓတိဝသေန သဘာဂါ ကေ-ဉတုသမုဒ္ဓာနာ ကောဟာရသမုဒ္ဓာနာ စ ပုဗ္ဗပရိယာယဝသေန ဝတ္တမာနာပိ ပစ္ဆုပ္ပန္နာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၀၀။

ကေဉဒက (နာ) [ကေ+ဉဒက] တစ်ခုသော-တစ်ကြိမ်သော-ရေ၊ တစ်ကြိမ်သွင်းသော ရေ။ အမှာက် ပန သဿ ကေဉဒကေနေဝ နိပ္ပဇ္ဇိဿတိ။ ဓမ္မပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ဘ၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၄ဘ။

ကေဉပစာရသိမာ (ထီ) [ကော+ဉပစာရသိမာ] တစ်ခုသောဉပစာရသိမ်။ ကေသိမာယာတိ ကေဉပစာရသိမာယာတိ အတ္ထော။ ဝဇိရ။ ၄၉ဝ။

ကေဉပသဂ္ဂ (ပု) [ကေ+ဉပသဂ္ဂ] တစ်ခုသော ဉပသာရပုဒ်။ ပတိ သဒ္ဒဿ ကေဉပသဂ္ဂ-တ္တာ ပတိ ပဓာနော ဟုတ္တာ... ပါပုဏ-နတော။ အပ၊ဋ္ဌ၊ဘ။ ၂ ၂ ၆။

ကေဉမဂ် (ပု) [ကေ+ဉမဂ်] တစ်ခုသော ဉမင်လိုက်ခေါင်း။ ကေဉမဂ်နေဝ ဒွေ ဂေဟာနိ ပဝိသနတ္ထာယ။ ဓမ္မပ၊ဋ္ဌ၊ဘ။ ၁ ၆ ဝ။

ကေဉသဘဂါမီ (တိ) [ကေဉသဘ+ဂမု+ဏီ] တစ်ဉသဘ-သို့-တိုင်အောင်-ရောက်သော၊ တစ်ဉသဘ အကွာအဝေးသို့ ရောက်သော (မြား)။ ဧဝံ ကတံ ဟိ ကေဉဘသဂါမီ ဒွေ ဉသဘာနိ ဂစ္ဆတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ဘ။ ၃ ၅ ၅ ရ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂ ၈ ဘ။

ကေသြဋ္ဌ (ပု) [ကေ+သြဋ္ဌ] တစ်ခုသော နှုတ်ခမ်း။ ကေသြဋ္ဌောပိ ဇိဝှါယ နှ နိလ္လေဟိ-တဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ဘ ၆ ရ။ ကခ်ါ။ ၂ ၈ ၄။

ကေက (တိ) [ကေ-နောင် က-လာ။ ကစ္ဆည်း။ ဘ ၇ ရ။ ရှု။ ၂ ၂ ၄။ နီတိ၊ပဒ။ ၃ ၇ ၆။ ကေ+က။ မောဂ်၊ ၄။ ၅ ၅။ ထီ၌ ကေကာ။] (၁) အဖေါ်မပါ တစ်ယောက်ထီးတည်း။ (၂) အခြားတပါး။ (၃) တစ်ခုတစ်ခုသော အတိုင်းအရှည်ရှိသော။

(၁) နဂ္ဂါ ကေပထေကကော။ ပေတ။ ဘ ၆ ၉။ ကေကောတိ ကေကော အဒုတိ-ယော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ဘ ၆ ရ။ ကေကဿ နိသိ-နှဿ၊ ပဝိဝိတ္တဿ စ္ဓာယိနော။ ထေရ။ ၃ ၂ ၁။ ကေကဿာတိ အသဟာယဿ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ ရ ၄။ ကေကော(ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃ ရ ၆)-တိ တ္ထေ ကေတော အသဟာယတ္ထေ က-ပစ္စယော။ ပါစိတ်၊ယော။ ၃ ၄ ၉။ အထေ-ကာကီ စ ကေစ္စော၊ ကေကော စ ကေကော သမာ။ ဓာန်။ ရ ၁ ၈။ စတုက္ကံ အသဟာယေ။ ဓာန်၊ဋီ။ ရ ၁ ၉။ (-ထေရ။ ၂ ၅ ရ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂ ၁ ၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄ ဝ ၂။) သာ ကေကာဝ အန္ဓရဝီထိယာ ပါယာသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ ရ ဝ။

(၂) အညတ္ထေပိ ကေကော။ ဓာန်၊ဋီ။ ရ ၁ ၈။ (၃) ကေကဝသေနာ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁ ၅ ၉)တိ ကေ ကေ ပရိမာဏ် တေဿာတိ ကေကော၊ ပဏ္ဍော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။ ၁ ရ ဝ။ ("တစ်ခု၊ တစ်ယောက်၊ အဖော်မပါ" အနက်တို့ကို ဟောရာတွင် ဗဟုဝုစ်အရာ၌ "ကေ" နောင် "က" လာ၍ "ကေကာ၊ ကေကေ" စသည် ဖြင့် ပုရိသပုဒ်နှင့်တူစွာ ပဒမာလာ စဉ်ရ

သည်ဟု "စတ္တာရော ကေကာ သိယုံ" ပါဠိ ကိုကိုးကား၍လည်းကောင်း၊ "အယမ္ပိ ဂဟ-ပတိ ကေကော အာဂတော၊ အယမ္ပိ ဂဟ-ပတိ ကေကော အာဂတော"ဟု ဆိုသင့်ရာ၌ "ဣမေ ဂဟပတယော ကေကာ အာဂတာ" ဟု ဆိုရမည်ကိုလည်းကောင်း နီတိ၊ပဒ။ နှာ။၃ရ၆-၌မိန့်မှာသည်။)

ကေကဋ္ဌဘိက္ခာ (ထီ) [ကေကဋ္ဌ+ဘိက္ခာ] တစ်ဇွန်း-တစ်ယောက်ချို-ရှိသောဆွမ်း။ အဂ္ဂဘိက္ခာမတ္တန္တိ ကေကဋ္ဌဘိက္ခာမတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၅၁။

ကေကဏ္ဌိကာ (ထီ) [ကော+ကဏ္ဌိကာ] တစ်ခုသော-အထွတ်-အချက်။ ကူဋာဂါရန္တိ ဧ-ကကဏ္ဌိကံ ဂါဟာပေတ္တာ ကတံ အဂါရံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၆။

ကေကဏ္ဌိကာဗဒ္ဓ (တိ) [ကေကဏ္ဌိကာ+အာဗဒ္ဓ] တစ်ခုသော အထွတ်အချက်ဖြင့် ဖွဲ့အပ်သော။ ဣဋ္ဌကာဒီဟိ ကတံ စတုရ-ဿကူဋာဂါရသဏ္ဌာနံ ကေကဏ္ဌိကာဗဒ္ဓံ။ ဝိမတိ၊၁။ ၂ရ၈။

ကေကနိပါတ (ပု) [ကေက+နိပါတ] ကေကနိပါတ်-ကေနိပါတ်-ပါဠိတော်။ ကေနိပါတ-လည်းကြည့်။ တတ္ထ အဂ္ဂံတ္တရောဂမော နာမ ကေကနိပါတော...ကောဒသကနိပါတောတိ ကောဒသနိပါတာ ဟောန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ (-ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၃၁။)

ကေကနိပါတပါဠိ (ထီ) [ကေကနိပါတ+ပါဠိ] ကေကနိပါတ်ပါဠိတော်။ လာဗူနိတိအာဒီနိ စတ္တာရိ ပဒါနိ ကေ ဂါထံ ကတ္တာ ကေ-ကနိပါတပါဠိ အာရောပေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၆။

ကေကနိပါတဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ကေကနိပါတ+ဝဏ္ဏနာ] ကေကနိပါတ်၏-အဖွင့်-အဋ္ဌကထာ။ ကာယေ ကာယာနုပဿီတိအာဒီနိ ဟေဋ္ဌာ ကေကနိပါတဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တန-ယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄ရ။

ကေကပ္ပ (ပု) [ကေ+ကပ္ပ] (၁) တစ်ခုသော-ကပ်-ကမ္ဘာ။ (၂) တစ်ခုတစ်ခုသောကပ်။ **(၁)** ဒီပင်္ကရော စ သမ္ဗုဒ္ဓေ၊ ကေကပ္ပမ္ပိ တေ ဇိနာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၈၁။ (-ထေရီ။၄၃၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၉၄။) **(၂)** ကေကပ္ပေပိ(ဝိဘာဝိ-နီ။၁၆ရ)တိ...တိသု သံဝဋ္ဋကပ္ပေသု ဧကေ-ကသ္မိံ သံဝဋ္ဋကပ္ပေပိ။ မဂ္ဂိမ၊ ၂။၁၉။

ကေကဗဋ(လ) (ပု) [ကေ+ကဗဋ(လ)] တစ်ခုသော အလုပ်အလွေ့၊ (ထမင်း)တစ်လုပ်။ ကိ ဇ္ဇ ဘုဉ္ဇိတမ္ပ အတ္ထိတိ သင်္ကိုတ္တာ ကေကဗဋမေဝ ကရောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅ ၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁ရ၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၃။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၆-အလားတူပါဠိ၌ ကေကဗလမေဝ-ဟုရှိသည်။)

ကေကမ္ဘလ (ပု၊နာ) [ကေ+ကမ္ဘလ+ဒါန။ ဒါန-ပုဒ်ကြေ။] တစ်ခုသောကမ္ဘလာ-ကမ္ဘလာ တစ်ထည်-အလှူ။ ဧဝံ သာမဏေရော ကေကမ္ဘလဿ နိဿန္ဒေန သတ္တဝဿိ-ကောဝ ကမ္ဘလသ'ဟဿံ လဘိ။ ဓမ္ဓ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၃ရ။

ကေကမ္ဘ (နာ) [ကေ+ကမ္ဘ] (၁) တပေါင်းတည်း ပြုအပ်သော-ကံ-သံယက်။ (တစ်သိမ်တည်း ၌တည်နေသော ပကတတ်ရဟန်းတို့ ပြုအပ်သော သံယက်လေးပါး။) (၂) တစ်ခုသော သံယက်။ (၃) တစ်ခုသော-ကံ-စေတနာ။ **(၁)** သံဝါသော နာမ ကေကမ္ဘံ ကေုဒ္ဒေသော သမသိက္ခတာ၊ ဧသော သံ-ဝါသော နာမ။ ဝိ၊၁။၃၄။ စတုဗ္ဗိဓမ္မိ သံယ-ကမ္ဘံ သီမာပရိစ္ဆိန္နေဟိ ပကတတ္တေဟိ ဘိ-က္ခုဟိ ကေတော ကတ္တဗ္ဗတ္တာ ကေကမ္ဘံ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ ကင်္ခ၊ဋီ၊သစ်။၁၈၄။ **(၂)** ကေကမ္ဘပသိဒ္ဓိ-ကြည့်။ **(၃)** ကေကမ္ဘ-နိဗ္ဗတ္တ-ကြည့်။

ကေကမ္ဘဌာန (နာ) [ကေ+ကမ္ဘဌာန] တစ်ခုသော ကမ္ဘဌာန်း၊ ကမ္ဘဌာန်းတစ်ခု။ ကာမ-ဝိတက္ကာဒီနံ ပန တိဏ္ဏံ ပါဠိယံ ဝိဘတ္တေသု အဋ္ဌတီသာရမ္ဘဏေသု ကေကမ္ဘဌာနမ္ပိ အ-ပစ္စနီကံ နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ ပဋိ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။

ကေကမ္ဘနိဗ္ဗတ္တ (တိ) [ကေကမ္ဘ+နိဗ္ဗတ္တ] တစ်ခုသော-ကံ-စေတနာ-ကြောင့် ဖြစ်သော။ သော ဟိ ကေကမ္ဘနိဗ္ဗတ္တော ... ခန္ဓပဗန္ဓော ဣဓ ဇာတိတိ အဓိပ္ပေတော။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၉။ (-သာရတ္ထ၊၂။၂၆၈။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၀။ မူလဋီ၊၃။၄၅။)

ကေကမ္ဘနိဗ္ဗတ္တိတ (တိ) [ကေကမ္ဘ+နိဗ္ဗတ္တိတ] တစ်ခုသောကံ-စေတနာ-သည် ဖြစ်စေအပ်သော။ လိင်္ဂ ပရိဝတ္တေ စ သော ဧဝ ကေကမ္ဘနိဗ္ဗတ္တိတော ဘဝင်္ဂပ္ပဗန္ဓော ဇီဝိတိ-န္ဒြိယပ္ပဗန္ဓော စ နာညော။ မူလဋီ၊၂။၂၀၇။

ကေကမ္ဘပသိဒ္ဓိ (ထီ) [ကေကမ္ဘ+ပသိဒ္ဓိ] တစ်ခုသောသံယက်၏ပြီးခြင်း။ ဣမိနာ နယေန ဒ္ဒိသု နဒီသု, ဇာတဿရေသု စ ကေကမ္ဘ-ပသိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝဇိရ။၄၆ဝ။

ကေကမ္ဘဝါစာ (ထီ) [ကော+ကမ္ဘဝါစာ] တစ်ခုသော-တစ်ကြိမ်သော-ကမ္ဘဝါစာ။ ကေ-ကမ္ဘဝါစာယ သဗ္ဗေပိ ကေတော သမ္ဘန္ဓိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၂။

ကေကရီသ (ပုဂ္ဂ) [ကေ+ကရီသ] တစ်ခုသော ပယ်၊ တစ်ပယ်။ သော အတ္တနော အပ္ပမ-တ္တကာရဏာ ကေကရီသတော စတ္တာရိပိ အဌပိ သကဋာနိ လဘတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။

ကေကရီသခေတ္တ (နာ) [ကေကရီသ+ခေတ္တ] တစ်ပယ်အတိုင်းအရှည်ရှိသောလယ်။ ကေ-ကရီသခေတ္တတော ပညာသမ္ပိ သဋ္ဌိပိ သ-ကဋာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။

ကေကရီသပ္ပမာဏ (တိ) [ကေကရီသ + ပမာဏ] တစ်ပယ်အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ကေကရီသပ္ပမာဏေ ဘူမိဘာဂေ စတ-ဿောဝ ပါတိယော ဌပယိသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂ရ၀။

ကေကရီသမတ္တ (တိ) [ကေကရီသ+မတ္တ] တစ်ပယ်အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ တစ်ပယ်မျှ ရှိသော။ မေဏ္ဍကဿ ကေကရီသမတ္တေ ပဒေသေ သတ္တရတနမယာနံ မေဏ္ဍကာနံ ပါတုဘာဝေါ ပုညဝတော ဣဒ္ဓိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၁။

ကေကလလ (နာ) [ကေ+ကလလ] တစ်ခဲနက်သော ရွှံ့ညွန်ပျောင်း၊ တစ်ပေါင်းတည်းသော ညွန်။ (ဇာတ်ဝတ္ထု။) အတ္တနာ အာဘတံ ဥဒကံ ဆဋ္ဌေတ္တာ ခလမဏ္ဍလမတ္တံ ဌာနံ မဒ္ဒိတ္တာ ကေကလလံ အကာသိ။ ဇာ၊ဌ၊ ၅။၃၂၂ဖ။

ကေကလာပ (ပု) [ကေ+ကလာပ] တစ်ခုသော-ကလာပ်-ရုပ်ကလာပ်။ ရုပ်ကလာပ်-ရုပ်အစည်း-တစ်ခု။ ယထာ အဝိသေသေပိ ကေကလာပေ ဘူတာနံ ရူပရသာဒယော အညမညဝိသဒိသာ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။ ၃၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ရ၅။ (-မူလဋီ၊၁။၁၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၉၂။)

ကေကလာပရိယာပန္န (တိ) [ကေကလာပ+ပရိယာပန္န] တစ်ခုသောရုပ်ကလာပ်၌-အကျုံး-အတွင်း-ဝင်သော။ ယသ္မာ ပန ကေ-ကလာပရိယာပန္နာနမ္ပိ ဓမ္မာနံ ကေဠိ ဂဟဏေ နိ သမုဒါယော ဂယ္ဟတိ။ အနုဋီ၊ ၃။၂၄ဖ။

ကေကလာပပဝတ္တိ (တိ) [ကေကလာပ+ပဝတ္တိ] တစ်ခုသောရုပ်ကလာပ်၌ ဖြစ်ခြင်း ရှိသော။ ကေဠိဒေကနိရောဓေဟိ အဝိ-နိဗ္ဘောဂေ အဝိပ္ပေတေ သော ရူပဿ စ ကေကလာပပဝတ္တိနော ရူပေန လဗ္ဘတိတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ဇ၆။

ကေကလာပဝုတ္တိ (တိ) [ကေကလာပ+ဝုတ္တိ] တစ်ခုသော ရုပ်ကလာပ်၌ဖြစ်ခြင်း ရှိသော။ ကေဠိဒေကနိရောဓေ ဟိ အဝိနိဗ္ဘောဂေ အဝိပ္ပေတေ သော ရူပဿ စ ကေ-ကလာပဝုတ္တိနော လဗ္ဘတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၃၄ဖ။

ကေကဝိဟာရ (ပု) [ကေက+ဝိဟာရ] တစ်ယောက်ထီးတည်းနေခြင်း။ သော အရညေ ဝိဟာရန္တော ကေကဝိဟာရေ နိဗ္ဗိန္နော ဥက္ကဏ္ဌိတော ဟုတ္တာ။ အပ၊ဌ၊၂။၂၈-၂၉။ (-စရိယာ၊ဌ။၁၁၅၊၁၄၈။)

ကေကသိကပရိကမ္မ (နာ) [ကေ+ကသိကပရိကမ္မ] တစ်ခုသော ကသိုက်ားပရိကမ်။ သ-မာပတ္တိ ဧဝံ နိဗ္ဗတ္တေတိတိ အပ္ပနာဥပစာရံ ပါပေတ္တာ ကေကသိကပရိကမ္မံ ကထေသိ။ မ၊ဌ၊၄။၁၄၀။

ကေကဟာပဏ (ပု၊နာ) [ကေ+ကဟာပဏ] တစ်ခုသော-အသပြာ-ကျပ်။ နဂရေ ကမ္မံ နာမ နာ ကေကဟာပဏေန နိပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ဌ၊၃။၁၃၃။ (-အံ၊ဌ၊၁။၁၉၁။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၃။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၁၁။ အပ၊ဌ၊၂။၂၄ဖ။)

ကေကာမ (ပု) [ကေ+ကာမ] တစ်ခုသော-ကာမ-ကာမဂုဏ်။ ဧဝံ ပဠဿု ကာမ-ဂုဏေသု ကေကာမမ္ပိ နာပေက္ခတေ စိတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၁ရ။

ကေကာရဏ (နာ) [ကေ+ကာရဏ] တစ်ခုသော အကြောင်းတရား။ ဘိက္ခဝေ... အည် ကေ-ကာရဏမ္ပိ နာ သမနုပဿာမိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။၅၉။

ကေကာရဏနိဒ္ဒေသ (ပု) [ကေကာရဏ + နိဒ္ဒေသ] တစ်ခုသော အကြောင်းကို ညွှန်ပြခြင်း။ ယဒိ တာဝ ကောဝ။ ကေကာရဏ-

ဝါဒေါ အာပဇ္ဇတိ။ အထ အညေပိ သန္ဓိ၊ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သခါရာတိ ကေကာရက-နိဒ္ဒေသော နုပပဇ္ဇတိတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁ရ၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၄။

ကေကာရကဝါဒ (ပု) [ကေကာရက+ဝါဒ] "တစ်ခုသော 'ပကတိ' (ဝါ) 'ဖန်ဆင်းရှင်' ဟူသော အကြောင်းရှိ၏" ဟု ပြောဆိုကြောင်း အယူဝါဒ။ ("လောကသည် 'ပကတိ' ဟူသော အကြောင်းတစ်ခုကြောင့် (ဝါ) 'မြဟွာ'ဟူသော အကြောင်းတစ်ခုကြောင့် (ဝါ) "ပဇာပတိ"ဟူသော အကြောင်းတစ်ခုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည်" စသည်ဖြင့် ပြောဆိုသူတို့၏ အယူဝါဒ။)

ကေကာရကဝါဒေါ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂)-တိ ပကတိကာရကဝါဒေါ, ဣဿရကာရ-ကဝါဒေါ ဝါ။ မူလဋီ၊၁။ဖ၁။ ပကတိသရ-ဝါဒဂ္ဂဟဏံ နိဒဿနမတ္တံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ပဇာပတိ-ပုရိသကာလဝါဒါဒယောပိ "ကေကာရက-ဝါဒေါ"တိ။ ဝါ-သဒ္ဒေန ဝါ တေသမ္မိ သ-ဂ်ံဟော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အနုဋီ၊၁။ဖ၈။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၃။ မူလဋီ၊၂။၃၃။ အနုဋီ၊၂။၁၀၈။) ကေကာရကဝါဒေါ ကေကာရကံ ဣတိ ဝါဒေါ။ အဋ္ဌသာ၊ယော။၈၀။ ကေ ကာရကံ ကေကာရကံ၊ ကေကာရကံ ဣတိ ဝါဒေါ ကေကာရကဝါဒေါ။ သမ္မော၊ယော။၃၂။ ဧ-ကေန ပကတိသခါတေန ကာရကေန ပဝတ္တော နာ အနေကေဟိ ကာရကေဟိတိ ပကတိကာရကဝါဒေါ ကေကာရကဝါဒေါ နာမ။ နီ၊ပြည်၊သျှ၊၁။၃ရရ။ (ထိုဝါဒအကျယ်ကို ဓာန်၊သျှ၊သစ်၊နှာ။၃ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂၊သျှ၊ ၄။၂၁၁-တို့ကြည့်။)

ကေကာလ (ပု) [ကေ+ကာလ] (၁) တစ်ခုသောအချိန်အခါ ကာလ၊ တစ်ပြိုင်နက်သော ကာလ။ (၂) တူသောအချိန်ကာလ။ **(၁)** ဝေ၀ တေသံ စတုန္နံ အရိယသစ္စာနံ ကေကာလေ ကေကွဏေ ကေစိတ္တေ အပုဗ္ဗံ အစရိမံ အဘိသမယော ဘဝတိ။ ပေဋကော။ ၂၅ရ။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၁၅၅။) **(၂)** ကေကာလိက-ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကေကာလသန္ဓာန (တိ) [ကေ+ကာလသန္ဓာန] တူသောကာလ တူသောသန္ဓာန် ရှိသော။ သမာနကာလသန္ဓာနေဟိတိ ကေကာလ-သန္ဓာနေဟိ။ အနုဋီ၊၃။ ၂၄။

ကေကာလသမဝဓာန (နာ) [ကေကာလ+သမဝဓာန] တစ်ခုသောကာလ၌-တစ်ချိန်တည်း၌-ဖြစ်တည်ခြင်း။ ယထာ ဝါ ပန ဃဋေ ဒုဒ္ဓံ ပက္ခိတ္တံ ဒဓိ ဘဝတိ။ နာ စတ္ထိ ကေ-ကာလသမဝဓာနံ ဒုဒ္ဓဿ စ ဒဓိဿ စ။ နေတ္ထိ။ဖ၆။ (-နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၁၃ဖ။)

ကေကာလိက (တိ) [ကေကာလ+ဣက] တူသော ကာလရှိသော။ ယုဂနဒ္ဓါတိ ပဟာ-တဗ္ဗပဟာယကယုဂေ နဒ္ဓါ ဝိယ ဝတ္တနကာ ကေကာလိကတ္တာ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၄၃။

ကေကာသာဝပဇ္ဇောတ (တိ) [ကေကာသာဝ+ပဇ္ဇောတ] တစ်ခဲနက်သက်နှံးရောင်ဖြင့်-သက်နှံးရောင်တစ်ရောင်တည်းဖြင့်-ထွန်းလင်းတောက်ပသော။ တတော ပဌာယ သကလနဂရံ ကေကာသာဝပဇ္ဇောတံ ဣ-

သိဝါတပဋိဝါတံ အဟောသိ။ အံ၊ဌ၊၁။၁၆၄။ (–ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၆၉။)

ကေကိစ္ စ (နာ) [ကေ+ကိစ္စ] (၁) တစ်ခုသော အမှု ကိစ္စ။ (တိ)(၂) တူသောကိစ္စရှိသော။ **(၁)** ဝတ္တသီသေန ဟိ သော ကေကိစ္စမ္ပိ နာ ကရောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၁၉။ (–ဓမ္မ၊ဌ၊၁။ ၃၂၉။) **(တိ)(၂)** ကေရသာ ဟောန္တိတိ သ-ကိစ္စသာဓနပဋိပက္ခပဟာနေန ကေကိစ္စာ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။ ၂၇၆။ (–ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။၁၉၀။)

ကေကိစ္စဋ္ဌ (ပု) [ကေကိစ္စ+အတ္ထ] တစ်ခုတည်းသော-ကိစ္စ-အရသာ-ရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော။ ကေရသဋ္ဌ-ကြည့်။

ကေကိရိယ (တိ) [ကေ+ကိရိယ] အတူတကွ-တစ်ပေါင်းတည်း-ပြုခြင်းရှိသော၊သူ။ အပိ စ ကိစ္စကရဏီယေသု တေဟိ သဒ္ဓိ အာဒိ-တောဝ ကေကိရိယဘာဝံ ဥပဂစ္ဆန္တော သံ-သန္ဒတိ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၆၆။

ကေကိယ (တိ) [ကေက+ဏ္ဍယ] တစ်ယောက်ထီးတည်း။ ကေကိယာ အဒုတိယာ၊ တာဒိ-သာ သမဏာ မမ။ အံ၊ဌ၊၂။ ၂၇၁။ (သီမှ-ဌ "ကောကိယာ"၊ သျှာမှ-ဌ "ကောနိယာ" ဟု ရှိသည်။) ကေကိယာတိ ကေကာ၊ စတူသု ဏ္ဍရိယာပထေသု ကေကာ ဟုတ္တာ ဝိဟရန္တိတိ အဓိပ္ပါယော၊ တေနေဝါဟ "အဒုတိယာ"တိ။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၅၃။

ကေကုစ္ဆိ (ထီ၊ပု) [ကော+ကုစ္ဆိ။ ကေ+ကုစ္ဆိ] တစ်ခုသော (အမိ)ဝမ်းဗိုက်၊ တစ်ဝမ်းတည်း။ လုဒ္ဒေါပိ အာဂန္ဓာ တေ တယော ဇနေ ကေတော ဌိတေ ဒိသွာ မေတ္တစိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ ကေကုစ္ဆိယံ နိဗ္ဗတ္တာဘာတရော ဝိယ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၁၈။

ကေကုဋ (ပု၊နာ) [ကေ+ကုဋ] တစ်လုံးသော အိုး၊ အိုးတစ်လုံး။ ဥဒကေ ဟတ္ထံ ဩတာ-ရေတွာ ဥက္ခိဘာဝံ ဥတ္တာ ကေကုဋံ အာ-ဟရိတွာ ဥဒကံ ဂဏှန္တိ။ အံ၊ဌ၊၁။ ၂၈၂။

ကေကုဋိက (တိ) [ကော+ကုဋိ+က] တစ်ခု-တစ်လုံး-သော အိမ်ရှိသော၊ အိမ်တစ်လုံးရှိသော။ ဂါမော နာမ ကေကုဋိကောပိ ဂါမော။ ဝိ၊၁။၅၆။ (–ဝိ၊ဌ၊၁။ ၂၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၆၉။)

ကေကုဏ္ဍက (တိ) [ကေ+ကုဏ္ဍ+က] တစ်ခုသော နံရံရှိသော၊ နံရံတစ်ဖက်ရှိသော။ သစေ ကေကုဏ္ဍကေ ဂေဟေ ဒ္ဒိသု ပ-ဿေသု ဒ္ဒါရာနိ ကတ္တာ ဝဋ္ဋဇ္ဇန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။ ၂၄၅။

ကေကုဏ္ဍလ (တိ) [ကေ+ကုဏ္ဍလ] တစ်ခုသောနားတောင်းရှိသော၊ နားတောင်း တစ်ဖက်ရှိသော၊သူ(မိဖုရား)။ ပုန ပေသိတေ စ ပန ကေကုဏ္ဍလာဝ အာဂမာသိ။ ဇာ၊ ဌ၊၅။၄၇၃။

ကေကုမ္ဘကာရသာလာ (ထီ) [ကော+ကုမ္ဘ ကာရသာလာ] တစ်ခုသော အိုးထိန်းသည်တို့၏ဇရပ်၊ အိုးထိန်းသည်တို့၏ ဇရပ်တစ်ခု။ တထာ ဟိ နံ ကေကုမ္ဘကာရသာလာယ နိသိန္နမ္ပိ နံ ဇာနာတိ။ မ၊ဌ၊၄။ ၂၀၆။

ကေကုမ္ဘီ (ထီ) [ကော+ကုမ္ဘီ] တစ်ခုသော ထမင်းအိုး။ ကေသ ရညော ရင့ေ ဝုတ္တ-သသာ တိပ္ပကာရာ ဘဝိသန္တိ ကေ-ကုမ္ဘိယာ ဩဒနော ဝိယ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၆၀။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၉-၃၁၀။ အံ၊ဌီ၊၃။၆ရ။

ကေကုလ (နာ) [ကေ+ကုလ] (၁) တစ်ခုသော အမျိုးအနွယ်။ (မင်း၊ ရွာစား၊ လူ-စသည်)။ (၂) တစ်ခုသောအိမ်။ **(၁)** နာ ဂါမဓမ္မော နော နိဂမသ ဓမ္မော၊ နာ စာပိယ် ကေ-ကုလသ ဓမ္မော။ အပ၊၂။၂၄၆။ အံ၊ဌ၊၁။ ၂၉၂။ ကေကုလသ ဂါမော(ဝိ၊၁။၂၉၉)တိ ကေသ ရညော ဝါ ဘောဇကသ ဝါ ဂါမော။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၃၃။ ကေကုလ် တေ-ဒဝေါစုန္တိ ဘွေ ကုလ် နာမ တသ္မိ မနုဿာ။ ဝဇိရ။၃ရ၈။ (ဤဝဇိရဗုဒ္ဓိဋီကာ၏ အဖွင့်ခံ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပါဠိကို ပါဠိအဋ္ဌကထာ တိုဋ္ဌ မတ္ထေ.ရ။) **(၂)** ယတ္ထ ကေကုလေပိ ဘိက္ခဲ အလဘိတ္ထာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။၁၀၄။ (-ကခ်ိ၊ဌီ၊ သစ်။၂၈၉။)

ကေကုလဂါမ (ပု) [ကေကုလ+ဂါမ] တစ်ဦး သော-တစ်ယောက်သော-အမျိုး၏ရွာ၊ တစ် ဦးတစ်ယောက် ပိုင်ဆိုင်သောရွာ။ တ္တော-ဝတာ ကေကုလဂါမသ ကေ္ကပစာရတာ ဒဿိတာ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၃၄။

ကေကူဌသင်္ဂီတ (တိ) [ကေကူဌ+သင်္ဂီတ] တစ်ခုသောအထွတ်ဖြင့်-သိမ်းယူ-ပိုင်း ဖြတ်-အပ်သော။ မာဌ္ဌောတိ ကေကူဌ-သင်္ဂီတော စတုရဿပါသာဒေါ။ ဝိ၊ဌ၊ ၂။၂၃၅။ ကခ်ိ၊ဌီ၊သစ်။၂၈၉။ (-အဘိ၊ဌ၊ ၂။၃၅၀။ ဒီ၊ဌီ၊၃။၂၅၆။ ဒီ၊ဌီ၊၃။၂၃၀။ သီ၊ ဌီ၊သစ်၊၂။၁၂၀။) ကေကူဌသင်္ဂီတောတိ ကေကူဌေန ပရိစ္ဆိန္နော။ ပါရာ၊ယော။၂ရ၈။ သမ္မော၊ယော။၂၀၉။

ကေကူဌာဂါရ (နာ) [ကေကူဌ+အာဂါရ] တစ်ခု သော အထွတ်ရှိသော အိမ်။ အထ နေသံ မဟာသက္ကာရံ ကတ္တာ ဥဘောပိ ကေ-ကူဌာဂါရမေဝ အာရောပေတ္တာ နီဟရိသု။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၀၅။

ကေကေသ (ပု) [ကေ+ကေသ] တစ်ခုသော ဆံပင်၊ ဆံပင်တစ်ချောင်း။ ကေကေသမ္ပိ လုဇ္ဇာပေတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၀၃။ (-ဝိမတိ၊၂။ ၁၁၂။)

ကေကောင့် (ထီ) [ကော+ကောင့်] (၁) တစ်ခု သောအစွန်း။ (တိ)(၂) တစ်ခုသော အဖို့ အစုရှိသော (ဆိတ်သုဉ်းခြင်း)။ **(၁)** ကေ-ကောင့် နီဟရိတ္တာ ဌပိတေ ဝံသေ ဌိတ-သ အာကာသကရဏ် သန္ဓာယာတိ ကေစိ ဝဒန္တိ။ ဝဇိရ။၁၂၉။ **(တိ)(၂)** ယထာဒဿီ-တေ စတုကောင့်ကေ ပစ္ဆိမာ ကေကောင့် လဗ္ဘတိ။ ဒီ၊ဌီ၊၂။၈၂။

ကေကောင့်က (တိ) [ကော+ကောင့်+က] တစ် ခုသောအစွန်းရှိသော(သွား)။ တေသံ ဥ-ဘောသု ပယေသု ဧကေကော ကေမ္ပ-လကော ကေကောင့်ကော မလ္လိကမကုဋ-သဏ္ဌာနော။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။ ၂၄၃။ (-ခုဒ္ဒက၊ဌ။၃၄။) ကော ကောင့် အဿာတိ ကေကောင့်ကော။ သမ္မော၊ ယော။၁ရ၆။

ကေကောင်္ဘာသ (ပု) [ကေ+ကောင်္ဘာသ] (၁) တစ်ခုသောအဖို့အစု။ (တိ)(၂) တစ်ခုသောအဖို့အစုရှိသော။ (၃) တူသောအဖို့အစုရှိသော။ **(၁)** ကဝိခေနာတိ ကေ-ကောင်္ဘာသေန။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၃။ **(တိ)(၂)** ကေ်သိက(၁) ကြည့်။ **(၃)** ဝတ္ထုဝေသေန သမာနဘာဂါ၊ ကေကောင်္ဘာသာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။၁၄၉။

ကေကောင်္ဘာသပွမာဏ (တိ) [ကေကောင်္ဘာသ+ပမာဏ] တစ်ခုသောအဖို့အစုပမာဏ ရှိသော။ ဣမသ္မိံ ဇနပဒေ မနုဿာနံ ကေသေ အဌမ ဟာလိတေ တတော ဧ-ကကောင်္ဘာသပွမာဏော ဥတ္တရကုရုနံ ကေ-သော။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၀။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၂။

ကေကောင်္ဘာသပွဝတ္တိသမဂီ (တိ) [ကေကောင်္ဘာသ ပွဝတ္တိ+သမဂီ] တစ်ခုသော(ဒုက္ခ) အဖို့အစု၏ ဖြစ်ခြင်းနှင့်ပြည့်စုံသော။ ဒုက္ခ-သမုဒယေသု ကေကောင်္ဘာသပွဝတ္တိသမ-ဂီနော ဒဿီယန္တိ။ မူလဋီ၊၃။၁၃၅။ ကေ-ကောင်္ဘာသုပ္ပတ္တိသမဂီနောတိ ဒုက္ခကောင်္ဘာ-သုပ္ပတ္တိသမဂီနော။ အနုဋီ၊၃။၁၈၆။ (ဋီကာ နှစ်စောင်ပါဠိမတူ။)

ကေကောင်္ဘာသုပ္ပတ္တိသမဂီ (တိ) [ကေကောင်္ဘာသုပ္ပတ္တိ+သမဂီ] တစ်ခုသောအဖို့အစု၏ ဖြစ်ခြင်းနှင့်ပြည့်စုံသော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေကောဏ (ပု) [ကေ+ကောဏ] တစ်ခုသော ထောင့်-အထောင့်-ထောင့်စွန်း။ ကေ-ကောဏေပိ ဝဋ္ဋတိ။ ကခ်ါ၊ဋီ။၉၈။

ကေကောလာဟလ (ပု၊နဝ) [ကေ+ကောလာဟလ] တစ်ခဲနက်ဖြစ်သော-တစ်ပြိုင်နက်ဖြစ်သော-အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်အသံ-ဆူညံကြွေးကြော်သံ-ကျယ်လောင်သောအသံ။ ပထဝီတလတော ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ, တာဝ ကေကောလာဟလံ ... အဟောသိ။ ဝိ၊ဌ၊၁၊ရ၁။ ကေကောလာဟလန္တိ ကေ-တော ပဝတ္တကောလာဟလံ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁ရ၉-၈၀။ (-ဒီ၊ဌ၊၁။၂၁၅။ မ၊ဌ၊၂။၅ဖ။) ကေနိန္နာဒ-လည်းကြည့်။

ကေကွဏ (ပု) [ကေ+ခဏ] (၁) တစ်ပြိုင်နက်သောခဏ။ (တိ)(၂)တစ်ခုတည်းသော ခဏရှိသော။ **(၁)** နဝ အပုဗ္ဗံ အစရိမံ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိတိ နဝ ကေကွဏေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ဝိ။၃၃၂။ (-ပဋိသံ။၂ဖ၀။ ဒီ၊ဌ၊၁။၅ရ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁ရ၉။) **(တိ)(၂)** ကေကွဏတာယ သမောဓာနဌေနာတိ ကေဏ္ဍ သမောသရ-ဏဌေန။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁ဖရ။ (-အဘိ၊ဌ၊၂။ ၁၀ရ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃ရ။)

ကေကွဏပရိယာယ (ပု) [ကေကွဏ+ပရိယာယ] တစ်ခုတည်းသော ခဏ၌ဖြစ်ခြင်း၏ အ-ကြောင်း။ ပုန ဝိမောက္ခာနံ နာနာကွဏာနံ ကေကွဏပရိယာယံ ဒဿေတုကာမော "ကတိဟာကာရေဟိ" တိအာဒိမာဟ။ ပဋိ-သံ၊ဌ၊၂။၁ဖရ။

ကေကွကိုက (တိ) [ကေကွဏ+ဣက] တစ်ခုသော-တစ်ပြိုင်နက်သော-ခဏရှိသော။ ယုဂနဒ္ဓါတိ ကေကွကိုကယုဂနဒ္ဓါ။ ဘေ-ဟိ အညမညံ ခဏေ သမာပတ္တိ, အညမညံ

ဝိပဿနာတိ ဝေ၀ နာနာခကိကာပိ ဟောန္တိ၊ အရိယမဂ္ဂေ ပန ကေကွကိကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၄၈။

ကေကွကိကယုဂနန္ဒ (တိ) [ကေကွကိက+ယုဂနန္ဒ] တစ်ပြိုင်နက်သောခကရှိသော အစုံဖွဲ့အပ်သော (သမထ, ဝိပဿနာ)။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေကွတ္တဲ့ (ဗျ) [ကေ+ကွတ္တဲ့။ ရှု။၄၁၉။ မောဂ်၊ ၄။၁၁၄။ ကေ+သကီ။ သကီ ကို ခတ္တဲ့ပြု။ ကစ္စည်း။ဖ၄ဖ။ ကေသ သကီ ကေကွတ္တဲ့။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၂၈၄။ ကေက တွသ် (သံ)] တစ်ကြိမ်။ ကေကွတ္တ(ဝိဘာဝိနီ။၁၂၅)နှင့် ကေသ္မိ ဝါရေ။ မကိမဋ္ဌ။၁။၃၈၅။ ကေဂုဏ (၁) လည်းကြည့်။

ကေကွန္ဒ (ပု) [ကေ+ခန္ဒ] (၁) တစ်ခုသောခန္ဓာ၊ ခန္ဓာတစ်ပါး။ (တိ)(၂) တစ်ခုတည်းသော ပင်စည်ရှိသော (ဝါးပင်)။ **(၁)** နတ္ထိ ကုဟိဋ္ဌိ လောကေတိ လောကသ္မိ ကတ္ထစိ ကေ-ကွန္ဒေပိ ... ကောရမ္ဗကေပိ နတ္ထိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၃-၄။ **(တိ)(၂)** ကေကွန္ဒော ပဝမ္ဟိတ္တာ၊ တတော သာခါ ပဘိဇ္ဇတိ။ ဗုဒ္ဓ၀ံ။၃၅၀။ ကေကွန္ဒောတိ အဝနိရုဟော ကော အဒု-တိယော စာတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓ၀ံ၊ဋ္ဌ။၂၄၅။

ကေကွန္ဒဂဏန (ထီ၊နဝ) [ကေကွန္ဒ+ဂဏန] တစ်ခုသောခန္ဓာ-ခန္ဓာတစ်ပါး-ဖြင့် ရေတွက်ခြင်း။ စက္ခာယတနာဒီနံ ကေကွန္ဒဂဏ-နေန ဂဏေတဗ္ဗတာယ ကေဝိတ္ထ ဒ-ဿေတိ။ မူလဋီ၊၃။၁၁။

ကေကွန္ဒဖလ (တိ) [ကေကွန္ဒ+ဖလ] တစ်ခုသောခန္ဓာ-ခန္ဓာတစ်ပါး-ဟူသောအကျိုး ရှိသော။ ကေကွန္ဒဖလတ္တာ အသညာဘဝူပဂ်-ကမ္မံ "အပ္ပဝေဒနီယ"နှင့် ဝုတ္တံ။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၈၆။

ကေကွရ (ပုဒ်န) [ကေ+အကွရ။ ကောကွရ (သံ)] (၁) အကွရာတစ်လုံး။ (တိ)(၂) အကွရာ တစ်လုံးရှိသော။ **(၁)** သစေ ဟိ ကေပဒမ္ပိ ကေကွရမ္ပိ ဥပ္ပဇ္ဇိပါဒ္ဒိယာ ဒေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၀။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၁။ ဝိမတိ၊၁။ရ။) **(တိ)(၂)**အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေကွရပဒ (နဝ) [ကေကွရ+ပဒ] အကွရာတစ်လုံးရှိသောပုဒ်။ ကေကွရပဒမကွရန္တိ ကေ။ ဝဇိရ။၄၃။ မာ ဝေ၀ မညသီတိအာဒီသု ဝါ ကေကွရပဒါ မာကာရာဒိ အကွရံ နာမ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၄ဖ။

ကေကွိ (နဝ) [ကေ+အကွိ] (၁) တစ်ခုသော မျက်စိ၊ မျက်စိတစ်ဖက်။ (တိ)(၂) မျက်စိ တစ်ဖက်ရှိသော၊သူ။ **(၁)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။ **(တိ)(၂)** တာတ ကေကွိနော အကွိ ဝိယ စ ဟဒယံ ဝိယ စ အတိဝိယ ပိယော မေ အဟောသိတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ။

ကေကွိဥဘယကွိကာက (တိ) [ကေကွိဥဘယ-ကွိ+ကာက] မျက်စိတစ်ဖက်ကန်းသော, မျက်စိနှစ်ဖက်ကန်းသော၊သူ။ ကာကန္တိ ကေကွိဥဘယကွိကာကံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၈။

ကေကွိကာက (တိ) [ကေကွိ+ကာက] မျက်စိတစ်ဖက်ကန်းသော၊သူ။ ကာကောတိ ကေ-ကွိကာကော ဥဘယကွိကာကော ဝါ။ မ၊

ဌ၊၄။၁၅၁။ သံ၊ဌ၊၁။၁၄၉။ အံ၊ဌ၊၂။ရ၆။ အဘိ၊ဌ၊၃။ရ၈။ သာရတ္ထ၊၃။၃ရရ။

ကေကွီဟတ (တိ) [ကေကွီ+ဟတ] မျက်စိ တစ်ဖက်-ပျက်စီး-ကန်း-သော၊သူ။ ဂေါ်ကာ-ကာတိ ကေကွီဟတာ ကာကဂါ၀ီ။ ဒီ၊ဌ၊ ၃။၁၈။

ကေခတ္တိယ (ပု) [ကေ+ခတ္တိယ] တစ်ယောက်သောမင်း။ မင်းတစ်ပါး။ တတ္ထ စ ကေခတ္တိ-ယောပိ ဘိက္ခာစာရော (ဘိက္ခာစရကော) နာမ နတ္ထိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၈၉။ အပ၊ဌ၊၁။၁၀၅။

ကေခါကုက (ပု၊နာ) [ကေ+ခါကုက] တစ်ခုသောငုတ်။ တတ္ထ ကေခါကုကေ ဗဒ္ဓကုမ္ဘိယာ ပဌမံ ခါကုကံ ဝါ ဥဒ္ဓရတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂ရ၄။

ကေခါရီ (ထီ) [ကော+ခါရီ] တစ်တို့ (=လေးတင်း)။ စတသော မာနိကာ ကေခါရီ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၄။

ကေခီရဗိန္ဒုဒုဟနကာလ (ပု) [ကေခီရဗိန္ဒု ဒုဟန+ကာလ] နို့ရည်တစ်ပေါက်ညှစ်ရာ အခါ။ အထ ခေါ ဂါ၀ီ ထနေ ဂဟေတ္တာ ကေခီရဗိန္ဒုဒုဟနကာလမတ္တံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၈၄။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၂၈၈။)

ကေခုရ (တိ) [ကေ+ခုရ] ခွါတစ်ခုရှိသော၊သူ (သတ္တ၀ါ)။ ဂါ၀ီ ကေခုရံ ကတ္တာ(ဒီ၊၃။ ၁၆၂)တိ ဂါ၀ီ ဂဟေတ္တာ ကေခုရံ ၀ါဟနမေ၀ ကတ္တာ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၄ရ။ ကေခုရံ ကတ္တာတိ အနေကသဖမ္မိ ကေသဖ ၀ိယ ကတ္တာ၊ အသ် ၀ိယ ကတ္တာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၈။

ကေဂစ္ဆ (ပု) [ကေ+ဂစ္ဆ] တစ်ခုသော-ခ၊ုပင်-ဝတ်ပန်းပင်။ တစ်ခုသောဆူးပန်းပင်။ (သျှ)။ ကုသုမ္ဘရာတိ ကေဂစ္ဆာ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၁၂။

ကေဂဏန (ထီ၊နာ) [ကေ+ဂဏန] တစ်ခုဖြင့်-တစ်ပေါင်းတည်း-ရေတွက်ခြင်း၊ တစ်ခုဟူသော အရေအတွက်။ ကေဂဏနံ ဂတာ-နိတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၉ရ။ (ကေသ-ဂ်ဟိတ-လည်းကြည့်။)

ကေဂဏပရိယာပန္န (တိ) [ကေဂဏ+ပရိ ယာ ပန္န] တစ်ခုသော-အပေါင်း-ဂိုဏ်း-အသင်း အပင်း-၌ အကျုံ၊ဝင်သော။ ကေဂဏ-ပရိယာပန္နေဟိ စ ရက္ခိတာ။ ဝိ၊ဌ၊၂။ ၁၄၁။ ကေဂဏပရိယာပန္နေဟီတိ မာလာကာရ-ဒိကေဂဏပရိယာပန္နေဟိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၉။

ကေဂဏ္ဍုသ၀ဟဏ (နာ) [ကေဂဏ္ဍုသ+ဂဟဏ] ရေတစ်ငုံကို-ယူ-ငုံ-ခြင်း။ ဘော-ဝတာတိ ကေဂဏ္ဍုသ၀ဟဏမတ္တေန။ သာရတ္ထ၊၃။၃ရ၅။

ကေဂတ (တိ) [ကေ+ဂတ] မြတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော၊သူ။ ယာ၀ နိ ပရေ ကေဂတေ ကရောမိတိအာဒီသု သေဋ္ဌ-ဝစနောပိ ကေသဒ္ဒေါ လောကေ ဒိဿတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆၆။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၈၂-အ လား၊တူပါဠိ၌ "ကောဟံ တေ" ဟုရှိသည်။)

ကေဂတိ (ထီ၊ပု) [ကေ+ဂတိ] (ထီ)(၁)တူသော-ဂတိ-လား၊ရာ-ဘုံဘ၀။ (ပု)(၂) အဖော်မရှိ-ရည်တူမရှိ-ပြိုင်ဘက်မရှိ-တစ်ပါ၊တည်း သော-ဆည်း၊ကပ်ကိုး၊ကွယ် လည်း၊လျှောင်:

ရာဖြစ်သော၊သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ **(ထိ)(၁)** အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(ပု)(၂)** တိ လောကေကဂတိ နာထော၊ ပါတု လောက-မပါယတော။ အလက်ား၊ဂါထာ။၃၃၄။ တိ-လောကသ လောကတ္တယဝတ္ထိနော ဇန-သ ကေဂတိ အသဟာယဂတိ ပဋိသရ-ဏဘူတော နာထော။ အလက်ား၊ဋီ။၃၁၃။ ကောယေဝ ဂတိ ပဋိသရဏန္တိ စ တိ-လောကသ ကေဂတိတိ စ ဝါကျ။ အ လက်ား၊ဋီ၊သစ်။၃၁၃။

ကေဂတိက (တိ) [ကော+ဂတိ+က] (၁) တူသော-ဂတိ-လားရာ-ဘုံဘဝ-ရှိသော၊သူ။ (၂) တူသော-ဖြစ်ခြင်း-အလား-ရှိသော၊ တူသောပါဠိသွား-ရှိသော၊ အလားတူသော။ **(၁)** သမသမဂတိယောတိ ဒုတိယတ္ထ-ဘာဝေ သဗ္ဗာကာရေန သမဂတိကော ကေဂတိကော။ အ၊ဋ၊၃။၁၈၀-၁။ **(၂)** သ-ဟဇာတဝါရော ဣမိနာဝ ကေဂတိကော။ အဘိ၊ဋ၊၃။၄၈၆။

ကေဂန္ဓ (ပု) [ကေ+ဂန္ဓ] (၁) တစ်ခုသောအနံ့။ (တိ)(၂) တစ်ခုသော-တစ်ခဲနက်သော-အနံ့ ရှိသော။ **(၁)** နာဟံ ဘိက္ခဝေ အညံ ကေ-ဂန္ဓမ္မိ သမနုပဿာမိ။ အ၊ဝ။၁။ (-အ၊၂။ဖ၀။) **(တိ)(၂)** ဒသသဟဿီ လောကဓာတု ကေဂန္ဓာ ကေမာလာ ကေသာဓုကာရာ အဟောသိ။ အပ၊ဋ၊၁။၈၄။ ဇာ၊ဋ၊၁။၈၂။ (-အပ၊ဋ၊၂။၂ရ၀။ ဇာ၊ဋ၊၃။၈၀။)

ကေဂန္ဓကုဋိ (ထီ)[ကော+ဂန္ဓကုဋိ] တစ်ခုသော-နံ့သာဖြင့်ထုံအပ်သော ကျောင်း-ဂန္ဓကုဋိ-ဘုရားရှင် သီတင်းသုံးတော်မူရာ ကျောင်းဆောင်၊ ဂန္ဓကုဋိတစ်ဆောင်တည်း။ ကေဂန္ဓကုဋိယံ ဝသိတုံ နဒ္ဓတိ။ ဒီ၊ဋ၊ ၂။၁၃။ အ၊ဋ၊၁။၂၂၉။ ဇာ၊ဋ၊၄။၉ဖ။

ကေဂန္ဓသမောဒက (တိ) [ကေ+ဂန္ဓသမော ဒက] အနံ့တကြိုင်ကြိုင်လှိုင်သော။ (သျှ။) တစ်ခန်းလုံး အမွှေးအကြိုင်ဖြင့်လှိုင်သော။ (ဇာတ်ဝတ္ထု။) ကုမာရံ ဂန္ဓောဒကေန နှာပေတ္တာ ... ဂန္ဓဒါမ ပုပ္ဖဒါမ ဓူမ ဝါသ-စုဏ္ဏာဒီဟိ အန္ဓောဂဇ္ဈ ကေဂန္ဓသမောဒကံ ကတ္တာ။ ဇာ၊ဋ၊ဖ။၁၀။ (စရိယာ၊ဋ-အလား-တူပါဠိ၌ "ကောမောဒပမောဒံ" ဟုရှိသည်။ ယင်းပုဒ်လည်းကြည့်။)

ကေဂဇ္ဈ (ပု) [ကေ+ဂဇ္ဈ] (၁) တစ်ခုသော-တိုက်ခန်း-အခန်း။ ကေဂဇ္ဈေပိ အနုပသ-မ္ပန္နေ နိပန္နေ သဗ္ဗဂဇ္ဈေသု နိပန္နာနံ အာ-ပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ၊၃။၁၃၊ (-၁ဇ၆။ ဇာ၊ဋ၊၃။ဇ၆။ ဇာ၊ဋ၊၄။၁၀၄။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၄၅၉။)

ကေဂမန (ထီ၊နဝ) [ကေ+ဂမန] တစ်ယောက်တည်း သွားလောက်ရာဖြစ်သောလမ်း၊ ခြေ လျှင်လမ်း။ ကောယန-ကြည့်။

ကေဂဟက (နဝ) [ကေ+ဂဟက] (၁) တစ်ခု သောယူခြင်း၊ တစ်ကြိမ်-တစ်ခါ-တည်း ယူ ခြင်း။ (၂) ကေ-သဒ္ဒါ။ **(၁)** ဘိက္ခုပိ သာမဏေရာပိ အာဂန္တာ ကေဂဟကေနေဝ ကေမေကံ ကောဌာသံ ကရောန္တိ။ ဝိ၊ဋ၊ ၃။၁၁၈။ ကေဂ္ဂဟက(၃)လည်းကြည့်။ **(၂)** သဘာဂဥတုနော အနေကန္တသဘာဝတော ကေဂဟကံ ကတံ။ မူလဋီ၊၂။ရ။

ကေဂါထာ (ထီ) [ကော+ဂါထာ] တစ်ခုသော ဂါထာ။ ကေဂါထာပိ သမန္တဘဒ္ဒ(ဒ္ဒ)ကတ္တာ ဓမ္မသ ပဌမပါဒေန အာဒိကလ္ပာကာ။ ဝိ၊ ၌၊၁။၉၈။ ဣတိဝုတ်၊၌။၂၅၁။ သုတ္တနိ၊၌၊၂။ ၁၆၆။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၈၁။)

ကေဂါထာပဒ (နာ) [ကေ+ဂါထာပဒ] တစ်ခုသောဂါထာပုဒ်။ တတောယေဝ ဘဂဝ-တော ဝစနံ ကေဂါထာပဒမ္ပိ ... အတ္ထမာ-ဝဟတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၄၄။

ကေဂါထာဝတ္ထု (နာ) [ကေဂါထာ+ဝတ္ထု] ဂါထာ–တစ်ပုဒ်၏–တစ်ခုတည်း၏–ဝတ္ထု။ ဣဒံ ဝတ္ထုန္တိ ကေဝစနနိဒ္ဒေသော ကေ-ဂါထာဝတ္ထုဘာဝေန ကတော။ မူလဋီ၊၁။၁၃၁။

(အဘိ၊ဋီ၊၁။၃၁ ၂–၌ ဝတ္ထုကြောင်း သုံးမျိုးကို ပြဆိုထားသော်လည်း ထိုဝတ္ထုကြောင်းသုံးခုလုံးကိုပေါင်း၍ ဂါထာတစ်ခုတည်းဖြင့်ဖွဲ့စီလျက်ပြသောကြောင့် သုံးဝတ္ထုလုံးသည် ဂါထာတစ်ခုတည်း၏ ဝတ္ထုဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် "ဣဒံ ဝတ္ထု"ဟု ကေဝုစ်ဖြင့် မိန့်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။)

ကေဂါမ (ပု) [ကေ+ဂါမ] တစ်ခုသောရွာ။ ကေဂါမေ ပိဏ္ဍာယ ဝါ စရန္တံ ဥပဇ္ဈာယံ ပဿတိ။ ဝိ၊ ၌၊၃။ ၂ရ၀။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၉။ သံ၊ ၌၊ ၂။၃၁၉။ အံ၊ ၌၊ ၂။၁၄၁။ သုတ္တနိ၊ ၌၊ ၂။ ၂၁၈။ ဝဇီရ။၃၆၁။)

ကေဂါမခေတ္တ (နာ) [ကေ+ဂါမခေတ္တ။ ကေဂါမ+ခေတ္တ] တစ်ခုသော–ရွာ၏ အပိုင်းအခြား–ဂါမခေတ်–ရွာနယ်မြေ။ ကေဂါမ-ခေတ္တေ ဧဒေ္ဓော ဥသဘော၊ ဒ္ဒိသု ဧဒ္ဓော ဝသဘော။ သုတ္တနိ၊ ၌၊၁။၃၆။ (–ဝိမတိ၊၁။ ၁၅၅။)

ကေဂါမဘောဇက (ပု) [ကေဂါမ+ဘောဇက] တစ်ယောက်သော ရွာစား။ (တစ်ရွာတည်းကိုစားရသူ)။ ကေဂါမဘောဇကမတ္တသပိ ဘာဂံ၊ အဒိသ္မာ ဓနလာဘသ ဩလော-ကေန္တော။ ဇာ၊ ၌၊ ၅။ ၅ ၂ ၄။

ကေဂါမဝါသီ (တိ) [ကေဂါမ+ဝသ+ဏီ] တစ်ခုတည်းသောရွာ၌နေသော၊သူ။ တစ်ရွာတည်းသား။ သဂါမေယျောတိ ကေဂါမ-ဝါသီ။ သံ၊ ၌၊ ၁။ ၈၆။

ကေဂါမသီမာနိဿိတ (တိ) [ကေဂါမသီမာ+ နိဿိတ] တစ်ခုသော–ရွာနယ်နိမိတ်အပိုင်းအခြား–ဂါမသီမ်–၌ မှီသော၊သူ။ ကိဉ္စာပိ ဟိ ဘဂဝါ နိဒါနဝသေန ကေဂါမသီမာ-နိဿိတာနံ...သီမန္တရိကာ အနုညာတာ။ ဝိမ တိ၊ ၂။ ၁၆ ၂။

ကေဂါမီ (တိ) [ကေ+ဂမု+ဏီ] တစ်ခုတည်းသော–မြတ်သော–နိဗ္ဗာန်သို့ သွားရောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ ကောယနန္တိ ကေဂါမိနံ၊ နိဗ္ဗာနဂါမိနန္တိ အတ္ထော၊ နိဗ္ဗာနဉ္စ အဒုတိယ-ဘာဝတော သေဋ္ဌဘာဝတော စ "ကေ"နွှဲ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၂ ၈ ၀။ (–မ၊ဋီ၊၁။၃၃၁။)

ကေဂါဝုတ (နာ) [ကေ+ဂါဝုတ] တစ်ဂါဝုတ်။ အနန္တပ္ပဘာ ပန ဒ္ဒရမ္ပိ ဂစ္ဆတိ အာသန္နမ္ပိ၊ ကေဂါဝုတံ ဒ္ဒိဂါဝုတံ ယောဇနံ အနေက-ယောဇနံ စက္ကဝါဠပရိယန္တမ္ပိ။ သုတ္တနိ၊ ၌၊ ၂။ ၁၃၄။

ကေဂုဠ (ပု) [ကေ+ဂုဠ] တစ်ချင်ရွေး။ ကာက-ကိကမတ္တံ နာမ "ကေဂုဠမတ္တ"နှင့် ဝဒန္ဓိ။ သီဇီ၊သစ်၊၂။၁၂၈။

ကေဂုဏ (ပု) [ကေ+ဂုဏ] (၁) တစ်ကြိမ်၊ တစ်ခါ။ (၂) တစ်ခုသောဂုဏ်တော်၊ ဂုဏ်တော်တစ်ပါး။ (၃) တစ်ထပ်၊ တစ်လွှာ။ (၄) တူသောဂုဏ်။ **(၁)** နယိဒံ ကေဂုဏံ မုတ(အဘီ၊က။ရရ။ သုတ္တနိ။၃၉၀)နှင့် တဗ္ဗ ဣဒံ ပါရံ ကေဝါရံယေဝ (ကေဣတ္တံယေဝ) ဖုသနာရဟံ (ဖုသနာရဟမ္မိ) နဟောတိ။ အဘီ၊ဌ၊၃။၁၄၄။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၁၅။

(၂) ဘဂဝတော ကေဂုဏောပိ ဥနော နတ္ထိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၈၀။ **(၃)** ရဇ္ဇုကကာယဗန္ဓနံ ကေမေဝ ဝဋ္ဋတိတိ ရဇ္ဇုံ ဗန္ဓန္တေန ကေဂုဏမေဝ ဗန္ဓိတုံ ကတ္တာ ဝဋ္ဋတိ။ သာ ရတ္ထ၊၂။၁၂၀။ **(၄)** အောက်ပုဒ်ထောင့် ကွင်းကြည့်။

ကေဂုဏဝဏ္ဏနာမ (နာ) [ကေဂုဏဝဏ္ဏ+နာမ] (၁) တူသောဂုဏ်တော်တို့ဖြင့် ခေါ်းမွမ်းအပ်သောအမည်။ (တိ)(၂) တူသော ဂုဏ်တော်တို့ဖြင့် ခေါ်းမွမ်းအပ်သော အမည် ရှိသော၊ သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ **(၁)** သဒ်သဗ္ဗယောတိ ကေဂုဏဝဏ္ဏနာမေန အတ္ထာယနော။ စူဠနိ၊ ဌ။၈၁။ **(တိ)(၂)** သဒ်သနာမောတိ တေသံ သဒ်သနာမော ကေဂုဏဝဏ္ဏနာမော။ စူဠနိ၊ ဌ။၈၁။

ကေဂေဟ (ပု၊နာ) [ကေ+ဂေဟ] (၁) အိမ်တစ်လုံး။ (၂) တစ်ခုသော (လမ်း၏ နံပါးတစ်ဖက်ခြမ်းဌိတည်သော) အိမ်စဉ်တန်း။ **(၁)** အဟံ ဝေရူပါယ ကာဌကဏ္ဍိယာ သဒ္ဓိံ ကေဂေဟေ ဝသိတုံ နသက္ကောမိ။ ဇာ၊ ဌ၊၃။၄၀၂။ (-ဒီ၊ဌ၊၁။၁၅၃။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၄။)

(၂) ဝိထိဝသေန ဝါ ဝိထိယံ **ကေ-ဂေဟဝသေန** ဝါ ကုလဝသေန ဝါ ဂါ-ဟေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၉၉။ **ကေဂေဟဝ-သေနာတိ** ကောယ ဃရပါဠိယာ ဝသေန။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၈။ ကေဂေဟဝသေနာတိ ဝိထိယမ္မိ ကေပသော ဃရပါဠိယာ ဝသေ-နေ။ ဝိမတိ၊၂။၂၅၀။ **ကေဇာဟဝသေနာတိ ကောယ ဃရပါဠိသင်္ခါတာယ ဇာဟာယ ဝသေန ဝါ။** ပါစိတ်၊ယော။၅၀၉။ (စူဠဝါ၊ ဘာဋီ။၃၄၃-၌လည်း "ကေဇာဟဝသေန" ဟု ပါဠိရှိသင့်ကြောင်း ဆိုသည်။)

ကေဂေါစရ (ပု) [ကေ+ဂေါစရ] တစ်ခုတည်း သော-တူသော-ကျက်စားရာအရပ်၊ စားကျက်တစ်ခု။ သော တေန သဒ္ဓိ ဂေါစရ-ဘူမိယံ ကေဂေါစရံ စရန္တော ဝိယ ဩ-သက္ကိတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၃၂၄။

ကေဂေါဇ္ဇ (တိ) [ကေ+ဂေါဇ္ဇ] တူသော အမျိုးအနွယ်ရှိသော၊သူ။ ကေဂေါဇ္ဇော(ဝိ၊ ဌ၊၁။၁၃၀။ မ၊ဌ၊၁။၁၂၉)တိ တုသိတဂေါ-ဇ္ဇော နကေဂေါဇ္ဇော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၉၂။ ဝိမတိ၊၁။၈၀။ မ၊ဋီ၊၁။၂၂၄။ ဝေဂေါဇ္ဇ (၁) လည်းကြည့်။

ကေဂ္ဂ[1] (တိ) [ကေ+အဂ္ဂ။ ကေ+အဇ+ဂ။ **ကေ**အဂ္ဂ အာရမ္မဏမေတဿာတိ ကေဂ္ဂ။ စိတ္တ။ "အဂ္ဂသဒ္ဒေါ စေတ္ထ အာလမ္မဏဝါစကော"-တိ ဟိ သဒ္ဒမ္မဒီကာယံ ဝုတ္တံ။ ကေ ဝါ

အာရမ္မဏ် အဇတိ ဂစ္ဆတီတိ ကေဂ္ဂံ။ ဓာန်၊ ဌီ။၁၅၅။ သူစိ။ ကေဿာဝ် အဇတိ ဂစ္ဆ-တီတိ ကေဂ္ဂံ။ အဋ္ဌသာ၊ယော။၁၈၆။ သမာဓိ-ကိုဟောမူပုံလိင်။ ဓာန်။၁၀၃၅။ကောဂြ(သ်)]

(၁) တစ်ခုတည်းသောအာရုံရှိသော၊ တစ်ခုတည်းသော အာရုံဟူသော အမြတ်ရှိ သော၊ တစ်ခုသောအာရုံ၌-ကောင်းစွာထား အပ်သောစိတ်ရှိ-တည်ကြည်-သော၊ မပျံ့ လွင့်-မတုန်လှုပ်-တည်ကြည်-သော၊ (သူ၊ စိတ်၊ သမာဓိ၊ တရားအပေါင်း၊ သမာပတ်၊ ဈာန်။) (၂) တစ်ဦးတည်းအမြတ်ဆုံးဖြစ် သော၊သူ။ (၃) တစ်ခုတည်းသောအာရုံ၌ ကောင်းစွာထားအပ်သော၊သူ။ (၄) နှောင့် ယှက်ခြင်းကင်းသော။

(၁) တစ်ခုတည်းသောအာရုံရှိသော၊ တစ်ခုတည်းသော အာရုံဟူသော အမြတ် ရှိသော၊ တစ်ခုသောအာရုံ၌-ကောင်းစွာ ထားအပ်သောစိတ်ရှိ-တည်ကြည်-သော၊ မပျံ့လွင့်-မတုန်လှုပ်-တည်ကြည်-သော၊ (သူ၊ စိတ်၊ သမာဓိ၊ တရားအပေါင်း၊ သမာပတ်၊ ဈာန်။) သမာဟိတ် စိတ္တံ ကေဂ္ဂံ။ ဝိ၁။၄။ မ၁။ ၂ဖ၊၁ဖ၄။ သံ၂။၃၄၀။ အံ၁။၁၄၄။ အံ၃။ ၂၁။ ပဋိသံ။၁ရ၁။ ဣတိဝုတ်။ ၂ရ၅။ သမာဟိတတ္တာ ဧဝ စ (တံ) ကေဂ္ဂံ အစလံ နိပ္ပန္နန်။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၁ ၂။ မ၊ဌ၊၁။၁ ၂ရ။ အံ၊ဌ၊၃။ ၂၀ဖ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၃၄၃။ ကေဂ္ဂ-တာတိ နာနာရမ္မဏဝိကွေပါဘာဝတော ဧကံ အာရမ္မဏ် အဂ္ဂ ဥတ္တမံ အဿာတိ ကေဂ္ဂေါ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။ ၂၁၃။ (-အံ၊ဌ၊ ၂။၁၃၀။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။ရ၃။) ကေဂ္ဂေါတိ စိတ္တံ၊ တေန သဟ သမာဓိဝဋ္ဌာဝသေသော ဝါ ဓမ္မသမူ-ဟော။ တံသဟိတော ယောဂီပိ ပရိယာ-ယတော ယုဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၁ဖ၃။ ကေဿဒိ ဟောတီတိ ကေဂ္ဂံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။၁ရရ။ ကောရမ္မဏေ ပဝတ္တဓမ္မာနံ အဂ္ဂ ကေဂ္ဂံ၊ ကေမေဝ အာရမ္မဏ် အဂ္ဂ ပဏီတံ၊ နဒုတိယံ တဿာတိ ဝါ ကေဂ္ဂံ။ ပဋိသံ၊ ဂ်။၃ ၂၀။ (ဤပဋိသံ၊ဂ်-အလို "တစ်ခုတည်း သောအာရုံ၌ဖြစ်သောတရားတို့တွင် အမြတ် ဆုံးဖြစ်သော"ဟုလည်း ပေးနိုင်သည်။) ဧကံ အဂ္ဂ အာရမ္မဏ် ဣမဿာတိ ကေဂ္ဂံ။ အ ဌ္ဌသာ၊ယော။၁၀ရ။ ဂဏနာဝသေနေ၀ စိတ္တံ ကေဂ္ဂံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၂။ ၂၄။ ဧကံ အဂ္ဂ ဣမဿာတိ ကေဂ္ဂံ။ ပါရာ၊ယော။ ၂၀၁။ (-သာရတ္ထ၊၁။ ၃၅၄။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂ ၂ ၂။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၁ ၂၀။) ကာမတော နိဿဋဂုဏေ ဌိတေန ပုဂ္ဂလေန ကေဂ္ဂ နာမ ဇာနိတဗ္ဗံ။ မ၊ဌ၊၃။ ၁၄၀။

(၂) တစ်ဦးတည်းအမြတ်ဆုံးဖြစ်သော၊ သူ။ ကေဂ္ဂေါ သတ္ထုသာသနေ(အပ၊၁။ ၄ရ)တိ ဗုဒ္ဓသာသနေ အဟမေ၀ ကောဝိနယဓရာနံ အဂ္ဂေါ သေဋ္ဌော ဥတ္တမောတိ အတ္ထော။ အပ၊ဌ၊၁။၃၁၉။

(၃) တစ်ခုတည်းသောအာရုံ၌ ကောင်း စွာထား အပ်သော၊သူ။ ကေဂ္ဂေါ တံ ဒမေ-မဟ(အပ၊၁။ရ၄)န္တိ အဟံ ကေသ္မိ ကမ္မဋ္ဌာ-နာရမ္မဏေ အဂ္ဂေါ သမာဟိတော တံ ရာဂစိတ္တံ ဒမေမိ။ အပ၊ဌ၊ ၂။ ၃ရ။

(၄) နှောင့်ယှက်ခြင်းကင်းသော။ သ-

မာဓိမှ ပုမေကဂ္ဂေါ၊ နာကုလေ ဝစ္ဆ-လိဂ်ိကော။ ဓာန်။၁၀၃၅။

ကေဂ္ဂ၂ (တိ) [ကေဂ္ဂ+စိတ္တ] တည်ကြည်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ ကေဂ္ဂေါ(အပ၊၁။၁၁၂)တိ ကေဂ္ဂစိတ္တော။ အပ၊၆။၂။ရ၄။

ကေဂ္ဂစိတ္တ (နာ) [ကေဂ္ဂ+စိတ္တ] (၁) တစ်ခုတည်း သောအာရုံရှိသော-မယ့်လွင့်သော-တည်ကြည်သော-စိတ်။ (တိ)(၂) တည်ကြည်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ **(၁)** သာမ-ဏေရော ကေဂ္ဂစိတ္တေန ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ တီကိ မဂ္ဂဖလာနိ ပါပုဏိ။ ဓမ္မ၊၆။၂။ဖ၁။ **(တိ)(၂)** ကေဂ္ဂစိတ္တာ(ထေရီ။၄၁၁)တိ သ-မာဟိတစိတ္တာ။ ထေရီ၊၆။၂၂ရ။ (-ဝိ၊၆။ ၁။၁၂ဖ။ သံ၊၆။၁။၁၅၀။ အံ၊၆။၃။၂၂ဖ။ အပ၊ ၆။၁။၂၄၃။ ကေဂ္ဂစိတ္တော(ဒီ၊၆။၂။၂၃၈)-တိ...ကေဂ္ဂတံ အဝိက္ခေပံ ပတ္တစိတ္တော။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။၂၁၅။

ကေဂ္ဂ၆ (ပု) [ကေဂ္ဂ+အတ္ထ] တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသော-တည်ကြည်သော-သဘော။ တေသံယေဝ သမာဓိဝသေန ကောရမ္ဘက-ပရိဂ္ဂဟမပေက္ခိတ္တာ ကေဂ္ဂ၆ော။ ပဋိသံ၊၆။ ၁။၈၈။

ကေဂ္ဂတ (တိ) [ကေဂ္ဂ+တ။ ကေ+ဂတ] (၁) တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသော။ (၂) တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်သို့-တည်ကြည်ခြင်းသို့-ရောက်သော။ **(၁)(၂)** ကေဂ္ဂတန္တိပိ အတ္ထိ၊ ကေဂ္ဂံ ဝေ ကေဂ္ဂတံ။ အထ ဝါ ကေ-ဘာဝဂတံ၊ ဂ-ကာရသ ဒ္ဒိဘာဝေါ။ ပါရာ၊ ယော။၂၀၁။ ကေဂ္ဂ² (၁) လည်းကြည့်။

ကေဂ္ဂတာ (ထီ) [ကေဂ္ဂ+တာ] တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသော-တစ်ခုတည်းသော အာရုံဟူသောအမြတ်ရှိသော-မယ့်လွင့်သော-မတုန်လှုပ်သော-တည်ကြည်သော-စိတ်၏အဖြစ်၊ တစ်ခုတည်းသောသဘောရှိသော အာရုံဟူသော-အထွတ်အထိပ်-အဖို့အစု-ရှိသော စိတ်၏အဖြစ်။ (ပရမတ္ထဒီပနီ။) (က) ကေဂ္ဂတာစေတသိက်။ (ခ) သမာပတ်၊ ဈာန်။

(က) ကတမာ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တ-ဿေကဂ္ဂတာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဓ။၁၉။ စိ-တ္တဿေကဂ္ဂတာတိ စိတ္တဿ ကေဂ္ဂဘာဝေါ၊ သမာဓိသေတံ နာမံ။ အဘိ၊၆။၁။၁ဖ၁။ စိတ္တဿ ကေဂ္ဂတာ(ပဋိသံ။၄ရ)တိ နာနာ-ရမ္မဏဝိက္ခေပါဘာဝတော ကေ၊ အာရမ္မဏ-အဂ္ဂံ ဥတ္တမံ အဿာတိ ကေဂ္ဂေါ၊ ကေဂ္ဂဿ ဘာဝေါ ကေဂ္ဂတာ။ ပဋိသံ၊၆။၂၁ရ။ ကေ-အဂ္ဂံ အာရမ္မဏံ ဣမဿာတိ ကေဂ္ဂံ။ ကေဂ္ဂဿ ဘာဝေါ ကေဂ္ဂတာ။ အ၆ သာ၊ ယော။၁ဝရ။ ကေတ္တာရမ္မဏသခ်ိတော အ-ဂ္ဂေါ ကောဋ္ဌာသော ကောဋိ ဝါ တေဿ-တိ ကေဂ္ဂံ၊ စိတ္တံ။ တဿ ဘာဝေါ ကေဂ္ဂ-တာ။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၉၂။

ထိုကေဂ္ဂတာကို အဘိဓမ္မာပါဠိ အ၆ ကထာတို့၌ "စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ"ဟု ဟော-တော်မူသည်။ ထို ကေဂ္ဂတာကိုပင် "စိတ်ကို အာရုံ၌ ကောင်းစွာအညီအမျှ ထားတတ်-တည်စေတတ်-သော တရား=သမာဓိ"ဟု လည်းခေါ်သည်။ ထိုကေဂ္ဂတာသည် အကြီး အမှူးဖြစ်ခြင်းသဘော "ပါမောက္ခလက္ခဏာ"

ရှိ၏။ ဥပမာ- စုလစ်မွန်းချွန် အထွတ်တပ်သောအိမ်၌ အခြင်စသည်တို့သည် အထွတ်သို့သာလျှင် ဆိုက်ရောက် ပေါင်းစုကုန်သောကြောင့် အထွတ်ကို ထိုအခြင်စသည်တို့၏ "အကြီးအမှူး"ဟုခေါ်ဆိုရသကဲ့သို့ ကုသိုလ်တရား အားလုံးတို့သည်လည်း သမာဓိသို့သာလျှင် ဆိုက်ရောက် ပေါင်းစုကုန်သောကြောင့် သမာဓိကို ကုသိုလ်တရားတို့၏ "အကြီးအမှူး"ဟု ခေါ်ဆိုရသည်။ သမ္မယုတ်တရားတို့ကို ထိုထိုအာရုံ၌ မပျံ့လွင့်စေတတ်သောသဘော"အဝိက္ခေပလက္ခဏာ" ရှိ၏။ သမ္မယုတ်တရားတို့ကို ထိုထိုအာရုံသို့ မရွှေ့ရှားစေတတ်သောသဘော "အဝိသာရလက္ခဏာ"လည်းရှိ၏။ ဥပမာသော်ကား - စစ်ပွဲ ဆင်နွှဲရာ၌ ဘုရင်မင်းသည် ဆုတ်နစ်သော စစ်တပ်ရှိရာသို့ သွားလတ်သော် စစ်သည်တော်တို့သည် တဖန် ပြည့်မြဲ ပြည့်ပြန်သည်ဖြစ်၍ စစ်သည်တော်တို့၏ ဖရိုဖရဲ ပြိုကွဲခြင်းကို မဖြစ်စေသကဲ့သို့- ရန်သူစစ်သည်တို့ ပြိုကွဲ၍ ၎င်းတို့၏ ဘုရင်မင်းသို့သာ အစဉ်လိုက်သကဲ့သို့-ကေဂ္ဂတာသည်လည်း သမ္မယုတ်တရားတို့ကို ထိုထိုအာရုံ၌ ပျံ့လွင့်ခွင့် မပေးသောကြောင့် "ထိုထိုအာရုံ၌ မပျံ့လွင့်စေသော သဘောလက္ခဏာရှိ၏။ ထိုထိုအာရုံသို့ မရွှေ့ရှားစေသော သဘောလက္ခဏာ ရှိ၏"ဟု ခေါ်ဆိုရသည်။ ထိုကေဂ္ဂတာကြောင့် စိတ်သည် အာရုံများစွာတို့၌ မပျံ့လွင့်ခြင်း, မရွှေ့ရှားခြင်း ဖြစ်သည်။ တက္ခဖြစ်ဖက် သဟဇာတ်တရားတို့ကို ပေါင်းစုပေးခြင်း "သမ္မိဏ္ဍနရသ" ရှိ၏။ ငြိမ်သက်သော အခြင်းအရာ အားဖြင့် ယောဂီဉာဏ်တွင် ရှေးရှုထင်လာခြင်း "ဥပသမပစ္စုပဋ္ဌာန်"ရှိ၏။ ယောဂီတို့၏ ဉာဏ်အမြင်၌ ထိုသမာဓိကို "ငြိမ်သက်သောတရား"ဟုထင်မြင်လာသည်။ ဉာဏ်ဟူသော အကျိုး "ဉာဏပစ္စုပဋ္ဌာန်" ရှိ၏။ သမာဓိကြောင့် မှန်ကန်စွာ သိမြင်သောဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်သည်။ ထိုကြောင့်ပင်လျှင် "တည်ကြည်သော သမာဓိရှိသူသည် မဖေါက် မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်၏" ဟု ဟောတော်မူသည်။ အထူးအားဖြင့်လည်းကောင်း, များသောအားဖြင့်လည်းကောင်း ချမ်းသာခြင်းလျှင် နီးစွာသောအကြောင်း "သုခပဒဋ္ဌာန်"ရှိ၏။ ဘာဝနာကုသိုလ်အရာ၌ ကိုယ်စိတ်ချမ်းသာမှသာလျှင် သမာဓိမည်သော ဧကဂ္ဂတာ ဖြစ်နိုင်သည်။ လေငြိမ်သက်သော နေရာ၌ ဆီမီးတောက်သည် မတုန်မလှုပ်တည်သကဲ့သို့ စိတ်ကို မတုန်မလှုပ်တည်စေသောတရားဖြစ်သည်။ (မိလိန္ဒ။ ၃၈။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၆၁-၂။)

ဧကဂ္ဂတာသည် အာရုံ၌ မတုန်မလှုပ်တည်နေတတ်သောကြောင့်"ဌိတိ"မည်၏။ သမ္မယုတ်တရားတို့ကို အာရုံ၌ ပေါင်းစု၍ ထားတတ်သောကြောင့်"သဏ္ဌိတိ" မည်၏။ အာရုံသို့ သက်ဝင်၍ တည်နေတတ်သောကြောင့် "အဝဋ္ဌိတိ"မည်၏။ အာရုံသို့ သက်ဝင်တည်နေတတ်သော တရားများကား ကုသိုလ်အဖို့၌ "သဒ္ဓါ၊ သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာ" ဟု လေးပါးရှိ၏။ အကုသိုလ်အဖို့၌ "တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ အဝိဇ္ဇာ"ဟု သုံးပါးရှိ၏။ ဧကဂ္ဂတာ-မပါဝင်ချေ။ အားနည်းသော

ကြောင့်တည်း။ ကုသိုလ်အဖို့၌မူ ကေဂ္ဂတာသည် အားကြီးသောကြောင့် အာရုံသို့ သက်ဝင်တည်နေတတ်သောတရားတို့တွင် ပါဝင်သည်။ ပူပန်တုန်လှုပ်မှု=ဥဒ္ဓစ္စ၊ ယုံမှားမှု ဝိစိကိစ္ဆာ ဖြစ်လတ်သော် ထိုထိုအာရုံ၌ ရွှေရှားမှု ပျံ့လွင့်မှု ဖရိုဖရဲကျဲမှု ဖြစ်၏။ သမာဓိသည် ထိုရွှေရှားမှု ပျံ့လွင့်မှု ဖရိုဖရဲကျဲမှုတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သောကြောင့် "အဝိသာဟာရ၊ အဝိက္ခေပ၊ အဝိသာဟဋမာနသတာ" မည်၏။ စိတ္တသမထ၊ အဓိကရဏသမထ၊ သဗ္ဗသင်္ခါရသမထ-ဟူသော သမထသုံးပါးတို့တွင် ကေဂ္ဂတာမည်သော သမာဓိသည် စိတ်တုန်လှုပ်ခြင်းကို ငြိမ်းအေးစေသောကြောင့် "စိတ္တသမထ" မည်၏။ (အကျယ်ကို အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။ မူလ၊ဋီ၊၁။၉၆-တို့ကြည့်။) အကုသိုလ်အရာ၌လည်း ကေဂ္ဂတာမည်သော မိစ္ဆာသမာဓိ ဖြစ်နိုင်သည်။ (အကျယ်ကို အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၀-ကြည့်။)

စိတ်၏ အာရုံတစ်မျိုးတည်းသာ ရှိခြင်းသည် သမာဓိမည်၏။ သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးတို့ကား သမာဓိ၏ အကြောင်းနိမိတ်တို့ ဖြစ်သည်၊ သမ္မပ္ပဓာန်လုံ့လ လေးပါးတို့ကား သမာဓိ၏ အခြံအရံတို့ဖြစ်သည်၊ ထိုတရားတို့ကို မှီဝဲခြင်း ပွားများခြင်း ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုခြင်းတို့သည် သမာဓိကို ပွားများခြင်း ဖြစ်သည်။ (မ၊ဋ၊၃၊၇၅။)

သဒ္ဓါနှင့် ပညာတို့ ညီမျှခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဝီရိယနှင့် သမာဓိတို့ ညီမျှခြင်းကိုလည်းကောင်း ပညာရှိတို့ ချီးမွမ်းကြ၏။ သဒ္ဓါအားကြီး၍ ပညာအားနည်းလျှင် ကြည်ညိုဖွယ်မဟုတ်သောအရာ, အကျိုးမရှိသော အရာတို့၌ ကြည်ညိုတတ်၏။ ပညာအားကြီး၍ သဒ္ဓါအားနည်းမှု ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲသူ ဖြစ်တတ်၏။ ဆေးမှားသောရောဂါကို ကုသရန် ခက်ခဲသကဲ့သို့ "စိတ်ဖြစ်ကာမျှဖြင့်ပင် ကုသိုလ်ဖြစ်၏" ဟု ယူဆ၍ ဒါနစသည်ကို ပယ်မြစ်ကာ မပြုသူသည် ငရဲ၌ဖြစ်ရလေသည်။ သမာဓိအားကောင်း၍ ဝီရိယအားနည်းသူသည် ပျင်းရိတတ်၏။ ဝီရိယအားကောင်း၍ သမာဓိအားနည်းသူသည် တုန်လှုပ်ပျံ့လွင့်တတ်၏။ ထို ဝီရိယနှင့် သမာဓိတို့ ညီမျှပါမူ ပျင်းရိခြင်း၊ တုန်လှုပ်ပျံ့လွင့်ခြင်းတို့ မဖြစ်မူ၍ အပွနာစျာန်ဟူသော အကျိုးကို ရနိုင်လေသည်။ (အကျယ်ကို-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ ဝိ သုဒ္ဓိ၊၁၊၁၂၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၂၃-၌ ကြည့်။)

(၅၅)ပါးသော သမာဓိအပြားတို့ကို တစ်ပါးမှ ဆယ်ပါးအထိ ရေတွက်ထားပုံတို့ကိုလည်းကောင်း၊ သမာဓိ၏သဘော(၂၅)ပါးတို့ကိုလည်းကောင်း ပဋိသံ။၄၇-၈-၌ ကြည့်။

အာရုံဟူသည် တစ်ခုတည်းသာ ဖြစ်သော်လည်း အထူးထူးသော သဘောရှိ၏။ ထို့ကြောင့် တစ်ခုသောအာရုံ၏လည်း အထူးထူးသောသဘောတို့၌ ပျံ့လွင့်ခြင်းသို့ မရောက်ဘဲ တစ်ခုသောသဘော၌ ခဏမျှ လည်းဖြစ်သောစိတ်၏ မတုန်လှုပ်သော အခြင်းအရာသည် ကေဂ္ဂတာမည်၏။ ပရမတ္ထ ဒီပနီ။၉၂။

(၁) ဣမ ဘိက္ခု အပ္ပမတ္တော အာ-တာပီ ပဟိတတ္တော ဝိဟရန္တော ဖုသေယ္ယ စိတ္တသ ကေဂ္ဂတံ။ မ၊၃။၁၆၉။ ကေဂ္ဂတန္တိ ဧဝံပဋိပန္နော သမာပတ္တိ နာမ လဘတိ၊ စျာနံ နာမ လဘတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၀။

ကေဂ္ဂတာကရဏ (နာ) [ဧကေဂ္ဂတာ+ကရဏ] တစ်ခုတည်းသောအာရုံရှိသည်၏အဖြစ်-တည်ကြည်သည်၏အဖြစ်-တည်ကြည်မှု-ကို ပြုခြင်း။ သမ္မယုတ္တဓမ္မာနံ သမ္မာ သမာဒ-ဟနံ ကေဂ္ဂတာကရဏံ သဘာဝေါ ဘေ-သောတိ သမ္မာသမာဓနလက္ခဏော သ-မ္မာသမာဓိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၈၉။

ကေဂ္ဂတာနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဧကေဂ္ဂတာ+နိဒ္ဒေသ] ကေဂ္ဂတာကို အကျယ်-ပြရာ-ပြကြောင်း-စကား။ ကေဂ္ဂတာနိဒ္ဒေသေ အစလဘာ-ဝေန အာရမ္မဏေ တိဋ္ဌတိတိ ဋ္ဌိတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။

ကေဂ္ဂဘာဝူပဂမန (နာ) [ဧကေဂ္ဂဘာဝ+ဥပဂမန] တစ်ခုတည်းသောအာရုံရှိသည်၏အဖြစ်-တည်ကြည်သည်၏အဖြစ်-တည်ကြည်ခြင်း-သို့ ကပ်ရောက်ခြင်း။ တတြမဇ္ဈတ္တတာယ ဘာဝတော အဝိသေသံ ကေဂ္ဂဘာဝူပဂ-မနေန ကေန္ဓတော ဥပဋ္ဌာတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၅၂၄။

ကေဂ္ဂမန (တိ) [ဧကေဂ္ဂ+မန] တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသော-တည်ကြည်သော-စိတ်ရှိ သော၊သူ။ ကေမနာတိ ကေဂ္ဂမနာ၊ အယ-မေဝ ဝါ ပါဌော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၅။

ကေဂ္ဂမာနသ (တိ) [ဧကေဂ္ဂ+မာနသ] တစ်ခု တည်းသောအာရုံရှိသော-တည်ကြည်သော-စိတ်ရှိသော၊သူ။ အာရဒ္ဓေါ စ အယံ ပဌော၊ တုဋ္ဌော ကေဂ္ဂမာနသော။ အပ၊၁။၁၁၂။

ကေဂ္ဂလက္ခဏ (တိ) [ဧကေဂ္ဂ+လက္ခဏ] တစ်ခု တည်းသောအာရုံရှိသည်၏အဖြစ်ဟူသော-တည်ကြည်ခြင်းဟူသော-မှတ်ကြောင်း လ က္ခဏာရှိသော။ ကေဂ္ဂလက္ခဏော သမာဓိ။ နေတ္တိ။၂၅။ ပေဋကော။၂၅၄။

ကေဂ္ဂသုခသမ္ပိတကာလ (ပု) [ဧကေဂ္ဂသုခ သမ္ပိတ+ကာလ] တည်ကြည်သောစိတ် ရှိ လျက်ချမ်းသာသုခနှင့် ကောင်းစွာပြည့် စုံသောကာလ။ တသ္မိံ နိသိန္နသ ဧကေဂ္ဂ-သုခသမ္ပိတကာလော ဝိယ ယောဂိနော ... နိသိန္နကာလော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ရရ။ (သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ရ၆-၌ "မဟာဝိထိယံ ဝိရောစမာနော နိသီဒ ကေဂ္ဂေါ သုခသမ္ပိတော ဟုတ္တာ"ဟု ဝါကျ ရှိသည်။)

ကေဂ္ဂဟဏ (နာ) [ကေ+ဂဟဏ] (၁) ကေ-သဒ္ဒါ။ (၂) တစ်ပေါင်းတည်း ယူခြင်း။ (၃) တစ်ခုသော ယူခြင်း၊ တစ်ကြိမ်-တစ်ခါ-တည်းယူခြင်း။ (ယူအပ်ပြီးသည်ကို-မစွန့်သော အစွမ်းဖြင့်-မစွန့်တော့ဘဲ-တစ်ခါ တည်း ယူခြင်း။)

(၁) တံ ဧကော ဥတ္တိ ဝုစ္စတိတိ သဘာဝဥတုနော အနေကတ္တာ ကေဂ္ဂဟဏံ ကတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၅၅။ (-မ၊ဋီ၊၁။၂၈၂။ မ၊ဋီ၊၂။၁ရ၀။)

(၂) ဝိသုံ ဝိသုံ ဝေဒနာယ ဒိဋ္ဌဂဟကေ အသတိပိ ဝေဒနာတိ ကေဂ္ဂဟကေန ဂဟိတေ သဗ္ဗာသံ ဝေဒနာနံ အန္ဓောဂ-ဓတ္တာ ဝိသုံ ဝိသုံ ဂဟိတာ ဧဝ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၆။ ကေဂ္ဂဟကေနာတိ သုခါ-ဒိနာ ဘိန္နာနမ္ပိ အတ္ထဝသေန, ဝေဒယိတ-ဋ္ဌေန စ ကေတော ဂဟကေန။ ပဋိသံ၊ဂ၊ ၂၅၁။

(၃) ကေဂ္ဂဟကေနေဝါတိ သာမကေ-ရာနံ ဂဟိတသ ပုန အစ္ဆဋ္ဌနဝသေန ဂဟကေန။ ဝိမတိ၊ ၂။၃၈။ (သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ ဖြစ်သော ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၈-၌ "ကေဂဟကေ-နေဝ"ဟုရှိသည်။ ကေဂဟက-လည်းကြည်။)

ကေဂ္ဂီဇာလဘူတ (တိ) [ကေဂ္ဂီဇာလ+ဘူတ] တစ်ခဲနက်သော မီးတောက်မီးလျှံရှိသည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ သဇောတိဘူတန္တိ သမန္ဇ-တော ဇောတိဘူတံ။ ကေဂ္ဂီဇာလဘူတန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၉။

ကေဋ္ဌန (တိ) [ဧက+ဃန] တစ် ခုတည်းသော အစိုင်အခဲရှိသော၊ တစ်ခဲနက်သော၊ တစ်ခဲ နက် ထူထပ်သိပ်သည်းသော၊ တပေါင်:-တည်းကဲ့သို့ မကျဲသော၊ အခေါင်:အပေါက် မရှိသော။ ဧကဋ္ဌန(မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၆)နွှဲ့ ကေဏ္ဍ ဝိယ အဝိရဠံ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁ ၂ ၂။ တသ ပရိ-နိဗ္ဗုတသ သရီရံ သုဝဏ္ဏကွန္ဒော ဝိယ ကေဋ္ဌနံ အဟောသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၈။ (-ဝိ၊ ၃။ ၂၇၁။ အံ၊ ၂။၃၃ ၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၁၊၁၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃။)

ကေဋ္ဌနပဗ္ဗတ (ပု) [ကေဋ္ဌန+ပဗ္ဗတ] တစ်ခဲ နက် ထူထပ်သိပ်သည်းသော-တောင်-ကျောက်တောင်။ အနေဇ္ဇာယေဝ သဗ္ဗ-ကိလေသေဟိ ပရဝါဒဝါတေဟိ စ အ-ကမ္ပနီယတ္တာ ဌိတော ကေဋ္ဌနပဗ္ဗတသဒိ-သော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆၉။

ကေဋ္ဌနပဗ္ဗတမုဒ္ဓ (ပု) [ကေဋ္ဌနပဗ္ဗတ+မုဒ္ဓ] တစ်ခဲနက်ထူထပ်သိပ်သည်းသောတောင်၏ ထိပ်။ သေလေ ယထာ ပဗ္ဗတမုဒ္ဓနိဋ္ဌ-တောတိ သေလေ သိလာမယေ ကေဋ္ဌန-ပဗ္ဗတမုဒ္ဓနိ ယထာ ဌိတော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၄၅။

ကေဋ္ဌနပဗ္ဗတသီလာတလ (နဉ) [ကေဋ္ဌန ပဗ္ဗတ+သီလာတလ] တစ်ခဲနက်ထူထပ် သိပ်သည်းသောကျောက်တောင်၏ ကျောက် ဖျာအပြင်။ သိလာတလေတိ ကေဋ္ဌန-ပဗ္ဗတသီလာတလေတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၁။

ကေဋ္ဌန(ကေဃန)ပါသာဏတ္ထမ္ဘ (ပု) [ကေ ဋ္ဌန(ကေဃန)+ပါသာဏတ္ထမ္ဘ] တစ်ခဲနက် ထူထပ် သိပ်သည်းသော ကျောက်တိုင်။ တံ ကိရ ခုရဓာရံ စက္ကာဝုဓံ အညဒါ ကုဒ္ဓေန ဝိဿဇ္ဇံ ကေဋ္ဌန (ကေဃန)-ပါသာဏတ္ထမ္ဘေ ဝံသကဋ္ဌရေ ဝိယ ဆိန္နန္တံ ဂစ္ဆတိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။

ကေဋ္ဌနသီလာပဗ္ဗတ (ပု) [ကေဋ္ဌန+သီလာ ပဗ္ဗတ] တစ်ခဲနက်ထူထပ်သိပ်သည်းသော ကျောက်တောင်။ ယထာပိ ပဗ္ဗတော သေ-လောတိ ယထာ သိလာမယော ကေဋ္ဌန-သီလာပဗ္ဗတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၀။

ကေဋ္ဌနသိလာမယပဗ္ဗတူပမ (တိ) [ကေဋ္ဌနသိလာမယပဗ္ဗတ+ဥပမာ] တစ်ခဲနက်သော-ကျောက်ဖြင့်ပြီးသောတောင်-ကျောက်တောင်-လျှင်ဥပမာရှိသော။ ယသ ခီဏာသဝသ စိတ္တံ ကေဋ္ဌနသိလာမယပဗ္ဗတူပမံ သဗ္ဗေသံ ဣဋ္ဌာနာနံ အဘာဝတော ... နိ ပဝေဓတိ။ ဥဒါန၊၆။ ၂၂၄။

ကေဋ္ဌနသုဝဏ္ဏဗ္ဗဒ္ဓကာ (ထီ) [ကေဋ္ဌန + သုဝဏ္ဏဗ္ဗဒ္ဓကာ] တစ်ခဲနက်သောရွှေအုတ်။ ဗဟိမုခေ ပန ကေဋ္ဌနသုဝဏ္ဏဗ္ဗဒ္ဓကာဝ အဟေသုံ။ ဓမ္မ၊၆။ ၂။၁၉။

ကေဋ္ဌနသုဝဏ္ဏကွန္ဒ (ပု) [ကေဋ္ဌန+သုဝဏ္ဏကွန္ဒ] တစ်ခဲနက်သော-ရွှေအစု-ရွှေတုံးရွှေခဲ။ ဝိပဿိမှိ ကိရ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ ပရိနိဗ္ဗုတေ ကေဋ္ဌနသုဝဏ္ဏကွန္ဒသဒိသသ ဓာတုသရီရသ ကေမေဝ စေတိယံ အကံသု။ ဒီ၊၆။ ၂။၁၇၁။

ကေဋ္ဌန(ကေဃန)သေလ (ပု) [ကေဋ္ဌန(ကေဃန)+သေလ] တစ်ခဲနက်သော ကျောက်တောင်။ သစေ ဟိ သောတာပတ္တိမဂ္ဂသမင်္ဂီသ မတ္ထကူပရိ ယောဇနိကံ ကေဋ္ဌနသေလံ တိဝဋ္ဋာယ ရဇ္ဇုယာ ဗန္ဓိတ္တာ သြလမ္မေယျ။ အဘိ၊၆။ ၃၃။ (-ဇာ၊၆။ ၄၃၉။) ယထာ ဟိ သိလာမယော ကေဃနသေလော ပဗ္ဗတော။ ထေရ၊၆။ ၂။ ၂၄၂။

ကေဋ္ဌနိဘူတ (တိ) [ကေဋ္ဌန+ဘူတ] တစ်ခုသောအစိုင်အခဲ-တခဲနက်-ကဲ့သို့ ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ ဘေရိသဒ္ဒါဒိဝသေန ဝါ ကေဋ္ဌနိဘူတာ ... နာနတ္တသဒ္ဒါ။ ပဋိသံ၊၆။ ၁။ ၄၈။

ကေဃဋ (ထီ၊ပု) [ကေ+ဃဋ] တစ်လုံးသော ရေအိုး၊ ရေအိုးတစ်လုံး။ တာနိ ပဋိဂ္ဂဟေတ္တာတိ သစေပိ သဗ္ဗာနိပိ ပဋိဂ္ဂဟေတ္တာ ကေဃဋေ အဝိနိဗ္ဘောဂါနိ ကတ္တာ နိက္ခိပတိ။ ဝိ၊၆။ ၂။ ၂၉၅။

ကေဃဏ္ဍိနိဗ္ဗေါသ (တိ) [ကေ+ဃဏ္ဍိနိဗ္ဗေါသ] တစ်ပေါင်းတည်း-တစ်ပြိုင်နက်-တီးခတ်အပ်သော ခေါင်းလောင်းသံ ရှိသော။ အယမ္ပိ ဒီပေါ တိဏ္ဏံ ရာဇူနံ ကာလေ ကေဃဏ္ဍိနိဗ္ဗေါသော ကေပဓာနဘူမိ အဟောသိ။ သံ၊၆။ ၂။ ၂၁ ၂။ ပဓာနာနုယုဇ္ဇနဝေလာယ နိဝေဒနဝသေန တတ္ထ တတ္ထ ကေဏ္ဍံ ပဟတယဏ္ဍိနိဗ္ဗေါသေနေဝ ကေဃဏ္ဍိနိဗ္ဗေါသော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၉ ၂။

ကေဃန (တိ) [ကေ+ဃန] တစ်ခဲနက်သော၊ တစ်ခဲနက်ထူထပ်သိပ်သည်းသော၊ တပေါင်းတည်းကဲ့သို့ မကျဲသော၊ အခေါင်းအပေါက်မရှိသော။ သေလော ယထာ ကေဃနော။ ဓမ္မ။ ၂၅။ ထေရ။ ၃၁၃။ ထေရ၊၆။ ၁။ ၁၄။ ယထာ ဟိ ကေဃနော အသုသိရော သေလော။ ဓမ္မ၊၆။ ၁။ ၃၇ ၂။ (-ထေရ၊၆။ ၂။ ၂၃၈။)ကေဋ္ဌန-လည်းကြည့်။

ကေဃနပိဏ္ဍ (ပု) [ကေဃန+ပိဏ္ဍ] တစ်ခဲနက်သော-အပေါင်း-အစု-အစည်း။ အနေကေသံ ကလာပါနံ ကေတော ဟုတ္တာ ဧကဃနပိဏ္ဍဘာဝေန ပဝတ္တနတော ကလာပန္ဓရဘူတာနံ ကလာပန္ဓရဘူတေဟိ သမ္ဘုဒ္ဓဘာဝေါ ဝုတ္တော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၆၅။

ကေဃနသိလာမယပဋိမာ (ထီ) [ကေဃန သိလာမယာ+ပဋိမာ] တစ်ခဲနက် ကျောက်ဖြင့် ပြီးသော-ရုပ်တု-ဆင်းတု။ ကေ-ပိဏ္ဍိတ-ကြည့်။

ကေဃရ (နာ) [ကေ+ဃရ] တစ်ခုသော အိမ်။ ဝေ၀ ကေဃရေပိ ပ၀ေသနံ အလဘ-မာနော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၁။

ကေဂ် (နာ) [ကေ+အဂ်။ ကောဂ် (သံ)] (၁) တစ်ခုသော-အဂါ-အဖို့အစု-အစိတ်အပိုင်း။ (တီ)(၂) တစ်ခုသော-အဂါ-အဖို့အစု-အစိတ်အပိုင်း-ရှိသော။ **(၁)** ကေဂ်မေတ် ထေယျာန(သံ၊၁။ ၂၀၆)နှင့် ထေနိတဗ္ဗာနံ ရူပါရမ္မဏာဒီနံ ပဗ္ဗကောဋ္ဌာသာနံ ဣဒံ ကေဂ်၊ ကေကောဋ္ဌာသောတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၂။ (-ဇာ၊၁။၁၅၂၊ ၂၆၃။ အံ၊၁။ ၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၈၉။) **(တီ)(၂)** ကေဂါ ဟိ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဒေသိတော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၈၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၄၆။)

ကေဂ်ဂါဟီ (တီ) [ကေဂ်+ဂဟ+ဏီ] တစ်ခုသော-အဂါကို-အဖို့အစုကို-အစိတ်အပိုင်းကို-လက္ခဏာကို-ယူလေ့-မြင်လေ့-ရှိသော၊ သူ။ ဟတ္ထိဒဿနကအန္ဓော ဝိယ ကေဂ်-ဂါဟီ ဒုမ္မေဓော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၁။

ကေဂ်ဏ (နာ) [ကေ+အဂ်ဏ] (၁) တစ်ခုသော အပြင်၊ တစ်ပြင်တည်း၊ ဟင်းလင်းပြင်။ (တီ)(၂)(က) တစ်ခုသောအပြင်ရှိသော၊ (ခ) တစ်ခုသော-အပြင်-ရင်ပြင်-နှင့်တူသော။ **(၁)** ကပ္ပသဏ္ဌာနကာလသ္မိဉ္ဉိ ကေမသ-ခ်ေယျံ ကေဂ်ဏံ ဟုတ္တာ ဌိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅။ ကေဂ်ဏံ ဟုတ္တာ ဌိတောတိ ... ဝိ၀ဋ္ဋံ အဂ်ဏံ ဟုတ္တာ ဌိတော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၆။

(တီ)(၂)(က) သဟ နယဒါနေန ပန ထေရဿ တီရေ ဌိတပုရိသဿ ဝိ၀ဋော ကေဂ်ဏော မဟာသမုဒ္ဒေါ ဝိယ နယသ-တေန နယသဟသေန ပဋုဗ္ဗာကရဏံ ဥပဋ္ဌာသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅။

(ခ) အနေကာနိ စက္ကဝါဠသဟဿာနိ ကေဂ်ဏာနိ အဟေသုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁။ ကေ-ဂ်ဏာနိတိ ဝိ၀ဋ္ဋဘာ၀ေန ဝိဟာရဂ်ဏပရိ-ဝေဏဂ်ဏာနိ ဝိယ ကေဂ်ဏသဒိသာနိ အ-ဟေသုံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၉။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၈၈။)

ကေဂ်ဒဿီ (တီ) [ကေဂ်+ဒိသ+ဏီ] တစ်ခုသော-အဂါ-အစိတ်အပိုင်း(=သဒ္ဒ၀ဝတ္ထု နိမိတ်၊ လက္ခဏာ)-ကို သိမြင်(=ထိတွေ့) သော၊သူ။ ဝိဂ္ဂယ နံ ဝိ၀ဒန္တိ၊ ဇနာ ကေဂ်-ဒဿိနော။ ဥဒါန။၁၆၁။ ဇနာ ကေဂ်ဒ-ဿိနော ယ၊ထေ၀ ဇစ္စန္ဓဇနာ ဟတ္ထိဿ ကေကဂ်ဒဿိနော "ယံ ယံ အတ္တနာ ဖုသိတ္တာ ဥတ်၊ တံ တဒေ၀ ဟတ္ထိ"တိ ဂဟေတ္တာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၁ ၂။ ကေဂ်ဒဿီ ဒုမ္မေဓော၊ သတဒဿီ စ ပဏ္ဍိတော။ ထေရ။ ၂၄ ၂။ ကေဂ်ဒဿီ ဒုမ္မေဓောတိ ဝေ၀ အနေကလိင်္ဂ အနေကလက္ခဏေ အတ္ထေ ယော တတ္ထ ကေဂ်ဒဿီ ... ဒိသ္မာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂ရ၀။ သတဒဿီ-လည်းကြည့်။

ကေဂ်ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ (ပု) [ကေဂ်+ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ] အဂါတစ်ပါးရှိသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်။

တေနေတံ ဝိညာယတိ "ကေဂ်ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ"တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၄၆။

ကေဂ်ဝိကလ (တိ) [ကေဂ်+ဝိကလ] အဂ်ါတစ်ပါးဖြင့် ချို့ယွင်းသော။ ယထာ မဂ္ဂသမ္မယုတ္တဓမ္မာဒယော ကေဂ်ဝိကလာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၂၀။

ကေဂ်ဝိပ္ပဟီန (တိ) [ကေဂ်+ဝိပ္ပဟီန] ပယ်အပ်ပြီးသော (ပီတိဟူသော) စျာန်အဂ်ါတစ်ပါးရှိသော၊ (စျာန်)အဂ်ါတစ်ခုမှ ကင်းသော။ ဝေမနေန ကေဂ်ဝိပ္ပဟီနံ ဒုဝဂ်-သမန္နာဂတံ ... အဓိဂတံ ဟောတိ ပထဝီ-ကသိဏ်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၄။ ပဋ္ဌာဂ်ဝိပ္ပဟီန (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁ရ၀။) လည်းကြည့်။

ကေဂ်သမ္ပတ္တိ (ထီ) [ကေဂ်+သမ္ပတ္တိ] အဂ်ါတစ်ပါးနှင့်ပြည့်စုံခြင်း။ အန္ဓေ ဧကေန ကေဂ်-သမ္ပတ္တိယာ ဒုက္ခင်္ဂုံ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၄၄။

ကေဂ်ဟီန (တိ) [ကေဂ်+ဟီန] အဂ်ါတစ်ပါး-တစ်ခုသောဂုဏ်အဂ်ါ-ဖြင့်ယုတ်လျော့သော၊ သူ။ ဣတိ ခေါ အာနန္ဒ ဣမေ ပုဂ္ဂလာ ဥဘော ကေဂ်ဟီနာ။ အံ၊၂။၃၀၉။ ကေ-ဂ်ဟီနာတိ ဧကေကေန ဂုဏဂ်ေန ဟီနာ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၁၅။

ကေဂုံတ္တရဋ္ဌကထာ (ထီ) [ကေဂုံတ္တရ+အဋ္ဌကထာ] ကေဂုံတ္တရ ပါဠိတော်၏ -အဖွင့်-အဋ္ဌကထာ။ ယသ္မာ ပန ကေဂုံတ္တရဋ္ဌ-ကထာယံ ... ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ဖ၄။

ကေဂုံတ္တရဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ကေဂုံတ္တရ+ဝဏ္ဏနာ] ကေဂုံတ္တရ ပါဠိတော်၏-အဖွင့်-အဋ္ဌကထာ။ ကေဂုံတ္တရဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၆၃။

ကေဂုံလ (ပုဂ္ဂ) [ကေ+အဂုံလ] (၁) တစ်ခုသော-လက်သစ်-လက်ဆစ်၊ လက်-တစ်သစ်-တစ်ဆစ်၊ တစ်လက်သစ်။ (၂) တစ်ခုသော လက်ချောင်း။ **(၁)** တတော ကေဂုံ-လမတ္တမ္မိ ဥဒကံ နေဝ ဟေဋ္ဌာ ဩသီဒတိ။ အံ၊ဌ၊၃။၂၂၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၈။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၈၀။ ဥဒါန၊ဌ။၂ရ၄။ ဝဇိရ။၄၅၄။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂ရ၁၊၄၂ဇ။ ဝိမတိ၊၂။၁ဇဇ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃ဇ။) **(၂)** ကေဂုံလပဝေသန-ကြည့်။

ကေဂုံလန္ဓရ (တိ) [ကေဂုံလ+အန္ဓရ] လက်တစ်သစ်-အကြားရှိ-ခြား-သော။ ကတ္တရ-ယဋ္ဌိယာ ဝါ ဒဏ္ဍကေန ဝါ ကေဂုံလန္ဓရံ ကတ္တာ ဥပနာမေတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁ဇ၅။

ကေဂုံလန္ဓရကရဏ (နာ) [ကေဂုံလအန္ဓရ+ကရဏ] လက်တစ်သစ်-အကြားရှိ-ခြား-သည်ကို ပြုခြင်း။ ဝိစ္ဆိဒ္ဒကဘာဝပညာယနတ္ထံ ကေဂုံလန္ဓရကရဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁၃။

ကေဂုံလပဝေသန (နာ) [ကေဂုံလ+ပဝေသန] တစ်ခုသောလက်ချောင်း-လက်တစ်ချောင်း-သွင်း-ခြင်း-ရာ။ ကေဂုံလပဝေသနေ ဒ္ဌိန္ဒ ပဗ္ဗာနံ ဥပရိ နဝ ဝဋ္ဋတိ။ ဝဇိရ။၃ဖ၈-ဇ။

ကေဂုံလဗဟလ (တိ) [ကေဂုံလ+ဗဟလ] လက်တစ်သစ်-အထု-ဒု-ရှိသော၊ လက်တစ်သစ်ထူသော။ ကေဂုံလဗဟလံ အယ-ပဋ္ဋံ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၃၈။

ကေဂုံလီ (ထီ) [ကော+အဂုံလိ] တစ်ခုသော

လက်ချောင်း။ ဗြဟ္မာ (နာမ) မဟာနု-ဘာဝေါ ကေဂုံလိယာ ကေသ္မီ စက္ခေါဋ္ဌ-သဟဿေ အာလောကံ ဖရတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။ ၉၈။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၁၅၈။ မ၊ဌ၊၂။၁၀၆။ သံ၊ဌ၊ ၁။၁၈၆။ အံ၊ဌ၊၂။၂၆၄။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၃၈။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။၁၆ရ။ ကခ်။၂၈၄။)

ကေဂုံလိပမ္ဘ (နာ) [ကေ+အဂုံလိပမ္ဘ။ ကေဂုံလိ+ပမ္ဘ] တစ်ခုသော-လက်ချောင်း၏ အဆစ်-လက်ဆစ်၊ လက်ဆစ် တစ်ခု။ ရာဟုအသုရိန္ဒော ... တဿ ကေဂုံလိပမ္ဘံ ပညာသယောဇနံ။ သံ၊ဌ၊၂။၈၂။

ကေဂုံလိပဝေသန (နာ) [ကေဂုံလိ+ပဝေသန] တစ်ခုသောလက်ချောင်း-လက်တစ်ချောင်း-ကို သွင်း-ခြင်း-ရာ။ ကေဂုံလိပဝေသနေ ဒ္ဝိန္နံ ပဗ္ဗာနံ ဥပရိ နဝ ဝဋ္ဋတိ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၂၃။

ကေစက္ခေါဋ္ဌ (နာ) [ကေ+စက္ခေါဋ္ဌ] တစ်ခုသော စကြဝဠာ။ ဒသသဟဿိလောကဓာတုမ္ဘိ ဒေဝတာ ကေစက္ခေါဋ္ဌေ သန္နိပတိသု။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၂၊(-၁ဖရ၊၂၅၂၊၂၆၀။ မ၊ဌ၊၄။၈၅။ သံ၊ဌ၊၁။၁၁၄။)

ကေစက္ခေါဋ္ဌကဏ္ဍ (ပု) [ကေ+စက္ခေါဋ္ဌကဏ္ဍ] တစ်ခုသော စကြဝဠာတိုက်။ ကေစက္ခေါဋ္ဌကဏ္ဍံ ဝက်ဂေါပါနသိက် ဝိယ ဗောဓိယရံ အ-ဟောသိ ကောလောက်။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၃ရ။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၃၉။)

ကေစက္ခေါဋ္ဌပမ္ဘတပရိကေ္ခပဗ္ဗန္ဓရ (နာ) [ကေစက္ခေါဋ္ဌပမ္ဘတပရိကေ္ခပ+အဗ္ဗန္ဓရ] တစ်ခုသော စကြဝဠာတောင်အဝန်း၏ အတွင်း။ ကေစက္ခေါဋ္ဌပမ္ဘတပရိကေ္ခပဗ္ဗန္ဓရံ စက္ခ-ဝါဠသီမာ။ ကခ်။၁ဖ၀။ (-ကခ်၊ဋီ၊သစ်။ ၂၉၄။)

ကေစက္ခေါဋ္ဌသဟဿ (နာ) [ကေ+စက္ခေါဋ္ဌ သဟဿ] တစ်ခုသော စကြဝဠာအထောင်၊ စကြဝဠာတစ်ထောင်။ ဗြဟ္မာ မဟာနု-ဘာဝေါ ကေဂုံလိယာ ကေစက္ခေါဋ္ဌသဟ-ဿေ အာလောကံ ကရောတိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၁။၂၂၂။

ကေစက္ခု (နာ) [ကေ+စက္ခု။ ကေစက္ခ (သံ)] (၁) တစ်ခုသောမျက်စိ။ (တီ)(၂) တစ်ခုသော-ဉာဏ်မျက်စိ-ဉာဏ်အမြင်-ရှိသော၊ ဉာဏ်အမြင်တစ်ဖက်ရှိသော၊ တစ်ဖက်ကို သာသိမြင်သော၊သူ။ **(၁)** အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(တီ)(၂)** တယော မေ ဘိက္ခဝေ ပုဂ္ဂလာ သန္တော သံဝိဇ္ဇမာနာ လောကသ္မိံ၊ ကတမေ တယော? အန္ဓော ကေစက္ခု ဒ္ဝိစက္ခု။ အံ၊၁။၁၂ဖ။ (-အဘိ၊ပု။၁၃၄။ သံ၊ဌ၊၁။၃၀၁။ အဘိ၊ဌ၊၃။ဖ၃။) လောကိယတ္ထ-မေဝ ဇာနန္တော ကေစက္ခု။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၂၃။

(မရရှိသေးသော စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့ကို ရရှိစေရန်, ရရှိပြီးသော စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့ကို တိုး ပွားစေရန် သိသောဉာဏ်အမြင်သာရှိ၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်, အပြစ်ရှိသော တရား အပြစ်မရှိသော တရား, အယုတ်တရား အမြတ်တရား, မည်းညစ်သောတရား ဖြူစင်သောတရားတို့ကို သိသော ဉာဏ်အမြင် မရှိသူကိုလည်းကောင်း၊ မျက်မှောက်ဘဝ၌

စည်းစိမ်ဥစ္စာကို ဆောင်နိုင်သောဉာဏ်အမြင်သာ ရှိ၍ တမလွန်ဘဝ၌ အစီးအပွားကို သုတ်သင်နိုင်သော ဉာဏ်အမြင်မရှိသူကို လည်းကောင်း၊ လောကုတ္တရာ့အကျိုးစီးပွားကိုမသိမူ၍ လောကီအကျိုးစီးပွားမျှကိုသာ သိမြင်သူ၊ သူတစ်ပါး၏ အကျိုးစီးပွားကို မသိမူ၍ မိမိအကျိုးစီးပွားကိုသာ သိသူကို လည်းကောင်း "မျက်စိအမြင်တစ်ဖက် သာ ရှိသူ"ဟု ခေါ်ဆိုသည်။ အံ၊၁။၁၂၆-၁၂၇။ အဘိ၊ပု။၁၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၃။ လောကီ အကျိုးကိုသာ သိမြင်သူကို "မျက်စိအမြင် တစ်ဖက်သာရှိသူ"ဟု ခေါ်ဆိုသည်။ သံ၊ ဋီ၊၁။၃၂၃။)

ကေစက္ခုက (တိ) [ကေ+စက္ခု+က] တစ်ခုသော မျက်စိရှိသော၊ မျက်စိတစ်လုံးရှိသော၊ သူ။ သတ္တာ စ နာမ ... ကေစက္ခုကော ပုရိသော စက္ခု ဝိယ အတ္တနော သာဝကေ ရက္ခတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂ရ။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ရ၊ ၃၅၄။)

ကေစက်မ (ပုဂ္ဂ) [ကေ+စက်မ] တစ်ခုသော စကြီ၊ စကြီလမ်းတစ်ခုတည်း။ နကေစ-ကမ်မေ စကိမ်ိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၈၆။ အနုဋီ၊၂။ ၁၆၂။ ကေစက်မေတိ သဟာယေန ဝိယ သဒ္ဒီ စက်မန္တော ကေသ္ဒီ စက်မေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၃။

ကေစတုက္ကာဒီကဆတ္တိက (နဝ) [ကေစတုက္ကာ ဒီ+ဆတ္တိက] (ဝတ္ထုကာမ) တစ်ခု, လေးခု အပေါင်း-အစရှိ-အနီးရှိ-သော ခြောက်ပါး သော သုံးခုအပေါင်း။ (ဝတ္ထုကာမတို့ကို "တစ်ခု၊ လေးခုအပေါင်းတစ်ခု၊ သုံးခု အပေါင်းခြောက်ခု"ဟု ပြဆိုခြင်းဖြစ်သည်။) အဝသေသံ ကေစတုက္ကာဒီကဆတ္တိကန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄။

ကေစတ္တာလီသ (ထီ) [ကေ+စတ္တာလီသ] လေးဆယ်တစ်။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည်။

ကေစတ္တာလီသဂါထာပရိမာဏ (တိ) [ကေ စတ္တာလီသဂါထာ+ပရိမာဏ] လေးဆယ့်တစ်ဂါထာ-အတိုင်းအရှည်-ပမာဏရှိသော။ ဝေမေတံ ကေစတ္တာလီသဂါထာပရိမာဏံ ခဂ္ဂဝိသာဏသုတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။

ကေစတ္တာလီသုတ္တရ (တိ) [ကေစတ္တာလီသ+ ဥတ္တရ] လေးဆယ်တစ်ယောက် အပိုအလွန် ရှိသော။ ဝေ ဥပသမ္ပန္နာနိ စ သဟဿုပရိ ကေစတ္တာလီသုတ္တရာနိ တီဏိ ဘိက္ခုသ-တာနိ အဟေသုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။

ကေစမ္ဘက (နဝ) [ကေ+စမ္ဘက] စကားပန်းတစ်ပွင့်။ ကေစမ္ဘကမာဒါယ၊ ဥပဂစ္ဆိ နရုတ္တမံ။ အပ၊၁။၃၃၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၀။

ကေစမ္ဘကပုပ္ပိယ (တိ) [ကေစမ္ဘကပုပ္ပ+ဣယ] စကားပန်းတစ်ပွင့် လျှုဒါန်းပူဇော်ခဲ့ဘူးသော၊ သူ။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေစမ္ဘက-ပုပ္ပိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၃၃၃။

(ဤကမ္ဘာမှ ပြန်၍ရေသော် (၆၅)ကမ္ဘာ ထက်၌ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတစ်ဆူကို ဝမ်းမြောက်စွာ စကားပန်းတစ်ပွင့် လျှုဒါန်းပူဇော်ခဲ့ဘူးသော ကုသိုလ်ကြောင့် ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့

မလားရောက်မှ၍ "ကေစမ္ဘကပုပ္ပိယ" အမည်ဖြင့် အာသဝေါကုန်ခန်းရဟန္တာ အဖြစ်သို့ ရောက်သောမထေရ် ဖြစ်သည်။)

ကေစရ (တိ) [ကေ+စရ] တစ်ယောက်တည်း-နေ-နေလေ့ရှိ-သော၊သူ။ (က) တစ်ကိုယ်တည်း-တစ်ကောင်တည်း-ကျင်လည်နေထိုင်သော၊သူ။ (ခ) (တဏှာအဖေါ်မပါ) တစ်ယောက်တည်းနေသော၊သူ။ (ဂ) အတုမရှိ တစ်ပါးတည်း-နေ-ဖြစ်-သော၊သူ။

(က) ကေစရာ(သံ၊ဌ၊၂။၄)တိ ဝိဝေ-ကာဘိရတိယာ ကေဝိဟာရိနော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၉။ ကေစရသီဟ-လည်းကြည့်။ **(ခ)(ဂ)** သီဟ်ဝေကစရံ နာဂံ၊ ကာမေသု အနပေ-က္ခိနံ။ သုတ္တနိ။၃၀၄။ တသာ (တဏှာယ) အဘာဝေန ကေစရံ၊ ကေသာ လောက-ဓာတုယာ ဒ္ဒိနှံ ဗုဒ္ဓါနံ အနုပ္ပတ္တိတောပိ ကေစရံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၀၅။ (-မ၊၂။၃၅၀။ သံ၊၁။၁၅။ အပ၊၂။၁၁၃။ ဥဒါန။၁၁၄။ မ၊ဌ၊၂။၃၁၂။ မ၊ဌ၊၃။၅၂၂။ သံ၊ဌ၊၁။၅၂။)

ကေစရသဒ္ဓ (ပု) [ကေစရ+သဒ္ဓ] ကေစရ-သဒ္ဓါ။ သီဟ် ဝါတိ ဏ္ဍ ကေစရသဒ္ဓေါ ဝိယ ဣဝသဒ္ဓေါ အတ္ထတော "နာဂ"န္တိ ဏ္ဍာပိ အာနေတ္တာ သမ္ဘန္ဓိတဗ္ဗော။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၉၈-၉။

ကေစရသီဟ (ပု) [ကေစရ+သီဟ] တစ်ကောင်တည်း-နေ-လှည့်လည်ကျက်စား သွားလာနေထိုင်-သော ခြင်္သေ့။ ဣတိ အပ္ပမာဒ-ဝိဟာရံ ဒဿေန္တော ကေစရသီဟေန ဩပမ္မံ ကရောတိ။ မ၊ဌ၊၃။၂၆၄။

ကေစရိယ (ထီ၊နဝ) [ကေ+စရိယ] တစ်ယောက်တည်းကျင့်သုံးနေထိုင်ခြင်း၊ ကေစာကျင့်ခြင်း။ ကေစရိယံ ဒဠ္ဍံ ကယိရာ(ဓမ္မ။၂၂)တိ ကေဘာဝမေဝ ထိရံ ကတ္တာ သဗ္ဗဣရိယာ-ပထေသု ကေကောဝ ဝိဟရေယျ။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၁။၂၉၆။

ကေစရိယဋ္ဌ (ပု) [ကေစရိယ+အတ္ထ] တစ်ယောက်တည်း ကျင့်သုံးနေထိုင်ခြင်းဟူသော အနက်။ ဝေမေတေပိ တေဇုဿဒတာယ ဝိဝေကာဘိရတိယာ စ ကေစာရိနောတိ ကေစရိယဋ္ဌေနပိ သီဟာ ဝိယာတိ သီဟာ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၆။

ကေစရိယနိဝါသ (ပု) [ကေစရိယ+နိဝါသ] တစ်ယောက်တည်းကျင့်သုံးလျက်နေခြင်း၊ ကေစာကျင့်လျက်နေခြင်း၊ ကိုယ်ထီးကျင့်ခြင်း၊ ကိုယ်ထီးနေခြင်း။ (သျှ။) ကေစရိယ-နိဝါသေနာ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၆)တိ ကေစရိယ-နိဝါသမတ္တေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၉၁။

ကေစရိယဝတ္တ (နဝ) [ကေစရိယ+ဝတ္တ] တစ်ယောက်တည်းကျင့်သုံးနေထိုင်ခြင်းဟူသော-ဝတ်-ကျင့်ဝတ်။ ပေါရာဏကမဟာထေရာပိ သဗ္ဗပလိဗောဓေ ဆိန္ဒိတ္တာ အန္တောဝသေ ကေစရိယဝတ္တံ ပူရယိသု။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၆။

ကေစရိယသုခ (နဝ) [ကေစရိယ+သုခ] တစ်ယောက်တည်းကျင့်သုံးနေထိုင်ခြင်းချမ်းသာ။ ယထာ စေသ ယူထာနိ ဝိဝဇ္ဇေတ္တာ ကေ-စရိယသုခေန ယထာဘိရန္တံ ဝိဟရံ အရ-ညေ ကေကော စရေ ခဂ္ဂဝိသာဏကပ္ပေါ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၉၂။ စူဠနိ၊ဌ။၁၂၃။

ကေစာဋီ (ထီ) [ကော+စာဋီ] တစ်လုံးသော-အိုးစရည်း-အိုးကြီး၊ အိုးစရည်း-အိုးကြီး-တစ်လုံး။ ဤမာနိ ပဌ တေလာနိ ကေစာ-ဋိယံ ပက္ခိပိတ္တာ။ မ၊ဌ၊၂။၂၄၄။ သံ၊ဌ၊၂။ ၂ရ၁။

ကေစာရ (ပု) [ကေ+စရ+ဏ] (၁) တစ်ယောက်တည်းကျင့်သုံးနေထိုင်ခြင်း၊ ကေစာကျင့်ခြင်း။ (တီ)(၂) တစ်ယောက်တည်းကျင့်သုံးနေထိုင်သော၊သူ။ **(၁)** တဒါ ကေစာရံ စရိတုံ ဘဂဝတော အဗ္ဘာသယော။ ဥဒါန၊ ဌ။၂၂၆။ **(တီ)(၂)** သော ပနာယသ္မာ ပဋိ-သလ္လာနာရာမော သီဟော ဝိယ ကေ-စာရော။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၀၉။

ကေစာရဝါသ (ပု) [ကေစာရ+ဝါသ] တစ်ယောက်တည်းကျင့်သုံးလျက်နေခြင်း၊ ကေစာကျင့်လျက် နေခြင်း။ ကီ မယ့် ဤမေဟိ၊ ကေစာရဝါသံ ဝသိဿာမိ။ သံ၊ဌ၊၂။၂ရ၉။ (-ဥဒါန၊ဌ။၂၂၆။)

ကေစာရိက (တီ) [(၁) ကေစာရ+ဏိက။ (၂) ကေ+စာရိက] (၁) တစ်ယောက်တည်းကျင့်သုံးနေထိုင်ခြင်းဟူသောအကျင့်-ကေစာအကျင့်-ရှိသော၊ တစ်ပါးတည်းသွားလာနေထိုင်ကျင့်သုံးသော၊သူ။ (၂) အသီးအခြား တစ်ခုပြု၍-သီးသန့်တစ်ခုပြု၍-သုံးဆောင်အပ်သော၊ သီးခြားထေရ်စဉ်ဝါစဉ်ဖြင့်-ရောက်စေအပ်-ယူအပ်-သော။

(၁) အာဂန္တုကော ဟောတိ ကေစာရိ-ကော ဘိက္ခု။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၁၄။ ပဂိရစာရီတိ ဂဏံ ပဂိရိတ္တာ ပဋိက္ခိပိတ္တာ ပဟာယ ဧ-ကစာရိကော၊ ကော်ဘာဝံ ဂတောတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဌ၊၆။၁ ၂ရ။ **(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေစာရိကဘတ္တ (နာ) [ကေစာရိက+ဘတ္တ] **(၁)** အသီးအခြား တစ်ခုပြု၍-သီးသန့်တစ်ခုပြု၍-သုံးဆောင်အပ်သောဆွမ်း၊ သီးခြားထေရ်စဉ်ဝါစဉ်ဖြင့်-ရောက်စေအပ်သော-ယူအပ်သော-ဆွမ်း၊ ထေရ်စဉ်ဝါစဉ် သုံးဆောင်အပ်သော ဆွမ်း၊ သူများနှင့် မရောဘဲ တစ်မျိုးတည်း (သီးခြား) လှည့်လည်ခြင်းရှိသော ဘတ်။ (ဘာသာဋီကာ။) (သီးသန့် စီမံထားသော အလွန်ကောင်းသောဆွမ်းဖြစ်သောကြောင့် ရဟန်းအားလုံး ရရှိနိုင်ရန် အလို့ငှါ ထေရ်စဉ်ဝါစဉ်အတိုင်း အလှူခံ၍ သုံးဆောင်အပ်သော ဆွမ်းကို "ကေစာရိကဘတ္တ"ဟုခေါ်သည်။) **(တီ)(၂)** အသီးအခြားတစ်ခုပြု၍-သီးသန့်တစ်ခု ပြု၍-သုံးဆောင်အပ်သောဆွမ်းရှိသော၊ ထေရ်စဉ်ဝါစဉ် သုံးဆောင်အပ်သောဆွမ်းရှိသော၊ သူ။

(၁) ယမ္မိ ကေစာရိကဘတ္တံ ဟောတိ၊ တမ္မိ ဧတေသံ ပတ္တဒိဝသေ လာမကံ ဝါ ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၆၅။ (-ဝိ၊ဌ၊၄။၁၀၀။) ကေစာရိကဘတ္တန္တိ အတိမနာပတ္တာ ဝိသုံ ဌိတိကာယ ပါပေတဗ္ဗံ ဘတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၄၅။ ကေစာရိကဘတ္တန္တိ အတိမနာ-ပတ္တာ သဗ္ဗေသမ္မိ ပဋိလာဘတ္ထာယ ဝိသုံ ဌိတိကာယ ပါပေတဗ္ဗဘတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၈၁။ တာနိ ကေစာရိကဘတ္တာနိ ကတ္တာ ဘိက္ခု ဝိသုံ ဌိတိကာယ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၉ ၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂ဖရ။ အညေဟိ ဥဒ္ဒေသဘတ္တာ-

ဒီဟိ အမိသေတ္တာ ဝိသုံယေဝ ဌိတိကာယ ဂဟေတဗ္ဗတ္တာ ကေစာရိကဘတ္တာနီတိ ဝုတ္တံ။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၂။၃၇။ ကေစာရိကဘ-တ္တာနီတိ ပတိ ဇက် ကတ္တာ စရိတဗ္ဗာနိ ဘက္ခိတဗ္ဗာနီတိ ကေစာရိကာနိ။ အညေဟိ ဥဒ္ဒေသဘတ္တေဟိ အမိသေတ္တာ ပတိ ဇက် ကတ္တာ ဘက္ခိတဗ္ဗာနီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တာနိယေဝ ဘတ္တာနိ ကေစာရိကဘတ္တာနိ။ ပါစိတ်၊ယော။၅၀၄-၅။ စရက် စာရော၊ စာရော ဇေတသံ အတ္ထိတိ စာရိကာနိ၊ ဇက် စာ-ရိကာနိ ဘတ္တာနိ ကေစာရိကဘတ္တာနိ။ စူ ဌ၀ါ၊ဘာသာဋီ။၃၁၉။

(တိ)(၂) အတိရေကဥတ္တရိဘင်္သ ကေစာရိကဘတ္တသ ဝိသုံ ဌိတိက် ကတ္တာ သလာကာ ဒါတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၀၀။

ကေစာရိကဘိက္ခု (ပု) [ကေစာရိက+ဘိက္ခု] တစ်ပါးတည်းကျင့်သုံးသွားလာနေထိုင်သော ရဟန်း၊ ကေစာကျင့်သောရဟန်း။ သစေ ကေစာရိကဘိက္ခု ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၆။ မဟာနိ၊ဌ။၃၃၄။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၄။

ကေစာရိကဝတ္တ (နာ) [ကေစာရိက+ဝတ္တ] တစ်ပါးတည်း ကျင့်သုံးသွားလာနေထိုင်သော သူ၏ကျင့်ဝတ် (ဘာဝနာ အမှု)။ အန္တော-ဝသေ ကေစာရိကဝတ္တံ ပူရယီသု။ ဝိ၊ဌ၊ ၄။၇၂။ ကေစာရိကဝတ္တန္တိ ဘာဝနာကမ္မံ။ တဋ္ဌ ဂဏသင်္ခိတံ ပဟာယ ကေစာရိ-ကေနေဝ ဝတ္တိတဗ္ဗတ္တာ ဇဝံ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၄၂။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၆။)

ကေစာရိကဝါရဏ (ပု) [ကေစာရိက+ဝါရဏ] တစ်ကောင်တည်းကျင်လည်ကျက်စားသွား လာသောဆင်။ ယဒါ ကေစာရိကဝါရဏော အန္ဓော ဟုတ္တာ ပါနီယံ ပရိယေသတိ။ ဇာ၊ ၆၊၃။၁၆၃။

ကေစာရိကဝါသ (ပု) [ကေစာရိက+ဝါသ] တစ်ပါးတည်းကျင့်သုံးသူ၏ နေခြင်း။ ကေစာ ကျင့်နေခြင်း။ ယန္ဒုနာဟံ ကေစာရိကဝါသံ ဝသေယျံ။ ဥဒါန၊ဌ။၂၂၅။

ကေစာရိကသီဟ (ပု) [ကေစာရိက+သီဟ] တစ်ကောင်တည်း ကျင်လည်ကျက်စားသွားလာ သော ခြင်္သေ့။ ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ အဓိပ္ပါယကော-ပနံ နာမ ကေစာရိကသီဟသ ဂဟဏတ္ထံ ဟတ္ထပ္ပသာရဏံ ဝိယ ... ဘာရိယံ ဟောတိ။ မ၊ဌ၊၂။ရ၃။

ကေစာရိကဟတ္ထိ (ပု) [ကေစာရိက+ဟတ္ထိ] တစ်ကောင်တည်း ကျင်လည်ကျက်စား သွားလာ သောဆင်။ တဒါ ကေစာရိကဟတ္ထိ ဒေဝ-ဒတ္တော ဟောတိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၁၆၄။

ကေစာရိနီ (ထီ) [ဇေ+စရ+ဏီ+ဣနီ (ဣတ္ထိ ပစ္စည်း)] တစ်ယောက်တည်းနေထိုင်သော၊ သူ(ပရိဗိုဇ်မ)။ ကေစာရီ-ကြည့်။

ကေစာရိယ (ပု) [ကေစာရ+ဣယ] ကေ စာရိယ မည်သော(ထေရ်)။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေစာရိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၂၁၈။

(ဤကမ္ဘာမှ ပြန်၍ရေသော် ကမ္ဘာတစ်သိန်းအထက်၌ ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်တော်မူသော ပဒုမုတ္တရမြတ်စွာဘုရားအား မန္ဒာရဝ နတ်

ပန်း လှုဒါန်းပူဇော်သော ကုသိုလ်ကြောင့် ကမ္ဘာတစ်သိန်းကာလပတ်လုံး အပါယ်ဘုံ သို့ မလားရောက်မူ၍ ဤကမ္ဘာမှပြန်၍ ရေသော် ကမ္ဘာခြောက်သောင်းအထက်၌ "မဟာ မလ္လဇန"မည်သောစကြဝဠာမင်း(၁၆)ကြိမ် ဖြစ်၍ ဂေါတမဘုရားရှင်ပွင့်တော်မူသော ကာလ၌"ကေစာရီယ"အမည်ဖြင့် ရဟန္တာ အဖြစ်သို့ရောက်သောမထေရ် ဖြစ်သည်။)

ကေစာရီ (တိ) [ကေ+စရ+ဏိ။ ထိ-၌ ကေ စာရိနီ။ ကေစာရိန် (သံ)] တစ်ယောက်တည်း-တစ်ခုတည်း-သွားလာနေထိုင်သော-ကျင်လည်သော၊ (ပုဂ္ဂိုလ်, စိတ်။) ကထဋ္ဌ ဘိ-ကွဝေ မဟာစောရော ကေစာရီ ဟောတိ။ အ၊၂။၁၁၃။ ပရိဗ္ဗာဇကိနီ အာသီ၊ တဒါဟံ ကေစာရိနီ။ အပ၊၂။၂၅၁။ အရှုပ ဒုရဂ်မ ကေစာရိ၊ နှ တေ ကရိဿံ ဝစနံ ဣဒါ-နိဟံ။ ထေရ။၃၅၈။ ဧကောယေဝ ဟုတ္တာ စရကဝသေန ပဝတ္တနတော ကေစာရီ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၂။

ကေစိတ (တိ) [ကေ+စိတ] တစ်ခုသော-ထင်းပုံ-ထင်းကုလားပုံ-သူသေကောင် ဖုတ်ကြည်း မီးသင်ကြိုဟ်ရာထင်းပုံ။ မာတာ ပိတာ စ ဘာတာ စ၊ ကေစိတမ္ပိ ဒုယ္ယရေ။ အပ၊ ၂။၂၃၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၀။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၁၃။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။)

ကေစိတက (တိ) [ကေ+စိတ+က] တစ်ခုသော-ထင်းပုံ-ထင်းကုလားပုံ-သူသေကောင်ဖုတ်ကြည်းမီးသင်ကြိုဟ်ရာ ထင်းပုံ။ တယောပိ ဇနေ အဝတ္ထရမာနံ ဂေဟံ ပတိ၊ တေ ကေစိတကသ္မိံ (ကေစိတကာယံ) စျာယန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၀။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၁၃၊(-၁၈၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၆ဖ။)

ကေစိတ္ထ (နာ) [ကေ+စိတ္ထ] (၁) တစ်ခုသော စိတ်။ (၂) တစ်ခုခုသောစိတ်။ (တိ)(၃) တူညီသောစိတ်ရှိသော၊သူ။ **(၁)** ကထံ ဣမေ တယော ဓမ္မာ ကေစိတ္ထသ အာရမ္မဏာ နု ဟောန္တိ။ ပဋိသं။၁၆၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၆၃။ **(၂)** ကေစိတ္ထသမာယုတ္ထ-ကြည့်။ **(တိ)(၃)** သဗ္ဗာပိ ကေစိတ္ထာ အဟေသုန္တိပိ သမစိတ္ထာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။

ကေစိတ္ထကောဋ္ဌာသ (ပု) [ကေစိတ္ထ+ကောဋ္ဌာသ] တစ်ခုသော စိတ်အစု။ ဥနမာသကမာသ-ပါဒါဒီသု "အဝဟရကစိတ္ထေသု ကေစိတ္ထ-ကောဋ္ဌာသောတိ အာစရိယာ ဝဒန္တိ"တိ ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ။၁၂၆။

ကေစိတ္ထက္ခက[3] (ပု) [ကေ+စိတ္ထက္ခက] တစ်ခုသော စိတ်၏ခက။ (စိတ်၏-အသီးသီး သော-တစ်ခုခုသော-ဥပါဒ်ခက, ဌီခက, ဘင်ခက။) ကေစိတ္ထက္ခကာတိတ၊ ကေစိ-တ္ထက္ခကိက-တို့ကြည့်။

ကေစိတ္ထက္ခက[4] (တိ) [ကေစိတ္ထက္ခက+အ] (၁) တစ်ခုသောစိတ်၏ ခကကဲ့သို့သော (ခက)။ တစ်ခုသောစိတ္ထက္ခက။ (=ဥပါဒ် ဌီ ဘင် ခကသုံးခုအပေါင်း)။ (၂) တစ်ခုသော စိတ္ထ ကွက်ရှိသော။ **(၁)** တေ ကေစိတ္ထက္ခကေန နိပ္ပပန္နာ ဟောန္တိ။ မိလိန္ဒ။၂၅၅။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။) ကေစိတ္ထက္ခကာတိတ၊ ကေစိတ္ထ ကွက်ကိက-တို့လည်းကြည့်။ **(၂)** ကေစိတ္ထ-

ကွဏတ္တာ(ဝတ္ထာရဝါဏ)။၆၃)တိ ကေစိတ္ထ-ကွဏေယေဝ ပဝတ္တနတော။ ဝတ္ထာရ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၈၀။

ကေစိတ္တကွဏဍ္ဍိတိက (တိ) [ကေစိတ္တကွဏ+ ဍ္ဍိတိ+က] တစ်ခုသော စိတ္တကွဏမျှသာ တည်ခြင်းရှိသော။ တဒဝသာနေ တသ္မိညေဝ ကေစိတ္တကွဏဍ္ဍိတိကေ အာရမ္မဏေ ပဋိ-သန္ဓိစိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋီ၊ ၂။၁၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၈၃။ အနုဋီ၊၁။ ၂၁၃။ ကေစိတ္တကွဏ် ဍ္ဍိတိ ယဿာတိ ကေစိတ္တကွဏဍ္ဍိတိက်။ သ-မ္မော၊ယော။၉၉-၁၀၀။

ကေစိတ္တကွဏပရိယာပန္န (တိ) [ကေစိတ္တကွဏ +ပရိယာပန္န] တစ်ခုသော စိတ္တကွဏ၌ အ-ကျုံးဝင်သော။ ယသ္မာ စ ကေစိတ္တကွဏ-ပရိယာပန္နော ကောဝေတ္ထ ဖဿော။ အဘိ၊ဋီ၊ ၂။၁၉၁။

ကေစိတ္တကွဏာတီတ (တိ) [ကေစိတ္တကွဏ+ အတီတ] တစ်ခုသောစိတ်၏ ခဏကဲ့သို့ သော ခဏလျှင်လွန်ခြင်းရှိသော၊ စိတ္တကွဏ တစ်ချက်ကာလကိုလွန်သော။ ကေစိတ္တကွ-ဏာတီတာနိ ဝါ ဗဟုစိတ္တကွဏာတီတာနိ ဝါ ဍ္ဍိတိပ္ပတ္တာနေဝ ပဋ္ဌာရမ္ဘဏာနိ ပဋ္ဌဒ္ဓါရေ အာပါထမာဂစ္ဆန္တိ။ သင်္ဂဟ။ ၂၃။ ကေစိ-တ္တသ ခဏ် ဝိယ ခဏ် ကေစိတ္တကွဏ်၊ တံ အတီတံ ဧတေသံ, တောနိ ဝါ တံ အတီတာနိတိ ကေစိတ္တကွဏာတီတာနိ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၄၁။ ကေစိတ္တသ ခဏ် ကေ-စိတ္တကွဏ်၊ ဝိသုံ ဝိသုံ ခဏ်။ တံ ဝိယ ကေစိတ္တကွဏ်၊ သမ္ဘဟဘူတံ ခဏတ္တယံ။ မဂ်ိမ္ဗျူ၊၁။၄၄၄။

ကေစိတ္တကွဏာယုက (တိ) [ကေစိတ္တကွဏ+ အာယု+က] တစ်ခုသောစိတ္တကွဏ-အသက် -အသက်ကြာင်း-ရှိသော။ ယသ္မာ ပန ကေ-စိတ္တကွဏာယုကံ ဇဝနာရမ္မဏံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၉၇။ (-အဘိ၊ဋီ၊ ၂။၁၅၀။)

ကေစိတ္တကွဏိက (တိ) [ကေစိတ္တကွဏ+ဏိက] တစ်ခုသော စိတ္တကွဏ-ရှိ-၌ဖြစ်-နှင့်ယှဉ်-သော။ (က) စိတ္တကွဏတစ်ချက်ရှိသော။ (ခ) စိတ္တကွဏ-တစ်ချက်-တစ်ကြိမ်-သာ ဖြစ်တတ်သော။ **(က)** ကေစိတ္တကွဏိကာ သဗ္ဗေ ဓမ္မာတိ? အာမန္တာ။ အဘိ၊က။၄၄၈။ ကေစိတ္တကွဏိကံ သတ္တာနံ ဇီဝိတံ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၁။ ကေစိတ္တကွဏိကန္တိ ကေစိတ္တကွ-ဏမတ္တဝန္တံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၆၄။ (-သံ၊ဋီ၊၃။၃၀၅။ အဘိ၊ဋီ၊၃။ ၂၈ ၂။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၅ ၂၅။) ကေစိတ္ထ-ကွဏိက(အဘိ၊ဋီ၊ ၂။၁၈၉)န္တိ ကေစိတ္တကွဏေ ပဝတ္တံ။ သမ္မော၊ယော။၁၃၆။ **(ခ)** စတ္တာရော ပန မဂ္ဂပ္ပါဒါ ကေစိတ္တကွဏိကာ။ သင်္ဂဟ။ ၂၃။ ကေစိတ္တကွဏိကံ အပ္ပနာစာနံ ဘာ-ဝေတိ။ အဘိ၊ဋီ၊၁။ ၂၅၉။ ကေစိတ္တကွ-ဏိကန္တိ ကေမဂ္ဂသ ဒွေ ဝါရေ အနုပ္ပတ္တိ သန္ဓာယာဟ။ မူလဋီ၊၁။၁၁၁။ စိတ္တသ ခဏ် စိတ္တကွဏ်၊ ဥပ္ပါဒေါ ဝါ ဌိတိ ဝါ ဘင်္ဂေါ ဝါ။ စိတ္တကွဏ် ဝိယ စိတ္တကွဏ်၊ ဥပ္ပါ-ဒါဒိကွဏတ္တယံ။ ကေ၊ ဘ ် စိတ္တကွဏ၊ တသ္မိ နိယုတ္တော, သွသတ္ထိတိ ဝါ ကေ-စိတ္တကွဏိကော မဂ္ဂေါ။ မဂ်ိမ္ဗျူ၊၁။ ၂၈၃။

ကေစိတ္တကွဏိကအပ္ပနာ (ထီ) [ကေစိတ္တကွဏိ

ကာ+အပ္ပနာ] တစ်ခုသော စိတ္တကွက ရှိသော-တစ်ကြိမ်သာဖြစ်သော-အပ္ပနာ။ ၎-ကစိတ္တကွက်ကအပ္ပနာတိ ဝါ သန္နိဋ္ဌာနိက-စေတနာတိ ဝါ ... သဗ္ဗမေတံ ဣဒ္ဓိဝိဓ-ဉာဏသော၀ နာမ်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။

ကေစိတ္တကွက်ကမဂ္ဂ (ပု) [ကေစိတ္တကွက်က+မဂ္ဂ] တစ်ခုသောစိတ္တကွကရှိသော-တစ်ကြိမ်သာဖြစ်သော-မင်္ဂ။ သော တံ မဂ္ဂန္တိ ကေစိတ္တကွက်ကမဂ္ဂသ အာသေ၀နာဒီနိ နာမ နတ္ထိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။

ကေစိတ္တန္ဓရ (တိ) [ကေစိတ္တ+အန္ဓရ] တစ်ခုသော(စုတိ)စိတ်လျှင်အကြားရှိသော၊ စိတ်တစ်ခု ခြားသော။ မစ္ဆုနာ ပိဟိတောတိ အနန္ဓရေ အတ္တဘာ၀ေ ကတံ ကမ္မံ နဒ္ဒရံ ကေစိတ္တန္ဓရံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ နဒ္ဒရန္တိ အန-န္ဓရဘ၀ကတတ္တာ။ စုတိစိတ္တအန္ဓရိတတ္တာ ကေစိတ္တန္ဓရဘ၀သ ကမ္မသ အဗုဗ္ဗန်။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၄။

ကေစိတ္တန္ဓရဘ၀ (တိ) [ကေစိတ္တန္ဓရ+ဘ၀] တစ်ခုသော(စုတိ)စိတ်အကြားရှိသော ဘ၀-ရှိ-၌ပြုအပ်-သော၊ စုတိစိတ်တစ်ခု ခြားသောဘ၀၌ပြုအပ်သော။ အထက်ပုဒ်ကြည်။

ကေစိတ္တပ္ပ၀တ္တိ (ထီ) [ကေစိတ္တ+ပ၀တ္တိ] တစ်ခုသောစိတ်၏-ဖြစ်ခြင်း-ဖြစ်ရာ၁ဏ။ ပရမတ္ထတော ဟိ အတိပရိတ္တော သတ္တာနံ ဇီ၀ိတကွကော ကေစိတ္တပ္ပ၀တ္တိမတ္တောယေ၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀-၂၁။ ဇီ၀ိတိန္ဒြိယ၀သေန ဇီ၀ိတ-ကွယံ နိယမေန္တော ကေစိတ္တပ၀တ္တိမတ္တော-ယေ၀ါတိ အာဟ။ ကေသ စိတ္တုပ္ပါဒသ ပ၀တ္တိကွကမတ္တော ၀ေါတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁။ဖ၃။

ကေစိတ္တ၀ိထိ (ထီ) [ကော+စိတ္တ၀ိထိ] တစ်ခုသော-စိတ်အစဉ်-စိတ်ဝိထိ။ ကေစိတ္တ၀ိ-ထိယာပိ သဗ္ဗံ ဇာနိတုံ နဿတိ ဒသော-တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁ဖ၃။

ကေစိတ္တသန္ဌာန (ပု) [ကော+စိတ္တသန္ဌာန] တစ်ခုသော စိတ်အစဉ်။ ကေစိတ္တသန္ဌာနေ ဒေတိယာဒိမှိ ၀ါ ၀တ္ထုမှိ သုဋ္ဌု ကရ၊ကေန သုနိဟိတော ဟောတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၈၈။

ကေစိတ္တသမာယုတ္တ (တိ) [ကေစိတ္တ+သမာယုတ္တ] တစ်ခုခုသောစိတ်နှင့်ယှဉ်သော။ ကေစိတ္တသမာယုတ္တာ(မဟာနိ။၃၂၂၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၉ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၀)တိ ကေ၊ကေန စိတ္တေန သဟိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၉၅။ (သံ၊ဋီ၊၁။ဖ၄-"ကေ၊ကေန"၊ မ၊ဋီ၊၂။၁ဖ၈-၌ "ကေ၊ကေန"ဟု ရှိသည်။)

ကေစိတ္တသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ကေစိတ္တ+သမ္ပယုတ္တ] တစ်ခုသောစိတ်နှင့်ယှဉ်သော။ တသ တသ ကိလေသသ ဝိပက္ခဘူတာ သတ္တ ဓမ္မာ ကေစိတ္တသမ္ပယုတ္တာ ၀ေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၇၉။

ကေစိတ္တုပ္ပါဒ (ပု) [ကော+စိတ္တုပ္ပါဒ။ ကေစိတ္တ+ဥပ္ပါဒ] (၁) တစ်ခုသော-စိတ်၏ဖြစ်ခြင်း-စိတ္တုပ္ပါဒ်။ (တိ)(၂) တစ်ခုသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ရှိသော။ **(၁)** ဉာဏသမောဓာနန္တိ ဉာဏသ ဗဟုဘာ၀ေါ။ ကေစိတ္တုပ္ပါဒေ အနေကဉာဏ-

တာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၉။ (–မ၊ ဋီ၊၁။ရ၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၅၁။) (၂) မိစ္ဆတ္တ-နိယတာ ဓမ္မာ ကေစိတ္တုပ္ပါဒတ္တာ အသာ-ဓာရဏာ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁ရ၅။ စိတ္တုပ္ပါဒ-လည်း ကြည့်။

ကေစိတ္တုပ္ပါဒဂတ (တိ) [ကေစိတ္တုပ္ပါဒ+ဂတ] တစ်ခုသောစိတ္တုပ္ပါဒ်၌ဖြစ်သော။ ယထာ ဟိ သမာနကာလသန္ဓာနေဟိ ကေစိတ္တုပ္ပါဒဂ-တေဟိ ဝေဒနာသညာဝိညာဏကွန္ဓေဟိ သမုဒယသစ္စသ သမ္ပယုတ္တတာ။ အနုဋီ၊ ၃။၂၅။

ကေစိတ္တုပ္ပါဒသမဋ္ဌ (တိ) [ကေစိတ္တုပ္ပါဒ + သမဋ္ဌ] တစ်ခုသောစိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် ပြည့်စုံသော။ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ကေစိတ္တုပ္ပါဒ-သမဋ္ဌဘာဝတော အသာဓာရဏာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၁ရ၅။

ကေစိန္ဆိက (တိ) [ကေစိန္ဆာ+ဣက] ကေစိန္ဆိက မည်သော (ထေရ်)။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေစိန္ဆိကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၂၁ရ။

(နတ်တစ်ဦးဦး စုတေခါနီးကာလ၌ နတ်အပေါင်းတို့ လာရောက်၍ "အမောင် နတ်သား လူ့ရွာသုဂတိသို့ သွားပါ၊ လူ့ပြည်၌ အတုမရှိသော သဒ္ဓါတရားကိုရအောင် ကြိုးစားပါ၊ ထိုသဒ္ဓါတရား၌ အသက်ထက်ဆုံး ခိုင်မြဲစွာတည်၍ ကိုယ် နှုတ် စိတ်တို့ဖြင့် နတ်ပြည်ရောက်ကြောင်းကုသိုလ်ကို ပွားများပါ"ဟု ဝမ်းမြောက်စွာ မြွက်ဆို ပြောကြားလေ့ရှိကုန်၏။ နတ်သားတစ်ယောက် စုတေခါနီးသောအခါ ထိုသို့ ပြောကြားကြသဖြင့် "ငါအဘယ်အမျိုးသို့ သွားရောက်ရအံ့နည်း" ဟု ထိတ်လန့်သံဝေဂဖြစ်စဉ် ပဒုမုတ္တရ ဘုရားရှင်၏သာဝကဖြစ်သော သုမနထေရ် ကြွလာတော်မူ၍ အကျိုးအကြောင်းကို ဆုံးမလျက်သံဝေဂရစေသောကြောင့် ဘုရားရှင်၌ ကြည်ညိုစိတ်ဖြင့် ရိုသေစွာ ရှိခိုး၍ စုတေလတ်သော် ထိုနတ်ပြည်၌ပင် တစ်ဖန်ဖြစ်ရလေသည်၊ ထိုကုသိုလ်ကြောင့် ကမ္ဘာတစ်သိန်းကာလပတ်လုံး အပါယ်မလားမူ၍ ဂေါတမဘုရားရှင် ပွင့်တော်မူသောကာလ၌ "ကေစိန္ဆိက" အမည်ဖြင့် ရဟန္တာဖြစ်လေသည်။)

ကေစိန္ဆိတ (တိ) [ကေ+စိန္ဆိတ] တစ်ယောက်တည်း ကြံစည်အပ်သော။ ကေစိန္ဆိတော ယမတ္ထော(ဇာ၊၁။၆၄)တိ အမှ ယံ တ္ဝံ အတ္ထံ စိန္တေတွာ ဣမိနာ ခုဇ္ဇေန သဒ္ဓိ ပလာတာ၊ အယံ တယာ ကေကာယ ဝေ စိန္တိတော ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊၅၊၂။၂၀၆။

ကေစိန္ဆိ (တိ) [ကေ+စိန္ဆိ] တစ်ယောက်တည်း ကြံစည်ခြင်းရှိသော။ ကေစိန္ဆိ ကေစိန္ဆိ-တာယ မန္ဒိတံ အတ္ထံ ဗျာပါဒေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၉၉။

ကေစိဝရ (ပုဂ္ဂ) [ကေ+စိဝရ] (၁) သင်္ကန်းတစ်ထည်။ (တိ)(၂) သင်္ကန်းတစ်ထည်ရှိသော၊ သူ။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ)(၂) တေန ခေါ ပန သမယေန ဘဂဝါ သိတာသု ဟေမန္တိကာသု ... ကေစိဝရော နိသီဒိ။ ဝိ၊၃။၄၀၁။ (–မ၊၁။၂၁၆။ သံ၊၁။ဂ။ အံ၊၂။

၃၀၃။ အပ၊၁။၁၆၂။ မ၊၆၊၂။ရ၂။ သံ၊၆၊၁။ ၃၈။ ထေရ၊၆၊၁။၁၃၉။ အပ၊၆၊၂။၂၈။)

ကေစီဝရတ္ထ (ပု) [ကေစီဝရ+အတ္ထ] သင်္ကန်း တစ်ထည်အကျိုး။ ဗဟုနိ ကထိနဒုဿာနိ ပံသုကူလာနိ ခုဒ္ဒကခုဒ္ဒကာနိ ကေစီဝရ-တ္ထာယ, မဟန္တာနိ စ ဥိနတ္ထာယ ဒိန္နာနိ ဟောန္တိ။ ဝဇိရ။၄၉၁။

ကေစီဝရမာသ (ပု) [ကေ+စီဝရမာသ] သင်္ကန်း ကာလတစ်လ။ (သီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော် (၁) ရက်မှစ၍ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့် နေ့အထိ တစ်လသည် "စီဝရမာသ" မည်၏။ ထိုကာလ၌ သင်္ကန်းကို အဓိဋ္ဌာန်လည်း မတင်, ဝိကပ္ပနာလည်းမပြုဘဲ ထားခွင့်ရှိ၏။) အနတ္ထတကထိနာနံ ကေစီဝရမာသေ ဥပ္ပန္နံ။ ဝဇိရ။၄၉ရ။

ကေစီဝရဝိသယ (တိ) [ကေစီဝရ+ဝိသယ] သင်္ကန်းတစ်ထည်လျှင် အရာရှိသော။ "စီဝရံ ဂဏ္ဍာ"တိ အာဂတ္တိယာ ကေစီဝရဝိသယ-တ္တာ ကေမေဝ ပါစိတ္တိယံ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၄၁။

ကေစေဋက (ပု) [ကေ+စေဋက] တစ်ယောက်သော-ကျေးကျွန်-အစေအပါး။ ကုလ-ပုတ္တော ... ကေစေဋကမ္ပိ အဂ္ဂဟေတ္တာ ပက္ကာမိ။ မ၊၆၊၄။၂၀၂။

ကေစေတနာ (ထိ) [ကော+စေတနာ] တစ်ခုသော စေတနာ။ ကေစေတနာယ ဗဟုပါ-ဏကာ မရန္တိ။ ကခ်ီ၊ဋီ။၉၉။

ကေစောဒနာဝုဠှိ (ထိ) [ကေစောဒနာ+ဝုဠှိ] တစ်ခုသော-တစ်ကြိမ်-တောင်းဆိုခြင်း၏ တိုးပွားခြင်း။ ယသ္မာ စ ဣတ္ထ ကေစောဒ-နာဝုဠှိယာ ဒ္ဝိန္နံ ဌာနာနံ ဟာနိ ဝုတ္တာ။ ဝိ၊ ၆၊၂။၂၅၄။ ကေစောဒနာဝဠှိယာတိ ကောယ စောဒနာယ ဝမုနေန။ ပါရာ၊ယော။၂၈ရ။

ကေစောရက (ပု) [ကေ+စောရက] တစ်ယောက်သော ခိုးသား။ သူခိုးတစ်ယောက်။ ကိံ ကေစောရကော၊ ဥဒါဟု ရဇ္ဇုသကော စောရော။ မ၊၆၊၃။၂၂ရ။

ကေစ္ခံအတ္ထိတိကထာ (ထိ) [ကေစ္ခံအတ္ထိတိ+ကထာ] အချို့ရှိ၏ဟု ဖြစ်သော-စကား-အယူဝါဒ။ ကေစ္ခမတ္ထိတိကထာ-ကြည့်။

ကေစ္ခ (တိ) [ကေ+စ္ခ။ ကေ+အစ္ခ။ နီတိ၊ပဒ။ ၃ရ၉၊၃၈၀။ အသဟာယတ္ထော ကေတော အာကီ, ဧစ္ခာ, ကော စ။ ဓာန်၊ဋီ။ရ၁ရ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၁ရ။] (၁) အဖော်မပါ တစ်ယောက်တည်း။ တစ်ကိုယ်တည်း။ တစ်ခုတည်း။ (၂) အချို့။ (က) အချို့သော တစ်ဦးတစ်ယောက်။ (ခ) အချို့သော တစ်စိတ်တစ်ဒေသ။ (ဃ) တစ်ထပ်၊ တစ်လှာ။

(၁) အထေကာကိ စ ကေစ္ခေ၊ ကော စ ကေကော သမာ။ ဓာန်။ရ၁ရ။ **(၂)** ယသ္မိ အာနန္ဒ သမယေ တထာဂတော သဗ္ဗနိမိတ္တာနံ အမနသိကာရာ ကေစ္ခာနံ ဝေဒနာနံ နိရောဓာ ... ဝိဟရတိ။ ဒီ၊၂။ ၈၅။ (-ဒီ၊၆၊၁၊၉၅။ ဒီ၊၆၊၂။၁၃ရ။ မ၊၆၊၃။ ၁၂ရ။) **(က)** ခတ္တိယေပိ တေ ဣမေကေစ္ခ သန္ဒိဿန္တိ။ ဒီ၊၃။၆ရ။ ကေစ္ခေတိ ကေသ္မိ။ ဒီ၊၆၊၃။၄ရ။ (-သံ၊၆၊၁။၁၄၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၁ရ။) **(ခ)** ပညာယ စဿ ဒိသ္မာ ကေစ္ခ

အာသဝါ ပရိက္ခီဏာ ဟောန္တိ။ မ၊၂။၁၄၄။ ကေစ္ဆေ အာသဝါတိ ပဌမမဂ္ဂါဒီဟိ ပဟာ-တဗ္ဗာ ကေဒေသအာသဝါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။ (၃) ကေစ္ဆိ -ကြည့်။

ကေစွအန္တရဘေဒ (ပု) [ကေစ္ဆ+အန္တရဘေဒ] အချို့သော အထူးအပြား။ တတ္ထ စာတုမ-ဟာရုဒီကာနံ ကေစ္ဆအန္တရဘေဒေါ မဟာ-သမယသုတ္တေန ဒီပေတဗ္ဗော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၄၄။

ကေစွအဗျာကတ (တိ) [ကေစ္ဆ+အဗျာကတ] အချို့သော အဗျာကတတရား။ ပဋိပက္ခ-ဘာဝေ အဂယှမာနေ သမ္ဘယောဂါဘာဝေါ ဧဝေတ္ထ ပမာဏံ ကေစ္ဆအဗျာကတာနံ ဝိယ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၂။)

ကေစွအသဿတိက (တိ) [ကေစ္ဆအသဿတ+ဏိက] အချို့သော သတ္တဝါသင်္ခါရတို့ မမြဲဟုအယူရှိသော၊သူ။ ကေစ္ဆသဿတိက-ကြည့်။

ကေစွကမ္မကိရိယ (ထီ၊နာ) [ကေစ္ဆကမ္မ+ကိရိယ] အချို့သောက် ကိုပြုခြင်း။ အယံ ဟိ ဒေသနာ ကေစ္ဆကမ္မကိရိယဝသေန အာဂ-တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ၂။ ကေစ္ဆကမ္မကိရိယဝသေ-နာတိ ကေစ္ဆဿ အကုသလကမ္မဿ ကု-သလကမ္မဿ ကရဏပ္ပသင်္ဂေန။ မ၊ဋီ၊၃။၄၄။

ကေစွဝိဏာသဝ (ပု) [ကေစ္ဆ+ဝိဏာသဝ] အချို့သော ရဟန္တာ။ ကေစ္ဆဝိဏာသဝတော ဗဟုဿုတောဝ ကမ္မဋ္ဌာနဒါနေ သေယ္ယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၀။

ကေစွဂ္ဂဟဏ (ပု) [ကေစ္ဆ+ဂဟဏ] ကေစ္ဆ-သဒ္ဒါ။ ကေစ္ဆဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓိတိ ဣတ္ထ ကေစ္ဆ-ဂ္ဂဟဏဿ ပယောဇနံ မဂ္ဂိတဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊ ၂။၁၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁၀။

ကေစွစိတ္တ (နာ) [ကေစ္ဆ+စိတ္တ] အချို့သော-ဆန်းကြယ်မှု။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေစွစိတ္တကရဏ (နာ) [ကေစ္ဆစိတ္တ+ကရဏ] အချို့သောဆန်းကြယ်မှုကို ပြုခြင်း။ အလ-ဒ္ဓေါကာသဿ ပန စိတ္တဿ, ယံ ဝါ ပန အဝသေသပစ္စယဝိကလံ တဿ၊ ကေစ္ဆ-စိတ္တကရဏာဘာဝတော ... စိတ္တမေဝ စိတ္တ-တရံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ ကေစ္ဆစိတ္တန္တိ စိတ္တေန ကတ္တဗ္ဗစိတြေန ကေစ္ဆဘူတံ တေန ကတ္တ-ဗ္ဗစိတြမာဟ။ မူလဋီ၊၁။ဖ၇။ (-အနုဋီ၊၁။ ရ၂။)

ကေစွဇနပဒဝါသီ (တိ) [ကေစ္ဆဇနပဒ+ဝသ+ဏီ] အချို့သောဇနပုဒ်၌ နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဒေသဓမ္မော ကေစ္ဆဇနပဒဝါသိနံ အဟိသနာဒိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃ရ။

ကေစွဥာဏကိစ္စ (နာ) [ကေစ္ဆဥာဏ+ကိစ္စ] အချို့သောဥာဏ်၏ အမှုကိစ္စ။ သမုဒယ-ပ္ပဟာနာဒိကေစ္ဆဥာဏကိစ္စမ္ပိ အဂရောန္တေ သဗ္ဗညုတညာဏံ ကထမပ္ပနာဒိကံ စ္ဘာနာ-ဒိကိစ္စံ ကရေယ္ယ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၁၄။

ကေစွတိရစ္ဆာန (ပု) [ကေစ္ဆ+တိရစ္ဆာန] အချို့သောတိရစ္ဆာန်။ ကေစ္ဆာနံ ပေတာနံ ကေစ္ဆ-တိရစ္ဆာနာနံ ဝိယ တတ္ထ ဒီဃာယုကတာပိ သိယာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၅ရ။

ကေစ္စဒဿနသမဂ္ဂီ (တိ) [ကေစ္စဒဿန + သမဂ္ဂီ] (သစ္စာလေးပါးတို့တွင်) အချို့သော သစ္စာတရားကို-သိမြင်ခြင်း-သိသောဉာဏ်-နှင့်ပြည့်စုံခြင်းရှိသော၊သူ။ ကေသစ္စဒဿန-သမဂ္ဂီ-ကြည့်။

ကေစ္စဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိ (ထီ) [ကေစ္စဒိဋ္ဌိ+ဝိပတ္တိ] အချို့သောအယူ၏ ပျက်စီးခြင်း။ ပါစိတ္တိယ-ဝိတိက္ကမနဂ္ဂဟဏေန ဟိ ကေစ္စဒိဋ္ဌိဝိပ-တ္တိယာပိ သင်္ဂဟော ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၄၇။

ကေစ္စဒုဂ္ဂတိဂ္ဂဟဏ (နာ) [ကေစ္စဒုဂ္ဂတိ+ ဂဟဏ] ကေစ္စဒုဂ္ဂတိ-သဒ္ဒါ။ တသံ ပဋိသန္ဓိ ဝိနိ-ပါတိကဘာဝေန "ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓိ"တိ ဂဟေ-တ္တာ သဗ္ဗသုဂတိစုတိယာ စ သာ ပဋိသန္ဓိ ဟောတိ၊ နာ ကေစ္စသုဂတိစုတိယာ ဧဝါတိ တန္နိဝတ္တနတ္ထं ကေစ္စဒုဂ္ဂတိဂ္ဂဟဏံ ကတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁၀။ (-မူလဋီ၊၂။၁၁၀။)

ကေစ္စဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓိ (ထီ) [ကေစ္စ+ဒုဂ္ဂတိပဋိ-သန္ဓိ] အချို့သောဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေ။ ကေစ္စ-သုဂတိစုတိယာ ကေစ္စဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓိ။ အဘိ၊ ဋ၊၂။၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁၀။ (-မူလဋီ၊၂။ ၁၀၉။)

ကေစ္စပဝတ္တိအာကာရ (ပု) [ကေစ္စ+ပဝတ္တိ အာကာရ] အချို့သောဖြစ်ပုံအခြင်းအရာ။ တတ္ထ အာရမ္ဘကတော, ကေစ္စပဝတ္တိအာ-ကာရတော စ ဝိသဒိတတံ ဒဿေတုံ "ယထာ ပနာ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၂၇။

ကေစ္စပဝိဝေက (ပု) [ကေစ္စ+ပဝိဝေက] အချို့သော-ကင်းဆိတ်ခြင်း-ပဝိဝေက-တရား။ ပညာ ပန သုတေန, ကေစ္စပဝိဝေကေန ဝါ ဝိနာပိ ဣမာဓိပ္ပေတအာဝုဇ္ဇောသာဓနီ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၁။

ကေစ္စပေတ (ပု) [ကေစ္စ+ပေတ] အချို့သော ပြိတ္တာ။ ဘေနေဝ ကေစ္စပေတာနမ္ပေတ္ထ အသင်္ဂဟော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မ၊ဋီ၊၁။၈၁။

ကေစ္စဗလ (နာ) [ကေစ္စ+ဗလ] အချို့သောဗိုလ်-တရား။ ဗလသဒ်သတန္တိ ကေစ္စဗလသဒ်-သတ်။ အနုဋီ၊၂။၂၁၄။

ကေစ္စဗလကိစ္စ (နာ) [ကေစ္စဗလ+ကိစ္စ] အချို့-သောဗိုလ်တရား၏ ကိစ္စ။ တတော ဥတ္တရိဗ္ဗ-ဇာနန္တမ္ပိ ယသ္မာ ကေစ္စဗလကိစ္စံ နာ က-ရောတိ။ အနုဋီ၊၂။၂၁၄။

ကေစ္စဘာဝနာမယ (တိ) [ကေစ္စဘာဝနာ+ မယ] အချို့သော ဘာဝနာဖြင့်ပြီးသော။ သုတမယာယ, စိန္တာမယာယ, ကေစ္စဘာဝ-နာမယာယ စ အဘိဝိသိဋ္ဌာယ ပညာယ ဥတာ အဘိညာတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၀၇။

ကေစ္စဘူတဒဿန (ထီ၊နာ) [ကေစ္စဘူတ+ ဒဿန] အချို့သောဘုတ်ပြိတ္တာကို-သိမြင်-ကြည့်ရှု-ခြင်း။ တိရောကုဋ္ဋေန ရတနသုတ္တေ ဝုတ္တဘူတေသု ကေစ္စဘူတဒဿနံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၁၉၈။

ကေစ္စဘေဒ (ပု) [ကေစ္စ+ဘေဒ] အချို့သော အထူးအပြား။ စာတုမဟာရာဇိကာနံ ကေ-စ္စဘေဒေါ မဟာသမယသုတ္တဝသေန ဒီပေ-တဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂၅။

ကေစွမတဒဿန (နာ) [ကေစွမတ+ဒဿန] အချို့သောဆရာတို့၏ အယူကို-ပြခြင်း-ပြကြောင်းစကား။ အဋ္ဌကထာယံ ပနာတိ ကေစွမတဒဿနံ။ အနုဋီ၊၂။၁၃။

ကေစွမတ္ထီ (ကေစ္ဆံ အတ္ထီ)တိကထာ (ထီ) [(ကေစ္ဆံ+အတ္ထိ+ဣတိ=) ကေစွမတ္ထီတိ+ကထာ] အချို့ရှိ၏ဟု ဖြစ်သော-စကား-အယူဝါဒ။ ("အတိတ်တရား ရှိပါ၏လော" စသည်ဖြင့် သကဝါဒီ က မေးသောအခါ "အချို့ ရှိ၏။ အချို့ မရှိ" စသည်ဖြင့် ဖြေဆိုသော ပရဝါဒီတို့၏ အယူဝါဒ။) ဣဒါနိ ကေစ္ဆံအတ္ထီတိကထာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅ရ။ အတီတေသု ဝိပါက-ဓမ္မဓမ္မေသု ကေစ္ဆံ အဝိပက္ကဝိပါကမေဝ အတ္ထိ, နဣတရန္တိ ပဝတ္တာ ကေစွမတ္ထီတိ-ကထာ။ မောဟဝိစ္ဆေဒနီ။၃ရ၃။

ကေစွရူပ (နာ) [ကေစွ+ရူပ] အချို့သောရုပ်။ ဝေမေဝ ပန နဟေတုပစ္စယာဒီသုပိ ကေ-စွရူပဿ ပစ္စယုပ္ပန္နတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊၃။ ၂၁၃။ (-အနုဋီ၊၃။ ၂၈၅။)

ကေစွရူပဂ္ဂဟဏ (နာ) [ကေစွရူပ+ဂဟဏ] ကေစွရူပ-သဒ္ဒါ။ ကေစွဿ ရူပဿာတိ အဟေတုကစိတ္တသမုဋ္ဌာနဿ။ ဣတော ပရေသုပိ ကေစွရူပဂ္ဂဟဏေ ဧသေဝ နယော။ အနုဋီ၊၃။ ၂၉၀။

ကေစွဝသန (တိ) [ကေစွ+ဝသန] အချို့သော အဝတ်ရှိသော၊ အဝတ်တစ်ထည်ကိုသာဝတ်သော၊သူ။ ကေစွဝသနာ နာရီ၊ မိဂီ ဘန္တာ-ဝုဒိဂ္ဂတိ။ ဇာ၊ ၂။၄၀။ ကေစွဝသနာတိ ကေစ္ဆိကဝသနာ၊ ကေဝတ္ထနိဝတ္ထာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂ ၂ရ။

ကေစွဝါဒ (ပု) [ကေစွ+ဝါဒ] အချို့သောဆရာတို့၏ အယူဝါဒ၊ ကေစ္ဆေဝါဒ။ သော ပေါရာဏေဟိ အနနုဿုတောတိ ကေစ္ဆ-ဝါဒေါ နာမ ကတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၃ရ။

ကေစွသံကိလေသသုဒ္ဓိ (ထီ) [ကေစွသံကိလေသ+သုဒ္ဓိ] အချို့သောကိလေသာတို့-မှ-၏-စင်ကြယ်ခြင်း။ ကေစွသံကိလေသ-သုဒ္ဓိယာ ပန အစ္ဆန္ဒဝိသုဒ္ဓိယာ အာရမ္ဘက-ကရဏတော စ ဝေါဒါနန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။၄၈၈။

ကေစွသမာဓိသမ္ဘဒါ (ထီ) [ကေစွသမာဓိ+သမ္ဘဒါ] အချို့သောသမာဓိ-နှင့်-၏-ပြည့်စုံခြင်း။ တံ ဟေဋ္ဌာဒဿိတံ မေတ္တာဒိဘာဝနံ ဗြာဟ္မ-ဏဿ သခ်ေပန ဥပဒိသန္တေနဿ ကေ-စွသမာဓိသမ္ဘဒါ ... ဒဿိတာ။ မ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၈ ၂။

ကေစွသဿတ (ပု) [ကေစွ+သဿတ] အချို့သော သတ္တဝါသခ်ိရတို့-မြဲခြင်းရှိ၏-မြဲ၏-ဟူသောအယူ၊ ကေစ္ဆသဿတအယူ။ အညထာတိပိ မေ နောတိ သဿတတော အညထာ ဝုတ္တံ ကေစ္ဆသဿတံ ပဋိက္ခိပတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၁၊၁၃ရ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၅၉။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄၃။ ဝိမတိ၊၁။၃၁။) ကေစွသဿတိက-လည်းကြည့်။

ကေစွသဿတဒိဋ္ဌိ (ထီ) [ကေစွသဿတ+ဒိဋ္ဌိ] အချို့သောသတ္တဝါသခ်ိရတို့ မြဲ၏-ဟူသော

အယူ-ဟုယူခြင်း၊ ကေစ္စသဿတ အယူ။ ဟောတိ စ နစ ဟောတိတိ ဂဏ္ဍတော တတိယာ ကေစ္စသဿတဒိဋ္ဌိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၁၂။

ကေစ္စသဿတဒိဋ္ဌဘယ (ပု၊နှ) [ကေစ္စသဿတဒိဋ္ဌ+ဘယ] ကေစ္စသဿတအယူ ဟူသော ဘေး။ သော စ အညော စာတိ ပုဗ္ဗော ကေစ္စသဿတဒိဋ္ဌဘယေန (ပဋိ-ကွိပတိ)။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂ရ။

ကေစ္စသဿတဝါဒ (ပု) [ကေစ္စသဿတ+ဝါဒ] (၁) ကေစ္စသဿတအယူ။ (တိ)(၂) ကေစ္စသဿတအယူရှိသော၊သူ။ **(၁)** တတိယ-ဝါဒေန စတ္တာရော ကေစ္စသဿတဝါဒါ ဝုတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၅။)

(တိ)(၂) စတ္တာရော ဇနာ သဿတဝါဒါ နာမ၊ စတ္တာရော ကေစ္စသဿတဝါဒါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃ရ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀၉၊ ၃၁၃။ ဝိမတိ၊၁။၆၀။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀၉။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၂၂။) ကေစ္စသဿတိက-လည်းကြည့်။

ကေစ္စသဿတဝါဒီ (တိ) [ကေစ္စသဿတဝါဒ+ဣ] ကေစ္စသဿတအယူရှိသော၊သူ။ တ-မေဝ ဂဟေတ္တာ "သဿတဝါဒီ အဟ"န္တိ ကေစ္စသဿတဝါဒိနာ သဒ္ဒီ နဝိဝဒတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၅။ (-သာရတ္ထ၊၁။၁၄၃။)

ကေစ္စသဿတိက (တိ) [ကေစ္စသဿတ+ဏိက] အချို့သော သတ္တဝါသင်္ခါရတို့-မြဲခြင်းရှိ၏-မြဲ၏-ဟူသော အယူဝါဒရှိသော၊ ကေစ္စသဿတ အယူရှိသော၊သူ။ သန္တိ ဘိက္ခဝေ ဧကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ ကေစ္စ-သဿတိကာ ကေစ္စအသဿတိကာ။ ဒီ၊ ၁။၁၆။ (-ပဋိသံ။၁၅၄။) ကေစ္စသဿတိ-ကာတိ ကေစ္စသဿတဝါဒါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ ကေစ္စံ သဿတန္တိ ဝါဒေါ ကေစ္စသ-သဿတော၊ သော ဧတေသံ အတ္ထီတိ ကေစ္စသဿတိကာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၉။ သ-တ္တေသု, သင်္ခါရေသု စ ကေစ္စံ သဿတ-မေတသ္မာတိ ကေစ္စသဿတော၊ ဝါဒေါ၊ သော ဧတေသန္တိ ကေစ္စသဿတိကာ တဒ္ဓိတဝသေန။ သမာသဝသေန ပန ကေစ္စသဿတော ဝါဒေါ ဧတေသန္တိ ကေစ္စသဿတဝါဒါ။ သေ နယော ကေစ္စ-အသဿတပဒေပိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၁။ သတ္တေသု သင်္ခါရေသု ဝါ ကေစ္စံ သဿတံ တေသ္မာတိ ကေစ္စသဿတော၊ ကေစ္စသ-သတဝါဒေါ။ သော ဧတေသမတ္ထီတိ ကေစ္စသဿတိကာ၊ ကေစ္စသဿတဝါဒိ-နော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၃၉၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၈။ ဝဇိရ။ ၂ရ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၂။)

ကေစ္စသဿတိကပက္ခ (ပု) [ကေစ္စသဿတိက+ပက္ခ] ကေစ္စသဿတအယူရှိသူတို့၏ အသင်းအပင်း။ အညတ ဝိသေသလာဘီ သဿတဝါဒီ ကေစ္စသဿတိကပက္ခံ အဓိ-စ္စသမုပ္ပန္နိကပက္ခံ ဝါ ဘဇေယ္ယ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၄၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၁။

ကေစ္စသဿတိကမတဒဿန (နှ) [ကေစ္စသ-ဿတိကမတ+ဒဿန] ကေစ္စသဿတ

အယူ ရှိသူတို့၏အယူကိုပြခြင်း။ ဣဒံ ပန ယာထာဝသဘာဝဒဿနဝသေန ဝုတ္တံ၊ နပန ကေစ္စသဿတိကမတဒဿနဝသေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၁။

ကေစ္စသာဝကဟောဓိသတ္တ (ပု) [ကေစ္စ+သာဝကဟောဓိသတ္တ] အချို့သောသာဝက အလောင်းအလျှာအဖြစ်ဖြင့် သစ္စာလေးပါး သိလတ္တံ့သော ပုဂ္ဂိုလ်။ အာဒိသဒ္ဒေန ပုရိတပါရမီကာ ပစ္စေကဟောဓိသတ္တာ ကေစ္စသာဝကဟောဓိသတ္တာ စ သင်္ဂယ္ဟန္တိ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၂၇။

ကေစ္စသုဂတိ (ထီ) [ကေစ္စာ+သုဂတိ] အချို့သောသုဂတိဘုံ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေစ္စသုဂတိစုတိ (ထီ) [ကေစ္စသုဂတိ+စုတိ] အချို့သော-သုဂတိဘုံမှ ရွှေ့လျှောခြင်း-သုဂတိ စုတိ။ ကေစ္စသုဂတိစုတိယာ ကေစ္စဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓိ။ အဘိ၊ဋီ၊၂။၁၅၄။ (-မူလဋီ၊၂။၁ဝ၉၊၁၁ဝ။) ကေစ္စသုဂတိတိ မဟဂ္ဂတဝဇ္ဇသုဂတိ အဓိပ္ပေတာတိ အာဟ "ရူပါ-ရူပါဝစရာန"န္တိ အာဒိ။ အနုဋီ၊၂။၁၂၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁ဝ။)

ကေစ္စာပတ္တိဝုဋ္ဌာန (နာ) [ကေစ္စာပတ္တိ+ဝုဋ္ဌာန] အချို့သောအာပတ်မှ-ထ-လွတ်မြောက်-ခြင်း။ ကေစ္စာပတ္တိဝုဋ္ဌာနံ ဟိ ကမ္မတောပိ ဟောတိ အကမ္မတောပိ။ ကင်၊ဋီ။၅၈။

ကေစ္စာဘိညာ (ထီ) [ကေစ္စာ+အဘိညာ] အချို့သော အဘိညာဉ်။ နနု စာယံ သုနက္ခတ္တော လောကယဏ္ဍာနာနိ, ကေစ္စာဘိညဉ္ဆ ဥပ္ပါဒေသိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂။

ကေစ္စာသဝပရိက္ခယ (ပု) [ကေစ္စာသဝ+ပရိက္ခယ] အချို့သောအာသဝတရားတို့၏ ကုန်ခမ်းခြင်း။ မာ မည်တိ မညနာနံ ဝိပ္ပကတ-ပ္ပဟာနတာဂဟဏေန ကေစ္စာသဝပရိ-က္ခယော ဒီပိတော ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၂၉။

ကေစ္စာသဝပရိက္ခယဝစန (နာ) [ကေစ္စာသဝပရိက္ခယ+ဝစန] "အချို့သော အာသဝတရားတို့၏ကုန်ခမ်းခြင်း"ကို ဟောတော်မူခြင်း။ ကေစ္စာသဝပရိက္ခယဝစနတော သဒ္ဓါဓိမုတ္တသ သေက္ခဘာဝေါ ဝိညာယတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၆၅။

ကေစ္စာသာဓာရဏ (တိ) [ကေစ္စ+အသာဓာရဏ] အချို့သောအကြောင်းနှင့် မဆက်ဆံသော။ တသ္မိဉ္စိ ဟေတုသမူဟေ ကေစ္စာ-သာဓာရဏဠွေတံ ဖလံ, ကေစ္စေဟေ စ နိဗ္ဗတ္တေတဗ္ဗံ သိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၃၄။

ကေစ္စီက (တိ) [ကေစ္စ+ဏိက] (၁) တစ်ခု-တစ်လွှာ-နှင့်ယှဉ်သော၊ တစ်ထပ်-တစ်လွှာ-ရှိသော(သင်္ကန်း)။ (၂) အချို့သော၊ တစ်ခု-တစ်ထည်-သော။ **(၁)** အမှာကံ ပန တိ-စီဝရံ အနုဇာနာတီတိ ဝစနဿ သြကာသံ ဥပစ္ဆိန္နိတုံ ဒိဂုဏံ သံဃာဋိ အနုဇာနာတိ၊ ကေစ္စီကေ ဏ္ဍတရေ။ ဝိ၊ဋီ၊၃။၄ဝ၉။ တသ္မာ ကေစ္စီကာပိ သံဃာဋိ ဝဋ္ဋတိ။ ဝဇိရ။၂၃၂။ ကင်၊ဋီ။ရ၂။ ကေစ္စီယ (၂) လည်းကြည့်။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေစ္စီကဝသန (တိ) [ကေစ္စီက+ဝသန] အချို့

သောအဝတ်ရှိသော၊ အဝတ်တစ်ထည် ကို သာဝတ်သော၊သူ။ ကေစ္စဝသန-ကြည့်။

ကေစ်ယ (တိ) [ဇကေစ္စ+ဏ္ဍယ] (၁) အချို့သော၊ သူ။ (၂) အချို့-တစ်ခု-တစ်ထပ်-တစ်လွှာ-နှင့်ယှဉ်သော၊ တစ်ထပ်-တစ်လွှာ - ရှိသော (သင်္ကန်း၊ ကိုယ်ဝတ်ကေသီသင်္ကန်း၊ ခါးဝတ်သင်းပိုင်။)

(၁) သစ္စံ ကိရေဝမာဟံသု၊ နရာ ကေစ်ယာ ဏ္ဍမ။ ဇာ၊၁။၁ရ။ ဏ္ဍတ္ထိပိ ဟိ ကေစ်ယာ သေယျာ။ သံ၊၁။ရ၆၊(-၂၀၁။ ဇာ၊၁။၂ရ၁။ ဇာ၊၂။၃၅၄။) နရာ ကေစ်ယာ ဏ္ဍာတိ ဏ္ဍဧကစ္စေ ပဏ္ဍိတပုရိသာ။ ဇာ၊ ၆၊၁။၃၄၄။ သေယျာတိ ဒန္ဓပညဿ လေ-မ္ဗုဂပုတ္တတော ကေစ္စာ ဏ္ဍတ္ထိယေ သေယျာ။ သံ၊၆၊၁။၁၄၂။ (-သုတ္တနိ၊၆၊၁။၂ရ၃။ ဇာ၊ ၆၊၄။၂ဖ၀။ ဇာ၊၆၊ရ။၃၃၃။) ကေစ်ယောတိ ကေစ္စော မိတ္တဒုတ္ထိ။ စရိယာ၊၆။၁၄ဖ။ ကေ-စ္စမေ၀ ကေစ်ယာ။ ပြည်၊ဇာတ်၊သျှ၊၁။ ၆၂။

(၂) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ တိစီ၀ရံ ဒိဂုဏံ သင်္ဃာဋိ ကေစ်ယံ ဥတ္တရာသင်္ဂံ ကေစ်ယံ အန္တရ၀ါသကံ။ ဝိ၊၃။၄၀၂။ ကေ-စ်ယန္တိ ကေပဋ္ဌံ။ ဝိ၊၆၊၃။၄၀၉။(-ဝိ၊သင်္ဂ ဟာ။၄၅ရ။) ကေစ်ယန္တိ ဏ္ဍ ကေစ္စသဒ္ဒါ ကေပရိယာယောတိ အာဟ "ကေံ ပဋ္ဌ"န္တိ။ ဏ္ဍမိနာ ကောယေ၀ ကေစ္စောတိ ကတ္တာ သကတ္ထေ အစ္စပစ္စယောတိ ဒသ္သေတိ။ "ပဋ္ဌ"န္တိ ဏ္ဍမိနာ ကေစ္စေန နိယုတ္တံ ကေ-စ်ယန္တိ ဝစနတ္ထံ ကတ္တာ နိယုတ္တတ္ထေ ပ၀-တ္တသ ဏ္ဍယပစ္စယသ သရူပံ ဒသ္သေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၈၁။ ကေစ်-လည်းကြည့်။ (ဝိ၊ပိ၊ဓာန်-၌ "ကေံ ပဋ္ဌလံ စီယတေ ယတ္ထ"ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ "ကေစီသယ်နှ်း"ဟု ပြန်သည်။)

ကေစ်ယသတ္တ (ပု) [ကေစ်ယ+သတ္တ] အချို့သော သတ္တ၀ါ။ သမ္ဘ၀ေါ ကာမဓာတုယံ ကေစ်ယသတ္တာနံ ဏ္ဍန္ဒြိယပရိပါကပစ္စယော အာပေါဓာတုယာ ပ၀တ္တိအာကာရ၀ိသေ-သော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၀ဖ။

ကေစ်ီ[1] (တိ) [ကေစ္စ+ဏ္ဍီ] တစ်ထပ်-တစ်လွှာ-ရှိသော(သင်္ကန်း)။ အဟတာဟတကပ္ပါနံ၊ သင်္ဃာဋိ ဒိဂုဏာ သိယာ။ ကေစ်ယော-တ္တရာသင်္ဂေါ၊ တထာ အန္တရ၀ါသကော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဂါထာ။၄၄။ ကေစ်ံ ကေပဋ္ဌံ အသ အတ္ထိတိ ကေစ်ီ၊ ကေပဋ္ဌေါတိ အတ္ထော။ နိပါတော ၀ါ ကေစ်ီ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဋီ၊သစ်။၂ရ၆။ ("ကေစ်ယော" ဟူသော ပုဒ်ကို "ကေစ်ီ"ဟူသော ပရိယာယ်ပုဒ်တစ်ပါး ဖြင့် ဖွင့်ပြသည်။) ကေစ်ယ-လည်းကြည့်။

ကေစ်ီ[2] (ဗျ) [နိပါတ်] တစ်ထပ်-တစ်လွှာ-ရှိသော(သင်္ကန်း)။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေစ္စေယျ (တိ) [ကေစ္စ+ကေယျ] အချို့သော။ ဟတ္ထိဟိ အသ္သေဟိ ရထေဟိ ပတ္တိဘိ၊ ပရိ၀ါရိတာ မုစ္စရေ ကေစ္စေယျာ။ ဇာ၊၁။ ၃၅၄။ မုစ္စရေ ကေစ္စေယျာတိ ဘေတေဟိ ဟတ္ထိအာဒီဟိ ပရိ၀ါရိတာ ကေစ္စေ ပစ္စာ-မိတ္တာနံ ဟတ္ထတော မုစ္စန္တိ။ ဇာ၊၆၊၄။၅၀၂။

ကေဆ္ဆဒန (တိ) [ကေ+ဆဒန] တစ်ခုသော

အမိုးရှိသော။ ပရိမဏ္ဍလ် ဝါ စတုရဿ် ဝါ ကေစ္ဆဒနာယ ဂ္ဗဟမာလာယ သတဂ္ဃ် စေပိ သေနာသနံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃၃။ (–သာရတ္ထ၊၃။၈။)

ကေစ္ဆန္ဒ (တိ) [ကေ+ဆန္ဒ] တူသောအလိုဆန္ဒ ရှိသော၊သူ။ ယေ တေ ပြာဟွကေန သဒ္ဓိ ကေစ္ဆန္ဒာ(စူဋဋနီ။၄၀)တိ ယေ ဧတေ အဇိ-တမာဏဝေန ကလျာဏဆန္ဒေန ကေဠာ-သယာ။ စူဋဋနီ၊ဌ။၈။ (–ဝိ၊ဌ၊၁။၂၉၇။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၃၀၃။)

ကေစ္ဆန္ဒရုစိသမာစာရ (တိ) [ကေ+ဆန္ဒရုစိ သမာစာရ] တူသော ဆန္ဒ, နှစ်သက်ခြင်း (=အကြိုက်), အကျင့်ရှိသော၊သူ။ တိတ္ထိ-ယ တိတ္ထိယသာဝကေဟိ သဒ္ဓိ ကေစ္ဆန္ဒရုစိ-သမာစာရတာ။ မဟာနိ၊ဌ။၄၀၀။

ကေစ္ဆန္ဒ (တိ) [ကေ+ဆန္ဒ] တစ်ခုသော အမိုး ရှိသော၊ တစ်ဖက်မှမိုးအပ်သော (ကျောင်း)။ သဟ ဝါ သေယ်ျ ကပ္ပေယ်ျာတိ ကေစ္ဆန္ဒေ ဥက္ခိတ္တကေ နိပန္နေ ဘိက္ခု နိပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊၂။ ၁၈၀။ (–ဝိ၊ဌ။၄၈၄။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၂။) နာနူ-ပစာရေ ကေစ္ဆန္ဒေ နိပဇ္ဇေယ်ျ။ ကခ်ိ။၂၅၀။ ကေတော ဆန္ဒံ ကေစ္ဆန္ဒံ၊ ကိန္တံ၊ သေနာ-သနံ။ ကခ်ိ။မဟာဋီ၊၄။၁၉၈။

ကေစ္ဆရာ (ထီ) [ကော+အစ္ဆရာ] (၁) လက်-တစ်တို့၊ လက်တစ်ကော်။ (၂) လက်ဖျစ်-တစ်တွက်။ **(၁)** လဒ္ဓါ တေ ကေစ္ဆရမတ္တာ သိဒ္ဓတ္ထကာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၄၄၅။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။၂၆၀။ **(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေစ္ဆရာ(ရ)ကွက (ပု) [ကေစ္ဆရာ+ခက] လက်ဖျစ်တစ်တွက်ခက။ ကေစ္ဆရာကွကေ ပဝတ္တစိတ္တသ။ မိလိန္ဒ။၁၀၉။ ဝေ၀ ဝေဒနာပိ ... ကေစ္ဆရကွကေ ကောဋိသတသဟဿ-သခါ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္တာ နိရုဇ္ဈတိ။ သံ၊ဌ၊ ၂။၂၉၅။ (–အဘိ၊ဌ၊ ၂။၃၁။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၂၅၁။)

ကေစ္ဆိကာက (တိ) [ကေစ္ဆိ+ကာက] မျက်စိ-တစ်ဘက် ကန်းသော၊သူ။ ကာကောတိ ကေစ္ဆိကာကော ဥဘယစ္ဆိကာကော ဝါ။ အံ၊ဌ၊ ၂။၃၂၁။

ကေစ္ဆိဂ္ဂလ(ဌ) (တိ) [ကေ+ဆိဂ္ဂလ(ဌ)] တစ်-ပေါက်တည်းရှိသော။ သေယ္ယထာပိ ဘိက္ခဝေ ပုရိသော ကေစ္ဆိဂ္ဂလံ ယုဂံ မဟာသမုဒ္ဒေ ပက္ခိပေယ္ယ။ မ၊၃။ ၂၀၈။ သံ၊၃။၃၉၈။ (ထေရီ၊ဌ။ ၂၉၅–ဌ် ကေစ္ဆိဂ္ဂဋ်–ဟုရှိသည်။)

ကေစ္ဆိဒ္ဒ (နာ) [ကေ+ဆိဒ္ဒ] (၁) တစ်ခုသော-အပေါက်။ (တိ)(၂) တစ်ခုသောအပေါက်-ရှိသော၊ တိုးလျှိုပေါက်သော။ **(၁)** ပုရ-တ္ထိမသမုဒ္ဒေ ... ဝါတဝေဝေန ပရိဗ္ဗမန္တသ-ယုဂသ ကေစ္ဆိဒ္ဒံ။ ထေရီ၊ဌ။ ၂၉၅။ ယုဂ-ဆိဒ္ဒ-လည်းကြည့်။ **(တိ)(၂)** ကေနဋ္ဌ အာ-ဟရာပေတ္တာ ကောဋိယံ ဂဟေတ္တာ ဓမ်ိ၊ သဗ္ဗော ကေစ္ဆိဒ္ဒေါ အဟောသိ။ မ၊ဌ၊၃။ ၁ ၂၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၃၄။ (–ဇာ၊ဌ၊၁။၁၈၈။ မ၊ ဋီ၊၃။၈၁။)

ကေဆက (ပု) [ကေ+ဆက] တစ်ခဲနက်-တစ်ပြိုင်နက်–သော ပွဲသဘင်။ ဝေ၀ သက-လစက္ကဝါဠဂဗ္ဘေ ကောလက်ာရေ ကေ-ဿဝေ ကေဆကေယေ၀ စ ဇာတေ

သတ္တာ နာဂါနမနုဂ္ဂဟံ ကရောန္တော ကေ-ရတနနာဝံ အဘိရုဟိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၇၇။

ကေဆတ္တိယ (တိ) [ကေဆတ္တ+ဣယ] ထီးတစ်လက် လျှုဘုံးသော(ထေရ်)၊ ကေဆတ္တိယ(ထေရ်)။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေ-ဆတ္တိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၂။၃ဖ။

ကေဆတ္တိယထေရ်(၂)ပါး ရှိသည်။ သစ်ပင်ပန်းမာလ်မျိုးစုံ၊ ကျေးငှက် သားရဲ တိရစ္ဆာန်မျိုးစုံ၊ ရေသတ္တဝါ မျိုးစုံတို့ဖြင့် သာယာလှစွာသော စန္ဒဘာဂါ မြစ်ကမ်း၌ တပည့်များစွာ ခြံရံလျက် နေ့ညမပြတ် ဈာန်သမာပတ် ဝင်စားနေသော ရသေ့မြတ်သည် အတ္ထဒဿီဘုရားရှင်ထံ သွားရောက်၍ တရားတော်ကို နာယူကာ တစ်ရက်ပတ်လုံး ဘုရားရှင်အား ထီးမိုးလျက် ပူဇော်ခဲ့လေသည်၊ ဘုရားရှင်က "ထီးအလှူကြောင့် (၇၇)ကမ္ဘာတိုင်တိုင် နတ်ပြည်၌ ဖြစ်လျက် လူပြည်၌ စကြဝဠာမင်းအဖြစ် အကြိမ် (၁၀၀၀)၊ နတ်မင်းအဖြစ် (၇၇) ကြိမ်၊ ပဒေသရာဇ်မင်း အဖြစ် မရေမတွက်နိုင်အောင်ဖြစ်၍ (၁၁၈)ကမ္ဘာအထက် ပွင့်တော်မူလတ္တံ့သော ဂေါတမဘုရားရှင်၏ သာသနာတော်၌ ရဟန္တာဖြစ်လိမ့်မည်" ဟု ဗျာဒိတ်ကြားတော်မူသည့်အတိုင်း "ကေဆတ္တိယ" အမည်ဖြင့် ရဟန္တာ အဖြစ်သို့ရောက်တော် မူသော မထေရ်ဖြစ်သည်။ (အပ၊၁။၄၃၁-၄၃၅။)

နောက်တစ်ပါးမှာ-မီးခဲသမျှ ပူလောင်သော လွင်တီးခေါင်မြေအပြင်၌ ကြွတော်မူသော ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင်အား ထီးဖြူကို လှူဒါန်းခဲ့သော ကောင်းမှုကြောင့် နတ်မင်းအဖြစ် ကမ္ဘာ(၃၀)၊ စကြဝဠာမင်းအဖြစ် အကြိမ် (၅၀၀)၊ ပဒေသရာဇ်မင်းအဖြစ် မရေမတွက်နိုင်အောင် ဖြစ်ပြီးလျှင် ဤဘုရားရှင် လက်ထက်၌ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသော မထေရ်ဖြစ်သည်။ အပ၊၂။၃၅-ဖ။

ကေဆဒနက (တိ) [ကေ+ဆဒန+က] တစ်ခုသောအမိုးရှိသော၊ တစ်ဖက်မိုးသော။ ကေ-ပဿဆဒနကဂေဟ-ကြည့်။

ကေဇ (တိ) [ကေ+ဇန+ကို] (၁) တစ်ခုသော အကြောင်း-အကြောင်းတစ်ခု-ကြောင့်သာ ဖြစ်သော။ (၂) တစ်ခါ၌သာ-တစ်ကြိမ်-မွေးဖွားသော၊သူ(လူ, ခွေး, မြင်း, ဆင် စသည်)။ **(၁)** တတ္ထ ကမ္မဇမေဝ စိတ္တဇမေဝ စ ကေဇံ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၂။ ကေတောဝေ ဇာတံ ကေဇံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၁ဝ။ **(၂)** ကေဇံ ဒ္ဝိဇံ ဝါ ပိ၊ ယောဓ ပါဏံ ဝိဟီသတိ။ သုတ္တနိ။၂၉၈။ ကေဇောတိ ဌပေတ္တာ အ-ဏ္ဍဇံ အဝသေသယောနိဇော၊ သော ဟိ ကေဒါ ဝေ ဇာယတိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁ဖဝ။

ကေဇနပဒ (ပု) [ကေ+ဇနပဒ] တစ်ခုသော ဇနပုဒ်။ ဣမေ ဝေရှပါ ပဏ္ဍိတာ ... ကေ-ယရေ ဝါ ကေဇနပဒေ ဝါ ကေရဋ္ဌေ ဝါ ဝသန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊ဖ။၃၁၁။

ကေဇလဗိန္ဒု (ပုဂ) [ကေ+ဇလဗိန္ဒု] တစ်ခုသော ရေပေါက်၊ ရေတစ်ပေါက်။ တံ သဗ္ဗမ္ပိ ဒုက္ခံ ကေဇလဗိန္ဒုမ္ပိ သကလ-

သမုဒ္ဒလေရသံ ဝိယ ... ဘဂဝါ အဝေါစ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၀၃။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၃၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၅။

ကေဇဝနဝါရ (ပု) [ကော+ဇဝနဝါရ] တစ်ခုသော ဇောရှိသောဝါရ။ ဣတ္ထ စ သညာသင်္ကမ-ဆန္နာ ကေဇဝနဝါရေပိ နာနာဇဝနဝါရေပိ လဗ္ဘန္တိ။ သံ၊ဌ၊၂။၁၂၂။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၃။)

ကေဇဝနဝါရပရိယာပန္န (တိ) [ကေဇဝနဝါရ+ပရိယာပန္န] တစ်ခုသော ဇောရှိသောဝါရ၌ အကျုံးဝင်သော။ ကေဇဝနဝါရပရိယာ-ပန္နာနိ စိတ္တာနိ ကေမက္ခရံ နိဗ္ဗတ္တေန္တိ။ အနုဋီ၊၁။၈၂။

ကေဇဝနဝါရာဝသေသ (တိ) [ကေဇဝနဝါရ+အဝသေသ] တစ်ခုသောဇောဝါရ အကြွင်းရှိသော။ သစေ ဟိ တဿ သံဝဏ္ဏနံ သု-တ္တာ ကေဇဝနဝါရာဝသေသေပိ အာယုသ္မိ အန္တရာ ကာလံ ကရောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။ဖ၁။

ကေဇဝနဝိထိ (ထီ) [ကော+ဇဝနဝိထိ] တစ်ခုသော ဇောဝိထိ။ တတ္ထ (တေသု) ကေ-ဇဝနဝိထိယံ သတ္တသု စိတ္တေသု ... ဒိဋ္ဌဓမ္မ-ဝေဒနီယကမ္မံ နာမ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၀၄။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁ရ၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃၅။

ကေဇာတိ (ထီ) [ကော+ဇာတိ] (၁) တစ်ခုသော ဘဝ။ (၂) တူသောသဘော။ **(၁)** ကေမေဝ တထေဝေကဝိသယဠွေကဇာ-တိယံ။ သင်္ဂဟ။၃၃။ ကေဇာတိယန္တိ ကေသ္မိ ဘဝေ။ ဝိဘာဝိနီ။၁ဖ၈။ **(၂)** အောက်ပုဒ် (၁) ကြည့်။

ကေဇာတိက (တိ) [ကေဇာတိ+က။ ကော+ဇာတိ+က] (၁) တူသောသဘောရှိသော။ (၂) တူသောဇာတ်ရှိသော၊သူ။ **(၁)** ဣဒ္ဓိ ဝါ အနိဋ္ဌ ဝါ ကေဇာတိကမေဝ မနသိက-ရိဿာမိ။ မ၊ဌ၊၄။၁၄၈။ (-ဇာ၊ဌ၊၄။၁၂။ ဝ-ဇိရ။၅၂။ မူလဋီ၊၂။၉၄။) **(၂)** ကေဇာတိကာ အာဂစ္ဆန္တု။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၅ဖ။ (-ဝိ၊ဌ၊၁။ ၁၅ဖ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၄၃။ အဘိ၊ဌ၊၃။၃။ ဝဇိရ။ ၂၀၃။) ကေဇာတိကာတိ သမာနဇာတိကာ။ ပဋိသံ၊ဂ်။ဖ၃။

ကေဇာတိကရူပ (နာ) [ကေဇာတိက+ရူပ] တူသော-တစ်ခုသော-သဘောရှိသောအဆင်း။ မယှံ ကေဇာတိကရူပံ မနသိကရောန္တဿ အဘိဇ္ဈာ ဥပ္ပန္နာ။ ဝဇိရ။၅၂။

ကေဇာတိမန္တ (ပု၊နာ) [ကေဇာတိ+မန္တ] တူသော-ဇာတ်-သဘော-ရှိသောမန္တန်၊ ဇာတ်-သဘော-တူသောမန္တန်။ ကောစရိယကုလေ ဝါ ကေဇာတိမန္တံ ဝါ ဥဂ္ဂဟိတမန္တော မန္တဗန္ဓု။ မဟာနိ၊ဌ။၄ဖ။

ကေဇာတိယ (တိ) [ကေဇာတိ+ဏ္ဍယ] တူသောသဘောရှိသော။ ကေဇာတိယံ ပုန အာ-ရမ္မဏံ ဂဟေတ္တာဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သံ၊ဌ၊၂။၉၃။ ကေဇာတိယန္တိ ရူပါဒိနိလာဒိကေသဘာဝံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁ဝရ။ (-မ၊ဋီ၊၃။၁၄၅။)

ကေဇာတိသမညာ (ထီ) [ကေဇာတိ+သမညာ] တစ်ခုသောဘဝဟု-သမုတ်-ခေါ်ဝေါ်-ခြင်း။ ဘဝတစ်ခုဟူသောအမည်။ တဋ္ဌ ဥပါဒါယ ကေဇာတိသမညာ။ အနုဋီ၊၂။၂ဝ၈။ (-သာ ရတ္ထ၊၂။၂ဖ၈။)

ကေဇာလသမာဟိတ (တိ) [ကေဇာလာ+သမာဟိတ] တစ်ခဲနက်သော အလျှံနှင့် တကွဖြစ်သော။ အဂ္ဂိ ဥဇ္ဇာလယိတ္တာန၊ ကေဇာလသမာဟိတံ။ ဇာ၊၂။၃၁၇။ ဇာ၊၆။ ရ။၂၆၁။

ကေဇာလာ (ထီ) [ကော+ဇာလာ] (၁) တစ်ခဲနက်သော-တစ်ခုတည်းသော-အရောင်-အလျှံ-မီးလျှံ။ (တိ)(၂) တစ်ခဲနက်-တစ်ပြိုင်နက်-အရောင်ရှိ-လင်း-သော။ တစ်ခဲနက်သော အရောင်အလျှံ-ရှိသော။ **(၁)** သာသပမတ္တာယပိ (သာသပမတ္တိယာပိ) ဓာတုယာ သတိ ကေဇာလာဝ ဘဝိဿတိ။ အဘိ၊၆။၂။၄၁၄။ သာရတ္ထ၊၁။၁ရ၄။ **(တိ)(၂)** သကလံ ပဗ္ဗတံ ကေဇာလမကာသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၆။၂၄ရ။ သောပိ ခေါ အဂ္ဂိ ကေဓူမော ကေဇာလော ဟုတ္တာ။ ဇာ၊၆။၁။၂၂၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၆။ ဇာ၊၆။၅။၂၉၁။ ဇာ၊၆။ရ။၂၆၁။ သာရတ္ထ၊၁။၂၈၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၁၉။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၉၃။)

ကေဇာလီ (တိ) [ကေဇာလာ+ဣ] တစ်ခဲနက်-တစ်ခုတည်း-သော-အလျှံ-မီးတောက်မီးလျှံ-ရှိသော။ တတ္ထ တေဇောဓာတုယာ ဥဋ္ဌာနံ, ကေဇာလိ(လီ)ဘာဝေါ စာတိ သဗ္ဗံ သတ္ထု အဓိဋ္ဌာနဝသေနေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၈၄။ မ၊ဋီ၊၃။၂၉၉။

ကေဇာလီဘူတ (တိ) [ကေဇာလာ+ဘူတ။ ဣ-လာ] တစ်ခဲနက်သောမီးတောက်မီးလျှံ သဖွယ်ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ သဇောတိဘူတာ-ယာတိ ကေဇာလိဘူတာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ဖ၆။ (-ထေရီ၊၆။၁ရ၆။ သာရတ္ထ၊၃။၂၁၀။ သံ၊ ဋီ၊၂၊၂ရ၈။)

ကေဇိဝိက (တိ) [ကော+ဇိဝိကာ] တူသော-အသက်မွေးခြင်းရှိသော၊သူ။ ဘိက္ခု သဟ ဇိဝန္တိ ကေဇိဝိကာ သဘာဂဇိဝိကာ သဘာ-ဂဝုတ္တိနော ဟောန္တိ။ ဝိ၊၆။၁။၂၁၀။

ကေဇေ့ဌကသူကရ (ပု) [ကော+ဇေ့ဌကသူကရ] တစ်ကောင်သောအကြီးအမှူးဖြစ်သောဝက်။ သူကရမဒ္ဒဝန္တိ နာတိတရုဏသ နာတိဇ-ဏ္ဍသ ကေဇေ့ဌကသူကရသ ပဝတ္တမံသံ။ ဒီ၊၆။ ၂။၁၅ရ။

ကေဇောတိ (တိ) [ကော+ဇောတိ] တစ်ခဲနက်အလင်းရောင်ရှိသော။ သကလနဂရသ ကေဇောတိဘူတတ္တာ "ဇောတိကော"တိ နာမံ ကရိသု။ ပဋိသံ၊၆။ ၂။ ၂၉၂။ (ဓမ္မ၊၆။ ၂။ ၂၃ဖ-၌ "ကေပဇ္ဇောတဘူတတ္တာ"ဟုရှိသည်။)

ကေဒ္ဓ၊ ကေဒ္ဓ (ဗျ) [(၁) ကေ+ဒ္ဓ။ မောဂ်၊ ၄။၁၁၁။ ကေ+ဒ္ဓ။ ရူ၊သုတ္တ။၄ ၂၀။ ကေဓ ကရောတိတိ ကေဒ္ဓ။ ကေတော ကရော-တိတိ အတ္ထော။ နိတိ၊သုတ္တ။ဝ၃ရ။ (၂) ကေဒ္ဓ (နိပါတ်)။ ရူ၊နှာ။၁၃၃။ ကေဒ္ဓန္တိ ကေတြ။ ရူ၊ဋီ။ဝ၂။ အဲကဗျမ်။ အဲကဗျ (သံ)] (၁) တစ်ခုတည်း၊ တပေါင်းတည်း၊ တစ်စုတည်း၊ တစ်ပြိုင်နက်၊ တကွနက်။ (၂) တစ်နေရာတည်း၌။

(၁) သဗ္ဗေဟေ ကေဒ္ဓ သန္ဓိပတိ-တဗ္ဗံ။ ဝိ၄။ ၂ဝ၈။ (-မ၊ဘ။ ၃၉၁။ ဥဒါန။ ၁၅၉။) သဗ္ဗေဟေ ကေဒ္ဓန္တိ ကဿစိ ဆန္ဒံ အ-

နာဟရိတ္တာ ဂိလာနေပိ တတ္ထေ၀ အာ-
နေတ္တာ ကေတော သန္ဓိပတိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဌ၊၄။
၃၈။ သဗ္ဗေပိ တေ အပရန္တိကေ ကေဠ
နိယျာတေတ္တာ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၁၂။ (-မ၊ဌ၊၂။
၂၇၅။ ဥဒါန၊ဌ။၃၁၁။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၇၇။
ပဋိသံ၊ဂံ။၃၇၂။) ကေဠန္တိ ရာသိကရဏတ္ထေ
နိပါတော၊ ကေဓာ ကရောတိတိ ကေဠန္တိ
နေရုတ္တိကာ၊ ဘာ၀နပုံသကဠေတံ။ သီ၊ဋီ၊
သစ်၊၁။၄၅၃။ ကေတောတိ ဣမိနာ ကေ-
ဠန္တိပဒဿ ကေတောတိပဒေန သမာနတ်
ဒဿေတိ၊ ကေသဒ္ဒတော ဇ္ဈပစ္စယော စ
တောပစ္စယော စ ဝိသေသော။ ပါစိတ်၊
ယော။ ၄၄၁။ (၂) ကေဠ သန္ဓိပါတိသူ(ဇာ၊
၂။၃၇၆) တိ ကေသ္မိ ဌာနေ သန္ဓိပတိသု။
ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၈၄။ ဒွေဠ-လည်းကြည့်။

ကေဠာနိုက (တိ) [ကေဠာန+ဣက] တစ်
ခုသော စျာန်ရှိသော၊ စျာန်တစ်ခုနှင့်ယှဉ်
သော၊ စျာန်တစ်ခု၏အာရုံဖြစ်သော (ကမ္မ
ဋ္ဌာန်း)။ ဣတ္ထကာနိ ကေဠာနိကာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ
ဋီ၊၁။၁၃၀။

ကေဠာသယ (ပု) [ကေ+အဠာသယ] (၁)
တူသော အလိုဆန္ဒ။ (တိ)(၂) တူသောအလို
ဆန္ဒရှိသော၊သူ။ **(၁)** တတော အယံ
(ဒေသနာ) ဒ္ဝိန္နမ္ပိ အမှာကံ ကေမတိယာ
ကေဠာသယေန စ ဌပိတာ အတိဂရုကာ
ဘ၀ိဿတိ။ မ၊ဌ၊၂။၂၃ရ။ **(တိ)(၂)** အထ-
ဿ အတ္ထနာ ကေဠာသယတံ ဥတ္တာ။ ဓမ္မ၊
ဌ၊၁။၅ရ။ ဧ၀ं ဒ္ဝိန္နမ္ပိ အမှာကံ ကေဠာ-
သယာယ မတိယာ ဒေသိတာ အယံ
ဒေသနာ အဂ္ဂါ စ ဂရုကာ စ ဘ၀ိဿတိ။
မ၊ဌ၊၁။၁၀၃။ သံ၊ဌ၊၂။၆၁။ ကေဠာသယာ-
ယာတိ သမာနာဓိပ္ပါယာယ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၈၈။
သံ၊ဋီ၊၂။ရ၆။

ကေဉ္ဇက (နာ) [ကေ+ဉ္ဇက] တစ်ခုသော
ဉ္ဇက်။ တတော ကေဉ္ဇကဿ ဝိတထ-
ဘာ၀ပ္ပတ္တိဒေါသော။ ဝ၀ီရ။၃၉၉။

ကေဉ္ဇကက္ခက (နာ) [ကေဉ္ဇက+ခက] တစ်ခု
သောဉ္ဇက်-၏ ခက-ဖြစ်ရာခက။ သာ-
ဓိတာ ဟိ မယာ ကေဉ္ဇကက္ခကေ သဗ္ဗံ
ဉ္ဇကံ, တဒညေသဉ္စ တဒဉ္ဇကာနုပ္ပတ္တိ။
ဝ၀ီရ။၃၉၉။

ကေဉ္ဇတက (ပု) [ကေ+ဉ္ဇတက] တစ်
ယောက်သော ဆွေမျိုး။ တေသု ကေ-
ဉ္ဇတကမ္ပိ နာ သြလောကေသိ။ အပ၊ဌ၊
၁။၁၀၆။ (-ဇာ၊ဌ၊၁။၁၀၆။)

ကေဠလိ (ပု) [ကေ+အဠလိ] တစ်ခုသော
လက်အုပ်။ (လက်အုပ်တစ်ကြိမ် ချီမိုး ရှိခိုး
ခြင်း။) ကေဠလိမကာသဟံ။ အပ၊၁။ဧ၃၊
၃၂၄။

ကေဠလိက (တိ) [ကေဠလိ+ဣက] လက်
အုပ် တစ်ကြိမ်-ပြု-ချီမိုး ရှိခိုး-သော၊သူ။
ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေဠလိကော
ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။
အပ၊၁။ဧ၃၊ ၂၆ရ။

"ကေဠလိက"မည်သော မထေရ် နှစ်
ပါး ရှိသည်။ ဤကမ္ဘာမှ ပြန်၍ ရေသော်
(ဧ၁) ကမ္ဘာထက်ဌပ္ပင့်တော်မူသော ဝိပဿီ
မြတ်စွာဘုရားအား ကြည်ညိုဝမ်းမြောက်

စွာ လက်အုပ်တစ်ကြိမ်ချီမိုးရှိခိုးသော ကုသိုလ်ကံကြောင့် ဒုဂ္ဂတိသို့ မလားရောက်မူ၍ ဂေါတမဘုရားပွင့်တော်မူသောအခါ "ကေဠလိက"အမည်ဖြင့် အာသဝေါကုန်ခန်း ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်သော မထေရ်နှင့် (၉၂)ကမ္ဘာထက်၌ ပွင့်တော်မူသော တိဿ မြတ်စွာဘုရားအား ထိုအတူ ရှိခိုးခဲ့ဘူးသောကုသိုလ်ကံကြောင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သော "ကေဠလိက" အမည်ရသော မထေရ်တို့ ဖြစ်ကြသည်။ အပ၊၁။ ၈၉၊၃၂၄။

ကေဠလိကတ္ထေရ (ပု) [ကေဠလိက+ထေရ] လက်အုပ် တစ်ကြိမ်-ပြု-ချီမိုး ရှိခိုး-သော ထေရ်၊ ကေဠလိကထေရ်။ ပုဗ္ဗေ ကတ-ပုညဝသေန ကေဠလိကတ္ထေရောတိ ပါက-ဋော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။

ကေဠလိယ (တိ) [ကေဠလိ+ဏ္ဍယ] လက်အုပ် တစ်ကြိမ်-ပြု-ချီမိုး ရှိခိုး-သော၊သူ။ ဏ္ဍတ္ထံ သုဒ် အာယသ္မာ ကေဠလိယော ထေရော ဏ္ဍမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၃၂၄။

(ဤကမ္ဘာမှ ပြန်၍ရေသော် ကိုးဆယ်လေး(=၉၄) ကမ္ဘာထက်၌ ပွင့်တော်မူသော ရောမသ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအား ကြည်ညို ဝမ်းမြောက်စွာ လက်အုပ်တစ်ကြိမ် ချီမိုး ရှိခိုးသော ကုသိုလ်ကံကြောင့် ဒုဂ္ဂတိသို့ မလားရောက်မူ၍ ဂေါတမဘုရားပွင့်တော် မူသောအခါ "ကေဠလိယ" အမည်ဖြင့် အာသဝေါကုန်ခန်း ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သော မထေရ် ဖြစ်သည်။ အပ၊၁။၃၂၄။)

ကေဋ္ဌ° (နာ) [ကေ+ဌာ+အ။ ကေသ္ဌ (သံ)] (၁) တူသောဌာန။ (ယမိုက်အရကောက်၊ သျှ။) (တိ)(၂) တစ်ခုခု၌ တည်သော။ (က) တစ်ခုသောစိတ်၌ တည်သော။ (ခ) တစ်ယောက်သောပုဂ္ဂိုလ်၌တည်သော။ (၃) တစ်ခုတည်း-တစ်ပင်တည်း-သာလျှင်တည်သော။ **(ခ)** တဒေကဋ္ဌ ပဇဟတိ။ ယမက၊ ၂။၁၄၈။ တေန ကေဋ္ဌံ ယဿတိ တဒေ-ကဋ္ဌော။ ယမိုက်အရကောက်။၄၂၁။

(၂) (က)(ခ) တတ္ထ ကေသ္မိ စိတ္တေ, ပုဂ္ဂလေ ဝါ ဌိတန္တိ ကေဋ္ဌံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄၊၂၅၅။) **(၂)** ဝါတော ဝဟတိ ကေဋ္ဌ(ဇာ၊၁။၁၇)နွဲ့ ပုရတ္ထိမာဒိဘေဒေါ ဝါတော ဝါယန္တော အဂ်ကဋ္ဌာနေ ဌိတံ ကေဋ္ဌံ ကေကမေဝ ဌိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄ရ။

ကေဋ္ဌ၂ (တိ) [ကေ+အတ္ထ] (၁) တူသော-တစ်ခုတည်းသော-သဘော ရှိသော၊သူ။ (၂) တူသောအနက်ရှိသော။ **(၁)** လာဘာလာ-ဘေန ကေဋ္ဌာ၊ တာဒိသာ သမဏာ မမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ (မိလိန္ဒ။၃ရ၀-အလားတူ ဂါထာ၌ "ကေတ္ထာ"ဟု ရှိသည်။ ကေတ္ထ (၄) လည်းကြည့်။) **(၂)** ပရမတ္ထတော ပန ဩဝါဒေါတိ ဝါ အနုသာသနီတိ ဝါ ဟေ ဟေ ကေဋ္ဌေ သမေ သမဘာဝေ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ရရ) ဟေ ဟေ ကေဋ္ဌေတိအာဒိသု ဟော ဟော ကေတ္ထောတိအာဒိနာ အတ္ထော

ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ဌီ၊၁။၁၀ရ။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၆။)

ကေဋ္ဌကထာ (ထီ) [ကော+အဋ္ဌကထာ] တစ်ခု–တစ်ကျမ်း–တည်းသော အဋ္ဌကထာ။ ကေဋ္ဌကထာယ ကုသလသ ဝါ ... ပဋိ–ကွေပ် နိ၀ါရေတိ။ ၀ဗီရ။၁၈။

ကေဋ္ဌာန (နာ) [ကေ+ဌာန] တစ်ဌာန။ (က) တစ်ခုသော–တည်ရာအရပ်–ဌာန–ဒေသ။ (ခ) တစ်ဟူသော ဌာန။ **(က)** ကေဋ္ဌာနေ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၄)တိ စ သင်္ခလိကဗဒ္ဓဘာ၀ေန ကေသ္မိ ပတိဋ္ဌိတောကာသဋ္ဌာနေတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၁။၁ရ၆။ **(ခ)** အစ္ဆိဒ္ဒဂဏနာ နာမ ကေဋ္ဌာနဒသဋ္ဌာနာဒီသု သာရိယော ဌပေ–တွာ အနုက္ကမေန ဂဏနာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂။ မ၊ဋီ၊ ၂။၄ရ။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေဋ္ဌာနဂမန (နာ) [ကေဋ္ဌာန+ဂမန] တစ်ခုသော အရပ်ဒေသသို့ သွားခြင်း။ ဗုဒ္ဓါနံ နိဗဒ္ဓံ ကေဋ္ဌာနဂမနံ နာမ နတ္ထိ မဟာရာဇ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၁။

ကေဋ္ဌာနိက (တိ) [ကေဋ္ဌာန+ဣက] တစ်ခုသော ဌာနရှိသော။ ဇတ္ထ စ ပဌမပစ္ဆိမာနိ ပဌမမဂ္ဂစတုတ္ထဖလ၀သေန ကေဋ္ဌာနိကာနိ။ ဣတိ၀ုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၈။

ကေဋ္ဌ (နာ) [ကေ+အဋ္ဌ] (၁) တစ်ခုသောအရိုး။ (တိ)(၂) တစ်ခုသောအစေ့–အစေ့တစ်ခု–ရှိသော(ထန်းသီး)။ **(၁)** ၀ိဂတမံသာယ ဟိ အဋ္ဌိသင်္ခလိကာယ ကေဋ္ဌမိ၊ ဝါ ကဏ်လ–သဒ္ဒါ နိရုဇ္ဈော။ သာရတ္ထ၊၃။ရရ။ **(တိ)(၂)** ကေဋ္ဌိတာလဖလဗီဇသဏ္ဌာန–ကြည့်။

ကေဋ္ဌိက (နာ) [ကေ+အဋ္ဌိက] (၁) တစ်ခုသော အရိုး။ (၂) တစ်ခုသော–စက်ဆုပ်အပ်သော–စက်ဆုပ်ဖွယ်–အရိုး။ **(၁)(၂)** အဋ္ဌိယေ၀ အဋ္ဌိက်။ ပဋိက္ကူလတ္တာ ဝါ ကုစ္ဆိတံ အဋ္ဌိတိ အဋ္ဌိက်။ အဋ္ဌိသင်္ခလိကာယပိ ကေဋ္ဌိကသ–ပေတမဓိ၀စနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၃။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁ရ၄။

ကေဋ္ဌိတာလပက္ကပမာဏ (တိ) [ကေဋ္ဌိတာလ ပက္က+ပမာဏ] ထန်းသီးမှည့်စေ့တစ်ခု ပမာဏရှိသော၊ အစေ့တစ်ခုပါသော ထန်းသီး မှည့် ပမာဏရှိသော။ ကေဋ္ဌိတာလပက္က–ပမာ၀ေ ကျေနပညာသပိဏ္ဍေ ကတ္တာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေဋ္ဌိတာလဖလဗီဇသဏ္ဌာန (တိ) [ကေဋ္ဌိ တာလဖလဗီဇ+သဏ္ဌာန] အစေ့တစ်ခုရှိသော ထန်းသီး၏ အစေ့–သဏ္ဌာန်ရှိ–နှင့် သဏ္ဌာန်တူ–သော (ဖနောင့်ရိုး)။ ပဏ္ဍိကဋ္ဌိ ကေဋ္ဌိတာလဖလဗီဇသဏ္ဌာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၆။ ကေ၊ အဋ္ဌိ ဗေသ တာလဖလ–သာတိ ကေဋ္ဌိ၊ ကေဋ္ဌိ စ တံ တာလ–ဖလဏ္ဍာတိ ကေဋ္ဌိတာလဖလံ၊ တသ ဗီဇံ၊ ဗေန သဏ္ဌာနံ။ သမ္မော၊ယော။၁၅၈။

ကေဋ္ဌုပ္ပတ္တိက (တိ) [ကော+အဋ္ဌုပ္ပတ္တိ+က] တစ်ခုသော အတ္ထုပ္ပတ်ရှိသော။ ကေဋ္ဌုပ္ပတ္တိက်ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄ရ။

ကေတက္ကုလ (ပုဂ) [ကေ+တက္ကုလ] ဆန်တစ်လုံး၊ ဆန်တစ်စေ့။ တေနေ၀ မဟာ–

ပဓာန် ပဒဟန္တသ ကေတက္ကုလာဒီဟိပိ ကဠာယယူသပသတမတ္တေနာပိ ကာယသ ယာပန် အဟောသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၁။

ကေတက္ကုလနာဠိ (ထီ) [ကော+တက္ကုလနာဠိ] ဆန်တစ်ကွမ်းစား၊ ဆန်တစ်စလယ်။ တေသံ ယာဝဇီဝံ တာယ ကေတက္ကုလနာဠိယာ ဘတ္တံ ပဟောသိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၃။

ကေတန္တ (ပု) [ဧက+တန္တ] တစ်ခုသော ချည်မျှင်၊ ချည်မျှင်တစ်ချောင်း။ ဆိဒ္ဓသ ဟိ အတ္ထန္တရေ ကေတန္တ စေပိ အစ္ဆိန္နော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂ ၂၈။ (–ကခ်။၁၅၅။)

ကေတလ (ထီ၊နဝ) [ကေ+တလ] (၁) တစ်ခု သော–အပြင်–ဘုံအပြင်၊ တစ်ပြင်တည်း။ (၂) တစ်ထပ်၊ တစ်လွှာ။ (တီ)(၃)(က) တစ်ခုသောအပြင်ရှိသော၊ တစ်ပြင်တည်းရှိ–တစ်ပြင်တည်း၌တည်–သော၊သူ။ (ခ) မျက်နှာပြင်တစ်ဖက်ရှိသော။

(၁) ဣမေ တယော ဇနာ ပဌမဇ္ဈာန–ဘူမိယံ ကေတလေ ဝသန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၀၃။ (၂) ကေတလိက–ကြည့်။

(တီ)(၃)(က) အသညသတ္တာ ဒေဝါ ဝေ–ဟပ္ဖလေဟိ သဒ္ဓိံ ကေတလာယေဝ ကေ–သ္မိံ ဩကာသေ ယေန ဣရိယာပထေန နိဗ္ဗတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ အာဂန္တုကပတ္တံ မော–ဃသုတ္တေန သိဒ္ဓိတ္တာ ဌပေန္တိ၊ တတ္ထ အနု–ဝါတေ ယထာ ကေတလံ ဟောတိ၊ တထာ ဟတ္ထေဟိ ယဒ္ဓေဟိ။ ဝဇိရ။၃၁ ၂။

(ခ) အာတတံ နာမ စမ္မပရိယောန–ဒ္ဓေသု ဘေရီအာဒီသု ကေတလံ တူရိယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ဝ၈။ (–ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁၉၃။)

ကေတလတူရိယ (နဝ) [ကေတလ+တူရိယ] မျက်နှာပြင် တစ်ဖက်ရှိသော တူရိယာ။ (တစ်ဖက်ပိတ်စည်၊ အိုးစည်–စသည်။) အာ–တတံ နာမ စမ္မပရိယောနဒ္ဓေသု ဘေရီ–အာဒီသု ကေတလတူရိယံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ဝ၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁ ၂၅။ ကေတလ–တူရိယံ ကုမ္ဘထုနဒဒ္ဒရာဒိ။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၄ဝ။

ကေတလဝါသိက (တီ) [ကေတလ+ဝါသိက] တစ်ခုသောဘုံအပြင်–တစ်ပြင်တည်း–၌ နေ သော၊သူ။ ကေတလဝါသိကာနဉ္စိ သေသ–ဗြဟ္မာနံ စက္ကဝတ္တိဝေတော တသာရမ္မ–ကတ္တာ တတ္ထ ရူပါယတနံ ဥဒ္ဓဋ်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၆၊။

ကေတလဝါသီ (တီ) [ကေတလ+ဝသ+ဏီ] တစ်ခုသောဘုံအပြင်–တစ်ပြင်တည်း–၌ နေ သော၊သူ။ ကေတလဝါသိနော ဧဝ စေတေ သဗ္ဗေပိ ပရိတ္တာဘာ အပ္ပမာဏာဘာ အာ–ဘဿရာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ (–ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၅ ၅။ မ၊ဋီ၊၁။ ၈ ၄။)

ကေတလိက (တီ) [ကေတလ+ဏိက] တစ်ထပ်–တစ်လွှာ–ရှိသော (ဘီနပ်)။ တသေ–ကတလိကာ ဒ္ဒေ စ၊ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ ဥပါဟနာ။ ဝတ္ထရ၊ဂါထာ။ ၈ ၆ ၄။ တာဝ ဗဟုတလိကာ သဒ္ဒမ္ပိ ဇနေယ္ယုံ၊ သဒ္ဒါ စ ဗ္ဗာနကဏ္ဍကော၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ "ကေတလိကာ"တိ။ ဝတ္ထရ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂ ၃ ၄။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁ ၂ ၂–အလားတူ အဓိ

ပွါယ်ရှိသောပါဠိ၌ "ကေပဋ္ဌလိကုပါဟနာ" ဟု ရှိသည်။)

ကေတဋ္ဌက (ပုဒ်နာ) [ကေ+တဋ္ဌက] တစ်ခုသော-ကန်-တစ်ဖက်ဆည်ကန်။ ကေတ-ဋ္ဌကေပိ ကေသရေပိ ကေပွဟာရေနေဝ နဝသီသတိ။ ဇာ၊၆၊၁။၃ဖ၀။

ကေတဋ္ဌကသရ (ပုဒ်နာ) [ကေ+တဋ္ဌကသရ (=တဋ္ဌက+သရ)] တစ်ခုသော တစ်ဖက်ဆည်ကန်ဟူသော အိုင်။ ဧ၀ံ ဇနပဒေပိ ဂါမေပိ ကေတဋ္ဌကသရေပိ ကေပွဟာ-ရေနေ၀ နဝသီသတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၉။

ကေတာလ (ပု) [ကေ+တာလ] (၁) ထန်းတစ်ပင်။ (တိ)(၂) ထန်းတစ်ပင်-ထန်းတစ်ဆင့်-ထန်းတစ်ပြန်-ပမာဏရှိသော။ **(၁)** ကေတာလပွမာဏ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(တိ)** **(၂)** ကေတာလ် ဒ္ဒိတာလ် တိတာလန္ဓိ ယာ၀ သတ္တတာလပွမာဏ် သတ္တကွတ္တဲ့ ဝေဟာသ် အဘုဂ္ဂန္ဓာ။ အပ၊၆၊၁။၉၈။ ဇာ၊၆၊ရ။၁၀၅။

ကေတာလဒ္ဒိပွမာဏ (တိ) [ကေတာလဒ္ဒိ+ပမာဏ] တစ်ခုသောထန်းစေ့ ပမာဏ ရှိသော။ တစ်စေ့သောထန်းသီးလုံး ပမာဏ ရှိသော။(သျှ။) အစေ့တစ်ခုပါသော ထန်းသီး ပမာဏရှိသော။ နေရဉ္ဇရာယ တီရေ သုပွတိဋ္ဌိတေ နာမ တိတ္ထေ ကေတာလဒ္ဒိပွ-မာဏေ ကေ့ကုနပညာသပိဏ္ဍေ ကရောန္တော ပရိဘုဉ္ဇိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၃၉။ (ဇာ၊၆၊၁။၈၁-၌ "ကေဒ္ဒိတာလပဏ္ဍပမာဏေ"ဟုရှိသည်။)

ကေတာလပွမာဏ (တိ) [ကေတာလ+ပမာဏ] ထန်းတစ်ပင်ပမာဏရှိသော၊ ထန်းတစ်ဖျား အမြင့်။ ကေတာလပွမာဏ် ဥဂ္ဂမ္မ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၁။

ကေတာလိသ (တိ) [ကေတာလိသ+အ] လေးဆယ့်တစ်ခုမြောက်။ ကေတာလိသိတော ကပ္ပေ၊ ဗုဒ္ဓေါ နာမသိ ခတ္တိယော။ အပ၊ ၁။၁၇၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၁။

ကေတီသ[1] (ထီ) [ကေ+တီသ။ ကော+တီသ (ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။)] သုံးဆယ့်တစ်ခု။ ကေတ္တီသ[1]-ကြည့်။

ကေတီသ[2] (တိ) [ကေတီသ+အ] (၁) သုံးဆယ့်တစ်ခုအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ (၂) သုံးဆယ့် တစ်ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်း။ သုံးဆယ့်တစ်ခုမြောက်။ **(၁)** ကေတီသာ ယေ ဂရုကာ(ဝိ၊၅။ ၂၅ရ)တိ ဥဘတော အဋ္ဌ ပါ-ရာဇိကာ, ဘိက္ခုနံ တေရသ, ဘိက္ခုနီနံ ဒသ စ သံဃာဒိသေသာ။ ဝဇိရ။၅ဖရ။ (-ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃ ၂။) **(၂)** ကေတ္တီသ[2]-ကြည့်။

ကေတီသကပွ (ပု) [ကေတီသ+ကပွ] သုံးဆယ့်တစ်ခုမြောက်ဖြစ်သောကမ္ဘာ၊ သုံးဆယ့်တစ်ကမ္ဘာထက်။ ကေတ္တီ(တီ)သကပွ-ကြည့်။

ကေတီသကပွဘဒ္ဒရ (နာ) [ကေတီသကပွ+အဘဒ္ဒရ] သုံးဆယ့်တစ် ကမ္ဘာအတွင်း။ ကေ-တီသကပွဘဒ္ဒရေ ဥဘယသုခံ အနုဘ-ဝိတ္ထာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁ဖ၄။

ကေတီသကပွမတ္ထက (ပုဒ်နာ) [ကေတီသကပွ+မတ္ထက] သုံးဆယ့်တစ်ခုမြောက်ကမ္ဘာ၏ အထက်။ ဣမသ္မာ ဟိ ကပ္ပါ ကေတီသ-ကပွမတ္ထကေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀ဖ၊(-၂၀၈။)

ကေတိက (နာ) [ကေ+တိက] မြက်တစ်ပင်။ မေ ဇောသု ကေတိကံ လဂ္ဂ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၉၉။

ကေတိတ္ထ (နာ) [ကေ+တိတ္ထ] တစ်ခုသောရေ ဆိပ်။ ကေတိတ္ထေ နဟာယန္တိ။ ဝိ၊၃။၄၀၈။

ကေတိယ (တိ) [ကေ+တျ။ "တျ" ကို "တယ" ပြု ၊ "ဣ" လာ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။] အချို့သော။ နဝ ဝဿသေ ကေတိယေသု ဝေ၊ အဂါရိသု ပဗ္ဗဇိတေသု စာပိ။ ထေရ။၃၄၅။ ကေတိ-ယေသူတိ ကေစ္စေသု အနဝဋ္ဌိတသဘာ-ဝေသု ပုထုဇ္ဇနေသု။ ထေရ၊ဌ၊၂။၄၀၄။

ကေတိလ (ပုဒ်နာ) [ကေ+တိလ] နှမ်းတစ်စေ့။ တိလဝါဟပက္ခိတ္တံ ကေတိလမ္ပိ "အယံ သော"တိ ဥဒ္ဓရိတ္တာ ဒါတုံ သက္ကောတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၄၅။

ကေတိလတက္ကုလ (ပုဒ်နာ) [ကေ+တိလတက္ကုလ] တစ်ခုသော နှမ်း, ဆံ၊ နှမ်းတစ်စေ့, ဆန်တစ်လုံး။ ယဒါ ပန ဗောဓိသတ္တော ကေတိလတက္ကုလာဒီဟိ ဝိတိနာမေန္တောပိ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၁၃။ (-အပ၊ဌ၊၁။၈၀။ ဇာ၊ဌ၊၁။ရ၈။)

ကေတိလဗီဇ (နာ) [ကေ+တိလဗီဇ] တစ်ခုသော နှမ်းစေ့၊ နှမ်းတစ်စေ့။ အတ္တနော အဂ်ဇာတံ သဗ္ဗန္တိမေန ပမာဏေန ကေ-တိလဗီဇမတ္တမ္ပိ ...ပဝေသေတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၂၂၊ ကင်။၁၀၉။

ကေတုမ္ဘ (ပု) [ကေ+တုမ္ဘ] တစ်ခုသော စလယ်တောင်း။ ကေနာဠိ-ကြည်။

ကေတုလာ (ထီ) [ကော+တုလာ] တစ်ခုသော ချိန်ခွင်။ ကေတုလာယာ(ဒီ၊ဌ၊၁။ဖ၅)တိ ကေမာနေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၅။

ကေတေလ (တိ) [ကေ+တေလ] တစ်ခဲနက်သော ဆီရှိသော။ ဂါမော ကေတေလော အဟောသိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃။ ကင်၊ဋီ၊သစ်။၃၄ရ။ (-သာရတ္ထ၊၃။၂။)

ကေတော (ဗျ) [ကေ+တော။ ရူ။၂ဖ၅။ နီတိ၊ သုတ္တ။၄၉၃။] (၁)(က) အတ္တုတက္ခ၊ တစ်ပေါင်းတည်း၊ တစ်စုတည်း၊ တစ်ခုသော (ခဏ၊ကာလ၊ အသင်းအပင်း-စသည်) ၌။ (ခ) တစ်ပြိုင်နက်၊ တစ်ပြိုင်နက်သောခဏ၌။ (၂) တစ်ခုသော(နံပါး၊ ဘက်-စသည်)မှ။ (၃) တစ်ဦး၏။

(၁)(က) ကေတော(ဝိ၊ဌ၊၃။ရ)တိ အ-နုပသမ္ပဇ္ဇေန သဒ္ဓိံ။ သာရတ္ထ၊၃။၅။ အပုရေ အပစ္ဆာ ကေတော နုပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။ဓ၁။ မ၊ဌ၊၄။ဓ၀။ ကေတောတိ သဟ၊ ကေသ္မိ ကာလေတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ဓ၂။ (-ဝိ-မာန။၉၃။ ဝိမာန၊ဌ။၂ဖ၁။) ကေတော ဥပါလိ ကော(ဝိ၊၄။၃ဖရ)တိ ဓမ္မဝါဒိပက္ခေ ကော။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၁၂။ ကေတော၊ ပုရတော ... ဣစ္ဆာဒီနိ သတ္တမိယတ္ထေ။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၄၉၃။ ကေတော(ပဋိသံ၊ဌ၊၁။ရရ)တိ ကေ-ပယော။ ပဋိသံ၊ဂ်။၉၄။ ကေတော သဒ္ဓီ-ပိတ္တာ(ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၃၁ရ)တိ...ပညာယ ရာသီ ကတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၃၉၃။

(က)(ခ) တ္ထေ စ ဗဟုပိ သမာနဝဿာ ကေတော ပဝါရေတုံ လဘန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။

၃ဖ၀။ ကေတောတိ ကေသ္မိ ခဏေ၊ ကေ-ပဟာရေန ၀ါ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၃၂၅။ **(၂)** ဥက္ခိတ္တကာယာတိ ဥက္ခေပေန၊ ဣတ္ထမ္ဘူ-တလက္ခဏေ ကရဏ၀စန်၊ ကေတော ၀ါ ဥဘတော ၀ါ ဥက္ခိတ္တစီ၀ရော ဟုတ္တာတိ အတ္ထော။ ၀ိ၊ဌ၊၃။၁ဖ၃။ ပပါတန္ဆိ ကေတော ဆိန္နတင်္ဂုံ။ မ၊ဌ၊၁။၈၃။ သော ကေတော သော၀ဏ္ဏမယံ ကေတော ရဇတမယံ သောပါနံ မာပေတ္တာ မဇ္ဈေ မဏိမယံ မာပေတိ။ အံ၊ဌ၊၁။၉၈။ (-မ၊ဌ၊၄။၂၂၄။ အံ၊ဌ၊၂။၁ရ၁။) **(၃)** ကေတောအ၀ဿုတ-ကြည့်။

ကေတောအဓိဋ္ဌာန (နာ) [ကေတော+အဓိဋ္ဌာန] တစ်ပေါင်းတည်း-ပေါင်း၍-အဓိဋ္ဌာန်ပြုခြင်း။ နာနာပရိကမ္မံ နာနာဓိဋ္ဌာနံ ကေတော-ပရိကမ္မံ ကေတောအဓိဋ္ဌာနန္ဆိ စတုက္ကမေတ္တ သမ္ဘ၀တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃ရ၂။

ကေတောအနုဿာ၀န (တိ) [ကေတော+အနုဿာ၀န] တစ်ပြိုင်နက်သောခဏ၌ အတူတကွ-ကမ္မ၀ါစာရှိ-ကမ္မ၀ါစာရွတ် ဖတ်အပ်-သော၊သူ(ရဟန်းလောင်း)။ ဒွေ ကော-နုဿာ၀နေတိ ဒွေ ကေတော အနုဿာ-၀နေ၊ ဧကေန ကေသ, အညေန ဣ-တရဿာတိ ဧ၀ं ဒ္ဒီဟိ ၀ါ အာစရိယေဟိ ဧကေန ၀ါ ကေကွဏေ ကမ္မ၀ါစံ အနု-ဿာ၀ဿေဟိ ဥပသမ္ပာဒေတုံ အနုဇာနာမီတိ အတ္ထော။ ၀ိ၊ဌ၊၃။၃၁၅။ ကောနုဿာ၀နေတိ ဒွေ ကေတောအနုဿာ၀နေ။ တေနေ၀ါဟ "ဒွေ ကေတောအနုဿာ၀နေ"တိ။ တတ္ထ ကေတောတိ ကေကွဏေတိ အတ္ထော၊ ၀ိဘတ္တိအလောပေန စာယံ နိဒ္ဒေသော။ သာရတ္ထ၊၃။၂ဖရ။ (-၀ိမတိ၊၂။၁၃၁။) ဧ-ကာနုဿ၀န-လည်းကြည့်။

ကေတောအ၀ဿုတ (ပု) [ကေတော+အ၀ဿုတ+ဘာ၀] (ရဟန်းဖြစ်စေ, မာတုဂါမ ဖြစ်စေ) တစ်ဦး၏ (ကာယသံသဿဂ္ဂရာဂ ဖြင့်) - စိုစွတ်သည်၏အဖြစ်-စိုစွတ်ခြင်း။ ကေတောအ၀ဿုတေ "ခါဒိဿာမိ ဘုဉ္ဇိ-ဿာမိ"တိ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ။ ၀ိ၊၂။၃၀၀။ ကေ-တောအ၀ဿုတေတိ ဣတ္ထ ဘိက္ခုနိယာ အ၀ဿုတဘာ၀ေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗောတိ မဟာပစ္စရိယံ ၀ုတ္တံ။ မဟာအဋ္ဌကထာယံ ပနေတံ နု ၀ုတ္တံ၊ တံ ပါဠိယာ သမေတိ။ ၀ိ၊ဌ၊၃။၁၈ရ။

ကေတောဥပသမ္ပန္န (တိ) [ကေတော+ဥပ-သမ္ပန္န] **(က)** (ဘိက္ခုသံဃာ) တစ်ဘက်၌ ရဟန်းမိန်းမအဖြစ်သို့ရောက်သော၊သူ။ (ဤရဟန်းမိန်းမများမှာ- မဟာပဇာပတီ ဂေါတမီအမှူးရှိသော သာကီ၀င်မင်းသွီး (၅၀၀)နှင့် ရဟန်းယောက်ျားအဖြစ်မှ လိင်ပြန်သော ရဟန်းမတို့သာ ရှိသည်။ ၀ဇိရ။ ၃၀၄။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၉။ သာရတ္ထ၊၃။၄၃၊ ၄၉၁။ ၀ိမတိ၊၂။၂၁။ ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့ကိုသာ "ဘိက္ခုနီ" ဟုခေါ်ဆိုနိုင်သည်။) **(ခ)** (ဘိက္ခုနီသံဃာ) တစ်ဘက်၌သာ ရဟန်း-မိန်းမ အဖြစ်သို့ရောက်သော၊သူ။ (ဤ"ကေတောဥပသမ္ပန္န"ရဟန်းမသည် အကယ်၍ လိင်ပြန်ခဲ့သော် သာမဏေ အရာ၌သာ တည်သည်၊ ရဟန်းယောက်ျား အဖြစ်၌ မတည်ချေ။ ၀ဇိရ။၉၅။ ဤပုဂ္ဂိုလ်များကို ရဟန်းခံ ကံသောင်ခြင်းအမှု မပြီးစီးမပြည့်

စုံသေးသဖြင့် "ဘိက္ခုနီ" ဟု မခေါ်ဆိုနိုင်။ ဝိ၊၄။၃၇၃။ ဝိ၊၆၊၄။၂၃၈-တို့၌ ထို"ကေတောဥပသမ္ပန္န" (၂)မျိုးလုံးကိုပင် "ဘိက္ခုနီ" ဟု သုံးနှုန်းထားသည်။)

(က) ဣတိ တာ သဗ္ဗာပိ ကေတောဥပသမ္ပန္နာ အဟေသုံ။ ဝိ၊၆၊၄။၁၂၈။ (-ထေရီ၊၆။၄။) ဘိက္ခုနံ သန္တိကေ ကေတောဥပသမ္ပန္နာ နာမ မဟာပဇာပတိပမုခါ ပဉ္စသတသာကိနိယော ဘိက္ခုနိယော။ မဟာပဇာပတိပိ ဟိ အာနန္ဒတ္ထေရေန ဒိန္နဩဝါဒသ ပဋိဂ္ဂဟိတတ္တာ ဘိက္ခုနံ သန္တိကေ ဥပသမ္ပန္နာ နာမ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၄၉၁။

(က)(၁) ကေတောဥပသမ္ပန္နံ ဩဝဒတိ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋသ။ ဝိ၊၂။ရ၄။ (အဋ္ဌကထာ၌"ကေတောဥပသမ္ပန္နာယ" ဟုရှိသည်။) ကေတောဥပသမ္ပန္နာယာတိ ဣတ္ထိဘိက္ခုနီနံ သန္တိကေ ကေတောဥပသမ္ပန္နာယ ယော ဂရုဓမ္မေန ဩဝဒတိ၊ တဿ ဒုက္ကဋံ။ ဘိက္ခုနံ သန္တိကေ ဥပသမ္ပန္နာယ ပန ယထာဝတ္ထုကမေဝ။ ဝိ၊၆၊၃။၅၇။ ဘိက္ခုနံ သန္တိကေ ဥပသမ္ပန္နာ နာမ ပရိဝတ္တလိင်၊ ပဉ္စသတာ သာကိယာနိယော ဝါ။ ဝဇိရ။ ၃ဝ၄။ ကေတော ဥပသမ္ပန္နာယာတိ ဥပယောဂတ္ထေ ဘုမ္မဝစနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၁။ (-ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၃ရ၄။) ဣတ္ထန္နာမာ အယျာ ဣတ္ထန္နာမာယ အယျာယ ဥပသမ္ပဒါပေက္ခာ ကေတောဥပသမ္ပန္နာ ဘိက္ခုနိသ်ယေ ဝိသုဒ္ဓါ။ ဝိ၊၄။၄ရ၁။ ဘိက္ခုနီ နာမ ဥဘတောသ်ယေ ဥပသမ္ပန္နာ။ ဝိ၊၂။ ၈ဝ။ အသ်ဝါသော ဘိက္ခုဟိ ဘိက္ခုနီဟိ စ။ ဝိ၊၅။၃ရ၃။ အယံ ပဏ္ဍာ ကေတောဥပသမ္ပန္နာ ဒွေ ဘိက္ခုနိယော သန္ဓာယ ဝုတ္တာ။ တာသု ဟိ ဘိက္ခုနံ သန္တိကေ ကေတောဥပသမ္ပန္နာယ ဟတ္ထတော ဂဏ္ဍန္ဓသ ပါစိတ္တိယံ၊ ဘိက္ခုနီနံ သန္တိကေ ကေတောဥပသမ္ပန္နာယ ဟတ္ထတော ဂဏ္ဍန္ဓသ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊၆၊၄။ ၂၃၈။ (-ဝဇိရ။၉၅၊ ၂၃၈။)

ကေတောကရက (တိ) [ကေတော+ကရက] တစ်ပေါင်းတည်းပြုခြင်း။ ယထာ ဝါ ဘေသဇ္ဇာနံ ဝါ တေလာနံ ဝါ ဥဏ္ဏောဒကသိတောဒကာနံ ဝါ ကေတောကရကံ "မောဒနာ"တိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊၆၊၁။၁ရ၊ ပဋိသံ၊၆၊၁။၁၁ဖ။

ကေတောကာဇ (ပု) [ကေတော+ကာဇ] တစ်ဘက်-နောက်ဘက်-အစွန်း၌သာ ဝန်ရှိသော ထမ်းပိုး၊ နောက်ဘက်၌သာ ချိတ်ဆွဲ၍ ဆောင်အပ်သောဝန်ရှိသော ထမ်းပိုး။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ကေတောကာဇံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂ရ၈။ ကေတောကာဇ(ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၄ဖ)နှင့် ကေတော ပစ္ဆတောယေဝ လဂ္ဂေတွာ ဝဟိတဗ္ဗဘာရံ။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊ ၂။၃၅၈။ ဥဘတောကာဇ-လည်းကြည့်။

ကေတောဒသ (တိ) [ကေတော+ဒသာ] တစ်ဘက်၌အမြိတ်အဆာရှိသော။ ကေန္ဓလောမိတိ ကေတောဒသံ ဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏံ။ ဒီ၊ ၆၊၁။ရ၃။ အံ၊၆၊ ၂။၁ရ၁။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၉၅။

ကေတောဓရ (တိ) [ကေတော+ဓရ] တစ်ဘက်၌အသွားရှိသော။ ကေတောဓရ ဥဘတောဓရ အသိသတ္တိခုရပ္ပါဒယော ...

အဟေသုံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၀၄။ (–ဒီ၊ဋ၊၂။၃၆။ မ၊ဋ၊၃။၄၅။)

ကေတောပက္ခိက (တိ) [ကေတောပက္ခ+ဣက] တစ်ဘက်သောအဖို့ဌ–ဖြစ်–ပါဝင်–သော၊ သူ။ ဣတရေ ပန သမ္မာဒိဋ္ဌိဝသေန ကေ–တောပက္ခိကာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၉၄။ (–ဝဇိရ။၅၁ရ။)

ကေတောပညတ္တ (တိ) [ကေတော+ပညတ္တ] (ဘိက္ခုဖြစ်စေ, ဘိက္ခုနီဖြစ်စေ) တစ်ဘက်အား ပညတ်အပ်သော။ (ဘိက္ခု, ဘိက္ခုနီ နှစ်ဦးတို့အားပညတ်အပ်သည်မဟုတ်၊ ဘိက္ခုအားဖြစ်စေ, ဘိက္ခုနီအားဖြစ်စေ ပညတ်အပ်သောသိက္ခာပုဒ်။) ဘိက္ခုနီနံ ဒွါဒသ–သိက္ခာပဒါနိ ကေတောပညတ္တာနိ။ ဝိ၊ဋ၊ ၃။၁၉၄၊(–ရရ။)

ကေတောပညတ္တိဒုက (တိ) [ကေတောပညတ္တိ+ဒုက] ကေတောပညတ္တိဒုက်။ (ကေတောပညတ်, ဥဘတောပညတ် နှစ်ခုအပေါင်း။) အနုပဂ္ဂနပညတ္တိဠ္ဍ သမ္ဘတ္ထပညတ္တိဒုကဠ္ဍ ကေ–တောပညတ္တိဒုကဠ္ဍ ဌပေတွာ။ ကခ်။၁၁၀။ (–ကခ်၊ဋီ၊သစ်။၁ရရ။)

ကေတောပရိကမ္မ (နာ) [ကေတော+ပရိကမ္မ] တစ်ပေါင်းတည်း–ပြုအပ်သောပရိကမ်–ပရိကမ်ပြုခြင်း၊ ပေါင်း၍ပရိကမ်ပြုခြင်း။ "သ–ဝါတော ဒေဝေါ ဝဿတူ"တိ ကေတော–ပရိကမ္မံ။ သံ၊ဋ၊၃။၁၃၁။

ကေတောဗဒ္ဓ (တိ) [ကေတော+ဗဒ္ဓ] တစ်ပေါင်းတည်း–ဖွဲ့စပ်–ချည်နှောင်–အပ်သော။ ကေတောဗဒ္ဓံ ဖလကသတမ္မိ မဟိသစမ္ဘ–သတမ္မိ...ဝိနိဝိဇ္ဈိတုံ သမတ္ထော။ အံ၊ဋ၊၂။၂၄၂။

ကေတောဘာဝ (ပု) [ကေတော+ဘာဝ] (၁) တစ်ဘက်သောအဖို့။ (၂) တစ်ဘက်ဌ်အဖို့။ (၁) ကေတောဘာဝေန အတိက္ကန္တမ္မိ ဟိ ပမာဏ် အတိက္ကန္တမေဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ၊၂။ ၁၅၄။ ကေတောဘာဝေန ဒီဃပီဋမေဝ ဟိ အဋ္ဌဂုံလတော ဥစ္စပါဒဏ် နဝဋ္ဌတိ။ ဝိ၊သင်ဟ။၄၅၁။ (–ဝိ၊ဋ၊၄။၅၉။ ဝဇိရ။၁၉၂။) (၂) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကေတောဘာဝိယ (တိ) [ကေတောဘာဝ+ဣယ] တစ်ဘက်ဌ် အဖို့ရှိသော၊ တစ်ဘက်သို့–စောင်း–ညွှတ်–သော။ ယတော ဝံသော နမတိ၊ တတော အနာမေန္တော တံ အာက–ခေန္တော ဝိယ ကေတောဘာဝိယံ ကတ္တာ ဝါတူပထမ္ဘံ ဂါဟာပေတွာ။ သံ၊ဋ၊၃။၂၅၈။ ကေတောဘာဝိယံ ကတ္တာတိ ယထာဝုတ္တံ သတိ သူပဋ္ဌိတံ ကတ္တာ ဩနတံ ဝိယ ကတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၈၀။ အောက်ပုဒ်နှင့်ယှဉ်ကြည့်။

ကေတောဘာရိယ (တိ) [ကေတောဘာရ+ဣယ] တစ်ဘက်ဌ်ဝန်ရှိသော၊ တစ်ဘက်သို့–စောင်း–ညွှတ်–သော။ တာဒိသာနိ ဌာ–နာနိ ယော ခိဏ္ဍာဒိပသုတော ကာယ် အန–ပကဿ ကေတောဘာရိယံ အကတ္တာဝ။ သံ၊ဋ၊၂။၁၅၆။ ကေတောဘာရိယန္တိ ပိဋ္ဌ–ပဿတော ဩနတံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၅၈။

ကေတောဘာဝ (ပု) [ကေတော+ဘာဝ] အတူတကွ၏အဖြစ်၊ အတူတကွဖြစ်ခြင်း။ ကော–ဓိပ္ပါယကထာ–ကြည့်။

ကေတောဘုဥ္ဇန (နာ) [ကေတော+ဘုဥ္ဇန] တစ်ခွက်တည်း၌ တပြိုင်နက် အတူစားခြင်း။ ကေဘာဇနာဒိကထာယံ ကေတောဘုဥ္ဇနံ နာမ ကေသွိ ဘာဇနေ ကေကွကေယေ၀ သဟ ဘုဥ္ဇနံ။ ဝိနယာလင်္ကာရဋီ၊ ၂။၃၅၀။

ကေတော၀စန (နာ) [ကေတော+၀စန] တစ်ပေါင်းတည်း ဆိုခြင်း။ ဣတ္ထိနံ ပုရိသာနဉ္စ ကေတော၀စနေ ပုရိသလိင်္ဂသဗ္ဗာ၀တော။ ၀ဇိရ။၁၈၄။

ကေတော၀ုနန (နာ) [ကေတော+၀ုနန] တစ်ဘက်မှ-တိုးပွားစေခြင်း-ချဲ့ခြင်း။ ကေတော၀ုနံ ဥဘတော၀ုနန(မ၊ဌ၊ ၂။၁၅၈)န္တိ ဣဒံ ခန္ဓာဒိဒေသနာယံ လဗ္ဘတိ။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၉၁။ ဥဘတော၀ုနန-လည်းကြည့်။

ကေတော၀ကိုက(၀ကိုကာ) (ထီ) [ကေတော ၀ကု+ဣက+အာ(ဣတ္ထိပစ္စည်း)။ ကေတော ၀ကု+က+အာ(ဣတ္ထိပစ္စည်း)] တစ်ဘက်၌ တစ်ပေါင်းတည်း ဖြစ်သော အညှာရှိသော၊ တစ်ဘက်၌သာ ပွင့်ညှာရှိသော၊ တစ်ဘက်ပွင့်ညှာဆိုင်သော (ပန်း)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေတော၀ကိုကမာလာ (ထီ) [ကေတော ၀ကိုကာ+မာလာ] တစ်ဘက်ပွင့်ညှာဆိုင်သောပန်း (ပန်းကုံး)။ ကေတော၀ကိုကမာလံ ကရောန္တိပိ ကာရာပေန္တိပိ။ ဝိ၊၁။ ၂၊ရ၄။ ဝိ၊၄။ ၂ ၂၊ ၂ရ။ ကေတော၀ကိုကန္တိ ပုပ္ဖါနံ ၀ကေ ကေတော ကတ္တာ ကတမာလံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၁။ (-သံ၊ဌ၊၁။၁၀၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၁။) ကေတော ပ၀တ္တံ ၀ကုံ ကေတော၀ကုံ၊ ကေတော၀ကုံ တေသာ မာလာယ အတ္ထိ-တိ ကေတော၀ကိုကာ။ စလင်းဂဏ္ဌိ၊၁။၅၁၃။ ကေတော ၀ကုနိ ယဿတိ ဝိဂ္ဂဟော၊ ... အပ္ပတ္ထေ ဝါ သကတ္ထေ ဝါ က-ကာရော ဒဋ္ဌော၊ ဣတ္ထိလိင်္ဂ၀ိသယေ ကကာရ-တော ပုဗ္ဗာကာရဿ ဣကာရာဒေသော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။ ၂၃၁။ ဥဘတော၀ကိုက မာလာ-လည်း ကြည့်။

ကေတော၀ါသ (ပု) [ကေတော+၀ါသ] အတူတကွနေခြင်း။ သံ၀ါသေနာတိ ကေတော-၀ါသေန။ အံ၊ဌ၊၃။ ၅၀။

ကေတော၀ုဋ္ဌာန (ပု) [ကေတော+၀ုဋ္ဌာန] (သင်္ခါရနိမိတ်ဟူသော) တစ်ပါးမှ-တစ်ဘက်မှ-ထခြင်းရှိသော။ ဂေါ်တြဘု တာ၀ နိမိ-တ္တာတော ၀ုဋ္ဌာတိ၊ ပ၀တ္တံ ဆေတ္တိ နု သ-ဣောတိ၊ ကေတော၀ုဋ္ဌာနော ဟေသ။ အ ဘိ၊ဌ၊၁။ ၂ရ၅။ ဥဘတော၀ုဋ္ဌာန-လည်းကြည့်။

ကေတောသုဒ္ဓိ (ထီ) [ကေတော+သုဒ္ဓိ] (၁) တစ်ဘက်မှစင်ကြယ်ခြင်း။ (တီ)(၂) တစ်ဘက်မှ စင်ကြယ်ခြင်းရှိသော။ **(၁)** "သော စ အပဗ္ဗဇ္ဇိတော"တိ၀စနာဘာ၀တော မူဂ-ဿ ပဗ္ဗဇ္ဇသိဒ္ဓိပ္ပသင်္ဂတော ပဗ္ဗဇ္ဇာပိ ကေ-တောသုဒ္ဓိယာ ဟောတိ။ ၀ဇိရ။ ၄၃ရ။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။ ၂ ၅၀။ ပါစိတ်၊ယော။ ၂၀၈။) ဥဘ တောသုဒ္ဓိ-လည်းကြည့်။

(တီ)(၂) ဘိက္ခုဒဏ္ဍိယဿ ကေတော-သုဒ္ဓိဥဘတောသုဒ္ဓိအနုဏ္ဍဌတာ ဟောန္တိတိ ဣမမတ္ထံ ဒဿေတုံ "ယံ ဒါယကေဟိ"-တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၉ ၂။

ကေတောသုဒ္ဓိက (တီ) [ကေတော+သုဒ္ဓိ+က]

တစ်ဘက်မှ စင်ကြယ်ခြင်း ရှိသော။ တေန ပန ဘိက္ခနာ ပံသုကူလိကဿ ဟတ္ထေ ဌပေတ္တာ ဒိန္နံ၊ တံ ကေတောသုဒ္ဓိကံ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၁။

ကေတ္တ၁ (နာ) [ကေ+တ္တ။ ကေတ္ထ (သံ)] (၁) တူသည်၏အဖြစ်။ (၂) တစ်ခုတည်း၏ အဖြစ်။ (က) တစ်ခုတည်းသောအာရုံ၌ တစ်ခုသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော စျာန်။ (ခ) သန္ဓာန်အစဉ် မပြတ်ဖြစ်ခြင်း။ (ဂ) ကေဝုစ်။ (ဃ) အာရုံတစ်ခုတည်း၏ အဖြစ်၊ တစ်ခုတည်းသောအာရုံ။ (င) တစ်ယောက်တည်း၏အဖြစ်။ (၃) တူသော။

(၁) တူသည်၏အဖြစ်။ သခါ သခါတန္တိ အတ္ထတော ကေတ္တာ သခါတေနာတိ ဝစနဿ ကောဌာသေနာတိ အတ္ထော။ ပဋိ သံ၊ဌ၊၂။၈၅။ သာရတ္ထ၊၁။၂၉၆။ (–ဝဇိရ။ ၁၂၈။)

(၂) တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်။ **(က)** တစ်ခုတည်းသော အာရုံ၌တစ်ခုသော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သောစျာန်။ ကေတ္တံ ကေ-တ္တတော သဏ္ဌာနာတိ။ မ၊၁။၄။ ဣဒါနိ တ-မေဝ သမာပန္နကဝါရေန စ အသမာပန္န-ကဝါရေန စ ဒ္ဝိဓာ ဒဿေန္တော ကေတ္တံ နာနတ္တန္တိအာဒိမာဟ။ ကေတ္တန္တိ ဣမိနာ ဟိ သမာပန္နကဝါရံ ဒဿေတိ၊... ကေဘာဝေါ ကေတ္တံ။ မ၊ဌ၊၁။၃၉။ သမာပန္နကဝါရေနာတိ သမာပန္နကပဝတ္တိယာ၊ ရူပါဝစရာရူပါဝ-စရစျာနပ္ပဝတ္တိယာတိ အတ္ထော။ သာ ဟိ ကေသ္မိယေဝ အာရမ္မဏေ ကောကာရေန ပဝတ္တတိတိ ကတ္တာ "ကေတ္တ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋီ၊၁။ရ၊။

(ခ) သန္ဓာန်အစဉ် မပြတ်ဖြစ်ခြင်း။ သန္ဓာနာနုပစ္ဆေဒေါ ကေတ္တံ။ မူလဋီ၊၂။၁၃၁။ **(ဂ)** ကေဝုစ်။ ကေတ္တေ ဝိသတာဒယော။ ဓာန်။၄ရ၃။

(ဃ) အာရုံတစ်ခုတည်း၏အဖြစ်၊ တစ်ခုတည်းသောအာရုံ။ ကေတ္တေ အနဝဇ္ဇ-နဌော အဘိညေယ္ယော။ ပဋိသံ။၁ရ။ ကေ-တ္တေတိ အာရမ္မဏေကတ္တေ၊ ကောရမ္မဏေ-တိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၉၃။ **(င)** တစ်ယောက်တည်း၏ အဖြစ်။ ကေတ္တအည-တ္တပဋိကေ္ခပ-ကြည့်။

(၃) တူသော။ စိတ္တသ အဘိနီဟာ-ရော ကေတ္တံ ဟောတိ(ပဋိသံ။၆၀)တိ ကော ဟောတိ၊ သကတ္ထေ ဘာဝဝစနန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ... ကောဝ ကေတ္တံ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊၁။၂၅၀။

ကေတ္တ၂ (ပု) [ကေ+အတ္တ] (၁) တူသော-တစ်ခုသော-သဘော။ (တိ)(၂)(က) တူ သော-တစ်ခုသော-သဘောရှိသော၊ (သညာ၊ အာရုံ၊ စျာနုပေက္ခာ၊ တည်ကြည်ခြင်း= သမာဓိ= ကေဂ္ဂတာ၊ နိဗ္ဗာန်၊ သတိပဋ္ဌာန်-စသည်။) (ခ) တစ်ဦးသောသတ္တဝါ။ (ဂ) တစ်ခုသောအရပ်။ (ဃ) ရောနှောသော။

(၁) တူသော-တစ်ခုသော-သဘော။ သနိဿယဘူတေန ကေတ္တေန သဟ ဒ-ဿိတတ္တာ အာဟ "သုခေန ဒဿိယတီ"တိ။

ပဋိသံ၊ဌ၊၁။ ၂၉၃။ အနဝဋ္ဌိတတ္တာ ကေ-
တ္တေတိ ဝစနာသေသော။ ပဋိသံ၊ဂ်။ ၂၀၃။

(တိ)(၂)(က) တူသော-တစ်ခုသော-
သဘောရှိသော၊ (သညာ၊ အာရုံ၊ စျာနုပေ
က္ခာ၊ တည်ကြည်ခြင်း=သမာဓိ=ကေဋ္ဌတာ၊
နိဗ္ဗာန်၊ သတိပဋ္ဌာန်၊ ဂ်-စသည်။) ယာယ
ဥပေက္ခာ ကေတ္တာ ကေတ္တသိတာ။ မ၊၂။
၂၇။ ကေတ္တာ ကေတ္တသိတာ စတုတ္ထ-
ဈာနုပေက္ခာ၊ သာ ဟိ ဒိဝသမ္မိ ကေသ္မိ
အာရမ္မဏေ ဥပ္ပဇ္ဇနတော ကေသဘာဝါ။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ ကေတ္တာတိ ကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။
၁၈၈။ ကေတ္တုပဋ္ဌာနဿ အဏ္ဍုပေက္ခနဝ-
သေန ပဝတ္တိယာ ကေတ္တာ။ တေနာဟ
"စတုတ္ထဈာနုပေက္ခာ"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၃။ ကေ-
တ္တာ ကေသဘာဝါ ဇာတိဘူမိအာဒိဝိဘာ-
ဂါဘာဝတော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၈၆။ အရည-
သည်ယေဝ မနသိကရိဿတိ ကေတ္တံ။ အံ၊
၂။၃၀၁။ ကေတ္တန္တိ ကေသဘာဝံ၊ ကေဋ္ဌ-
တာဘူတံ အရညသည်ယေဝ စိတ္တေကရိ-
ဿတိတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။ ဗျာပါ-
ဒေါ နာနတ္တံ၊ အဗျာပါဒေါ ကေတ္တံ။ ပဋိ
သံ။၉၉။ အထ မဂ္ဂေါတိ ကဿ ကေ-
ဝစနံ ? မဂ္ဂဋ္ဌေန ကေတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၄၄။
ကိ နု ခေါ ဘော ဂေါတမ သဗ္ဗမေကတ္တံ။
သံ၊၁။၃၀၅။ ကေတ္တန္တိ ကေသဘာဝံ နိစ္စ-
သဘာဝမေဝါတိ ပုစ္ဆတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ရ၀။
ကေသဘာဝန္တိ ဂ်ံ သဘာဝံ၊ အဝိပရိ-
ဏာမဓမ္မတာယာတိ အာဟ "နိစ္စသဘာ-
ဝမေဝါတိ ပုစ္ဆတိ"တိ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ဧ၉။ ကု-
သလံ ကမ္မံ ကေတ္တံ၊ ... ရူပါဝစရာ-ရူပါ-
ဝစရကမ္မံ ကေတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ (-ပဋိ
သံ။၁၀ ၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈၊ ၂၉၃၊ ၂၉ရ။) ဧ-
ကတ္တသညီ၊ ကေတ္တနိရတ၊ ကေတ္တသမော
သရဏ-တို့လည်းကြည့်။ **(ခ)** တစ်ဦးသော
သတ္တဝါ။ **(ဂ)** တစ်ခုသောအရပ်။ **(ဃ)**
ရောနှောသော။ ကေတ္တရူပ(၁)(၃)(၄)ကြည့်။

ကေတ္တ၇ (နာ) [ကေတ္တ+နယ]ကေတ္တနည်း။
ကေစိ ပန ကေတ္တန္တိ ကေတ္တနယံ ဝဒန္တိ။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။

ကေတ္တ၇ (တိ) [ကေတ္တ+ကာယ] တူသော
သဘောရှိသောကိုယ်ခန္ဓာရှိသော၊သူ။ (ဒုတိ
ယစျာန်ပြဟ္မာ, တတိယစျာန်ပြဟ္မာ။) ကေ-
တ္တရူပ (၂) ကြည့်။

ကေတ္တအညတ္တပဋိက္ခေပ (ပု) [ကေတ္တအည
တ္တ+ပဋိက္ခေပ] တစ်ယောက်တည်း၏အဖြစ်,
အခြားတစ်ယောက်၏အဖြစ်ကို ပယ်ခြင်း။
နေဝ သော ကရောတိတိ ကာရကဝေဒ-
ကာနံ ကေတ္တအညတ္တပဋိက္ခေပဝသေန
ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၅။

ကေတ္တအညတ္တပုစ္ဆာ (ထီ) [ကေတ္တအညတ္တ
+ပုစ္ဆာ] တစ်ယောက်တည်း၏အဖြစ်, အ
ခြား တစ်ယောက်၏အဖြစ်ကို မေးခြင်း။
သော စ အညော စာတိ ကာရကဝေ-
ဒကာနံ ကေတ္တအညတ္တပုစ္ဆာဝသေန ဝုတ္တံ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၅။

ကေတ္တအနုပဋ္ဌာန (နာ) [ကေတ္တ+အနုပဋ္ဌာန]
တစ်ခုတည်းသောအာရုံ၌ (မတုန်လှုပ်သည်
၏ အဖြစ်ဖြင့်) မထင်ခြင်း။ သဒ္ဓိန္ဒြိယဿ

ဝသေန ကေတ္တအနုပဋ္ဌာနံ သဒ္ဓိန္ဒြိယသ ဝသေန အတ္ထဂ်ံမော ဟောတိ။ ပဋိသံ။ ၂၀၃။ ကေတ္တအနုပဋ္ဌာနန္တိ ကေတ္တေ အနုပဋ္ဌာနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ခ၃၄။

ကေတ္တက (တိ) [ကေတ္တ+က] တစ်ယောက်တည်း-တစ်ကိုယ်တည်း-ဖြစ်သော၊သူ။ အဟမ္ပိ ကေတ္တကော။ ဝိ၊၃။၃၁၄။ ကေတ္တကောတိ ကေကော၊ နတ္ထိ မေ ဒုတိယောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃ရ၆။

ကေတ္တကာယ (တိ) [ကေတ္တ+ကာယ] ကိုယ်၌ တူသည်၏အဖြစ်ရှိသော၊ တူသောသဘောရှိသော-ရူပကာယ-ကိုယ်ခန္ဓာ-ရှိသော၊ အလုံးအရပ်အစွမ်းဖြင့် တူသောကိုယ်ရှိသော၊သူ။ သန္ဓာဝုသော သတ္တာ ကေတ္တကာယာ နာနတ္တသညိနော။ ဒီ၊၃။ ၂၀၉။ (-ဒီ၊ ၂။၅၉။ အံ၊၃။ ၂၀၁။ စူဠနိ။၁၆ရ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅၄။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁၁၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၈။ မူလဋီ၊၁။၁၀၄။) ကေတ္တကာယော နာမ အာရောဟပရိဏာဟဝသေန သမာနကာယာ။ မဓု၊၁။၁၉ ၂။ နာနတ္တကာယ-လည်းကြည့်။

ကေတ္တကာယကေတ္တသညီ (တိ) [ကေတ္တကာယ+ကေတ္တသညီ] တူသော သဘောရှိသော ကိုယ်ခန္ဓာရှိ၍ ပဋိသန္ဓေသညာ တူသော၊သူ (တတိယစျန်ပြဟ္မာ)။ တတိယဈာနတလဝါသိနော ပန တယော ဒေဝါ ရူပကာယဝသေန သမာနတ္တာ, ပဠကနယေ စတုတ္ထဈာနဝိပါကသညာဝသေန ပဋိသန္ဓိသညာယ စ ကေတ္တာ ကေတ္တကာယ-ကေတ္တသညိနော နာမ။ ဝတ္ထာရဏ်ီ၊သစ်။၈၉။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေတ္တကာယနာနတ္တသညီ (တိ) [ကေတ္တကာယ+နာနတ္တသညီ] တူသောသဘောရှိသော ကိုယ်ခန္ဓာရှိ၍ တူသော (ပဋိသန္ဓေ) သညာရှိသော၊သူ (ဒုတိယစျန် ပြဟ္မာ)။ ကေတ္တကာယနာနတ္တသညီ ဒုတိယဘူမိကာ။ ကေတ္တကာယကေတ္တသညီ ဥပရိရူပိနော။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒ၊ဂါထာ။၄၄၀။ ဒုတိယ-ဈာနဘူမိ ကေတ္တကာယနာနတ္တသညီ နာမ။ ဝတ္ထာရဏ်ီ။၉၄။ (-ဝတ္ထာရဏ်ီ၊သစ်။ ၈၉။)

ကေတ္တကာရီ (တိ) [ကေတ္တ+ကရ+ဏီ] တစ်ခုတည်း-တပေါင်းတည်း-၏အဖြစ်ဖြင့် (ဆိုင်ရာကိစ္စကို) ပြုလေ့ရှိသော။ ဧဝံ ဥပကာရကတာ စ တေသံ ဗဟူနံ သဟစ္စ ကေတ္တကာရီတာယ နိဒဿေတမ္ဘာ။ အနုဋီ၊၃။ ၂၃ရ။

ကေတ္တဂတ (တိ) [ကေတ္တ+ဂတ] (၁) တစ်ခုတည်းသော-အာရုံသို့ရောက်-အာရုံ၌ဖြစ်-သော။ (၂) တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်သို့ရောက်သော။ (၁) ပရိသုဒ္ဓံ စိတ္တံ ပရိယောဒါတံ ကေတ္တဂတံ ဟောတိ။ ပဋိသံ။၁၆၆။ ကေတ္တဂတံ ဟောတိတိ တံ တံ ဝိသေသံ ပတ္တသ တံ တံ ကေတ္တံ ဂတံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၅။ ကေတ္တဂတံ စိတ္တံ နာနတ္တ-ကိလေသေဟိ နိ ဣဠ္ဆတိတိ အာနေဉ္ဇံ။ ပဋိသံ။၃ရ၅။ ကေတ္တဂတန္တိ ကောရမ္ဘဂတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆ရ၊ (-ရ၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆ရ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁ရ၆။) ကေတ္တ-

ဂတံ စိတ္တ(ဝိသုဒ္ဓိ၂။၁၄)နှင့် ဣန္ဒြိယာနံ ကေ-ရသဘာဝေန, ကေဋ္ဌတာယ စ သိခါပတ္တိ-ယာ တဒနုဂုဏ် ကေတ္တံ ဂတန္တိ ကေတ္တ-ဂတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁ရ၂။ ကောရမ္မဂဂတန္တိ ကေသ္မိ အာရမ္မဏေ ပဝတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဂ၊။၃ဖ၈။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေတ္တဂတဘာဝကရက (နာ) [ကေတ္တဂတ ဘာဝ +ကရက] တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်သို့ ရောက်သည်၏အဖြစ်ကိုပြုခြင်း၊ တစ်ခု တည်း၏ အဖြစ်သို့ရောက်စေခြင်း။ ယထာ ဟိ သဟေတုကေသု ဝိတက္ကာဒီနံ သဟ-ဇာတေ သက်နိုတ္တာ ကေတ္တဂတဘာဝ-ကရဏံ ဥပနိဇ္ဈာယနဗျာပါရော ဗလဝါ။ မူလဋီ၊၃။၁ရ၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၈၄။ ကေ-တ္တဘာဝကရဏန္တိ ကေဘာဝါပါဒါနံ။ အနုဋီ၊ ၃။၂၃ရ။

ကေတ္တဂမန (နာ) [ကေတ္တ+ဂမန] တစ်ခု တည်း၏ အဖြစ်သို့ရောက်ခြင်း။ သာ ပန သံသဋ္ဌတာ ယသ္မာ သဘာဝတော အနေ-ကေသမ္မိ သတံ ကေတ္တဂမနံ ဝိယ ဟောတိ။ အနုဋီ၊၃။၂၃ရ။

ကေတ္တဂ(ဂ)ဟဏ (နာ) [ကေတ္တ+ဂဟဏ] တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်-မကွဲပြားသည်၏အဖြစ်-ကိုယူခြင်း၊ တစ်ခုတည်းဟု-တစ်ခုတည်း၏ အဖြစ်ဖြင့်-ယူခြင်း။ မိစ္ဆာ ပဿန္တော ဟေ-တုဖလသမ္ပန္နေန ပဝတ္တမာနဿ သန္တာနာ-နုပစ္ဆေဒဿ ကေတ္တဂ(ဂ)ဟဏတော သ-ဿတဒိဋ္ဌိ ဥပါဒိယတိ။ အဘိ၊ဋ၊၂။၁ဂ၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၀။ ကေတ္တဂ္ဂဟဏတောတိ ဟေတုဖလာနံ ဘေဒံ အနုပဓာရေတ္တာ ဟေတုံ ဖလဉ္စ အဘိန္နံ ကတ္တာ ဥဘိန္နံ ကေ-ဘာဝဿ အဘေဒဿ ဂဟဏေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၃၄ရ။ ကေတ္တဂ္ဂဟဏတောတိ ကေ-တ္တန္တိ ဂဟဏတော၊ ကေတ္တေန ဂဟဏ-တော ဝါ။ သမ္မော၊ယော။၁၃၄။ (-ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၄၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃ဝ၉။)

ကေတ္တဂဟဏနိဗန္ဓန (တိ) [ကေတ္တဂဟဏ+ နိဗန္ဓန] တစ်ခုတည်းဟု ယူခြင်းဖြင့် ဖွဲ့ခြင်း ရှိသော။ သန္ဓာနဝေသေန ဟိ ဝတ္တမာနေသု ခန္ဓေသု ဃနဝိနိဗ္ဘောဂါဘာဝေန ကေတ္တ-ဂဟဏနိဗန္ဓနော သတ္တဂ္ဂါဟော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂။

ကေတ္တစရိယ (ထီ၊နာ) [ကေတ္တ+စရိယ] တစ်ယောက်တည်း၏အဖြစ်ဖြင့်-တစ်ယောက်တည်း-ကျင့်ခြင်း။ သောရစ္စံ ကေတ္တစရိယာ ကေတ္တာဘိရတိ ပဋိသလ္လာနံ ဟိရိသြတ္တပ္ပံ။ မိလိန္ဒ။၁ဖ၃။

ကေတ္တတာ (ထီ) [ကေတ္တ+တာ] တူသည်၏ အဖြစ်။ ကေတ္တတာယ ဓမ္မာ၊ ယေ ပိ စ ဝေမတ္တတာယ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ။ နေတ္တိ။ဖ၁။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၃၉။ ယေ ဒုက္ခသစ္စာဒယော ဓမ္မာ ကေ-တ္တတာယ သာမညေနပိ စ ဝေမတ္တတာယ ဝိသေသေနပိ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ။ ... တတ္ထ ကေတ္တတာ-ယာတိ ကေသု သမာနသု ဘာဝေါ ကေ-တ္တံ၊ ကေတ္တမေဝ ကေတ္တတာ၊ တာယ။ ကေသဒ္ဒါ စေတ္ထ သမာနဝါစကော၊ နသခ်ာဝါစကော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၉။ (-နေတ္တိ။ ဖ၆။ နေတ္တိ၊ဋ။၁၃၅။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂ဝ၆။) ကေဘာဝ-လည်းကြည့်။

ကေတ္တနယ (ပု) [ကေတ္တ+နယ] ကေတ္တနည်း၊ တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်ဟူသော(သိအပ်သော)နည်း၊ တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်ဖြင့်-သိအပ်သော-သိကြောင်းဖြစ်သော-နည်း၊ အကြောင်းအကျိုး ဆက်စပ်နေသဖြင့်-သန္ဓာန်မပြတ်ခြင်းသည်-မပြတ်ဖြစ်သောတရားအပေါင်းသည်-သန္ဓာန်မပြတ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သောနည်းသည်-ကေတ္တနည်း မည်၏။

(သန္ဓာန်အစဉ်မပြတ် တစ်စပ်တည်း တစ်ဆက်တည်း ဟု သိရသောနည်းသည် ကေတ္တနည်းမည်၏။ ထိုကေတ္တနည်းကို ယူခဲ့သော် ယိုခြင်းသဘောရှိသော နို့ရည်မှ ခဲခြင်းသဘောရှိသော နို့ဓမ်းဟူသည် တခါတရံမှ မဖြစ်နိုင်တော့ပါ။ ဝတ္ထုရ၊ဋ္ဌ၊သျှ။ ၃၂၂။ မျိုးစေ့မှ အညွန့် ဖြစ်လာ၏၊ အညွန့်မှ အရွက်ဖြစ်လာ၏၊ ထိုမျိုးစေ့မှပင် ပင်စည်, အခက်, ရွက်နု, ရွက်ကြမ်း ဖြစ်လာ၏- စသည်ဖြင့် အဆက်မပြတ် ဖြစ်သောကြောင့် သစ်ပင်အဖြစ်သို့ ရောက်လာသကဲ့သို့ အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်၏၊ သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်၏ စသည်ဖြင့် ရုပ်နာမ် အစဉ်အဆက် မပြတ်ဖြစ်နေသည်ဟု သိရသောနည်း၊ အကြောင်းအကျိုးအားဖြင့် တစ်စဉ်တည်း, တစ်သန္ဓန်တည်း အဆက်မပြတ်ရကား "တစ်ခုတည်းဖြစ်နေသည်" ဟု သိရသောနည်းသည် ကေတ္တနည်းမည်၏။ ထိုကေတ္တနည်းကို မှန်စွာ သိမြင်သူသည် အကြောင်း အကျိုးဆက်စပ်လျက် ဖြစ်နေသော ခန္ဓာအစဉ်၏ မပြတ်စဲခြင်းကို ထိုးထွင်း သိမြင်သောကြောင့် "ဉစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ"ကို ပယ်စွန့်နိုင်၏၊ ထိုကေတ္တနည်းကို မှန်စွာမသိမြင်သူသည် အကြောင်းအကျိုးဆက်စပ်လျက် ဖြစ်နေသော ခန္ဓာအစဉ်၏ မပြတ်စဲခြင်းကို အမှန်အတိုင်း မသိမြင်ဘဲ "တစ်ခုတည်း"ဟု ယူမှားခြင်းကြောင့် "သဿတဒိဋ္ဌိ" အယူကိုယူလေသည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။ မူလဋီ၊၂။၁၃၁။ အနုဋီ၊၂။၁၄၀။

ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်မှုပျက်မှုကို အကြောင်းပစ္စယအစွမ်းဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုမှတ်သောအခါ အကြောင်းပစ္စယအားဖြင့် "ဖြစ်မှု"ကို မြင်ရလျှင် "အကြောင်း အကျိုး ဆက်စပ်နေသည်အတွက် သန္ဓာန်အစဉ်မပြတ်ဖြစ်နေသည်"ဟု သိမြင်ရသောကြောင့် ကေတ္တနည်း ထင်ရှားလာ၏။ ထိုအခါ ဉစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိကို ကောင်းစွာပယ်လေပြီ။ ပဋိသं၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၆၈။

အထူးအားဖြင့် သန္ဓတိယန မပြိုကွဲသောကြောင့် ကေတ္တ နည်းကို မှားယွင်းစွာ ယူခြင်းသည် အတိတ်ဘဝတို့ကို အောက်မေ့ခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော သဿတဒိဋ္ဌိ၏ ပဒဋ္ဌာန်=အကြောင်းရင်းဖြစ်သည်။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၉၈-၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၉၀။

တတ္ထ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ၊ သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏန္တိ ဝေ ဗီဇသ အကုံရာဒီဘာဝေန ရုက္ခဘာဝါပတ္တိ ဝိယ သန္ဓာနာနုပစ္ဆေဒေါ ကေတ္တနယော နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၂၀။ သန္ဓာနာ-နုပစ္ဆေဒေါ ကေတ္တံ။ မူလဋီ၊၂။၁၃၁။ ဟေ-

တုဖလမ္မောနံ ကေသန္ဓတိပတိတာဒိသ-ခ်ိတော ဇကေတ္တာဒိဘာဝေါ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။၁၄၀။ (-သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၃၄ရ။) ဟေတု-ဖလသမ္ဘဒ္ဓေန၊ သန္ဓာနာနုပစ္ဆေဒတော။ ပဝတ္တော ဇကေတ္တနယော။ ဇာလိနီ၊ဂါထာ။ ၄၉။ ဟေတုဖလသမ္ဘဒ္ဓေန သန္ဓာနသ္ဓ အ-နုပစ္ဆေဒေါ ကေတ္တနယော နာမ။ သံပျင်၊ ဋီ။ ၂၉။ ကာရဏဖလသမ္ဘဒ္ဓေန ... သန္ဓ-တိယာ အနုပစ္ဆိန္နဝသေန ပဝတ္တော ဓမ္ম-သမ္ဘဟော ကေတ္တနယော နာမ။ ... သဗ္ဗေပိ ဟေတုဖလအသမ္ဘန္ဓာ နာမ နု သန္တိ။ ဇာ လိနီ၊ဋီ။ ၁၃၁။

ကေတ္တနယာဓိဂမ (ပု) [ကေတ္တနယ+အဓိဂမ] ကေတ္တနည်းကို ရခြင်း။ ပုရိမပုရိမာနံ နိရောဓေ ဥတ္တရုတ္တရာနံ ဥပ္ပါဒါနုဗန္ဓောတိ အယမတ္ထော ပစ္စယတော ဥဒယဒဿနေန သိဒ္ဓမာနော ကေတ္တနယာဓိဂမာယ ဟော-တိ။ ယတော "အညော ကရောတိ၊ အ-ညော ပဋိသံဝေဒယတီ"တိအာဒိဝေါဟာရ-သိဒ္ဓိယာ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိယာ အနောကာသတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၄၂၄-၅။

ကေတ္တနာနတ္တပဥ္ဍ (တိ) [ကေတ္တနာနတ္တ+ပဥ္ဍ] တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်, အသီးသီး၏အဖြစ်ကို မေးကြောင်းပုစ္ဆာ။ သမ္ဘူတိပရမတ္ထာနံ ကေ-တ္တနာနတ္တပဥ္ဍသ ဌပနီယတ္တာ ပဋိက္ခေပေါ သကဝါဒိဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁ ၂ ၁။ (-မူလဋီ၊ ၃။ ၅ ၆။)

ကေတ္တနာနတ္တဘေဒ (ပု) [ကေတ္တနာနတ္တ+ဘေဒ] တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်, အသီးသီး၏ အဖြစ်ဟူသောအပြား။ ဣဒါနိ ဒ္ဒိန္ဒ် တိဏ္ဏံ ပုဂ္ဂလာနံ ဝသေန သခ်ါရုပေက္ခာယ ကေ-တ္တနာနတ္တဘေဒံ ဒဿေတုကာမော "ကထံ ပုထုဇ္ဇနဿ သေက္ခဿ စာ"တိအာဒိမာ-ဟ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂ ၄ ၉။

ကေတ္တနာနတ္တသညီ (တိ) [ကေတ္တနာနတ္တ+သညီ] တစ်ခုတည်းသောသဘောရှိသော သညာရှိသော, မတူ ထူးခြား ကွဲပြားသော သဘောရှိသော သညာရှိသော။ ကေတ္တ-သညီ အတ္တာ ဟောတိတိအာဒိသု စ အ-တ္တနော ကေတ္တနာနတ္တသညိတာ ဝုတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈ ၈။

ကေတ္တနိဒ္ဒေသ (ပု) [ကေတ္တ+နိဒ္ဒေသ] တူ သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ညွှန်ပြခြင်း။ သဂ္ဂူပပတ္တိ မနုဿလောကေ သောဘဂ္ဂိယဋ္ဌ သုက္ကဝိ-ပါကော၊... ကေတ္တနိဒ္ဒေသေန ပန "သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တနတော"တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊ ၃။ ၄ ၅။

ကေတ္တနိမိတ္ত (တိ) [ကေတ္တ+နိမိတ္ত] တစ်ခု တည်းသောသဘောရှိသော အာရုံနိမိတ်။ သမာပန္နဿ ဝေဒနာ ကေတ္တနိမိတ္တေယေဝ စရတိ သုခုမာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁ ၄။ ကေတ္တ-နိမိတ္တေယေဝါတိ ပထဝီကသိဏာဒိကေ ကေသဘာဝေ ဝေ နိမိတ္တေ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁ ၃။ (-သမ္မော၊ယော။ ၁ ၂။)

ကေတ္တနိရတ (တိ) [ကေတ္တ+နိရတ] (၁) တစ်-ယောက်တည်း၏အဖြစ်၌ မွေ့လျော်သော။ (၂) တည်ကြည်ခြင်း (=ဇကေဂ္ဂတာ) ၌မွေ့-လျော်သော။ (၃) တစ်ခုတည်းသောသဘော ရှိသော နိဗ္ဗာန်၌ မွေ့လျော်သော။

(၁)(၂)(၃) နမေ တံ ဖန္ဒတိ စိတ္တံ၊ ကေတ္တနိရတံ ဟိ မေ။ ထေရ။၂၃၀။ ယသ္မာ မမ စိတ္တံ ဂဏသင်္ဂဏိကံ ပဟာယ ကေတ္တေ ကေီဘာဝေ, ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ဝိက္ခေပံ ပဟာယ ကေတ္တေ ကေဠတာယ, ကေတ္တေ ကေ-သဘာဝေ ဝါ နိဗ္ဗာနေ နိရတံ အဘိရတံ။ ထေရ၊၆။၁။၁၅၂။

ကေတ္တပညတ္တိ (ထီ) [ကေတ္တ+ပညတ္တိ] တူသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ပညတ်ခြင်း။ ပရိဠာဟောတိ ယေ သတ္တာ လောကာ ကေတ္တပညတ္တိယာ ပညတ္တာ၊ တေ အကတသတ္တာ လောကာ မဇ္ဈေန ဝေမတ္တတာယ ပညတ္တာ။ ပေဋ ကော။၃၁ရ။

ကေတ္တပဋိဝေဓ (ပု) [ကေတ္တ+ပဋိဝေဓ] တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်ကို သိမြင်ခြင်း။ သဗ္ဗဓမ္မာနံ ကေသင်္ဂဟတာနာနတ္တေကတ္တပဋိဝေဓေ ပညာ ဒဿနဝိသုဒ္ဓိယာ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။၃။

ကေတ္တရူပ (နာ) [ကေတ္တ+ရူပ] (၁) တစ်ဦးသောသတ္တဝါ၏ အဆင်း။ (၂) တူသောသဘောရှိသောကိုယ်ခန္ဓာရှိသူ၌-ဒုတိယစျာန်ပြဟ္မာ တတိယစျာန်ပြဟ္မာ၌-ပဋိသန္ဓေ နေသူ၏ အဆင်း။ (၃) တစ်ခုသောအရပ်၌ အဆင်း။ (၄) တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်သော-ရောနှောသော-အဆင်း။

(၁)(၂)(၃)(၄) ဩဘာသဝသေန နာနတ္တေကတ္တရူပနိမိတ္တာနံ ဒဿနဋ္ဌေန ပညာ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏံ။ ပဋိသံ။၄။ ကေ-သတ္တသ ရူပါနိ, ကေတ္တကာယံ ဥပပန္နသ ဝါ ရူပါနိ, ကေဒိဿယ ဝါ ရူပါနိ, နာနာ-ဒိသာဒီနံ သမ္မိသ္ဿီဘူတာနိ ဝါ ရူပါနိ ကေ-တ္တရူပါနိ။ ပဋိသံ၊၆။၁။၄၉။

ကေတ္တဝါသ (ပု) [ကေတ္တ+ဝါသ] တူသည်၏အဖြစ်ဖြင့်-အတူတကွတစ်ပေါင်းတည်း-နေခြင်း။ အဘိနန္ဒန္တိ သပြဟ္မစာရီ ကေတ္တ-ဝါသေန။ အံ၊၂။၃၀၆။ ကေတ္တဝါသေနာတိ တေန သဒ္ဓိံ ကေတောဝါသေန သပြဟ္မစာရီ အဘိနန္ဒန္တိ တုဿန္တိ။ အံ၊၆။၃။၁၁၄။

ကေတ္တဝိနိဗ္ဘောဂကရဏ (နာ) [ကေတ္တ+ဝိနိဗ္ဘောဂကရဏ] တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်ကို-တစ်ခုတည်းဖြစ်၏ဟု ယူမှားအပ်သော တရားတို့ကို-အသီးအသီးကွဲပြားအောင် ပြုခြင်း။ ဓမ္မာတိ သာမညမတ္တဝစနေန သ-မူဟာဒိယနဝသေန ကေတ္တဂ္ဂဟဏံ ဟော-တိတိ ကေတ္တဝိနိဗ္ဘောဂကရဏံ ယနဝိနိ-ဗ္ဘောဂညာဏံ အာဝဟတိ ပဘေဒဒေသနာ။ မူလဋီ၊၁။၅၉။

ကေတ္တဝိမောက္ခ (ပု) [ကေတ္တ+ဝိမောက္ခ] တစ်ခုသောသဘောရှိသော-လွတ်မြောက်တတ်သောတရား-မဂ်တရား။ ကေတ္တဝိမောက္ခော နာနတ္တဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ။၂၃၁။ ကေတ္တ-ဝိမောက္ခောတိ ကိလေသေဟိ အနဇ္ဈာရု-ဠတ္တာ ကေသဘာဝေါ ဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ၊ ၆။၂။၁၅၀။ ကတမော ကေတ္တဝိမောက္ခော။ စတ္တာရော စ အရိယမဂ္ဂါ စတ္တာရိ စ သာ-မညဖလာနိ နိဗ္ဗာနဉ္စ။ ပဋိသံ။၂၃၈။ မဂ္ဂဖ-လာနိ ကောရမ္ဘကတ္တာ ကေနိ၌တ္တာ စ ကေတ္တဝိမောက္ခော၊ နိဗ္ဗာနံ အဒုတိယတ္တာ ကေတ္တဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ၊၆။၂။၁၅ရ။ ကော-

ရမ္မကတ္တာတိ ကေဘူတသေဒ္ဓမ္မာ-ရမ္မက-တ္တာတိ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏံ ဝုတ္တံ။ ကေနိဋ္ဌာတိ စ နိဗ္ဗာနံ၊ အရဟတ္တံ ဝါ။ ပဋိသံ၊ဂ၊။၃၀၂။

ကေတ္တဝေမတ္တတာ (ထီ) [ကေတ္တဝေမတ္တ+တာ] တူသည်၏အဖြစ်, ထူးသည်၏အဖြစ်၊ သာမည၏အဖြစ်, ဝိသေသ၏အဖြစ်။ တထာ ဓာရယိတဗ္ဗာတိ ကေတ္တဝေမတ္တတာသခၤါ-တ သာမညဝိသေသမတ္တတော ဓာရယိ-တဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၉၊ (-၁၃၅။ နေတ္တိ၊ဝိ ဘာ။၂၀ဖ။)

ကေတ္တဝေါဟာရ (ပု) [ကေတ္တ+ဝေါဟာရ] တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်ဖြင့်-တပေါင်းတည်း-ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ ယတ္ထ ပန ပထဝီခဏနာဒီသု ကုသလမ္မိ အာပတ္တိယာ ကာရဏံ ဟောတိ၊ တတ္ထာပိ အာပတ္တိယာ တဒုပစာရေန ကု-သလတ္တဝေါဟာရော အယုတ္တော သာဝဇ္ဇာ-နဝဇ္ဇာနံ ကေတ္တဝေါဟာရသ ဝိရုဒ္ဓတ္တာ။ ဝိမတိ၊၂။၂၂၅။

ကေတ္တသညိတ (တိ) [ကေတ္တ+သညိတ] တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်ဖြင့်-တစ်ခုတည်းဖြစ်၏ ဟု-သိမှတ်အပ်သော။ တံ ကေတ္တသညိတံ သန္ဓတိယနံ, သမ္ဘဟယနဿ ဝိနိဘုဇ္ဇ ယာ-ထာဝတော ဇာနနံ ယနဝိနိဗ္ဘောဂေါ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၃၈၈။ (-ဒီ၊ဋီ၊ဘ။၃၇၄။)

ကေတ္တသညီ (တိ) [ကေတ္တသညာ+ဣ] တစ်ခုတည်းသောသဘောရှိသော သညာရှိသော။ ကေတ္တသညီ အတ္တာ ဟောတိ။ ဒီ၊ဘ။၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊ဘ။၃၉။ မ၊ဋီ၊ဘ။၈၈။ တတိယစတုက္ကေ သမာပန္နကဝသေန ကေတ္တသညီ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊ဘ။၄၄၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊ဘ။ဘ၁၀။ ဒီ၊ဋီ၊ဘ။ဘ၇၂။)

ကေတ္တသဒ္ဒ (ပု) [ကေတ္တ+သဒ္ဒ] (၁) ကေတ္တသဒ္ဒါ။ (၂) တူသောသဘောရှိသော အသံ။ (၃) တစ်ခုသောအရပ်မျက်နှာ၌ ဖြစ်သော အသံ။ (၄) တစ်ယောက်သောသတ္တဝါ၏ အသံ။ (၅) (စည်သံစသည်၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော) တစ်ခုတစ်ခုသော အသံ။

(၁) နာနတ္တေကတ္တန္ဓိ ဣတ္ထ ဥဒ္ဒေသေ ကေတ္တသဒ္ဒသ အဘာဝေပိ ...ဥဒ္ဒေသော ကတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ဘ။၂၉၃။ **(၂)(၃)(၄)(၅)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေတ္တသဒ္ဒနိမိတ္တ (နာ) [ကေတ္တ+သဒ္ဒနိမိတ္တ] တူသောသဘောရှိသောအသံ-တစ်ခုသော အရပ်မျက်နှာ၌ဖြစ်သောအသံ-တစ်ယောက်သောသတ္တဝါ၏ အသံ-တစ်ခုတစ်ခုသော အသံ-ဟူသောနိမိတ်အာရုံ။

ဝိတက္ကဝိပ္ပါရဝသေန နာနတ္တေကတ္တ-သဒ္ဒနိမိတ္တာနံ ပရိယောဂါဟကေ ပညာ သောတဓာတုဝိသုဒ္ဓိဉာဏံ။ ပဋိသံ။၃။ နာ-နာသဘာဝါနံ ကေသဘာဝါနဉ္စ သဒ္ဒနိမိ-တ္တာနံ။ ... ကေဒိသာယ သဒ္ဒါ, ကေသတ္ထ-သ ဝါ သဒ္ဒါ, ဘေရိသဒ္ဒါဒိဝသေန ဧကေ-ကသဒ္ဒါ ဝါ ကေတ္တသဒ္ဒါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ဘ။၄၈။

ကေတ္တသဘာဝ (တိ) [ကေတ္တ+သဘာဝ] တူသည်၏အဖြစ်ဟူသော-တူသော-သဘောရှိသော။ သညာယ ကေတ္တာတိ တိဟေ-တုကဘာဝေန သညာယ ကေတ္တသဘာ-ဝတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ဘ၅၅-ဖ။

ကေတ္တသမ္မန္ခ (ပု) [ကေတ္တ+သမ္မန္ခ] ကေတ္တ သဒ္ဒါနှင့် စပ်ခြင်း။ ကေတ္တာဒီနိ ဒ္ဒါစတ္တာ-လီသဝိဿဇ္ဇနာနိ ကေတ္တသမ္မန္ခေန နိဒ္ဒိ-ဋ္ဌာနိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။

ကေတ္တသမောသရဏ (နာ) [ကေတ္တ+သမော သရဏ] တစ်ခုတည်းသောသဘော ရှိ သောနိဗ္ဗာန်-၌ သက်ဝင်ပေါင်းဆုံခြင်း-ကို အာရုံပြုခြင်း။ (၂) တစ်ခုတည်းသော သတိ ပဋ္ဌာန်သဘော၌ သက်ဝင် ပေါင်းဆုံခြင်း။

(၁)(၂) အဋ္ဌကထာယံ ပန သရဏ-ဝသေနစေဝ ကေတ္တသမောသရဏဝသေန စ ကေမေဝ သတိပဋ္ဌာနံ အာရမ္မဏ-ဝသေန စတ္တာရောတိ တေဒေဝ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။ (ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁ရ၁-၌ အလားတူပါဝင်၌ "ကေ-တ္ထသမောသရဏဝသေန" ဟု ရှိသည်။) သရန္တိ ဂစ္ဆန္တိ နိဗ္ဗာနံ တောယာတိ သတိတိ ဣမသ္မိံ အတ္ထေ ကေတ္တေ ကေသဘာဝေ နိဗ္ဗာနေ သမောသရဏံ သမဂမော ကေ-တ္တသမောသရဏံ။ ... ကေနိဗ္ဗာနပဝေသန-ဟေတုဘူတော ဝါ သမာနတာယ ဧကော သတိပဋ္ဌာနသဘာဝေါ ကေတ္တံ၊ တတ္ထ သမောသရဏံ ကေတ္တသမောသရဏံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။ ဧကော အတ္တာ သဘာဝေါ အဿ နိဗ္ဗာနဿာတိ ကေတ္တံ၊ သံ သြ-သရတေ သမောသရဏံ၊ တံ သစ္ဆိကရဏန္တိ အတ္ထော၊ ကေတ္တေ သမောသရဏံ ကေ-တ္တသမောသရဏံ။ အထ ဝါ ဧကော အတ္တာ သတိပဋ္ဌာနသဘာဝေါ ကေတ္တံ၊ ကေတ္တေ သမောသရဏံ ကေတ္တသမောသရဏံ။ သ မ္ဘော၊ယော။၁၄၆။ (-မူလဋ္ဌ၊၂။၁၄ရ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၄၀-၌ "ဧကော သတိပဋ္ဌာနဿ ဘာ-ဝေါ ကေတ္တံ" ဟု ပါဠိပျက်နေသည်။ အနုဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၁-၌ "ဧကော သတိပဋ္ဌာနသဘာဝေါ ကေတ္တံ"ဟု ရှိသည်။)

ကေတ္တသိတ (တိ) [ကေတ္တ+သိတ] တစ်ခုသော သဘောရှိသော-တစ်ခုတည်းသော-အာရုံ၌ မှီသော။ ယာယံ ဥပေက္ခာ ကေတ္တာ ကေ-တ္တသိတာ။ မ၊၂။၂ရ။ (-မ၊၃။၂၆၃။) ကေ-တ္တာ ကေတ္တသိတာတိ စတုတ္ထဇ္ဈာနုပေက္ခာ၊ သာ ဟိ ဒိဝသမ္မိ ကေသ္မိ အာရမ္မဏေ ဥပ္ပဇ္ဇနတော ကေသဘာဝါ၊ တဒေဝ ကေ၊ အာရမ္မဏံ နိဿိတတ္တာ ကေတ္တသိတာ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ ကေတ္တသိတာတိ ကောရမ္မ-ဏနိဿိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၈။ ကောရမ္မ-ဏနိဿိတာတိ ကေပ္ပကာရေနေဝ အာရ-မ္မဏေ ပဝတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၆။ ကေတ္တသိ-တာ(မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁)တိ ကေ၊ယေဝ အာရမ္မဏံ နိဿိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၃၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၁။)

ကေတ္တသုည (နာ) [ကေတ္တ+သုည] တစ်ခု တည်း၏အဖြစ်ဟူသော-တစ်ခုတည်းသော သဘောရှိသည်ဖြစ်၍- (နာနတ္တ မှ) ဆိတ်-သုဉ်းခြင်း။ ပဋိဝေဓသုညံ ကေတ္တသုညံ နာနတ္တသုညံ ခန္ဓသုညံ။ ပဋိသံ။၃၅၉၊ (-၃၆၄။) ကောရမ္မဏေ ပတိဋ္ဌိတတ္တာ နာနာ-ရမ္မဏဝိကွေပါဘာဝတော ကေတ္တဿ တံ နာနတ္တေန သုညတ္တာတိ ကေတ္တသုညံ။ ပဋိ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉၊ (-၂၄၅။)

ကေတ္တသေဝီ (တိ) [ကေတ္တ+သေဝ+ကီ] တစ်ယောက်တည်း၏အဖြစ်ဖြင့်-တစ်ယောက်တည်း -မှီဝဲလေ့-နေလေ့-ကိန်းအောင်းလေ့-ရှိသော၊သူ။ ပဋိသလ္လာနန္တိ ... တေဟိ တေဟိ သတ္တသခါရေဟိ ပဋိနိဝတ္တိတ္တာ သလ္လီနံ ကေတ္တသေဝိတာ ကေီဘာဝေါ၊ ကာယဝိဝေကောတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၄။

ကေတ္တဟာနိ (ထီ) [ကေတ္တ+ဟာနိ] တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်ဟူသော-တစ်ခုဟူသော-ခေါ်ဝေါ်ခြင်းမှ ယုတ်ခြင်း။ အယံ တတ္ထ သမာနသံဝါသော ကေူပေါသထောတိအာ-ဒိနာ သာသနေ စ ကေဝေါဟာရော ဒိဿတိ။ နဟိ ပရမတ္ထတော ကေသ အနေကဓမ္မေသု ဗျာပနမတ္ထိ။ ကသိကော-ကဒေသာဒိဝိကပ္ပါသမာနတာယ ကေ-တ္တဟာနိတောတိ အယံ နော မတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၄ရ။ (သျ-ဌ် ကေတ္ထဟာနိ ဟောတိ-ဟု ရှိသည်။)

ကေတ္တာပတ္တိ (ထီ) [ကေတ္တ+အာပတ္တိ] တူသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ ပုနရုတ္တိတိ-အာဒိနာ နနု " ကုသလာဒိနမ္ပိ ကေတ္တံ အာပဇ္ဇတီ"တိ ဝုတ္တတ္တာ ကေတ္တာပတ္တိ ဝတ္တဗ္ဗာတ်။ အနုဋီ၊၁။၃၃။

ကေတ္တာပန္န (တိ) [ကေတ္တ+အာပန္န] တစ်ခုတည်း၏-တူသည်၏-အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ ပုန သကဝါဒီ ပဋိညာယ ကေတ္တာ-ပန္နံ အပ္ပဋိက္ခိပိတဗ္ဗံ ပဋိက္ခိပတိတိ ကတ္တာ နိဂ္ဂဟံ အာရောပေန္တော အာဟ "အာဇာ-နာဟိ နိဂ္ဂဟ"န္တိ။ မူလ၊ဋီ၊၁။၁၅။

ကေတ္တာဘိနိဝေသ (ပု) [ကေတ္တ+အဘိနိဝေသ] တစ်ခုတည်း၏ အဖြစ်ဖြင့်-တစ်ယောက်တည်း၏အဖြစ်ဖြင့်-တစ်ခုတည်းဟု-တစ်ယောက်တည်းဟု-နှလုံးသွင်းခြင်း။ ယာ ဟေသာ အညမညုပတ္ထမ္ဘေသု (အည-မညုပတ္ထဒ္ဒေသု) သမုဒိတေသု ရူပါရူပ-ဓမ္မေသု ကေတ္တာဘိနိဝေသဝသေန အပ-ရိမဒ္ဒိတသခါရေဟိ မမာယမာနာ (ဂယ-မာနာ) သမ္ဘဟယနတာ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၄၃ရ။

ကေတ္တာဘိရတိသုခ (နာ) [ကေတ္တာဘိရတိ+သုခ] တစ်ယောက်တည်းမွေ့လျော်ခြင်း ချမ်းသာ။ ကုဒါသု နာမာဟမ္ပိ ဝေ ဂဏ် ဝိဝ-ဇ္ဇယိတ္တာ ကေတ္တာဘိရတိသုခေန စ္ဆာနသု-ခေန ယထာဘိရန္တံ အရညေ ... ဣစ္ဆာမိ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၃။

ကေတ္တာရမ္ဘက (နာ) [ကေတ္တ+အာရမ္ဘက] (၁) တစ်ခုတည်းသောသဘောရှိသောအာရုံ။ တစ်ခုသော အာရုံ။ (၂) တစ်ခုတည်းသော စိတ်၏အဖြစ်-တည်ကြည်ခြင်း-သမာဓိ-ကို ဆောင်သောအာရုံ။ (၁)(၂) ကေဂ္ဂတာ ကေတ္တာရမ္ဘကော သမံ သမ္မာ စ အာဓိယတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၂။ (-ဝိဘာဝိနီ။၉၂-၃။) ကေ-တ္တာရမ္ဘကောတိ ပထဝီကသိဏာဒိဝသေန ကေသဘာဝေ, ကေဂ္ဂတာသခါတေ ကေ-တ္တာဝဟေ ဝါ အာရမ္ဘကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁ရ၀။ ကေတ္တာရမ္ဘကော(အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၉)တိ ကောရမ္ဘကော။ သမ္မာ၊ယော။ရ၄။ ကေ-

တ္တာရမ္မဏေတိ ပထဝီကသိဏာဒိဘေဒ ကေသဘာဝါရမ္မဏေ၊ ကော အတ္တာ သ-ဘာဝေါ ယဿ တံ ကေတ္တံ။ တမေဝါ-ရမ္မဏံ၊ တသ္မိံ။ မဏိမ္ဗျ။၁။၂၄၈။

ကေတ္တာရမ္မဏဗလ (နဉ) [ကေတ္တာရမ္မဏ+ဗလ] တစ်ခုတည်းသော သဘောရှိသောအာရုံ၏ အစွမ်း။ ပဋိကူလေပိ စ တေသ္မိ အာရ-မ္မဏေ အာနိသံသဒဿာဝိတာယ သောမ-နဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ကေတ္တာရမ္မဏဗလေန ဝါ တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃ရ။ ကေတ္တာ-ရမ္မဏဗလေန ဝါတိ ဝိကွမ္ဘိတနီဝရဏေန ... ကေသဘာဝဿ အာရမ္မဏဿ ဝသေန။ မူလဋီ၊၂။၁၅၃။ ကော အတ္တာ သဘာဝေါ အဿာတိ ကေတ္တံ၊ ကေတ္တဿ တံ အာရ-မ္မဏဿာတိ ကေတ္တာရမ္မဏံ၊ ကေတ္တာရမ္မ-ဏဿ ဗလံ။ သမ္မော၊ယော။၁၆၉။

ကေတ္တာဝဟ (တိ) [ကေတ္တ+အာဝဟ] တည်ကြည်ခြင်း-သမာဓိ-ကိုဆောင်သော။ ကေ-တ္တာရမ္မဏ-ကြည်။

ကေတ္တိ(တီ)သ[3] (ထီ) [ကေ+တီသ] သုံးဆယ့်တစ်ခု။ ကေတ္တီသကောဋ္ဌာသ-ထောင့်ကွင်း-ကြည်။

ကေတ္တိ(တီ)သ[1] (တိ) [ကေတ္တိ(တီ)သ+အ] သုံးဆယ့်တစ်ခုတို့၏ပြည့်ကြောင်း-သုံးဆယ့်တစ်ခုမြောက်-ဖြစ်သော။ ကေတ္တိသေ ဣ-တော ကပ္ပေ၊ သိဒ္ဓိ ဝိယ သိဒ္ဓိ ဇိနော။ အပ၊၂။၂၈ရ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၆၀။ ကေတီသေ ဣတော ကပ္ပေ၊ ယံ သညမလဘိ တဒါ။ ထေရ။၂၆၁။ (-အပ၊၂။၂၀၊၂၅၊၃၉၊၅၁၊ ၂၈၄။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆ရ။) ကေတီသ[1]-လည်း-ကြည်။

ကေတ္တိ(တီ)သကပ္ပ (ပု) [ကေတ္တိ(တီ)သ+ကပ္ပ] သုံးဆယ့်တစ်ခုမြောက်ဖြစ်သော ကမ္ဘာ၊ သုံးဆယ့်တစ် ကမ္ဘာထက်။ တဿ အပရ-ဘာဂေ ဣတော ကေတ္တိသကပ္ပေ သိဒ္ဓိ စ ဝေဿဘူ စာတိ ဒွေ ဗုဒ္ဓါ အဟေသုံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၈၅။) ဣတော ကေတီသကပ္ပေ သိဒ္ဓိ ဝေဿဘူ စာတိ ဒွေ ဗုဒ္ဓါ အဟေသုံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။

ကေတ္တိသကောဋ္ဌာသ (ပု) [ကေတ္တိသ+ကော-ဋ္ဌာသ] သုံးဆယ့်တစ်ခုသော အဖို့အစု။ ကေသာ နဉ လောမာ၊ လောမာ နဉ ကေသာ-တိ ဧဝံ အဝေသေသေဟိ ကေတ္တိသ-ကောဋ္ဌာသေဟိ အမိဿီကတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂၂။

ကေတ္တိသကောဋ္ဌာသရာသိ (ပု) [ကေတ္တိသ-ကောဋ္ဌာသ+ရာသိ] သုံးဆယ့်တစ်ခုသော အဖို့အစုအပုံ။ ဣမေ စ ကေသာ နာမ ဂူထရာသိမှိ ဥဒ္ဓိတကဏ္ဏိကံ ဝိယ ကေ-တ္တိသကောဋ္ဌာသရာသိမှိ ဇာတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၂-၃။

ကေတ္တ(တ္တ)ပဂတစိတ္တုပ္ပါဒ (တိ) [ကေတ္တ(တ္တ)ပဂတ+စိတ္တုပ္ပါဒ] တစ်ခုတည်း၏ အ-ဖြစ်-သမာဓိ-သို့ ကပ်ရောက်သော စိတ်ရှိ-သော၊သူ။ ကစ္စိ ဧဝံ သာမဂ္ဂိဝသေန ကေ-တ္တ(တ္တ)ပဂတစိတ္တုပ္ပါဒါ ဝိဟရထ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၂။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅၆။ ယထာ ခီဏာ-ဥဒကဿ အညမညံ သံသန္ဒတိ၊ ကေတ္တံ ဝိယ

ဥပေတိ၊ ဝေ၀ သာမဂ္ဂိ၀သေန ကေတ္တ-ပဂတစိတ္တုပ္ပါဒါတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၉၄။

ကေတ္တ(တ္တ)ပဌာန (နာ) [ကေတ္တ+ဥပဌာန] သမာဓိ-လွန်စွာတည်-ထင်-ကပ်ရောက်-ခြင်း။ ကေတ္တပဌာန် အဒ္ဓုပေက္ခတိ။ ပဋိ သံ။၁၆ရ။ သမထပဋိပန္နဘာ၀တော ဝေ၀ စသော ကိလေသသံသဂ္ဂံ ပဟာယ ကေ-တ္တေန ဥပဋ္ဌိတသော ပုန ကေတ္တပဌာနေ ဗျာပါရံ အကရောန္တော ကေတ္တပဌာန် အဒ္ဓုပေက္ခတိ နာမ။ ပဋိသံ၊၂။၂။ရ၆။ ဝိသု ဒ္ဓိ၊၁။၁၄၄။ သာရတ္ထ၊၂။၁ရရ။ (-ဝဇိရ။ ၁၄၆။) သဒ္ဓိန္ဒြိယသော ဝသေန ကေတ္တ-ပဌာန် သဒ္ဓိန္ဒြိယသော သမုဒယော ဟောတိ။ ပဋိသံ။၂၀၂။ ကေတ္တပဌာနန္တိ ကောရမ္မကေ အစလဘာ၀ေန ဘုသံ ဌာနံ ဥပရူပရိ သဒ္ဓိန္ဒြိယသော ပစ္စယော ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ၂။၂။၁၃၄။ ကေတ္တပဌာနကုသလ-လည်း ကြည့်။

ကေတ္တပဂတ (တိ) [ကေတ္တ+ဥပဂတ] တည်ကြည်ခြင်း-သမာဓိ-သို့ကပ်ရောက်သော၊ သူ။ သော ဝေ၀ ကေတ္တပဂတော အတ္ထ-ဘာ၀ေ ခယ၀ယံ သမုဋ္ဌာပေတ္တာ။ ဓမ္မ၊၂။ ၁။၂၁၀။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၂ရ၈။)

ကေတ္တပဂမန (နာ) [ကေတ္တ+ဥပဂမန] တစ်ခုတည်း-တူသည်-၏အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်ခြင်း။ ယဒိ ဓမ္မာနံ ကုသလတ္တေ ကေတ္တ-ပဂမနံ။ မူလဋီ၊၁။၁ရ၉။

ကေတ္တပဌာနကုသလ (တိ) [ကေတ္တပဌာန+ကုသလ] သမာဓိထင်ခြင်း၌ လိမ္မာသော၊ သူ။ ကေတ္တပဌာနကုသလော(ပဋိသံ။၂၂၃) တိ သက္ကာယဒိဋ္ဌိနံ ပဟီနတ္တာ နေက္ခမ္မာ-ဒိနော ကေတ္တသ ဥပဌာနေ ကုသလော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။

ကေတ္ထ[1] (ဗျ) [ကေ+ထ] တစ်ခု၌၊ တစ်ခု သော-အရပ်ဌာန-ဒေသ-ကာလ-(စသည်) ၌။ ကေတ္ထ သုဒ် ဘိက္ခဝေ ဥပ္ပလ် ဝပ္ပတိ။ အံ၊၁။၁၄၃။ ကေတ္ထာတိ ကေသာ ပေါက္ခ-ရကိယာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၉၊ ၃၃၈။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂ရ၆။)

ကေတ္ထ[2] (ပု) [ကေ+အတ္ထ] (၁) တစ်ခုသော အကြောင်းအရာ။ (၂) တူသော-တစ်ခု သော-အနက်။ (တိ)(၃) တူသော-တစ်ခုတည်းသော-အနက်ရှိသော (သဒ္ဒါ၊ တရား၊ အပြစ်=ကေတ္ထဒေါသ။) (၄) တူသော-တစ်ခုတည်းသော-သဘောရှိသော၊သူ။

(၁) တစ်ခုသော အကြောင်းအရာ။ ကေတ္ထာဘိနိ၀ေသ-ကြည့်။ **(၂)** တူသော-တစ်ခုသော-အနက်။ **ခ**ကသမယာနံ အတ္ထော ကေတ္ထော ယုဇ္ဇတိ။ ဝဇိရ။၃၄။

(တိ)(၃) တူသော-တစ်ခုတည်းသော-အနက်ရှိသော (သဒ္ဒါ၊ တရား၊ အပြစ်=ကေတ္ထဒေါသ။) ယံ ပရိယာယံ အာဂမ္ဘ ဣမေ ဓမ္မာ ကေတ္ထာ ဗျဉ္ဇနမေ၀ နာနံ။ မ၊၁။၃ရ၁၊၃ရ၃။ သံ၊၂။၄၈၅။ (-မ၊၃။၁၈၅။ သံ၊၁။ ၂ဋ၂။ ပဋိသံ။၂၅၈။) ဟေတုဓမ္မသဒ္ဒါ ကေတ္ထာ ဥာ၀ပဋိသမ္ဘိဒါသဒ္ဒါ စ။ မူလဋီ၊ ၁။၂၁။ ကေ၊ သမာနော အတ္ထော ယော-

သန္ဓေ ကေတ္ထာ။မခု၊၁။၆၁။ ဒေါသာ ပဒါန-ဝါကျာန၊ မေကတ္ထံ ဘဂ္ဂရီတိကံ။ အလက်ား၊ ဂါထာ။၁၉။ ဝုတ္တတ္ထသော၀ ပုန ၀စနတော ကေတ္ထံ နာမ။ ... ကော အတ္ထော ယသ တံ။ အလက်ား၊ဋီ၊သစ်။၄၂၊၄၃။ (-ဇာလိနီ၊ဂါထာ။၂၆၁။)

(ဆိုအပ်ပြီးသောအနက်ကိုပင် တဖန် ထပ်၍ဆိုခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဝါကျ တစ်ခုတည်း၌ အနက်အဓိပ္ပါယ်တူသော သဒ္ဒါနှစ်ခုတို့ (၀ါ) သဒ္ဒါများစွာတို့ ပါရှိနေ သောကြောင့်လည်းကောင်း "ကေတ္ထဒေါသ" သင့်သည်။)

(၄) လာဘာလာဘေန ကေတ္ထာ၊ တာဒိသာ သမဏာ မမ။ မိလိန္ဒ။၃၇၀။ (ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၉၂-အလားတူဂါထာ၌ "ကေဠာ" ဟုရှိသည်။ ကေဠ၂ (၁) လည်းကြည့်။)

ကေတ္ထဇာတိက (တိ) [ကော+အတ္ထဇာတိ+က] တူသောအနက်သဘောရှိသော။ "အညေ-နကတံ ။ပ။ သာ၀ကေ"နှင့် ၀စနတော သမာနဇာတိကံ, ကေတ္ထဇာတိကဿ တ-တိယကထိနံ ပဌမသမာနမေ၀တိ သိဒ္ဓံ ဟောတိ။ ၀ဇိရ။၂၂၁။

ကေတ္ထတာကတ (တိ) [ကေတ္ထတာ+ကတ] တစ်ခုတည်းသောအနက်ရှိသည်၏ အဖြစ်သည် ပြုအပ်သော၊ ကေတ္ထဒေါသသည် ပြုအပ်သော။ နတ္ထေကတ္ထတာကတော။ အလက်ား၊ဂါထာ။၈၆။ ကေတ္ထတာယ ကေ-တ္ထဘာ၀ေန ကတော ဒေါသော။ အလက်ား၊ ဋီ။၁၁၈။ ကော အတ္ထော ယေသံ ပဒါဒီနံ

တေ ကေတ္ထာ၊ တေသံ ဘာ၀ေါ ကေ-တ္ထတာ၊ တာယ ကတောတိ ဝိဂ္ဂဟော။ အလက်ား၊ဋီ၊သစ်။၁၁၈။

ကေတ္ထပဒနိဒ္ဒေသ (ပု) [ကေတ္ထပဒ+နိဒ္ဒေသ] တူသောအနက်ရှိသောပုဒ်တို့ကို-ညွှန်ပြရာ-ညွှန်ပြကြောင်း-နိဒ္ဒေသ။ နဂဟိတာတိ ကေတ္ထပဒနိဒ္ဒေသေ ပါဠိယံ ကဿာ နဂဟိတာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၇၇။

ကေတ္ထ(ထ)မ္ဘ (ပု) [ကေ+ထမ္ဘ] (၁) တိုင်တစ်လုံး။ (တိ)(၂) တိုင်တစ်လုံးရှိသော။ **(၁)** ကေတ္ထမ္ဘံ အလဘန္တာ၊ ဝိစိနန္တီ မြဟာ၀နေ။ အပ၊၁။၆၁။ (-အပ၊ဌ၊၂။၄။) ဟေဋ္ဌာပါ-သာဒေ ကေထမ္ဘံ ဟတ္ထေန ဂဟေတ္မာ။ ထေရီ၊ဌ။၉၈။ **(တိ)(၂)** ပါသာဒံ ကာရယိ-သာမိ၊ ကေတ္ထမ္ဘံ မနောရမံ။ ဇာ၊၁။၂၄၃။ ကေထမ္ဘံ ပါသာဒံ ဒိသ္မာ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၈၀။

ကေတ္ထ(ထ)မ္ဘက (တိ) [ကေ+ထမ္ဘ+က] တိုင်တစ်လုံးရှိသော။ တာတာ မမ ကေတ္ထမ္ဘ-ကဿ မဂ်လပါသာဒဿ ထမ္ဘော စလိ-တော။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၆ရ။ ယန္ဒုနာဟံ ကေ-ထမ္ဘကံ ပါသာဒံ ကရေယျံ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၅၅။

ကေတ္ထမ္ဘဒါယကတ္ထေရ (ပု) [ကေတ္ထမ္ဘဒါယက + ထေရ] တိုင်တစ်လုံးလှူဘူးသောထေရ်။ သိဒ္ဓတ္ထသ ဘဂ၀တောတိအာဒိကံ အာယ-သ္မတော ကေတ္ထမ္ဘဒါယကတ္ထေရဿ အပ-ဒါနံ။ အပ၊ဌ၊၂။၃။

သိဒ္ဓတ္ထဘုရားရှင် ပွင့်တော်မူရာအခါ၌ ဘုရားရှင်အား ဆည်းကပ်ရာကျောင်းတော်

(ဇရပ်တော်)ကို ဆောက်လုပ်ရန် တောသို့ဝင်၍ သစ်ရှာမှီးသူတို့အား သစ်လုပ်ငန်းလုပ်သူ တစ်ဦးက အနှစ်အတိပြီးသောသစ်ကို ပေးလှူခဲ့သောကောင်းမှုကြောင့် လူ,နတ်,စကြာမင်းစည်းစိမ်တို့ကို ခံစားရ၍ ဤဘုရားရှင်လက်ထက်၌ "ကေတ္ထမ္ဘကဒါယကထေရ်" ဟူသော အမည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။ (အပ၊၁-၌ "ကေတ္ထမ္ဘိကထေရ်" ဟု သုံးနှုန်းထားသည်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။)

ကေတ္ထမ္ဘိက (တိ) [ကေတ္ထမ္ဘ+ဣက] တိုင်တစ်လုံးလှူဘူးသော၊သူ။ ကေတ္ထမ္ဘိကထေရ်။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေတ္ထမ္ဘိကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၆၂။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေတ္ထရက (တိ) [ကေ + အတ္ထရက] တစ်ထည်သော အခင်းရှိသော၊ အခင်းတစ်ထည်တည်း၌ အတူတကွ အိပ်ကြသော၊သူ။ ကေတ္ထ-ရကာပိ တုဝဋ္ဌန္တိ။ ဝိ၊၁။၂၇၄။ ဝိ၊၄။၂၃။

ကေတ္ထရကပါဝုရက (နာ) [ကေ+အတ္ထရက+ပါဝုရက] (၁) တစ်ထည်တည်းသော အခင်း, ခြုံထည်။ (ခင်းလည်းခင်း, ခြုံလည်းခြုံသောအထည်။) (တိ)(၂) တစ်ထည်တည်းသော အခင်း, ခြုံထည်ရှိ သော၊သူ။ (စုလျှား, အခင်း စသည် တို့တွင် တစ်ပိုင်းကိုခင်း၍ တစ်ပိုင်းကို အတူခြုံလျက် အိပ်သောသူများ။)

(၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ **(တိ)(၂)** ကေ-တ္ထရကပါဝုရကာပိ တုဝဋ္ဌန္တိ။ ဝိ၊၁။၂၇၄။ ကေ၊ အတ္ထရကဿ ပါဝုရကဿ တောသန္တိ ကေ-တ္ထရကပါဝုရကာ။ သံဟာရိမာနံ ပါဝါရတ္ထ-ရကကဋသာရကာဒီနံ ကေ၊ အန္တ အ-တ္ထရိတ္ထာ ကေ၊ ပါရုပိတ္ထာ တုဝဋ္ဌန္တိန-မေတံ အဓိဝစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၉။ (-ကခ်ိ။ ၃၂၂ရ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၄၄။) ကေတ္ထရက-ပါဝုရကေဟိတိ ဣတ္ထ ပန အယံ ကေ-တ္ထရကပါဝုရကသဒ္ဒေါ နာ စတ္ထသမာသော ဟောတိ၊ ... တိပဒတုလျာဓိကရက-ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသောယံ။ ဝိနယာ လက်ကရ၊ ဋီ၊၂။၃၅၁။

ကေတ္ထရကပါဝုရကသည (တိ) [ကေတ္ထရကပါဝုရက+သညာ] တစ်ထည်တည်းသော အခင်း, ခြုံထည်ရှိ၏ဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ ကေတ္ထရကပါဝုရကေ ကေတ္ထရက-ပါဝုရကသညာ တုဝဋ္ဌန္တိ။ ဝိ၊၂။၃၈၀။

ကေတ္ထဝတ္ထု (ပု) [ကေတ္ထ+ဝတ္ထု] တစ်ခုသော အနက်ကို ဟောသော(ပါဠိ)။ ကေတ္ထ-ဝတ္ထာ ဗျဉ္ဇနဘာသိတော (နာမ) "မနော-ပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဓမ္မာ"တိဝေမာဒိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅။ ဝဇိရ။၂။

ကေတ္ထသံဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ကော+အတ္ထသံဝဏ္ဏနာ] တပေါင်းတည်း အနက်ကို ဖွင့်ခြင်း။ တပေါင်းတည်းသော-အနက်အဖွင့်-အတ္ထသံဝဏ္ဏနာ။ သတိပိ ပစ္စေကံ ပါဋဋ္ဌမေ အညာသု အဘိဓမ္မဋ္ဌကထာဒီသု သံဝဏ္ဏ-နာဋ္ဌမေန တိဏ္ဏမ္ပိ ပဒါနံ ကေတ္ထ-သံဝဏ္ဏနံ ကာတုံ "ယာယ ဝါစာယာ" တိအာဒိမာဟ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃၈။

ကေတ္ထသမ္ဘဝ (ပု) [ကေတ္ထ + သမ္ဘဝ] တစ်ခုသော-တူသော-အနက်၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။

သန္ဓိဌနာဒိတ္ထယမတ္ထာပေက္ခတ္ထာ, ... ကေ-
တ္ထသမ္ဘဝတော စ သာဓိတမေတံ။ ဝဇိရ။
၃ရ၃။

ကေတ္ထာဘိနိဝေသ (တိ) [ကေတ္ထ+အဘိနိဝေ
သ] တစ်ခုသော-အနက်-အကြောင်းအရာ
-ကို နှလုံးသွင်းသော၊သူ။ ဥသ္သုယတိ ရာဇ-
ကိစ္စပသုတတာမိနတာယ ကေတ္ထာဘိနိ-
ဝေသဘာဝတော။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၁-၂။

ကေတ္ထိ(တ္ထိ)ဘာဝ (ပု) [ကေတ္ထ+ဘာဝ။ စီ-
သက်။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ ရူ၊ဋီ၊နှာ။၁၃၁။] တစ်ခု
သော-တူသော-အနက်ရှိသည်၏အဖြစ်။

("ရညော ပုရိသော" စသောဝါကျတွင်
ရှေ့ပုဒ်နောက်ပုဒ်နှစ်ခုတို့၌ ဝိဘတ် အသီ-
သီးရှိကြ၏။ မိမိတို့၏ အနက်(သကတ္ထ) အ
သီးသီးလည်းရှိကြ၏။ ဤသို့ရှေ့ပုဒ် နောက်
ပုဒ်တို့သည် ကွဲပြားသော အနက်ရှိကြ
သည်၊ ထိုရှေ့ပုဒ်နောက်ပုဒ်တို့ကို ဝိသေသန
ဝိသေသျ စသော အဖြစ်ဖြင့် ပေါင်းသော
အခါ "မင်းယောက်ျား" စသောအနက်သစ်
ဖြစ်ပေါ်လာသည်၊ ဤသို့ ပုဒ်တို့ကို ပေါင်-
ခြင်းစသည်၏အစွမ်းဖြင့် တစ်ခုသော အ
နက်၌ဖြစ်ခြင်းကို "ကေတ္ထိဘာဝ=ကေတ္ထိ
ဘော"ဟု ခေါ်သည်။ ကေတ္ထိဘောသည်
သမာသ်၏ လက္ခဏာဖြစ်သည်။ အကျယ်ကို
မောဂ်၊သျ၊၁။၃ဖ ၂-ကြည့်။)

သင်္ဂတတ္ထေန ယုတ္တတ္ထဝစနေန ဘိန္န-
တ္ထာနံ ကေတ္ထိဘာဝေါ သမာသလက္ခဏန္တိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ရူ။၃၃၁။ သော စ ဘိန္န-
တ္ထာနမေကတ္ထိဘာဝေါ သမာသောတိ ဝုစ္စ-
တေ။ မောဂ်၊၃။၁။ ကေစိ ပန ဘိန္နတ္ထာနံ
ကေတ္ထိဘာဝေါ သမာသလက္ခဏန္တိ ဝဒန္တိ။
နိတိ၊သုတ္တ။၆၉၃။ ဘိန္နတ္ထာနံ ပုဗ္ဗပ္ပရာနံ
ပဒါနံ ဝိသေသနဝိသေသိတဗ္ဗာဒိဝသေန
သင်္ဂတတ္ထသခ်ါတော ကေတ္ထိဘာဝေါ ကေ-
တ္ထတာ ပဒသင်္ခါတတ္ထာဒိဝသေန ကေသ္ပီ
အတ္ထေ ဝုတ္တိ "ရာဇပုရိသော"တိအာဒိက-
သ သမာသသ ပဒသခ်ေပသ လက္ခဏံ။
ရူ၊ဋီ၊နှာ။၁၃၁။

ကေတ္ထိဘာဝလက္ခဏ (တိ) [ကေတ္ထိဘာဝ+
လက္ခဏ] တစ်ခုသောအနက်ရှိသည်၏ အ
ဖြစ်ဟူသော လက္ခဏာရှိသော။ ကေတ္ထိ-
ဘာဝလက္ခဏော ဟိ သမာသောတိ။ သီ၊
ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃၅။

ကေတ္ထေရ (ပု) [ဇော+ထေရ] တစ်ယောက်
သောထေရ်၊ မထေရ်တစ်ပါး။ ကေတ္ထေရသ
သမ္ပုခါ မယာ အာဘတံ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၁၈။

ကေတ္ထေရာပဒေသ (ပု) [ကေတ္ထေရ + အပ
ဒေသ] မထေရ်တစ်ပါးဟူသော ရည်ညွှန်း
ချက်ရှိသော အကြောင်း။ (မထေရ် တစ်ပါး
၏ အဆိုအမိန့်ကို အကိုးအကားပြု၍ ဆို
အပ်သောအကြောင်း။) စတ္တာရော မဟာ-
ပဒေသာ ဗုဒ္ဓါပဒေသော ... ကေတ္ထေရာ-
ပဒေသော။ နေတ္တိ။၂၀။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၈၀။
ဒီ၊ဋီ၊၂။၁ဖ၅။) ဗုဒ္ဓါပဒေသ-လည်းကြည့်။

ကေတြ (ဗျ) [ဇော+တြ] တစ်ခု၌။ (တစ်ခု
သော အရပ်ဒေသ, ပုဂ္ဂိုလ် စသည်၌။)
ကေတြာပိ ပုန နိ ပဋိဇာနာတိ။ ဝဇိရ။၄၄၆။
(-အနုဋီ၊၂။၉၈။)

ကေထမ္ဘ (ပု) [ကေ+ထမ္ဘ] (၁) တိုင်တစ်လုံး။ (တိ)(၂) တိုင်တစ်လုံးရှိသော။ (၁)(၂) ကေတ္ထ(ထ)မ္ဘ-ကြည့်။

ကေထမ္ဘက (တိ) [ကေ+ထမ္ဘ+က] တိုင်တစ်လုံးရှိသော။ ကေတ္ထ(ထ)မ္ဘက-ကြည့်။

ကေထမ္ဘ(ထမ္ဘက)ပါသာဒါရဟ (တိ) [ကေထမ္ဘ(ထမ္ဘက)ပါသာဒ+အရဟ] တိုင်တစ်လုံးရှိသော ပြာသာဒ်အား ထိုက်သောဲသူ။ တွ-ညေ၀ ပန အာရောဟပရိကာဟေန ... ကေထမ္ဘပါသာဒါရဟော။ ဇာ၊၆၊၄။၁၅ရ။ အရည် ပ၀ိသိတ္တာ ဥဋ္ဌ မဟန္တေ ကေ-ထမ္ဘကပါသာဒါရဟေ ဗဟူ ရုက္ခေ ဒိသ္မာ။ ဇာ၊၆၊၄။၁၅ဖ။

ကေထမ္ဘပါသာဒ (ပု) [ကေထမ္ဘ+ပါသာဒ] တိုင်တစ်လုံးရှိသော ပြာသာဒ်။ ကေထမ္ဘ-ပါသာဒဿ ပန ဥပရိမတလေ ဗဒ္ဓါ သိမာ သစေ ထမ္ဘမတ္ထကေ ကေ၀ိသတိယာ ဘိ-က္ခူနံ သြကာသော ဟောတိ။ ဟေဋ္ဌာ သြတရတိ။ ၀ိ၊၆၊၃။ ၃၂၅။

ကေထာလက (နာ) [ကေ+ထာလက] တစ်ခုသောသောက်ရေခွက်။ ကေထာလကေပိ ပ၀ဋ္ဋိ။ ၀ိ၊၁။ ၂၇၄။ ၀ိ၊၄။ ၂၃။

ကေထာလိပါက (ပု) [ကေထာလိ+ပါက] တစ်လုံးသောအိုးဌ ချက်အပ်သောထမင်း။ ကေထာလိပါကော ဟိ ဒသန္နံ ဇနာနံ ပဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ ၂ရ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ဇ၈။

ကေထူဏက (တိ) [ကေ+ထူဏ+က] တိုင်တစ်လုံးရှိသော။ တေ ကေထူဏကံ ပါ-သာဒံ ကာရေတ္တာ တံ တတ္ထ ၀သာပေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၀။ ကေထူဏကန္တိ ကေထမ္ဘ၀န္တံ။ ဇာ၊ဋီ။

ကေထူပ (တိ) [ကေ+ထူပ] တစ်ခုသောအစုရှိသော။ (ကြို၊ဝိ) တစ်ပေါင်းတည်း၊ တစ်စုတည်း။ ယံ ၀ေ ပိတ္တာ ကေထူပါ သယန္တိ။ ဇာ၊၁။၃ဖ၄။ ကေထူပါတိ သူကရ-ပေါတကာ ဝိယ ဟိနဇေ့ဗေ့ဟိပိ သဒ္ဒိ ကေရာသီ ဟုတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၀။ ကေရာသီ ဟုတ္တာတိ ရာဇာဒယောပိ ကေတော ဟု-တ္တာ။ ဇာ၊ဋီ။ ကေထူပါတိ ဣတ္ထ အညမည် သံဃဋ္ဌယိတ္တာ ရာသီကရကမေ၀ ထူပ-သဒိသတ္တာ ထူပါ နာမ ဟောန္တိတိ အာဟ ကေထူပါတိ ။ပ။ သဒ္ဒိ ကေရာသီ ဟု-တ္တာတိ။ ... ပါဠိယံ ကေထူပါတိ ကေထူပါ ဟုတ္တာ သယန္တိတိ ပါဋ္ဌသေသေန သဒ္ဒိ ယောဇနာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

ကေဒဏ္ဍကမယ (တိ) [ကေဒဏ္ဍက+မယ] တစ်ခုသောသစ်တုံးဖြင့်-ပြီး-ပြုအပ်-ခင်းအပ်-သော(တံတား)။ ဒဏ္ဍကသေတုန္တိ ကေ-ဒဏ္ဍကမယံ သေတုံ။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၂ ၅ ၅။

ကေဒဿီ (တိ) [ကေ+ဒိသ+ကီ] တစ်ခုကိုသာမြင်သောဲသူ။ (က) တစ်ခုသော သစ္စာ-သစ္စာတစ်ပါး-ကို မြင်လေ့ရှိသောဲသူ။ (၁) တစ်ခုသောဘ၀-မျက်မှောက် ဘ၀တစ်ခု-ကိုသာ မြင်လေ့ရှိသောဲသူ။ **(က)** ကေ-ဒဿီနော အညတ္တယဒဿီတာ ဝိစာ-ရကာယ တဿာ သာဓနတ္ထं ဂ၀ံပတိ-တ္ထေရေန ဣမသ္မာ သုတ္တသ္မာ အာဟရိ-

တတ္တာ။ မူလဋီ၂။၅၅။ ကေဒဿိနောတိ ကေသစ္ဆေဒဿိနော။ အနုဋီ၂။ဖ၄။ **(ခ)** ကေဒဿီတိ ကေဘဝဒဿီ၊ ဣဝေလောက-မတ္တဒဿီ ဒိဋ္ဌမ္မိကသုခမတ္တာပေက္ခီ။ သံ၊ ဋီ၊၁။၁ဖ၅။

ကေဒါ (ဗျ) [ကေ+ဒါ] တစ်ခုသောအခါ၌။ (က) တစ်ခုသော-တစ်ခုခုသော-အချိန်အခါ၌။ (ခ) တစ်ရံတစ်ခါ၌။ **(က)** ယေန မေ ကေဒါ လောဘမ္မာပိ(မ၊၁။၁၂ဖ)တိ ယေန မယှံ ကေကသ္မိ ကာလေ လောဘမ္မာပိ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌန္တိတိ ပုစ္ဆတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ဖ၆။ **(ခ)** အထ ဝါ ဇနပဒေါ နာမ နိ သဗ္ဗကာလံ ဒုဗ္ဘိက္ခော ဟောတိ၊ ကေဒါ ဒုဗ္ဘိက္ခော ဟောတိ၊ ကေဒါ သုဘိက္ခော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။

ကေဒါရ (နာ) [ကေ+ဒါရ] တစ်ခုသော သစ်သား။ သစ်သားတစ်ချောင်း။ ဒါရုအာဓာ-ရကဒဏ္ဍာဓာရကေသူတိ ကေဒါရုနာ ကတအာဓာရကေ ဗဟူဟိ ဒဏ္ဍကေဟိ ကတအာဓာရကေ ဝါတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃ရ။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၁။)

ကေဒါသိကာ (ထိ) [ကော+ဒါသိကာ] ကျွန်မတစ်ယောက်။ ကထံ ဟိ နာမ ကေ-ဒါသိကာယ "ဒိဝါ ဥဋ္ဌာသိ"တိ ကုပိတာ အနတ္တမနာ... သိသေ ပဟာရံ ဒဿတိ။ မ၊၁။၁ရရ။

ကေဒိဋ္ဌ (ထိ) [ကော+ဒိဋ္ဌ] တစ်ခုသော အယူ။ တေ ပန ကေဒိဋ္ဌိယမ္ပိ ပတိဋ္ဌာတုံ နာ-သက္ခိသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။

ကေဒိဋ္ဌိက (တိ) [ကော+ဒိဋ္ဌ+က] တစ်ခုသော အယူရှိသော၊သူ။ ကော ဣဒ္ဓိ ဂဟက် အဿာတိ ကေလဒ္ဓိကော။ ကေဒ်ဋ္ဌိကောတိ ဒဿတ္ထော။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သမ်။ ၂၅၁။

ကေဒိဝသ (ပု) [ကေ+ဒိဝသ] တစ်နေ့၊ တစ်ရက်။ ကေဒိဝသေနာ(သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁ဖ၈)တိ ကေနေ ဒိဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇာဇေသုံ တေသံ သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတာဘာဝေဟေ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၅၃။ (-မိလိန္ဒ။၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀ရ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅၀။)

ကေဒိဝသန္တရ (တိ) [ကေဒိဝသ+အန္တရ] တစ်ရက်ဖြင့် အကြားရှိသော၊ အကြားဌ် တစ်ရက်ရှိသော၊ တစ်ရက်ခြား-ရှိ-ဖြစ်-သော။ (ကြိ၊ဝိ) တစ်ရက်ခြား။ ယေ ဒူရာ၊ တေ ယထာကာမံ ဒွိကွတ္တိ သကိ ကေဒိဝသန္တရံ၊ ဝေ ယာဝ သံဝစ္ဆရန္တရံ နာယန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၂။

ကေဒိဝသန္တရိက (တိ) [ကေဒိဝသန္တရ+ဣက] တစ်ရက်ဖြင့် အကြားရှိသော၊ အကြားဌ် တစ်ရက်ရှိသော၊ တစ်ရက်ခြား-ရှိ-ဖြစ်-သော။ ကောဟိကန္တိ ကေဒိဝသန္တရိကံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄ဖ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ ၂။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၅၃။ သီ၊ဋီ၊သမ်၊ ၂။၃၅ဖ။) ကောဟိက-လည်းကြည့်။

ကေဒိဝသဗ္ဗန္တရ (နာ) [ကေဒိဝသ+အဗ္ဗန္တရ] တစ်ရက်အတွင်း။ ကေဒိဝသဗ္ဗန္တရေ စ ပတ္တဗ္ဗမဂ္ဂဖလတော ပရိဟီနတ္တာ မဟတီ ဇာနိ အဿာတိ မဟာဇာနိ။ ဝဇိရ။၃၉၉။

ကေဒိဝသလယ်က (တိ) [ကေဒိဝသ+လယ်က] တစ်ရက်ကို-ခုန်ကျော်-ကျော်လွန်-သော။

သော ပန အတ္ထတော ကေဒိဝသလယ်-ကောတိ အဟ "ကေဒိဝသန္ဓရိက" န္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၅၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်။၂။၃၅၆။ ကော-ဟိက-လည်းကြည့်။

ကေဒိဝသာဝလောကန -ကေပယောဂေါ နာမ ကေဒိဝသာဝလောကနံ။ ဝဇိရ။၃၇၁။ (ဤ၌ "ကေဒိသာဝလောကန"ဟု ရှိသင့်သည်။ ကေဒိသာဝလောကနပယောဂ-ကြည့်။)

ကေဒိဝသာဝသေသ (တိ) [ကေဒိဝသ+အဝသေသ] တစ်ရက်-အကြွင်း-အကျန်-ရှိသော။ အတ္ထတကထိနော သံဃော အတ္ထ-တဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဥဗ္ဗာရာ ကေဒိဝသာဝသေသေပိ ကထိနုဗ္ဗာရေ အာနိသံသံ လဘတိ။ ဝဇိရ။၂၁၆။

ကေဒိဝသိက (တိ) [ကေဒိဝသ+ဣက] (၁) တစ်နေ့၊ တစ်ရက်။ (ဘာသာ၊ဋီကာ၌ "တစ်နေ့၌စားထိုက်သော-တစ်နေ့စာဖြစ်သော ဆွမ်း"ဟု ပြန်ဆိုသည်။) (တိ)(၂) တစ်ရက်ရှိသော၊သူ။

(၁) (ကော အာဝသထပိဏ္ဍော ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗော။ ကခ်ီ၊၁၆။) ကောတိ ကေ-ဒိဝသိကော။ ကခ်ီ။၂၁၅။ ကေသဒ္ဒဿ သခ်ျာသဗ္ဗနာမတ္တာ တဿ စ သာမညတ္ထ-ဝါစကတ္တာ ကေဒိဝသိကောတိ ဝုတ္တံ။ ဒိသ-တ္ထဝါစကောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အထ ဝါ-ကော ဒိဝသော ကေဒိဝသောတိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဥတ္တရပဒလောပေန ကောတိ ဝုတ္တန္တိ အဟ "ကေဒိဝသိကော" တိ။ ... ကော ဒိဝသော ကေဒိဝသော၊ သောယေဝ ကေ-ဒိဝသိကော။ ကခ်ီ။ယော၊မဟာဋီ၊၄။၃၁။

(တိ)(၂) နကေဝလဿ ကေဝသော၀၊ ဒသမာသိကောပိ ။ပ။ ကေမာသိကောပိ။ ကေဒိဝသိကောပိ။ ကေမုဟုတ္တောပိ နဟောတိ ဝေ။ ဒီ၊ဋ၊၃။၂၂၂။

ကေဒိသပရိယာပန္နသတ္တဖရဏ (နာ) [ကေဒိသပရိယာပန္နသတ္တ+ဖရဏ] တစ်ခုသောအရပ်မျက်နှာ၌ အကျုံးဝင်သောသတ္တဝါတို့-၌-ကို-ပျံ့နှံ့စေခြင်း-ပြန့်ခြင်း။ ပဌမပရိဂ္ဂဟိတံ သတ္တံ ဥပါဒါယ ကေဒိသပရိယာပန္န-သတ္တဖရဏဝသေန ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ၊၂။၃၆၁။

ကေဒိသာ (ထီ) [ကော+ဒိသာ] တစ်ခုသောအရပ်မျက်နှာ။ တံ ကေဒိသာယ ကိတ္တေ-တ္တာ အညာသု ဒိသာသု တံ ဗဟိဒ္ဓါ ကတ္တာ အန္ဓော အညာနိ နိမိတ္တာနိ ကိတ္တေတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ဋ၊၃။၃၁၉။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၁၃၉။

ကေဒိသာဓာဝန (နာ) [ကေဒိသာ+ဓာဝန] တစ်ခုသော အရပ်မျက်နှာသို့ ပြေးသွားခြင်း။ သာရိတာနံ ဟတ္ထိဒမ္မာဒီနံ ကေဒိသာဓာဝနမ္ပိ အနိဝတ္တနဝသေနေဝ ယုတ္တန္တိ အဟ "အ-နိဝတ္တိတ္တာ ဓာဝန္တော ကော်ယေဝ ဒိသံ ဓာဝတီ"တိ။ မဇ္ဈိ၊၃။၃၈၈။

ကေဒိသာဖရဏ (နာ) [ကေဒိသာ+ဖရဏ] တစ်ခုသောအရပ်မျက်နှာ-၌-ကို-ပျံ့နှံ့စေခြင်း-ပြန့်ခြင်း။ ကေဒိသာဖရဏဝသေန ဒိသာ-ဖရဏတာ မေတ္တာယ ဥဂ္ဂဟဏေ ဝေဒိတ-ဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊၂။၁၅၉။

ကေဒီသာဘိမုခ (တိ) [ကေဒီသာ+အဘိမုခ] တစ်ခုတည်းသောအရပ်မျက်နှာသို့ ရှေးရှု။ (ကြို၊ဝိ။) ယသ္မာ ကေဒီသာဘိမုခံ သန္ဓာန-ဝသေန သက္ကိတေ ရှုပပ္ပဗန္ဓေ ဒီယသမညာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၉၂။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၁၇။)

ကေဒီသာဝလောကနပယောဂ (ပု) [ကေဒီသာဝလောကန+ပယောဂ] တစ်ခုသောအရပ်မျက်နှာကို ကြည့်ရှုကြောင်း လုံ့လပယောဂ။ ကေပယောဂေနာတိ ကေ-ဒီသာဝလောကနပယောဂေန။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၂၄။

ကေဒီပ[1] (ပု) [ကေ+ဒီပ] (၁) တစ်ခုသော ကျွန်း။ (၂) တစ်ခုသောဆီမီး။ (၃) တစ်ခဲနက်-တစ်ပြိုင်နက်-လင်းထိန်နေသော ဆီမီး။ **(၁)** ပဒေသရာဇာတိ ကေဒီပဿ ပဒေသိဿရော ဗိမ္ဗိသာရပသေနဒိအာ-ဒယော ဝိယ။ ဝိ၊ဋ၊၁။၂၆၈။ (-ဇာ၊ဋ၊၆။၃။) **(၂)** ပသန္နစိတ္တော သုမနော။ ကေဒီပံ အဒါသဟံ။ အပ၊၁။၂၁၀။ **(၃)** ကေဒီပိ (ထောင့်ကွင်း) ကြည့်။

ကေဒီပ[2] (ပု) [ကေဒီပ+ဒါန။ ဒါန-ပုဒ်ကျေ။] တစ်ခုသောဆီမီးအလှူ။ စတုရာသီတိမဂ်-သဟဿာနိ ကေဒီပဿ နိဿန္ဒေန နိဗ္ဗ-တ္တာနိ။ ဒီ၊ဋ၊၂။၂၂၇။

ကေဒီပိယ (တိ) [ကေဒီပ+ဏ္ဍယ] တစ်ခုသော ဆီမီး-ဆီမီး တစ်တိုင်-လှူဘူးသော၊သူ။ ဏ္ဍတ္ထံ သုဒ် အာယသ္မာ ကေဒီပိယော ထေရော ဏ္ဍမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၂၁၀။

ကေဒီပိယတ္ထေရ (ပု) [ကေဒီပိယ+ထေရ] ဆီမီးတစ်တိုင်လှူဘူးသောထေရ်။ ကေ-ဒီပိယ ထေရ်။ ပဒုမုတ္တရသ မုနိနောတိ-အာဒိကံ အာယသ္မတော ကေဒီပိယတ္ထေ-ရဿ အပဒါနံ။ အပ၊၁။၂။၁၈၂။

ဤအမည်ဖြင့် မထေရ်(၂)ပါးတွေ့ရသည်။ တစ်ပါးမှာ-ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင် လက်ထက်တော်၌ ရှေးကုသိုလ်သမ္ဘာရ ပါရှိပြီးသော အမျိုးကောင်းသားသည် ဘုရားရှင်၏ ဗောဓိပင်ဖြစ်သော ထင်းရှူးပင်ကို ဆီမီးတစ်တိုင်ထွန်းညှိပူဇော်ခဲ့၍ ထာဝရ ဆီမီးအလှူဖြစ်စေရန် ဆီမီးစာကိုလည်း လှူဒါန်းခဲ့သည်၊ ထိုကောင်းမှုကြောင့် အပါယ်မလားဘဲ လူနတ်သုဂတိဘဝတို့၌သာ ကျင်လည်ပြီးလျှင် ဤဘုရားရှင်လက်ထက်တော်ဝယ် သူဌေးမျိုး၌ ဖြစ်၍ ရဟန်းပြုပြီးလျှင် "ကေဒီပိယ" အမည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။ (အပ၊၁။ ၂၁၀။ အပ၊၁။၂။၁၈၂။)

နောက်တစ်ပါးမှာ- ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူသော သိဒ္ဓတ္ထဘုရားရှင်ကို ထင်းမီးဖြင့် ပူဇော်ကြသောအခါ မနီးမဝေးအရပ်၌ တစ်ညပတ်လုံး ဆီမီးထွန်း၍ ပူဇော်ခဲ့သော ကောင်းမှုကြောင့် တာဝတိံသာနတ်ပြည်ဝယ် ဆီးမီးတစ်ထောင်ဖြင့် လင်းထိန်နေသော "ကေဒီပိ"ဗိမာန်၌ နေရောင်ကဲ့သို့ အရောင်အဝါ တောက်ပလျက် ယူဇနာ(၁၀၀)တိုင်အောင် အပိတ်အပင်မရှိ မြင်နိုင်သော မျက်စိရှိသော နတ်သား ဖြစ်ရလေသည်၊ ထို့ပြင် နတ်ပြည်၌ (ဂဂ)ကြိမ်၊ နတ်မင်း

အဖြစ် (၃၁)ကြိမ်၊ စကြဝဠာတေးမင်းအဖြစ် (၂၈) ကြိမ်၊ ပဒေသရာဇ်မင်းအဖြစ် မရေမတွက်နိုင်အောင် ဖြစ်လျက် ဤဂေါဒမဘုရားရှင်လက်ထက်တော်ဝယ် (၄)နှစ်သားအရွယ်တွင် ရှင်သာမဏေဝတ်၍ လဝက် (၁၅-ရက်) အရဋ္ဌ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်တော်မူသည်။ (အပ၊၁။၄၃၉-၄၄၀။)

ကေဒီပီ (တိ) [ကေဒီပ+ဤ] တစ်ခဲနက်-တစ်ပြိုင်နက်-လင်းထိန်နေသောဆီးမီးရှိသော (ဗီမာန်)။ တတ္ထ မေ သုကတံ ဗျမ္ပ၊ "ကေဒီပီ"တိ ဉာယတိ။ ဒီပသတသဟ-ဿာနိ၊ ဗျမ္ပေ ပဇ္ဇလရေ မမ။ အပ၊၁။၄၃၉။

ကေဒုက္ခသုခ (တိ) [ကေ+ဒုက္ခသုခ] အတူတကွ ဆင်းရဲချမ်းသာရှိသော၊သူ။ စရိယာတံ အနုဗန္ဓိတ္ထော၊ ကေဒုက္ခသုခေါ တဝ။ ဇာ၊၁။၃၈၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃ ၂၈။

ကေဒုဿ[1] (နာ) [ကေ+ဒုဿ] တစ်ထည်သော-ပုဆိုး-အဝတ်။ ဣမိနာ ကေဒုဿေန၊ စေတနာပဏိဓိဟိ စ။ ကပ္ပသတသဟ-ဿာနိ၊ ဝိနိပါတံ နာ ဂစ္ဆသိ။ အပ၊ ၂။၃။

ကေဒုဿ[2] (နာ) [ကေဒုဿ+ဒါန] တစ်ထည်သော-ပုဆိုး-အဝတ်-အလှူ။ ဘောဂေ မေ ဥိနတာ နတ္ထိ၊ ကေဒုဿဿိဒံ ဖလံ။ အပ၊ ၁။၃၀၈။

ကေဒုဿဒါယက (တိ) [ကေဒုဿ+ဒါယက] ပုဆိုး-အဝတ်-တစ်ထည် လှူဘူးသော၊သူ။

(ဤအမည်ဖြင့် မထေရ်(၂)ပါး တွေ့ရသည်၊ ထိုနှစ်ပါးလုံး၏ အကြောင်းအရာမှာ အတူတူပင်ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာတစ်သိန်း အထက်၌ ဟံသာဝတီပြည်နေ မြက်ထမ်းသမားသည် ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင်အား မိမိပိုင်တစ်ထည်းတည်းသော အဝတ်ပုဆိုးကို လှူဒါန်းခဲ့သော ကောင်းမှုကြောင့် လူနတ် ဘဝတို့၌သာ စကြာဝဠာတောတောင်အားလုံးကို ဖုံးလွှမ်းနိုင်လောက်အောင်ပင် အဝတ် ပုဆိုးပြည့်စုံသူဖြစ်လျက် ဤဘုရားရှင် လက်ထက်တော်၌ "ကေဒုဿဒါယက" အမည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။ အပ၊၁။၃၀၆-၈။ အပ၊ ၂။ ၂-၄။)

ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေဒုဿဒါ-ယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊ ၂။၄။

ကေဒေဝတာ (ထီ) [ကော+ဒေဝတာ] နတ်သား တစ်ယောက်။ ကေဒေဝတာပိ သာဓု-ကာရံ နာဒါသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၃။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၈၆။)

ကေဒေဝလောက (ပု) [ကေ+ဒေဝလောက] တစ်ခုသောနတ်ပြည်။ ကေဒေဝလောကေပိ ဟိ ဒေဝါနံ ပရမ္မရာ စက္ကဝါဠပဗ္ဗတံ အ-ပ္ပတ္တာ နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၀ ၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၃၃။

ကေဒေသ (ပု) [ကေ+ဒေသ] (၁) တစ်စိတ်တစ်ဒေသ။ (က) တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း၊ အစိတ်အပိုင်း၊ အချို့အဝက်။ (ခ) တစ်ခုသော ခဏ။ (၂) တစ်ခုသောအရပ်ဒေသ။ (တိ) (၃) တစ်ခုသော ဖြစ်ရာအရပ်ရှိသော။ (၁) (က) အထ ခေါ သော ဘိက္ခု တံ ပိဏ္ဍ-

ပါတ် ကေဒေသ် ဘုဋ္ဌိတ္တာ ကေဒေသ် တ-
ဿာ မဂ္ဂင်ိယာ အဒါသိ။ ဝိ၊၁။၂၅။ ကေ-
ဒေသာန(မူလင်ီ၊၃။၁၁၂)နှိ် တဒဝယဝါနံ။
အနုင်ီ၊၃။၁၅၂။ တေ ပန ကေဒေသေန
ဒဿေတုံ "ဟတ္ထိသဒ္ဒ"နှိ်အာဒိ ဝုတ္တံ။ မူလင်ီ၊
၁။၂၄။ ကေဒေသေနာတိ ကေတန ဥပလ-
ကွကနယ် ဒဿေတိ။ မဓု၊၁။၆၈။

(၁) ဗျန်ှိဘူတန်ှိ ဝိဂတန်ှိဘူတ်၊ ကေ-
ဒေသေနာပိ အနလ်ိနံ ဝိပ္ပမုတ္တံ ဝိသ်သဋ္ဌ။
ပင်ိသ်၊၆။၂၃ဝ။ ကေဒေသေနာပိတိ ကေ-
ကွကေပိ၊ သကကွကတ္တယေနာပိတိ အမိ-
ပ္ပါယော။ ပင်ိသ်၊ဂ်။၃၄၅။

(၂) သန္ဌရန္ဆေန ပန ပါဠိယ် ဝုတ္တန-
ယေနေဝ ကေဒေသေ ဝါ သန္ဌရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂ဖ၆။ ကေဒေသေတိ ဣဒါနိ် က-
တ္တမ္ဘသ သန္ဌတသ ကေသ္မိ ပဒေသေ။
ပါရာ၊ယော။၂၉၁။ **(တိ)(၃)** ရူပရသာဒီနံ
ဝိယ ကေဒေသတ္တာ။ ဝတာရ။၁၁ဖ။ ကေနော
ပဝတ္တိပဒေသော ဣမေသန်ှ ကေဒေသာ။
ဝတာရ၊ဋီ၊၂။၂ဝရ။

ကေဒေသအာသဝ (ပု) [ကေဒေသ+အာသဝ]
အချို့-တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြစ်-သော-
အာသဝတရား။ ကေစ္စေ အာသဝါတိ ပဌ-
မမဂ္ဂါဒီဟိ ပဟာတဗ္ဗာ ကေဒေသအာ-
သဝါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။

ကေဒေသက (ပု၊နာ) [ကေ+ဒေသ+က] တစ်
စိတ် တစ်ဒေသ။ ကပ္ပကောဋိမ္ဗိ ကိတ္တေန္ဆော၊
ကိတ္တယေ ကေဒေသက်။ အပ၊၁။ဧ၆။

ကေဒေသကထန (နာ) [ကေဒေသ+ကထန]
(၁) တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို ဟောကြောင်း
စကား။ (၂) တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို ဟော
ခြင်း။ **(၁)** သုဟတန်ှိ အဘိဝဓိတ်။ ဣဒမ္ပိ
ကေဒေသကထနမေဝ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅ရ။
(၂) ကေဒေသကထနမေဝ ဟိ အညတ္ထ
ကတ်။ မူလင်ီ၊၃။၁။

ကေဒေသကမ္ပန (နာ) [ကေဒေသ+ကမ္ပန]
တစ်စိတ်တစ်ဒေသ တုန်လှုပ်ခြင်း။ သဟ
တေန ဥဒကေန, တံ ဝါ ဥဒက် အာဟ-
စ္စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တေန ကေဒေသ-
ကမ္ပနံ နိဝါရေတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၃ရ။

ကေဒေသဂုက (ပု) [ကေဒေသ+ဂုက] တစ်
စိတ် တစ်ဒေသဖြစ်သော ဂုက်တော်။ ကေ-
ဒေသဂုကာပိ ပူဇာရဟာ နမဿနာရဟာ။
နေတ္တိ၊ဝိ။၁၃။

ကေဒေသဂ္ဂဟက (ပု) [ကေဒေသ+ဂဟက]
တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို ယူခြင်း။ အသုဘ-
ဘာဝနာဒယော ဝိယ ဟိ အာရမ္မကေ
ကေဒေသဂ္ဂဟက် အကတ္တာ။ ဣတိဝုတ်၊
ဋ္ဌ။ဧ၈။ အ်ဋီ၊၃။၂ဝ၃။

ကေဒေသညသမုဒါယ (ပု) [ကေဒေသ+အည
သမုဒါယ] တစ်စိတ်ဖြစ်၍ အခြားသော
အစိတ်တို့၏ အပေါင်းဖြစ်သော။ နှ စ
တဒညသမုဒါယေဟိ အညေ ဝိပ္ပယုတ္တာ
ဟောန်ှိ သမုဒါယေကဒေသာနံ ကေဒေသ-
ညသမုဒါယာနဉ္စ ဝိပ္ပယောဂါဘာဝတော။
မူလင်ီ၊၃။၂၂။ တထာ ယေ ကေဒေသာ

ဟုတ္တာ အညေသံ အဝယဝါနံ သမုဒါယ-ဘူတာ၊ တေသဉ္စ သမုဒါယေန ဝိပွယော-ဂါဘာဝတော။ အနုဋီ၊၃။၂၈။

ကေဒေသဒဿန (နာ) [ကေဒေသ+ဒဿန] တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကို ပြခြင်း။ ဒုက္ခသစ္စံ ပါကဋံ ဟောတိ ကေဒေသဒဿနေန ပဗ္ဗ-တသမုဒ္ဒါဒိဒဿနကာနံ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၄၂-၄။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၇၄။)

ကေဒေသဓောဝန (နာ) [ကေဒေသ+ဓောဝန] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ-တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း-ဆေး ကြော်ခြင်း။ ကေဒေသဓောဝနံ ဓောဝနံ။ မူလဋီ၊၂။၆၂။

ကေဒေသနယ (ပု) [ကေဒေသ+နယ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြင့် ခေါ်ဝေါ်အပ်သော နည်း။ အသင်္ဂဟနယနိဒ္ဒေသေတိ ဣဒံ "သင်္ဂဟော အသင်္ဂဟော"တိ ဘေသော နယသ ကေဒေသနယဘာဝေန ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၃။၈။

ကေဒေသနာ (ထီ) [ကော+ဒေသနာ] တစ်ခု သော တရားဒေသနာ။ သကလပရိပုဏ္ဏ-မေဝ ဒေသေတိ၊ ကေဒေသနာပိ အပ-ရိပုဏ္ဏာ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၈။

ကေဒေသနိဒဿန (နာ) [ကေဒေသ+နိဒ-ဿန] တစ်စိတ်-အစိတ်-ကို ညွှန်ပြခြင်း။ "ဒိဋ္ဌာ မယာ"တိအာဒိနာ ကေဒေသနိဒ-ဿနေန အဋ္ဌ အက္ခဏေ ဝိဘာဝေတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၆၁။

ကေဒေသန္တရ (တိ) [ကေဒေသ+အန္တရ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ထူးသော။ သမာနကာလ-သန္ဓာနေဟိ စ ကေဒေသန္တရေဟိ ဝိဘတ္တာ ဧဝ ဂဟိတာ။ မူလဋီ၊၃။၂၀။ (-အနုဋီ၊၃။ ၂၄။)

ကေဒေသပစ္စယ (ပု) [ကေဒေသ+ပစ္စယ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ၏ အကြောင်း။ ကေဒေသ-ပစ္စယဘာဝေန ဟိ သမုဒါယော ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊၂။၁၁၄။ ကေဒေသပစ္စယဘာဝေ-နာတိ ကေဒေသသ ဝိသတိစေတနာ-ဘေဒသ ကာမာဝစရစိတ္တသခ်ါရသ ပစ္စ-ယဘာဝေန။ အနုဋီ၊၂။၁၂၇။

ကေဒေသပရိဂ္ဂဟ (ပု) [ကေဒေသ+ပရိဂ္ဂဟ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို သိမ်းယူခြင်း။ အညေ ကေစ္စသသ္ဌာတိ သခ်ါရာနံ အနဝသေ-သပရိယာဒါနံ ကေဒေသပရိဂ္ဂဟော စ ဝါဒဒ္ဒယသ ပရိဗျတ္တောယေဝ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၄၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၃။

ကေဒေသပရိဒီပန (ထီ၊နာ) [ကေဒေသ+ပရိဒီ-ပန] တစ်စိတ်-အစိတ်-ကို ပြခြင်း။ သာဓု ဘန္တေ နာဂသေန၊ ယထာဟံ လဘာမိ နိဗ္ဗာနသ ဂုဏတောပိ ကေဒေသပရိဒီပန-မတ္တံ၊ တထာ သီယံ ဗြူဟိ။ မိလိန္ဒ။၃၀၄။

ကေဒေသပရိဟာနိဒဿန (နာ) [ကေဒေသ-ပရိဟာနိ+ဒဿန] တစ်စိတ်တစ်ဒေသယုတ်-လျော့သည်ကို ပြခြင်း။ ကေဒေသပရိဟာနိ-ဒဿနေနေဝ ဟိ သမုဒါယပရိဟာနိ ဒ-ဿိတာ ဟောတိ။ အနုဋီ၊၃။၃၁၄။

ကေဒေသပွမာဏ (တိ) [ကေဒေသ+ပမာဏ]

တစ်စိတ်တစ်ဒေသအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ အညေသံ မဟာနဂရာနံ ကေဒေသပွမာ-ကတာယ သာခါသဒိသေ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၈၁။

ကေဒေသပွဝတ္တ (တိ) [ကေဒေသ+ပဝတ္တ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ဖြစ်သော။ ဌာနပွတ္တံ ကေဒေသပွဝတ္တံ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ အာရမ္မဏံ ကတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၆။

ကေဒေသဖရဏ (နာ) [ကေဒေသ+ဖရဏ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသပျံ့နှံ့ခြင်း။ အနဝသေသံ ဖရိတုံ သမတ္ထသ ဩဘာသသ ကေနစိ ကာရဏေန ကေဒေသဖရဏမ္မိ သိယာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၉။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၃။

ကေဒေသဗဒ္ဓသိမာ (ထီ) [ကေဒေသဗဒ္ဓါ+သိမာ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ-ဖွဲ့အပ်-သမုတ်အပ်-သောသိမ်။ သော ပန ဝမ္ဗုန္ဓော သိမာ-သင်္ကေ ကရောတိတိ ဗဒ္ဓသိမဌာနပွဝေ-သနဝသေန "ကေဒေသဗဒ္ဓသိမာ"တိ ဝတ္တ-ဗ္ဗတော သင်္ကရဒေါသော ဟောတိ။ ဝဇိရ။ ၄၆၁။

ကေဒေသဗျဥ္ဇန (နာ) [ကေဒေသ+ဗျဥ္ဇန] တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြစ်သောသဒ္ဒါ။ သဗ္ဗာပေသာ ကေဒေသဗျဥ္ဇနဝသေနေဝ ပဝတ္တိယာ အပရိပုဏ္ဏဗျဥ္ဇနာတိ ကတ္တာ "အဗျဥ္ဇနာ"တိ ဝုတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၁။

ကေဒေသဘုဥ္ဇန (နာ) [ကေဒေသ+ဘုဥ္ဇန] တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို စားခြင်း။ ဣတရ-ထာတိ ယဒိ ကေဝေ ဘတ္တံ ဒ္ဒိမာ ကတ္တာ တတော ကေသ ဘာဂသ ဘုဥ္ဇနံ ကေ-ဒေသဘုဥ္ဇနံ အဓိပ္ပေတံ။ မ၊ဋီ၊၃။ရ၁။

ကေဒေသဝစန (နာ) [ကေဒေသ+ဝစန] တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို ဟောခြင်း။ တာသံ ဣတ္ထ ကေဒေသဝစနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၁၁ရ။

ကေဒေသဝဿိမေဃ (ပု) [ကေဒေသဝဿီ+မေဃ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ရွာသောမိုး။ ပဒေသဝဿီတိ ကေဒေသဝဿိမေဃ-သမော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၆။

ကေဒေသဝိဂမ (ပု) [ကေဒေသ+ဝိဂမ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသကင်းခြင်း။ ပဠသု ဩရမ္ဘာ-ဂိယကိလေသသံယောဇနေသု ကေဒေသ-ဝိဂမေနေဝ ဗဟိဒ္ဓါသံယောဇနော ဝိယ ဇာတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၀၀။

ကေဒေသဝိနာမိတ (တိ) [ကေဒေသ+ဝိနာမိတ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို ညွှတ်စေအပ်သော။ နာ စ ကေဒေသဝိနာမိတဘာဝေန ဝိနာ သန္ဓာနသ ဝိနာမိတတာ အတ္ထိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၉၉။

ကေဒေသဝိနိစ္ဆယ (ပု) [ကေဒေသ+ဝိနိစ္ဆယ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ ကထိနံ ယသ စတ္တာရော၊ သဟဇာ သမယဒ္ဓယံ။ ဆန္ဒ သိက္ခာပဒါနဠ၊ ကေဒေသဝိနိစ္ဆယော။ ကခါ၊ဋီ။ဖ၄။

ကေဒေသဝိဝတ္တိ (ထီ) [ကေဒေသ+ဝိဝတ္တိ] အစိတ်-တစ်စိတ်တစ်ဒေသ-ဌ် ဖြစ်သော (ရူပကအလင်္ကာ)။ အသေသဝတ္ထုဝိသယံ၊ ကေဒေသဝိဝတ္တိ စ။ အလင်္ကာ၊ဂါထာ။၂၁၃။

ကေဒေသေ အဝယဝေ ဝိဝတ္တတိတိ ကေ-ဒေသဝိဝတ္တိ။ အလက်ာ၊ဋီ။၂၁၈။

(အလုံးစုံကို ရူပကအလက်ာမပြုဘဲ တစ်စိတ်တစ်ဒေသကိုသာ ရူပကအလက်ာ ပြုမူ ကေဒေသဝိဝတ္တိ (ကေဒေသဝိဝုတ္တိ။ မူကွဲ) အလက်ာဟုခေါ်သည်။ "အပြုံးပန်း, နှုတ်ခမ်းတော်ရွက်လိပ် ရှိတော်မူသော မျက်နှာတော်" ဟူသော အဖွဲ့အနွဲ့၌ အပြုံးကို ပန်းဖြင့်, နှုတ်ခမ်းတော်ကို ရွက်လိပ်ဖြင့် ရူပကအလက်ာပြု၍၊ မျက်နှာတော်ကိုကား ရူပကအလက်ာမပြုဘဲ ချန်ထားသည်၊ ဤသို့ တစ်စိတ်တစ်ဒေသကိုသာ တင်စားထားသော ရူပကအလက်ာကို "ကေဒေသ ဝိဝတ္တိ အလက်ာ"ဟုခေါ်သည်။)

ကေဒေသဝိသဘာဂ (ပု) [ကေဒေသ+ဝိသဘာဂ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ တရားနှင့် သဘောမတူသောတရား။ (သမ္မယောဂနည်း သင်္ဂဟနည်းတို့နှင့် မသင့်တင့်သောလက္ခဏာ။) နာပိ ကေဒေသဝိသဘာဂံ သမုဒါယဝိသ-ဘာဂန္တိ။ မူလဋီ၂။၁၁။

ကေဒေသဝိသယ (တိ) [ကေဒေသ+ဝိသယ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသလျှင် အာရုံရှိသော။ ဌိ-တလက္ခဏာရမ္မဏတာယ စ အတီတာ-နာဂတသမ္ပုတ်ခမ္မာနံ တဒဘာဝတော ကေဒေသဝိသယမေဝ ဘဂဝတော ဉာဏံ သိယာ။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။၁၃၅-၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။၂၃၄။ (-မ၊ဋီ၊၁။၁၁၀။)

ကေဒေသဝေါဟာရ (ပု) [ကေဒေသ+ဝေါဟာရ] တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း၏ အမည်၊ တစ်စိတ်၏ အမည်ဖြင့် တင်စား၍ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ သန္ဓတာယာတိ သမုဒါယေ ကေဒေသဝေါ-ဟာရော။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၆။

ကေဒေသသဘာဂ (ပု) [ကေဒေသ+သဘာဂ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသသော တရားနှင့် သဘောတူသောတရား။ (သမ္မယောဂနည်း သင်္ဂဟနည်းတို့နှင့် သင့်တင့်သောလက္ခဏာ။) နဟိ ကေဒေသသဘာဂံ သမုဒါယသဘာဂံ။ မူလဋီ၂။၁၁။ (-အနုဋီ၂။၁၈။)

ကေဒေသသမ္ဘဝ (ပု) [ကေဒေသ+သမ္ဘဝ] တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသောတရား (=အနုပဿနာ) ၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ သဗ္ဗပွကာရဂ္ဂဟဏဿ ဗာဟိရေသုပိ ကေဒေသသမ္ဘဝတော ကတန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မူလဋီ၂။၁၅၀။ (-အနုဋီ၂။၁၅၃။)

ကေဒေသသမ္မိဿ (တိ) [ကေဒေသ+သမ္မိဿ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ရောနှောသော။ ကေ-ဒေသသမ္မိဿာ(မူလဋီ၂။၁၉)တိ စိတ္တိဒ္ဓိပါ-ဒါဒိနာ အတ္တနော ကေဒေသေနေဝ ခန္ဓန္ဓ-ရာဒီဟိ သမ္မိဿာ ဣဒ္ဓိပါဒါဒယော။ အနုဋီ၂။၂၄။

ကေဒေသသရူပ (တိ) [ကေဒေသ+သရူပ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ သုတိတူသော။ တသ္မာ အတ္ထတော ကေဒေသသရူပါနဉ္စ ကေ-သေသေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ မူလဋီ၂။၁၁ရ။ ဝိ သုဒ္ဓိ၊ဋီ၂။၃၂၁။

ကေဒေသသရူပေကသေသ (ပု) [ကေဒေသ+သရူပ+ကေသေသ။ ကေဒေသ+သရူပေ

ကသေသ] သဒ္ဒသုတိတူသော ပုဒ်ဗျည်း တို့တွင် တစ်စိတ်ဖြစ်သော ပုဒ်ဗျည်း၏ တစ်ခုကြွင်း။ (ပဋိသံ၊ဂ်။) တစ်စိတ် တူသော သုတိရှိသော-တစ်စိတ်သဒ္ဒသုတိ တူသော-ပုဒ်,ဗျည်းဟူသော တစ်ခုကြွင်း။(မဂ်မဏ္ဍ။) ကေဒေသသရူပေကသိသ်။

"သမသုသမာ"ဟုဆိုလိုလျက် "သမ" ဟူသော တစ်စိတ်ကိုချေ၍ "သမ"ဟူသော တစ်စိတ်ကို အကြွင်းပြုကာ "သုသမာ" ဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ "နာမနာမရူပ်"ဟု ဆိုလိုလျက် "နာမ"ဟူသော တစ်စိတ်ကိုချေ၍ "နာမ"ဟူသော တစ်စိတ်ကို အကြွင်းပြုကာ "နာမရူပ်"ဟုခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ "နိရောဓ နိရောဓုပါယ"ဟု ဆိုလိုလျက် "နိရောဓ" တစ်ခုကိုချေ၍ "နိရောဓ"တစ်ခုကို အကြွင်း ပြုကာ "နိရောဓုပါယ"ဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်း-စသည်တို့ကို "ကေဒေသသရူပေကသိသ်= သုတိတူတစ်စိတ်၏ တစ်ခုကြွင်း=သုတိတူ တစ်စိတ်ကို တစ်ခုကြွင်း ပြုသည်" ဟု ခေါ်ဆိုသည်။

"သမာ စ သုသမာ စ သမသုသမာ"-တိ ဝတ္တမ္ဘေ ကေဒေသသရူပေကသေသံ ကတ္တာ "သုသမာ"ဣစ္စေဝ ဝုတ္တာ။ ယထာ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ နာမရူပဉ္စ နာမရူပန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ ကေဒေသသရူပေကသေသံ ကတ္တာတိ သရူပေသု သဒိသသုတိပဒေသု ကေဒေသဘူတဿ ကေသေသံ ကတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၂၆၄။ အထ ဝါ ဆဒ္ဒါရိကာနိ စ ဆဒ္ဒါရိကဝိမုတ္တာနိ စာတိ ဆဒ္ဒါရိကဝိ-မုတ္တာနီတိ ကေဒေသသရူပေကသေသော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိဘာဝိနီ။၁၂၉။ သမာနံ ရူပ်သုတိ ယဿာတိ သရူပေါ၊ ကေဒေသေ-နေ၀ သရူပေါ, နိ သကလေနာတိ ကေ-ဒေသသရူပေါ၊ ကောယေ၀ ဆဒ္ဒါရိက-သဒ္ဒေါ သေသော အ၀သိဋ္ဌော၊ အညော ပန ဆဒ္ဒါရိကသဒ္ဒေါ လုတ္တောတိ ကေ-သေသော၊ ကေဒေသသရူပေါ စ သော ကေသေသော စာတိ တထာ။ မဂ်မဏ္ဍ။ ၁။၃၉၇။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၉၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၂၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၈။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၁။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၃၁၈။ မူလဋီ၊၂။၁၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၂၁။ နေတ္တိ၊ဋီ။၄၆။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၁။၉။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၁၀၃။) အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ကေဒေသသရူပေကသေသနယ (ပု) [ကေ-ဒေသသရူပေကသေသ + နယ] သုတိတူ တစ်စိတ်-၏-ကို-တစ်ခုကြွင်းပြုသောနည်း၊ ကေဒေသသရူပေကသိသ်နည်း။

နိရောဓော စ နိရောဓုပါယော စ ဧ-ကဒေသသရူပေကသေသနယေန "နိရော-ဓော"တိ ဝုတ္တော။ သာရတ္ထ၊၃။၂၂၆။ တံ သဗ္ဗံ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ နာမရူပဉ္စ နာမရူပန္တိ ဧ၀ံ ကေဒေသသရူပေကသေသနယေန သင်္ဂဟေတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၉၄။ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ နာမရူပဉ္စာတိ ဧတ္ထ နာမရူပသဒ္ဒါ အတ္ထ-နော ကေဒေသေန နာမသဒ္ဒေန နာမ-သဒ္ဒဿ သရူပေါ, ရူပသဒ္ဒေန စ ရူပ-သဒ္ဒဿ၊ တသ္မာ သရူပါနံ ကေဒေသောတိ ကေဒေသသရူပေကသေသော၊ နာမရူပ-

သဒ္ဒသ ဌာနံ ဣတရေသဉ္စ နာမရူပသဒ္ဒါနံ အဒဿနန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁၉။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။) ကေဒေသေန သရူပါ ကေဒေသသရူပါ၊ ကေနော သေသော ကေ-သေသော၊ ကေဒေသသရူပါနံ ကေသေ-သော ကေဒေသ။ပ။သေသော။ ကေဒေ-သရူပေကသေသသ နယော ကေဒေ-။ပ။နယော၊ အထ ဝါ ကေဒေသသရူပေ-ကသေသော ဧဝ နယော ကေဒေသ။ပ။-နယော။ သမ္မော၊ယော။၁၁၄။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။၁၃။ ဝိမတိ၊၁။၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၄၇၆။ မ၊ဋီ၊၂။ ၈၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၄၉။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၂၈၁။) အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေဒေသသာမည (နာ) [ကေဒေသ+သာမည] တစ်စိတ်တစ်ဒေသတူသည်၏အဖြစ်။ ကေ-ဒေသသာမညေန ဟိ ယထာဓိပ္ပေတေန ဥပမာ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၁၉။ (-အနု၊ ဋီ၊၁။၁၃၃။)

ကေဒေသသာရုပ္ပ (တိ) [ကေဒေသ+သာရုပ္ပ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသသုတိတူခြင်း။ လေသ-ဝစနန္တိ ကေဒေသသာရုပ္ပေန သမာနာရ-မ္မဏဘာဝေန ကေဒေသဿ ဝစနံ။ အနုဋီ၊ ၁။၂၁၆။

ကေဒေသသောတာပတ္တိမဂ္ဂ (တိ) [ကေ-ဒေသသောတာပတ္တိမဂ္ဂ+ဌာ+ကို] တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့်-တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ဖြစ်သော-သောတာပတ္တိမဂ်၌ တည်သော၊ (သောတာပတ္တိမဂ်တစ်စိတ်ကိုရသော)သူ။ နာနာဘိသမယေ ပဌမမဂ္ဂါဒီဟိ ပဟာတ-ဗ္ဗာနံ သညောဇနတ္တယာဒီနံ ကေဒေသေ-ကဒေသပ္ပဟာနံ သိယာတိ ကေဒေသ-သောတာပတ္တိမဂ္ဂဌာဒိတာ, တတော ဧဝ ကေဒေသသောတာပန္နာဒိတာ စ အာ-ပဇ္ဇတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၆၂။ (-အနုဋီ၊၃။၈၈။)

ကေဒေသသောတာပန္န (ပု) [ကေဒေသ+ သောတာပန္န] တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့် သောတာပန်ဖြစ်သောပုဂ္ဂိုလ်။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ကေဒေသာဂတ (တိ) [ကေဒေသ+အာဂတ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့် လာသော။ သုတ္တေ အာဂတာနံ သဗ္ဗေသံ အဿာဒါဒီနံ ကေဒေသာဂတာနမ္ပိ နိဟရိတ္တာ သဗ္ဗေသံ ဝိဘဇနသံဝဏ္ဏနာဝိသေသော ဒေသနा-ဟာရော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၉။

ကေဒေသာဓိက (တိ) [ကေဒေသ+အဓိက] တစ်စိတ်တစ်ဒေသပိုလွန်သော။ အနုဝတ္တ-မာနဿ ကေဒေသာဓိကဘာဝဿ နိဝါ-ရဏဝသေန ဝုတ္တတ္တာ။ မူလဋီ၊၁။၁၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၉၁။ (-အနုဋီ၊၁။၁၅၉။)

ကေဒေသာနုဘဝန (နာ) [ကေဒေသ + အနု ဘဝန] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ခံစားခြင်း။ တတ္ထ ဟိ သူဒဿ ဘတ္တဝိမံသနမတ္တမိဝ အဝသေသမမ္ပိ အာရမ္မဏရသဿ ကေ-ဒေသာနုဘဝနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ (-မူလဋီ၊ ၁။၈၆။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၆၀။)

ကေဒေသာဘာဝ (ပု) [ကေဒေသ + အဘာဝ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ၏ မရှိခြင်း။ တတော

ပရဝါဒီ ကဌာဒီနံ ဝိယ စိတ္တသ ကေ-ဒေသာဘာဝါ ပဌမပဥ္ဍေ ပဋိက္ခိပိတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃၃။၁ရ၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၀၆။)

ကေဒေသာဝင္ခန္ (နာ) [ကေဒေသ+အာဝင္ခန္] တစ်စိတ်တစ်ဒေသဆင်ခြင်ခြင်း။ နာ ဟိ ရာသိအာဝင္ခနံ ကေဒေသာဝင္ခနံ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၆ရ။

ကေဒေသုပလက္ခဏ (နာ) [ကေဒေသ+ဥပလက္ခဏ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ မှတ်သားခြင်း။ ကေဒေသုပလက္ခဏဝသေန, ဝဏ္ဏဂန္ဓရာဂိ-သပ္ပါယဝသေန ဝါ ပါဠိယံ "ဝိနီလကဝိ-ပုဗ္ဗဂ္ဂဟဏလက္ခဏာ အသုဘသညာ"တိ ဝတ္တာ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၆၁။

ကေဒေသေကဒေသပွဟာန (နာ) [ကေဒေသ+ကေဒေသ+ပဟာန] တစ်စိတ် တစ်စိတ်သော သံယောဇဉ်တို့ကို ပယ်ခြင်း။ ကေ-ဒေသသောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌ-ကြည့်။

ကေဒေါကိကနာဝပ(ပ္ပ)မာဏ(နာဝါပ္ပမာဏ) (တိ) [ကေဒေါကိကနာဝါ+ပမာဏ] တစ်ခုသော-လှေ-ထွင်းလှေ-ပမာဏရှိသော။ သခ်ပါလဇာတကေ ကေဒေါကိကနာဝ-ပ(ပ္ပ)မာဏံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅၉။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၂၆။ တေ ဟတ္ထိဝပ္ပမာဏာ ကေဒေါကိကနာဝါ-ပ္ပမာဏာ ဝါ ဟောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၈။ (-မ၊ဋီ၊၃။၃၆၅။) ကေဒေါကိကနာဝပ္ပမာဏ(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၁)နှင့် ကေကဋ္ဌ ဒေါကိကသဏ္ဌာနေန နာဝံ ကရောတိ၊ တာယ နာဝါယ ပမာဏံ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

ကေဒ္ဓဇမာလာ (တိ) [ကော+ဓဇမာလာ] (အ ဆက်မပြတ်) တစ်စပ်တည်းသော-တံခွန်ပန်း-တံခွန်အစဉ်-ရှိသော။ ဒသသဟဿီ-လောကဓာတု ကေဒ္ဓဇမာလာ အဟောသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၃။ ကေဒ္ဓဇမာလာ အဟောသိ နိရန္တရံ ဓဇမာလာသမော-ဓာနဂတာယ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁။ (-မ၊ဋီ၊၃။၃၄၁။)

ကေဒ္ဓ(ဓ)ဇမာလီ (တိ) [ကေဒ္ဓ(ဓ)ဇမာလာ+ဣ] တစ်စပ်တည်းသော-တံခွန်ပန်း-တံခွန်အစဉ်-ရှိသော။ ဒသသဟဿီလောက-ဓာတုယာ ကေဒ္ဓ(ဓ)ဇမာလိတာ အရိယဒ္ဓ-(ဓ)ဇမာလိတာယ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၀၅။

ကေဒ္ဓါနဂမန (နာ) [ကေဒ္ဓါန+ဂမန] တစ်ခုသော ခရီးရှည်ကို သွားခြင်း။ ဘိက္ခုနီယာ သဒ္ဓိ သံဝိဓာယ ကေဒ္ဓါနဂမနေ။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၅၅။

ကေဒ္ဓါနမဂ္ဂ (နာ) [ကေ+အဒ္ဓါနမဂ္ဂ] (၁) တစ်ခုသော ခရီးရှည်။ (၂) တစ်ပေါင်းတည်း-အတူတကွ-သွားအပ်သော ခရီးရှည်။ **(၁)** (၂) ယော ပန ဘိက္ခု ဘိက္ခုနီယာ သဒ္ဓိ သံဝိဓာယ ကေဒ္ဓါနမဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇေယ္ယ။ ဝိ၊ ၂။ရရ။ ကေဒ္ဓါနမဂ္ဂန္တိ ကေ၊ အဒ္ဓါနသခ်ိတံ မဂ္ဂံ၊ ကေတော ဝါ အဒ္ဓါနမဂ္ဂံ။ ကခ်။၂၁၃။ သာရတ္ထ၊ဋီ။၅၀။ (-ဝိ၊၅။၂ရ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၉။ ဝိမတိ၊၂။၂၄။) ကေဒ္ဓါနမဂ္ဂန္တိ ကေ၊ အဒ္ဓါန-သခ်ိတံ မဂ္ဂံ။ ကေတော ဝါ အဒ္ဓါနမဂ္ဂံ၊ အဒ္ဓါနမေဝ မဂ္ဂေါ အဒ္ဓါနမဂ္ဂေါ၊ အဒ္ဓါန-သဒ္ဒေန ဝိသေသိတတ္တာ အနယောဇန-

မဂ္ဂေါတိ အဓိပ္ပေတော၊ ကော အဒ္ဓါန-
မဂ္ဂေါ ကေဒ္ဓါနမဂ္ဂေါ၊ ဘိက္ခုနီယာ ကေတော
ဂန္ဓမ္ဟော အဒ္ဓါနမဂ္ဂေါ ကေဒ္ဓါနမဂ္ဂေါ။ ကခ်ိ၊
မဟာဋီ၊၄။ ၂၁။

ကေဒ္ဓါနမဂ္ဂဝမန (နာ) [ကေဒ္ဓါနမဂ္ဂ+ဝမန] တစ်ခုသော-တစ်ပေါင်းတည်းသွားအပ်သော-အတူတကွသွားအပ်သော-ခရီးရှည်သို့ သွားခြင်း။ ထေယျသတ္ထံ ဥပသုတိတိ ထေယျ-သတ္ထေန သဒ္ဓိ သံဝိဓာယ ကေဒ္ဓါနမဂ္ဂ-ဝမနဋ္ဌ ဥပသုတိတိဋ္ဌနဋ္ဌေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၉။

ကေဒ္ဓါနမဂ္ဂပဋိပဇ္ဇနဝတ္ထု (နာ) [ကေဒ္ဓါနမဂ္ဂ ပဋိပဇ္ဇန+ဝတ္ထု] တစ်ခုသော-တစ်ပေါင်းတည်းသွားအပ်သော-အတူတကွသွားအပ်သော-ခရီးရှည်သို့ သွားသောဝတ္ထု။ သာဝ-တ္ထိယံ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကေဒ္ဓါန-မဂ္ဂပဋိပဇ္ဇနဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကခ်ိ။၂၁၃။

ကေဒ္ဓါရ (နာ) [ကေ+ဒ္ဓါရ] (၁) တစ်ခုသော (စက္ခုစသော) ဒ္ဓါရ။ (၂) တစ်ခုသော-တံခါး-အပေါက် (တံခါးပေါက်၊ ခံတွင်းပေါက်-စသည်)။ (တိ)(၃) တံခါးတစ်ပေါက်တည်းရှိသော။

(၁) ဝေမေဝ ကေဒ္ဓါရေ သသမ္ဘယု-တ္တောသု အာဝဇ္ဇနာဒီသု ... အသမ္ဘောဟ-သမ္ဘဝေ ဝေဒိတမ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂ဖရ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၄၁။

(၂) ယမ္မိ နာနာကုလသ္မိံ နိဝေသနံ မဇ္ဈေ ဘိတ္တိ အကတ္တာ ကေဒ္ဓါရေနေဝ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၀။ အနုံ ပါနံ ခါဒနီယံ၊ ဘောဇနဋ္ဌ မဟာရဟံ။ ကေဒ္ဓါရေန ပဝိ-သိတ္တာ၊ နဝဒ္ဓါရေဟိ သန္ဓတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၀၅။

(တိ)(၃) သေယျထာပိ ဘန္တေ ရညော ပစ္စန္တိမံ နဂရံ ဒဠ္ဌဒ္ဓါပံ ဒဠ္ဌပါကာရ-တောရဏံ ကေဒ္ဓါရံ။ ဒီ၊၃။၈၃။ အံ၊၃။၄၁၄။ (-မိလိန္ဒ။၅၉။)

ကေဒ္ဓါရကောဋ္ဌက (တိ) [ကေ+ဒ္ဓါရကောဋ္ဌက] တစ်ခုသော တံခါးမုခ်ရှိသော။ ကေဒ္ဓါရ-ကောဋ္ဌကဿ ပန ယရဿ မဇ္ဈဋ္ဌာနေ မဂ်လတ္ထမ္ဘံ နိဿာယ မဇ္ဈိမဒ္ဓါရသာလာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ဖ၆။

ကေဒ္ဓါရဗာဟာ (ထီ) [ကော+ဒ္ဓါရဗာဟာ] တစ်ခုသော တံခါးပေါင်း။ တေသု ဟိ ကော ပစ္ဆေကပြဟာ ဂန္ဓကုဋိယာ ကေဒ္ဓါရဗာဟံ နိဿာယ ဋ္ဌိတော။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၄၅။

ကေဒ္ဓါရိက (တိ) [ကေဒ္ဓါရ+ဣက] တစ်ဒ္ဓါရ ၌ဖြစ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေဒ္ဓါရိကကမ္မ (နာ) [ကေဒ္ဓါရိက+ကမ္မ] တစ်ဒ္ဓါရ၌ ဖြစ်သော ကံ။ နဝေ ကာယဒ္ဓါရာ-ဒီသု ကေဒ္ဓါရိကကမ္မံ အညသ္မိံ ဒ္ဓါရေ နုပ္ပဇ္ဇတိ။ မူလဋီ၊၁။ရ၁။

ကေဒ္ဓါရိကစိတ္တ (နာ) [ကေဒ္ဓါရိက+စိတ္တ] တစ်ဒ္ဓါရ၌ ဖြစ်သောစိတ်။ ကေဒ္ဓါရိကစိတ္တာနိ ပဋ္ဌဆဒ္ဓါရိကာနိ စ။ သင်္ဂဟ။၄၈။

ကေဒ္ဒီ(ဒ္ဒေ)သန္ဓတိဝါရ (ပု) [ကေဒ္ဒီ (ဒ္ဒေ) သန္ဓတိ+ဝါရ] တစ်ခုနှစ်ခုသော သန္ဓတိဝါရ။

(ကေဒ္ဓိသန္ဓတိဝါရ- အရ—"ရုပ်ဖြစ်အံ့-သတ္တရသကာလ တစ်ချက်နှစ်ချက်၊ နာမ်ဖြစ်အံ့- တစ်ဝိထိ နှစ်ဝိထိကို ယူရကြောင်း" ပြည်၊သျ၊၃။၅၅၉-၌ လာသည်။) အာ-လောကဌာနေ ဝိစရိတ္တာ သြဝရက် ပဝိ-ဋ္ဌဿာပိ နှ တာဝ သဟသာ ရူပ် ပါကင့် ဟောတိ၊ ယာဝ တံ ပါကင့် ဟောတိ၊ ဇော-ဏ္ဍရေ ကေဒ္ဓိ(ဒ္ဓေ)သန္ဓတိဝါရာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၆ ၂။

ကေဒ္ဓိတိပဋ္ဌလ (တိ) [ကေဒ္ဓိတိ+ပဋ္ဌလ] တစ်လ္ဟာ, နှစ်လ္ဟာ, သုံးလ္ဟာရှိသော။ စတုပ္ပဋ္ဌလ-တော ပဌာယ ကတာ ဥပါဟနာ၊ နှ ကေဒ္ဓိတိပဋ္ဌလာ။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။၁၈၇။

ကေဒ္ဓိတိမိဠ္ဇက (တိ) [ကေဒ္ဓိတိ+မိဠ္ဇက] တစ်မြှောင်း, နှစ်မြှောင်း, သုံးမြှောင်း ရှိသော။ မဂဓရဋ္ဌေ ဇာတလသုဏမေဝ ဟိ ဣဓ လသုဏန္တိ အဓိပ္ပေတံ၊ တမ္မိ ဘဏ္ဍိကလသု-ဏမေဝ, နှ ကေဒ္ဓိတိမိဠ္ဇကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅။ (-ပါစိတ်၊ယော။၁ဖ၀။)

ကေဒ္ဓိဟိက (တိ) [ကေဒ္ဓိဟ+ဏိက] တစ်ရက်နှစ်ရက်-ဟု ဖြစ်သော-ဟူသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေဒ္ဓိဟိကာ[2] (ထီ) [(ကေ+ဒ္ဓိ+အဟ+ဣက+အာ=)ကေဒ္ဓိဟိကာ+ဂဏနာ] တစ်ရက်နှစ်ရက်-ဟုဖြစ်သော-ဟူသော-ရေတွက်ခြင်း။ အထ ခေါ ဘဂ္ဂဝ သုနက္ခတ္တော လိစ္ဆဝိပုတ္တော ကေဒ္ဓိဟိကာယ သတ္တရ-တ္တိန္ဒ္ဝါနိ ဂဏေသိ။ ဒီ၊၃။၆။ ကေဒ္ဓိဟိ-ကာယာတိ ကေ ဒ္ဓေတိ ဝတ္တာ ဂဏေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။ ကေဒ္ဓိဟိကာယ ဂဏနာယ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၅။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ဗားကရားနိသျ၊၁။၄၀-၌ "ကေ အဟ ကောဟ။ ဒ္ဓေ အဟာနိ ဒ္ဓိဟ။ ကောဟ္ဆ ဒ္ဓိဟ္ဆ ကောဟဒ္ဓိဟ။ ကော-ဟဒ္ဓိဟန္တိ ပဝတ္တာ ကေဒ္ဓိဟိကာ။ ကေ နောင် အဟ-သဒ္ဒါတစ်ခုကျေ"ဟုပြဆိုသည်။)

ကေဒ္ဓိဟိကာ[1] (ထီ) [ကေ+ဒ္ဓိ+ဏ္ဍိဟိကာ] တစ်ပါးချင်း တစ်ပါးချင်း, နှစ်ပါးတွဲ နှစ်ပါးတွဲ, ချဉ်းကပ်ခြင်း။ ယထာ တေ ဘိက္ခု ကေ-ဒ္ဓိဟိကာယ သာရဇ္ဇမာနရူပါ ယေနာဟံ တေနုပသင်္ကမိ။ သံ၊ ၂။ရ၆။ ကေဒ္ဓိဟိကာ-ယာတိ ကေကေကော စေဝ ဒ္ဓေ ဒ္ဓေ စ ဟုတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ရ၆။ ကေဒ္ဓိဟိကာယာတိ ကေကသ စေဝ ဒ္ဓိနှံ ဒ္ဓိနှ္ဆ ဏ္ဍိဟိကာ ဂတိ ဥပသင်္ကမနာ ကေဒ္ဓိဟိကာ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၄ဝ။

ကေဒ္ဓေဒိဝသိက (တိ) [ကေဒ္ဓေဒိဝသ+ဏိက] တစ်ရက်နှစ်ရက်-ဖြစ်-ရှိ-ကြာ-သော။ ယ-ထာ ယရေ ကေဒ္ဓေဒိဝသိကော ရဇော ရဇော ဝေ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ရ ၂။

ကေဒ္ဓေသန္ဓတိဝါရ (ပုဂ္ဂ) [ကေဒ္ဓေသန္ဓတိ+ဝါရ] (၁) တစ်ခုနှစ်ခုသော ဇောစိတ်အစဉ် အလှည့်အကြိမ်။ (တိ)(၂) တစ်ခုနှစ်ခုသော ဇောစိတ်အစဉ် အလှည့်အကြိမ်ရှိသော။ **(၁)** အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(တိ)** (၂) ဇော်ဏ္ဍရေ ပဝတ္တာ ရူပသန္ဓတိ အရူပ-သန္ဓတိ ဝါ ကေဒ္ဓေသန္ဓတိဝါရာ နာမ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၅။

ကေဒ္ဓေသန္ဓတိဝါရပရိယာပန္န (တိ) [ကေဒ္ဓေ

သန္ဓတိဝါရ+ပရိယာပန္န] တစ်ခုနှစ်ခုသော ဇောစိတ်အစဉ် အလှည့်အကြိမ်၌ -အကျုံး ဝင်-အတွင်းဝင်-သော။ ကေဒ္ဓေသန္ဓတိ-ဝါရပရိယာပန္နံ သန္ဓတိ ပစ္စုပ္ပန္နံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၅၅။

ကေဝမ္မ (ပု) [ကေ+ဝမ္မ] (၁) တစ်ခုသော-သဘော-တရား။ (၂) တူညီသော အကျင့်တရား။ (၁) ဘဝဝတာ ဇာနတာ ပဿတာ အရဟတာ သမ္မာသမ္မုဒ္ဓေန ကေဝမ္မော အက္ခာတော။ မ၊၂။၁၃။ ကေဝမ်ံ ဘိက္ခဝေ ပဇဟထ။ ဣတိဝုတ်။၁၉၅။ ကေဝမ္မန္တိ ကေ သံကိလေသသဘာဝန္တိ အဓိပ္ပါယော။ ဇ-ကော စ သော ဝမ္မော စာတိ ကေဝမ္မော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၅။ (-သံ၊၁။၃၈။) ကေဝမ္မမ်ံ (အံ၊၁။၂)တိ ဣတ္ထ ... နိဿဋ္ဌတ္ထေန ဝမ္မော ဝေဒိတဗ္ဗော။ တသ္မာ ကေဝမ္မမ်ံတိ နိဿဋ္ဌံ ကေသဘာဝမ်ံတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၊ (-၃၆၅။ အံ၊ဋီ၊၁။ရ၂၊၂၂၂။) ("ကေဝမ္မ"တရားတို့ကို အံ၊၁။၂-၆။ အံ၊၁။၃၂-၃၄။ သံ၊၁။၃၈-တို့ကြည့်။) (၂) ကေဝမ္မစာရီ-ကြည့်။

ကေဝမ္မက္ခန္ဓ (ပု) [ကေ+ဝမ္မက္ခန္ဓ] တစ်ခုသော-ဝမ္မက္ခန္ဓာ-တရားအစု။ စတုရာသီတိဝမ္ပ-ကၡန္ဓသဟဿေသု ကေဝမ္မက္ခန္ဓဿပိ နာမံ ဝမ္မဝေဝစနမေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ရ၃။)

ကေဝမ္မစာရီ (တိ) [ကေဝမ္မ+စရ+ဏိ] တူညီသောအကျင့်တရားကို ကျင့်လေ့ရှိသော၊သူ။ တသ္မာ တေ အစ္ဆန္တိ ကေဝမ္မစာရိတာယ သဟဝမ်ိဳကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။ ကေဝမ္ပ-စာရိတာယာတိ သမာနဝမ္မစာရိတာယ။ မ၊ဋီ၊၂။ရ။

ကေဝမ္မပါဋိ (ထီ) [ကေဝမ္မ+ပါဋိ] တစ်ခုသော တရားကို (ဟောအပ်ရာဖြစ်သော-ပြတော်မူသော) ပါဋိတော်၊ ကေဝမ္မပါဋိတော်။ အံ၊ ၁။၃၄-၄၀။ ကေဝမ္မပါဋိယံ ကေဝမ္မောတိ ကေသဘာဝေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၅။

ကေဝမ္မပါဋိဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ကေဝမ္မပါဋိ + ဝဏ္ဏနာ] ကေဝမ္မပါဋိတော်အဖွင့်။ ကေ-ဝမ္မပါဋိဝဏ္ဏနာယံ ဣဒ ဝမ္မသဒ္ဒေါ သဘာဝ-တ္ထော "ကုသလာ ဝမ္မာ"တိအာဒီသု ဝိယာ-တိ အာဟ "ကေသဘာဝေါ"တိ။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၂၂၂။

ကေဝမ္မပူရဏ (တိ) [ကေဝမ္မ+ပူရဏ] တစ်ခု သောတရားကို-ပြည့်စေ-ဖြည့်ကျင့်-သော၊ သူ။ ဣတိ ဘဝါ ဝေနေယျဒမနကု-သလော ဝေနေယျဗျာသယာနုကူလံ တ-တိယမဂ္ဂါဓိဂမံ လဟုနာ ဥပါယေန ကေ-ဝမ္မပူရဏတာမတ္တေန ထိရံ ကတ္တာ ဒ-ဿေတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃ရ။

ကေဝမ္မမူလိက (တိ) [(ကေဝမ္မ+မူလ=) ကေ ဝမ္မမူလ+ဣက] တစ်ခုသောတရားလျှင် - မူလ- အကြောင်းရင်း-ရှိသော။ ကတ္ထစိ ဘဝါ ကေဝမ္မမူလိကံ ဒေသနံ ဒေသေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅ရ။ ကေဝမ္မမူလိကံ ဒေသနန္တိ အဝိဇ္ဇာတဏှာသု ကောယေ၀ ဝမ္မော မူလံ တေသာတိ ကေဝမ္မမူလိကာ။ တတ္ထ ကေ-ဝေ ဝမ်ံ မူလံ ကတ္တာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဒေသနံ

ဒေသေတီတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဒု၊ ၂။ ၂၅၀။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁ ၂ဖ။)

ကေဝမ္မသဝနိ(သဝနိ)ယ (တိ) [ကေ+ဝမ္မသ(သ)ဝန=) ကေဝမ္မသ(သ)ဝန+ဏ္ဍယ] တစ်ကြိမ် တရားတော်ကို နာဘူးသော၊ တစ်ခုသော တရားနာခြင်း–တစ်ကြိမ် တရားနာခြင်း–ဖြင့် ပြီးစီးသော (ရဟန်း)ကိစ္စ ရှိသော၊ ကေဝမ္မသ(သ)ဝနိယမည်သော၊သူ။

ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင်လက်ထက်တော်၌ ကောင်းကင်ခရီးဖြင့်ကြွသွားသော ရသေ့တစ်ပါးသည် ဘုရားရှင်၏အထက်တော်၌ ကျောက်တောင်သို့ဆိုက်ရောက်သောငှက်ကဲ့သို့ ဆက်လက်မသွားနိုင်သောကြောင့် မြေပြင်သို့ သက်ဆင်း၍ ဘုရားရှင်၏ အနိစ္စ ဒေသနာတရားတော်ကို နာယူရသဖြင့် အနိစ္စသညာကို နှလုံးသွင်းတော်မူသည်။ ထိုရသေ့သည် ဤဘုရားရှင်လက်ထက်ဝယ် အမျိုးကောင်းသားဖြစ်၍ မိဘအိမ်၌နေစဉ် (၇)နှစ်အရွယ် ရောက်သောအခါ ရဟန်းတစ်ပါး၏ "အနိစ္စာ ဝတ သင်္ခါရာ" အစချီသော ဂါထာကို နာယူရသဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်၍ "ကေဝမ္မသဝနိယထေရ်" ဟု အမည်တွင်လေသည်။ အပ၊ ၂။၈–၁၀။

ထေရဋ္ဌ–၌ "ကေဝမ္မသဝနိယ"အမည် ရှိသော အခြားမထေရ်တစ်ပါးကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင် လက်ထက် သစ်ပင်စောင့် နတ်သားသည် မျက်စိလည် လမ်းမှားသော ရဟန်းတော်တို့ကို ဘောဇဉ် ဆက်ကပ်၍ လမ်းမှန်ကို ညွှန်ခဲ့သောကောင်းမှုကြောင့် ကဿပဘုရားရှင်လက်ထက်တော်၌ ကိကီမင်းကြီး၏မြစ် "ကိကီမြဟွဒတ်"မည်သောမင်းဖြစ်လေသည်၊ ဘုရားသာသနာကွယ်ပသောကြောင့် တရားနာခွင့်မရသဖြင့် "ဝမ္မသညာမကွယ်ပျောက်မီ ရသေ့ရဟန်းပြုအံ့" ဟု ကြံ၍ ဟိမဝန္တာသို့ထွက်ခွါသောအခါ သီကြားမင်းဟောကြားအပ်သော "အနိစ္စာ ဝတ သင်္ခါရာ" အစရှိသောတရားတော်ကို ကြားနာ ရသဖြင့် နန်းတော်သို့ ပြန်လာလေသည်။ ဤဘုရားရှင်လက်ထက်တော်၌ (၇)နှစ် အရွယ်ကပင် ရှင်ရဟန်းပြု၍ ဘုရားရှင်၏ "အနိစ္စာ ဝတ သင်္ခါရာ" အစရှိသော တရားတော်ကို နာရသောကြောင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူ၍ "ကေဝမ္မသဝနိယထေရ်" ဟု အမည်တွင်လေသည်။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀–၁။ ယင်းမထေရ်ကို အပဒါန်ပါဠိတော်၌ "မဂ္ဂသညကထေရ်" ဟူသောအမည်ဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။ အပ၊၁။၁၆ရ–ကြည့်။

ဏ္ဍတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေဝမ္မ-သဝနိယော ထေရော ဏ္ဍမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊ ၂။၁၀။ တသ ကေ-နေဝ ဝမ္မသဝနေန နိပ္ပန္နကိစ္စတ္တာ ကေ-ဝမ္မသဝနိယောတ္တေ၀ သမညာ အဟောသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။

ကေဝမ္မသဝနိယတ္ထရ (ပု) [ကေဝမ္မသဝနိယ+ထေရ] ကေဝမ္မသဝနိယမည်သောထေရ်။ ကိလေသာ စျာပိတာ မယှန္ဆ အာယသ္မ-တော ကေဝမ္မသဝနိယတ္ထရသ ဂါထာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။

ကေမ္ဘာရ (တိ) [ကေမ္ဘ+အာရ] တစ်ခု သောတရားသာလျှင် တည်ရာရှိသော၊ တ ရားတစ်ခုခု တည်သော။ ကေမ္ဘာရ-ဘာဝေပိ ဥပ္ပါဒဘာဂါနံ အညော ဥပ္ပါဒ-ကွကော၊ အညော ဘင်ကွကော။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၃၉။ ဓမ္မော ဝေ အာရော ဓမ္မာရော။ ဝကော ဓမ္မာရော ဝေတသန္တိ ကေ-ဓမ္မာရာ၊ ဥပ္ပါဒဘင်္ဂါ။ မဂ်ိမဋ္ဌ။၁။၄၃၃။

ကေမ္ဘာရမ္ပက (တိ) [ကေမ္ဘ+အာရမ္ပက] တစ်ခုသောတရားလျှင်အာရုံရှိသော။ တသ္မာ သကလဓမ္မာရမ္ပကမ္ပိ တံ ကေမ္ဘာရမ္ပကံ ဝိယ သုဝဝတ္ထာပိတေယေဝ တေ ဓမ္မေ ကတ္တာ ပဝတ္တတိ။ ဣတိဝုတ်၊၁။၁၃၆-ရ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀၂။ မ၊ဋီ၊ ၁။၁၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃၂။

ကေဓာ (ဗျ) [ကေ+ဓာ။ ရူ၊နှာ။၁၃၃၊၂၅၄။ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၂၅ရ၊၃ဝ၀။] တစ်ခုသော အပြားအားဖြင့်။ ဝေ သဗ္ဗံ သက္ကာယံ ဒ္ဒိဓာ ဒဿေတ္တာ ဣဒါနိ တမေဝ ကေဓာ သမ္ပိ-ဏ္ဏေတ္တာ ဒဿေန္တော "သဗ္ဗံ သဗ္ဗတော"-တိအာဒိမာဟ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။

ကေဓာတု (ထိ) [ကော+ဓာတု] တစ်ခုသော ဓာတ်။ လောကသ္မိ ကတ္ထစိ ကေကွနွေပိ ကောယတနေပိ ကေဓာတုယာပိ ကော-ရမ္ပကေပိ နတ္ထိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ဝ၄။

ကေဓိကာရ(ဓိဏ္ဍာရ) (ပု) [ကေ + ဓိကာရ (ဓိဏ္ဍာရ)] တစ်ခဲနက်သော-"ဓိ(=ထို)" ဟူ သောအကွရာ-"ဓိ"ဟူသောအသံ-"ဓိ" ဟု-ပြုခြင်း။ ဣမိနာ ဥပါယေန ယာဝ အကနိဋ္ဌဘဝနာ ကေဓိကာရော (ကေဓိ-ဏ္ဍာရော) ဥဒပါဒိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ဝ၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၂၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။

ကေဓိဏ္ဍာရပရိပုဏ္ဏ (တိ) [ကေဓိဏ္ဍာရ+ပရိပုဏ္ဏ] တစ်ခဲနက်သော-"ဓိ(=ထို)" ဟူသော အကွရာ-"ဓိ"ဟူသောအသံ-"ဓိ"ဟု-ပြု ခြင်း-နှင့်ပြည့်သော။ ဝေ ဘူမိတော ပဘုတိ သော သဒ္ဒါ မုဟုတ္တေန ယာဝ ဗြဟ္မ-လောကာ အဂမာသိ၊ ကေဓိဏ္ဍာရပရိ-ပုဏ္ဏော လောကော အဟောသိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၈။

ကေဓိတိကာ (ထိ) [ကော+ဓိတိကာ။ ကေ ဓိတု+ကိက+အာ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)] တစ်-ဦးတည်းသော သမီး။ အယ္ဟ မေ ကေ-ဓိတိကာ။ ဝိ၊၁။၁၉ရ။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။)

ကေဓိတု (ထိ) [ကော+ဓိတု] တစ်ဦးတည်းသော သမီး။ သာ စ တဿ ကုလဿ ကေ-ဓိတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ရ၅။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁ဝ၃။)

ကေဓုရ (ပုန) [ကေ+ဓုရ] တစ်ခုသော ထမ်းပိုး။ ဒုဗ္ဗလာ သဒ္ဓါ ဗလဝတိယာ ပညာယ သဟ ဝတ္တမာနာ အတ္ထသိဒ္ဓိ နဲ့ ကရောတိ ဟတ္ထိနာ သဟ ကေဓုရေ ယုတ္တဂေါကော ဝိယ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။)

ကေဓူမ (တိ) [ကေ+ဓူမ] တစ်ခဲနက်သော အခိုး ရှိသော။ သကလပါသာဒေါ ကေဓူမော အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ဝ၆ရ၊ (-၂၂ရ။)

ကေဝေနု (ထိ) [ကော+ဝေနု] တစ်ကောင်သော

နို့တိုက်နွားမ။ ဂေါပါလကော တသ ကေဓေနုယာ ခီရံ ဒါပေသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၀၉။

ကေနဂရ (ထီ၊နာ) [ကေ+နဂရ] တစ်ခုတည်းသောမြို့၊ တစ်မြို့တည်း။ တသ္မာ သော ကေနဂရေ ဝသန္တောပိ သဗ္ဗပစ္ဆာ အာ-ဂတော။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၀၂။

ကေနဂရိယ (တိ) [ကေနဂရ+ဣက(ဣယ)] တစ်ခုတည်းသောမြို့ဌ်နေသော၊သူ။ (ပါရာ၊ဂ်၊၂။၂၅၅။) ကေနဂရိယာ ဝိယ အသ ဇာတိကွကေ ဝိကာရာပဇ္ဇနတော ဇာတိ-ကေ့ဘွတ္တဝေါဟာရော။ ဝိမတိ၊၁။၈၀။

ကေနယန (နာ) [ကေ+နယန] (၁) တစ်ခုသော မျက်စိ။ (တိ)(၂) တစ်ခုသောမျက်စိရှိသော၊သူ။ **(၁) (တိ)(၂)** ကေနယနော ပုရိသော တံ ကေနယနံ ရကွတိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁ရ၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ဖ၅။)

ကေနဝုတ (တိ) [ကေနဝုတိ+အ။ ရှေ့ဦ၊နှာ။ ၁ရ၄။ ကေနဝုတိ+ဌ။မောဂ်၊၄။၅၁။ ကေ+နဝုတိ။ နီတိ၊ပဒ။၄ဝ၆။ ယင်းအလို "ထီ"လိုင်။] ကိုးဆယ့်တစ်ခုမြောက်ဖြစ်သော။ (ရှေ့ဦ။ မောဂ်။) ကိုးဆယ့်တစ်ခု။ (နီတိ၊ပဒ။) ဣတော ဟိ ကေနဝုတေ ကပ္ပေ ဝိပဿီ နာမ သတ္ထာ လောကေ ဥဒပါဒိ။ စရိယာ၊ဌ။ရ၆။ ကေနဝုတေ ကပ္ပေတိ ဧ-ကနဝုတိယာ ကပ္ပါနံ မတ္ထကေတိ ဘုမ္မ-ဝစနဿ သာမိဘုမ္မဝစနဝသေန အတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗော။ နီတိ၊ပဒ။၄ဝ၆။

ကေနဝုတိ (ထီ) [(၁) ကေ+နဝုတိ။ (၂) ကေ-နဝုတိ+အ(ဌ)] (၁) ကိုးဆယ့်တစ်ခု။ (တိ) (၂) ကိုးဆယ့်တစ်ခုမြောက်ဖြစ်သော။ **(၁)** ကေနဝုတိဇန-ကြည့်။ **(တိ)(၂)** ကေ-နဝုတိတော ကပ္ပေ၊ ယံ ကမ္မမကရိ တဒါ။ အပ၊၂။၁ရ။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေနဝုတိကပ္ပ (ပု) [ကေနဝုတိ+ကပ္ပ] ကိုးဆယ့်တစ်ခုမြောက်သော ကမ္ဘာ။ ဣတော သော ဂါမကိ ကေနဝုတိကပ္ပေ ယမဟံ အနုဿရာမိ။ သံ၊၂။၅၀၈။

ကေနဝုတိကပ္ပမတ္ထက (ပု၊နာ) [ကေနဝုတိကပ္ပ+မတ္ထက] ကိုးဆယ့်တစ်ခုမြောက်သော-ကမ္ဘာ၏အထက်-ကမ္ဘာထက်။ ဧဝံ ကေ-နဝုတိကပ္ပမတ္ထကေ ဝိပဿနာပညာယ အနမိဂတတ္တာ။ မ၊ဌ၊၁။ဌ၅၅-ဖ။

ကေနဝုတိကပ္ပါဝသာန (နာ) [ကေနဝုတိကပ္ပ+အဝသာန] ကိုးဆယ့်တစ်ခုမြောက်သော-ကမ္ဘာ၏ အဆုံး။ ကေနဝုတိကပ္ပါဝသာနေ အမှာက် ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒကာလေ ဗုဒ္ဓမာတာ မဟာမာယာဒေဝီ နာမ အဟောသိ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၂၄ဌ။

ကေနဝုတိဇန (ပု) [ကေနဝုတိ+ဇန] ကိုးဆယ့်တစ်ယောက်သောလူ။ အသီတိ ဒသ ကောစာတိ ကေနဝုတိဇနာ။ ဒီ၊ဌ၊ဌ။၁၄၅။

ကေနဟုတ (နာ) [ကေ+နဟုတ] (၁) တစ်သောင်း။ (၂) တစ်ခုသော နဟုတသင်္ခ်ာ။ **(၁)** ကေနဟုတံ ဥပါသကတ္တံ ပဋိဝေ-ဒေသိ။ အံ၊ဌ၊၁။၂ဌ၃။ အပ၊ဌ၊၁။ရ၈။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၅ဖ။) **(၂)** ကောဋိပကောဋိသတ-

သဟသာနံ သတံ ကေနဟုတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၂ဖ။

ကေနဋ္ဌ (ပု) [ကေ+နဋ္ဌ] တစ်ခုသော ကျူရိုး။ ကေနဋ္ဌံ အာဟရာပေတ္တာ ကောဋိယံ ဂ-ဟေတ္တာ ဓမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅။

ကေနာဒ (တိ) [ကေ+နာဒ] တစ်ခဲနက်သော ပဲ့တင်သံရှိသော။ အဘိနာဒေတိ ဒဒ္ဒရန္တိ ဒဒ္ဒရံ ရဇတပဗ္ဗတံ ကေနာဒံ ကရောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ဖ၁။ ကေနိန္နာဒ-လည်းကြည့်။

ကေနာနာကုလဂ္ဂဟဏ (နဉ) [ကေနာနာကုလ+ဂဟဏ] ကေကုလသဒ္ဒါ, နာနာကုလသဒ္ဒါ။ တသ္မာ ကေနာနာကုလဂ္ဂဟဏံ, ဧ-ကနာနူပစာရဂ္ဂဟဏဿ သာတ္ထကန္တိ ဝေဒိ-တဗ္ဗံ။ ဝဇိရ။၂၃၁။

ကေနာနာဇာတိက (တိ) [ကေနာနာ+ဇာတိ+က] တစ်ခုတစ်ခုသော သဘောရှိ, မျိုးသော သဘောရှိသော။ စက္ခုဿ ပဋိစ္စ ရူပေဇာတိအာဒိနာ ဒ္ဝါရာရမ္မဏေသု ဧက-ဝစနဗဟုဝစနနိဒ္ဒေသာ ကေနာနာသန္တာန-ဂတာနံ ကေသန္တာနဂတဝိညာဏပစ္စယ-ဘာဝတော ကေနာနာဇာတိကတ္တာ စ။ မူလဋီ၊၂။၄၈။ ကေနာနာသန္တာနဂတာနန္တိ ကေသန္တာနဂတာနံ အဘိန္နသန္တာနဂတာနံ ဒ္ဝါရာနံ, နာနာသန္တာနဂတာနံ ဘိန္နသန္တာ-နဂတာနံ အာရမ္မဏာနန္တိ ယောဇနာ။ ကေနာနာဇာတိကတ္တာတိ စက္ခာဒိဧကေက-ဇာတိကတ္တာ ဒ္ဝါရာနံ, နီလာဒိအနေက-ဇာတိကတ္တာ အာရမ္မဏာနံ။ အနုဋီ၊၂။၅ဖ။

ကေနာနာသန္တာနဂတ (တိ) [ကေနာနာသန္တာန+ဂတ] မကွဲမပြား-တူ-သောသန္တာန်၌ ဖြစ်သော, ထူးသောသန္တာန်၌ ဖြစ်သော။ အ ထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေနာနူပစာရဂ္ဂဟဏ (နဉ) [ကေနာနူပစာရ+ဂဟဏ] ကေကူပစာရသဒ္ဒါ, နာနူပစာရသဒ္ဒါ။ ကေနာနာကုလဂ္ဂဟဏ-ကြည့်။

ကေနာမ (တိ) [ကေ+နာမ] တစ်ခုတည်းသော-တူသော-အမည်ရှိသော၊ အမည်တူသော၊ သူ။ ပုတ္တာပိ တဿ ဗဟဝေါ၊ ကေနာမာတိ မေ သုတံ။ ဒီ၊၃။၁ဖ၀။ ကေနာမာတိ ဣန္ဒ-နာမေန ကေနာမာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၅ဖ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၄။)

ကေနာမက (တိ) [ကေ+နာမ+က။ ထီ-၌ ကေနာမိကာ] (၁) တစ်ခုတည်းသော-တူသော-အမည်ရှိသော၊ အမည်တူသော၊သူ။ (၂) တစ်ခုတစ်ခုသော-အသီးသီးသော-အမည်ရှိသော၊ အမည်မတူသော၊သူ။ (၁) ယသောဓရသနာမာ တေ၊ သဗ္ဗေပိ ကေ-နာမကာ။ အပ၊၁။၁၀၄။ ဧတေသံ ကေ-နာမကာယေဝါ(မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၁)တိ ဧတေသံ အာဂတာနံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ပါဋိယံ အနာ-ဂတာ အညေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ သမာနနာမကာ ဝ၀။ မ၊ဋီ၊၃။၃၀၅။ "တိဿာ"တိ ကေ-နာမိကာယ ဝ၀ မာတု ကုစ္ဆိယံ နိဗ္ဗတ္တ-ကာလေ ပိတံ ထည့် စတူသု မဟာသမု-ဒ္ဒေသု ဥဒကတော ဗဟုတရံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄ဖ။ (၂) အညေ စတ္တာရော ဓမ္မာ ကေနာ-မကာ အတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။ ကေနာမ-ကာတိ ဧကေကနာမကာ၊ ယေ နာနာဗျဉ္ဇ-နာတိ အဓိပ္ပေတာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၆ဖ။

ကေနာမိက (တိ) [ကေနာမ+ဣက] တူသော အမည်ရှိသော။ အပွဂိဟိတော ဝိမောက္ခော ပဌမ ဥဒ္ဒိဌေန ကေနာမိကတ္တာ နဂေတမ္ဘော။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၄၉။

ကေနာမိကာ (ထီ) ကေနာမက (၁) ကြည့်။

ကေနာဝါ (ထီ) [ကော+နာဝါ] တစ်ခုသော လော့။ နာဝါသဟသဘဏ္ဍံ ကေနာဝံ အာရောပနကာလော ဝိယ။ မ၊ဌ၊၃။၁၆။

ကေနာဌာ(လာ) (ထီ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ကေနာဌာ(လာ) မည်သောပုဏ္ဏားရွာ၊ ကေနာဌာ(လာ)ရွာ။ ကေ သမယ် ဘဂဝါ မဂဓေသု ဝိဟရတိ ဒက္ခိဏာဂိရိသ္မိံ ကေနာဌာယံ ပြာဟွဏဂါမေ။ သံ၊၁။၁၇၄။ သုတ္တနိ။၂၉၁။ ကေနာဌာယံ ပြာဟွဏဂါမေတိ ကေနာဌာတိ တဿ ဂါမဿ နာမံ။ သံ၊ဌ၊၁။ ၂၂၂။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၂၃။ (သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၁၁၉-၌ ကေနာလာယံ-ဟု ရှိသည်။)

ကေနာ၌ (ထီ၊နာ) [ကော+နာ၌] (၁) တစ်ခုသော ပြည်တောင်း။ (၂) တစ်ခုသော-စလယ်-ကွမ်းစား-တောင်း။ **(၁)(၂)** သမ္ဗံ တံ ... ကေနာ၌ယာ မိတံ ဝိယ။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၆၅။ ကေနာ၌ယာတိ ကောဌကေန၊ ကေတုမ္မေန ဝါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၅။

(နာ၌သဒ္ဒါသည် (၁) ပြည်။ (၂) စလယ်။ (၃) ခွက်- ဟူသော အနက်တို့ကို ဟောနိုင်သည်။ (၁) ကော တဏ္ဍုလနာ၌ (ဒီ၊ဌ၊၁။၈၁)တိ ဝုတ္တတ္တာ ပန တဿာ စတုဘာဂေါ ကေပတ္ထောတိ ဝဒန္တိ။ ဝုတ္တဉ္စ- "ကုဋုဝေါ ပသတော ကေကော၊ ပတ္ထော တေ စတုရော သိယုံ။ အာ၌ကော စတုရော ပတ္ထာ၊ ဒေါဏံ ဝါ စတုရာ၌က" (ဓာန်။၄၈၂)နှင့်။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၈။ အထက် အဖွင့်လည်းကြည့်။ (၂) ပတ္ထော တု နာ၌ နာရိယံ။ ဓာန်။၄၈၄။ အနာ၌ကမတ္တံ ဝိဟီ လဘိတ္တာ ကောဌ္ဌေတ္တာ ကေ တဏ္ဍုလနာ၌ ဂဟေတ္တာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၃၄။ ပကတိယာ စတုမုဋ္ဌိကံ ကုဋုဝံ၊ စတုကုဋုဝံ နာ၌ကံ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂ရ။ ဤအဖွင့်တို့အလို "နာ၌=ကွမ်းစား၊ စလယ်" ဟုသိရသည်။ ဒေါဏောတိ သောဌသနာ၌။ ခါရိတိ ဒေါဏ-ဌကဒ္ဒယံ။ အာ၌ကမိတိ စတုနာ၌။ ရှု၊ဋီ၊ နှာ။ ၉၁-၌လည်း "နာ၌" သဒ္ဒါ "စလယ်" အနက်ကိုဟောသည်။ (၃) ပတ္ထဒ္ဒယံ မဂ-ဓနာ၌။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂ဝ-အလိုမူ "ပတ္ထ" နှင့် "နာ၌" တို့ ပမာဏ မတူပေ။ "ပတ္ထ=စလယ်၊ ကွမ်းစား။ နာ၌=ခွက်" ဟုသိရသည်။ ပတ္ထော နာ၌ေ စ နာ၌တ္ထိ-၌ စ သဒ္ဒါဖြင့် နှစ်စလယ် (=ခွက်)ကို ဆည်းသည် ဟု တောင်ပေါက်၊ဓာန်၊သျှ-၌လည်း မှာထားသည်။ ထိုထိုအရပ်ဒေသအားလျှော်စွာ သုံးစွဲကြသော "နာ၌"၏ ပမာဏအမျိုးမျိုးတို့ကို သာရတ္ထ၊၂။၄၂ရ-ဝ-ကြည့်။ ဧ-ကပတ္ထ-လည်းကြည့်။)

ကေနာ၌ကာ[2] (ထီ) [ကော+နာ၌ကာ] တစ်ခုသောပြည်တောင်း။ ကေနာ၌ကာယ မိတံ ဝိယ။ အံ၊ဌ၊၁။၈၅။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၉၅။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေနာ၌ကာ[3] (ထီ) [ကေ+နာ၌+က+အာ။

(ဣ-လာ။) ကော+နာဠိ+က+အာ။ ကော+
နာဠိကာ။] တစ်ခုတစ်ခုသောပုဒ်လျှင် အ
ရင်းခံရှိသောအဖွင့်၊ တစ်ခုတစ်ခုသောပုဒ်၏
အနက်ကို-ဆို-ဖွင့်ဆို-ခြင်း၊ တစ်ခု တစ်
ခုသောပုဒ်၏ အနက်အဖွင့်။ တတ္ထ ပါဠိ
ဝတ္တာ ဧကေကပဒဿ (ဧကေကဿ ပဒ-
ဿ) အတ္ထကထနံ ကေနာဠိကာ နာမ။
မ၊ဌ၊၂။၁၅၉။ အံ၊ဌ၊၃။၃၄၈။ ဧကေကံ ပဒံ
နာဠံ မူလံ တေသာတိ ဝေ်သညိတာ ကေ-
နာဠိကာ၊ ဧကေကံ ဝါ ပဒံ နာဠံ အတ္ထ-
နိဂ္ဂမနမဂ္ဂေါ တေသာတိ ကေနာဠိကာ။
မ၊ဋီ၊၂။၁၉၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၆၃။ တတ္ထ ပါဠိ
ဝတ္တာ ဧကေကပဒဿ အတ္ထကထနံ ဧ-
ကာယ နာဠိယာ မိနိတသဒ်ိသတ္တာ, ဧ-
ကေကံ ဝါ ပဒံ နာဠံ မူလံ, ကေမေကံ
ပဒံ ဝါ နာဠိကာ အတ္ထနိဂ္ဂမနမဂ္ဂေါ
တေသာတိ ကတ္တာ ကေနာဠိကာ နာမ။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၀။

ကေနာဠိကာကထာ (ထီ) [ကေနာဠိကာ+
ကထာ] တစ်ခုတစ်ခုသောပုဒ်၏ အနက်
အဖွင့်စကား။ ပါဠိ ဝတ္တာ ဧကေကပဒဿ
အတ္ထကထနသင်္ခါတာ သံဝဏ္ဏနာ ကေ-
နာဠိကာကထာ နာမ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၅၁။

ကေနိကာယ[3] (ပု) [ကေ+နိကာယ] (၁) တစ်
ခုသောအပေါင်း၊ (သုတ်ပါဠိတော်အပေါင်း၊
ရဟန်းအပေါင်း- စသည်။) (၂) တူသော-
နိကာယ်-သုတ်ပါဠိတော်-အပေါင်း။ (၁)
နာဟံ ဘိက္ခဝေ အညံ ကေနိကာယမ္ပိ
သမနုပဿာမိ။ သံ၊၂။၁၂၃။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၁။
ဒီ၊ဌ၊၁။၂၃။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၆။ ကေနိကာယ-
မ္ပိတိ ကေသမ္ပဟမ္ပိ။ သာရတ္ထ၊၁။၉၂။ ဝိမတိ၊
၁။၂၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၂၂။
မူလဋီ၊၁။၂၂။ (၂) ကေနိကာယိက- ထောင့်
ကွင်းကြည့်။

ကေနိကာယ[4] (ပု) [ကေနိကာယ+ဏ] တစ်
ခုသောနိကာယ်၌ ရအပ်သောနည်း။ (ယော
ဇနာ)။ ကေနိကာယေန ဟိ သေသ-
နိကာယေသုပိ ပဋ္ဌ ကထေတုံ သက္ကိသတိ။
ဝိ၊ဌ၊၃။၅၅။ (-ဒီ၊ဌ၊၂။၉၅။) ကေနိကာယေ-
နာတိ ကေသ္မိ နိကာယေ လဒ္ဓနယေန။
ပါစိတ်၊ယော။၄၂-၃။

ကေနိကာယိက (တိ) [ကေနိကာယ+ဣက]
တူသောနိကာယ် (သုတ်ပါဠိတော်အပေါင်း)
ကို ဆောင်သော၊ နိကာယ် တတ်ခြင်း,
သင်ခြင်း တူသော၊သူ။ အတ္ထနော သန္ဓိဋ္ဌာနံ
ဝါ သမ္ဘတ္ထာနံ ဝါ ကေနိကာယိကာနံ ဝါ
ဒဿာမိတိ အညတ္ထ ဂန္ဆံ နဿတိ။ ဝိ၊
ဌ၊၃။ဂရ။ (-ဝဇိရ။၃၁၆။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၂၂။)

ကေနိဋ္ဌ (တိ) [ကေ+နိဋ္ဌ] တစ်ခုတည်းသော
-အပြီးအဆုံး-ပြီးဆုံးမှု-ရှိသော (နိဗ္ဗာန်, အ
ရဟတ္တဖိုလ်)။ မဂ္ဂဖလာနိ ကောရမ္ဘဏတ္ထာ
ကေနိဋ္ဌတ္ထာ စ ကေတ္ထဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ၊
ဌ၊၂။၁၅ရ။ ကေနိဋ္ဌာတိ စ နိဗ္ဗာနံ, အရ-
ဟတ္တံ ဝါ။ ပဋိသံ၊ဂံ။၃၀၂။

ကေနိန္ဒာဒ (ပုဒန) [ကေ+နိန္ဒာဒ] (၁) တစ်ပြိုင်
နက်-သော-ဖြစ်သော-ပဲ့တင်ထပ်သံ။ (မအူ၊
သ)။ ဂဏ္ဌိ၊သစ်။) (ဘာသာဋီကာ၌-"တစ်

ပြိုင်နက်ပဲ့တင်သံရှိသည်”ဟု အနက် ပေးသည်။) (တိ)(၂) တစ်ပြိုင်နက်ဖြစ်သော ပဲ့တင်သံ ရှိသော။

(၁) ပထဝီတလတော ယာဝ ဗြဟ္မ-လောကာ, တာဝ ကေကောလာဟလံ ကေနိန္ဒာဒံ အဟောသိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။ရ၁။ ကေ-နိန္ဒာဒန္တိ ကေတော ပဝတ္တနိဋ္ဌေသံ။ သာ ရတ္ထ၊၁။၁၈၀။ ယထာ မဟာမေဃော ပဌမံ မန္ဒနိဋ္ဌေသေန ထနယိတ္တာ ပုန သကလ-နဒီကန္ဒရာနိ ကေနိန္ဒာဒံ ကရောန္တော။ ဣ တိဝုတ်၊ဌ။၂၂၈။ **(တိ)(၂)** သကလဟိမ-ဝန္တော ကေနိန္ဒာဒေါ အဟောသိ။ သံ၊ဌ၊ ၁။၂၅၉။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၂၉၄။)

ကေနိန္ဒာဒသဒ္ဒ (ပု) [ကေနိန္ဒာဒ+သဒ္ဒ] တစ်ပြိုင်နက်ဖြစ်သော ပဲ့တင်ထပ်သော အသံ။ သကုဏသယံသ စ နိကူဇိတံ ကေနိန္ဒာဒ-သဒ္ဒံ ကီ တ္ဝံ နု အသောသိတိ ပုစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၄၆။

ကေနိပါတ (ပု) [ကေ+နိပါတ] (၁) တစ်ပေါင်းတည်း-တစ်စုတစ်ဝေးတည်း-ကျရောက်ရာ (အရပ်ဌာန၊ ဆိပ်)။ (၂) တစ်ခုတစ်ခုသော ဂါထာ-ကျရောက်ရာ-ပါဝင်ရာ ပါဠိတော်၊ ဂါထာ တစ်ခု တစ်ခု ပါဝင်သော ပါဠိတော်။ (ကေနိပါတ်ဇာတ်။ ကေနိပါတ် ထေရဂါထာ-စသည်။ ဇာ၊၁။၁-၃၅။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၁၁-၅၃၈။) (ဇာတကပါဠိအဋ္ဌကထာ ခေါင်းစည်းတို့၌ “ကေကနိပါတ” ဟု သုံးနှုန်းသည်။ ဇာ၊၁။၃၅- ဝဂ္ဂုဒ္ဒါနဂါထာ၌ “ကေ-နိပါတမှိ လက်တံ” ဟု တွေ့ရသည်။)

(၁) ယံ ယံ မနုဿာနံ အာယာစန-ဥပဟာရကရဏာရဟံ ယက္ခဋ္ဌာနံ ပုပ္ပ ဓူပ-မံသ ရုဟိရ ဝသာ မေဒ ပိဟက ပဠိသ သုရာ-မေရယာဒီဟိ ဩကိဏ္ဏကိလိန္နဓရဏိတလံ ကေနိပါတံ ဝိယ ယက္ခရက္ခသပိသာစာနံ။ မ၊ဌ၊၁။၁၂၃။

(၂) နိပါတနံ နိက္ခိပနန္တိ နိပါတော၊ ကေ-ကော ကေကော ဂါထာနံ နိပါတော နိက္ခေပေါ ဣတိ ကေနိပါတော။ ထေရ၊ ဌ၊၁။၃။ တထာ ဟိ ကေနိပါတေ ပညာသ-သတံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၃၂။

ကေနိပါတတိတ္ထ (နာ) [ကေနိပါတ+တိတ္ထ] တစ်ပေါင်းတည်း-တစ်စုတစ်ဝေးတည်း-ကျရောက်ရာ ရေသောက်ဆိပ်။ တစ်ခုတည်းသော (ငှက်တို့) ကျရောက်ရာ ရေဆိပ်၊ ငှက်အပေါင်းတို့ သက်ဆင်းကျရောက်ရာ တစ်ခုတည်းသော ရေဆိပ်။ ကေနိပါတ-တိတ္ထမိဝ စ ဒေဝမနုဿနယနဝိဟာရိန(ဝိ၊ ဌ၊၁။ဇ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၀)နှင့် ကေသို ပါနီယတိတ္ထ သန္ဓိပတန္တာ ပက္ခိနော ဝိယ သဗ္ဗေသံ ဇနာနံ စက္ခုနိ မဏ္ဍပေယေဝ နိပတန္တိတိ ဒေဝ-မနုဿာနံ နယနသင်္ခါတဝိဟာရိနံ ကေ-နိပါတတိတ္ထမိဝ စ။ သာရတ္ထ၊၁။၅ရ။ (-ဝိမတိ၊၁။၁၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ရ၃။) (ဝဇိရ။ ၂၂-၌ ကေတော တ္ထ နိပတန္တိတိ ကေ-နိပါတနံ-ဟု ရှိသည်။)

ကေနိပါတန (နာ) [ကေ+နိ+ပတ+ယု] တစ်ပေါင်းတည်း-တစ်စုတစ်ဝေးတည်း-ကျရောက်ရာ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေနိဗ္ဗာနဂမနမဂ္ဂ (ပု) [ကေနိဗ္ဗာန+ဂမနမဂ္ဂ] တစ်ခုသောနိဗ္ဗာန်သို့သာ သွားရာလမ်း။ ဧက် နိဗ္ဗာနမေဝ ဂစ္ဆတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ တသ္မာ ကောယနမဂ္ဂေါတိ ကေနိဗ္ဗာနဂမန-မဂ္ဂေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၁။

ကေနိဗ္ဗာနပဝေသနဟေတု (ပု) [ကေနိဗ္ဗာနပဝေသန+ဟေတု] တစ်ခုသောနိဗ္ဗာန်သို့-ဝင်ခြင်း၏အကြောင်း-ဝင်ကြောင်း (တရား)။ ကေနိဗ္ဗာနပဝေသနဟေတုဘာဝံ ပန ဒ-ဿေတုံ "ယထာ"တိအာဒိမာဟ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၁။

ကေနိမန္ဆန (နာ) [ကေ+နိမန္ဆန] အတူပင့်ဖိတ်ရာ။ ကေနိမန္ဆနံ ဂစ္ဆတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၄၃၀။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၉-တို့၌ "ကေတော နိမန္ဆနံ ဂစ္ဆတိ"ဟု ရှိသည်။ ထိုသို့ရှိသည်က ပို၍ သင့်လျော်သည်။ "ကေတော = အတူတကွ တစ်ပေါင်းတည်း။ နိမန္ဆနံ= ပင့်ဖိတ်ရာသို့၊ ဂစ္ဆတိ= သွား၏" ဟု အနက်ပြန်ဆိုရမည်။)

ကေနိမုဇ္ဇန (နာ) [ကေ+နိမုဇ္ဇန] တစ်ခုသော-တစ်ကြိမ်-(ရေ၌) ငုပ်ခြင်း။ ယေပိ "ကေ-နိမုဇ္ဇနေနေဝ ပါပသုဒ္ဓိ ဟောတိ"တိ ဧဝ-ဒိဋ္ဌိကာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၆။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀၆။

ကေနိရောဓ (တိ) [ကေ+နိရောဓ] အတူတကွ ချုပ်ခြင်းရှိသော။ ကတိ ကထိနဒ္ဓါရာ ဧ-ကုပ္ပါဒါ ကေနိရောဓာ။ ဝိ၊၅။၃၁၂။ ကေုပ္ပါဒါ ကေနိရောဓာတိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာပိ ကေတော ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ နိရုဇ္ဈမာနာပိ ကေတော နိရုဇ္ဈန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၄။ ကေနိရောဓာတိ အတ္ထာရေန သဟ နိရောဓာ။ ကင်္ခာ၊ဋီ။၆၄။ (-အဘိ၊ က။၂၅၂။ မဟာနိ။၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၁။ မ၊ ဋီ၊၂။၂၆၂။)

ကေနိသဇ္ဇာ (ထီ) [ကော+နိသဇ္ဇာ] တစ်ခုသော ထိုင်ခြင်း၊ တစ်ထိုင်တည်း။ ကေနိသဇ္ဇာယ ဧဝ အဘုဉ္ဇိတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၅။

ကေနိလ (တိ) [ကေ+နိလ] တစ်ခဲနက် ညိုသော။ အပညာယမာနဝိဝရာနိ အသမ္ဘိန္န-ဝဏ္ဏာနိ ကေနိလာနေဝ ဟုတ္တာ ဒိဿန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ရ၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၀ရ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၄။

ကေနိဝရ (ပု) [ကေ+နိဝရ] လက်ကောက်တစ်ကွင်း။ ဣမသ္မိံ မေ သမဏ ဟတ္ထေ၊ ပဋိမုဏ္ဍော ကေနိဝရော။ ဇာ၊၂။၁ရ၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၆။ရ၉။

ကေနိဝရက (ပု) [ကေ+နိဝရက] တစ်ခုသော နိဝရကတရား။ ကေနိဝရက(ဣတိဝုတ်။ ၂၀၀)မ္ပိတိ ကေနိဝရကမ္ပမ္ပိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၅၃။

ကေနိဝရကမ္ပ (ပု) [ကေ+နိဝရကမ္ပ] တစ်ခုသော နိဝရကတရား။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေနိဟာရ (ပု) [ကေ+နိဟာရ] တစ်ခုသော-နည်း-အခြင်းအရာ။ ယန္ဒုနာဟံ ဒွေပိ ဇနေ နာ ကေနိဟာရေန ဥဂ္ဂဏှာပေယ္ယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ နာနာနိဟာရ-လည်းကြည့်။

ကေနေတ္တ (တိ) [ကေ+နေတ္တ] တစ်ခုတစ်ခုသော မျက်စိရှိသော၊ မျက်စိတစ်လုံးစီ ရှိသော၊သူ။ ကေနေတ္တာ ဘဝိဿာမ၊ စက္ခုံ

မေ ဒေဟိ ယာစိတောဿ။ ဇာ၊၁။၃၁၆။ ကေ-
နေတ္တာတိ ကေ၊ နေတ္တံ မယ္ပ ဒေဟိ၊ ဝေ
ဒ္ဒပိ ကေကနေတ္တာ ဘဝိဿာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ
၄။၄၀၄။

ကေန္ဆ (တိ) [ကေ+အန္ဆ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၃။
ကေ+တရ+ကို့။ တေ၊ ဂစ္ဆတိတိ ကေ၊
သော ဝေ ကေန္ဆံ။ ကေ၊ တရတိ အတိက္ကမ-
တိတိ ဝါ ကေန္ဆံ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၁။ ကေ၊
အန္ဆော ယဿ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ ကောန္ဆ (သံ)]
(၁) အလွန်အက၊ အပြင်းအထန်။ (၂)
စင်စစ်၊ ကေန်၊ အမှန်၊ ကေန်မှန်သော၊ မုချ၊
အမြဲ၊ မြဲသော၊ သံသယမရှိ စင်စစ်ကေန်
မချွတ်ဖြစ်လတ္တံ့သော၊ အရာခပ်သိမ်း တူ
သောအဖို့ဖြစ်သော။ (၃) တစ်ခုသော-အဖို့-
အစွန်း။ တစ်ဘက်။ (၄) အများ၊ များသော။
(၅) တူသော။ (၆) တစ်ခုသော-အဖို့-အ
စွန်း-ရှိသော။ (၇) တစ်ယောက်ထီးတည်း။

(၁) အလွန်အက၊ အပြင်းအထန်။ ဘု-
သမတိသယော စ ဒဠ္ဠ၊ တိဗ္ဗေကန္တာတိ-
မတ္တဗာဇ္ဇာနိ။ ဓာန်။၄၁။

(၂) စင်စစ်၊ ကေန်၊ အမှန်၊ ကေန်မှန်
သော၊ မုချ၊ အမြဲ၊ မြဲသော၊ သံသယမရှိ
စင်စစ်ကေန်မချွတ်ဖြစ်လတ္တံ့သော၊အရာ
ခပ်သိမ်း တူသောအဖို့ဖြစ်သော။ ကေန္ဆံ
အနိဋ္ဌ ကေန္ဆ အကန္ဆ ကေန္ဆ အမနာပ်။
မဟာ။၂၀၃။ ကေန္ဆ သုခသမပ္ပိတေ (စရိယာ။
၄၀၀)တိ ကေန္ဆ အစ္ဆန္ဆမေဝ သုခေန သမ-
ဂီဘူတေ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၁၃။ ကေန္ဆ ဝိပါ-
ကေ သန္ဒိဿယတ္တာ။ မူလဋီ၊၁။၄၆။ ကေ-
န္ဆတိ အဝဿမ္ဘာဝိနိ။ အနုဋီ၊၁။၄၈။ နိသ-
သယန္ဆိ အသန္ဒေဟေန၊ ကေန္ဆနာတိ အ-
တ္ထော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၄။ ဒုဿီလာ လိဂ်ဂ္ဂဟ-
ဏတော ပဋ္ဌာယ ယထာဝိဟိတပဋိပတ္တိယာ
အဘာဝတော ကေန္ဆာ လဇ္ဇိနော၀၊ မဟာ-
သံဃိကာဒိနိကာယန္ဆရိကာ ဝိယ။ ဝိမတိ၊
၁။၁၂၈။ သဗ္ဗတ္ထ ယံ တထာ၊ သော ကေ-
န္ဆော။ နိတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၄၁၇။ ကေန္ဆတော
(ဝတာရ၊ဂါထာ။၁၁၄၇)တိ နိယမတော။
ဝတာရ၊ဋီ၊၂။၂၉၁။ ကေန္ဆနာ(အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၆၅)တိ ကေ်သေန အဝဿန္ဆိ အတ္ထော။
အံ၊ဋီ၊၂။၂၂၂။ ကေ်သ(၃)လည်းကြည့်။

(၃) တစ်ခုသော-အဖို့-အစွန်း၊ တစ်
ဘက်။ တသ္မာ ပါဋိယံ ကေန္ဆေန ရူပိယ-
ပက္ခေ ကောယေ၀ တိကော ဝုတ္တော။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ ကေန္ဆေန ရူပိယပက္ခေတိ
ကေန အန္ဆေန ရူပိယပက္ခေ။ သာရတ္ထ၊
၂။၄၂၃။ ကေန္ဆလောမိ-လည်းကြည့်။ (၄)
အများ၊ များသော။ တံ ကေန္ဆတော အကု-
သလမေ၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀။ ကေန္ဆတောတိ
ယေဘုယ္ယေနာတိ အတ္ထော။ ဣတရထာ
ဝိရုဇ္ဈတိ။ ဝဇိရ။၅၁၉။ (၅) တူသော။ ဧ-
ကန္ဆစ္ဆန္ဒ-ကြည့်။ (၆) တစ်ခုသော-အဖို့-
အစွန်း-ရှိသော။ ကေန္ဆဝါဒ-ကြည့်။ (၇)
တစ်ယောက်ထီးတည်း။ ကေန္ဆသူရ-ကြည့်။

ကေန္ဆအကပ္ပိယ (တိ) [ကေန္ဆ+အကပ္ပိယ] စင်
စစ် မအပ်စပ်သော။ နိမိတ္တကမ္မာဒိ၀သေန
လဒ္ဓါ ပန ကေန္ဆအကပ္ပိယော သီလ၀ိနာ-
သနေန အနတ္ထာ၀ဟတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။
၁၀၁။

ကေန္ဆအကုသလ (တိ) [ကေန္ဆ+အကုသလ] စင်စစ်အကုသိုလ်။ ယာယ စေတနာယ ပိ၀တိ၊ သာ ကေန္ဆအကုသလာ ၀ေ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၁၁။ (-သာရတ္ထ၊၂။၃၅၃။)

ကေန္ဆအကုသလစိတ္တ (နာ) [ကေန္ဆ+အကုသလ စိတ္တ] စင်စစ်အကုသိုလ်စိတ်။ ဥပသမ္ပဒါဒိနံ ကေန္ဆအကုသလစိတ္တေနေ၀ အကတ္တမ္ဗတ္တာ ပဏ္ဍိတ္တိ၀ဇ္ဇာနိ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၂၈။

ကေန္ဆအဇ္ဈောသာန (တိ) [ကေန္ဆ+အဇ္ဈောသာန] တူသော-အဆုံး-ပြီးဆုံးခြင်း-ရှိသော။ သဗ္ဗေ၀ နု ခေါ မာရိသ သမဏ-ပြာဟ္မဏာ ကေန္ဆ၀ါဒါ ကေန္ဆသီလာ ကေ-န္ဆဆန္နာ ကေန္ဆအဇ္ဈောသာနာ။ ဒီ၊၂။၂၂၅။ ကေန္ဆအဇ္ဈောသာနာတိ ကေန္ဆပရိယော-သာနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၉။ ကေပရိယောသာ-နာတိ သမာနနိဋ္ဌာနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၆၃။ (အဋ္ဌ ကထာ၌ "ကေန္ဆပရိယောသာနာ" ဟုရှိ၍ ဋီကာ၌ "ကေပရိယောသာနာ" ဟုရှိသည်။ ကေန္ဆသီလ-လည်းကြည့်။)

ကေန္ဆအနဝ၀ဇ္ဇသဘာ၀ (တိ) [ကေန္ဆ+အနဝ၀ဇ္ဇ သဘာ၀] စင်စစ်အပြစ်ကင်းသော သဘောရှိသော။ အလောဘာဒီနမ္မိ ကေန္ဆအနဝ၀ဇ္ဇ-သဘာ၀ါနံ ကာရကသ တဗ္ဗိဓုရတာယ နတ္ထေ၀ အကုသလ၀ိပါကဘာ၀ေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၁၂၆။

ကေန္ဆအမနာပ (တိ) [ကေန္ဆ+အမနာပ] စင်စစ်-စိတ်နှလုံးကို မတွားစေတတ်-မြတ်နိုးဖွယ် မရှိ-မမြတ်နိုးအပ်-သော၊သူ။ ပဋ္ဌဟိ အ-ဂေါ်ဟိ သမန္နာဂတော မာတုဂါမော ကေ-န္ဆအမနာပေါ ဟောတိ ပုရိသဿ။ သံ၊၂။ ၄၃၆။

ကေန္ဆအလာဘီ (တိ) [ကေန္ဆ+အလာဘီ] စင်စစ် ဈာန်မရသော၊သူ။ ယထာ အမရာ-ဝိက္ခေ၀ိကဝါဒါ ကေန္ဆအလာဘီ၀သေနေ၀ ဒဿိတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁ရ၄။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄၄ရ။)

ကေန္ဆအသပ္ပါယ (တိ) [ကေန္ဆ+အသပ္ပါယ] စင်စစ် မလျောက်ပတ်သော။ နိမိတ္တကမ္မာဒိ-၀သေန လဒ္ဓါ ပန ယဿ သေ၀မာန-သ အကုသလာ ဓမ္မာ အဘိ၀ဍ္ဎန္တိ၊ ကုသ-လာ ဓမ္မာ ပရိဟာယန္တိ၊ အယံ ကေန္ဆ-အသပ္ပါယော၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ရ၀။

ကေန္ဆအသုဘ (တိ) [ကေန္ဆ+အသုဘ] စင်စစ် မတင့်တယ်သော။ ၀ေ၀ နိစ္စသုခတ္တဘာ၀-သုညေ ကေန္ဆအသုဘေ စာပိ ... ၀ဏ္ဏ ဒဿေတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။

ကေန္ဆဂ္ဂဋ္ဌ (တိ) [ကေန္ဆ+ဂ္ဂဋ္ဌ] စင်စစ်အလို ရှိအပ်သော။ နိဗ္ဗာနံ ပန ကေန္ဆဂ္ဂဋ္ဌမေ၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။

ကေန္ဆဥပါဒိန္နာ (တိ) [ကေန္ဆ+ဥပါဒိန္နာ] စင်စစ်-ကေန်-ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်သော။ စက္ခာယတ-နာဒီနိ ကေန္ဆဥပါဒိန္နတ္တာ ဝုတ္တာနိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃ရ၂။ (-အနုဋီ၊၃။၁၂၄။)

ကေန္ဆဥပါယ (ပု) [ကေန္ဆ+ဥပါယ] စင်စစ်-မှု၃-ဖြစ်သော အကြောင်း။ အရိယ၀ဓမ္မာ-ဓိဂမဿ ကေန္ဆဥပါယဘူတံ ဝိပဿနာမဂ္ဂံ သောတုကာမံ ဇနံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၃။

ကေန္ဆကေတာပဋိသေဓ (ပု) [ကေန္ဆကေတာ+ပဋိသေဓ] စင်စစ်-တစ်ခုတည်း-တူသည်-၏အဖြစ်ကိုတားမြစ်ခြင်း။ ဤ စ ကေန္ဆ-ကေတာပဋိသေဓေန "သယံ ကတံ သုခံ ဒုက္ခ"န္တိ ဣမံ ဒိဋ္ဌိ နိဝါရေတိ၊ ကေန္ဆနာန-တာပဋိသေဓေန "ပရံ ကတံ သုခံ ဒုက္ခ"န္တိ။ မူလဋီ၂။၁၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၂။၃၁၄။ (-အနုဋီ၂။၁၂၅-ဖ။)

ကေန္ဆကေတ္ထ (တိ) [ကေန္ဆ+ကေတ္ထ] စင်စစ်တူသောအနက်ရှိသော။ ကုသလကုသလ-သဒ္ဒါနံ ဝိယ ကေန္ဆကေတ္ထတံ, ကုသလရူပ-စက္ခုမသဒ္ဒါနံ ဝိယ ကေန္ဆနာနတ္ထတံ ဝိက-ပေတ္တာ။ မူလဋီ၁။၃၅။

ကေန္ဆသြဋ္ဌာရိက (တိ) [ကေန္ဆ+သြဋ္ဌာရိက] စင်စစ်ရှုန့်ရင်းသော။ အာသဝစာရော နာမ ကေန္ဆသြဋ္ဌာရိကော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၂။၁၄။

ကေန္ဆကဋ္ဌက (တိ) [ကေန္ဆ+ကဋ္ဌက] စင်စစ်-ခါးစပ်-ကြမ်းတမ်း-ဆင်းရဲ-သော။ ကေ-န္ဆကဋ္ဌကံ ယောရံ၊ နိရယံ ပပတိဿဟံ။ ပေတ။၁၃၄။ ကေန္ဆကဋ္ဌကန္တိ ကေန္ဆေနေဝ အနိဋ္ဌဆဖဿာယတနိကဘာဝတော ကေ-န္ဆဒုက္ခန္တိ အတ္ထော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၄၈။

ကေန္ဆကပ္ပိယ (တိ) [ကေန္ဆ+ကပ္ပိယ] စင်စစ်အပ်စပ်သော။ နဋ္ဌမယာဒယော ကေန္ဆ-ကပ္ပိယာယေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၂။၃ရ၃။

ကေန္ဆကမ္မဇ (တိ) [ကေန္ဆ+ကမ္မဇ] စင်စစ်ကံကြောင့်ဖြစ်သော။ ဇီဝိတိန္ဒြိယသ ကေ-န္ဆကမ္မဇတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၂။၉ဖ။

ကေန္ဆကမ္မသမုဋ္ဌာန (တိ) [ကေန္ဆ+ကမ္မသမုဋ္ဌာန] စင်စစ်-ကံကြောင့်ဖြစ်-ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်-သော။ ဇီဝိတံ ဘာဝေါ ကာယပသာဒေါ စက္ခုပသာဒေါတိ စတ္တာရိ ကေန္ဆကမ္မသ-မုဋ္ဌာနာနေဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၅။

ကေန္ဆကရဏီယ (တိ) [ကေန္ဆ+ကရဏီယ] စင်စစ် ပြု-သင့်-ထိုက်-အပ်-သော။ သဂါဟ-ကေန ဆိန္ဒိတဗ္ဗံ ဆိန္ဒိတ္တာ ကေန္ဆကရဏီယံ ကရောတု။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃။

ကေန္ဆကလျာဏ (တိ) [ကေန္ဆ+ကလျာဏ] စင်စစ်ကောင်းမြတ်သော။ လောကုတ္တရာ ဝေ ဟိ သီလာဒိဓမ္မာ ကေန္ဆကလျာဏာ နာမ အကုပ္ပသဘာဝတ္တာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၉။

ကေန္ဆကာရဏ (နာ) [ကေန္ဆ+ကာရဏ] စင်စစ်-မှု၁-ဖြစ်သော အကြောင်း။ ဒုက္ခကွယ်သ စ ကေန္ဆကာရဏံ ဒီပေတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၅၁။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂၉။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃ဖ။)

ကေန္ဆကာဋ္ဌက (တိ) [ကေန္ဆ+ကာဋ္ဌက] စင်စစ်မည်းညစ်သော။ ကေန္ဆကာဋ္ဌကေဟိ အကု-သလေဟိ ဓမ္မေဟိ။ အံ၊၂။၄ဝ၃။ (-အဘိ၊ ပု။၁၈၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ဝ၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၅၄။)

ကေန္ဆကုသလ (တိ) [ကေန္ဆ+ကုသလ] စင်စစ်ကုသိုလ်ဖြစ်သော။ ဣမေ ခေါ တေ အာနန္ဒ ဓမ္မာ ကေန္ဆကုသလာ ကုသလာယာတိကာ၊ မ၊၃။၁၅ဖ။

ကေန္ဆဂတ (တိ) [ကေန္ဆ+ဂတ] (၁) တစ်ခုသော အဖို့ရှိသည်၏အဖြစ်သို့ရောက်သော၊ စင်စစ်

ကြည်ညိုခြင်းသို့ရောက်သော၊ မတုန်လှုပ်ခြင်းသို့ ရောက်သော။ (၂) တစ်ခုသော-အစွန်းသို့ရောက်-အစွန်း၌ဖြစ်-သော။

(၁) နိဝိဋ္ဌသဒ္ဓါ နိဝိဋ္ဌပေမော ကေန္ဓ-ဂတော အဘိပ္ပသန္နော။ အံ၊၂။၂၈ရ။ ကေ-န္ဓဂတောတိ ကေန္ဓံ ဂတော၊ အစလ-ပ္ပတ္တောတိ အတ္ထော။ အံ၊၆၊၃။၁၀၄။ (-ပ ဋိသံ၊၆၊၁။ဖ၅။) ကေန္ဓဂတောတိ ကော်သ-မ္ပတ္တော။ ပဋိသံ၊ဂ်။၉၂။

(၂) ဒ္ဋိန္ဒ် အန္ဓာနံ ကေန္ဓဂတတ္တာပိ ဒိဋ္ဌိဂတံ။ ပဋိသံ၊၆၊၂။၄၅။ မဟာနိ၊၆။၂၁၁။ ကေန္ဓဂတတ္တာတိ တေသု ပစ္ဆိမန္ဓဝသေန ပဝတ္တတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၂၄ဖ။

ကေန္ဓဂမ္ဘီရ (တိ) [ကေန္ဓ+ဂမ္ဘီရ] စင်စစ် နက်နဲသော။ နနု သေ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ကေန္ဓ-ဂမ္ဘီရော၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၈၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၉။

ကေန္ဓဂရုက (တိ) [ကေန္ဓ+ဂရုက] စင်စစ် လေးသော။ ကေန္ဓဂရုကေဟိ နိ၀ရဏေဟိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၂။

ကေန္ဓဂရုတရသာ၀ဇ္ဇ (တိ) [ကေန္ဓ+ဂရုတရ သာ၀ဇ္ဇ] စင်စစ်အလွန်ကြီးလေးသော အပြစ်ရှိသော။ ဒိဋ္ဌိ နာမ သဂ္ဂံ ဥပနေတုံ သမတ္ထာ နာမ နတ္ထိတိ ဝုတ္တံ၊ ကသ္မာ? ကေန္ဓဂရုတရသာ၀ဇ္ဇဘာ၀တော။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၂၂၅။

ကေန္ဓစိတ္တသမုဋ္ဌာန (တိ) [ကေန္ဓ+စိတ္တသမုဋ္ဌာန] စင်စစ်-စိတ်လျှင်ဖြစ်ကြောင်းရှိ-စိတ်ကြောင့်ဖြစ်-သော။ စိတ္တသ ဘင်ကွကေတိ ဣဒံ ကာယသခ်ါရသ ကေန္ဓစိတ္တသမုဋ္ဌာနတ္တာ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁ဖ။

ကေန္ဓဆန္ဒ (တိ) [ကေန္ဓ+ဆန္ဒ] တူသော-အလို-အယူရှိသော၊သူ။ ကေန္ဓဆန္ဒာ(ဒီ၊၂။၂၂၅)တိ ကေလဒ္ဓိကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၉။ ကေလဒ္ဓိ-ကာတိ သမာနလဒ္ဓိကာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၆၃။ ကေန္ဓအဇ္ဈောသာန-လည်းကြည့်။

ကေန္ဓတိဝိဓ (တိ) [ကေန္ဓ+တိဝိဓ] စင်စစ်-ထက်-ကြမ်းတမ်း-ခြင်း။ နေကန္ဓမုဒုနာ သက္ကာ၊ ကေန္ဓတိဝိဓေန ၀ါ။ ဇာ၊၁။၂၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၃။

ကေန္ဓတိမ္ဗ (တိ) [ကေန္ဓ+တိမ္ဗ] စင်စစ်-ထူထဲ-ကြမ်းတမ်း-သောဆင်းရဲရှိသော။ ကေန္ဓတိမ္ဗံ နိရယံ ပတာယ်။ ပေတ။၁၈၂။ ကေန္ဓတိမ္ဗန္တိ ကေန္ဓေနေ၀ တိဝိဓဒုက္ခံ၊ နိယတမဟာ-ဒုက္ခန္တိ အတ္ထော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၀၅။

ကေန္ဓတိရောက္ခ(က) (တိ) [ကေန္ဓ+တိရောက္ခ (က)] စင်စစ် မျက်ကွယ်ဖြစ်သော။ ကေန္ဓ-တိရောက္ခသ (ကေန္ဓတိရောက္ခကသ) မ-နောကမ္မသ သမ္ဘုဝတာ နာမ ဝိညတ္တိ-သမုဋ္ဌာပနဝသေနေ၀ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၅၈။ မ၊ဋီ၊၂။၃၀ဖ။ (အံ၊ဋီ၊၃။၉၀-အလား တူပါဝိုဋ္ဌ "ကေန္ဓပရမ္ဘုဝသ"ဟု ရှိသည်။)

ကေန္ဓတိဟေတုက (တိ) [ကေန္ဓ+တိဟေတုက] စင်စစ်တိဟိတ်ဖြစ်သော။ ရူပါရူပါ၀စရာ ပနေတ္ထ ကေန္ဓတိဟေတုကတ္တာ နဟိ-တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၄။

ကေန္ဓဒန္ဓ (တိ) [ကေန္ဓ+ဒန္ဓ] စင်စစ်-ဆုံးမအပ်

ပြီး-ယဉ်ကျေး-သောသူ။ အရဟတ္တပ္ပတ္တာ ပန ကေန္ဆဒန္တာ နာမ ဟောန္တိ။ ဓမ္မဒ္ဒ၁။ ၃ရ၁။ (-ထေရဒ္ဒ၁။၉၀။)

ကေန္ဆဒီဃ (တိ) [ကေန္ဆ+ဒီဃ] စင်စစ် ရှည်လျားစွာသော။ ဝဋ္ဋပတိတသ ပန ဗာလ-ပုထုဇ္ဇနဿ အနမတဂ္ဂသံသာရဝဋ္ဋံ ကေန္ဆ-ဒီဃမေဝ။ သံဒ္ဒ၁။၁၃၃။

ကေန္ဆဒုက္ခ (တိ) [ကေန္ဆ+ဒုက္ခ] စင်စစ် ဆင်းရဲသော၊ အမြဲမပြတ်-ဆင်းရဲခြင်းရှိ-ဆင်းရဲ-သော။ ကေန္ဆဒုက္ခာ တိမ္ဗာ ကဋုကာ ဝေဒနာ။ မ၁။၁၀၆။ ကေန္ဆဒုက္ခာတိ နိစ္စ-ဒုက္ခာ နိရန္တရဒုက္ခာ။ မဒ္ဒ၁။၃၄၂။ ကေန္ဆ-ဒုက္ခာတိ ကေန္ဆေန ဒုက္ခာ အစ္စန္တဒုက္ခာ။ မဋ္ဌ၂။၃၁။ (-မ၂။၅၂။ သံ၁။၃ရ၃။ အံ၁။ ၅၅၄။ မ၁ဋ္ဌ၁။ရ၃။ သံ၁ဋ္ဌ၂။၁၄၄၂။၂၅၆။ အံ၁ဋ္ဌ၂။၃ရ၁။)

ကေန္ဆဒုက္ခဝေဒနီယ (တိ) [ကေန္ဆဒုက္ခ+ဝေဒနီယ] စင်စစ်-အမြဲမပြတ်-ဆင်းရဲကို ခံစားရသော။ နနု ဘန္တေ နာဂသေန နိရယော ကေန္ဆဒုက္ခဝေဒနီယော။ မိလိန္ဒ။၁၅၀။

ကေန္ဆဒုက္ခသမဂီ (တိ) [ကေန္ဆဒုက္ခ+သမဂီ] စင်စစ်ကေန်-အမြဲမပြတ်-ဆင်းရဲနှင့် ပြည့်စုံသောသူ။ ကေန္ဆသုခသမ၀ီ-ကြည့်။

ကေန္ဆဒုက္ခိတာ (ထိ) [ကေန္ဆဒုက္ခိ+တာ] စင်စစ် အမြဲမပြတ်-ဆင်းရဲခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်။ ဒေ၀တာနဉ္စ ကေန္ဆသုခိတာယ သတိ ထိရာ နဟောတိ၊ နေရယိကာနံ ကေန္ဆဒုက္ခိတာ-ယ။ အံ၁ဋ္ဌ၂။ ၂ရ၃။

ကေန္ဆဒုက္ခိ (တိ) [ကေန္ဆဒုက္ခ+ဣ] စင်စစ်-အမြဲမပြတ်-ဆင်းရဲရှိသော။ ကေန္ဆဒုက္ခိ အတ္တာ ဟောတိ။ ဒီ၁။ ၂၉။ သံ၁။ ၁၀၀။ (-ဒီ၁ဋ္ဌ၁။၁၁၀။ သံ၁ဋ္ဌ၂။ ၃ရ၁။ မ၁ဋ္ဌ၃။ ၁၅။)

ကေန္ဆဒုက္ခုပ္ပါဒန (တိ) [ကေန္ဆဒုက္ခ+ဥပ္ပါဒန] စင်စစ်-အမြဲမပြတ်-ဆင်းရဲကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဧ၀ं ဘ၀စက္ကမ္ပိ ကေန္ဆဒုက္ခုပ္ပါဒ-နတောဝ "နိစ္စနိမ္မထန"န္တိ ဝုတ္တं။ ဝိသုဒ္ဓိ၁ဋီ၊ ၂။ ၃၄၈။

ကေန္ဆဒုဿီလ (တိ) [ကေန္ဆ+ဒုဿီလ] စင်စစ်--သီလမရှိ-ဒုဿီလဖြစ်-သောသူ။ အစ္စန္ဆ-ဒုဿီလျန္တိ ကေန္ဆဒုဿီလဘာ၀ေါ။ ဓမ္မဒ္ဒ၁။ ၂။ ၉ရ။ နေတ္တိ၁ဋ္ဌ။ ၂၆၁။

ကေန္ဆဝမ္မကထိက (တိ) [ကေန္ဆ+ဝမ္မကထိက] စင်စစ်-တရားဟောတတ်သော-ဝမ္မကထိက ဖြစ်သောသူ။ တသ္မာ အာဘိဝမ္မိကော ဘိက္ခု ... ပဋ္ဌ ကထေဿတီတိ အယမေ၀ ကေန္ဆဝမ္မကထိကော နာမ ဟောတိ။ အဘိ၁ဋ္ဌ၁။ ၃၀။ ယော ဟိ ဝိပဿနံ မဂ္ဂं အနု-ပါဒါ၀ိမုတ္တိ ပါပေတ္တာ ကထေတုံ သက္ကော-တိ၊ သော ကေန္ဆဝမ္မကထိကော။ သံ၁ဋ္ဌ၂။ ၃၉။

ကေန္ဆဝမ္မကထိကဘာ၀ (ပု) [ကေန္ဆဝမ္မကထိက+ဘာ၀] စင်စစ်-တရားဟောတတ်သူ-ဝမ္မကထိက-၏အဖြစ်။ ထေရဿ ဣမသ္မိ ဌာနေ ကေန္ဆဝမ္မကထိကဘာ၀ေါ ပါကဋော အဟောသိ။ မ၁ဋ္ဌ၂။ ၆၅။

ကေန္ဆဝမ္မဝိသယ (တိ) [ကေန္ဆ+ဝမ္မဝိသယ]

စင်စစ်ဓမ္မလျှင် အရာရှိသော။ နိပ္ပရိယာယာ တတ္ထ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ ကေန္ဆဓမ္မဝိသယတ္တာ။ မူလဋီ၊၂။၁၉ဖ။

ကေန္ဆနဝတ္တာရမ္ဘက (တိ) [ကေန္ဆ+နဝတ္တာရမ္ဘက] စင်စစ် အတိတ်အနာဂတ်ပစ္စုပ္ပန်ဟု မဆိုအပ်သော ပညတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော။ ရူပါဝစရတိကစတုက္ကဇ္ဈာနာဒီနိ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နေသု ကေဝမ္ဘမ္ဘိ အာရဇ္ဈ အပ္ပဝတ္တိတော ကေန္ဆနဝတ္တာရမ္ဘကာနေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၄ရ။

ကေန္ဆနာနတာ (ထီ) [ကေန္ဆ+နာနတာ] စင်စစ်ထူးသည်၏အဖြစ်။ အထာပိ ကေန္ဆနာနတာ ဘဝေယျ၊ နာ ခီရသာဓီနော ဒဓိ သိယာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁ဝရ။

ကေန္ဆနာနတာပဋိသေဓ (ပု) [ကေန္ဆနာနတာ+ပဋိသေဓ] စင်စစ်ထူးသည်၏အဖြစ်ကိုတားမြစ်ခြင်း။ ကေန္ဆကေတာပဋိသေဓ-ကြည့်။

ကေန္ဆနာနတ္တ (နာ) [ကေန္ဆ+နာနတ္တ] စင်စစ်ထူးသည်၏အဖြစ်။ ဣဓပိ ဟိ ဟေတု-ဟေတုသမုပ္ပန္နဝိညာဏာနံ ကေန္ဆမေကတ္တေ သတိ နာ မနုဿဂတိကော ဒေဝဂတိ-ဘူတော (ဒေဝဂတိသမ္ဘူတော) သိယာ၊ ကေန္ဆနာနတ္တေ နာ ကမ္မဝတော ဖလံ သိ-ယာ။ မူလဋီ၊၂။၁၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁၄။

ကေန္ဆနာနတ္ထ (တိ) [ကေန္ဆ+နာနတ္ထ] စင်စစ်ထူးသောအနက်ရှိသော။ ကေန္ဆကေတ္ထ-ကြည့်။

ကေန္ဆနိက္ကိလေသ (တိ) [ကေန္ဆ+နိက္ကိလေသ] စင်စစ် ရာဂစသော-ကိလေသာ-အညစ် အကြေး-ကင်းသော၊သူ။ ကေန္ဆနိက္ကိလေ-သောတိ ဗုဒ္ဓေါ။ ပဋိသံ။၁ရ၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁၂။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉ဝ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၉ဖ။)

ကေန္ဆနိစ္ဆ (တိ) [ကေန္ဆ+နိစ္ဆ] စင်စစ်မြဲသော။ ကေန္ဆနိစ္ဆသ သတော နိဗ္ဗာနဿ ကုတော နိပ္ပရိယာယေန သဘာဝဿ သမ္ဘဝေါ။ မ၊ ဋီ၊၂။၂၉ဝ။

ကေန္ဆနိဋ္ဌ (နာ) [ကေန္ဆ+နိဋ္ဌ] (၁) စင်စစ်-အမြဲ (အလုံးစုံသောသင်္ခါရတရားတို့၏ မ ဖြစ်ရာ၏အဖြစ်ကြောင့်) ပြီးဆုံးရာဖြစ်သော (နိဗ္ဗာန်)။ (တိ)(၂) စင်စစ်-အမြဲ-ပြီးဆုံးရာ နိဗ္ဗာန်ရှိသော။

(၁) အစ္စန္တဋ္ဌ တံ သဗ္ဗသင်္ခါရာနံ အပ္ပ-ဝတ္တိဘာဝတ္တာ နိဋ္ဌာတိ အစ္စန္တနိဋ္ဌ၊ ကေန္ဆနိဋ္ဌ သတတနိဋ္ဌန္တိ အတ္ထော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၂။ **(တိ)** **(၂)** အစ္စန္တာ နိဋ္ဌာ အဿာတိ အစ္စန္တနိဋ္ဌော၊ ကေန္ဆနိဋ္ဌော သတတနိဋ္ဌောတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉ရ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ရ၅။ အစ္စန္တနိဋ္ဌ၊ နိဋ္ဌ-တို့လည်းကြည့်။

ကေန္ဆနိဋ္ဌရ (တိ) [ကေန္ဆ+နိဋ္ဌရ] စင်စစ်ကြမ်း-တမ်းသော။ ဣတ္ထ ပန ပရေသံ မမ္ဘေ့ဒ-နဝသေန ပဝတ္တိယာ ကေန္ဆနိဋ္ဌရတာယ သဘာဝေန ကာရဏဝေါဟာရေန စ ဝါ-စာယ ဖရုသသဒ္ဒပ္ပဝတ္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၄၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁ဖ-၁၂ဝ။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၃ရ။)

ကေန္ဆနိန္ဒိတ (တိ) [ကေန္ဆ+နိန္ဒိတ] စင်စစ် ကဲ့ရဲ့အပ်သော။ မိစ္ဆာစာရောတိ ကေန္ဆ-နိန္ဒိတော လာမကာစာရော။ ဒီ၊၁၃၊၂၃။ မ၊၁၃၊၁။ ၂၀၂။ သံ၊၁၃၊ ၂။၁၃၄။ အဘိ၊၁၃၊၁။၁၄၁။

ကေန္ဆနိန္ဒ (တိ) [ကေန္ဆ+နိန္ဒ] စင်စစ်ညွတ်သော၊ သူ။ တတော ပဌာယ မဟာဗောဓိယံ ကေ-န္ဆနိန္ဒတ္တာ ဗောဓိမှိ သတ္တော ဗောဓိသတ္တော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁၉။

ကေန္ဆနိန္ဒဗျာသယ (တိ) [ကေန္ဆ+နိန္ဒဗျာသယ] စင်စစ် ညွတ်သော အလိုဆန္ဒရှိသော၊သူ။ အဗ္ဗတ္တိကဗလံ ယာ သမ္မာသမ္ဗောဓိယံ အ-တ္တသန္နိဿယာ ဓမ္မဂါရဝေန အဘိရုစိ ကေန္ဆနိန္ဒဗျာသယတာ။ စရိယာ၊၁။ ၂၈၀။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၅ရ။

ကေန္ဆနိဗ္ဗိဒ (ပု) [ကေန္ဆ+နိဗ္ဗိဒ] စင်စစ်ငြီးငွေ့-ခြင်း။ ဣဒံ ခေါ ပန မေ ပဗ္ဗသိဝ ဗြဟ္မ-စရိယံ ကေန္ဆနိဗ္ဗိဒါယ ဝိရာဂါယ ... သံဝ-တ္တတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀၁။ (-အံ၊၁။၃ ၂။ ပဋိသံ။၄၆။ ဥဒါန။၁၁၉။) ကေန္ဆနိဗ္ဗိဒါယာတိ ကေန္ဆမေဝ ဝဋ္ဋေ နိဗ္ဗိန္ဒနတ္ထာယ။ ဒီ၊၁၊ ၂။ ၂၆၄၊ (-၃၃၁။ အံ၊၁၊၁။၃၆၅။ ပဋိသံ၊၁၊၁။ ၂၀၁။ ဥဒါန၊၁။ ၂၀၅။ မ၊ဋီ၊၁။၁၈ရ။)

ကေန္ဆနိယတပရိစ္ဆေဒ (တိ) [ကေန္ဆ+နိယတ ပရိစ္ဆေဒ] စင်စစ်မြဲသောအပိုင်းအခြား ရှိ-သော။ ဥတ္တရကုရုကာနံ ပန ကေန္ဆနိယတ-ပရိစ္ဆေဒမေဝ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၆။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၅ ၂။

ကေန္ဆနိယျာန (နာ) [ကေန္ဆ+နိယျာန] (၁) စင်စစ် ထွက်မြောက်ခြင်း။ (တိ)(၂) စင်-စစ်ထွက်မြောက်-တတ်-ကြောင်းဖြစ်သော။ (၁) နိယျာနိကော နိယျာတိတိ စ ကေန္ဆ-နိယျာနံ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၄ ၂၆။ (တိ)(၂) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်း နှင့် ကေန္ဆနိယျာ-နတာ-ကြည့်။

ကေန္ဆနိယျာနဂုဏ (တိ) [ကေန္ဆနိယျာန+ဂုဏ] စင်စစ် ထွက်မြောက်ကြောင်း ဂုဏ်ရှိသော။ တေဟိ စ ပဋိဝိဒ္ဓါ ကေန္ဆနိယျာနဂုဏော ဓမ္မော အတ္ထိ။ စရိယာ၊၁။ ၂ ၂ရ။

ကေန္ဆနိယျာနဋ္ဌ (ပု) [ကေန္ဆနိယျာန+အတ္ထ] စင်စစ် ထွက်မြောက်ခြင်းအနက်။ အဝိပရိ-တဋ္ဌော ကေန္ဆနိယျာနဋ္ဌေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ အနုဋီ၊ ၂။၁ရ၆။ (-နေတ္တိ၊ဝိ။၈။)

ကေန္ဆနိယျာနတာ (ထီ) [ကေန္ဆနိယျာန+တာ] စင်စစ် ထွက်မြောက်-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သောတရား၏အဖြစ်။ ဣဒါနိ တသ္မ မဂ္ဂ-သ္မ ကောယနဘာဝံ, တီသုပိ ကာလေသု ကေန္ဆနိယျာနတ္ထ ဝိဘာဝေတုံ "ဘေန ... သြယ"န္တိ အာဟ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၆၈။

ကေန္ဆနိယျာနိက (တိ) [ကေန္ဆ+နိယျာနိက] စင်စစ် (ဝဋ်ဆင်းရဲမှ) ထွက်မြောက်ကြောင်း ဖြစ်သော။ အဝိရုဒ္ဓံ အဒ္ဓဗျဂါမိ ကေန္ဆ-နိယျာနိကံ သာမညမေဝ ... ဥပဓာရေတ္တာ ပဗ္ဗဇိတောသ္မိ မဟာရာဇ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂ ၁ ၃။

ကေန္ဆနိယျာနိကဝိဘာဝန (နာ) [ကေန္ဆနိယျာ-နိက+ဝိဘာဝန] စင်စစ် ထွက်မြောက်-တတ်-ကြောင်း-၏အဖြစ်ကို ထင်စွာပြခြင်း။ သာသနဿ ကေန္ဆနိယျာနိကဝိဘာဝနေန။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။

ကေန္ဆနိရောဝ (ပု) [ကေန္ဆ+နိရောဝ] စင်စစ် ချုပ်ခြင်း။ ဣမေသံ အာယုသင်္ခါရဝေဒ-နာနံ ကေန္ဆနိရောဝံ သမာပန္နဿ မရဏေန ဘဝိတဗ္ဗံ ဝေဒနာယ နိရုဒ္ဓတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၂။ ၂၇၃။

ကေန္ဆနိဿရဏဘာဝ (ပု) [ကေန္ဆ+နိဿရဏ ဘာဝ] စင်စစ် ထွက်မြောက်-တတ်သည်-ကြောင်း-၏အဖြစ်။ သစ္စဝေမ္မောတိ ဝဋ္ဋတော ကေန္ဆနိဿရဏဘာဝေန အဝိတထော သ-ဟ ပရိယတ္တိယာ နဝဝိဓောပိ လောကုတ္တရ-ဝေမ္မော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၆၇။ (-နေတ္တိ၊ဋီ။ ၁၄၅။)

ကေန္ဆနိဿိတ (တိ) [ကေန္ဆ+နိဿိတ] စင်စစ် မှီသော။ ဩသ ဩါ ဘန္ဓေ နာဂသေန ပဥ္ဘော ဒွယန္ဆော ကေန္ဆနိဿိတော ဘဝိ-ဿတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၄၆။ (-မူလဋီ၊ ၁။ ၁၄၁။)

ကေန္ဆနိဟိန (တိ) [ကေန္ဆ+နိဟိန] စင်စစ် ယုတ်ညံ့သော။ တဿ တံ ကိစ္စံ ကာမ-ရတိသန္ဓိဿိတံ အနတ္ထုပသံဟိတံ ကေန္ဆ-နိဟိနံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၂၇။)

ကေန္ဆပစ္စုပ္ပန္န (တိ) [ကေန္ဆ+ပစ္စုပ္ပန္န] စင်စစ် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော။ ကေန္ဆပစ္စုပ္ပန္နမေဝ သင်္ဂ-ဟကတ္တာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၉၅။

ကေန္ဆပဋိပက္ခ (တိ) [ကေန္ဆ+ပဋိပက္ခ] စင်စစ် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော။ အသုဘာနုပဿ-နာ ဧဝ ကာမရာဂတဒေကဋ္ဌကိလေသာနံ ကေန္ဆပဋိပက္ခာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၃၉။

ကေန္ဆပဋိဘာန (တိ) [ကေန္ဆ+ပဋိဘာန] စင်စစ် (ဉာဏ်၌) ရှေးရှုထင်လာသော။ ကေန္ဆ-ပဋိဘာနာ တထာဂတံ ဓမ္မဒေသနာ ဟောတိ(အံ၊ ၃။ ၁၅၂)တိ တထာဂတသ ကေန္ဆပဋိဘာနာ ဓမ္မဒေသနာ ဟောတိ။ ကေန္ဆေနေဝ ပဋိဘာတိ ဥပဋ္ဌာတိတိ အ-တ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၃။

ကေန္ဆပဏ္ဍိတ (ပု) [ကေန္ဆ+ပဏ္ဍိတ] စင်စစ် ပညာရှိသော၊သူ။ ကေန္ဆပဏ္ဍိတာ ပန ကထံ သုတ္တာ သုကထိတံ ပသံသန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၃။

ကေန္ဆပတိဋ္ဌိတ (တိ) [ကေန္ဆ+ပတိဋ္ဌိတ] စင်စစ် တည်နေသော၊သူ။ ဒီဃာသဝေါ ကေန္ဆ-ပတိဋ္ဌိတော နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၉။

ကေန္ဆပတ္တိယာယနသဘာဝ (တိ) [ကေန္ဆပတ္တိ ယာယန+သဘာဝ] စင်စစ် ယုံကြည်တတ် သောသဘောရှိသော။ အပါပသတ္တုပ-နိသေဝိနိတိ အနဝဇ္ဇသဒ္ဓါယ စ ကေန္ဆ-ပတ္တိယာယနသဘာဝါယ ပရေသုပိ ပတ္တိ-ယာယနဝိဒုဟနသမတ္ထာယ ဒေဝတာယေတံ နာမံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၂၉။

ကေန္ဆပတ္ထဒ္ဓ (တိ) [ကေန္ဆ+ပတ္ထဒ္ဓ] စင်စစ် ခက်မာ ကြမ်းထမ်းသော။ ပထဝီဓာတုပ-ကောပေန ပန မန္ဒာဂဒရဟိတော သော ကာယော ကဋ္ဌမုခ(မုခ)ဂတော ဝိယ ဟောတိ ကေန္ဆပတ္ထဒ္ဓေါ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၄၁။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။ ၄၅၁။ ကေန္ဆ-ပတ္ထဒ္ဓေါတိ ကေန္ဆထဒ္ဓေါ။ မဓု။ ၂၃၁။

ကေန္ဆပရမ္ပုခ (တိ) [ကေန္ဆ+ပရမ္ပုခ] စင်စစ် မျက်ကွယ်ဖြစ်သော။ ကေန္ဆပရမ္ပုခဿ

မနောကမ္မသ သမ္ဘုဝတာ နာမ ဝိညတ္တိ-သမုဋ္ဌာပနဝသေန ဟောတိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၀။

ကေန္ဆပရိညေယျ (တိ) [ကေန္ဆ+ပရိညေယျ] စင်စစ် ပိုင်းခြားသိအပ်သော။ ဒုက္ခသစ္စ-ပရိယာပန္နေဟိ ကေန္ဆပရိညေယျဟိ လောကိယအဗျာကတေဟိ မိဿကတ္တာ။ မူလဋီ၊၃။၁၆၂။

ကေန္ဆပရိတ္တာရမ္မဏ (တိ) [ကေန္ဆ+ပရိတ္တာရမ္မဏ] စင်စစ် ကာမတရားလျှင် အာရုံရှိသော။ ကေန္ဆပရိတ္တာရမ္မဏာနိ ဟိ ကာမာဝစရ-ဝိပါကာနိ။ အဘိ၊ဋီ၊၁။၃၀၆။

ကေန္ဆပရိပုဏ္ဏ (တိ) [ကေန္ဆ+ပရိပုဏ္ဏ] စင်စစ် ပြည့်စုံသော။ စင်စစ်ပြည့်စုံစွာ။ (ကြို၊ဝိ။) နယိဒံ သုကရံ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသတာ ကေန္ဆပရိပုဏ္ဏံ ကေန္ဆပရိသုဒ္ဓံ သင်္ခလိခိတံ ပြဟ္မစရိယံ စရိတုံ။ ဝိ၊၁။၁၃။ ဒီ၊၁။၅၉။ အံ၊၁။၅၂၉။ ကိဉ္စိပိ ကေဒေသံ အသေ-သေတ္တာ ကေန္ဆေနေ၀ ပရိပူရေတဗ္ဗတာယ ကေန္ဆပရိပုဏ္ဏံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃။ (-ဝိ၊ဋီ၊၁။ ၁ရ၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၃။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၃ရ၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉ရ။)

ကေန္ဆပရိပုဏ္ဏသေခ (ပု) [ကေန္ဆပရိပုဏ္ဏ + သေခ] စင်စစ် ပြည့်စုံသော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်။ အနာဂါမိပုဂ္ဂလော ဟိ ကေန္ဆပရိပုဏ္ဏ-သေခေါ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၀။

ကေန္ဆပရိယောသာန (တိ) [ကေန္ဆ+ပရိယော သာန] တူသောအဆုံးရှိသော။ ကေန္ဆအ-ဇ္ဈောသာန-ကြည့်။

ကေန္ဆပရိသုဒ္ဓ (တိ) [ကေန္ဆ+ပရိသုဒ္ဓ] စင်စစ် စင်ကြယ်သော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေန္ဆပရိသုဒ္ဓါဇီဝ (တိ) [ကေန္ဆပရိသုဒ္ဓ+အာဇီဝ] စင်စစ် စင်ကြယ်သော အသက်မွေးဝမ်း-ကြောင်းရှိသော၊သူ။ ဝေမေ ခေါ မဟာ-ရာဇ ယောဂိနာ ယောဂါ၀စရေန ကေန္ဆ-ပရိသုဒ္ဓါဇီ၀ေန ဘ၀ိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၃၉ရ။

ကေန္ဆပရိဟရဏီယ (တိ) [ကေန္ဆ+ပရိဟရ ဏီယ] စင်စစ်-စောင့်ရှောက်-ထိန်းသိမ်း-အပ်သော။ ပဠူသီလာနီတိ ဂဟဋ္ဌ၀သေ-နေတံ ဝုတ္တံ တေဟိ ကေန္ဆပရိဟရဏီ-ယတော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁၄၃။

ကေန္ဆပ၀ိ၀ေကသုခါဘိရတ (တိ) [ကေန္ဆပ၀ိ၀ေ ကသုခ+အဘိရတ] စင်စစ် ပ၀ိ၀ေက ချမ်း-သာ၌ မွေ့လျော်သော၊သူ။ ဝေမေ ခေါ မဟာရာဇ ယောဂိနာ ယောဂါ၀စရေန ကေန္ဆပ၀ိ၀ေကသုခါဘိရတေန ဘ၀ိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၃ရ၄။

ကေန္ဆပသဋ္ဌ (တိ) [ကေန္ဆ+ပသဋ္ဌ] စင်စစ် ချီးမွမ်းအပ်သော။ ထာ၀ရ၀ကမ္ဘမေ ဘဒန္တ သဗ္ဗသေဋ္ဌ၀ကံ့ ကေန္ဆပသဋ္ဌံ ဘဒ္ဒမာနဘာ၀ ဥပါဒါယ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၄၁။

ကေန္ဆပဟာတဗ္ဗ (တိ) [ကေန္ဆ+ပဟာတဗ္ဗ] စင်-စစ်ပယ်အပ်သော။ ကေန္ဆပဟာတ၀ေ တ-ကာသ၀ါတေ သမုဒယေ ပ၀တ္တတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ရ၅။

ကေန္ဆပါပက (တိ) [ကေန္ဆ+ပါပက] စင်စစ်-မကောင်း-ယုတ်ညံ့-သော။ နော ဂဇ္ဈိတ္တာ

နော ဝဿနကဘာဝေါ ကေန္ဆပါပကောဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ၅။

ကေန္ဆပိယ (တိ) [ကေန္ဆ+ပိယ] စင်စစ် ချစ်အပ်သော၊သူ။ ဒဋ္ဌမိတ္တော ... ကေန္ဆပိယော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၀ ၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ဂ၈။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။ ၂ရ၉။

ကေန္ဆပုဗ္ဗဘာဂိယ (တိ) [ကေန္ဆ+ပုဗ္ဗဘာဂိယ] စင်စစ် ရှေ့အဘို့ဌ် ဖြစ်သော။ နစ တံ ပဋိပဒါ ဝိယ ကေန္ဆပုဗ္ဗဘာဂိယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။၄၉၃။

ကေန္ဆဖရုသ (တိ) [ကေန္ဆ+ဖရုသ] စင်စစ် ကြမ်းတမ်းသော။ ပရုသ မမ္မစ္ဆေဒက-ကာယဝစီပယောဂသမုဋ္ဌာပိကာ ကေန္ဆဖ-ရုသာ စေတနာ ဖရုသာ ဝါစာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၄။ သာရတ္ထ၊၁။၃၄၅။ (–မ၊ဋီ၊၁။၃၀ ၂။)

ကေန္ဆဖရုသစေတနာ (ထိ) [ကေန္ဆဖရုသာ+ စေတနာ] စင်စစ် ကြမ်းတမ်းသော စေတနာ။ ပရုသ မမ္မစ္ဆေဒကကာယဝစီပယောဂ-သမုဋ္ဌာပိကာ ကေန္ဆဖရုသစေတနာ ဖရုသာ ဝါစာ (ဖရုသဝါစာ)။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃ဖ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၀၁။ ကေန္ဆေန ဖရုသစေတနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁ ၂၀။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၄၀။)

ကေန္ဆဖလဒါယကတ္တာဘာဝ (ပု) [ကေန္ဆ ဖလ ဒါယကတ္တာ+အဘာဝ] စင်စစ်အကျိုးပေး တတ်သည်၏အဖြစ် မရှိခြင်း။။ အနန္တရေ ကေန္ဆဖလဒါယကတ္တာဘာဝါ။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၅။

ကေန္ဆဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏ (တိ) [ကေန္ဆ+ဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏ] စင်စစ်ဗဟိဒ္ဓတရားလျှင်အာရုံရှိသော၊ စင်စစ် ဗဟိဒ္ဓတရားကို အာရုံပြုသော။ တတ္ထာပိ ယေ အနုတ္တရာဒယော ကေန္ဆဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏာ ဝိညာဏဋ္ဌာယတနာဒယော ကေန္ဆအဋ္ဌ-တ္တာရမ္မဏာ။ ဝဇိရ။၁၄၀။

ကေန္ဆဗာလ (တိ) [ကေန္ဆ+ဗာလ] စင်စစ်မိုက်ကန်းသော၊သူ။ ကေန္ဆဗာလဘာဝမေဝ ပါ-ပုဏာတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။

ကေန္ဆဗုဒ္ဓဘာဝ (ပု) [ကေန္ဆဗုဒ္ဓ+ဘာဝ] စင်စစ် ဘုရား၏အဖြစ်။ ဣမေဟိ လက္ခဏေဟိ သမန္နာဂတသ ဗောဓိသတ္တသ ကေန္ဆဗုဒ္ဓ-ဘာဝသင်္ခါတံ ကေမေဝ ဂတိ အဒ္ဒသ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ဖ၈။

ကေန္ဆဗျဝသိတ (တိ) [ကေန္ဆ+ဗျဝသိတ] စင်စစ် ဆုံးဖြတ်တတ်သော၊သူ။ မာ ဝိမတိ အ-ကာသိ ကေန္ဆဗျဝသိတော ဟုတ္တာဝ ဟေ ပဿာမ ဂေါတမ်။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ အံ၊ ဋီ၊၁။၁ဖ၅။ တသ္မာဟံ ကေန္ဆဗျဝသိတောဝ ဟုတ္တာ ဧဝံ ဒုက္ခရံ ဒုရဘိသမ္ဘဝမ္မိ သမာနံ တုယ္ဟံ တံ မောနေယ္ယံ ပဝက္ခာမိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၀။

ကေန္ဆဗျာပတ္တိ (ထိ) [ကေန္ဆ+ဗျာပတ္တိ] စင်စစ် -ဖောက်ပြန်-ပျက်စီး-ခြင်း။ သတ္တဝိသ-ယတ္တာ ပန သတိ စိတ္တသ ကေန္ဆဗျာပ-တ္တိယံ ကမ္မပထဘေဒေါ ဟောတိယေဝ။ အနုဋီ၊၁။၁ရ ၂။

ကေန္ဆဗျာဝဋ္ဌသဘာဝ (တိ) [ကေန္ဆဗျာဝဋ္ဌ+ သဘာဝ] စင်စစ် ကြောင့်ကြစိုက်သော သဘောရှိသော။ တပ္ပရဘာဝတော ဟေ-

တုသင်္ခါတသ သမယသ ပရာယတ္ထဝုတ္တိ-ဒီပနေ ကေန္ဆဗျာဝဋသဘာဝတောတိ အ-တ္ထော။ အနုဋီ၊၁။၆၉။

ကေန္ဆဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗ (တိ) [ကေန္ဆ+ဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗ] စင်စစ် အထက်မဂ် သုံးခုသည် ပယ်အပ်သော။ ကထံ တသ ကေန္ဆဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗတာ ဝုတ္တာ။ အနုဋီ၊၂။၁၀၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၆၂။)

ကေန္ဆဘာဝိ (တိ) [ကေန္ဆ+ဘာဝိ] စင်စစ်ဖြစ်လတ္တံ့သော။ ကေန္ဆဘာဝိနော ဖလသ နိပ္ပါဒိတတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၄။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၂၈၂။)

ကေန္ဆဘာဝိဗုဒ္ဓ (ပု) [ကေန္ဆဘာဝိ+ဗုဒ္ဓ] စင်စစ်ပွင့်တော်မူလတ္တံ့သောဘုရား။ ကတာဘိနိ-ဟာရသ လောကနာထသ ဗောဓိယာ နိယတဘာဝပ္ပတ္တိယာ ကေန္ဆဘာဝိဗုဒ္ဓဘာ-ဝေါတိ ကတ္တာ ... ဒဿိတာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၃၃။

ကေန္ဆဘာဝိမရဏ (တိ) [ကေန္ဆဘာဝိ+မရဏ] စင်စစ်ဖြစ်လတ္တံ့သောသေခြင်းရှိသော၊သူ။ မရဏတိတိ မာရိသော၊ ကေန္ဆဘာဝိ-မရဏော။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၃၈။

ကေန္ဆဘေဒနဝိကိရဏဝိဒ္ဓံသနဓမ္မ (တိ) [ကေန္ဆ ဘေဒနဝိကိရဏဝိဒ္ဓံသန+ဓမ္မ] စင်စစ် ကွဲခြင်း, ဖရိုဖရဲကြဲခြင်း, ပျက်စီးခြင်းသဘောရှိသော။ ကော ဝါ ဘေ ... ဝိသေသော အ-ဒ္ဓါတ္တိကဗာဟိရေသု မဟာဘူတေသု ကေ-န္ဆဘေဒနဝိကိရဏဝိဒ္ဓံသနဓမ္မေသု။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၅။

ကေန္ဆဘေဒီ (တိ) [ကေန္ဆ+ဘိဒိ+ဏီ။ ကေန္ဆ ဘေဒ+ဏ္ဍ] စင်စစ်ပျက်စီးလေ့ရှိသော၊ စင်စစ်ပျက်စီးခြင်းရှိသော။ ကေန္ဆဘေဒိတာယ ဇီဝိတသ အယာစိတေနာပိ မယာ ဒါတဗ္ဗံ၊ ပဝေဝ ယာစိတေန။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၈၄။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။ရ၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၆၁။ (-မ၊ဋီ၊၁။၉၀။)

ကေန္ဆမဝုရ (တိ) [ကေန္ဆ+မဝုရ] စင်စစ်-ချို-မြိန်-ချိုဆိမ့်-သော။ သပ္ပိ ပန စိရနိက္ခိတ္တံ ဝဏ္ဏဂန္ဓေ ဇဟန္တမ္ပိ ရသံ နဇဟတိတိ တဒေဝ ကေန္ဆမဝုရံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၀။

ကေန္ဆမနာပ (တိ) [ကေန္ဆ+မနာပ] စင်စစ်-စိတ်နှလုံးကို ပွားစေတတ်-မြတ်နိုးဖွယ်ကောင်း-သော၊သူ။ ပဗ္ဗဟိ ဘိက္ခဝေ အ-ဂေါ်ဟိ သမန္နာဂတော ပုရိသော ကေန္ဆ-မနာပေါ ဟောတိ။ သံ၊၂။၄၃၆။

ကေန္ဆမရဏဓမ္မ (တိ) [ကေန္ဆ+မရဏဓမ္မ] စင်စစ်သေခြင်းသဘောရှိသော၊သူ။ အာတုရာတိ ကေန္ဆမရဏဓမ္မတာယ အာတုရာ အာသန္နမရဏာ ပဏ္ဍိတမနုဿာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၈၈။

ကေန္ဆမဟာသာဝဇ္ဇ (တိ) [ကေန္ဆ+မဟာသာ ဝဇ္ဇ] စင်စစ် ကြီးသောအပြစ်ရှိသော။ မိစ္ဆာစာရော ... ဒီဃာသဝါယ ပန ဘိက္ခု-နိယာ ကေန္ဆမဟာသာဝဇ္ဇောဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၆၇။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၀။)

ကေန္ဆမုဒု (တိ) [ကေန္ဆ+မုဒု] စင်စစ် နူးညံ့သော။ ကေန္ဆတိဝိဏ-ကြည့်။

ကေန္ဆမေကတ္တ (နာ) [ကေန္ဆ+ကေတ္တ] စင်စစ် တူသည်၏အဖြစ်။ ကေန္ဆနာနတ္တ-ကြည့်။

ကေန္ဆယောဂီ (တိ) [ကေန္ဆ+ယောဂီ] စင်စစ် ယှဉ်လေ့ရှိသော။ ကေန္ဆယောဂိနံ အတ္ထိ-သဒ္ဒမေဝ ဟိ အပေက္ခမာနာနံ ဥဘိန္နံ ပဟာတဗ္ဗဟေတုသဒ္ဒါနံ သမာသော ယု-တ္တော။ မူလဋီ၊၁။၄၂။

ကေန္ဆရ (တိ) [ကေ+အန္ဆရ] တစ်ခုဖြင့်-အကြားရှိ-အခြားရှိ-ခြား-သော၊ တစ်ခုခြား-သော။ ကေန္ဆရံ ဘိန္နံ ကမ္မာသံ။ သံ၊ဌ၊၃။ ၃၀၈။ ကေန္ဆရံ ဘိန္နန္တိ အဘိန္နေန ကေန္ဆရံ ဟုတ္တာ ဘိန္နံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၂။

ကေန္ဆရဇနဒုဿန (နာ) [ကေန္ဆ+ရဇနဒုဿန] စင်စစ် တပ်မက်ခြင်း, ပြစ်မှားခြင်း။ မနော-ဒ္ဓါရေ ဧဝ ကေန္ဆရဇနဒုဿနာဒိ ဟောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၉၅။

ကေန္ဆရိက (တိ) [ကေ+အန္ဆရိက(=အန္ဆရ+ ဣက)] (၁) တစ်ခု (=တစ်နှစ်, တစ်ယောက်, တစ်ရက် စသည်)ဖြင့် အကြား-ရှိသော၊ တစ်ခု (=တစ်နှစ်, တစ်ယောက်, တစ်ရက်-စသည်) ခြားသော။ (၂) တစ်ပေါင်းတည်း (အဂ်ါ,အာရုံ) အခြားတစ်ပါ-ရှိသော၊ တစ်ပေါင်းတည်း အခြားတပါ-သော အဂ်ါအာရုံရှိသော (စျာန်ဝင်စားခြင်း)၊ အဂ်ါတို့၏လည်းကောင်း, အာရုံ၏လည်း-ကောင်း တပေါင်းတည်း အခြားတပါ-သော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော စျာန်ဝင်-စားခြင်း။

(၁) အနာပတ္တိ ကေန္ဆရိကံ ဝုဋ္ဌာပေတိ။ ဝိ၊၂။၄၅၀။ ကေန္ဆရိကံ ဝုဋ္ဌာပေန္တိယာ။ ကခ်ာ။၃၄၉။ ကေန္ဆရိကန္တိ ကေန ဝသေန အန္ဆရိကံ ကတ္တာ။ ကခ်ာ၊ဋီ၊သစ်။၄၈၃။ အထ ကေန္ဆရိကေန ဝါ သုတ္တေန... ဝိတ်-ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၃၀၃။ ကခ်ာ။၁၈၅။ သတ္ထာ ကေန္ဆရိကံ ဗျဥ္ဇနံ ဂဏှာတိ။ မ၊ဌ၊၃။၂၆၈။ ဒေဝါပိ ကေန္ဆရိကာ ဟုတ္တာ ပရိဝိသိသု။ အဘိ၊ဌ၊၁။၆၁။ အပ၊ဌ၊၁။၄၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၈၁။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၁။ ကေန္ဆရိကာတိ ကေဒိဝသေန အန္ဆရိကာ။ အထ ဝါ ဧကေန ဧနေန အန္ဆရိကာ။ အဋ္ဌသာ၊ယော။၅၃။ (-အဘိ၊ ဌ၊၁။၁၄၉။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၁၆၊၂၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၅၀။ ဇာ၊ဌ၊၂။၃၂၉။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၅။ ဝိမတိ၊၂။၅။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၁။ မူလဋီ၊၃။၂၂၀။ အနုဋီ၊၃။ ၂၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၁။)

(၂) ဧဝံ ကေန္ဆရိကဝသေန အဂ်ိနဉ္စ အာရမ္မဏာနဉ္စ သက်မနံ အဂ်ိရမ္မဏသက်ံ-နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃။ ကေန္ဆရိကဝသေနာတိ အညတ္ထာ အန္ဆရသဒ္ဒါ။ အန္ဆရမေဝ အ-န္ဆရိကံ၊ ကေဏ္ဍ အန္ဆရိကံ တေသိန္တိ ကေ-န္ဆရိကံ၊ စျာနသမာပဇ္ဇနံ၊ တဿ ဝသေန။ ယထာ အဂ်ိနံ အာရမ္မဏဿ စ ကေဏ္ဍ အညထာ ဝိသေသော ဟောတိ၊ တထာ သမာပဇ္ဇနဝသေနာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄။

ကေန္ဆရိကဂါထာ (ထီ) [ကေန္ဆရိကာ+ဂါထာ] တစ်ခု-အခြား-အကြား-ရှိသော ဂါထာ။ တတော ဥဘိန္နမ္ပိ တိသော ကေန္ဆရိက-ဂါထာယော ဟောန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၁၆။

ကေန္ဓရိကဇောဒိရောဂ (ပု) [ကေန္ဓရိကဇောဒိ+ရောဂ] တစ်ရက်ခြားဖျားခြင်းအစရှိသော ရောဂါ။ ယထာ ကေန္ဓရိကဇောဒိရောဂေန အာဗာဓိကော ယာဝ တမှာ ရောဂါ နမုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၂။

ကေန္ဓရိကပဏ္ဍ (တိ) [ကေန္ဓရိက+ပဏ္ဍ] တစ်ခုအကြားရှိသောပြဿနာ၊ တစ်ခုခြားပြဿနာ။ (သကဝါဒီ၏ ပြဿနာအကြား၌ ပရဝါဒီ၏ ပြဿနာ ခြားနေသည်ကိုလည်းကောင်း၊ ပရဝါဒီ၏ ပြဿနာအကြား၌ သကဝါဒီ၏ ပြဿနာ ခြားနေသည်ကိုလည်းကောင်း "ကေန္ဓရိကပဏ္ဍာ"ဟုခေါ်ဆိုသည်။) ဣမိနာ နယေန သဗ္ဗေ ကေန္ဓရိကပဏ္ဍာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၆။ ကေန္ဓရိကပဏ္ဍာတိ ပရ-ဝါဒိသကဝါဒိနံ အညမညံ ပဏ္ဍန္တရိကာ ပဏ္ဍာ။ မူလဋီ၊၃။၆၆။

ကေန္ဓရိကဝုဋ္ဌာပန (နာ) [ကေန္ဓရိက+ဝုဋ္ဌာပန] ကေန္ဓရိကဝုဋ္ဌာပန သိက္ခာပုဒ်။ (ရဟန်းမိန်းမလောင်းနှစ်ပါးကို) တစ်နှစ်ခြား ရဟန်းခံပေး ခြင်းကြောင့် ဘိက္ခုနီမတို့အား ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ စောရိဝုဋ္ဌာပနံ ... ကေန္ဓရိကဝုဋ္ဌာပနန္တိ ဣမာနိ ကေ္ခန-ဝိသတိ သိက္ခာပဒါနိ သစိတ္တကာနိ ပဏ္ဏ-တ္တိဝဇ္ဇာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ ကခါ။၃၅၄။

ကေန္ဓရိကာ (ထီ) [ကော+အန္ဓရိကာ။ အန္ဓ-ရိကာ-ကြည့်။] တစ်ခုခြား။ ဒွတ္တိသပဒံ နိသေကီ ကေန္ဓရိကာယ အာရောဟန္တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။)

ကေန္ဓရူပ (နာ) [ကေန္ဓ+ရူပ] စင်စစ်-ရုပ်-ကိုယ်ကောင်။ ရူပန္တိ သရီရံ။... ဝိရိယံ ပန နကေန္ဓရူပန္တိ ဝိယသဒ္ဒဂ္ဂဟဏံ ကတံ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၂၄၀။

ကေန္ဓရူပနိဿိတ (တိ) [ကေန္ဓ+ရူပနိဿိတ] စင်စစ်ရုပ်ကိုမှီသော။ နာနတ္တသညာသု ပန ယာ တသ္မိံ ဘဝေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ ကေန္ဓရူပ-နိဿိတာ၊ တာ အနောကာသတာယ နဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၉၈။

ကေန္ဓလက္ခဏ (နာ) [ကေန္ဓ+လက္ခဏ] (က) စင်စစ်ကေန် မှန်သော သဘောလက္ခဏာ။ (ခ) စင်စစ်-မှတ်အပ်သော-မှတ်ကြောင်း ဖြစ်သော-လက္ခဏာ။ **(က)** အောက်ပုဒ် ကြည့်။ **(ခ)** ပဌမံ သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗန္တိပိ ပဌမံ။ ဣဒံ ပန နကေန္ဓလက္ခဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၁။ (-သာရတ္ထ၊၁။၃ဖ၃။ အနုဋီ၊၁။၁၅၂။)

ကေန္ဓလက္ခဏနိယမ (ပု) [ကေန္ဓလက္ခဏ+နိယမ] စင်စစ်ကေန် မှန်သော သဘောလက္ခဏာကို သတ်မှတ်ခြင်း။ အထ ခေါ ပစ္စုပ္ပန္နန္တိ သဗ္ဗရူပဿ ကေန္ဓလက္ခဏ-နိယမော ဒဿိတော နသိယာ။ မူလဋီ၊ ၁။၁၄၄။ ကေန္ဓလက္ခဏံ ဟိ ဆဟိ ဝိညာ-ဏေဟိ ဝိညေယ္ယသဘာဝေါ ယေဝ။ အနုဋီ၊ ၁။၁၅၂။ ကေန္ဓလက္ခဏနိယမောတိ ဆဝိ-ညာဏဝိညေယ္ယသဘာဝဿ ကေန္ဓလက္ခ-ဏဿ နိယမောတိ အတ္ထော။ မဓု၊၁။၂၃၃။

ကေန္ဓလောကိယ (တိ) [ကေန္ဓ+လောကိယ] စင်စစ်-လောက၌အကျုံးဝင်သော-လောကီ ဖြစ်သော။ ကေန္ဓလောကိယေသု ဝိသယ-

ဝိသယီသု ဝိသယသေဝ လောကုတ္တရ-ဘာဝေါ။ မူလဋီ၊၃။ရ၃။

ကေန္ဓလောကုတ္တရိန္ဒြိယ (နာ) [ကေန္ဓလောကုတ္တရ+ဣန္ဒြိယ] စင်စစ်လောကုတ္တရာ ဖြစ်သောဣန္ဒြေ။ တိကံ ကေန္ဓလောကုတ္တ-ရိန္ဒြိယာနိ နယောဇိတာနိ။ ပဋိသံ၊၁၂၊၂။၄၃။

ကေန္ဓလောမိ (တိ) [ကေန္ဓ+လောမိ။ (ဧက+အန္ဓ+လောမ=) ကေန္ဓလောမ+ဣ]။ ကေ-သို့ ပရိယန္ဓေယေ၀ ဒသာ ယသာ ကေ-န္ဓလောမိ။ ကေသို့ အန္ဓေ ပရိယန္ဓေ လောမ် ဒသာ ယသာတ္ထိတိ ကေန္ဓလောမိ။ ဓာန်၊ ဋီ။၃၁၃။] နှစ်ဖက်တို့၌ ပေါ်ထွက်သော အမွေးရှိသော-နှစ်ဘက်အမွေးရှိသော-သား-မွေးအခင်း။ (ဝိ၊၁။) တစ်ခုသောအစွန်း၌-တစ်ဖက်၌-အမွေး အဆာ ရှိသော သားမွေး-အခင်း။ (ဒီ၊၁။) နှစ်ဖက်သော-အစွန်း-အဘို့-၌ တူသော သားမွေးပန်းပျောက်ရှိသော သားမွေးအခင်း၊ နှစ်ဖက်ပန်းပြောက် ချယ်-သောသားမွေးအခင်း။ (ကေစိ။) (တစ်ခု-သောအစွန်း၌သာလျှင် အမြိတ်အဆာရှိ-သောအခင်း၊ တစ်ခုသောအစွန်း၌ အမွေး-အဆာ ရှိသောအခင်း။ အဘိဓာန်ဋီကာ။)

ကေန္ဓလောမိ(ဝိ၊၃။၂၈၀)တိ ဥဘတော ဥဂ္ဂတလောမ် ဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏ်။ ဝိ၊၁၊၃။ ၃၆၉။ ကေန္ဓလောမိ(ဒီ၊၁။ရ)တိ ကေ-တောဒသ် ဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏ်၊ ကေစိ ဥဘတော ဥဂ္ဂတပုပ္ဖန္တိ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊၁၊၁။၃၁။ (-အ်၊၁။၁၈၂။ အ်၊၁၊၂။၁ရ၁။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၉၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၈။) ကေသို့ အန္ဓေ လောမ် ဒသာ ယသာတိ ကေန္ဓလောမိ။ ... ဥဘတော အန္ဓတော ကေ၀် သဒိသ်-လောမမယ် ပုပ္ပံ ယသာတိ ကေန္ဓ-လောမိတိ ၀စနတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၃။

ကေန္ဓ၀စန (နာ) [ကေန္ဓ+၀စန] ကေန္ဓဟူသော သဒ္ဒါ၊ ကေန္ဓ-သဒ္ဒါ။ သ၀ါသနာနှင့် သဗ္ဗ-ကိလေသာနှင့် ပဟီနတ္တာ ကေန္ဓ၀စနေန ဝိသေသေတွာ "ကေန္ဓ၀ိတရာဂေါ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊၁၊၂။၈၅။ သာရတ္ထ၊၁။၂၉၆။

ကေန္ဓ၀ိုတ (တိ) [ကေန္ဓ+၀ိုတ] စင်စစ် -တိုးပွားစေအပ်ပြီး-တိုးပွားပြီး-သော။ ခီဏာ-သ၀ဿ ပန သီလ် ကေန္ဓ၀ိုတမေ၀။ အ်၊၁၊၂။၁၄၈။

ကေန္ဓ၀လ္လဘ (တိ) [ကေန္ဓ+၀လ္လဘ] စင်စစ် အားဖြင့်-စင်စစ်-အကျွမ်း၀င်သော၊သူ။ ဣ-မသို့ ဌာနေ ကေန္ဓ၀လ္လဘော သေ ထေ-ရော။ သံ၊၁၊၂။၈၆။ အ်၊၁၊၁။၂၂ရ။ ကေန္ဓ-၀လ္လဘောတိ ဥပဌာကဌာနေ ကေန္ဓေန ၀လ္လဘော။ အ်၊ဋီ၊၁။၁၈၃။

ကေန္ဓ၀ဿီမေဃ၀ုဋ္ဌာန (နာ) [ကေန္ဓ၀ဿီ-မေဃ+၀ုဋ္ဌာန] စင်စစ် ရွာလတ္တံ့သောမိုး-ထ-တက်လာ-ခြင်း။ သဒ္ဓါဘိနိ၀ေသဿ ဖလဘူတံ အ၀ိဇ္ဇာသ၀ံ ဒဿေတိ ကေန္ဓ-၀ဿီမေဃ၀ုဋ္ဌာနေန ဝိယ မဟောဃ၀ဝတ္ထိ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၁၂။

ကေန္ဓ၀ဿီ (တိ) [ကေန္ဓ+၀ဿီ] စင်စစ်မိုးရွာ-လတ္တံ့သော၊ စင်စစ်မိုးရွာသော။ ဒုတိယ်-ကာရကေန ဖလဿ သိဒ္ဓိဒဿနံ (ဒဋ္ဌဗ္ဗံ)

ကေန္ဓဝဿနာ ဝိယ မေယ္ယဝုဋ္ဌာနေန ဝုဋ္ဌ-ပ္ပဝတ္တိယာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၅၉။ မ၊ဋီ၊၁။၃၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၈။ အံ၊ဋီ၊၁။၃၁။ (ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၂-အလား:တူပါဌ်ဌ"ကေန္ဓေန ဝဿနာ"ဟု ရှိသည်။)

ကေန္ဓဝါဒ (တိ) [ကေန္ဓ+ဝါဒ] တစ်ခုသော အဖိုရှိသော ဝါဒရှိသော၊ တစ်ခုသော အယူကိုသာ ပြောဆိုသော၊ မကွဲပြားသော အယူရှိသော၊သူ။ သဗ္ဗဝ နု ဒေါ မာရိသ သမဏပြာဟ္မဏာ ကေန္ဓဝါဒါ ကေန္ဓသီလာ။ ဒီ၊၂။၂၂၅။ ကေန္ဓဝါဒါတိ ကောယေဝ အန္တော ဝါဒဿ ဘေတသ်, နု ဒ္ဝေဓာ ဂတ-ဝါဒါတိ ကေန္ဓဝါဒါ၊ ကော်ယေဝ ဝဒန္တီတိ ပုစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၉။ ကောယ အန္တော ဘေဿာတိ ကေန္ဓော၊ ကေန္ဓော ဝါဒေါ ဘေတသန္တီ ကေန္ဓဝါဒါ၊ ဘေနာဟ "ကော်-ယေဝ ဝဒန္တီ" တိ၊ အဘိန္နဝါဒါတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၆၃။

ကေန္ဓဝါသ (ပု) [ကေန္ဓ+ဝါသ] စင်စစ်အားဖြင့် -အမြဲ-နေခြင်း။ ကေန္ဓဝါသေနာတိပိ ပါ-ဌော၊ သတတဝါသေနာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၄။

ကေန္ဓဝိဂတကိလေသ (တိ) [ကေန္ဓ+ဝိဂတ-ကိလေသ] စင်စစ် ကင်းသောကိလေသာ ရှိသော၊သူ။ ကေန္ဓဝိဂတကိလေသောတိ ကောဿ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၈။

ကေန္ဓဝိပ္ပသန္န (တိ) [ကေန္ဓ+ဝိပ္ပသန္န] စင်စစ်ကြည်လင်သော၊သူ။ အရဟတ္တပတ္တတ္တာ ပန ကေန္ဓဝိပ္ပသန္နာ၀ ဟောန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇၅။

ကေန္ဓဝိပါကဇနက (တိ) [ကေန္ဓ+ဝိပါကဇနက] စင်စစ် အကျိုးကိုဖြစ်စေတတ်သော။ ကေ-န္ဓဝိပါကဇနကတာယ နိယတတာ နု သက္ကာ ဝတ္တုံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၅။

ကေန္ဓဝိပါကဇနကသဘာ၀ (တိ) [ကေန္ဓဝိပါ-ကဇနက+သဘာ၀] စင်စစ်အကျိုးကို ဖြစ်-စေတတ်သောသဘောရှိသော။ တသ္မာ တေသံယေ၀ အနန္တရေ ကေန္ဓဝိပါကဇန-ကသဘာ၀ါ ပ၀တ္တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၆။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၂၁၅။

ကေန္ဓဝိဘဇနသီလ (တိ) [ကေန္ဓဝိဘဇန+-သီလ] စင်စစ် ဝေဘန်ခြင်းအလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝိဘဇိတ္မာ ဝါဒေါ တေဿာတိ ဝိဘဇ္ဇ၀ါဒီ၊ဘဂ၀ါ။ ... ဧ၀ံ ကေန္ဓဝိဘဇန-သီလောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၃၂။

ကေန္ဓဝိ၀ေကဏ္ဍာသယ (တိ) [ကေန္ဓ+ဝိ၀ေက-ဏ္ဍာသယ] စင်စစ် ကင်းဆိတ်ခြင်း၌ အလို-ဆန္ဒရှိတော်မူသော၊သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ မဟာကရုဏာ၀သေန ပရိ၀ုတာယ ပရိ-သာယ မဇ္ဈေ နိသိန္နောပိ ကေန္ဓဝိ၀ေက-ဏ္ဍာသယတ္တာ ကေကောဝ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၂၆။

ကေန္ဓဝိသုဒ္ဓ (တိ) [ကေန္ဓ+ဝိသုဒ္ဓ] စင်စစ် စင်ကြယ်သော။ တံ ဟိ ကေန္ဓဝိသုဒ္ဓတ္တာ ပရမ၀ိသုဒ္ဓံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။

ကေန္ဓဝိတ၊ဒါသ (တိ) [ကေန္ဓ+ဝိတ၊ဒါသ]

စင်စစ်ကင်းသောဒေါသရှိသော၊သူ။ ကေန္ဓ-ဝိတရာဂ-ကြည့်။

ကေန္ဓဝိတမောဟ (တိ) [ကေန္ဓ+ဝိတမောဟ] စင်စစ်ကင်းသောမောဟရှိသော၊သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေန္ဓဝိတရာဂ (တိ) [ကေန္ဓ+ဝိတရာဂ] စင်စစ်ကင်းသောရာဂရှိသော၊သူ။ ကေန္ဓဝိတ-ရာဂေါ ဗုဒ္ဓေါ။ ကေန္ဓဝိတဒေါသော ဗုဒ္ဓေါ။ ကေန္ဓဝိတမောဟော ဗုဒ္ဓေါ။ ပဋိသံ။၁၇၂။ စူဠနိ။ ၁၉၇။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁၂။ သာရတ္ထ၊၁။၂၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၄၉။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။)

ကေန္ဓဝေါဒါတ (တိ) [ကေန္ဓ+ဝေါဒါတ] စင်စစ် ဖြူစင်သော။ ကေန္ဓဝေါဒါတာ အာ-ကာသေ ပါကိပ္ပသာရကကပ္ပါ သေနာ ပရိယေသနာ ဧဝိတဝုတ္တိ ဗုဒ္ဓါနံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။

ကေန္ဓသံဝတ္တန (နာ) [ကေန္ဓ+သံဝတ္တန] စင်စစ်-ဖြစ်စေတတ်သော။ ကာမ ဒုဂ္ဂတိဒုက္ခာနံ ကေန္ဓသံဝတ္တနေန နတ္ထိကဒိဋ္ဌိအာဒီနံ အပ-ဏ္ဏကတာ ပါကဋာ ဧဝ၊ နိပ္ပရိယာယေန ပန အနဝဇ္ဇသ အတ္ထသ ကေန္ဓသာဓကံ အပဏ္ဏကန္တိ ကတ္တာ စောဒနာ။ မ၊ဋီ၊၃။၅၈။

ကေန္ဓသစိတ္တကသမုဋ္ဌာန (တိ) [ကေန္ဓ+သစိတ္တ-ကသမုဋ္ဌာန] စင်စစ် သစိတ္တကသမုဋ္ဌာန်ရှိ-သော။ ပါရာဇိကာပတ္တိယာ ကေန္ဓသစိ-တ္တကသမုဋ္ဌာနတ္တာ "နာ ဟိတိ ဝတ္တဗ္ဗ"န္တိ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ဋ္ဌ။၂၇၅။

ကေန္ဓသစ္ဆ (နာ) [ကေန္ဓ+သစ္ဆ] (၁) စင်စစ်-မှန်သော (ပရမတ္ထ) သစ္စာတရား။ (တိ)(၂) စင်စစ်မှန်ကန်သော။ **(၁)** သစ္ဆဝိသေသ-နာနံ ဒုက္ခာဒီနံ ကေန္ဓသစ္ဆတ္တာ "ဒုက္ခံ သစ္ဆံ ။ပ။ မဂ္ဂေါ သစ္ဆန္တိ ? အာမန္တာ"တိ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၃။၁၃၄။

(တိ)(၂) ယံ ပန ပုဗ္ဗနိမိတ္တတော ပဿတိ၊ တံ ကေန္ဓသစ္ဆမေဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၆၅။ ဝဇိရ။၁၇၇။ ကေန္ဓသစ္ဆမေဝ ဟော-တိတိ ဖလဿ သစ္ဆဘာဝတော ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၂။ (-ဝိမတိ၊၁။၂၅၄။)

ကေန္ဓသန္ဓ (တိ) [ကေန္ဓ+သန္ဓ] စင်စစ်ငြိမ်း-အေးသော၊ စင်စစ်ငြိမ်းအေးသော နှလုံး-သွင်းခြင်းရှိသော၊သူ။ အညေသဉ္စိ အဿာ-သော ဝါ ပါကဋော ဟောတိ ပဿာသော ဝါ။ ဘဂဝတော ဥဘယမေဝတံ ပါကဋမေဝ နိစ္စံ ဥပဋ္ဌိတသတိတာယာတိ ကေန္ဓသန္ဓတ္တာ နဝုတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၅။ ကေန္ဓသန္ဓတ္တာတိ ကေန္ဓေန သန္ဓမနသိကာရဘာဝတော။ သံ၊ ဋီ၊၂။၅၂၅။

ကေန္ဓသန္ဓိသိတ (တိ) [ကေန္ဓ+သန္ဓိသိတ] စင်စစ် ကောင်းစွာနှစ်သက်သော၊သူ။ ပုထု-ဇ္ဇနကလ္ယာဏကံ ဟိ အာဒိ ကတ္တာ သဗ္ဗေပိ သေခါ အတ္တနော အဓိဂမေန သန္ဓိဿန္တိ သန္ဓိသိတာ၊ အရဟာ ပန ကေန္ဓသန္ဓ-သိတောဝ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၂။

ကေန္ဓသမဋ္ဌပန (ထီ၊နာ) [ကေန္ဓ+သမဋ္ဌပန]

စင်စစ်ထပ်တူထပ်မျှ ထားခြင်း။ ကေန္ဆ-သမဋ္ဌပနံ ဝါ သန္ဓာယ "သမသမဋ္ဌပနေ-နာ"တိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၉။

ကေန္ဆသမာဟိတ (တိ) [ကေန္ဆ+သမာဟိတ] စင်စစ်တည်ကြည်သော။ အရိယမဂ္ဂေါ ဟိ ကေန္ဆသမာဟိတော အသမာဟိတပေါတူနံ ကိလေသာနံ သမုစ္ဆေဒနတော။ မဇ္ဈိ၊၁။ ၂၀၄။

ကေန္ဆသမ္ပယုတ္တ(တိ) [ကေန္ဆ+သမ္ပယုတ္တ] စင်စစ်ယှဉ်သော။ မနောဓာတုယာ ကေန္ဆသမ္ပ-ယုတ္တာ ဒွေ ဝိတက္ကဝိစာရာ။ မူလဋီ၊၃။၂၃။

ကေန္ဆသမ္ပါဒန (နာ) [ကေန္ဆ+သမ္ပါဒန] စင်စစ်ပြည့်စုံစေခြင်း။ တဏ္ဍေတံ ကေန္ဆသမ္ပါဒနေန ဂစ္ဆတိတိ နိဗ္ဗာနောဂဓါမိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၀။

ကေန္ဆသမ္ပန္န (တိ) [ကေန္ဆ+သမ္ပန္န] (၁) စင်စစ်ဖွံ့စည်-တော်စည်-ခြင်းရှိသော။ (၂) စင်စစ်-စည်-ယှဉ်စည်-ခြင်းရှိသော။

(၁) ကမ္မံ ပန ကေန္ဆသမ္ပန္နမေဝါတိ အာဟ "ကမ္မံ ဇေတသံ ဗဟု"တိ။ မဇ္ဈိ၃။၃ဂ၂။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၂၄။) (၂) ယ-တ-သဒ္ဒါနံ (ယံ-တံ-သဒ္ဒါနံ) ကေန္ဆသမ္ပန္နဘာဝတော။ ဣ တိဝုတ်ဌ။၂၆၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၄၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၂၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၁ဂ၆။

ကေန္ဆသမ္ပန္နီ (တိ) [ကေန္ဆသမ္ပန္န+ဣ] စင်စစ်-စည်-ယှဉ်စည်-ခြင်းရှိသော။ ယံတံ-သဒ္ဒါနံ ကေန္ဆသမ္ပန္နီဘာဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၀။ ဝိ သုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၂။

ကေန္ဆသမ္ပုတိသဘာဝ (တိ) [ကေန္ဆ+သမ္ပုတိ သဘာဝ] စင်စစ်သမ္ပုတိ(ပညတ်) သဘောရှိသော။ ကေန္ဆသမ္ပုတိသဘာဝါ ဧဝ သာ (=အာပတ္တိ) ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၂။၂၂၄။

ကေန္ဆသဝန (နာ) [ကေန္ဆ+သဝန] စင်စစ် ကြားနာခြင်း။ နာ ယိဒံ ဘာသိတမတ္တေန၊ ကေန္ဆ-သဝနေန ဝါ။ သံ၊၁။၂၂။ တံ ပဋိပဒံ ဘာ-သိတမတ္တေန ဝါ သဝနမတ္တေန ဝါ ဩ-ကွမိတုံ ပဋိပဇ္ဇိတုံ နာ သက္ကာ။ သံ၊ဋ၊၁။၆၂။

ကေန္ဆသဿတ (တိ) [ကေန္ဆ+သဿတ] စင်စစ်မြဲသော၊ မဖေါက်မပြန်သော။ ဓုဝသ-သဿတန္တိ ကေန္ဆသဿတံ။ အဝိပရိတ-မေဝါတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၁။၂၅။ ကေန္ဆ-သဿတန္တိ ဧတေန ဓုဝသဿတန္တိ တေသ ပရိယာယသဒ္ဒတ္တာ နိဝတ္တေတိ။ မဓု။၆၉။

ကေန္ဆသာဓက (တိ) [ကေန္ဆ+သာဓက] စင်စစ်ပြီးစေတတ်သော။ ကေန္ဆသံဝတ္တန-ကြည့်။

ကေန္ဆသာရမ္ဘက (တိ) [ကေန္ဆ+သာရမ္ဘက] စင်စစ်-အာရုံရှိသော-အာရုံပြုတတ်သော။ ကေန္ဆသာရမ္ဘကတာ စ စိတ္တသ ဝုတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၃၊(-၂၅၃၊၂ရ၁။)

ကေန္ဆသာဝဇ္ဇ (တိ) [ကေန္ဆ+သာဝဇ္ဇ] စင်စစ်အပြစ်ရှိသော။ စိတ္တုတ္တာသော ဟိ ကေန္ဆ-သာဝဇ္ဇော။ မဇ္ဈိ၁။၂၁၁။ (-မဇ္ဈိ၊၂။ရ၃။)

ကေန္ဆသာသဝ (တိ) [ကေန္ဆ+သာသဝ] စင်စစ်-အာသဝရှိ-အာသဝတရားတို့၏အာရုံဖြစ်-သော။ ကေန္ဆသာသဝတ္တာ တသ သဒ္ဒါယ-တနသ။ အနုဋီ၊၃။၁ဝ၆။

ကေန္ဆသိဒ္ဓိ (ထီ) [ကေန္ဆ+သိဒ္ဓိ] စင်စစ် ပြီး

စီးခြင်း။ တဒတ္ထသ ကေန္ဆသီဒ္ဓိယာ အ-ဝိသံဝါဒနတော အဝိပရိတတ္ထဝုတ္တိယာ တထာ အဝိတထာ အနညထာ။ ဥဒါန၊ ၆။၁၃၁။ ဣတိဝုတ်၊ ၆။၁၂၊ ။

ကေန္ဆသီလ (တိ) [ကေန္ဆ+သီလ] တူသော အကျင့် သီလရှိသော၊သူ။ သဗ္ဗေဝ နု ခေါ မာရိသ သမဏဗြာဟ္မဏာ ကေန္ဆဝါဒါ ကေန္ဆသီလာ ကေန္ဆဆန္ဒာ ကေန္ဆအ-ဇ္ဈောသာနာ။ ဒီ၊ ၂။၂၂၅။ ကေန္ဆသီလာတိ ကောစရာ။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။၁၂၉။ (-မူလဋီ၊ ၂။ ၁၆၂။) ကောစရာတိ သမာနာစရာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။၂၇၃။

ကေန္ဆသုက္ဓ (တိ) [ကေန္ဆ+သုက္ဓ] စင်စစ် ဖြူ စင်သော။ သမန္နာဂတောယံ ပုဂ္ဂလော ကေန္ဆသုက္ကေဟိ အနဝဇ္ဇေဟိ ဓမ္မေဟိ။ အံ၊ ၂။၁၅၅။ (-ထေရီ၊ ၆။ ၂၂၆။)

ကေန္ဆသုခ (နာ) [ကေန္ဆ+သုခ] (၁) စင်စစ်ကေန် အမှန်ဖြစ်သော-မရောမယှက် သက်သက်သော-အကြားအလပ်မရှိသော-ချမ်းသာ။ (တိ)(၂) စင်စစ် ချမ်းသာခြင်းရှိသော။ (၁) သတ္တ ရတ္တိန္ဒိဝါနိ ကေန္ဆသုခံ ပဋိသံဝေဒီ ဝိဟရိတုံ။ မ၊ ၁။၁၃၂။ (ယင်းပါဠိကိုပင် ဖော်ပြသော အဘိ၊ ၆၊ ။ ၂၂၈-၌ ကေန္ဆသုခ-ပဋိသံဝေဒီ-ဟု ရှိသည်။) ကေန္ဆသုခံ ပဋိ-သံဝေဒီတိ နိရန္တရသုခံ ပဋိသံဝေဒီ။ မ၊ ၆၊ ၁။၃၆၉။ အညာဟိ ဝေဒနာဟိ အဝေါမိဿံ ကေန္ဆ သုခံ ကေန္ဆသုခံ၊ တဿ ပဋိသံဝေဒီ၊ တေနာဟ "နိရန္တရသုခံ ပဋိသံဝေဒီ"တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။၄၉။ (-မ၊ ၆၊ ၁။၃၄၅။ ဥဒါန၊ ၆။ ၁၄၂။)

(တိ)(၂) အပိ ပန တုမှေ အာယသ္မန္တော ကေန္ဆသုခံ လောကံ ဇာနံ ပဿံ ဝိဟရထ။ ဒီ၊ ၁။ ၁ရ၈။ မယံ သတ္တာနံ ကေန္ဆသုခံ ဝဒါမ။ မ၊ ၆၊ ၁။ ၁ဝ၉။ ကေန္ဆ အစ္ဆန္ဒမေဝ သုခံ အဿာတိ ကေန္ဆသုခံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃ ၂။ (-ဒီ၊ ၆၊ ၁။ ၃၁၃။ ဣတိဝုတ်၊ ၆။ ၇၅။ အပ၊ ၆၊ ၁။ ၁ဝ၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃ရ၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃ဝ၃။)

ကေန္ဆသုခပဋိသံဝေဒီ (တိ) [ကေန္ဆသုခ+ပဋိသံ-ဝေဒီ] စင်စစ်ကေန် အမှန်ဖြစ်သော ချမ်း-သာကို (ဉာဏ်ဖြင့်) ခံစားသော၊သူ။ ကေ-န္ဆသုခပဋိသံဝေဒီ ဝိဟရေယျာ(အံ၊ ၃။ ၃ ၂ ၂)တိ ကေန္ဆမေဝ ကာယိကစေတသိ-ကသုခံ ဉာဏေန ပဋိသံဝေဒေန္တော ဝိဟ-ရေယျ။ အံ၊ ၆၊ ၁။ ၃ဝ ၂။

ကေန္ဆသုခသမဂီ (တိ) [ကေန္ဆသုခ+သမဂီ] စင်စစ်ကေန်အမှန်ဖြစ်သောချမ်းသာနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ သတ္တသန္ဓာနသ ကေန္ဆ-ဒုက္ခသမဂီတာ ဒုက္ခဗဟုလတာ, ကေန္ဆ-သုခသမဂီတာ စ ပုညကိရိယာယ နဝိသေသပစ္စယော ဟောတိ။ ဝိမာန၊ ၆။ ၁ရ-၈။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁ဝ၁။)

ကေန္ဆသုခသမပ္ပိတ (တိ) [ကေန္ဆသုခ+သမ-ပ္ပိတ] စင်စစ်ကေန် အမှန်ဖြစ်သော သုခနှင့် ကောင်းစွာကုံလုံ ပြည့်စုံသော၊သူ။ ကာမ-ဗ္ဗေကန္ဆသုခသမပ္ပိတာနံ ဒေဝါနံ ဒုက္ခ-ဇရာရောဂါ နိ သမ္ဘဝန္တိ။ ဥဒါန၊ ၆။ ၁ဝ၆။ (-မိလိန္ဒ။ ၃ရ၄။)

ကေန္ဆသုခါဘိနိဝေသ (ပု) [ကေန္ဆသုခ+အဘိနိ

ဝေသ] စင်စစ်ကေန် အမှန်ဖြစ်သော ချမ်းသာဟု နှလုံးသွင်းခြင်း။ တဒုဘယသံယုဇ္ဇေသု တေသု စ တံ အသလ္လက္ခိတ္တာ ကေန္ဆသုခါဘိနိဝေသော ဝိပရိတသညာယ။ မဇ္ဈိ၊၃။၁၀၆။

ကေန္ဆသုခါဝဟ (တိ) [ကေန္ဆသုခ+အာဝဟ] စင်စစ်ချမ်းသာကို ဆောင်သော။ ကေန္ဆသုခါဝဟံ နိဗ္ဗာန် အသင်္ခတဓာတုံ "အတ္တာနော"တိ ဝုတ္တံ။ ဥဒါန၊၆။၁၇၂။

ကေန္ဆသုခိတာ (ထီ) [ကေန္ဆသုခီ+တာ] စင်စစ် ချမ်းသာခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်။ ဒေဝတာနဉ္စ ကေန္ဆသုခိတာယ သတိ ထိရာ နဟောတိ။ အံ၊၆၊၃။၂၇၃။

ကေန္ဆသုခီ (တိ) [ကေန္ဆ+သုခီ] စင်စစ် ကေန်အမှန်အားဖြင့် ချမ်းသာခြင်းရှိသော။ (ဒုက္ခနှင့် မရောမယှက် အမြဲမပြတ် ချမ်းသာခြင်းရှိသော။) ကေန္ဆသုခီ အတ္တာ ဟောတိ။ ဒီ၊၁။၂၉။ သံ၊၂။၁၈၀။ ကေန္ဆသုခီ အတ္တာ စ လောကော စ။ မ၊၃။၂၂။ ကေန္ဆသုခီတိ နိရန္တရသုခီ။ မ၊၆၊၄။၁၅။ ကေန္ဆသုခီတိ ကေန္ဆေနေဝ သုခီ။ တံ ပနဿ သုခံ ဒုက္ခေန အဝေါမိဿံ ဟောတီတိ အာဟ "နိရန္တရသုခီ"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၃၅။

ကေန္ဆသုခုမ (တိ) [ကေန္ဆ+သုခုမ] စင်စစ် သိမ်မွေ့သော။ လောကုတ္တရေပိ ဩဠာရိကသုခုမတ္တာ နဉ္ဒရိတဗ္ဗာ။ တဋ္ဌ ကေန္ဆသုခုမံ။ အဘိ၊ဋ၊၂။၁၅။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၆၁။)

ကေန္ဆသူရ (တိ) [ကေန္ဆ+သူရ] တစ်ယောက်တည်း ရဲရင့်သော၊သူ (တစ်ကိုယ်တော် လူစွမ်းကောင်း)။ သူရာတိ ကေန္ဆသူရာ၊ ယေ သဇာလိကာပိ သစမ္မိကာပိ သမုဒ္ဒ တရိတုံ သက္ကောန္တိ။ ဒီ၊ဋ၊၁။၁၄၃။ ကေန္ဆသူရာတိ ကောကိသူရာ၊ အတ္တနော သူရဘာဝေန ကောကိနော ဟုတ္တာ ယုဇ္ဈနကာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၉။ ကေန္ဆသူရာတိ ကေစရသူရာ အန္ဓသဒ္ဒဿ တဗ္ဘာဝဝုတ္တိတော၊ သူရဘာဝေန ကောကိနော ဟုတ္တာ ယုဇ္ဈနကာတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃။ ကေသူရ–လည်းကြည့်။

ကေန္ဆသောကပရာယဏ (တိ) [ကေန္ဆ+သောကပရာယဏ] စင်စစ် သောကလျှင် လည်းလျှောင်းရာရှိသော၊သူ။ နိရယေ ပန နေရယိကာ ... ကေန္ဆသောကပရာယဏာ ... စဝမာနာ မစ္စုနော ဘာယန္တိတိ။ မိလိန္ဒ။၁၅၀။

ကေန္ဆသောတဗ္ဗ (တိ) [ကေန္ဆ+သောတဗ္ဗ] စင်စစ်နာယူအပ်သော။ ဣဒံ တာဝ အမှေဟိ ဝုစ္စမာနဝစနံ ကေန္ဆသောတဗ္ဗံ။ မ၊ဋီ၊၂။ရ၉။

ကေန္ဆဟရ (တိ) [ကေန္ဆ+ဟရ] စင်စစ် ဆောင်ယူတတ်သော၊သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေန္ဆဟာရ (တိ) [ကေန္ဆ+ဟာရ။ ထီ–ဌ ကေန္ဆဟာရီ။] စင်စစ် ဆောင်ယူတတ်သော၊သူ။ ရက္ခသီ ဝိယ ဒုတ္ထောသာ၊ ယမော'ဝေ'ကန္ဆဟာရီယော။ ဇာ၊၂။၁၁၉။ ယမော ဝါတိ ယထာ ယမော ကေန္ဆဟရော နကိဠ္ဍ ပရိဟရတိ၊ ဝေမေတာပိ ဇာတိသမ္ပန္နာဒီသု နကိဠ္ဍ ပရိဟရန္တိ၊ သဗ္ဗံ ကိလေသဝသေန သိလာဒိဝိနာသံ ပါပေတ္တာ

ဒုတိယစိတ္တဝါရေ နိရယံ ဥပနေန္တိ။ ဇာ၊၁၊ ၅။၄၆၅။

ကေန္ဆဟိတ (တိ) [ကေန္ဆ+ဟိတ။ ကေန္ဆဟိတ+အ။] (၁) စင်စစ်လျောက်ပတ်သော။ (အဋ္ဌသာ၊ယော။) စင်စစ်အစီးအပွားကို ပြုတတ်သော၊သူ။ (ကခ်ီ၊ယော။) ကေန်အစီးအပွား ဖြစ်သော။(ဘာသာ၊ဋီ။) (၂) စင်စစ် အစီးအပွား-ရှိ-မျှား-သော၊သူ။

(၁) မာတာပိတရော (စ) နာမ ကေန္ဆဟိတာ။ အံ၊၁၊၁။၁၆၆။ ဇာ၊၁၊၁။၁၃၀။ ဣဒါနိ ရာဂစရိတသတ္တာနံ ကေန္ဆဟိတံ ... ရူပါဝစရကုသလံ ဒသေတုံ။ အဘိ၊၁၊၁။ ၂၄၂။ ကေန္ဆဟိတံ ဝါ နိဿရဏံ အဇာနန္တာ ... ဣမံ ပဇ္ဇောတံ ပတန္တိ။ ဥဒါန၊၁။ ၃၂၄။ ကေန္ဆဟိတန္တိ ကေန္ဆနာနုရူပံ။ အဋ္ဌသာ၊ယော။၁၃၂။ (-ဝိမာန၊၁။၁၉၇။ မ၊ဋီ၊၁။၂၉၄။) (ဇိဝိတလောကဿ ဟိတံ ကရောတီတိ လောကဟိတော။ ကခ်ီ၊ယော။ ၉၆-၉၇-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။)

(၂) တေ (ပဏ္ဍိတေ) ဝါ သမ္မာ သေဝန္တာ ကေန္ဆဟိတဘာဝတော မဂ္ဂဉ္ဈာနာဒီဟေဝ အရဏီယတော အတ္ထံ။ ထေရ၊၁၊ ၁။၄၇။

ကေန္ဆဟိတကာမ (တိ) [ကေန္ဆဟိတ+ကမု+ဏ] စင်စစ်အစီးအပွားကို အလိုရှိသော၊သူ။ ကေစိ (ဟိ) ကေန္ဆဟိတကာမတာယ မိတ္တာဝ ဟောန္တိ။ နဿုတ္ဇာ။ သုတ္တနိ၊၁၊ ၁။၆၄။ အပ၊၁၊၁။၁၇၅။

ကေန္ဆဟိတဏ္ဍာသယ (တိ) [ကေန္ဆဟိတ+အဏ္ဍာသယ] စင်စစ်အစီး အပွား၌ အလိုဆန္ဒရှိသော၊သူ။ တသ္မာ ဒါယကော သတ္တော သုကေန္ဆဟိတဏ္ဍာသယော ပုရိသပုဂ္ဂလော။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၃။ (-ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၆၈။)

ကေန္ဆဟိတပဋိလာဘသံဝတ္တနိက (တိ) [ကေန္ဆဟိတပဋိလာဘ+သံဝတ္တနိက] စင်စစ်အစီးအပွား ရခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဝေနေယျာနံ ကေန္ဆဟိတပဋိလာဘသံဝတ္တနိကာ သုတ္တန္တဒေသနာ။ သာရတ္ထ၊၁။ရ၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉ ၂။

ကေန္ဆဟိတပွဋိလာဘဟေတု (ပု) [ကေန္ဆဟိတပွဋိလာဘ+ဟေတု] စင်စစ် အစီးအပွား ရခြင်း၏ အကြောင်း။ သဗ္ဗသတ္တာနံ ကေန္ဆဟိတပွဋိလာဘဟေတုဘူတာ... ဗုဒ္ဓဂုဏာ ဣမာယ ဂါထာယ ပကာသိတာ။ နေတ္တိ၊၁။၉။

ကေန္ဆဟိတသမ္ဘဒန (တိ) [ကေန္ဆဟိတ+သမ္ဘဒန] စင်စစ်အစီးအပွားကို-ပြီးစေတတ်-ပြည့်စုံစေတတ်-သော။ သဘာဝသိနိဒ္ဓေ သန္ဓိကာဝစရေပိ ဗဟုဇနေ မိတ္တဇနေ စ အတိသေတိ ကေန္ဆဟိတသမ္ဘဒနတော ပရလောကာနုဂမနတော စ။ စရိယာ၊၁။ ၂၈ရ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ရရ။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၆၄။)

ကေန္ဆဟိတသုခသမ္ဘဒန (ထီ၊နှ) [ကေန္ဆဟိတသုခ+သမ္ဘဒန] စင်စစ်စီးပွားချမ်းသာကို-ပြီးစေ-ပြည့်စုံစေ-ခြင်း။ သီလသမာဓိ-ပညာဝိမုတ္တိအာဒယော ဟိ ဝေါဒါနဓမ္မာ ကေန္ဆဟိတသုခသမ္ဘဒေနေန ပုရိသဿ အတ္တနော ဓမ္မာ နာမ။ ဥဒါန၊၁။၆ ၂။

ကေန္ဆဟိတသုခါဝဟ (တိ) [ကေန္ဆဟိတသုခ+အာဝဟ] စင်စစ်စီးပွားချမ်းသာကိုဆောင်တတ်သော။ "ဒါနံ ဒဿာမိ"တိ ဟိ စိတ္တုပ္ပါဒေါ သယမ္ပိ ကေန္ဆဟိတသုခါဝဟော အနုဝိဓိယနာနမ္ပိ ဟေတု။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။ (-ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၀၄။)

ကေန္ဆဟိတသုခါဝဟန (တိ) [ကေန္ဆဟိတသုခ+အာဝဟန] စင်စစ်စီးပွားချမ်းသာကိုဆောင်တတ်သော။ သဗ္ဗေသမေဝ အမှာကံ ကေန္ဆဟိတသုခါဝဟနတော ဥတ္တမံ မင်္ဂလံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉။

ကေန္ဆဟိတာဝဟ (တိ) [ကေန္ဆဟိတ+အာဝဟ] စင်စစ်အစီးအပွားကိုဆောင်တတ်သော။ အနာထဿ ပုဂ္ဂလဿ ကေန္ဆဟိတာဝဟံ အညံ မိတ္တံ နာမ နတ္ထိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၂၆။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၄။)

ကေန္ဆဟိတေသီ (တိ) [ကေန္ဆ+ဟိတေသီ] စင်စစ် အစီးအပွားကို-ရှာမှီး-တောင့်တ-သော၊ သူ။ ကေပုတ္တကေ ပိယေ မနာပေ မာတာပိတာ ကုသလီ ကေန္ဆဟိတေသီ ဘဝေယ္ယု။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆။

ကေန္ဆဟီန (တိ) [ကေန္ဆ+ဟီန] စင်စစ်ယုတ်ညံ့သော။ ကေန္ဆဟီနာ နာမ အကုသလဓမ္မာ သမ္ပတိ အာယတိဉ္စ ဒုက္ခမူလတ္တာ။ မ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၇၉။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀ ၂။)

ကေန္ဆဟေတု (ပု) [ကေန္ဆ+ဟေတု] စင်စစ်အကြောင်းတရား။ တဿ အဟိတာနံ ကေန္ဆဟေတုဘာဝံ ပကာသေတုံ "သံယေ ခေါ ပန ဘိက္ခဝေ ဘိန္နေ"တိ အာဒိမာဟ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ဖ၆။

ကေန္ဆာကမ္မဇ (တိ) [ကေန္ဆ+အကမ္မဇ] စင်စစ်အားဖြင့် ကံကြောင့်ဖြစ်သည်မဟုတ်သော။ တသ္မာ ကေန္ဆာကမ္မဇာဒိသ္မေဝ ဂဟေတဗ္ဗတ္တာ တာ အနေကန္တေသု နိ ဂဟိတာ။ မူလဋီ၊၁။၁၅၅။ ကေန္ဆာကမ္မဇာဒိသူတိ အာဒိသဒ္ဒေန ကေန္ဆာစိတ္တဇံ ဂယ္ဟတိ။ ... ကေန္ဆတော အကမ္မဇေသု သဒ္ဒါယတနာဒိသု အစိတ္တဇေသု စ စက္ခာယတနာဒိသု ဂဟေတ္တာ။ အနုဋီ၊၁။၁ဖ၉။

ကေန္ဆာကုသလ (တိ) [ကေန္ဆ+အကုသလ] စင်စစ် အကုသိုလ်ဖြစ်သော။ သော... ကေန္ဆာကုသလော အတိတောပိ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၁၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၀ဖ။ (-ဝဇိရ။ရ၆။)

ကေန္ဆာကုသလစိတ္တ (နပုံ) [ကေန္ဆ+အကုသလ စိတ္တ] စင်စစ် အကုသိုလ်စိတ်။ ဥပသမ္ပဒါဒီနံ ကေန္ဆာကုသလစိတ္တေနေဝ အကတ္တဗ္ဗတ္တာ ပဏ္ဏတ္တိဝဇ္ဇာနိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၄၈၅။

ကေန္ဆာစိတ္တက (တိ) [ကေန္ဆ+အစိတ္တက] စင်စစ် အစိတ္တကဖြစ်သော။ ကေန္ဆာစိတ္တကံ ပဏ္ဏတ္တိဇာနနစိတ္တာဘာဝေန။ ဝဇိရ။၅၅ဖ။

ကေန္ဆာစိတ္တဇ (တိ) [ကေန္ဆ+အစိတ္တဇ] စင်စစ် အားဖြင့် စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သည် မဟုတ်သော။ ကေန္ဆာကမ္မဇ-ကြည့်။

ကေန္ဆာနတ္ထ (တိ) [ကေန္ဆ+အနတ္ထ] စင်စစ် အကျိုးမရှိသော။ နရကံ ဟိ သတ္တာနံ ကေန္ဆာနတ္ထတာယ ပရဘူတော ပဋိသတ္တုဘူတော လောကော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၅။

ကေန္ဓာနတ္ထသညိတ (တိ) [ကေန္ဓာနတ္ထ+သညိတ] စင်စစ် အကျိုးမရှိဟု-သိအပ်-သမုတ်အပ်-သော။ အဝိဇ္ဇာဘိဘူတာ ဟိ သတ္တာ သတိပိ တဏှာပရိတသိတေ ကေန္ဓာနတ္ထ-သညိတံ အတ္တကိလမထာနုယောဂဒုက္ခ-မနုယုဉ္ဇန္တိ။ အနုဋီ၊၂။၉၄။

ကေန္ဓာနဝဇ္ဇ (တိ) [ကေန္ဓ+အနဝဇ္ဇ] စင်စစ် အပြစ်မရှိသော။ ပညာယ နာမ ဒုဋ္ဌဘာဝေါ နတ္ထိ ကေန္ဓာနဝဇ္ဇတာယ။ မဇ္ဈိ၊၂။၁၉၉။ (-မဇ္ဈိ၊၃။၂၄၅။)

ကေန္ဓာနာရမ္မဏ (တိ) [ကေန္ဓ+အနာရမ္မဏ] စင်စစ်-အနာရမ္မဏဖြစ်-အာရုံပြုခြင်းမရှိ-အာရုံ မပြုတတ်-သော။ ဣဒ အနာဘဋ္ဌန္တိ ကေန္ဓာနာရမ္မဏတ္တေန ဘာသိတံ။ မူလဋီ၊၂။၈၁။ ဣဒ ဣမသ္မိ "သတ္တိန္ဒြိယာ အနာ-ရမ္မဏာ"တိ ဧဝံ ကေန္ဓာနာရမ္မဏတ္တေ ဝုစ္စ-မာနေ နာ အာဘဋ္ဌ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ ဘာသိတံ။ အနုဋီ၊၂။၈၆။

ကေန္ဓာနိဋ္ဌဖလ (တိ) [ကေန္ဓ+အနိဋ္ဌဖလ] စင်စစ်အလိုမရှိအပ်သောအကျိုး-ရှိ-ပေးတတ်-သော။ ကေန္ဓာနိဋ္ဌဖလာယ သာဝဇ္ဇာယ အဝိဇ္ဇာယ ကထံ ပုညာနေဇ္ဇာဘိသင်္ခါရ-ပစ္စယတ္တံ ယုဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋီ၊၂။၁၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁ရ၄။

ကေန္ဓာနိဋ္ဌဖလသဘာဝ (တိ) [ကေန္ဓာနိဋ္ဌဖလ+သဘာဝ] စင်စစ်အလိုမရှိအပ်သော အကျိုးဟူသော သဘောရှိသော။ အယံ အဝိဇ္ဇာ ကေန္ဓာနိဋ္ဌဖလသဘာဝဝသေန စ သာဝဇ္ဇာပိ သမာနာ။ အဘိ၊ဋီ၊၂။၁၄၁။ ကေန္ဓေန အနိဋ္ဌံ ကေန္ဓာနိဋ္ဌံ၊ ကေန္ဓာနိဋ္ဌဟေတံ ဖလဟေတု ကေန္ဓာနိဋ္ဌဖလံ၊ ကေန္ဓာ-နိဋ္ဌဖလံ သဘာဝေါ တေသာတိ ကေန္ဓာ-နိဋ္ဌဖလသဘာဝါ။ သမ္မော၊ယော။၉၃-၄။

ကေန္ဓာဗျာကတ (တိ) [ကေန္ဓ+အဗျာကတ] စင်စစ် အဗျာကတဖြစ်သော။ ကေန္ဓာ-ဗျာကတံ သဗ္ဗရိတ္တံ။ ဝဇိရ။၅၅၆။

ကေန္ဓာသပ္ပါယ (တိ) [ကေန္ဓ+အသပ္ပါယ] စင်စစ် မလျောက်ပတ်သော။ ယဗ္ဗသ သေဝမာနဿ အကုသလာ ဓမ္မာ အဘိ-ဝဍ္ဎန္တိ၊ ... အယံ ကေန္ဓာသပ္ပါယောဝ။ အဘိ၊ဋီ၊၂။၃၄၄။

ကေန္ဓိက (တိ) [ကေန္ဓ+ဣက] တစ်ခုသောအဖို့ အစုရှိသော၊ စင်စစ်ကေန်အမှန်ဖြစ်သော။ ပုထုဇ္ဇနိကာ သဒ္ဓါ အနိစ္စာ ကေန္ဓိကာ နဟောတိ။ ထေရ၊ဋီ၊၁။၄ဖ၂။ ဣမေသံ သတ္တာနံ မရဏံ နာမ ကေန္ဓိကံ။ ထေရ၊ဋီ၊၂။၃ရ၀။ အပ၊ဋီ၊၁။၂၂၉။ ကေကောဋ္ဌာ-သာတိ ကေန္ဓိကာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃ရရ။ ကော-ဓာဘိဘူတသ ကေန္ဓိကမိဒံ ဖလံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅ဖ။ (-ထေရီ၊ဋီ။၂ဖ၀။ မဇ္ဈိ၊၁။၁ရ၈။ မူလဋီ၊၃။၁၄၀။ အနုဋီ၊၃။၂၈ဖ။)

ကေန္ဓိကကာရဏ (နာ) [ကေန္ဓိက+ကာရဏ] စင်စစ်ကေန်အမှန်ဖြစ်သော အကြောင်း။ ယောနိသောမနသိကာရော စ အာသဝ-ကွယသ ကေန္ဓိကကာရဏံ။ မဇ္ဈိ၊၁။၁၄ရ။ (-သံ၊ဋီ၊၂။ဖ၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀။)

ကေန္ဓိကဟေတု (ပု) [ကေန္ဓိက+ဟေတု] စင်စစ်

ကေန်အမှန်ဖြစ်သော အကြောင်း။ တသွာ သာ ဗောဇ္ဈင်ဒီဝိသေသနိယမနေ ကေ-န္ဓိကဟေတူတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဒု၊၂။၄ရ၄။

ကေန္ဓကာရ (ပု) [ကေ+အန္ဓကာရ] (၁) တစ်ခဲနက်သော အမိုက်မှောင်။ (တိ)(၂) တစ်ခဲနက်သော အမိုက်မှောင်ရှိသော။

(၁) ယံ ပန အဗ္ဘေယေ၀ အတိအဗ္ဘံ၊ သတ္တသတ္တာဟမ္မိ စန္ဒသူရိယော ဆာဒေတွာ ကေန္ဓကာရံ ကရောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။ **(တိ) (၂)** နဝုတိ၀ဿသဟဿာနိ ဌတ္တာ ပရိနိ-ဗ္ဗုတေ ပန တသ္မိံ ကေပ္ပဟာရေနေ၀ ဒသ-စက္ကဝါဠသဟဿာနိ ကေန္ဓကာရာနိ အ-ဟေသုံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။။ဖ၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။။၄၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။။၄၁။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။)

ကေပ်သုထုပကနဒီသ၁် (နာ) [ကေပ်သုထုပက နဒီ+သ၁်] တစ်ခဲနက်သဲစုရှိသော မြစ်ချောင်းဌ ပေါက်သော-မှော်-သ၁်မှော်။ ကေပ်သုထုပကနဒီသ၁် ဒီဃမူလကပဏ္ဏ-သေ၀ါလ် သေ၀ါလ် ဒဏ္ဍိသိပိပ္ပိရီ ပဏက်ပေသိဋ္ဌိ နိဿာရေတိ။ ဝဇိရ။၂၀ရ။ (နိဿ-ဌ "ကေပ်သုထုပကနဒီသ၁် ဒီဃမူလက-ပဏ္ဏသေ၀ါလ်=တစ်ခုသော မြေမှုံ့အစု ညွှန်-တစိတ်ရောက်သော အရွက်နှင့်ပြည့်စုံသော ရှည်သောအမြစ်ရှိသောမှော်" ဟု အနက်ပေးသည်။ သ၁်သေ၀ါလပဏကန္တိ ဇတ္ထ သ၁ါတိ ဒီဃမူလကော ပဏ္ဏသေ၀ါလော ဝုစ္စတိ၊ သေ၀ါလောတိ နီလသေ၀ါလော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉ရ-၏အဖွင့်ဖြစ်သည်။)

ကေပကွမတ္တ (တိ) [ကေပကွ+မတ္တ] တစ်ခုသောအဖို့-တစ်ဘက်-တစ်ခြမ်း-ပမာဏ ရှိသော။ ကုဋ္ဌာရီဟိတိ မဟတိဟိ ဂေဟ-စ္ဆဒနဿ ကေပကွမတ္တာဟိ ကုဋ္ဌာရီဟိ တစ္ဆန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃ရ၄။

ကေပကွဆဒန(စ္ဆဒန)မတ္တ (တိ) [ကေပကွ စ္ဆ(ဆ)ဒန+မတ္တ] တစ်ဘက်သော အမိုး-အမိုးတစ်ဘက်-အမိုးတစ်ခြမ်း-ပမာဏ ရှိသော။ ကုဋ္ဌာရီဟိတိ မဟတိဟိ ဂေဟဿ ကေပကွဆဒနမတ္တာဟိ (ကေပကွစ္ဆဒန-မတ္တာဟိ) ကုဋ္ဌာရီဟိ တစ္ဆန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။

ကေပကွလ (ပု) [ကေ+ပကွလ] တစ်ခုသော ချွတ်ချော်-ချော်လဲ-ခြင်း။ ("ဆင်းရဲခြင်း တစ်မျိုး"ဟု ဆိုလိုသည်။) တထာ ဟေတေ ဂုံသိတ္တာ ကာဏမ္ပိ ကရောန္တိ ခုဇ္ဇမ္ပိ ပီဋ-သပ္ပိမ္ပိ ကေပကွလမ္ပိတိ ဧ၀ံ အပရိမာဏ်-ဝိပ္ပကာရံ ဒဿေန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ဖ၁။ ကေ-ပကွလန္တိ ကေဒုက္ခံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂ရ။ (ကာ-ဏော ၀ါ ကုဏီ ၀ါ ခဇ္ဇော ၀ါ ပကွဟ-တော ၀ါ (သံ၊၁။။၉၄-စသည်)ကို ထောက်မှု "ကေပကွဟတမ္ပိ" ဟု မူလပါဋ္ဌရင်း ရှိဟန်တူသည်။ "ကိုယ်တစ်ခြမ်းသေသည်ကို လည်း" ဟု အနက်ပေးရမည်။)

ကေပကွိက (တိ) [ကေပကွ+ဣက] တစ်ခုသော အဖို့ရှိသော။ တတ္ထ ကေပကွိကော အယံ ဒေါသော။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၉၂။

ကေပစ္စတ္ထိက (ပု) [ကေ+ပစ္စတ္ထိက] တစ်ယောက်သော ရန်သူ။ ယဒိဒံ ပစ္စတ္ထိ-

ကတောတိ ယံ ကုတောစိ ကေပစ္စတ္ထိက-
တောပိ ဘယံ ဘဝေယျ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၆၄။

ကေပစ္စယ (ပု) [ကေ+ပစ္စယ] (၁) တစ်ခု
သောပစ္စည်း။ (တိ)(၂) တစ်ခုတည်းသော-
တူသော-အကြောင်းရှိသော။ **(၁)** ကေ-
ပစ္စယသ အနေကပစ္စယဘာဝတောတိ
ဟေတုပစ္စယာဒီသု ကသ္မာ ကေသ ပစ္စ-
ယသ ... အတ္ထော။ အဘိ၊ဌ၊၃။၃၉၉။ (-
မူလဋီ၊၃။၁၉၅။)

(တိ)(၂) ဝေဒနာပစ္စယေန ကေပစ္စ-
ယာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဌ၊၂။၉၀။ ဒွေပိ ဟိ
တဏှာ ဝေဒနာပစ္စယာ ဧဝါတိ၊ တေနာဟ
"ဝေဒနာပစ္စယေန ကေပစ္စယာ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊
၂။၁၀၀။

ကေပစ္ဆာဘတ္တ (နာ) [ကေ+ပစ္ဆာဘတ္တ] တစ်ခု
သော ဆွမ်း၏နောက်ကာလ၊ ဆွမ်းစားပြီး
နောက်တစ်ခုသောကာလ၊ နေမွန်းလွဲ (ဖ-
နာရီခန့်) အချိန်ကာလ။ (မဟာဗုဒ္ဓဝင်၊
၄။၅၈။) သုခုမာလော အဟံ ပရမသုခု-
မာလော ကေပစ္ဆာဘတ္တေန ပဠုစတ္တာလီ-
သယောဇနာနိ အာဂတော။ မဇ္ဈ၊၄။၂၀၅။

ကေပစ္ဆိပူရ (တိ) [ကေပစ္ဆိ+ပူရ] တစ်ခုသော
တောင်းပြည့်သော၊ တောင်းတစ်လုံးပြည့်
သော။ ဟတ္ထိကုစ္ဆိယံ ကိရ ကေပစ္ဆိပူရံ
အာဟရာပေတ္တာ ဒေါကိယံ ဓောဝိတ္တာ
ပထဝိယာ ယေဘုယ္ယေန သက္ခရဘာဝံ
ဥတ္တာ သယံ ဘိက္ခူ ပေါက္ခရကိ ခကိသု။
ဝိ၊ဌ၊၃။၂၁။ ကေပစ္ဆိပူရံ ပထဝိန္တိ သမ္မန္ဓော။
ပါစိတ်၊ယော။၁၅။

ကေပဇ္ဇောတ (ပု) [ကေ+ပဇ္ဇောတ] (၁) တစ်
ပြိုင်နက်-တစ်ကွနက်-သော ဆီမီး။ (တိ)(၂)
တစ်ခုသော-တစ်ပြိုင်နက်-အရောင်အလင်း
ရှိသော။ **(၁)** ဘဝန္တ ကေပဇ္ဇောတာ၊ ဒသ-
သဟဿီ ပရမ္မရာ။ အပ၊၁။၅။ ကေပဇ္ဇော-
တာ ကေပဒီပါ ဝိယ ဘဝန္တ ဥဇ္ဇောတန္တ။
အပ၊ဌ၊၁။၁၂၂။

(တိ)(၂) သကလကုမ္ဘကာရနိဝေသနံ
ကေပဇ္ဇောတံ အဟောသိ။ မ၊ဌ၊၄။၂၁၅။
(-ဝိ၊ဌ၊၂။၈။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၄၀။ သံ၊ဌ၊၁။၃၂။
အဘိ၊ဌ၊၁။၁၉၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။ ၄၃ဖ။)

ကေပညာသ (တိ) [ကေပညာသာ+အ(ဒု)]
ငါးဆယ့်တစ်ခုမြောက်ဖြစ်သော။ ကေ-
ပညာသိတော ကပ္ပေ၊ ဝရကော ဒေဝသ-
ဝှယော။ အပ၊၁။၁၁၀၊(-၂၃၀။ ထေရ၊ဌ၊
၁။၁၄ရ။) ကေနဝုတ-လည်းကြည့်။

ကေပညာသကွတ္တိ (ဗျ) [ကေပညာသာ+ကွတ္တိ]
ငါးဆယ့်တစ်ကြိမ်။ ကေပညာသကွတ္တိ စ၊
စက္ကဝတ္တီ အဟောသဟံ။ အပ၊၂။၈၊ရ၈။

ကေပညာသဝဂ္ဂ (တိ) [ကေပညာသာ+ဝဂ္ဂ]
ငါးဆယ့်တစ်ခုသော-ဝဂ်-အစု-ရှိသော။ ဝ-
ဂ္ဂတော ကေပညာသဝဂ္ဂါ။ အပ၊ဌ၊၁။၁၁၃။

ကေပညာသဝတ္ထုပဋိမဏ္ဍိတ (နာ) [ကေ
ပညာသဝတ္ထု+ပဋိမဏ္ဍိတ] ငါးဆယ့်တစ်ခု
သော ဝတ္ထုတို့ဖြင့်တန်ဆာဆင်အပ်သော။
တံ ပနေတံ ဝတ္ထု ... ဝတ္ထုတော ကေ-
ပညာသဝတ္ထုပဋိမဏ္ဍိတံ။ ပေတ၊ဌ။ ၂-၃။

ကေပညာသာ (ထီ) [ကေ+ပညာသာ] ငါး

ဆယ်တစ်ခုသော။ သေသာနံ ကေပညာ-
သာယ သုတ္တာနံ ပရဇ္ဈာသယော နိ-
ကေ္ခပေါ။ ဥဒါန၊ဌ။၂၉။ (-အပ၊ဘ။၂၃ဝ။)

ကေပဋ္ဌ (တိ) [ကော+ပဋ္ဌ] တစ်ခုသော
အမေးပုစ္ဆာ။ ကေပဋ္ဌံ ကထေန္တောဝ၊ ဗော-
ဓေသိ တိသတေ မုနိ။ အပ၊ဘ။၃ရရ။ ထေရ၊
ဌ၊၂။၃ဝ၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဘ။၉၂။)

ကေပဋ္ဌ (တိ) [ကေပဋ္ဌ+ပုစ္ဆန] တစ်ခုသော
အမေးပုစ္ဆာကိုမေးခြင်း။ ကေပဋ္ဌေနေဝ နံ
သံသာဒေယျာမ။ ဒီ၊ဘ။၃ဝ။ သံသာဒေ-
ယျာမာတိ ကေပဋ္ဌပုစ္ဆနေနေဝ သံသာဒနံ
ဝိသာဒမာပန္နံ ကရေယျာမ။ ဒီ၊ဌ၊ဘ။ဘ၈။

ကေပဋ္ဌပုစ္ဆန (တိ) [ကေပဋ္ဌ+ပုစ္ဆန] တစ်ခု
သော အမေးပုစ္ဆာကို မေးခြင်း။ အ
ထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေပဌလ (တိ) [ကေ+ပဌလ] တစ်ထပ်-
တစ်လွှာ-ရှိသော။ ကေပဌလာယေဝ ဥပါ-
ဟနာ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊သင်္ဂ၊ဟ။၄၅ဖ။

ကေပဌလဥပါဟနာ (ထီ) [ကေပဌလာ+ ဥ
ပါဟနာ] တစ်ထပ်-တစ်လွှာ-ရှိသော ဘိ
နပ်။ သိပါဋိကန္တိ ကေပဌလဥပါဟနံ။
ထေရီ၊ဌ။ဘရာ။

ကေပဌလိက (တိ) [ကေပဌလ+ဣက] တစ်
ထပ်-တစ်လွှာ-ရှိသော။ တေ ကိရ ဂေါ-
ကဏ္ဏကေ ကေပဌလိကာ ဥပါဟနာ ရ-
ကွိတုံ နု သက္ကောန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊ဘ။ဘရဝ။ (-မ၊
ဌ၊၄။၂ဝ၂။ ဇာ၊ဌ၊ဘ။ရ၂။)

ကေပဌလိကဥပါဟနာ(ထီ) [ကေပဌလိကာ+
ဥပါဟနာ] တစ်ထပ်-တစ်လွှာ-ရှိသော ဘိ
နပ်။ ပုတ္တံ ပက္ကောသာပေတွာ ကေပဌ-
လိကဥပါဟနာ စ ပဏ္ဏစ္ဆတ္တဉ္စ ကဟာပဏ-
သဟဿဉ္စ ဒတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၂၅ဘ။

ကေပဌလိကုပါဟနာ (ထီ) [ကေပဌလိကာ
+ဥပါဟနာ] တစ်ထပ်-တစ်လွှာ-ရှိသော
ဘိနပ်။ ကေပဌလိကုပါဟနာ စ ကတ္တရ-
ဒဏ္ဍော စ ဣစ္ဆိတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဘ။ဘ၂၂။

ကေပဋ္ဌိပါဋိ (ထီ) [ကော+ပဋ္ဌိပါဋိ] တစ်ခု
သောအစဉ်၊ တစ်ဆက်တည်း၊ အဆက်
မပြတ်။ အဓိဝါသေတု မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ
သတ္တာဟံ ကေပဋ္ဌိပါဋိယာ ဘတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ဘဝ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၅ဝ၄။ အပ၊ဌ၊ဘ။၂ဂဝ။
ကေပဋ္ဌိပါဋိယာတိ ကောယ ပဋ္ဌိပါဋိယာ၊
နိရန္တရန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ဘဝ။

ကေပဋ္ဌိဝိသ (ပု) [ကေ+ပဋ္ဌိဝိသ] တစ်
ယောက်၏ အဖို့အစု၊ တစ်ယောက်စာ။
ကေပဋ္ဌိဝိသမတ္တောဝ အယံ ပါယသော။
ဓမ္မ၊ဌ၊ဘ။ဘဘဘ။

ကေပဋ္ဌိဝေ (ပု) [ကေ+ပဋ္ဌိဝေ] (၁) တစ်
ခုသောဘက်ဖြင့်-တစ်ခုသော အခြင်းအရာ
ဖြင့်-တစ်ပေါင်းတည်း-ထိုးထွင်းသိခြင်း။
[ပဋ္ဌိသံ၊ဂ-အလို (က) တစ်ခုသော-ထိုးထွင်း
သိသောဘက်-ပဋ္ဌိဝေဘက်။ (ခ) တပေါင်း
တည်းထိုးထွင်းသိခြင်း-ဟု ပြန်ဆိုရမည်။]
(တိ)(၂)(က) တစ်ခုသော မဂ်ဘက်ဖြင့်ထိုး
ထွင်းသိခြင်းရှိသော။ (ခ) တပေါင်းတည်း
ထိုးထွင်းသိခြင်းရှိသော။ (ဂ) တပေါင်းတည်း
ထိုးထွင်းသိအပ်သောအခြင်းအရာရှိသော။

(၁) တသ္မိ ခဏေ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ကေပ(ပ္ပ)ဋ္ဌိဝေခေနေ၀ ပဋိဝိဇ္ဈတိ။ မ၊ဌ၊ ၁။ရ၀ါ။ ဣတိ၀ုတ်၊ဌ။ဖ၀။ (-မိလိန္ဒ။ ၂၉၈။) ဣမသ္မိ ဟိ သုတ္တေ ကေပင့်ဝေဓေ၀ ကထိတော။ သံ၊ဌ၊၃။၃၃၀။ ကေပ္ပဋ္ဌိဝေဓေ-တိ ဧကေနေ၀ ဉာဏေန စတုန္နံ အရိယ-သစ္စာနံ ကေဏ္ဍ ပဋိဝေဓေ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၅၄၃။ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ကေပင့်ဝေခေန ပဋိ-ဝိဇ္ဈတိ၊ ကောဘိသမယေန အဘိသမေတိ။ သံ၊ဌ၊၃။ဝ၀။ (-ပဋိသံ၊ဌ၊ဝ။ဝ၅ ၂။) ဧ-ကေနေ၀ါကာရေန သစ္စာနိ ပဋိဝေ၀-နိမိတ္တတာ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၉၉။ ကေပင့်ဝေ၀ေ-နေ၀ါတိ ကေဉ္စာဏေနေ၀ ပဋိဝိဇ္ဈနေန။ မ၊ဋီ၊ဝ။ဝ၀ဝ။ ကေပင့်ဝေခေနာတိ ဧကေန ပဋိဝေ၀ဉာဏေန, ကေတော ၀ါ ပဋိဝေ-ခေန။ ပဋိသံ၊ဂ်။၃၃၃။

(တိ)(၂)(က)(ခ) ကတီဟာကာရေဟိ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ကေပ္ပဋ္ဌိဝေဓာနိ။ ပဋိသံ။ ၂၉၄။ ကေပ္ပဋ္ဌိဝေဓာနိတိ ဧကေန မဂ္ဂ-ဉာဏေန ပဋိဝေဓေ, ကေတော ၀ါ ပဋိဝေဓေ ဧတေသန္တိ ကေပ္ပဋ္ဌိဝေဓာနိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။၁၉ရ။

(ဂ) သောဋ္ဌသဟိ အာကာရေဟိ တထဋ္ဌေန စတ္တာရိ သစ္စာနိ ကေပင့်ဝေ-ဓာနိ။ ပဋိသံ။ ၂၉ဖ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၃ ၂။ ကေ-ပင့်ဝေဓာနိတိ ကေဏ္ဍ ပဋိဝိဇ္ဈိတဗ္ဗာကာ-ရာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၅၀၅။

ကေပင့်ဝေခ္ဍ (ပု) [ကေပင့်ဝေ၀+အတ္ထ] တစ်ခုသောဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်းသိခြင်းဟူသော အနက်။ ပဋိဝေ၀ခ္ဍေနာတိ ...မဂ္ဂကွဏေ ကေပင့်ဝေ၀ခ္ဍေန။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။ ၂၀ ၂။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။ ၂၅၄။)

ကေပင့်ဝေ၀ဒဿန (နာ) [ကေပင့်ဝေ၀ + ဒဿန] (၁) တစ်ပေါင်းတည်း-တစ်ပြိုင်နက်-ထိုးထွင်း သိမြင်ခြင်း။ (တိ)(၂) တစ်ပေါင်းတည်း ထိုးထွင်းသိခြင်းကိုပြု ကြောင်းဖြစ်သော(စကား)။ (၁) သစ္စာဘိသမယ-တွေ့ စတုန္နံ သစ္စာနံ ကေပင့်ဝေ၀ဒဿန-ဝသေန။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။ဂ၄။ (တိ)(၂) ယံ ကေသဂ်ဟိတန္တိအာဒိ ဉာဏသ ကေပင့်-ဝေ၀ဒဿနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၅၀၅။

ကေပင့်သရဏ (ပု) [ကေ+ပင့်သရဏ] တစ်ပါးတည်းသော-အတုမရှိသော-ကိုးကွယ်ရာ။ ဘဂ၀ါ အပရိမာဏာသု လောကဓာတုသု အပရိမာဏာနံ သတ္တာနံ ကေပင့်သရဏော ပတိဋ္ဌာ။ သာရတ္ထ၊ဌ။ဂ။

ကေပင္ရ (တိ) [ကေ+ပင္ရ] တစ်လွှာ-တစ်ထပ်-ရှိသော(သင်္ကန်း)။ အဟံ အလဘန္တော ကေပင္ရံ ပါရုပါမိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၃။ ၃၀ဂ။ ဥတ္တရာ-သင်္ဂါ အန္တရ၀ါသကော စ ကေပင္ရော ကာတဗ္ဗော။ ဝိ၊သင်္ဂ်ဟ။ ၄၅ရ။ (-ဝိ၊ဌ၊ ၃။ ၄၀ဂ။ ဒီ၊ဌ၊ ၃။ ၁၀ဖ၊ ၁ဂ၄။ အံ၊ဌ၊ ၂။ ၂ရဂ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၅။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။ ၂ ၂ဖ။)

ကေပင္ရစ်ဝရ (တိ) [ကေပင္ရ+စ်ဝရ] တစ်လွှာ-တစ်ထပ်-ရှိသောသင်္ကန်း။ တတ္ထ ကေပင္ရ-စ်ဝရံ ၀ေ နိ၀တ္ထမ္မိ နိ၀တ္ထဌာနေ နာ တိဌတိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၃။ ၁ဖ၁(-ဂ၀ဂ။ ကခ်ိ၊ဋီ၊ သစ်။ ၂ရဖ။)

ကေပဏ္ဍ (နာ) [ကေ+ပဏ္ဍ] (၁) တစ်ခုသော သစ်ရွက်။ (တီ)(၂) သစ်ရွက်တစ်ရွက်ရှိသော။ (၃) (ဝဲ, ယာ တစ်ဖက်တစ်ချက်၌) သစ်ရွက်-တစ်ခုတစ်ခု-တစ်ခုစီ-ရှိသော။ **(၁)** တာလပဏ္ဍာဒီသု ယံကိုဋ္ဌိ ကေပဏ္ဍမ္ပိ သံဃသ ဒိန္နံ ဝါ...ဂရုဘဏ္ဍံ။ ကခါ။ ၂ဖ၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၅၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂ဖ၅။)

(တီ)(၂) ကေပဏ္ဍဒုပဏ္ဍာ ခါကုကာ အဝသိသီသု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ တိလခေတ္တ-သ္မိ ပါပကာ၊ ကေပဏ္ဍာ ဒုပဏ္ဍာ စ။ သံ၊ ၁။၁ရ၂။ **(၃)** ကေပဏ္ဍော အယံ ရုက္ခော။ ဇာ၊၁။၃၄။ ကေပဏ္ဍောတိ ဥဘောသု ပသ္သေသု ကေကကပဏ္ဍော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃၃။

ကေပဏ္ဍစ္ဆတ္တ (နာ) [ကေပဏ္ဍ+ကတ+ဆတ္တ] သစ်ရွက်တစ်ရွက်ဖြင့် ပြုအပ်သော ထီး။ (ထန်းရွက်ထီး-စသည်။) ကေပဏ္ဍစ္ဆတ္တံ ပန သဗ္ဗတ္ထော ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၂။ "ကေပဏ္ဍ-စ္ဆတ္တံ နာမ တာလပတ္တ"န္တိ ဂဏ္ဌိပဒေသု ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၀။ ကေပဏ္ဍစ္ဆတ္တန္တိ တာလပဏ္ဍာဒိနာ ကေန ပတ္တေန ကတ-ဆတ္တံ၊ ဝိမတိ၊၂။၂၃၅။ (-ပါစိတ်ယော။၄ဖ၀။)

ကေပဏ္ဍာသယောဇနိက (တိ) [ကေပဏ္ဍာသ ယောဇန+ဏိက] ငါးဆယ့်တစ်ယူဇနာရှိသော။ ကေပဏ္ဍာသယောဇနိကံ မဂ္ဂံ ပဒ-သာဝ ပဋိပဇ္ဇိသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃ဖ။

ကေပတ္တ (ပု) [ကေ+ပတ္တ] (၁) သပိတ်တစ်လုံး။ (၂) သစ်ရွက်တစ်ရွက်။ (တီ)(၂) တစ်လွှာရှိသော(သင်္ကန်း)။ **(၁)** ကေပတ္တံ ဒဒိတ္ဝာန၊ ပတ္တောမှိ အစလံ ပဒံ။ အပ၊၂။ရရ။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၈၄။) **(၂)** "ဒွေ တီဏိ ပတ္တာနီ"တိ ဝုတ္တတ္တာ ကေပတ္တော သဏ္ဌာယန္ဓောပိ အ-ဂ္ဂဗီဇသင်္ခဲ ဂစ္ဆတိတိ အတ္ထော။ ပါစိတ်၊ ယော။၂၂။ **(တီ)(၃)** "အနုတေယျဟတ္ထ"နွှဲ သုခုမံ, ကေပတ္တံ ဝါ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ။ ၃၄၅။

ကေပတ္တဂတသညီ (တီ) [ကေပတ္တဂတသညာ +ဏ္ဍ] တစ်လုံးသောသပိတ်၌-ရောက်-တည်-၏ဟုအမှတ်သညာရှိသော၊သူ။ ဝိသုံ ဝိသုံ ဘာဇနေသု ဌိတာနိ ဗျဉ္ဇနာနိ ဂဏှတော ... ဝိကွိတ္တဘောဇိတာ၊ နှ တထာ ဏ္ဍမသ ကေပတ္တဂတသညိနော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၉ဖ။

ကေပတ္တဒါယက (တိ) [ကေပတ္တ+ဒါယက] သပိတ်တစ်လုံး လှူဘူးသော၊သူ။ ဏ္ဍတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေပတ္တဒါယကော ထေရော ဏ္ဍမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။အပ၊၂။ရ။

(လွန်ခဲ့သော (၉၁)ကမ္ဘာထက် ဝိပဿီ ဘုရားပွင့်တော်မူသောအခါ ဟံသာဝတီပြည်နေ အိုးထိန်းသည်တစ်ဦးသည် ကောင်းမွန်စွာပြုလုပ်ထားသော မြေသပိတ်ကို ဘုရားရှင်အားလှူခဲ့သော ကောင်းမှုကြောင့် ဤဘုရားရှင်လက်ထက်၌ "ကေပတ္တဒါယက" အမည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။ အပ၊၂။ရရ-ရရ။

ကေပတ္တပူရ (တီ) [ကေပတ္တ+ပူရ] တစ်သပိတ်ပြည့်သော။ တထာ ဟိ ကေပတ္တပူရမ္ပိ ယာဂုံ ပိဝတော (ပိတော)။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။

သံ၊ဌ၊၂။၂၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃။ မ၊ဋီ၊၃။၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁။)

ကေပတ္တပူရကမတ္တ (တိ) [ကေပတ္တပူရက+ မတ္တ] တစ်သပိတ်အပြည့်အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ သန္ဓိစိတလောဟိတ် ယကနဿ ဟေဌာဘာဂ် ပူရေတ္တာ ကေပတ္တပူရက-မတ္တံ ... ဌိတံ။ ခုဒ္ဒကဌ။၅၀။ (အဘိ၊ဌ၊ ၂။၂၃၃-၌ "ကေပတ္ထပူရ" ဟုရှိသည်။)

ကေပတ္တပူရပွမာက (တိ) [ကေပတ္တပူရ+ ပမာက] တစ်သပိတ်အပြည့်ပမာကရှိသော။ တတော ပရံ သရီရဗ္ဗန္ဓရေ ကေပတ္ထ-ပူရပွမာကံ သေမ့်။ ခုဒ္ဒကဌ။၄၈။ ကေပတ္ထ-ပူရကပွမာက-လည်းကြည့်။

ကေပတ္ထ (ပု) [ကေ+ပတ္ထ] တစ်ကွမ်းစား။ တစ်စလယ်။ တစ်ခွက် (မဂဓတိုင်းသုံး)။ (အရပ်ဒေသအားလျော်စွာ "ပတ္ထ" သဒ္ဒါ သည် "ကွမ်းစား။ စလယ်။ ခွက်"အနက်ကို ဟောသည်။) မာဂဓကေန ပတ္ထေန စတ္တာရော ပတ္ထာ ကောသလရဋ္ဌေ ကေ-ပတ္ထော ဟောတိ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၀၀။ ကော တက္ကုလနာဋ(ဒီ၊ဌ၊၁။၈၁)တိ ဝုတ္တတ္တာ ပန တဿ စတုဘာဂေါ ကေပတ္ထောတိ ဝဒန္တိ။ ဝုတ္တဉ္စ- "ကုဋုဝေါ ပသတော ကေကော၊ ပတ္ထော တေ စတုရော သိယုံ။ အာဋကော စတုရော ပတ္ထာ၊ ဒေါဏ ဝါ စတုရာ-ဋက" (ဓာန်။၄၈၂)နှင့်။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၈။

ပတ္ထော တု နာဋ နာရိယံ။ ဓာန်။၄၈၄။ (ဤအဘိဓာန်အလို "ပတ္ထ"နှင့် "နာဋ" သည်ပရိယာယ်ဖြစ်သည်၊ ပမာကတူသည်။) ပတ္ထဒ္ဒယံ မာဂဓနာဋ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၈။ (ဤ သာရတ္ထဋီကာအလို "ပတ္ထ"နှင့် နာဋ" တို့သည်ပမာကမတူကြပေ။ "ပတ္ထ=စလယ်၊ ကွမ်းစား။ နာဋ=ခွက်" ဟုသိရသည်။ ထိုထို အရပ်ဒေသအားလျော်စွာ "ကွမ်းစား"၏ ပမာက အမျိုးမျိုးရှိသည်။ "ပတ္ထေန နာဋ-ယာ အာဋကေနာ"တိအာဒိနာ ပရိမာ-ကဝသေန ဝါ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၄၀၀-အလိုမူ "ပတ္ထ။ နာဋ။ အာဋက"တို့ကား ပမာက မတူကြပေ။) ကေနာဋ-လည်းကြည့်။

တေပိဋကဝိနိစ္ဆယကျမ်း၌ —
၄-ဆုပ်=၁-ကုဋ္ဌ။ ၁-လမြက်(ကုဋုဝ)။
၄-လမြက်=၁-ကွမ်းစား(ပတ္ထ)။
၄-ကွမ်းစား=၁-ပြည်(အာဋက)။
၄-ပြည်=၁-စိတ် (ဒေါဏ)။
၁၆-စိတ်=၁-တို(ခါရီ)။
၁-တို့ဟူသည် အလျား အနံ ထု (၂၄) လက်မစီရှိသောတောင်းအချိန်ဖြစ်သည်— ဟုပြဆိုထားသည်။ အကျယ်ကို တေပိဋက ဝိနိစ္ဆယ၊၁။၅၅၀-၅၅၉-ကြည့်။

ကေပတ္ထပူရမတ္တ (တိ) [ကေပတ္ထပူရ+မတ္တ] တစ်ကွမ်းစားအပြည့် အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ သန္ဓိစိတလောဟိတ် ယကနဌာနဿ ဟေ-ဌာဘာဂ် ပူရေတ္တာ ကေပတ္ထပူရမတ္တံ ... ဌိတံ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၃၃။ ကေပတ္တပူရက-လည်းကြည့်။

ကေပတ္ထပူရကပွမာက (တိ) [ကေပတ္ထပူရက+ ပမာက] တစ်ကွမ်းစားအပြည့်ပမာက ရှိသော။ သန္ဓိစိတလောဟိတ် ယကန-

ဌာနသ ဟေဌာဘာဂ် ပ္ပူရေတ္ထာ ကေ-
ပတ္ထပ္ပူရဏပ္ပမာဏ် ဝက္ကဟဒယဟနပ္ပါ-
သာနိ တေမေန္ဒ် ဌိတံ။ အဘိ၊ဌ၊၂။ဖ၂။
ကေပတ္ထပ္ပူရပ္ပမာဏ-လည်းကြည့်။

ကေပတ္ထပ္ပူရပ္ပမာဏ (တိ) [ကေပတ္ထပ္ပူရ+
ပမာဏ] တစ်ကွမ်းစားအပြည့် ပမာဏရှိ
သော။ သေမှ် ကေပတ္ထပ္ပူရပ္ပမာဏ် ဥဒရ-
ပဒုလေ ဌိတံ။ အဘိ၊ဌ၊၂။ဖ၁၊(-၂၃၂။ ပဋိ
သံ၊ဌ၊၁။ရရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၂။) ကေပတ္ထပ္ပူရ-
ပ္ပမာဏ-လည်းကြည့်။

ကေပထ (ပု) [ကေ+ပထ] (၁) တစ်ခုသော-
တစ်ကြောင်းတည်းသော-လမ်း။ (၂) တစ်ခု
သောခြေ-ခြေတစ်ဖဝါး-သွားလောက်သော
လမ်း၊ တစ်ယောက်သွားလောက်ရုံရှိသော
လမ်း။ **(၁)** ကောယနော ကေပထော၊
သရာ သောဇ္ဇာ စ ပဿတော။ ဇာ၊၂။၃၅ရ။
ကောယနောတိ ကေသေ၀ အယနော
ကေပဒိကမဂ္ဂေါ၊ ကေပထောတိ သော စ
ကေသော၀၊ ဒုတိယော နတ္ထိ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၄၀။
ဥဘောပိ စ အတ္ထနော အတ္ထနော ဝိဟာရံ
ဂစ္ဆန္တာ ဂါ၀ုတမတ္တံ ကေပထေနေ၀ အဂ-
မံသု။ မ၊ဌ၊၁။ဓ၂၊(-၃၄၃။ မ၊ဋီ၊၂။၃၂။)
(၂) တဿ ဘာတာ ဝိတရိတ္ထာ၊ နဂ္ဂေါ
ကေပထေဂကော။ ပေတ။ဝ၆ဧ။ ကေပ-
ထေတိ ကေပဒိကမဂ္ဂေ။ ပေတ၊ဌ။ဝ၆ရ။

ကေပဒ (နဉ) [ကေ+ပဒ] (၁) တစ်ပုဒ်။ (က)
တစ်ခုသော ဝိဘတ္တန္တပုဒ်။ (ခ) တစ်ခုသော
ဝါကျပုဒ်၊ စကားတစ်ခွန်း။ (၂) တစ်ပိုဒ်၊
တစ်ပဒ! တစ်ပါဒ။ (၃) တစ်ခုသော-ခြေ-
ခြေလှမ်း၊ ခြေတစ်လှမ်း။ (၄) တစ်ခုသော
အကြောင်း။ (တိ)(၅) တစ်-ပဒ-ပါဒ-ဝါကျ-
ရှိသော။

(၁) တစ်ပုဒ်။ **(က)** တစ်ခုသော ဝိဘ
တ္တန္တပုဒ်။ တသ္မာ ကေပဒေနေ၀ "ဝိ၀ေက-
ဇံပိတိသုခ"န္တိပိ ဝတ္တုံ ယုဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၁ဝ။
(-မ၊ဌ၊၂။၁၅၅၊၁ဧ၅။ မ၊ဌ၊၄။၁၀ရ။ အဘိ၊
ဌ၊၁။၁ဧ၂။ သာရတ္ထ၊၂။၁ဂ၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂ဧ၀။)

(က) တစ်ခုသောဝိဘတ္တန္တပုဒ်။ **(ခ)**
တစ်ခုသောဝါကျပုဒ်၊ စကားတစ်ခွန်း။ သစေ
ဟိ ကေပဒမ္ပိ ကေကွရမ္ပိ ဥပ္ပဋိပါဋိယာ
ဒေတိ၊ ...အဒိန္နာနိ ဟောန္တိ သရကာနိ။
ဝိ၊ဌ၊၃။၂၅၀။ ကေပဒံပိတိ တိသု ဝါကျေသု
ကေ၀ ဝါကျပဒံပိ။ နဝသု ဝါ ဝိဘတ္တန္တ-
ပဒေသု ကေပဒံပိ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၀ဂ။
ကေပဒေနေ၀ါ(မ၊ဌ၊၂။ဖ၅)တိ ကေ၀စနေ-
နေ၀။ မ၊ဋီ၊၂။၁၄၂။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၃ဖ။
ဝိမတိ၊၂။ဧ၀။)

(၂) တစ်ပိုဒ်၊ တစ်ပဒ၊ တစ်ပါဒ။ အဌ-
ကွရာ ကေပဒံ၊ ကေဂါထာ စတုပ္ပဒံ။ သီ၊
ဋီ၊သစ်၊၁။ဂ၁။ **(၃)** တစ်ခုသော-ခြေ-ခြေ
လှမ်း၊ ခြေတစ်လှမ်း။ ဣမမှာ အာ၀ါသာ
ကေပဒမ္ပိ မာ ပဏ္ဏာမိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။ဧ။ (-အံ၊
ဌ၊၃။၁ဖ၅။ မဟာနိ၊ဌ။၂၅၁။) ကေပဒ-
နိကွေပ-လည်းကြည့်။

(၄) တစ်ခုသော အကြောင်း။ ယဿ
ဟိ ရာဂပဒါဒီသု ကေပဒမ္ပိ အတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဌ
၂။၁၂ဧ။ ဣဃ် ကေပဒံ တာတ၊ အနေက-
တ္ထပဒဿိတံ။ ဇာ၁။ဖ၆။ ကေပဒန္တိ ကေ

ကာရကပဒ်၊ ကော် ကာရကူပသဋ္ဌိတ် ဝါ ဗျဉ္ဇနပဒ်။ ဇာ၊ဌ၊၂။၂၁ရ။ တာတ မယ့် ကေပဒ် အနေကတ္ထနိဿိတ် ကော် ကာရက် ကထေထ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၂၁ဖ။

(တိ)(၅) တစ်-ပဒ-ပါဒ-ဝါကျ-ရှိသော။ ကော ကေပဒ် ဒွိပဒ် ဇာနာတိ ဣမသ ဒုက္ခသ နိရောဓယ။ အံ၊၂။၃ဖ၄။ ကေပဒ် ဒွိပဒန္တိ ကေပဒမန္တံ ဝါ ဒွိပဒမန္တံ ဝါ၊ ကော မန္တံ ဇာနာတီတိ အတ္ထော။ အံ၊ဌ၊၃။၁၃ဖ။ ကေပဒန္တိ ကေပဒစိတ် မန္တံ။ တေနာဟ "ကေပဒမန္တံ ဝါ"တိအာဒိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၄၀။

ကေပဒစိတ (တိ) [ကေပဒ+စိတ] တစ်ခုသော-ပုဒ်-ပဒ-ဖြင့် ဖွဲ့စီအပ်သော။ အထက် ပုဒ်ကြည့်။

ကေပဒတ္ထ (ပု) [ကေပဒ+အတ္ထ] တစ်ခုသော ပုဒ်အနက်။ ကေပဒတ္ထသော ပညာပေ-တဗ္ဗာကာရဝိဘာဝနာလက္ခဏော သံဝဏ္ဏ-နာဝိသေသော ပညတ္တိဟာရော နာမ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃ဖ။

ကေပဒဒ္ဓယသင်္ဂဟိတ (တိ) [ကေပဒဒ္ဓယ+သင်္ဂဟိတ] တစ်ခုသော-ပုဒ်နှစ်ခုအပေါင်း-ပုဒ်အစုံ-ဖြင့်ရေတွက်အပ်သော။ ယေန ကာရကေနာတိ ယေန ကေပဒဒ္ဓယသင်္ဂ-ဟိတာနံ ခန္ဓာနံ ဥပ္ပါဒသ နိရောဓသ လာဘသခ်ါတေန ကာရကေန။ အနုဋီ၊၃။ ၁၇၅။

ကေပဒနိက္ခေပ (ပု) [ကေပဒ+နိက္ခေပ] တစ်ခုသောခြေချခြင်း။ ခြေတစ်ဖဝါးချခြင်း။ ကေ-ပဒိက (၁) ကြည့်။

ကေပဒမဂ္ဂ (ပု) [ကေပဒ+မဂ္ဂ] တစ်ခုသော ခြေရှိသော-ခြေတစ်ဖဝါး သွားလောက်ရုံ ရှိ သော-တစ်ယောက်သွားလောက်ရုံရှိ သော-လမ်း။ ကေပဒီ-ကြည့်။

ကေပဒမန္တ (ပု) [ကေပဒ+မန္တ] တစ်-ပဒ-ပါဒ-ဝါကျ-ရှိသော မန္တန်။ ကေပဒ (တိ)(၅) ကြည့်။

ကေပဒမူလက (တိ) [ကေပဒ+မူလ+က] တစ်ခုသောပုဒ်လျှင်-မူလ-အရင်းမူလ- ရှိ သော။ ကေပဒမူလကဒုကတိကာဝသာ-နပဋိဝိသဇ္ဇနေဟိတိ ကေပဒမူလကေဟိ ဒုကာဝသာနေဟိ တိကာဝသာနေဟိ စ ပဋိဝိသဇ္ဇနေဟိ။ အနုဋီ၊၃။၃၁ရ။

ကေပဒယောဇနာ (ထီ) [ကေပဒ+ယောဇနာ] (၁) တစ်ခုသောအစုကိုယှဉ်ခြင်း။ (မအူ၊ သ)။) တစ်ခုသောအစုကို ယှဉ်စေခြင်း။ (ဘာသာ၊ဋီ။) (၂) တစ်ခုသောပုဒ်နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ **(၁)** တတြာယံ ကေပဒယောဇနာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။ဂ၅။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၉ဖ။ **(၂)** အယံ စတုန္နမ္ပိ အဓိကရဏာနံ ဝိသဇ္ဇနပက္ခေ ကေပဒယောဇနာ။ ဝိ၊ဌ၊ ၄။၁၉ရ။ ကေပဒယောဇနာတိ ကေန "နိဒါန"န္တိပဒေန ယောဇနာ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၅၉၈။

ကေပဒဝါရ (ပု၊နဝ) [ကေပဒ+ဝါရ] တစ်ခုသော ခြေလှမ်းအကြိမ်၊ ခြေတစ်လှမ်း လှမ်းသော အကြိမ်၊ ခြေလှမ်းတစ်ကြိမ်။ သာပိ ကေတေန နိယာမေန အာဂစ္ဆန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ကေပဒဝါရေ ဆပညာသ ကုသလဓမ္မေ ပဋိလဘတိ။

ဓမ္မ၊ဌ၊၁။ ၂၃၀။ (–ဒီ၊ဌ၊၃။၈။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။ ၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅ဖ။)

ကေပဒဝါရကရဏ (ပု) [ကေပဒဝါရ+ကရဏ] တစ်ခုသော ခြေလှမ်းအကြိမ်ကိုပြုခြင်း၊ ခြေလှမ်း တစ်ကြိမ် ပြုခြင်း။ ဒွိန္နံ ပုရိသာနံ လကုဏ္ဌကပါဒပုရိသဿ သောဠသပဒဝါရေ ဣတရဿ အတ္တနော ပါဒံ အဏ္ဍိတ္တာ အာကနိတ္တာ ကေပဒဝါရကရဏံ ဝိယ။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။ ၂၅။

ကေပဒဝီတိဟာရ (ပု) [ကေ+ပဒဝီတိဟာရ] ခြေတလှမ်း လှမ်းခြင်း၊ တစ်ကြိမ် ခြေလှမ်း ကြောင်းကုသိုလ် (၏အကျိုး)။ ပဒဝီတိဟာရဿာတိ "ဗုဒ္ဓံ ဝန္ဒိဿာမီ"တိ ရတနတ္တယံ ဥဒ္ဒိဿ ဂစ္ဆတော ကေပဒဝီတိဟာရဿ၊ တပ္ပစ္စယကုသလဖလဿာတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄၀။ ပဒံ ဝါ ဝီတိဟရတိ ဧတေနာတိ ပဒဝီတိဟာရော။ သာရတ္ထ၊ဋ၊ ၃၉၈။

ကေပဒီ —အောက်ပုဒ်နှင့် ကေပဒီ–တိုကြည့်။

ကေပဒီက (တိ) [ကေ+ပဒ+ဏ္ဍိ+က။ ရသပြု။ ဂစ္ဆတံ ကော အသဟာယော ပါဒေါ ယဿ, နှ နိသိန္နသေဝ ယမကောတိ ကေပဒီ၊ သမာသန္တေ နိစ္စမိပစ္စယော၊ ကပစ္စယေ ကေပဒီကော၊ ဏ္ဍိသ ရသတ္ထံ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၁၉၂။] (၁) တစ်ခုသောခြေ–ခြေတစ်ဖဝါး–ဖြင့် သွားအပ်သော၊ ခြေတစ်ဖဝါး ချလောက်ရုံရှိသောလမ်း၊ ခြေလျင်လမ်း။ (၂) (စုဏ္ဏိယဌ်ဟောအပ်ပြီးသောပုဒ်နှင့်တူသော) တစ်ခုတစ်ခုသောပုဒ်ကို ယူခြင်းရှိသော။(သျှ။) (၃) တစ်ပုဒ်တစ်ပုဒ်ဌ်ယှဉ်သော။

(၁) ကေပဒီကံ ဒဏ္ဍကသေတုံ အာရဗ္ဘော ဝိယ ဂစ္ဆတိ။ မ၊ဌ၊ ၂။ ၂၃ဖ။ (–အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁ရ၊ ၂၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၃ဖ။ ဇာ၊ဌ၊ဖ။ ၉၀။) ကေပဒီကန္တိ ကေပဒနိကေ့ဝမတ္တံ။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၅၅။ ကေပဒေန ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗံ ဒဏ္ဍသဏ္ဌိတံ သေတုံ။ သမ္မော၊ယော။၁၆၂။ (ကေပဒီကသေတု–လည်းကြည့်။)

(၂) အပရဘာဂေ ထေရာ "ကေပဒီကော အတ္ထဒ္ဓါရော"တိ အာဟံသု။ ဒီ၊ဌ၊ ၃။၁၀၅။ ကေပဒီကောတိ "ဒဠ္ဍသမာဒါနော အဟောသိ"တိအာဒိပါဋေ ဧကေကပဒဂါဟီ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀ဖ။

(၃) အယံ တာဝ စတုန္နံ သမ္ပတ္တာနာနံ ဥဒ္ဒေသဝါရဝသေန ကေပဒီကော အဝိဇ္ဇာယ အတ္ထဒ္ဓါရော။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။ ၂ရဖ။ ကေပဒီကောတိ ကေပဒေ နိယုတ္တော။ သမ္မော၊ယော။၁၈၅။ မောဟော အကုသလမူလန္တိ အယံ ကေပဒီကော အတ္ထဒ္ဓါရော။ နေတ္တိ၊ဌ။၁၃ ၂။

ကေပဒီကဒဏ္ဍကသေတု (ပု) [ကေပဒီက+ဒဏ္ဍကသေတု] တစ်ခုသောခြေ–ခြေတစ်ဖဝါး–သွားလောက်သော–သစ်သား–ဒုတ်–တံတား၊ ခြေတစ်ဖဝါး ချလောက်ရုံ ရှိသော သစ်သားတံတား။ ကေပဒီကဒဏ္ဍကသေတု ဝိယ ဣမဿ ဘိက္ခုနော သဏ္ဌာယနဝိထိ။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။ ၂၄၅။

ကေပဒီကမဂ္ဂ (ပု) [ကေပဒီက+မဂ္ဂ] တစ်ခု

သောခြေ-ခြေတစ်ဖဝါး-သွားလောက်သော လမ်း၊ ခြေတစ်ဖဝါး ချလောက်ရုံရှိသော လမ်း၊ ခြေလျှင်လမ်း။ ပုရိသဿ တံ ကေ-ပဒီကမဂ္ဂံ အနုဂစ္ဆတော အပရဘာဂေ မ-ဟာမဂ္ဂဒဿနံ ဝိယ။ သံ၊ဌ၊၂။၁၀၈။ (-သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၁၅။ စရိယာ၊ဌ။၉၀။ ဇာ၊ဌ၊ရ။ ၂၉၁၊၃၀ရ။)

ကေပဒီကမဂ္ဂဂါမီ (တိ) [ကေပဒီကမဂ္ဂ+ဂမု+ဏိ] တစ်ခုသောခြေ-ခြေတစ်ဖဝါး-သွား လောက်ရုံသာရှိသောလမ်းကိုသွားသော၊ သူ။ ကေပဒီကမဂ္ဂဂါမီ ပုရိသော စေတ္ထ နိဒသေတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၃၄။

ကေပဒီကသင်္ကမ (ပု) [ကေပဒီက+သင်္ကမ] တစ်ခုသောခြေ-ခြေတစ်ဖဝါး-သွားလောက် သောတံတား၊ ခြေတစ်ဖဝါး ချလောက်ရုံ ရှိသောတံတား၊ တံတားငယ်။ သင်္ကမ-ဝတ္ထုသို့ ကေပဒီကသင်္ကမော ဝါ ဟောတု သကဋမဂ္ဂသင်္ကမော ဝါ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၃၂။ ကေပဒီကသင်္ကမောတိ ခုဒ္ဒကသေတု။ သာ ရတ္ထ၊၂။၃၂၂။ ကေပဒီကသင်္ကမောတိ တနု-ကသေတု။ ဝိမတိ၊ဋ၊၂၆၄။

ကေပဒီကသေတု (ပု) [ကေပဒီက+သေတု] တစ်ခုသောခြေ-ခြေတစ်ဖဝါး-သွားလောက် သော တံတား၊ ခြေတစ်ဖဝါး ချလောက်ရုံ ရှိသော တံတား၊ တံတားငယ်။ တခ်ကညေ-ရုက္ခ် ဆိန္ဒိတ္တာ မနုဿာနံ သဗ္ဗရကယောဂ္ဂေါ ကေပဒီကသေတုပိ ဓုဝသေတုတ္တေ-ဝ သခ်ီ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၂ရ။ ကေပဒီကသေတူတိ ကေနေ ပဒေန ဂမနယောဂ္ဂေါ ကေပဒီ-ကော၊ သောယေဝ သေတူတိ ကေပဒီက-သေတု။ ပါစိတ်၊ယော။၂၉၁။

ကေပဒီ (ထီ၊ပု) [(၁) ကေ+ပဒ+ ဏျိ (ဣတ္ထိ ပစ္စည်း။ (၂) ကေပဒ+ဏျိ] တစ်ခုသောခြေ-ခြေတစ်ဖဝါး-သွားလောက်သောလမ်း၊ ခြေတစ်ဖဝါးချလောက်ရုံရှိသောလမ်း၊ ခြေ လျှင်လမ်း။ အပိ နာမ တောယ ကေ-ပဒီယာ အနုပတမာနာ ပုတ္တကေ တေ လဟုံ ပသေယျာသိ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၃၆။ အယံ ကေ-ပဒီ ရာဇ၊ ယော'ယံ ဥသိသကေ မမ။ ဇာ၊၂။၁ရရ။ ကေပဒီတိ ကေပဒမဂ္ဂေါ။ ဇာ၊ ဌ၊၆။၁၀၀။ အယံ ကေပဒီ ရာဇ။ ဇာ၊၂။ ရ၆။ တသ္မိဿ—မဟာရာဇ အယံ ကေ-ပဒီကော ဇယ်မဂ္ဂေါ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၄၀။ (-ဇာ၊၂။၃၄၁။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၀ရ။) ကော ပါဒေါ ကေပဒေါ၊ တေန ဂန္ဓဗ္ဗော ကေပဒီတိ တဒ္ဓိတဝိဂ္ဂဟော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အညေ ပန ကော အသဟာယော ပါဒေါ အဿာတိ နု ဒ္ဒန္ဒသော ယမကောတိ ကေပဒီ။ ဇာ၊ ဋီ၊သစ်။ ကေပဒ္ဒေကပဒီကော။ ဓာန်။၁၉၂။ (အဘိဓာန်၊သ္ဒ၊သစ်-နှင့် တောင်ပေါက်၊ဓာန်၊ သ္ဒ-တို့၌ **"ကေပဒီ"**ဟူသောပုဒ်ကို အနက် ပေးထားသည်။ ကေပဒီက-လည်းကြည့်။)

ကေပဒီပ (ပု) [ကေ+ပဒီပ] တစ်ခုသော ဆီမီး တိုင်၊ ဆီမီးတစ်တိုင်။ ဘဂဝတော သလလ-မဟာဗောဓိမှိ ကေပဒီပံ ပူဇေသိ။ အပ၊ဌ၊ ၂။၁၈၂။

ကေပဒုစ္စာရကဋ္ဌက (ပု) [ကေပဒုစ္စာရက+ ၁ဏ] တစ်ခုသောပုဒ်-တစ်ပုဒ်-ကို-ရွတ်ဆို

ရာခဏ-ရွတ်ဆိုချိန်။ ဤမိနာ နယေန လောကိယဇနသ ကေပဒုစ္စာရဏကွဏေ ဘဂဝါ အဌဝီသသတ် ပဒါနိ ကထေတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁။ (-မ၊ဋီ၊၂။၃၉။)

ကေပဒုဒ္ဓါရ (ပု) [ကေပဒ+ဥဒ္ဓါရ။ ကေ+ပဒဥဒ္ဓါရ] (၁) တစ်ခုသော ခြေကြွချီခြင်း-ခြေကြွချီရာခဏ၊ ခြေတစ်ကြွ၊ ခြေတစ်ကြွ-ခဏ-ကာလ။ (၂) ခြေတစ်ကြွကြွချီရာ အရပ်။ **(၁)** ကေပဒုဒ္ဓါရေပိ ကမ္မဋ္ဌာန-ဝိယောဂံ နေ ပဿာမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၁၃၀။ အာနန္ဒတ္ထေရော ပန မဟာ-ပညတာယ ကေပဒုဒ္ဓါရေ ဌတ္တာ သကိ-ယေဝ သုတ္တာ ပုန အပုစ္ဆန္တော သဋ္ဌိပဒ-သဟဿာနိ ပန္နရသဂါထာသဟဿာနိ ... ဂဏ္ဍာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃ရ။ ကေပဒုဒ္ဓါရေတိ ကေသ္မိ ပဒုဒ္ဓါရဏကွဏေ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၅။ **(၂)** ယတ္ထ ယတ္ထ ဒွေ ပါဒါ သဏ္ဌာ ဟောန္တိ သမံ ပတိဋ္ဌာပေတုံ၊ တတ္ထ တတ္ထ ကေပဒု-ဒ္ဓါရေ တီသ တီသ ဘိက္ခုသဟဿာနိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိသု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁ရ။ ကေ-ပဒုဒ္ဓါရေတိ ပဒုဒ္ဓါရပတိဋ္ဌာနပရိဝတ္တံ အကတ္တာ ကေသ္မိ ယေဝ အဝဋ္ဌာနေ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၄၅ရ။

ကေပဒုမ (နာ) [ကေပဒုမ+ဒါန။ ဒါန ပုဒ်ကျေ။] ပဒုမ္မာ ကြာတစ်ပွင့် ပေးလှူခြင်း။ ဒုဂ္ဂတိ နာဘိဇာနာမိ၊ ကေပဒုမသိဒ် ဖလံ။ အပ၊ ၁။၃၁ရ။

ကေပဒုမိယ (တိ) [ကေပဒုမ+ဣယ] ပဒုမ္မာ ကြာပန်းတစ်ပွင့်လှူဘူးသော-ကေပဒုမိယ မည်သော၊သူ(ထေရ်)။ ဤတွင် သုဒ် အာယ-သ္မာ ကေပဒုမိယော ထေရော ဤမာ ဂါထ-ယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၃၁ရ။

(ဤကမ္ဘာမှပြန်၍ရေသော် ကမ္ဘာတစ်သိန်းအထက် ပဒုမုတ္တရမြတ်စွာဘုရား ပွင့်တော်မူသောကာလ၌ ဇာတသရ ရေကန်ဝယ်ကစားနေသောဟင်္သာမင်းသည် ကောင်းကင်ခရီးဖြင့် ကြွတော်မူလာသော ဘုရား၏ခြေ ကြည်ညိုသဖြင့် ပွင့်ချပ် တစ်ရာရှိသော ပဒုမ္မာကြာပန်းကို နှုတ်သီးဖြင့်ကိုက်ချီလျက် ဘုရား၏ခြေအား လှူဒါန်း ပူဇော်သော ကုသိုလ်ကြောင့် ကမ္ဘာတစ်သိန်း-ကာလပတ်လုံး အပါယ်ဘုံသို့မလားရောက်မူ၍ ဂေါတမဘုရား၏ခြေ ပွင့်တော်မူသော ကာလ၌ "ကေပဒုမိယ"အမည်ဖြင့် ရဟန္တာ အဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။)

ကေပဒေသ (ပု) [ကေ+ပဒေသ] (၁) တစ်ခုသော အရပ်ဒေသ။ (၂) တစ်စိတ်တစ်ဒေသ။ **(၁)** ဝေမေတံ ဘိက္ခဝေ, အာကာ-သာဒီသုပိ ကေပဒေသောပိ နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၈။ သုသာနံ ဂန္တွာ ရထံ သုသာနဒ္ဓါရေ ကေပဒေသေ ဌပေတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈၂။ **(၂)** ကေစ္စာနံ ဒေဝတာနန္တိ ယာ အဓိ-တမဂ္ဂါ သစ္ဆိကတနိရောဓာ ကေပဒေ-သေန ဗုဒ္ဓဂုဏော ဇာနန္တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၃။

ကေပဓာနဘူတ (တိ) [ကေပဓာန+ဘူတ] တစ်ခုသောကမ္ဘာန်းအားထုတ်ရာ ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေပဓာနဘူမိ (ထီ) [ကေပဓာန+ဘူမိ] တစ်

ခုသော ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်ရာဖြစ်သောမြေ။ အယမ္ပိ ဒီပေါ တိဏ္ဏံ ရာဇူနံ ကာလေ ဧ-ကယဏ္ဍိနိဂ္ဂေါသော ကေပဓာနဘူမိ အ-ဟောသိ။ သံဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။ တတ္ထ တတ္ထ ပဏ္ဏ-သာလာဒီသု ဝသန္တာနံ ဘိက္ခူနံ ဝသေန ကေပဓာနဘူတော။ သံဋီ၊၂။၁၉၂။

ကေပန္ဆီ (ထီ) [ကော+ပန္ဆီ] တစ်ခုသောအစဉ်။ မြာဟွကိပိ ... ဘတ္တဂ္ဂေ မြာဟွကေ ပရိဝိ-သမာနာ တေဟိ သဒ္ဓိ ကေပန္ဆိယံ နိသိ-နွသ တသ မြာဟွကသ ဘတ္တံ ဥပသံ-ဟရန္ဆီ။ သံဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။

ကေပဗ္ဗဇိတ (ထီ၊ပု) [ကေ+ပဗ္ဗဇိတ] တစ်ယောက်သော ရသေ့ရဟန်း။ သကလ-ကာသိရဋ္ဌေ ကေပဗ္ဗဇိတောပိ နာဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၈၀။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေပဗ္ဗဇ္ဇာ (ထီ) [ကော+ပဗ္ဗဇ္ဇာ] တစ်ခုသော ရသေ့ရဟန်းအဖြစ်။ မဟာရာဇ ကိဉ္စိ နဟောတိ၊ ကေဝလံ ကေပဗ္ဗဇ္ဇာယ ပဗ္ဗ-ဇိတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃။ (-စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၃၃။)

ကေပ(ပ္ပ)ယောဂ (ပု) [ကေ+ပယောဂ] (၁) တစ်ခုသော-တစ်ကြိမ်တည်းသော-လုံ့လ-ပယောဂ။ (၂) တူသော လုံ့လပယောဂ ရှိသော၊သူ။

(၁) ယတ္ထ ဌိတာ ပဿတိ ဝါ သု-ဏာတိ ဝါတိ ကေပယောဂေန ဩလော-ကေန္တိ ပဿတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၁။ ကေပ-ယောဂေါ နာမ ကေဒိဝသာဝလောကနံ။ ဝဇိရ။၃၇၁။ (ကေဒိသာဝလောကနံ?) ဗဟုကမ္ပိ တိဏပဏ္ဏသာခါဒီ ကေပ-ယောဂေန ဥဒကေ ပက္ခိပန္တသ ကောဝ အာပတ္တိ။ ကခါ။၂၀၉။ (-သာရတ္ထ၊၃။၁၂၄။) ကထံ ပန ကေပယောဂေနေဝ ကောဒသန္နံ နိမိတ်နံ အဓိဂမော ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။ တတ္ထ ဟိ ကေပယောဂတ္တာ ကေမေဝ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။

(၂) ယေ တေ မြာဟွကေန သဒ္ဓိ ကေစ္ဆန္ဒာ ကေပယောဂါ ကောဓိပ္ပါယာ ကေဝါသနဝါသိတာ။ စူဋနိ။၄၀၊၁၉၄။ ကေပ္ပယောဂါတိ ကာယဝစီမနောပ-ယောဂေဟိ ကေပ္ပယောဂါ။ စူဋနိ၊ဋ္ဌ။၈။

ကေပရိက္ခာရ (ပု) [ကေ+ပရိက္ခာရ] တစ်ခုသော ပရိက္ခရာ။ မဟာပိ ကွစနိ အန္ဓော ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ကတ္ထစိ ကေပရိက္ခာရေပိ ကိဉ္စနတာ နတ္ထိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။

ကေပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ကေ+ပရိစ္ဆေဒ] (၁) တစ်ခုသော အပိုင်းအခြား။ (တိ)(၂) တူသော-အပိုင်းအခြားရှိသော။ (၁) ဖသ္သော ကော အန္ဓောတိ ဖသ္သော ကေပရိစ္ဆေ-ဒေါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၁၊(-၂၂။) (တိ)(၂) ဒု-ဋ္ဌုလ္လဝါစာ အတ္ထကာမ ဒုဋ္ဌဒေါသ ဘူတာ-ရောစနသိက္ခာပဒါနိတိ သဗ္ဗာနေဝ ဟိ ဣ-မာနိ ကေပရိစ္ဆေဒါနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ၆၊၁၄၉။ ဝဇိရ။၃၃ရ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၂။ သာရတ္ထ၊၃။၉၅။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၄၃။ ဝိမတိ၊၂။၅၃။ ကခါ။ဋီ၊သစ်။၁ရ၂။)

ကေပရိညာ (ထီ) [ကော+ပရိညာ] တစ်ခုကို-တစ်ခုသောတက္ခာရာဂကို-ပိုင်းခြား သိ

ခြင်း။ ဣတ္ထ ပန တိသော ပရိညာ ကေ-ပရိညာ သဗ္ဗပရိညာ မူလပရိညာတိ။ ... ဧဝ္ဝါဒ္ဓါရေ ရသတဏှာယ ပရိညာတာယ ပဠ္ဆကာမဂုဏိကော ရာဂေါ ပရိညာတောဝ ဟောတီတိ အယံ ကေပရိညာ နာမ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၁-၂။ ကေသော တဏှာယ ပရိညာ ကေပရိညာ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၁ ၂။

(လမ်းမငါးသွယ်၌ လုယက်သတ်ဖြတ်နေသော ခိုးသားကို တစ်ခုသောလမ်းမ၌ ဖမ်မိ၍ ဦးခေါင်းဖြတ်လိုက်သော် လမ်းမငါးသွယ်လုံး၌ ဘေးကင်းသကဲ့သို့ ဧဝ္ဝါဒ္ဓါရ၌ဖြစ်သော ရသတဏှာကို ပိုင်းခြား သိလတ်သော် ကာမဂုဏ်ငါးပါး၌ဖြစ်သော ရာဂကို ပိုင်းခြားသိအပ်သည်သာဖြစ်၏။ ဤသို့ တစ်ခုသော တဏှာရာဂကို ပိုင်းခြားသိခြင်းကို "ကေပရိညာ"ဟုခေါ်သည်။)

ကေပရိဒေဝသဒ္ဓ (တိ) [ကေ+ပရိဒေဝသဒ္ဓ] တစ်ခဲနက်သောငိုကြွေးသံရှိသော။ မဟာ-သတ္တော သမ္ဗတ္တော သကလနာဂဘဝန် ကေ-ပရိဒေဝသဒ္ဒံ အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၄၃။

ကေပရိဘောဂ (ပု) [ကေ+ပရိဘောဂ] (၁) တစ်ခုသော-တူသော-သုံးဆောင်ခြင်း။ (တိ) (၂) တူသော သုံးဆောင်ခြင်းရှိသော။ **(၁)** နဟိ သက္ကာ တေန သဒ္ဓိံ ကေပရိဘော-ဂေါ ကာတုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၀။) **(တိ)(၂)** ပဠ္ဆသတာပိ ကေဝဋ္ဋပုတ္တာ... သ-တ္ထာရာ သဒ္ဓိံ အာနေဉ္ဇဝိဟာရသမာပတ္တိ-ဓမ္မပရိဘောဂေန ကေပရိဘောဂါ အဟေ-သုံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၃၁။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၈။)

ကေပရိယာကတ (တိ) [ကေ+ပရိယာကတ] တစ်ခု-တစ်ကြိမ်-တစ်ပတ်-ရစ်ပတ်၍ ပြုအပ်သော၊ (ခါး၌) တစ်ပတ်ရစ်ပတ်အပ်သော (ခါးပန်းကြိုး)။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနိယာ ကေပရိယာကတံ ကာယဗန္ဓနံ။ ဝိ၊၄။၄၅၅။ ကေပရိယာကတန္တိ ကေဝါရံ ပရိက္ခိပနကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁ ၂၉။ ကေပရိယကန္တိ ဣတ္ထ ကေဝါရံ ကဋိယံ ပရိက္ခိပိတ္တာ ကတံ ကာယဗန္ဓနံ ကေပရိယကန္တိ ဒသ္သေန္တော အာဟ "ကေဝါရံ ပရိက္ခိပနက"န္တိ။ ပါစိတ်၊ ယော။၅၃၈။ (ပါစိတ်၊ယော-၌ ကေပရိ-ယက်-ဟု ရှိနေသည်။ ရှေးမြန်မာမူတို့၌ "ကေပရိယာယကတ်"ဟု ရှိသည်၊ "တစ်ကြိမ်ရစ်ပတ်ခြင်းဖြင့်ပြုအပ်သော" ဟု မြန်မာပြန်ရမည်။ စလင်း၊ ဂ်၊သစ်၊၃။၃၁၅။)

ကေပရိယောသာန (တိ) [ကေ+ပရိယော သာန] တူသောပြီးဆုံးခြင်းရှိသော။ ကေန္ဓ-အဗ္ဗောသာန-ကြည့်။

ကေပရိဝေဏ (ပု) [ကေ+ပရိဝေဏ] တစ်ခုတည်းသောပရိဝုဏ်။ ဝေရူပေန ဟိ ဝိသ-ဘာဂပုဂ္ဂလေန ကေဝိဟာရေ ဝါ ကေပရိ-ဝေဏေ ဝါ ဝသန္တေန အတ္ထော နတ္ထိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၄ဖ။ ကေပရိဝေဏေတိ တဿ ဝိဟာ-ရဿ ပရိက္ခေပဗ္ဗတ္တေ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁။

ကေပရိသာ (ထီ) [ကော+ပရိသာ] တစ်ခဲနက်သော ပရိသတ်။ ဣတ္ထန္တရေ ကေပရိသာ၊ အဟောသိ ဓမ္မဒေသနေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၀။

ကေပလ (နာ) [ကေ+ပလ] တစ်ပိုလ်။ ကေ-

ပလ် နာမ ဒသကလဋ္ဌန် ဝဒန်။ ကခ်ါ။ဋီ၊ သစ်။၁၃၉။ (ဇာတ်ဝိသောဓန။၄၈-၌ တစ်ပိုလ်ကို ကျပ်လေးဆယ်-ဟုဆိုသည်။)

ကေပလာပတုမ္မ (ပု) [ကေ+ပလာပတုမ္မ] ဖွဲ့တစ်ဗူး။ အဟံ သဟာယေန ဒိန္နံ ကေ-ပလာပတုမ္မံ ဟရာမိ။ ဇာ၊၆၊၁။၄၉၂။ ((ရှစ်ကွမ်းစားကို တစ်ဗူးဟု ခေါ်သည်။ ယင်းဇာ၊ ၆၊၁-ကြည့်။)

ကေပလာသိက (တိ) [ကေပလာသ+ဣက] တစ်ထပ်-တစ်လွှာ-ရှိသော။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ကေပလာသိကံ ဥပါဟနံ။ ဝိ၊၃။ ၂၇၂။ ကေပလာသိကန္တိ ကေပဋလံ။ ဝိ၊ ၆၊၃။၃၆၆-ရ။ ကေပလာသိကန္တိ ဇတ္ထ ပလာသသဒ္ဒေါ ပဏ္ဏဝါစကော၊ ပဋလံ နာမ ပဏ္ဏံ ဝိယ ဟောတိ၊ တသ္မာ ကေပဋလန္တိ ဝုတ္တံ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၃၅။

ကေပလိဟောဓ (ပု) [ကေ+ပလိဟောဓ] တစ်ခုသော-ကြောင့်ကြစိုက်ဖွယ်-အတားအဆီး-အနှောင့်အယှက်။ တေသု ကေပလိဟော-ဓေပိ သတိ ယသ္မာ အနာမန္တစာရာဒိကံ အာနိသံသံ လဘတိ။ ကခ်ါ။ဋီ၊သစ်။ ၂၇၃။

ကေပလ္လက် (ပု) [ကေ+ပလ္လက်] (၁) တစ်ခုသော-ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေထိုင်နေခြင်း-တင်ပလ္လင်ခွေနေခြင်း။ (၂) တစ်ခုသော-ညောင်စောင်း-သလွန်-ပလ္လင်။ **(၁)** အထ ခေါ ဘဂဝါ ဟောဓိရုက္ခမူလေ သတ္တာဟံ ကေပ-လ္လကေ်နေ နိသီဒိ။ ဝိ၊၃။၁။ ကေပလ္လကေ်-နာတိ သကိမ္မိ အနုဋ္ဌဟိတ္တာ ယထာအ-ဘုဇိတေန ဇကေနေဝ ပလ္လကေ်နေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၃၄။ (-ဥဒါန။ရရ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၉။ ဝဇိရ။၃၉၃။ သာရတ္ထ၊၁။၂၉၂။ သာ ရတ္ထ၊၃။၁၃၃။ ပါစိတ်၊ယော။၁၈၅။) **(၂)** ကောသနေ နိသဇ္ဇံ, ကေပလ္လကေ် သယနံ, ကေတော ဘောဇနန္တိ ဇဝံ သမာနသုခ-ဒုက္ခတံ ပစ္စာသီသတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။

ကေပလ္လက်ဝရဂတ (တိ) [ကေပလ္လက်ဝရ+ဂတ] မြတ်သော တစ်ခုတည်းသော-ထက်ဝယ်ဖွဲ့ ခွေနေခြင်းသို့-တင်ပလ္လင်သို့-ကပ်ရောက်သော၊သူ။ တထာရူပံ ဥတုသပ္ပါယံ ...လဘိတ္တာ ကောသနေ ကေပလ္လက်ဝရ-ဂတော တိဏံ လက္ခဏာနိ အာရောပေ-တ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄ ၂။

ကေပသာဒနိယ (တိ) [ကေပသာဒန+ဣယ] ကေပသာဒနိယ မည်သော၊သူ(ထေရ်)။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေပသာဒနိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၁၈၄။

(ဤကမ္ဘာမှ ပြန်၍ရေသော် ကမ္ဘာ (၁၈၀၀)အထက် အတ္ထဒဿီ မြတ်စွာဘုရား ပွင့်တော်မူသောကာလ၌ နာရဒ မည်သော ရသေ့ဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကို ရှာမှီး လျက် ဘုရားရှင်ထံသို့ သွားရောက်သော အခါ ဘုရားရှင်၏တရားတော်ကို ကြားနာရ သောကြောင့် ကြည်ညိုစိတ်ဖြင့် ဘုရားရှင် အား ရှိခိုးသောကုသိုလ်ကြောင့် ကမ္ဘာ (၁၇၀၀) အထက်၌ "အမိတ္တာပန" မည် သော စကြဝဠတေးမင်းဖြစ်၍ ဂေါတမဘုရား

ရှင်ပွင့်တော်မူသောကာလ၌ "ကေပသာ ဒနိယ"အမည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိလေသည်။ အပ၊၁။၁၈၄-၅။ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၃၃-၌"ပဝိဋ္ဌထေရ"ဟူသော အမည်ဖြင့် ပါရှိသည်။)

ကေပသာဒနိယတ္ထေရ (ပု) [ကေပသာဒနိယ+ထေရ] ကေပသာဒနိယထေရ်။ နာရဒေါ ဣတိ မေ နာမန္တိအာဒိကံ အာယသ္မတော ကေပသာဒနိယတ္ထေရဿ အပဒါနံ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေပဿ (ပုဒ်န) [ကေ+ပဿ] (က) တစ်ခုသောနံပါးအရပ်။ (ခ) တစ်ခုသော-နံပါး-နံတောင်း၊ နံပါးတစ်ဖက်။ **(က)** ဝနသ-ဏ္ဍဿ ကေပဿံ ဆိန္နိသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။ ကေမန္ဒန္တိ ဘာဝနပုံဿကနိဒ္ဒေသော ကေကာ-ကာသံ ကေပဿန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၉၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ တမေဝ ဝိဟာရံ ပစ္စာဂန္တ္မာ တဿ ကေပသ္မေ ဝါ ဥပစာရ-သီမံ အနတိက္ကမိတ္တာ ဝသန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၈။ (-၁၄၄၊၂၅၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။) ကေပသ္မေ ဝါတိ ... ကေသ္မိ ပသ္မေ ဝါ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၃၅။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၀။ ပါစိတ်၊ယော။၄၁၉။) ဥဘောသု ပသ္မေသု ကေပဿံ စေပိ ဖုသန္တော ပ-ဝေသတိ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ ဘာရိ-ယဉ္စိဒံ တွမ္မိ ကေပဿံ ဂဏ္ဍ။ ဝဇိရ။၁၃၉။ သာရတ္ထ၊၂။၁၆၀။ **(ခ)** နိဒ္ဒါဘိဘူတတာယ ကေပဿေန နိပဇ္ဇတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၀။

ကေပဿဆဒနကဂေဟ (ပုဒ်န) [ကေပဿ ဆဒနက+ဂေဟ] တစ်ခုသောနံပါးဖြင့်-အမိုးရှိ-မိုးအပ်-သောအိမ်၊ တစ်ဖက်-အမိုးရှိ-မိုး-သောအိမ်။ အမှုယောဂေါတိ ကေ-ပဿဆဒနကဂေဟံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၂၀။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေပဿစ္ဆ(ဆ)ဒနက (တိ) [ကေပဿ+ ဆဒန+က] တစ်ခုသောနံပါးဖြင့်-အမိုးရှိ-မိုးအပ်-သော၊ တစ်ဖက်-အမိုးရှိ-မိုး-သော။ အမှုယောဂေါ ကေပဿစ္ဆ(ဆ)ဒနကသေ-နာသနံ၊ တဿ ကိရ ကေပဿေ ဘိတ္တိ ဥစ္စတရာ ဟောတိ၊ ဣတရပဿေ နီစာ၊ တေန တံ ကေပဿစ္ဆဒနကံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၃၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၀။ အမှုယော-ဂေါ ကေပဿဆဒနကသေနာသနံ ... ကေပဿဆဒနကံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၆။ အမှုယောဂေါ ကေပဿေန ဆဒနက-သေနာသနံ ... ကေပဿဆဒနကံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၃။

ကေပဿစ္ဆ(ဆ)ဒနကသေနာသန (တိ) [ကေ ပဿဆဒနက+သေနာသန] တစ်ခုသော နံပါးဖြင့်-အမိုးရှိ-မိုးအပ်-သောကျောင်း၊ တစ်ဖက်-အမိုးရှိ-မိုး-သောကျောင်း၊ တစ်ဖက်မိုးကျောင်း။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေပဿယိက (တိ) [ကေပဿ+ကိက။ ယ-လာ။] တစ်ခုသော-နံပါး-နံတောင်း-ဖြင့်သာ အိပ်လေ့ရှိသော၊ နံပါးတစ်ဘက်စောင်း၍သာ အိပ်လေ့ရှိသော၊သူ။ ကေ-ပဿယိကော ဟောတိ။ ဒီ၊၁။၁၅၈။ မဟာ နိ။၃၂၈။ ကေပဿယိကောတိ ကေပ-

သေနေဝ သယတိ။ ဒီဃ၊၁။ ၂၉၄။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၈၁။

ကေပဟာရ (ပု) [ကေ+ပဟာရ] တစ်ခုသော ပဟိုရ်၊ တစ်ချိန်တည်း၊ တစ်ပြိုင်တည်း။ ဒွေပိ ကေပဟာရေနေဝ နု သက္ကာ ဒ-သေတုံ၊ ပုစ္ဆာမိ နံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၃၀။ "အဟံ စူဠပန္ထကော၊ အဟံ စူဠပန္ထကော"တိ ကေ-ပဟာရေနေဝ ဘိက္ခုသဟဿမ္ပိ ကထေတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၂။

ကေပါက (ပု) [ကေ+ပါက] တစ်ခုသော-တစ်ကြိမ်-ဖုတ်ခြင်း။ သစေ ကေပါကေနေဝ သာရုပ္ပေါ၊ ဝဋ္ဋတိတိ ပါကပရိမာဏံ နု ဝုတ္တံ။ ကခ်ါ၊ဋီ။၈၆။

ကေပါဏ (ပု) [ကေ+ပါဏ] တစ်ယောက်သော သတ္တဝါ။ ကေပါဏမ္ပိ ဟိသိတ(စရိယာ။ ၄၁၆။ ဇာ၊၁။ ၂၄၀) နွံ ထွေနွေရေ သဠ်စွဲ ကေ ကုန္ထကိပိလ္လိကပါဏမ္ပိ ဟိသိတံ နာ-ဘိဇာနာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၅။

ကေပါကိ (ပု) [ကေ+ပါကိ] တစ်ခုသောလက်၊ လက်တစ်ဖက်။ စတုသာဂရတောယာနိ၊ ဓာရယိ ကေပါကိနာ။ အပ၊ ၂။ ၂၁၃။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၁၅၄။ (-ဇာ၊ ၂။၁၈၂။)

ကေပါတိ (ထီ) [ကော+ပါတိ] တစ်ခုသောခွက်။ သာ "ပိတရာ သဒ္ဓိ ဘုဉ္ဇိဿာမိ"တိ ကေ-ပါတိယံ ဟတ္ထံ ဩတာရေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၄၈။ ဘတ္တသ ကေပါတိ(အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၀)တိ ကေပါတိပူရံ ဘတ္တံ။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၂၃၂။

ကေပါတိပူရ (တိ) [ကေပါတိ+ပူရ] ခွက်တစ်ခု အပြည့်ဖြစ်သော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေပါတိပူရကမတ္တ (တိ) [ကေပါတိပူရက+ မတ္တ] ခွက်တစ်ခုပြည့်ရုံမျှရှိသော။ သဗ္ဗော ပါယာသော ကေပါတိပူရကမတ္တောဝ အ-ဟောသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၁။

ကေပါဒ (ပု) [ကေ+ပါဒ] တစ်ခုသောခြေ၊ ခြေ-တစ်ဖက်-တစ်ချောင်း-တစ်လှမ်း။ ကေပါဒေန တိဋ္ဌန္တော၊ ဓမ္မမေဝါနုသာသတိ။ ဇာ၊၁။၁၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄။) အတ္တနာ ရုစိတမဂ္ဂံ ကေ-ပါဒံ အတိက္ကာမေတိ။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။၁၉၉။

ကေပါဒက (ပု) [ကေ+ပါဒက] တစ်ခုသောခြေ၊ ခြေ-တစ်ဖက်-တစ်ချောင်း။ ဣမသ္မိံ ဒေဝ-လောကေ ကေပါဒကေန ဝိယ တိဋ္ဌသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၄။

ကေပါဒကပိဋ္ဌ (နာ) [ကေပါဒက+ပိဋ္ဌ] တစ်ခု သောခြေပွတ်အင်းဟျင်။ ပိဋ္ဌကာ ကေပါဒပိဋ္ဌ ... ဂရုဘက္ကံ ဟောတိ။ ဝိ၊သင်္ခ၊ဟ။၃၀ရ။

ကေပါဒခဠ (တိ) [ကေပါဒ+ခဠ] ခြေတစ်ဖက် ခွင်သော၊သူ။ ခဠောတိ ကေပါဒခဠော ဝါ ဥဘယပါဒခဠော ဝါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ရ၆၊၃ ၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃ရ၇။

ကေပါလိဖုလ္ဟ (တိ) [ကေ+ပါလိဖုလ္ဟ] တစ်ခဲ နက်ထက်ဝန်းကျင် (ပန်း)ပွင့်သော၊ တစ်ခဲ နက် ပင်လုံးကျွတ်ပွင့်သော။ တသ္မိံ သမ-ယေ မူလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အဂ္ဂသာခါ သဗ္ဗံ ကေပါလိဖုလ္ဟံ အဟောသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊

၁။၆၃။ ဇာ၊၆၊၁။၆ ၂။ သမ္ဘပါလိဖုလ္လ—သီ၊ ဌီ၊သစ်၊၁။၁၉၃-လည်းကြည့်။

ကေပါဝုရက (နာ) [ကေ+ပါဝုရက] (၁) တစ်ခုသော ခြုံထည်။ (တီ)(၂) တစ်ခုတည်းသော ခြုံထည်-စောင်-ရှိသော၊သူ။ **(၁)** နာနတ္ထရကေ ကေပါဝုရကေ။ ဝိ၊၂။၃၀၀။ **(တီ)(၂)** ကေပါဝုရကာပိ တုဝ ဌေန္ဓိ။ ဝိ၊ ၁။၂၇၄။ ဝိ၊၄။၂၃၊၂၆၁၊၂၈၄။

ကေပါသ (ပု) [ကေ+ပါသ] တစ်ခုသော-ကျော့ကွင်း-ကွင်း။ ကေပါသကဂဏ္ဌိ-ကြည့်။

ကေပါသက (ပု) [ကေ+ပါသ+က] တစ်ခုသော-ကျော့ကွင်း-ကွင်း-ရှိသော။ ကေ-ပါသကဂဏ္ဌိ-ကြည့်။

ကေပါသဂ္ဃဟက (နာ) [ကေပါသ+ဂဟက] ကေပါသ-သဒ္ဒါ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေပါသကဂဏ္ဌိ (ထီ) [ကေပါသက+ဂဏ္ဌိ] တစ်ခုသော-ကျော့ကွင်း-ကွင်း-ရှိသော အထုံး။ ကေပါသကဂဏ္ဌိ မောစေန္ဓိ ဝိယ ... ပဠဲ ဝိယ ... ဇမ္ဗုမာနာ။ မ၊ဌ၊၂။၂၅၈။ ဇကော ဝေ ပါသော ဇတိသာတိ ကေပါသကာ၊ ဂဏ္ဌိ။ ... ကေပါသဂ္ဃဟဏ် ဝိယ ... ...

ကေပိဏ္ဍပါတဒါန (နာ) [ကေပိဏ္ဍပါတ+ဒါန] ဆွမ်းတစ်နပ်အလှူ။ ကေပိဏ္ဍပါတဒါနသို့ဥ ကောဝ စေတနာ ဒွေ ပဋိသန္ဓိယော နဒေတိ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၄၈။ (-အံ၊ဌ၊၁။၁၄၆။)

ကေပိဏ္ဍပါတဒါယက (တိ) [ကေပိဏ္ဍပါတ+ဒါယက။ ထီ-၌ ကေပိဏ္ဍပါတဒါယိကာ။] ဆွမ်း-တစ်နပ်-တစ်ထပ်-လှူခဲ့သော၊ ကေ-ပိဏ္ဍပါတဒါယိကာမည်သော၊သူ။ ဣတ္ထံ သုဒံ ကေပိဏ္ဍပါတဒါယိကာ ဘိက္ခုနီ ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၂။၁၉၂။

(ဤဘိက္ခုနီမ သည် (၉၁)ကမ္ဘာထက်၌ ဗန္ဓုမာမင်း၏မိဖုရားဖြစ်၍ " ငါပြုအပ်ဘုံ-သောကုသိုလ်မရှိ၊ အပါယ်ငရဲသို့လားရတော့-မည်"ဟု ကြံစည်မိသောကြောင့် ရဟန်း-တစ်ပါးအား ဆွမ်းတစ်သပိတ်ကို အဝတ်-သက်နှံ:တစ်စုံဖြင့် ဖုံ:အုပ်လျက် လှူဒါန်:ခဲ့-လေသည်၊ ထိုကုသိုလ်ကြောင့် အပါယ်သို့-မလား:ရောက်မူ၍ တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌-နတ်မိဖုရား:ဖြစ်ခြင်:၊ စကြဝတေ:မင်:၏-မိဖုရား:ဖြစ်ခြင်: စသောအကျိ:တို့ကိုခံစား:ရ-လျက် ဤဘုရား:ရှင်ပွင့်တော်မူသော အခါ၌-"ကေပိဏ္ဍပါတိကဒါယိကာ" အမည်ဖြင့်-ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိလေသည်။ အပ၊-၂။ ၁၉၁-၂။)

ကေပိဏ္ဍပါတဒါယိကာ (ထီ) အထက်ပုဒ်ကြည်။

ကေပိဏ္ဍာဝသေသ (တိ) [ကေပိဏ္ဍ+အဝ-သေသ] တစ်ခုသောအင်္ဂတေမြေစိုင်ခဲလျှင်-(လိမ်:ကျဉ်ရန်) အကြွင်:အကျန်ရှိသော။ ကော ကေပိဏ္ဍာဝသေသံ ကတ္တာ ဌ-ပေတိ၊ အညော တံ ဒိသ္မာ "ဒုက္ခဋ် ဣဒ"န္တိ-ဝတ္တာသိသေန လိမ္ဗတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၅ရ။

ကေပိဏ္ဍိတ (တိ) [ကေ+ပိဏ္ဍိတ။ ကေပိဏ္ဍ+-ဣတ] တစ်ခု-တစ်စု-တည်: ပေါင်:စုအပ်-သော၊ တစ်လုံ:တစ်စည်:-တစ်ပေါင်:တစ်-စည်:-တည်:ဖြစ်သော။ တစ်ပေါင်:တစ်စု-တည်:၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ ဓာတု-အာဝေဏိကာ နတ္ထိ၊ သရီရံ ကေပိဏ္ဍိတံ။ အပ၊၁။ရ၈။ အပ၊၂။၁ရ၉။ အဓိဋ္ဌာနဗလေန-သကလသရီရဓာတု ကေဃနသိလာမယ-ပဋိမာ ဝိယ ကေမေဝ အဟောသိ။ အပ၊-ဌ၊၂။ ၂၉၉။

ကေပိတိက (တိ) [ကေပိတု+ဣက] တစ်ဦ:-တည်:သော-တူသော-ဖခင်ရှိသော၊ အဖေ-တူ (အမေကွဲ) ဖြစ်သော၊သူ။ တေ ကိရ ရေဏုဿ ကေပိတိကာ ကနိဋ္ဌဘာတာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။ ၂၅၄။ ကေပိတိကာ ဝေမာတုကာ-ကနိဋ္ဌဘာတရော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၂၆။ (-ဒီ၊ဌ-၂။၁ဝ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁။)

ကေပိတိကဘာတု (ပု) [ကေပိတိက+ဘာတု] အဖေတူ(အမေကွဲ) ဖြစ်သော ညီ။ ကာသိ-ရာဇာတိ ကာသိနံ ရာဇာ၊ ပသေနဒိဿ-ကေပိတိကဘာတာ သေ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄ဝ၁။ ကောသလရညော ကေပိတုကဘာတုနံ-ဘဒ္ဒဝဂ္ဂိယထေရာနံ တေ အဓိဝစနံ။ ဝိ၊ဌ-၃။၃ရ၈။ ကော ပိတု ကေသ္ဓ ကေ-ပိတုကာ၊ တေ စ ကေ ဘာတရော ကေပိ-ကေပိတုကဘာတရော။ ပါစိတ်၊ယော။၃ဖ၀။

ကေပိတု (ပု) [ကေ+ပိတု] တစ်ဦ:တည်:သော

ဖခင်။ နိယကောတိ အဗ္ဗတ္တိကော ကေပိ-
တရာ ဇာတော၊ ကေမာတုကောတိ ကေ-
မာတရာ ဇာတော။ ဇာ၊ဌ၊ဖ။၂၉၅။ (နိတိ၊
ပဒမာလာ။၁၈ဖ-လာ ယင်းပါဠိ၌ "ကေပိ-
တရော ကေမာတုယာ ဇာတော"ဟု ရှိသည်။
"တစ်ဦးတည်းသောဖခင်ရှိသူ၊ ဖခင်တူသူ"ဟု
ပြန်ဆိုရမည်။)

ကေပိတုက (တိ) [ကေ+ပိတု+က] တစ်ဦး
တည်းသော-တူသော-ဖခင်ရှိသော၊ အဖေ
တူ(အမေကွဲ) ဖြစ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည်။

ကေပိတုကဘာတု (ပု) [ကေပိတုက+ဘာတု]
အဖေတူ(အမေကွဲ) ဖြစ်သော ညီ။ ကော-
သလရညော ကေပိတုကဘာတူနံ ဘဒ္ဒ-
ဝဂ္ဂိယထေရာနံ ဇတေ အဓိဝစနံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။
၃ရရ။ ကော ပိတု ဇေတသန္တိ ကေ-
ပိတုကာ၊ တေ စ တေ ဘာတရော စေတိ
ကေပိတုကဘာတရော။ ပါစိတ်၊ယော။၃ဖ၀။

ကေပိတုပုတ္တ (ပု) [ကေပိတု+ပုတ္တ] တစ်ဦး
တည်းသောဖခင်၏သား၊ အဖေတူ (အမေ
ကွဲ) သား။ အတီတေ ကိရ ဗောဓိသတ္တော
ကနိဋ္ဌဘာတာ စ ကေပိတုပုတ္တာ အဟေသုံ။
အပ၊ဌ၊၁။၁၃၅။ (-ဥဒါန၊ဌ။၁၅၀။)

ကေပိဋ (နာ) [ကေ+ပိဋ] တစ်ခုသော အင်းပျဉ်။
မနောဒ္ဓါရိကသညာ ပန ကေမဋ္ဌေ ဝါ
ကေပိဋေ ဝါ နိသီဒိတ္တာပိ အညံ စိန္တေန္တံ
...ဇာနိတဗ္ဗတော သုခုမာ။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၁၉။

ကေပိဋကဌာန (နာ) [ကေပိဋက+ဌာန] တစ်ခု
သောအင်းပျဉ်၏တည်ရာဌာန၊ အင်းပျဉ်
တစ်နေရာစာ။ မဋ္ဌဌာနေ အပ္ပဟောန္တေ
ကေပိဋကဌာနဝသေန ဒါတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဌ၊၄။ဖ၆။

ကေပုဂ္ဂလ (ပု) [ကေ+ပုဂ္ဂလ] (၁) တစ်ယောက်
သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ (ရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ-
စသည်)။ (၂) တစ်ပါးတည်းဖြစ်သော-အတု
မရှိသော-အမြတ်ဆုံးသော-ထူးမြတ်သော
ဂုဏ်တော်ရှိတော်မူသော-အတုမရှိသော
ဘုရားတို့နှင့်သာ တူတော်မူသော-ပုဂ္ဂိုလ်
(မြတ်စွာဘုရား)။ (၃) ကေပုဂ္ဂလဝဂ်။

(၁) ကေပုဂ္ဂလဿ ဘိက္ခဝေ ကပ္ပံ
သန္ဓာဝတော သံသရတော သိယာ ဝေ
မဟာအဋ္ဌကထာ်လော။ သံ၊၁။ ၃၉၂။ ဣတိ
ဝုတ်။ ၂၀ဖ။ ကေပုဂ္ဂလောတိ ကေသတ္တာ။
ဣတိဝုတ်၊ဌ။၈၀။ ဒီဃဘာဏကာ ဒီဃ-
ဒဿ ပန ဂဏ္ဍ, ကေပုဂ္ဂလဿ ဝါ
သန္ဓာ်။ ဝိ၊ဌ၊၁။ ၂၉ဖ။ (-သာရတ္ထ၊၁။ ၂၀ရ။)

(၂) ကေပုဂ္ဂလော ဘိက္ခဝေ လောကေ
ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဗဟုဇနဟိတာယ ...။
ကတမော ကေပုဂ္ဂလော? တထာဂတော
အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ အံ၊၁။ ၂၁။ ဝိ၊ဌ၊
၁။ ၂၁။ မ၊ဌ၊၁။၁၄။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။၁ ၂၉။ ကေ-
ပုဂ္ဂလောတိ ကော ပုဂ္ဂလော၊ ကောတိ
ဒုတိယာဒိပဋိက္ခေပတ္ထေ ဂဏနပရိစ္ဆေဒေ၊
... ဣတိ ကော စ သော ပုဂ္ဂလော
စာတိ ကေပုဂ္ဂလော။ ကေနဋ္ဌေန ကေ-
ပုဂ္ဂလော? အသဒိသဋ္ဌေန ဂုဏဝိသိဋ္ဌဋ္ဌေန
အသမသမဋ္ဌေနာတိ။ အံ၊ဌ၊၁။ရ၄-ရ၅။
ကေပုဂ္ဂလောတိ အဂ္ဂပုဂ္ဂလော။ ပဋိသံ၊
ဂ်။ ၂ရ၈။ (-အံ၊ဋီ၊၁။၁ ၂ ၂။)

(၃) ကေပုဂ္ဂလဿာတိ ကေပုဂ္ဂလ-ဝဂ္ဂဿ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၂၀။ (ယင်း ဋီကာ၏ သံဝဏ္ဏေတမ္ဘုဖြစ်သော အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၁-၌ "ကေပုဂ္ဂလဝဂ္ဂဿ" ဟု ရှိသည်။)

ကေပုဂ္ဂလပဋိဝိသ (ပု) [ကေပုဂ္ဂလ+ပဋိဝိသ] တစ်ယောက်သောပုဂ္ဂိုလ်၏-အဖို့အစု-ဝေစု။ ဘိက္ခုနဿ ဘိက္ခုနီနဿ တုယ္ဘဿ စေတိယ-ဿာစာတိ ဇေ၀ ဝုတ္တောပိ စေတိယဿ ကေ-ပုဂ္ဂလပဋိဝိသော လဗ္ဘတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၃။ (-ကခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၉၈။)

ကေပုဂ္ဂလဝိသယ (တိ) [ကေပုဂ္ဂလ+ဝိသယ] တစ်ယောက်သောပုဂ္ဂိုလ်လျှင်အရာရှိသော။ စတုက္ကံ နီဟရိတ္တာ ဌပေသိတိ ဘေ္ဓ ကေ-ပုဂ္ဂလဝိသယတာယ ဧကောပိ အနာပတ္တိ-ဝါရော ... "စတုက္ကံ"န္တိ ဝုတ္တော။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၄၃။

ကေပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာန (တိ) [ကေပုဂ္ဂလ + အဓိ-ဋ္ဌာန] တစ်ယောက်သောပုဂ္ဂိုလ်လျှင် တည်ရာ-ရှိသော။ တေန ဘဂဝါ တေ ဘိက္ခု သ-န္ဓာယ ကေပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနာယ ဒေသနာယ "ကရကီယမတ္ထကုသလေနာ"တိ အာဟ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၂၀၃။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆၉။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၃၃၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၅။)

ကေပုစ္ဆာ (ထီ) [ကော+ပုစ္ဆာ] တစ်ခုသော အမေး ပုစ္ဆာ။ ဝိ၀ါဒေါ ဝိ၀ါဒါဓိကရဏန္တိ ... ကေပုစ္ဆာ။ ဝ၀ိရ။၅ ၂၀။

ကေပုဋ္ဌ (ပု) [ကေ+ပုဋ္ဌ] တစ်ခုသော (တရား) အစု။ သဟ-သဒ္ဓေါ ပန ကေပုဋ္ဌေ ဥပ္ပါ-ဒတော ယာ၀ ဘဂ်ါ သဟေတုကာနံ ဟေတူဟိ သမာနဒေသဂဟဏာနံ ဟေတု-အာဒိသဗ္ဗာ၀ ဒီပေတိ။ မူလဋီ၊၁။၄၉။

ကေပုဋ္ဌ (ပုဂ်) [ကေ+ပုဋ္ဌ] (နှာခေါင်း၏) တစ်ခုသော အဖု၊ နှာခေါင်း တစ်ဖက်။ နှာသစ္ဆိန္နောတိ ယဿ အဇပဒကေ ဝါ အဂ္ဂေ ဝါ ကေပုဋ္ဌေ ဝါ ယတ္ထ ကတ္ထစိ နာသာ ဆိန္နာ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၈။

ကေပုဏ္ဏရိက (တိ) [ကေ+ပုဏ္ဏရိက] ကေ-ပုဏ္ဏရိကမည်သော။ (က) ကေပုဏ္ဏရိက-မည်သောအရံ။ (သရက်ဖြူပင်တစ်ခုသာ-ရှိသောအရံ။) (ခ) ကေပုဏ္ဏရိကမည်သော (ဥယျဉ်)။ (ဂ) ကေပုဏ္ဏရိက မည်သော-ဆင်။ (နံရိုးတို့၏အထက်၌ ထန်းလက်-ပမာဏ အဖြူရောင်ရှိသော ဆင်။) (ဃ) ကေပုဏ္ဏရိကမည်သော၊သူ (ထေရ်)။

(က) တေန ခေါ ပန သမယေန ဝစ္ဆဂေါတ္တော ပရိဗ္ဗာဇကော ကေပုဏ္ဏရိကေ-ပရိဗ္ဗာဇကာရာမေ ပဋိ၀သတိ။ မ၊၂။၁၄၈။ ကေပုဏ္ဏရိကေတိ ပုဏ္ဏရိကော ဝုစ္စတိ-သေတမ္ဗရကော၊ သော တသ္မိံ အာရာမေ-ဇကော ပုဏ္ဏရိကော အတ္ထိတိ ကေပုဏ္ဏ-ရိကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆။

(ခ) တေန ခေါ ပန သမယေန-သက္ကော ဒေ၀ါနမိန္ဒော ကေပုဏ္ဏရိကေ-ဥယျာနေ ... ပရိစာရေတိ။ မ၊၁။၃၁၉။ (ဂ) တေန ခေါ ပန သမယေန ရာဇာ-ပသေနဒိ ကောသလော ကေပုဏ္ဏရိကံ-နာဂံ အဘိရုဟိတ္တာ။ မ၊၂။၃၁၄။ ကေပုဏ္ဏ-

ရိုက် နာဂန္တိ ဝေ်နာမက် ဟတ္ထိ၊ တသ ကိရ ဖာသုကာနံ ဥပရိ တာလဖလမတ္တံ ပဏ္ဏရဋ္ဌာနံ အတ္ထိ၊ တေနသ ကေပုဏ္ဏရီ-ကောတိ နာမံ အကံသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၈-၉။

(ဃ) ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေ-ပုဏ္ဏရီကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၂၆၉။ (လွန်လေပြီး သော(၉၄)ကမ္ဘာထက်၌ "ရောမသ" ဘုရား ရှင်အား ပုဏ္ဏရိက်ကြာ (ကြာတံဆိပ်၊ ကြာ ဖြူ) ပန်းကို လှူဒါန်းခဲ့သော ကောင်းမှု ကြောင့် "ကေပုဏ္ဏရီက"အမည်ဖြင့် ရဟန္တာ အဖြစ်သို့ရောက်သော မထေရ် ဖြစ်သည်။)

ကေပုဏ္ဏရီကသည်တ (တိ) [ကေပုဏ္ဏရီက+ သည်တ] ကေပုဏ္ဏရီကဟု-မှတ်သား-သိ-သမှတ်-အပ်သော။ တတ္ထာတိ ကေပုဏ္ဏ-ရီကသည်တေ ပရိဗ္ဗာဇကာရာမေ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၉၁။

ကေပုတ္တ (ပု) [ကေ+ပုတ္တ] (၁) တစ်ယောက် တည်းသောသား။ (တိ)(၂) သားတစ်ယောက် ရှိသော၊သူ။ **(၁)** ယထာပိ ကေပုတ္တသ္မိံ၊ ပိယသ္မိံ ကုသလီ သိယာ။ ထေရ။၂၂ရ။ ဧ-ကပုတ္တသ္မိန္တိ ပုနာတိတိ စ ကုလဝံသံ တာ-ယတီတိ စာတိ ပုတ္တော၊ အတြဇာဒိ-ဘေဒေါ ပုတ္တော။ ဧကော ပုတ္တော ကေ-ပုတ္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁ရ။ (-မ၊၂။၃၀၉။ သံ၊၁။၁ရ၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။ ၁၂ရ။) **(၂)** နဟိ နူနိမသ သမဏသ၊ ဝိဓဝါ သတ္တမီတရော၊ ကေပုတ္တာ ဒုပုတ္တာ စ။ သံ၊၁။၁ရ၂။

ကေပုတ္တက (ပု) [ကေပုတ္တ+က] (၁) တစ်ယောက်တည်းသော သား-လေး-ငယ်။ (တိ)(၂) တစ်ယောက်တည်းသော သားရှိ သော၊သူ။ **(၁)** တွံ ခေါသိ တာတ သုဒိန္န အမှာကံ ကေပုတ္တကော ပိယော မနာပေါ။ ဝိ၊၁။၁၄။ (-မ၊၂။၂၄၆။ သံ၊၁။၉၃။ ဥဒါန။ ၉၂။) ကေပုတ္တကောတိ ဧကောဝ ပုတ္တ-ကော၊ ... ဣတ္ထ စ "ကေပုတ္တော"တိ ဝတ္တဗ္ဗေ အနုကမ္ပဝသေန "ကေပုတ္တကော"တိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၁။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၅။) **(တိ)(၂)** အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ကေပုတ္တကမြဟွဒတ္တ (ပု) [ကေပုတ္တက+မြဟွ ဒတ္တ] တစ်ယောက်တည်းသောသားရှိသော မြဟွဒတ်၊ ကေပုတ္တကမြဟွဒတ်(မင်း)။ ဗာ-ရာဏသိယံ (ကိရ) ကေပုတ္တကမြဟွဒတ္တော နာမ ရာဇာ အဟောသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၅။

ကေပုတ္တကသုတ္တ - သာဝတ္ထိပြည် ဇေတဝန် ကျောင်းတော်၌ ဘုရားရှင် သီတင်းသုံး နေ တော်မူစဉ် ဥပါသကာတစ်ဦး၏ တစ် ယောက်တည်းသောသား ကွယ်လွန်သဖြင့် သခ္ချိုင်းသို့ လိုက်ပါပို့ဆောင်ကြသော ဥပါသကာတို့သည် သခ္ချိုင်းမှအပြန်တွင် ဝတ်ဆင်ထားသော အဝတ်နှင့်တကွ ရေချိုး လျက် အဝတ်စိုဖြင့်ပင် နေ့တောတော်၌ ဘုရာရှင်ထံ ချဉ်းကပ်ကြကုန်၏၊ ဘုရား ရှင်က မေးတော်မူသဖြင့် အကြောင်းစုံကို လျှောက်ထားသောအခါ ဘုရားရှင်က "ချစ် ခင်နှစ်သက်အပ်သော ခန္ဓာစသည်တို့၌

တပ်မက်သူ နှတ်လူအပေါင်းတို့သည် ဆင်းရဲကုန် ဆုတ်ယုတ်ကုန်လျက် သေမင်း အလိုသို့ လိုက်ကြရကုန်၏" စသည်ဖြင့် ဥဒါန်းကျူးတော်မူသည်ကို ပြဆိုသော သုတ်ဖြစ်သည်။ ဥဒါန်။၉၃-၄၊ ဥဒါန်ဋ္ဌ။၁၀၅-ရ။

ကေပုတ္တပသူတာ (ထီ) [ကေပုတ္တ+ပသူတာ] တစ်ယောက်သောသား-သားတစ်ယောက်-ဖွားပြီးသောမိန်းမ။ ကေပုတ္တပသူတာဟံ၊ ဒုတိယော ကုစ္ဆိယာ မမ။ အပ၊၂။၂၃၈။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၁ရ။

ကေပုတ္တိကာ (ထီ) [ကေပုတ္တ+ဏ္ဍက+အာ (ဏ္ဍတ္ထီပစ္စည်း)] တစ်ယောက်တည်းသောသား-သားတစ်ဦးတည်း-သာရှိသောမိန်းမ။ ကေပုတ္တိကာ နာရီ (ပိယံ) ကေပုတ္တကံ ... ရက္ခတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၀၂-၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁ရ၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂ရ။

ကေပုပ္ပ (နာ) [ဧက+ပုပ္ပ] ပန်းတစ်ပွင့်။ ကေပုပ္ပံ စဇိတ္ဝာန၊ အသိတိဝဿကောဋိယော။ ထေရ။ ၂၄၀။ (-အပ၊၁။၂ရ၁။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၈၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၂။ အနုဋီ၊၁။၁၃၅။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၂၉၁။) ကေပုပ္ပန္တိ ဧကံ ကုသုမံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။

ကေပုပ္ပိယ (တိ) [ကေပုပ္ပ+ဏ္ဍယ] ပန်းတစ်ပွင့်လျှခဲ့ဘူးသော၊ ကေပုပ္ပိယမည်သော၊သူ။ ဏ္ဍတ္ထံ သုဒ် အာယသ္မာ ကေပုပ္ပိယော ထေရော ဏ္ဍမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၂ရ၂။

(ဤကမ္ဘာမှ (၉၁)ကမ္ဘာထက်၌ မြေဘုတ်ဘီလူးဖြစ်စဉ် ဘုရားရှင်အား ပန်းတစ်ပွင့် လှူဘူးသော ကုသိုလ်ကြောင့် အပါယ်မလားဘဲ ဤဘုရားရှင်လက်ထက်၌ "ကေပုပ္ပိယ"အမည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သောမထေရ် ဖြစ်သည်။)

ကေပုရိသ (ပု) [ကေ+ပုရိသ] (က) ယောကျ်ားတစ်ယောက်။ (ခ) လင်ယောကျ်ား တစ်ယောက်။ **(က)** သန္ဓိကေ စ မေ အာဝုဓ-ဟတ္ထာ ကေပုရိသောပိ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃ရ။ **(ခ)** အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကေပုရိသနိဿိတ (တိ) [ကေပုရိသ+နိဿိတ] လင်ယောကျ်ားတစ်ဦးတည်း-၌-ကို-သာ လျှင် မှီသော၊သူ။ ပုဗ္ဗေ ဒါနဝရက္ခသာ ဂိလိတ္ထာ ကုစ္ဆိနာ ပရိဟရန္တာပိ မာတုဂါမံ ရက္ခိတုံ ကေပုရိသနိဿိတံ ကာတုံ နာ-သက္ခိသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀၁။

ကေပုရိသသန္ဓာရကီ (ထီ) [ကေပုရိသ+သန္ဓာရက+ဏ္ဍီ (ဏ္ဍတ္ထီပစ္စည်း)] ယောကျ်ားတစ်ယောက်ကိုသာတင်ဆောင်နိုင်သော (လှေ)၊ တစ်ယောက်စီးလှေ။ ယထာ မဟာရာဇ နာဝါ ကေပုရိသသန္ဓာရကီ ဘဝေယျ။ မိ လိန္ဒ။ ၂၁၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃ဖ၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၅။

ကေပုရိသာရုဋ္ဌကဟတ္ထိ (ပု) [ကေပုရိသာ ရုဋ္ဌက+ဟတ္ထိ] ယောကျ်ားတစ်ယောက်စီးသော ဆင်။ ကေမေကန္ဓိ ... အန္ဓမသော ကေပုရိသာရုဋ္ဌကဟတ္ထိမ္ပိ ကေမ္ပိ သရဟတ္ထံ ပုရိသံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅။ (-ကခ်ီ၊ဋီ။၉ဖ။ ကခ်ီ၊ ဋီ၊သစ်။၄၀၁။)

ကေပုရိသိကာ (ထီ) [ကေပုရိသ+ဣက+အာ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)] လင်ယောက်ျားတစ်ဦးတည်း သာရှိသော- လင်ယောက်ျားတစ်ဦးတည်း ကသာပိုင်ဆိုင်သော-မိန်းမ။ ဂဗ္ဘတော ပဌာယေက် မာတုဂါမ် ရက္ခိတ္တာ တံ ဝယ-ပတ္တံ ဝယေ ဌပေတ္တာ ကေပုရိသိကံ ကတ္တာ ဂါဠ္ဠ အာရက္ခံ သံဝိဒဟိတ္တာ။ ဇာ၊ ဌ၊၁။၃၀၈။

ကေပူ၀ (ပု) [ကေ+ပူ၀] မုံ့တစ်ခု။ ဒုတိယ-ဒိ၀သတော ပဌာယ ကေပူ၀မ္ပိ နိ အဒါသိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၅၅။

ကေပေါက္ခရ (ပု) [ကေ+ပေါက္ခရ] တစ်ခုသောမျက်နှာ၀ရှိသောစည်၊ မျက်နှာတစ်ဖက်သားရေကြောက်သောစည်၊ တစ်ဖက်ပိတ်စည်။ (မဂ်လာစည်တော်။ ဇာ၊ဋီ။) ၀ါဒန္တု ကေပေါက္ခရာ။ ဇာ၊၂။၁၅၄၊(-၃ရ၁။) ကေ-ပေါက္ခရာတိ ကေမုခဘေရိယော။ ဇာ၊ဌ၊ ၆။၂၆။ ကေပေါက္ခရာတိ ကေကိဘေရိယော။ ဇာ၊ဋီ။ ကေပေါက္ခရာတိ...မဂ်လဘေရိ-ယော။ ဇာ၊ဋီ။

ကေပေါက္ခရကီ (ထီ) [ကော+ပေါက္ခရကီ] တစ်ခုသော-ရေကန်-လေးထောင့်ကန်။ စတုရာသီတိပေါက္ခရကီသဟဿာနိ ကေ-ပေါက္ခရကီယာ နိဿန္ဒေန နိဗ္ဗတ္တာနိ။ ဒီ၊ ဌ၊၂။၂၂ရ။ (-စရိယာ၊ဌ။၄၂။)

ကေပေါရိသ (တိ) [ကေ+ပေါရိသ] ယောက်ျား တစ်ယောက်ပမာဏ-တစ်သူအတိုင်း အ-ရှည်-ရှိသော။ ဆာယာ မေတဗ္ဗာတိ ကေ-ပေါရိသာ ၀ါ ဒ္ဝိပေါရိသာ ၀ါတိ ဆာယာ မေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၁၆။ ကေပေါရိသာ ၀ါတိအာဒိ သတ္တာနံ သရီရစ္ဆာယံ ပါဒေဟိ မိနိတ္တာ ဇာနနပ္ပကာရဒဿနံ။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၃၈၊ ကေပေါရိသာတိ ဌေ ပေါရိသ-သဒ္ဒေါ ဥပရိ ဝိတ္ထတေ ဘုဇပမာဏော စ ပေါသပမာဏော စ ၀တ္တတိ။ ပုရိသဿ ပ-မာဏာ ပေါရိသာ။ ပမာဏတ္ထေ ဏပစ္စယော။ ပါစိတ်၊ယော။၂ရရ။

ကေပ္ပကာရ (ပု) [ကေ+ပကာရ] (၁) တစ်ခုသော အပြား။ (တိ)(၂) တစ်ခုတည်းသော အပြားရှိသော၊ တစ်မျိုးတည်းဖြစ်သော။ **(၁)** ကေ၀ိဓေနာတိ ကေပ္ပကာရေန ကေ-ကောဌာသေန ၀ါ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃ရ၉။ **(တိ)(၂)** တဿ ကေပ္ပကာရဿ ပါကဋဿ ပရိစ္ဆေဒိကာ တံသဟိတဒ္ဓါရာလမ္ဗဏ-ပ၀တ္တာ ... သန္ဓတိ ဘ၀ိတုံ အရဟတိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၅၉။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၈။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။ရ၂။)

ကေပ္ပဋိ၀ေ၀ -ကေပ(ပ္ပ)ဋိ၀ေ၀-ကြည့်။

ကေပ္ပဒေသ (ပု) [ကေ+ပဒေသ] တစ်ခုသော အစိတ်၊ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ။ သစေ မဟ-တော ပိဋ္ဌိပါသာဏသ ကေပ္ပဒေသံ အန္ဓော သိမာယ ကတ္တုကာမာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၁၉။ (-ကခ်ိ၊ဋီ၊သစ်။၃၁၉။) ကေ-ဒေသ-လည်းကြည့်။

ကေပ္ပဘာနိရောဓ (ပု) [ကေပ္ပဘာ+နိရောဓ] တစ်ခုသောအရောင်အလင်း၏ ချုပ်ခြင်း။ အညမည် သံသဋ္ဌပ္ပဘာနံ ဒီပါနံ ကေ-ပ္ပဘာနိရောဓေပိ ဣတရိဿာ ဌာနံ ဝိယ။ ၀ဇိရ။၁၁၅။

ကေပွဘာသမုဒယ (ပု) [ဧက+ပဘာသမုဒယ] တစ်ခဲနက်သော အရောင်အပေါင်း။ သ-ဇောတိဘူတန္တိ သမန္တတော ဥဋ္ဌိတာဟိ ဇာလာဟိ ကေပွဘာသမုဒယဘူတံ။ အံ၊ ဌီ၊၃။၁၉ဖ။

ကေပွမာဏ (တိ) [ဧက+ပမာဏ] တူသော-ပမာဏ-အတိုင်းအရှည်-ရှိသော။ မဟာ-ပုရိသဿ ပန စတသော ဟတ္ထဂုံလိယော ပဌမိ ပါဒဂုံလိယော ကေပွမာဏာ ဟောန္တိ။ ဒီ၊၁။၂။၃၇-ဓ။ ကေပွမာဏာတိ ဒီဃတော သမာနပွမာဏာ။ ဒီ၊ဌီ၊၂။၁ဖ။ (-မ၊ဌီ၊၃။၁၇၃။)

ကေပွမာဏာယုက (တိ) [ကေပွမာဏ+အာယု+က] တူသောပမာဏရှိသော အသက်ရှိသော၊ သက်တန်းတူသော၊သူ။ သက္ကော ဒေဝရာဇာ အနာထပိဏ္ဍိကော ဂဟပတိ ဝိသာခါ မဟာဥပါသိကာတိ တယောပိ ဣမေ ကေပွမာဏာယုကာ ဧဝ။ ဒီ၊၁။၂။၃၃၂။

ကေပွယောဂ -ဧကပ(ပွ)ယောဂ-ကြည့်။

ကေပွယောဇန (တိ) [ဧက+ပယောဇန] တူသော-ပယောဇဉ်-အကျိုး-ရှိသော။ တာသံ ကေပွယောဇနာဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ အံ၊ဌီ၊၁။၂၂၃။

ကေပွဟာရ (ပု) [ဧက+ပဟာရ] (၁) တစ်ပြိုင်နက်၊ တစ်ပြိုင်နက်သောခဏ၊ တစ်ချိန်တည်း၊ တစ်ခါတည်း။ (၂) တစ်ကြိမ်တည်းသော-ပုတ်ခတ်-ပေါက်-လုံ့လပြု-တိုက်ခိုက်-ခြင်း။ (၃) တစ်ခုသောအခြင်းအရာ။ (၄) တစ်ခုသော-ပဟိုရ်-အဘို့။

(၁) ဒေဝဒတ္တေန ကေပွဟာရံ ပဌ ဘိက္ခုသတာနိ ဘိန္နာနိ။ မိလိန္ဒ။၁ဖ၁။ တသ ပန သုဝဏ္ဏပါဒုကတလံ ဝိယ ကေပွဟာရေန သကလံ ပါဒတလံ ဘူမိ ဖုသတိ။ မ၊ဌ၊၃။၂၅ရ။ ကေပွဟာရေနေဝါတိ ကေကွကေယေဝ။ မ၊ဌီ၊၃။၁ရ၁။ ကေ-ပွဟာရေနေဝါ(သံ၊ဌ၊၁။၁ဖ၉)တိ ကေ-ဝေလာယမေဝ။ သံ၊ဌီ၊၁။၂၁ရ။

(၂) ယတ္ထ ကေပွဟာရေန၊ ဥတ္တမင်္ဂ ဝိဘဇိတံ။ ဇာ၊၁။၅ဖ။ မ၊ဌ၊၂။၁ဝ၁။ ယတ္ထ ကေပွဟာရေနာတိ ယသ္မိ ရုက္ခေ ဧကေ-နေဝ ပဟာရေန။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၄၉။ မဟန္တံ ဘောဂကွန္ဒန္တိ ကေပွဟာရေနေဝ ဒွေ ဝါ တိကိ ဝါ သတသဟဿာနိ။ မ၊ဌ၊၄။၁ဖ၃။ ကေပွဟာရေနေဝါတိ ကေပွယောဂေနေဝ သတသဟဿာနိ အဓိဂစ္ဆယျာတိ ယော-ဇနာ။ မ၊ဌီ၊၃။၃၅၉။ ကေသံ ယာတမ္ပိတိ ကေပွဟာရမ္ပိ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅၀။

(၁)(၂) ကေပွဟာရေနေဝ တိသု ဒီပေသု အာလောကံ ကရောန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၅၂။ ကေ-ပွဟာရေနာတိ ကေဝေလာယ၊ ဧကေနေဝ ဝါ အတ္ထာနော ကေပွဟာရေန။ ဒီ၊ဌီ၊၃။၄၅။

(၃) ပစ္စဘာသီတိ ကေပွဟာရေန ပုစ္ဆိတေ အဋ္ဌ ပဋ္ဌေ ဗျာကရောန္တော ပတိဘာသိ။ မ၊ဌ၊၃။၂၅၁။ ကေနီဟာရေ-နေဝ အဋ္ဌ ပဋ္ဌေ ဗျာကရောန္တော။ မ၊ဌီ၊ ၃။၁၀၀။

(၄) သမ္ဘာသမ္ဘဒ္ဓဿ အဘိဓမ္မဒေသ-နာပရိယောသာနဋ္ဌ တေသံ ဘိက္ခူနံ သတ္တ-ပွကရဏဥဂ္ဂဟဏဋ္ဌ ကေပွဟာရေနေဝ အဟောသိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁ရ-ဓ။ ကေပွ-

ဟာရေနာတိ ဣတ္ထ ပဟာရောတိ ဒိဝသဿ တတိယော ဘာဂေါ ဝုစ္စတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၈။ ပဟရတိ ကမ္မာဒိကိစ္စံ ကရောတိ ဣတ္ထာတိ ပဟာရော။ ... တတိယော ဘာဂေါတိ ကေဒိဝသဿ တယော ဘာဂေ ကတ္တာ တတိယော ဘာဂေါတိ အတ္ထော။မဓု။၅၇။

(၃)(၄) အဋ္ဌ ဒိသာ ဓာဝတိတိ ကေပ-လ္လကေ်နေ နိသိန္နော ကာယေန အနိဝ-တ္တိတ္တာဝ ဝိမောက္ခဝသေန ကေပွဟာရေ-နေဝ အဋ္ဌ ဒိသာ ဓာဝတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄၊၁၉၀။ ကေပွဟာရေနေဝါတိ ကေနိဟာရေနေဝ၊ ကသ္မိယေဝ ဝါ ဒိဝသေ ကေဘာဂေန၊ ပဟာရောတိ ဟိ ဒိဝသဿ တတိယော ဘာဂေါ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၈၈။ ကေပဟာရ-လည်းကြည့်။

ကေပွဟာရဝစန (နာ) [ကေပွဟာရ+ဝစန] တစ်ကြိမ်လုံ့လပြုခြင်း-ကေပွဟာရ-ဟူသော စကား။ ယထာ ကေပွဟာရဝစနေ၊ ဧဝံ ဒ္ဒိဟိ ပကာရေဟိတိအာဒိဝစနေသုပိ ပါရာဇိကံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ရ၂။

ကေပ္ပ(ဖ)ဏ (တိ) [ကေ+ဖဏ] တစ်ခုသော ပါးပျဉ်းရှိသော၊သူ(မြွေ)။ ကေပ္ပဏော, ဒ္ဒိ-ဖဏော, ... မဠုဒ္ဓိဏော ဟောဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ရ။၃၀-၁။ ဝိဖဏော, ကေဖဏော, ဒ္ဒိ-ဖဏော, ... မဠိဒ္ဓော ဟောဟိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၁၂၁။

ကေဖလ (နာ) [ကေ+ဖလ] (၁) သစ်သီးတစ်လုံး။ (၂) တစ်ခုသော အကျိုး။ **(၁)** ဥဒ-ကမတ္ထကေ သာခါယ ကေဖလမ္ပိ အနဝ-သေသေတ္တာ ... ခါဒါပေတိ စေဝ ပါတာ-ပေတိ စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၀။ **(၂)** ကေ-ကဟေတုဖလဒီပန- ကြည့်။

ကေဖလက (နာ) [ကေ+ဖလက] တစ်ခုတည်းသော-ပျဉ်ချပ်-ပျဉ်အခင်း။ ဗြဟ္မဒတ္တ-ကုမာရောပိ ဂန္ဓာ တေန သဒ္ဓိံ ကေ-ဖလကေ နိသီဒိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉၆။

ကေဖဿ (ပု) [ကေ+ဖဿ] တစ်ခုသော ဖဿ။ ပရိဟာရံ ပန အနေကာယတနေဟိ ကေဖဿဿ သမ္ဘဝတောတိ ဒဿေန္တော "တတြိဒံ ဝိဿဇ္ဇန"န္တိအာဒိမာဟ။ မူလဋီ၊ ၂။၁၁၉။ (-အနုဋီ၊၂။၁၃၁။)

ကေဖဿသမ္ဘဝ (ပု) [ကေဖဿ+သမ္ဘဝ] တစ်ခုသော ဖဿ၏-ဖြစ်-ဖြစ်သင့်-ခြင်း။ ကေ-ဖဿသမ္ဘဝဿ လဇ္ဇမာနတ္တာ "သဠာယ-တနပစ္စယာ ဖဿော"တိ ဘဂဝတာ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၂။၁၃၁။

ကေဖုသိတ (နာ) [ကေ+ဖုသိတ] (၁) တစ်ခုသော-ရေပေါက်ရေစက်-နှုံ့ရေပွက်။ (တိ) (၂) ကေဖုသိတ-မည်သော၊သူ။ **(၁)** တသ္မိံ ပါယာသေ ပစ္စမာနေ မဟန္တမဟန္တာ ပုပ္ဖုဠာ (ပုဗ္ဗုဠာ) ဥဋ္ဌဟိတ္တာ ဒက္ခိဏာဝဋ္ဋာ (ဒက္ခိ-ဏာဝတ္တာ) ဟုတ္တာ သဏ္ဌဟိံသု။ ကေဖုသိတမ္ပိ ဗဟိ နိ ဂစ္ဆတိ (ဥပ္ပတတိ)။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ရ၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၀။ **(တိ)(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေဖုသိတနာမ (နာ) [ကေဖုသိတ+နာမ] ကေ

ဖုသိတ-ဟူသောအမည်။ ကေဖုသိတ-နာမေန၊ စက္ကဝတ္တိ မဟာဗ္ဗလော။ အပ၊၁။ ၂၃၄။

ကေဖောင္ဒမ္ဘ (ပု) [ကေ+ဖောင္ဒမ္ဘ] တစ်ခုသော-အတွေ့အထိ-ဖောင္ဒမ္ဘာရုံ။ နာဟ် ဘိက္ခဝေ အည် ကေဖောင္ဒမ္ဘမ္ပိ သမနုပဿာမိ။ အံ၊ ၁။ ၂။ အံ၊ ၂။ ၆၀။

ကေဗဒ္ဓ (တိ) [ကေ+ဗဒ္ဓ] တစ်ခုသော-အဖွဲ့-အဆက်အစပ်-ရှိသော၊ တစ်ဆက်-တစ်စပ်-တည်းရှိသော။ သစေပိ ယောဇနံ ဖရိ-တ္တာ ပရိသာ ဌိတာ ဟောတိ၊ ကေဗဒ္ဓါ စေ။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၄ ၂ ၂။ ကောဗဒ္ဓ-လည်းကြည်။

ကေဗန္ဓန (နဿ) [ကေ+ဗန္ဓန] (၁) တစ်ခုသော အနှောင်အဖွဲ့။ (၂) တစ်ခုသော-ဖွဲ့စပ်ရာ-ဖွဲ့စပ်ရန် ကွဲအက်သောနေရာ။ (တိ)(၃) တစ်ခုသော-အဖွဲ့-အစပ်အဖာ-ရှိသော။ (၄) တစ်ခုသော အညှာ ရှိသော။

(၁) နာဟ် ဘိက္ခဝေ အည် ကေဗန္ဓနမ္ပိ သမနုပဿာမိ ဧဝံ ဒါရုကံ။ အံ၊ ၂။ ၃၁၀။ (၂) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည်။ (တိ) (၃) ဥိနပဗ္ဗဗန္ဓနော နာမ ပတ္တော အဗန္ဓ-နော ဝါ ကေဗန္ဓနော ဝါ။ ဝိ၊၁။ ၃၅ရ။ ကခ်ီ။ ၁ရ၉။ (၄) ဝက္ကန္ဓိ ကေဗန္ဓနာ ဒွေ မံသပိဏ္ဍိကာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၄ရ။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။ ၂ ၂ရ။ ကေ၊ ဗန္ဓနံ ဧတေသန္တိ ကေဗန္ဓနာ။ သမ္မော၊ယော။ ၁၆၁။

ကေဗန္ဓနောကာသ (တိ) [ကေဗန္ဓန + သ ကာသ] တစ်ခုသော-ဖွဲ့စပ်ရာ -ဖွဲ့စပ်ရန် ကွဲအက်သောနေရာ- ရှိသော။ အဗန္ဓနေန ပတ္တေန အဗန္ဓနောကာသံ ပတ္တံ စေတာ-ပေတိ... ကေဗန္ဓနောကာသံ ပတ္တံ။ ဝိ၊၁။ ၁၅ရ။

ကေဗလ (ပု) [ကေ+ဗလ] (၁) တစ်ခုသော-အား-ခွန်အား-အင်အား။ (တိ)(၂) တူသော ခွန်အားရှိသော၊သူ။ (၁) နာဟ် ဘိက္ခဝေ အည် ကေဗလမ္ပိ သမနုပဿာမိ။ ဒီ၊ဝ။ ၆၅။ (-ဒီ၊ဌ၊ဝ။ ၄ ၂။) (တိ)(၂) တဒါ သဗ္ဗေ၀ ကေဗလာ ဟုတ္တာ ဓုရဗ္ဘ သန္ဓာရေန္တိ။ အဘိ၊ ဌ၊၁။ ၁ ၂ ၅။

ကေဗဟုဘာ၀ (ပု) [ကေဗဟု+ဘာ၀] တစ်ထည်၏အဖြစ်, များသည်၏အဖြစ်။ စီ၀ရာနံ ကေဗဟုဘာ၀ံ, သန္နိဟိတာသန္နိဟိတာ-ဘာ၀ဗ္ဗ ဥတ္တာ။ ဝိ၊ဌ၊ ၂။ ၂ ၃ ၀။ ကခ်ီ။ ၂ ၄ ၂။

ကေဗာဟာ (ထီ) [ကော+ဗာဟာ] (၁) တစ်ခုသော လက်မောင်း၊ လက်မောင်းတစ်ဖက်။ (၂) တစ်ခုသော(လမ်း၏နံပါးတစ်ဖက်ခြမ်း ၌ တည်သော) အိမ်စဉ်တန်း။ (၁) တဿာ ကေဗာဟာယံ ကော သုဝဏ္ဏ၀လယံ။ သု-တ္တနိ၊ဌ၊၁။ ၈၅။ အပ၊ဌ၊၁။ ၁ ၉ ၄။ (၂) ကေ-ဂေဟ (၂) ကြည်။

ကေဗိန္ဒု (ပုနဿ) [ကေ+ဗိန္ဒု] တစ်ခုသော-အပေါက်-ရေပေါက်-အစက်အပျောက်။ တဒါ ဒေ၀ေါ ကေဗိန္ဒုမ္ပိ နဝဿတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃ ၁။ ကေကောကေပိ ဝဋ္ဋတိ၊ ဧ၀ံ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ကေဗိန္ဒုမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ။ ကခ်ီ၊ ဌ။ ၉ ၈။ (-ဝိ၊ဌ၊ ၃။ ၂ ၈ ၈။ ကခ်ီ။ ၂ ၂ ၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁ ၀ ၃။ အံ၊ဌ၊ ၃။ ၁ ၈ ၉။)

ကေဗီဇ (နာ) [ဇေက+ဗီဇ] တစ်ခုသော-ဘဝ မျိုးစေ့-ပဋိသန္ဓေစိတ်။ ကေဗီဇီ-ကြည့်။

ကေဗီဇက (တိ) [ဇေက+ဗီဇ+က] တစ်ခုသော-ဘဝမျိုးစေ့-ပဋိသန္ဓေစိတ်-ရှိသော၊သူ။ ကေဗီဇကသောတာပန်။ ကေဗီဇကော ဘဝတိ၊ အယံ ပဌမော သောတာပန္နော။ ပေဋကော။၂၈၅။

ကေဗီဇီကထာ (ထီ) [ကေဗီဇီ+ကထာ] ကေဗီဇီသောတာပန်နှင့် စပ်သော စကား။ (ကေဗီဇီ သောတာပန်နှင့်ပတ်သက်၍ ပရဝါဒီ၏ အယူအဆကို ဖြေရှင်းသောစကားရပ်။ အဘိ၊က။၃၄၂။) ကောလ်ကောလ ကေ-ဗီဇီကထာယောပိ ဣမိနာ ဥပါယေန ဝေ-ဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၂။

ကေဗီဇီတာနိယတ (ပု) [ကေဗီဇီတာ+နိယတ] ကေဗီဇီသောတာပန်အဖြစ်၌ မြဲသော၊သူ။ နိ ဝတ္တတ္ပ "ကေဗီဇီ ပုဂ္ဂလော ကေဗီဇီတာ-နိယတော"တိ။ အဘိ၊က။၃၄၂။

ကေဗီဇီနိဒ္ဒေသ (ပု) [ကေဗီဇီ+နိဒ္ဒေသ] ကေ-ဗီဇီသောတာပန်ကို-အကျယ်ပြခြင်း-အ-ကျယ်ပြရာ စကားရပ်။ ကေဗီဇီနိဒ္ဒေသ ခန္ဓဗီဇ နာမ ကထိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄ဖ။

ကေဗီဇီ (တိ) [ဇေကဗီဇ+ဣ] တစ်ခုသော-ဘဝမျိုးစေ့-ပဋိသန္ဓေစိတ်-ကံ ကိလေသာ-မျိုးစေ့-ရှိသော၊သူ၊ ကေဗီဇီသောတာပန်။ ဣဓေကစ္စော ပုဂ္ဂလော တိဏ္ဏံ သံယော-ဇနာနံ ပရိက္ခယာ သောတာပန္နော ဟော-တိ ... သော ကေယေ မာနုသကံ ဘဝ-နိဗ္ဗတ္တေတ္တာ ဒုက္ခဿန္တံ ကရောတိ။ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော ကေဗီဇီ။ အဘိ၊ပု။၁၁၉။ (-သံ၊၁။၁၈၀။ အံ၊၁။၂၃၅။ အံ၊၃။၁ဝ၆။ အဘိ၊က။၃၄၂။ ပဋိသံ။၁ဖ၀။ နေတ္တိ။၁ဖ၄။) ယသ ဟိ သောတာပန္နဿ ကေယေ-ခန္ဓဗီဇ အတ္ထိ၊ ကေ အတ္တဘာဝဂ္ဂဟဏ၊ သော ကေဗီဇီ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄ဖ။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂ရ၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁ရ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၁၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ဖရ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂ရ၀။) ကေ ဝေ ဘဝဗီဇ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏ် ကေဗီဇ-တံ အသ အတ္ထိတိ ကေဗီဇီ။ နေတ္တိ၊ဒ္ဓိ။ ၁၄ဖ။ (-သံ၊ဒ္ဓိ၊၂။၄ဧ၄။ အံ၊ဒ္ဓိ၊၂။၁ဝ၈။) ကမ္မပဋိသန္ဓိယာ ကေ ကမ္မံ ကိလေသဗီဇ-အသာတိ ကေဗီဇီ၊ သော ဟိ ကေသ္မိ-ညေ ဘဝေ ခီဏာသဝေါ ဟောတိ။ မော ဟဝိစ္ဆေဒနီ။၃၄၈။

(လူ,နတ်တို့၌ (၇)ကြိမ် ပဋိသန္ဓေနေ၍ သတ္တမဘဝ၌ ရဟန္တာဖြစ်လတ္တံ့သော သောတာပန်သည် သတ္တက္ခတ္တုပရမ သောတာ-ပန်မည်၏။ ထိုသူသည် ဝိပဿနာ၌ မေ-လျှော့သူ ဖြစ်၏။ လူ,နတ်တို့၌ နှစ်ကြိမ်သာ ပဋိသန္ဓေနေ၍ ရဟန္တာဖြစ်လတ္တံ့သော သောတာပန်သည် ကောလ်ကောလ သော-တာပန်မည်၏။ ဝိပဿနာ၌ အနည်းငယ် မမေ့လျှော့သူ ဖြစ်၏။ တစ်ဘဝတည်း၌ပင် ရဟန္တာဖြစ်လတ္တံ့သော သောတာပန်သည် ကေဗီဇီ သောတာပန်မည်၏။ ဝိပဿနာ၌ အလွန်မမေ့လျှော့သူဖြစ်၏။ ဝိပဿနာ၌ အ-လွန်မေ့လျှောကုန်သော အနာထပိဏ်၊ ဝိသာခါ, သိကြားမင်း စသော ပုဂ္ဂိုလ်များသည် နတ်

ပြည်(၆)ထပ် စည်းစိမ်ကို အစဉ်အတိုင်း ခံစား၍ ဗြဟ္မာဘုံ၌လည်း အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်ပြီး အကနိဋ္ဌဘုံ၌ ပရိနိဗ္ဗာန်စံကုန်လိမ့်မည်၊ ထိုသူများကို ဤ၌ မယူအပ်။ မောဟ ဝိစ္ဆေဒနီ။၃၄၈။

ကေဗီဇီသောတာပန်သည် (၁) သဒ္ဓါကို အဦးပြုလျက် ဝိပဿနာကိုပွားသဖြင့် သောတာပန်အဖြစ်သို့ ရောက်သူ။ (၂) ပညာကို အဦးပြုလျက် ဝိပဿနာကို ပွားသဖြင့် သောတာပန်အဖြစ်သို့ ရောက်သူ-ဟု နှစ်ပါးရှိသည်။ တစ်ပါးတစ်ပါးကို ပဋိပဒါလေးပါးဖြင့်မြှောက်ပွားသော် ကေဗီဇီ သောတာပန် (၈)ပါးဖြစ်သည်။ အထက်မဂ်သုံးပါး၏ (အထက်မဂ်သုံးပါးသို့တက်လှမ်းရန်) ဝိပဿနာအားကြီးမူ ကေဗီဇီမည်၏။ ဝိပဿနာအားနုံ့မူကောလံကောလမည်၏။ ဝိပဿနာအလွန်အားနုံ့မူ သတ္တက္ခတ္တုပရမ မည်၏။ ကေဗီဇီ, ကောလံကောလ စသော အမည်သည် ဘုရားရှင်ကပေးသော အမည်ဖြစ်သည်၊ မိဘတို့က သားသွီးတို့အား ပေးသော အမည်နှင့် တူသည်။ အံ၊ဌ၊၂။၂၁၈။ အံ၊ဌီ၊၂။၁၈၉၊၁၉၈။

ကေဗီဇီသောတာပန်နှင့် "ဣမ ပတ္တာ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တိတ္တာ ဣမ ပရိနိဗ္ဗာယိ" (ဤလူ့ဘုံ၌ သကဒါဂါမိမဂ်ရ၍ နတ်ဘုံ၌ ဖြစ်ပြီး လူ့ပြည်၌ ပဋိသန္ဓေ နေလတ္တံ့သော) သကဒါဂါမ်တို့၏ အထူးမှာ— ကေဗီဇီ သောတာပန်အား ပဋိသန္ဓေ တစ်ခုသာ ဖြစ်လတ္တံ့၊ ထိုသကဒါဂါမ်အား ပဋိသန္ဓေ နှစ်ခု ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဤကား အထူးတည်း။ အဘိ၊ဌ၊၃။၄၈။ မ၊ဌီ၊၁။၂၆၆။)

ကေဗုဒ္ဓ (ပု) [ကေ+ဗုဒ္ဓ] တစ်ဆူသောဘုရား။ တတော ကေဗုဒ္ဓဿပိ ဥပ္ပဇ္ဇိပါဋိယာ ဂမနံ အဒိသ္မာ ... သပဒါနံ ပိဏ္ဍာယ စရတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၈။ (-ဒီ၊ဌ၊၂။၂ရ၆။)

ကေဗုဒ္ဓမာရဏီ (တိ) [ကေဗုဒ္ဓ+ဓရ+ဏ+ဤ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)] တစ်ဆူသာဖြစ်သောဘုရားကို ဆောင်နိုင်သော။ အယံ မဟာရာဇ ဒသသဟဿီ လောကဓာတု ကေဗုဒ္ဓမာ-ရဏီ။ မိလိန္ဒ။၂၃၁။ ဒီ၊ဌ။။၈၅။ မ၊ဌ၊၄။၈၃။ အံ၊ဌ၊၁။၃၆၀။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၁၅။ ကေ ဝေ ဗုဒ္ဓံ ဓာရေတိတိ ကေဗုဒ္ဓမာရဏီ။ ဒီ၊ဌီ၊၃။ ၈၄။ အံ၊ဌီ၊၁။၂၁ရ။

ကေဗုဒ္ဓန္တရ (နာ) [ကေ+ဗုဒ္ဓန္တရ] တစ်ခုသော ဘုရားနှစ်ဆူတို့၏ အကြား၊ ဘုရားနှစ်ဆူတို့၏ အကြားကာလတစ်ခု။ သံယသဒိသော ဟိ ပါဟုနကော နတ္ထိ။ တထာဟေသ ကေဗုဒ္ဓန္တရေ စ (ကေဗုဒ္ဓန္တရေ ဝိတိဝတ္တေ-ယေဝ) ဒိဿတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ရ၈။ ကေဗုဒ္ဓန္တရေ စ ဒိဿတိတိ ကေသ္မီ ဗုဒ္ဓန္တရေ ဝိတိဝတ္တေ ဒိဿတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊ ၁။၂၈၀။

ကေဗုဒ္ဓန္တရိက (တိ) [ကေဗုဒ္ဓန္တရ+ဣက] ဘုရားနှစ်ဆူတို့၏ တစ်ခုသောအကြားရှိသော၊သူ။ ကေဗုဒ္ဓန္တရိကတ္တာ သုဒ္ဓရကာလိကတာယ "စိရသ"န္တိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဌီ၊၁။၅၃။

ကေဟောမိပက္ခိယ (တိ) [ကေ+ဟောမိပက္ခိယ]

တစ်ခုသော မဂ်ဉာဏ်၏အဘို့၌ ဖြစ်သော (တရား)။ တစ်ခုသောဗောဓိပက္ခိယ(တရား)။ ကေဗောဓိပက္ခိယေ ဓမ္မေ ဝုတ္တေ သဗ္ဗေ ဗောဓိဂမနီယာ ဓမ္မာ ဝုတ္တာ ဘဝန္တိ။ ပေဋ ကော။ ၂၉၂။

ကေဘွန္ဆရ (တိ) [ကေ+အဘွန္ဆရ] တစ်ခုသော အဘွန္ဆရရှိသော(အရပ်)။ တသ္မာ သတ္ထသ ပုရတော စ ပစ္ဆတော စ သတ္တဘွန္ဆရာ, ပဿတော စ ကေဘွန္ဆရန္တိ အယမေကူ-ပစာရော။ ဝဇိရ။ ၂၃၁။

ကေဗျဥ္ဇန (နာ) [ကေ+ဗျဥ္ဇန] တစ်ခုသော ဗျည်း။ နာ ဟိ တထာဂတာ ကေဗျဥ္ဇနမ္ပိ နိရတ္ထကံ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ ၂။ သာရတ္ထ၊၁။ဖ၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ရ၁။ အောက်ပုဒ် လည်းကြည့်။

ကေဗျဥ္ဇနာဒိယုတ္တ (တိ) [ကေဗျဥ္ဇနာဒိ+ယုတ္တ] တစ်ခုသော(သိထိလစသော) ဗျည်း အစရှိ သည်နှင့် ယှဉ်သော၊ (သိထိလဗျည်း စသော(၁၀)ပါးတို့တွင်) တစ်ခုသော ဗျည်း စသည်နှင့်ယှဉ်သော။ ယဿ ပန ဒေသနာ ကေဗျဥ္ဇနာဒိယုတ္တာ ဝါ သဗ္ဗနိရောဋ္ဌဗျဥ္ဇနာ ဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ (-သာရတ္ထ၊၁။၃ ၂ရ။) ကေဗျဥ္ဇနာဒိယုတ္တာတိ သိထိလဓနိတာဒိ-ဘေဒေသု ဒသသု ဗျဥ္ဇနေသု ကေပ္ပကာ-ရေနေ၀, ဒ္ဝိပ္ပကာရေနေ၀ ဝါ ဗျဥ္ဇနေန ယုတ္တာ ဒမိဠဘာသာ ဝိယ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ရ၁-၂။

ကေဗျာဓိဝူပသမတ္ထ (ပု) [ကေဗျာဓိဝူပသမ+ အတ္ထ] တစ်ခုသောအနာ ငြိမ်းခြင်းအကျိုး။ ကေဗျာဓိဝူပသမတ္ထဿ ပူတိဟရိတကီ-စတုမဓုရေသု ဥပ္ပန္နေသု...ပတိရူပ် ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၈။

ကေဗျာမယောတ္တ (နာ) [ကေဗျာမ+ယောတ္တ] တစ်လ်-အတိုင်းအတာရှိ-ရှည်-သော ကြိုး။ ဝေမေ၀ ကေဗျာမယောတ္တတော ပဋ္ဌာယ နဝဗျာမယောတ္တေန ဥာတဥဒကံ ဝိယ လောကိယမဟာဇနေန ဒိဋ္ဌဗုဒ္ဓဂုဏာ ဝေဒိ-တဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ဖ၁။

ကေမျောဟာရိ (ပု) [?] (၁) ကေမျောဟာ ရိကဝါဒ၊ ကေမျောဟာရိကဆရာ။ (၂) ကေမျောဟာရိကဂိုဏ်း။ **(၁)(၂)** ဂေါ်ကု-လိကာ ကေမျောဟာရိ၊ ဒ္ဒိမာ ဘိဇ္ဇိတ္ထ ဘိက္ခဝေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀ဖ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁၁ဖ။

ကေမျောဟာရိက (ပု) [?] (၁) ကေမျောဟာ ရိကဝါဒ၊ ကေမျောဟာရိကဆရာ။ (၂) ကေမျောဟာရိကဂိုဏ်း။ **(၁)(၂)** တတော ဘိဇ္ဇိတ္တာ အပရာနိ ဒ္ဝေ အာစရိယကုလာနိ ဇာတာနိ ဂေါ်ကုလိကာ စ ကေမျောဟာ-ရိကာ စ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀ဖ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁၁ဖ။ ဂေါ်ကုလိက၊ ကဿပိက-တို့လည်း ကြည့်။

ကေမြာဟွက (ပု) [ကေ+မြာဟွက] တစ်ယောက်သော-ပုဏ္ဏား-မြာဟွက။ ကိံ ပန ဝါသေဋ္ဌ အတ္ထိ ကောစိ တေ၀ိဇ္ဇာနံ မြာ-ဟွကာနံ ကေမြာဟွကောပိ၊ ယေန မြဟ္မာ သက္ခိဒဋ္ဌောတိ။ ဒီ၊၁။ ၂ ၂၄။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃ ၂။)

ကေမြာဟွက်ဝတ္ထု—ဘုရားရှင် ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးတော်မူနေစဉ် မြာဟွက်တစ်ယောက်သည် "ရဟန်းဂေါတမသည် မိမိ၏တပည့်သာဝကတို့ကို မြာဟွက်ဟု ခေါ်ဆို၏။ ငါသည်လည်း မြာဟွက်မျိုး၌ ဖြစ်သူတည်း။ ငါ့ကိုလည်း မြာဟွက် ဟု ခေါ်သင့်၏"ဟုကြံ၍ ဘုရားရှင်ထံသို့ သွားရောက်လျှောက်ထားသောအခါ ဘုရားရှင်က "မြာဟွက်မျိုး၌ ဖြစ်ကာမျှဖြင့် မြာဟွက်ဟူ၍ ငါဘုရား မခေါ်ဆို၊ ဥပါဒါန်လေးပါးဖြင့် မစွဲလမ်းသူကိုသာ မြာဟွက်ဟု ခေါ်ဆိုသည်"စသည်ဖြင့် ဟောကြားတော်မူသည်။ ဓမ္မ၊၂၊၄။၄၀၅-၆။

ကေဘင် (ပု) [ကေ+ဘင်] တစ်ဖက်သောနံပါးကို ချိုးခြင်း၊ တစ်ဖက်စောင်း၊ နံတောင်းတစ်ဖက်။ ကေဘင်ေန နိပန္နကောယေဝ မုစ္စတိ။ ဝိ၊၆၊၂။၂၄၆။ ကေဘင်ေနာတိ ကေဿ ပဿဿ ဘဋ္ဌေန။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၁။ (-ဝိမတိ၊၁။၁၆၂။)

ကေဘဏ္ဍ (နာ) [ကေ+ဘဏ္ဍ] (၁) တစ်ခုသောအမျိုး-တစ်ဦးတစ်ယောက်-၏ ဥစ္စာဘဏ္ဍာ။ (တိ)(၂) တစ်ခုသော(သက်ရှိဖြစ်သော) ဥစ္စာဘဏ္ဍာရှိသော (ခိုးခြင်းငါးပါး အပေါင်း)။

(၁) တတ္ထ ကေဘဏ္ဍံ ကေဌာနန္တိ ကေကုလဿ အာပဏကဖလကေ ပဋ္ဌမာသကံ ဘဏ္ဍံ ဒုဋ္ဌပိတံ ဒိသ္မာ... အာဏာပေန္တိ။ ဝိ၊၆၊၁။၃၂၂။ **(တိ)(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေဘဏ္ဍပဋ္ဌက (တိ) [ကေဘဏ္ဍ+ပဋ္ဌက] တစ်ခုသော(သက်ရှိဖြစ်သော) ဥစ္စာဘဏ္ဍာရှိသောခိုးခြင်းငါးပါး အပေါင်း၊ သက်ရှိဖြစ်သော ဘဏ္ဍာကို ခိုးယူခြင်းငါးမျိုး အပေါင်း။ ပဋ္ဌ ပဋ္ဌကာနိ နာမ နာနာဘဏ္ဍပဋ္ဌက် ကေ-ဘဏ္ဍပဋ္ဌက်... ထေယျာဝဟာရပဋ္ဌကန္တိ။ ဝိ၊ ၆၊၁။၂၆၄။ ကင်။၁၁၆။ သဝိညာဏကဝ-သေန ကော ဘဏ္ဍော ဘဏ္ဍော တေဿာတိ ကေ-ဘဏ္ဍံ။ ကင်၊ဋီ၊သစ်။၁၉၇။ နာနာဘဏ္ဍ-ပဋ္ဌက-လည်းကြည့်။

ကေဘဏ္ဍပဋ္ဌက-ခိုးခြင်းငါးပါးမှာ-(၁) ပိုင်ရှင်ရှိသော သက်ရှိဖြစ်သော ကျွန်, ကျွဲ, နွား စသောတိရစ္ဆာန်ကို မိမိပိုင်ဟူ၍ လိမ်ညာလျှက် တရားဆင်၍ ခိုးခြင်း။ **(၂)** ခရီးသွားသောအခါ အခြားသူတို့က အဖိုး အခဖြင့် ဖြစ်စေ, ရင်းနှီးသဖြင့် ဖြစ်စေ ပါးလိုက်သော သက်ရှိ လူသူ တိရစ္ဆာန်ကို ခိုးခြင်း။ **(၃)** အခြားသူတို့က မိမိထံအပ်နှံထားသော လူသူတိရစ္ဆာန်ကို ပြန်တောင်းသောအခါ မပေးဘဲ ခိုးယူခြင်း။ **(၄)** သက်ရှိ လူသူတိရစ္ဆာန်ကိုသယ်ဆောင်လာသူကို လိုရာအရပ်သို့သွားခွင့်မပေးဘဲ မိမိအလိုရှိရာအရပ်သို့ သွားစေသောအားဖြင့်ခိုးခြင်း။ **(၅)** မြေ၌မြှုပ်နှံဖုံးလွှမ်း၍ဖြစ်စေ မဖုံးလွှမ်းဘဲ ဖြစ်စေ ထားအပ်သောလူသူတိရစ္ဆာန်ကို တည်ရာဌာနမှပြောင်းရွှေ့သောအားဖြင့် ခိုးခြင်း-တို့ဖြစ်သည်။ အကျယ်ကို ကင်။ ၁၁၆။ ကင်၊ဋီ၊သစ်။၁၉၇-နှင့် နာနာဘဏ္ဍ-ပဋ္ဌက-တို့ကြည့်။

ကေဘတ္တ (ပု) [ကေ+ဘတ္တ] (၁) တစ်ခု-တစ်ထပ်-သော-ဆွမ်း-ထမင်း။ (တိ)(၂)

တစ်ထပ်သော-ထမင်းရှိ-ထမင်းစား-သော၊ ထမင်း တစ်ထပ်တည်းကိုသာစားသော၊သူ။ (၃) တစ်ထပ်သောဆွမ်းရှိသော၊ နံနက်ပိုင်း အချိန်၌သာ-ဆွမ်းရှိ-ဆွမ်းစား-သော၊သူ။ (နံနက်ပိုင်း၌ ဆွမ်းအကြိမ်များစွာ စားသော်လည်း "တစ်ထပ်သောဆွမ်းရှိသောသူ၊ ဆွမ်းတစ်ထပ်စားသူ"ဟုပင် ခေါ်ဆိုရသည်။)

(၁) တေန မေ ယာစိယမာနော ကေဘတ္တမ္ပိ နပဋိဂ္ဂဏှာတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၆၆။ **(တိ)(၂)** ကေဘတ္တာ ပုရေ အာသိ၊ နိစ္စံ ထဏ္ဍိလသာယိနီ။ ဇာ၊၂။၃၇၅။ ဇာ၊ဌ၊၇။ ၃၈၁။ ယာဝဇီဝံ ကေဘတ္တံ ကေသေယျ ပြဟ္မစရိယံ။ ဥဒါန။၁၄၅။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၆၈။)

(၃) ဒုက္ကရံ ခေါ သောဏ ယာဝဇီဝံ ကေသေယျ ကေဘတ္တံ ပြဟ္မစရိယံ စရိတုံ။ ဝိ၊၃။၂၈၄။ ဥဒါန။၁၄၅။ (-မ၊ဌ၊၃။၂၀၃။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၇၀။) ကေဘတ္တန္တိ "ကေဘတ္တိ-ကော ဟောတိ ရတ္တိုပရတော ဝိရတော ဝိကာလဘောဇနာ"တိ ဧဝံ ဝုတ္တံ ဝိကာ-လဘောဇနာ ဝိရတိ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ဥဒါန၊ဌ။ ၂၈၁။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၉၈။ ကေဘ-တ္တိက[3]-လည်းကြည့်။

ကေဘတ္တဂ္ဂ (နာ) [ကေ+ဘတ္တဂ္ဂ] တစ်ခုသော ဆွမ်းစား-ဇရပ်-ဆောင်။ အယံ တေသံ သမ္ဘကနိဋ္ဌော တသ္မိံ ဒိဝသေ ပြာဟ္မဏေဟိ သဒ္ဓိं ကေဘတ္တဂ္ဂေ နိသိန္နော။ မ၊ဌ၊၃။၃၀၈။

ကေဘတ္တတ္ထ (ပု) [ကေဘတ္တ+အတ္ထ] တစ်ခု-တစ်ထပ်-သော ဆွမ်းအကျိုး။ ကေဒိ-ဝသေန ဂမနီယမဂ္ဂေ ကေဘတ္တတ္ထာယ ပရိယေသိတမ္ပိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၈၂။

ကေဘတ္တိက[3] (တိ) [ကေဘတ္တ+ဏ္ဍက။ ထီ-၌ ကေဘတ္တိကာ၊ ကေဘတ္တိကီနီ] တစ်ထပ်သောဆွမ်းရှိသော၊ နံနက်ပိုင်း အချိန်၌သာ-ဆွမ်းရှိ-ဆွမ်းစား-သော၊သူ။ (နံနက်ပိုင်း၌ ဆွမ်းအကြိမ်များစွာ စားသော်လည်း "တစ်ထပ်သောဆွမ်းရှိသောသူ"ဟုပင်ခေါ်ဆိုရသည်။)

ကေဘတ္တိကော သမဏော ဂေါတမော ရတ္တိုပရတော ဝိရတော ဝိကာလဘောဇနာ။ ဒီ၊၁။၅။ မ၊၁။၂၃ရ။ (-အံ၊၁။၂၁၂၅၃ဝ။ အဘိ၊ပု။၁၆ရ။) ကေဘတ္တိကောတိ ...၊ တသ္မာ အန္ဓောမဏ္ဍနိကေ ဒသက္ခတ္တုံ ဘုဉ္ဇ-မာနောပိ ကေဘတ္တိကောဝ ဟောတိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။ရ၅။ မ၊ဌ၊၂။၁၁၂-၁၁၃။ အဘိ၊ဌ၊၃။ ၈၈-၈၉။ (-အံ၊ဌ၊၂။၁၉၈၊၃ရရ။) ကေ-ဘတ္တံ ကေဘတ္တံ၊ တမသ္မာ အတ္ထိ ကေသ္မိ ဒိဝသေ ကေဝါရမေဝ ဘုဉ္ဇနတောတိ ကေ-ဘတ္တိကော။... ကေသဒ္ဒါ စေတ္ထ မဏ္ဍ-နိကကာလပရိစ္ဆေဒဘာဝေန ပယုတ္တော၊ နစ တဒန္တောဂမဝါရဘာဝေနာတိ ဒဿေတိ တသ္မာတိအာဒိနာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ဝ။၃၄၆။ (-ဒီ၊ဋီ၊ဝ။ ၁၂၃။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅ရ။) ကေဘတ္တိ-ကဘာဝ၊ ကေဘတ္တိကိနီ-တို့လည်းကြည့်။

ကေဘတ္တိက[4] (တိ) [ကေဘတ္တိက+ဘာဝ] တစ်ထပ်သောဆွမ်းရှိသည်၏အဖြစ်။ မဂ္ဂေနေဝ တေသံ ပြဟ္မစရိယဠ္ဍ ကေဘတ္တိကဠ္ဍ အာ-ဂတံ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၄၀။

ကေဘတ္တိကဘာဝ (ပု) [ကေဘတ္တိက+ဘာဝ]

တစ်ထပ်သောဆွမ်းရှိသည်၏အဖြစ်။ တု-မှာက် ကေဘတ္တိကဘာဝ် သုတ္တာ ကေ-ဘတ္တိကာဝ ဇာတာ။ အပ၊ဌ၊၁။၁ဝ၆။ ဇာ၊ ဌ၊၁။၁ဝ၆။

ကေဘတ္တိကိန် (ထိ) [ကေဘတ္တိက+ဣန် (ဣတ္ထိပစ္စည်း)] တစ်ခုသောထမင်းရှိသော (မယား)။ (သယောက်လင်မထားဘဲ လင်တစ်ဦးတည်း၏ လုပ်စာကိုသာ စားသော မယား။) (နှစ်ထပ်သောထမင်းကိုမစား, တစ်ထပ်သောထမင်းကိုသာစားသော သူ။ ဇာတ်၊ သျှ။) ကေဘတ္တိကိန် သာမာ၊ တမေဝ အ-ဘိကခ်ံတိ။ ဇာ၊၁။၁ဝ၂။ ဇာ၊ဌ၊၃။၅၈။ (သီ၊ သျှ-မူတို့၌ "ကေဘတ္တာ ကိရ"ဟုရှိသည်။ "ကေဘတ္တာ=တစ်ယောက်သောလင်ရှိသည်" ဟု ပြန်ဆိုရမည်။)

ကေဘဝဒဿီ (တိ) [ကေဘဝ+ဒိသ+ဏီ] တစ်ခုသောဘဝ-မျက်မှောက်ဘဝတစ်ခု-ကိုသာ မြင်လေ့ရှိသော၊သူ။ ကေဒဿီ(ခ)ကြည့်။

ကေဘဝနိဗ္ဗတ္တက (တိ) [ကေဘဝ+နိဗ္ဗတ္တက] တစ်ခုသောဘဝကို ဖြစ်စေသော။ ကမ္မသ ပန ကေဘဝနိဗ္ဗတ္တကဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၂။၁၅၅။

ကေဘဝပရိစ္ဆိန္န (တိ) [ကေဘဝ+ပရိစ္ဆိန္န] တစ်ခုသောဘဝ၌ အကျုံးဝင်သော။ ကေဘဝ-ပရိစ္ဆိန္နံ ပန အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန္နံ နာမ။ အဘိ၊ဌ၊ ၁။၄၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၂။၆၅၊ ၂ဝ၃။)

ကေဘဝပရိယာပန္န (တိ) [ကေဘဝ+ပရိယာ ပန္န] တစ်ခုသောဘဝ၌ အကျုံးဝင်သော။ ကေမ္မ ဇာတိန္တိ ကေမ္မ ပဋိသန္ဓိမူလံ စုတိ-ပရိယောသာနံ ကေဘဝပရိယာပန္နံ ခန္ဓ-သန္တာနံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၃။ နေတ္တိ၊ ဌ။၁ရ၀။ အံ၊ဌီ၊၃။၈၄။

ကေဘဝပရိယာပန္နခန္ဓ (ပု) [ကေဘဝပရိယာ ပန္န+ခန္ဓ] တစ်ခုသောဘဝ၌ အကျုံးဝင်သော ခန္ဓာ။ ဇရာတိ ဇီရဏ်၊... ကေဘဝပရိ-ယာပန္နခန္ဓာနံ ပုရာဏဘာဝေါ စ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊၁။ရရ။ (-သာရတ္ထ၊၃။၁ရ၃။)

ကေဘဝူပဂ (တိ) [ကေဘဝ+ဥပ+ဂမု+ဏ္ဍိ] တူသော ဘုံဘဝသို့ ကပ်ရောက်သော၊သူ။ သဟ ဗျေတိ ပဝတ္တတီတိ သဟဗျော၊ သဟာယော၊ ဣဓ ပန ကေဘဝူပဂေါ အ-ဓိပ္ပေတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၁။၄၆ဝ။

ကေဘာဂ (ပု) [ကေ+ဘာဂ] တစ်ခုသောအဘို့။ ကေဘာဂေန စာလေတုံ နဿ သက္ကုဏေယ္ယံ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၂၅။ ဥဒါန၊ဌ။၉၆။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၉၃။

ကေဘာဂကရဏ (နာ) [ကေဘာဂ+ကရဏ] တစ်ခု-တူ-သော-အဘို့ရှိသည်ကို ပြုခြင်း။ ဝိ-တက္ကော အကုသလပက္ခိကောယေဝါတိ ဣမိနာ ဝိတက္ကဘာဝသာမညေန တတ္ထာပိ အကုသလဘာဝသာမညေန ကေဘာဂ-ကရဏ်၊ နာ ကေစိတ္တုပ္ပါဒပရိယာပန္နတာ-ဒိဝသေနာတိ ဒဿေတိ။ မ၊ဌီ၊၂။ ၆ရ-ရ။

ကေဘာဂဂ္ဂဟဏ (နာ) [ကေဘာဂ+ဂဟဏ] တစ်ခုသောအဘို့ကို ယူခြင်း။ နိပ္ပန္နသ-ဿတော နဝဘာဂေ ကဿကဿ ဒတ္တာ

ရည် ကေဘာဂဂ္ဂဟက် ဒသမဘာဂ-ဂ္ဂဟက်။ သံ၊ဋီ၊၁။၁ရ၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၀၄။

ကေဘာဇနေ (နာ) [ကေ+ဘာဇနေ] တစ်ခုသော ခွက်။ တေ ... ကုလဒါသီဟိပိ သဒ္ဓိံ ကေ-ဘာဇနေပိ ဘုဉ္ဇန္တိ။ ဝိ၊၁။၂ရ၄၊၂ရရ။

ကေဘိက္ခာ (ထီ) [ကော+ဘိက္ခာ] ဆွမ်းတစ်ထပ် (မုခ)။ ဆွမ်းတစ်ထပ်အလှူ (ဥပစာ)။ ဒုဂ္ဂတိ နာဘိဇာနာမိ၊ ကေဘိက္ခာယိဒံ ဖလံ။ အပ၊၁။၁၃၄။

ကေဘိက္ခာဒါနကမ္မ (နာ) [ကေဘိက္ခာဒါန+ကမ္မ] ဆွမ်းတစ်ထပ်လှူသောက်။ ကမ္မ-ဿာတိ တဿ ကေဘိက္ခာဒါနကမ္မဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၃။

ကေဘိက္ခု (ပု) [ကေ+ဘိက္ခု] ရဟန်းတစ်ပါး။ (အချို့နေရာ၌ "ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတစ်ဆူ"ကို ဆိုလိုသည်။) အတ္ထိ ပန ဘောတော ဂေါ-တမဿ ကေဘိက္ခုပိ သာဝကော။ မ၊၂။ ၁၅ရ။ ဃမ္မေ ပထေ ပြာဟ္မဏ ကေဘိက္ခု။ ဇာ၊၁။၂၀၆။ ကေဘိက္ခုန္တိ ဧကံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ သန္ဓာယာဟ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀။

ကေဘိက္ခုက (တိ) [ဧက+ဘိက္ခု+က] ရဟန်း-တစ်ပါးရှိသော။ ကေဘိက္ခုကေ ဝိဟာရေ သံဃဿ စီဝရေသု ဥပ္ပန္နေသု... ဂဏ္ဌာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၁။

ကေဘိက္ခုနီ (ထီ) [ကော+ဘိက္ခုနီ] ရဟန်း-မိန်းမတစ်ပါး။ နိဿဋ္ဌိတမ္ပိ သံဃဿ ဝါ ဂဏဿ ဝါ ကေဘိက္ခုနိယာ ဝါ။ ဝိ၊၂။ ၃၂၁။

ကေဘူတသန္နိဿယ (တိ) [ကေဘူတ+သန္နိ-ဿယ] မဟာဘုတ်တစ်ခု-လျှင်မှီရာရှိ-ကို မှီ-သော။ နာ ဟိ ဥပါဒါယရူပံ ကေဘူတ-သန္နိဿယံ အတ္ထိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၉၈။

ကေဘူတသေဋ္ဌာရမ္မဏ (တိ) [ကေဘူတ-သေဋ္ဌ+အာရမ္မဏ] တစ်ခုတည်းဖြစ်၍ဖြစ်-သော မြတ်သောနိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသော။ ကေတ္တဝိမောက္ခ-ကြည့်။

ကေဘူမက (တိ) [(ကော+ဘူမိ+က] တစ်ခု-သော-ဘုံ-အဆင့်-အထပ်-ရှိသော။ သေ-နာသနံ ခုဒ္ဒကံ ဝါ ဟောတု ... ကေ-ဘူမကံ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅။

ကေဘူမိ (ထီ) [ကော+ဘူမိ] တစ်ခုသောဘုံ။ သုဒ္ဓါဝါသဘူမိသု ကေဘူမိယမ္ပိ ဒုတိယာ ဥပပတ္တိ နတ္ထိ။ မူလဋီ၊၃။၁၂၅။

ကေဘူမိက (တိ) [(ကော+ဘူမိ+က] တစ်ခု-သော-ဘုံ-အဆင့်-အထပ်-ရှိသော။ ရညော ကေဘူမိကံ ဝါ ။ပ။ သတ္တဘူမိကံ ဝါ ပါသာဒံ ယောဇေတွာ ဒေန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၉၁။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅ရ။)

ကေဘေသဇ္ဇ (နာ) [ဧက+ဘေသဇ္ဇ] တစ်ခု-တစ်ကြိမ်-သော ဆေး။ ကေဘေသဇ္ဇေနေဝ အက္ခိနီ ပါကတိကာနိ အဟေသုံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၃။

ကေမ်သ (နာ) [ကေ+မ်သ] တစ်ခုသောအသား။ ကေမ်သေ ထုလ္လစ္စယ(ဝိ၊၅။၃ဝ၆၄)တိ မနု-ဿမ်သေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂ရ။

ကေမ်သခေါ (ပု၊နာ) [ဧက+မ်သခေါ] တစ်ခု

သော အသား-အစု-စု။ ခုရပရိယန္တေနာပိ စကြွေန ယော ဣမိဿာ ပထဝိယာ ပါဏေ ကေမ်သခလ် ကေမ်သပုဏ္ဏ် ကရေယျ။ သံ၊ ၂။ ၁ရ၁။ (ဒီ၊၁။၄၉။ မ၊၂။၆၆-တို့၌ "ကေ်မ်သခလ် ကေ်မ်သပုဏ္ဏ်"ဟု ရှိသည်။) ကေ-မ်သခလန္တိ ကေမ်သရာသီ။ သံ၊၆၊၂။၃၁၂။

ကေမ်သခလကရကနိဒါန (တိ) [ကေမ်သခလကရက+နိဒါန] တစ်ခုသောအသားစုကို-တစ်ခုသောအသားစုဖြစ်အောင်-ပြုခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော၊ တစ်ခုတည်းသော အသားစုဖြစ်အောင်ပြုခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော။ တတောနိဒါနန္တိ ကေမ်သခလကရကနိဒါန်။ ဒီ၊၆၊၁။၁၄၅။ မ၊၆၊၃။၈၃။ သံ၊၆၊၂။၃၁၂။

ကေမ်သရာသီ (ပု) [ကေ+မ်သရာသီ] တစ်ခုသော အသား-အစု-စု။ ကေမ်သခလ-ကြည့်။

ကေမဂ္ဂ (ပု) [ကေ+မဂ္ဂ] (၁) တစ်ခုသောလမ်းခရီး။ (၂) တစ်ခုသော-မဂ်-အရိယာမဂ်။ (၃) တစ်ခုသောမဂ် (ပဿာဝမဂ် စသည်)။ (၄) တစ်ကြောင်း-တစ်ခု-တည်းသောကျင့်စဉ်လမ်း။ (၅) တစ်ခုသော-လမ်း-အကြောင်း၊ တနည်းတည်း၊ တစ်ခွန်းတည်း၊ တစ်မျိုးတည်း။ (တိ)(၆) တစ်ခုသော အစဉ်ရှိသော (အမိုး)။

(၁) တစ်ခုသောလမ်းခရီး။ တေ ရာ-ဇာနော အညမည် ဘိန္ဒိတ္တာ ယထာ ဒွေ ကေမဂ္ဂေန နဂစ္ဆန္တိ၊ တထာ ကတ္တာ။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။၁၁၃။ (-ဓမ္မ၊၆၊ ၂။ ၂၆၀။)

(၂) တစ်ခု သော-မဂ်-အရိယာမဂ်။ ကေမဂ္ဂေန ဒ္ဒိကၠတ္တဲ့ နိဗ္ဗာန် နဂစ္ဆန္တိ။ အ ဘိ၊၆၊၃။၁၄၄။ သုတ္တနိ၊၆၊ ၂။ ၂၁၅။ (-မူလဋီ၊ ၁။၁၁၁။ အနုဋီ၊၃။၁၀၅။)

(၃) တစ်ခုသောမဂ် (ပဿာဝမဂ် စသည်)။ ကေမဂ္ဂဝိသယ-ကြည့်။ (၄) တစ်ကြောင်းတည်း-တစ်ခုတည်း-သော ကျင့်စဉ်လမ်း။ ကောယန-ကြည့်။

(၅) တစ်ခုသော-လမ်း-အကြောင်း၊ တနည်းတည်း၊ တစ်မျိုးတည်း၊ တစ်ခွန်းတည်း။ သစေ ပဌမ် အည် ဝတ္တာ ပစ္ဆာ အည် ဝဒတိ၊ နေ ကေမဂ္ဂေန ကထေတိ။ ဝိ၊၆၊ ၂။၁၁၄။

(တိ)(၆) တစ်ခုသော အစဉ်ရှိသော (အမိုး)။ သဗ္ဗသ္မိ ဝိဟာရေ ကေဝါရံ ဆာ-ဒိတေ တံ ဆဒနံ ကေမဂ္ဂံ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၃။ (-ဝိမတိ၊ ၂။၁၈။)

ကေမဂ္ဂကထာ (ထီ) [ကေမဂ္ဂ+ကထာ] (မြတ်စွာဘုရားတို့သည်) တစ်ခုသောအရိယာမဂ်ဖြင့် ဖိုလ်လေးပါးကို မျက်မှောက်ပြု၏ဟု ဖြစ်သော-စကား-အယူဝါဒ။ ဣဒါနိ ကေ-မဂ္ဂကထာ နာမ ဟောတိ။ ကေနေဝ ပန အရိယမဂ္ဂေန စတ္တာရိ ဖလာနိ သစ္ဆာကာသိတိ လဒ္ဓိ။ အဘိ၊၆၊၃။ ၂၆ ၂။ ဗုဒ္ဓေါ ကေန မဂ္ဂေန စတ္တာရိ သာမည-ဖလာနိ သစ္ဆိကရောန္တိတိ ပဝတ္တာ ကထာ ကေမဂ္ဂကထာ။ မောဟဝိစ္ဆေဒနီ။၃၈၁။

ကေမဂ္ဂဘာဝ (ပု) [ကေမဂ္ဂ+ဘာဝ] တစ်ခုသော

အရိယာမဂ်၏အဖြစ်။ စတုန္နံ ဥာဏာနံ ကေမဂ္ဂဘာဝတော နကေမဂ္ဂသ ဗဟု-ဘာဝါပတ္တိ။ မူလဋီ၊၃။ရ၂။ ကေမဂ္ဂဘာ-ဝတောတိ သောတာပတ္တိအာဒိကေမဂ္ဂ-ဘာဝတော။ အနုဋီ၊၃။၁၀၅။ (-နေတ္တိ၊ဋီ။ ၁၄၅။)

ကေမဂ္ဂဝိသယ (တိ) [ကေမဂ္ဂ+ဝိသယ] တစ်ခု သောမဂ် (ပဿာဝမဂ် စသည်)လျှင် အရာ ရှိသော။ ပဌမနှုန်း ဝါရာနုံ ဝုတ္တနယေန "ပဌမစတုက္ကာ"တိ ဝတ္တမ္ပေါ ကေမဂ္ဂဝိသ-ယတာယ တေသံ ကေတ္တံ အာရောပေတ္တာ ပဌမစတုက္ကတာ ဝုတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၃။

ကေမဂ်လိက (တိ) [ကေမဂ်လ+ဣက] တစ်ပြိုင်နက်သော မဂ်လာရှိသော။ ဘယေ ပန ဝူပသန္တေ ယောဇနသတိကော တမ္မဒီပေါ ဒါရကာနံ ဇာတမဂ်လေဟိ ကေမဂ်လိ-ကော အဟောသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။

ကေမဌ (ပု) [ကေ+မဌ] တစ်ခုသော-ခုတင်-ညောင်စောင်း။ ကေမဌေပိ တုဝဋ္ဋေန္တိ။ ဝိ၊ ၁။၂ရ၄။ ဝိ၊၄။၂၃၊၂ဖ၁၊၂၈၄။ (-အပ၊၂။ ၁၀၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ရ၃။)

ကေမဌဌာန (နဝ) [ကေမဌ+ဌာန] တစ်ခုသော ညောင်စောင်းနေရာ။ ဝဿူပနာယိက-ဒိဝသေ ကာလံ ယောသေတ္တာ ကေမဌဌာနံ ကေသ ဘိက္ခုနော ဂါဟေတုံ အနုဇာနာမိ။ ဝိ၊၄။ဖ၅။

ကေမဏ္ဍလ (နဝ) [ကေ+မဏ္ဍလ] တစ်ခုသော အဝန်းအဝိုင်း။ ကေ၊ စက္ကန္ဓိ ကေမဏ္ဍလံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁ရ၁။

ကေမဏ္ဍလိက (ပု) [ကေ+မဏ္ဍလိက] တစ်ယောက်သော တစ်ဝန်းတစ်လျှားကိုအစိုးရ သော မင်း။ တစ်ယောက်သော-စော်ဘွား-နယ်စား။ ဒုဗ္ဗလပက္ခန္ဓိ နကာဌာသောကံ ဝိယ ဗလဝန္တံ၊ အထ ခေါ ကေမဏ္ဍလိကန္ဓိ ဝဒန္တိ။ မူလဋီ၊၃။၄ရ။

ကေမတိ (ထီ) [ကော+မတိ] တူသော အလို ဆန္ဒ။ တတော အယံ ဒ္ဝိန္နမ္ပိ အမ္မာကံ ကေမတိယာ ကေဠာသယေန စ ဌပိတာ အတိဂရုကာ ဘဝိဿတိ ပါသာဏစ္ဆတ္တ-သဒိသာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃ရ။

ကေမန (တိ) [ကေ+မန] (၁) တစ်ခုတည်း သော-တည်ကြည်သော-စိတ်ရှိသော၊သူ။ (၂) တူသောစိတ်ရှိသော၊သူ။ **(၁)** တံ တဝ အာစိက္ခိဿံ၊ တံ ကေမနာ နိသာမေဟိ။ ထေရီ။၄၂ရ။ ကေမနာတိ ကေဝ္ဌမနာ၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂ရ၅။

(၂) ကာလဿ ဥတ္တာန တထာဝိမိဿ၊ မေဓာဝိနံ ကေမနံ ဝိဒိတ္တာ။ ဇာ၊၁။၂ဖ၃။ (-စရိယာ။၄၁၃။) တထာဝိမိဿာတိ ပဏ္ဍိ-တပုရိသံ အတ္တနာ သဒ္ဓိ ကေမနံ ဝိဒိတ္တာ တထာဝိမိဿ အာစိက္ခေယ္ယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၄။

ကေမန္ဓ၊ ကေမန္ဓ (ဗျ။(ရှ)။ ပုဒ်။(နီတိ)။ [သတ္တ မ္ပန္ဓနီပါတ်။ ရှ၊ဒ္ဓာ။၁၃၃-၄။ ကေမန္ဓန္ဓိ ကေ-သ္မိ အနုရူပေ ဌာနေ။ ရှ၊ဋီ။၈၂။ ကေ+ အန္ဓ+အံ(ဝိဘတ်)။ ဘာဝနပုံသကေ ဒုတိ-ယေကဝစနံ။ ... ကေမန္ဓန္ဓိ ကောကာသံ၊

ကေပဿန္ဓိ အတ္ထော၊ ဘုမ္မတ္ထေ ဝါ ဥပ-ယောဂဝစနံ။ နိတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၁၄၉။ နိဂ္ဂတ္တိ၊ နှာ။၁၇၂။ ပါစိတ်၊ယော။ (ဤပုဒ်ကို - ကေ-မန္ဒ် (ဝိ၊၁။၁။) ကေမန္ဒေန (သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၇၅။) ကေမန္ဒေ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။) ကေမန္ဒမှိ (အပ၊၂။၂၆၅။) ဟု တွေ့ရသည်။)

(၁) သင့်တင့်လျောက်ပတ်စွာ။ တစ်ခုသော-အနီ:အရပ်-အစွန်အဖျား:နံ ပါ: အရပ်-ဌ၊ သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော အရပ်ဌ။ (ပါ။ဂံ၊သစ်၊၂။၉၅-ဌ "ကေမန္ဒံ = တစ်ခုသောအရပ်အစုကို၊ ကတ္တာ=ပြု၍။ ဝါ-တစ်ခုသောအရပ်အစုဌ။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ဝါ-သင့်တင့်လျောက်ပတ်စွာ။ ဝါ-သင့်တင့်လျောက်ပတ်သောအရပ်ဌ။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) ဟုပြန်ဆို၍၊ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်-ဌ "ကေ+မန္ဒ" ဟု ပုဒ်ခွဲလျက် "မြတ်သော ဉာဏ်ရှိသည် ဖြစ်၍ သင့်လျော်လျောက်ပတ်စွာ" ဟုပြန်ဆိုသည်။) (၂) တစ်ခုသော-အစွန်:-အစွန်အဖျား:။

(၁) ကေမန္ဒ(ဝိ၊၁။၁။ ဒီ၊၂။၄ရ။ မ၊ ၁။၂၀။ သံ၊၁။၁။ အံ၊၁။၅ရ)နှိ ဘာဝနပုံ-သကနိဒ္ဒေသော၊ ... ယထာ နိသိန္နော ကေမန္ဒံ နိသိန္နော ဟောတိ၊ တထာ နိသီ-ဒီတိ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဘုမ္မတ္ထေ ဝါ ဧတံ ဥပယောဂဝစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ရ၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃။ ကေမန္ဒံ အဌာသိ(ဒီ၊၁။၄ရ)တိ ... အနုစ္ဆဝိကေ ကေသ္မိ ပဒေသေ ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတ္တာ ကေကောဝ အဌာသိ။ ဒီ၊ ဌ၊၁။၁၃၉။ ကေမန္ဒ(ခုဒ္ဒက။၃)နှိ ဘာဝန-ပုံသကနိဒ္ဒေသော၊ ကေကောသံ ကေပ-ဿန္ဓိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဘုမ္မတ္ထေ ဝါ ဥပ-ယောဂဝစနံ။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၉၈။ ကေမန္ဒ(ဥဒါန။ ၈၀)နှိ ဘာဝနပုံသကနိဒ္ဒေသော၊ ကေသ္မိ ဌာနေ ... ကေသ္မိ ပဒေသေတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ဌ။၄၉။ (-ဝိ၊ဌ၊၁။၁၉၂။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၁။ ၁၅။ ၁၅။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၂၅၄၊ ၂၆၀၊ ၂ရ၄။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၂၄၈၊ ၂ရ၆။ မ၊ဌ၊ ၂။ဖ၆၊ ၉၅၊ ၁ဝ၄။ မ၊ဌ၊၃။၁။) ကေမန္ဒေ ကေသ္မိ အန္ဒေ ယုတ္တပ္ပဒေသေတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၁။ဖရ။ ကေမန္ဒန္ဓိ ဘတ္ထ အန္ဓသဒ္ဒေါ သမီပဒေသတ္ထော၊ ကောဋိဒေ-သတ္ထော ဝါ၊ ဥပယောဂဝစနဿ ဘုမ္မတ္ထေ ဟောတိတိ ဒဿေန္တော အာဟ "ကေသ္မိ ပဒေသေ"တိ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၂၁၃-၄၊(-၂၂၁၊ ၂၅၃။)

(၂) တဿ (ပိလောတိကခဏ္ဍဿ) ကေမန္ဒံ ပရိမဇ္ဇိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။ဖ၈။ သော ဧဝံ အာစိက္ခိတ္တာ တုဋ္ဌမာနသော ကေမန္ဒေ ဝိစရိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။ ၂၁ဝ။ (က-မှဌ် "ကေ-ပန္ဒေန"ဟု ရှိသည်။)

ကေမန္ဒသေဝိတာ (ထီ) [ကေမန္ဒသေဝိ+တာ] တစ်ခုသောသင့်တင့်လျောက်ပတ်သော အရပ်-ဌ-ကို မှီဝဲလေ့ရှိသောသူ၏အဖြစ်။ တေဟိ တေဟိ သတ္တသင်္ခါရေဟိ ပဋိနိဝ-တ္တိတ္တာ သလ္လာနံ ပဋိသလ္လာနံ၊ ကေဝိဟာ-ရော၊ ကေမန္ဒသေဝိတာ၊ ကာယဝိဝေ-ကောတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။ဘ၆။ (-အပ၊ဌ၊၁။ ၂၁ရ။)

ကေမန္ဆသေဝီ (တိ) [ကေမန္ဆ+သေဝ+ဏီ] တစ်ခုသောသင့်တင့်လျောက်ပတ်သော အရပ်-ဌ-ကို မှီဝဲလေ့ရှိသော၊သူ။ အထက်ပုဒ် ကောင့်ကွင်းကြည့်။

ကေမဟာဝဿ (နာ) [ကေ+မဟာဝဿ] တစ်ခဲနက်-တစ်ပြိုင်နက်-ရွာသွန်းသောမိုးကြီး။ အာဒိတောဝ ကပ္ပဝိနာသကမဟာမေဃော ဥဋ္ဌဟိတ္တာ ကောဋိသတသဟဿစက္ကဝါဠေ ကေမဟာဝဿံ ဝဿတိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၈၉။

ကေမာတိက (တိ) [ကော+မာတု+က] တစ်ယောက်တည်းသာဖြစ်သော-တူသော-အမိ ရှိသော၊ အမေတူဖြစ်သော၊သူ။ တေ သဗ္ဗေ အသောကော အတ္တနာ သဒ္ဓိံ ကေမာတိကံ တိဿကုမာရံ ဌပေတ္တာ ယာတေသိ။ ဝိ၊ ဋီ၊၁။၃၂၂(-၄၁။) ကောဝ မာတာ အဿာတိ ကေမာတိကံ၊ အတ္တနာ သဟောဒရန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၃။

ကေမာတု (ထီ) [ကော+မာတု] တစ်ယောက်တည်းဖြစ်သော-တူသော-မိခင်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေမာတုက (တိ) [ကေမာတု+က] တစ်ယောက်တည်းဖြစ်သော-တူသော-အမိ ရှိသော၊ အမေတူဖြစ်သော၊သူ။ ယထာပိ နိယကော ဘာတာ၊ သဥဒရိယော ကေ-မာတုကော။ ဇာ၊၂။၂၁၃။ ကေမာတုကော-တိ ကေမာတရာ ဇာတော။ ဇာ၊ဋီ၊၆။၂၉၅။

ကေမာတုကုစ္ဆိ (ထီ) [ကေမာတု+ကုစ္ဆိ] တစ်ယောက်တည်းဖြစ်သော-တူသော-မိခင်၏ ဝမ်း။ အတ္တနာ သဒ္ဓိံ ကေမာတုကုစ္ဆိယာ သယိတဒါရကံ ဝိယ မညတိ။ ဝိ၊ဋီ၊၁။၁ရ၈။ (-မ၊ဋီ၊၃။၂ဝ၈။ ဓမ္မ၊ဋီ၊၂။၂၅၉။)

ကေမာန (နာ) [ကေ+မာန] တစ်ခုသော ချိန်။ ဧကတုလာယာတိ ကေမာနေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၁၅။

ကေမာနသ (တိ) [ကေ+မာနသ] တူသောစိတ်-အလိုဆန္ဒ-ရှိသော၊သူ။ မာတာပိတူဟိ ပဟိတာ၊ သဟာယာ ကေမာနသာ။ စရိယာ။၄၁၁။ ကေမာနသာတိ သမာနဇ္ဈာ-သယာ ပုဗ္ဗေ မယာ ကေစ္ဆန္ဒာ။ စရိယာ၊ ဋီ။၁၉၄။

ကေမာနိကာ (ထီ) [ကော+မာနိကာ] တစ်တင်း။ စတ္တာရော ဒေါကာ ကေမာနိကာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၄။

ကေမာလာ (ထီ) [ကော+မာလာ] (၁) တစ်ခဲနက်သောပန်း။ (တိ)(၂) တစ်ခဲနက်သော ပန်း ပွင့်ရှိသော။ **(၁)** အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်း ကြည့်။ **(တိ)(၂)** ကေဂန္ဓ-ကြည့်။

ကေမာလာမာလိနီ (ထီ) [ကေမာလာ+ မာလာ+ဏီ (ဏ္ဍတ္ထိပစ္စည်း)] တစ်ခဲနက်သော-ပန်းအစဉ်-ပန်းကုံးပန်းဆိုင်း-ရှိသော၊ ပန်းနှင့်ပန်းချင်း ထပ်မျှရှိသော။ (မဟာ ဗုဒ္ဓဝံ။)

သကလဒသသဟဿီလောကဓာတု ... အလက်တပွင့်ယတ္တံ မာလာသနံ ဝိယ စ ကေမာလာမာလိနီ ...အဟောသိ။ ဥဒါန၊ ဋီ။၁၃၃။ ဏ္ဍတိဝုတ်၊ဋီ။၁၂၉။ ဇာ၊ဋီ၊၁။၆၁။

လိနလောလာလိမာလိနီ (အလက်ာ၊ဌီ။ ၁၅၅-၆-လည်းကြည့်။)

ကေမာသ (ပု) [ကေ+မာသ] တစ်လ။ အထာ-ပရံ ကေမာသ် တတ္ထေ၀ ၀ါသ် ကပ္ပေသိ။ ၀ိ၊ဌ၊၁။၅၃။ (-၀ိမတိ၊၁။၃၅၅။)

ကေမာသက (ပု) [ကေ+မာသက] တစ်ပဲ။ ကေမာသက် ဒတ္တာ ဥဌာပေထ။ မ၊ဌ၊၃။ ၅၀။

ကေမာသဒ္ဓေမာသ၀ါရ (ပု) [ကေမာသဒ္ဓေ မာသ+၀ါရ] တစ်လတစ်ကြိမ် နှစ်လ တစ်ကြိမ်။ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌနော ဓီတာ ဒိဋ္ဌမင်္ဂလိကာ နာမ ကေမာသဒ္ဓေမာသ-၀ါရေန မဟာပရိ၀ါရာ ဥယျာနံ ကီဠိတုံ ဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၇၅။

ကေမာသန (နာ) [ကေ+အာသန] တစ်ခုတည်း သောညောင်စောင်းကုတင်စသည်၌ နှစ်ဦး အတူ ထိုင်ခြင်း။ တိ၀ဿန္ဓရာနုညာတံ၊ ဘိက္ခူနမေကမာသနံ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဂါထာ။ ၁၉၅။ ကေသ္မီ အာသနေ မဏ္ဍာဒိကေ ဒ္ဝိန္နံ အာသနံ နိသီဒနံ ကေမာသနံ၊ မကာရော သန္ဓိဇော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဌီ၊သစ်။၃၄၆။

ကေမာသာဘိသိတ္တ (တိ) [ကေမာသ+အဘိ သိတ္တ] အဘိသိက်သွန်းပြီး၍ တစ်လရှိသော၊ သူ။ သွာယ် ရာဇာ တံ၀ိ၀ဿံ အသောက-ရညာ ပေသိတေန အဘိသေကေန ကေ-မာသာဘိသိတ္တော ဟောတိ။ ၀ိ၊ဌ၊၁။၅ရ။ ကော မသော အဘိသိတ္တသ အသာ-တိ ကေမာသာဘိသိတ္တော။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁၆၄။ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၂၀၈။

ကေမာသိက (တိ) [ကေမာသ+ဣက] တစ်လရှိသော၊သူ။ ခီဏာသ၀ေါ ဟိ ဒသ၀ဿ-ကာလေ ပရိနိဗ္ဗုတော ပုန ဒသ၀ဿော နာ ဟောတိ။... ကေ၀ဿောပိ။ ... ကေ-မာသိကောပိ။ ကေဒိ၀သိကောပိ။ ကေမု-ဟုတ္တောပိ (ကေမုဟုတ္တိကောပိ) နာ ဟောတိ ဇ၀။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၂၂။ အံ၊ဌ၊၃။၁၅၀။ ပဋိသံ၊ ဌ၊၁။၆၈။ (-စရိယာ၊ဌ။၂၁၀။)

ကေမိဂ (ပု) [ကေ+မိဂ] တစ်ကောင်သော-သမင်-သားကောင်။ တံ၀ိ၀ဿံ ပါသေ ဗဒ္ဓေါ ကေမိဂေါပိ နာဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။၁ရ။

ကေမိဿက (တိ) [ကေ+မိဿက] တစ်ခု တည်း-တစ်ပေါင်းတည်း-ရောနှောသော။ ဘတ္တံ အာကိရန္တိ၊ သူပဗျဥ္ဇနံ အာကိရန္တိ၊ ကေမိဿကံ ဟောတိ။ ၀ိ၊ဌ၊၃။၈၄။

ကေမုခ (နာ) [ကေ+မုခ] (၁) တစ်ဦးတည်း ပြဋ္ဌာန်းခြင်း။ (တိ)(၂) တစ်ခုသောမုခ်ရှိ သော။ (၃) တစ်ခုသော-မျက်နှာ-မျက်နှာ ၀-ရှိသော။ **(၁)** စတူသု မဟာဒီပေသု ကေမုခေန အာဏာ ပ၀တ္တိဿတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂ရ၆။ **(တိ)(၂)** ဘဂ၀တော ကူဋာဂါရံ စတုမုခံ အဟောသိ၊ ... သေသာနိ ကေ-မုခါနိ။ မ၊ဌ၊၄။၂၃၈။ **(၃)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေမုခဘေရီ (ထီ) [ကေမုခါ+ဘေရီ] တစ်ခု သောမျက်နှာ၀ရှိသောစည်၊ တစ်ဖက်ပိတ် စည်။ ကေပေါက္ခရ-ကြည့်။

ကေမုဒ္ဓိကာ (ထီ) [ကော+မုဒ္ဓိကာ] တစ်ခုသော-မင်းအမှတ်တံဆိပ်-တံဆိပ်တုံး။ သဗ္ဗ တံ ကေမုဒ္ဓိကာယ လဉ္ဆိတံ ဝိယ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၆၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၅၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆၂။ ကေမုဒ္ဓိကာယာတိ ကေရာဇလဉ္ဆနေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၅။

ကေမုဟုတ္တ (ပု) [ကေ+မုဟုတ္တ] တစ်မုဟုတ်။ ကေဒိဝသမ္မိ ကေမုဟုတ္တမ္မိ ဇီဝိတံ သေယျော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၂။

ကေမုဟုတ္တိက (တိ) [ကေမုဟုတ္တ+ဣက] တစ်မုဟုတ်ရှိသော၊သူ။ ကေမာသိက-ကြည့်။

ကေမူလ (နာ) [ကေ+မူလ] (၁) တစ်ခုသော-သစ်မြစ်-အမြစ်။ (၂) တစ်ခုသောအရင်းအနှီး။ (တိ)(၃) တစ်ခုသော-မူလ-အမြစ်နှင့်တူသောတရား-ရှိသော။ (၄) တူသော-မူလ-အမြစ်နှင့်တူသောတရား-ရှိသော။

(၁) သစေ ဆိန္နေသု မူလေသု ကေမူလမတ္တေန ကုမ္ဘီ တိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၅။ ဝက္ကံ ဂလဝါဋကာ နိက္ခန္တေန ကေမူလေန ထောက် ဂန္ဓာ ... ဟဒယမ်သံ ပရိက္ခိပိတ္တာ ဋ္ဌိတာ ဒွေ မ်သပိဏ္ဍာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၆။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၄၁။)

(၂) ဧဝံ စတုသတသဟဿသခ် ဓနံ ကေမူလေန ယထာ စူဠဋ္ဌေဝါသီ ဝိန္ဒိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၂ရ။ (တိ)(၃) ကေမူလံ ဒ္ဌိရာဝဏ္ဏ၊ ... ပါတာလံ အတရိ ဣသိ။ သံ၊၁။၃၀။ ကေမူလန္တိ အဝိဇ္ဇာ တဏှာယ မူလံ၊ တဏှာ အဝိဇ္ဇာယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၉။ ပတိဋ္ဌဋ္ဌေန အဝိဇ္ဇာသခ်ါတံ ကေ မူလံ ဇေသ္ဌတိ ကေမူလာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၂၀။ (-ဒီဋ္ဌ၊၃။၂၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၉။)

(၄) ယေ ကေစိ ကုသလာ ဓမ္မာ၊ သဗ္ဗေ တေ ကုသလမူလေန ကေမူလာ။ ယမက၊၁။၁။ ကေမူလန္တိ အလောဘာဒိနာ ကုသလမူလေန သမာနမူလံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၀။ ကေ သမာနံ မူလံ ဇေတသန္တိ ကေမူလာ။ မောဟဝိစ္ဆေဒနီ။ ၃၈၆။ (-မူလဋီ၊၃။၁၁၉။ အနုဋီ၊၃။၁၆၃။)

ကေမူလက (တိ) [ကေ+မူလ+က] (၁) တစ်ခုသော-ပုဒ်-ပစ္စည်း-ခန္ဓာ-လျှင်-အရင်းမူလရှိသော(နည်း)။ (၂) တူသော-မူလ-အမြစ်နှင့်တူသောတရား-ရှိသော။ (၃) တစ်ခုသော အမြစ်ရှိသော။ **(၁)** ယထာ ကေမူလကံ ဝိတ္ထာရိတံ၊ ဧဝမေဝ ဒုကမူလာဒိပိ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၁။၁၃၁။ နယမ္ပိ ကေမူလကေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉ရ။ ဣမသ္မိံ ပန ခန္ဓနိဒ္ဒေသေ ... တာဝ ကေမူလကေ သင်-ဟနယေ သရူပေနေဝ ဒဿိတာ ပဋ္ဌ ပုစ္ဆာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄။ **(၂)** ယေ ကေစိ ကုသလာ ဓမ္မာ၊ သဗ္ဗေ တေ ကုသလမူလေန ကေမူလကာ။ ယမက၊၁။၂။ ဂဏနဋ္ဌေန ကေမူလကံ အဂ္ဂဟေတ္တာ သမာနဋ္ဌေန ဂဟေတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၀။

(၃) တေသံ ဥဘောသု ပယောသု ကေကော ကေမူလကော ကေကောဋိကော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၃။

ကေမ္ဘလကနယ (ပု) [ကေမ္ဘလက+နယ] တစ်ခုသောပုဒ်လျှင် အရင်းမူလရှိသောနည်း။ အညာနိုပိ ကျေနတိ"သဗ္ဗစက္ကာနိ ဝတ္တာ ကေမ္ဘလကနယော နိဋ္ဌာပိတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၈။

ကေမ္ဘလကာဝသာန -ကေမ္ဘလေကာဝသာန ကြည့်။

ကေမ္ဘလဂ္ဂဟက (နာ) [ကေမ္ဘလ+ဂဟက] ကေမ္ဘလသဒ္ဒါ။ တေန အညမညမ္ဘလာနံ သမာနမ္ဘလကတာမတ္တဝစနိစ္ဆာယ ကေမ္ဘလဂ္ဂဟကံ။ အနုဋီ၊၃။၁၆၅။

ကေမ္ဘလပယောဂ (တိ) [ကေမ္ဘလ+ပယောဂ] တစ်ခုသော-အကြောင်း-အရင်းမူလ-ဟူသော ပယောဂရှိသော။ ဣဒံ ကေမ္ဘလ-ပယောဂံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁ရ။

ကေမ္ဘလဗျဥ္ဇန (နာ) [ကေမ္ဘလ+ဗျဥ္ဇန] ကေမ္ဘလ သဒ္ဒါ။ ဣတရထာတိ ကုသလမ္ဘလေန ကေမ္ဘလဗျဥ္ဇနေန ပုစ္ဆာယ ကတာယ။ အနုဋီ၊၃။၁၆၄။

ကေမ္ဘလဗျဥ္ဇနတ္ထ (ပု) [ကေမ္ဘလဗျဥ္ဇန+အတ္ထ] ကေမ္ဘလသဒ္ဒါ၏အနက်။ နာ ဟိ ကုသလ-ဗျဥ္ဇနတ္ထော ဝေ ကုသလမ္ဘလေန ကေမ္ဘလ-ဗျဥ္ဇနတ္ထော။ မူလဋီ၊၃။၁၁၈။ (-အနုဋီ၊၃။၁၆၃။)

ကေမ္ဘလမ္ဘလ (တိ) [ကေ+မ္ဘလမ္ဘလ] တူသော မူလဟုဆိုအပ်သောမူလရှိသော။ သဗ္ဗေ တေ ကုသလမ္ဘလေန ကေမ္ဘလမ္ဘလာ။ ယမက၊၁။၁၊ရ။ ကေမ္ဘလမ္ဘလာတိ သမာန-ဌေန ကေမေဝ မူလမူလံ ဟောသန္တိ ကေမ္ဘလမ္ဘလာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၁။ ကေ-မ္ဘလမ္ဘလာတိ သမာနဌေန ကေမေဝ မူလ-မူလံ ဟောသန္တိ ကေမ္ဘလမ္ဘလာ။ မောဟ ဝိစ္ဆေဒနီ။၃ရ။

ကေမ္ဘလမ္ဘလက (တိ) [ကေ+မ္ဘလမ္ဘလ+က] တူသော မူလဟုဆိုအပ်သောမူလရှိသော။ သဗ္ဗေ တေ ကုသလမ္ဘလေန ကေမ္ဘလ-မ္ဘလကာ။ ယမက၊၁။၂။

ကေမ္ဘလယမက (နာ) [ကေမ္ဘလ+ယမက] ကေမ္ဘလယမိုက်။ တေသံ ကေကသ္မိ နယေ မူလယမကံ ကေမ္ဘလယမကံ အညမညမ္ဘလယမကန္တိ တိကံ တိကံ ယမကာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈ရ။

ကေမ္ဘလဝစန (နာ) [ကေမ္ဘလ+ဝစန] ကေမ္ဘလ သဒ္ဒါ။ အညမညမ္ဘလာနဉ္စ သမာနမ္ဘလတာ ဝေ ကေမ္ဘလဝစနေန ပုစ္ဆိယတိ။ မူလဋီ၊ ၃။၁၁၉။ (-အနုဋီ၊၃။၁၆၄။)

ကေမ္ဘလိက (တိ) [ကေမ္ဘလ+ဣက] တစ်ခုသော အမြစ်ရှိသော။ စတ္တာရော ဒန္ဓာ ဒ္ဌိကောဋိကာ ကေမ္ဘလိကာ ယာနကူပတ္ထမ္ဘိနီ သဏ္ဌာနာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၄။

ကေမ္ဘလေကာဝသာန (တိ) [ကေမ္ဘလ+ကောဝသာန] တစ်ခုသောပုဒ်လျှင် မူလရှိ၍ တစ်ခုသောပုဒ်လျှင် အဆုံးရှိသော။ တတ္ထ ကေမ္ဘလေကာဝသာနာ နဝ။ ကေမ္ဘလ-ဒုကမ္ဘလာဝသာနာ နဝ၊ ကေမ္ဘလတိကာ-ဝသာနာ တိသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉ရ။

(ဆဋ္ဌမူ အဋ္ဌကထာပါဠိ၌ "ကေမူလကာ-ဝသာနေ" ဟုပါဌ်ပျက်နေသည်။ ကေမူ-လဒုကမူလာဝသာနာ-စသည်ကို ထောက်၍ "ကေမူလေကာဝသာနာ"ဟုရှိသင့်သည်။)

ကေမူသိကာ (ထီ) [ကော+မူသိကာ] တစ်ကောင်သောကြွက်။ ဝိန္ဒတေ ဓနန္တိ ကေ-မူသိကာယ နံ စိရသေဝ စတုသတသဟ-ဿသင်္ခ စူဠဋ္ဌေဝါသီ ဝိယ လောကိယဓနဋ္ဌ ... လဘတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။) ကေမူသိကာယာတိ ကောယ မတမူသိကာယ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၂၈။

ကေမေက (တိ) [ဝိစ္ဆာ။ ကေ-စသော ဝိဘ-တျန္တပုဒ်ကို ဒွေးဘော်ပြု ရှေ့ပုဒ်၌ ဝိဘတ်ကိုချေ၍ "မ"လာသော် "ကေမေက်" စသည်ပြီး၍ မလာသော် "ကေကေ"စသည်ပြီး၏။ ရူ၊နှာ။၁၉။ မောဂ်၊၁။၅၅။]

တစ်ခုတစ်ခုသော။ (တစ်ခုသော။ ဝိမ-တိ။) ကေမေကဿ ဘိက္ခုံ ကေမေကေန ဒုဿယုဂေန အစ္ဆာဒေသိ။ ဝိ၊၁။၁၂။ ကေ-ဂ္ဂစိတ္တာဝ ကေမေကာ၊ ရဟသိဂတာ အတ္ထံ နိစ်ဆယိတ္တာ။ ဇာ၊၁။၂၅၂။ ကေမေကံ ဟ-ဏ္ဍေနေဝ ဆိန္ဒိတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉ဖ။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။) ကေမေကန္တိ ကေမေကံ ဝိဟိ-သိသံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၄။ ကေမေကန္တိ ကေံ ဝိဟိသိသံ။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၈၃။ ကေမေကော စေတ္ထ မဟာဒီပေါ ပဋ္ဌသတပဋ္ဌသတပရိ-တ္တဒီပပရိဝါရော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ ကေမေ-ကောတိ ကေကော၊ မကာရာဂမော။ ပါရာ၊ယော။ဖ၂။ (-ပဋိသံ၊ဂ်။၁၂ဖ။)

ကေမေယ (ပု) [ကေ+မေယ] (၁) တစ်ခဲနက်သောမိုး။ (တိ)(၂) တစ်ခဲနက်သောမိုးရှိသော။ **(၁)** သမန္တတိယောဇနဋ္ဌာနံ (သမန္တာ-တိယောဇနဋ္ဌာနံ) ကေမေယ် အဟောသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။ အံ၊ဋီ၊၃။ရ၂။ မ၊ဋီ၊၂။၃၀။ **(တိ)** **(၂)** သကလံ ကောသလရဋ္ဌं ကေမေယ်-ကတ္တာ ဝဿာပေဟိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၃၁။

ကေယမကဝိဿဇ္ဇန (ထီ၊နဝ) [ကေယမက+ဝိဿဇ္ဇန] တစ်ခုသောယမိုက်ကို ဖြေခြင်း။ ပစ္ဆိပ္ပန္နကာလေ ပုဂ္ဂလဝါရေ အနုလော-မနယေ ကေယမကဝိဿဇ္ဇနေနေဝ ဒသ-ယမကာနိ ဝိဿဇ္ဇိတာနိ နာမ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉ရ။

ကေယာဂုပါနကာလ (ပု) [ကေယာဂု+ပါန-ကာလ] ယာဂုတစ်ကျိုက်သောက်ချိန်။ အာမိသပူဇာ စ နာမေသာ သာသနံ ကေ-ဒိဝသမ္ပိ ကေယာဂုပါနကာလမတ္တမ္ပိ သန္ဓာ-ရေတုံ နံ သက္ကောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဖ၉။

ကေယာဂုပါနမတ္တ (တိ) [ကေယာဂု+ပါနမတ္တ] ယာဂုတစ်ကျိုက်သောက်-အတိုင်းအရှည်ရှိ-မျှဖြစ်-သော။ အယံ ပန ဩဘာသော ကေယာဂုပါနမတ္တမ္ပိ နံ တိဋ္ဌတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ဖ။ ကေယာဂုပါနမတ္တမ္ပိတိ ပတ္တာဒိဂတံ ယာဂုံ ဂဠောစိအာဒိဥဒ္ဓရဏီယာ ဂဟေတ္တာ ပိဝန-မတ္တမ္ပိ ကာလံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂ဖ။

ကေယာစိတ (တိ) [ကေ+ယာစိတ] တစ်ခု-တစ်ခါ-တစ်ကြိမ်-တောင်းအပ်သော။ ဣတ္ထိယော ပန ပရိတ္တပညာ၊ ကေယာစိတ-

မတ္တေန ပဗ္ဗဇ္ဇာယ အနုညာတာယ။ အံ၊ဌ၊ ၃။၂၃ဖ။

ကေယာန (နာ) [ကေ+ယာန] တစ်ခုသောယာဉ်၊ ယာဉ်တစ်စီးတည်း။ သစေ ပန ဒွေပိ ကေ-ယာနေ နိသိန္နာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁ဖ၉။ ကခ်။၂၈ဖ။

ကေယုဂ (ပုဒ်နာ) [ကေ+ယုဂ] တစ်စုံ (အဝတ်သက်နှီးတစ်စုံ-စသည်။) တသ တုဝံ ကေယုဂံ ဒုဝေ ဝါ၊ မမုဒ္ဒိသိတ္ထာန သစေ ဒဒေထ။ ပေတ။၁၈ဖ။ ကေယုဂန္တိ ကေ-ဝတ္ထယုဂံ။ ပေတ၊ဌ။၂၁၄။

ကေယုတ္တယာန (နာ) [ကေယုတ္တ+ယာန] တစ်ကောင်သောမြင်း-ယှဉ်-က-သော ယာဉ်။ ကေယုတ္တယာနံ ပဿန္တိ။ မဟာနိ။ဖ၇။ ကေယုတ္တယာနန္တိ ဧကေန ဝါဟနေန သံ-ယုတ္တံ ယာနံ။ မဟာနိ၊ဌ။၁၈၈။

ကေယုဒ္ဓ (တိ) [ကေ+ယုဒ္ဓ] တစ်ခုသော-စစ်ထိုးခြင်း-စစ်ပွဲ။ အဟံ ကေယုဒ္ဓမ္မိ နာ သ-ဟာမိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၀၉။ အပ၊ဌ၊၁။၂၁ဖ။ (-ဝိမတိ၊၂။၂၀၈။)

ကေယောဂ (ပု) [ကေ+ယောဂ] (၁) တပေါင်းတည်း ယှဉ်ခြင်း။ (တိ)(၂) တစ်ကြိမ်တည်း-ယှဉ်အပ်-ယှဉ်ခြင်းရှိ-သော၊ တပေါင်းတည်း ယှဉ်အပ်သော (သျှ)။ **(၁)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။ **(တိ)(၂)** ဘေသဇ္ဇံ တသ ကေ-ယောဂံ ဒတ္ဝာ အက္ခီနိ ကာဏာနိ က-ရောတိ။ ဇာ၊ဌ၊ဖ။၉၂။

ကေယောဂဗ္ဘယ (နာ) [ကေယောဂ+ဗ္ဘယ] တက္ခ-တပေါင်းတည်း-ယှဉ်သဖြင့် သိအပ်သောနည်း။ (တစ်သုတ်တည်း၌ အတူ ဆိုသဖြင့် သိအပ်သောနည်း။) "ခါဒနီယံ ဝါ ဘောဇနီယံ ဝါ"တိ သဟ ဒေသိတတ္တာ ကေ-ယောဂဗ္ဘယေန ခါဒနီယံ ဝါတိ စ ဂဟေ-တဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄ဖ၄။ (တစ်သုတ်တည်း၌ ညွှန်းဆိုအပ်သောသဒ္ဒါတို့၏ တစ်စိတ်သည် အစဉ်လိုက်၏။ တစ်ခုသောဝိဘတ်နှင့်ယှဉ်သောသဒ္ဒါတို့၏ တစ်စိတ်သည် အစဉ်မလိုက်-ဟုသိအပ်သောနည်းသည် "ကေယောဂဗ္ဘယ"မည်၏။ အကျယ်ကို မောဂ်၊သျှ၊၁။၃၂၁။ မောဂ်၊သျှ၊၁၃၄-တို့ကြည့်။)

ကေယောဂနိဒ္ဒေ (တိ) [ကေယောဂ+နိဒ္ဒေ] တက္ခ-တပေါင်းတည်း-ယှဉ်ခြင်းဖြင့်ညွှန်းပြအပ်သော။ ကေယောဂနိဒ္ဒေသာပိ ကေ-ဒေသော သမ္ဘန္နံ လဘတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၃၀၈။ အညဝါဒကဝိဟေသကာနံ ကေ-ယောဂနိဒ္ဒေတ္တာ။ ဝိ၊ဝိနိ၊ဋီ၊၂။၄၁ရ။ ကေယောဂနိဒ္ဒေါနံ သဟ ဝါ ပဝတ္တိ, သဟ ဝါ နိဝတ္တိ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၄၄။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေယောဇန (နာ) [ကေ+ယောဇန] (၁) တစ်ယူဇနာ။ (တိ)(၂) တစ်ယူဇနာရှိသော။ **(၁)** ကေယောဇနံ ဒွေ တီဏိ ယောဇနာနိ ဝိယ မညေ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂ရ၉။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၄၅။) **(တိ)(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေယောဇနဌာန (နာ) [ကေယောဇန+ဌာန] တစ်ယူဇနာရှိသောအရပ်။ ကေယောဇန-ဌာနေ ဂဂ်ိယ ဥဒကံ ပဠ္ဌဝဏ္ဏေဟိ ပဒုမေဟိ သဏ္ဌန်။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂ရ၉။

ကယောဇနသတိက (တိ) [ကယောဇန သတ+ဣက] ယူဇနာတစ်ရာရှိသော (အရပ်ဒေသ)။ ပိတု ကယောဇနသတိကမေဝ ရဇ္ဇံ အဟောသိ။ ဇာ၊၆၊ရ။၁၂။

ကယောဇနာဝဋ္ဋ (တိ) [ကယောဇန+အာဝဋ္ဋ] တစ်ယူဇနာလုံးပတ်ရှိသော။ စေတိယံ ကယောဇနာဝဋ္ဋံ ယောဇနုဗ္ဗေဓံ ဘဝိ-ဿတိ။ ထေရ၊၆၊၂။၁၂၆။

ကယောနိသမ္ဘဒ္ဓ (တိ) [ကယောနိ+သမ္ဘဒ္ဓ] တစ်ခုသောယောနိနှင့် စပ်ခြင်းရှိသော၊သူ။ ဥတိသာလောဟိတေတိ သမာနလော-ဟိတေ ကယောနိသမ္ဘဒ္ဓေ ပုတ္တမီတာ-ဒယော။ သုတ္တနိ၊၆၊၂။၁၆၈။

ကရစ္ဆဝါသီ (တိ) [ကရစ္ဆ+ဝသ+ဏီ] တစ်လမ်းတည်း၌ နေသော၊သူ။ တေန ဟိ ကရစ္ဆဝါသိနံ ပဟောနကော ပစိဿာမိ။ ဓမ္မ၊၆၊၁။၂၃၃။

ကရဇ (နာ) [ကေ+ရဇ] တစ်ယောက်တည်းသောမင်းအဖြစ်။ (က) ကရာဇ်မင်းအဖြစ်။ (ခ) စကြဝဠာမင်းအဖြစ်။ **(က)** သကလ ဇမ္ဗုဒီပေ ကရဇံ ကတ္တာ ကေသတရာဇ-ပရိဝုတော မဟန္တေန ယသေန အဇ ဇယ-ပါနံ ပိဝန္တော။ ဇာ၊၆၊၆။၂၈၃။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။၁၂၆။) **(ခ)** ပထဗျာ ကရဇေနာ(ဓမ္ဓ။ ၄၀)တိ စက္ကဝတ္တိရဇေန။ ဓမ္ဓ၊၆၊၂။၁၂၄။

ကရဇ္ဇာဘိသေက(ပု) [ကရဇ+အဘိသေက] ကရာဇ်မင်းအဖြစ်အဘိသိက်သွန်းခြင်း။ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ကရဇ္ဇာဘိသေကံ ပါ-ပုဏိ။ ဝိ၊၆၊၁။၃၂။ ကရဇ္ဇာဘိသေကန္တိ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ကောဓိပစ္စဝသေန ကရိ-ယမာနံ အဘိသေကံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၃။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၈။

ကရဇ္ဇက (တိ) [ကေ+ရဇ္ဇ+က] တစ်ချောင်းသောကြိုးလုံးရှိသော၊ တစ်ချောင်းသောကြိုးဖြင့် ကွင်းထိုး၍ပြုအပ်သော၊ (ခါးပန်းကြိုး)။ ကရဇ္ဇကံ ပန မုဒ္ဒိကကာယဗန္ဓနဋ္ဌ သုကရန္တကံ အနုလောမေတိ။ ဝိ၊၆၊၄။၅၄။ (-သာရတ္ထ၊၂။၁၂၀။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၈။) ကေ-ရဇ္ဇကာ နာမ ကေဝဋ္ဋာ။ ဝိ၊ဝိနိ၆ယ၊ဋီ၊ ၂။၃၅ရ။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကရဇ္ဇမယ (တိ) [ကရဇ္ဇ+မယ] တစ်ချောင်းသောကြိုးလုံးဖြင့်-ပြီး-ပြုအပ်-သော၊ တပေါင်းတည်းလုံး၍ပြုအပ်သောကြိုးဖြင့် ပြီးသော(ခါးပန်းကြိုး)။ ကရဇ္ဇမယံ ဝုတ္တံ၊ မုနိနာ ကာယဗန္ဓနံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၀။ ဝိ၊ ဝိနိ၆ယ၊ဂါထာ။၃၀၅၈။ ကရဇ္ဇမယန္တိ နာနာဝဏ္ဏေ ကေတော ဝဏ္ဏေတ္တာ ကတ-ရဇ္ဇမယံ ကာယဗန္ဓနံ။ ဝိ၊ဝိနိ၆ယ၊ဋီ၊ ၂။၃၅ရ။

ကရဋ (နာ) [ကေ+ရဋ] တစ်ခုသော တိုင်းပြည်။ တာဒိသေန ပဏ္ဍိတေန သဒ္ဓိယေဝ ကရဋေ ဝါ ကေဇနပဒေ ဝါ ကေနဂရေ ဝါ ကေယရေ ဝါ ဝသိတုံ လဘန္တိ။ ဇာ၊၆၊ ၆။ ၃၁၁။ (-ဝဇိရ။၃၆၁။)

ကရတန (နာ) [ကေ+ရတန] (၁) တစ်ခုသော ရတနာ။ (၂) တစ်တောင်။ **(၁)** တတ္ထ ကရတနမ္မိ ဗုဒ္ဓရတနေန သမံ နတ္ထိ။ ခုဒ္ဒက၊၆၊။၁၄၆။ သုတ္တနိ၊၆၊။ ၂ရ၅။ **(၂)** အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကေရတနပွမာက (တိ) [ကေရတန+ပမာက] တစ်တောင်-အတိုင်းအရှည်-ပမာက-ရှိသော။ သီမန္တရိကာ ပစ္ဆိမကောဋိယာ ကေ-ရတနပွမာကာ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၂၄။ ကေ-ရတနပွမာကာတိ သုဝိညေယ္ယန္တရာ ဟော-တိတိ ကတ္တာ ဝုတ္တံ၊ ကေဂုံလမတ္တမ္ပိ ဝဋ္ဋ-တေဝ။ ဝဇိရ။၄၅၄။ (-သာရတ္ထ၊၃။၂ရ၁။)

ကေရတနာယာမ (တိ) [ကေရတန+အာယာမ] တစ်တောင်-အလျား-အရှည်-ရှိသော။ ဝိ-ပဿီသ ပန ဘဂဝတော ကေရတနာ-ယာမာ ဝိဒတ္ထိဝိတ္ထာရာ အဌဂုံလုဗ္ဗေဓ သုဝဏ္ဏိဋ္ဌကာ ကာရေတ္တာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁ဖ။

ကေရတ္တ (ပုံနာ) [ကော+ရတ္တိ+အ။ ရူ၊နှာ။၁၉၂။ မောဂ်၊၃။၄၅။ ကော+ရတ္တိ။ ဣ ကို အ ပြု၊ နိတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၂၁၉။ ကေ+ရတ္တ။ ရတ္တ[2]-ကြည့်။] တစ်ညဉ့်၊ တစ်ည၊ တစ်နေ့၊ တစ်ရက်။ နိဋ္ဌိတစီဝရသ္မိ ဘိက္ခုနာ ဥဿတသ္မိ ကထိနေ ကေရတ္တမ္ပိ စေ ဘိက္ခု တိစီဝရေန ဝိပ္ပဝေသေယ္ယ။ ဝိ၊၁။၂၉ရ။ ကော ဝေ ရတ္တိ ကေရတ္တံ၊ ဣသ အ။ ပါရာ၊ယော။၂ရရ။ ကေရတ္တံ ဒ္ဋိရတ္တံ ဝါ၊ ဒုက္ခံ ဝသတိ ဝေရီသု-(ဇာ၊၁။၂၄)တိ၊ ဝေရီနဉ္စ အန္တရေ ဝသန္တော ကောဟမ္ပိ ဒ္ဋိဟမ္ပိ ဒုက္ခမေဝ ဝသတိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဌ၊၁။ ၄၃ရ။ (-ဇာ၊ဌ၊၄။၄၄၄။ အပ၊ဌ၊၁။ရရ။) ကော ရတ္တိ ကေရတ္တော။ ဘဒ္ဒါ ကေရတ္တော အဿာတိ ဘဒ္ဒ-ကရတ္တော။ မ၊ဌ၊၄။၁ရ၁။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၄ဝ။ ဘဒ္ဒါ ကေရတ္တော အဿာတိ ဘဒ္ဒ-ကရတ္တံ။ မ၊ဌီ၊၃။၃ဖ၆။

ကေရတ္တာတိက္ကန္တ (တိ) [ကေရတ္တ (ကေရတ္တိ)+အတိက္ကန္တ] တစ်ည-တစ်ရက်-လွန်သော။ အာဘိဒေါသိကန္တိ ပါရိဝါသိကံ ကေရ-တ္တာတိက္ကန္တံ ပူတိဘူတံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။ဒရ၄။ မ၊ ဌ၊၃။၂ဝ၄။ အံ၊ဌီ၊၁။ဒရ၄။

ကေရတ္တာတိက္ကမ (ပု) [[ကေရတ္တ (ကေ ရတ္တိ)+အတိက္ကမ] တစ်ည-တစ်ရက်-လွန်ခြင်း။ တေသု သံဃတ္ထေရော ကေရ-တ္တာတိက္ကမေနေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊၁။၄ဝ၉။ ဥဒါန၊ဌ။ရ၃။ အပ၊ဌ၊၂။၂၃၃။

ကေရတ္တိ (ထီ) [ကော+ရတ္တိ] တစ်ညဉ့်၊ တစ်ည။ ယတ္ထ ဇ မယံ ကေရတ္တိ ဝိဟရေယျာမ။ အံ၊၁။၂၈ဝ။ (-ဇာ၊၁။၂၃၁။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၅၄။ ပေတ၊ဌ။၁ဝ၈။ ထေရ၊ဌ၊၁။၃ရ၀။ ဇာ၊ဌ၊ ၄။၁ဝရ။) ကေရတ္တိ အပက္ကာမုံ။ သံ၊ဌ၊၁။ ၅၄။ ကေရတ္တိန္တိ ကေရတ္တေနေဝ။ သံ၊ဌီ၊ ၁။၁ဝဝ။

ကေရတ္တိန္ဒိဝ (ပု) [ကေ+ရတ္တိန္ဒိဝ] တစ်ညဉ့် တစ်နေ့။ ကေရတ္တိန္ဒိဝံ ဆ ကောဋ္ဌာသေ ကတ္တာ ပုဗ္ဗဏ္ဏာဒိဝသေန စ ပရိစ္ဆိန္နေ ရူပေ တိလက္ခဏာရောပနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၈။

ကေရတ္တိပရိစယ (ပု) [ကေရတ္တိ+ပရိစယ] တစ်ညဉ့်လေ့လာကျင့်သုံးခြင်း။ ယတ္ထ ကေ-ရတ္တိပရိစယေနာပိ ဝဋ္ဋဒုက္ခတော မုဉ္စိတုံ သက္ကာ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၄၄၄။

ကေရတ္တိပရိဝါသ (ပု) [ကေရတ္တိ+ပရိဝါသ] (၁) တစ်ညဉ့်သိုမှီးသိမ်းဆည်းခြင်း။ (၂) တစ်ညဉ့်နေခြင်း။ **(၁)** ကေရတ္တိပရိဝါသာ၊

သဗ္ဗံ ဘဝတိ ပူတိကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၁။ (၂) သဗ္ဗတ္ထ ကေရတ္တိပရိဝါသေနာ(ဥဒါန။၈၄) တိ သဗ္ဗသ္မိံ မဂ္ဂေ ကေရတ္တိဝါသေနေဝ အဂမာသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ရရ။

ကေရတ္တိဝါသ (ပု) [ကေရတ္တိ+ဝါသ] (၁) တစ်ညဉ့်သိုမှီးသိမ်းဆည်းခြင်း။ (၂) တစ်ညဉ့်နေခြင်း။ (တိ)(၃) တစ်ညဉ့်-နေ-သီတင်းသုံး-ခြင်းရှိသော၊သူ။ (၁) ဒုတိယဒိဝသေ ကေရတ္တိဝါသေန ဝိရတ္တော အဋ္ဌိယမာနော ဟရာယမာနော ဇိဂုစ္ဆမာနော နိဟရတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၁။ (၂) အထ ခေါ ဘဂဝါ အမ္မလဋ္ဌိကာယံ ရာဇာဂါရကေ ကေရတ္တိ-ဝါသံ ဥပဂစ္ဆိ။ ဒီ၊၁။၁။

(တိ)(၃) အနုတီရေ မဟိယေက-ရတ္တိဝါသော။ သုတ္တနိ။၂၈၂။ ကေရတ္တိ-ဝါသော အဿတိ ကေရတ္တိဝါသော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ နိတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၂၀၈။

ကေရတ္တိပေါသထ (ပု) [ကေရတ္တ (ကေရတ္တိ) +ဥပေါသထ] တစ်ညဉ့်-တစ်နေ့-ဥပုသ်စောင့်ထိမ်း-ဥပုသ်သုံး-ခြင်း။ ကေရတ္တ-ပေါသထသ သောဋ္ဌသိယာ ကလာယ ယံ ဝိပါကဖလံ၊ တံယေဝ တတော ဗဟုတရံ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။

ကေရထ (ပု) [ကေ+ရထ] တစ်ခုသော ရထား၊ ရထားတစ်စီး။ တ္ဟာသု ကေရထေ ယန္တာ၊ ပဝိသန္တာ ကုသဝတီ။ ဇာ၊၂။ရ၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၃၀။

ကေရဝ (ပု) [ကေ+ရဝ] တစ်ခဲနက်သော အသံ။ သကလနိဝေသနေ ကေရဝံ ကတ္တာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁၂။

ကေရသ (ပု) [ကေ+ရသ] (၁) တစ်ခုသော အရည်။ (၂) တစ်ခုသော အရသာ။ (၃) တစ်ခုတည်းသော-ရသာရုံ-အရသာ-ရှိသော။ (၄) တစ်ခုတည်းသောကိစ္စ ရှိသော။ (၅) တူသောကိစ္စရှိသော။ (၁) တစ်ခုသော အရည်။ သမ္ဘိန္နေ ပန ကေရသေ ပါဠိ-ဒေသနိယမေဝ။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။၄၃၃။ (၂) တစ်ခုသောအရသာ။ နာဟံ ဘိက္ခဝေ အညံ ကေရသမ္မိ သမနုပဿာမိ။ အံ၊၁။၁။

(၃) တစ်ခုတည်းသော-ရသာရုံ-အရသာ-ရှိသော။ (၄) တစ်ခု-တည်းသော ကိစ္စ ရှိသော။ သေယျထာပိ ပဟာရာဒ မဟာ-သမုဒ္ဒေ ကေရသော လောဏရသော၊ ဧဝမေဝံ ခေါ ပဟာရာဒ အယံ ဓမ္မဝိနယော ကေရသော ဝိမုတ္တိရသော။ အံ၊၃။၄၂။ ကေရသောတိ အသမ္ဘိန္နရသော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၀။ ကေရသာ ဟောန္တိ(ပဋိသံ။၃၃)တိ ဝိမုတ္တိရသေန ကိစ္စရသေန ဝါ ကေရသာ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ သဗ္ဗံ တံ ကေရသံ ဝိမုတ္တိရသမေဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ ကော ရသော ကိစ္စံ တေဿာတိ ကေရသံ။ ပါရာ၊ယော။၂၂။ (-ပဋိသံ။၂၈၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၂၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၊၆၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၂၉။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၀၅။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃၁။)

(၅) တူသောကိစ္စရှိသော။ ကေရသာ ဟောန္တီ(ပဋိသံ။၂၈)တိ ... သမာနကိစ္စာ ဟောန္တီ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ (-ပဋိသံ။၂၂၁။ မိလိန္ဒ။၁၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၁၈၅။)

ကေရသဋ္ဌ (တိ) [ကေရသ+အတ္ထ] တစ်ခုတည်းသော-ကိစ္စ-အရသာ-ရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော။ သောဋ္ဌသဟိ အာကာရေဟိ သမထဝိပဿနံ ယုဂနद္ဓံ ဘာဝေတိ၊ ... သုညတဋ္ဌေန ကေရသဋ္ဌေန။ ပဋိသံ။၂၈၈။ ကေရသဋ္ဌေနာတိ ကေ-ကိစ္စဋ္ဌေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။ (-ပဋိသံ။၁၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။) ကေရသဘာဝနာ-လည်း ကြည့်။

ကေရသတဏှာ (ထီ) [ကေ+ရသတဏှာ] တစ်ခုသော-အရသာ၌တပ်မက်သော တဏှာ-ရသတဏှာ။ ယော ဘိက္ခု ဇိဝှါဒ္ဓါရေ ကေ-ရသတဏှံ ပရိဇာနာတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။

ကေရသဘာဝ (ပု) [ကေရသ+ဘာဝ] တစ်ခုသော(ကိလေသာငြိမ်းခြင်း) အရသာရှိသည်၏အဖြစ်။ နိဗ္ဗာနရသေန ကေရသဘာ-ဝဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၄။ နိဗ္ဗာနရသေနာတိ ကိလေသာနံ နိဗ္ဗာယန-ရသေန။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂။

ကေရသဘာဝနာ (ထီ) [ကေရသ+ဘာဝနာ] တစ်ခုသော(ဝိမုတ္တိ)-ကိစ္စ-အရသာ-ရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ပွားခြင်း။ တစ်ခုသော(ဝိမုတ္တိ) အရသာရှိသော ဘာဝနာ။ ကတမာ ကေရသဘာဝနာ။ ... ဣန္ဒြိယာနံ ကေ-ရသဋ္ဌေန ဘာဝနာ။ ပဋိသံ။၂၈။ ကေရ-သဘာဝနာတိ ဝိမုတ္တိရသေန ကေရသာတိ ကတ္တာ ဝုတ္တာ။ ... ကေရသာတိ လိင်္ဂဝိပ-လ္လာသော ကတော။ ...ဣန္ဒြိယာနံ ကေရ-သဋ္ဌေနာတိ တတ္ထေဝ သဒ္ဓါဒီနံ ဣန္ဒြိယာနံ နာနာကိလေသေဟိ ဝိမုတ္တတ္တာ ဝိမု-တ္တိရသေန ကေရသဘာဝေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂၂-၁၂၃။ ဘာဝနာဝသေနာတိ ကေ-ရသဘာဝနာဝသေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။ (ပဋိသံပါဠိတော်၌ "ကေရသဘာဝနာ" ဟု ရှိ၍၊ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁-၌ "ကေရသာဘာဝနာ" ဟု ရှိသည်။ "ကေရသာ ဘာဝနာ" ဟု ဖြစ်စေ၊ "ကေရသဘာဝနာ" ဟုဖြစ်စေ ရှိရမည်။)

ကေရသလက္ခဏ (နဝ) [ကေရသ+လက္ခဏ] တစ်ခုသော ကိစ္စရှိခြင်း လက္ခဏာ။ သမ-ထဝိပဿနာနံ ကေရသလက္ခဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၆၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၆။

ကေရာဇ (ပု) [ကေ+ရာဇ] (၁) ကေရာဇ် (မည်သော)မင်း။ (၂) မြတ်သောမင်း။ (၃) တစ်ဦးတည်းသော-အတူမရှိသော-မင်း။ (၄) တစ်ခုတည်းသော-ထူးမြတ်သော-နေမင်း။

(၁) ကေရာဇာ(ဇာ၊၁။၉၄)တိ ဗောဓိ-သတ္တံ နာမေနာလပတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃။ သဗ္ဗ-ရတနဿ ရညော ဥပကၠဒ္ဓော၊ ကေရာဇ တဝ ပဋိယတ္ထော။ ဇာ၊၂။၂၄ရ။ (-စရိယာ။ ၃ဂ၉၊၄၁ဂ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။ရ၃။)

(၂) ကေရာဇာ(ဇာ၊၁။၂ဂ၆။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၁၉ဂ)တိ အဂ္ဂရာဇာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၁၀။ စရိ

ယာ၊ဌ။၂၀၀။ **(၃)** ပထဗျာ ကေရာဇာသီ။ ဇာ၊၁။၃၈၆။ ဇာ၊ဌ၊၆။၃၃၀။ ကေရာဇာတိ အညဿ အတ္တနာ သဒိသဿ ရညော အဘာဝတော ဇကောဝ ရာဇာ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၃၃၀။ (-ဇာ၊ဌ၊၃။၁၄၈၊၄၉၀။)

(၄) ဥဒေတယံ စက္ကမာ ကေရာဇာ။ ဇာ၊၁။၃၈။ အံ၊ဌ၊၁။၁၈။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၃၄။ ကေရာဇာတိ သကလစက္ကဝါဠေ အာ-လောကကရာနံ အန္ဓရေ သေဋ္ဌဝိသိဋ္ဌဋ္ဌေန (သေဋ္ဌဋ္ဌေန ရဇ္ဇနဋ္ဌေန စ) ကေရာဇာ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၃၀။ အံ၊ဌီ၊၁။၆၉။ (-ပရိတ္တ ဋီကာ။ ၆၃။)

ကေရာဇစရိယ (ထီ၊နာ) [ကေရာဇ+စရိယ] ကေရာဇမင်း၏ အကျင့်တရား။ မြတ်သော သီလကို အမိဌာန်ဆောက်တည်လျက် သင်္ဂဟလေးပါးနှင့်အညီ တိုင်းပြည်ကို ချီးမြှောက်နေသော ကေရာဇမင်းကို ဒဗ္ဗ သေနမင်းကလာ ရောက်တိုက်ခိုက် သိမ်းပိုက်၍ တွင်းဌ်မြှုပ်ထားသော်လည်း ကေရာဇမင်းသည် ထိုဒဗ္ဗသေနမင်းကို မိမိသားကဲ့သို့ မေတ္တာထားတော်မူခဲ့သည်။ စရိယာ။ ၄၁၈-၉။ ယင်းအကြောင်းအရာကို ဇာ၊ဌ၊၃။၁၂-ဌ် အနည်းငယ်ကွဲလွဲ၍တွေ့ရသည်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေရာဇဇာတက (ပု) [ကေရာဇ+ဇာတက] ကေရာဇ ဇာတ်။ ကေရာဇဇာတကေ—နမံ ကောစိ ဥတ္တသတိ၊ ... မေတ္တာပါ-ရမိတာ ပရမတ္ထပါရမီ နာမ ဇာတာ။ အဘိ၊ ဌ၊၁။ရ၄။

(ဤဂါထာသည် စရိယာ။၄၁၈-သုဝဏ္ဏ သာမစရိယ-ဌ်လာသောဂါထာဖြစ်သည်။ ထိုကျမ်းဌ် "သုဝဏ္ဏသာမ"ကိုပင် "ကေရာဇ" ဟုသုံးနှုန်းသည်။ ဇာ၊၁။၃၄။ ဇာ၊ဌ၊၃။၁၂-၁၄-ဌ် "ကေရာဇဇာတ်"ဟုလည်းလာသည်၊ ယင်းဇာတ်ဌ်- ဒုဗ္ဘိသေနမင်းသည် အမတ်တို့၏ အလယ်ဌ်နေသော ဗာရာဏသီမင်းကို နှောင်ဖွဲ့၍ ဆိုင်းဌ်ထည့်ကာ တံခါးခုံဌ် ဦးစောက်ခေါင်းပြန် (ဇောက်ထိုး) ဆွဲစေသည်၊ ဗာရာဏသီမင်းသည် ထိုခိုးသူမင်း အပေါ်ဌ် မေတ္တာပွားကာ စျာန်ကိုဖြစ်စေ သောခဏဌ် အနှောင်အဖွဲ့ပြတ်၍ ကောင်းကင်ပြင်ဝယ် ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေ နေတော်မူသည်၊ ထိုအခါ ခိုးသူမင်းသည် တစ်ကိုယ်လုံးပူလောင်ကာ လူးလိမ့်နေရသဖြင့် အကြောင်းစုံကို စုံစမ်းစေ၍ သိသောကာလဌ် ဗာရာဏသီမင်းကို လွှတ်စေကာ" မင်းစည်းစိမ်ကို ခံစားနေရသောမင်းသည် ယခုလို ချိတ်ဆွဲခံရသော်လည်း ကြည်လင်သောအဆင်းနှင့် ခွန်အားကို အဘယ်ကြောင့်မစွန့်သနည်း"ဟု မေးသောအခါ "ငါသည် ရှေးအခါကပင် ခန္ဓီတရားနှင့် ခြိုးခြံသောအကျင့်ကို တောင့်တခဲ့ရာ ယခု ရပြီဖြစ်၍ ကြည်လင်သော အဆင်းနှင့် ခွန်အားကို မစွန့်ခြင်းဖြစ်သည်" စသည်ဖြင့် ဟောပြလေသည်။ အကျယ်ကို ဇာ၊၁။၉၄။ ဇာ၊ဌ၊၃။၁၂-၁၄-ကြည့်။)

ကေရာဇဘာဝ (ပု) [ကေရာဇ+ဘာဝ] ကေရာဇ်မင်း၏အဖြစ်။ ဣမိနာ တဿ ကေရာ-ဇဘာဝံ ဒီပေတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၀၁။

ကေရာဇလဉ္ဇန (နာ) [ကေ+ရာဇလဉ္ဇန] တစ်

ခုသော-မင်း၏အမှတ်တံဆိပ်-မင်းတံဆိပ်။ ကေမုဒ္ဒိကာ-ကြည့်။

ကေရာသဋ္ဌ — ဣန္ဒြိယာနုံ ကေရာသဋ္ဌေန သမ္မဟ်သနာ-ဟု မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၄-ဌ်ရှိသည်။ ကေရသဋ္ဌေန-ဟု ရှိသင့်သည်။ ကေရသဋ္ဌ-ကြည့်။

ကေရာသီ (တိ) [ကေရာသ+ဣ] တစ်ခုသော အစုရှိသော။ တံ သဗ္ဗံ ကေရာသီ ကတ္တာ မိဿေတ္တာ နု ဂဏ္ဌိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၄။ ကေထူပ-လည်းကြည့်။

ကေရုက္ခ (ပု) [ကေ+ရုက္ခ] တစ်ခုသော သစ်ပင်။ ကေရုက္ခသ္မိံ သံဝမှာ။ ဇာ၊၁။၃၂၂၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၄၃ဖ။

ကေရုက္ခဒေါကိကနှာဝပွမာဏ (တိ) [ကေရုက္ခဒေါကိကနှာဝါ+ပမာဏ] တစ်ခုသော သစ်ပင် ဖြင့်ပြုအပ်သော-စားကျင်း-ထွင်း-လေ့-ပမာဏရှိသော။ တတော စဝိတ္တာ ကေရုက္ခဒေါကိကနှာဝပွမာဏော နှာဂရာဇာ ဟုတ္တာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။

ကေရုက္ခမူလ (နပုं) [ကေရုက္ခ+မူလ] တစ်ခုသော သစ်ပင်ရင်း။ ကေရုက္ခမူလေ ဒွေ ဒိဝသာနိ နု နိသီဒိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၄။

ကေရုက္ခမူလပမာဏဋ္ဌာန (နပုं) [ကေရုက္ခမူလ ပမာဏ+ဋ္ဌာန] တစ်ခုသော သစ်ပင်ရင်း ပမာဏရှိသော အရပ်။ ကေရုက္ခမူလ-ပမာဏဋ္ဌာနံ ကသိဏနိမိတ္တေန သြတ္ထရိတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၃။

ကေရုက္ခိက (တိ) [ကေရုက္ခ+ဏိက] တစ်ခုသောသစ်ပင်ကို ထွင်းချိပ်ပြုအပ်သော (လှေ၊ ထွင်းလှေ)။ သေယျထာပိ မဟာတီ ကေ-ရုက္ခိကာ နှာဝါ။ သံ၊ဝ။၁၀ရ။

ကေရုစိက (တိ) [ကော+ရုစိ+က] တူသော-အလိုဆန္ဒ-နှစ်သက်ခြင်း-အကြိုက်-ရှိသော၊ သူ။ ကောဓိပ္ပါယာတိ ဇကော အဓိပ္ပါယော ရုစိ ဇတေသန္တိ ကောဓိပ္ပါယာ၊ ကေရုစိ-ကာတိ အတ္ထော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈။

ကေရူပ (နပုं) [ကေ+ရူပ] (၁) တစ်ခုသော အဆင်း။ (၂) တစ်ခုသော ရုပ်။ (၃) တစ်ခုသောသဘော။ (တိ)(၄) တူသောသဘော ရှိသော။ (၁) နာဟံ ဘိက္ခဝေ အညံ ကေ-ရူပမ္မိ သမနုပဿာမိ။ အံ၊ဝ။၁။ ကေရူပမ္မိတိ ဇကမ္မိ ရူပ်။ အံ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၁၅။ (၂) ဣဒဏ္ဍ ကေရူပဿာပိ မနောဝိညာဏဓာတုယာ အဇာနိတဗ္ဗဿ အဘာဝေန နယ် ကာတုံ ယုတ္တဋ္ဌာနံ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၃ရ၄။ (၃) သဗ္ဗံ ကေရူပေန အဝတ္တာ ယထာဓမ္မံ ဝိဘဇိတ္တာ နိဇ္ဇဋံ နိဂုမ္ဗံ ကတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၂။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊ဝ။၄၄၃။)

(၄) အတ္ထာဒီသု သဗ္ဗတ္ထ ကေရူပါယ မေတ္တာဘာဝနာယ။ အနုဋီ၊၂။၁၅၉။ ကေ-ဘာဝန္တိ သမ္ဘောဒနကိရိယာယ သမာနတ်ကေရူပတ်။ သာရတ္ထ၊ဝ။၃၃ဖ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၄ရ။ မ၊ဋီ၊ဝ။၂၀ဖ။ သံ၊ဋီ၊ဝ။ဝဖ၉။ (-သာရတ္ထ၊ဝ။၂၄၅။ ဝိမတိ၊ဝ။ဖရ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၁ဖ။ မ၊ဋီ၊၃။၉။ အနုဋီ၊၃။ဖ။) ကေ-သခ်ိတ-လည်းကြည့်။

ကေရူပိယပက္ခ (ပု) [ကေ+ရူပိယပက္ခ] တစ်ဘက်-မှ-အားဖြင့်-ရွှေငွေဖြစ်သောအဘို့။ "ကေရူပိယပက္ခေ"တိပိ ဝဒန္တိ၊ တတ္ထာပိ ကေတော ရူပိယပက္ခေတိ အယမေဝတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၃။

ကေလက္ခက (နာ) [ကေ+လက္ခက] (၁) တစ်ခုသော မှတ်ကြောင်းသဘောလက္ခဏာ။ (တိ) (၂) တစ်ခုတည်းသော-သဘော-လက္ခဏာ-ရှိသော။ (၃) တူသော-သဘော-လက္ခဏာ-ရှိသော။ **(၁)** ဝေ၀ အနေကလိင်ေ အနေ-ကလက္ခဏေ အတ္ထေ ယော တတ္ထ ကေဂ်-ဒဿီ အပုထုပညတာယ ကေလိဂ်မတ္တံ ကေလက္ခဏမတ္တံ စ ဒိဿွ။ ထေရဗ္ဗ၊၁။ ၂ရ၁။

(တိ)(၂) ယောနိသောမနသိကာရော သမ္ဘတ္ထ ကေလက္ခဏောဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ဖ၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈ဖ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃၉။ **(၃)** ဝုတ္တမ္ပိ ကေဝမ္မေ၊ ယေ ဓမ္မာ ကေလက္ခဏာ ကေစိ (တေန)။ နေတ္တိ။၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ ၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၁။ ယေ ဓမ္မာ ကေလက္ခဏာ ကေစိ-တိ ... သမာနလက္ခဏာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၅။ ကေလက္ခဏတ္တာ(ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁ ၂ ၂)တိ ကေ-သဘာ၀တ္တာ။ ပဋိသံ၊ဂ်ံ။ ၂ရ၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂ရ၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂ရ။ ၀ဇိရ။၃ရ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၃ရ။ ဝိမတိ၊၁။၁ရရ။ ပဋိသံ၊ဂ်ံ။၅၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၀။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၁၃၄။)

ကေလဒ္ဓိက (တိ) [ကော+လဒ္ဓိ+က] တူသော အယူရှိသော၊သူ။ ကေလဒ္ဓိကေ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅)တိ သမာနလဒ္ဓိကေ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄ ၂။ (-ကခ်ိ။၁၄၀။) ကော (ကေ) လဒ္ဓိ ဂဟဏံ အဿာတိ ကေလဒ္ဓိကော။ ကခ်ိ၊ဋ္ဌ၊သစ်။ ၂၅၁။ ပါရာ၊ယော။ ၂၅၅။ ကေန္ဓဆန္ဒ-လည်းကြည့်။

ကေလာဘ (တိ) [ကေ+လာဘ] တူသော လာဘ်ရှိသော (ကျောင်းတိုက်)။ တံ ဝိဟာရံ ဣမိနာ ဝိဟာရေန သဒ္ဓိ ကေလာဘံ ကာတုံ သံဃဿ ရုစ္စတိတိ တိက္ခတ္တုံ သာ၀ေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁ဖ။ ကခ်ိ။၁ဖ၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၅၁။ ကော သဒိသော လာဘော ယဿာတိ ကေလာဘော။ ကခ်ိ၊ယော၊မဟာဋီ၊၃။ရ၈။ (ယင်းဋီကာ၌ပင် "ကော လာဘော ကေ-လာဘောတိပိ ဝဒန္တိ"ဟု လာသေးသည်။)

ကေလာဘက (တိ) [ကေ+လာဘ+က] တူသောလာဘ်ရှိသော(ကျောင်းတိုက်)။ ကေ-လာဘကာ(ဝိ၊ဝိနိ ၆ယ၊ဂါထာ။ ၂ရ၂၉)တိ သမာနလာဘကာ။ ဝိ၊ဝိနိ ၆ယ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၄ဖ။

ကေလိဂ် (နာ) [ကေ+လိဂ်] တစ်ခုသောဖြစ်ကြောင်း-အခြင်းအရာထူး-အခိုက်အတန့်ထူး။ ကေလက္ခဏ (၁) ကြည့်။

ကေလေဋ္ဌပါတ (ပု) [ကေ+လေဋ္ဌပါတ] တစ်ခုသောခဲ-ခဲတစ်ပစ်-ကျရာ(အရပ်)၊ ခဲတစ်ကျ(အရပ်)။ ပရတီရေ ပန ကေလေဋ္ဌ-ပါတသင်္ခါတေ ဂါမူပစာရေယေ၀ ပဒံ ဌပေတိ။ ၀ဇိရ။၅ရရ။

ကေလောကဓာတုပရိယာပန္န (တိ) [ကေ-လောကဓာတု+ပရိယာပန္န] တစ်ခုသော လောကဓာတ်၌ အကျုံးဝင်သော။ စတုဒ္ဒိ-

ဓေဟိ ဒီပေဟိ ဝိဘူသိတာ ကေလောက-
ဓာတုပရိယာပန္နာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃၄။

ကေလောမ (ပု) [ကေ+လောမ] တစ်ခုသော အမွေး၊ မွေးညှင်းတစ်ပင်။ ဒသဗလသ သရီရေ ကေလောမမ္မိ ကမ္မေတုံ နာသက္ခိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၂၁။

ကေလောဟိတ (တိ) [ကေ+လောဟိတ] တစ် ခဲနက်သွေးရှိသော၊ သွေးချင်းချင်းနီရဲသော။ စက်မော ကေလောဟိတောဝ အဟောသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၅။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။)

ကေလောဟိတဗဒ္ဓ(သမ္ဗဒ္ဓ) (တိ) [ကေ+လော ဟိတ+သမ္ဗဒ္ဓ] တူသော သွေးစပ်ခြင်းဖြင့် တော်စပ်သော၊သူ (သွေးရင်းသားချင်း)။ သာလောဟိတာတိ ကေလောဟိတဗဒ္ဓါ (ကေလောဟိတသမ္ဗဒ္ဓါ) ပိတိပိတာမဟာ-ဒယော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဖ၄။ ကေ-လောဟိတဗဒ္ဓါတိ ဧကေန သမာနေန လောဟိတသမ္ဗန္ဓေန သမ္ဗဒ္ဓါ။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၄၄။ မ၊ဋီ၊၂။၂ဖ၂။

ကေလောဟိတသမ္ဗန္ဓ (တိ) [ကေ+လောဟိတ +သမ္ဗန္ဓ] တူသောသွေးစပ်ခြင်းဖြင့် တော်စပ် သော၊သူ(ဆွေမျိုးသားချင်း)။ ဗန္ဓဝါတိ ကေလောဟိတသမ္ဗန္ဓာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃ဖ၆။

ကေဝံသဇ (တိ) [ကေဝံသ+ဇန+ကို] တူသော အနွယ်၌ ဖြစ်သော၊သူ။ ဂေါတ္တန္တိ ဟိ ကေ-ဝံသဇာနံ သမာနာ သမညာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၄၈၄။

ကေဝံသဇာတ (တိ) [ကေဝံသ+ဇာတ] တူ သော အနွယ်၌ ဖြစ်သော၊သူ။ သဂေါ-တ္တေဟိတိ သမာနဂေါတ္တေဟိ၊ ကေဝံသ-ဇာတေဟိတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၅။

ကေဝဋ (ပု) [ကေ+ဝဋ] တစ်ခုသောအပေါင်း အစု၊ တစ်ဝက်။ (ကြိုဝိ) တစ်ပေါင်းတစ်စည်း တည်း။ အပ္ပမ္မိ စေတိ ကေဝဋ္ဌိဝဋ္ဌမတ္တမ္မိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ ဒသ ဒသ စီဝရပဋိဝိသေ ကေဝဋ္ဌ ဗန္ဓိတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၅။

ကေဝစန (နာ) [ကေ+ဝစန] (၁) တစ်ခုသော စကား၊ စကားတစ်ခွန်း။ (၂) ကေဝုစ် ဝိဘတ်။ (၃) တစ်ခုကိုဆိုခြင်း။ (တိ)(၄) ကေဝုစ် ဝိဘတ်ရှိသော။ (၅) တူသောစကားရှိသော၊ သူ။ (၁) တစ်ခုသောစကား၊ စကားတစ် ခွန်း။ ထေရောပိ ကေဝစနေနေဝ ဥဒကံ ဩတရိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ဖ၃။

(၂) ကေဝုစ်ဝိဘတ်။ ပါဒါနံ ဓောတံ ဥဒကနိဿိတန္တိ ... ဗဟုဝစနဿ ကေဝစနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၄ရ။ ဥဗ္ဘာ-ဟနတ္ထေပိ ကေဝစနမိစ္ဆန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၃၃။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ ပါစိတ်၊ယော။ ၂၁၃-၄။) ကေဿတ္ထဿ ဝစနံ ကေဝစနံ။ နိတိ၊ပဒ။၂၂။ ကေသ္မိ အတ္ထေ ပဝတ္တံ ဝစနံ ကေဝစနံ။ နိရုတ္တိ။၅ဖ။

(၃) တစ်ခုကို ဆိုခြင်း။ ကေဝစနိစ္ဆာ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။ (တိ)(၄) ကေဝုစ် ဝိ ဘတ်ရှိသော။ ဥဒါနဂါထန္တိ ဇာတိယာ ကေဝစနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၈ဖ။ (၅) တူသော စကားရှိသော၊သူ။ သမဂ္ဂါတိ ကာယေန စ ဝါစာယ စ ကေသန္ဒိပါတာ ကေဝစနာ

သမဂ္ဂါ ဟောထ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၀၀။ (-ဒီ၊ဌ၊၃။ ၁၆၅။) ဝါစာယ ကေဝစနာ အဘိန္ဒဝစနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၁။ ကေဝစနေဟိတိ ဝိရောဓ-ဘာဝေန သမာနဝစနေဟိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၆၆။

ကေဝစနကရဏ (နဝ) [ကေဝစန+ကရဏ] ကေဝုစ်ဝိဘတ်ရှိသည်ကိုပြုခြင်း။ပရိဝါရေ ကေဝစနကရဏတော။ ဝဇီရ။၄၈၈။

ကေဝစနနိဒ္ဒေသ (ပု) [ကေဝစန+နိဒ္ဒေသ] ကေဝုစ်ဝိဘတ်ဖြင့်ညွှန်ပြခြင်း။ ယံ ယံ ဝါ ပန အာရဗ္ဘာတိ ကေဝစနနိဒ္ဒေသံ ကတ္တာ။ မူလဋီ၊၃။၁၈၀။ (-အဘိ၊ဌ၊၂။၁၆၉။)

ကေဝစနန္တ (တိ) [ကေဝစန+အန္တ] ကေဝုစ်ဝိဘတ် အဆုံးရှိသော။ သဟဿသဒ္ဒဿ ကေဝစနန္တတာယ "ဘိက္ခုသဟဿာ"တိ ဝတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၉၄။

ကေဝစနပွယောဂ (ပု) [ကေဝစန+ပယောဂ] ကေဝုစ်ဝိဘတ်နှင့်ယှဉ်ခြင်း။ တဿ အတ္ထဿ ကေတ္တံ သန္ဓာယ "တဿ မေ"တိ ကေစနပွယောဂေါ ကတော။ ထေရ၊ဌ၊၁။ ၁၈၀။

ကေဝစနဘုမ္မ (တိ) [ကေဝစန+ဘုမ္မ] ကေဝုစ်သတ္တမီဝိဘတ်ရှိသော။ ဥပပတ္တေသိယေတိ စတူသုပိ ပဒေသု ဗဟုဝစနဘုမ္မတ္ထေ ကေ-ဝစနဘုမ္မံ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၂၁၉။

ကေဝစနသောတ (ပု) [ကေဝစန+သောတ] ကေဝုစ်ဝိဘတ်-ရှိ-ဖြင့်ဆိုအပ်-သောအယဉ်၊ ကေဝုစ်အယဉ်။ ကေဝစနသောတေ ပတိ-တတ္တာ ပန ပေါတ္ထကေသု ကေဝစနေန လိခိတံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၃၇။

ကေဝစနာဒေသ (ပု) [ကေဝစန+အာဒေသ] ကေဝုစ်ဝိဘတ်အပြု။ ဗဟုဝစနဿ ဟေသ ကေဝစနာဒေသော။ အဘိ၊ဌ၊၃။၄၃၆။

ကေဝစနိစ္ဆာ (ထီ) [ကေဝစန+ဣစ္ဆာ] တစ်ခုကို ဆိုခြင်း၌ အလိုဆန္ဒ၊ တစ်ခုကို ဆိုလိုခြင်း။ အထ ဝါ အတ္ထဘာရဿာတိ ကေ-ဝစနိစ္ဆာယ အတ္ထဘာဝသင်္ခါတံ ကေ်ယေ-ဣမံ အတ္ထာနံ ဘရတိ၊ နဣတော ပရံ အည်။ ဥဒါန၊ဌ။၁၈၁။

ကေဝဋ္ဋကပြဟ္မဒတ္တ (ပု) [ကေဝဋ္ဋက+ပြဟ္မဒတ္တ] ကေဝဋ္ဋကပြဟ္မဒတ်(မင်း)။ အတီတေ ကိရ ကေဝဋ္ဋကပြဟ္မဒတ္တော နာမ ရာဇာ အ-ဟောသိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။ရ၄။

ကေဝဏ္ဍ (တိ) [ကေ+ဝဏ္ဍ] (၁) တစ်လွန်းရှိသောကြိုး၊ တစ်လွန်းတင်ကြိုး။ (၂) တစ်ချောင်းသောကြိုးလုံးရှိသော၊ တစ်ချောင်းသော ကြိုးဖြင့် ကွင်းထိုး၍ပြုအပ်သော၊ (ခါးပန်းကြိုး)။ **(၁)** ဝါကေ စ နာဠိကေရ-ဟိရေ စ ဝဏ္ဏေတ္တာ ကတာ ကေဝဏ္ဍာ ဝါ။ ဒ္ဝိဝဏ္ဍါ ဝါ သံယသ သန္ဓကာ ဂရုဘဏ္ဍံ။ ကခါ။၂၆၂။ **(၂)** ကေရဇ္ဇုက-ကြည်။

ကေဝဏမုခ (နဝ) [ကေဝဏ+မုခ] တစ်ခုသော-အမာ-အနာ-ဝ။ တဿ ကေဝဏမုခေပိ ဥပ္ပန္နဿ ဒုက္ခဿ ပမာဏံ နတ္ထိ။ မ၊ဌ၊ ၁။၂၁ရ။

ကေဝဏ္ဍ (တိ) [ကေ+ဝဏ္ဍ] တစ်ခုတည်း-တစ်မျိုးတည်း-တူ-သော အဆင်းရှိသော။

သမ္ဘာ ဆာယာ ကေဝဏ္ဏာဝ ဟောန္တိ။ ဇာ၊ ၌၄။၃၀၃။ (–ဝိ၊၌၊၁။၂၅၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၆ရ။)

ကေဝဏ္ဍသုတ္တ (နာ) [ကေဝဏ္ဏ+သုတ္တ] တူ-သော အဆင်းရှိသောချည်။ ကေဝဏ္ဏ-သုတ္တေန ပနေတ္ထ ယေနကေနစိ သိဗ္ဗိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊၌၊၁။၂၅၃။

ကေဝတ္ထ (နာ) [ကေ+ဝတ္ထ] (၁) တစ်ခုသော အဝတ်၊ အဝတ်တစ်ထည်။ (တိ)(၂) အဝတ်တစ်ထည်-ရှိ-ဝတ်-သော၊ ခါးဝတ်-ထမီ-သင်းပိုင်-တစ်ထည်ကိုသာဝတ်သော၊သူ။ **(၁)** အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(တိ) (၂)** တာ ကေဝတ္ထာ ဒိသ္မာ ရာဇာ ပုစ္ဆိ "ကုဟိ ဝေါ ဥတ္တရာသဠါ"တိ။ ဓမ္မ၊၌၊၁။ ၁၄၀။ ကေဝတ္ထောတိပိ ကေစိ၊ ဥတ္တရာ-သဠီ အပနေတ္တာ ဌိတောတိ ကိရတ္ထော။ ဝဇိရ။၅ရ၅။ (–ဒီ၊၌၊၂။၁၉၁။)

ကေဝတ္ထနိဝတ္ထ (တိ) [ကေဝတ္ထ+နိဝတ္ထ] တစ်ခုသောအဝတ်ကို ဝတ်သော၊သူ။ ကေစ္စဝ-သန-ကြည့်။

ကေဝတ္ထု (နာ) [ကေ+ဝတ္ထု] (၁) တစ်ခုသော-အကြောင်းအရာ-ဝတ္ထု။ (၂) တစ်ခုသော-တည်ရာ-အရကောက်အနက်။ **(၁)** သမ္ဘ-ဟုလာ ကေ ကေဝတ္ထုနာ စောဒေန္တိ။ ဝိ၊ ၌၊၂။၁ရ၂။ **(၂)** ယသ ပုဂ္ဂလသ ကိဉ္စိ ရူပါဒိသု ကေဝတ္ထုမ္ဝိ "မမေတ"န္တိ တဏှာယ ပရိဂ္ဂဟိတဘာဝေန နာ ဟောတိ။ ဥဒါန၊ ၌။ ၁၀၂။ (–အဘိ၊၌၊၂။၂၄၀။) ကေဝတ္ထု ပရိဂ္ဂဟ- ထောင့်ကွင်းလည်းကြည့်။

ကေဝတ္ထုအဓိဋ္ဌာန (တိ) [ကေဝတ္ထု+အဓိဋ္ဌာန] တစ်ခုသောဝတ္ထုလျှင်တည်ရာရှိသော။ ဇ-ကာဓရ-ကြည့်။

ကေဝတ္ထုက (တိ) [ကေ+ဝတ္ထု+က] (၁) တစ်ခုသော-တစ်ခုတစ်ခုသော- (စကျွစသော) မှီရာဝတ္ထုရှိသော။ (၂) တစ်ခုသော-တစ်ခုတည်းသာဖြစ်သော-မှီရာဝတ္ထုရှိသော။ (၃) တစ်ခုတည်းသော-တူသော-အကြောင်းဝတ္ထုရှိသော။

(၁)(၂) နနု အတ္ထိ ကေစိ ဓမ္မာ ကေဟိစိ ဓမ္မေဟိ သဟဂတာ သဟဇာတာ သံသဋ္ဌာ ကေ့ပ္ပါဒါ ကေဝတ္ထုကာ ကော-ရမ္ပကာ။ အဘိ၊က။၂၅၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၄။ ဇက် မဟာဘူတ် သေသမဟာဘူတောပါဒ-ရူပါနံ နိဿယပစ္စယော ဟောတိတိ တေန တာနိ ကေဝတ္ထုကာနိတိ, စက္ခာဒိနိဿယ-ဘူတာနိ ဝါ ဘူတာနိ ဇက် ဝတ္ထု ဇေတသု သန္ဓိသိတန္တိ ကေဝတ္ထုကာနိ။ မူလဋီ၊၁။၃ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂ရ၄။ တတ္ထ ပုရိမဝိကပ္ပေ ဇက် ဝတ္ထု နိဿယော ဇေတသန္တိ ယောဇနာ။ နာ ဇက်ယေဝ ဝတ္ထုတိ။ ... ဒုတိယဝိကပ္ပေ ပန ဇက်ယေဝ ဝတ္ထု ဇေတသု နိဿိတန္တိ ယောဇနာ။ အနုဋီ၊၁။ဂ၀။ ဇေကက် ဝတ္ထု နိဿယော ဇေတသန္တိ တထာ။...ဇက် ဝတ္ထု ဇေတသုတိ ကေဝတ္ထုကာနိ။ မဓု။၉၀။ တေ နိယမတော ကေဝတ္ထုကာယေဝါတိ ဒဿ-နတ္ထံ ကေဝတ္ထုကဂ္ဂဟဏံ။ ဝိဘာဝိနီ။၁ဝ၄။

(၃) ကတိနဉ္စေ အနာပတ္တိ၊ သဗ္ဗေသံ ကေဝတ္ထုကာ။ ဝိ၊၅။၃ဖ၈။ (–ကခ်။၃ဝ၅။)

ကေဝတ္ထုကဂ္ဂဟက (နာ) [ကေဝတ္ထုက + ဂဟက] ကေဝတ္ထုက-သဒ္ဒါ။ ကကက် ပုဒ်ကြည့်။

ကေဝတ္ထုကတာ (ထီ) [ကေဝတ္ထုက+တာ] တစ်ခုတည်းသာဖြစ်သော-တူသော-မှီရာ ရှိသည်၏ အဖြစ်၊ တစ်ခုသောဝတ္ထုကို မှီ၍ ဖြစ်ခြင်း။ ဧကံယေဝ ဝတ္ထုံ နိဿာယ ပဝတ္တိ ကေဝတ္ထုကတာ။ မဃဋီ၊ ၂။ ၂၆ ၂။

ကေဝတ္ထုဒီပန (ထီ၊နာ) [ကေဝတ္ထု+ဒီပန] တစ်ခုသော-အကြောင်းအရာ-ဝတ္ထုကိုအကျယ်ပြခြင်း။ တတြာယံ ကေဝတ္ထုဒီပနာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၈။

ကေဝတ္ထုပရိဒီပန (ထီ၊နာ) [ကေဝတ္ထု+ပရိဒီပန] တစ်ခုသော-အကြောင်းအရာ-ဝတ္ထုကို အကျယ်ပြခြင်း။ တတြိဒံ ကေဝတ္ထုပရိ-ဒီပနံ။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။ ၄ရ၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂ရ၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၈။

ကေဝတ္ထုပရိဂ္ဂဟ (ပု) [ကေဝတ္ထု+ပရိဂ္ဂဟ] တစ်ခုသောတည်ရာအရကောက်အနက်ကို ယူခြင်း။ ဣမာနိ စတ္တာရိ ပဒါနိ ပုစ္ဆိတာနိ၊ သော ဧကော ပညော။ ကသ္မာ၊ ကေဝတ္ထု-ပရိဂ္ဂဟာ။ နေတ္တိ။၁၁။ ကေဝတ္ထုပရိဂ္ဂဟာတိ ကေသ အဘိမေယျတ္ထသ ဂဟဏတော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၄၉။

ကေဝနသဏ္ဌ (ပု) [ကေ+ဝနသဏ္ဌ] တစ်ခုသောတောအုပ်။ သော ... ကေဝနသဏ္ဌေ ဒွေ ဒိဝသာနိ နိ ဝသိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၈။

ကေဝန္ဒနိယ (တိ) [ကေဝန္ဒနာ+ဣက] တစ်ကြိမ်ရှိခိုးခြင်းရှိသော၊ ကေဝန္ဒနိယ မည်သော၊သူ။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေ-ဝန္ဒနိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။ ၂၄၄။

ဤမထေရ်သည် (၃၁)ကမ္ဘာထက်၌ ဝိပဿီဘုရား၏ရှင်အား ရွှင်လန်းဝမ်းမြောက်စွာ တစ်ကြိမ်ရှိခိုးခဲ့သော ကောင်းမှုကြောင့် ဒုဂ္ဂတိသို့မလားရောက်ဘဲ (၂၄)ကမ္ဘာ ထက်၌ နန္ဒမည်သောစကြဝဠာ မင်းဖြစ်၍ ဤဘုရား၏ရှင် လက်ထက်၌ "ကေဝန္ဒနိယ" အမည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။

ကေဝလယ (ပု) [ကေ+ဝလယ] တစ်ခုသော လက်ကောက်။ မယာပိ ကေဝလယသဒ်-သေန ဟုတ္တာ ပရံ အဝိစာရေတ္တာ အ-တ္တာနမေဝ ဝိစရန္တေန ဝသိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃၅၈။

ကေဝယ (ပု) [ကေ+ဝယ] (၁) တစ်ခုသော အရွယ်။ (တိ)(၂) တူသောအရွယ်ရှိသော၊ သူ။ **(၁)** ဝေ၀ အသဏ္ဌာနေန ကေဝယေပိ ရက္ခိတဗ္ဗောယေဝ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၈ရ။ **(တိ)(၂)** မယှံ ခေါ ပန ပုတ္တော ဥဒါယီ ဒသဗလေန သဒ္ဓိံ ကေဝယော သဟပံသုကီဠိကော။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၅။

ကေဝရက (တိ) [ကေ+ဝရက] တစ်ယောက်သော အကျမ်းဝင်သော၊သူ။ တမေကဝရ-ကမ္မံ ဒိသ္မာ၊ ဥဗ္ဗိဂ္ဂါ အာသနံ ဒေမိ။ ထေ ရီ။ ၄ ၂၅။ တမေကဝရကမ္မံတိ ကေဝလ္လဘမ္မံ။ ထေရီ၊ ဌ။ ၂ရ ၂။

ကေဝလဋ္ဌ (တိ) [ကေ+ဝလဋ္ဌ] တစ်ခုသော တံခါးပေါက်ဖြင့်-သုံးဆောင်-ဝင်ထွက်-အပ်သော၊ တံခါးတစ်ပေါက်ဖြင့် အတူတကွ-သုံးဆောင်-ဝင်ထွက်-နိုင်သော (အိမ်)။ တတ္ထ ယံ ကေကုလဿ ဃရံ ကေဝလဋ္ဌံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၉၀။ ကေဝလဋ္ဌန္တိ ကေနဒ္ဓါရေန ဝလဋ္ဌိတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၆။ ကေဝလဋ္ဌန္တိ ကေဒ္ဓါရေန သမာနပရိဘောဂံ။ ပါ၊စိတ်၊ယော။၅၀၃။

ကေဝလ္လဘ (တိ) [ကေ+ဝလ္လဘ] တစ်ယောက်သော အကျွမ်းဝင်သော၊သူ။ ကေဝရက-ကြည့်။

ကေဝဝတ္ထာနာ (ထီ) [ကော+ဝဝတ္ထာနာ] (၁) တစ်ခုသောသဘောဖြင့်ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း။ (၂) တစ်ပေါင်းတည်း-ရောနှောရှု-ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း။ **(၁)** အာရမ္မဏအန္ဒ-ယေန၊ ဥဘော ကေဝဝတ္ထာနာ(ပဋိသံ။၅၆) တိ ... ဥဘိန္နံ ကေသဘာဝေနေဝ ဝဝတ္ထာ-ပနံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၂၄။ (ပါဠိတော်၌ ဆန်းဂိုဏ်းစောင့်ရန် "တ္ထ"ဟု ရဿဖြင့်ရှိသည်။) **(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေဝဝတ္ထာနတာ (ထီ) [ကေဝဝတ္ထာနာ+တာ] တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်ဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားတတ်သည်၏အဖြစ်။(သျှ)။ တစ်ခုတည်း-ပိုင်းခြားခြင်း။(ပြန်။) တစ်ပေါင်းတည်း-ရောနှောရှု-ပိုင်းခြား မှတ်သားခြင်း။ ကာယမ္မိ စိတ္တမ္မိ ကေဝဝတ္ထာနတာ။ ပဋိသံ။၃၊၁၀၇။ ကေဝဝတ္ထာနတာတိ ပုရိကမ္မစိတ္တေန ကေ-တော ဌပနတာယ စ ဒိဿမာနကာယေန အဒိဿမာနကာယေန ဝါ ဂန္ဓကာမ-ကာလေ ယထာယောဂံ ကာယဿပိ စိ-တ္တဿပိ မိဿီကရဏတာယ စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၄၇။

ကေဝဿ (ပုဒ်၊နာ) [ကေ+ဝဿ] (၁) တစ်နှစ်၊ တစ်ဝါ။ (တိ)(၂) တစ်ဝါ-ရှိ-ရ-သော၊သူ။ **(၁)** တေန ဟိ ဒေဝ ကေဝဿံ ရဇ္ဇံ ဒေထ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၁၂။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းလည်းကြည့်။ **(တိ)(၂)** ကေဝဿော-ဟံ ဘဂဝါ။ ဝိ၊ဘ။၂၈၆။ သော အဝဿီ-ကဿ ဆဗ္ဗဿော အာစရိယမတ္တော၊ ဧဝံ ကေဝဿဿ သတ္တဝဿော။ ဝိ၊သင်္ခ။ ၄၅၃။

ကေဝဿီက (တိ) [ကေဝဿ+ဏ္ဍက] (က) (အသက်) တစ်နှစ်ရှိသော၊သူ။ (တစ်နှစ်သား။) (ခ) တစ်ဝါ-ရှိ-ရ-သော၊သူ။ **(က)** ကေဝဿီကဒါရက-ကြည့်။ **(ခ)** ဥပသ-မ္ပဒါယ ကေဝဿီကော ဟုတ္တာ။ အံ၊ဌ၊၁။ ၂၁၁။ (-ဇာ၊ဌ၊ရ။၂၄၅။) ကေ ဝဿ ဧ-တိဿာတိ ကေဝဿီကာ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

ကေဝဿီကကာလ (ပု) [ကေဝဿီက+ကာလ] တစ်ဝါ-ရှိ-ရ-သောအခါ။ သော ပဝါရေတ္တာ သဒ္ဓိဝိဟာရိကဿ ကေ-ဝဿီကကာလေ ... ဒသဗလံ ပဿိတုံ အာဂတော။ အံ၊ဌ၊၁။ ၂၁၁။

ကေဝဿီကဒါရက (ပု) [ကေဝဿီက+ဒါရက] (အသက်)တစ်နှစ်ရှိသောကလေး။ ကေ-ဝဿီကဒါရကာ နာမ ပူဝခဇ္ဇကံ ပိယာယန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၆။

ကေဝဿီကဗျဂ္ဃ (ပု) [ကေဝဿီက+ဗျဂ္ဃ] (အသက်) တစ်နှစ်ရှိသော ကျား။ ပဗ္ဗတ-သာနုမှိ သုဇာတာ ကေဝဿီကဗျဂ္ဃ-ပေါတိကာ ဝိယ ဝိလာသကုတ္တိယုတ္တာ။ ဇာ၊ ၌၊၆။၃၈၀။

ကေဝဿီကဝေဠုဝဏ္ဏ (တိ) [ကေဝဿီက ဝေဠု+ဝဏ္ဏ] (အသက်) တစ်နှစ်ရှိသော ဝါးပင်၏ အဆင်း။ ကေဝဿီကဝေဠုဝဏ္ဏ (အံ၊ဌ၊၂။၂၀၀)နှင့် ဇာတိတော ကေဝဿာ-တိဏ္ဏနှင့်ဝေဠုဝဏ္ဏံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၈၀။

ကေဝါကျ (နာ) [ကေ+ဝါကျ] တစ်ခုသော ဝါကျ၊ စကားတစ်ခွန်း။ ယာဝတာ အဓိပ္ပေတတ္ထ-ပရိယောသာနံ၊ တာဝတာ ကေဝါကျန္တိပိ ပဌန္တိ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၃၅။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ရ၂။) သုဏန္တု ဘောန္တော မမ ကေဝါကျံ။ ပေတ။ ၁၉၀။

ကေဝါကျတာဓိပ္ပါယ (ပု) [ကေဝါကျတာ+အဓိ ပ္ပါယ] တစ်ခုသောဝါကျရှိသည်၏အဖြစ်၌ အလိုဆန္ဒ။ ကေစိ ပန ကေဝါကျတာဓိပ္ပါ-ယေန ... ပဌန္တိ။ ဥဒါန၊ဌ။၁၄၉။

ကေဝါစ (ထီ) [ကော+ဝါစ] စကားတစ်ခွန်း။ သုဏန္တု ဘောန္တော မမ ဇေဝါစံ။ ဒီ၊ ၂။၁၃၆။ ကေဝါစမှိ ဒ္ဒိဝါစံ၊ ဘဏေယ္ယ အနုကမ္ပကော။ ဇာ၊ ၂။၅၆။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၂။၄ ၂။ ကေဝါစာပိ ဟိ အတ္ထနိဿိတာ သေယျာ၀။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၄၀၈။ ကော ဂါထာပါဒေါ ကေ-ဝါစာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၈။

ကေဝါစိက (တိ) [ကော+ဝါစ+ဏိက] (၁) တစ်ခုသော စကား၊ စကား တစ်ခွန်း။ (၂) (ကေုပဏ္ဍာယ နာနာစရိယအားဖြင့်) တပြိုင်နက်-အတူတကွ-တစ်ပေါင်းတည်း-ကမ္ဘ ဝါစာရွတ်ခြင်း။ (၃) စကားတစ်ခွန်းရှိသော၊ စကားတစ်ခွန်းဖြင့်ပြုအပ်သော (ဖိတ်မန်ခြင်း၊ ပဝါရကာက်)။ တစ်ကြိမ်ဖိတ်မန်ခြင်း-တစ်ကြိမ်ရွတ်ဆိုဖိတ်မန်ခြင်း-ရှိသော ပဝါ-ရကာက်။

(၁) နှ ကေဝါစိကမ္ပိ ဘဏိတဗ္ဗံ မည-တိ(အံ၊၁။၅၆ ၂)တိ ... ကေ၀စနမ္ပိ ဝတ္တဗ္ဗံ နှ မည်တိ။ အံ၊ဌ၊ ၂။၃၉၃။ (-ဇာ၊၁။ရ၉။ ဇာ၊ဌ၊ ၂။၃၁၈။)

(၂) တိဏ္ဏံ ကေဝါစိကာ(ဝိ၊၅။၃၆၅)တိ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဒွေ တယော ကော-နုဿာ၀နေ ကာတုန္တိ ဝစနတော တိဏ္ဏံ ဇနာနံ ကေုပဏ္ဍာယေန နာနာစရိယေန ကောနုဿာ၀နာ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။ ၂ ၂၉။ ကောနုဿာ၀နာတိ ကေတောအနုဿာ-ဝနာ။ ပါစိတ်၊ယော။၆ ၂၆။ (၃) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ကေဝါစိကံ ပဝါရေတုံ။ ဝိ၊၃။ ၂၅၀။

ကေဝါဒ (ပု) [ကေ+ဝါဒ] (၁) တစ်ခုသော ဆိုခြင်း၊ စကားတစ်ခွန်း။ (၂) တစ်ခုသော အယူ။ (တိ)(၃) တူသောအယူရှိသော၊သူ။ (၁) ပုဗ္ဗေပါဟံ ဇေတ ကေဝါဒေနေ၀ သ-မဂ္ဂေ အကာသိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။ ၂၀။ (၂) တေန ပန ကေဝါဒေ ပ၀တ္တမာနေန စက္ခဒိနံ အသဿတဘာ၀ါ၀ဟောဟေ ဝိဒ္ဒူသိတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁ ၂။ (တိ)(၃) သဗ္ဗေ ကေ-ဝါဒါ အဟေသုံ။ အံ၊ဌ၊ ၂။၁ရ၃။ (-အဘိ၊ ဌ၊၃။၁၀၈။ သာရတ္ထ၊၁။၁၁၈။)

ကေဝါဒီ (တိ) [ကေ+ဝဒ+ဏိ] တစ်ပေါင်း-တည်း-တစ်ပြိုင်နက်-ဆိုသော၊သူ။ ပရိ-နာယကသမ္ဘန္နာ၊ သဟိတာ ကေဝါဒိနော။ ဇာ၊၁။၂၉ရ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၄၆။

ကေဝါယာမ (ပု) [ကေ+ဝါယာမ] တစ်ခု-တစ်ကြိမ်-သော လုံ့လ။ တသ္မိံ ခဏေ ပါတုဘူတာ ကလလသခါတာ ရူပသန္ဓတိ ပရိတ္တာ ဟောတိ ခုဒ္ဒကမက္ခိကာယ ကေ-ဝါယာမေန ပါတဗ္ဗမတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။

ကေဝါရ (ပု၊နq) [ကေ+ဝါရ] တစ်-လှည့်-ကြိမ်။ ကေဝါရံ ယေ ဇာနန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၈။ ကေဝါရန္တိ ကေသ္မိ ဒိဝသေ၊ အာဂမန-ဒိဝသေတိ အတ္ထော။ ပါစိတ်၊ယော။၅၀၈။ ပထဝီကသိဏသမာပတ္တိ ကေဝါရံ သမာ-ပဇ္ဇန္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။ ကေဝါရန္တိ သကိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၈၃။

ကေဝါရုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ကေဝါရ+ဥပ္ပတ္တိ] တစ်-လှည့်-ကြိမ်-ဖြစ်ခြင်း။ တတော ကေ-ဝါရုပ္ပတ္တိတော ဥပရိ ဥဒ္ဒ ဝမိတုံ နိ အဒါသိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၃၄။

ကေဝါရမောတ (တိ) [ကေဝါရ+မောတ] တစ်-ကြိမ်ဖွပ်လျှော်အပ်သော။ အဟတကပ္ပါနန္တိ ကေဝါရမောတာနံ။ ဝိနယာလင်္ကာရဋီ၊ ၂။၃ရ၅။

ကေဝါသ (ပု) [ကေ+ဝါသ] တစ်ယောက်ထီး-နေခြင်း။ ဂဏဝါသေ သံယဋ္ဌနာ၊ ကေ-ဝါသေ အသံယဋ္ဌနာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၁။၈၅။ အပ၊ဋ္ဌ၁။၁၉၄။ (-စူဋနီ၊ဋ္ဌ။၁၁၉။)

ကေဝါသနဝါသိတ (တိ) [ကေဝါသန+ဝါသိတ] အတူတကွလေ့လာပွားများအပ်သော အထုံ ဘာဝနာ ရှိသော၊သူ။ ကေဝါသနဝါသိတာ (စူဋနီ။၄၀)တိ အတီတဗုဒ္ဓသာသနေ တေန သဒ္ဓိံ ဘာဝိတဘာဝနာ။ စူဋနီ၊ဋ္ဌ။၈။

ကေဝိဓ (ထီ၊ပု) [ကေ+ဝိဓ] (၁) တစ်ခုသော အဘို့, အစု။ (တိ)(၂) တစ်ခုသောအပြား-ရှိသော။ **(၁)** ကေဝိဓေန ဝေဒနာကွန္ဓော —ဖဿသမ္ဘယုတ္တော။ အဘိ၊ဝိ။၁၅။ ကေ-ဝိဓေနာတိ ကေကောဋ္ဌာသေန။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၃။ **(တိ)(၂)** တံ ဟိ သီလဋ္ဌေန ကေ-ဝိဓမ္မိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၈၃။

ကေဝိဓသမုဿယ (ပု) [ကေဝိဓ+သမုဿယ] တစ်ခုသောအပြားရှိသောအပေါင်း။ အနေ-ကဝိဓသမုဿယေ, ကေဝိဓသမုဿယေ စ ခန္ဓပဗန္ဓေန အဘိနိဝေသဘာဝတော။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၃။

ကေဝိပန္န (တိ) [ကေ+ဝိပန္န] တစ်ခုသော (ပမာဏိက, ဒေသိတာပတ္တိက) အဂါ ချို့-ယွင်းသော။ သစေ ကေဝိပန္နာ သာ၊ ဂရုကံ ကေကံ သိယာ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၃ရ၂။ ကေ၊ အဂ် ပကမာဏိကတ္တံ ဝါ ဒေသိတ-ဝတ္ထုကတ္တံ ဝါ ဝိပန္နံ ဘေသိသာတိ ကေ-ဝိပန္နာ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၁၉၉။

ကေဝိပ္ပါရ (တိ) [ကေ+ဝိပ္ပါရ] တခဲနက် (အရောင်ဖြင့်) ပြန့်ကြဲ-ရောပြွမ်း-သော၊ တူသောအဆင်းအစရှိသည်ဖြင့် ရောပြွမ်း-သော။ သဗ္ဗေသဉ္စိ တေသံ ကာယော ကေဝိပ္ပါရောဝ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။

ကေဝိပ္ပါရော(ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၀၅)တိ ဝဏ္ဏ-ဒိနာ သမာနဝဏ္ဏာဒိနာ ဝေါကိဏ္ဏော။ ပဋိသံ၊ဂ်။ ၂၁-၂၂။

ကေဝိဘတ္တိယုတ္တ (တိ) [ကေဝိဘတ္တိ+ယုတ္တ] တူသောဝိဘတ်နှင့်ယှဉ်သော။ ဒွိန္ဒံ ပဒါနံ ကေဝိဘတ္တိယုတ္တာနံ သမာနာမိကရဏဘာ-ဝတော။ မူလဋီ၊၁။၅။

ကေဝိမာနဗ္ဘန္ဓရဂတ (တိ) [ကေဝိမာနဗ္ဘန္ဓရ+ဂတ] တစ်ခုသော ဗိမာန်အတွင်း-သို့ ရောက်-၌တည်နေ-သော၊သူ။ ကေဝိမာန-ဗ္ဘရဂတာ ဒေဝ မဟာပြဟ္မာနော ဝိယ။ ဥဒါန၊ဌ။၂၂၂။

ကေဝိသယ (တိ) [ကေ+ဝိသယ] တူသော အာရုံရှိသော။ ကေဇာတိ (၁) ကြည့်။

ကေဝိဟာရ (ပု) [ကေ+ဝိဟာရ] (၁) တစ်ခု တည်းသော ကျောင်း။ (၂) တစ်ခုသော-တိုက်ခန်း-အခန်း။ (၃) တစ်ယောက်တည်းနေခြင်း။

(၁) ဣစ္ဆတိ ဘဂဝါ တေန ဘိက္ခုနာ သဒ္ဓိ ကေဝိဟာရေ ဝတ္ထုံ။ ဝိ၊၃။၂၈၆။ ဥဒါန။၁၄၈။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။၄၆။) ကေဝိဟာ-ရေတိ ကေဝနဒ္ဓကုဋိယံ။ ဥဒါန၊ဌ။၂၈၃။ ကေဝိဟာရေတိ ကေသ္မိ သေနာသနေ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁။ (-ဝိ၊ဌ၊၄။၂၂၀။ ပါစိတ်၊ ယော။၆၁၉။)

(၂) ကေဝိဟာရေ(သံ၊၁။၂၅၀)တိ ကေသ္မိ ဂဇ္ဇေ။ သံ၊ဌ၊၂။၁၅။ (၃) ဣဝ ဘန္တေ အညတရော ဘိက္ခု ထေရနာမ-ကော ကေဝိဟာရီ ကေဝိဟာရသ စ ဝဏ္ဏဝါဒီ။ သံ၊၁။၄၆၀။

ကေဝိဟာရက (တိ) [ကေဝိဟာရ+က] တစ်ခုသော ကျောင်းယော်။ ကေဝိဟာရကေ(ခုဒ္ဒ သိက္ခာ၊ဂါထာ။၁၆၃)တိ သဝန္ဓုပစာရေ ခုဒ္ဒ-ကဝိဟာရေ၊ နမဟာဝိဟာရေ။ ကုစ္ဆိတ-ဍ္ဍ ဟိ ကပစ္စယော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။ ၃၃၅။

ကေဝိဟာရသုခ (နပုံ) [ကေဝိဟာရ+သုခ] တစ်ယောက်တည်းနေခြင်းကြောင့် ရအပ်သော ချမ်းသာ၊ စျာန်ချမ်းသာ။ ဂ၊ ဝိဝေဋ္ဌတ္ထာ ကေဝိဟာရသုခေန စျာနသုခေန ယထာ-ဘိရန္ဆံ ဝိဟရံ အရညေ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၉၂။

ကေဝိဟာရိက (တိ) [ကေဝိဟာရ+ဣက] (က) တစ်ယောက်တည်းနေခြင်းရှိသော၊သူ။ (ခ) ကေဝိဟာရိက မည်သော၊သူ(ထေရ်)။ (ဂ) တတော ပဌာယ မဟာဇနော ကေ-ဝိဟာရိကမေဝ ပတ္ထေသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၉၅။

(ခ) ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေဝိ-ဟာရိကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၂။၁ရ။

ကဿပဘုရား၌ရှင်လက်ထက်တော် အ ခါက ရဟန်း၀တ်၍ တောဌ်တစ်ပါးတည်း သီတင်းသုံးခဲ့သော ရဟန်းသည် ဤဘုရား ရှင်လက်ထက်တော်ဌ်လည်း တစ်ပါးတည်း နေလျက် "ကေဝိဟာရိက" အမည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။ အ ပ၊၂။၁၆-ရ။

ကေဝိဟာရိတ္ထေရ (ပု) [ကေဝိဟာရီ+ထေရ] တစ်ယောက်တည်း နေလေ့ရှိသောထေရ်၊ ကေဝိဟာရီ ထေရ်။ ကောသနန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကေဝိဟာရိတ္ထေရံ နာမ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၉၄။

ထိုမထေရ်သည် ရဟန်းများစွာ အလယ်၌ နေကြားသော်လည်း မူလကမ္မဋ္ဌာန်းကို မစွန့်ဘဲ နှလုံးသွင်းလျက် အိပ်ခြင်း, နေခြင်း, သွားခြင်း, ထိုင်ခြင်းဟူသော တစ်ပါးတည်းအိပ်ခြင်းဖြင့်အိပ်၏။ တစ်ပါးတည်း ထိုင်ခြင်းဖြင့်ထိုင်၏။ တစ်ပါးတည်း စင်္ကြံသွားခြင်းဖြင့်သွား၏။ တစ်ပါးတည်း ရပ်ခြင်းဖြင့် ရပ်တည်၏။ ထို့ကြောင့် "တစ်ပါးတည်းအိပ်၏" စသည်ဖြင့် ပရိသတ် လေးပါး၌ထင်ရှားသည်၊ ဘုရားရှင်အား လျှောက်ထားသောအခါ ဘုရားရှင်သည် သာဓုခေါ်တော်မူ၍ "ကောသနံ ကေသေယျ" အစရှိသော ဒေသနာကို ဟောတော်မူသည်၊ ဒေသနာ၏အဆုံး၌ များစွာသောလူတို့ သောတာပတ္တိဖိုလ် အစရှိသည်သို့ ရောက်ကြသည်။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၉၄-၅။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေဝိဟာရိယတ္ထေရ (ပု) [ကေဝိဟာရိယ+ထေရ] တစ်ယောက်တည်း နေလေ့ရှိသော ထေရ်၊ ကေဝိဟာရိယ ထေရ်။ ပုရတော ပစ္ဆတော ဝါတိအာဒိကာ အာယသ္မတော ကေဝိဟာရိယတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ ဌ၊၂။ခရ၄။

ရှေးဘုရားတို့၌ ကောင်းမှုပြုခဲ့သော အမျိုးကောင်းသားတစ်ယောက်သည် ကဿပဘုရားရှင် ပွင့်တော်မူချိန်၌ ရဟန်းပြုကာ ဆိတ်ငြိမ်ရာတောအရပ်၌ သီတင်းသုံးတော်မူသည်၊ ဤဂေါတမဘုရားရှင်၏ သာသနာတော်၌ဓမ္မာသောကမင်း၏ညီငယ် "တိဿ" မည်သောမင်းသား ဖြစ်၍ ဓမ္မာသောကမင်း၏တစ်ခုသောဥပါယ်တမည်ကြောင့် သာသနာတော်၌ ကြည်ညြိုကာ ယောနကမဟာဓမ္မရက္ခိတ မထေရ်ထံ ရဟန်းပြုခဲ့လေသည်၊ ဓမ္မာသောကမင်း၏တူ, သဟ်မိတ္တာ၏ ခင်ပွန်းဖြစ်သော အဂ္ဂိဗြဟ္မ မင်းသားသည်လည်း တိဿမင်းသားကို အတုလိုက်၍ ရဟန်းပြုခဲ့လေသည်၊ တိဿမထေရ်သည် တောအရပ်သို့ခိုဝင်၍ ရဟန်းတရားပွားများလျက် ဥပဇ္ဈယ်ဆရာနှင့်အတူ ကလိင်္ဂတိုင်းသို့ ကြွရောဝယ် ခြေ၌ အရေပြားနာဖြစ်ရာတွင် ထိုရောဂါကိုပင် မကုသဘဲ ရဟန်းတရားကိုသာ ပွားများတော်မူခဲ့လေသည်၊ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သောအခါ ဓမ္မာသောကမင်းက ထိုအရပ်၌ ဘောဇကဂိရိကျောင်းကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်း၍ မထေရ်အားသီတင်းသုံးစေသည်၊ ထိုကျောင်း၌ပင် ပရိနိဗ္ဗန် ဝင်စံတော်မူသည်။ (အကျယ်ကို အပ၊ ဌ၊၂။ခရ၄-၈-ကြည့်။)

ကေဝိဟာရီ (တိ) [ကေ+ဝိဟာရီ] တစ်ယောက်တည်း နေလေ့ရှိသော၊သူ (ထေရ်)။ ကိ-တ္တာဝတာ နု ခေါ ဘန္တေ ကေဝိဟာရီ ဟောတိ။ သံ၊၂။၂၆၃။ (-ထေရ။ခ၀၁။ ထေရ၊ဌ၊၂။ခရ၄။)

(အလိုရှိအပ် နှစ်သက်အပ်သော ရူပါရုံ စသည်ကို အလွန်နှစ်သက်သော အလွန်ပြောဆိုသော ရဟန်းအား အလွန်နှစ်သက်မှုဖြစ်လတ်သော် ပြင်းစွာစွဲလမ်းမှုဖြစ်၏ ပြင်းစွာစွဲလမ်းမှုရှိလတ်သော် စပ်ယှဉ် နှောင်ဖွဲ့မှုဖြစ်၏၊ နှစ်သက်မှုသံယောဇဉ် နှောင်ကြိုး အချည်ခံရသော ရဟန်းကို "အဖော်နှင့် နေသူ"ဟု ဆိုအပ်၏၊ လူသံ လူနံ့မရှိသော လူသူကင်းဆိတ်၍ အလွန်ဝေးသော တောအရပ်၌ နေကြားသော်လည်း "အဖော်နှင့် နေသူ"ဟုပင် ဆိုအပ်၏၊ အကြောင်းကား-တဏှာသည် ထိုရဟန်း၏ အဖော်မည်၏၊ ထိုရဟန်းသည် အဖော်မည်သော တဏှာကို မပယ်အပ်သေးသောကြောင့်တည်း။ အလိုရှိအပ် နှစ်သက်အပ်သော ရူပါရုံ စသည်ကို မနှစ်သက်သော မပြောဆိုသော ရဟန်းအား နှစ်သက်မှု ချုပ်ငြိမ်း၏၊ နှစ်သက်မှုမရှိသော် ပြင်းစွာစွဲလမ်းမှုမရှိ၊ ပြင်းစွာစွဲလမ်းမှုမရှိသော် စပ်ယှဉ် နှောင်ဖွဲ့မှု မဖြစ်။ နှစ်သက်မှုသံယောဇဉ် နှောင်ကြိုး အချည်မခံရသော ရဟန်းကို "ကေဝိဟာရီ=တစ်ယောက်တည်းနေသူ"ဟု ဆိုအပ်၏၊ ဤရဟန်းသည် ရဟန်း, ရဟန်းမိန်းမ, ဥပါသကာ, ဥပါသိကာ, မင်း, မင်းအမတ်, တိတ္ထိ စသည်တို့နှင့်ရောနှောလျက် ရှာနီးကျောင်း၌ နေစေကာမူ "တစ်ယောက်တည်းနေသူ"ဟု ပင် ဆိုအပ်၏၊ အကြောင်းကား-ထိုရဟန်းသည် အဖော်မည်သော တဏှာကို ပယ်အပ်သော ကြောင့်တည်း။ အကျယ်ကို- သံ၊၂။၂၆၃-၄-ကြည့်။)

ကေဝိထိ (ထိ) [ကော+ဝိထိ] (၁) တစ်ခုသောလမ်း။ (၂) တစ်ခုသောလမ်းနှင့်တူသော ဝိထိ၊ တစ်ဝိထိ။ (အာရုံတစ်ခုတည်း၌ အာဝဇ္ဇန်းစိတ်တစ်ခုပါဝင်သော စိတ်အစဉ်။) (၁) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်း ကြည့်။ (၂) ကေဝိထိယဿ ပဋ္ဌဝိညာဏသမ္ပဋိစ္ဆနာနံ ... သမ္မယုတ္တာတာ အာပဇ္ဇေယ္ယ။ မူလဋီ၊၁။၃၇။ ကေဝိထိ နာမ ကောရမ္မဏကောဝဇ္ဇနေ ပဝတ္တာ စိတ္တသန္တတိ၊ သာ စ ဝိထိသဒိသ-တ္တာ ဝိထိ နာမ ဇာတိ။ မဓု၊၁။၈၉။

ကေဝိထိဝါသီ (တိ) [ကေဝိထိ+ဝသ+ဏိ] တစ်ခုသောလမ်း-တစ်လမ်းတည်း-၌ နေသော၊ သူ။ တေန ဟိ ကေဝိထိဝါသိနံ ပဟော-နကံ ကတ္တာ ပစာမိ။ ဇာ၊၆၊၅။၄၁၀။

ကေဝိရ (တိ) [ကေ+ဝိရ] အတုမရှိသော လုံ့လရှိသော၊သူ(မြတ်စွာဘုရား)။ ကေ-ဝိရော အသဒိသော၊ မေတ္တာကရုဏသ-ဗ္ဗညော။ အပ၊၁။၃၇၉။

ကေဝိသံ (ထိ) [ကေ+ဝိသံ] နှစ်ဆယ်တစ်ခု။ နဝ စ ကောဋိသတာနိ ကေဝိသဗ္ဗ ကော-ဋိယော သဋ္ဌိ စ ဝဿသတသဟဿာနိ။ အဘိ၊ဝိ။၄၃၉။ (-ပဋ္ဌာန၊၅။၃၃၁။)

ကေဝိသ (တိ) [(ကေ+ဝိသတိ=) ကေဝိသတိ+အ(ဋ)။ တိ-ချေ။ မောဂ်၊၄။၅၁။ ကေဝိသ+ဋ။ ကဘ်၊မဟာဋီ။] (၁) နှစ်ဆယ် တစ်ခုမြောက်ဖြစ်သော။ (၂) နှစ်ဆယ် တစ်ခုအပိုအလွန်ရှိသော။ (၁) ကေဝိသေ ဥပ္ပန္နေ မူလစီဝရေ ပစ္စာသာစီဝရံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ နဝါဟာ ကာရေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၁။၃၀၅။ ကေ-

ဝိသဒ္ဓါဝိသေသု (ကခ်ိ။၂၇၀)တိ ကေဝိသန္ဒုပ္ပရကၠ ကေဝိသ်၊ တထာ ဒ္ဓါဝိသ်။ ကတရ-ပစ္ဆယောတိ စေ။ ဌပစ္ဆယော။ ကခ်ိ။မဟာဋီ၊ ၄။၂၂၅။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းလည်း ကြည့်။ (၂) ကေဝိသသတ-မူကွဲကြည့်။

ကေဝိသ (တိ) [ကေဝိသ+အဟ] နှစ်ဆယ့်တစ်ခုမြောက်ဖြစ်သောနေ့၊ နှစ်ဆယ့်တစ်ရက်နေ့။ ကောဒသ[2] ကြည့်။

ကေဝိသတိ (ထီ) [ဧက+ဝိသတိ] နှစ်ဆယ့်တစ်-ခု-ပါး။ ကတမာနိ ကေဝိသတိ ဝိမုတ္တိသုခေ ဉာဏာနိ။ ပဋိသ်။၁၉၇။ ကုရုန္ဒိယ်ပန ယတ္ထ ကေဝိသတိ ဘိက္ခူ နိသီဒိတုံ န သက္ကောန္တိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၄၈။ (-ပဌာန၊၅။၃ဝ၀။)

ကေဝိသတိကွတ်ရ (ဗျ) [ကေဝိသတိ+ကွတ်ရ] နှစ်ဆယ့်တစ်ကြိမ်။ ကေဝိသတိကွတ်ရ၌ စက္ကတ္တိ ဘဝိဿတိ။ အပ၊၁။၆၈။

ကေဝိသတိန္ဒြိယ (နဝ) [ကေဝိသတိ+ဣန္ဒြိယ] နှစ်ဆယ့်တစ်ပါးသော ဣန္ဒြေ။ ကေဝိသ-တိန္ဒြိယာ နော စိတ္တာ။ အဘိ၊ဝိ။၁၃၈။

ကေဝိသတိယူပ (ပု) [ကေဝိသတိ+ယူပ] နှစ်ဆယ့်တစ်ခုသော ယဇ်။ ဒ္ဒိဟိ ပရိယညေဟိ ယဇိတမ္ဘသ ကေဝိသတိယူပဿ ... ယညဿေတံ အဓိဝစနံ။ အံ၊ဌ၊၂။၃ဝ၁။

ကေဝိသတိဝဿ (တိ) [ကေဝိသတိ+ဝဿ] နှစ်ဆယ့်တစ်နှစ်ရှိသော၊သူ။ သော ကေ-ဝိသတိဝဿော ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၃၆။ (-သာရတ္ထ၊၃။၈၅။)

ကေဝိသတိဝိဓ (တိ) [ကေဝိသတိ+ဝိဓ] နှစ်ဆယ့်တစ်ပါး အပြားရှိသော။ ကေဝိသတိ-ဝိဓာယ အနေသနာယ ဌတ္တာ သုခံ ဇီဝတိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၂၄။

ကေဝိသသတ (နဝ) [ကေဝိသ+သတ] တစ်ရာနှစ်ဆယ့်တစ်။ ကေဝိသသတံ ဝါထ။ သဂ်ဟ။၁၅။ ကေဝိသသတံ ကေတ္တရဝိသာဓိကံ သတံ။ ဝိဘာဝိနီ။၁ဝ၁။ (မောဂ်၊သ္ဝ၊၂၊နှာ။ ၉၁-၌ "ကေဝိသံ သတံ" ဟု ရှိသည်။ "ကေဝိသံ" ကို "ကေဝိသ+ဋ"ဟု ခွဲ၍ "နှစ်ဆယ့်တစ်ခုအလွန်ရှိသော"ဟု အနက်ပေးရမည်။)

ကေဝိသုတ္တရသတပွဘေဒ (တိ) [ကေဝိသုတ္တရသတ+ပဘေဒ] နှစ်ဆယ့်တစ်ပါးအလွန်ရှိသောတစ်ရာ-တစ်ရာနှစ်ဆယ့်တစ်ပါး-အပြားရှိသော။ ကေနဝုတိပွဘေဒ-ကြည့်။

ကေဝေဂ (ပု) [ဧက+ဝေဂ] တစ်ခုသော အဟုန်၊ တစ်ဟုန်တည်း။ ကေဝေဂေနေဝ ပိတုသန္တိကံ အာဂမိသု။ ဇာ၊ဌ၊ဂ။၃၃၄။

ကေဝေလာ (ထီ) [ကော+ဝေလာ] (က) တစ်ခုသောအချိန်အခါ၊ တစ်ချိန်တည်း။ (ခ) တစ်ခုသောအချိန်၊ တစ်ချိန်တစ်ခါ။ (ဂ) ကေပွဟာရ (၂) ကြည့်။ (ခ) ပေါရာဏက-မြာဟွဏာ အသီတိကောဋိဓနာပိ ကေ-ဝေလံ ဘိက္ခံ ဂဏ္ဍန္တိ။ မ၊ဌ၊၃။၂၉၂။

ကေဝေါကာရဘဝ (ပု) [ကေဝေါကာရ+ဘဝ] တစ်ခုသောခန္ဓာဖြင့်-ရောပြွမ်းသော-ရောပြွမ်းခြင်းရှိသော-ဘဝ၊ တစ်ခုသော ခန္ဓာရှိ

သော ဘဝ၊ အသည္ယသတ်-ဘုံ-ဘဝ။ ကေ-
ဝေါကာရဘဝေါ အဘိညေယ္ယာ။ ပဋိ
သ်။၉။ ကေန ရူပကၠေန္ဓေန ဝေါကိဏ္ဏာ
ဘဝေါ ကေဝေါကာရဘဝေါ၊ ကော ဝါ
ဝေါကာရော အဿ ဘဝဿာတိ ကေ-
ဝေါကာရဘဝေါ။ အဘိ၊ဌ၊၂။ဘရ၅။ (-မ
ဟာနိ၊ဌ။ ၂၃ရ။) ကေန ရူပကၠေန္ဓေန ဝေါ-
ကိဏ္ဏာ ဘဝေါ, ကေန ဝါ ဝေါကာရော
အဿ ဘဝဿာတိ ကေဝေါကာရဘဝေါ။
... တသ္မာ ကော ဝေါကာရော အဿ
ဘဝဿာတိ ကေဝေါကာရဘဝေါ။ သာရ
တ္ထ၊ဘ။၂၃၂။ ဝေါကာရော ဝါ ကေဝေါ-
ကာရဘဝေါတိအာဒိသု နိပါတော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။
မဂ်ဒီပ။၂၄၃။

ကေသ်ဃ (ပု) [ကေ+သ်ဃ] တစ်ခုသော
အပေါင်း။ နာဟ် စုန္ဒ အည် ကေသ်ဃမ္ပိ
သမနုပဿာမိ ဝေ်လာဘဂ္ဂယသဂ္ဂပတ္တိ
ယထရိဝ စုန္ဒ ဘိက္ချသ်ဃော။ ဒီ၊ဘ။ဘဝ၄။

ကေသ်ဃာတ (ပု) [ကေ+သ်ဃာတ] တစ်ခု
သော စစ်ထိုးခြင်း၊ စစ်ပွဲတစ်ခု။ နာဟ်
ပဋိဗလော ဗြဟ္မဒတ္တေန ကာသိရညာ
ကေသ်ဃာတမ္ပိ သဟိတုံ။ ဝိ၊ဘ။၄ရရ။ ကေ-
သ်ဃာတမ္ပိတိ ကေပ္ပဟာရမ္ပိ။ သာရတ္ထ၊ဘ။
၃၅၀။ ကေသ်ဃာတမ္ပိတိ ကေယုဒ္ဓမ္ပိ။ ဝိမတိ၊
၂။၂၀ရ။

ကေသ်ဝစ္ဆရ (ပု၊နာ) [ကေ+သ်ဝစ္ဆရ] တစ်နှစ်။
ကေသ်ဝစ္ဆရေ ဒ္ဒတ္တိကၠတ္တေ ...အသနိအဂ္ဂိ
ဝါ ပတိတ္တာ ဥဟတိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၄၅။

ကေသ်ဝစ္ဆရိကသူကရမ်သ (နာ) [ကေသ်ဝစ္ဆ
ရိကသူကရ+မ်သ] တစ်နှစ်ရှိသော-တစ်နှစ်
သား-ဝက်၏ အသား။ သူကရမ်သန္တိ ...
ကေသ်ဝစ္ဆရိကသူကရမ်သ်။ အံ၊ဌ၊၃။၂၃။

ကေသ်ဝရ (ပု) [ကေ+သ်ဝရ] တစ်ခုသော
စောင့်စည်းခြင်း။ တံ ကုတောစိ ကေသ်-
ဝရတောပိ နု သမနုပဿတိ။ ဒီ၊ဌ၊ဘ။ဘ၆၄။
(ပိဋကဝိသောဓနီ။ရ-၌"ကောသ်ဝရတော-
ပိ"ဟု ရှိသင့်ကြောင်း ပြဆိုထားသည်။)

ကေသ်သဋ္ဌ (တိ) [ကေ+သ်သဋ္ဌ] တစ်ခုတည်း
၌ ရောနှောအပ်သော။ ကေသ်သဋ္ဌာနိ ဝါ
ဒ္ဒေ တီဏိ နိမန္တနာနိ ကေတော ကတ္တာ
ဘုဉ္ဇတိ။ ကခ်။၂၁ရ။ ကေသ်သဋ္ဌာနိတိ
ကေသ္မိ မိဿိတာနိ။ ကခ်။ဋီ၊သစ်။၃ရ၂။

ကေသကဋ္ဌ (ပု၊နာ) [ကေ+သကဋ္ဌ] လှည်းတစ်
စီး။ သကဋသဟဿဘဏ္ဍံ ကေသကဋ္ဌံ
အာရောပနကာလော ဝိယ။ မ၊ဌ၊ဘ။ဘ၆။

ကေသခ်ိတ (တိ) [ကေ+သခ်ိတ] တူသော
သဘောရှိသော။ (တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်ဖြင့်
ရေတွက်အပ် ပေါင်းအပ်သော။ ဘာဋီ။)
ဆ ဘေ ကာမာဝစရာ၊ သဗ္ဗကာမသမိဒ္ဓိ-
နော။ သဗ္ဗေသံ ကေသခ်ိတော (ကေ-
သခ်ိတံ)၊ အာယု ဘဝတိ ကိတ္တကော
(ကိတ္တကံ)။ အဘိ၊ဝိ။၄၃၉။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၀ရ။
ကေသခ်ိတန္တိ ကေရူပ် သမာနရူပ်။ ဒီ၊ဋီ၊
၃။၂၀ရ။

ကေသခ်ိရ (ပု) [ကေ+သခ်ိရ] တစ်ခုသော
သခ်ိရတရား။ ကေသခ်ိရောပိ နိစ္စော နာမ
နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။ဘဝ၀။

ကေသဝီယ (တိ) [ကေ+သဝီယ] ကေသဝီယ မည်သော၊သူ(ထေရ်)။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာ-ယသ္မာ ကေသဝီယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၂။၁၈။

(ဝိပဿီဘုရား၌ပင် ပွင့်တော်မူရာ မဟာဗောဓိပင်ကို တစ်နေ့ပတ်လုံး ခရုသင်း မှုတ်၍ ပူဇော်ခဲ့သော အမျိုးကောင်းသားသည်လူ, ပြည်နှတ်ပြည်တို့၌သာ ဖြစ်ရ၍ ဤဘုရား၌ရင်လက်ထက်၌ "ကေသဝီယ" အမည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။ အပ၊၂။၁ရ။)

ကေသင်ဟ (တိ) [ကေ+သင်ဟ] တစ်ခုဖြင့်-တစ်ခုသောပုဒ်ဖြင့်-တစ်ခုဟု-သင်ကြိုက် ရေတွက်ခြင်း၌သော၊ တစ်ပေါင်းတည်း ရေတွက်ခြင်း၌သော။ စတ္တာရော ဣဒ္ဓိ-ပါဒါတိ ဣဗျနဇ္ဇေန ကေသင်ဟာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၆ရ။ ကေသင်ဟတာ(ပဋိသံ။၃)တိ ... ကေန သင်ဟော ဂဏနပရိစ္ဆေဒေါ ဧ-တေသန္တိ ကေသင်ဟာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂-၃။ ကောဗဒ္ဓ-လည်းကြည့်။

ကေသင်ဟဇာတ (တိ) [ကေသင်ဟ+ဇာတ] ဖြစ်သော-တစ်ခုသောပုဒ်ဖြင့်-တစ်ခုဟု-သင်ကြိုက် ရေတွက်ခြင်း ရှိသော၊ တပေါင်းတည်း ရေတွက်အပ်သည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ သဗ္ဗသင်္ဂါဟပဒဂတန္တိပိ ပါဋေ၊ နှ သဗ္ဗ-သင်္ဂါဟပဒေသု ဂတံ၊ နှ ကေသင်ဟဇာတန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃။

ကေသင်ဟိတ (တိ) [ကေ+သင်ဟိတ] (၁) တပေါင်းတည်း ရေတွက်အပ်သော။ (၂) တစ်ခုသော-တစ်ခုတစ်ခုသော-အနက် သ ဘောဖြင့် ရေတွက်အပ်သော။ (၁) သဗ္ဗမ-ဗ္ဗာနံ ကေသင်ဟိတာယ နာနတ္တေကတ္တပ-ဋိဝေဓပညာယ မဂ္ဂဖလညာဏေဟိ သိဒ္ဓိ-တော အနေ့ မဂ္ဂဖလညာဏာနိ ဝုတ္တာနိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၈။ ကေသင်ဟိတာတိ ပါဋေ နာနတ္တေကတ္တာနံ ကေသင်ဟိတာယ ပဋိ-ဝေဓောတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဂ်။၂၀၅။ ဧ-ကောဗဒ္ဓ-လည်းကြည့်။

(၂) ဣမေဟိ စတူဟာကာရေဟိ တထဋ္ဌေန စတ္တာရိ သစ္စာနိ ကေသင်-ဟိတာနိ။ ယံ ကေသင်ဟိတံ တံ ကေတ္တံ။ ပဋိသံ။၂၉၄။ ကေသင်ဟိတာနိတိ တထ-ဋ္ဌာဒိနာ ကေကေနေ၀ အတ္ထေန သင်ဟိ-တာနိ၊ ကေဂဏနံ ဂတာနိတိ အတ္ထော။ ယံ ကေသင်ဟိတံ၊ တံ ကေတ္တန္တိ ယသ္မာ ကေန သင်ဟိတံ၊ တသ္မာ ကေတ္တန္တိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉ရ။

ကေသင်ိတိက (တိ) [ကေ+သင်ိတိက] တစ်ခုသော သင်ိယနာတင်-ခြင်း၌-အပ်-သော နိကာယ်ကိုဆောင်သော၊ နိကာယ်တစ်ပုံကို ဆောင်သော၊သူ။ ကေသင်ိတိကဿ(ဝိ သုဒ္ဓိ၊၁။၉၀)တိ ပဗ္ဗသု ဒီဃနိကာယာဒီသု နိကာယေသု ဧကနိကာယိကဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁ရ၅။

ကေသစ္ခ (နှ) [ကေ+သစ္ခ] တစ်ခုသော သစ္စာ။ ယံ ဒုက္ခသစ္စံ အကုသလံ၊ သမုဒယသစ္စံ အကုသလံ၊ ဧ၀ံ အကုသလဒ္ဒေန ဒွေ သစ္စာနိ ကေသစ္ခေန သင်ဟိတာနိ။ ပဋိ-သံ။၂၉ရ။

ကေသစ္စဒဿနသမဂီ (တိ) [ကေသစ္စဒဿန+သမဂီ] တစ်ခုသောသစ္စာကို-သိမြင်ခြင်း-သိသောဉာဏ်-နှင့် ပြည့်စုံခြင်းရှိသော၊ (သစ္စာလေးပါးတို့တွင် သစ္စာတစ်ခုကို သိမြင်သော)သူ။။ "ယော နု ခေါ အာဝုသော ဒုက္ခံ ပဿတိ၊ ဒုက္ခသမုဒယမ္ပိ သော ပဿတိ၊ ဒုက္ခနိရောဓမ္ပိ ။ပ။ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒမ္ပိ သော ပဿတိ"တိ ကေသစ္စဒဿနသမဂီနော အညသစ္စဒဿနသမဂီဘာဝဝိစာရကာယ် တဒတ္ထသာဓနတ္ထံ အာယသ္မတာ ဂဝံပတိတ္ထေရေန အာဘတတ္တာ။ အနုဋီ၊၃။၈၈။ (မ၊ဋီ၊၁။၁၆၃-အလားတူပါဠိ၌ "ကေစ္စဒဿနသမဂီနော" ဟု ရှိသည်။ ယင်းပုဒ်ကြည့်။)

ကေသစ္စဒဿီ (တိ) [ကေသစ္စ+ဒိသ+ဏီ] တစ်ခုသောသစ္စာကို-မြင်-မြင်လေ့ရှိ-သော၊သူ။ ကေဒဿီ-ကြည့်။

ကေသဉ္ဇန္ဒ (တိ) [ကေ+သဉ္ဇန္ဒ] တပေါင်းတည်း-တစ်ခဲနက်-ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ တံ-ဒိဝသဉ္စ သာ ပါဋလိ ကဏ္ဏိကာဗဒ္ဓေဟိ ဝိယ ပုပ္ပေဟိ မူလတော ပဋ္ဌာယ ကေသ-ဉ္ဇန္ဒာ အဟောသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉။ ကေသဉ္ဇန္ဒာ-တိ ပုပ္ပါနံ နိရန္တရတာယ ကေဠ္ဆ သဉ္ဇန္ဒာ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁၁။

ကေသညက (တိ) [ကော+သညာ+က] တစ်ခုသောသညာ ရှိသော၊ ကေသညက မည်သော၊သူ။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေ-သညကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၁၃၄၊ ၂၃၅။

ကေသညကတ္ထေရ (ပု) [ကေသညက+ထေရ] ကေသညကမည်သော ထေရ်။ ကေ-သညကတ္ထေရောတိ ပါကဋော။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၀။

ထိုအမည်ရှိသော မထေရ်(၂)ပါး တွေ့ရသည်။ တစ်ပါးမှာ-ရှေးဘုရားရှင်တို့ထံ၌ ကောင်းမှုပြုခဲ့ဘူးသော အမျိုးကောင်းသားသည် ဝိပဿီဘုရားပွင့်တော်မူသောအခါ၌ အဂ္ဂသာဝကဖြစ်သော ခဏ္ဍမထေရ်အား ဆွမ်းလှူခဲ့သောကောင်းမှုကြောင့် ဤကမ္ဘာမှ ကမ္ဘာလေးဆယ်အထက်၌ ဝရုဏ မည်သော စကြဝဠာတေးမင်းဖြစ်၍ ဂေါတမဘုရားရှင်ပွင့်တော်မူသောကာလ၌"ကေသညက" အမည်ဖြင့်ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသော မထေရ်ဖြစ်သည်။ (အပ၊၁။၁၃၄။)

နောက်တစ်ပါးမှာ-အမျိုးကောင်းသားတစ်ယောက်သည် (၃၁)ကမ္ဘာထက်ဝယ် ဘုရားရှင်၏ပံသုကူသက်နှင်းကို လမ်း၌ ငြိုနေသည်ကို တွေ့မြင်ရ၍ ရှိခိုးခဲ့သော ကောင်းမှုကြောင့် ဤကမ္ဘာမှ (၂၅) ကမ္ဘာထက်၌ အမိတာဘော မည်သော စကြဝဠာတေးမင်းဖြစ်၍ ဤဘုရားရှင်ပွင့်တော်မူသောအခါ "ကေသညက"အမည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သော မထေရ်ဖြစ်သည်။ (အပ၊၁။ ၂၃၄။)

ကေသဋ္ဌ[1] (ထီ) [ကေ+သဋ္ဌ] တစ်ခုဖြင့် ပိုလွန်သော ခြောက်ဆယ်-ခြောက်ဆယ် တစ်ပါး-သော။ တေန ခေါ ပန သမယေန ကေသဋ္ဌ လောကေ အရဟန္တော ဟောန္တိ။

ဝိ၊၃။ ၂၇။ ဝိ၊ဌ၊၄။ ၂၄၇။ ကေသင္ဋိတိ ကေား စ သင္ဋိ စ, ကေန အဓိကာ သင္ဋိ ကေားသင္ဋိ။ ပါစိတ်၊ယား။ ၂၀၄။

ကေသင္ဋိ[1] (တိ) [ကေသင္ဋိ+အ(၃)။ ကေသတ[1]-ကြည့်။] ခြောက်ဆယ့်တစ်ခုမြောက်ဖြစ်သော။ ကေသင္ဋိမှိတော ကပ္ပေ၊ ဧ-ကေား၀ ဝိမလော အဟု။ အပ၊၁။ ၂၃၀။

ကေသတ[2] (နာ) [ဧက+သတ] တစ်ရာ။ ကေသတ[1]-ကြည့်။

ကေသတ[3] (နာ) [ဧကေက+သတ] တစ်ခုကို တစ်ရာ၊ တစ်ယောက်တစ်ယောက်ကို တစ်ရာ။ (တစ်ယောက်တစ်ယောက်ကို ကိုယ်ခွဲ တစ်ရာတစ်ရာ ရအောင် ဖန်ဆင်းမည်ဟု ဆိုလိုသည်။) ယန္ဒုနှ မယံ ကေသတံ ကေသတံ အဝိဇာတဝဏ္ဏသတံ အဘိနိ-မ္မိနေယျာမ။ သံ၊၁။၁ ၂၅-၆။ ကေသတံ ကေသတန္တိ ဧကေကံ သတံ သတံ ကတ္တာ။ သံ၊ဌ၊၁။၁ရ၁။ ကေသတံ ကေသတန္တိ ကေ-သတံ ကေသတံ ပစ္စေကံ သတံ သတန္တိ အတ္ထော။ တေနာဟ "ဧကေကံ သတံ သတံ ကတ္တာ"တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂ ၂၀။

ကေသတ[4] (နာ) [ကေ+အဓိက+သတ။ အဓိက-အလယ်ပုဒ်ကျေ။] တစ်ခုဖြင့်လွန်သော တစ်ရာ၊ တစ်ရာတစ်။ အထေတ္ထေကသတံ ခတ္ဘာ၊ အနုယန္တာ ယသသိနော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၀၄။ ဇာ၊ဌ၊၆။ ၂၄၁။ ကေား အဓိကော ယသ္မိ သတေ တယိဒံ ကေသတံ။ နိရုတ္တိ၊ နှ၁။ ၃ ၂၄။ သမာဂတေ ကေသတံ သမဂ္ဂေ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၈၀။ ကေသတန္တိ ကေသတရာဇာ-နော အဆမ္ဘိတော ဟုတ္တာ "ကေား နိမ"တိ-အာဒိနိ ၀ဒန္တော ဇူတေန အဝေ၀ုတ္ထ။ ဇာ၊ ဌ၊ရ။ ၃ ၃ ၄။

ကေသတခတ္တိယ (ပု) [ကေသတ+ခတ္တိယ] တစ်ရာတစ်ပါးသောမင်း။ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ကေသတခတ္တိယာနံ ဂလလောဟိတေန ဗလိကမ္မံ ကရိဿာမိ။ စရိယာ၊ဌ။ ၂ ၄ ၁။(-ဇာ၊ဌ၊၅။ ၄ ၆ ၉။ ဇာ၊ဌ၊၆။ ၂ ၃ ၁။)

ကေသတပုတ္တ (ပု) [ကေသတ+ပုတ္တ] တစ်ရာတစ်ယောက်သော သား။ ဗိန္ဒုသာရသ ရညော ကေသတပုတ္တာ အဟေသုံ။ ဝိ၊ဌ၊ ၁။ ၃ ၂။ ကေသတန္တိ ကေ၌ သတ၌ ကေသတံ၊ ဧကေနာမိကံ သတန္တိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁ ၂ ၃။

ကေသတပုတ္တက (ပု) [ကေသတ+ပုတ္တ+က] တစ်ရာတစ်ယောက်သော သား။ ဗိန္ဒုသာ-ရော နာမ ရာဇကုမာရော ပိတု အစ္စယေန ရာဇာ ဟုတ္တာ ကေသတပုတ္တကာနံ ဇနကော အဟောသိ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁ ၂ ၃။

ကေသတရာဇ (ပု) [ကေသတ+ရာဇ] တစ်ရာတစ်ယောက်သော မင်း။ တွံ ကေသတ-ရာဇာနော သဒ္ဒီ အဂ္ဂမဟေသိဟိ အာနေ-တ္တာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။ ၂ ၉ ၀-၁။

ကေသတရာဇနာယိကာ (ထီ) [ကေသတရာဇ+နာယိကာ] တစ်ရာတစ်ယောက်သော မင်းလျှင် အကြီး အမှူးရှိသော (စစ်သည်)။ သဗ္ဗာယ ကေသတရာဇနာယိကာယ အ-ဌာရသအက္ခောဘကိသခါတာယ သေနာယ

သဒ္ဒီ အာဂတော ကိရ တာတ။ ဇာ၊၆။ ၆။၂၄၂။

ကေသတဝေါဟာရ (ပု) [ကေသတ+ဝေါဟာရ] တစ်ရာတစ်ခုသော-ဝေါဟာရ-ဘာသာစကား။ ပုဗ္ဗကာလေ ကေသတရာဇူနံ ဒေ-သဘာသာ ကေသတဝေါဟာရာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၈၄။

ကေသတဝေါဟာရကုသလ (တိ) [ကေသတဝေါဟာရ+ကုသလ] တစ်ရာတစ်ခုသော-ဝေါဟာရ-ဘာသာစကား-၌ လိမ္မာသော၊ သူ။ ဒေသဘာသာ နာမ ကေသတ-ဝေါဟာရကုသလတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ရ၂။

ကေသတ္တ (ပု) [ကေ+သတ္တ] တစ်ယောက်သောသတ္တဝါ။ ကေသတ္တသာပီ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၁၅)တိ ကေသာပိ သတ္တသ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၃၈၅။

ကေသတ္တတိကွတ်ုံ (ဗျ) [ကေသတ္တတိ+ကွတ်ုံ] ခုနစ်ဆယ့်တစ်ကြိမ်။ ကေသတ္တတိကွတ်ုံ၌ စက္ကဝတ္တိ အဟောသဟ်။ အပ၊၁။၃၁၅။

ကေသတ္တတိမ (တိ) [ကေသတ္တတိ+မ] ခုနစ်ဆယ့်တစ်ခုမြောက် ဖြစ်သော။ ကေသတ္ထ-တိမေ ကပ္ပေ၊ ရာဇာ အာသိ သုဒဿနော။ အပ၊၂။၁၇။

ကေသတ္ထု (ပု) [ကေ+သတ္ထု] တစ်ယောက်သော ဆရာ။ နာဟံ စုန္ဒ အညံ ကေ-သတ္ထာရမ္ပိ သမနုပဿာမိ ဝေ်လာဘဂ္ဂ-ယသဂ္ဂပတ္တံ ယထရိဝါဟံ။ ဒီ၊၃။၁၀၄။

ကေသဒီသ (တိ) [ကေ+သဒီသ] တစ်ချက်တည်း-တစ်ထပ်တည်း-တူသော၊ အလွန်တူသော၊ (ပါရာဂံ၊သစ်။) စင်စစ်အားဖြင့်တူသော၊ ထပ်တူထပ်မျှတူသော၊သူ။ သီ-ဟော မိဂရာဇာ ... ကေသဒီသေနေ၀ ဝေဂေန ဓာ၀တိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၅၃။ မနုဿာနံ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနာဒိ၀သေန ဒွေပိ ကေသဒီသာ နတ္ထိ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၆၃။ စတုန္နမ္ပိ ကေသဒီသော ပုညဝိပါကော အဟောသိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၄၂။ (-သံ၊ဌ၊၂။၁၃၁။) ကေသဒီသောတိ ကေ-သေန သဒီသော။ ပါစိတ်၊ယော။၁၉၅။ ကေသဒီသာတိ သမသမာ နိဗ္ဗိသေသာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၀။ ကေသဒီသ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၀)န္တိ သမာနသဒီသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၈။ သာ-ဒီသီတိ ရူပ၀ဏ္ဏဇာတိကုလပဒေသေန မယာ သာဒီသီ ကေသဒီသာ ဒွေ မဟာ-ယသာ ဘရိယာ စ မေ ဒေဟိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။ ၁၀၀။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၈၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၅၉။)

ကေသဒီသရာဂ (တိ) [ကေသဒီသ+ရာဂ] ထပ်တူထပ်မျှ တူသောရာဂရှိသော၊သူ။ သမသာရာဂေါတိ ကာယသံသဂ္ဂရာဂေန ကေသဒီသရာဂေါ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၁ရ။

ကေသဒီသသီလ (တိ) [ကေသဒီသ+သီလ] ထပ်တူထပ်မျှ-စင်စစ်-တူသော သီလရှိသော၊သူ။ သီလသာမညတောတိ သမာန-သီလတံ ဂတော၊ ကေသဒီသသီလော ဟုတ္ဝာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဌ၊၃။၄၄။

ကေသဒ္ဓ (ပု) [ကေ+သဒ္ဓ] (၁) တစ်ခုသော အသံ။ (၂) တစ်ခဲနက်-တစ်ပြိုင်နက်-သော အသံ။ (တိ)(၃) တစ်ခုတည်းသောအသံရှိ

သော။ (၁) နာဟ် ဘိက္ခဝေ အည် ကေ-
သဒ္ဒမ္မိ သမနုပဿာမိ။ အံ၊၁။၁။ (၂) ဝေ
ဘူရိဒတ္တမာတရိ ဝိလပမာနာယ ဘူရိဒတ္တ-
နိဝေသန် အဏ္ဏဝကုစ္ဆိ ဝိယ ကေသဒ္ဒံ
အဟောသိ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၄။ (တိ)(၃) သာဓု-
ကာရသဒ္ဒေန သဗ္ဗံ ကေသဒ္ဒမေဝ ဟောတိ။
အံ၊ဌ၊၂။၁ရ၅။

ကေသန္ဓတိပရိကာမနယ (ပု) [ကေသန္ဓတိ
ပရိကာမ+နယ] တစ်ခုသောအစဉ်-ဌ-ဖြင့်
-ရင့်ခြင်းသို့ကပ်ရောက်သော-ရင့်သော-
နည်း။ ကေသန္ဓတိပရိကာမနယေနာ(ပဋိ
သံ၊ဌ၊၂။ရ၆)တိ ကေသန္ဓတိယံ, ကေသ-
န္ဓတိယာ ဝါ ပရိပါကဥပဂမနေန။ ပဋိသံ၊
ဂ်။၂၆၁။

ကေသန္ဓာနဂတိတ (တိ) [ကေသန္ဓာန+ပတိတ]
တစ်ခုသောသန္ဓာန်ဌကျရောက်သော။ မိစ္ဆာ
ပဿန္ဓော ကေသန္ဓာနပတိတဿ ဘိန္နသ-
န္ဓာနဿေဝ နာနတ္တဂုဟကတော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ
ဥပါဒိယတိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၂၂၀။

ကေသန္ဓာနပရိယာပန္န (တိ) [ကေသန္ဓာန+
ပရိယာပန္န] တစ်ခုသောသန္ဓာန်ဌအကျုံးဝင်
သော။ ယထာ ဟေတုဖလဘာဝေန ပဝ-
တ္တမာနာနံ သတိပိ ကေသန္ဓာနပရိယာ-
ပန္နာနံ ဘိန္နသန္ဓာနပတိတေဟိ ဝိသေသေ
ဟေတုဖလာနံ ပရမတ္ထတော ဘိန္နသဘာ-
ဝတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁ရ၃။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၄၅။
သံ၊ဋီ၊၂။၄၂။)

ကေသန္ဒိပါတ (တိ) [ကေ+သန္ဒိပါတ] တစ်
ပေါင်းတည်း အညီအညွတ်စုဝေးပေါင်းဆုံ
သော။ သမဂ္ဂါတိ ကာယေန ဝါစာယ ကေ-
သန္ဒိပါတာ ကေဝစနာ သမဂ္ဂါ ဟောထ။
ဒီ၊ဌ၊၂။၂၀၀။ ကာယေန ကေသန္ဒိပါတာ
ဝါစာယ ကေဝစနာ အဘိန္နဝစနာ ဧဝံ
သမဂ္ဂါ ဟောထ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၁။

ကေသဖ (တိ) [ကေ+သဖ] တစ်ခုသောခွါရှိ
သော၊သူ (သတ္တဝါ)။ ကေခုရ-ကြည်။

ကေသဘာဝ (ပု) [ကေ+သဘာဝ] (၁) တစ်
ခုသော သဘောတရား။ (တိ)(၂) တစ်ခု
တစ်ခုသောသဘောရှိသော။ (၁) တံ ပန
ကေသဘာဝ(မူလဋီ၊၃။ဖရ)န္တိ သံယောဂ-
ရဟိတံ နာမ အတ္ထတော ကေသဘာဝံ၊
ကေဝမ္မောတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊၃။၉၀။

(တိ)(၂) ကေသ ဓမ္မသ ကေသ-
ဘာဝတာ(ပဋိသံ၊ဌ၊၂။ရ၆)တိ သဗ္ဗေသု
ရူပါရူပဓမ္မေသု ဧကေကဓမ္မသ ဧကေ-
ကသဘာဝတာ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၃၅၃။

ကေသမာပတ္တိလာဘီ (တိ) [ကေသမာပတ္တိ
လာဘ+ဣ။ ထိ ဌ ကေသမာပတ္တိလာဘိနီ]
တစ်ခုသော သမာတ်ကို ရခြင်းရှိသော၊သူ။
သဗ္ဗာပိ တာ ကေသမာပတ္တိလာဘိနိယော
ဝါ အဟေသုံ ကောရမ္ဘကလာဘိနိယော
ဝါ။ အံ၊ဌ၊၂။၄၀။

ကေသမုဋ္ဌာန (တိ) [ကေ+သမုဋ္ဌာန] တစ်ခု
သော-ဖြစ်ကြောင်း-သမုဋ္ဌာန်-ရှိသော၊ တစ်
ခုသောအကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ခြင်းရှိသော။
ဣဒံ သိက္ခာပဒံ သမုဋ္ဌာနတော ကေသ-

မုဋ္ဌာနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃ဖ။ (–ကခ်ီ။၁၁၀။) ကေ၊ သမုဋ္ဌာနံ ဥပ္ပတ္တိကာရကံ တေသာတိ ကေသမုဋ္ဌာနာ။ ကေန ဝါ သမုဋ္ဌာနံ တေသာတိ ကေသမုဋ္ဌာနာ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။ ၁၈၈။ (–သာရတ္ထ၊၁။၉၅။)

ကေသမ္ဟ (ပု) [ကေ+သမ္ဟ] စင်စစ်-တစ်စုတည်းသော-အပေါင်း။ ကေသမ္ဟ-ဟဝသေန ကေဘုတာနမိဝ ပဝတ္တိ သမ္ဟ-ဟယနတာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၁။ အနုဋီ၊၁။ဖ၇။ (–မူလဋီ၊၁။ဖ၀။)

ကေသမောဓာန (ပု) [ကေ+သမောဓာန] တစ်ခုသော-စုဝေးပေါင်းဆုံရာ-အစည်းအဝေး။ ဓမ္မံ ကထေန္တော ကေသမောဓာနေ ပဿ ဘိက္ခုနီသတာနိ အရဟတ္တံ ပါပေသိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂၊ ကေသမောဓာနေတိ ကေသ္မိ သမောဓာနေ၊ ကေသ္မိ သန္နိပါတေတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၁။၁ဂဖ။

ကေသမောသရဏ (တိ) [ကေ+သမောသရ-ဏ] တစ်ခုတည်းသော-တူသော (အညီ-အမျှ-သက်ဝင်ကြောင်း-ဖြစ်ကြောင်း-ဖြစ်ရာ) အကြောင်းတရား ရှိသော။ ဣတိ ခေါ အာနန္ဒ ဣမေ ဒွေ ဓမ္မာ ဒွယေန ဝေဒနာယ ကေသမောသရဏာ ဘဝန္တိ။ ဒီ၊၂။၅၂။ ဒွယေနာတိ တဏှာလက္ခဏသ-ဘာဝေန ကေဘာဝံ ဂတာပိ ဝဋ္ဋမူလ-သမုဒါစာရဝသေန ဒွိဟိ ကောဋ္ဌာသေဟိ ဝေဒနာယ ကေသမောသရဏာ ဘဝန္တိ၊ ဝေဒနာပစ္စယေန ကေပစ္စယာတိ အတ္ထော။ တိဝိဓဥ္စိ သမောသရဏံ ဩသရဏသမော-သရဏံ, သဟဇာတသမောသရဏံ, ပစ္စယ-သမောသရဏဉ္စ။ တတ္ထ "အထ ခေါ သဗ္ဗာနိ တာနိ ကာမသမောသရဏာနိ ဘဝန္တိ"တိ ဣဒံ ဩသရဏသမောသရဏံ နာမ။ ဆန္ဒမူလကာ အာဝုသော ဝေ ဓမ္မာ၊ ဖဿသမုဒယာ၊ ဝေဒနာသမောသ-ရဏာ"တိ ဣဒံ သဟဇာတသမောသရဏံ နာမ။ ဒွယေန ဝေဒနာယ ကေသမော-သရဏာတိ ဣဒံ ပန ပစ္စယသမောသ-ရဏန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ ဒ္ဝိဟိ အ-ဝယဝေဟိ သမောသရန္တိ နိဗ္ဗတ္တနဝသေန သမံ ဝတ္တန္တိ ဣတောတိ သမောသရဏံ၊ ပစ္စယော။ ကေ သမောသရဏံ တောသန္တိ ကေသမောသရဏာ။ ကေန ပန ကေ-သမောသရဏာတိ အာဟ "ဝေဒနာယာ"-တိ။ ဒ္ဝေပိ ဟိ တဏှာ ဝေဒနာပစ္စယာ ဝေါတိ။ တေနာဟ "ဝေဒနာပစ္စယေန ကေပစ္စယာ"တိ၊ တတော တတော ဩ-သရိတ္တာ အာဂန္တ္မာ သမဝသနဋ္ဌာနံ ဩ-သရဏသမောသရဏံ။ ဝေဒနာယ သမံ သဟ ကေသ္မိ အာရမ္မဏေ ဩသရ-ဏပဝတ္တနကာ ဝေဒနာသမောသရဏာတိ အာဟ "ဣဒံ သဟဇာတသမောသရဏံ နာမာ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၀။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၉။)

ကေသမ္ဒ္ဒ (ပု) [ကေ+သမ္ဒ္ဒ] တစ်ပေါင်း-တည်း-စပ်-ဆက်စပ်-ခြင်း။ တစ်ဆက်တည်း-ဆက်စပ်နေခြင်း။ ဗဒ္ဓသီမာယံ ဇာတံ ယံ-ကိဉ္စိ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ကေသမ္ဒ္ဒေန ဂတံ သီမာသင်္ခေမေ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂ဂ။ (ပါ-စိတ်၊ယော။ ၂၉၀-၌ ကေသမ္ဒ္ဒေနာတိ ဗဒ္ဓ-သီမာယ ကေသမ္ဒ္ဒေန-ဟု ဖွင့်သည်။)

ကေသမ္ဘန္ဓ (တိ) [ကေ+သမ္ဘန္ဓ] တစ်ပေါင်းတည်း ဆက်စပ်သော။ ဣမာနိ စ ပန ဒဒမာနေန "ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ"တိ ဧဝံ ကေသမ္ဘန္ဓာနိ အနုနာသိကန္တာနိ ဝါ ကတ္တာ ဒါတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၂၅၁။ ကေသမ္ဘန္ဓာနိတိ ကေတော သမ္ဘန္ဓာနိ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၂၀၉။

ကေသမ္ဘောဂ (တိ) [ကေ+သမ္ဘောဂ] အတူတကွ-တစ်ပေါင်းတည်း-အာမိသကို သုံးဆောင်ခြင်းရှိသော၊သူ။ သစေ ခုဒ္ဒကော ဝိဟာရော ဟောတိ၊ သဗ္ဗေ ဘိက္ခူ ကေ-သမ္ဘောဂါ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၀။ ကေသမ္ဘောဂါတိ ကေတော သမ္ဘောဂါ။ ပါစိတ်၊ယော။၅၁၀။

ကေသမ္ဘောဂပရိဘောဂ (တိ) [ကေ+သမ္ဘောဂ ပရိဘောဂ] တူသော-အတူတကွ-တစ်ခုတည်းသော-ပစ္စည်းလေးပါးကို သုံးဆောင်ခြင်း, တရားကိုသုံးဆောင်ခြင်းရှိသော၊သူ။ ယော ဝါ ကေသမ္ဘောဂပရိဘောဂေါ၊ တဿ သန္ဓိကေ နိဿယော ဂဟေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဌ၊ ၃။ ၂၆ရ။ ကေသမ္ဘောဂပရိဘောဂေါတိ အ-တ္တနာ ဝါ ဥပဇ္ဈာယေန ဝါ ဧကော ပစ္စယ-သမ္ဘောဂေါ စ ဓမ္မပရိဘောဂေါစ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂ ၂ရ။ ဓမ္မပရိဘောဂ-လည်းကြည့်။

ကေသရ (ပုဒ်၊နာ) [ကေ+သရ] တစ်ခုသော ရေအိုင်။ ဧဝံ...ကေသရေပိ ကေပ္ပဟာ-ရေနေဝ နာ ဝဿိဿတိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃ဖ၀။

ကေသလာက (နာ) [ကေ+သလာက] တစ်ခုသော စာရေးတန်ဆွမ်း။ ကော တသ္မိ ကုလေ ဒါရိကာ ကေသလာကတော ဥဒ္ဓံ ဒါတုံ နာသက္ခိ။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂ဇရ။

ကေသလ္ဟ (ပုဒ်၊နာ) [ကေ+သလ္ဟ] တစ်ခုသော ငြောင့်။ ဧဝံ ဟိ သော ဘိက္ခဝေ ပုရိသော ကေသလ္ဟေန ဝေဒနံ ဝေဒယတိ။ သံ၊ ၂။ ၄၁၁။

ကေသဿ (နာ) [ကေ+သဿ] တစ်ခုသော ကောက်။ (တစ်ခုသော ကောက်စပါးစိုက်ပျိုးဖြစ်ထွန်းခြင်း။) ကေသဿ နဝဝါရေ အဂ္ဂဒါနံ နာမ အဒါသိ။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။ ၂၅၀။

ကေသာကိယ (ပု) [ကေ+သာကိယ] တစ်ယောက်သောသာကီဝင်။ ရညာ ပန ဝန္ဒိ-တေ အဝန္ဒိတ္တာ ဌာတုံ သမတ္ထော နာမ ကေသာကိယောပိ နာဟောသိ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။ ၂၄ ၂။

ကေသာဌ (တိ) [ကေ+သာဌ။ ထိ ၌ ကေ-သာဌီ။] တစ်ခုသော-နံပိုင်း-အဝတ်-ဖြင့် ကိုယ်၏ရှေ့ပိုင်းကို ဖုံးလွှမ်းသော၊သူ။ လူန-ကေသီ ပက်ဓရီ၊ ကေသာဌီ ပုရေ စရီ။ ထေရီ။၃၉၁။ ကေသာဌီတိ နိဂဏ္ဌစာရိတ္တ-ဝသေန ကေသာဌိကာ။ ထေရီ၊ဌ။၁၁ဝ။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေသာဌက (တိ) [ကေ+သာဌက။ ထိ ၌ ကေသာဌိကာ။] တစ်ထည်သောအဝတ်-ရှိ-ဝတ်-သော၊သူ။ (က) တစ်ခုသော-နံပိုင်း-အဝတ်-ဖြင့် ကိုယ်၏ ရှေ့ပိုင်းကို ဖုံးလွှမ်းသော၊သူ(တက္ကတွန်း)။ (ခ) အပေါ်ရုံ အဝတ် တစ်ထည်သာရှိသော၊သူ (ကေ သာဌက မည်သူ)။ (ဂ) နိဂဏ္ဌာ ကေ-သာဌကာ။ အံ၊ ၂။၃၃ရ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၄ရ။ (-ဥဒါန။၁၅ဖ။) ကေသာဌကာတိ ကေနေဝ

ပိလောတိကခဏ္ဍေန ပုရတော ပဋိစ္စာ-ဒနကာ။ အံ၊၆၊၃။၁ ၂ ၆။ ကေသာဌကာတိ ကေသာဌကနိဂဏ္ဍာ ဝိယ ကေ ပိလောတိ-ကခဏ္ဍံ ဟတ္ထေ ဗန္ဓိတ္တာ တေနာပိ သရီရ-သ ပုရိမဘာဂံ ပဋိစ္စာဒေတ္တာ ဝိစရကာ။ ဥဒါန၊၆။၃၀၀။ ကေမေဝ သာဌကံ ပရိဒ-ဟန္တာ ကေသာဌကာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၄၃။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။ **(ခ)** "ဘန္တေ ကေန ပူဇာ ကတာ"တိ ပုစ္ဆိတ္တာ "ကေ-သာဌကေနာ"တိ ဝုတ္တေ။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။၃။

ကေသာဌကနိဂဏ္ဍ (ပု) [ကေသာဌက+နိဂဏ္ဍ] တစ်ခုသော-နံပိုင်း-အဝတ်-ဖြင့်ကိုယ်၏ ရှေ့ပိုင်းကိုဖုံးလွှမ်းသောတက္ကတွန်း။ အထက်ပုဒ် (က) ကြည့်။

ကေသာဌကပါရုတ (တိ) [ကေသာဌက+ပါရုတ] ဝတ်အပ်သော အဝတ်တစ်ထည်ရှိသူတို့၏-အဝတ်တစ်ထည်ကိုသာ ဝတ်ဆင်သူတို့၏-ဝတ်ရုံခြင်း။ တတ္ထ ယံကိဉ္စိ သေတပဋပါရုတံ ပရိဗ္ဗာဇကပါရုတံ ကေ-သာဌကပါရုတံ။ ယထာ စ ကေသာဌကာ မနုဿာ နိဝတ္ထသာဌကဿ ဧကေန အန္တေန ပိဋ္ဌိ ပါရုပိတ္တာ ဥဘောကဏ္ဏေ ဥဘောသု အံသကူဋေသု ဌပေန္တိ။ ကခ်ိ။ ၂ရ၈။ ဧကောယေဝ သာဌကော နိဝတ္ထော ဧတေဟိတိ ကေသာဌကာ၊ တေသံ ပါရုတံ ကေသာဌကပါရုတံ။ ကခ်ိ။မဟာဋီ၊၄။၃၂ ၂ ၂။

ကေသာဌကမြှောဟွက (ပု) [ကေသာဌက+မြှောဟွက] ကေသာဌကပုဏ္ဏား။ သကလ-နဂရေ ကေသာဌကမြှောဟွကောတိ ပညာ-ယိ။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။၄၃၁။

ကေသာဌကမြှောဟွကဝတ္ထု (နာ) [ကေသာဌက-မြှောဟွက+ဝတ္ထု] ကေသာဌကပုဏ္ဏား၏-အကြောင်းအရာ-ဝတ္ထု။ ကေသာဌက-မြှောဟွကဝတ္ထု အနုယဝသေန, အကုံရဝတ္ထု ဗျတိရေကဝသေန ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၁၀၄။

ကေသာဌကယုဂ (နာ) [ကေ+သာဌကယုဂ] အဝတ်တစ်စုံ။ ကဟာပဏသဟဿေန သဒ္ဓိံ ကေသာဌကယုဂံ တမ္ဗူလပသိဗ္ဗကေ ဌ-ပေတ္တာ အာဂတော၊ ဇာ၊ဌ၊ ၆။ ၂ ၀ရ။

ကေသာဌိကာ (ထီ) ကေသာဌက-ကြည့်။

ကေသာဌီ (ထီ) ကေသာဌ-ကြည့်။

ကေသာဓုကာရ (တိ) [ကေ+သာဓုကာရ] တစ်ခဲနက်သော-ကောင်းချီးပြုသံ-ကောင်းချီးပေးသံ-သာဓုခေါ်သံ-ရှိသော။ ကေဝန္ဓ-ကြည့်။

ကေသာမန္ဆ (တိ) [ကေ+သာမန္ဆ] တစ်ခုသော-တစ်ပေါင်းတည်း-အနီးအပါးအရပ်ရှိသော၊ တစ်ပေါင်းတည်းအနီး၌ဌနေထိုင်သော၊သူ။ မဂ္ဂေ္ဂ စ သိဂ်ါလော စ၊ သုတ္တပါတော စဟံ တဒါ။ ဝသာမ ကေသာမန္ဆာ။ စရိယာ။ ၃၉ ၆။ သာမန္ဆ-လည်းကြည့်။

ကေသာရီရိက (တိ) [ကေသရီရ+ကိက] တစ်ခုသော-ကိုယ်-အတွင်းဘော-၌ဖြစ်သော၊ တစ်ဦး၏ အကျိုးအတွက်ဖြစ်သော်။ ဝေမ-ဿယံ ကေသာရီရိကံ ပုညပ္ပဋိပဒံ ပဋိ-ပန္နော ဟောတိ။ အံ၊၁။၁၆၈။ (-အံ၊ဌ၊၁။ ၁၅၀။) အနေကသာရီရိက-လည်းကြည့်။

ကေသာလက (တိ) [ကော+သာလာ+က] တစ်ခုသော-အဆောင်-ကျောင်းဆောင်-ဧရပ်-ရှိသော။ တိန္ဒုကာစိရေ ကေသာလကေ။ ဒီ၊၁။၁၆ရ။ မ၊၂။၂၁၄။ ဝိ၊ဌ၊၁။၈၀။ ကောသာလာ ဣတ္ထာတိ ကေသာလကော။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁၉ရ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၆ရ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃ဖ၉။ (-ဒီ၊ဌ၊၁။၃၀၀။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၂။ မ၊ဌ၊၃။၁၈၃။)

ကေသာလသန္ဓိဝေသ (ပု) [ကေသာလာ+သန္ဓိဝေသ] တစ်ခုတည်း-တစ်တန်းတည်း-တစ်ဖြောင့်တည်း-တည်နေသော ရှည်သော ပြာသာဒ်ဆောင်။ ယေပိ ကေသာလ ဒ္ဝိ-သာလ တိသာလ စတုသာလသန္ဓိဝေသာ မဟာပါသာဒါ ... သက္ကာ ဟောန္တိ သမ္ဘတ္ထ အနုပရိဂန္တုံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၃။ ကေသာလာဒီသု ဥဇုကမေဝ ဒီဃ ကတ္တာ သန္ဓိဝေသိတော ပါသာဒေါ ကေသာလသန္ဓိဝေသော။ သာရတ္ထ၊၃။၉။ ကေဒိသာယ ဥဇုကမေဝ ဒီဃ ကတ္တာ သန္ဓိဝေသိတော ပါသာဒေါ ကေ-သာလသန္ဓိဝေသော။ ဝိမတိ၊၂။ရ။

ကေသာလာ (ထီ) [ကော+သာလာ] (၁) ကေသာလာမည်သောဌာ (ပုဏ္ဏားဌာ)။ (၂) တစ်ခုသော-အဆောင်-ဧရပ်-အိမ်။ **(၁)** ကောသလေသု ဝိဟရတိ ကေသာလာယ ပြာဟ္မဏဂါမေ။ သံ၊၁။၁၁၂။ **(၂)** သော တတ္ထ ပပတန္ကော နဋ္ဌကာရာနံ ကမ္မကရဏ-ဋ္ဌာနေ ကေသာလာယ ပတိတော။ အံ၊ဌ၊၁။၃၂၅။

ကေသာလိသိသ (ပု) [ကေ+သာလိသိသ] တစ်ခုသော-စပါးနှံ-ကောက်နှံ။ ကရီသ-သဟသေ ခေတ္တေ ကေသာလိသိသံ ဝိယ ဟောတိ။ မ၊ဌ၊၃။၂၂ရ။ (-မ၊ဋီ၊၃။၁၄၄။)

ကေသာသန (တိ) [ကေ+သာသန။ ထီ-ဌ ကေသာသနီ] တူသော သာသနာ ရှိသော၊ သူ။ နမယ့် ဘရိယာ သော၊ သဟမ္မာ ကေသာသနီ။ စရိယာ။၄၀၁။ ပရိဗ္ဗာဇက-သာသနေန ကေသာသနီ။ စရိယာ၊ဌ။၁၃၃။

ကေသာသနီ - အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေသိက္ခာပဒ (နှ) [ကေ+သိက္ခာပဒ] တစ်ခုသော သိက္ခာပုဒ်။ မနောဒ္ဓါရေ ပညတ္တံ ကေသိက္ခာပဒမ္ပိ နတ္ထိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၂ရ-ရ။ (-ပါစိတ်၊ယော။ဖ၂ဖ။)

ကေသိခါ (ထီ) [ကော+သိခါ] (၁) တစ်ခုသော-ဆံဦးစွန်း-ဦးစွန်း။ (တိ)(၂) တစ်ခုသော ဦးစွန်းရှိသော၊သူ(တက္ကတွန်း)။ **(၁)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။ **(တိ)(၂)** ပရိဗ္ဗာဇာ ကေသိခါ၊ ဂေါတမာ ဗုဒ္ဓသာဝကာ။ အပ၊၁။၄၀။

ကေသိခါမတ္တဝေရ (တိ) [ကေသိခါမတ္တ+ဝေရ] တစ်ခုသောဦးစွန်းမျှကိုသာ ဆောင်သော၊ ဦးစွန်းတစ်ခုသာရှိသော၊သူ။ အန္ဓမသော ကေသိခါမတ္တဝေရောပိ၊ သော ဘက္ခုကမ္ပံ အာပုစ္ဆိတ္တာဝ ပဗ္ဗာဇေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၈၅။ ကေသိခါမတ္တဝေရောတိ ဣတ္ထ ကေနေန ကေသေန သိခါ ကေသိခါတိ ဝဒန္တိ။ အပ္ပကေသာဝ သိခါ ဧဝံ ဝုတ္တာတိ ဂဟေ-တဗ္ဗာ။ ကေကေသမ္ပိ ပန အနာပုစ္ဆာ ဆိန္ဒိတုံ နဝဋ္ဋတိယေဝ။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၂။

ကေသီတ္ထ (နာ) [ကေ+သီတ္ထ] ထမင်းတစ်လုံး။ ပဌမနိမန္ဆနံ အဝိကပ္ပေတ္တာ ပစ္ဆာနိမန္ဆိတ-ကုလေ လဒ္ဓဘိက္ခတော ကေသီတ္ထမ္ပိ အ-ဇ္ဈောဟရတိ။ ကခ်။၂၁ရ။

ကေသီမကတ (တိ) [ကေသီမာ+ကတ] တစ်ခုသောအပိုင်းအခြား၌ ပြုအပ်သော။ အ-လဇ္ဇီတာယ ကေသီမကတာ ဘိန္နမရိယာဒါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၀။

ကေသီမဂတ (တိ) [ကေသီမာ+ဂတ] တစ်ခုသော-သိမ်-အပိုင်းအခြား-၌ တည်သော၊ သူ။ ကောဝါသဂတ-ကြည့်။

ကေသီမဌ (တိ) [ကေသီမာ+ဌာ+ကို] တစ်ခုသောသိမ်၌တည်နေသော၊သူ။ သစေ ကေ-သီမဌာ ကေသို့ ဌာနေ သမာနသံဝါသ-ကာ။ ကခ်၊ဋီ၊သစ်။၁ရ၆။

ကေသီမာ (ထီ) [ကော+သီမာ] (၁)(က) တစ်ခုသောသိမ်။ (ခ) တစ်ခုသောဥပစာရ သိမ်၊ တစ်ခုသောကျောင်းတိုက်အပိုင်း အခြား။ (တိ)(၂) တစ်ခုသောအပိုင်းအခြားရှိသော။

(၁)(က) တေ စ ခေါ ဟတ္ထပါသံ အဝိဇဟိတ္တာ ကေသီမာယံ ဌိတာ။ ကခ်။ ၈ရ။ **(ခ)** သစေ ပန ကေသီမာယ ဗဟူ ဝိဟာရာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋီ၊၃။၃၉၁။ ကေသီမာ-ယာတိ ကောယ ဥပစာရသီမာယ။ ပါစိတ်၊ ယော။၃၆၄။ **(တိ)(၂)** သမ္ဘုတိပရိယော-သာနေ ဌပေတ္တာ နဒီ နိမိတ္တာနံ အန္တော တိရဒ္ဓယဒ္ဓ ဒီပကော စ ကေသီမာ ဟော-တိ။ ဝိ၊ဋီ၊၃။၃၂၉။ ကော သီမာ ဣမသ္မာတိ ကေသီမော၊ ဒီပကော။ ... ဝစ္ဆမနပေက္ခိတ္တာ "ကေသီမာ"တိပိ နိစ္ဆဏ္ဍတ္ထိလိဂ်ဝသေန ပါဌော အတ္ထိ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၉၂။ ဣဒံ ကိ ကေသီမသ္မိ, ဥဒါဟု နာနာသီမသ္မိ။ ဝဇိရ။၄၈ဂ။

ကေသီမာ(မ)ဝိဟာရ (ပု) [ကေသီမာ+ဝိဟာရ] တစ်ခုသော-ဥပစာရသီမ်-ကျောင်းတိုက်အတွင်း-၌ တည်သော ကျောင်း(များ)။ ဣဒဏ္ဍ နာနာလာဘေဟိ နာနူပစာရေဟိ ကေသီမာဝိဟာရေဟိ ကထိတံ။ ဝိ၊ဋီ၊၃။ ၄၁၃။ ကေသီမဝိဟာရေဟိတိ ကေူပစာ-ရသီမာယံ ဒ္ဒိဟိ ဝိဟာရေဟိ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၄၃။ (-ဝိမတိ၊၂။၂၀ဝ။) ကေသီမာဝိဟာ-ရေဟိတိ ကေသီ သံ ဥပစာရသီမာယံ ဌိ-တေဟိ ဝိဟာရေဟိ။ ပါစိတ်၊ယော။၃ဂ၅။

ကေသီတာ (ထီ) [ကော+သီတာ] တစ်ခုသော-ထွန်ရေး-ထယ်ရေး။ ကေသီတာမတ္ထေတိ ဣတ္ထ သီတာ နာမ ကသနဝသေန နဂ်-လသ ဂတမဂ္ဂေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၅။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၂-၌ ဤပါဋိ မတ္ထေ.ရ။)

ကေသီလ (နာ) [ကေ+သီလ] တစ်ခုသော-သီလ-ကိုယ်ကျင့်သီလ။ သတ္ထာ တေသံ ကထံ သုတ္တာ ကေသီလမ္ပိ ကနိဋ္ဌကံ အ-ကတ္တာ။ ဓမ္မ၊ဋီ၊၂။၂၂၆။

ကေသီသ (တိ) [ကေ+သီသ] တစ်ခုသော-ဦးခေါင်း-ထိပ်ဖျား-အထွတ်အဖျား-ရှိသော။ ပန်းသီတံ တစ်ခုတည်းရှိသော။ (မြန်မာ ပြန်။) သဗ္ဗပုဗ္ဗာ ကေသီသာ၊ ဥဒ္ဓံဝဏ္ဏာ အဓောမုခါ။ အပ၊၁။၂၉၅။

ကေသူရ (တိ) [ကေ+သူရ] တစ်ယောက်ထီး တည်း ရဲရင့်သော၊ တစ်ယောက်တည်း ရဲရင့်စွာ စစ်ထိုးနိုင်သော၊သူ၊ တစ်ကိုယ်တော်-သူရဲကောင်း-လူစွမ်းကောင်း။ သူရာတိ ကေသူရာ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၈၂။ ကေသူရာတိ ကောကိသူရာ၊ အတ္တနော သူရဘာဝေနေဝ ကောကိနော ဟုတ္တာ ယုဇ္ဈနကာ။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၁၉၀။ (ဒီ၊ဌ၊၁။၁၄၃-၌ ကေန္ဓသူရာ-ဟု ဖွင့်သည်။ ယင်းပုဒ်လည်းကြည့်။)

ကေသေယျာ (ထီ) [ကော+သေယျာ] (၁) အ ဖေါ်မပါ တစ်ယောက်တည်း အိပ်ခြင်း။ (တိ) (၂) အဖေါ်မပါတစ်ယောက်တည်းအိပ်ခြင်း ရှိသော၊ တစ်ယောက်တည်းအိပ်ရသော၊ မြတ်သောအိပ်ခြင်းရှိသော၊သူ။ **(၁)** တာယ မေ ကေသေယျာယ၊ ရာဇ ဝဏ္ဏော ပသီ-ဒတိ။ ဇာ၊၂။၁၅၆။ **(တိ)(၂)** ဒုက္ခရဲ ခေါ် သောဇ ယာဝဇီဝံ ကေသေယ္ယ ကေဘတ္တံ ဗြဟ္မစရိယံ စရိတုံ။ ဝိ၊၃။၂၈၄။ ကေသေ-ယျန္တိ အဒုတိယသေယ္ယံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၈။ **(၁)(တိ)(၂)** ကောသနံ ကေသေယ္ယ(ဓမ္မ။ ၅၆)နွဲ့ ... သတိ ဥပဋ္ဌပေတ္တာ ဒက္ခိဏေန ပသေန မူလကမ္မဋ္ဌာနမနသိကာရေန နိပန္နသ ဘိက္ခုနော သေယျာ ကေသေ-ယျာ နာမ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၉၄။

ကေသေသ (ပု) [ဧက+သေသ] တစ်ခုသော အကြွင်း၊ တစ်ခု၏ ကြွင်းကျန်ခြင်း၊ တစ်ခု ကြွင်း၊ ကေသိသ်။ ဧကော စ သော သေသော စာတိ ကေသေသော။ ရူ၊ဋီ။၃၆။

ကေသိသ်သည် (၁) ပုဗ္ဗသေသကေသိသ် (ပုတ္တော စ ဓီတာ စ ပုတ္တာ။) (၂) ပရ-သေသကေသိသ် (မာတာ စ ပိတရော စ မာတာပိတရော)ဟုနှစ်ပါးရှိသည်။ (တနည်း) (၁) သရူပေကသိသ် (ပုရိသော စ ပုရိသော စ ပုရိသာ။) (၂) ဝိရူပေကသိသ် (မာတာ စ ပိတာ စ ပိတရော) ဟု နှစ်ပါးရှိသည်။

သရူပေကသိသ်သည် (၁) သဒ္ဒသရူပေ-ကသိသ် (မာသော စ မာသော စ မာသာ= ပဲကြီး ပဲနက်(=ပဲနောက်)တို့။) (၂) အတ္ထ-သရူပေကသိသ် (ဝကော် စ ကုဋ္ဌိလော စ ကုဋ္ဌိလာ=ထွန်ရေးကောက် လရေးကောက်တို့။) (၃) သဒ္ဒတ္ထသရူပေကသိသ် (ပုရိသော စ ပုရိသော စ ပုရိသာ) ဟု သုံးပါးရှိသည်။

ကေဝုစ်ဝိဘတ်အဆုံးရှိသော ကေသိသ် ပုဒ်များလည်း ရှိသည်။ (နာမဿ ရူပဿ နာမရူပဿာတိ နာမရူပံ။) ဇာလိနီ၊ဂါထာ။ ၃၁-၃၄။ ဇာလိနီ၊ဋီ။၁၂၅-၆။ ကေဒေသ သရူပေကသေသ-လည်းကြည့်။

ကေသေသနယ (ပု) [ဧကသေသ+နယ] တစ်ခု ကြွင်း-ကေသိသ်-ပြုသော နည်း။ မေရယ-မ္ပတ္ထ သင်္ဂဟိတံ လက္ခဏာဟာရေန ကေ-သေသနယေန ဝါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၅။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၃၉၈၊၅၄ရ၊၅၄ရ။) အထက်ပုဒ် လည်းကြည့်။

ကေသေသပွကပွန (နာ) [ဧကသေသ+ ပက ပွန] ကေသိသ်ကို ကြံ့စည်ခြင်း။ ကေသေ-သပွကပွနေန ပုထုဝစနန္တဝိဂ္ဂဟေန ဝါ နရာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀။

ကေဟတ္ထ (ထီ၊ပု) [ကေ+ဟတ္ထ] တစ်ခုသော

လက်။ ကေဟတ္ထေနာဒါယ အာကာသေ စက်မိသတိ။ ဓမ္မ၊၆၊၂။၁၃၈။

ကေဟတ္ထကုကီ (တိ) [ကေဟတ္ထ+ကုကီ] တစ်ခုသောလက် ကောက်သော၊သူ။ ကုကီတိ ကေဟတ္ထကုကီ ဝါ ဥဘယဟတ္ထကုကီ ဝါ။ အံ၊၆၊၂။ရ၆၊၃၂၂၁။

ကေဟေတုဖလဒီပန (ထီ၊နဝ) [ကေဟေတုဖလ+ဒီပန] တစ်ခုတစ်ခုသော အကြောင်း, တစ်ခုတစ်ခုသောအကျိုးကို ပြခြင်း။ ကေ-ဟေတုဖလဒီပနေ(ပဋိသံ၊၆၊၁။၃၁၈)တိ ကေကဟေတုနော, ကေကဖလသ စ ပဒီပနေ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၂၁၆။ (-အဘိ၊၆၊၂။ ၁၄၀။ မူလဋီ၊၂။၉၉။ အနုဋီ၊၂။၁၀၈။)

ကောကိယ (တိ) [ကောကီ+ကိက။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်] အဖော်မပါ တစ်ယောက်ထီးတည်း။ ကော-ကိယော အဒုတိယော၊ ရမဏီယေ မဟာ-ဝနေ။ ထေရ။၃၀၁။ ကောကိယောတိ ကောကီ အသဟာယော။ ထေရ၊၆၊၂။ ၁ရ၆။ (-ထေရ။၃၅၄။ အပ၊၁။ရ၄။ စရိ ယာ။၃၉၃။ ထေရ၊၆၊၂။၄၄၆။ အပ၊၆၊၂။၃၆။ စရိယာ၊၆။၈၈။)

ကောကိနီ (ထီ) [ကောကီ+ဣနီ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)] တစ်ယောက်ထီးတည်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကောကီ (ပု) [ကေ+အာကီ။ ဓာန်၊ဋီ။ရ၁၈။ ထီ-ဌ ကောကိနီ။ ကောကိန် (သံ)] တစ်ယောက်ထီးတည်း။ အထေကာကီ စ ကေစ္စော။ ဓာန်။ရ၁၈။ ကောကီဟိ ခုဒ္ဒ-ကေဟိ ဇိတံ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၈၂။ အဟမ္ပိ ကောကိနီ ဝိစိန္တေမိ။ ထေရီ။၄၂ရ။ ကောကိနီတိ ကေကာ၀။ ထေရီ၊၆။၂ရ၄။ (-အပ၊၂။၂၅၄။)

ကောဂါရ (နဝ) [ကေ+အဂါရ] တစ်အိမ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကောဂါရိက (တိ) [ကောဂါရ+ဏိက] (၁) တစ်အိမ်ကို လုယက်ဖျက်ဆီးခြင်း။ (၂) ခိုးသူ။ (၃) တစ်အိမ်ဌသာ ဆွမ်းခံသော၊သူ။ (၁) ကောဂါရိကံ ကရောတော။ ဒီ၊၁။၄၉။ မ၊၂။ဖ၆။ (-အံ၊၁။၁၅၂) ကောဂါရိကန္တိ ကေမေ၀ ယရံ ပရိ၀ါရေတ္တာ ဝိလုမ္ပနံ။ ဒီ၊၆၊၁။၁၄၅။ မ၊၆၊၃။ရ၃။ အံ၊၆၊၂။၂၉၃။ (-မဟာနိ၊၆။၂၃၄။ စူဠနိ၊၆။၁၂၂။) ကော-ဂါရေ နိယုတ္တော ဝိလောပေါ ကောဂါရိ-ကော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၆။ မ၊ ဋီ၊၃။၅၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၂ဖရ။

(၂) ထေနေကောဂါရိကော သမာ။ ဓာန်။၅၂၂။ ကော် အသဟာယ် အဂါရံ ဂေဟံ ကောဂါရံ၊ တံ ပယောဇေနံ ယဿ ကောဂါရိကော။ ဓာန်၊ဋီ။၅၂၂။

(၃) သော ကောဂါရိကော ဝါ ဟော-တိ။ ဒီ၊၁။၁၅ရ။ အံ၊၁။၃၀၀။ ကောဂါရိ-ကောတိ ယော ကေသ္မိ ယေ ဂေဟေ ဘိက္ခံ လဘိတ္တာ နိ၀တ္တတိ။ ဒီ၊၆၊၁။၂၉၃။ အံ၊၆၊၂။၂၂၀။ (-မဟာနိ၊၆။၃၈၀။) ကော-ဂါရမေ၀ ဘိက္ခာစရိယာယ ဥပဂစ္ဆတိတိ ကောဂါရိကော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၅။ ကော-ဂါရမေ၀ ဥဇ္ဇတိတိ ကောဂါရိကော။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၃၅၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၂၀။

ကောစရိယ (ပု) [ကေ+အာစရိယ] (က) တစ်ဆူတည်းသောဆရာ (မြတ်စွာဘုရား)။ (ခ) တစ်ယောက်သော ဆရာ။ **(က)** တေနာပိ ဓမ္မရာဇေန၊ လောကေကာစရိယေန ယော။ ကခ်။ဋီ၊သစ်။၁၁၉။ (ခ) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကောစရိယကုလ (နဂ) [ကောစရိယ+ကုလ] တစ်ယောက်သော-ဆရာအမျိုးအနွယ်-ဆရာအိမ်။ သော ... ကောစရိယကုလေ ကေတော ဥဂ္ဂဟိတသိပ္ပေါ။ ဇာ၊၆၊၄။၈၀။ (-ဇာ၊၆၊၅။၆၀။)

ကောစာရ (တိ) [ကေ+အာစာရ] တူသော အကျင့်သီလရှိသော၊ သူ။ ကေန္ဓသီလ-ကြည့်။

ကောဏ္ဍိ (ထီ) [ကော+အာဏ္ဍိ] တစ်ခုသော-စေခိုင်း-တိုက်တွန်း-ခြင်း။ ကောဏ္ဍိယာ ဗဟုကမ္မိ သိဒ္ဓတု။ ကခ်။၂၀၉။

ကောဒသ[1] (တိ) [ကေ+ဒသ] တစ်ဆယ့်တစ်ခု။ ကောဒသီ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကောဒသ[2] (တိ) [(ကေ+ဒသ=) ကောဒသ+အ(ဒု)။ ကေနဝုတ-ကြည့်။] တစ်ဆယ့်တစ်ခုမြောက်ဖြစ်သော။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကောဒသ[3] (တိ) [ကောဒသ[2]+အဟ] တစ်ဆယ့်တစ်ခုမြောက်ဖြစ်သောနေ့၊ တစ်ဆယ့်တစ်ရက်နေ့။ ကောဒသေ ဥပ္ပန္နေ ။ပ။ ကျွန်ုပ်သေ ဥပ္ပန္နေ ။ပ။ ကေဝိသေ ဥပ္ပန္နေ မူလစီဝရေ ပစ္စာသာစီဝရံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊၁။ ၃၀၅။ ကောဒသေ ဥပ္ပန္နေတိအာဒီသု ကောဒသာဟေ ဥပ္ပန္နေတိအာဒိနာ အတ္ထော၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော ဂဟေတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၂၂။

ကောဒသကနိပါတ (ပု) [ကောဒသက+နိပါတ] ကောဒသက နိပါတ်။ (အင်္ဂုတ္တိရ် ကောဒသကနိပါတ်။ အံ၊၃။၅၁၅-၅၅၈။) ကောဒသကနိပါတသ ပဌမာဒီနိ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယာနေဝ၊ ကေဝလညေတ္ထ အာဒိတော ပဋ္ဌသု နိဗ္ဗိဒါဝိရာဂ ဒ္ဒိဓာ ဘိန္ဒိတ္တာ ကောဒသဂ်ိနိ ကတာနိ။ အံ၊၆၊၃။၃၄၃။

ကောဒသဂ္ဂိဝူပသမ (တိ) [ကောဒသဂ္ဂိ+ဝူပသမ] တစ်ဆယ့်တစ်ပါးသောမီးတို့၏ ငြိမ်းရာဖြစ်သော။ သံသာရဝဋ္ဋေ ကောဒသဂ္ဂိသန္ဓာပသန္ဓတ္တာ ယောဂါဝစရော ကောဒသဂ္ဂိဝူပသမံ နိဗ္ဗာနံ ပတ္ထေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၄။

ကောဒသဂ် (နဂ) [ကောဒသ+အဂ်] တစ်ဆယ့်တစ်ပါးသောအင်္ဂါ။ ကောဒသကနိပါတ-ကြည့်။

ကောဒသနိပါတ (ပု) [ကောဒသ+နိပါတ] ကောဒသ နိပါတ် (ဇာတ်ပါဠိ)။ ကောဒသ-နိပါတေ နဝ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၃၂။ ကေ နိပါတ-လည်းကြည့်။

ကောဒသမသတ္တာဟ (နဂ) [ကောဒသမ+သတ္တာဟ] တစ်ဆယ့်တစ်ခုမြောက် ဖြစ်သော-သတ္တာဟ-ခုနစ်ရက်။ (ရက်သတ္တ (၁၁) ပတ်။) နနု ဂဗ္ဘသေယ္ယကဿ ပစ္ဆိမ-

ဘဝိကသ ဥပပဇ္ဇန္တသ ကောဒသမသ-
တ္တာဟာ သြရတော ဌိတသ ရူပါယတန်
နုပ္ပဇ္ဇိသတိ။ မူလဋီ၊၃။၁၃၀။

ကောဒသဝဿိကကာလ (ပု) [ကောဒသ
ဝဿိက+ကာလ] (အသက်) တစ်ဆယ့်
တစ်နှစ်ရှိသော ကာလ။ တတော ပရမ္မိ
ကောဒသဝဿိကကာလေ ကေသ်ဝစ္ဆရဲ
တထေဝ ဘေရိသဒ္ဒေန ဝိမ်သန္ဘာပိသ
နေဝ အန္ဓရဲ့ ပသီသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၉။

ကောဒသဝိဓ (တိ) [ကောဒသ+ဝိဓ] တစ်
ဆယ့်တစ်ပါးအပြားရှိသော။ ကောဒသ-
ဝိဓမ္မိ(သင်္ဂဟ။၄၀)တိ သဘာဝသင်္ဂဟဝ-
သေန ကောဒသပကာရမ္မိ ဝိဘာဝိနိ။ ၂၀၃။

ကောဒသဟတ္ထ (တိ) [ကောဒသ+ဟတ္ထ] တစ်
ဆယ့်တစ်တောင်ရှိသော။ ဟတ္ထပါဒါ ကော-
ဒသဟတ္ထာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၃။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၆။
အံ၊ဋီ၊၁။၁၈၃။)

ကောဒသာဟ (နဝ) [ကောဒသ+အဟ] တစ်
ဆယ့်တစ်ရက်မြောက်နေ့။ ကောဒသ²-
ကြည့်။

ကောဒသီ (ထီ) [ကေဒသ+ဏ္ဍိ။ ကော စ
ဒသ စ ကောဒသ၊ ကောဒသန္နံ ပူရဏီ
ကောဒသီ။ ကစ္စည်း။၃၇၅။ နီတိ၊သုတ္တ။
၈၀၅။ ကောဒသ+ဝီ။ မောဂ်၊သ္ဒ၊ ၂။၉ ၂။]
တစ်ဆယ့် တစ်ခုမြောက် ဖြစ်သော။ ဒ-
သေ,တ္ထ ပဏ္ဍိတာ အဟု၊ ဘူရိပညာ ရ-
ဟောဂမာ။ မဟာ ကောဒသီ ရညော။
ဇာ၊ ၂။ ၂၀၄။ ကောဒသီတိ တေဟိ ကိရ
ပဏ္ဍိတေဟိ အတိရေကတရပညာ ပဋ္ဌာ-
လရညော မဟာ။ သာ တေသံ ကောဒသီ
ဟုတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၄ ၂-၃။

ကောဓရ (တိ) [ကေ+အဓရ] (က) တစ်ခု
သော တည်ရာရှိသော။ (ခ) တစ်ခုသော
ဝတ္ထုလျှင်တည်ရာရှိသော။ **(က)** ကော-
ဓရေ ပုစ္ဆာဝိဿဇ္ဇနေ ဝိစယော အာစ-
ရိယေဟိ ဝိဘတ္တော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၉ ၂။ **(ခ)**
ကောဓရ(နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၆ ၆)နှင့် ကေဝတ္ထု-
အဓိဋ္ဌာနံ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၅၀။

ကောဓိက (တိ) [ကေ+အဓိက] တစ်ပုဒ်အပို
အလွန်ရှိသော၊ တစ်ပုဒ်ပြင့်ပိုလွန်သော။ ဧ-
ကာဓိကာနိ(ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈ ၆)တိ ဒုက္ခပဒ-
ပရိဟီနတ္တာ ဧကပဒါဓိကာနိ။ ပဋိသံ၊ဂ်။ ၉၉။

ကောဓိကရဏ (တိ) [ကေ+အဓိကရဏ] တူ
သော တည်ရာရှိသော။ သဒ္ဓါစ္စာနာနံ "သ-
မ္ပသာဒန"နှင့် ကောဓိကရဏတာဝစနေနေဝ။
အနုဋီ၊၁။၁၀၉။

ကောဓိဋ္ဌာန (တိ) [ကေ+အဓိဋ္ဌာန] တစ်ခု-
တစ်ခုသောတရား-လျှင် တည်ရာရှိသော။
ကောဓိဋ္ဌာနာ ပုစ္ဆာ အနေကာဓိဋ္ဌာနာ
ပုစ္ဆာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃ ၂ ၁။

ကောဓိပစ္စ (နဝ) [ကေ+အဓိပစ္စ] တစ်ယောက်
တည်းအစိုးရသည်၏အဖြစ်၊ တစ်ယောက်
တည်း အစိုးရခြင်း။ ကေရဇ္ဇာဘိသေက-
ကြည့်။

ကောဓိပ္ပါယ (ပု) [ကေ+အဓိပ္ပါယ] (၁) တစ်
ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏-အတို-ဝေစု။ (တိ)

(၂) တူသောအလိုရှိသော၊သူ။ (၃)(က) (ရာဂါဓိပွါယမှ တပါးသော သနားခြင်းဟူသောအလိုအားဖြင့်) အခြားတပါးသော အလိုရှိသော (မေထုန်အကျင့်)။ (ခ) (သံသရာ၌ အတူတကွ-ဖြစ်လို-နေလို-ခြင်း, သားရလိုခြင်း အစရှိသောအားဖြင့်) အတူတကွဖြစ်ခြင်းဟူသောအလို-တူသောအလို-အတူတကွ ဖြစ်လိုခြင်း-ရှိသော (မေထုန်အကျင့်)။

(ခ) ဒေထ ဘိက္ခဝေ မောဃပုရိသသ ကောဓိပွါယံ။ ဝိ၊၃။၄၁၆။ ကောဓိပွါယန္တိ ကေ အဓိပွါယံ၊ ကေ ပုဂ္ဂလပဋိဝိသမေဝ ဒေထာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊၆၊၃။၄၁၃။ ကေသ ပုဂ္ဂလဿ အတ္ထာယ အဓိပ္ပါယတေ ဣစ္ဆိယတေတိ ကောဓိပွါယော၊ ကေပုဂ္ဂလပဋိဝိသော။ ပါစိတ်၊ယော။၃၈၄။ (တီ)(၂) (၃)(က)(ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကောဓိပွါယကထာ (ထီ) [ကောဓိပွါယာ+ကထာ] (က) (ရာဂါဓိပွါယမှတပါးသော သနားခြင်းဟူသောအလိုအားဖြင့်) အခြားတပါးသောအလိုရှိသောမေထုန်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်သော-စကား-အယူဝါဒ။ (ခ) သံသရာ၌ အတူတကွ-ဖြစ်လို-နေလို-ခြင်း, သားရလိုခြင်း အစရှိသောအားဖြင့်) အတူတကွ ဖြစ်ခြင်းဟူသောအလို-တူသောအလို-အတူတကွ ဖြစ်လိုခြင်း-ရှိသောမေထုန်အကျင့်ကို စွဲ၍ဖြစ်သော-စကား-အယူဝါဒ။

(တပ်မက်ခြင်းမှတပါးသော သနားခြင်းစသောအလိုအားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ အမျိုးသို့နှင့် အတူတကွ ဘုရားပူဇော်မှုစသည်ကိုပြုလျက် သံသရာ၌ အတူတကွ ပေါင်းသင်းလိုခြင်း သားသမီးရလိုခြင်း စသောအလိုအားဖြင့် ဖြစ်စေ မေထုန်မှီဝဲကောင်း၏ ဟူသော အယူဝါဒ။)

(က)(ခ) ဣဒါနိ ကောဓိပွါယကထာ နာမ ဟောတိ၊ တတ္ထ ကာရုညေန ဝါ ဧကေန အဓိပွါယေန ကောဓိပွါယော၊ သံသာရေ ဝါ ကေတော ဘဝိဿာမိတိ ဣတ္ထိယာ သဒ္ဓိ ဗုဒ္ဓပူဇာဒိနိ ကတ္တာ ပဏိဓိဝသေန ဧကော အဓိပွါယော အဿာတိ ကောဓိပွါယော၊ ဝေရူပေါ ဒ္ဝိန္နမ္ပိ ဧနာနံ ကောဓိပွါယော မေထုနော ဓမ္မော ပဋိသေဝိတမ္ဟော။ အဘိ၊၆၊၃။ ၂၈၃။ ကရုဏာဓိပွါယေန ကောဓိပွါယောတိ ရာဂါဓိပွါယတော အညာဓိပွါယော ဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ကော အဓိပွါယောတိ ဘေတ္ထ ကေတောဘာဝေ ကေသဒ္ဓေါ ဒဋ္ဌမ္ဟော၊ သမာနတ္ထေ ဟိ သတိ ရာဂါဓိပွါယေပိ ကောဓိပွါယေနာတိ ကောဓိပွါယတာ အတ္ထိ။ မူလဋီ၊၃။၁၁၅။ ကေသဒ္ဓေါ အညတ္ထောပိ ဟောတိ၊ ... အညတ္ထဝေ္ဓတ္ထ ရာဂါဓိပွါယတော ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ ... ကော ပန သော အညာဓိပွါယော?။ ကရုဏာဓိပွါယော။ ... ကေတောဘာဝေတိ သဟဘာဝေ။ အနုဋီ၊ ၃။၁၅၅။ ဣတ္ထိယာ သဒ္ဓိ ကေတော သမ္ပတ္တိ အနုဘဝိဿာမာတိ ပူဇာဒီ ကတ္တာ ကောဓိပွါယပတ္ထသ ဘိက္ခုနော မေထုနော ဓမ္မော ပဋိသေဝိတမ္ဟောတိ ပဝတ္တာ ကထာ ဧ-ကောဓိပွါယကထာ။ မောဟဝိစ္ဆေဒနီ။ ၃၁၃။

ကောဓိပွါယဒါန (နာ) [ကောဓိပွါယ+ဒါန] တစ်ယောက်သောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝေစုကိုပေးခြင်း။ ဣဒန္တိ ကောဓိပွါယဒါနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၄၃။

ကောဓိပွါယပတ္တ (တိ) [ကောဓိပွါယ+ပတ္တ] အတူတကွ (ဖြစ်လိုခြင်းဟူသော) အလိုသို့ရောက်သော၊သူ။ ကောဓိပွါယကထာ-ကြည့်။

ကောနုသန္ဓိက (တိ) [ကော+အနုသန္ဓိ+က] တစ်ခုသော အနုသန္ဓေရှိသော။ ကောနုသန္ဓိကံ သုတ္တံ နိဒါနေန အာဒိကလျာဏံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၆၈။

ကောနုပဿနာ (ထီ) [ကော+အနုပဿနာ] တစ်ခုသောအနုပဿနာ။ ဣဒံ ဒုက္ခံ၊ အယံ ဒုက္ခသမุဒယောတိ အယမေကာနုပဿနာ။ သုတ္တနိ။၃၉၁။ (-သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၂။ ၂၂၀။)

ကောနုဿာဝန (ထီ၊နာ) [ကော+အနုဿာဝန] (၁) (ကေုပဇ္ဇာယ, နာနာစရိယအားဖြင့်) တစ်ပြိုင်နက်-အတူတကွ-တစ်ပေါင်းတည်း-ကမ္မဝါစာရွတ်ခြင်း။ (တိ)(၂) တစ်ပြိုင်နက်သောခဏ၌ အတူတကွ -ကမ္မဝါစာရှိ-ကမ္မဝါစာရွတ်ဖတ်၍ရဟန်းခံပေးအပ်-သော၊သူ။

(ကမ္မဝါစာဆရာတစ်ဦးတည်းက ကမ္မဝါစာရွတ်ဖတ်၍ ရဟန်းခံပေးအပ်သော ရဟန်းလောင်း နှစ်ပါး သုံးပါး။ ကမ္မဝါစာဆရာနှစ်ပါး သုံးပါးက တစ်ပြိုင်နက်သောခဏ၌ အတူတကွ ရဟန်းလောင်း တစ်ပါးစီကိုင့်လျက် ကမ္မဝါစာရွတ်ဖတ်၍ ရဟန်းခံပေးအပ်သော ရဟန်းလောင်း နှစ်ပါး သုံးပါး။) ရဟန်းလောင်း နှစ်ပါး သုံးပါးကို ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာတစ်ဦးတည်းပြုလျက် ကမ္မဝါစာ ဆရာတစ်ဦးကဖြစ်စေ, နှစ်ဦး သုံးဦးကဖြစ်စေရွတ်ဖတ်၍ ရဟန်းခံပေးနိုင်သည်။

(၁) ကေဝါစိက(၂)ကြည့်။ **(တိ)(၂)** အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဒွေ ကောနုဿာဝနေ ကာတုံ။ ဝိ၊၃။၁၂၉။ ဒွေ ကောနုဿာဝ-နေတိ ဒွေ ကေတော အနုဿာဝနေ၊ ကေန ကေဿ, အညေန ဣတရဿာတိ ဧဝံ ဒ္ဒိဟိ ဝါ အာစရိယေဟိ ကေန ဝါ ကေကွကော ကမ္မဝါစံ အနုဿာဝန္တေဟိ ဥပသမ္ပာဒေတုံ အနုဇာနာမီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၁၅။ ကောနုဿာဝနေတိ ဧတ္ထ ကေတော အနုဿာဝနံ ဧတေသန္တိ ကော-နုဿာဝနာတိ အသမာနာဓိကရဏဝိသယော ဗာဟိရတ္ထသမာသောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ... ကေ-တောတိ ကေကွကောတိ အတ္ထော၊ ဝိဘတ္တိ-အလောပေန စာယံ နိဒ္ဒေသော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၆၆။ ကေတော သဟေဝ ကေသ္မိ ခဏေ အနုဿာဝနံ ဧတေသန္တိ ကောနုဿာဝနာ၊ ဥပသမ္ပဒါပေက္ခာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၃၁။ ဧကေန အနုဿာဝနေ ကောနုဿာဝနေတိ ဝိဂ္ဂ-ဟသ ပါကဋတ္တာ လိနမေဝ ဒဿေတုံ ကေတော အနုဿာဝနေတိ ဝိဂ္ဂဟောဝ ဝုတ္တော။ ဝဇိရ။ ၄၄၃။ (-ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ဋီ၊၁။ ၂၆၈။)

ကောနေကဝါရ (ပု) [ကောနေက+ဝါရ] တစ်ကြိမ်, မျာ:စွာသောအကြိမ် (အကြိမ်မျာ:စွာ)။ ဩဝါဒါနုသာသနီနံ ကောနေက-

ဝါရာဒိဝိသဒ္ဒောယေ၀ ဘေဒေါ၊ နှ ပန ပရမတ္ထတောဟု။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၇။

ကောပတ္တိ (ထီ) [ကော+အာပတ္တိ] တစ်ခုသော အာပတ်။ တတြိဒံ ကောပတ္တိ၀သေန မုခ-မတ္တဒဿနံ။ ဝိ၊ဋီ၊၄။၂၉။

ကောပတ္တိဘာ၀ပွသင်္ဂ (ပု) [ကောပတ္တိဘာ၀+ပသင်္ဂ] တစ်ခုသောအာပတ်၏အဖြစ်၌-ကပ်ငြိ-လျှဉ်းပါး-ခြင်း။ ဧ၀ं သံယိကမဟာ-ဇနိကပုဂ္ဂလိကာနိ မိဿိတ္တာ စေတာပနေ ကောပတ္တိဘာ၀ပွသင်္ဂတော စ။ ၀ဇိရ။၃၆၅။

ကောပတ္တိမူလက (တိ) [ကောပတ္တိ+မူလက] တစ်ခုသော အာပတ်လျှင် မူလရှိသော (နည်း)။ တတော ကောပတ္တိမူလကဋ္ဌ အာပတ္တိ၀ဓုနကဋ္ဌတိ ဒွေ နယေ ဒဿေ-တွာ။ ဝိ၊ဋီ၊၄။၃၃။ (-သာရတ္ထ၊၃။၂၆၄။)

ကောပရာ၀ (ပု) [ကော+အပရာ၀] တစ်ခုသော အပြစ်။ ကောပရာ၀ं ခမ ဘူရိပညေ။ ဇာ၊ ၁။၃၁၁။ ကောပရာ၀န္တိ ဣမံ မယှံ ကေ၀ အပရာ၀ं။ ဇာ၊ဋ၊၃။၃၇၂။

ကောပသိတနာမ (တိ) [ကောပသိတ+နာမ။ ကောပသိတ=ကော+အပသိတ(=အပ+သိ+တ)] ကောပသိတမည်သော၊သူ။ (တစ်ခုသော အမှိုတ်ကဲကို လှုံ့ဆော်သောကြောင့် "ကောပသိတ" အမည်ရသောသူ။) ဧ-ကောပသိတနာမာ တေ။ စက္ကဝတ္တိ မဟာ-ဗွလာ။ အပ၊၁။၂၃၉။

ကောဗဒ္ဓ (တိ) [ကော+အာဗဒ္ဓ] (၁) တစ်ခုတည်းသာလျှင်ဖြစ်သော အစပ်၊ တစပ်တည်း။ (မအူ၊သျှ။၃။၃၇၈။) တစ်ခုတည်း ဖွဲ့အပ်သော။ (ပါရာ၊ဘာဋီ၊၂။၅၇၈။) တပေါင်းတည်းသောအစပ်၊ တစ်ဆက်တည်း။ (၂) တစ်ခုတည်း ဖွဲ့အပ်သော။ (၃) တစ်စပ်တည်း-တစ်ဆက်တည်း-ဖွဲ့အပ်-ဆက်စပ်အပ်-သော။ (၄) တစ်ခုတည်း၌ (တစ်ခုတည်းသော ကြိုး, အာရုံစသည်၌) ဖွဲ့စပ်အပ်သော။

(၁) တစ်ခုတည်းသာလျှင်ဖြစ်သော အစပ်၊ တစပ်တည်း။ တစ်ခုတည်းဖွဲ့အပ်သော၊ တပေါင်းတည်းသောအစပ်၊ တစ်ဆက်တည်း။ ဖန္ဒာပေတိတိ ဣတ္ထ ယာ၀ ကောဗဒ္ဓं ကတ္တာ အတ္တနော ဘာဇနံ ပ၀ေ-သေတိ။ ဝိ၊ဋီ၊၁။၂၆၅။ (ကေမေ၀ အာဗဒ္ဓံ ကောဗဒ္ဓံ။ မအူ၊သျှ။) ဘိက္ခုနံ ပန တာ-ဒိသေ ကောဗဒ္ဓေ အသတိ ဗဟိဥပစာရ-သီမာယ ယသ္မိं ဌာနေ သရတိ။ ဝိ၊ဋီ၊၄။ ၈၉။ ကောဗဒ္ဓကရဏ-လည်းကြည့်။

(၂) တစ်ခုတည်း ဖွဲ့အပ်သော။ (ပါရာ၊ ဘာဋီ၊၃။၆၆။) ဒွေ ပုဒ္ဓကေ ကောဗဒ္ဓေ ကတ္တာ သုက်ဌာနာဒီသု သိမန္တရေ ဌပေတိ။ ဝိ၊ဋီ၊၁။၃၁၅။

(၃) တပေါင်းတည်း-တစ်စပ်တည်း-တစ်ဆက်တည်း-ဖွဲ့အပ်-ဆက်စပ်အပ်-သော။ ကောဗဒ္ဓံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋီ၊၃။၃၃။ ဗုဒ္ဓါနံ ပန သခ်

်လိကာနိ ဝိယ ကောဗဒ္ဓါနိ ဟုတ္တာ ဌိတာနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅၅။ ကောဗဒ္ဓန္တိ ကဋ္ဌာဟေန ဧကတော အာဗဒ္ဓံ။ ပါစိတ်၊ ယော။၂၃။ ကောဗဒ္ဓါနိတိ အညမညံ ဧက-တော အာဗဒ္ဓါနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆၄။ တသ္မာ

ပဗ္ဗတနိမိတ္တံ့ ကရောန္တေန ပုစ္ဆိတဗ္ဗံ "ကော-ဗဒ္ဓေါ, နု ကောဗဒ္ဓေါ"တိ။ ကခ်ေ။ဋီ။သစ်။ ၁၃၂။ ရညော အာဏာပဝတ္တိဋ္ဌာနေန သဟ ကောဗဒ္ဓတာယ တသ္သ အာဏံ အကာသိ။ သာရတ္ထ၊ဝ။၁ ၂၅။

(၄) တစ်ခုတည်း၌ (တစ်ခုတည်းသော ကြိုး, အာရုံ-စသည်၌) ဖွဲ့စပ်အပ်သော။ ယထာ ဟိ ရထသ္သ ဝါကာဒိမယံ ယောတ္တံ ဂေါဏေ ကောဗဒ္ဓေ ကရောတိ ကေသ-ဂ်ဟိတေ၊ ... အတိဂ်ရကသင်္ခ ကုသလဓမ္မေ ကောဗဒ္ဓေ ကေသဂ်ဟေ ကရောတိ။ သံ၊ ဋီ၊၃။၁၅၈။ ကောဗဒ္ဓေတိ ကေသ္မိ ယေဝ အာရမ္မဏေ အာဗဒ္ဓေ။ ကေသဂ်ဟေတိ တထေဝ ဝိပဿနာကိစ္စဝသေန ကေသ-ဂ်ဟေ ကရောတိ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၉၇။

ကောဗဒ္ဓကရဏ (နဉ) [ကောဗဒ္ဓ+ကရဏ] တပေါင်းတည်း-တစ် စပ်တည်း-ဖွဲ့စပ်ခြင်းကို ပြုခြင်း။ ကောဗန္ဓန-ကြည့်။

ကောဗဒ္ဓကာလ (ပု) [ကောဗဒ္ဓ+ကာလ] တစ်စပ်တည်း-တစ်ဆက်တည်း-စပ်သော အခါ။ ဥဒကဿ ကောဗဒ္ဓကာလေယေဝ တမ္ဘာ သရာ နိက္ခမိတ္တာ နဒီ အဂမိသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ရ၂။

ကောဗဒ္ဓတာ (ထီ) [ကောဗဒ္ဓ+တာ] တစ်စပ်တည်းစပ်သည်၏အဖြစ်။ တဒါ တေသံ အစ္ဆတာယ ကောဗဒ္ဓတာ နတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ဝ။ ၂ရ၇။

ကောဗဒ္ဓတာလပန္နီ (ထီ) [ကောဗဒ္ဓါ+တာလ ပန္နီ] တစ်ဆက်တည်းစပ်နေသောထန်းပင် အစဉ်။ အယံ ပန ကောဗဒ္ဓတာလပန္နီ ဝိယ ကတန္နီ ပရိယန္တကတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၃၈။

ကောဗဒ္ဓနယ (ပု) [ကောဗဒ္ဓ+နယ] တစ်ဆက်တည်းစပ်ခြင်းဟူသောနည်း။ ဒွါဒသဟတ္ထန္တရံ အဝိဇဟိတ္တာ ကောဗဒ္ဓနယေန ဒ္ဝေ ဒ္ဝိ-တာပိ သမ္ပတ္တာယေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ဧ၉။

ကောဗဒ္ဓနိမိတ္တ (နဉ) [ကောဗဒ္ဓ+နိမိတ္တ] တစ်စပ်တည်းဖွဲ့စပ်သော နိမိတ်။ ကောဗဒ္ဓ-နိမိတ္တံ့ ဟေတံ့ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃ ၂၀။ ကခ်ေ။ဋီ၊သစ်။၁၄၀။

ကောဗဒ္ဓပရိသာ (ထီ) [ကောဗဒ္ဓါ+ပရိသာ] တစ်စပ်တည်းစပ်သော-တစ်ဆက်တည်းစပ်နေသော-ပရိသတ် (တရား၊နာပရိသတ်)။ ယထာပရိသန္တိ စက္ကဝါဠပရိယန္တမ္ပိ ကော-ဗဒ္ဓပရိသံ ဝိညာပေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂ရ၀။ (-ကခ်ေ။ဝ၆ဝ။ ကခ်ေ။ဋီ၊သစ်။ ၂ဧ၉။)

ကောဗဒ္ဓဘမုကလောမ (တိ) [ကောဗဒ္ဓ+ဘမုကလောမ] တစ်ဆက်တည်း စပ်နေသော မျက်ခုံးမွေးရှိသော၊သူ။ သီသလောမေဟိ သဒ္ဓိံ ကောဗဒ္ဓဘမုကလောမော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၁၀။

ကောဗဒ္ဓဘိတ္တိက (တိ) [ကောဗဒ္ဓါ+ဘိတ္တိ+က] တစ်ဆက်တည်းစပ်နေသော နံရံရှိသော။ ဥပရိမတလေန သဒ္ဓိံ ကောဗဒ္ဓဘိတ္တိကော ဝါ ဟောတု မာ ဝါ၊ သမ္ဘောပိ ပါသာဒေါ သိမဋ္ဌောဝ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ဝ။ ၂ရ၂။

ကောဗန္ဓန (နာ) [ကော+အာဗန္ဓန] တစ်ဆက်တည်း-တပေါင်းတည်း-ဖွဲ့စပ်ခြင်း။ သာရ-ထိနာ သဟ ဗလီဗဒ္ဓါနံ ကောဗန္ဓနံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ ကောဗန္ဓနန္တိ ကောဗဒ္ဓကရဏံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၁။

ကောဘိရတ (တိ) [ကော+အဘိရတ] တစ်ယောက်ထီးတည်း မွေ့လျော်သော၊သူ။ ကော ကောဘိရတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၄။

ကောဘိသမယ (ပု) [ကော+အဘိသမယ] တစ်ခုတည်းသော ထိုးထွင်းသိသောဉာဏ်။ (ဒီ၊ဋ္ဌ။ဘာသာဋီ။) တပေါင်းတည်း-တစ်ပြိုင်နက်-တစ်ခုတည်း သောခဏာ-သိခြင်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ။သျှ။) တစ်ခုသောအခြင်းအရာ အားဖြင့် ရှေးရှုမျက်မှောက်ပြု၍ သိခြင်း။ ကောဘိသမယေန အဘိသမေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၉၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ တသ္မာ ကောဘိ-သမယတော ယထာဝုတ္တော အသမ္မောဟ-ပဋိဝေဓော ယုတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၀၇။ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ... ကောဘိသမယေန အဘိသမေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။ သော ဧဝံ အဘိမုခဘာဝတော တေသံ သမာဂမောတိ ကောဘိသမယော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၉၉။ ယသ္မာ ပန မဂ္ဂေါ စတူသု သစ္စေသု နာနာဘိသ-မယဝသေန ကိစ္စကရော၊ နာ ကောဘိသ-မယဝသေနာတိ ပရဝါဒိနော လဒ္ဓိ။ အနုဋီ၊ ၃။၈၈။ (-မ၊ဋီ၊၁။၁၆၂။) ကေပဋိဝေဓ-လည်းကြည့်။

ကောမောဒပမောဒ (တိ) [ကော+အာမောဒ ပမောဒ] မြတ်သည်ဖြစ်၍-တစ်ခုသော-အလွန်နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်ဖွယ်ရှိသော။ ကုမာရံ ဂန္ဓောဒကေန နှာပေတ္တာ ... ဒေဝဝိမာနကပ္ပံ ပုပ္ဖဂန္ဓဒါမာဒီဟိ ကော-မောဒပမောဒံ ပါသာဒံ အာရောပေတ္တာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁၃။ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၀-အလာ: တူပါ၌ "ကေဂန္ဓသမောဒကံ"ဟုရှိသည်။)

ကောယတန (နာ) [ကော+အာယတန] တစ်ခုသော အာယတန။ ကောယတနမ္ပိ ။ပ။ နတ္ထိ(မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၉)တိ စက္ခာယတနာဒိ ကေမ္ပိ အာယတနံ။ မ၊ဋီ၊၂။၆၀။

ကောယတ္တဝုတ္တိ (တိ) [ကောယတ္တာ+ဝုတ္တိ] တစ်ယောက်သောသူနှင့်-စပ်သော-စပ်၍-အသက်မွေးခြင်း-ဖြစ်ခြင်း-ရှိသော၊သူ။ ယော ဟိ ကေသ္ဝီယေ ပစ္စယဒါယကေ ပဋိဗဒ္ဓပစ္စယဒါယကော၊ သော အနညပေါ-သီ နာမ နဟောတိ ကောယတ္တဝုတ္တိ-တော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၅၇။

ကောယန (ပု၊နာ) [ကော+အယန] (၁) တစ်ယောက်တည်းသာ သွားလောက်သော ခရီး။ (၂) တစ်ခု-တစ်ကြောင်း-တည်းသောခရီး။ (၃) အဖော်မဖိုး တစ်ကိုယ်တည်း-သွားထိုက်-သွားအပ်-သောခရီး။ (၄) တစ်ခုတည်းသော-ခရီး-သံသရာမှ နိဗ္ဗာန်သို့ သွားကြောင်း ခရီး၊ သံသရာမှ နိဗ္ဗာန်သို့ သွားရောက်ကြောင်းဖြစ်သော တစ်ခုတည်းသောခရီး။ (၅) အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော ဘုရားရှင်-၏သွားကြောင်း ဖြစ်သော-သွားသော-ခရီး။ (၆) တစ်ခုတည်းသော ဘုရားရှင်သာသနာတော်၌သာ-ဘုရားရှင်၏ သာသ

နာတော်တစ်ခုတည်း၌သာ-ဖြစ်သော ခရီး။ (၇) တစ်ခုတည်းသော နိဗ္ဗာန်သို့သာ-နိဗ္ဗာန်တစ်ခုတည်းသို့သာ-သွားရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော-ပေါက်ရောက်သော-ခရီး။ (၈) နိဗ္ဗာန်သို့ တစ်ကြိမ်-သွားသော-ပေါက်ရောက်သော-ခရီး။ (ကေစိ။) (တိ)(၈) တစ်ခုသော ဖြစ်ခြင်းရှိသောခရီး။ (ဤ အနက်သည် သဒ္ဒါအနက်အားဖြင့်မသင့်။) (ဤ နံပါတ် (၂) မှ (တိ)(၈) အထိ အနက်တို့အရ "အရိယမဂ်"ကို ယူရမည်။)

(၁) တစ်ယောက်တည်းသာ သွားလောက်သော လမ်း။ သူကရေဟိ သမ-ဂ္ဂေဟိ၊ ဗျဂ္ဂေါ ကောယနေ ဟတောဿ။ ဇာ၊ ၁။၂၉၈။ ကောယနေ ဟတောတိ ကေ-ဂမနသ္မိံယေဝ ဟတောဿ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၄၉။ ကေဂမနသ္မိံယေဝါတိ ကေနေဝ ဂန္ဓဗ္ဗ-မဂ္ဂေယေဝ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။ ကောယနေ တံ ပထေ အဒ္ဒသံသု။ ဇာ၊၂။၂၃။ ကောယ-နေတိ ကေဂမနေ ဇယံပဒိကမဂ္ဂေ။ ဇာ၊ ဌ၊၅။၁၈၆။ ကောယနော ကေပထော၊... အည် မဂ္ဂံ နပ္ပသာမိ။ ဇာ၊၂။၃၅ရ။ ကောယနောတိ ကေသေဝ အယနော ကေပဒိကမဂ္ဂေ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၄ဝ။

(၂) ... (တိ)(၈) ကောယနော အယံ ဘိက္ခဝေ မဂ္ဂေ။ ဒီ၊၂။၂၃၁။ ကောယ-နောတိ ကေမဂ္ဂေ။ အထ ဝါ ကေန အယိတဗ္ဗောတိ ကောယနော၊ အယန္တိ ဝါ ဗေနာတိ အယနော၊ သံသာရတော နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆန္တိတိ အတ္ထော၊ ကေသ အယ-နော ကောယနော၊ ကေသာတိ သေ-ဋ္ဌသ။ သဗ္ဗသတ္တသေဋ္ဌော စ ဘဂဝါ၊ တသ္မာ ဘဂဝတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အယတီတိ ဝါ အယနော၊ ဂစ္ဆတိ ပဝ-တ္တတီတိ အတ္ထော၊ ကေသ္မိံ အယနောတိ ကောယနော၊ ဣမသ္မိံယေဝ ဓမ္မဝိနယေ ပဝတ္တတိ၊ နဿ အည္ဃတ္ထာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အပိ စ ကေ အယတီတိ ကောယနော၊ ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာမုခဘာဝနာနယပ္ပဝတ္တောပိ အပရဘာဂေ ကေ နိဗ္ဗာနမေဝ ဂစ္ဆတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ကေစိ ပန "နပါရံ ဒိဂုဏ်ယန္တိ"တိ ဂါထာနယေန ယသ္မာ ကေဝါရံ နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆတိ၊ တသ္မာ "ကောယနော"တိ ဝဒန္တိ၊ တံ နယုဇ္ဇတိ။ ယဒိ ပန ကေ အယနမသ္မာ ကော ဂတိ ပဝတ္တိတိ ဧဝံ အတ္ထံ ယောဇေတွာ ဝုစ္စေယ္ယ၊ ဗျဥ္ဇနံ ယုဇ္ဇေယ္ယ၊ အတ္ထော ပန ဉာယတေဝ နယုဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၃၅-၆။ မ၊ဌ၊၁။၂၃၄-၅။ ကောယန(နေတ္တိ။၁၆၃)န္တိ ကေမဂ္ဂံ၊ နဒ္ဒေဓာပထဘူတန္တိ အတ္ထော။ အထ ဝါ ကေန အယိတဗ္ဗန္တိ ကောယနံ၊ ... အယန္တိ ဝါ ဗေနာတိ အယနော၊ သံသာရတော နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆန္တိတိ အတ္ထော။ ကေသ ဝါ သဗ္ဗသတ္တသေဋ္ဌသ ဘဂဝတော အယ-နောတိ ကောယနော။ ... အယတီတိ ဝါ အယနော၊ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိတိ အတ္ထော၊ ကေသ္မိံ ဣမသ္မိံယေဝ ဓမ္မဝိနယေ အယ-နော၊ နဿ အည္ဃတ္ထာတိ ကောယနော။ ... အပိ စ ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာမုခဘာဝနာယ ပဝတ္တောပိ အပရဘာဂေ ကေ နိဗ္ဗာနမေဝ အယတိ ဂစ္ဆတိတိ ကောယနော။ နေတ္တိ၊ ဌ။၂၆ရ။

(ဤ"ကောယန"ပုဒ်ကို နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။ ၄၁၂-၌ "စတုရာဓိပ္ပါယိက" ပုဒ်ဟု ပြဆိုရ၏) (၁) ကေ၊ အယနော ကောယနော။ တစ်ကြောင်းတည်းသော ခရီး။ (၂) ကေန အယိတဗ္ဗော ကောယနော။ တစ်ယောက်တည်း သွားအပ်သော ခရီး။ (၃) ကေသ အယနော ကောယနော။ တစ်ဆူသော ဘုရားရှင်၏ ခရီး။ (၄) ကေသို့ အယနော ကောယနော။ မြတ်သော သာသနာတော်၌ ခရီး-ဟု ဖွင့်ပြထားသည်။) အောက်ပုဒ်နှင့် ကောယနမဂ္ဂ-တို့လည်းကြည့်။

ကောယနပဒ (နဝ) [ကောယန+ပဒ] ကောယနပုဒ်။ ကောယနပဒသ ဝစနတ္ထော အဌ-ကထာယံ ဗဟုဓာ ဝုတ္တော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၄၆။

ကောယနဘာဝ (ပု) [ကောယန+ဘာဝ] တစ်ခု-တစ်ကြောင်း-တည်းသော လမ်း၏ အဖြစ်။ ဣဒါနိ တဿ မဂ္ဂဿ ကော-ယနဘာဝံ ... ဝိဘာဝေတုံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၆၈။ ကောယနဘာဝန္တိ ကေမဂ္ဂဘာဝံ၊ အညမဂ္ဂ-ဘာဝန္တိ (အညမဂ္ဂါဘာဝန္တိ ?) အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၄၅။ ကောယန-လည်းကြည့်။

ကောယနမဂ္ဂ (ပု) [ကောယန+မဂ္ဂ] (၁) တစ်ကြောင်းတည်းဖြစ်၍ဖြစ်သော လမ်းခရီး။ (၂) အဖော်မဲ့မှီ: တစ်ကိုယ်တည်း သွားအပ်သောလမ်းခရီး။ (၃) တစ်ခုတည်းသော-ခရီး-သံသရာမှ နိဗ္ဗာန်သို့ သွားကြောင်းခရီး၊ သံသရာမှ နိဗ္ဗာန်သို့ သွားရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော တစ်ခုတည်းသောခရီး။ (၄) မြတ်ကုန်သော ဘုရားရှင်တို့-၏ သွားကြောင်း-သွားသော-ခရီး။ (၅) တစ်ခုတည်းသော ဘုရားရှင်သာသနာတော်၌သာ-ဘုရားရှင်၏ သာသနာတော်တစ်ခုတည်း၌သာ-ဖြစ်သော ခရီး။ (၆) တစ်ခုတည်းသော နိဗ္ဗာန်သို့သာ-နိဗ္ဗာန်တစ်ခုတည်းသို့သာ-သွားရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော-ပေါက်ရောက်သော-ခရီး။ (ဤအနက်အားလုံး၌ပင် "ကောယနမဂ္ဂ" အရ "အရိယမဂ်"ကိုသာယူရသည်။)

(၁) ... (၆) ကောယနမဂ္ဂေါ(ပဋိသံ။ ၁ရ၂။ မဟာနိ။၃၆၃)တိ စေတ္ထ ... ကေ-မဂ္ဂဘူတော မဂ္ဂေါ။ နဒ္ဒေဓပထဘူတောတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ ကေန အယိတဗ္ဗော မဂ္ဂေါတိ ကောယနမဂ္ဂေါ။ အယန္တိ ဝါ ဧတေနာတိ အယနော၊ သံသာရတော နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။ ကေသံ အ-ယနော ကောယနော။ ကေသန္တိ သေ-ဋ္ဌာနံ၊ သဗ္ဗသတ္တာနဉ္စ စ သမ္ဘာသမ္ဘုဒ္ဓါ၊ တဿ ကောယနမဂ္ဂေါတိ သမ္ဘာသမ္ဘုဒ္ဓါနံ အယနဘူတော မဂ္ဂေါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အယတီတိ ဝါ အယနော၊ ဂစ္ဆတိ ပဝ-တ္တတီတိ အတ္ထော၊ ကေသို့ အယနော မ-ဂ္ဂေါတိ ကောယနမဂ္ဂေါ၊ ကေသို့ယေ ဝ ဗုဒ္ဓသာသနေ ပဝတ္တမာနော မဂ္ဂေါ၊ နိ-ဗ္ဗာနဂ္ဂတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အပိ စ ကေ-အယတီတိ ကောယနော၊ ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာမုခဘာဝနာနယပ္ပဝတ္တောပိ အပရ-ဘာဂေ ကေ နိဗ္ဗာနမေဝ ဂစ္ဆတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ တဿ ကောယနမဂ္ဂေါတိ ကေ-နိဗ္ဗာနဂမနမဂ္ဂေါတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၀-၁။ ကောယန-

မင္ဂ္ဂါ(မဟာနိ။၈)တိ ကေမင္ဂ္ဂါ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၄၄။

ကောယာစိတ (တိ) [ကေ+အာယာစိတ] တစ်ကြိမ်တောင်းပန်အပ်သော။ "ဣတ္ထိယော နာမ ပရိတ္တပညာ၊ ကောယာစိတမတ္တေန ပဗ္ဗဇ္ဇာယ အနုညာတာယ နမ သာသနံ ဂရုံ ကတ္တာ ဂဏှိဿန္တိ"တိ တိက္ခတ္တုံ ပဋိက္ခိပိတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃ဖ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၄၂၈။

ကော´ရ² (ပု) [ဧ+ကာရ] "ဧ"အက္ခရာ။ သန္ဓိ-ဝသေနေတ္ထ ကောရော နဋ္ဌော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ဖရ။ အတ္ထကာရေတိ ပစ္စတ္တဝစနသ ကောရဝသေန ပဒသိဒ္ဓိ ယထာ "ဝနပ္ပဂုမ္ဗေ ယထာ ဖုသိတဂ္ဂေ"တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၉။ (-ဝဇိရ။ ၂၉၁။ သာရတ္ထ၊၃။၅။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၀၁။)

ကောရ² (တိ) [ကေ+အရ] တစ်ခုသော (သတိ ဟုဆိုအပ်သော) အကန့်ရှိသော။ ကော-ရော ဝတ္တတိ ရထော။ ဥဒါန။၁၇၃။ ကေ သတိသခ်ါတော အရော တေသောတိ ကောရော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃၅။

ကောရက္ခ (တိ) [ကော+အာရက္ခာ] တစ်ခုသော-မြတ်သော-သတိဟူသော အစောင့်အရှောက်ရှိသော။ ကောရက္ခော(ဒီ၊၃။ ၂၂၄၊ ၂၅ရ။ အံ၊၃။ ၂ရ၉)တိ ကော သတိသခ်ါတာ အာရက္ခာ တေသောတိ ကောရက္ခော။ သာ ရတ္ထ၊၃။ ၂၁ရ။ ကောရက္ခော(မဟာနိ။၁ဖ)တိ သတိအာရက္ခေန ကေ ဥတ္တမော အာ-ရက္ခော အသောတိ ကောရက္ခော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ရ၅။ (-ဝဇိရ။၄၁၅။ ဝိမတိ၊ ၂။၉၉။ သ မ္မော၊ယော။ ၂၄၄။)

ကောရန္ဓ (တိ) [ကောရ+အန္ဓ] "ဧ"အက္ခရာ အဆုံးရှိသော။ ပစ္စတ္တဝစနဧတ္ထေ ကော-ရန္ဓံ "သုဂတေ ပဋိကမ္မေ သုခေ ဒုက္ခေ ဇိဝေ"တိအာဒိသု ဝိယ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉ဖ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၈။

ကောရမ္ဘက (နာ) [ကေ+အာရမ္ဘက] (၁) တစ်ခုတည်းသော အာရုံ။ (၂) တစ်ကြိမ်သာလျှင် အာရုံပြုအပ်သော အာရုံ။ (တိ)(၃) တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသော။ (၄) တူသော အာရုံရှိသော။

(၁) တစ်ခုတည်းသော အာရုံ။ ဣ-မေသံ အရူပီနံ ဧကော နံ ကောရမ္ဘကော ပဝတ္တမာနာနံ ဝဝတ္ထာနံ အက္ခာသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၅။

(၂) တစ်ကြိမ်သာလျှင် အာရုံပြုအပ်သော အာရုံ။ ကောရမ္ဘကော ပန အလဒ္ဓါ-သေဝနတာယ ဝေဓမာနော ... ပတိဋ္ဌာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၁၃။ ကောရမ္ဘကေတိ ကေဝါရံ-ယေ၀ အာလမ္ဗိတဗ္ဗေ အာရမ္ဘကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။၄၈၉။

(တိ)(၃) တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသော။ အပိ စေသာ သမ္ဘာဒိဋ္ဌိ နာမ ... မဂ္ဂက္ခဏေ ကေက္ခဏာ ကောရမ္ဘကာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀ရ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ **(၄)** တူသောအာရုံရှိသော။ နနု အတ္ထိ ကေစိ ဓမ္မာ ကေဟိစိ

ဓမ္မေဟိ သဟဂတာ ... ကေဝတ္ထုကာ ၊-ကာရမ္ဘကာ။ အဘိ၊က။၂၅၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၄။ (-မူလဋီ၊၁။၃ရ။)

ကောရမ္ဘကဝတ (တိ) [ကောရမ္ဘက+ဝတ] တစ်ခုတည်းသောအာရုံ၌ ဖြစ်သော။ ကေ-တ္တဂတ-ကြည့်။

ကောရမ္ဘကနိဿိတ (တိ) [ကေ+အာရမ္ဘက+နိဿိတ] တစ်ခုသော အပြားအားဖြင့် အာရုံ၌-မှီ-ဖြစ်-သော။ ကောရမ္ဘကနိ-ဿိတာ(မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၈)တိ ကေပွကာရေနေဝ အာရမ္ဘကေ ပဝတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၃ရ၆။

ကောရမ္ဘကပရိဂ္ဂဟ (ပု) [ကောရမ္ဘက+ပရိဂ္ဂဟ] တစ်ခုတည်းသောအာရုံ၌ သိမ်းဆည်းခြင်း။ တေသံယေဝ သမာဓိဝသေန ကော-ရမ္ဘကပရိဂ္ဂဟမပေက္ခိတ္တာ ကေဂ္ဂဒ္ဒော။ ပဋိ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၈။

ကောရမ္ဘကလာဘိနီ (ထီ) [ကောရမ္ဘက+လာဘိ+ဣနီ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)] တစ်ခုတည်းသောအာရုံကို ရခြင်း ရှိသော။ သဗ္ဗာပိ ဟိ တာ ကေသမာပတ္တိလာဘိနိယော ဝါ အဟေသုံ ကောရမ္ဘကလာဘိနိယော ဝါတိ ဝေမ္မိ သမစိတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄ဝ။

ကောရာဒေသ (ပု) [ကောရ+အာဒေသ] "ဇ" အက္ခရာအပြု "ဇ"အပြု။ အဂ္ဂေတိ ဣတ္ထ ဥပယောဂဝစနသ ကောရာဒေသော။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၁၉၁။

ကောရာပဇ္ဇန (နာ) [ကောရ+အာပဇ္ဇန] "ဇ" အက္ခရာအဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ "နဝေ ဆန္ဒကေ ဒါနိ ဒိယျတိ"တိ ဣတ္ထ အ-ကာရသ ကောရာပဇ္ဇနတာ ဝိယ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၂၉။

ကောရာမ (တိ) [ကေ+အာရာမ] တစ်ယောက်တည်း မွေ့လျော်သောခြင်းရှိသော၊ တစ်ပါးတည်း မွေ့လျော်သော၊သူ။ အပနုဇ္ဇေ ကောရာမတံ အနုယုတ္တော ဝိဟရတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၃။)

ကောလကံရ (တိ) [ကေ+အလကံရ] တစ်ပြိုင်နက် တန်ဆာဆင်ခြင်းရှိသော၊ တစ်ခဲနက်သော အဆင်တန်ဆာရှိသော။ သက-လစက္ကဝါဠဂဇ္ဇေ ကောလကံရေ ကေ-ဿဝေ ကေဆကေယေ စ ဇာတေ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂ရရ။ သကလစက္ကဝါဠံ ကောလကံရံ ကေသဝံ ဝိယ ဇာတံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ရ၈။ (နိသျှ၌ "တစ်ပြိုင်နက်တန်ဆာဆင်ခြင်း"ဟု အနက်ပေးသည်။)

ကောလမ္ဘကဝတ္ထုက (တိ) [ကေ+အာလမ္ဘကဝတ္ထု+က] တူသောအာရုံ, တူသောမှီရာဝတ္ထု ရှိသော။ ကေပ္ပါဒနိရောဓာ စ၊ ကော-လမ္ဘကဝတ္ထုကာ။ သင်ဟ။၁၉။ ကော် အာ-လမ္ဘကဋ္ဌ ဝတ္ထု စ ယေသံ တေ ကောလ-မ္ဘကဝတ္ထုကာ။ ဝိဘာဝိနီ။၁ဝ၄။ ကောနိ သမာနာနိ အာလမ္ဘကဝတ္ထူနိ နေသန္တိ ကောလမ္ဘကဝတ္ထုကာ။ မကိမဋ္ဌ။၁။၃ဝ၆။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃ရ၆။)

ကောလောက (တိ) [ကေ+အာလောက] တစ်ခုတည်း-တစ်ပြိုင်နက်-သော အရောင် အလင်းရှိသော။ ဒသသဟဿီလောကဓာတု

ကောလောကာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၆၆။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၃ရ။)

ကောလောပ (ပု) [ကော+အာလောပ] တစ်ခု သောဆွမ်းလုတ်၊ ဆွမ်းတစ်လုတ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကောလောပိက (တိ) [ကောလောပ+ဣက] ဆွမ်းတစ်လုတ်ဖြင့်ဖြစ်သော၊ ဆွမ်းတစ်လုတ် ဖြင့်မျှတသော၊သူ။ ကောဂါရိကော ဝါ ဟောတိ ကောလောပိကော။ ဒီ၊၁။၁၅ရ။ မ၊၁။၁၁၁။ အံ၊၁။၃၀၀။ ကောလောပိ-ကောတိ ယော ကေနေ၀ အာလောပေန ယာပေတိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၂၉၃။ မ၊ဌ၊၁။၃၅၀။ အဘိ၊ဌ၊၃။၈ ၂။ (-အံ၊ဌ၊ ၂။ ၂၄ဖ။) ကော-လောပေနေ၀ ဝတ္တတိတိ ကောလော-ပိကော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၅၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၅၅။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၀၀။

ကောဝဇ္ဇ (နဉ) [ကော+အာ၀ဇ္ဇ] (၁)(က) တစ်ကြိမ်-နှလုံးသွင်း-ဆင်ခြင်-ခြင်း။ (ခ) တစ်ခုသောအာ၀ဇ္ဇန်း(စိတ်)။ (တိ)(၂) တစ်ခုသော အာ၀ဇ္ဇန်းရှိသော (ဇော၊ဝိထိ၊ အဓိဋ္ဌာန်-စသည်)။ **(၁)(က)** သစေ နာနာ-ဒိသာယ် ပတိတမ္မိ ကောဝဇ္ဇနေန အာပါ-ထမာဂစ္ဆတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၅။ ကောဝဇ္ဇ-နေနာတိ ကေသမန္နာဟာရေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။ ၂၁၃။ **(ခ)** တတြာယ် ကောဝဇ္ဇနေန ဇဝိထိယ် ပ၀တ္တမာနာနမ္မိ အနုလောမ-ဂေါတြဘူနံ နာနာရမ္မဏေ ပ၀တ္တနာကာရ-ဒီပိကာ ဥပမာ။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။၃၁၃။ **(တိ)(၂)** ဇ-ကောဝဇ္ဇနေသု ဝါ ဆသု ဇ၀နေသု စေတနာ အာယူဟနာ သခ်ါရာ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၄။ ကေ၊ အာ၀ဇ္ဇန် ဇောသန္ဓိ ကောဝဇ္ဇနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၃၃၈။ ကောဝဇ္ဇနေနာ(မ၊ဌ၊၃။ ၂၄ဖ)တိ ကေ၀ိထိဇ၀နေန။ မ၊ဋီ၊၃။၁ဖ၃။ ကောဝဇ္ဇနေနာ(ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။၁၄)တိ ကော-ဝဇ္ဇနာမိဌာနေန။ ပဋိသံ၊ဂ၊။ ၂၃၅။

ကောဝဇ္ဇနဇ၀နေ (နဉ) [ကောဝဇ္ဇန+ဇ၀နေ] တစ်ခုသောအာ၀ဇ္ဇန်း-ရှိသော-အဦးရှိသော-ဇော။ ကောဝဇ္ဇနဇ၀နေသု ဝါ ပုရိမာ စေတနာ အာယူဟနာ သခ်ါရာ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၁၁၃။

ကောဝဇ္ဇနဝိထိ (ထီ) [ကောဝဇ္ဇနာ+ဝိထိ] တစ်ခုသော အာ၀ဇ္ဇန်း-ရှိသော-အဦးရှိ သော- ဝိထိ။ ကောဝဇ္ဇနဝိထိယံ သတ္တသု ဇ၀နေသု။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁ ၂၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၁၅။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃ရ ၂။)

ကောဝဇ္ဇနာမိဌာန (နဉ) [ကောဝဇ္ဇန+အဓိဌာန] တစ်ခုသောအာ၀ဇ္ဇန်းရှိသော အဓိဌာန်။ ကောဝဇ္ဇန (တိ)(၂) ကြည့်။

ကောဝဇ္ဇနူပစာရ (ပု) [ကောဝဇ္ဇန+ဥပစာရ] တစ်ခုသောအာ၀ဇ္ဇန်းရှိသောစျာန်၏ ဥပစာ။ ကောဝဇ္ဇနူပစာရံ ဝါ သန္ဓာယ ဝေ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁ဇ၅။ (-ဝိမတိ၊၁။ရ၆။)

ကောဝဏ္ဏမကိ (ထီ၊ပု) [ကော+ဝဏ္ဏမကိ] တစ်ခုသော ရွဲလုံး။ မကိက(ဝိ၊ဌ၊၁။ ၂၅၃)နှင့် ကောဝဏ္ဏမကိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁ ၂၁။

ကောဝတ္တ(ဌ) (တိ) [ကော+အာ၀တ္တ(ဌ)] (က) တစ်ဖက်သော ရန်သူ(=ကောဓ=ဒေါသာ

ဂတိ)အဖို့ခ္ခ-လည်-တည်-ဝင်-သော၊သူ။ (ဆန်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောသူ၊ ရန်သူ။) (ခ) အမျက်ဒေါသနှင့်တကွဖြစ်သော၊သူ။ (က) (ဂ) ကောဝတ္ထော အဝန္ဒိယော။ ဝိ၅။၃၅ရ။ ကောဝတ္ထောတိ ကေတော အာဝတ္ထော သပတ္ထပကွေ ဌိတော ဝေရီ ဝိသဘာဂ-ပုဂ္ဂလော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၂၄။ ဝိနယာ လင်္ကာရ၊ဋီ၊၂။၃ဖ၅။ ကေတော အာဝ-ဌောတိ ကေသို့ ဒေါသဂတိပကွေ ပရိ-ဝတ္ထော ပဝိဋ္ဌောတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။ ၃ဝ၈။ ကောဝတ္ထောတိပိ ပဌန်၊ တသ ကုဒ္ဓါ ကောဓဘိဘူတောတိ ကိရတ္ထော။ ဝဇိရ။၅ရ၅။ ကေတောတိ ကောပေန သဒ္ဓိ၊ ဝေရီ ဝိသဘာဂပုဂ္ဂလော ကေတော အာ-ကောဓေန ဝတ္ထနဋ္ဌေန ကောဝတ္ထောတိ ဝုစ္စတိ။ ပါစိတ်၊ယော။ဖ၂၄။

ကောဝတ္ထသုမာနသ (တိ) [(ကေ+ဝတ္ထ=) ကော ဝတ္ထ+သုမာနသ] အဝတ်တစ်ထည်လည်းရှိ, ကောင်းသောစိတ်လည်းရှိသော၊သူ။ ပတိတ် ပါဒမူလေ မေ၊ ကောဝတ္ထသုမာနသ်။ အပ၊ ၂။၁၂၅။ ထေရ၊ဌ၊၁။၄၁၄။

ကောဝလီ (တိ) [ကော+အာဝလီ] တစ်သွယ် သာရှိသော(ပုလဲကုံး)။ တံ ကောဝလိဝသေန ဝုတ္တံ သိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃ဖ၉။ (-အံ၊ဋီ၊ ၃။၃၅၉။)

ကောဝသာန (တိ) [ကေ+အဝသာန] ကေ-အဆုံးရှိသော။ တေသု ကောဒိကေ ကော-ဝသာနေ ဝိဿဇ္ဇနေ ကုသလာဒီသု ကေ-ပစ္စယတော ကော ပစ္စယုပ္ပန္နော။ အဘိ၊ ဌ၊၃။၄၂ရ။

ကောဝါသ (ပု) [ကေ+အာဝါသ] တစ်ခုသော-ကျောင်း-ကျောင်းတိုက်။ (အချို့နေရာ၌ ဥပစာရသိမ်=ကျောင်းတိုက်တစ်ခုလုံးကို ယူ၍ အချို့နေရာ၌ ကျောင်းတစ်ဆောင်ကို ယူရသည်။) တ္တောဝတာ သာမဂ္ဂီ၊ ယာဝတာ ကောဝါသောတိ။ ကိတ္တာဝတာ နု ခေါ ကောဝါသော ဟောတီတိ။ ဘဂဝတော ဇေတမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သိမံ သမ္မန္နိတုံ။ ဝိ၁။၁၄၄။ သာ စ ဥပစာရသိမာ ပရိက္ခိတ္တသ ဝိဟာရဿ ပရိက္ခေပေန အပရိက္ခိတ္တသ ပရိက္ခေ-ပါရဟဋ္ဌာနေန ပရိစ္ဆိန္နော ကောဝါသော။ ဝဇိရ။၄၂ဝ။ အာဝုသော သတ္ထာ တယာ သဒ္ဓိ ကောဝါသေ ဝသိတုကာမော။ ဝိ၊ဌ၊ ၃။၃ရ၁၊(-၁၂။)

ကောဝါသဂတ (တိ) [ကောဝါသ+ဂတ] တစ်ခု သောကျောင်းတိုက်ခ္ခတည်သော၊သူ။ ကော-ဝါသဂတာနံ ဝသေန သာမဂ္ဂီ ပဋိက္ခိပိ-တ္တာ ကေသိမဂတာနံ ဝသေန အနုဇာ-နိတုကာမော ဘဂဝါ "အနုဇာနာမိ ဘိက္ခ-ဝေ သိမံ သမ္မန္နိတု"န္တိ အာဟ။ ဝဇိရ။၄၅၁။

ကောဝါသပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ကောဝါသ+ပရိစ္ဆေဒ] တစ်ခုသော-ကျောင်းတိုက်-ဥပစာရသိမ်-အပိုင်းအခြား။ တသ္မာ နု ဣဓ အနု-ညာတဗ္ဗသိမာဝသေန ကောဝါသပရိ-စ္ဆေဒေါ ဟောတိ၊ ဥပစာရသိမာဝသေနေဝ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝဇိရ။၄၅၁။

ကောဝါသဝိမတိ (ထီ) [ကောဝါသ+ဝိမတိ] "ကောဝါသ" အရာ၌ယုံမှားခြင်း။ ဥပေါသ-

ထက္ခန္ဓကေ ကောဝါသဝိမတိယံ သီမာယ အနုညာတတ္တာတိ စေ။ ဝဇိရ။၄၂၀။

ကောဝါသသဘာဂ (တိ) [ကောဝါသ+သဘာဂ] တစ်ခုသော-ကျောင်းတိုက်-ဥပစာရသီမ-၌ တည်သော သဘောတူသော၊သူ။ သာမဂ္ဂိ နာမေသာ သဘာဂါနံ သန္ဓိပါတော။ ... ကောဝါသသဘာဂါနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝဇိရ။၄၅၁။

ကောဝိဒတ္ထိ (ထီ) [ကော+ဝိဒတ္ထိ] တစ်ထွာ။ သုဂတသ စ ကောဝိဒတ္ထိ မဏ္ဍိမသ ပုရိ-သသ တိဿော ဝိဒတ္ထိယော ဟောန္တိ။ ဝဇိရ။၃၄၂။

ကောသန[1] (နာ) [ကေ+အသန] (၁) တစ်ခုသော (နံနက်အခါ၌သာ) စားခြင်း။ (နံနက်အခါ၌ စားခြင်းဟူသမျှကို တစ်ကြိမ်ပင် မကသော်လည်း "ကောသန"ဟုခေါ်သည်။) (၂) တစ်ခုသော နံနက်စာ။ (နံနက်ပိုင်း၌ စားအပ်သော နံနက်စာမှန်သမျှကို တစ်ခါမက စားသော်လည်း "ကောသန" ဟုခေါ်သည်။)

(၁) ကောသနံ ဘောဇနသ ကော-သနဘောဇနံ။ မ၊ဋီ၊၂။ရ၉။ (၂) ကောသန-ဘောဇန-ဒေါင့်ကွင်းကြည့်။

ကောသန[2] (နာ) [ကေ+အာသန] (၁) တစ်ခုသောနေရာ။ (၂) တူသောဝါရှိသူတို့၏ နေရာ။ (၃) တစ်ခုသောထိုင်ခြင်း၊ တစ်ထိုင်တည်း။ (၄) အဖော်မပါ (ကမ္မဋ္ဌာန်း နှလုံးသွင်းလျက်) တစ်ယောက်ထီးတည်း နေခြင်း။ ဆိတ်ငြိမ်ရာ၌နေခြင်း။ (၅) တစ်ခုသော နေရာ(ခင်းခြင်း)။ (တိ)(၆) တစ်ယောက်တည်း နေခြင်းရှိသော။

(၁) တစ်ခုသောနေရာ။ ရာဇာ ရထာ ဩတရိတ္တာ ဒေဝသဘံ ပဝိသိတ္တာ သကွေန သဒ္ဓိံ ကောသနေ နိသီဒိတ္တာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၅၈။ (၂) တူသောဝါရှိသူတို့၏နေရာ။ နပကတတ္တေန ဘိက္ခုနာ သဒ္ဓိံ ကောသနေ နိသီဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၈၆။ ကောသနေတိ သမာနဝဿိကာသနေ မဇ္ဈေ ဝါ ပိဋ္ဌေ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂။ ကောသနေတိ ဇေ္ဌ ကေသဒ္ဒါ သမာနပရိယာယောတိ အာဟ "သမာနဝ-ဿိကာသနေ"တိ၊ သမာနဝဿိကာနံ အာသနေတိ အတ္ထော။ ပါစိတ်၊ယော။၄၂၂။

(၃) တစ်ခုသောထိုင်ခြင်း၊ တစ်ထိုင်တည်း။ အောက်ပုဒ် (၁) ကြည့်။ (၄) အ-ဖော်မပါ (ကမ္မဋ္ဌာန်းနှလုံးသွင်းလျက်) တစ်ယောက်ထီးတည်းနေခြင်း၊ ဆိတ်ငြိမ်ရာ၌-နေခြင်း။ ကောသနံ ကေသေယျ(ဓမ္မ။၅၆)-န္တိ ဘိက္ခုသဟဿမဇ္ဈေပိ မူလကမ္မဋ္ဌာနံ အဝိဇဟိတ္တာ တေနေဝ မနသိကာရေန နိသိန္နဿ အာသနံ ကောသနံ နာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ ကောသနဿ သိက္ခေထ။ သုတ္တနိ။၃၉၀။ ကောသနဿာတိ ဝိဝိတ္တာ-သနဿ။ အာသနမုခေန စေတ္ထ သဗ္ဗဂ္ဂရိ-ယာပထာ ဝုတ္တာ။ ယတော သဗ္ဗဂ္ဂရိယာ-ပထေသု ကေဘာဝဿ သိက္ခေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ ကော-သနဿ စ ရဟော၊ စိတ္တဝူပသမဿ စ(ထေရ။၂၆၅)တိ ကေဿ အသဟာ-

ယသ ... အာသန် နိသဇ္ဇံ သိက္ခေယျ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၄၅၄။

(၅) တစ်ခုသောနေရာ(ခင်းခြင်း)။ အ-ကော်နေ အကီ ဂစ္ဆာမိ၊ ကောသနသိဒ် ဖလ်။ အပ၊၂။၂၀၃။ ထေရီ၊ဌ။၅၈။ **(တိ)(၆)** တစ်ယောက်တည်း နေခြင်း ရှိသော။ ဗြဟ္မစ-ရိယန္တိ ဗြဟ္မံ သေဋ္ဌ ဥတ္တမ် စရိယံ ကော-သနံ ကေသေယျ် မေထုနဝိရတီ။ ဥဒါန၊ ဌ။၁၅၁။ ကေသေယျ-လည်းကြည့်။

ကောသန၂ (နာ) [ကောသန+ဘောဇန] (ဣရိယာ ပုထ်တစ်ခုမခြားဘဲ) တစ်ခုသော ထိုင်ခြင်း ဖြင့် -တစ်နေရာတည်း၌နေလျက်-စားခြင်း၊ တစ်ထိုင်တည်း-ဣရိယာပုထ်တစ်ခုတည်း-စားခြင်း။ ကောသနေ ဘောဇနံ ကောသနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၈။ (-ဒီ၊ဌ၊၃။၁၉၈။) ကော-သနေတိ ဣရိယာပထန္တရေန အနန္တရိ-တာယ ကောယယေဝ နိသဇ္ဇာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၈၉။

ကောသန၃ (နာ) [ကောသန+ဒါန] တစ်ခုသော -နေရာ-အခင်း-အလျှူ။ လဘာမိ သဗ္ဗ-မေဝေတံ၊ ကောသနသိဒ် ဖလ်။ အပ၊၂။၅။

ကောသနဒါယက (တိ) [ကောသန+ဒါယက။ ထီ-၌ ကောသနဒါယိကာ။] (၁) တစ်ခု သော ခဲဖွယ်ကိုဘောဇဉ်ကို ပေးလှူဘူး သော၊သူ(ကောသနဒါယကထေရ်)။ (၂) တစ်ခုသော နေရာ(ခင်းခြင်း)အလှူကို ပေး လှူဘူးသော၊သူ(ကောသနဒါယကထေရ်)။ **(၁)(၂)** ဣတ္ထိ သုဒ် အာယသ္မာ ကောသ-နဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၂၅၅။ အပ၊၂။၆။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

(၁) ဒေဝရမည်သောသိကြားမင်းသည် မိဖုရားနှင့်အတူ ကောင်းမှုပြုရန် လူ့အသွင် ဖန်ဆင်းလျက် ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင်၏ တပည့် သာဝကဖြစ်သော ဒေဝလ ရဟန်းအား ဆွမ်းလှူခဲ့သောကောင်းမှုကြောင့် ဤဘုရား ရှင်လက်ထက်၌ "ကောသနဒါယက" အ မည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော် မူသည်။ အပ၊၁။၂၅၅။

(၂) ဟိမဝန္တာအနီး ဂေါသိတတောင်၌ သီတင်းသုံးသော နာရဒရသေ့သည် တော သို့ကြွတော်မူလာသော ပဒုမုတ္တရဘုရား ရှင်အား ညောင်စောင်းအင်းပျဉ်ပေါ်၌ သစ်နက်ရေခင်းလျက် နေရာလှူဒါန်းခဲ့ သည်၊ ဤကောင်းမှုကြောင့် နတ်မင်း စကြ ဝတေးမင်း ပဒေသရာဇ်မင်း အကြိမ်များစွာ ဖြစ်လျက် လူ့ပြည်နတ်ပြည်တို့၌ ကျင်လည် ပြီးလျင် ဤဘုရားရှင်လက်ထက် "ကော သနဒါယကထေရ်"အမည်ဖြင့် ရဟန္တာ ဖြစ် တော်မူသည်။ အပ၊၂။၄-၅။

ကောသနဒါယိကာ (ထီ) [ကောသန+ဒါယိကာ] ကောသနဒါယိကာမည်သော၊သူ။ ဣတ္ထိ သုဒ် ကောသနဒါယိကာ ဘိက္ခုနီ ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၂။၂၀၃။

ကမ္ဘာတစ်သိန်းအထက်ဝယ် ဟံသာ ဝတီ ပြည်၌ ဗာလိကာမည်သော အမျိုးသို့ သည် နေမွန်းတည့်ခါနီး ဆွမ်းခံကြွ လာ သော ရဟန်းအား နေရာခင်းလျက် ဆွမ်း

လ္ဟုခဲ့သောကောင်းမှုကြောင့် ပြည့်စုံကြွယ်ဝသောလူ့နတ်ဘဝတို့၌သာ ဖြစ်ရ၍ ဤဘုရားရှင်လက်ထက်တော်၌ "ကောသနဒါယိကာ"အမည်ဖြင့်ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်တော်မူသည်။ အပ၊၂။၂၀၂-၃။ ဥဗ္ဗိရီ-လည်းကြည့်။

ကောသနပဋိလာဘ (ပု) [ကောသန+ပဋိလာဘ] တစ်ယောက်ထီးတည်း ဆိတ်ငြိမ်ရာ၌ နေခြင်းကို ရခြင်း။ မဏ္ဍိမဘာဏကာ စ္စာနလာဘိဿ သမာပဇ္ဇနကာလေ, ဧ-ကာသနပဋိလာဘေ စ ဥပရူပရိစိတ္တပ္ပ-ဝတ္တိယာ သန္ဓာဘာဝတော ပဌမတော ဒုတိ-ယဿုပစာရေ သုခုမတံ ဝဒန္တိ။ ဝဇိရ။၁၅၁။

ကောသနဘောဇန[1] (နာ) [ကောသန+ဘောဇန] တစ်ခုသော (နံနက်အခါ၌သာစားအပ်သော) ဘောဇဉ်ကို စားခြင်း၊ တစ်ခုသော နံနက်စာကိုစားခြင်း။ အဟံ ခေါ ဘိက္ခဝေ ကော-သနဘောဇနံ ဘုဉ္ဇामိ။ မ၊၁။၁၇၄။ ကော-သနဘောဇနန္တိ ဧကံ ပုရေဘတ္တဘောဇနံ။ မ၊၆။၂။၃။ ကောသနံ ဘောဇနဿ ကော-သနဘောဇနံ။ ကေဝေလာယမေဝ ဘော-ဇနံ၊ တဋ္ဌ ခေါ ပုဗ္ဗဏ္ဏေ ဝေါတိ အာဟ "ဧကံ ပုရေဘတ္တဘောဇန" နန္တိအာဒိ၊ သ-တ္တက္ခတ္တုံ ဘုတ္တဘောဇနမ္ပိ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ကောသနဘောဇနန္ဒေ၀ အဓိပ္ပေတံ၊ နကောသနိကတာယ ကောယ ဝေ နိသ-ဇ္ဇာယ ဘောဇနံ။ မ၊ဋီ၊၂။ရ၉။

ကောသနဘောဇန[2] (နာ) [ဧက+အသနဘောဇန] တစ်ခုသော (နံနက်အခါ၌သာ) စားအပ်သော ဘောဇဉ်ကိုစားခြင်း။ (သဒ္ဒတ္ထ။) တစ်ခုသော နံနက်အခါ၌စားအပ်သော ဘောဇဉ်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။) အဟံ ခေါ ဘိက္ခဝေ ကောသနဘောဇနံ ဘုဉ္ဇာမိ။ မ၊၂။၁၀၀။ ကောသနဘောဇနန္တိ ကေသ္မိ ပုရေဘတ္တေ အသနဘောဇနံ၊ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗ-ဘတ္တန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋ၊၃။၁၀၄။ အသိ-ယတေ အသနံ၊ ဘုဉ္ဇနံ ဘောဇနံ၊ အသန-ဿ ဘောဇနံ အသနဘောဇနံ၊ အာဟာရ-ပရိဘောဂေါ။ ကေသ္မိ ကာလေ အသန-ဘောဇနံ ကောသနဘောဇနံ၊ သော ပန ကာလော ... ပုဗ္ဗဏ္ဏော ဝေ ဣဓာဓိပ္ပေတော။ မ၊ဋီ၊၃။ရ၀။

ကောသနဘောဇီ (တိ) [ဧကောသန+ဘုဇ+ဏိ] တစ်ခုသော (နံနက်အခါ၌သာ စားအပ်သော) ဘောဇဉ်ကို စားလေ့ရှိသော (နံနက်အခါ၌သာစားလေ့ရှိသော၊ နေလွဲညစာ မစားသော)၊ သူ။ ကောသနဘောဇီတာယ ပရိမိတဘောဇီတာယ စ အပ္ပါဟာရာ။ သုတ္တနိ၊၆၊၁။၂၀၄။

ကောသနိက (တိ) [ကောသန+ဏိက။ ကော-သနေ ဘောဇနသီလော ကောသနိကော။ ရူ၊နှာ။၂၂၅။] တစ်နေရာတည်း၌-စားခြင်း အလေ့-စားလေ့-ရှိသော၊သူ။ နာနာသန-ဘောဇနံ ပဋိက္ခိပိတ္တာ ကောသနိကဂ်သ-မာဒါနေန ကောသနိကော။ ထေရ၊၆၊၂။ ၃၂၄။ အောက်ပုဒ်နှင့် ကောသန[2]-လည်းကြည့်။

ကောသနိကဂ် (နာ) [ကောသနိက+အဂ်] (ဏ္ဍရ

ယာပုထ်တစ်ပါးသို့မပြောင်းလဲမှု၍ ဣရိယာ
ပုထ် တစ်ခုတည်းဖြင့်) တစ်နေရာတည်း၌
(တစ်ထပ်သောဘောဇဉ်ကိုသာ) စားလေ့
ရှိသူ၏အကြောင်းအင် (သမာဒါနစေတနာ)၊
ကောသနိကင်ဓုတင်။ ကောသနေ ဘောဇနံ
ကောသနံ၊ တံ သီလမဿာတိ ကောသနि-
ကော၊ တဿ အင် ကောသနိကင်။ ဝိသုဒ္ဓိ
၁။၅၈။

ကောသနိကင်သမာဒါန (နဝ) [ကောသနိကင်+
သမာဒါန] ကောသနိကင်ဓုတင်ကို ဆောက်
တည်ခြင်း။ နာနာသနဘောဇနံ ပဋိက္ခိပိတ္တာ
ကောသနိကင်သမာဒါနေန ကောသနि-
ကော။ ထေရ၊၁၊၂။၃၂၃။

ကောသနိကင်ဓုတင် ဆောက်တည်သူ
သည် (၁) ဣရိယာပုထ်တစ်ခုဖြင့် ဘော
ဇဉ်ကို သုံးဆောင်နေစဉ် ထိုဣရိယာပုထ်ကို
မဖျက်ဘဲ အခြားဘောဇဉ်ကိုလည်း ခံယူ
သုံးဆောင်သူသည် မုဒု ပုဂ္ဂိုလ်မည်၏။ (၂)
ဣရိယာပုထ်ကို မဖျက်ဘဲ မိမိသပိတ်၌ ရှိ
သော ဘောဇဉ်မကုန်သေးသမျှကာလပတ်
လုံး အခြားဘောဇဉ်ကို ခံယူ သုံးဆောင်သူ
သည် မဇ္ဈိမပုဂ္ဂိုလ်မည်၏။ (၃) တစ်ခုသော
ဣရိယာပုထ်ဖြင့် မိမိသပိတ်၌ရှိသော ဘော
ဇဉ်ကိုသာ သုံးဆောင်၍ အခြားသော ဘော
ဇဉ်ကို မခံယူသူသည် ဥက္ကဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ် မည်၏။
အကျယ်ကို ဝိသုဒ္ဓိ၁။၆၇-ကြည့်။

ကောသနိယ (တိ) [ကောသန+ဣယ] ကော
သနိယမည်သော၊သူ။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာ-
ယသ္မာ ကောသနိယော ထေရော ဣမာ
ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၁၆၄။

ဝရုဏနတ်မင်းသည် သက်တော် ထင်
ရှား ရှိတော်မူသော အတ္ထဒဿီဘုရားရှင်
အားပူဇော်လုပ်ကျွေး၍ ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန်
စံတော်မူသောအခါ ထိုဘုရားရှင်၏ ဗောဓိ
ပင်ကို တူရိယာဖြင့် ပူဇော်ခဲ့သော ကောင်းမှု
တို့ကြောင့် ဤဂေါတမဘုရားရှင် လက်
ထက်တော်၌ "ကောသနိယ" အမည်ဖြင့်
ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။ (အ
ကျယ်ကို- အပ၊၂၊၂။၁၃၁-ကြည့်။)

ကောသနိယတ္ထေရ (ပု) [ကောသနိယ+ထေရ]
ကောသနိယထေရ်။ ဝရုဏော နာမ နာ-
မေနာတိအာဒိကံ အာယသ္မတော ကော-
သနိယတ္ထေရဿ အပဒါနံ။ အပ၊၂၊၂။၁၃၁။
အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကောသနီ (တိ) [ကောသန+ဣ] တစ်နေရာ
တည်း၌-တစ်ထိုင်တည်း-တစ်ယောက်တည်း-
စားခြင်းရှိသော၊သူ။ ကောသနီ သာတ-
တိကော။ ထေရ။၃၃၂။ ထေရ၊၁၊၂။၃၂၂။
(ကောသန[1]၊ ကောသီ-တို့လည်းကြည့်။)

ကောသမ္ဗုတိ (ထီ) [ကော+သမ္ဗုတိ] တစ်ခု
သော သမ္ဗုတိ။ ဥပသမ္ပဒကမ္မံ ဝိယ ယာ-
ဝဇီဝံ ကောသမ္ဗုတိ ဝဋ္ဋတီတိ စ။ ဝဇိရ။
၂၃၀။

ကောသယ (တိ) [ကေ+အာသယ] တူသော
အလိုဆန္ဒရှိသော၊သူ။ အသုကံ နာမ ဘက္ခုံ
အဝဟရိဿာမိတိ သဗ္ဗေသံ ကောသယ-
တ္တာ "ကေနာပိ"တိ ဝုတ္တံ။ ကခါ၊ဋီ။၄၁။

ကောသီ (တိ) [ကေ+အသ+ကီ] တစ်ယောက်ထီးတည်း စားလေ့ရှိသော၊သူ။ အရိယမဂ္ဂ သမာရုဟ၊ နေကာသီ လဘတေ သုခံ။ ဇာ၊၂။၁၀၀။ နဟိ ကောသီ ဧကောဝ ဘုဉ္ဇမာနော သုခံ နာမ လဘတိ။ ဇာ၊ဌ၊ ၅။၄၁၃။

ကောသီတိ (ထီ) [ကေ+အသီတိ] ရှစ်ဆယ်တစ်။ ဣတ္ထိဝါရေ ကောသီတိ စတုက္ကာနိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။ ၂၂၈။

ကောသီတိအနုသန္ဓိသင်္ဂဟ (တိ) [ကောသီတိ အနုသန္ဓိ+သင်္ဂဟ] ရှစ်ဆယ်တစ်ခုသော အနုသန္ဓေတို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်သော။ ဝေဿန္တရာပိ ကောသီတိအနုသန္ဓိသင်္ဂဟံ။ ဥဒါ၊ နိ၊ဌ။၄။

ကောသီတိပွဘေဒ (တိ) [ကောသီတိ+ပဘေဒ] ရှစ်ဆယ်တစ်ပါး အပြားရှိသော။ မနာယ-တနံ...ကောသီတိပွဘေဒံ။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၄၄။

ကောသီတိပွမာဏ (တိ) [ကောသီတိ+ပမာဏ] ရှစ်ဆယ်တစ်ခု အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ သော ကောသီတိပွမာဏာယ၊ ပါဠိယာ ဘာဏဝါရေဟိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။ ၂၅၀။

ကောသီတိဝိဓ (တိ) [ကောသီတိ+ဝိဓ] ရှစ်ဆယ်တစ်ပါး အပြားရှိသော။ ကောသီတိ-ဝိဓံ လောကိယစိတ္တံ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တညာဏံ မနာရမ္မဏေ ဥဏ်။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၁၅။

ကောသ္ဟ (နာ) [ကေ+အသ္ဟ] တစ်ယောက်ထီးတည်း စားခြင်း။ (သျှ။) တစ်ယောက်စာ။ (ဋီကာ။) နာ စာပိ ကောသ္ဟမရိယပုဂ္ဂိတ(ဇာ၊ ၂။၁၀၄)နှင့် ကေကသ အသနံ နာ အရိ-ယေဟိ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ ပူဇိတံ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၂၃။ ကောသ္ဟနှင့် ကောသနသင်္ခါတံ ဘောဇနံ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

ကောဟ (ပုဒ်နာ) [ကေ+အဟ။ ကောဟိက-ကြည့်။] တစ်ရက်။ ကောဟံ ဇီဝိတံ သေ-ယျော။ ဓမ္မ။၃၀။ အံ၊ဌ၊၁။ ၂၉၂။ ကေဒိဝ-သမ္မိ ကေမုဟုတ္တမ္မိ ဇီဝိတံ သေယျော။ ဓမ္မ၊ ဌ၊၁။၄၃၂၊ (-အံ၊ဋီ၊၁။၁၉၈။)

ကောဟစ္စယ (ပု) [ကောဟ+အစ္စယ] တစ်ရက်လွန်ခြင်း။ ဣဒါနိ ... ကောဟစ္စယေန မယ္ဟံ သာမိကော မဟာပြဟာ စန္ဒမဏ္ဍလံ ဘိ-နွိတ္တာ မမ သန္ဓိကံ အာဂမိဿတိ။ မ၊ဌ၊ ၃။၅၃။

ကောဟပဋိစ္ဆန္န (တိ) [ကောဟ+ပဋိစ္ဆန္န] တစ်ရက်ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ကဿစိ ဟိ ကော-ဟပ္ပဋိစ္ဆန္နာ အာပတ္တိ ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၈။ ကင်္ခါ။၁၄၅။ ကောဟံ ပဋိစ္ဆန္နာ ကော-ဟပ္ပဋိစ္ဆန္နာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၅၉။

ကောဟပရိဝါသ (ပု) [ကောဟ+ပရိဝါသ] တစ်ရက်-နေသော-ကျင့်ရသော-ပရိဝါသ်။ တစ်ရက်ဆောက်တည်အပ်သော ပရိဝါသ် (ပရိဝါသ်မည်သောကျင့်ဝတ်)။ သဠေ့တနိ-ကာယ သုက္ကဝိဿဋ္ဌိယာ ကောဟပ္ပဋိစ္ဆ-နှာယ ကောဟပရိဝါသံ ဒေတု။ ဝိ၊၄။၁၀၈။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၈။

ကောဟမတ (တိ) [ကောဟ+မတ] သေ၍ တစ်ရက်ရှိသော၊ သေပြီးနောက်တစ်ရက်

လွန်သော။ ပသေယျ သရီရံ သိဝထိ-ကာယ ကောဟမတ်။ ဒီ၊၂။၂၃၅။ မ၊၁။ရ၃။ အံ၊၂။၂၈၅။ ကောဟံ မတသ အသာတိ ကောဟမတ်။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃ဖ၁။ မ၊ဌ၊၁။၂ရရ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၁၉။ အံ၊ဌ၊၃။၁၀၃။ မရိတ္တာ ဇ-ကာဟာတိက္ကန္တံ ကောဟမတ်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။

ကောဟဝါရ (ပု၊နာ) [ကောဟ+ဝါရ] တစ်ရက်အကြားရှိသော-တစ်ရက်ခြားသော-အကြိမ်၊ တစ်ရက်ခြား တစ်ကြိမ်။ ကောဟဝါရေန ဝါ ဒွိဟဝါရေန ဝါ သတ္တာဟဝါရေန ဝါ အနုမာသဝါရေန ဝါတိ ဧဝံ ဒိဝသဝါရေန အာဘတဘတ္တဘောဇနံ (အာဘတံ ဘတ္တ-ဘောဇနံ)။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၉၃။ မ၊ဌ၊၁။၃၅၀။ အံ၊ဌ၊၂။၂၄ဖ။ (-အဘိ၊ဌ၊၃။ဂ၂။ မဟာနိ၊ဌ။ ၃ဂ၁။) ကောဟံ အဘုဇ္ဈိတ္တာ ကောဟံ ဘုဇ္ဈနံ ကောဟဝါရော၊ တံ ကောဟိကမေဝ အတ္ထတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ ကောဟဝါရေနာတိ ကောဟိကဝါရေန။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၅ဖ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။

ကောဟာတိက္ကန္တ (တိ) [ကောဟ+အတိက္ကန္တ] တစ်ရက်လွန်သော။ ကောဟမတ-ကြည့်။

ကောဟာတိက္ကမ (ပု) [ကောဟ+အတိက္ကမ] တစ်ရက်လွန်ခြင်း။ တတြ ဟိ ဒသာဟာ-တိက္ကမေ အာပတ္တိ၊ ဣမ ကောဟာတိ-ကမေ။ ကင်။၃၀ဂ။ (-ဝဇိရ။၂ဝ၆။)

ကောဟာနာဂတ (တိ) [ကောဟ+အနာဂတ] တစ်ရက်ဖြင့် မရောက်လာသေးသော။ သာ ပုဏ္ဏမာ စိဝရသမယံ ကောဟာနာဂတာ ဝေါပဇ္ဇတိ။ ဝဇိရ။၂ဂ၁။

ကောဟာရ (ပု) [ဇေက+အာဟာရ] (၁) တစ်ခု-တစ်ကြိမ်-တစ်ထပ်-သော အစာအာဟာရ။ (တိ)(၂) တစ်ထပ်သောဆွမ်းရှိသော၊ နံနက်ပိုင်း အချိန်ဌာသာ-ဆွမ်းရှိ-ဆွမ်းစား-သော၊ သူ။ **(၁)** ကရဇကာယဿ သုခုမတ္တာ, ကမ္မဇဿ ဗလဝတ္တာ ကောဟာရမ္ပိ အတိ-ဣမိတ္တာ နု တိဌန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၁၃။ ကော-ဟာရမ္ပိတိ ကောဟာရဝါရမ္ပိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅ရ။ **(တိ)(၂)** အပ္ပါဟာရာတိ ကောဟာရာ ဇေ-ဘတ္တိကာတိ အတ္ထော။ အပ၊ဌ၊၁။၂၄၃။

ကောဟာရဝါရ (ပု၊နာ) [ဇေက+အာဟာရ+ဝါရ] တစ်ခု-တစ်ကြိမ်-တစ်ထပ်-သော အစာအာဟာရ၊ အစာအာဟာရ တစ်ကြိမ်။ အ ထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကောဟာရသမုဋ္ဌာန (တိ) [ကောဟာရ+သမုဋ္ဌာန] တစ်ခု-တစ်ကြိမ်-တစ်ထပ်-သော အစာအာဟာရလျှင်ဖြစ်ကြောင်းရှိသော။ သန္ဓတိဝသေန သဘာဝကေဋတု-သမုဋ္ဌာနံ ကောဟာရသမုဋ္ဌာနဉ္စ ပုဗ္ဗာ-ပရိယဝသေန ဝတ္တမာနမ္ပိ ပစ္စုပ္ပန္နံ။ အဘိ၊ ဌ၊၂။ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁ဝ၃။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၂ဂ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂ဝ၀။

ကောဟာရာတိက္ကမ (ပု) [ကောဟာရ+အတိ-က္ကမ] တစ်ခု-တစ်ကြိမ်-တစ်ထပ်-သော အစာအာဟာရကို လွန်ရာသော(အခါ)။ အထ ကောဟာရာတိက္ကမတော ပဋ္ဌာယ နိရန္တရံ ခါဒန္တာပိ ပိဝန္တာပိ စဝန္တိယေဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ဌ၆။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကောဟာရတိက္ခမန (နာ) [ကောဟာရ+အတိ က္ခမန] တစ်ခု-တစ်ကြိမ်-တစ်ထပ်-သော အစာအာဟာရကို လွန်-ရာ-သော(အခါ)။ အထ ကောဟာရတိက္ခမနတော ပဌာယ နိရန္တရံ ခါဒန္တာပိ ပိဝန္တာပိ စဝန္တိယေဝ။ ဒီ၊ ဌ၊၁။၁၀၄။ သာရတ္ထ၊၃။၂၁၂။ အထက်ပုဒ် လည်းကြည့်။

ကောဟိက (တိ) [ကော+အဟ+ဏ္ဍက။ ကောဟ +ဏ္ဍက] တစ်ရက်-တစ်ရက်ခြား-ရှိသော။ (က) (မစားသည်၏အစွမ်းဖြင့်) တစ်ရက်-တစ်ရက်ခြား-ရှိသော၊ တစ်ရက်ခြားစား အပ်သော (အစာအဟာရ)။ (၁) တစ်ရက်ခြား-ရှိ-ဖြစ်-သော (အဖျားရောဂါ)။ **(က)** ကောဟိကမ္မိ အာဟာရံ အာဟာရေတိ (အာဟာရေမိ)။ ဒီ၊၁။၁၅၊။ မ၊၁။၁၁၁။ အံ၊ ၁။၃၀၀။ အဘိ၊ပု။၁ဖ၃။ မဟာနိ။ ၃၂ရ။ ကောဟိကန္တိ ကေဒိဝသန္တရိက်။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၂၉၃။ မ၊ဌ၊၁။၃၅၀။ အံ၊ဌ၊၂။၂၄ဖ။ အဘိ၊ ဌ၊၃။ရ၂။ မဟာနိ၊ဌ။၃ရ၁။ အဘုဇ္ဇနဝသေန ကော အဟော တေဿာတိ (တေဿ အတ္ထိတိ) ကောဟိကော၊ အာဟာရော။... သော ပန အတ္ထတော ကေဒိဝသလယ်-ကောတိ ဝုတ္တံ (အာဟ) ကေဒိဝသန္တရိ-ကန္တိ။ အပိ စ ကောဟံ အဘုဇ္ဇိတ္တာ ဧ-ကာဟံ ဘုဇ္ဇနံ, ကောဟဝါရော ဝါ ကော-ဟိကံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၅-ဖ။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁ ။၃၅၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၀၀။) ကောဟံ အန္တရ-ဘူတံ တေဿ အတ္ထိတိ ကောဟိကံ။ မ၊ ဋီ၊၂။၃၅။ **(ခ)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကောဟိကဇရ (ထီ၊ပု) [ကောဟိက+ဇရ] တစ်ရက်ခြားဖျားခြင်း၊ တစ်ရက်၌ဖြစ်သော အ ဖျားရောဂါ။ (သမ္မော၊ယော။) တသ္မိံ ကုပ္ပိတေ အယံ ကာယော သန္ဓပ္ပတိ၊ ကောဟိက-ဇရာဒိဘာဝေန ဥသုမဇာတော ဟောတိ။ မ၊ဌ၊၂။၁၃၁။ (-အဘိ၊ဌ၊၂။ဖ၅။ နေတ္တိ၊ဌ။ ၁၃၀။ မ၊ဋီ၊၂။၁ရ၃။) ကောဟိကဇရာဒိ-ဘာဝေနာတိ ကောဟေ ပဝတ္တနဇရာဒိနော ဘာဝေန။ သမ္မော၊ယော။၃ရ။

ကောဌက (ပု) [ကော+အာဌက] တစ်ပြည်။ ကေနာဌ-ကြည့်။

ကေက (တိ) [ကေ+ဏ္ဍက] တစ်ယောက်ထီး တည်း။ အဟော ဝတ သပြဟွစာရီ ကေ-ကာ နိသီဒိတ္တာ ... လောကုတ္တရံ ဓမ္မံ သစ္ဆိကရေယ္ယုံ။ မ၊ဌ၊၂။၁၅ရ။ ကေကော (ပေတ။ဝ၆၉)တိ ကေကော အဒုတိယော။ ပေတ၊ဌ။ဝ၆ရ။

ကေကဘာဝ (ပု) [ကေက+ဘာဝ] အဖော်မပါ တစ်ယောက်တည်း၏အဖြစ်။ ကေဘာဝ² (၂)(ခ) ကြည့်။

ကေကာ (ထီ) [ကေ+က+အာ (ဏ္ဍတ္ထိပစ္စည်း)] တစ်ယောက်ထီးတည်း။ ကေက(ဝ)၊ ကောကီ-တိုကြည့်။

ကေတ္ထီ (ထီ) [ကော+ဏ္ဍတ္ထီ] တစ်ယောက်သော မိန်းမ။ ကေတ္ထိမနုသောစေယ္ယ၊ နယိဒံ ပညဝတာမိဝ။ ဇာ၊၂။ရ၂။ ကေတ္ထိန္တိ ယံ ဝေ-ရူပေါ ဘဝံ ကော် ဏ္ဍတ္ထီ အနုသောစေယ္ယ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃ရ၀။ ကေတ္ထိယာပိ နေကတာ၊ အာပတ္တိနံ ပယောဂတော။ ဝဇိရ။၂၄၅။

ကေါ်ဒ္ဓိယ (တိ) [ကေ+ဣဒ္ဓိယ] တစ်ခုသော ဣဒ္ဓေရှိသော။ ကေါ်ဒ္ဓိယံ သမဏာ သက္ကျ-ပုတ္တိယာ ဇီဝံ ဝိဟေဌေန္တိ။ ဝိ၊၁။၂၃ရ။ (-ဝိ၊၂။၄၉၊၃၉၀။) ကေါ်ဒ္ဓိယန္တိ ကာယိဒ္ဓိယံ သန္ဓာယ ဝဒန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၆၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။၁၄။ ဝဇိရ။၃ရ၉။)

ကေါ်ရိယာပထ (ပု) [ကေ+ဣရိယာပထ] တစ်ခုသော ဣရိယာပုထ်။ အနဘိရတော ကေါ်-ရိယာပထေပိ စိတ္တသာဒံ အလဘန္တော။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၂၀-၁။

ကေါ် (တိ) [ကေ+ဤ] (၁) တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသော။ (၂) တစ်ခုတည်း-တစ်ပေါင်း-တည်း-ကဲ့သို့သော။ **(၁)** ကေါ်ဘာဝ[1]-ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(၂)** အောက်ပုဒ်(၂) ကြည့်။

ကေါ်ဘဝတိ (ကြို) [ကေ+ဘူ+အ+တိ] (၁) အတူတကွ ဖြစ်၏။ (၂) တစ်ခု-တစ်ပေါင်း-တည်း ဖြစ်၏။ တစ်ခု-တစ်ပေါင်း-တည်းကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ **(၁)** ဗဒ္ဓတိတိ တေဟိ တေဟိ အာရမ္မဏေဟိ သဒ္ဓိံ ဗဒ္ဓတိ ကေါ်ဘဝတိ။ မဟာနိ၊ဌ။၃ဝ၆ရ။ **ကေါ်ဘဝတု**—သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃ဝ၆ ၂။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၂၅၁။ **(၂)** ကေါ်-ဘဝတိ(နေတ္တိ၊ဖ)တိ ဇာတိအာဒိဝိသေသ-ဘေဒေန အနေကောပိ "ဒုက္ခသမုဒယော"-တိအာဒိနာ ကေသဒ္ဒါဘိဓေယ္ယတာယ ကေါ်-ဘဝတိ။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၂ဝ၆။ (-နေတ္တိ၊ဌ။ ၁၃၅။) **ကေါ်ဘဝန္တိ**—ဝိ၊ဌ၊၂။၃၂ဝ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၁၄ဝ။

(နေတ္တိပါဠိနှင့် အဋ္ဌကထာတို့၌ "ကေါ်ဘဝတိ" ဟု ဝါကျ ရှိသည်။ "ကေါ်=တစ်ခုတည်း-တစ်ပေါင်းတည်း-ကဲ့သို့"ဟု အနက်ပေးရမည်။)

ကေါ်ဘဝိတုံ (ဗျ) [ကေ+ဘူ+တုံ] အဖော်မပါ တစ်ယောက်ထီးတည်း ဖြစ်ခြင်းငှါ။ လောကနာယကော လောကဿ နိဗ္ဗာနပါပနကော ဝိဝေကံ အနုယုတ္တော ပဋိသလ္လီတုံ ကေါ်ဘဝိတုံ ဂစ္ဆတေ။ အပ၊ဌ၊၂။ဖရ။

ကေါ်ဘာဝ[1] (ပု) [ကေ+ဘူ+ဏ။ ကေ+ဘာဝ။ ကေ-နောင် ဤပစ္စည်း၊ ဝါ-စီပစ္စည်း၊ ဝါ-ဤ လာ။] (၁) တူသည်၏-တစ်သဘောတည်းရှိသည်၏-အဖြစ်။ (၂) တစ်ခုတည်း-တပေါင်းတည်း-၏အဖြစ်။ (ဂ) တစ်ခုတည်း၏-အဆက်မပြတ်သည်၏-တစ်ဆက်တစ်စပ်တည်း၏-အဖြစ်။ (၃) တစ်ယောက်တည်း၏အဖြစ်၊ တစ်ယောက်ထီးတည်းကိုယ်စိတ်တို့ဖြင့်ကင်းဆိတ်နေခြင်း။ (သာရတ္ထ)။ တစ်ယောက် တည်းကဲ့သို့ ဖြစ်သော။ (သီလက္ခန် ဋီကာသစ်။ ယင်းအလို(တိ) လိင်ဖြစ်သည်။) (ဂ) တစ်ခုတည်းဖြစ်၍ ဖြစ်ခြင်း။

(၁) တူသည်၏-တစ်သဘောတည်း ရှိသည်၏-အဖြစ်။ အယမ္ပိ ဓမ္မော ... အဝိ-ဝါဒါယ သာမဂ္ဂိယာ ကေါ်ဘာဝါယ သံဝ-တ္တတိ။ မ၊ဌ။၃ရ၆ဖ။ ကေါ်ဘာဝါယာတိ ကေါ်-ဘာဝတ္ထာယ နိန္နာနာကရဏာယ။ မ၊ဌ၊၂။ ၂ရ၂။ ကေါ်ဘာဝ(ဝိ၊ဌ၊၁။၁ဝဝ။ မ၊ဌ၊၁။ ၁၁၄)နှင့် သမ္မောဒနကိရိယာယ သမာနတံ ကေရူပတံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃ဖ။ မ၊ဋီ၊၁။၂ဝ၆။

(–အံ၊ ၂။ ၂၅၆။ ဝိ၊ဌ၊ ၂။၁၉၆။ အံ၊ဌ၊၃။၉၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၆ ၂။ ဝိမတိ၊၁။၆ရ။)

(၂) တစ်ခုတည်း–တပေါင်းတည်း–၏အဖြစ်။ ရူပ် သဗ္ဗ် သမ္ပိဏ္ဏေတ္တာ ကေန္ဒ-လက္ခဏဒဿနဝသေန ကေီဘာဝေန ဂဟေ-တ္တာ။ မူလဋီ၊၁။၁၄၃-၄။ ကေီဘာဝေန ဂဟေတ္တာတိ ဣဒံ "သမ္ပိဏ္ဏေတ္တာ"တိ တေ-သ အတ္ထဝစနံ။ အနုဋီ၊၁။၁၅၂။ တေ ပန ယသ္မာ သံကိလေသသမ္ပယုတ္တာ ကေုပ္ပါဒါ-ဒီဟိ နိန္နာနတ္တာ ကေီဘာဝမိဝ ဂတာ ... ဝိဘာဝိတာ ဥပတာပိတာ စ နာမ ဟောန္တိ။ မူလဋီ၊၁။၃၉-၄၀။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၉၄။) ကေော သမာနော ဥပ္ပါဒေါ ကေုပ္ပါဒေါ။ ကေသ ဘာဝေါ ကေီဘာဝေါ၊ ဘာဝ-ယောဂေ ဤပစ္စယော စီပစ္စယော ဝါ။ မဓု၊ ၁။၉၆။

(က) တစ်ခုတည်း၏–အဆက်မပြတ်သည်၏–တစ်ဆက်တစ်စပ်တည်း၏–အဖြစ်။ အဘိသမယောဝ အတ္ထော အဘိသမ-ယဋ္ဌော၊ ပိဋ္ဌနာဒီနိ။ တာနိ ဟိ အဘိသမေ-တဗ္ဗဘာဝေန ကေီဘာဝံ ဥပနေတ္တာ "အဘိသမယဋ္ဌော"တိ ဝုတ္တာနိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၉၈။ အယမ္ပိ ဓမ္မော သာမညာယ ကေီဘာဝါယ သံဝတ္တတိ။ အံ၊၃။၄။ ကေီ-ဘာဝါယာတိ နိဗ္ဗာနဘာဝတ္ထာယ။ အံ၊ဌ၊ ၃။၁၉၅။

(ခ) တစ်ယောက်တည်း၏အဖြစ်၊ တစ်ယောက်ထီးတည်း ကိုယ်စိတ်တို့ဖြင့်ကင်း ဆိတ်နေခြင်း၊ (သာရတ္ထ။) တစ်ယောက်တည်းကဲ့သို့ဖြစ်သော။ (သီ၊ဋီ၊သစ်။) ပဋိ-သလ္လီနသာတိ သလ္လီနသ ကေီဘာဝ ဂတသ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၅ ၂။ တတော ကေီ-ဘာဝတော ဝုဋ္ဌိတော ဇာနန္ဓောပိ ... အာ-မန္ဓေသိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၂။၈။ တေနာဟ ကေီဘာဝ-တောတိ၊ ပဝိဝေကတောတိ အတ္ထော။ ကေီဘာဝေါတိ ဟိ ကာယစိတ္တဝိဝေကော ဝုတ္တော။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၈၀-၁။ (–ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀၉။) ကေီဘာဝံ ဥပဂမ္မ ကေတ္တာ-ရမ္မဏေ စာနရတိ အနုဘဝတိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၂ရ၆။ သပရိဝါရတ္ထာ အနေကောပိ တဒါ ဧကော ဝိယ ဘဝတိတိ ကေီဘာဝေါ-တံ ကေီဘာဝံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၃၀။ ကေ-တ္တေတိ ကေီဘာဝေ။ မ၊ဌ၊၁။၁၁၆။ ကေီ-ဘာဝေတိ ကေကဘာဝေ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၀၉။ **(ဂ)** တစ်ခုတည်း ဖြစ်၍ဖြစ်ခြင်း။ ကေီ-ဘာဝူပဂတာ–ကြည့်။

ကေီဘာဝ၂ (ပု) [ကေီ+ဘာဝ] တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ်၊ တည်ကြည်ခြင်း၊ သမာဓိ။ စေတောသမထနိယုတ္တောတိ စိတ္တသ ကေီဘာဝမနုယုတ္တော စ ပုဂ္ဂ-လော။ အပ၊ဌ၊၁။ ၂၆၄။

ကေီဘာဝကရဏ (နာ) [ကေီဘာဝ+ကရဏ] တစ်ခုတည်း–တစ်ဆက်တစ်စပ်တည်း–၏အဖြစ်ကိုပြုခြင်း။ အနုသံသန္ဒနာတိ ပဋ-မုပ္ပဇ္ဇေန ကောဓေန သဒ္ဓိ အန္တရံ အဒ-သေတ္တာ ကေီဘာဝကရဏာ။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။ ၄ရ၃။

ကေီဘာဝဂတ (တိ) [ကေီဘာဝ+ဂတ] တစ်ခု

တည်း၏အဖြစ်သို့ရောက်သော။ ဝေ၀ သန္တေ ကေီဘာဝဂတာပိ သာ စိဝရသမယံ အနာ-ဂတာ ဝေ ဇာတာ။ ဝဇိရ။၂၈၁။

ကေီဘာဝဂမန (နာ) [ကေီဘာဝ+ဂမန] တ ပေါင်းတစည်းတည်း-အတူတကွ-၏အဖြစ် သို့ရောက်ခြင်း။ တဿာ သဟ ပရိသာယ ကေီဘာဝဂမနေန မဓုရဿရော ဆဝိ-အာဒီနိ ဆိန္နိတ္တာ အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ အဟစ္စ အဋ္ဌာသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၄။

ကေီဘာဝရတိ (ထီ) [ကေီဘာဝ+ရတိ] တစ် ယောက်ထီးတည်း၏အဖြစ်၌-တစ်ယောက် ထီးတည်းကိုယ်စိတ်တို့ဖြင့်ကင်းဆိတ်နေ ခြင်း၌-မွေ့လျော်ခြင်း။ တဿ စိတ္တေန သမေတိတိ ကတ္တာ ကေီဘာဝရတိယာ ကေသဒိသံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၅။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၂၈။ သာရတ္ထ၊၃။၃၆၂။

ကေီဘာဝသုခ (နာ) [ကေီဘာဝ+သုခ] တစ် ယောက်တည်း-၏အဖြစ်လျှင်-နေခြင်းလျှင်-အကြောင်းရှိသော ချမ်းသာ။ ဥတုပရိဿ-ယဝိနောဒနပဋိသလ္လာနာရာမတ္ထန္တိ ...တဿ ဝိနောဒနတ္ထံ ကေီဘာဝသုခတ္ထာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂-၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၀။ ကေီဘာဝသုခတ္ထန္တိ ကေီဘာဝဟေတုကံ သုခံ ကေီဘာဝသုခံ၊ တဒတ္ထံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၆၃။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၄။)

ကေီဘာဝဟေတုက (တိ) [ကေီဘာဝ+ဟေတု +က] တစ်ယောက်တည်း-၏အဖြစ်လျှင်-နေခြင်းလျှင်-အကြောင်းရှိသော။ အထက် ပုဒ်ကြည့်။

ကေီဘာဝါဘိရတ (တိ) [ကေီဘာဝ+အဘိရတ] တစ်ယောက်တည်း၏အဖြစ်၌မွေ့လျော်သော၊ သူ။ တေ သမ္ဘေပိ အန္တောဝသေ ဂဏ်ဝိနောဒေတ္တာ ကေီဘာဝါဘိရတာ အရဟ-တ္တံ ပါပုဏိသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၂၊(-၁၁၃။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။)

ကေီဘာဝါဘိရတိ (ထီ) [ကေီဘာဝ+အဘိ ရတိ] တစ်ယောက်တည်း၏အဖြစ်၌ မွေ့ လျော်ခြင်း။ ဣမသ္မိ သိပ္ပသ္မိ ကေီဘာဝါ-ဘိရတိ နိပ္ပတ္တိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈၂။

ကေီဘာဝူပဂတ (တိ) [ကေီဘာဝ+ဥပဂတ] တစ်ခုတည်းဖြစ်၍ ဖြစ်ခြင်းသို့ ကပ်ရောက် သော။ သမာ ကေီဘာဝူပဂတာ ဝိယ ယုတ္တာ (သမ္ပယုတ္တာ)။ မူလဋီ၊၁။၃၃။ ဘဝနံ ဘာဝေါ၊ ကော ဟုတ္တာ ဘာဝေါ ကေီ-ဘာဝေါ၊ အနေကေပိ ကေဘာဝူပဂတာ ဝိယ ယုတ္တာတိ အတ္ထော။ မဓု။၈၉။

ကေီဘာဝူပဂမန (နာ) [ကေီဘာဝ+ဥပဂမန] တစ်ခုတည်းဖြစ်၍ ဖြစ်ခြင်းသို့ ကပ်ရောက် ခြင်း။ သမ္ပယုတ္တသဒ္ဒေါ ကေုပ္ပါဒါဒိဝသေန သဟ ဟေတူဟိ ကေီဘာဝူပဂမနံ (ဒီပေ-တိ)။ မူလဋီ၊၁။၄၉။ (-ဝဇိရ။၂ရ၈။)

ကေီဘာဝေါပဂမ (ပု) [ကေီဘာဝ+ဥပဂမ] တစ်ခုတည်းဖြစ်၍ ဖြစ်ခြင်းသို့ ကပ်ရောက် ခြင်း။ သမံ ပကာရေဟိ ယုတ္တတာယ ကေီ-ဘာဝေါပဂမေန ဝိယ ဥပကာရကတာ သမ္ပယုတ္တပစ္စယတာ။ မူလဋီ၊၃။၁ရ၄။ (-အနုဋီ၊၃။၂၃ရ။)

ကေ်ဘူတ (တိ) [ကေ်+ဘူတ] (၁) တစ်ခုတည်း-တစ်ဆက်တစ်စပ်တည်း-တစ်ခုတည်းကဲ့သို့-ဖြစ်သော။ (၂) တပေါင်းတစည်းတည်းဖြစ်သော။ (၃) တစ်ယောက်ထီးတည်းဖြစ်သော။ **(၁)** ကောဒိဘူ-တောတိ ကေ်ဘူတော။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၅၈။ (-စရိယာ၊ဌ။၅၀။ ဒီ၊ဌီ၊၂။၂၂၈။) ပုရိမပစ္ဆိမာနံ နိရန္တရတာယ ကေ်ဘူတာနမိဝ ပဝတ္တိ သန္တတိယနတာ။ မူလဋီ၊၁။ဖ၀၊(-၄၈။) အနေကောပိ ကော ဝိယ ဟုတ္ဝာ ဘဝ-န္တိတိ ကေ်ဘူတာ။ မဓု၊၁။၁၂၉။

(၂) ဝဂ္ဂဗန္ဓနေနာတိ ဂဏဗန္ဓနေန၊ ကေ်ဘူတာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁၉၉။ "သုဏာတု မေ ဘန္တေ"တိ ဟိ ဣမိနာ စိတ္တသာမဂ္ဂိ ဒီပေတိ သဝနေ သဗ္ဗေဟိ ကေ်ဘူတဘာဝတော။ ကခ်ီ၊ဌီ။၉။ (-ကခ်ီ၊ဌီ၊သစ်။၂၅၀။) **(၃)** ပဋိသလ္လီ-နသာတိ နိလီနသ ကေ်ဘူတသ။ သံ၊ ဌ၊၁။၁၂၈။

ကေ့ဆ်ဂ် (ပု) [ကေ+ဥဆ်ဂ်] တစ်ခုသော ခါးပိုက်။ မယာ ကေ့ဆ်ဂ်ေန အာနီတဖလေသု သေ-သကာနိ ကုလသန္တကေ ဂါမေ ခုဒ္ဒကမဟ-လ္လကာနံ အဟေသုံ။ မ၊ဌ၊၃။ရ၈။

ကေ့တ္တရ (တိ) [ကေ+ဥတ္တရ] တစ်ခုပိုလွန်သော။ သဒ္ဒဖဿရူပရသဂန္ဓတမ္ဗတ္ထာနိ အညမည-ဝိသိဋ္ဌာနံ ပထဝီအာဒီနံ ကေ့တ္တရတာ-ဒဿနတော ကေ့တ္တရာနိ တမ္ဗတ္ထာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌီ၊၂။၃၅၉။ တတ္ထ ထေရဂါထာ တာဝ-နိပါတတော ကေနိပါတော ကေ့တ္တရ-ဝသေန ယာဝစုဒ္ဒသနိပါတာတိ စုဒ္ဒသ-နိပါတော။ ထေရ၊ဌ၊၁။၃။ ကေ့တ္တရံ နယ (ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၄၂၄)န္တိ ကေ-ကအဂ်ါတိရေကတာယ ကေ့တ္တရသခ်ါတံ ကေကဒုကာဒိနယံ။ ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယ၊ဌီ။၄ဖ၆။ ကေ့တ္တရဝိသေဋန-လည်းကြည့်။

ကေ့တ္တရနိကာယ (ပု) [ကေ့တ္တရ+နိကာယ] တစ်ခုတစ်ခုသော တရားတို့ကို-ပိုလွန်၍ -တိုး၍တိုး၍-ပြဆိုရာ နိကာယ်၊ ကေ့ဂ်ုတ္တရ နိကာယ်၊ အဂ်ုတ္တရနိကာယ်။ ကေ့တ္တရ-နိကာယေပိ ဣမိနာ သဒ္ဒေ ကထိတံ အတ္ထိ-ယေဝ။ မ။၃။၁၃၉။ ကေ့တ္တရိ-လည်းကြည့်။

ကေ့တ္တရဝိသေဋန (ထီ၊နာ) [ကေ့တ္တရ+ဝိသေဋန] တစ်ခုတစ်ခု အပိုအလွန်ရှိသော အဖြေ။ သစ္ဆိကာတဗ္ဗနိဒ္ဒေသေ ဒသ ကေ့တ္တရ-ဝိသေဋနာနိ ပဋိလာဘသစ္ဆိကိရိယာဝသေန ဝုတ္တာနိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၂၅။ ဥတ္တရိ ကေကမမိကံ ဘွာတိ ဝါ ကေ့တ္တရ-ဝိသေဋနာနိ။ ပဋိသံ၊ဂ်ံ။၁၁၉။

ကေ့တ္တရသတ (နာ) [ကေဥတ္တရ+သတ] တစ်ခုပိုလွန်သောတစ်ရာ၊ တစ်ရာတစ်။ ကေသ သကဒါဂါမိသ ဝသေန ကေ့တ္တရသတံ သောတာပန္နေ ကတ္တာ သောတာပန္နဂဏနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အံ၊ဌ၊၃။၂ရ၁။

ကေ့တ္တရိ (ထီ) [ကေ့တ္တရ+ဏိ] (ကေက, ဒုက-စသည်ဖြင့်) တစ်ခုတစ်ခုသောတရားကို-ပိုလွန်၍-တိုး၍တိုး၍-ပြဆိုရာပါဠိတော်၊ အဂ်ုတ္တရနိကာယ်။ ကေ့တ္တရိယံ ပန ကေ-နိပါတ ဒုကနိပါတ သဂ်ီတိ ဒသုတ္တရသုတ္တ-

ဆ္ဆေဟိ သမောဓာနေတ္ထာ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၉။ ကေနေ အဂ်ေန အဓိက် ကေုတ္တရံ ဗေဟိ ဒိုကာယေ အတ္ထိတိ ကေုတ္တရိ၊ အဂ်ုတ္တရနိ-ကာယော၊ တိသ် ကေုတ္တရိယ်။ အဋ္ဌသာ၊ ယော။၁ရ။

ကေုတ္တရိက (တိ) [ကေုတ္တရ+ဏိက] တစ်ခု တစ်ခုသောတရား ပိုလွန်ခြင်းရှိသော။ အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ကေုတ္တရိကနယ (ပု) [ကေုတ္တရိက+နယ] တစ်ခု တစ်ခုသောတရား ပိုလွန်ခြင်းရှိသော နည်း၊ ကေုတ္တရိကနည်း။ (တစ်ခုသော တရား၊ နှစ်ခုသောတရား၊ သုံးခုသောတရား စသည်ဖြင့် တရားတို့ကို တစ်ခုတစ်ခုတိုး၍ ပြသောနည်း။)

ဏ္ဍဒါနိ ကေုတ္တရိကနယော။ ပဋိသ်၊ဌ၊ ၂။၂၁။ ကေကာဒိတော ဥတ္တရုတ္တရိ ကေ-ကော ဓမ္မော ဥတ္တရော အတိတော ဇ္ဇာ-တိ ကေုတ္တရိကော၊ သ္ဓေ၀ နယော ကေ-တ္တရိကနယော၊ ပဋိသ်၊ဂ်။၂၃ရ။ (-ဝိ၊ဌ၊ ၄။၁၅ရ။) ကေုတ္တရ-လည်းကြည့်။

ကေုဒါနတ္ထေရ (ပု) [(ကေ+ဥဒါန=) ကေုဒါန+ ထေရ] ကေုဒါန ထေရ်။ နှ တာ၀တာတိ ဏ္ဍမ် ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတ၀နေ ဝိဟ-ရန္တော ကေုဒါနတ္ထေရံ နာမ ခီဏာသ၀ံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၄၃။ ကေ ဒါနိယတ္ထေရ-လည်းကြည့်။

ကေုဒါနိယ (တိ) [ကေုဒါန+ဏိယ] ကေုဒါနိယ ထေရ်။ တေနသ "ကေုဒါနိယော"တိ သမညာ ဥဒပါဒိ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၁၉၂။ အောက် ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေုဒါနိယတ္ထေရ (ပု) [ကေုဒါနိယ+ထေရ] ကေုဒါနိယ ထေရ်။ ကေုဒါနိယတ္ထေရသ ပန အယံ ဥဒါနဂါထာတိ တတ္ထ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄ရ။ ဝိမတိ၊၂။၂၂။

(ရှေးဘုရားတို့၌ ကောင်းမှုပြုခဲ့သော အမျိုးကောင်းသားတစ်ယောက်သည် အတ္ထ ဒသီဘုရားရှင်ပွင့်တော်မူသောကာလ၌ ဘီလူးစစ်သူကြီးဖြစ်၍ ဘုရားရှင်ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူသောအခါ၌ သာဂရမထေရ်၏ တိုက်တွန်းမှုအရ ဘုရားရှင်၏ ဓာတုစေတီ ကို ငါးနှစ်ပတ်လုံး ပူဇော်ခဲ့လေသည်။ ကဿပမြတ်စွာဘုရားပွင့်တော်မူသော အ ခါ၌ ဘုရားရှင်က သာ၀ကတို့အား အမြဲဆုံး မတော်မူသော "အဓိစေတသော" အစရှိ သော ဂါထာကို ကြားနာရသောကြောင့် ရဟန်းပြုခဲ့လေသည်။ ဤဘုရားရှင်ပွင့်တော် မူသောအခါ သာ၀တ္ထိပြည်၌ စည်းစိမ်ကြွယ် ၀သော ပုဏ္ဏားမျိုး၌ဖြစ်၍ ဇေတ၀နကျောင်း လျှုပ်ပ၌ ရဟန်းပြုတော်မူသည်။ ဘုရားရှင်က အရှင်သာရိပုတ္တရာမထေရ်ကို မြင်ရ၍ ကျူး ရင့်သော "အဓိစေတသော" အစရှိသော ဂါထာကို ကြားနာရသဖြင့် တစ်ခုသော တောအုပ်၌ ကာလရှည်စွာ နေသောအခါ ထိုဂါထာကိုပင် ဥဒါန်းကျူးလေသည်၊ ထို့ ကြောင့် "ကေုဒါနထေရ်" ဟုလည်း ကောင်း၊ "ကေုဒါနိယထေရ်" ဟု လည်း ကောင်း အမည်တွင်လျက် ရဟန္တာ အဖြစ်

သို့ ရောက်တော်မူသည်။ ထိုသို့ တောအုပ်၌ နေတော်မူလျက် "အဓိစေတသော" အစရှိသော ဥဒါန်းဂါထာကို ရွတ်ဆိုသောကာလ၌ တောစောနတ်အပေါင်းတို့က ကောင်းချီးပေးကြလေသည်။ ရဟန်းငါးရာစီ ခြံရံလျက် တိပိဋကဓရမထေရ်နှစ်ပါး ကြွလာ၍ တရားဟောသောအခါ ထိုနတ်တို့က ကောင်းချီးမပေးဘဲ ထိုကေုဒါနိယထေရ်က "အဓိစေတသော" အစရှိသော ဂါထာတစ်ခုကို သာ ဟောသောအခါ နတ်တို့က ကောင်းချီးပေးကြသဖြင့် ထိုအကြောင်းကို ရဟန်းတော်တို့က ဘုရား ရှင်အား လျှောက်ထားကြသောအခါ "မျှားစွာသင်ယူရွတ်ဆိုသော်လည်း "ဓမ္မဓရ" မမည်ကြောင်း၊ တရားတစ်ဂါထာမျှကို သင်ယူ၍ သစ္စာတရားကို ထိုးထွင်းသိမြင်သူသည်သာ "ဓမ္မဓရ" မည်ကြောင်း မိန့်ကြားတော်မူသည်။ အပဒါန်ပါဠိတော်၌ ယင်းမထေရ်ကို "ပစ္စုပဋ္ဌာနသညကထေရ်" ဟု ပြဆိုထားသည်။ အကျယ်ကို အပ၊၁။၁၆ရ-၁၆၈။ ဓမ္မ၊၆၊၂။ ၂၄၃-၂၄၄။ ထေရ၊၆၊၂။ ၁၉၂-၁၉၄-တို့ကြည့်။)

ကေုဒ္ဓေသ၁ (ပု) [ကေ+ဥဒ္ဒေသ] (၁) တပေါင်းတည်း-တူသော-(ပါတိမောက်) ရွတ်ပြခြင်း၊ (၂) တပေါင်းတည်း ရွတ်ပြ-အပ်-ထိုက်-သော (ပါတိမောက်)။ (၃) တစ်ခုတည်းသော ပါဠိတော်ဒေသနာ။ (တီ)(၄) တပေါင်းတည်း ရွတ်ပြအပ်သောပါတိမောက်ရှိသော၊ တူသောပါတိမောက်ရွတ်ပြခြင်းရှိသော (သံဃာ)။

(၁) သမဂ္ဂါတိ ကေကမ္မံ ကေုဒ္ဒေသော သမ-သိက္ခတာတိ ဧတေသံ ကရဏေန သမ-ဂ္ဂတာယ သဟိတာ။ အံ၊၆၊၂။၄၆။

(၂) အသံဝါသောတိ သံဝါသော နာမ ကေကမ္မံ ကေုဒ္ဒေသော သမသိက္ခ-တာ။ ဝိ၊၁။၃၄။ ပဋ္ဌဝိဓောပိ ပါတိမောက္ခ-ဒ္ဒေသော ကေတော ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗတ္တာ ကေုဒ္ဒေသော နာမ။ ဝိ၊၆၊၁။၂၂၅။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဋီ၊သစ်။၂၅ရ။

(၃) ကေုဒ္ဒေသောတိ ကော ကေ-ဝိဓော အဘိန္နော ဥဒ္ဒေသော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၈၄။ (ယင်း၏ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗဖြစ်သော မိလိန္ဒ။ ၂၃၁။ ဒီ၊၆၊၃။၈၅-တို့၌ "ကော ဒေသနာ" ဟု ရှိသည်။)

(တီ)(၄) သမဂ္ဂေါ ဟိ သံဃော သ-မ္မောဒမာနော အဝိဝဒမာနော ကေုဒ္ဒေသော ဟသု ဝိဟရတိ။ ဝိ၊၁။၂၆၅။ ကော ဥဒ္ဒေ-သော အဿာတိ ကေုဒ္ဒေသော၊ ကေတော ပဝတ္တပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသောတိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ။၁၄၁။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၅၂။)

ကေုဒ္ဒေသတာ (ထီ) [ကေုဒ္ဒေသ+တာ] တစ်ပေါင်းတည်း ရွတ်ပြအပ်သော ပါတိမောက်ရှိသည်-တူသော ပါတိမောက်ရွတ်ပြခြင်းရှိသည်-၏အဖြစ်။ သံဃသာမဂ္ဂီတိ သံဃသ သမဂ္ဂဘာဝေါ ဘေဒါဘာဝေါ ကေကမ္မတာ ကေုဒ္ဒေသတာ စ။ ဣတိဝုတ်၊၆။၆ရ။

ကေုဒ္ဓါရ (ပု) [ကေ+ဥဒ္ဓါရ] တစ်ခုသော-တစ်ကြိမ်-ထုတ်ဆောင်ခြင်း။ သိပ္ပိကာယပိ

ကေပယောဂေနေဝ ပါဒဋ္ဌနက် ဂဟေတုံ သက္ကာ ဟောတိ၊ ကေုဒ္ဓါရေယေဝ ပါရာ-ဇိကံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂ရရ။

ကေုပဏ္ဍာယ (ပု) [ကေ+ဥပဏ္ဍာယ] တစ်ဦး-တည်းသော ဥပဏ္ဍာယ်ဆရာ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဒွေ တယော ကောနုဿာဝနေ ကာတုန္တိ ဝစနတော တိက္ခံ ဇနာနံ ကေု-ပဏ္ဍာယေန နာနာစရိယေန ကောနုဿာ-ဝနာ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၂၉။

ကေုပါဒါန (ပု၊နဝ) [ကေ+ဥပါဒါန] တစ်ခုသော ဥပါဒါန်တရား။ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ် ဣဒံ ကေုပါဒါနာ မုစ္စတိ။ ပဋိသံ။၂၄၃။ ဣဒံ ကေုပါဒါနာတိ ဣတော ကေတော ဥပါ-ဒါနာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၅၉။

ကေုပေါသထ (တိ) [ကေ+ဥပေါသထ] တူ-သောဥပုသ်ကံ ရှိသော၊ အတူတကွ ဥပုသ်-ကံဆောင်ရာဖြစ်သော(သိမ်)။ ကေုပေါ-သထ (တိ)(၃) ကြည့်။

ကေုပ္ပါဒ (ပု) [ကေ+ဥပ္ပါဒ] (၁) တူသော-အတူတကွ-တပေါင်းတည်း-မကွေမကွာ-ဖြစ်ခြင်း။ (တိ)(၂) အတူတကွ-တပေါင်း-တည်း-မကွေမကွာ-ဖြစ်သော-ဖြစ်ခြင်း-ရှိသော။ (၃) တစ်ခုသော(ဇာတိဟူသော) ဖြစ်ခြင်းရှိသော။

(၁) နာမရူပဿ ကေုပ္ပါဒဝိနိဿောဂါ-ဝိနိဿောဂနမနရုပ္ပနဒ္ဓော။ ဒီ၊ဌ၊၂။၈၃။ နာမ-ရူပဿ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ ကေတောဝ ဥပ္ပါဒေါ ကေုပ္ပဒေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၈၆။ တတ္ထ ကေုပ္ပါဒသဟ-ဇာတာနံ ကိံ နာနတ္တံ? ဥပ္ပါဒေ အန္ဓရ-ဝိရဟိတော ကေုပ္ပါဒေါ။ မဟာနိ၊ဌ။၂၂။ ကေီဘာဝ (၃) လည်းကြည့်။

(တိ)(၂) ကတိ ကထိနုဒ္ဓါရာ ကေုပ္ပါဒါ ကေနိရောဓာ။ ဝိ၊၅။၃၁၂။ ကေုပ္ပါဒါ ကေ-နိရောဓာတိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာပိ ကေတော ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၁၄။ ကေတော ဥပ္ပဇ္ဇန္တိတိ ကထိနုဒ္ဓါရေန သဟ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာရဟာ ဟောန္တိတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၃၀၄။ ကေု-ပ္ပါဒါ(အဘိ၊ဌ၊၁။၈၄)တိ ကေော သမာနော ဥပ္ပါဒေါ ဧတေသန္တိ ကေုပ္ပါဒါ။ သမာန-ပစ္စယေဟိ သဟုပ္ပတ္တိကာတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၁။၃ရ။ ဥပ္ပဇ္ဇနံ ဥပ္ပါဒေါ၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဧတသ္မာတိ ဥပ္ပါဒေါတိ ဒုဝိဓောပိ ဥပ္ပါဒေါ ကေုပ္ပါဒါတိ တတ္ထ ကေသေသနယေန သင်္ဂဟိတောတိ ဣမိနာ အဓိပ္ပါယေန "သမာ။ပ။ အတ္ထော"တိ ဝုတ္တံ သိယာ။ အနုဋီ၊၁။၄၀။ ကေုပ္ပါဒေါတိ ကေတော ဥပ္ပန္နော၊ နဝ ဝိနာတိ အတ္ထော။ မဟာနိ၊ ဌ။၂၁။

(၃) ကေုပ္ပါဒါ ကေနိရောဓာ ကေနိ-ဿယာ သဟဝုတ္တိနော။ သင်္ဂ။၁၀၅။ ကေော ဝေ ဇာတိသခ်ါတော ဥပ္ပါဒေါ ဧတေသန္တိ ကေုပ္ပါဒါ။ ... ကေသဒ္ဒါ စေတ္ထ သခ်ါနေ ပဝတ္တော။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၃၁ရ။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေုပ္ပါဒနိရောဓ (တိ) [ကေတော+ဥပ္ပါဒ-နိရောဓ။ တော-ကျေ။] အတူတကွ ဖြစ်-ခြင်း ချုပ်ခြင်း ရှိသော။ ကေုပ္ပါဒနိရောဓာ

စ၊ ကောလမ္ဗကဝတ္ထုကာ။ သင်္ဂဟ။၁၉။ စိ-တ္တေန သဟ ကေတော ဥပ္ပါဒေါ စ နိရောဓော စ ယေသံ တေ ကေ့ပ္ပါဒနိရောဓာ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၀၄။ ပဌမပဒေ သဟသဒ္ဒတ္ထော ကေတောနိပါတော အဓိပ္ပေတော တ္ဝက္ခ-ရော စ လုတ္တော၊... စိတ္တေန ။ပ။ နိ-ရောဓောတိ ဇောန ဥပ္ပဇ္ဇနံ ဥပ္ပါဒေါ၊ နိရုဇ္ဈနံ နိရောဓော။ ဥပ္ပါဒေါ စ နိရောဓော စ ဥပ္ပါဒနိရောဓာ။ ကေတော ဥပ္ပါဒ-နိရောဓာ ယေသံ တေ ကေ့ပ္ပါဒနိရောဓာ။ မဂ်ိမ္ဗ၊ဋ္ဌ။၁၀၅-၆။

(ပရမတ္ထဒီပနီ။ရ-၌ "ကော ဥပ္ပါဒေါ ဇောသန္ဓိ ကေ့ပ္ပါဒါ။ ကော နိရောဓော ဇောသန္ဓိ ကေနိရောဓာ။ ကေ့ပ္ပါဒါ စ တေ ကေနိရောဓာ စာတိ ကေ့ပ္ပါဒနိ-ရောဓာ။ ဥတ္တရပဒေ ကေသဒ္ဒဿ လောပေါ" ဟု ဖွင့်သည်။ "တစ်ခုသော ဇာတိဟူသော ဖြစ်ခြင်းလည်း ရှိသော, တစ်ခုသော အနိစ္စတာဟူသော ချုပ်ခြင်းလည်းရှိသော" ဟု အနက်ပြန်ရမည်။ အထက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။)

ကေ့မ္ပ္ဇေန (နာ) [ကေ+ဥမ္ပ္ဇေန] တစ်ကြိမ် ဝုပ်ခြင်း။ ကေစိ "ကေ့မ္ပ္ဇေနေနေဝ ပါပသုဒ္ဓိ ဟောတိ"တိ ဝေဝဒိဋ္ဌကာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၎။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၀၎။

ကေ့(ကူ)သဘပ္ပမာဏ (တိ) [(ကေ+ဥသဘ =) ကေ့(ကူ)သဘ+ပမာဏ] တစ်ဥသဘပမာဏ ရှိသော။ မဟာသတ္တော ဝါလိကသကဋမ္ပိ ပလာသသကဋမ္ပိ ဝိနိဝိဇ္ဈိတ္တာ ဥဒကေ ကေ့သဘပ္ပမာဏံ (ကေ့သဘပ္ပမာဏံ) ကက္ခံ ပေသေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၂၆။

ကေ့ဿဝ (တိ) [ကေ+ဥဿဝ] တစ်ပြိုင်နက်-တစ်ခဲနက်-သော ပွဲသဘင်ရှိသော။ ကော-လက်ံရ-ကြည့်။

ကေ့ဒက (နာ) [ကေ+ဥဒက] တစ်ခုတည်း-တစ်စပ်တည်း-တစ်ပြင်တည်း-သော ရေ။ တသ္မာ ပထဝီသန္ဓာရကဥဒကေန (ပထဝီ-သန္ဓာရဒကေန) သဒ္ဓိ ကေ့ဒကမေဝ တံ ဟောတိတိ ကေစိ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၈၅။ ဝိ သုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၄။

ကေ့နေ (တိ) [ကေ+ဥိန] တစ်ခုဖြင့်ယုတ်လျော့-သော။ သတ္ထာ ကေ့နေဟိ ပဌဟိ ဘိက္ခု-သတေဟိ သဒ္ဓိ ဂန္ဓာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဖ၉။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။၉။

ကေ့နအတ္တဘာဝသတ (နာ) [ကေ့နေ + အတ္တ ဘာဝ သတ] တစ်ခုဖြင့် ယုတ်လျော့သော အတ္တဘော တစ်ရာ၊ အတ္တဘောကိုးဆယ် ကိုးခု၊ ကိုးဆယ်ကိုးဘဝ။ ကေ့နအတ္တဘာဝ-သတံ အနုဿရိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဂ၈။

ကေ့နစတ္တာလီသ (တိ) [ကေ့နစတ္တာလီသ+ အ(ဏ)] တစ်ခုဖြင့်ယုတ်လျော့သော လေး-ဆယ်-သုံးဆယ်ကိုးခု-ပမာဏရှိသော။ ကေ့နစတ္တာလီသာယ၊ ပါဠိယာ ဘာဏဝါ-ရတော။ ကေ့နတိ(တိ)သ^{1}-လည်းကြည့်။

ကေ့နစတ္တာလီသဝမ္ပ (ပု) [ကေ့နစတ္တာလီသ + ဝမ္ပ] တစ်ခုဖြင့် ယုတ်လျော့သော လေး-ဆယ်-သုံးဆယ်ကိုးခု-ပမာဏရှိသောတရား။

တသ္ဘာ တေသံ ဝိတ္ထာရေန ရူပရူပတော ကျေနစတ္တာလီသဓမ္မာ, တယော စ အရူ-ပိနော ခန္ဓာတိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၉၂။

ကျေနစတ္တာလီသမဝဂ္ဂ (ပု) [ကျေနစတ္တာ လီသမ+ဝဂ္ဂ] တစ်ခုဖြင့်ယုတ်လျော့သော လေးဆယ်-သုံးဆယ့်ကိုးခု-မြောက် ဖြစ်သော ဝဂ်။ ကျေနစတ္တာလီသမဝဂ္ဂေပိ ပဌမာပဒါနာဒီနိ အဌမာပဒါနန္တာနိ ဥတ္တာ-နာနေဝ။ အပ၊ဌ၊၂။၁၉၉။

ကျေနစတ္တာလီသာဓိက (တိ) [ကျေနစတ္တာ လီသ+အဓိက] တစ်ခုဖြင့်ယုတ်လျော့သော လေးဆယ်-သုံးဆယ့်ကိုးခု-အပိုအလွန် ရှိသော။ သဗ္ဗေသုပိ တေဝီသတိယာ ပစ္စ-ယေသု ကျေနစတ္တာလီသာဓိကံ ဝါရသတံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၄၁ရ။

ကျေနတီသ[1] (ထီ) [ကျေနာ+တီသ] တစ်ခုဖြင့် ယုတ်လျော့သောသုံးဆယ်၊ နှစ်ဆယ့်ကိုးခု။ ကျေနတီသာယ အာကာရေဟိ မမ ဝဏ္ဏံ ဘာသိတ္တာ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၄၉။ မနောဒ္ဓါရေ ပန ဧကေကသ္မိမ္ပိ ဝိကပ္ပေ ကျေနတီသ ကတ္တာ။ အံ၊ဌ၊၂။၃၄၈။ ကျေနတီသ ပဒါနိ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၉၉။

ကျေနတီ(တီ)သ[2] (တိ) [ကျေနတီ(တီ)သ+အ (ဏ)။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၃၁၉။ ကျေနတီသတိ+ဌ။ ဌ ပစ္စည်းကြောင့် ဝိသတိ, တိသတိ တို့၌ "တိ"ကိုချေ။ ဝိသတိယာ ပူရဏော ဝိသော။ ကျေနဝိသော။ ဝေံ တိသော။ ကျေန-တိသော။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၃၄၁။ ကေနဝုတ-လည်းကြည့်။] တစ်ခုဖြင့် ယုတ်လျော့သော သုံးဆယ်-နှစ်ဆယ့်ကိုးခု-တို့၏ပြည့်ကြောင်း ဖြစ်သော၊ နှစ်ဆယ့်ကိုးခုမြောက်ဖြစ်သော။ ကျေနတီသော ဝယသာ သုဘဒ္ဒ။ ဒီ၊၂။ ၁၂၅။ မ၊ဌ၊၁။၃၁၁။ အံ၊ဌ၊၂။၃၉၃။ ကျေန-တီသော ဝယသာတိ ဝယေန ကျေန-တီသဝယော ဟုတ္တာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁ရ၁။ ကျေ-နတီသော ဝယသာတိ ဣတ္ထ ကျေန-တီသဝယာနိ အာယုပရိမာဏံ အဿာတိ ကျေနတီသော။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၃၁၉။ တထာ-ဂတသ ကျေနတီသေ သံဝစ္ဆရေ ဝိဝဋ္ဋေန ဒ္ဒါရေန ကဏ္ဏကံ အာရုယှ ဆန္ဒသဟာ-ယသ နိက္ခမိတ္တာ။ သံ၊ဌ၊၂။ ၂၆၃။

ကျေနတီသကပ္ပ (ပု) [ကျေနတီသ+ကပ္ပ] နှစ်ဆယ့်ကိုးခုမြောက်ဖြစ်သောကမ္ဘာ။ ကျေန-တီသကပ္ပမ္ပိ၊ ဣတော သောဠသရာဇာနော။ အပ၊၁။၁၆၆။

ကျေနတီသစေတနာ (ထီ) [ကျေနတီသ + စေတနာ] နှစ်ဆယ့်ကိုးခုသော စေတနာ။ ကျေနတီသစေတနာပိ သညာ စ ဝေဒနာ စာတိ ဣမေ ဒ္ဝေ ဓမ္မာပိ စိတ္တသခၢ-ရောတ္ဝေ ဝုစ္စန္တိ။ မ၊ဌ၊၂။ ၂၆၃။

ကျေနတီသတိ (ထီ) [ကျေနာ+တီသတိ] နှစ်ဆယ့်ကိုးခု။ ဇာတိရူပေန သဒ္ဒီ ကျေန-တီသတိ၊ ရောဂရူပေန သဒ္ဒီ သမတီသတိ ရူပါနိတိ ဝဒန္တိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃ရ၅။

ကျေနတီသဒီဝသ (ပု) [ကျေနတီသ+ဒီဝသ]

နှစ်ဆယ့်ကိုးရက်။ တသွာ ဂိမှာနတော ကျေနတီသဒိဝသေ ပရိဟာရံ လဘတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၄၃၈။

ကျေနတီသတိမ (တိ) [ကျေနတီသတိ+မ] နှစ်ဆယ့်ကိုးခုမြောက်ဖြစ်သော။ တတော ယာဝ ကျေနတီသတိမော ဒိဝသော။ ဝိ၊ ၌၊၄။ ၂၁။

ကျေနတီသပဝါရဏာ (ထီ) [ကျေနတီသ+ပဝါရဏာ] နှစ်ဆယ့်ကိုးခုသော ပဝါရဏာ။ ကျေနတီသပဝါရဏာသု အဿုမာရာ ပဝ-တ္တန္တိ။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၃၂ ၂၁။

ကျေနတီသရတ္တိဒိဝ (တိ) [ကျေနတီသ+ရတ္တိ ဒိဝ] နှစ်ဆယ့်ကိုးခုသောညဉ့်နေ့တို့ရှိသော (လ)။ ကတ္တိကမာသော နာမ ပုဗ္ဗကတ္တိ-ကမာသဿ ကာဠပက္ခပါဋိပဒတော ပဋ္ဌာ-ယ ယာဝ အပရကတ္တိကပုဏ္ဏမာ၊ တာဝ ကျေနတီသရတ္တိဒိဝေါ။ ကခ်။ဌီ၊သစ်။ ၁၃၅။

ကျေနတီသဝယ (တိ) [ကျေနတီသ+ဝယ] နှစ်ဆယ့်ကိုးနှစ်အရွယ်ရှိသော။။ ပဌမဝ-ယေနာတိ ကျေနတီသဝယတ္တာ။ ဇာတိယာ ဟိ ယာဝ တေတ္တိသဝယာ ပဌမဝယော။ မ၊ဌီ၊ ၂။ ၁ ၂၈။

ကျေနတီသဝဿ (နာ) [ကျေနတီသ+ဝဿ] (၁) နှစ်ဆယ့်ကိုးနှစ်။ (တိ)(၂) နှစ်ဆယ့်ကိုးနှစ်အသက်ပမာဏရှိသော၊ အသက်နှစ်ဆယ့်ကိုးနှစ်ရှိသော၊သူ။ **(၁)** ကျေနတီသ-ဝဿာနိ ယရေ ဝသိတ္တာ။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၁၆ရ။ **(တိ)(၂)** ကျေနတီ(တိ)သ² - ကြည့်။

ကျေနတီသဝဿကာလ (တိ) [ကျေနတီသ ဝဿ+ကာလ] နှစ်ဆယ့်ကိုးနှစ်အသက် ပမာဏ-အသက်နှစ်ဆယ့်ကိုးနှစ်ရှိသော အခါ။ မဟာသတ္တော ကျေနတီသဝဿ-ကာလေ ဟတ္ထဂတံ စက္ကဝတ္တိရတ်ဇ် ခေဋ-ပိတ္ကံ ဝိယ အနပေက္ခော ဆဋ္ဌေတ္တာ။ ဗုဒ္ဓ၀ံ၊ ၌။ ၃၃ ၁။ (–သီ၊ဌီ၊သစ်၊ ၁။ ၂ ၃ ၈။)

ကျေနတီသဝိဓ (တိ) [ကျေနတီသ+ဝိဓ] နှစ်ဆယ့်ကိုးပါးအပြားရှိသော။ တေဘူမက-ကုသလာကုသလော ကျေနတီသဝိဓော မနော မနောကမ္မဒ္ဓါရံ နာမ။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၁ ၃ ၀။

ကျေနဒါသသတ (နာ) [ကျေန+ဒါသသတ] တစ်ယောက်ဖြင့် ယုတ်လျော့သော ကျွန်တစ်ရာ၊ ကျွန်ကိုးဆယ့်ကိုးယောက်။ ကျေ-နဒါသသတံ ပူရယမာနော(ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၁ ၃ ၀)တိ ကေနူနဒါသသတံ အတ္တနာ သဒ္ဓိ အနူ-နဒါသသတံ ကတ္တာ ပူရယမာနော။ သီ၊ ဌီ၊သစ်၊ ၂။ ၁ ၅။

ကျေနနဝုတိ (ထီ) [ကျေနာ+နဝုတိ] တစ်ခုဖြင့် ယုတ်လျော့သောကိုးဆယ်၊ တစ်ခုယုတ်ကိုးဆယ်၊ ရှစ်ဆယ့်ကိုးခု။ ကျေနနဝုတိယာ စိတ္တေဟိ သမ္ပယုတ္တတ္တာ ကျေနနဝုတိတိ မတာ။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၁ ၆ ၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂ ၀ ၁။

ကျေနနဝုတိစိတ္တ (နာ) [ကျေနနဝုတိ+စိတ္တ] တစ်ခုယုတ်ကိုးဆယ်-ရှစ်ဆယ့်ကိုးခု-သော စိတ်။ ကျေနနဝုတိစိတ္တေဟိ သဟဇာတာ ဝေဒနာ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ ၃။

ကျေနနဝုတိပွဘေဒ (တိ) [ကျေနနဝုတိ+ပဘေဒ] တစ်ခုဖြင့် ယုတ်လျော့သော ကိုးဆယ်-ရှစ်ဆယ့်ကိုးခု-အပြားရှိသော။ မနာ-ယတန် ... ကျေနနဝုတိပွဘေဒံ ဧက-ဝိသုတ္တရသတပွဘေဒဠု။ ဝိသုဒ္ဓိ၂။၁၁၄။

ကျေနနဝုတိသတ (နဝ) [ကျေနနဝုတိ+သတ] တစ်ခုဖြင့်ယုတ်လျော့သော ကိုးဆယ် ပိုလွန်သော တစ်ရာ၊ တစ်ရာရှစ်ဆယ့်ကိုးခု။ ဧဝံ ပုရိမပုရိမတော နဝ နဝ အပနေတ္တာ စတုမူလကေ ကျေနနဝုတိသတံ (ပုစ္ဆာ ဟောန္တိ)။ အဘိ၊ဌ၊၃။၄၀၄။

ကျေနပဠဘိက္ခုသတ (နဝ) [ကျေန+ပဠဘိက္ခုသတ] တစ်ခုဖြင့် ယုတ်လျော့သော ရဟန်းငါးရာ၊ ရဟန်းလေးရာကိုးဆယ်ကိုးပါး။ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကေ အာဒိ ကတ္တာ ကျေန-ပဠဘိက္ခုသတာနိပိ ကူဋာဂါရံ ဂန္တ္မာ နိသိန္နာ အဟေသုံ။ မ၊ဌ၊၄။၂၃၈။

ကျေနပဠသတ (နဝ) [ကျေန+ပဠသတ] တစ်ခုဖြင့် ယုတ်လျော့သော ငါးရာ၊ လေးရာကိုးဆယ်ကိုးပါး။ တွံ ကျေနပဠသတာနံ ဘိက္ခူနံ သလာကံ ဒေဟိ။ သံ၊ဌ၊၃။၂၄။ သစ္စဗန္ဓေန ပဠသတာနိ ပရိပူရေတုံ "ကျေ-နပဠသတာန"န္တိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၉၈။

ကျေနပညာသံ၊ ကျေနပညာသ၊ ကျေနပညာသာ (ထီ) [ကျေနာ+ပညာသံ (ပညာသ၊ ပညာသာ)] တစ်ခုဖြင့်ယုတ်လျော့သော ငါးရာသော၊ လေးရာကိုး ဆယ်ကိုးခုသော။ ကျေနပညာသ အာဇီဝကသတေ(ဒီ၊ဝ။၅၀။ သံ၊၂။၁ရ၃)တိ ကျေနပညာသ အာဇီဝ-ဝုတ္တိသတာနိ။ ဒီ၊ဌ၊ဝ။၁၄၈။ သံ၊ဌ၊၂။၃၁၅။ သစေ ဣမာ ဟေတုပစ္စယာဒိဝသေန ကျေ-နပညာသံ ပုစ္ဆာ သဗ္ဗသော ဝိဿဇ္ဇနံ နလဘန္တိ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၄၁၁။ နဟိ တတ္ထ ကျေနပညာသ ပုစ္ဆာ ဝိဿဇ္ဇနံ လဘန္တိ (မူလဋီ၊၃။၂၀၅)တိ တတ္ထ တသ္မိံ ဓမ္မာ-နုလောမပစ္စနိယေ ပိတိတ္တိကေ ကျေန-ပညာသ ပုစ္ဆာ ဝိဿဇ္ဇနံ နဟိ လဘန္တိ၊ အဌဝိသေ ပန လဘန္တိတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊၃။၂၇၄။ ဓနုဂ္ဂဟော ကျေနပညာသ ဧနေ ကျေနပညာသ ကဏ္ဏေဟိ ဝိဇ္ဇိတ္တာ ပါတေသိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၀၆။ ကျေနပဏ္ဏာသာ-လည်းကြည့်၊

ကျေနပညာသဌာနဝိသေသ (ပု) [ကျေနပညာသာ+ဌာနဝိသေသ] လေးဆယ့်ကိုးခုသော တီးခတ်ခြင်းအထူး။ ကျေနပညာသဌာန-ဝိသေသော တိသော ဒုဝေ...သုတိဘေဒါ စ ဣစ္ဆိတာ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၁။ ဧဝံ သဗ္ဗနာမံ မုစ္ဆနဌာနာနိ ကျေနပညာသာတျတ္ထော။ အဘိဓာန်၊ဋီ။၁၃၁။

(ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၄ရ-၌ "တေ ကျေနပညာသ တာနဝိသေသာ"ဟု ဝါကျ ရှိသည်၊ "အသံ အမျိုးမျိုးကို ပြောင်းလဲချွဲထွင် တီးမှုတ်-ခြင်းအထူး-တီးမှုတ်ပုံအထူး-လေးဆယ့်ကိုးခု၊ လေးဆယ့်ကိုးခုသော တီးမှုတ်ဟန် သံစဉ်အထူး" ဟု မြန်မာပြန်ရမည်။ အ ကျယ်ကို ဓာန်၊သျှ၊သစ်။၁၃၁-ကြည့်။)

ကျေနပညာသတိမ (တိ) [(ကျေနပညာသ-နောင် "တိ"လာ=) ကျေနပညာသတိ+မ]

လေးဆယ့်ကိုးခုမြောက်ဖြစ်သော။ အထသ တသ္မိ သတ္တသတ္တာဟမတ္ထကေ ကျေနပ-ညာသတိမေ ဒိဝသေ ... စိတ္တံ ဥဒပါဒိ။ အပ၊ ၆၁၊၁။၉၄။ ဇာ၊၆၁၊၁။၉၂။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊၆။၃၄၂။)

ကျေနပညာသ(ပဏ္ဍာသ)ပိုက္ (ပု) [ကျေနပညာသာ(ပဏ္ဍာသာ)+ပိုက္] လေးဆယ့်ကိုးခုသော ဆွမ်းလုတ်။ အထ ခေါ ဗောဓိသ-တ္တောပိ သုဝဏ္ဏပါတိ ဂဟေတ္တာ ... ကျေန-ပညာသပိုက္ကေ ကရောန္တော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၆။၉။ ကျေနပဏ္ဍာသပိုက္ကေ ကရောန္တော။ မ၊၆၊ ၂။၈၈။ အံ၊၆၊၁။၃၁၀။

ကျေနပညာသမဝဂ္ဂ (ပု) [ကျေနပညာသမ+ဝဂ္ဂ] လေးဆယ့်ကိုးခုမြောက်ဖြစ်သော ဝဂ်။ ကျေနပညာသမဝဂ္ဂေ ပဌမာပဒါနံ သုဝိ-ညေယျမေဝ။ အပ၊၆၊၂။၂၁၀။

ကျေနပညာသ(ပဏ္ဍာသ)ယောဇန (တိ) [ကျေနပညာသာ(ပဏ္ဍာသာ)+ယောဇန] လေးဆယ့်ကိုးယူဇနာရှိသော။ စန္ဒမဏ္ဍလံ ကျေန-ပညာသယောဇနံ။ ဝိ၊၆၊၁။၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၀၀။ သုတ္တနိ၊၆၊၂။၁၆၅။ စူဠနိ၊၆။၃၉။ သာရတ္ထ၊၁။၂၆၀။ ကျေနပဏ္ဍာသယောဇနံ စန္ဒမဏ္ဍလံ အဒ္ဒသ။ မ၊၆၊၂။၁၅၀။

ကျေနပဏ္ဍာသ(ပဏ္ဍာသာ) (ထိ) [ကျေနာ + ပဏ္ဍာသ (ပဏ္ဍာသာ)] လေးဆယ့်ကိုးခုသော။ ကျေနပဏ္ဍာသ ပိုက္ကေ ကရောန္တော။ အံ၊၆၊၁။၃၁၀။ သုဇာတာယ ဒိန္နပါယာသသ ကျေနပဏ္ဍာသာယ ပိုက္ကေဟိ ပရိဘုတ္တ-ကာလော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သံ၊၆၊၂။၂၆၄။ အံ၊ ၆၊၂။၂၉၄။

ကျေနပဏ္ဍာသဒိဝသ (ပု၊နာ) [ကျေနပဏ္ဍာသ+ဒိဝသ] လေးဆယ့်ကိုးရက်။ သောယေဝ ... ဗောဓိမဏ္ဍေ ဝသန္တသ ကျေနပဏ္ဍာသ-ဒိဝသာနိ အာဟာရော အဟောသိ။ အပ၊ ၆၁။၈၃-၄။

ကျေနဝိသ (တိ) [ကျေနဝိသ+အဟ] တစ်ဆယ့်ကိုးခုမြောက်ဖြစ်သောနေ့၊ တစ်ဆယ့်ကိုးရက်နေ့။ ကောဒသ? -ကြည့်။

ကျေနဝိသတိ (ထိ) [ကျေနာ+ဝိသတိ။ ကေန ဥိနာ ဝိသတိတိ တပ္ပုရိသော။ ရူ။၄၁၂။] တစ်ခုယုတ် နှစ်ဆယ်သော၊ တစ်ဆယ့်ကိုးခုသော။ ကျေနဝိသတိယာ ပဋိသန္ဓိစိတ္တေသု။ ဒီ၊၆၊၂။၂၃။ မ၊၆၊၄။၁၂၄။

ကျေနဝိသတိတိက (ပု) [ကျေနဝိသတိ+တိက] တစ်ဆယ့်ကိုးတိုက်။ သေသေ လဗ္ဘမာနကေ ကျေနဝိသတိတိကေ ယောဇေတ္တာ။ အဘိ၊ ၆၊၂။၃၅။

ကျေနဝိသတိဘေဒ (တိ) [ကျေနဝိသတိ+ဘေဒ] တစ်ဆယ့်ကိုးပါး အပြားရှိသော။ ကျေနဝိသတိဘေဒဿ ပစ္စဝေက္ခဏာ-ဏဿ။ ဝိ၊၆၊၂။၃၂။ ပဋိသံ၊၆၊၁။၁၀၂။ ဝိ သုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၉။

ကျေနဝိသတိမ (တိ) [ကျေနဝိသတိ+မ] တစ်ဆယ့်ကိုးခုမြောက် ဖြစ်သော။ ယာဝ ကျေနဝိသတိမေ ဝဿေ မဟာပဝါရဏာ။ ဝိ၊၆၊၃။၁၃၆။

ကျေနဝိသတိမဝဂ္ဂ (ပု) [ကျေနဝိသတိမ+ဝဂ္ဂ] တစ်ဆယ့်ကိုးခုမြောက်ဖြစ်သောဝဂ်။ ဣတော

ပရဲ့ ကျွန်ုပ်သတိမဝင်ရွေ့ အာဂတာနံ ... ဒသန္နံ ထေရာနံ အပုဗ္ဗံ နတ္ထိ။ အပ၊ဌ၊၂။ ၁၈၅။

ကျွန်ုပ်သတိုဝင် (ပု) [ကျွန်ုပ်သတိ+ဝင်] (ရဟန်း) တစ်ခုယုတ် နှစ်ဆယ်တို့၏ အပေါင်းအစု၊ တစ်ခုယုတ်နှစ်ဆယ် အတိုင်းအရှည်ရှိသော အပေါင်းအစု။ ဒသဝင်ရွေ့ကာတမ္ဗံ ကောဒသ ဒ္ဓါဒသ ။ပ။ ကျွန်ုပ်သတိဝင်ရွေ့ ကာတဗ္ဗန္တိ စ ဒီပိတံ။ ကခ်ါ၊ဋီ။ ၄။ စတုဝင်(ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။၁၃ ၂)လည်းကြည်။

ကျွန်ုပ်သတိဝသ (နာ) [ကျွန်ုပ်သတိ+ဝသ] (၁) တစ်ဆယ့်ကိုးနှစ်။ (တိ)(၂) တစ်ဆယ့်ကိုးနှစ် အသက်ပမာဏရှိသော၊ အသက်တစ်ဆယ့်ကိုးနှစ်ရှိသော၊သူ။ (၁) သောကိုရ ကျွန်ုပ်သတိဝသာနိ ဂတပစ္စာဂတိ-ကဝတ္တံ ပူရေန္တော ဝေ ဝိဟာသိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၁ရ၀။ မ၊ဌ၊၁။ ၂ဖ ၂။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၃၃ဖ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၅၀။ အပ၊ဌ၊၁။၁ဖ၁။

(တိ)(၂) ပေါရာဏကတ္ထေရာ ပန ကျွန်ုပ်သတိဝသံ သာမဏေရံ နိက္ခမနီယ-ပုဏ္ဏမာသီ အတိက္ကမ္မ ပါဋိပဒဒိဝသေ ဥပ-သမ္ပာဒေန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၃ဖ။ (-ဝဇိရ။၃၃၃။ သာရတ္ထ၊၃။၈၅။) ကျွန်ုတိ(တိ)သ-လည်းကြည့်။

ကျွန်ုပ်သတိဝါရ (ပုဂ) [ကျွန်ုပ်သတိ+ဝါရ] တစ်ဆယ့်ကိုးဝါရ။ ဒုတိယဒုကပဌမတိက-ဝါရာဒယော ကျွန်ုပ်သတိဝါရာ ဝုတ္တာ။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၃၅။ (-မ၊ဌ၊၁။၁၅၃။)

ကျွန်ုပ်သတိဝိဓ (တိ) [ကျွန်ုပ်သတိ+ဝိဓ] တစ်ဆယ့်ကိုးပါးအပြားရှိသော။ ဝိမုတ္တိ-ဉာဏဒဿနန္တိ ကျွန်ုပ်သတိဝိဓံ ပစ္စဝေက္ခ-ဏာဉာဏံ။ မ၊ဌ၊ ၂။၅၃။ ဥဒါန၊ဌ။ ၂၁၁။ သာ ရတ္ထ၊ ၂။၅၃။ (-သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။ ၂၅ ၂။)

ကျွန်ုသဠိ (ထီ) [ကျွန်ုနာ+သဠိ] တစ်ခုယုတ်ခြောက်ဆယ်-ငါးဆယ့်ကိုးခု-သော။ ပါပါ-ဟေတုကမုတ္တာနိ၊ သောဘနာနိတိ ဝုစ္စရေ။ ကျွန်ုသဠိ စိတ္တာနိ၊ အထေကနဝုတိပိ ဝါ။ သင်ဟ။ ၆။ စတုဝီသတိကာမာဝစရပဋ-တိသမဟဂ္ဂတလောကုတ္တရဝေသေန ကျွန်ု-သဠိပရိမာဏာနိ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၈ရ။ ကျွန်ု-သဠိတိ ဝုတ္တေ သခ်ေယျသ အပါကဌ-တ္တာ, သခ်ာယ ဝေ ပါကဌတ္တာ တံ သခ်ေ-ယျံ ပါကဋံ ကာတုံ "ကျွန်ုသဠိပရိမာဏာ-နီ"တိ ဝုတ္တံ။ အထ ဝါ ကျွန်ုသဠိသဒ္ဒသ သခ်ာသခ်ေယျဝါစကတ္တာ ဣဓ သခ်ေ-ယျဝါစကတ္တံ ဒဿေတုံ "ကျွန်ုသဠိပရိ-မာဏာနိ"တိ ဝုတ္တံ။ မဏိမဉ္ဇု။ ၁။ ၂၀၈။

ကျွန်ုသဠိဌာန (နာ) [ကျွန်ုသဠိ+ဌာန] တစ်ခုယုတ်ခြောက်ဆယ်-ငါးဆယ့်ကိုးခု-သော ဌာန။ တေ ဟိ ကေတော ပဌာယ မဟာ-ဗလကမ္ပရိယောသာနာနိ ကျွန်ုသဠိဌာနာနိ ဝဇ္ဇေတ္တာ။ စရိယာ၊ဌ။ ၁ ၂။

ကျွန်ုသဠိပရိမာဏ (တိ) [ကျွန်ုသဠိ+ပရိမာဏ] တစ်ခုယုတ်ခြောက်ဆယ်-ငါးဆယ့်ကိုးခု-အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ကျွန်ုသဠိ-ကြည့်။

ကျွန်ုသဠိမတ္တ (တိ) [ကျွန်ုသဠိ+မတ္တ] တစ်

ခုယုတ် ခြောက်ဆယ်-ငါးဆယ်ကိုးခု-အ တိုင်းအရှည်ရှိသော။ ကျေနသဒ္ဓိမဏ္ဍာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ်။ အံ၊၆။၃။၃၅၆။

ကျေနသဒ္ဓိဝဿ (တိ) [ကျေနသဒ္ဓိ+ဝဿ] တစ်ခုယုတ်ခြောက်ဆယ်-ငါးဆယ်ကိုး-နှစ် အသက်ပမာဏရှိသော၊ အသက်ငါးဆယ်ကိုးနှစ်ရှိသော၊သူ။ တေသု ကော သဒ္ဓိဝ-ဿော၊ ကော ကျေနသဒ္ဓိဝဿော။ ဓမ္မ၊ ၆။၂။၂၅၉။ ကျေနတိ(တိ)သ^{1}-လည်းကြည့်။

ကျေနသတ (နာ) [ကျေန+သတ] တစ်ခုယုတ်တစ်ရာ-ကိုးဆယ်ကိုး-ယောက်သော။ တွံ ပိတု သန္ဓကံ ဓနံ သတကောဋ္ဌာသေ ကာ-ရေတ္တာ ကျေနသတံ ဘာတိကာနံ ပေသေ-တ္တာ။ ဇာ၊၆။၄။၁၃၆။ (ကျေနသတ မှ စ၍ လက္ခ-တိုင်အောင်သော သင်္ချာပုဒ်တို့သည် နပုံလိုင်ကေဝုစ် ဖြစ်ကြသည်။ ဇာလိနီ၊ ဂါထာ။ ၂၁၃။)

ကျေနသတကုမာရ (ပု) [ကျေနသတ+ကုမာရ] တစ်ခုယုတ်တစ်ရာ-ကိုးဆယ်ကိုးယောက်-သောမင်းသား။ ဣတရေ ကျေနသတ-ကုမာရာ ... ကေတော အာဂန္တာ။ ဇာ၊၆။ ၄။၁၃၅။

ကျေနသတဘာတု (ပု) [ကျေနသတ+ဘာတု] တစ်ခုယုတ်တစ်ရာ-ကိုးဆယ်ကိုးယောက်-သောညီနောင်။ သဠာတေ အဘိတိဋ္ဌသိတိ သမာနဇာတိကေ ကျေနသတဘာတရော အဘိဘဝိတ္တာ တိဋ္ဌသိ။ ဇာ၊၆။၄။၁၃၆။

ကျေနသတသဟဿ (နာ) [ကျေန+သတ သဟဿ] တစ်ခုယုတ်တစ်သိန်းသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကျေနသတသဟဿကပ္ပ (ပု) [ကျေနသတ သဟဿ+ကပ္ပ] တစ်ခုယုတ်တစ်သိန်းသော ကမ္ဘာ။ ကျေနသတသဟဿံ၊ ကပ္ပံ နဝိနိပါတိကော(အပ၊၁။၁၉၇)တိ တိဏသူလ-ပုပ္ပပူဇာကရဏဖလေန နိရန္တရံ ကျေနသတ-သဟဿကပ္ပါနံ အဝိနိပါတကော။ အပ၊ ၆။၂။၁၆၇။

ကျေနသတ္တတိစေတနာ (ထီ) [ကျေနသတ္တတိ +စေတနာ] တစ်ခုယုတ်ခုနစ်ဆယ်သော စေတနာ။ တီသု ဒ္ဓါရေသု ကျေနသတ္တတိ-စေတနာ ဟောန္တိ။ သံ၊၆။၂။၅၄။

ကျေနာသီတိ (ထီ) [ကျေနာ+အသီတိ] တစ်ခုယုတ် ရှစ်ဆယ်-ခုနစ်ဆယ်ကိုးခု-သော။ ဣမေသု ဘာဝဒ္ဓယေ ကေ ဌပေတ္တာ အဋ္ဌ-တ္တိကာ ကျေနာသီတိ, ဗာဟိရာ ကျေနာ-သီတိတိ သဗ္ဗေပိ အဋ္ဌပညာသာဓိကံ သတံ ဟောန္တိ။ အနုဋီ၊၁။၁၉။

ကျေပစာရ (တိ) [ကေ+ဥပစာရ] တစ်ခုသော ဥပစာရှိသော။ ဂါမော ကျေပစာရော။ ဝိ၊ ၁။၂၉၉။ ကေ ယရံ ကျေပစာရံ။ ဝိ၊၆။ ၉၀။ ကေ ယရံ ကော ဥပစာရော ဣတ္ထာတိ ကျေပစာရံ၊ ယရံ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၅၀၃။

ကျေပစာရဌာန (နာ) [ကျေပစာရ+ဌာန] တစ်ခုသော-တူသော-ဥပစာရှိသောအရပ်။ သ-စေပိ ဂေါဓပိဌာလမဂ္ဂံသာဒီသု ကောစိ

ပဝိသိတ္တာ ဘိက္ခုနော ဝသနသေနာသနေ ကျူပစာရဋ္ဌာနေ သယတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃၊၁၂။

ကျူပစာရသင်္ချာ (ထီ) [ကျူပစာရ+သင်္ချာ] တစ်ခုသောဥပစာရ၏-ဟူသော အရေအတွက်-ဟုခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ အပရိကွိတ္တာ နာနာဝါသာ ကျူပစာရသင်္ချာ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝဇိရ။ ၄၂၁။

ကျူပစာရသီမာ (ထီ) [ကျူပစာရ+သီမာ] တစ်ခုသော ဥပစာရှိသော-သိမ်-အပိုင်းအခြား-ကျောင်းတိုက်။ ကေသီမာဝိဟာ-ရေဟိတိ ကျူပစာရသီမာယံ ဒ္ဒိဟိ ဝိဟာ-ရေဟိ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၄၃။

ကျူပေါသထ[1] (ပု) [ကေ+ဥပေါသထ] (၁) တူသောဥပုသ်ကံ ဆောင်ခြင်း။ အတူတကွ ဥပုသ်ကံပြုခြင်း။ (တီ)(၂) တူသောဥပုသ်ကံရှိသော၊ အတူတကွဥပုသ်ကံ ဆောင်ရာ ဖြစ်သော (သိမ်)။ **(၁)** သမာနသံဝါသောတိ သမာနော ကျူပေါသထာဒိဘေဒေါ သံ-ဝါသော အဿာတိ သမာနသံဝါသော၊ ကခ်၊ဋီ၊သစ်။ ၂၅၀။

(တီ)(၂) အယံ တတ္ထ သမာနသံဝါသာ ကျူပေါသထာ။ ဝိ၊၃။၁၅၀၊(-၁၄၈။) အယံ တတ္ထ သမာနသံဝါသာ ကျူပေါသထာတိ အယံ တေသု နဒီအာဒီသု ဥဒကုက္ခေပ-ပရိစ္ဆိန္နာ သီမာ သမာနသံဝါသာ စေဝ ကျူပေါသထာ စ။ ကခ်။၉၁။ ကေနာ ဥပေါသထော ဇာတော ကျူပေါသထာ။ ကခ်၊ဋီ၊သစ်။၁၄၅။

ကျူပေါသထ[2] (ပု) [ကေ+ဥပေါသထဝါသ] တစ်ခုသော-တစ်ကြိမ်သော-တစ်ရက်ပတ်လုံး-ဥပုသ်စောင့်သုံးခြင်း။ ကျူပေါသထံ ဥပဝသိသ်။ ဝိမာန။၄၃။ ကျူပေါသထန္တိ ကေဒိဝသံ ဥပေါသထဝါသံ။ ဝိမာန၊ဌ။ ၁၃၃။

ကျူပေါသထိကာ (ထီ) [ကျူပေါသထ+ကိကာ+အာ(ဣတ္ထိပစ္စည်း)] တစ်ရက်ပတ်လုံး ဥပုသ်စောင့်သုံးခဲ့သော၊သူ (ရဟန်းမိန်းမ)။ ဣတ္ထံ သုဒံ ကျူပေါသထိကာ ဘိက္ခုနီ ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၂။၂၀၀။

လွန်ခဲ့သော(၉၁)ကမ္ဘာထက်၌ ဗန္ဓုမတီမြို့ဝယ် ဗန္ဓုမာမင်းသည် လပြည့်နေ့၌ ဥပုသ်စောင့်သုံးလေ့ရှိ၏။ ထိုသို့ ဥပုသ်စောင့်သုံးသည်ကို သိရှိသောအိုးထိန်းသည် အမျိုးသို့ီးတစ်ဦးသည် "မင်းဖြစ်ပါလျက်လည်း မင်းစည်းစိမ်ကို စွန့်လျက် ဥပုသ်စောင့်သုံးသောကြောင့် ထိုဥပုသ်စောင့်သုံးခြင်းသည် အကျိုးရှိသော လုပ်ငန်းဖြစ်သည်" ဟု ဆင်ခြင်ကာ ဥပုသ်စောင့်သုံးခဲ့သည်။ ထိုကောင်းမှုကြောင့် နတ်မင်း၏ မိဖုရား၊ စကြဝဠာမင်း၏ မိဖုရား အကြိမ်များစွာဖြစ်၍ ဤဘုရားရှင် ပွင့်တော်မူသော အခါ (၇)နှစ်အရွယ်ကပင် ရှင်ပြုခဲ့၍ လဝက်ခန့်အကြာတွင် ရဟန္တာ အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိလေသည်။ အပ၊၂။ ၁၉၉-၂၀၀။

ကျူသဘပွမာဏ (တီ) [ကျူသဘ+ပမာဏ] တစ်ဥသဘ ပမာဏရှိသော။ ကေ(ကျူ)သ-ဘပွမာဏ-ကြည့်။

ကျူသု (ထီ၊ပု) [ကေ+ဥသု] မြား တစ်-စင်း-ချောင်း။ တယော ကျူသုနှာ ဟတာ။ ဇာ၊၂။ဘရရ။ ဣမေ တယော ဇနှာ ကေ-ဥသုနှာ ဟတာ။ ဇာ၊ဌ၊ဖ။ဘဝ၃။

ကေ (ပု) [ကေ+ယောဝိဘတ်။ အနုကရဏဇ နာမ်ပုဒ်။] ကေ-အချို့သော-ဆရာတို့။ ကေဝါဒ -ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကေက[1] (တိ) [ကေ။ ဝိစ္ဆာပုဒ်။ မောဂ်၊ ၂။၅၅။ ကေ့က (သံ)] တစ်ခုတစ်ခုသော။ အယံ ဟ်သော အမှာက် ကေကက် ပတ္တ် ဒေတိ။ ဝိ၊၂။၃၄၀။ တတ္ထ အန္ဓေဝါသိကေသု ကေမေကဿ ကေကော မာသကော သာဟတ္ထိကော ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊ဘ။၃၂၁-၂။ (မအူ၊သျ၊ဘ-၌ ကေ့ဆ ကေ့ဆ ကေကက်-ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုသည်။ ကေကအဂ်ါတိရေက-ကြည့်။ ဘေဒစိန္တာ။၂၈၉-၌ "ဝိစ္ဆာပုဒ်၌ သမာသ်မဖြစ်"ဟု ဆိုသည်။)

ကေက[2] (တိ) [ကေ+ကေ] (၁) တစ်ယောက်-သည်-နှင့်-တစ်ယောက်၊ တစ်ယောက်ချင်း-ချင်း။ (၂) တစ်ခုတစ်ခု၊ တစ်ယောက်တစ်ယောက်။ (၁) ဣတ္ထီယဒ္ဓါနဂမနေ၊ ကေကာယ နိသီဒနေ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဂါထာ။ ၁၂၃။ ကေကာယ နိသီဒနေတိ ဣတ္ထေ ကော ကာယ ဣတ္ထိယာ နိသီဒနေတိ အတ္ထော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ။၁၃၁။ ကေနကော ကေကာ၊ တဿာ နိသဇ္ဇာယာတိ အတ္ထော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၁ဂ။ (၂) ကေကအဂ်ုလ-ကြည့်။

ကေကအဂ် (နာ) [ကေက+အဂ်] တစ်ခု တစ်ခုသော-အဂ်ါ-အစိတ်အပိုင်း။ တောနိ ပန ကေကအဂ်ံဝသေန နှ လဗ္ဘန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၄။၃ဖ။ ကေကအဂ်ံဝသေနှာ(ပဋိသံ၊ဌ၊ ၁။၂၃၄)တိ ကေကပစ္စယဂ်ံဝသေန။ ပဋိ သံ၊ဂ်။ဘရ၂။

ကေကအဂ်ါတိရေက (ပု) [ကေကအဂ်+ အတိရေက] တစ်ခုတစ်ခုသော-အဂ်ါ-တရားအစု-ပိုလွန်ခြင်း။ ကတမော အဂ္ဂ-ဣရနိကာယော။ ကေကအဂ်ါတိရေက-ဝသေန ဌိတာနိ (ကထိတာနိ) ... သုတ္တာနိ။ ဝိ၊ဌ၊ဘ။၂၂။ ဒီ၊ဌ၊ဘ။၂၄။ အဘိ၊ဌ၊ဘ။၂ဖ။ ကေကေဟိ အဂ်ေဟိ ဥပရူပရိ ဥတ္တရော အဓိကော ဣတ္ထာတိ အဂ္ဂုတ္တရောတိ အာဟ "ကေကအဂ်ါတိရေကဝသေနှာ"တိအာဒိ။ ... အဂ်န္တိ စ ဓမ္မကောဋ္ဌာသော။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊ဘ။ဘ၂၃။ (ကေ့ဆ ကေ့ဆ ကေကက်၊ ကေကက် အဂ် ကေကအဂ်ံ၊ ကေ-ကအဂ်ေန အတိရေကာနိ ကေကအဂ်ါ-တိရေကာနိ။ မအူ၊သျ၊ဘ။၂ဝ၉။)

ကေကအဂ္ဂုလ (နာ) [ကေက + အဂ္ဂုလ] တစ်ခုတစ်ခုသောလက်ချောင်း။ ဒ္ဝိန္နံ အဂ္ဂု-လာနံ သဟ ပဝေသနေ ကေကအဂ္ဂုလ-ဿ ကေကက် ပဗ္ဗံ ကတ္တာ ဒ္ဝေ ပဗ္ဗာ။ ဝဇိရ။ခ၃ဂ။

ကေကအနုပဿနှာ (ထီ) [ကေကာ+အနု ပဿနှာ] တစ်ခုတစ်ခုသော-အနုပဿနှာ-ဝိပဿနှာ။ ကေကအနုပဿနှာဝသေန ဟေတ္ထ ကေကဿ ဝိပဿနုပက္ကိလေ-သုပ္ပတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။ဘ၉၄။

ငေကအယန (နာ) [ငေက+အယန] တစ်ခု တစ်ခုသော-အယဉ်-လက္ခဏာယဉ်။ ဒွိသတ် ကောင်ဘသေ ကတ္တာ ငေက-အယနဝသေနာတိပိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၄၀၈။

ငေကဗ္ဗဒ္ဓိပါဒ (ပု) [ငေက+ဗ္ဗဒ္ဓိပါဒ] တစ်ခုတစ်ခုသောဗ္ဗဒ္ဓိပါဒ်။ စတူသု ဗ္ဗဒ္ဓိ-ပါဒေသု ငေကဗ္ဗဒ္ဓိပါဒဝသေန ဒသ ဒသ ကတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။

ငေကဗ္ဗရိယာပထိက (တိ) [ငေကဗ္ဗရိ ယာပထ+ဗ္ဗက] တစ်ခုတစ်ခုသောဗ္ဗရိယာ ပုထ် ရှိသော၊သူ။ ဗဟုဝစနေန ဟိ ဝုတ္တေ သဗ္ဗေပိ နိမ္မိတာ သကိ ငေကဗ္ဗရိယာ-ပထိကာ ဝိယ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄။

ငေကဥတု (ထီ၊ပု) [ငေက+ဥတု] တစ်ခု တစ်ခုသော ဥတု။ ဝဿာနဟေမန္တဂိမ္ဟသု တီသု ဥတူသု ငေကဥတုဝသေန ... တိလက္ခဏံ အာရောပေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၆၊ (-၂၅၈။)

ငေကကရီသခေတ္တ (နာ) [ငေကကရီသ +ခေတ္တ] တစ်ပယ်တစ်ပယ် ပမာဏရှိသော လယ်။ ငေကကရီသခေတ္တတော ပဏ္ဏာ-သမ္မိ သဒ္ဒိပိ သကဋပမာဏာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄ရ။

ငေကကလာပ (ပု) [ငေက+ကလာပ] တစ်ခုတစ်ခုသော-အစု-အစည်း-ကလာပ် စည်း။ ပဋ္ဌသု ခန္ဓေသု အတီတာဒိကော-ဋ္ဌာသံ ငေကကလာပတော ဂဟေတ္တာ အနိစ္စာဒိဝသေန သမ္မသနံ ကလာပသမ္ပ-သနံ။ ဝိမတိ၊ဋ၊ ၂ ၂ဝ။

ငေကကသိဏာရမ္မဏ (တိ) [ငေက ကသိဏ+အာရမ္မဏ] တစ်ခုတစ်ခုသော ကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော။ ငေက-ကသိဏာရမ္မဏဿာပိ စျာနဿ ဝသိတာနံ ဝုတ္တတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၅။

ငေကကဟာပဏဂ္ဃနက (တိ) [ငေက ကဟာပဏ + အဂ္ဃနက] တစ် ကဟာပဏ တစ် ကဟာပဏ-တစ်ကျပ် တစ်ကျပ်-ထိုက် တန်သော။ သေဋ္ဌီတာ ငေကံ ပိဏ္ဍပါတံ ငေကကဟာပဏဂ္ဃနကံ ကတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄ ၂၉။)

ငေကကာယာနုပဿီ (တိ) [ငေက ကာယ+အနုပဿီ] တစ်ပါးတစ်ပါးသော ထွက်လေဝင်လေအပေါင်းစသောကာယ၌ အဖန်ဖန် ရှုလေ့ရှိသော၊သူ။ အဿာသပ-ဿာသကာယာဒိကေ ဗဟုဓာ ဝုတ္တကာယေ ငေကကာယာနုပဿီ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆ ၂။

ငေကကာလ (ပု) [ငေက+ကာလ] တစ်ခု တစ်ခုသော အခါ၊ တစ်ခါ တစ်ရံ၊ တစ် ခါတလေ။ ဣဒံ ဝလယံ ငေကကာလေ နိ ယဋ္ဌေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၆။

ငေကကိစ္စ (တိ) [ငေက+ကိစ္စ] တစ်ခု တစ်ခုသောကိစ္စရှိသော။ "အဋ္ဌာရသ ဓမ္မာ ငေကကိစ္စာ"တိ ဥတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၉။

ငေကကုဋိ (ထီ) [ငေကာ+ကုဋိ] တစ်ခု တစ်ခုသော-ကုဋိ-ကျောင်းငယ်။ ဒဗ္ဗသ-

မ္ဘာရေ သမောဓာနေတ္ထာ သတံ သတံ ဟုတ္ထာ ကေကကုဋိ ကေကစက်မနာ-ဒိပရိဝါရံ ကတ္ထာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၁။

ကေကကုမ္ဘ (ပု) [ကေက+ကုမ္ဘ] တစ်ခု တစ်ခုသောအိုး။ ယသ္မိ ဝိဟာရေ ဒသ ဘိက္ခူ ဒသေဝ စ သပ္ပိကုမ္ဘာ ဒိယျန္တိ၊ ကေကကုမ္ဘဝသေနေဝ ဘာဇေတမ္ပိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၄။၁၀ရ။

ကေကကုလ (နာ) [ကေက+ကုလ] တစ်ခု တစ်ခုသော-အမျိုး-အိမ်။ တုမ္မေ ကေကကုလတော ကေကံ ဒါရကံ ဒေထ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။

ကေကကုသလ (နာ) [ကေက+ကုသလ] တစ်ခုတစ်ခုသော ကုသိုလ်။ ယထာ ဟေဋ္ဌာ ကေကကုသလေ စတုန္နံ စတုက္ကာနံ ဝ-သေန နဝ သောဋ္ဌသကာ လဒ္ဓါ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။

ကေကကောဋ္ဌာသ (ပု) [ကေက+ကောဋ္ဌာသ] တစ်ခုတစ်ခုသော အဖို့အစု။ ကေသာဒီသု ကေကကောဋ္ဌာသေသု အရဟတ္တံ ပတ္တာနံ ဘိက္ခူနမ္ပိ ဘိက္ခုနီနမ္ပိ ဥပါသကာနမ္ပိ ပရိစ္ဆေဒေါ နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။

ကေကကောဋ္ဌာသနိဒ္ဓါရဏ (နာ) [ကေကကောဋ္ဌာသ+နိဒ္ဓါရဏ] တစ်ခုတစ်ခုသောအဖို့ အစုကို ထုတ်ဆောင်ခြင်း။ ကေကပဒုဒ္ဓါရဏ-ကြည့်။

ကေကကောဋ္ဌာသဝေဒနာ (ထီ) [ကေကကောဋ္ဌာသ+ဝေဒနာ] တစ်ခုတစ်ခုသောအဖို့ အစုဌ် ဖြစ်သော ဝေဒနာ။ ကေကကောဋ္ဌာသဝေဒနာ တံ တံ ကောဋ္ဌာသဝေဒနာယ ဝေ သန္ဓိကေ၊ ဣတရာ ဣတရာယ ဒုရေတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈။

ကေကကွရ (နာ) [ကေက+အကွရ] တစ်လုံး တစ်လုံးသော အကွရာ။ သတ္တ သတ္တ သဒ္ဒါ ကေတော ဟုတ္ဝာ ကေကကွရဘာဝံ ဂန္ဓာ။ ဝဇိရ။၁၅ရ။ ကခ်ီ၊ဋ္ဌ။၄၃။

ကေကခန္ဓ (ပု) [ကေက+ခန္ဓ] တစ်ခု တစ်ခုသော ခန္ဓာ။ ပဋ္ဌကွန္ဓေတိ သမ္ပဟတော ဝုတ္တော်ပိ ကေကကွန္ဓဝသေန အတ္ထဝဏ္ဏနာ ကလာပသမ္ပသနနိဒ္ဒေသေ ဝိသုံ ဝိသုံ အာဂတတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁ရ။

ကေကခန္ဓမူလက (တိ) [ကေကခန္ဓ+မူလက] တစ်ခုတစ်ခုသောခန္ဓာလျှင် မူလရှိသော။ ရူပ် ခန္ဓာ၊ ခန္ဓာ ဝေဒနာတိ အာဒိနာ နယေန ကေကခန္ဓမူလကာနိ စတ္တာရိ စတ္တာရိ စက္ကာနိ ဗန္ဓိတ္တာ ဂတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၃။

ကေကဂဏ္ဌ (ပု) [ကေက+ဂဏ္ဌ] တစ်ခု တစ်ခုသောတိုက်ခန်း။ ကေကဂဏ္ဌဿ ဒ္ဋိသု ပ-ဿေသု ကုဋ္ဌ နီဟရိတ္ထာ ကတံ ပရိစ္ဆိန္န-ဂဏ္ဌုပစာရံ နာမ။ သာရတ္ထ၊၃။၈။ (-ဝိမတိ၊ ၂။၆။)

ကေကဂါထာ (ထီ) [ကေကာ+ဂါထာ] တစ်ခု တစ်ခုသော ဂါထာ။ တံ ဗြဟ္မုမိ ဥပသင်္ကော်တိ တံ ဝေရူပ် ကေကဂါထာယ ဝုတ္တံ ဥပသင်္ကော်တိ ကထေမိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၆၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၈။)

ငေကဂါမ (ပု) [ငေက+ဂါမ] တစ်ခု တစ်ခုသော ရွာ။ မနုဿာ တဿ ဗလိ-ကမ္မတ္ထं ငေကဂါမတော ငေကံ ပုရိသံ အာဟရိသု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၁။၁၅၂။

ငေကဂါဝုတန္ဆရ (တိ) [ငေကဂါဝုတ+အန္ဆရ] တစ်ဂါဝုတ် တစ်ဂါဝုတ် အကြားရှိသော၊ တစ်ဂါဝုတ် တစ်ဂါဝုတ်ခြားသော။ တဿ ငေကဂါဝုတန္ဆရာနိ စတ္တာရိ ဒ္ဓါရာနိ အဟေသုံ။ သုတ္တနိ၊၁။၁။၁၉၃။

ငေကဂုမ္ဗ (ပု) [ငေက+ဂုမ္ဗ] တစ်ခု တစ်ခုသော အစုအပေါင်း။ ပဠိသတာ ကဿ-ကာ သဗ္ဗေ ... ဒသ ဒသ နဂ်လာ ငေ-ကဂုမ္ဗာ ဟုတ္တာ ဂစ္ဆန္တိ။ ဘံ၊၁။၁။၂၂၃။ သုတ္တနိ၊၁။၁၂၄။

ငေကဂ်ဒဿီ (တိ) [ငေကဂ်+ဒိသ+ကီ] တစ်ခုသော-အဂါ-အစိတ်အပိုင်း-ကို သိမြင်(ထိတွေ့)သော၊သူ။ ကေဂ်ဒဿီ-ကြည့်။

ငေကစက္ကပထ (ပု) [ငေက+စက္ကပထ] တစ်ခု တစ်ခု-တစ်ဖက် တစ်ဖက်-သော လှည်းဘီးလမ်း။ သစေ ဒ္ဝေပိ သကဋပထေ (သကဋမဂ္ဂသ္မိံ) ငေကစက္ကပထေန ဝါ ဥပ္ပထေန ဝါ သမဓုရံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊၁၊၃။၁ရ၁။ ကခ်ါ။၂၈ရ။ ငေကစက္ကပထေနာတိ ငေကဿ စက္ကဿ မဂ္ဂေန။ ကခ်ါ၊ မဟာဋီ၊၄။၃ဖ၆။

ငေကစက္ကဝါဠ (နာ) [ငေက+စက္ကဝါဠ] တစ်ခု တစ်ခုသော စကြဝဠာ။ တဒါ ပန သဗ္ဗာပိ တာ (ဒေဝတာ) ငေကစက္ကဝါဠေ ... ဟောမိသတ္တာသ သန္ဓိကံ ဂန္ဓာ။ အပ၊၁။ ၁။၅၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၁။၃၁ရ။ ဇာ၊၁။ ၁။၅ရ။

ငေကစက်ိမန (နာ) [ငေက+စက်ိမန] တစ်ခု တစ်ခုသော စကြီလမ်း။ ငေကကုဋိ-ကြည့်။

ငေကစတုက္က (ပု၊နာ) [ငေက+စတုက္က] တစ်ခုတစ်ခုသော-လေးခုအပေါင်း-စတုက္ကမ်း။ လေးခုတစ်စုံ တစ်စုံ။ ငေကစတုက္ကဝသေနာ(ပဋိသံ၊၁။ ၂ရ၀)တိ တေရသသု စတုက္ကေသု ငေကေန စတုက္ကဝသေန စတသော စတသော ဘူမိယော ဝေဒိ-တဗ္ဗော။ ပဋိသံ၊ဂ်။ ၁၉၃။ (-ပဋိသံ၊၁။ ၂။ ၁၁၁။ ပဋိသံ၊ဂ်။ ၂ရ၆။)

ငေကစိတ္တကွက (ပု) [ငေက+စိတ္တကွက] တစ်ခုတစ်ခုသော စိတ္တကွက။ ပုဗ္ဗေ ငေ-ကစိတ္တကွကေ တိကွတ္တိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ဝုတ္တံ ကမ္မသမုဋ္ဌာနဠ္ဆ သတ္တဝိဓံ။ အဘိ၊၁။ ၂။ ၁ဖ ၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉၃-၄။ (-မူလဋီ၊ ၂။ ၁၁၅။)

ငေကစိတ္တာနုပဿနာ (ထီ) [ငေကစိတ္ত+အနုပဿနာ] တစ်ခုတစ်ခုသော-စိတ်ကို အဖန်ဖန်ရှုခြင်း-စိတ္တာနုပဿနာ။ သရာဂါ-ဒိကေ သောဠသပ္ပဘေဒေ စိတ္တေ ဝိသုံ ဝိသုံ အနိစ္စာဒိတော ငေကစိတ္တာနုပ-ဿနာ။ မဟာနိ၊၁။ ၄၁။

ငေကစိတ္တာနုပဿီ (တိ) [ငေကစိတ္ত+အနုပဿီ] တစ်ခုတစ်ခုသောစိတ်ကို အ ဖန်ဖန်ရှုသော၊သူ။ သရာဂါဒိကေ သောဠ-သပ္ပဘေဒေ ဝိသုံ ဝိသုံ အနိစ္စာဒိတော ငေကစိတ္တာနုပဿီ။ ပဋိသံ၊၁။ ၁။ ၁ဖ၄။

ကေကဗ္ဗာနဟေတု (ပုဒ်နာ) [ကေကဗ္ဗာန + ဟေတု] တစ်ခုတစ်ခုသော စွာန်၏ အကြောင်းဖြစ်သော။ ဤတို အသုဘာနိ သုဘဂုဏော၊ ဒသသတလောစနေန ထုတကိတ္တိ။ ယာနိ အဝေါစ ဒသဗလော၊ ကေကဗ္ဗာနဟေတူနိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁ဂရ။

ကေကဗ္ဗာန (နာ) [ကေက+ဗ္ဗာန] တစ်ခုတစ်ခုသော အရပ်ဗ္ဗာန။ ဥပါသိကာ ကေကဗ္ဗာနတော ကေကမေဝ အာဂစ္ဆန္တီ ဒိသ္မာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁ဂ၅။

ကေကတိလုဒ္ဓါရ (ပု) [ကေကတိလ+ဥဒ္ဓါရ] တစ်လုံးတစ်လုံးသော နှမ်းစေ့ကို ထုတ်ခြင်း။ ကေသ္မိ ကောသလကေ တိလဝါဟေ ဝဿသတေ ဝဿသတေ ကေကတိလုဒ္ဓါရေ ကယိရမာနေ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၄၃။

ကေကတ္ထဒီပိကာ (ထီ) [ကေကတ္ထ+ဒီပိကာ] တစ်ခုတစ်ခုသော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပြသော။ ဝါစာယ ဝါစာယာတိ ကေကတ္ထဒီပိကာယ ဝါစာယ ဝါစာယ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၃၂။ ဝိမတိ၊၁။၁ရ၅။

ကေကဒဏ္ဍ (ပု) [ကေက+ဒဏ္ဍ] တစ်ခုတစ်ခုသော တုတ်ချောင်း။ ကေကဒဏ္ဍေန ဝါ ကေကလေဋ္ဌုနာ ဝါ မံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေဿန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၅၄ရ။

ကေကဒိဝသ (ပုဒ်နာ) [ကေက+ဒိဝသ] တစ်ခုတစ်ခုသော-နေ့-ရက်။ ဒုတိယဒိဝသေပိ နေသံ ဒါနံ ဒတ္တာ ပုန ယရပဋိပါဋိယာ ကေကဒိဝသံ ဒါနမဒံသု။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။ ၂၉ရ။ (-သံ၊ဌ၊၂။၉၈။)

ကေကဒီသာ (ထီ) [ကေကာ+ဒီသာ] တစ်ခုတစ်ခုသော အရပ်မျက်နှာ။ သစေ ပန မဇ္ဈေ ဌတ္တာ ကေကဒီသတော တိယောဇနံ ကရောန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၂ရ။ (-ဝိမတိ၊၂။ဖ၊)

ကေကမံသန (နာ) [ကေက+မံသန] တစ်ယောက် တစ်ယောက်-တစ်ယောက်ယောက်-ကို ဖျက်ဆီးခြင်း၊ တစ်ယောက်ယောက်၏-ပျက်စီး-သေခြင်း။ ကောဝေကေကမံသနေ(ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၂ရ)တိ မာတု ဝါ ဒါရကဿ ဝါ မရဏေ ကောဝ ပါဏာတိပါတော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၁၄၅။

ကေကဓမ္မ (ပု) [ကေက+ဓမ္မ] တစ်ခုတစ်ခုသော တရား။ ဤဒါနိ တမေဝတ္ထံ ကေကဓမ္မေ ပဋိလာဘဝသေန ယောဇေတွာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁ဝ၈။ (-ဝိ၊ဌ၊၂။၈၅။)

ကေကဓမ္မာနုပဿနာ (ထီ) [ကေကဓမ္မ+ အနုပဿနာ] တစ်ခုတစ်ခုသော-တရားကို အဖန်ဖန်ရှုခြင်း-ဓမ္မာနုပဿနာ။ သေသတေဘူမကဓမ္မေသု ဝိသုံ ဝိသုံ အနိစ္စာဒိတော ကေကဓမ္မာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာနသုတ္တန္တေ ဝုတ္တနယေန နိဝရဏာဒိဓမ္မာနုပဿနာတိ။ မဟာနိ၊ဌ။၄၁။

ကေကဓမ္မာနုပဿီ (တိ) [ကေကဓမ္မ + အနုပဿီ] တစ်ခုတစ်ခုသောတရားကို အဖန်ဖန် ရှုသော၊သူ။ သေသတေဘူမကဓမ္မေသု ... ဝိသုံ ဝိသုံ အနိစ္စာဒိတော ကေကဓမ္မာနုပဿီတိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁ဖ၄။

ငေကဓာတု (ထီ) [ငေကာ+ဓာတု] တစ်ခု တစ်ခုသော ဓာတ်။ ဝိတ္ထာရဝေသနာတီ ငေကဓာတုဝေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၇။

ငေကဓာတုပ္ပဒေသ (ပု) [ငေကဓာတု+ပဒေသ] တစ်ခုတစ်ခုသောဓာတ်တော် အစိတ်အပိုင်း။ ငေကဓာတုပ္ပဒေသတော တေဇောဒကနိက္ခမနာဒိဝသေန ယမကံ ယမကံ ဟုတ္တာ ပဝတ္တံ ပါဋိဟာရိယံ ယမကပါဋိဟာရိယံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၇၄-၅။

ငေကနဂရဝါသီ (တိ) [ငေကနဂရ+ဝသ+ကီ] တစ်ခုတစ်ခုသောမြို့၌ နေသော၊သူ။ ငေကနဂရဝါသိနော ဒွေ ဒွေ နာဠိယော လဘိသု။ ဒီ၊ဋ၊၂။၂၀၁။

ငေကနာမက (တိ) [ငေက+နာမ+က] တစ်ခုတစ်ခုသောအမည်ရှိသော၊ အမည်အသီးသီးရှိသော၊ အမည်မတူသော၊သူ။ ကေနာမက(၂) ကြည့်။

ငေကနိစ္စိတ (တိ) [ငေက+နိစိတ။ ဆန်းကြောင့် ဒွေဘော်ပြု။] တစ်ယောက် တစ်ယောက်စီ-တစ်ယောက်ချင်း တစ်ယောက်ချင်း-ရွေးကောက်ယူအပ်သော။ တီသမေ-ပုရိသနာဝုတ္တော၊ သဗ္ဗေဝေကေကနိစ္စိတာ။ ဇာ၊၂။၂၁၅။ သဗ္ဗေဝေကေကနိစ္စိတာတိ ဧ-တ္တကာ မယံ ပရေသံ ဟတ္ထတော အာဝုဓံ ဂဟေတ္တာ ပစ္စာမိတ္တာနံ သီသပါတနသမတ္ထာ ကေကံ ဝိစိနိတ္တာ ဂဟိတာ အနိဝတ္တိနော ယောဓာတိ ဒဿေတိ။ ဇာ၊ဋ၊၆။၂၉၉။

ငေကနေတ္တ (တိ) [ငေက+နေတ္တ] တစ်လုံး တစ်လုံးသော မျက်စိရှိသော၊ မျက်စိတစ်လုံးစီ ရှိသော၊သူ။ ကေနေတ္တ-ကြည့်။

ငေကပံသုမုဋ္ဌိ (ထီ၊ပု) [ငေက+ပံသုမုဋ္ဌိ] တစ်ခုတစ်ခုသော မြေဆုပ်၊ မြေ တစ်ဆုပ် တစ်ဆုပ်။ သာ ပန တာဝ မဟတီ သေနာ သစေ ငေကပံသုမုဋ္ဌိ ဝါ ငေကလေဏ္ဍု ဝါ ဂဟေတ္တာ နဂရာဘိမုခါ ခိပေယျ။ ဇာ၊ဋ၊၆။၂၅၁။

ငေကပစ္စယ (ပု) [ငေက+ပစ္စယ] တစ်ခု တစ်ခုသောပစ္စည်း။ ငေကပစ္စယေ ယထာ၊ ဘဝန္တိ ကေ့ကနုပညာသ။ မူလဋီ၊၃။၂၄၅။

ငေကပဏ္ဏ (တိ) [ငေက+ပဏ္ဏ] (ဝဲ,ယာ တစ်ဖက်တစ်ချက်၌) သစ်ရွက်-တစ်ခုတစ်ခု-တစ်ခုစီ-ရှိသော။ ကေပဏ္ဏ (တိ)(၂) ကြည့်။

ငေကပဒ (နာ) [ငေက+ပဒ] (၁) တစ်ခု တစ်ခုသော ပုဒ်။ (၂) တစ်ခုတစ်ခုသော တရားအစု။ **(၁)** ဧဝံ သုခါဒီနံ နဝန္နံ ပဒါနံ အတ္ထာယ ငေကပဒေ ဒသ ဒသ ကတ္တာ။ ဝိ၊ဋ၊၂။၁၁ ၂။ **(၂)** ငေကပဒုဒ္ဓါရ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ငေကပဒဂါဟီ (တိ) [ငေကပဒဂါဟ+ကီ] (စုက္ကိယဒ္ဒဟောအပ်ပြီးသော ပုဒ်နှင့်တူသော) တစ်ခုတစ်ခုသောပုဒ်ကို ယူခြင်းရှိသော။ (နိသျှဒ္ဒ ကေပဒဂါဟီ-ဟုရှိသည်။) ကေပဒိက (၂) ကြည့်။

ငေကပဒမူလိက (တိ) [ငေကပဒမူလ+ဣက] တစ်ခုတစ်ခုသောပုဒ်လျှင် မူလ ရှိသော။ အပိ စေတ္ထ ယံ သံဃသုဒ္ဒ၊ တံ

သံဃဟသု၊ ... တံ ဒုမ္မဂ္ဂံနံ ပဂ္ဂလာနံ နိဂ္ဂဟာယာတိ ဝေဠု ကေကပဒမ္ပလိကံ ဒသက္ခတ္တုံ ယောဇေနံ ကတ္တာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၉၁။ (–သာရတ္ထ၊ ၂။၃ရ။ ဝိမတိ၊၁။၁ဝ၆။)

ကေကပဒုဒ္ဓါရ (ပု) [ကေကပဒ+ဥဒ္ဓါရ] တစ်ခုတစ်ခုသော–တရားအစုကို–တရားအစု၏အစွမ်းဖြင့်–အသီး အသီးထုတ်ခြင်း။ ကေကပဒုဒ္ဓါရေနာ(ဝိ၊ဌ၊၁။ဂရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၉၆)တိ ... ကေကကောဋ္ဌာသနိဒ္ဓါရ-ကေန။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၂၉-၃ဝ။ (–ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၉၉။) ကေကပဒုဒ္ဓါ-ရေနာတိ ကေကဓမ္မကောဋ္ဌာသဝသေန ပစ္စုဒ္ဓါရဝသေန။ ပဋိသံ၊ဂံ။၁၅၉။

ကေကပဒုဒ္ဓါရက (နာ) [ကေကပဒ + ဥဒ္ဓါရက] တစ်ခုတစ်ခုသော ပုဒ်ကို ထုတ်ခြင်း။ ဘဂဝါ အတ္တနော ဒေသနာဝိလာ-သပတ္တိယာ ကေကပဒုဒ္ဓါရကေန တယော အတ္ထဝသေ ဒဿေတိ။ ကခ၀ိ၊ဋီ။၃ရ။

ကေကပဿ (ပု၊နာ) [ကေက+ပဿ] (၁) တစ်ခုတစ်ခုသော–နံပါး–နံဘေး။ နံပါး-နံဘေး–တဖက်တစ်ချက်။ (၂) တစ်ခု တစ်ခုသော ကမ်းပါး။ (၁) ဘိက္ခုနိသ်ယောပိ ရာဇပရိသာပိ ဥပါသကပရိသာပိ ဥပါ-သိကာပရိသာပိ ကေကပဿေ အဋ္ဌသု။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။ဖ၈။ ဝိမာန၊ဌ။ဖ၉။ (၂) တသ္မာ သဂါမကတီရပဿေန ॥ပ॥ အဒ္ဓယောဇန-ဂဏနာယာတိ ကေကပဿေနေ၀ ဂမနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၃။၅၁။

ကေကပါဒရက္ခက (တိ) [ကေကပါဒ+ရက္ခ က] တစ်ခုတစ်ခုသောခြေကို စောင့်သော၊ သူ။ ဒ္ဓါဒသပုရိသော ဟတ္ထိတိ စတ္တာရော အာရောဟကာ, ကေကပါဒရက္ခကာ ဒ္ဝေ ဒ္ဝေတိ ဇ၀ံ ဒ္ဓါဒသပုရိသော ဟောတိ။ ဝိ၊ ဌ၊၃။၁ ၂၅။

ကေကပါဒုဒ္ဓ(ဒ္ဓါ)ရက (နာ) [ကေကပါဒ+ ဥဒ္ဓ(ဒ္ဓါ)ရက] တစ်ခုတစ်ခုသော ခြေကို ကြွခြင်း။ တသ္မေ၀ံ အဘိက္ကမတော ကေ-ကပါဒုဒ္ဓရကေ ပထ၀ီဓာတု အာပေါဓာတူတိ ဒ္ဝေဓာတုယော သြမတ္တာ ဟောန္တိ မန္ဒာ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁ရ ၂။ မ၊ဌ၊၁။ ၂ဖ၅။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၃၃၉။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၄ရ။) တသ္မေ၀ံ အဘိက္ကမ-တော ကေကပါဒုဒ္ဓါရကေ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။ ၄၉။

ကေကပိက္ခ (ပု) [ကေက+ပိက္ခ] တစ်ခုတစ်ခုသော–ဆွမ်းခဲ–ဆွမ်းလုတ်။ အာ-လောပသခ်ေပနာတိ ကေကပိက္ခ-ဝသေန။ သာရတ္ထ၊၃။၄ဝရ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၅၀။

ကေကပုစ္ဆာ (ထီ) [ကေကာ+ပုစ္ဆာ] တစ်ခုတစ်ခုသော ပုစ္ဆာ။ ကေကပုစ္ဆာယ သန္ဓိဌာနသ်သယ၀သေန ဒ္ဝေ ဒ္ဝေ အတ္ထေ ကတ္တာ။ အဘိ၊ဌ၊၃။ ၂၉၄။

ကေကပုရိသ (ပု) [ကေက+ပုရိသ] တစ်ယောက်တစ်ယောက်သော ယောက်ျား။ ဒေ၀သိက် တေ ကေကပုရိသေန သဒ္ဓိ စာဋိဘတ္တံ ပေသေဿာမိ။ အံ၊ဌ၊၁။ ၂၉၉။

ကေကဖလ (နာ) [ကေက+ဖလ] တစ်ပါး တစ်ပါးသော ဖိုလ်။ ဖလသစ္ဆိကိရိယာယပိ

ငေကဖလဝသေန ပါရာဇိက် ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၈၅။ (–ဝဇိရ။ဘရ၂။)

ငေကဗီဇ (နာ) [ငေက+ဗီဇ] တစ်ခုတစ်ခုသော မျိုးစေ့။ ငေကဗီဇတော သလာ–ကသတမ္မိ သလာကသဟဿမ္မိ နိဂစ္ဆတိ။ အံ၊ဌ၊ဘ။ဘ၉၂။ ထေရ၊ဌ၊ဘ။ဘရဘ။ အပ၊ဌ၊၂။၂၄ရ။

ငေကဗီသကဋ (ပု) [ငေက+ဗီဇသကဋ] တစ်ခုတစ်ခုသော မျိုးစေ့လှည်း။ မျိုးစေ့လှည်းတစ်စီးတစ်စီး။ ငေကဂုမ္မေ ငေ–ကဗီဇသကဋံ ငေကော ကသတိ။ သံ၊ဌ၊ဘ။၂၂ဘ။

ငေကဗောဇ္ဈင် (ပု) [ငေက+ဗောဇ္ဈင်] တစ်ခုတစ်ခုသော ဗောဇ္ဈင်တရား။ ဝိသ–ဇ္ဇေန ငေကဗောဇ္ဈင်ဝသေန စတ္တာရိ စတ္တာရိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။ဘ၀ဘ။

ငေကဘဏ္ဍဋ (ပု) [ငေကဘဏ္ဍ+အဋ] တစ်ခုတစ်ခုသောဘဏ္ဍာ၏ တန်ဖိုး။ ငေ–ကဘဏ္ဍဋဝသေန ထုလ္လစ္စယာဒိမေဝ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊ဘ။ဘ၉၈။

ငေကဘာဂ (ပု) [ငေက+ဘာဂ] တစ်ခုတစ်ခုသောအဖို့အစု။ ငေကဘာဂ၀–သေန နိယျာနံ ဒဿိတံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။ဘဘဘ။

ငေကဘိက္ခုသဟဿပရိ၀ါရ (တိ) [ငေကဘိက္ခုသဟဿ+ပရိ၀ါရ] ရဟန်းတစ်ထောင် ရဟန်းတစ်ထောင် အခြံအရံရှိသော။ ရာဇာ တဒဟေ၀ စတ္တာရော ဓမ္မ–ကထိကေ ငေကဘိက္ခုသဟဿပရိ–၀ါရေ ... ပေသေသိ။ ဝိ၊ဌ၊ဘ။၄၂။ (သာရတ္ထ၊ဘ။ဘ၄၀–၌ "ငေကံ ဘိက္ခုသဟဿပရိ–၀ါရံ" ဟု ရှိသည်။)

ငေကဘူတ (ပုဒ်နာ) [ငေက+ဘူတ] (၁) တစ်ခုတစ်ခုသောမဟာဘုတ်။ (တိ)(၂) တစ်ခုတစ်ခုစီ ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ **(၁)** ငေက–ဘူတသ ဘူတတ္တယနိဿိတတ္တာ။ အနုဋ္ဌ၊ဘ။၄၀။ **(တိ)(၂)** အရှုပါနံ ပန နိမ္ဗတ္တိအာဒိ–ဘူတာနိ ရူပကလာပဇာတိအာဒိနိ ဝိယ ... ငေကဘူတာနိ ဝေဒိယနသညာနန–ဝိဇာနနေဟိ ကေန္ဒပရမတ္ထကိစ္စေဟိ အဂ–ယှမာနာနိ... ဂယှန္တိ။ မူလဋီ၊ဘ။၉။ (–အနုဋ္ဌ၊ဘ။ဘဘ။)

ငေကမဂ္ဂ (ပု) [ငေက+မဂ္ဂ] တစ်ခုတစ်ခုသော မဂ်တရား။ "ငေကမဂ္ဂေါ သော–ဋ္ဌသက္ခကိကော"တိ ဝဒန္တိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။ ဘ၁ဘ။ (–အဘိ၊ဌ၊၂။ဘ၀ဘ။)

ငေကမနုဿ (ပု) [ငေက+မနုဿ] တစ်ယောက်တစ်ယောက်သော လူ။ ငေက–မနုဿေန သဒ္ဓိံ စာဋိဘတ္တံ ပေသေသိ။ အံ၊ဌ၊ဘ။၂၉၉။

ငေကမာသက (ပု) [ငေက+မာသက] တစ်ခုတစ်ခုသော ပဲ။ ပဌမသု အာပဏက–ဖလေသု ငေကမာသကံ ဒုဋ္ဌပိတံ ဒိသ္မာ။ ဝိ၊ဌ၊ဘ။ဘ၂၂။

ငေကမုခ (တိ) [ငေက+မုခ] တစ်ပါးတစ်ပါး(သော မဂ္ဂင်)လျှင် အဦးရှိသော။ ငေ–ကမုခါယာ(မူလဋီ၊၂။ဘရ၅)တိ သမ္မာဒိဋ္ဌိ–အာဒိမုခါယ။ အနုဋ္ဌ၊၂။ဘရ၄။

ကေကမုဋ္ဌိပဟာရ (ပု) [ကေက+မုဋ္ဌိပ ဟာရ] တစ်ခုတစ်ခုသော လက်ဖြင့်-ပုတ် ခတ်-ထိုး-ခြင်း၊ တစ်ယောက်တစ်ချက်-လက်ဖြင့်ပုတ်ခတ်-လက်သီးထိုး-ခြင်း။ ကေကမုဋ္ဌိပဟာရံ ဒတ္တာ သဘာယ နီဟ-ရီသု။ အပ၊ဌ၊၁။၁၃၂-၃။

ကေကမူလ (တိ) [ကေက + မူလ] တစ်ခု တစ်ခုလျှင် မူလရှိသော။ တိက္ခဲ ဝီသတိ-ကာနံ ကေကမူလာ ဝါရာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝဇိရ။၁၈ရ။

ကေကမူလက (တိ) [ကေက+မူလ+က] တစ်ခုတစ်ခုလျှင် မူလရှိသော။ စတူသု ဣရိယာပထေသု ကေကမူလကာ သ-ဗ္ဗုပကေ့ စတ္တာရော, နိမ္မိတပကေ့ စတ္တာ-ရောတိ သဗ္ဗေ အဋ္ဌ ဝါရာ ဝိတ္ထာရေတ္တာ ဝတ္တဗ္ဗာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၃ရ။

ကေကယောဇန (နာ) [ကေက+ယောဇန] တစ်ခုတစ်ခုသော ယူဇနာ၊ တစ်ယူဇနာ တစ်ယူဇနာ။ ကေကယောဇနေ ဝိဟာရေ ကာရေတ္တာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၉၉။

ကေကရာဇာနီ (ထီ) [ကေကာ+ရာဇာနီ] တစ်ခုတစ်ခုသော မင်းနေပြည်။ သော ကေကရာဇာနီတော နာနုပ္ပကာရံ ခဇ္ဇ-ဘောဇနံ အာဟရာပေတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၃၅။

ကေကလေဋ္ဌ (ပု) [ကေက+လေဋ္ဌ] တစ်ခု တစ်ခုသော-ခဲ-ကျောက်ခဲ-မြေစိုင်ခဲ။ ကေ ကဒဏ္ဍ၊ ကေကပံသုမုဋ္ဌိ-ကြည့်။

ကေကလေဋ္ဌက (ပု) [(ကေကလေဋ္ဌ+ က=) ကေကလေဋ္ဌက+ပဟာရ] တစ်ခု တစ်ခုသော ခဲဖြင့်-ပုတ်ခတ်-ပစ်ပေါက်-ခြင်း၊ တစ်ယောက်တစ်ချက်စီ-ခဲဖြင့်ပုတ် ခတ်-ခဲကိုပစ်-ခြင်း။ (တစ်ယောက်တစ်ချက် စီသော အုတ်ကျောက်ပစ်ခြင်း။ သျှ။) သဗ္ဗေ ကေကလေဋ္ဌကမဒံသု။ ဇာ၊ ၂။ ၂၅၆။ ဧ-ကေကလေဋ္ဌကမဒံသူတိ ဘိက္ခဝေ ယတ္တ-ကာ တသ္မိ ယညာဝါဌေ သမာဂတာ၊ သဗ္ဗေ ... ခဏ္ဍဟာလဿ ကေကလေဋ္ဌ-ပဟာရံ အဒံသု။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၁ဝ၂။

ကေကလေဋ္ဌပဟာရ (ပု) [ကေကလေဋ္ဌ +ပဟာရ] တစ်ခုတစ်ခုသောခဲဖြင့်-ပုတ် ခတ်-ပစ်ပေါက်-ခြင်း၊ တစ်ယောက် တစ် ချက်စီ-ခဲဖြင့်ပုတ်ခတ်-ခဲကိုပစ်-ခြင်း။ အ ထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေကလောမ (ပု၊နာ) [ကေက+လောမ] (၁) တစ်ခုတစ်ခုသော-အမွေး-မွေးညှင်း။ (တိ)(၂) (တစ်ခုတစ်ခုသော မွေးညှင်းတွင်း ၌) တစ်ခုတစ်ခုသော-အမွေး-မွေးညှင်း-ရှိသော၊သူ(ဘုရား)။ **(၁)** ကေကလော-မတော အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ပဝတ္တတိ။ ပဋိသं။ ၁၂၀။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။၁၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။၁၃၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။၄ရ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၃၆။ **(တိ)(၂)** ကေကလောမော စ ဟောတိ။ ဒီ၊ဘု။၁၃ရ။

ကေကလောမတာလက္ခဏ (နာ) [ကေက လောမတာ+လက္ခဏ] (တစ်ခုတစ်ခုသော မွေးညှင်းတွင်းဌ) တစ်ခုတစ်ခုသော မွေးညှင်း ရှိသူ၏အဖြစ်ဟူသောလက္ခဏာ။ အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ကေကလောမလက္ခက (နာ) [ကေက လောမတာ+လက္ခက] (တစ်ခုတစ်ခုသော မွေးညှင်းတွင်း၌) တစ်ခုတစ်ခုသော မွေးညှင်းရှိသူ၏ အမြစ်ဟူသော လက္ခဏာ။ ကေကလောမလက္ခက(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀)နှင့် ကေကသို့ လောမကူပေ ကေက-လောမတာလက္ခဏ်။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၂။

ကေကလောမူပစိတအဂ်ဝန္ဓ (တိ) [ကေကလောမူပစိတအဂ်+ဝန္ဓ] (တစ်ခုတစ်ခုသော မွေးညှင်းတွင်း၌) တစ်ခုတစ်ခုသော မွေးညှင်း-တို့ဖြင့်စီအပ်သော-စီရရိပေါက်သော-ကိုယ်အင်္ဂါရှိသော၊သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ နာ လောမကူပေသူ ဒုဝေ အဇာယိသုံ၊ ကေကလောမူပစိတဂ်ဝါ အဟု။ ဒီ၊၃။ ၁၃၉။ ကေကလောမူပစိတဂ်ဝါတိ ကေ-ကေဟိ လောမေဟိ ဥပစိတသရီရော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။

ကေကဝဂ္ဂ (ပု) [ကေက+ဝဂ္ဂ] တစ်ခုတစ်ခုသော-ဝဂ်-အပေါင်းအစု။ သဟသော ဝါတိ ကေကဝဂ္ဂဝသေန သဟသဲ့ သဟသဲ့ ဟုတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၇၉။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။၁၃၈။)

ကေကဝဏ္ဏကာလ (ပု) [ကေကဝဏ္ဏ+ကာလ] (အမြှီ အမည်:, အတို အရှည် စ သည်တို့တွင်) တစ်ခုတစ်ခုသော အဆင်းသဏ္ဌာန်ရှိသောကာလ။ ဂုန္ဒန်အာဒီသု သေတကာဠာဒိဝဏ္ဏေသု ကေကဝဏ္ဏကာ-လော၀ ဂဟေတဗ္ဗော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈။ ဧ-ကေကဝဏ္ဏကာလော၀ ဂဟေတဗ္ဗောတိ ဧ-တေန မဟီသာဒီနံ ရဿဒီဃပိဂ်လာဒီသု ဧကေကာနေ၀ ဂဟေတ္တာ ဒဿေတိ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၁၅၃။

ကေကဝဿ (နာ) [ကေက+ဝဿ] တစ်ခုတစ်ခုသော နှစ်။ သတံ ကောဋ္ဌာသေ ကတ္တာ ဧကေကဝဿေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၅။

ကေကဝိဇ္ဇာ (ထီ) [ကေကာ+ဝိဇ္ဇာ] တစ်ပါး-တစ်ပါးသော ဝိဇ္ဇာဉာဏ်။ ဣမိဿာ ဝိဇ္ဇ-ယာတိ ဒိဗ္ဗစက္ခုဝိဇ္ဇာယာတိအာဒိနာ ကေ-ကဝိဇ္ဇံ သန္ဓာယ ဝဒန္တိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၄၄။

ကေကဝိဓ (တိ) [ကေက+ဝိဓ] တစ်ခုတစ်ခုသော အဘို့အစု ရှိသော။ ဣတ္ထမ္ဘူ တေ မနောတိ သောမနဿိတာဒိတော ကေ-ကဝိဓေပိ စိတ္တေ နာနပ္ပကာရပရိဒီပနံ။ ပဋိ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။

ကေကဝိသယ (တိ) [ကေက+ဝိသယ] တစ်ခုတစ်ခုလျှင် အရာရှိသော။ ကထံ ပန ပုရိမ၀ါဒီဒ္ဒယဿ ပစ္စေကံ အန္တာနန္တိက-ဘာ၀ေါ ယုတ္တော သိယာ? ကေကဝိသ-ယတ္တာ တေသံ ၀ါဒဿ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄၂၈-၉။ ဥဘယ၀ိသယ(သာရတ္ထ၊၁။၁၄၈) လည်းကြည့်။

ကေကဝိဟာရ (ပု) [ကေက+ဝိဟာရ] တစ်ခုတစ်ခုသော ကျောင်း။ ကေကံ ဓမ္မကွန္ဒံ ကေကဝိဟာရေန ပူဇေဿာမိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၇။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၅။

ကေကဝေဒနာနုပဿနာ (ထီ) [ကေက

ဝေဒနာ+အနုပဿနာ] တစ်ခုတစ်ခုသော ဝေဒနာကို အဖန်ဖန်ရှုခြင်း။ သုခါဒီသု အနေကပွဘေဒါသု ဝေဒနာသု ဝိသုံ ဝိသုံ အနိစ္စာဒိတော ကေကဝေဒနာနုပဿနာ။ မဟာနိ၊ဌ။၄၁။

ကေကဝေဒနာနုပဿီ (တိ) [ကေကဝေဒနာ+အနုပဿီ] တစ်ခုတစ်ခုသော ဝေဒနာကို အဖန်ဖန်ရှုလေ့ရှိသော၊သူ။ သုခါဒီသု အနေကပွဘေဒါသု ဝေဒနာသု ဝိသုံ ဝိသုံ အနိစ္စာဒိတော ကေကဝေဒနာနုပဿီ။ ပဋိသံ၊ဌ။၁၆၄။

ကေကသခ်ိရမူလက (တိ) [ကေကသခ်ိရ+မူလ+က] တစ်ခုတစ်ခုသော သခ်ိရလျှင်-မူလ-မူ-ရှိသော။ ကာယသခ်ိရော ဝစီ-သခ်ိရော။ ဝစီသခ်ိရော ကာယသခ်ိရော-တိ ကေကသခ်ိရမူလကာနိ ဒွေ ဒွေ ကတ္တာ ဆ ယမကာနိ ယုဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ဌ၊၃။ ၃၁၄။

ကေကသခ်ေပ (ပု) [ကေက+သခ်ေပ] တစ်ခုတစ်ခုသော-အလွှာ-အဖုံ,အစု။ တေ ကေကသခ်ေပေ ပဠု ပဠု ကတ္တာ ဝိသတိ အာကာရာ တေသာတိ ဝိသတာကာရော။ မ၊ဋီ၊၁။၁၁ ၂။ သခ်ေပ (မ၊ဋီ၊၁။၁၁ ၂) လည်း ကြည့်။

ကေကသစ္စာရမ္မက (တိ) [ကေကသစ္စ+အာရမ္မက] တစ်ခုတစ်ခုသော သစ္စာတရား လျှင် အာရုံရှိသော။ ကေကသစ္စာရမ္မက-ဝသေနာပိ သစ္စညာဏ် ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၃။

ကေကသတသဟဿ (နာ) [ကေက+သတ သဟဿ] တစ်ခုတစ်ခု-လျှင်-၌-တစ်သိန်း။ ယထေဝ ဟိ သတံ ကညာသဟ-ဿာနိ၊ သတံ သဟဿာနိ ဟတ္ထိ, သတံ သဟဿာနိ အဿာ, သတံ သဟဿာနိ ရထာတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ ဣတိ ကေကသတသဟဿမေဝ ဒီပိတံ။ သံ၊ ဌ၊၁။ ၂၈၇။

ကေကသဒ္ဒ (ပု) [ကေက+သဒ္ဒ] တစ်ခုတစ်ခုသောအသံ။ ကေကသဒ္ဒါ ဝါ ကေတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၄၈။

ကေကသဟဿပရိစ္ဆိန္န (တိ) [ကေကသဟဿ+ပရိစ္ဆိန္န] တစ်ထောင်တစ်ထောင်ဖြင့်-ပိုင်း-ဖြတ်-ခြား-အပ်သော၊ တစ်ထောင် တစ်ထောင်သော-အပိုင်းအခြား-အရေအတွက်-ရှိသော။ ကေကံ ဘိက္ခု-သဟဿပရိဝါရန္တိ ကေကသ ကေက-သဟဿပရိစ္ဆန္နံ ဘိက္ခုပရိဝါရဠ္ဆ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၄၀။

ကေကသိက္ခာပဒ (နာ) [ကေက+သိက္ခာပဒ] တစ်ခုတစ်ခုသော သိက္ခာပုဒ်။ ဘေသဇ္ဇ-ပဏီတဘောဇနသိက္ခာပဒါနိ ကေကသိ-က္ခာပဒဝသေန ပညတ္တာနိပိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၃၁၀။

ကေကသိပ္ပဇာနနက (တိ) [ကေကသိပ္ပ+ဇာနနက] တစ်ခုတစ်ခုသောအတတ်ကို တတ်သိသော၊သူ။ ကေကသိပ္ပဇာနနကေ ပက္ကောသထ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၈၀။

ကေကသီမာ (ထီ) [ကေကာ+သီမာ] တစ်ခု

တစ်ခုသော သိမ်။ ဥတ္တိအနုဿာဝနာနံ ဧ-
ကေကသီမာယံ ပဝတ္တတ္တာ။ ဝဇီရ။၄၅၉။

ငေကဟေတုဖလဒီပန (ထီ၊နာ) [ငေက ဟေတုဖလ+ဒီပန] တစ်ခုတစ်ခုသော အ ကြောင်း, တစ်ခုတစ်ခုသော အကျိုးကို ပြ ခြင်း။ ငေကဟေတုဖလဒီပန(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၁၇၄)နှင့် "အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ"တို့ ဧကဟေတုဒီပနံ, "သင်္ခါရ-ပစ္စယာ ဝိညာဏ"နှင့် ဧကဖလဒီပနန္တိ ဧဝံ တတ္ထ တတ္ထ ဧကေကဟေတုဖလဒီပနံ ကတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၉၀။ (-သာရတ္ထ၊၃။၁၃၄။)

ငေကာယတနမူလက (တိ) [ငေကာ ယတန+မူလ+က] တစ်ခု တစ်ခုသော အာယတနလျှင် မူလရှိသော။ အနုလော-မဝါရေ ဧကေကာယတနမူလကာနိ ကော-ဒသ ကောဒသ ကတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၆။

ငေကာရမ္ဘက (နာ) [ဧကေက+အာရမ္ဘက] (၁) တစ်ခုတစ်ခုသော အာရုံ။ (တိ)(၂) တစ်ခုတစ်ခုသော အာရုံရှိသော။ **(၁)** နာ ပဋ္ဌဝရုကဇာတကဝသေန ဧကေကာ-ရမ္ဘကေ ဝရုကသော နာမိပေါတတ္တာ။ အဘိ၊ ဋီ၊၁။ရ၁။ **(တိ)(၂)** ဧကေကာရမ္ဘကံ ဧဝနံ ဒွိသု ဒွိသု ဒ္ဝါရေသု ဥပဓေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၆။

ငေကာရမ္ဘကဝရုက (တိ) [ဧကေကာရမ္ဘက +ဝရုက] တစ်ခုတစ်ခုသောအာရုံကို-အလေး အမြတ်ပြုခြင်းရှိ-အလေးအမြတ် အာရုံပြု-သော။ ဧကေကာရမ္ဘကပုဂ္ဂလာနံ ဟိ ပဋ္ဌနှုပုဂ္ဂလာနံ တတ္ထ အာဂတာ။ အဘိ၊ဋီ၊၁။ရ၁။

ငေကိန္ဒြိယမူလက (တိ) [ဧကေကိန္ဒြိယ+ မူလ+က] တစ်ခုတစ်ခုသောဣန္ဒြေလျှင် မူလရှိသော။ ဧကေကိန္ဒြိယမူလကေဟိ ပဋ္ဌဟိ စတုက္ကေဟိ ... ဒသေတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၄ရ။

ငေကုတ္တရမူလ (နာ) [ဧကေကုတ္တရ+မူလ] (၁) တစ်ခုတစ်ခု ပိုလွန်သော မူလ။ (တိ) (၂) တစ်ခုတစ်ခုပိုလွန်သော မူလရှိသော။ **(၁)** အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(တိ) (၂)** ပုန သတ္တာနုပဿနာမူလကာ ဧကေ-ကုတ္တရမူလကာ စ တိသော ပညာ ပုစ္ဆံ အကတ္တာဝ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄ရ။ အဋ္ဌ-မူလိကနဝမူလိကဝသေန ဧကေကုတ္တရ-မူလိကာ စာတိ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဂ၊။၃၅ရ။

ဧကေကုတ္တရမူလိက (နာ) [ဧကေကုတ္တရမူလ +ဣက] တစ်ခုတစ်ခုပိုလွန်သော မူလရှိ သော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဧကေဝါဒ (ပု) [ဧကေ+ဝါဒ။ အနုကရဏ ဧ နာမ်ပုဒ်။] ဧကေဆရာတို့၏ အယူ။ သန္ဓ-ရုတ္တရပရမာဘာဝေနာတိ ဧကေ။ အယံ ဧကေဝါဒေါ ယုတ္တော။ ဝဇီရ။၂၄၂။

ကောကောယ (ဗျ) [ရုဋ္ဌိ] တစ်ယောက် ချင်း ချင်း။ ကောကောယာတိ ဣဒံ အဗျယ-သဒ္ဒသဒိသံ ရုဋ္ဌိပဒန္တိ ဂဟေတဗ္ဗံ၊ အည-မညန္တိ သဒ္ဒဿ ဝိယ စ ကေပဒတ္တာ-ပဂမနဋ္ဌဿ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ နီတိ၊ပဒ။၃၅၀။

(အာယသ္မာ ဥဒါယီ ... တသ္မာ ကုမာ-ရိကာယ သဒ္ဓိံ ဧကော ကောယ ရဟော

ပဋ္ဌိစ္ဆန္နေ အာသနေ အလံကမ္မနိယေ နိသဇ္ဇံ ကပ္ပေသိ။ ဝိ၊၁။၂၈၅။ ကောကောယာတိ ကောကော ဘိက္ခု မာတုဂါမသခ်ိတာယ ကောယ ဣတ္ထိယာ သဒ္ဒီ။ ကခ်ိ၊ဋီ၊သစ်။၁၅၀။ ဤအဖွင့်တို့အလို "ကောကောယ" ကား တစ်ပုဒ်တည်းမဟုတ်၊ နှစ်ပုဒ်ဖြစ်သည်။)

ကောကာသ (ပု) [ကော+သြကာသ] တစ်ခု သော နေရာ။ ယဒိ ဗုဒ္ဓသ သောဝေထ၊ ကောကာသံ ဒဒါထ မေ။ အဟမ္ပိ သော-ဝယိဿာမိ။ အပ၊၂။၃၀၉။ အပ၊ဋီ၊၁။၁၆။

ကောယ (ပု) [ကော+သြယ] တစ်ခဲနက်သော ရေအယဉ်။ ဥဒကေန ထလံ နိန္နဠ အဘိ-သန္ဒန္တော ပူရေတိ ကောယံ ကရောတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၈။

ကောယပုဏ္ဏ (တိ) [ကောယ+ပုဏ္ဏ] တစ်ခဲနက်သော ရေအယဉ်ဖြင့်ပြည့်သော။ အဟံ ဟိ ဝေလာမကာလေ သကလဇမ္ဗုဒီပံ ဥန္ဒ-ဂ်လံ ကတ္တာ သတ္တ ရတနာနိ ဒဒမာနော ပဆ္ဆ မဟာနဒိယော ကောယပုဏ္ဏံ ကတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။

ကောဒက (တိ) [ကော+ဥဒက] တစ်ခဲနက်-တစ်ပြင်တည်း-တစ်စပ်တည်း-သောရေရှိ သော၊ ရေတစ်ကြမ်းတည်းရှိသော။ တတော ပဌာယ သကလအရည် ကောဒကံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။) အောက်ပုဒ် လည်းကြည့်။

ကောဒကီဘူတ (တိ) [ကောဒက+ဘူတ။ ဤ-လာ။ နိတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၃၅၄။] တစ်ခဲနက်-တစ်ပြင်တည်း-တစ်စပ်တည်း-သော ရေ ရှိသော။ (ရေတစ်ကြမ်းတည်းဖြစ်သော။ နိတိ၊သုတ္တ။သ္ပ။) ကောဒကီဘူတံ ခေါ ပန ဝါသေဋ္ဌ တေန သမယေန ဟောတိ အန္ဓကာရော။ ဒီ၊၃။ရ၀။ ကောဒကီဘူတန္တိ သဗ္ဗံ စက္ကဝါဠံ ကောဒကမေဝ ဘူတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ ယော သကလစက္ကဝါဠဂဗ္ဘံ ကောဒကီဘူတံ အတ္တနော ဗာဟုဗလေန ဥတ္တရိတ္တာ ပါရံ ဂန္တ္ဝါ သမတ္ထော ဟောတိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၁ဖ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဂ။ ဥဒကသင်္ဂဟ-လည်း ကြည့်။

ကောဒဋ္ဌ (ပု) [ကောဒိ+အတ္ထ] တည်ကြည် ခြင်းအနက်သဘော။ ကေတ္တေ ကော-ဒဋ္ဌော အဘိညေယ္ယော။ ပဋိသံ။၁ဂ။ သ-မာဓိဿ ကောဒဋ္ဌော။ ဒုတိယဇ္ဈာနသို့ ဟိ သမာဓိ ကော ဥဒေတိတိ ကောဒီတိ ဝုစ္စတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။

ကောဒီ (ပု) [ကော+ဥ+ဣ+ကိ(ကို)။ ကော+ဥဒိ] (၁) မြတ်သည်ဖြစ်၍-အဖော်မရှိတစ်ပါ-တည်း ဖြစ်၍-ဖြစ်သော၊ မြတ်သည်ဖြစ်၍ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ထစေ, ကြွစေ, ထောင်စေ, ဖြစ်စေတတ်သောတရား၊ (ပါရာ၊ဂ်၊သစ်၊၂။၁ဂ၈။) (က) သမာဓိ။ (ခ) ဝီရိယ။ (ဂ) စျာန်။ (၂) တစ်ယောက်ထီးတည်း ဖြစ်သော၊သူ။ (၃) တည်ကြည်သော စိတ်ရှိသူ။

(၁)(က) ကောဒိနိပက- ကြည့်။ **(ခ)** ကောဒိဘာဝ (၄) ကြည့်။ **(ဂ)** ကော-

ဒိဘာဝ (၂) ကြည့်။ (၂) ကောဒိဘာ-ဝါဓိဂတ (၃) ကြည့်။ (၃) ကံ သော သိက္ခံ သမာဒါယ၊ ကောဒိ နိပကော သတော။ သုတ္တနိ။၄၂၆။ ကောဒိ နိပ-ကောတိ ကေဂ္ဂစိတ္တော ပဏ္ဍိတော။ သုတ္တနိ၊ ၆။၂။၂၈။

ကောဒိနာမက (တိ) [ကောဒိ+နာမက] ကောဒိအမည်ရှိသော။ နနု စာယံ သဒ္ဒါ ပဌမဇ္ဇာနေပိ အတ္ထိ၊ အယဉ္စ ကောဒိ-နာမကော သမာဓိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၁၈။ အဘိ၊ ဌ၊၁။၂၁၄။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁ရ၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၂။

ကောဒိနိပက (တိ) [ကောဒိ+နိပက] တည်ကြည်သောစိတ်ရှိ ပညာရှိသော၊သူ။ စျာနာနိ ဥပသမ္ပဇ္ဇ၊ ကောဒိနိပကာ သတာ။ သံ၊ ၁။၅၀။ ကောဒိနိပကာတိ ကေဂ္ဂစိတ္တာ စေဝ ပညာနေပကေန စ သမန္နာဂတာ၊ ... ယေ စျာနာနိ လဘိတ္တာ ကောဒိ နိပကာ သတာ ဝိဟရန္တိ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၀၁-၂။ ပဋိပက္ခဒူရီဘာဝေန သေဒ္ဓေန စ ကော ဥဒေတိတိ ကောဒိ၊ ကေဂ္ဂတာ။ တသ္မိ ယောဂတော ကေဂ္ဂစိတ္တာ ဣဓ ကောဒိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၅၀။

ကောဒိဘာဝ (တိ) [ကောဒိ+ဘာဝ] (၁) သမာဓိကို ပွားစေတတ်သော။ (၂) တစ်ခု တည်းသောအာရုံ၌ တည်ကြည်သော စျာန်စိတ်၏အဖြစ်၊ သမာဓိ။

(၁) စေတသော ကောဒိဘာဝံ ... ဒုတိယံ စျာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟာသိ (ဝိဟရတိ)။ ဝိ၊၁။၅။ ဒီ၊၁။ရ၀။ ဒီ၊၃။၂၂၀။ သံ၊၁။၄၁၂။ အံ၊၃။၂၁၀။ ကော ဥဒေတိတိ ကောဒိ။ ...အဂ္ဂေါ သေဒ္ဓော ဟုတ္တာ ဥဒေတိတိ အတ္ထော။ ... ကော အသ-ဟာယော ဟုတ္တာတိပိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ အထ ဝါ သမ္မယုတ္တမေဝ ဥဒါယတိတိ ဥဒိ၊ ဥဋ္ဌာပေတိတိ အတ္ထော။ သေဒ္ဓေန ကော စ သော ဥဒိ စာတိ ကောဒိ၊ သမာဓိ-သော်တ် အဓိဝစန်။ ဣတိ ဣမံ ကောဒိ ဘာဝေတိ ဝဍ္ဎေတိတိ (ဝမုယတိတိ) ဣဒံ ဒုတိယဇ္ဈာနံ ကောဒိဘာဝံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၁၈။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၁၃-၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၁။ ပဋိသံ၊ ဌ၊၁။ဇ၂၊ရ၁။ မဟာနိ၊ဌ။ ၁၁ဖ။

(၂) အယဉ္စ နေသံ အဓိပ္ပါယော— ... ကော ဥဒေတိတိ ကောဒိတိ တထာ-ဝိဓသမာဓိယုတ္တံ စျာနစိတ္တမေဝ ဂဟေတ္တာ ကောဒိသ ဘာဝေါ ကောဒိဘာဝေါတိ သမာဓိသ ဂဟဏံ သဏ္ဌာ ဝတ္တန္တိ။ သာ ရတ္ထ၊၁။၃ဖရ။ ကော ဥဒေတိတိ ကောဒိ၊ ...အဂ္ဂံ သေဒ္ဓံ ဟုတ္တာ ဥဒေတိတိ အတ္ထော။ ကသ္မိ အာရမ္မဏေ သမာဓာနဝသေန ပဝတ္တစိတ္တသော်တ် အဓိဝစန်။ ကောဒိသ ဘာဝေါ ကောဒိဘာဝေါ၊ ကေဂ္ဂတာ-ယော်တ် အဓိဝစန်။ အံ၊ဋီ၊၂။၁ဇ၃။ ကော-ဒိဘာဝါဓိဂတ၊ ကောဒိဘာဝိတ-တို့ လည်းကြည့်။

ကောဒိဘာဝဂတ (တိ) [ကောဒိဘာဝ+ဂတ] တည်ကြည်သည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်သော။ ကောဒိဘာဝိတ-ကြည့်။

ကောဒိဘာဝသဒ္ဒ (ပု) [ကောဒိဘာဝ+သဒ္ဒ]

ကောဒီဘာဝ-သဒ္ဒါ။ တသ္မာ ကောဒီ-ဘာဝသဒ္ဒေါ ဧဝ သမာဓိမှိ ပဝတ္တော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆ရ။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၈၂။)

ကောဒီဘာဝါဓိဂတ (တိ) [ကောဒီဘာဝ+အဓိဂတ] (၁) သမာဓိ-ဖြင့်-ကြောင့်-ရအပ်သော။ (၂) တည်ကြည်ခြင်းသို့ ရောက်သော။ (၃) တစ်ယောက်တည်းနေသည်၏အဖြစ်-သို့ ရောက်-ကို ရ-သော၊သူ။

(၁)(၂) အယံ သမာဓိ သန္တော ပဏီ-တော ပဋိပ္ပဿဒ္ဓလဒ္ဓေါ ကောဒီဘာဝါဓိ-ဂတော။ ဒီ၊၃။၂၃၄။ အံ၊၁။၂၅၆။ အံ၊၂။၂၀။ (-နေတ္တိ။ရ၄။) ကောဒီဘာဝေန အဓိဂ-တတ္တာ, ကောဒီဘာဝမေဝ ဝါ အဓိဂတ-တ္တာ ကောဒီဘာဝါဓိဂတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅၁။ (-ဇာ၊၂။၅၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂ရ၀။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။ ၂၃၃။) ကောဒီဘာဝေနာတိ မဂ္ဂသမာဓိ-သခါတေန ကောဒီဘာဝေန။ ကောဒီ-ဘာဝန္တိ သမာဓာနံ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၉၁။

(၂) နံ ကောဒီဘာဝါဓိဂတော(အံ၊၁။၂၅၆)တိ နံ ကေဋ္ဌဘာဝပ္ပတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂ရ။ ကေဋ္ဌဘာဝံ ဂတတ္တာ ကောဒီ-ဘာဝါဓိဂတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ နံ ကေဋ္ဌ-ဘာဝပ္ပတ္တော နံ ကေဋ္ဌတံ ပတ္တော။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၉၉။

(၃) ယေ စ ကာမေ ပဟာယ နိက္ခန္တာ အကုတောဘယာ။ ကောဒီဘာဝါဓိဂတာ။ ဇာ၊၂။၅၅။ ကောဒီဘာဝါဓိဂတာတိ ကောဒီဘာဝံ ကေဝိဟာရိကတံ အဓိဂတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂ရ၀။ (ဇာတ်ဋီကာ-၌ "ကောဒီ-ဘာဝဿာတိ ကောဒီဘာဝသခါတဿ သမာဓိနော အဓိဂတာ သမ္ပတ္တာ"ဟုရှိ သည်။)

ကောဒီဘာဝိတ (တိ) [ကောဒီဘာဝ+ဣတ] တည်ကြည်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ ပဠဝီကော သမာဓိမှိ၊ သန္တေ ကောဒီဘာ-ဝိတေ။ ထေရ။၃၃၈။ ကောဒီဘာဝိတေတိ ကောဒီဘာဝဂတေ။ သုစိဏ္ဏေ ဝသီဘာ-ဝပ္ပတ္တေတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄ရ။

ကောဒီဘာဝူပဂမန (နံ) [ကောဒီဘာဝ+ဥပဂမန] တည်ကြည်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ သမထဝသေန ဝိပဿနာ-ဝသေန ဝါ ကေဋ္ဌတာယ သတိ စိတ္တံ အာရမ္မဏေ ကောဒီဘာဝူပဂမနေန ဌိတံ နာမ ဟောတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၉၁။

ကောဒီဘူတ (တိ) [ကောဒီ+ဘူတ] (၁) တစ်ယောက်ထီးတည်း ဖြစ်သော၊သူ။ (၂) သမာဓိသို့ရောက်သော၊ ဥပစာရအပ္ပနာ သမာဓိတို့ဖြင့်တည်ကြည်သော၊သူ။ (၃) ဖြစ်သော သမာဓိရှိသော၊သူ။ (၄) ဖြစ်သော ဝိရိယရှိသော၊သူ။

(၁) ကောဒီဘူတော ကရုဏေဓိမုတ္တော။ ဒီ၊၂။၁၉၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၄၉။ ကော-ဒီဘူတောတိ ကေဝိဘူတော၊ ကော တိဋ္ဌ-န္တော ကော နိသီဒန္တောတိ။ ဝစနတ္ထော ပနေတ္ထ ကော ဥဒေတိ ပဝတ္တတိတိ ဧ-ကောဒိ၊ တာဒိသော ဘူတောတိ ကောဒီ-ဘူတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅ရ။

(၁)(၂) ငေကာဒိဘူတောတိ ငေကာ ဥဒေတိ ပဝတ္တတိတိ ငေကာဒိဘူတော၊ ကေဒိဘူတော၊ ငေတေန ကာယဝိဝေကံ ဒ-သေတိ။ အထ ဝါ ငေကာ ဥဒေတိတိ ငေကာဒိ၊ သမာဓိ၊ တံ ဘူတော ပတ္တောတိ ငေကာဒိဘူတော၊ ဥပစာရပ္ပနာသမာဓိဟိ သမာဟိတောတိ အတ္ထော၊ စရိယာ၊ဌ။၅၀။ (-သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၉၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂၈။)

(၂)(၃)(၄) ထေ တုမှေ အာဝုသော ... သမ္မဇာနာ ငေကာဒိဘူတာ ဝိပ္ပသန္ဒ-စိတ္တာ သမာဟိတာ ကေဂ္ဂစိတ္တာ။ သံ၊၃။ ၁၂၅-၆။ ငေကာဒိဘူတာတိ ခကိက-သမာဓိနာ ကေဂ္ဂဘူတာ။ သမာဟိတာ ကေဂ္ဂစိတ္တာတိ ဥပစာရပ္ပနာဝသေန သမ္မာ ဌပိတစိတ္တာ စ ကေဂ္ဂစိတ္တာ စ။ သံ၊ဌ၊၃။ ၂၃၄။ ပဋိပက္ခဝေမ္မေဟိ အနဘိဘူတတာယ ငေကာ ဥဒေတိတိ ငေကာဒိတိ လဒ္ဓ-နာမော သမာဓိ ဘူတော ဇာတော ဇေတ-သန္တိ ငေကာဒိဘူတာ၊ တတ္ထ စ ငေကာ-ဒိဘူတာတိ ဇေတေန ဥပစာရဇ္ဈာနာဝဟော ပုဗ္ဗဘာဂိကော သမာဓိ ဝုတ္တော၊ သမာ-ဟိတာတိ ဇေတေန ဥပစာရပ္ပနာသမာဓိ၊ ကေဂ္ဂစိတ္တာတိ ဇေတေန သုဘာဝိတော ဝသီဘာဝပ္ပတ္တော အပ္ပနာသမာဓိ ဝုတ္တော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၉။ ငေကာဒိဘူတော(ဣတိ ဝုတ်။၂၂၃)တိ ငေကာ သေဋ္ဌော ဟုတ္တာ ဥဒေတိတိ ငေကာဒိ၊ သမာဓိ။ သော ငေကာဒိ ဘူတော ဇာတော ဥပ္ပန္နော ဇတဿာတိ ငေကာဒိဘူတော၊ အဂ္ဂိအာ-ဟိတာဒိသဒ္ဒါနံ ဝိယ တတ္ထ ဘူတသဒ္ဒဿ ပရဝစနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ ငေကာဒိ ဝါ ဘူတော ပတ္တောတိ ငေကာဒိဘူတော။ တတ္ထ စ ငေကာဒိတိ မဂ္ဂသမာဓိ အဓိပ္ပေတော၊ ... အထ ဝါ... ငေကာဒိဘူတောတိ ငေကာ သေဋ္ဌော အသဟာယော ဟုတ္တာ ဥဒေ-တိတိ ငေကာဒိ၊ စတုက်စ္စသာဓကော သမ္ပ-ယုတ္တောနော။ သော ငေကာဒိ ဘူတော ဇာတောတိ သဗ္ဗံ ပုရိမသဒိသမေဝ။ ဣတိ ဝုတ်၊ဌ။၁၆ရ။

ငေကာဒိဝမုန (နဝ) [ငေကာဒိ+ဝမုန] သမာဓိ ကိုပ္ပားစေတတ်သော။ ငေကာဒိဘာဝန္တိ စ ပဒံ ဥဒ္ဓရိတ္တာ ငေကာဒိမှိ ဒဿိတေ ငေ-ကာဒိဘာဝံ ဗျာနန္တိ သမာနာဓိကရဏ-နိဒ္ဒေသေနေဝ ဗျာနသ ငေကာဒိဝမုနတာ ဝုတ္တာဝ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆ရ။ (-ဝိ သုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၈၂။

ငေကာဒိ (တိ) [ငေကာဒိ+ဣ] တည်ကြည်ခြင်း သမာဓိ ရှိသော၊သူ။ ငေကာဒိနိပက-ကြည့်။

ငေကာပါဟန (ထီ၊ပု) [ဧက+ဥပါဟန] တစ်ခု-တစ်ရံ-တစ်စုံ-သော ဘိနပ်။ ငေကာ-ပါဟနော မယာ ဒိန္နော(အပ၊၁။၂၅ရ)တိ ဧကံ ဥပါဟနယုဂံ မယာ ဒိန္နံ။ အပ၊ဌ၊၂။ ၁၉၀။

ငေကာဘာသ (ပု) [ဧက+ဩဘာသ] (၁) တစ်ခုသော-တစ်ခဲနက်သော-ဉာဏ်အလင်း။ (တိ)(၂) တစ်ခဲနက်-တစ်ပြိုင်နက်-သော အရောင်အလင်းရှိသော။ (၁) တထာ-ဂတဿ တံ သုတ္တာဝ ငေကာဘာသော

အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။ ၂၈၆။ **(တိ)(၂)** သ-
ကလလောကဓာတု ကောဘာသော အ-
ဟောသိ။ မ၊ဌ၊ ၂။၃၂၀။ အထဿ ဝတ္ထော-
ဘာသေန သကလသရီရံ တရုဏသူရိယော
ဝိယ ကောဘာသံ အဟောသိ။ ဇာ၊ဌ၊
၅။ ၂၂၃။ (-ဒီ၊ဌ၊ ၂။ ၂၄၀။ ဒီ၊ဌ၊၃။ ၁၄၄။ အံ၊
ဌ၊ ၂။ ၁၄ ၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၁၄၈။)

ကောဘာသဇာတ (တိ) [ကောဘာသ + ဇာတ] ဖြစ်သော-တစ်ခုတည်း-တခဲနက်-သော အလင်းရှိသော။ သောပိ... ကော-ဘာသဇာတော ဝိယ ဗုဒ္ဓမန္တေ သမ္ပဿ-မာနော။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၂ ၂ ၄။ မ၊ဌ၊၃။ ၂ ၅ ၂။

ကောဘာသဘူတ (တိ) [ကောဘာသ+ ဘူတ] တစ်ခုတည်း-တခဲနက်-သော အလင်း ရှိသည် ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ ဧဝံ ဗုဒ္ဓါလော-ကေနေ၀ ကောဘာသဘူတေ ဘဂ-ဝတော နိသိန္နောကာသေ ပဒီပကရဏေ ကိစ္စံ နတ္ထိ။ ဥဒါန၊ဌ။ ၃ ၂ ၂။

ကောဝရက (ပု) [ကော+သြဝရက] တစ်ခုသော တိုက်ခန်း။ အာဝါသော နာမ သကလာ-ရာမောပိ ပရိဝေဏမ္ပိ ကောဝရကောပိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။ ၄ ၀ ၅။ မဟာနိ၊ဌ။ ၉ ၅။

ကောဝါဒ (ပု) [ကော+သြဝါဒ] တစ်ခုသော -အဆုံးအမ-သြဝါဒ၊ တစ်ကြိမ်ဆုံးမခြင်း။ ကောဝါဒေနေ၀ သမဏသဟဿံ အရ-ဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ အပ၊ဌ၊ ၂။ ၂ ၂ ၆။

ကွေ (တိ) [ကော+က။ ကော+ယ] တစ်ခု-တစ်ပါး-သော။ အာရမ္မဏေန ပစ္စေက-ဗောဓိ ပဋိကွေ ဗောဓိ သမ္ဘာသမ္ဘဒ္ဓါနန္တရံ ဗောဓိ။ အပ၊ဌ၊၁။ ၁ ၄ ၃။ ကတ္ထစိ ဒုခန္ဓံ စ ကတ္ထစိ ဒုက္ခန္ဓံ စ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ ကတ္ထစိ ဧကန္ဓံ, ကတ္ထစိ ကွေန္ဓံ ဝုစ္စတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။ ၆ ၅။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓ-လည်းကြည့်။

ဧတိ (ကြို) [ဧ+အ+တိ] တုန်လှုပ်၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဧာ (ထီ) [ဣ+အ+အာ (ဣတ္ထီ ပစ္စည်း။) ဣဧနံ ဧာ။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၁ ၂ ၄ ရ။ လာဘာဒီ ပဋိစ္စ ဧတိ ကမ္မတိတိ ဧာ၊ ဗလ၀-တဏှာ။ နီတိ၊ဓာ။ ၄ ၃။] တုန်လှုပ်တတ်သော တရား။ (တဏှာ၊ ကိလေသာဘေးရန်)။ ဧာ ဘိက္ခဝေ ရောဂေါ။ သံ၊ ၂။ ၂ ၈ ၉။ (-ဒီ၊ ၂။ ၂ ၂ ၆။ မဟာနိ။ ရ၀။) ဧာတိ တဏှာ။ သာ ဟိ စလနဋ္ဌေန "ဧာ"တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဌ၊ ၃။ ၂ ၆။ ဧတိ ဆဋ္ဌာရမ္မဏနိမိတ္တံ ကမ္မတိတိ ဧာ။ တေနာဟ "စလန-ဋ္ဌေနာ"တိ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂ ၉ ၉။ (-ဒီ၊ဌ၊ ၂။ ၃ ၃ ၀။ ဥဒါန၊ဌ။ ၁ ၆ ၉။ မဟာနိ၊ဌ။ ၁ ၉ ၀။)

ဧာနုဂ (တိ) [ဧာ+အနု+ဂမု+ဏ္ဍိ။ ဧာ+အနုဂ] တဏှာသို့ အစဉ်လိုက်သော။ ဧာနုဂေါ အနေဇဿ၊ နိဗ္ဗုတဿ အနိဗ္ဗုတော။ ဣ တိ၀ုတ်။ ၂ ၅ ၆။ ဧာနုဂေါတိ ဧာသခ်ိ-တာယ တဏှာယ ဒါသော ဝိယ ဟုတ္ဝာ တံ အနုဂစ္ဆန္တော။ ဣတိ၀ုတ်၊ဌ။ ၂ ၈ ၀။ (-သုတ္တနိ။ ၄ ၀ ၂။ မဟာနိ။ ရ၀။ မဟာနိ၊ဌ။ ၁ ၉ ၀။)

ဧာနုဂတ (တိ) [ဧာ+အနုဂတ] တဏှာသို့ အစဉ်လိုက်သော၊ တဏှာသည် လွှမ်းမိုးနှိပ်

စက်အပ်သော။ ဇောနုဂတာ(မဟာနိ။ရ၀)-တိ ဇောယ အနုဂတာ၊ ဇောသခ်ါတာယ တဏှာယ အနုဂတာ အဘိဘူတာ။ မဟာနိ၊ဌ။၁၉၀။

ဇောနုသဒ္ဒ (တိ) [ဇော+အနုသဒ္ဒ] တဏှာသည်-ဖုံးအုပ်-ဖြန့်လွှမ်း-အပ်သော၊ တဏှာနှင့် တကွ ပြေးသွားတတ်သော။ ဇောနုသဒ္ဒာ (မဟာနိ။ရ၀)တိ တဏှာယ အနုသဒ္ဒာ ပကွန္နာ ၀ါ။ မဟာနိ၊ဌ။၁၉၀။

ဇောဟေတု (ပု) [ဇော+ဟေတု] တုန်လှုပ်တတ်သော ကိလေသာဘေးရန် ဟူသော အကြောင်း။ (တုန်လှုပ်တတ်သော ကိလေသာဘေးရန်၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကြွင်းသောကိလေသာ။) ဇော ဝုစ္စတိ စလ-နကိလေသပရိပန္ဆော၊ ဇောဟေတူနံ အ၀-သေသကိလေသာနံ အဘာ၀ေန အနေ-ဇော။ ဥဒါန၊ဌ။၁၁ဖ၉။ အနေဇ(၁) လည်းကြည့်။

ဇော (ထိ) [ဣ+ဏျ+အာ(ဣတ္ထိပစ္စည်း)] တုန်လှုပ်ခြင်း။ ဣဋ္ဌနံ ဇော။ ကစ္စည်း၊ သုတ္တ။ဖ၃၀။

ဇေဗ္ဗ (တိ) [(ဣသ)ဃ+တဗ္ဗ] ရှာမှီးအပ်သော။ သဗ္ဗေသံ သုခမေဌ္ဌံ ခတ္တိယေန ပဇာနတာ။ ဇာ၊၁။ဘဖ၆။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃၅၂။

ဌ (ထိ) [ဣသု+တိ။ ဣပို (သံ)] (၁) အလိုရှိခြင်း။ (၂) ရှာမှီးခြင်း။ (၁) ယာ ဝ၀ေ့ရှပါ အာမိသဿ ဌ ဂ၀ေ့ဌ ပရိယေဌ ဃနာ ဂ၀ေ့ဃနာ ပရိယေဃနာ။ အဘိ၊ ၀ိ။၃ဖ၆။ ဌ်ိတိ ဣစ္ဆနာ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄ဖ၆။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဌ်ိသုဒ္ဓိ (ထိ) [ဌ+သုဒ္ဓိ] (တရားသဖြင့်-တရားနှင့်အညီ-ပစ္စည်းလေးပါးတို့ကို) ရှာမှီးခြင်း၏ စင်ကြယ်ခြင်း။ ဒေသနာ သံ၀ရော ဌ်ိပစ္စ၀ေက္ခဏဘေဒတော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဂါ ထာ။၄၅၅။ ဓမ္မေန သမေန ပစ္စယာနံ ဌ်-ယာ သုဒ္ဓိ ဌ်ိသုဒ္ဓိ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၄၃၁။

ဏ (ပု) [ဣ+ယု။ ဓာန်၊ဋီ။ဖ၁ဂ။ ဏ (သံ)] ကေ်မည်သော သားကောင်၊ တောင်ဆိတ်၊ တောဆိတ်နက်၊ သမင်(မောဂ်၊သျ၊၁။၄၅၃။ မောဂ်၊သျ၊၂။၁၀ရ)။ ဏ-ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ (အမရကောသဘာသာဋီကာ-၌ "ဏော= မျက်လုံးလှသောသမင်မ" ဟု လာသည်။)

ကေ(ကီ)ကုလ (နဝ) [ဇကေ+ကုလ] ကေ်မြစ်ကမ်း၊ ကေ်သားကောင်ပေါသော ဂဂါ မြစ်ကမ်း။ ယံ ကေ်ကုလသ္မိ ဇနံ ဂတိယံ။ သံ၊၁။၁၄၅။ ဇာ၊၁။ဘ၆။ မ၊ဌ၊၂။၃၀ရ။ ကေ်ကုလသ္မိန္တိ ဂဂါတီရေ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၉၃။ မ၊ဌ၊၂။၃၀ရ။ ကေ်ကုလသ္မိန္တိ ကေ်ယာ နာမ နဒိယာ ကုလေ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃၄၁။ ကေ်-ကုလသ္မိန္တိ ဣတ္ထ "ပနိဟတာယ နိစ္စဂဂါယ နာမ"န္တိ ကေစိ။ ကေ်မိဂဗဟုလတာယ သော ဂဂါယ တီရပ္ပဒေသော ကေ်ကုလန္တိ ဝုတ္တ"န္တိ အပရေ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၄၃။ ကေ်-ကုလသ္မိန္တိ ကေ်မိဂဗဟုလ္လေန "ကေ်ကု-လ"န္တိ သဒ်ံ ဂတေ ဂဂါယ တီရပ္ပဒေသေ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁ဖ။

ကေ်ဒယ် (တိ) [ကေ်+ ဒယ်+ဒယ်။ ကေ်သ ဝိယ အသ ဒယ်တိ ကေ်ဒယော်။ ရှု၊ နှာ။၂၀၆။ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၂၀၅။] ကေ်သား ကောင်၏ သလုံးမြင်းခေါင်းနှင့် တူသော သလုံးမြင်းခေါင်းရှိသော၊သူ။ (ကေ်သား ကောင်၏ သလုံးမြင်းခေါင်းသည် အရိုး မထင် ဝန်းကျင်ပတ်လုံး သားရံဖုံး၍ လုံး၏ သို့ လုံးဝန်းသောမြင်းခေါင်းရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား။ နီတိ။သျှ။)

အယဉ္စိ ဒေဝ ကုမာရော ကေ်ဒယော်။ ဒီ၊၂။၁၅။ (–မ၊၂။၃၃ရ။ သံ၊၁။၁၅။ သုတ္တနိ၊ ၆။၂၀၄။) ကေ်ဒယော်တိ ကေ်မိဂသဒိသ-ဒယော် မံသုဿဒေန ပရိပုဏ္ဏဒယော်။ ဒီ၊ ၆၊၂။၃၈။ မ၊၆၊၃။၂၅၉။ ကေ်ဒယ်နှင့် ကေ်-မိဂဿ ဝိယ သုဝဏ္ဏိတဒယီ။ သံ၊၆၊၁။၅၂။ ကေ်မိဂဿ ဝ ဒယော် အဿာတိ ကေ်ဒ-ယော်။ သုတ္တနိ၊၆၊၁။၂၀၄။ (–ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၈။)

ကေ်ဒယ်လက္ခဏ (နာ) [ကေ်ဒယော်+ဒယော်+ လက္ခဏ] ကေ်သားကောင်၏ သလုံးမြင်း ခေါင်းနှင့်တူသော သလုံးမြင်းခေါင်း ဟူ သောအမှတ်လက္ခဏာ၊ ကေ်ဒယ်လက္ခဏာ။ ကေ်ဒယ်လက္ခဏ(ဒီ၊၆၊၃။၁၁၃)နှင့် သဏ္ဌာန-မတ္တေန ကေ်မိဂဒယ်သဒိသဒယ်လက္ခဏ်။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၂။

ကေ်ဒယ်လက္ခဏကထန (နာ) [ကေ်ဒယ် လက္ခဏ+ကထန] ကေ်ဒယ်လက္ခဏာကို ဆိုကြောင်းစကားရပ်။ ဣဝ ကေ်ဒယ်-လက္ခဏကထနေ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၃။

ကေ်ဒယော် (ထိ) [ကေ်+ဒယော်] ကေ်သားကောင်-၏-သလုံး မြင်းခေါင်း-ခြေသလုံး။ ကေ်ဒယ်-လက္ခဏ-ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကေ်(ကီ)မိဂ (ပု) [ကေ်+မိဂ။ ကေ်ယာ ဣတ္ထိ-ယာ ပုတ္တော မိဂေါ ကေ်မိဂေါ။ ဓာန်ဋီ။ ၆၁၈။] ကေ်မည်သောသားကောင်၊ တောင်-ဆိတ်၊ တောဆိတ်နက်။ မိဂစမ္မေ ကေ်-မိဂေါ ဝါတမိဂေါ ... ရောဟိတမိဂေါတိ ဘေသ်ယော စမ္မာနိ။ ဝိ၊၆၊၃။၃ရ၁။ ကေ်-မိဂါ တိယောဇနဝေဂါ ဧဝ ဟောန္တိ။ အံ၊ ဋီ၊၁။၂၀၃။

ကေ်မိဂဗဟုလ (တိ) [ကေ်မိဂ+ဗဟုလ] ကေ် သားကောင်များစွာရှိသော။ ကေ်(ကီ)ကုလ-ကြည့်။

ကေ်မိဂဗာဟုလ္လ (နာ) [ကေ်မိဂ+ဗာဟုလ္လ] ကေ် သားကောင်များစွာရှိသည်၏အဖြစ်။ ကေ်-(ကီ)ကုလ-ကြည့်။

ကေ်(ကီ)မိဂသဒိသကမ္မကာရက (ထိ၊နာ) [ကေ် (ကီ)မိဂသဒိသ+ကမ္မကာရက] ကေ် သား ကောင်နှင့်တူစွာ ညှဉ်းဆဲခြင်း။ ဧကေယျက (၃) ကြည့်။

ကေ်(ကီ)မိဂဒယ်သဒိသဒယ် (တိ) [ကေ် (ကီ)မိဂဒယ်သဒိသာ+ဒယော်] ကေ် သား ကောင်၏ သလုံးမြင်းခေါင်းနှင့် တူသော သလုံးမြင်းခေါင်း ရှိသော၊သူ။ ကေ်ဒယ်-ကြည့်။

ကေ် (ထိ၊ပု) [ဣ+ယု+ဏ္ဍ (ဣတ္ထိ ပစ္စည်း)။ ဣ ဂတိယံ၊ ယု၊ နဒါဒိ။ အနဒါဒိတ္တေ ဧကော။ ဓာန်ဋီ။၆၁၈။ ဣ+ဏ+ဏ္ဍ။ ဝိ၊ပိ၊

ဓာန်။ ၉+ကေ်။ ကေယျ-ကြည့်။ ကေ် (သံ)။ ဣက+ကေ်။ ဇာဋိ၊သစ်။ ကေယျက(၂)ကြည့်။ ရူ၊နှာ။၂၀၆။ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၂၀၅-တို့၌ ပုံလိုင်ရှိ၍ အဌကထာတို့၌ ဣတ္ထိလိုင် ရှိသည်။] (၁) ကေ်မြစ်။ (၂) ကေ်မည်သော သားကောင်၊ တောင်ဆိတ်၊ တောဆိတ်နက်၊ တောဆိတ်နက်မ။ **(၁)** ကေ်(ကေ်)-ကူလ-ကြည့်။ **(၂)** ကေ်ဃ၊ ကေ်(ကေ်)-မိဂ၊ ကေယျ-တို့ကြည့်။

ကေ်ဖဿာ (ထိ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ကေ်ဖဿာ မည်သောနတ်သို့။ ကေ်ဖဿာ သုဖဿာ စ၊ သုဘဒ္ဒါ မုခဝါဒိနီ။ ဝိမာန။၂၂။ ဝိမာန၊ ဌ။၈၄။

ကေယျ (တိ) [ဓ+ကေယျ။ ဇာဋိ၊သစ်။ ကေ(ဓကေ်)+ကေယျ။ ကေ်ယာ မိဂိယာ, ကေ-ဿ ဝါ အပစ္စံ ကေယျော။ ... ကေဿ, ကေ်ယာ ဝါ စမ္မာဒိကော ကေယျော။ ဓာန်ဋီ။ဖ၁၈။ ကေဿ ဝိကာရော အဝ-ယဝေါ ဝါ ကေယျံ၊ မံသံ။ မောဂ်၊သျ၊၂။ ၁၀ရ။ ကေ်ဿ အဝယဝေါ ကေယျံ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၃၃၁။ အဲကေယ (သံ)] (၁) ကေ်သားကောင်၊ တောင်ဆိတ်၊ တောဆိတ်နက်။ (၂) ဓကေ်သားကောင်၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော (လည်ပင်း-စသည်)။ (၃) ကေ်သားကောင်နှင့်တူစွာ ညှဉ်းဆဲခြင်း။

(၁) ကေယျာ စ ဝရာဟာ စ၊ ဂကိုနော နိကသူကရာ။ ဇာ၊၂။၁၀၉၊၂၈၃။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၃၃။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၁ရရ။ (-ဇာ၊၂။၂၃၀၊ ၃၄ဖ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၄၅၊၃၁၅။) ကေယျာတိ ဝေ်နာမကာ မိဂဝိသေသာ၊ ဓန္ဓိ ဂစ္ဆန္တိတိ ကေယျာ။ ဇာဋိ၊သစ်။ **(တိ)(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။ **(၃)** ကေယျကမ္မကာရက-ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကေယျက (တိ) [ကေ(ကေ်)+ကေယျ+က။ အဲ ကေယ (သံ)] (၁) ကေ်သားကောင်၏ လည်ပင်း။ (၂) ကေ်သားကောင်ရုပ်။ (၃) ကေ်သားကောင်နှင့်တူစွာ ညှဉ်းဆဲခြင်း။ (တံတောင်ဆစ်နှစ်ဖက် ဒူး ဆစ်နှစ်ဖက်တို့၌ သံကွင်းတပ်လျက် မြေပေါ်၌ သံစို့လေးချက် ရိုက်နှက်ပြီး ကေ်သားကောင်ပမာ မီးရှို့၍ ညှဉ်းဆဲ နှိပ်စက်ခြင်း။ အကျယ်ကို မ၊ဌ၊၁။၃ဖ၃-၄-ကြည့်။)

(၁) ကေယျကာ လယ်မယေတ္ထ ပကွိနော။ **(၂)** ဂ်ဝါ ကေယျကာ ယထာ။ ဇာ၊၂။၁၄။ ကေယျကာ ယထာတိ ကေ်-မိဂဿ ဟိ ဒီဃာ စ ဝဋ္ဋာ စ ဂ်ဝါ သောဘတိ ယထာ၊ ဧဝံ တဝ ဂ်ဝါ ထောက် ဒီဃာ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁ဖရ။ ဣကတိ ဧဝေန ဂစ္ဆတိတိ ကေ်၊ သောယေဝ မိဂေါ ကေ်-မိဂေါ။ ဇာဋိ၊သစ်။ **(၃)** ကေယျကမ္မ်ကရောန္ဓိ။ မ၊၁။၁၂၂။ မဟာနိ။၁၂၀။ (-အ်၊၁။၄၉။) ကေယျကန္ဓိ ကေယျက-ကမ္မကာရက် (ကေယျကမ္မကာရက်)။ မ၊ဌ၊၁။ဖ၃ရ။ အ်၊ဌ၊၂။၂။ သာရတ္ထ၊၂။၂ဖ၃ရ။ မဟာနိ၊ဌ။၂၄၁။ ကေယျကကမ္မကာရကန္ဓိ ကေ်မိဂသဒိသကမ္မကာရက်။ မ၊ဋီ၊၂။၄၄။ အ်၊ဋီ၊၂။၂။

ကေယျကကမ္မကာရက (ထိ၊နှ) [ကေယျက

+ကမ္မကာရက] ကေ်သားကောင်နှင့်တူစွာ ညှဉ်းဆဲခြင်း။ အထက်ပုဒ် (၃) ကြည့်။

ငေယျစယ် (တိ) [ငေယျစယ်+စယ်] ကေ်သားကောင်၏ သလုံးမြင်းခေါင်းနှင့် တူသော သလုံးမြင်းခေါင်းရှိသော၊သူ။ ငေ-ယျစယော်တိ တမာဟု ပုဂ္ဂလ်။ ဒီ၊၃။၁၂၈။

ငေယျပသဒါကိဏ္ဏ (တိ) [ငေယျပသဒ+အာကိဏ္ဏ] ကေ်သားကောင်, ချေ (သမင်ပြောက်) တို့ဖြင့်-ရောပြမ်း-ပြည့်-သော။ ငေယျပသဒါကိဏ္ဏ(ဇာ၊၂။၃၄၈)တိ ငေ-ယျမိဂေဟိ စ ပသဒမိဂေဟိ စ အာ-ကိဏ္ဏံ။ ဇာ၊ဌ၊ဂ။၃၁၈။

ငေယျမိဂ (ပု) [ငေယျ+မိဂ] ကေ်မည်သော သားကောင်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

တေ်ဂေါစရ (တိ) [တေ+ဂေါစရ] ဤ(အာဇီဝဌမကသိလ) သည်ပင် ကျက်စားရာ အာရုံရှိသော၊သူ။ ("မိမိ၏ ဤအာဇီဝဌမကသိလ သည်ပင်လျှင်-မိမိအပေါ်၌ သူတပါး၏ ကျက်စားရာအာရုံ-မိမိအကြောင်းကို သိရှိရန် အာရုံဖြစ်သည်"ဟု ဆိုလိုသည်။) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

တေ်ပထ (တိ) [တေ+ပထ] ဤ(အာဇီဝဌမကသိလ)သည်ပင် သိကြောင်းလမ်းရှိသော၊သူ။ (မိမိ၏ ဤအာဇီဝဌမကသိလသည်ပင်လျှင် မိမိကို သူတပါးတို့က သိဖို့ရန် လမ်းကြောင်း ဖြစ်သည်"ဟု ဆိုလိုသည်။) ယေ ဝေါဒါတာ စက္ခုသောတဝိညေယ္မာ ဓမ္မာ၊ သံဝိဇ္ဇန္တိ တေ တထာဂတသ၊ တေ်ပ-ထောဟမသ္မိ တေ်ဂေါစရော။ မ၊ဝ။၃၉၄။ တေ်ပထောဟမသ္မိ တေ်ဂေါစရောတိ သေ မယ္ပ ပထော သေ ဂေါစရောတိ အတ္ထော။ တောပါထောတိပိ ပါဋော၊ တသ္မာ— မယ္ပ အာဇီဝဌမကသိလ် ပရိသုဒ္ဓံ၊ သ္မာဟ် တသ ပရိသုဒ္ဓဘာဝေန ဝိမ်သကသ ဘိက္ခုနော ဉာဏမုခေ တောပါထော၊ ဇဝ် အာပါထံ ဂစ္ဆာမီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဌ၊ ၂။၂၈၅-၆။ သေ မယ္ပ ပထောတိ ယ္ဟာယ် အာဇီဝဌမကသိလသခ်ါတော မယ္ပ သြရ-မတ္တကော ဂုဏော၊ သေ အပရစိတ္တာဝိဒုနော ဝိမ်သကသ ဘိက္ခုနော မမ ဇာနနပထော ဇာနနမဂ္ဂေါ။ သေ ဂေါစရောတိ ဧသော ဇော္ဂကော ဇဝ တသ မယိ ဂေါစရော၊ နဂ္ဂတော ပရံ။ ... တောပါထောတိ ဇော္ဂကာပါထော။ မ၊ဋီ၊ ၂။၃ဝ၃။

တေ်ပရမ (နာ) [တေ+ပရမ] (၁) (ကြိ၊ဝိ) ဤ... မျှ လောက်။ ဤအကျင့်မျှလောက်။ (တိ)(၂) ဤသည်ပင် အမြတ်ဆုံးရှိသော၊ ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ အလွန်ဆုံး-ဤမျှလောက်-ဤပမာဏ-ရှိသော။ **(၁) (တိ)(၂)** တေပရမ-ကြည့်။

တေ်ပရိယောသာန (တိ) [တေ+ပရိယောသာန] ဤအကျိုးသည်ပင်လျှင် အဆုံးရှိသော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

တေ်သာရ (တိ) [တေ+သာရ] ဤအကျိုးသည်ပင်လျှင်အနှစ်ရှိသော။ တေဒတ္ထမိဒံ ဗြာ-ဟ္မဏ ဗြဟ္မစရိယံ၊ တေ်သာရံ တေ်ပရိ-ယောသာနံ။ ဒီ၊ဌ၊ဂ။၁၅၉။ (မူရင်း ဖြစ်သော

မ၊၁။ ၂၆၅-၌ "တေ သာရ တေ ပရိယော-သာနံ" ဟုဝါကျရှိသည်။) တေဒေဝ ဖလံ သာရ ယသ္မာတိ တေသာရ နိဂ္ဂဟီတာ-ဂမေန။ တထာ တေပရိယောသာနံ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊ ၂။ရဝ။ (ဤဋီကာအလို "တေသာရ။ တေပရိယောသာနံ" တို့ကား သမာသ်ပုဒ် ဖြစ်သည်။)

တေ[1] (တိ) [သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်။ တေဒ် (သံ)] (၁) ဤ၊ ဒီ၊ အဲဒီ။ (ဤယောက်ျား၊ ဤမိန်းမ၊ ဤစိတ်၊ ဤအမျိုး၊ ဤအရာဝတ္ထု-စသည်။) ဤ "တေ"သဒ္ဒါသည် အနီး၌ တည်ရှိသော အနက်ဒြပ်ကို ဟောသောပုဒ်ဖြစ်သည်။ (၂) ဤ၊ ထို။ (၃) ထို။

(၁) ဤ၊ ဒီ၊ အဲဒီ။ (ဤယောက်ျား၊ ဤမိန်းမ၊ ဤစိတ်၊ ဤအမျိုး၊ ဤအရာ ဝတ္ထု-စသည်။) တ တေ ဣမ အမု ကိ ဣစ္ဆေတေ ပရမ္မုခ သမီပ အစ္ဆန္ဒ သမီပ ဒူရ ပုစ္ဆနတ္ထဝစနာ။ ရူ၊နှာ။၁၀၂။ တေသဒ္ဒါ သမီပဝစနော။ နီတိ၊ပဒ။၃၅၃။ (၂) ဤ၊ ထို။ တေသဒ္ဒါ ပရမ္မုခေ သမီပဝစနော၊ သမ္မုခေ ဒူရဝစနော။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၁၂၁။ (၃) ထို။ အဌကထာယံ ပန ဧတေတိ စကၠပထံ အတိက္ကမိတ္တာ ဒူရဂတေ သန္ဓာယာဟာ(ဇာ၊ ၆၊၄။၄၁၅)တိ ဝုတ္တံ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၁၂၁။

(ဝိနည်းအလိုမူ- ၂-တောင့်ထွာ အပြင်ဘက်ကို "တေ" ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ၂-တောင့်ထွာအတွင်းဘက်ကို "ဣမ"ဖြင့်လည်းကောင်း ညွှန်ပြပြောဆိုရသည်။ ဝိ၊ ၆၊၂။ ၂၂၆။ ကခ်။၁၅၄။)

တေ[2] (တိ) [ဣမ မှ ပြောင်းလာသောပုဒ်] တေရဟိ-ကြည့်။

တေဒဂ္ဂံ (တိ) [တေ အဂ္ဂံ] (က) ဤသူ (ဤရဟန်း, ဤရဟန်းမိန်းမ, ဤဥပါသကာ, ဤဥပါသိကမ၊ ဤဒါန-စသည်) သည်-အမြတ်ဆုံး-အသာလွန်ဆုံး။ (ဤကား ရှင်တော်မြတ်ဘုရားက မိန့်ကြားတော်မူအပ်သော "ဘွဲ့၊ အရာ၊ ဂုဏ်ပုဒ်"ဖြစ်သည်။) (ခ) ဤအရာသည်-အမြတ်ဆုံး-အသာလွန်ဆုံး။ (ဤကား ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဦးက မိမိထင်မြင်ရာကို ပြောသောစကား ဖြစ်သည်။)

(က) တေဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝ-ကာနံ ဘိက္ခူနံ ဝိနယဓရာနံ ယဒိဒံ ဥပါလိ။ အံ၊၁။ ၂၅။ ဝိ၊ဋီ၊၁။၁၁။ တေဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝိကာနံ ဘိက္ခုနီနံ ယဒိဒံ မဟာပဇာပတိဂေါတမီ။ အံ၊၁။ ၂၆။ တေ-ဒဂ္ဂဗ္ဗာန-လည်းကြည့်။ တေဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ ဣမေသံ ဒ္ဝိန္နံ ဒါနာနံ။ ယဒိဒံ ဓမ္မဒါနံ။ အံ၊၁။၉၀။ ဣတိဝုတ်။ ၂၆၀။ **(ခ)** တေဒဂ္ဂံ ဘဂိနိ ပါရိစရိယာနံ ယာမာဒိသံ သီလဝန္တံ ကလ္ယာဏဓမ္မံ ဗြဟ္မစာရီ ဧတေန ဓမ္မေန ပရိစရေယ္ယ။ ဝိ၊၁။၁၉၄။

(ဤ"တေဒဂ္ဂံ" ပုဒ်သည် တစ်ခုတည်းသော သမာသ်ပုဒ် မဟုတ်။ "တေ အဂ္ဂံ" ဟူသော ဝိဘတ္တိနှစ်ပုဒ် ဖြစ်သည်။ မူရင်းပုဒ်မှာ "တေ အဂ္ဂ" နှစ်ပုဒ်ဖြစ်သည်။ "တေ"ကား သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်ဖြစ်၍။ "အဂ္ဂ"ကား ဂုဏနာမ်ပုဒ် ဖြစ်သည်၊ လိင်(၃)ပါး

ရှိသည်။ နပုံလိုင် အရာ၌ "တေဒဂ္ဂ" ဟု ပင်မှတ်ရမည်။ "သော အဂ္ဂါ" ဟု ဣတ္ထိ လိင်ဖြစ်သင့်ရာ, "ဧသော အဂ္ဂေါ" ဟု ပုံလိုင် ဖြစ်သင့်ရာတို့၌ "တေဒဂ္ဂ" သည် လိင်္ဂဝိပလ္လာသ ဖြစ်သည်။ "တေ ဧသော ဘိက္ခု= ဤရဟန်းကို။ အဂ္ဂ အဂ္ဂေါတိ= အမြတ်ဆုံးဟူ၍" စသည်ဖြင့် လိင်အား လျော်စွာ ပြောင်းလဲ၍ အနက်ပေးရမည်။ (သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၅၆။) တနည်းအားဖြင့် "တေဒဂ္ဂ" ကား နပုံလိုင် ဖြစ်သည်။ တေ-ဖြင့် ခန္ဓာငါးပါး အပေါင်းကို စွဲယူရသည်။

ဧတေဒဂ္ဂ(အံ၊၁။၂၅)နှင့် ဧသော အဂ္ဂေါ၊ လိင်္ဂဝိပလ္လာသေန ဟိ အယံ နိဒ္ဒေသော။ ယဒိဒံ ခန္ဓပဉ္စကန္တိ ဝါ ယောဧတေ ဗ္ဗေ။ သာရတ္ထ၊၁။၆၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃။ ဧတေဒဂ္ဂန္တိ ဧသော အဂ္ဂေါ၊ လိင်္ဂဝိပလ္လာသေန ဟိ အယံ နိဒ္ဒေသော။ ယဒိဒန္တိ စ ယော အယံ၊ ယဒိဒံ ခန္ဓပဉ္စကန္တိ ဝါ ယောဧတေ ဗ္ဗေ။ ဝေဠိ သတိ ဧတေဒဂ္ဂန္တိ ယထာရုတလိင်္ဂမေဝ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ရ၉။ ဧတေဒဂ္ဂ(ဝိ၊၁။၁၉၄။ ဝိ၊ဋ၊ ၂။၁၃၈)နှင့် သော အဂ္ဂါ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၂၅။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၆ရ။ ဧတေဒဂ္ဂန္တိ ပဒဿ ဧတံ အဂ္ဂန္တိ ပဒစ္ဆေဒေါ၊ သော ပါရိစရိယာ အဂ္ဂါ ဥတ္တမာတိ အတ္ထော၊ ပါရိစရိယသဒ္ဒေန ဟိ တုလ္ယာဓိကရဏတ္တာ ဧတေဒဂ္ဂသဒ္ဒဿ လိင်္ဂ-ဝိပလ္လာသဘာဝေါ ဥတဗ္ဗော။ ပါတိမောက္ခအနုပဒတ္ထဝဏ္ဏနာ။ ဧတေဒဂ္ဂ(ဣတိဝုတ်။ ၂၆၀)နှင့် ဧတံ အဂ္ဂံ။ ယဒိဒန္တိ ယံ ဣဒံ ဓမ္မဒါနံ ဝုတ္တံ၊ ဧတံ ဣမေသု ဒ္ဝီသု ဒါနေသု အဂ္ဂံ သေဋ္ဌံ ဥတ္တမံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၉၅။ ဧတေဒဂ္ဂန္တိ စ ယဒိဒန္တိ စ လိင်္ဂဝိပလ္လာသ-ဘေဒဝသေန ဝုတ္တံ။ သံပျင်ဋီ။၄၀။

ဧတေဒဂ္ဂ² (နာ) [အနုကရဏဧ နာမ်ပုဒ်။ "ဧတေဒဂ္ဂ ဘိက္ခဝေ"ဟု ဘုရားရှင်မိန့်ကြား အပ်သော စကားတော်ကို စွဲ၍ဖြစ်သော ကြောင့် "အနုကရဏဧ" နာမ်မည်သည်။]

(၁) ဧတေဒဂ်အရာ၊ ဧတေဒဂ်ရာထူး၊ ဧတေဒဂ်ဘွဲ့။ "ဧတေဒဂ္ဂ"သဒ္ဒါဖြင့်ထား အပ်သော-ဘွဲ့-ရာထူး။ (ဘုရားရှင်က ပေးတော်မူသော ဘွဲ့။) (၂) ဧတေဒဂ္ဂ သုတ်။ (၃) ဧတေဒဂ္ဂ ဝဂ်။ (၄) ဧတေဒဂ် ဖြစ်သော တရား၊ ဧတေဒဂ်။

(၁) ယေဘုယ္ယေန ဘဂဝတာ ဧတေဒဂ္ဂံ အာရောပိတေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ တသ္မာ နံ ဣမသ္မိံယေဝ ဝတ္ထုသ္မိံ ဧတေဒဂ္ဂေ ဋ္ဌ-ပေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၂။ ဧတေဒဂ္ဂန္တိ ပဒံ ဝု-တ္တတ္ထမေဝ။ ... ယဒိဒန္တိ နိပါတော၊ တသ ထေရံ အဝေက္ခိတ္တာ ယော ဧသောတိ, အဂ္ဂသဒ္ဒံ အဝေက္ခိတ္တာ ယံ တေန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၆။ ဧတေဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေတိ ဘဂ-ဝတာ ဝုတ္တဝစနမုပါဒါယ ပဝတ္တတ္တာ "ဧတေ-ဒဂ္ဂ"နှင့်ပဒံ အနုကရဏဧနာမံ နာမ၊ ယထာ "ယေဝါပနက"နှင့်၊ တဗ္ဗသေန ဝုတ္တဋ္ဌာနန္တ-ရမိဓ ဧတေဒဂ္ဂံ။ တမာရောပိတေတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၅၆။ ဧတေဒဂ္ဂဋ္ဌာန၊ ဧတေဒဂ္ဂ-သန္နိဿိတ-တို့လည်း ကြည့်။

(၂) သဗ္ဗေသုပိ ဧတေဒဂ္ဂေသု(အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၆)တိ သဗ္ဗေသုပိ ဧတေဒဂ္ဂသုတ္တေသု, သဗ္ဗေသု ဝါ ဧတေဒဂ္ဂဋ္ဌပနေသု။ အံ၊ဋီ၊၁။

၁၄၈။ (၃) တေဒဂ္ဂေသု ပဌမဝဂ္ဂသ။ အံ၊ ဋီ၊၁။၁၄၂။ (၄) တသ္မာ ဣဒ္ဓေ တေဒဂ္ဂံ နာဂတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ တေဒဂ္ဂဘာဝ-လည်းကြည့်။

တေဒဂ္ဂ၂ (နာ) [တေဒဂ္ဂ+သုတ္တ] တေဒဂ္ဂ-သုတ်။ အထက်ပုဒ် (၂) ကြည့်။

တေဒဂ္ဂ၃ (နာ) [တေဒဂ္ဂ+ဌပန] တေဒဂ် အရာ၌ ထားခြင်း။ တေဒဂ္ဂ၁ (၂) ကြည့်။

တေဒဂ္ဂဌပန (နာ) [တေဒဂ္ဂ+ဌပန] တေဒဂ် အရာ၌ထားခြင်း။ တေဒဂ္ဂ၁ (၂) ကြည့်။

တေဒဂ္ဂဌပိတ (တိ) [တေဒဂ္ဂ+ဌပိတ] တေဒဂ် အရာ၌ထားအပ်သော၊သူ။ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနန္တရေ တေဒဂ္ဂဌပိတာနံ ထေရာနံ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊ ၂။၈၉။

တေဒဂ္ဂဌာန (နာ) [တေဒဂ္ဂ+ဌာန] တေဒဂ် အရာ၊ တေဒဂ်ရာထူး။ ကောစိ ထေရော ကေနစိ ကာရဏေန တေဒဂ္ဂဌာနံ လဘတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇၊ (-၁၀၇။)

တေဒဂ်ဘွဲ့ရ ရဟန္တာမထေရ် (၄၁)ပါး

၁။ အရှင်ကောဏ္ဍည၊
ဝါရင့်ခြင်း၊ ဝါတော်အကြီးဆုံးဖြစ်ခြင်း။

၂။ အရှင်သာရိပုတ္တရာ၊
ပညာကြီးခြင်း။

၃။ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလာန်၊
တန်ခိုးဣဒ္ဓိပါဒ်ကြီးခြင်း။

၄။ အရှင်မဟာကဿပ၊
ဓုတင်ဆောင်ခြင်း။

၅။ အရှင်အနုရုဒ္ဓ၊
ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ရခြင်း။

၆။ အရှင်ဘဒ္ဒိယ၊
အမျိုးမြတ်ခြင်း။

၇။ အရှင်လကုဏ္ဌကဘဒ္ဒိယ၊
အသံသာယာခြင်း။

၈။ အရှင်ပိဏ္ဍောလဘာရဒ္ဒါဇ၊
ရဲတင်းသောစကားကိုဆိုခြင်း။

၉။ အရှင်ပုဏ္ဏ၊
တရားဟောကြားခြင်း=ဓမ္မကထိကအရာ။

၁၀။ အရှင်ကစ္စာန၊
အကျဉ်းကို အကျယ်ဟောခြင်း။

၁၁။ အရှင်စူဠပန္ထက၊
မနောမယအဘိညာဉ်ဖန်ဆင်းခြင်း။

၁၂။ အရှင်မဟာပန္ထက၊
အရူပစျာန်မှတဆင့် ရဟန္တာဖြစ်ခြင်း။

၁၃။ အရှင်သုဘူတိ၊
အပြစ်မရှိသောနေခြင်း။
အလှူခံထိုက်ခြင်း။ (၂-ဌာန။)

၁၄။ အရှင်ခဒိရဝနိယရေဝတ၊
တောရဆောက်တည်ခြင်း။

၁၅။ အရှင်ကင်္ခါရေဝတ၊
စျာန်ဝင်စားခြင်း။

၁၆။ အရှင်သောဏကောဋိဝိသ၊
လုံ့လဝီရိယကြီးခြင်း။

၁၇။ အရှင်သောဏကုဋိကဏ္ဏ၊
အဟောအပြောကောင်းခြင်း။

၁၈။ အရှင်သီဝလိ၊
လာဘ်ပေါခြင်း။

၁၉။ အရှင်ဝက္ကလိ၊
သဒ္ဓါတရားလွန်ကဲခြင်း။

၂၀။ အရှင်ရာဟုလာ၊
သီကျွာသုံးပါးကို ကျင့်ဆောင်ခြင်း။

၂၁။ အရှင်ရဋ္ဌပါလ၊
သဒ္ဓါ၍ ရဟန်းပြုခြင်း။

၂၂။ အရှင်ကုဏ္ဍာန၊
စာရေးတံမဲ ပဌမယူခြင်း။
(အကောင်းဆုံးပဌမဆုမဲရခြင်း။)

၂၃။ အရှင်ဝဂ္ဂီသ၊
ဖွဲ့ဆိုသီကုံးမှဉ် ဉာဏ်ပဋိဘာန်ရှိခြင်း။

၂၄။ အရှင်ဥပသေန၊
ကြည်ညိုဖွယ်ရာဖြစ်ခြင်း။

၂၅။ အရှင်ဒဗ္ဗ၊
သံယာတော်များအတွက် နေရာချထားခြင်း။

၂၆။ အရှင်ပိလိန္ဒဝစ္ဆ၊
နတ်တို့ချစ်မြတ်နိုးခြင်း။

၂၇။ အရှင်ဒါရုစီရိယ၊
လျင်မြန်စွာ ထိုးထွင်းသိခြင်း။

၂၈။ အရှင်ကုမာရကဿပ၊
ဆန်းကြယ်စွာ တရားဟောခြင်း။

၂၉။ အရှင်မဟာကောဋ္ဌိတ၊
ပဋိသम्भိဒါ လေးပါး ရခြင်း။

၃၀။ အရှင်အာနန္ဒာ၊
အကြားအမြင်များခြင်း။ သတိကောင်းခြင်း။
ဉာဏ်ကောင်းခြင်း။ လုံ့လကြီးခြင်း။
အလုပ်အကျွေး အပြုအစု။ (၅-ဌာန။)

၃၁။ အရှင်ဥရုဝေလကဿပ၊
အခြံအရံများခြင်း။

၃၂။ အရှင်ကာဠုဒါယီ၊
ဆွေတော်မျိုးတော်တို့ကိုကြည်ညိုစေခြင်း။

၃၃။ အရှင်ဗာကုလ၊
အနာရောဂါကင်းခြင်း။

၃၄။ အရှင်သောဘိတ၊
ပုဗ္ဗေနိဝါသအဘိညာဉ်အရာ။

၃၅။ အရှင်ဥပါလိ၊
ဝိနည်းဆောင်ခြင်း။

၃၆။ ရှင်နန္ဒက၊
ဘိက္ခုနီတို့အား ဆုံးမခြင်း။

၃၇။ အရှင်နန္ဒ၊
ဣန္ဒြေစောင့်စည်းခြင်း။

၃၈။ အရှင်မဟာကပ္ပိန၊
ရဟန်းများအား ဆုံးမခြင်း။

၃၉။ အရှင်သာဂတ၊
တေဇောဓာတ်သမာပတ်ဝင်စားခြင်း။

၄၀။ အရှင်ရာဓ၊
ဒေသကဘုရားရှင်အား ဒေသနာဉာဏ်
အဆင့်ဆင့် ပွင့်စေခြင်း။

၄၁။ အရှင်မောဃရာဇ၊
ခေါင်းပါးသောသက်နှံကို ဆောင်ခြင်း။

တေဒဂ်ဘွဲ့ရ
ရဟန္တာထေရီ (၁၃)ပါး

၁။ မဟာပဇာပတိဂေါတမီ ထေရီ
ဝါရင့်ခြင်း၊ ဝါတော်အကြီးဆုံးဖြစ်ခြင်း။

၂။ ခေမာ ထေရီ၊
ပညာကြီးခြင်း။

၃။ ဥပ္ပလဝဏ် ထေရီ၊
တန်ခိုးဣဒ္ဓိပါဒ်ကြီးခြင်း။

၄။ ပဋာစာရာ ထေရီ၊
ဝိနည်းဆောင်ခြင်း။

၅။ ဓမ္မဒိန္နာ ထေရီ
တရားဟောကြားခြင်း။

၆။ နန္ဒာ ထေရီ၊
ဈာန်ဝင်စားခြင်း။

၇။ သောဏာ ထေရီ၊
လုံ့လဝီရိယကြီးမားခြင်း။

၈။ ဗကုလာ ထေရီ၊
ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်အရာ။

၉။ ဘဒ္ဒါ ကုဏ္ဍလကေသာ ထေရီ၊
လျင်စွာထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်း။

၁၀။ ဘဒ္ဒါ ကာပိလာနီ ထေရီ၊
ပုဗ္ဗေနိဝါသအဘိညာဉ်အရာ။

၁၁။ ဘဒ္ဒါ ကစ္စာနာ၊
ကြီးမြတ်သောအဘိညာဉ်အရာ။

၁၂။ ကိသာဂေါတမီ ထေရီ၊
ခေါင်းပါးသောသင်္ကန်းကို ဆောင်ခြင်း။

၁၃။ သိဂါလကမာတာ ထေရီ၊
သဒ္ဓါ၌ ရဟန်းမိန်းမပြုခြင်း။

တေဒဂ်ဘွဲ့ရ
ဥပါသကာ ဒါယကာ (၁၀)ဦး

၁။ တပုဿ ဘလ္လိက ကုန်သည်ညီနှောင်၊
ရှေးဦးစွာ သရဏဂုံ တည်ခြင်း။

၂။ သုဒတ္တ အနာထပိဏ္ဍိက သူကြွယ်၊
အလှူအတန်း၌ မွေ့လျော်ခြင်း

၃။ မစ္ဆိကာသဏ္ဍ ၌နေသော စိတ္တ သူကြွယ်၊
တရားဟောခြင်း။

၄။ ဟတ္ထက အာဠာဝက၊
သင်ဟာဝတ္ထုလေးပါးဖြင့် ပရိသတ်ကို
ချီးမြှောက်ခြင်း။

၅။ မဟာနာမ သာကိုဝင်မင်း၊
မွန်မွန်မြတ်မြတ် လှူခြင်း။

၆။ ဝေသာလီပြည်သား ဥဂ္ဂ သူကြွယ်၊
နှစ်သက်ဖွယ်ကို လှူခြင်း။

၇။ ဟတ္ထိဂ္ဂါသား ဥဂ္ဂတ သူကြွယ်၊
သံယာကို လုပ်ကျွေးခြင်း။

၈။ သူရမ္ဗဋ၊
မတုန်မလှုပ် သက်ဝင်ကြည်ညိုခြင်း။

၉။ ဇီဝက ကောမာရဘစ္စ၊
ဘုရားရှင်၌ ပုဂ္ဂိုလ်စွဲ ကြည်ညိုခြင်း။

၁၀။ နကုလပိတု သူကြွယ်၊
ဘုရားရှင်နှင့် အကျွမ်းဝင်ခြင်း။

တေဒဂ်ဘွဲ့ရ
ဥပါသိကာ ဒါယိကာမ (၁၀) ဦး

၁။ သုဇာတာသူဌေးကတော်၊
ရှေးဦးစွာ သရဏဂုံတည်ခြင်း။

၂။ ဝိသာခါ-ကျောင်းအမ၊
အလှူအတန်း၌ မွေ့လျော်ခြင်း။

၃။ ခုဇ္ဇုတ္တရာ ကျွန်မ၊
အကြားအမြင်များခြင်း။

၄။ သာမာဝတီ မိဖုရား၊
မေတ္တာစျာန်ဖြင့် နေလေ့ရှိခြင်း။

၅။ နန္ဒလုလင်၏မယ်တော် ဥတ္တရာ သူဌေးသွီး၊
စျာန်ဝင်စားခြင်း။

၆။ ကောလိယမင်း၏သွီး သုပ္ပဝါသာ၊
မွန်မွန်မြတ်မြတ် လှူခြင်း။

၇။ သုပ္ပိယာ ဥပါသိကာ၊
ဂိလာနကို ပြုစုလုပ်ကျွေးခြင်း။

၈။ ကာတိယာနီ ဥပါသိကာ၊
မတုန်မလှုပ် သက်ဝင်ကြည်ညိုခြင်း။

၉။ နကုလမာတု သူကြွယ်မ၊
ဘုရားရှင်နှင့်အကျွမ်းဝင်ခြင်း။

၁၀။ ကုရရဃရမြို့သူ ကာဠီ ဥပါသိကာ၊
တစ်ဆင့်ကြားဖြင့် ကြည်ညိုခြင်း။

(အကျယ်ကို-အံ၊၁။ ၂၃-၂၈။ အံ၊ဌ၊၁။ ၉၆-၃၅၂။ မဟာဗုဒ္ဓဝင်၊ ဆဋ္ဌမတွဲ၊ ပထမပိုင်း၊ ဒုတိယပိုင်း-တို့ကြည့်။)

တေဒဂ္ဃာနန္ဒရ (နာ) [တေဒဂ္ဃ+ဌာနန္ဒရ] တေဒဂ်ရာထူး၊ တေဒဂ်ဘွဲ့။ သော တေဒဂ္ဃ-ဌာနန္ဒရသင်္ခါတော အတ္ထো မေ မယာ အနုပ္ပတ္တော။ အပ၊ဌ၊၁။၃၁၃။

တေဒဂ္ဃပတ္တ (တိ) [တေဒဂ္ဃ+ပတ္တ] တေဒဂ်ရာထူးသို့-တေဒဂ်အရာသို့-ရောက်ပြီး-ရပြီး-သော၊သူ။ ဓမ္မကထိကဘာဝေ တေ-ဒဂ္ဃပတ္တံ သာဝကံ အာမန္တေသိ။ အံ၊ဌ၊၁။ ၁၅၈။ သရဏဂမနဌာနေ တေဒဂ္ဃပတ္တာယ သုဇာတာယ နာမ သေဋ္ဌိဘရိယာယ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၃၉။

တေဒဂ္ဃပဒ (နာ) [တေဒဂ္ဃ+ပဒ] တေဒဂ္ဃ ပုဒ်။ တေဒဂ္ဃပဒဿတ္ထော ဝုတ္တောဝ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၁၄၇။

တေဒဂ္ဃပါဋိ (ထီ) [တေဒဂ္ဃ+ပါဋိ] တေဒဂ္ဃပါဋိတော်။ (တေဒဂ်ံ ဘိက္ခဝေ-စသည်ဖြင့် ဟောကြားအပ်သောပါဋိတော်များ။ အံ၊၁။ ၂၃-၂၈။ ၉၀-၉၁။) "တေဒဂ်ံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ ဓမ္မကထိကာနံ ယဒိဒံ ပုဏ္ဏော မန္တာဏိပုတ္တော"တိ တေ-ဒဂ္ဃပါဋိယံ အာရောပိတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။ရ၀။

တေဒဂ္ဃပါဋိဝဏ္ဏနာ (ထီ) [တေဒဂ္ဃပါဋိ+ဝဏ္ဏနာ] တေဒဂ္ဃပါဋိတော်အဖွင့်။ သဗ္ဗာပိ တေဒဂ္ဃ-ပါဋိဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။ အံ၊ဌ၊၁။၃၅၂။

တေဒဂ္ဃဘာဝ (ပု) [တေဒဂ္ဃ+ဘာဝ] တေဒဂ်၏ အဖြစ်။ ဣမေသု ဒ္ဝီသု ဗလေသု တေဒဂ္ဃဘာဝေါ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတ-ဗ္ဗော။ အံ၊ဌ၊ ၂။၁၀၊(-၁၁။)

တေဒဂ္ဂဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ (ထီ) [တေဒဂ္ဂဝဂ္ဂ+ဝဏ္ဏနာ] တေဒဂ္ဂဝဂ်၏ အဖွင့်။ တေဒဂ္ဂဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာယ အနုတ္တာနုတ္ထဒီပနာ။ အံ၊ဌီ၊၁။၂၁၀။

တေဒဂ္ဂသန္ဓိကေ္ခပ (ပု) [တေဒဂ္ဂ+သန္ဓိကေ္ခပ] တေဒဂ်အရာ၌ ထားခြင်း။ တေဒဂ္ဂသန္ဓိ-ကေ္ခပေါ(အံ၊ဌ၊၁။၉ရ)တိ တေဒဂ္ဂေ ဌပနံ။ အံ၊ဌီ၊၁။၁၄၂။

(တေဒဂ်အရာကို (၁) အဋ္ဌပ္ပတ္တိ၊ (၂) တေဒဂ်အရာကို ရရန် အတိတ်အကြောင်း (အာဂမန) ရှိခြင်း၊ (၃) အဖန်ဖန်မှီဝဲလေ့ကျက်အပ်သော-ဝသီဘော-အစွမ်းသတ္တိ ရှိခြင်း၊ (၄) ဂုဏ်လွန်ကဲခြင်း-ဟူသော အကြောင်း လေးပါးတို့တွင် အကြောင်းတစ်ပါးကြောင့်ဖြစ်စေ၊ နှစ်ပါး, သုံးပါး, လေးပါးလုံးကြောင့်ဖြစ်စေရရှိသည်။ အရှင် သာရိပုတ္တရာ, အရှင်မဟာမောဂ္ဂလာန်, အရှင်မဟာကဿပတို့သည်ထိုအကြောင်း လေးပါးတို့ကြောင့် တေဒဂ်အရာကိုရရှိကြသည်။

ထိုအကြောင်းလေးပါးတို့ကြောင့် အရှင်သာရိပုတ္တရာ တေဒဂ်ရာထူး ရရှိခြင်းကို ဖော်ပြပါမည်။ တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌ ဝါတွင်းသုံးလပတ်လုံး အဘိဓမ္မာ ဒေသနာကို ဟောတော်မူ၍ ဝါကျွတ်သောကာလ ထိုနတ်ပြည်မှ ဆင်းသက်လာသော မြတ်စွာဘုရားသည် အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ ပညာအစွမ်း ထင်ရှားစေခြင်းငှါ ပုထုဇဉ်တို့ ဖြေနိုင်စွမ်းရှိသော ပုစ္ဆာမှစ၍ အဆင့်ဆင့် မေးမြန်းတော်မူသောအားဖြင့် အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ ပညာအစွမ်းကို ထင်ရှား ပေါ်လွင်စေသည်၊ ဘုရားရှင်၏ ကျော်စောသံ ပျံ့နှံ့သော အရပ်ဌာနတိုင်အောင် အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ ကျော်စောသံလည်း ပျံ့နှံ့တော်မူသည်၊ ဤအဋ္ဌပ္ပတ္တိကြောင့် အရှင်သာရိပုတ္တရာသည် မဟာပညာအရာ၌ တေဒဂ် ရာထူးကို ရတော်မူသည်။

အရှင်သာရိပုတ္တရာသည် ရှေးအတိတ်ကာလ၌လည်း ဘဝငါးရာပတ်လုံး ရသေ့ရဟန်းဝတ်၍ ပညာကြီးသူ ဖြစ်တော်မူသည်၊ ဤသို့သော ကြီးမြတ်သောပညာ ရှိတော်မူသော အကြောင်းကြောင့်လည်း မဟာပညာအရာ၌ တေဒဂ် ရတော်မူသည်။

အရှင်သာရိပုတ္တရာသည် ပရိသတ်လေးပါးအလယ်၌ တရားဟောတော်မူသည်ရှိသော် သစ္စာလေးပါးကို မလွတ်မူ၍သာလျှင် ဟောတော်မူသည်၊ ဤသို့ အဖန်ဖန် မှီဝဲလေ့ကျက်အပ်သော ဝသီဘော် ရှိတော်မူသောကြောင့်လည်း မဟာပညာအရာ၌ တေဒဂ် ရတော်မူသည်။

ဘုရားရှင်၏ တပည့်သာဝကတို့တွင် အရှင်သာရိပုတ္တရာနှင့်တူသော ကြီးမြတ်သောပညာရှိသူ မရှိပါ၊ ဤသို့ လွန်ကဲသော ဂုဏ်တော်ကြောင့်လည်း မဟာပညာ အရာ၌ တေဒဂ် ရတော်မူသည်။ အကျယ်ကို အံ၊ဌ၊၁။၉ရ-၁၀၅-ကြည့်။

တေဒဂ္ဂသုတ္တ (နာ) [တေဒဂ္ဂ+သုတ္တ] တေဒဂ္ဂသုတ်။ တေဒဂ္ဂ[3] (၂) ကြည့်။

တေဒဂ္ဂသုတ္တပဒ (နာ) [တေဒဂ္ဂသုတ္တ+ပဒ]

တေဒဂ္ဂသုတ်-ပုဒ်-ပါဠိတော်။ ဝိသေသ-တော ပန အဂ္ဂိတ္ထရာဂမေ တေဒဂ္ဂသုတ္ထ-ပဒါနိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ရ၉။

တေဒတ္ထ (ပု) [တေ+အတ္ထ။ နီတိ၊ပဒ။၃၆ရ။] (၁) ဤအနက်၊ ဤအဓိပ္ပါယ်၊ ထိုအနက်၊ ထိုအဓိပ္ပါယ်။ (တိ)(၂)(က) ဤ(ထို) ... အကျိုး၊ ဤ(ထို)...၏အကျိုး၊ ဤ(ထို)...အား-အကျိုးဖြစ်-အကျိုးကိုပြုတတ်-သော။ (ခ) ဤ (ထို) ...အကျိုးရှိသော၊ ဤ(ထို) (အနုပါဒိသေသပရိနိဗ္ဗာန်, အရဟတ္တဖိုလ်)-ဟူသော-သည်ပင်လျှင်-အကျိုးရှိသော။

(၁) တေဒတ္ထပရိဒီပကမေဝါ(ဒီ၊ဋ၊၃။ ၁၂၆)တိ ယော "ပါ၊ကာတိပါတော ခေါ"-တိအာဒိနာ ဝုတ္တော၊ တေသ အတ္ထသ ပရိဒီပကမေဝ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၉။

(တိ)(၂)(က) သရာဂါယ စေတေ-သသိတိ သဟ ရာဂေန ဝတ္တမာနာယ မေထုနဓမ္မာယ စေတေသသိ ပကပ္ပေ-သသိ၊ တေဒတ္ထံ ဝါယမိသသိတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ၊၁။၁ရ၃။ တေဒတ္ထဉ္စိ ဘဂဝါ မယ္ပ တိကိ ဂါဝုတာနိ ပစ္စုဂမနံ အကာသိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၂။ ဘဂဝတာ ဟိ ... တေဒတ္ထာယ ဓမ္မော ဒေသိတော။ ဝိ၊ဋ၊၁။၁ရ၃။ တေ-ဒတ္ထာယာတိ တေသ ဝိရဇ္ဇနသ အ-တ္ထာယ။ ပါရာ၊ယော။၁ ၂၀။ နု တေဒတ္ထာယ ပဋိဝိဒ္ဓါ။ သံ၊ဋ၊၁၊၁ရ။

(ခ) တေဒတ္ထာ ကထာ၊ တေဒတ္ထာ မဇ္ဈနာ၊ တေဒတ္ထာ ဥပနိသာ၊ တေဒတ္ထံ သောတာဝဓာနံ၊ ယဒိဒံ အနုပါဒါ စိတ္တသ ဝိမောက္ခော။ ဝိ၊၅။ ၂ရ၉။ အံ၊၁။၁ရ၉။ ဝိ၊ ဋ၊၁။ရ၈။ တေဒတ္ထာ ဘိက္ခဝေ ကထာတိ ဘိက္ခဝေ ယာ သော ကထာသမ္ဘယောဂေန ကထာ ဒဿိတာ၊ သာ တေဒတ္ထာ၊ အယံ တသာ ကထာယ ဘူမိ ပတိဋ္ဌာ၊ ဣဒံ ဝတ္ထု ယဒိဒံ အနုပါဒါစိတ္တသ ဝိမော-က္ခောတိ ဧဝံ သဗ္ဗပဒေသု ယောဇနာ ဝေ-ဒိတဗ္ဗာ၊ ... တေဒတ္ထံ သောတာဝဓာနန္တိ တသာ ဥပနိသာယ သောတာဝဓာနံ၊ တမ္မိ တေဒတ္ထမေဝ။ အံ၊ဋ၊ ၂။၁ရ၊။ တေဒတ္ထာ ကထာတိ အယံ ဝိနယကထာ နာမ ဧ-တဒတ္ထာ၊ ...သောပိ တေဒတ္ထာယ။ ဝိ၊ဋ၊ ၄။ ၂ဝ၈။ တေဒတ္ထာယ တေသ ဝိဂမ-သတ္ထာယ ဧဝ။ ဝိမတိ၊ ၂။၃ဝ၁။ တေဒတ္ထာ ကထာတိ အယံ ဝိနယကထာ နာမ တေဒတ္ထာယ၊ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနတ္ထာယာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၉၃။ (-ဝိမတိ၊၁။ ၃ရ။) ဧတံ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနံ အတ္ထော ပယောဇနံ ဧတိသာတိ ဧတေဒတ္ထာ။ ပါရာ၊ ယော။၅၄။ (-ပါစိတ်၊ယော။၆ဝ၉။) ဧတ-ဒတ္ထမိဒံ ဘိက္ခဝေ ပြဟ္ဟစရိယံ။ မ၊၁။ ၂၅ရ။ ဒီ၊ဋ၊၁။၁၅၉။ အယမတ္ထော ဧတသာတိ ဧတေဒတ္ထံ၊ အရဟတ္တဖလတ္ထံ ဣဒံ ပြဟ္ဟ-စရိယံ၊ အယံ ဧတသ အတ္ထောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ၊ ၂။၁၃၅။ ဧတေဒေ ဖလံ အတ္ထော ယသ္သာတိ ဧတေဒတ္ထံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ရ၁။ အယမတ္ထော ပယောဇနံ ဧတ-သ္သာတိ ဧတေဒတ္ထံ၊ သာသနပြဟ္ဟစရိယံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။၁ရ၈။

ဤပုဒ်ကို နီတိ၊သုတ္တ၊၁၄၄-၌ "တေသ သဒ္ဒသ ပဒသ ဝါ အတ္ထော တေဒတ္ထော၊ ... တေ် အတ္ထောတိ ဆေဒေါ"ဟု ပြဆိုသည်။ "ဤ-ပုဒ်-သဒ္ဒါ-ဂါထာ-၏ အနက်" ဟု ပြန်ဆိုရမည်။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၂၄၈-၌ "ဒေ-သော အတ္ထော ယသ ဝိနယသောတိ တေဒတ္ထော၊ ဝိနယော။ တေဒတ္ထာ၊ ဝိနယ-ကထာ၊ တေဒတ္ထံ၊ သောတာဝဓာနံ" စသည်ဖြင့်ဆိုသည်။ "ဤသို့ရှုအပ်သော-အကျိုး-အနက်-ရှိသော" ဟု ပြန်ဆိုရမည်။ ရူ၊နှာ။၁၉၅-စတုတ္ထိတပ္ပုရိသ်သမာသ်ကို ပြသောနေရာ ၌ "ဘိက္ခုသံ၊ယသတ္ထာယ ဝိဟာရော ဘိက္ခုသံ၊ယတ္ထော၊ ဝိဟာရော။ ဘိက္ခုသံ၊ယတ္ထာ ယာဂု။ ဘိက္ခုသံ၊ယတ္ထံ စီဝရံ။ ... တေဒတ္ထော ဝါယာမော၊ တေ-ဒတ္ထာ ကထာ၊ တေဒတ္ထံ သောတာဝဓာနံ" စသည်ဖြင့်ဆိုသည်။ ယင်းအလို "တေဒတ္ထ = ထို ... အား အကျိုးစီးပွားကို ပြုခြင်းငှါဖြစ်သော၊ ထို ... အား-အကျိုးပြုခြင်းငှါ ဖြစ်သော-အကျိုးပြုတတ်သော၊ ထို ... အလို့ငှါအကျိုး-ဖြစ်-မျှား-သော"ဟု ပြန်ဆိုရမည်။ ရူ၊ဋီ၊နှာ။၁၄၉-၌ "အတ္ထ သဒ္ဒါနှင့် နိစ္စသမာသ်ဖြစ်သောကြောင့် အတ္ထာယ-ဟူသော ပုဒ်တပါးနှင့် ဝိဂ္ဂဟပြုရသည်" ဟုဆိုသည်။ ဘာသာဋီကာ၌ "တေသ ဣဒံ တေဒတ္ထံ"စသည်ဖြင့်ဝိဂ္ဂဟပြုသည်။ မောဂ်၊ ၃။၁၀-၌ တေဒတ္ထ-စသည်ကို ဗဟုဗ္ဗီဟိ သမာသ်ပုဒ်ဟု ဆိုသည်။ နီတိ၊သုတ္တ၊ ၂၆၄-လာ ပုံစံကို "ကထာ=ဝိနည်းစကားသည်၊ တေဒတ္ထာ=ထိုအနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာန်အကျိုးရှိ၏"ဟုအဋ္ဌကျောင်းဆရာတော်ဦးဗုဒ္ဓ အနက်ပေးသည်။

တေဒတ္ထပရိဒီပက (ပုဒ်၊နာ) [တေဒတ္ထ+ပရိဒီပက] ဤအနက်-ဤအဓိပ္ပါယ်-ကို ပြတတ်သော။ တေဒတ္ထ (၂) ကြည့်။

တေဒန္တ (တိ) [တေ+အန္တ] ဤ(ဝိပဿနာ၏ ဘေးရန်ကို ခွါခြင်း)လျှင် အဆုံးရှိသော။ တေဒန္တတ္ထာ ပဋိပဒါယ။ မူလဋီ၊၁။၁၁၂။ (-အနုဋီ၊၁။၁၁၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၂၄။) တေဒန္ထ-တ္ထာတိ ဝိပဿနောပက္ကိလေသဝိက္ခမ္ဘန-အန္တတ္ထာ။ မဓု၊၁။၂၀၃။

တေဒန္ဓိက (တိ) [တေ+အန္ဓ+ဣက] ဤ(အရဟတ္တဖိုလ်)လျှင် အဆုံးရှိသော။ (ဤအရဟတ္တဖိုလ်ရရှိလျှင်ကုန်ဆုံးသွားသော။) သဗ္ဗေ သောကာ သမုစ္ဆိန္နာ၊ ပဟီနာ တေ-ဒန္ဓိကာ။ ထေရီ။၃၈၅။ တေဒန္ဓိကာတိ တေ် ဣဒါနိ မယာ အဓိဂတံ အရဟတ္တံ အန္ဓော ပရိယောသာနံ ဧတေသန္တိ တေဒန္ဓိကာ၊ သောကာ။ နု ဒါနိ တေသံ သမ္ဘဝေါ အတ္ထိတိ အတ္ထော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၃၀။ (-သံ၊ ၁။၁၃၁။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၅-၆။)

တေ်ပရမ၊ တေပရမ၊ တေပ္ပရမ (နာ) [တေ+ပရမ] (၁) (ကြို၊ဝိ) ဤ... မျှလောက်၊ ဤအကျင့်မျှလောက်။ (တိ)(၂) ဤသည်ပင် အမြတ်ဆုံးရှိသော၊ ဤမျှလောက် လွန်သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ အလွန်ဆုံး-ဤမျှလောက်-ဤပမာဏ-ရှိသော။ (ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော ပမာဏဖြစ်သော။ သမ္မော၊ယော။)

(၁) တေပိ ဘဂဝန္တော တေပရမ်ယေ သမ္မာ ဘိက္ခုသံဃံ ပဋိပါဒေသုံ။ မ၊၂။၁။ တေပရမ်ယေဝါတိ ဧဝံ သမ္မာ ပဋိပါဒိတော ဧသော ဘိက္ခုသံဃော တဿာပိ ဘိက္ခုသံဃဿ ပရမောတိ တေပရမော၊ တံ တေပရမ်။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။ သော ပဋိပဒါ ပရမာတိ ဧတေပရမ်၊ ဘာဝနပုံသကနိဒ္ဒေသောယံ ယထာ "ဝိသမ်ံ စန္ဒိမသူရိယာ ပရိဝတ္တန္တိ"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂။

(တိ)(၂) တေပရမ်ံ သန္တံ သုခံ သောမနဿံ ပဋိသံဝေဒေန္တိ။ သံ၊၂။၄၂၄။ ဗ္ဗောကန္တိ တေပရမ်၊ နဂ္ဂတော ဘိယ္ယောတိ အတ္ထော။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၄၄၉။ ပဗ္ဗေဝါတိ ဝေကာရေန ကမ္မဒေါသာနံ တေပရမတံ ဒဿေတိ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၃၄၃။ တေသမ္ပိ ဘဂဝန္တာနံ တေပရမာယေ ဒေဝတာ သန္ဒိပတိတာ အဟေသုံ။ ဒီ၊၂။၂၀၄။ တတ္ထ တေပရမာတိ တေ ပရမ် ပမာဏံ ဧတေသန္တိ တေပရမာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ရ၄။ တဒါပိ တေပရမောယေ ကာလော အဟောသိ။ မ၊၁။၁၁၃။ တေပရမောတိ ဧတေ ပမာဏံ ပရမ် အဿာတိ တေပရမော၊ ... ယံ တေရဟိ ကာလဿ ပမာဏံ၊ ဗ္ဗောကောဝ ဟောတီတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။ (-အ ဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၊၈၁။) သဗ္ဗသခ်ံတသဘာဝေ-ကသင်္ဂဟတော အတ္တတ္ထနိယဂ္ဂါဟဝတ္ထုဿ တေပဗ္ဗရမတော အညေသဉ္စ တဒဝရောဓ-တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၊ (-၈၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၈၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၅၉။ မူလဋီ၊၂။၂၅။) တေပဗ္ဗရမတောတိ ဗ္ဗောကပ္ပမာဏဘူတတော၊ ဗ္ဗောကော ပရမော ပ-မာဏော တေပ္ပရမော။ သမ္မော၊ယော။၂၀။ ပရိညာဒီနိ တေပ္ပရမာယေဝါ (မူလဋီ၊၂။ ၅၄)တိ ဣတော ပရံ နေယ္ယံ နတ္ထိတိ ဒ-ဿေတိ။ အနုဋီ၊၂။ဖ၃။

တေပရိမာဏ (နာ) [တေ+ပရိမာဏ] (၁) ဤမျှ အတိုင်းအရှည်၊ ဤမျှလောက်သော အ တိုင်းအရှည်။ (တိ)(၂) ဤမျှအတိုင်း အ ရှည်-ဤမျှလောက်အတိုင်းအရှည်-ရှိသော။ **(၁)** အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(တိ)(၂)** ဘဂဝါ သီလကွန္ဓေ သီလကွန္ဓဟေတု ဗ္ဗောကော တေပရိမာဏော။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၃၃၁။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၅၈။)

တေပရိမာဏဝန္တု (တိ) [တေပရိမာဏ+ဝန္တု] ဤမျှအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ တေပရိမာ-ဏဝတာ သဒ္ဒတ္ထဂ္ဂဏေနာတိ အတ္ထော။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၁ဝ၉။ တေပရိမာဏဝန္တေန ဝါ ဝစနဂ္ဂဏေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ဝ၆၃။ ဗ္ဗော-ဝတာ-လည်းကြည့်။

တေပ္ပမာဏ (တိ) [တေ+ပမာဏ] ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ အဟမ်ို ဉာဏေန ဝါ ဣဒ္ဓိယာ ဝါ တေပ္ပမာဏော ဟောမိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၈။ (-သံ၊ဋီ၊၂။ဝ၂ရ။)

တေပ္ပရမ (တိ) [တေ+ပရမ] ဤမျှလောက် လွန်သောအတိုင်း အရှည်ရှိသော၊ အလွန် ဆုံးဤမျှလောက်ရှိသော။ တေပရမ-ကြည့်။

တေဗ္ဗ (တိ) [ဣ+တဗ္ဗ] ရောက်အပ်-သိအပ်-သော။ အဘိမုခဘာဝေန သမ္မာ တေဗ္ဗော

အဘိသမေတဗ္ဗော အဓိဂန္တဗ္ဗောတိ ... အ-ဘိသမယော။ အနုဋ္ဌိ၊ဘ။ဖ၊ရ။

တေရဟီ (ဗျ) [ဣမ+ရဟီ။ ဣမသို့ ကာလ-တေရဟီ။ ရူ။၂၈၀။ တေဟိ (သံ)] ဤယခု-အခါ၌။ တေရဟိပီ(မ၊ဘ။ခ၄ရ)တိ ဣဒါနိပိ။ မ၊ဌ၊ခ။ခ၉ရ။ တေရဟီ(ဥဒါန။၉၉)တိ ဣဒါနိ-ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဋ္ဌာယ။ ဥဒါန၊-ဌ။ခ၄၅။

တေဝေ (ဗျ) [ဣ+တဝေ] ရောက်ခြင်းငှါ။ နာ-သက္ခိ ပါရမေတဝေ(ထေရီ။၄ခ၂)တိ တ-ဿေဝ ပလိပဿ ပါရဘူတံ နိဗ္ဗာနံ တေ-ဂန္ဆုံ နာ အသက္ခိ နာ အဘိသမ္ဘုနိ။ ထေရီ၊-ဌ။၂၃ဘ။

တောဒိသ (တိ) [တေ+ဒုသ+ကွိ။ ကစ္စည်း-နှာသ။ဖ၄၂။ နိတိ၊သုတ္တ။ခ၂ဖ၉။ တေ+ဒိသ+ကွိ။ ရူ။၅၈၈။ တေ+ဒိသ+က။ မောဂ်၊၅။-၄ဘ။ ထီ-ဌ် တောဒိသီ။ (တောဒဒ (သံ)] ဤကဲ့သို့ရှုအပ်သော၊ ဤသို့သဘောရှိသော၊-သူ။ တောဒိသော အယံ ရာဇာ(ဇာ၊ခ။-ဘ၄)တိ ... ဝေရူပေါ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၄။ တော-ဒိသော (ဝိမာန။ခ)တိ ဧဒိသော၊ တေရဟီ-ယထာဒိဿမာနောတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊-ဌ။ခ၄။ (-ခုဒ္ဒက။၄။ သုတ္တနိ။ဘခ၉။ ပေတ။-ခဘ၊ခရ၄။ ထေရ။၂၅၉။ ထေရီ။၄ခ၈။ ဇာ-ခ။ခ၉၈။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။ခဘဝ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။ဘ၅။-ပေတ၊ဌ။၄၂ခဘ။ ထေရ၊ဌ၊ခ။၄ခ၀ဖ။ ထေ-ရီ၊ဌ။၂၅ခ။ ဇာ၊ဌ၊ဘ။၅ဝရ-၈။ ပညာယ ဝါ ဣဒ္ဓိယာ ဝါ တောဒိသီ ဟောမိ။ အံ၊ဌ၊၂။-၅၈။ (-သံ၊ဌ၊၂။၂၉ဖ။ နေတ္တိ၊ဌ။၉။)

တောဒိသိကာ (ထီ) [တောဒိသ+ဣက+အာ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)] ဤကဲ့သို့ရှုအပ်သော၊-ဤသို့သဘောရှိသော။ တောဒိသိကာယ-ရတ္တိယာ။ သံ၊ခ။၂ဝဘ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂ရရ။ ထေ-ရ၊ဌ၊ခ။ခရ၈။

တောဒိသိယ (တိ) [တောဒိသ+ဣယ] ဤကဲ့-သို့ရှုအပ်သော၊ ဤသို့သဘောရှိသော။ တောဒိသိယာသု ဟိ အာပဒါသု။ ဇာ၊၂။-ဘဝ၅။ တောဒိသိယာသူတိ ဝေရူပါသု-အာပဒါသု။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၂၂ရ။

တောဒိသီ (ထီ) [တေ+ဒုသ+ကွိ+ဤ (ဣတ္ထိ-ပစ္စည်း။) တေ+ဒိသ+ကွိ+ဤ (ဣတ္ထိပစ္စည်း။) တေ+ဒိသ+က+ဤ (ဣတ္ထိပစ္စည်း။)] ဤကဲ့-သို့ ရှုအပ်သော၊ ဤသို့သဘောရှိသော၊-သူ။ တောဒိသ-ကြည့်။

တောပရမတာ (ထီ) [(တေ+ပရမ=) တော-ပရမ+တာ] ဤ(တရား)သည်သာလျှင်-အလွန်အမြတ်(လွန်သောအပိုင်းအခြား)ရှိ-သည်၏အဖြစ်။ ဧဝံ ဣဿာဝတာ တော-ပရမတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၅ခ။ (-နေတ္တိ-ဌ။ခ၃ရ။)

တောပါထ (တိ) [တေ+အာပါထ] (ဤ-(အာဇီဝဋ္ဌမကသီလ)သည်ပင်-ထင်ခြင်း-ထင်လာသောအာရုံ-ရှိသော၊ ဤ၌ ဤမျှ-သည်ပင်-ဤမျှလောက်-ထင်လာသော-အာရုံရှိသော၊သူ။ ဇော်ပထ-ကြည့်။

တောဝပရမ (တိ) [တေ+ဝေ+ပရမ။ ဧသော-ဝေ ပရမော တေဿာတိ တောဝပရမော။

ရောစနံ ပန ဟတ္ထမုဒ္ဓါယပိ သီသံ နဇေတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။။၂၁၄။ သီသံ နဇေတိတိ ... မတ္ထကံ နပါပုဏာတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၂။ **ဏ္ဍ**— ဝိ၊ဌ၊၁။။၂၁၅။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၃၅။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၆၃။ **ယေ**— နစ အပတ္ထာ ဒုက္ခန္တိ၊ ဝိဿာသံ ယေ ပဏ္ဍိတော။ ထေရ။၃၀၅။ နယေ နဂ္ဂေယ္ယ။ ... နဘဝေယ္ယာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂၀၇။ **သေတိ**—ဇာ၊၂။၂၀၉၊ ၃၆၆။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၆၀။ **သေ**ဏ္ဍ— ဓမ္မ။၂၅။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၈၀။ သင်္ဂဟ။၃၉။ ဝိဘာဝိနီ။၁၉၃။ **သေ**ယမိ—ဒီ၊၂။၂၂၈။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၃၁။ **သေ**တု —ဇာ၊ဌ၊ရ။၁၈၂။ **ဟေ**သိ—ဓမ္မ။၆၆။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃ရ၄။

(၂) ဖြစ်၏။ ယသ္မာ တံ ပဋိစ္စ ဇေတိ ပဝတ္တတိ၊ တသ္မာ ပစ္စယောတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။။၁၅၃။ တံ ပဋိစ္စ ဇေတိ ပဝတ္တတီတိ တံ ကာရဏံ ပဋိစ္စ တဿ ဖလံ ဇေတိ ပဝတ္တတိ နိဗ္ဗတ္တတီတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၁။၄၄၀။ ပဋိစ္စ တေသ္မာ ဇေတိတိ ပစ္စယော။ ... ယော ဟိ ဓမ္မော ယံ ဓမ္မံ အပ္ပစ္စက္ခာယ တိဋ္ဌတိ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဝါ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၃၄၄။ ဇေတိတိ ဇေတဿ အတ္ထော ဝတ္တတီတိ၊ တဿ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌိတိနံ သာဓာရဏဝစနံ။ တေနေဝါဟ "တိဋ္ဌတိ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဝါ"တိ။ မူလဋီ၊ ၃။၁၆၈။ ပဋိစ္စ ဇနံ ဖလမေတိ ပဝတ္တတိ တိဋ္ဌတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဝါတိ ပစ္စယော။ ဝတာရ၊ ဋီ၊၂။၃၆၃။ (–ဒီ၊ဌ၊၂။၈၈။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၂ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅ရ။)

(၃) သိ၏။ အဘိမုခဘာဝေန သမ္မာ ဇေတိ ဂစ္ဆတိ ဗုဇ္ဈတိတိ အဘိသမယော။

နီတိ၊သုတ္တ။နှာ။၂၁၁။ နီတိ၊ပဒ။နှာ။၃၆။] ဤ(သူ–တရား)သည်သာလျှင် အလွန်အမြတ်(လွန်သောအပိုင်းအခြား)–ဖြစ်–ရှိ–သော၊သူ။ (ဤထက် သာလွန်သောတရား, လွန်မြတ်သောသူ မရှိ–ဟု ဆိုလိုသည်။) ယောပိ ပါရဂံတော ဘိက္ခု၊ တောဝပရမော သိယာ။ သံ၊ဝ။၃၁။ မ၊၃။၃၀၆။ နေတ္တိ။ဝ၂ရ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၁ဇ။ ယော ကောစိ နိဗ္ဗာနံ ပတ္တော ဘိက္ခု၊ သော တောဝပရမော သိယာ၊ နထေရေန ဥတ္တရိတရော နာမ အတ္ထိတိ ဝဒတိ။ မ၊ဌ၊၄။၂၃၂။ (–နေတ္တိ၊ဌ။၂၃ဇ။ နေတ္တိ၊ဝ။၃၀၃။) ကဋ္ဌကာ ဝေဒနာ ဝေဒယိသု၊ တောဝပရမံ နယိတော ဘိယ္ယော။ မ၊ဝ။ ၃၁၃။ တောဝပရမန္တိ တာသမ္မိ ဝေဒနာနံ ဇေယ်ယော ပရမံ ဥတ္တမံ ပမာဏံ။ မ၊ဌ၊၂။ ၁ဇ၁။ တောဝပရမန္တိ ဇေတ္တကံ ပရမံ၊ နဂ္ဂတော ပရံ ဩပက္ကမိကဒုက္ခဝေဒနာ ဝေဒိယနံ အတ္ထိတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၁၄။

တေ (ကြို) [ဣ+အ+တိ။ အာ+ဣ+အ+တိ။ နီတိ၊ ဓာ။၃။ တေသဒ္ဒေါ ယတ္ထ စေ ဣရိယာ–ပထဝါစကော၊ တတ္ထ အာဂမနံယေဝ ဇော–တေတိ, နဂမနံ။ နီတိ၊ဓာ။ရ။ အာ ဣတိ။ နီတိ၊သုတ္တ။နှာ။၂၃။ ဣရိယာပုထ်နှင့် စပ်သော"လာခြင်း"အနက်ကို ဟောရာ၌ "ဣ" ဓာတ်ကို အမြဲ "ဇ"ပြုသည်။] (၁) ရောက်၏။ (၂) ဖြစ်၏ ဖြစ်တည်၏။ (၃) သိ၏။ (၄) လာ၏၊ ကြွလာ၏။ (၅) ကြီးပွား၏။ (၆) ဝင်၏၊ ကပ်ရောက်၏၊ ဆည်းကပ်၏။ (၇) အစဉ်လိုက်၏။

(၁) ရောက်၏။ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မာ–

ဥဒါန်းဌ။၁၉။ သာရတ္ထ၊၁။၁၉၈။ ဒီးဇိုး၁။၄၅။ သီးဇိုးသစ်၁။၁ဖ၈။ မးဇိုး၁။၃၅။ သံးဇိုး၁။၃၁။ အံးဇိုး၁။၃၄။ အနုဇိုး၁။ဖရ။

(၄) လာ၏။ ကြွလာ၏။ အယံ သော သာရထိ တေ။ စာ၂။၁၅၃။ အမနုဿာ ထေရံ ဒိသွာ "အယျော ပုဏ္ဏတ္ထေရော ဧတေ"တိ ပဏ္ဍမိသု။ မ၊ဌ၊၄။၂၃ဖ၊ **ဧန္တိ**— သံ၁။၁၃၄။ စာ၂။၃၃၀။ သံ၊ဌ၁။၁ရရ။ စာ၊ဌ၊ဖ။၂၀၅။ စာ၊ဌ၊ရ။၂ရ၃။ **သေ**— ဒီ၊ဌ၊၂။၃၀၃။ စာ၊ဌ၅။၄၁၁။ စာ၊ဌ၊ဖ။၂၀၅။ **တေ**—ဒီ၁။၁ဖ၈။ ဒီ၃။၁၄ဖ။ မ၁။၂ရ၃။ စာ၂။၃ဖ၉။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၁၂။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၂ဖ။ မ၊ဌ၊၂။၁၅၁။ မ၊ဌ၊၃။၁၂၂။ **ဟေ** —ဝိ၊၂။ ၁၂၅။ ဝိ၊၃။၁ရ။ စာ၂။၂ဝ၈။ ဒီ၊ဌ၁။ ၃၃၄။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၂၂။ မ၊ဌ၊၂။၂၃၁။ စာ၊ဌ ရ။၁ဖ၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁ဝ၂။ **ထေ**— ဝိ၊ ၃။၃၁ဝ၄။ အံ၁။ဖဖ။ စာ၊ဌ၅။၄၁၁။ စာ ဌ၊ရ။၁ဝ၅။ **မေ** —စာ၊ဌ၊ဖ။၂၃၀။ **ယျာသေ**—ဝိ၁။၅၃။ ပေတ။ ၁၅၃။ စာ ၁။၁ဝ၈။ စာ၂။၂ဝ၈။၂၂၃။ ဝိ၊ဌ၁။၂၅ဖ။ ပေတ၊ဌ။၁ဝ၂။ စာ၊ဌ၊ဖ။၂ရ၄။ စာ၊ဌ၊ရ။၂ဝ။ **ဧမ**—ဣဓဂတာ ပုစ္ဆိတာယေမ ပဋေ။ စာ၂။၅။ ပုစ္ဆိတာယေမ ပဋေတိ သရဘ-ဂ်သတ္ထာရံ ပဋေ ပုစ္ဆိတုံ ဧမ၊ အာဂတမှာတိ အတ္ထော။ စာ၊ဌ၅။၁၄၄။ **ဃေတိ**— ပိတာ တံ ဒဋ္ဌုမေဃတိ။ စာ၂။၃ဖ၈။ ဒဋ္ဌုမေဃတိတိ ... တံ ပဃိတုကာမော ဟုတ္တာ ဣဓဂမိဃတိ။ စာ၊ဌ၊ရ။၃ဖ၀။ (-စာ၊ဌ၊ဖ။၂၀၅။) **ဟိတိ**—ဂေဟမေဟိတိ (ပေတ။၁၄၃)တိ အာဂမိဃတိ။ ပေတ၊ ဌ။၈၂။ (-စာ၁။၁။၉။) တတြ အလဇ္ဇီ နယ် လဘိတ္တာ အဇ္ဇောတ္ထရန္တော ဟေတိ။ ဝိ၊ ဌ၊၂။၁ရ၈ဖ။ ဟေတိတိ ဟိ-ကာရော ဇ္ဇော အာဂမော ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ အာဂမိဃတိတိ အ-တ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၂ရ၃။ (-စာ၊၂။၃ရ၀။ စာ ဌ၊ရ။၃ဖ၉။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅၁။) **ဟိန္တိ** — စာ၁။၉။ စာ၊ဌ၁။ ၂၂၅။ **ဃေသိ**— စာ၊ဌ၊ဖ။၂၀၅။ **ဟေသိ**—အဘိဒေါသ-ဂတော ဒါနိ ဟေသိ။ စာ၁။၃ဝ၈။ တာတ တ္ဝံ ဟိယ္ယော ဂန္ဓာ ဣဒါနိ အာဂစ္ဆတိတိ ဝတ္တာ ဣမံ ဂါထမာဟ၊ အဘိဒေါသဂတော ဒါနိ ဟေသိ။ ... ပဌမယာမေ ဂတော၊ ဣဒါနိ အာဂတော။ စာ၊ဌ၊ဖ။၂၃ဝ။ (သီ၊ သျာ၊ ဣ-မူ တို့၌ "သေ" ဟု ရှိသည်။ စာ၊ဌ၊သျ-၌ "ဟေ=လာလတ်သည်၊ အသိ=ဖြစ်၏"ဟုအနက်ပေးသည်။) **ဃော မိ**—စာ၊ဌ၊ဖ။၂ဝ၅။ **ဃေ** —စာ၁။ ၁ဝ၈။ စာ၊ဌ၃။၅ဝ၉။

(၅) ကြီးပွား၏။ သော ဟိ ယသ္မာ **ဧတေ** ဝုဒ္ဓိ ဂစ္ဆတိ၊ တသ္မာ ဣဏန္တိ ဝုစ္စတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၄၂။

(၆) ဝင်၏။ ကပ်ရောက်၏။ ဆည်း ကပ်၏။ ဧတေ(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။ ၁ဝ၅၃)တိ ပဝိသတိ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၂။၂ဖ။ (-ဥဒါန်း ၁၂၅။ ဥဒါန်းဌ။၂၂၄။ စာ၂။၂ဝ၅။ နေတ္တိ။ ၁၂ဝ။ စာ၊ဌ၊ဖ။၂ဝ၅၊၂ဖ၂။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၄၁။) **ဟေ**— ဟေ မနုဿ "တာဏ် လေဏ"န္တိ ပဝိသ ဥပဂစ္ဆ။ ဝိမတိ၁။၁၂၈။ **ဃေတိ**— မဟန္တံ ဘယမေဃတိ(စာ၂။၂ဝ၅)တိ မဟန္တံ မရဏဘယံ ဃေတိ ဥပဂမိဃတိ။

ဇာ၊ဌ၊ဖ။၃ဖ၃။(-ထေရ။ ၂၅ရ။ ထေရ၊ဌ၊ ၁။၄၀၄။)

(ရ) အစဉ်လိုက်၏။ **ဿတိ**— ကုတော နံ ဒုက္ခမေဿတိ(နေတ္တိ။၁ ၂၉)တိ ... ဒုက္ခံ နာနုဂမိဿတိ။ နေတ္တိ၊ဌ။ ၂၄၁။

တေ့ (ဗျ) [ဣ+တုံ] ရောက်ခြင်းငှါ။ ဘဝေ-ကြည့်။

တေ့ (ကြို) [ဣ+အ+တု။ အာ+ဣ+အ+တု။] လာလော့၊ လာစေသတည်း၊ ကြွလာတော်မူပါ။ ဘီ (၄) ကြည့်။

တွေ (တိ) [ဧတ+တ္တက။ က-ချေ။] ဤရွှေ ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဣမေတ္တမပိ ကေနစိ(ဓမ္မ။၄ ၂)တိ "ဣမံ တွေက်၊ ဣမံ တွေက"နှင့် ကေနစိ။ ဓမ္မ၊ဌ ၂။၁ဖ၄။

တွေက (တိ) [ဧတ+တ္တက။ ထီ-ဌ် တွေကာ၊ ဧတ္တိကာ။ မောဂ်၊၄။၄ ၂။ ရူနှာ။ ၂၃၄။ ဣယ-တ္တက (သံ)] (၁) ဤမျှလောက်။ (နီတိ၊ ပဒ။) ဤရွှေ့ဤမျှ-ဤပမာဏ-အတိုင်း အ ရှည်-ရှိသော။ (ဝိမတိ။) (၂) ဤအမည် ရှိသော။ **(၁)** တွေက် ဗဟလတွေန၊ သခါ-တာယံ ဝသုန္ဓရာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။ဇ၁။ အဘိ၊ဌ၊၁။ ၃၃ဖ။ ဧတွေက် ဧတ္တကပ္ပမာဏံ ဗလဟတွေန အယံ ဝသုန္ဓရာ သခါတာတိ ယောဇနာ။ တတ္ထ ဧတ္တကန္တိ ကြီယာဝိသေသနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၁။၅၅။ ဧတွေက် ဗဟလတွေန၊ ဧလံ ဝါတေ ပတိဋ္ဌိတံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။ဇ၁။ အဘိ၊ဌ၊၁။ ၃၃ဖ။ သန္ဓာရဏံ ဧလံ ဧတွေက် ဧတ္တက-ပ္ပမာဏံ ဟုတ္တာ ပတိဋ္ဌိတန္တိ ယောဇနာ။ ဝိမတိ၊၁။၅၅။ (ဤအဖွင့်အလို "ဤရွှေ ဤ မျှ-ဤပမာဏ-အတိုင်းအရှည်-ရှိသော"ဟု ပြန်ဆိုရမည်။) "ဧတ္တက"နှင့် ပမာဏဝစနံ။... အယံ ဝသုန္ဓရာ ... ဧတွေက် သခါတာ။ ... ဧတ္တကန္တိ ဟိ ဘာဝနပုံသက်၊ ... တဿ ဧတ္တကေန ပမာဏေန ဣစ္ဆေဝတ္ထာ။ နီတိ၊ ပဒ။၄ဝ၈။ (ဤအဖွင့်အလို "ဤမျှလောက်" ဟု ပြန်ဆိုရမည်။)

(၁)(၂) ဧတ္တကေဟိ ဘေသဇ္ဇေဟိ ပဝါရေမိ(ဝိ၊ ၂။ ၁၃၈)တိ နာမဝေသန သပ္ပိ-တေလာဒီသု ဒ္ဒိဟိ ဝါ တီဟိ ဝါ, ပရိ-မာဏဝေသန ပတ္ထေန နာဠိယာ အာဠ-ကေန ဝါ။ ဝိ၊ဌ၊၁။ ၁ ၂၄။ ဧတ္တကေဟိတိ ပဒဿ နာမဝေသန ဝါ ပရိမာဏဝေသန ဝါ ဒုဝိဓဿ အတ္ထဿ အဓိပ္ပေတတ္တာ ဝုတ္တံ "နာမဝေသန ပရိမာဏဝေသနာ"တိ၊ တေ-သု နာမ် သန္ဓာယ ဧတံ နာမ် ဧတေသံ ဘေသဇ္ဇာနန္တိ ဧတ္တကာနီတိ ဝစနတ္ထော ကာတဗ္ဗော၊ ပရိမာဏံ သန္ဓာယ ဧတံ ပရိမာဏံ ဧတေသန္တိ ဧတ္တကာနီတိ ဝစန-တ္ထော ကာတဗ္ဗော။ ပါစိတ်၊ယော။ ၉၉။ (-နေတ္တိ။ ၁ ၅ ၂။ ဝိ၊ဌ၊၁။ ၄ ၃ ၊ ဖ ၊ ၁ ၃ ၉ ၊ ၁ ဝ ဖ ၊ ၂ ၄ ၃ ၊ ၄ ၀ ဖ။ မ၊ဌ၊ ၂။ ၁ ဖ ၀ ။ အံ၊ဌ၊ ၂။ ၈ ဖ ။ အံ၊ဌ၊ ၃။ ၃ ၉ ၄ ။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၁။ ၂ ၅ ဖ ။ နေတ္တိ၊ဌ။ ၃၊ ၂ ၅ ၈ ။ ကခ်ိ၊ဌ်ီ၊သစ်။ ၃ ၉ ၃ ။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၃ ၃ ၁ ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၃ ၄ ၊ ၅ ၁ ၊ ၁ ၅ ၈ ၊ ၂ ၀ ၅ ၊ ၃ ၅ ၈ ။) ဧတ္တကာ ပန ဝေဒနာ သေဝိတဗ္ဗာ။ မ၊ဌ၊ ၃။ ၁ ၃ ၀ ၊ (-ဝ ၉ ၀ ။) ဥဘယံ သင်္ကလယိတ္တာ၊ တေတ္တိံသ ဧတ္တိကာ နေတ္တိ။ နေတ္တိ။ ၅ ။ (-မ၊ဌ၊ ၂ ။ ၁ ဖ ၀ ။)

တွေ့ကဉ္ဆံသကောင်ိုက (တိ) [ဧတ္တက+ဉ္ဆံသ

ကောင်ို+က] ဤမျှသာလျှင်-အလွန်ဆုံး သော အဆုံးအပိုင်းအခြား-အဆုံးစွန် အ ပိုင်း အခြား-ရှိသော၊ သူ။ တွေ့ကပရမ-ကြည့်။

တွေ့ကဂုဏ (တိ) [တွေ့က+ဂုဏ] ဤရွှေ့ဤ မျှလောက်-ဤမျှအတိုင်းအရှည်-ရှိသော ဂုဏ်ရှိသော။ တွေ့ကော ဂုဏော ဝါ ဣမိနာ သမော ဝါ သပ္ပဋိဘာဂေါ ဝါ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၁။၂၇၅။

တွေ့ကဇန (ပု) [တွေ့က+ဇန] ဤရွှေ့ဤ မျှလောက်-ဤမျှအတိုင်းအရှည်-ရှိသော လူ။ တွေ့ကဇနံ ဝိသပါနကံ ပါယေတွာ မာရေဿာမိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၉၀။

တွေ့ကပညာ (တိ) [တွေ့ကာ+ပညာ] ဤရွှေ့ဤ မျှလောက်-ဤမျှအတိုင်းအရှည်-ရှိသော ပညာရှိသော။ တွေ့ကသီလော အယံ တွေ့ကသမာဓိ တွေ့ကပညော။ နေတ္တိ၊ဌ။ ၂၂၆။

တွေ့ကပဒေသ (ပု) [တွေ့က+ပဒေသ] ဤရွှေ့ဤ မျှလောက်-ဤမျှအတိုင်းအရှည်-ရှိသော အရပ်ဒေသ။ တွေ့ကပဒေသံ မုဆ္ဆိတွာ နိသိန္နာ မယံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၀၈။

တွေ့ကပရမ (တိ) [တွေ့က+ပရမ] ဤရွှေ့ ဤမျှပင်-ဤမျှလောက်သာ-အတိုင်း အ ရှည်ရှိသော၊ ဤမျှသာလျှင်-အလွန်ဆုံး သော အဆုံးအပိုင်းအခြား-အဆုံးစွန်အ ပိုင်း အခြား-ရှိသော၊သူ။ တွေ့ကပရမာဝ မယံ ဘော ဂေါတမ တေသ္မိ အတ္တေ။ ဒီ၊ ၁။၁၁ရ။ တတ္ထ တွေ့ကပရမာတိ တွေ့ကံ သီလပညာဏန္တိ ဝစနမေဝ ပရမံ အမှာကံ၊ တေ မယံ တွေ့ကပရမာ၊ ဣတော ပရံ ဘေသ ဘာသိတသ အတ္ထံ နဇာနာမ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၆၁။ သီလပညာဏန္တိ ဝစနမေဝ အမှာကံ ပရမံ၊ တဒတ္ထဘူတာနိ ပဋ္ဌသီ-လာနိ, ဝေဒတ္ထယဝိဘာဝနံ ပညဉ္စ လက္ခ-ဏာဒိတော နိဒ္ဒါရေတ္တာ ဇာနနံ နတ္ထိ၊ ကေဝလံ တတ္ထ ဝစီပရမာဝ မယန္တိ။ အယံ ပန အဋ္ဌကထာမုတ္တကော နယော— တွေ့ကပရမာတိ တွေ့ကဉ္ဇံသကောင်ိကာ၊ ပဌမံ ပဉ္ဘဝိဿဇ္ဇနာဝ အမှာကံ ဉဏ်-သကောင်ိတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၉ရ။

တွေ့ကပမာဏ (တိ) [တွေ့က+ပမာဏ] ဤ'ရွှေ့ ဤမျှလောက်-ဤမျှအတိုင်းအရှည်-ရှိသော။ တွေ့က (၁) ကြည့်။

တွေ့ကမတ္တ (တိ) [တွေ့က+မတ္တ] ဤရွှေ့ဤ မျှလောက်- ဤမျှအတိုင်းအရှည်- ရှိသော ပမာဏရှိသော။ တွေ့ကမတ္တ(ဒီ၊ဌ၊၁။၂၉၄)နှင့် နဂ္ဂစရိယာဒီမတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၈။

တွေ့ကဝယ (တိ) [တွေ့က+ဝယ] ဤရွှေ့ဤ မျှလောက် - ဤမျှအတိုင်းအရှည်-ရှိသော သိက္ခာဝါ ရှိသော၊သူ။ တွေ့ကဝယေန ဘိ-က္ခုနာ ဂဟေတဗ္ဗံ တေ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။ ၁၄ရ။ (-ဝိ၊ဌ၊၄။၉၃။)

တွေ့ကသမာဓိ (တိ) [တွေ့က+သမာဓိ] ဤရွှေ့ ဤမျှလောက်-ဤမျှအတိုင်းအရှည်-ရှိသော သမာဓိရှိသော၊သူ။ တွေ့ကပည-ကြည့်။

တွေ့ကသီလ (တိ) [တွေ့က+သီလ] ဤရွှေ့ ဤမျှလောက်-ဤမျှအတိုင်းအရှည်-ရှိသော သီလရှိသော၊သူ။ တွေ့ကပည-ကြည့်။

တွေ့ကာပါထ (ပု) [ဒေ့ကွ+အာပါထ] ဤရွှေ့ ဤမျှ-သည်ပင်-ဤမျှလောက်-ထင်လာသော အာရုံရှိသော၊သူ။ ဇော်ပထ-ကြည့်။

တွေ့ာဝတာ (ဗျ) [နိပါတ်ပုဒ်။ ရူ၊ဒ္ဓာ။၁၃၄။ နိတိ၊ သုတ္တ၊ဒ္ဓာ။၃၈၃။ ဓာန်။၁၁၄၁။] ဤမျှ-လောက်သော-တည်းသော- အပိုင်းအခြား ဖြင့်၊ ဤမျှဖြင့်၊ ဤမျှလောက်သော (သဒ္ဒါ) အစဉ်ဖြင့်။ တွေ့ာဝတာ မမ်။ မဟာနိ။၃ရ။ တွေ့ာဝတာတိ ပရိစ္ဆေဒတ္ထေပိ နိပါတနိယ-မနံ "တွေ့ာဝတာ ခေါ မဟာနာမာ"တိ ဝိယ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၈။ တွေ့ာဝတာ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁)တိ ပရိစ္ဆေဒတ္ထေ နိပါတော။ တွေ့-ကေန ဝစနက္ကမေနာတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁ဝ၉။

တွေ့ာဝန္တ (တိ) [ဒေ+တာဝန္တ။ ရူ။၃ရ၄။ ဒေ+အာဝန္တ။ မောဂ်၊၄။၄၃။ ဒေ+ဌာဝန္တ။ နိရုတ္တိ။ ၄ဂ၉။] ဤမျှအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဒေ၀ ဝါ ပရိမာဏ ယဿတိ တွေ့ာဝ၀ တေန။ တေပရိဏာဏဝတာ သဒ္ဒတ္ထက္က-မေနာတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁ဝ၉။ တွေ့ာဝတာ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂ဂ)တိ ဒေ့ကပမာ-ဏေန ပဂုဏေန။ ပါစိတ်၊ယော။၄၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅၊၁၅၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉။ ပါစိတ်၊ယော။ ၄၃၊၁ ၂၁၊၄၅ဖ။) ဗုဒ္ဓပိယာစရိယေန ပန "ဒေ၀ ပရိမာဏ ယဿ တံ တွေ့ာဝ"န္တိ ပရိမာဏတ္ထေ ယဒနုပဿ္ဒာ နိပါတနာ သိ-ဒ္ဓန္တိ သုတ္တေန တာဝန္တပစ္စယော။ မဂ်ီ မ၁ရ၊၁။၉ဝ။

တွေ့ကာ (ထီ) [ဒေ+တွေ့ကာ+အာ (ဣတ္ထီ ပစ္စည်း)] ဤရွှေ့.ဤမျှ-ပမာဏ-အတိုင်းအရှည်-ရှိသော။ တွေ့ကာ-ကြည့်။

ဒေ္ဓာ (ဗျ) [ဒေ+တော။ ကစ္စည်း။ ၂၃၃။ ရူ။ ၂ဖ၄။ မောဂ်၊၄။၉ဖ။] (၁) ဤ(အရပ်ဌာန၊ ဘုံဘဝ-စသည်)မှ။ (၂) ထို(အရပ်ဌာန၊ ဘုံဘဝ-စသည်) မှ။ **(၁)** အပေဟိ ဒ္ဓေ့ာ ကိမိ၀ ဌိတောသိ။ ဇာ၊၁။၃ဝ၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅ဖ။ အပေဟိ ဒ္ဓေ့ာတိ ဣမမှာ ဌာနာ အပ-ဂစ္ဆ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃ရ၁။ သော ဒ္ဓေ့ာ ဂစ္ဆမာနာ ပုထုဇ္ဇနကာလကိရိယံ ကတ္တာ အနိယတဂတိကာ ဘဝိဿတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၄၊ ၂၄၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉ရ။ ပါစိတ်၊ယော။၉၁၊ ၂ဝရ။)

(၂) အလဒ္ဓါ တတ္ထ အဿာဒ၊ ဝါယ-သေ ဒ္ဓေ့ာ အပက္ကမိ။ သံ၊၁။၁ ၂၅။ သုတ္တနိ။ ၃၄၃။ ဝါယသော ဒ္ဓေ့ာ အပက္ကမေယ္ယ၊ တတော ပါသာဏာ အပဂစ္ဆေယ္ယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁ရ၁။ ဒ္ဓေ့ာ နိဗ္ဗတ္တတေ ဖလ(ပေတ။ ၂ရ)နွဲ့ တေသ္မာ ဒါယကပဋိဂ္ဂါဟကဒေယ္ယ-ဓမ္မပရိစ္စာဂတော ဒါနပ္ပလံ နိဗ္ဗတ္တတိ စေ၀ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ရ။ ဒ္ဓေ့ာ ဝါတိ အတော ဒ၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၅။ (-သုတ္တနိ။၃၄၃၊ ၄၁၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁ဝ၃။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ဝ၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅ဖ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၅၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂ဖ၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊

၁။၁၀ရ။ ဥဒါန၊၆။ ၂၆၈။ သုတ္တနိ၊၆၊ ၂။ ၂၆၉။ ဝိမတိ၊၁။ ၂ရ၀။ ပါစိတ်၊ယော။၅၁၁။)

ဏ္ဍ[1] [ဏ္ဍ+ထ] ရောက်ပြီ။ ဧတိ[2] (၃) ကြည့်။

ဏ္ဍ[3] (ဗျ) [ဧတ+ထ။ ကစ္စည်း။ ၂၃၃။ ရူ။ ၂၆၄။ အတြ (သံ)] (၁) ဤ(တရား၊ အရာ၊ ဌာန-စသည်)၌။ ဤ(တရား၊ အရာ၊ ဌာန-စသည်) တို့၌။ (၂) ထို(ဝါဒ-စသည်)၌။ (၃) ထို(ဆုံးဖြတ်ခြင်း-စသည်) ကို။ (၄) ဤ(စကား-စသည်) သည်။

(၁) ဏ္ဍ ဌိတော(ဒီ၊ ၂။၁၉၄) ဧတေသု ဧမေသု ဌိတော။ ဒီ၊၆၊ ၂။ ၂၅၈။ စရိယာ၊ ၆။ ၅၀။ ဏ္ဍာ(ဒီ၊၆၊ ၂။ ၂၁)တိ ဧတိသာ ဂါထာယ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၉။ ဏ္ဍာ(ဝိ၊ ၆၊ ၃။ ၃၉၄)တိ ဣမသ္မိ ကထိနဋ္ဌာဝေ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၃ဖရ။ (-ဝိ၊၆၊ ၁။ ၁၅။ ဝိ၊၆၊ ၃။ ၂၈။ မ၊၆၊ ၂။ ၁၀၅။ သံ၊၆၊ ၁။ ၄၉။ အံ၊၆၊ ၁။ ၂ဖ ၂။ အဘိ၊၆၊ ၁။ ၁၃၀။ ဥဒါန၊၆။ ၂၅။ ဇာ၊၆၊ ၃။ ၃ရ၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄ ၁၀။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၀၊ဖ ၂၃။)

(၂)(၃) သမာပဇ္ဇန္တိတိ နိဋ္ဌမေတ္ထ ဂန္ဓဗ္ဗ။ ပဋိသံ၊၆၊ ၁။ ၂၄ရ။ ဣတိ နိဋ္ဌမေတ္ထ ဂန္ဓဗ္ဗန္တိ ဝေ ဣမိနာ၀ ကာရဏေန တသ္မိ ဝါဒေ နိစ္ဆယ် ဗောဓဗ္ဗ။ ... ဏ္ဍာတိ ဝါ ဥပ-ယောဂတ္ထေ ဘုမ္မ၀စနံ၊ ဝေ သဗ္ဗာရိယာနမ္ပိ သကသကဖလသမာပဇ္ဇနံ ဂန္ဓဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဂ်။ ၁ရ၉။

(၁)(၄) "မေ"တိ ဏ္ဍ သာမိ၀စန-မေ၀ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊၆၊ ၂။ ၁၃၃။ ဏ္ဍာတိ ဧတသ္မိ ပါဌေ "မေ"တိ ၀စနံ။ ပစ္စတ္တေ ၀ါ တံ ဘုမ္မ၀စနံ၊ ဧတန္တိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ဂ်။ ၂၉၁။

ဏ္ဍဂေ၀ (တိ) [ဏ္ဍ+ပ၀တ္တ+ဂေ၀] ဤ(ဆင်တော)၌ ဖြစ်သော တပ်မက်ခြင်းရှိ သော၊သူ။ ဏ္ဍဂေ၀ ဟိ အဂ္ဂိ၀ေဿန အာရညကာ နာဂါ ယဒိဒံ နာဂ၀နံ။ မ၊၃။ ၁ရ၂။ ဏ္ဍဂေ၀တိ ဧတသ္မိ ပ၀တ္တဂေ၀။ မ၊၆၊ ၄။ ၁၄၁။ ဏ္ဍဂေ၀တိ ဧတသ္မိ အရ-ညေ နာဂ၀နေ ပ၀တ္တဂေ၀။ မ၊ဋီ၊၃။ ၃၄၅။

ဏ္ဍန္ဓရ (နာ) [ဏ္ဍ+အန္ဓရ] ဤ-အကြား-အတွင်း။ သာမဂ္ဂိပ၀ါရဏံ ကရောန္တေဟိပိ ပဌမပ၀ါရဏံ ဌပေတ္တာ ပါဋိပဒေ၀ ပ-ဌာယ ယာ၀ ကတ္တိကစာတုမာသိနီ ပုဏ္ဏမာ ဏ္ဍန္ဓရေ ကာတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၆၊ ၃။ ၃၅၉၊ (-၃ဖ၀၊ ၄၀၁။ ဝိ၊၆၊ ၁ ၂။ ၃ရ။ ဒီ၊၆၊ ၁။ ဖ၅။ စူ၊ဌ၊ ၆။ ဖ ၂။) ဏ္ဍန္ဓရေတိ ဧတသ္မိ ဒ္ဝိန္နံ ပုဏ္ဏ-မိနမန္ဓရေ အဌ၀ိသတိ၀မာဂေ ဒိ၀သေ ကာတဗ္ဗာ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၃ ၂ရ၊(-၃ ၂ရ၊ ၃ရ၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂ ၅ ၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃ ၁ ၅။)

ဏ္ဍာ၀စရ (တိ) [ဏ္ဍ+အ၀+စရ+ဏ] ဤ(အရပ်-ဘုံဌာန) ၌ ကျင်လည်သော။ ယံ ဧတသ္မိ အန္တရေ ဏ္ဍာ၀စရာ။ အဘိ၀ိ။ ၈ရ။ ပဋိသံ၊၆၊ ၁။ ဖ ၂။ ဏ္ဍာ၀စရာတိ ဧတသ္မိ ဩကာသေ အ၀စရန္တာ။ ပဋိသံ၊ဂ်။ ၉၁။

ဏ (ကြို) [ဏ+အ+ထ။ အာ+ဏ+အ+ထ။] လာကုန်လော့၊ ကြွလာတော်မူကြပါ။ ဧတိ (၄) ကြည့်။

ဒေါ်ကွ (တိ) [ဒေတ+ဒိသ(ဒုသ)+ကွ်ိ] ဤကဲ့သို့ ရှုအပ်သော။ တေမိ၀ နံ ပဿတိတိ ရေိသော၊ ... ဒေါ်ကော့။ ...ဒေါ်။ ကစ္စည်း။ သုတ္တ။၄ဖ ၂။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဒေါ်သ (တိ) [ဒေတ+ဒိသ(ဒုသ) +ကွ်ိ။ ကစ္စည်း။ ၄ဖ ၂။ တေမိ၀ နံ ပဿတိ, ဒေသော ဝိယ ဒိဿတိတိ ၀ါ ဒေါ်သော။ ရှု။၅ရ။ နိုတိ၊ သုတ္တ။၁ ၂ဖ၉။ ထီ-၌ ဒေါ်သီ။ ဤ၁ဒ၀(သံ)] ဤကဲ့သို့ ရှုအပ်သော၊(သူ၊တရား-စသည်)။ ဤကဲ့သို့-ထင်-ထင်ရ-သော၊(သူ၊တရား-စသည်)။ ဤသို့သဘောရှိသော၊(သူ၊တရား-စသည်)။ ဒေါ်သော ဓမ္မော(ဝိမာန။၁၅၉)တိ ဓမ္မော အ၀ိပရိတဓမ္မော ဒေါ်သော ဒေ၀ရှ-ပေါ။ ဝိမာ၊ဌ။၃၀၉။ ဣဒါနိ၀ိ တွံ ဒေါ်-သာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၂၀၄။ ဒေါ်သာတိ ဝိရှပါ-ဒိဇာတိကာ။ ပါစိတ်၊ယော။၁ဖ၆။ (-ဇာ၊ဌ၊ ရ။၃ ၂၊ရ၅။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃ဖ၈။) တ-ဿာယံ ဒေါ်သီ ပညာ၊ ကိမေ၀ ဣတရာ ပဇာ။ ဇာ၊၁။ရ၈။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂၁ဖ။)

ဒေါ်သက (တိ) [ဒေါ်သ+က] ဤသို့သဘောရှိ သော၊သူ။ ယတ္ထ ဒေါ်သက် ပဿတိ။ သုတ္တနိ။၃ ၂၅။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၂။၅ရ။ (-ထေရီ။ ၄၀၄။ ထေရီ၊ဌ။ ၂၀ဖ။)

ဒေါ်သိက (တိ) [ဒေါ်သ+ဣက] ဤသို့သဘောရှိ သော။ အထ နေ ဘဏတိ သုမေဓာ၊ မာ ဒေါ်သိကာနိ ဘ၀ဂတမသာရံ။ ထေရီ။ ၄၃၀။ မာ ဒေါ်သိကာနိတိ ဒေ၀ရှပါနိ ရဇ္ဇ အာဏာဒိနိ မာ ဘ၀န္တု။ ထေရီ၊ဌ။ ၂ရ၈။

ဒေ (တိ) [ဒေတ+ဒိသ(ဒုသ)+ကွ်ိ] ဤကဲ့သို့ ရှုအပ်သော။ ဒေါ်ကွ-ကြည့်။

ဒေ (ပု) [ဒေ+အ။ ဒေ ဝုဒ္ဓိယံ၊အ။ ဒေတိ ဝနုတိ ဒေ၀ေန ပါ၀ကောတိ ဒေ၀ေ။ ဣန္ဒနံ။ နိုတိ၊ ဓာ။၁၀ရ။] မီးစာ၊ လောင်စာ။ (အဘိဓာန်၊ ဋီကာ။၃ဖ-၌ " ဒေ၀ယတိတိ ဣဓေ"ဟု ရှိ သည်။)

ဒေတိ[1] (ကြို) [ဒေ+အ+တိ] (၁) ရ၏။ (၂) ခံ စား၏။ (၃) ရောက်၏။ (၄) တိုးပွားဏ်။ **(၁)** အစ္စန္တ-သုခမေ၀တီ(ဇာ၊၁။၅ဖ)တိ နစိရံ သုခံ လဘတိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃၀၄။ **ဒေန္တိ** — ဇာ၊၁။၁၁ရ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၁၃၉။

(၂) ဒေ၀ါယံ သုခမေ၀တီ(ထေရ။ ၂ဖ၅) တိ ... နိဗ္ဗာနသုခံ ဖလသမာပတ္တိသုခဉ္စ ဒေတိ၊ အနုဘ၀တိတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ဌ၊၁။၄၅ ၂။ **ဒေန္တု** — ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၅ရ။

(၃) ဒေတ္ထ— သုခမေ၀ိတ္ထ ယံ ပဇာ။ သုတ္တနိ။ ၃ ၂၄။ နာနပ္ပကာရံ သုခံ ဒေ၀ိတ္ထ ပါပုဏိ။ သုခံ ၀ါ ဒေ၀ိတ္ထ သုခံ ဝုမ္ဘိ အဂ-မာသိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၂။၅၄။ (ဇာတ်၊ဝိသောဓန။ ၂ဖ-၌ "သုခမေတ္ထ အယံ ပဇာ"ဟု ပါ၌ရှိ သည်။ ဣ-ဓာတ်၊ တ္ထ-ဝိဘတ်ဟု ဆိုသည်။ ထိုကျမ်းအလို "တ္ထေ=ရောက်ပြီ" ဟု အ နက်ပြန်ဆိုရမည်။) **(၄)** အောက်ပုဒ်နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဒေတိ[2] (ကာ၊ကြို) [ဒေ+ဏော+အ+တိ။ ကာရိတ် ပစ္စည်း ကျေသည်။] တိုးပွားစေ၏။ သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ ဗုဒ္ဓဿ၊ သော နရော သုခမေတိ။ ထေရ။၃ ၂၃။ သော နရော ဥတ္တမပုရိသော

နိဗ္ဗာနသုခ၌ ဝေတိ မြှုပ်ဟေတိ ဝေနေတိတိ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂၈၀။

ဝေန္ဓိ (ကြို) [ဝေ+အ+အန္ဓိ] ရကုန်၏။ ဝေတိ² (၁) ကြည့်။

ဝေန္ဓု (ကြို) [ဝေ+အ+အန္ဓု] ခံစားစေကုန်သတည်း။ ဝေတိ² (၂) ကြည့်။

ဝေါတ (တိ) [ဝေ+ဏ+တ။ ကာရိတ်ကျေ။] ကြီးပွားစေအပ်သော၊သူ။ သုခေဓိတော(ဝိ၊ ၁။၁၄။ မ၊၂။၂၄ဖ)တိ သုခေန ဝေါတော၊ သုခသံဝဍ္ဎိတောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁ရ၁။ မ၊ဌ၊၂။၂၀၂။

ဝေါတ္ထ (ကြို) [ဝေ+တ္ထ] ရောက်ပြီ။ ဝေတိ²-(၃) ကြည့်။

ဝေါယျ (ဗျ) [ဝေ+ဏယ+တ္ဗာ] ပွားစေ၍။ (သျှ။) ပုပ္ပိဏေ ဝေါယျ သုဒ္ဓေ၊ ပသဏ် နရဿ ဣတ္ထိတံ။ ဝဇိရ။ရ၂။

ဝေန² [ဣမ (ဇေတ) + အံ-ဝိဘတ်။ အံ ဝိဘတ် ကြောင့် ဣမ (ဇေတ) ကို ဝေန ပြု။ နိရုတ္တိ၊ သုတ္တ။၂၂ဖ။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်] (၁) ထို(သူ,တရား-စသည်)ကို။ (၂) ပဒါလ-ကံရ။ (အနက်မရှိ။)

(၁) မဒ္ဒန္တေနံ ပရိဿယာတိ ဝေနံ ကာမဂိဒ္ဓံ ... သီဟာဒယော စ ပါကဋ-ပရိဿယာ ကာယဒုစ္စရိတာဒယော စ အပါကဋပရိဿယာ မဒ္ဒန္တိ။ နေတ္တိ၊ဌ။၄၄။ ဝေနံ နရံ။ နေတ္တိ၊ဝ။ဖ၀။ (နေတ္တိ။ဖ-၌ "အဗလာ နံ ဗလီယန္တိ၊ မဒ္ဒန္တေ နံ ပရိ-ဿယာ"ဟုရှိသည်။)

(၁)(၂) ယတ္တာဓိကရဏမေနံ။ ဒီ၊ ၁။ဖ၆။ တမေနံ ဘိက္ခဝေ ယမော ရာဇာ ဝေမာဟ။ အံ၊၁။၁၃ရ။ (၂) တမေနံ အညတရာ ဒေ၀တာ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၈။ တမေနန္တိ တံ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ။ ဝေသဒ္ဒါ ဟိ ပဒါလင်္ကာရမတ္တံ၊ အယဉ္စ သဒ္ဒပကတိ၊ ယဒိဒံ ဒ္ဝိသု သဗ္ဗနာမေသု ပုဗ္ဗပဒသော၀ အတ္ထပဒတာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ဖ၉။

ဝေန² (ဗျ) [နိပါတ်ပုဒ်] အနက်မရှိ၊ ပဒပူရဏ သာ ဖြစ်သည်။ ဝေ နံ ဝေနံ သေယျထိဒံ ဣဒ္ဓေ၀မာဒီနိ ပဒပူရဏာနိ။ ရူ၊နှာ။၁၃၂။ (-နိတိ၊သုတ္တ။ နှာ။၃ရ၅၊၃ရ၆။) ယတ္တာ-ဓိကရဏမေနံ။ ဒီ၊၁။ဖ၆။ အထက်ပုဒ် (၁) လည်းကြည့်။

ဝေန³ (တိ) [ဣ+ယု] လာသော၊သူ။ ဥဘယ-ဝသေန စ တဿ တထာ သီတဥဏ္ဍဥတု-တော ဝေနော အာဂတောတိ တဏ္ဍုလဿ ဒကာရံ ကတ္တာ ဥဒေနောတိ နာမံ အ-ကာသိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၃။

ဝေန² [တတိယာကေ၀ုစ် နာ၀ိဘတ်၏ ကာရိယ-ဝေန] အောက်ပုဒ်တို့ကြည့်။

ဝေနယောဂ (ပု) [ဝေန+ယောဂ] ဝေန-သဒ္ဒါ နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ဒီသာ၀ါစကဿာပိ ဝေနယော-ဂဿ ဒဿနတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၀။

ဝေန သဒ္ဒ (ပု) [ဝေန+သဒ္ဒ] ဝေန-သဒ္ဒါ။ ဥတ္တရေ-နာတိ ဇတ္ထ ဝေနသဒ္ဒေါ ဒီသာ၀ါစီသဒ္ဒတော ပဋ္ဌမီအန္တတော အဒူရတ္ထာ ဣစ္ဆိတော၊ တသ္မာ ဥတ္တရေန သဒ္ဒေန အဒူရတ္ထဇောတနံ

ဒသေန္ဓော "အဒ္ဓုရေ ဥတ္တရပသေ"တိ အာဟ၊ အက္ခရစိန္တိကာ ပန နေ-သဒ္ဒယောဂေ အဝမိဝါစိနိ ပဒေ ဥပယောဂဝစနံ ဣစ္ဆတိ။ အတ္ထော ပန သာမိဝသေနေဝ ဣစ္ဆိတော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၉၉။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၂၃။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၃၅၀။)

နေ သဒ္ဒယောဂ (ပု) [နေသဒ္ဒ+ယောဂ] နေ သဒ္ဒါ-အယှဉ်-ယှဉ်ရာ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

နေ သဒ္ဒသမ္ဗန္ဓ (ပု) [နေသဒ္ဒ+သမ္ဗန္ဓ] နေ သဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်စပ်ခြင်း။ ပုရတ္ထိမေနာတိ နေ-သဒ္ဒသမ္ဗန္ဓေန ဝေသာလိန္တိ ဥပယောဂဝစနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၅၀။

ဣ (တိ) [ဣ+အန္ဓ။ အာ+ဣ+အန္ဓ] (၁) ရောက်လေသော။ (၂) လာသော။ **(၁)** အတ္ထမေန္ဓမ္မိ သူရိယေ၊ ဝါဠာ ပဒ္ဓေ ဥပဒ္ဒဟုံ။ ဇာ၊၂။၃၅၆။ (ဣန္ဓမ္မိ-ပုဒ်ကို "ဣ"ဓာတ်-ဂမနအနက်ဟု နီတိ၊ဓာ။၄။ ဇာတ်ဝိသောဓန။ ၁၃၅၊၁၅၈-တို့၌ ဆိုသည်။) **(၂)** ဥဒကေ ဣန္ဓေ နိ ဃေတိ။ ဇာ၊ဋ၊၆။၂၀၅။

ဣန္ဓိ (ကြိ) [ဣ+အန္ဓိ။ အာ+ဣ+အန္ဓိ] (၁) ရောက်ကုန်၏။ ဧတိ (၁) ကြည့်။ (၂) လာ-လာရောက်-ကုန်၏။ ဧတိ (၄) ကြည့်။

ဣမ (ကြိ) [ဣ+မ။ အာ+ဣ+မ] လာ-လာ ရောက်-ကုန်၏။ ဧတိ (၄) ကြည့်။

ဣမှ (ကြိ) [ဣ+မှ။ အာ+ဣ+မှ] လာ-လာ ရောက်-ခဲ့ပါကုန်၏။ ဧတိ (၄) ကြည့်။

ယျှ[3] (ကြိ) [ဣ+ယျ] ရောက်ရာ၏။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ဖြစ်ရာ၏။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) ဧတိ (၁) ကြည့်။

ယျှ[4] [သတ္တမီ ပရသဒ္ဒ နာမယောဂ ဧကဝုစ်ဝိဘတ်] ယျှ (ဝိဘတ်)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ယျှသဒ္ဒ (ပု) [ယျှ+သဒ္ဒ] ယျှ-သဒ္ဒါ။ နသမ္ဘာယေယျှန္တိ ဧတ္ထ ... ယျှသဒ္ဒဿ စ သာမတ္ထိယတံ ဒဿေတုံ နသမ္ဘာယေ-ယျှန္တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၃။

ယျှာသိ (ကြိ) [ဣ+ယျှာသိ။ အာ+ဣ+ ယျှာသိ] လာရာ၏။ လာပါလော၊ လိုက်ခဲ့ ပါလော့။ ဧတိ (၄) ကြည့်။

ရေ (ထီ၊ပု) [ဣရ+ဏ] (ထီ)(၁) ရေ။ (ပု)(၂) မိမိ၊ မိမိကိုယ်။ **(ထီ)(၁)** ရောပထ-ကြည့်။ **(ပု)(၂)** (သေရိတိ သာယတ္တိကော။ မူလဋီ၊ ၁။၂၅။) သာယတ္တိကောတိ ဧတေန သေရိ-သဒ္ဒဿ ဣရယတိတိ ရော၊ အတ္တာ။ သသ ရော သေရော။ သော ဧတဿ အတ္ထိတိ သေရီ။ မဓု၊၁။၆၈။ (အဋ္ဌသာ၊ဘာသာဋီ၊၁။ ၁၅၅-၌ "ဣ၌ရော သီလံ ယဿာတိ ရေ= ဖြစ်ခြင်းအလေ့ရှိသူ" ဟုဆိုသည်။)

ရေက[3] (ပု၊နာ) [ဣ+ရကဏ်။ (ထီ) ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ ရေက(သံ)] (၁) ပြိန်း-ပိန်း-မြက်။ (၂) ကောင်-စွာ-ယူဆောင်-သယ်ဆောင်-၍ တိုက်ခတ် လာသောလေ။ **(၁)** သာ နဒီယာ ဝုယ္ဟမာနံ မုခဒ္ဒါရေ ဧကပသေ လဂ္ဂိ၊ တတော ရေကံ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဇာ၊ဋ၊၄။၈၈။ ကဒလိယော စ ရေ-ကော စ အဂ္ဂေ စ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၈၃။ **(၂)** ရေကဝါတယုတ္တ-ကြည့်။

ရေက[4] (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ရေကမည်သူ။

(မထေရ်၊ နဂါး-စသည်။) ဒုက္ခာ ကာမာ ရေကာ။ ထေရ။၂၄၀။ ရေကာတိ ပဌမံ တာဝ ဘဂဝါ တံ အာလပတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၄၃။

ရေကဂုမ္ဗ (ပု) [ရေက+ဂုမ္ဗ] ပြိန်း-ပိန်း-မြက်ချုံ၊ ပြိန်းမြက်တော။ သော ... ဂဂ်ါယ နာဝ်ံ အဘိရုယ္ဟ ဂစ္ဆန္တော ကေသ္မီ ရေကဂုမ္ဗေ ရေကပတ္တံ ဂဟေတ္တာ နာဝါယ ဝေဂသာ ဂစ္ဆမာနာယပိ နဒီ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။

ရေကစ္ဆ (နဒ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ရေကစ္ဆမြို့။ နဂရံ အတ္ထိ ပဏ္ဏာနံ၊ ရေကစ္ဆန္တိ ဝိသုတံ။ ပေတ။၁၅၁။ ရေကစ္ဆန္တိ တသ နဂရသ နာမံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၉၆။ နဂရမှိ ရေကစ္ဆ (ထေရီ။၃၂၂ရ)တိ ဇေဝနာမကေ နဂရေ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂ရ၅။

ရေကစ္ဆနဂရ (ထီ၊နဒ) [ရေကစ္ဆ+နဂရ] ရေကစ္ဆမြို့။ အနုပ္ပန္နေ ကိရ ဗုဒ္ဓေ ပဏ္ဏရဋ္ဌေ ရေကစ္ဆနဂရေ ဓနပါလကော နာမ သေဋ္ဌိ အဟောသိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၉၄။

ရေကတိက (နဒ) [ရေက+တိက] ပြိန်း-ပိန်း-မြက်။ ရေဂူ-ကြည့်။

ရေကတိကတူလ (တိ) [ရေကတိက+တူလ] ပြိန်း-ပိန်း-မြက် လဲ၊ ပြိန်းမြက်မှိ့။ ပေါဋ-ကိတူလန္တိ ရေကတိကတူလံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၉၅။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၂။၁၅၀။

ရေကတူလ (တိ) [ရေက+တူလ] ပြိန်း-ပိန်း-မြက်လဲ၊ ပြိန်းမြက်မှိ့။ ပေါဋကိတူလန္တိ ရေကတူလာဒိ ယံကိဉ္စိ တိကဇာတိနံ တူလံ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၁။

ရေကတ္ထေရ (ပု) [ရေက+ထေရ] ရေကမည်သော ထေရ်။ ဒုက္ခာ ကာမာ ရေကာတိ အာယသ္မတော ရေကတ္ထေရသ ဂါထာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။

ရှေးရှေးဘုရားရှင်တို့၌ ကောင်းမှုပြုခဲ့ဘူးသော အမျိုးကောင်းသားတစ်ဦးသည် (၉၄)ကမ္ဘာထက် သီဒ္ဓတ္ထဘုရားရှင်ပွင့်တော်မူသောအခါ၌ မြစ်ကိုကူး၍ တောအရပ်သို့ကြွတော်မူသော ဘုရားရှင်အား "ကာယသာရပုည" ကိုယ်ကာယ၏ အနှစ်သာရဖြစ်သော ကောင်းမှုပြုအံ့ဟု ကြံ၍ ဘုရားရှင်ကြွရာ လမ်းခရီးကို သုတ်သင်လျက် ညီညာအောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်၊ ထိုလမ်းမှ ကြွတော်မူသော ဘုရားရှင်ကိုလည်း ဂုဏ်တော်ပွားကာ ဖူးမြင်ခဲ့လေသည်။ (၅၇)ကမ္ဘာထက်၌ ပွင့်တော်မူသော သုပ္ပဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရားထံ၌လည်း ကောင်းမှုပြုခဲ့သည်။ ထိုကောင်းမှုတို့ကြောင့် ဤဂေါတမမြတ်စွာဘုရားပွင့်တော်မူသောအခါ၌ သာဝတ္ထိပြည်သူကြွယ်မှူး၌ ဖြစ်၍ အိမ်ထောင်ပြုပြီးနောက် သံဃာရသဖြင့် ဘုရားရှင်ထံ ရဟန်းပြုခဲ့သည်၊ မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားအပ်သော "ကာမတို့သည် ဒုက္ခ သာတည်း၊ ဒုက္ခကို ဖြစ်စေ၏။ ကာမကိုတပ်မက်သူသည် ဒုက္ခကို တပ်မက်သူတည်း" အစရှိသော တရားတော်ကို နာယူရ၍ မိစ္ဆာဝိတက်တို့ကို ပယ်ကာ ဝိပဿနာပွားများသဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်ရှိတော်မူသည်။ အကျယ်ကို ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃-၂၄၅- ကြည့်။

ရေကဒုဿ (နာ) [ရေက+ဒုဿ] ပြိန်း-ပိန်း-မြက်လျှော်မြှင်တို့ဖြင့်ပြုအပ်သော-အဝတ်-သင်္ကန်း၊ ပြိန်းမြက်သင်္ကန်း။ ရေကဒုဿံ ကဒလိဒုဿံ ဝေဠုဒုဿန္ဓိဝေမာဒီနိ ပန အကပ္ပိယစီဝရာနိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၉၂။ (-ဝိ၊ဌ၊ ၃။၄၁၆။ အံ၊ဌ၊၂။၂၇၇။ စူဋနိ၊ဌ။၁၁၀။) ရေကဝါကေဟိ ကတံ ရေကဒုဿံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၂၂၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၇။ ရေကဒုဿေတိ ရေကမယဝတ္ထေ။ ဝိ၊ဝိနိ၊ဋ္ဌယ၊ဋီ၊၂။၂၈၅။

ရေကပတ္တ (နာ) [ရေက+ပတ္တ] ပြိန်း-ပိန်း-ရွက်။ ရေကဂုမ္ဗ-ကြည့်။

ရေကပတ္တ၊ (တိ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ရေကပတ္တ မည်သော၊သူ (နဂါးမင်း)။ သတ္ထာ ဗာရာ-ဏသိယံ ... ရေကပတ္တံ နာမ နာဂရာဇံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၄၉။

ကဿပမြတ်စွာဘုရားသာသနာတော်၌ ရဟန်းငယ်တစ်ပါးသည် ဂဂ်ါမြစ်၌ လှေစီး၍ ခရီးသွားစဉ် ပြိန်းမြက်ခြုံတစ်ခုက ပြိန်းရွက်တစ်ရွက်ကို ဆွဲကိုင်မိလေ၏။ လှေသည် အဟုန်ဖြင့်သွားသော်လည်း မလွှတ်ခဲ့သောကြောင့် ပြိန်းရွက် ပြတ်သွားလေသည်၊ "အနည်းငယ်မျှသာဖြစ်သောအာပတ်" ဟု သဘောထား၍ ဒေသနာမကြားဘဲ တောင်၌ အနှစ်နှစ်သောင်း ကာလပတ်လုံး ရဟန်းတရားကို ကျင့်သုံး နေထိုင်ပါသော်လည်း ပြိန်းရွက်က လည်ပင်းကို ရစ်ပတ်သကဲ့သို့ အောက်မေ့နေရလေသည်၊ ထို့ကြောင့် ဒေသနာကြားလိုသော်လည်း အခြားရဟန်းကို မတွေ့မြင်ရသဖြင့် ဒေသနာကြားမှု မပြုရမှု၍ "ငါ၏သီလမစင်ကြယ်" ဟု နှလုံးမသာဖြစ်လျက်ကွယ်လွန်သောအခါ "ရေကပတ္တ"ဟု အမည်တွင်သော နဂါးမင်း ဖြစ်လေသည်။ "ဤမျှတာ ကာလကြာအောင် ရဟန်းတရားကို ကျင့်သုံးပါလျက် ဖားကိုစားသော အဟိတ်တိရစ္ဆာန်မျိုးဌ ဖြစ်ရလေခြင်း"ဟု နှလုံးမသာဖြစ်၍ ဘုရားပွင့်လျှင် သိဖို့ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် -ငါ၏ သီချင်းကို "တုံ့ပြန်သီချင်း " သီဆိုနိုင်သူအား နဂါးမင်းစည်းစိမ်နှင့်တကွ သွီးကိုပေးမည်"ဟု ပြောလျက် ဂဂ်ါမြစ်လယ်တွင် ပါးပျဉ်းပေါ်၌ သွီးကို "ကိသ အဓိပ္ပတိ ရာဇာ"စသော ဂါထာနှစ်ပုဒ်ကို သီချင်းအဖြစ် သီဆို ကခုန်စေသည်။ ဤသို့ဖြင့်ဘုရားနှစ်ဆူတို့၏ အကြားကာလကုန်လွန်ခဲ့လေသည်။ ဂေါတမဘုရားရှင်ပွင့်တော်မူသောအခါ ဘုရားရှင်က ဥတ္တရလုလင်အား "ဆဒ္ဒါရာဓိပ္ပတိ ရာဇာ" အစရှိသော ဂါထာနှစ်ပုဒ်ကို သင်ပေး၍ နဂါးမလေးက "ကိသ အဓိပ္ပတိ ရာဇာ" အစရှိသော ဂါထာကို ရွတ်ဆိုသောအခါ၌ "ဆဒ္ဒါ-ရာဓိပ္ပတိ ရာဇာ"အစရှိသော ဂါထာကို ရွတ်ဆိုစေလေသည်၊ ထိုသို့ဥတ္တရလုလင်ရွတ်ဆိုသောအခါ နဂါးမင်းသည် ဘုရားရှင်ပွင့်တော်မူပြီဟု သိရသဖြင့် မြတ်စွာဘုရားထံသွားရောက်၍ ဘုရားရှင်ဟောကြားအပ်သော "ကိစ္ဆာ မနုဿပဋိလာဘော" အစရှိသော ဂါထာကို နာယူရသဖြင့် ပဋိသန္ဓေ ယူသောအခါ, အရေလဲသောအခါ, လွတ်လွတ်ကျွတ်ကျွတ်အိပ်စက်သောအခါ, မေထုန်မှီဝဲသောအခါ, စုတေသောအခါတို့၌ ပင်ကိုယ်နဂါးအသွင်သို့ မပြောင်းလဲမှု၍ လုလင် အသွင်

ဖြင့်သာ ကျင်လည်နေထိုင်ရခြင်း ဟူသော အကျိုးကိုရရှိနိုင်လေသည်၊ တရားတော်ကို ကြားနာ ကြရသဖြင့် သတ္တဝါရှစ်သောင်းလေးထောင် တို့ အဲကျွတ်တရားရကြလေသည်။ အ ကျယ်ကို ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၄၉-၁၅၃-ကြည့်။

ရေကပတ္တဆိန္ဒန (နာ) [ရေကပတ္တ+ဆိန္ဒန] ပြိန်း-ပိန်း-ရွက်ကို ဖြတ်ခြင်း။ အပ္ပမတ္တက် ရေကပတ္တဆိန္ဒနမတ္တံ နိဿာယ အဟေ-တုကပဋိသန္ဓိ ဂဟေတ္တာ ဥရေန ပရိသ-ဏ္ဍနဌာနေ နိဗ္ဗတ္တောသို့။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၅၂။

ရေကမူလ (နာ) [ရေက+မူလ] ပြိန်း-ပိန်း-မြစ်၊ ပြိတ်စွယ်။ မုဋ္ဌာရခါဒနီယေ ပန ... ရေကမူလံ ကန္ဒုလမူလံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၀၀။

ရေကဝတ္ထ (နာ) [ရေက+ဝတ္ထ] ပြိန်း-ပိန်း-ရွက်နှင့်တူသော အရေ-လုံး-စု။ ရေက-ဝတ္ထိက-ကြည့်။ စမ္ပဝဏ္ဏ-လည်းကြည့်။

ရေကဝတ္ထကမ္မကာရက (ထီ၊နာ) [ရေကဝတ္ထ+ကမ္မကာရက] ပိန်းရွက်ကဲ့သို့ ကိုယ်အရေ-လုံး-၇-ကို ခွါချခြင်းဟူသော ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု၊ မြစ်ခြေပင်မဌ် အရိုးအရွက်တို့ဖြင့် ရစ်ပတ်နေသော ပိန်းပင်ကဲ့သို့ တစ်ကိုယ် လုံးမှအရေစုကို ဖမျက်အထိ ခွါချ-ခြင်း ဟူသော-၍-ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်မှု။ အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ရေကဝတ္ထိက (တိ) [ရေကဝတ္ထ+ဣက] ပိန်း ရွက်ကဲ့သို့ ကိုယ်အရေ-လုံး-စု-ကို ခွါချခြင်း ဟူသော ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု။ ရေကဝတ္ထိက-(မ၊ဝ။၁၂၂။ အံ၊ဝ။၄၉။ မဟာနိ။၁၂)နှင့် ရေ-ကဝတ္ထကမ္မကာရကံ။ မ၊ဌ၊ဝ။၃၆၃။ အံ၊ဌ၊ ၂။၂။ မဟာနိ၊ဌ။၂၄၁။ ရေကဝတ္ထကမ္မကာရ-ကနှင့် ရေကဝတ္ထသဒိသော သရီရတော ဗဟေ (စမ္ပဝတ္ထေ) ဥပ္ပါဒေနကမ္မကာရကံ။ မ၊ဋီ၊၂။ ၄၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၁။ (-သာရတ္ထ၊၂။၂၆၂။) (တိပိ ဋကမာန်၊ အတ္ထ-ရ-၌ "စမ္ပဝဏ္ဏေ"ဟုရှိသည်။) (ဝိ၊ပိ၊ဓာန်-၌ "ရေကာဝဏ္ဏိကာ-ထီ။ ရေကာယ ဝဏ္ဏံ၊ တမေတိသမတ္ထိ။ မြက်ကြိုးဖြင့်ဆွဲ၍ လှည်းသော "ကမ္မကာရကာ" ဟုလာသည်။)

ရေကဝန (နာ) [ရေက+ဝန] ပြိန်း-ပိန်း-မြက်တော။ အထေကော အည် မုဂ္ဂရံ အလ-ဘန္ဓော ရေကဝနတော ကော် ရေကပတ္တံ ဂကို။ ဇာ၊ဌ၊၄။၈၈။

ရေကဝါက (ပုဂ္ဂ) [ရေက+ဝါက] ပြိန်း-ပိန်း-မြက်လျှော်။ ရေကဒုဿ-ကြည့်။

ရေကဝါတယုတ္ထ (တိ) [ရေကဝါတ+ယုတ္ထ] ကောင်းစွာ-ယူဆောင်-သယ်ဆောင်-၍ တိုက်ခတ်လာသော-လေနှင့်ယှဉ်သော။ (ပိန်းမြက်ရွက်ကို တိုက်ခတ်သော လေနှင့် ယှဉ်သော။) သာ ဟောတု နာဝါ ဖလကူ-ပဟန္နာ၊ အနဝသုတာ ရေကဝါတယုတ္ထာ။ ဇာ၊ဝ။၂၀၇။ စရိယာ၊ဌ။၃၄။ ရေကေန သမ္မာ ဂဟေတ္တာ ဂစ္ဆန္တေန ဝါတေန ယုတ္ထာ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၁။ သမ္မာ ဂဟေတ္တာ ဂမနက-ဝါတေန ရေကဝါတယုတ္ထာ။ စရိယာ၊ဌ။၃၄။

ရေဂူ (ပု) [ရေ+ဂမု+ရူ] ပြိန်း-ပိန်း-မြက်။ သေယျထာပိ ဘန္တေ မဏ္ဍိမေသု ဇနပဒေသု ရေဂူ မောရဂူ မဇ္ဇာရူ ဇန္တူ။ ဝိ၊ဌ။၂၈၅။ ရေဂူတိ ရေကတိကံ။ ဝိ၊ဌ၊ဌ။ဌ၃၁။

ရေက (နာ) [ကျရ+ယု] ချီမ-မြောက်တင်-ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ရေကကွမ (ပု) [ရေက+ခမ] ချီမ-မြောက်တင်-ခြင်းငှါ-ခုံ-သင့်လျော်-သော။ ဒါတုကာမာ-ဘိဟာရော စ၊ ဟတ္ထပါသေရကကွမ်။ ခုဒ္ဒ သိက္ခာ၊ဂါထာ။၁၀၆။ ရေကကွမန္တိ ထာမ-မဏ္ဍိမေန ပုရိသေန ဥက္ခိပနကွမ်။ ခုဒ္ဒသိ က္ခာ၊ဋီ။၁၂၂။ ရေကကွမန္တိ ထာမမဏ္ဍိမေန ပုရိသေန ရေကဿ ဥက္ခိပနဿ ခမ်-ယောဂ်။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၀၈။

ရေကွ၊ လေကွ၊ ဌေကွ (ပု၊နာ) [ရေဠိ+ဂ။ ရေဠိ ဟီသာယ်၊ ဝါတ် ရေကွတိတိ ရေ-ကွော။ ဓာန်၊ဋီ။၅ဖ၆။ ရေကွတိ ရောဂ် ဟီသတိတိ ရေကွော။ ကစ္စည်း၊နှာ။၃၀၉။ ဤရ+ဒု။ ဤရတိ ကမ္မတိတိ ရေကွော။ မောဂ်၊ရ။၅၉။ ရေကွ (သံ)] ကြက်ဆူပင်။

မိဂါနံ သိဂါလော အန္ဓော၊ ပက္ခီနံ ပန ဝါယသော။ ရေကွော အန္ဓော ရုက္ခာနံ။ ဇာ၊၁။၉၀၊ (-၂၅၈။ သံ၊ဌ၊၂။၂၉၂။ ဇာ၊ဌ၊ ၂။၃၉၈။ ဇာဌ၊၄။၂၀၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၄၀။) တံ-စသ ဌေကွေဟိ သဏ္ဌန်။ မ၊၁။၁ရ၆။ လေကွေဟိတိ လေကွာ ကိရ သာလဒု-သနာ ဟောန္တိ။ မ၊ဌ၊၂။၄။ လေကွော ရေ-ကွောတိ စ ဒွေ ပရိယာယာ။ ဒေါ ဓသ စာတိ ဌေ စသဒ္ဒေန ရဿ လော။ ပါရာ၊ ယော။၃၀၂။ (ဇာ၊ဋီ၊သစ်၌ "ကျရေန ခ်ရ-ဇလေန ဌေတိ ဝိရုဠ္ဍ ဂစ္ဆတိတိ ရေကွော" ဟုလည်း ပြထားသည်။) တိလာ စ ဝသာ စ ရေကွာနိ စ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၀၀။

ရေကွက (ပု) [ရေကွ+ဂ။ ဓာန်၊ဋီ။၅ဖ၆။] ကြက်ဆူပင်။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ရေကွကဋ္ဌ (နာ) [ရေကွက+အဋ္ဌ] ကြက်ဆူ-စေ့။ တေလကရကတ္ထာယ သာသပမဓုရ-ရေကွကဋ္ဌနိ ပဋိဂ္ဂဟေတ္တာ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၉၂။

ရေကွကတေလ (နာ) [ရေကွက+တေလ] ကြက်ဆူဆီ။ တိလတေလံ ... ရေကွက-တေလံ ဝသာတေလန္တိ ကျမာနိ ပဌ တေ-လာနိ ကေစာဋိယံ ပက္ခိပိတ္တာ။ မ၊ဌ၊၂။၂၄၄။ သံ၊ဌ၊၂။၂ရ၁။

ရေကွဒကွက (ပု) [ရေကွ+ဒကွက] ကြက်-ဆူပင် ရိုး။ ပါသာဏော အဿသ ပါဒေ ပဟရိတ္တာ ရေကွဒကွက် ဝိယ ဘိန္နိ။ ဇာ၊ ဌ၊၂။၂ရ၄။

ရေကွရုက္ခ (ပု) [ရေကွ+ရုက္ခ] ကြက်ဆူပင်။ ဗောဓိသတ္တော ကေသို ဌာနေ ရေကွရုက္ခေ ရုက္ခဒေဝတာ ဟုတ္တာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၄ရ။

ရေကွရုက္ခဒေဝတာ (ထီ) [ရေကွရုက္ခ+ ဒေဝတာ] ကြက်ဆူပင်စောင့်နတ်။ ရေကွ-ရုက္ခဒေဝတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၄ဂ။ (-ဇာ၊ဌ၊၂။၃၉ရ။)

ရေကွဝန် (ပု) [ရေကွ+ဝန်] ကြက်ဆူတော။ ကေသို ဂါမကေ မတ် ဇရဂ္ဂဝ် နိက္ကနိတ္တာ ဂါမဒ္ဒါရေ ရေကွဝနေ ဆဏ္ဍေသုံ။ ဇာ၊ဌ၊ ၂။၃၉ရ။ (-မ၊ဌ၊၁။၃၁၃။)

ရေကွဝန်မဏ္ဍ (နာ) [ရေကွဝန်+မဏ္ဍ] ကြက်ဆူ-တောအလယ်။ မဟာသကဌေ ကဒလိဝန်-

မဗ္ဗေ ဝါ ရေက္ကဝနမဗ္ဗေ ဝါ ဂစ္ဆန္တေ။ သံ၊ ဌ၊၁။၃၁၅။

ရေယတိ (ကြိ) [ဣရ+ကယ+တိ] (၁) ဆို-ဟောတော်မူ-၏။ (၂) ထိပါး-ကြိမ်း-မောင်း-ပြောဆို၏။ **(၁)** ဝါစာ သော ရေယတိ ကဏ္ဏသုခါ။ ဒီ၊၃။၁၄၂။ (-ဒီ၊ဌ၊ ၃။၁၂၂။) **ရေယ** — ခိပ္ပံ ဂိရံ ရေယ ဝဂ္ဂု ဝဂ္ဂုံ။ သုတ္တနိ။၃၃၁။ ထေရ။၃၇၄။ ခိပ္ပံ ဂိရံ ရေယ လဟုံ အစိရာယမာနော ဝစနံ ဘာသ ဝဂ္ဂုံ မနောရမံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၂။၈၂။ ထေရ၊ဌ၊၂။ ၅၃၅။

(၂) ရေယ—ပါရဂတံ နု ရေယေ။ ထေရ။၂၆၀။ ပါရဂတံ ... တေဝိဇ္ဇံ ဆဠာဘိညံ ဝါ နု ရေယေ နယဒ္ဓရေယ နု အာသာဒေယ္ယ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၄၂၅။

ရေယ (ကြိ) [ဣရ+ကယ+ဟိ] ဆို-ဟောတော်မူ-ပါလော့။ အထက်ပုဒ်(၁)ကြည့်။

ရေယန္တ (တိ) [ဣရ+ကယ+အန္တ] ပြောဆို-ဟောပြော-သော၊သူ။ အတ္ထဓမ္မသဟိတံ ပုရေ ဂိရံ၊ ရေယံ ဗဟုဇနံ နိဒ်သယိ။ ဒီ၊ ၃။၁၂၆။ ရေယန္တိ ဘကဏ္ဍော။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၁၂။

ရေယိတ (တိ) [ဣရ+ယ+တ] ဟောတော်မူအပ်သော။ ဓမ္မိ ကထံ ရေယိတံ ခဏ-ညု။ သုတ္တနိ။၃၂၇။ ရေယိတန္တိ ဝုတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၂။၆၆။

ရေယေ (ကြိ) [ဣရ+ကယ+ယေ] ထိပါး-ကြိမ်း-မောင်း-ပြောဆိုရာ၏။ ရေယတိ(၂) ကြည့်။

ရောပထ (ပု) [ရောပထ+ဏ။ အဲရာ၀တ (သံ)] ရောပထနဂါးမင်း။ ဝိရူပကွေဟိ မေ မေတ္တံ၊ မေတ္တံ ရောပထေဟိ မေ။ ဝိ၊၄။၂၄၅။ ဇာ၊ ၁။၅၃။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၃၃။ ရော ဝုစ္စတိ ဇလံ၊ သာ ယေ၀ ပထော ရောပထော၊ တသ္မိ ဝသန္တိတိ ရောပထာ။ နာဂါ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

ရောပထနာဂရာဇကုလ (နဉ) [ရောပထ နာဂရာဇ+ကုလ] ရောပထနဂါးမင်းမျိုး။ ဇောနိပိ ဟိ ရောပထနာဂရာဇကုလံ ဆဗ္ဗာပုတ္တနာဂရာဇကုလံ ကဏ္ဍာဂေါတမ-ကနာဂရာဇကုလန္တိ နာဂရာဇကုလာနေ၀။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၃၃။

ရောဝက (ပု) [ဣရာ၀ဏ+ဏ။ ဣရာ၀ဏော သမုဒ္ဒါ၊ တတြ ဇာတော ရော၀ဏော။ ဓာန်၊ဋီ။၂၂။ အဲရာ၀ဏ (သံ)] သမုဒ္ဒြာ၌ ဖြစ်သောဆင်၊ သိကြားမင်း၏ စီးတော်ဆင်၊ ရော၀ဏ်ဆင်၊ ရော၀ဏ်နတ်သား။ (ဆင် အသွင် ဖန်ဆင်းထားသော ရော၀ဏ်နတ်သားကိုပင် ရော၀ဏ်ဆင် ဟုခေါ်သည်။)

ရော၀ဏော ဂဇော ဗလီ ဒန္တီ။ ဇာ၊ ၂။၂၅၀။ ရော၀ဏော မဟာနာဂေါ(ဒီ၊ ၂။၂၀၇)တိ ရော၀ဏော စ ဒေ၀ပုတ္တော ဇာတိယာ နာဂေါ နု ဟောတိ။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၂၈၁။ (-ဇာ၊၁။၂၈၄။ အဘိ၊က။၄၃၂။ ဒီ၊ဌ၊၂။၇၂။ မ၊ဌ၊၁။၂၃၀။ မ၊ဌ၊၂။၁၉၈။ ဓမ္မ၊ ဌ၊၁။၁၇၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၀၀။ ဝိမာန၊ဌ။၁၃၊ ၁၆၆။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၆၇။) ရော၀ဏောတိ တသ္မ ဟတ္ထိနော နာမံ။ ဇာ၊ဌ၊၇။၉၂၊၁၇၈။ ရော ဝုစ္စန္တိ ကာမဂဏာ၊ ရေဟိ ဝနိတဗ္ဗော

ယာစိတမ္ဘောတိ ရောဝကော၊ ဒေဝဟတ္ထိ။ ဇာ၊ဌီ၊သစ်။

ရောဝကကွန္ဒဝရဂတ (တိ) [ရောဝကကွန္ဒ ဝရ+ဂတ] ရောဝက်ဆင်မြတ်၏- ကျောက်ကုံးပေါ် သို့ရောက်-ကျောထက်၌ စီး-သော၊ သူ။ တာပသော ... သက္ကံ ဒေဝရာဇာနံ ဒေဝဂကပရိဝုတံ ရောဝကကွန္ဒဝရဂတံ ဩတရန္တံ ဒိသွာ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၄၄။

ရောဝကနာမက (တိ) [ရောဝက+နာမ+က] ရောဝက်အမည်ရှိသော၊သူ(နတ်သား)။ တဿာတိ ရောဝကနာမကဿ ဒေဝ-ပုတ္တဿ။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၁၅၁။

ရောဝကဝါရက (ပု) [ရောဝက+ဝါရက] ရောဝက်ဆင်။ အရိဝါရကဝါရကံ ရောဝက-ဝါရကမိဝ အရိဇနဝါရံ မုနိဝါရကံ မာရ-ကတ္ထာယ ပေသေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၄၈၊(-၂၈၈။)

ရောဝတ[1] (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ရောဝတ-ဆင်၊ အရှေ့အရပ်ကို စောင့်သော ရောဝတဆင်။ ရောဝတော ပုဏ္ဏရိကော။ ဓာန်။ ၃၀။ (-ဓာန်၊ဌီ။၃၀။)

ရောဝတ[2] (ပု) [ဣရာဝတီ+ဏ။ အဲရာဝတ (သံ)] (အနီရောင်အသီးရှိသော) ခရမ်းပိမ့်။ (တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊ဌီ၊သျှ။) လိမ္မော်။ (ဓာန်၊သျှ၊သစ်။) လိမ္မော်ပင်အငယ်မျိုး။ (ဦး-ဟုတ်စိန်။) ဣရာဝတီ နဒီ၊ ပဌမကာလေ တဿာ တီရေ ဇာတော ရောဝတော။ ဓာန်၊ဌီ။၅ဖ၀။

ရောဝတီ (ထီ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်။ အဲရာဝတီ (သံ)] ရောဝတီ မည်သူ(မိဖုရား)။ ဝိဇယမ္ပိ မယ့် မဟေသီ၊ ရောဝတီ ကေသနီ သုန-န္ဒ၌။ ဇာ၊၂။၂၄၂။ ဇာ၊ဌ၊ရ။ရရ။ (ဘေသဇ္ဇ မ ဏ္ဍသာ။၃ဂ၆-၌ "ရေ၀တီ= ဆူးရစ်" ဟု လာသည်။)

ရိုတ (နာ) [ဣ+ရ+တ] (၁) တုန်လှုပ်ခြင်း။ (တိ) (၂) လွင့်တက်စေအပ်-တုန်လှုပ်စေ အပ်-တုန်လှုပ်တတ်-သော၊သူ။ (၃) တုန်-လှုပ်-မဆုံးဖြတ်နိုင်-သော။ (၄) ထုံအပ်-သော။

(၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ **(တိ)(၂)** တေပိ ရိုတာ(မဟာနိ။၃၂၂)တိ တေပိ သခါရာ ရိုတာ။ မဟာနိ၊ဌ။၃ရရ။ ဇေ ဟံသာ ပဏ္ဍမန္ဒီ၊ ဝဏ္ဏဂါ ဘယမေရိတာ။ ဇာ၊၂။၉၀။ ဘယမေရိတာတိ ဘယေန ရိုတာ ဘယ-ဋ္ဌိတာ ဘယစလိတာ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၈၂။ ကုပ္ပန္တိ ဝါတဿပိ ရိုတဿ။ ဇာ၊၁။၃ရ၂။ (နီတိ၊ ဓာ၊သျှ-၌ "လာသော"ဟု အနက်ပြန်ဆို သည်။) ရိုတဿာတိ ဝါတပဟရိတဿ ယံ သဒ္ဒါနုဗန္ဓံ ရိုတံ စလနံ ကမ္ပနံ၊ တဿပိ ကုပ္ပန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၄။ (-ထေရ။၂ဖ၅။ ထေရ၊ ဌ၊၁။၄၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁ဖ၊ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၁။ ၁၉ဖ။) **(၃)** သဗ္ဗာကုသလာဘိသခါရေဟိ စိတ္တံ အာဝိလံ ဟောတိ လုဋ္ဌိတံ ရိုတံ။ မဟာနိ။၃၉၀။ ရိုတန္တိ အသန္ဒိဋ္ဌာနံ။ မ-ဟာနိ၊ဌ။ ၄၀၅။ **(၄)** နာနာဂန္ဓသမေရိတန္တိ နာနာ-ဝိမေဟိ ဂန္ဓေဟိ သမန္တတော ရိုတံ ဥပဝါသိတံ။ ပေတ၊ဌ။၁၅၁။

ရေတသန္ဓိ (ထီ) [ရေတ+သန္ဓိ] တုန်လှုပ်ခြင်း၏ ငြိမ်းအေးခြင်း။ (တုန်လှုပ်သော မိစ္ဆာအယူ။) တံ နိသိတော ကုပ္ပပဋိစ္စ-သန္ဓိန္ဓိ ကုပ္ပသန္ဓိ ပကုပ္ပသန္ဓိ ရေတသန္ဓိ။ မဟာနိ။၅ရ။ ရေတသန္ဓိန္ဓိ ကမ္မနသန္ဓိ။ မဟာနိ၊ဌ။၁ရရ။ ကုပ္ပနသန္ဓိ-လည်းကြည့်။

ရေသ (တိ) [တေ+ဒိသ(ဒုသ)+ကွိ] ဤကဲ့သို့ ရှိအပ်သော။ ဒေဒ္ဓ-ကြည့်။

ရေ (တိ) [ဤရ+ကီ] ဖြစ်ခြင်း အလေ့ရှိသော၊ သူ။ ရေ-ကြည့်။

ရေ – အသံ။ စိတြဂ္ဂဌေရေယုသိတေ-ပုဒ်ကို စိတြ+အဂ္ဂဌ+ရေ+ယုသိတ-ဟု ပုဒ်ခွဲသော် "ရေ" သဒ္ဒါ အသံ အနက်ဟော ဖြစ်သည်။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၂၄ဖ။ တိပိ၊ဓာန်၊ရ။၄၄၀-ကြည့်။ ဇာတ်ဝိသောဓန။၁၂၄-၌မူ "စိတြ+အဂ္ဂဌ+ဥရေယုသိတေ-ဟုခွဲ။ ဥ-ကို ဧ-ရေး။ နဌော ရာဇာ ဧနေသဘော(ဒီ၊၂။၂၀ရ)။ ရထေ-သဘော (ဇာ၊ဌ။၁၀၄) တို့နှင့်အတူတူဟု ဘာသကရိ ဆို၏" စသည်ဖြင့် လာသည်။

ရေတိ (ကာ၊ကြို) [ဤရ+ကော+တိ။ နီတိ၊ ဓာ။၁၅၄။] (က) တုန်လှုပ်စေ၏။ (ခ) ရွှေ့စေ၏။ **(က)** သစေ နေရေသိ အတ္တာနံ။ ဓမ္မ။၃၃။ အံ၊ဌ၊၁။၂၀ဖ။ ထေရ၊ဌ၊၁။ရ၉။ သစေ နေရေသိတိ သစေ အတ္တာနံ နိစ္စလံ ကာတုံ သက္ခိဿတိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃ရ။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၁ရဖ။

(ခ) ဝါတော ဝါ ပဏ္ဏကသဋံ ရေ-တိ(မ၊၁။၂၅)တိ ဝါတော ဝါ ပဏ္ဏကစဝရံ ယဌ္ဌေတိ။ မ၊ဌ၊၁။၁၂၄။ ရေတိ စေ နဲ(ဇာ၊ ၁။၃၅၁)နှိ ... စာလေတိ ယဌ္ဌေတိ။ ဇာ၊ ဌ၊၄။၄ရ၃။

ရေသိ (ကာ၊ကြို) [ဤရ+ကော+ဤ] တုန်လှုပ်စေပြီ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

လေ၊ ဌေ (တိ) [ဣလ+ကာ။ ဣလ+အ။ ဓာန်၊ ဌီ။၂၈၁၅၃။ ဣလနှိ ဇီဂုစ္ဆိတဗ္ဗဘာဝေန ကမ္မေနှိ ဟဒယစလနံ ပါပုကာနှိတိ ဇနာ ဌော်တိ လော။ ခေဌော။ နီတိ၊ဓာ။ ၁ဖ၈၊ ၁ဖ၉။ ဣ+လ။ ဇေတိ ဂစ္ဆတိတိ လော။ သုခုမေလာ။ မောဂ်၊ရ။၁၈၈။ လော(သံ)] (ထီ)(၁) တံတွေး။ (၂) အရည်၊ သွားရည်။ (၃) ဖလာ၊ ဖလာသီး။ (ဓာန်။) ဖ-လာယော်။ (မောဂ်၊သျှ။) (နှ)(၄) အပြစ်။ (၅) ရေ။ (ပု)(ဖ) ဧလ ရှေအိုး၊ ဧလ မည်သော ရှေအိုး။ (ရ) နားပင်းသူ။

(ထီ)(၁) တံတွေး။ လာလာ ခေဌော ဧလာ ဘဝေ။ ဓာန်။၂၈၁။ လာလာ စ ဧလောတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဌ၊၁။၁၂၂။ (–မ၊ဌ၊၃။ ၂၈ဖ။ အံ၊ဌ၊၁။၃ရ၉။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃၂ဖ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၂။ ဝိမတိ၊၂။၂၁။) ဣလနှိ ဇီဂုစ္ဆိတဗ္ဗဘာဝေန ကမ္မေနှိ ဟဒယစလနံ ပါပုကာနှိ ဇနာ ဌော်တိ ဧလာ။ နီတိ၊ ဓာ။၁ဖ၉။

(ထီ)(၁) တံတွေး။ **(၂)** အရည်၊ သွား-ရည်။ ဌော်သဒ္ဒါ လာလာယ, ခေဌော် စ ပဝတ္တတိ။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊၂။၂ရရ။

(၃) ဖလာ၊ ဖလာသီး။ (ဓာန်။) ဖလာယော်။ (မောဂ်၊သျှ။) ဇာတိဖလံ က-

ဋ္ဌကဖလ် ဌော တက္ကောလန္ဓိ ဇဝံ နာမ-ဝသေန နဿ သက္ကာ ပရိယန္ဓံ ဒသေတုံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၀၂။ လော တု ဗဟုလာ ဘဝေ။ ဓာန်။ ၅၉၁။

(နှ)(၄) အပြစ်။ လေ ဝုစ္စတိ ဒေါသော။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၇၄။ မ၊ဌ၊၂။ ၁၁၁။ အံ၊ဌ၊၂။၃၇ဂ်။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၂၅။ ဥဒါန၊ဌ။၃၃၅။ မဟာနိ၊ဌ။၃၉ရ။ (ဥဒါန၊ဌ၊၂၈၄-၌ လော ဝုစ္စတိ ဒေါသော-ဟု ရှိသည်။) လေ ဝုစ္စတိ ဒေါသော၊ ဣလတိ စိတ္တံ ပဋ္ဌလော ဝါ ကမ္မတိ တေနာတိ ကတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၄၁။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၂ရ၊။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁ဂ်။)

(ထီ)(၁) (၂) (နှ)(၄) ဗဟုလာယဋ္ဌ ခေဋ္ဌမ်ိ၊ ဌော ဒေါသေဋ္ဌမီရိတံ။ ဓာန်။ ၁ဝ၁ဝ။ **(၅)** ရေ။ လေ ဝုစ္စတိ ဥဒကံ။ မဟာနိ။၁၅ဂ်။

(ပု)(ဂ) လေ ရှေအိုး၊ လေ မည်သော ရှေအိုး။ တထာဂတဿ ပန ဇာတ-ဒိဝသေယေဝ သခေါ် ဌော ဥပ္ပလော ပုဏ္ဏရိကောတိ စတ္တာရော နိဓယော ဥဋ္ဌာ (ဥပဂတာ)။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၂၅၃။ မ၊ဌ၊၃။ ၂ရ၊။

(ဂ) နားပင်းသူ။ သုတိကဏ္ဏော ဟိနော ဝိကလော ယဿတိ သုတိဟိနော။ ဌ-ဌောပျတြ။ ဓာန်၊ဋီ။၃ ၂ ၂။ ဌေမူဂ-လည်းကြည့်။

လေကေဋ္ဌ (ပု၊နှ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] မြစ်တွေ့ ၄ က်၊ (ဇာ၊ဋီ၊သစ်။) ၅ က်မေည်း၊ (ဇာတ် ဝတ္ထု။) ၄ က်ဘီလူး။ (ဇာတ်၊သျှ။) မန္ဒာ-လကာ စေလကေဋ္ဌတိ မန္ဒာလကာ စေဝ ဌော လေကေဋ္ဌ စ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၁ဂ်။

လေဂလ၊ လေဂဋ္ဌ၊ ဌေဂလ၊ ဌေဂဋ္ဌ၊ ဌော-ဂဋ္ဌ (ပု) [ဌော(ဌော)+ဂလ(ဂဋ္ဌ)။ ဌော +ဂလ+အ] (၁) သွားရည်-တံတွေးရည်-ယိုထွက်လျှောကျခြင်း၊ ယိုထွက် လျှောကျသော သွားရည်-တံတွေးရည်။ (၂) တံတွေးပေါက်-ယိုထွက်-စင်-ခြင်း။ ယိုထွက်-စင်-သော တံတွေးပေါက်။ (တိ)(၃) (စကားပြောနေစဉ်) သွားရည်-တံတွေးရည်-ယိုထွက်လျှောကျခြင်းရှိသော၊ ယိုထွက် လျှောကျသော သွားရည်-တံတွေးရည်-ရှိသော (စကား)။ (သွားရည်ယိုကျအောင် ပြောဆိုသူ၏စကား။) (၄) (စကားပြောနေစဉ်) တံတွေးပေါက်-ယိုထွက်-စင်-ခြင်းရှိသော၊ ယိုထွက်-စင်-သောတံတွေးပေါက်ရှိသော (စကား)။ (တံတွေးပေါက်စင်အောင် ပြောဆိုသူ၏စကား။) (၅) အပြစ်ကိုယိုထွက်စေသူ၏ စကား၊ အပြစ်ယိုထွက်သော စကား။ (မ၊ဋီ။) (မပြည့်စုံသောစကား၊ မပီပြင်သောစကား- စသည်။)

(ပခုက္ကူ။ဒီ၊ဌ၊သျှ။ ၂။၄၃ရ-၌ "အ ရည်ကို ယိုထွက်စေတတ်သော စကား၊ တံတွေးကို ယိုထွက်စေတတ်သောစကား၊ အပြစ်ကိုယိုထွက်စေတတ်သောစကား၊ ယိုထွက်သော အရည်ရှိသောစကား"ဟု ပြန်ဆိုသည်။ သီ၊ ဘာသာဋီ၊၃။ ၄ရ၉-၌ "ဂလန္ဓိတိ ဂလာ၊ ဌော စ တာ ဂလာ စာတိ ဌေဂလာ၊ နတ္ထိ ဌေဂလာ ယဿတိ အနေဌဂလာ၊ ဝါစာ"ဟု ဆိုသည်။)

ပု(၁) (၂) (တိ)(၃) (၄) (၅) အနေဌ-ဂဌာယာတိ ဌေဂဌေန ဝိရဟိတာယ။ ယသ ကသ္မိ ဟိ ကထေန္တသ ဌော ဂဌန္တိ, လာလာ ဝါ ပဋ္ဌရန္တိ, ခေဌဖုသိတာနိ ဝါ နိက္ခမန္တိ၊ တသ ဝါစာ ဌေဂဌံ နာမ ဟောတိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၅၂။ အနေလဂလာ-ယာတိ လေဂလေန ဝိရဟိတာယ။ ကေ-စ္စသ ဟိ ကထေန္တသ လေ ဂလတိ, လာလာ ပဋ္ဌရတိ, ခေဌဖုသိတာနိ ဝါ နိက္ခမန္တိ၊ တသ ဝါစာ လေဂလာ နာမ ဟောတိ။ မ၊ဌ၊၃။၂၈၆။ ဌော ဂဌေနာတိ ဌောပဋ္ဌရကေန။ "ဌော ဂဌန္တိ"တိ ဝုတ္တ-သေ၀ ဒ္ဒိမာ အတ္ထံ ဒသေတုံ "လာလာ ဝါ ပဋ္ဌရန္တိ" တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ... ဌောသဒ္ဒေ လာလာယ, ခေဌေ စ ပ၀တ္တတိ။ ... တတြာယမဌ္ဌကထာမုတ္တကနယော— ဌေန္တိ ဒေါသော ဝုစ္စတိ၊ ... ဒုပ္ပညာ စ သဒေါသမေ၀ ကထံ ကထေန္တာ လေ ပဋ္ဌရာပေန္တိ၊ တသ္မာ တေသံ ဝါစာ လေဂဌာ နာမ ဟောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၈၆-ရ။ အနေလဂဌာယာတိ လေဂဌဝိရဟိတာယ၊ ကသ္မိ ဟိ ကထေန္တသ လေ ဂဌတိ၊ လာလာ ပဋ္ဌရတိ၊ ခေဌဖုသိတာနိ ဝါ နိက္ခမန္တိ၊ တသ ဝါစာ လေဂဌာ နာမ ဟောတိ။ လော ဝုစ္စတိ ဒေါသော။ ဥဒါန၊ဌ။၂၈၄။ လေ ဝုစ္စတိ ဒေါသော၊ လေ ဂဌတိတိ လေဂဌာ။ နိ လေဂဌာ အနေလဂဌာ၊ နိဒ္ဒေါသာ၊ နိ ရုဇ္ဈတိတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၆။ (–သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၉ရ၊၃ရ၂။) လေ ဝုစ္စတိ ဒုရုတ္တဒေါသော။ ပါစိတ်၊ယော။ဖ၅၂။ အနေလဂလာ(သာရတ္ထ၊ ၃။၃၀၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉ရ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၀၄) လည်း-ကြည့်။

ဌေဂလဝါစ (တိ) [ဌေဂလာ+ဝါစာ] (စကား-ပြောနေစဉ်) (၁) သွားရည်-တံတွေးရည်-ယိုထွက်လျှောကျခြင်း ရှိသော-ယိုထွက်-လျှောကျသော-သွားရည်-တံတွေးရည်-ရှိသော-စကားရှိသော၊သူ။ (သွားရည်ယိုကျ-အောင်စကားပြောသောသူ။) (၂) (စကား-ပြောနေစဉ်) တံတွေးပေါက် စင်ခြင်းရှိသော-စင်သောတံတွေးပေါက်ရှိသော- စကား-ရှိသော၊သူ။ (တံတွေးပေါက်စင်အောင် စ-ကားပြောသောသူ။) **(၁)(၂)** ဣဂေကစ္စော ဒုဗ္ဗစော ဟောတိ မမ္မနော ဌေဂလဝါစော။ ဝိ၊၄။၂၁၅။ လေဂလ(၃)(၄)လည်းကြည့်။

လေဂဌဝိရဟိတ (တိ) [လေဂဌ+ဝိရဟိတ] (၁) သွားရည်-တံတွေးရည်-ယိုထွက်လျှော-ကျ ခြင်းမှကင်းသော၊ တံတွေးရည်ယိုထွက်-လျှောကျခြင်းမရှိသော။ (၂) တံတွေးပေါက်-ယိုထွက်-စင်-ခြင်းမှကင်းသော၊ ယိုထွက်-စင်-သော တံတွေးပေါက်မရှိသော။ (သွား-ရည်ယိုစေခြင်း, တံတွေးပေါက် စင်စေခြင်း-မရှိသောစကား၊ သွားရည်ယိုမကျအောင်, တံတွေးပေါက်မစင်အောင် ပြောဆိုသူ၏-စကား။)

(၁)(၂) အနေလဂဌာယာတိ လေဂဌ-ဝိရဟိတာယ။ ကသ္မိ ဟိ ကထေန္တသ လေ ဂဌတိ, လာလာ ပဋ္ဌရတိ, ခေဌ-ဖုသိတာနိ ဝါ နိက္ခမန္တိ၊ တသ ဝါစာ လေဂဌာ နာမ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၂။ လေဂလ(၁)(၂) လည်းကြည့်။

လေက္ခ — ကြက်ဆူပင်။ ရေက္ခ-ကြည့်။

လေ(ဌ)ကၠီယ (တိ) [ဧလေ(ဌ)ကၠ+ဣယ] ကြက်ဆူဖြင့်ပြီးသော။ လဗ္ဘာ လေကၠီယာယ လ-ဌိယာ ဓညပုဏ္ဏောပိ သုဝဏ္ဏပုဏ္ဏောပိ အာစိ-ကၠိတုံ။ အဘိ၊က။၁ရ၁။ ဌေကၠီယာယာတိ ဌေကၠမယာယ။ အဘိ၊ဋ၊၃။ အဘိ၊ဋ၊၃။၁၆၆။

လေတိ (ကြိ) [ဣလ+အ+တိ] တုန်လှုပ်၏။ ဒ္ဓိဓာ လေတိ ကမ္ပတိ စိတ္တမေတေနာတိ ဟိ ဒ္ဒေ ဌကံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၊ ၂၀။

လေပတိ (ထိ) [ဧလ+ပတ+ဣ] (၁) သွားရည်-တံတွေးရည်-လျှာကျခြင်းမှ ကင်းသော၊ တံတွေးရည်လျှာကျခြင်းမရှိသော။ (၂) တံတွေးပေါက် -ယိုထွက်-စင်-ခြင်းမှ ကင်းသော၊ ယိုထွက်-စင်-သော တံတွေးပေါက်မရှိသော။ **(၁)(၂)** နေလပတိန္တိ နေလပတိ၊ ဧလပါတဝိရဟိတံ ဝိသဋ္ဌ မဓု-ရဝါစံ။ ဇာ၊ဋ၊ရ။၃၄၁။ ဧလဂလ(၁)(၂) လည်းကြည့်။

လေပါတဝိရဟိတ (တိ) [ဧလပါတ+ဝိရဟိတ] (၁) လျှာရည်-တံတွေးရည်-လျှာကျ ခြင်းမှကင်းသော၊ တံတွေးရည် လျှာကျခြင်းမရှိသော။ (၂) တံတွေးပေါက် -ယိုထွက်-စင်-ခြင်းမှကင်းသော၊ ယိုထွက်-စင်-သော တံတွေးပေါက်မရှိသော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

လေမုက - အောက်ပုဒ်ကြည့်။

လေမုက၊ ဧလမုခ၊ ဧလမုဂ၊ ဧလမ္ဘက၊ ဌေမုခ၊ ဌေမ္ဘဂ (တိ) [ဧလ (ဌေ) +မုခ။ ဌေနောင် မုခ ကို မ္ဘဂ ပြု၊ မ္ဘက ပြု။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၀၃။ ဌေမ္ဘဂ, ဌေမုခ ကား မတ္တာဘေဒ ဝဏ္ဏဘေဒ ကွဲပြားသောသဒ္ဒါ ဖြစ်သည်။ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၄၁၈-၄၂၃။ ဌေ+မ္ဘဂ] (၁) (ယိုစီးသော) အရည်-သွားရည်-ရှိသော ခံတွင်းရှိသော၊ စကားပြောသောအခါ ခံတွင်းမှ အမြဲ သွားရည်ယိုစီးသော၊သူ။ (၂) အပြစ်ရှိသော ခံတွင်း (= စကား) ရှိသော၊ အပြစ်ရှိသော-မပြည့်စုံသော-စကားကို ပြောဆိုသော၊သူ။ (၃) တံတွေး-အရည်-ထွက်သော ခံတွင်း ရှိသော၊သူ(မြွေ)။ (၄) နားလည်းပင်း , အ လည်း အ သော၊သူ။ (ဤအနက်၌ "ဌေမ္ဘဂ"ဟု ရှိသင့်။) (၅) အပြစ်ကြောင့် အအ-အဆွဲ-နှင့်တူသော၊သူ။ (ဗောဇ္ဈင်ခုနစ်ပါးကို မဟာ-မျှားသောသူ။) (ဤအနက်၌ "...မ္ဘဂ"ဟု ရှိသင့်။) (၆) စဉ်းလဲသောသူ။ (၇) ကန်း-မိုက်-မိုက်ကန်း-သူ။

(၁) (ယိုစီးသော) အရည်-သွားရည်-ရှိသော ခံတွင်းရှိသော၊ စကားပြောသော အခါ ခံတွင်းမှအမြဲ သွားရည်ယိုစီးသော၊ သူ။ **(၂)** အပြစ်ရှိသော ခံတွင်း (= စကား) ရှိသော၊ အပြစ်ရှိသော-မပြည့်စုံသော-စကားကို ပြောဆိုသော၊သူ။ ယေ ခေါ ကေစိ သမဏာ ဝါ ဗြာဟ္မဏာ ဝါ ဒုပ္ပညာ ဌေမ္ဘဂါ ... ပဋိသေဝန္တိ။ မ၊၁။ ၂၄။ ဌေမ္ဘဂါတိ ဧလမုခါ၊ ခကာရဿ ဂကာရော ကတော၊ လာလမုခါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ... ဧလမုခါတိပိ ပါဌော၊ ဧလမုဂါတိ ကေစိ ပဌန္တိ၊ အပရေ ဧလမုကာတိပိ၊ သဗ္ဗတ္ထ

လေမုခါတိ အတ္ထော။ မ၊ဌ၊၁။၁၂၁-၂။ လေန္ဓိ ဝါ ဒေါသော ဝုစ္စတိ၊... တသ္မာ လေသဗ္ဗာဝတော ဧလ် မုခံ ဧတေသန္ဓိ လေမ္ဘုဂါတိ ဝုတ္တာတိ ဝေမ္မိ ဣတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မ၊ဋီ၊၁။၂၁ရ။ ဌေမုခေါ(ဝိ၊ဌ၊ ၃။၃၁၁)တိ နိစ္စပဋ္ဌရကကလာလမုခေါ။ သာရတ္ထ၊၃။၂ဖ၄။ (-ဝိမတိ၊၂။၁၂ဂ။) ဌေ-မုခေါတိ ဌောယ နိစ္စပဋ္ဌရိတံ မုခမေတ-သ္မာတိ ဌေမုခေါ။ ပါစိတ်၊ယော။၂ရ၂။ မုခတော ဂလတီတိ မုခါ၊ ဌော မုခါ ယေသန္ဓိ ဌေမ္ဘုဂါ။ အံ၊သ္ယ၊၁။ဂ၉။ (-ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၁၅ရ။) ပညာရဟိတေ ဝါ ဧဌေ ဌေမ္ဘုဂေ ကုတော သိလ်။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၂၅ဂ။ ဌော မုခေ ဂဌတိ ယသ္မာတိ ဌေမ္ဘုဂေါ၊ ခ-ကာရသ က-ကာရံ ကတ္တာ၊ လေမုခေါ, လေမ္ဘုကော ဝါ၊ ဣတိ ဗဟုဓာ ပါဌော်တိ ဘယဘေရဝသုတ္တဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တော။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၂ဂ၆။

(၃) တံတွေး-အရည်-ထွက်သော ခံ တွင်းရှိသော၊သူ (မြွှ)။ ပသေ'ဌမ္ဘုဂ(ဇာ၊ ၁။ ၁ဖ၁)တိ ဌေ ပဋ္ဌရန္ဓေန မုခေန ဌေမ္ဘုဂံ ... ဥရဂံ ပဿ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃၂ဖ။ ပသေ'ဌမ္ဘုဂံ ဥရဂံ ဒုဇိဝ္ဟန္ဓိအာဒီသု ဝိယ ဟိ ဌောသဒ္ဒေါ လာလာယ, ခေဌေ စ ပဝတ္တတိ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၂ဂ၆-ရ။

(၄) နားလည်းပင်း အလည်းအသော သူ။ (၅) အပြစ်ကြောင့် အအ-အဆွ-န္ဒင့် တူသော၊သူ။ ကိတ္တာဝတာ နု ခေါ ဘန္ဓေ ဌေမ္ဘုဂေါတိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊၃။ဂ၈။ (-သံ၊၂။၃။) ဌေမ္ဘုဂေါတိ မုခေန ဝါစံ နိစ္ဆာရေတုံ သက္ကောန္ဓောပိ ဒေါသေဟိ မ္ဘုဂေါ အသမ္ဘုန္ဓဝစနော။ သံ၊ဌ၊၃။ဂ၉၂။ ဌေ ဝုစ္စတိ ဒေါသော၊ ဌေန မ္ဘုဂေါ ဝိယာတိ ဌေမ္ဘုဂေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၃ဂ။

(၆) စဉ်းလဲသော၊သူ။ ဌေမ္ဘုဂေါ တု ဝတ္ထု၌၊ သောတုဓာကုသလော ဘဝေ။ ဓာန်။ရ၃၄။ ဝစနေ စ သဝနေ စ အကု-သလော ဌေမ္ဘုဂေါ နာမ၊ ဌော ဗဓိရော မ္ဘုဂေါ အဝစနော၊ ကမ္မဓာရယော။ သဌ္ဌေပိ ဌေမ္ဘုဂေါ။ ဓာန်၊ဋီ။ရ၃၄။

(၇) ကန်းမိုက်-မိုက်ကန်း-သူ။ ဌေ(လ) မ္ဘုဂကထာ-ကြည့်။

လေမုဂ - အထက်ပုဒ်ကြည့်။

လေမ္ဘုဂကထာ (ထီ) [လေမ္ဘုဂ+ကထာ] ကန်းမိုက်-မိုက်ကန်း-သူ၏စကား။ ဌေ(လ)-မ္ဘုဂကထာ-ကြည့်။

လေမ္ဘုရက (ပုဂ္ဂ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] သစ်ခွပန်း တံနွယ်ပင်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

လေမ္ဘုရကသဏ္ဌန် (တိ) [ဌေမ္ဘုရက+သဏ္ဌန်] သစ်ခွပန်းတံနွယ်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ (သ္ယ)။) လေမ္ဘုရကသဏ္ဌာ၊ ရုက္ခာ တိဌန္ဓိ ဗြာဟ္မဏ။ ဇာ၊၂။၃ဂ၅။ (ဧလမ္ဘရကသဏ္ဌာ။ သီ၊ ဣ။ လေမ္ဘကေဟိ သဏ္ဌာ။ သ္ယ။) လေမ္ဘုရကသဏ္ဌာတိ ဝေဏာမိကာယ ဝလ္လိ-ယာ သဏ္ဌာ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၁၃။ (လေမ္ဘက-ရုက္ခသဏ္ဌာ။ သ္ယ။ ဇာ၊ဌ၊သ္ယ-ဌ"ရေမ္ဘုကာ စ သဏ္ဌာ"ဟု ရှိသည်။)

လေမ္ဘုဇ (နာ) [ဧလ+အမ္ဘုဇ] ရေ၌ဖြစ်သော ပဒုမ္မာကြာ။ ဧလမ္ဘုဇံ ကဏ္ဏကဝါရိဇံ ယထာ။ မဟာနိ။၁၅၅။ (သုတ္တနိ။၄၁၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁-တို့၌ "ဧလမ္ဘုဇံ" ဟု ရှိသည်။) ဧလံ ဝုစ္စတိ ဥဒကံ။ အမ္ဘုဇံ ဝုစ္စတိ ပဒုမံ။ မဟာနိ။၁၅၆။ လေမ္ဘုဇန္တိ ဧလ-သညိတေ အမ္ဘုမှိ ဇာတံ ကဏ္ဏကနာဠံ ဝါရိဇံ၊ ပဒုမန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၁။

လေယတိ (ကာ၊ကြို) [ဏ္ဍလ+ဏယ+တိ] တုန်လှုပ်စေ၏။ ဒွိမာ လေယတိ ကမ္မေတိတိ ဒ္ဝေဋ္ဌကံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။

လေသညိတ (တိ) [ဧလ+သညိတ] လေ-ရေ-ဟုသမုတ်အပ်သော။ လေမ္ဘုဇ-ကြည့်။

လေသဇ္ဇာဝ (တိ) [ဧလ+သဇ္ဇာဝ] အပြစ်၏-ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်-ထင်ရှားရှိခြင်း။ လေမုက ... (၁)(၂) ကြည့်။

လော (ထီ) (၁) တံတွေး။ (၂) အရည်၊ သွားရည်။ (၃) ဟလာငယ်။ (၁)(၂)(၃) လေ၊ ဌ-ကြည့်။

လော(ဌာ)လုက (နာ) [ဏ္ဍရ+လာ+ဥ+က။ ဏ္ဍရံ ဝါရိ လာတိ တဗ္ဗာဟုလျတောတိ ဌာ-လုကံ။ ... ထိယံ၊ ဥ၊ သကတ္ထေ ကော။ ဓာန်၊ဋီ။၅၉ရ။ ဌောလု (ထီ)။ ဌောလုက (နာ)။ ဝေါရုက (သံ)] သခွါးသီး၊ ရေသွန်းသခွါး။ ဌောလုကာနိ ဂဏ္ဍထ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ (-ကခ်ီ။၂၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁။ မ၊ဋီ၊၃။၁ရရ။)

လေ (ထီ) [ဏ္ဍလ+တိ] ဖနောင့်။ ဓာန်၊ဋီ။၂ရရ။

ဝေ [ဗျ။ ဝေမ် (သံ)] (၁) ဤအတူ။ (=ဥပမာ = ခိုင်းနှိုင်း-နှိုင်းရည့်-ခြင်းအနက်။) (၂) ဤသို့၊ သည်ပုံသည်နည်း၊ ဒီလို။ ဤသို့ ဆိုအပ်ခဲ့သောနည်းဖြင့်၊ ဤသို့ဆိုအပ်လတ္တံ့ သောနည်းဖြင့် ။ (=ဥပဒေသ= နည်းလမ်း ညွှန်ပြခြင်းအနက်။) (၃) ဤသို့-ဤအ တိုင်း-မှန်ပါပေ၏၊ ဤဟောတော်မူအပ် သော အခြင်းအရာအားဖြင့် မှန်ပါပေ၏။ (=သမ္မဟ်သန= ရှင်လန်းဝမ်းမြောက်ခြင်း အနက်။) (၄) သို့ချည်းတစေ၊ (နီတိ၊သုတ္တ။ သျ။) ဤ...အားဖြင့်။ (=ဂရဟဏ=ကဲ့ ရဲ့ခြင်းအနက်။) (၅) ကောင်းပါပြီ။ (=ဝစန သမ္ပဋိဂ္ဂဟ=စကားကို လက်ခံခြင်းအနက်။) (၆) ဤအခြင်းအရာအားဖြင့်။ (=အာကာရ = အခြင်းအရာအနက်။) (၇) ဤသို့၊ ဤ... ဖြင့်။ (=နိဒဿန= ညွှန်ပြခြင်းအနက်၊ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည်ကို ညွှန်ပြခြင်း၊ မည်သို့ ပြောဆိုရမည် စသည်ကို ညွှန်ပြခြင်း။) (၈) ဤသို့သောအခြင်းအရာအားဖြင့်သာလျှင်၊ ဤသို့သာလျှင်။ (=အဝဓာရဏ= ပိုင်းခြား သတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်ခြင်းအနက်။) (၉) ဤ၊ (=ဏ္ဍဒ် အနက်။) (၁၀) ဤအတူ ... လော။ (=ပုစ္ဆာ= မေးခြင်း အနက်။) (၁၁) ဤသို့၊ ဤအတိုင်း အရှည်အားဖြင့်။ (=ပရိမာဏ= နှိုင်းယှဉ်ခြင်း အနက်။) (၁၂) ထို့အတူ ပါတည်း၊ ထိုအတိုင်း မှန်ပါ၏။ (=ပဋိညာ =ဝန်ခံခြင်းအနက်။)

(၁)... (၁၁) အတ္ထတော ပန ဝေ-သဒ္ဒေါ တာဝ ဥပမူပဒေသသမ္ပဟ်သန-ဂရဟဏဝစနသမ္ပဋိဂ္ဂဟာကာရ နိဒဿ-

နာ၀ဓာရဏာဒိ အနေကတ္ထပ္ပဘေဒေါ ။ ဒီ၊ ၌၊၁။၂၇။ မ၊၌၊၁။၄။ သံ၊၌၊၁။၃။ အံ၊၌၊၁။၃။ ခုဒ္ဒက၊၌။၈၅။ ဥဒါန၊၌။၆။ (-သုတ္တနိ၊၌၊ ၁။၁၂၂။) အာဒိသဒ္ဒေန စေတ္ထ ဣဒ-မတ္ထပုစ္ဆာပရိမာဏာဒိအတ္ထာနံ သင်္ဂဟော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၂။ (-ပဋိသံ၊၌၊ ၂။၁၂၄။ ဓာန်။ ၁၁၈၆။)

(၁) ဤအတူ။ (=ဥပမာ=ခိုင်းနှိုင်း-နှိုင်းရှည်-ခြင်းအနက်။) ၈၀ ဇာတေန မစ္စေန၊ ကတ္တမ္ဘံ ကုသလံ ဗဟု(ဓမ္မ။၂၁)နှင့် ၀ေမာဒိသု ဥပမာယံ အာဂတော။ ဒီ၊၌၊ ၁။၂၇။ (-ဓမ္မ၊၌၊၁။၂၆၄။) ၈၀ ဒဒန္တိ ဥ-တိနံ။ ခုဒ္ဒက။၈။ ၈၀နှင့် ဥပမာ၀စနံ။ ခုဒ္ဒက၊ ၌။၁၇၄။ ဥပမာသခ်ါတအာဂါရ၀ိသေ-သ၀ါစကော ပန ဥပမာတ္ထောယေ၀ါတိ ၀ုတ္တံ "ဥပမာယံ အာဂတော"တိ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၄၂။ ၈၀(၀ိ၊၌၊၃။၂၃၈)နှင့် ဥပမေ-ယျဇောတကော။ ပါစိတ်၊ယော။၁၉၁။ (-ဝိ၊၌၊၃။၄၁၉။ ပဋိသံ၊၌၊၁။၂၄၂။ ပါစိတ်၊ ယော။၃၉၀။ ပဋိသံ၊ဂံ။၁၇၆။)

(၂) ဤသို့၊ သည်ပုံသည်နည်း၊ ဒီလို။ ဤသို့ဆိုအပ်ခဲ့သောနည်းဖြင့်၊ ဤသို့ဆိုအပ် လတ္တံ့သောနည်းဖြင့်။ (=ဥပဒေသ = နည်း လမ်းညွှန်ပြခြင်းအနက်။) ၈၀ တေ အ-ဘိက္ကမိတမ္ဘံ၊ ၈၀ တေ ပဋိက္ကမိတမ္ဘံ။ အံ၊ ၁။၄၃၉။ ဒီ၊၌၊၁။၂၇။ "၈၀ ဣမိနာ အာ-ကာရေန အဘိက္ကမိတမ္ဘ"နှင့်အာဒိနာ ဥပဒိ-သိယမာနာယ သမဏသာရုပ္ပါယ အာက-ပ္ပသမ္ပတ္တိယာ ဥပဒိသနာကာရောပိ အတ္ထ-တော ဥပဒေသောယေ၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၄၂။ ၈၀ ဒိန္နာယာ(ဝိ၊၌၊၃။၂၃၈)တိ ၈၀ ပါဠိယံ ဝုတ္တနယေနေ၀ ဒိန္နာယ။ ပါစိတ်၊ ယော။၃၂၅။ ၈၀ အာရောစေတမ္ဘ(ဝိ၊၌၊၃။ ၂၃)နှင့် ၈၀ ဝက္ခမာနနယေန အာရောစေ-တမ္ဘနှင့် ယောဇနာ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၂၉။ (-ဝိ၊၌၊၃။၁၀၆၊၁၀၈။ ပါစိတ်၊ယော။၅၁၃၊၅၁၅။)

(၃) ဤသို့-ဤအတိုင်း-မှန်ပါပေ၏။ ဤဟောတော်မူအပ်သော အခြင်းအရာ အားဖြင့် မှန်ပါပေ၏။ (=သမ္မဟ်သန= ၌င် လန်း ၀မ်းမြောက်ခြင်း အနက်။) ၈၀မေတံ ဘဂ၀ါ၊ ၈၀မေတံ သုဂတ။ အံ၊၁။၁၉၃။

(၄) သို့ချည်းတစေ၊ ဤ...အားဖြင့်။ (=ဂရဟဏ=ကဲ့ရဲ့ခြင်းအနက်။) ၈၀မေ၀ံ ပနာယံ ၀သလီ ယသ္မိံ ၀ါ တသ္မိံ ၀ါ တသ မုဏ္ဍကသ သမဏသ ၀ဏ္ဏံ ဘာ-သတိ။ သံ၊၁။၁၆၂။ ဒီ၊၌၊၁။၂၇။ ၈၀မေ၀ ပါနာယန္တိ ဇ္ဇ စ ဒေါသ၀ိဘာ၀နေန ဂါရယ္ဟ၀စနံ ဂရဟဏံ၊ တဒါကာရောပိ အ-တ္ထတော ဂရဟဏံ နာမ၊ ... သော စေတ္ထ ဂရဟဏာကာရော "၀သလီ"တိအာဒိခုံ-သနသဒ္ဒသန္နိဓာနတော ၈၀သဒ္ဒေန ပကာ-သိတော။ ... ၈၀မေ၀ါတိ စ အ၀ုနာ ဘာ-သိတာကာရေနေ၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄-၃။

(၅) ကောင်းပါပြီ။ (=၀စနသမ္ပဋိဂ္ဂဟ= စကားကိုလက်ခံခြင်းအနက်။) "၈၀ ဘန္တေ" တိ ခေါ တေ ,ဘိက္ခူ ဘဂ၀တော ပစ္စ-ဿောသုံ။ မ၊၁။၁။ ဒီ၊၌၊၁။၂၇။ ၈၀ ဘ-န္တေတိ သာ၀ု ဘန္တေ၊ သုဋ္ဌု ဘန္တေတိ ၀ုတ္တံ

ဟောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၃။ ဝ၀န္တိ ဝစန-သမ္ပဋိဂ္ဂဟေ၊ သာဓုတိ အတ္ထော။ သာ ရတ္ထ၊ ၃။၄၁၁။

(၆) ဤအခြင်းအရာအားဖြင့်။ (=အာကာရ=အခြင်းအရာအနက်။) ဝ၀ဗျာခေါ အဟံ ဘန္တေ ဘဂဝတာ ဓမ္မံ ဒေသိတံ အာဇာနာမိ။ ဝိ၊၂။၁ရ၆။ မ၊၁။၃၂၅။ ဝ၀ ဗျာခေါတိအာဒိသု ဟိ အာကာရမတ္တဝါစ-ကောယေဝ အာကာရတ္ထော အဓိပ္ပေတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၂။

(၇) ဤသို့၊ ဤ...ဖြင့်။ (=နိဒဿန=ညွှန်ပြခြင်း အနက်။ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည်ကို ညွှန်ပြခြင်း၊ မည်သို့ပြောဆိုရမည် စသည်ကို ညွှန်ပြခြင်း။) ဝ၀ မဟိတ္ထိကာ ဘော။ ခုဒ္ဒက။၁၀။ ဝ၀န္တိ အတီတတ္ထနိဒဿနံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၉၆။ ဝ၀ဋ္ဌ ဝဒေဟိ "သာဓု ကိရ ဘဝံ အာနန္ဒော ... အနုကမ္ပံ ဥပါဒါယ"။ ဒီ၊၁။၁၈၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ရ။ ဝ၀ဋ္ဌ ဝဒေဟိတိ ယထာဟ ဝဒါမိ၊ ဝ၀မ္မိ သမဏ် အာနန္ဒ ဝဒေဟိ၊ ... ဘော စ ဝဒနာကာရော ဣမ ဝ၀သဒ္ဒေန နိဒဿီယတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၁၄၃။ ဝ၀မေတံ သဗ္ဗမ္မိ ဗုဒ္ဓဝစနံ ရသ-ဝသေန ကေဝိမ်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ ဝ၀န္တိ ဣမိနာ ဝတသဒ္ဒေန ပရာမသိတဗ္ဗံ ယထာဝုတ္တ-သင်္ဂီတိပ္ပကာရံ နိဒဿေတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၈၄။ ဝ၀ အဓိ၀စနာဒိပဒါနံ သဗ္ဗ၀စနေသု ပ၀တ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊၁။၅၆။ ဝ၀န္တိ ဣမေဟိ ကာရဏေဟိ။ မဓု၊၁။၁၂၄။

(၈) ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် သာလျှင်၊ ဤသို့သာလျှင်။ (= အ၀ဓာ ရဏ= ပိုင်းခြားသတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်ခြင်း အနက်။) တံ ကိ မညထ ကာလာမာ၊ ... သမတ္တာ သမာဒိန္နာ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ သံ၀တ္တန္တိ နော ဝါ၊ ကထံ ဝေါ ဘော ဟောတိတိ။ သမတ္တာ ဘန္တေ သမာဒိန္နာ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ သံ၀တ္တန္တိ၊ ဝ၀ နော ဘော ဟောတိ။ အံ၊၁။၁ဇ၀-၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ရ။ ဝ၀ နောတိ ဝ၀မေ၀ အမှာကံ မတိ ဘော ဟောတိ၊ အမှာကမေတ္ထ မတိ ဟောတိ-ယေ၀ါတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၃။ ဝ၀မေတ(ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၂)နှင့် ဝတ် တ၀ ၀စနံ ဝ၀မေ၀။ ပဋိသံ၊ဂ်။၁၄၂။

(၆)(ရ)(၈) (ဝ၀ မေ သုတံ=) သ္ဓာ-ယမိ၀ အာကာရနိဒဿနာ၀ဓာရဏေသု ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ... ဝ၀ မေ သုတံ မယာပိ ဧကေနာကာရေန သုတံ။ ... မယာပိ ဝ၀ သုတန္တိ ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗံ သကလံ သုတ္တံ နိဒဿေတိ။ ... ဝ၀ မေ သုတံ၊ တဋ္ဌ ခေါ အတ္ထတော ဝါ ဗျဉ္ဇနတော ဝါ အနူ-နမနဓိကံ၊ ဝ၀မေ၀ နု အညထာ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။

(၉) ဤ။ (=ဣဒံ အနက်။) တဿ ဝ၀ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃ဇ၄။ ဝ၀ ဟောတိတိ ဧသော ပရိ၀ိတ္ကော ဟောတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။၃ဖ၆။ ဝ၀ဂတာနိ ပုထုသိပ္ပါယ-တနာနိ။ ဒီ၊၁။၅၆။ ဝ၀ဂတာနိ ပုထု-သိပ္ပါယတနာနိ၊ ဝ၀ဝိဓော၊ ဝ၀မာဟာရော-တိအာဒိသု ဣဒံသဒ္ဒသ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ရ။ တဒေ၀ တိ၀ိဓ၀ဝတ္ထာသင်္ခါတ-

ထောမနာပုဗ္ဗဂ်မ် ဗုဒ္ဓရတနံ ဝန္ဒိတ္တာ။ ဝိ ဘာဝိနီ။ရ၂။ ဝေန္ဓိ ဣဒမတ္ထေ နိပါတော။ ... ဝေ် ဣမိနာ "သမ္ဘာသမ္ဘုဒ္ဓမတုလ"န္ဓိ ပဒဒ္ဓယေနာတိ အတ္ထော။ တဗ္ဗ "ဝန္ဒိတ္တာ"တိ ဣတ္ထ ကရဏနိဒ္ဒေသဝစနံ။ ဇူ၊၁။၁၀၄။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄၊ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၄။ ဝိဘာဝိနီ။ ၉၉၊၁၀၄၊၁၂၃။ ဇူ၊၁။၂၈၁၊၃၀၃၊၃ရ၆။) ဝေ်-နာမ-လည်းကြည့်

(၁၀) ဤအတူ၊ ...လော။ (=ပုစ္ဆာ=မေးခြင်း အနက်။) ဝေ် သု တေ သုနှာတာ သုဝိလိတ္တာ...ပရိစာရေန္ဓိ။ ဒီ၊၁။၉၈။ ဝေ် သု တေ သုနှာတာ သုလိတ္တာ ကပ္ပိတ-ကေသမဿု အာမုက္ကမဏိကုဏ္ဍလာဘ-ရဏာတိအာဒီသု ပုစ္ဆာယံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၄။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ဖ-ရ။)

("ဝေ်-ဤအတူ၊ ...ပရိစာရေန္ဓိ-ခ်စားကုန်သလော" ဟုအနက်ပေးရမည်။ နေရင်းနိသျှ၌ "ဝေ် ဝစနံ- ကို၊ သုတေ သုတံ-ကြားဘူးသလော" ဟုလည်းကောင်း၊ ဘာသာဋီကာ၌ "ဝေ်-ဤအတူ၊ ... သုတံ-ကြားအပ်ဘူးသလော" ဟုလည်းကောင်း၊ ပခုက္ကူနိသျှ၌ " ဝေ်-ဤအတူ၊ ... ပရိစာရေန္ဓိ- ခ်စားကုန်သလော" ဟု လည်းကောင်း အနက်ပေးကြသည်။)

(၁၁) ဤသို့၊ ဤအတိုင်းအရှည်အားဖြင့်။ (=ပရိမာဏ=နှိုင်းယှဉ်ခြင်းအနက်။) ဝေ်လဟုပရိဝတ္တံ ဝေမာယုပရိယန္ဓော။ ဝိ၊ ၁။၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၄။ ဝေ်လဟုပရိဝတ္တံ ဝေမာယုပရိယန္ဓောတိအာဒီသု ပရိမာဏေ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ရ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၅။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၄၄။)

(၁၀)(၁၁) ထွေပါ "သုနှာတာ သုဝိ-လိတ္တာ"တိအာဒိဝစနံ ပုစ္ဆာ၊ လဟုပရိ-ဝတ္တနံ, အာယူနံ ပမာဏဗ္ဗ ပရိမာဏံ၊ တဒါကာရောပိ အတ္ထတော ပုစ္ဆာ စ ပရိဏာမဗ္ဗ၊ တသ္မာ ဝေတသု ပုစ္ဆတ္ထော ပုရိဏာမတ္ထော စ ဝေ်သဒ္ဒါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၄။

(၁၂) ထိုအတူပါတည်း၊ ထိုအတိုင်းမှန်ပါ၏။ (=ပဋိညာ=ဝန်ခံခြင်းအနက်။) ဝေ် ဘန္တေတိ ခေါ သော ဘိက္ခု ဘဂဝတော ပဋိဿုတ္တာ။ ဝိ၊၄။၃၄၀။ ဝေ် ဘန္တေတိ ဣတ္ထ ပန ဝေ် သဒ္ဒါ ပဋိညာယံ၊ ... တံ ဝေ် တဏ္ဍေ ဝါတိ အတ္ထနော ဥဒါနံ ပဋိဇာ-နာတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၁။

ဝေ်အဏ္ဍာသယ (တိ) [ဝေ်+အဏ္ဍာသယ] ဤသို့သောအလိုဆန္ဒရှိသော၊သူ။ ဝေ်ဓာတုက-ကြည့်။

ဝေ်အဓိပ္ပါယ (တိ) [ဝေ်+အဓိပ္ပါယ] ဤ - ဤသို့သော-အယူရှိသော၊သူ။ ယေဘုယ္ယေန ဘိက္ခဝေ သတ္တာ ဝေ်ကာမာ ဝေ်ဆန္ဒာ ဝေ်အဓိပ္ပါယာ။ မ၊၁။၃၀၄။ ဝေ် အဓိပ္ပါ-ယာတိ ဝေ်လဒ္ဓိကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ရ၃။ အဘိမုခ်, အဘိနိဝိသ ဝါ ပကာရေဟိ ဝေတိ ဥပ-ဂစ္ဆတီတိ အဓိပ္ပါယော၊ လဒ္ဓိ။ ... ဝေ် ဝုစ္စမာနာကာရော အဓိပ္ပါယော ဝေတသန္ဓိ ဝေ်အဓိပ္ပါယာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၄။

ဒ:ဝံအဓိမုတ္တိက (တိ) [ဇေဝံ+အဓိမုတ္တိက] ဤသို့နှလုံးသွင်းခြင်းရှိသော၊သူ။ ဇေဝံဓာတုက-ကြည့်။

ဇေဝံအနုတီတ (တိ) [ဇေဝံ+အနုတီတ] ဤသို့သော (ဥဒ္ဓုမာတကစသော) အဖြစ်ကို မလွန်သော။ အယမ္ပိ ခေါ ကာယော ဇေဝံ-ဓမ္မော ဇေဝ်ဘာဝီ ဇေဝ်အနုတီတော။ ဒီ၊၂။ ၂၃၅။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ —အယမ္ပိ ခေါ ကာယော ဇေဝ်ဓမ္မော ဇေဝ်ပူတိကသဘာ-ဝေါယေဝ၊ ဇေဝ်ဘာဝီ ဇေ ဥဒ္ဓုမာတကာ-ဒိဘေဒေါ ဘဝိဿတိ၊ ဇေဝ်အနုတီတော ဇေ ဥဒ္ဓုမာတကာဒိဘာဝ် အနုတိက္ကန္တောတိ။ ဒီ၊ ၁။၂။၃ဖ၂။

ဇေဝ်အဘိသမ္ဘုရာယ (တိ) [ဇေဝံ+အဘိသမ္ဘုရာယ] ဤသို့-လားရာ-ရှေးရှုရောက်အပ်သော တမလွန်လောက-ရှိသော၊သူ။ ဣမေ ဒိဋ္ဌ-ဋ္ဌာနာ ဇေဝ်ဂတိတာ ဇေ်ပရာမဋ္ဌာ ဇေ-ဂတိကာ ဘဝန္တိ ဇေ်အဘိသမ္ဘုရာယာ။ ဒီ၊ ၁။၁ဖ။ ဇေ်အဘိသမ္ဘုရာယာတိ ဣဒံ ပုရိ-မပဒသ္သေ ဝေ်ဝစနံ၊ ဇေ်ဝိမေ်ပရလော-ကာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဝ၀။

ဇေ်အဝိရဇ္ဇနကနိပ္ပတ္တိက (တိ) [ဇေ်+အဝိ ရဇ္ဇနကနိပ္ပတ္တိ+က] ဤသို့မ၌တ် မယွင်း ပြီးစီးခြင်းရှိသော။ ဇေ်သမ္ပဒ-ကြည့်။

ဇေ်အာစာရ (တိ) [ဇေ်+အာစာရ] ဤသို့ သောအကျင့်ရှိသော၊သူ။ ဇေါစာရ-ကြည့်။

ဇေ်ဣစ္ဆ (တိ) [ဇေ်+ဣစ္ဆာ] ဤ-ဤသို့သော-အလိုဆန္ဒရှိသော၊သူ။ ဇေ်ကာမ-ကြည့်။

ဇေ်ကရ (တိ) [ဇေ်+ကရ+အ] ဤသို့ ပြု ကျင့်သော၊သူ။ ဇေ်ကရော ပညဝါ ဟောတိ မစ္စော။ ဇာ၊၂။၁ဝ။ ဇေ်ကရောတိ ယော ပုဂ္ဂလော ဇေ် ဝုတ္တပ္ပကာရေ ပုဂ္ဂလေ သေဝတိ ဘဇတိ ပယိရုပါသတိ၊ ... အယံ ဇေ်ကရော မစ္စော ပညဝါ ဟောတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။ဝ၅ဂ။ (-ဇာ၊ဝ။၃၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ဂရ။)

ဇေ်ကမနီယ (တိ) [ဇေ်+ကမနီယ] ဤသို့-နှစ်သက်အပ်-နှစ်သက်ဖွယ်ရှိ-သော။ ဇ-သော သဒ္ဒါ ဇေ်ရဇနီယော ဇေ်ကမနီ-ယော ဇေ်မဒနီယော ဇေ်ဗန္ဓနီယော ဇေ်မု-စ္ဆနီယော။ ဒီ၊၂။၂ဖ၈။

ဇေ်ကာမ (တိ) [ဇေ်+ကာမ] ဤ-ဤသို့ သော-အလိုဆန္ဒရှိသော၊သူ။ ဇေ်ကာမာ(မ၊ဝ။ ၃၈၄)တိ ဇေ်ဣစ္ဆာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ရ၃။ ဇေ် ဣဒါနိ ဝုစ္စမာနာကာရော ကာမော ကာမနံ ဣစ္ဆာ ဇေတေသန္တိ ဇေ်ကာမာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၄။

ဇေ်ဂတ (တိ) [ဇေ်+ဂတ] (၁) ဤသို့ဖြစ်ခြင်းရှိသော။(ဒီ၊ဋ္ဌ။) ဤအခြင်းအရာရှိ သော။ (ဥဒါန၊ဋ္ဌ။) (၂) ဤသို့သဘောရှိ သော၊ ဤအလားတူဖြစ်သော။

(၁) ဇေ်ဂတာနိ ပုထုသိပ္ပါယတနာနိ။ ဒီ၊၁။၅ဖ။ ဇေ်ဂတာနိတိ ဇေ် ပဝတ္တာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ဝ၄၃။ ဇေ်ဂတာနိ ပုထုသိပ္ပါယတ-နာနိ၊ ဇေ်ဝိမော, ဇေ်မာကာရောတိအာဒိသု ဣဒံ-သဒ္ဒသ အတ္ထော။ ဂတသဒ္ဒါ ဟိ အာကာရပရိယာယော၊ တထာ ဝိမာကာ-ရသဒ္ဒါ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ရ။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁ဝ၄။)

(၂) ယသ တေ'ဝ်ဂတ် ဖလ(ဇာ၊ ၂။၃၁)နှ်ဆ် ယသ တဝ ရုကွသ ဝေ်ဂတိက် မနောရမ် ဖလ်။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၀ဖ။ ဩ၊ယ၊ (၁) လည်းကြည့်။

ဝေ်ဂတိက (တိ) [ဝေ်+ဂတိ+က] (၁) ဤသို့သဘောရှိသော၊ ဤအလားတူဖြစ်သော။ (၂) ဤသို့ လားရောက်ရာဂတိ ရှိသော၊ ဤဂတိရှိသော၊သူ။ (၃) ဤသို့-ပြီးဆုံးခြင်း-အဆုံး-ရှိသော၊ ဤသည်ပင် အပြီးအဆုံး နိဂုံးရှိသော။ **(၁)** အထက်ပုဒ်(၂) ကြည့်။ **(၂)(၃)** ဣမေ ဒိဋ္ဌိဌာနာ ဝေ်ဂဟိတာ ဝေ်-ပရာမဋ္ဌာ ဝေ်ဂတိကာ ဘဝန္တိ။ ဒီ၊၁။၁ဖ။ ဝေ်ဂတိကာတိ ဝေ်ံ နိရယတိရစ္ဆာနပေတ္တိ-ဝိသယဂတိကာနံ အညတရဂတိကာ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၀၀။ ဝေ်ဂတိကာတိ ဝေ်ဂမနာ ဝ-ဝ်ံနိဋ္ဌာ၊ ဝေမနုယုဋ္ဌေနေန ဘိဇ္ဇနနသန-ပရိယောသာနာတိ အတ္ထော။ ဂတိသဒ္ဒါ စေတ္ထ ... နိဋ္ဌာနတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၅။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၉။)

ဝေ်ဂမန (တိ) [ဝေ်+ဂမန] ဤသို့-ပြီးဆုံးခြင်း-အဆုံး-ရှိသော။ အထက်ပုဒ်(၃)ကြည့်။

ဝေ်ဂဟိတ (တိ) [ဝေ်+ဂဟိတ] (၁) ဤသို့-ယူအပ်-ဖြစ်စေအပ်-သော။ ဝေ်ဂဟိတာ(ဒီ၊ ၁။၁ဖ)တိ ဒိဋ္ဌိသင်္ခါတာ တာဝ ဒိဋ္ဌိဌာနာ "သဿတော အတ္တာ ၈ လောကော စာ" တိ ဝေ်ံ ဂဟိတာ အ. ‌ ‌ ‌

အာသီ(ပေတ။ ၂၀၄)နှင့် ယထာဝုတ္တနတ္ထိ-
ကဒိဋ္ဌိကော ပုဗ္ဗေ၀ အဟံ အဟောသိ။
ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၃၈။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၆။)

ဝေဒိဋ္ဌိက (တိ) [ဝေ+ဒိဋ္ဌ+က] ဤအယူ-ဤ
သို့သောအယူ-ရှိသော၊သူ။ သာ ဝေဒိဋ္ဌိကာ
ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၄၉။ ယသ္မာ သော "နတ္ထိ
မေ ပဌမံ ဈာန"နှင့် ဝေဒိဋ္ဌိကော ဟောတိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၉။ ဝေ ဒိဋ္ဌိ အဿာတိ ဝေဒိ-
ဋ္ဌိကော။ ပါရာ၊ယော။၁ ၂ ၂။ ယေပိ "ဧကနိ-
မုဇ္ဇနေနေ၀ ပါပသုဒ္ဓိ ဟောတိ"တိ ဝေဒိဋ္ဌိ-
ကာ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၀၈။

ဝေဒိဋ္ဌီ (တိ) [(ဝေ+ဒိဋ္ဌ=) ဝေဒိဋ္ဌ+ဤ] ဤ
-အယူရှိသော၊သူ။ သန္တိ ဘိက္ခဝေ ဧကေ
သမဏာ၊ပြာဟ္မဏာ ဝေ၀ါဒိနော ဝေဒိဋ္ဌိနော။
အံ၊၁။၁၇၄။ (-ဥဒါန။၁၅၈။ နေတ္တိ။၉၁။
နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၉၄။) ဝေ ဣဒါနိ ဝတ္တာဗ္ဗာ-
ကာရေန ပ၀တ္တာ ဒိဋ္ဌိ ဧတေသန္တိ ဝေ-
ဒိဋ္ဌိနော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀၈။

ဝေဒိန္ဒ (တိ) [ဝေ+ဒိန္ဒ] ဤသို့ လှုံ့အပ်သော
အလှုံ့။ ဝေဒိန္ဒာနိ ဟိ နု သဒ္ဓါဒေယျာနိ
နာမ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၉။

ဝေဒုဇ္ဇိက္ခ (တိ) [ဝေ+ဒုဇ္ဇိက္ခ] ဤသို့သော-
ခဲယဉ်းသဖြင့်ရအပ်သောထမင်းရှိ-ရခဲသော
ထမင်းရှိ-တော်မွတ်-သော (အခါ၊ အရပ်
ဒေသ)။ ဝေဒုဇ္ဇိက္ခေ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉)တိ ဝေ
ဒုက္ခေန လဘိတဗ္ဗာ ဘိက္ခာ ဧတ္ထာတိ ဝေ-
ဒုဇ္ဇိက္ခေ၊ ကာလေ, ဒေသေ ၀ါ။ သာရတ္ထ၊
၁။၄၃ ၂။

ဝေဒုလ္လဘ (တိ) [ဝေ+ဒုလ္လလ] ဤသို့ ရခဲ
သော၊သူ။ ဒက္ခိဏေယျာ နာမ ဝေဒုလ္လဘာ။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈။

ဝေ၀မ္မ (တိ) [ဝေ+ဝမ္မ] (၁) ဤ-ဤသို့သော-
သဘောရှိသော၊သူ။ (၂) ဤ-ဤသို့သော-
(သမာဓိ)တရားရှိသော၊သူ။ **(၁)** အဟမ္ပိ
တာတ ဇာနာမိ၊ ဝေ၀မ္မာ ဟိ ပါဏိနော။
ဇာ၊ ၂။ ၂ ၂ရ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၃၅။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁ ၂ ၆။
ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၁၄။) အောက်ပုဒ်နှင့် ဝေ၀ဏ
တီတော-လည်းကြည့်။

(၂) ဝေ၀မ္မာ တေ ဘဂဝန္တော အ-
ဟေသုံ။ ဒီ၊ ၂။ရ။ မ၊၃။၁၆၀။ သံ၊၃။၁၃၈။
ဝေ၀မ္မာတိ ဧတ္ထ သမာဓိပက္ခာ ဝမ္မာ အဓိ-
ပ္ပေတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉။ ဝေ၀မ္မာ တေ ဘဂ-
ဝန္တော အဟေသုန္တိအာဒီသု ဝိယ ဝမ္မသ
သမာဓိပရိယာယော။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂ ရရ။ ဝေ-
ပည-လည်းကြည့်။

ဝေ၀မ္မတာနယ (ပု) [ဝေ၀မ္မတာ+နယ] ဤ
သို့ အကျိုးကိုဖြစ်စေတတ်သောသဘော
ရှိသောအကြောင်းတရားတို့၏ အဖြစ်ဟူ
သောနည်း၊ ဤသို့-အကျိုးကိုဖြစ်စေတတ်
-အကျိုးပေးတတ်-သောသဘောဟူသော
နည်း၊ ဝေ၀မ္မတာနည်း။

(ထိုထိုအကြောင်း အားလျော်စွာ ထိုထို
အကျိုးတို့ ဖြစ်ခြင်းသည် ဝမ္မတာနည်း=
ဝေ၀မ္မတာနည်းမည်၏။ ဂန္ဓာဘရဏ၊ဂါ
ထာ။၅ ၂။ ရူပ်နာမ်ဝမ္မတို့ကို ဝိပဿနာရှုရာ
တွင် အကြောင်းပစ္စယအားဖြင့် အဖြစ်ကို
မြင်ရသည်ရှိသော် အကြောင်းအားလျော်

စွာ အကျိုးတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းသည် ထင်ရှားလာသောကြောင့် ဝေ်ဓမ္မတာနည်း ထင်ရှားလာ၏။ ထို့ကြောင့် အကိရိယဒိဋ္ဌိကို ပယ်နိုင်သည်။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၃ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂ဖ၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၂၄-၅။)

အဝိဇ္ဇာဒီဟိ ပန ကာရဏေဟိ သခါ-ရာဒီနံယေဝ သမ္ဘဝေါ ခီရာဒီဟိ ဒဓိအာဒီနိ ဝိယ၊ နာ အညေသန္တိ အယံ ဝေ်ဓမ္မတာ-နယော နာမ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၈၈။ ဝေ် ဓမ္မော သဘာဝေါ ဝေတသံ အဝိဇ္ဇာဒီနန္တိ ဝေ်ဓမ္မာ၊ ဝေ်ဓမ္မာနံ ဘာဝေါ ဝေ်ဓမ္မတာ၊ ဝေ်ဓမ္မတာ ဝေ နယော ဝေ်ဓမ္မတာနယော။ သမ္ဘော၊ ယော။၁၃၄။ ဝေဠ္ဠိ ဝေ်ဓမ္မတာနယေန သဘာဝသရသတော ပရိဂ္ဂယ္ဟမာနေ သ-ဝိပ္ပါရော အဓိမောက္ခော နာ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။၃၂ဖ။

ဝေ်ဓာတုက (တိ) [ဝေ်+ဓာတု+က] ဤသို့သော-အလို-နှလုံးသွင်းခြင်း-စိတ်ထား-ရှိသော၊သူ။ ဝေ်ဓာတုကော(နေတ္တိ။၈၄)တိ ဟိနာဒိဝသေန ဝေ်အဇ္ဈာသယော ဝေ်-အဓိမုတ္တိကော။ နေတ္တိ၊ဌ။၁ဖ၉။

ဝေ်ဓိရ (တိ) [ဝေ်+ဓိရ] ဤသို့ပညာရှိသော၊ သူ။ ဝေမ္မိ တေဝိဇ္ဇကာ ဗြာဟ္မဏာတိ တေဝိဇ္ဇကဗြာဟ္မဏာ ဝေ်ပဏ္ဍိတာ ဝေ်ဓိရာ ဝေ်ဗျတ္တာ ဝေ်ဗဟုဿုတာ ဝေ်ဝါဒိနော၊ ဝေ်သမ္မတာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဌ၊၂။၁၄၄။ သမ္မတာတိ ဗဟုနော ဇနဿ သာဓုသ-မ္မတာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၃၀။

ဝေ်နာမ (တိ) [ဝေ်+နာမ။ ဝေ် နာမံ တေ-ဿာတိ ဝေ်နာမော။ နိတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၂၀၉။] ဤအမည်ရှိသော၊သူ။ အမုတ္တြာသီ ဝေ်-နာမော ဝေ်ဂေါတ္တော ဝေ်ဝဏ္ဏော။ ဝိ၊ဘ။၅။ ဝေ်နာမောတိ ဝေဿန္တရော ဝါ ဇောတိပါ-လော ဝါ။ ဝိ၊ဌ၊ဘ။၁၂၉။ ဣဒံ နာမံ အ-ဿာတိ ဝေ်နာမော။ ပါရာ၊ဂံ၊သစ်၊၂။၂၅၉။

ဝေ်နာမက (တိ) [ဝေ်+နာမ+က။ ထိ-ဌ ဝေ်နာမိကာ။] ဤအမည်ရှိသော၊သူ။ ဝေ-သာလိယန္တိ ဝေ်နာမကေ ဣတ္ထိလိင်ဝသေန ပဝတ္တဝေါဟာရေ နဂရေ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁။ (-ဒီ၊ဌ၊၃။၁။ မ၊ဌ၊၃။၁။ အံ၊ဌ၊၂။၂၃ဖ။ ဇာ၊ဌ၊ ရ။၃၁၂။) သိပ္ပိနိကာတိ ဝေ်နာမိကာယ နဒိယာ တီရံ။ အံ၊ဌ၊၂။၁ရဖ။

ဝေ်နာမိကာ - အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေ်နိဋ္ဌတ (တိ) [ဝေ်+နိဋ္ဌတ] ဤသို့-ပြီးဆုံး-ပြီးစီး-သော။ ဝေ်နိဋ္ဌတေ အာဝါဌေ ပစ္ဆု-သကာလေယေဝ ပဋိသိသကံ ပဋိမုဠ္ဆိတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၅၊၄၉။

ဝေ်နိဋ္ဌ (တိ) [ဝေ်+နိဋ္ဌာ] ဤသို့ပြီးဆုံးခြင်းရှိ သော။ ဝေ်ဂတိက (၃) ကြည့်။

ဝေ်နိပ္ပတ္တိက (တိ) [ဝေ်+နိပ္ပတ္တိ+က] ဤသို့ ပြီးစီးခြင်းရှိသော။ တဿပိ ဇောမနုသ္သောစနံ ဝေ်နိပ္ပတ္တိကမေဝ ဟောတိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၁၅၅။

ဝေ်နုခေါ (ဗျ) [ဝေ်+နု+ခေါ။ နိပါတသမုဒါယ] ဤသို့လေလော။ ဝေ် နု ခေါ(ပဋိသံ၊ဌ၊ ၁။၅ဖ)တိ ဂဟိတာကာရေ သံသယော။ ပဋိ သံ၊ဂံ။ဝဖ။

ဝေ်ပကာရ (တိ) [ဝေ်+ပကာရ] (၁) ဤသို့

အပြားရှိသော။ (၂) ဤသို့ (အဟောသိ
ကံအဖြစ်ဖြင့်) တူကုန်သော။ **(၁)** ဣတ္ထ-
တ္တာယာတိ ဣတ္ထဘာ၀တော ဣမသ္မာ ဝေ၀-
ပကာရာ ဣဒါနိ ၀တ္တမာနကွန္ဓသန္တာနာ
အပရံ ခန္ဓသန္တာနံ နတ္ထိ။ ဒီ၊၁၊၁။၂၀၂။ မ၊
၁၊၁။၁၈၅။ အံ၊၁၊၂။၁၄၈။ (-သာရတ္ထ၊၁။
၄၁၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၆၀။)

(၂)ဝေ၀ကာရာနံ ကုသလာကုသ-
လာနံ။ မူလဋီ၊၁။၃၂။ ပကာရသဒ္ဒေန
သဒိသတ္ထေန။ မဓု၊၁။၈၀။

ဝေ၀ကာသိတနာမ (တိ) [ဝေ၀ကာသိတ
+နာမ] ဤသို့-ပြအပ်သော-ထင်ရှား
သော-အမည်ရှိသော။ ကောလိယော ဣတိ
ဝိဿုတောတိ ကောလိယောတိ ဝေ၀ပ-
ကာသိတနာမော။ ပေတ၊၁။၁၅၇။

ဝေ၀ညာ (တိ) [ဝေ၀+ပညာ] ဤသို့သော ပညာ
ရှိသော၊သူ။ ဝေ၀သီလာ ဝေ၀မှာ ဝေ၀ညာ။
ဒီ၊၂။၇။ ဝေ၀ညာတိ မဂ္ဂပညာဒိ၀သေန
ဝေ၀ညာ။ ဒီ၊၁၊၂။၁၉။ (-ပေတ၊၁။၂၁၄။)

ဝေ၀ဏ္ဏိတ (တိ) [ဝေ၀+ပဏ္ဏိတ] ဤသို့ပညာ
ရှိသော၊သူ။ ဝေ၀ဓိရ-ကြည်။

ဝေ၀ဘာ၀ (တိ) [ဝေ၀+ပဘာ၀] ဤသို့ အစွမ်း
အာနုဘော် ရှိသော။ ဣဿာ ဗုဒ္ဓဂုဏာ၊
တေ စ ပစ္စေက ဝေ၀ဘာ၀ါ။ နေတ္တိ၊၁။
၂၅၈။

ဝေ၀ဝတ္ထ (တိ) [ဝေ၀+ပ၀တ္ထ] ဤသို့ ဖြစ်သော။
ဘဿရန္တိ ဝေ၀ဝတ္ထော သဒ္ဒါ၊ အနုရ၀-
ဒဿနံ ဟေတံ။ မ၊ဋီ၊၂။၈၁။

ဝေ၀သန္န (တိ) [ဝေ၀+ပသန္န] ဤသို့-ယုံကြည်
-ကြည်ညိုခြင်းရှိသော၊ ဤသို့ယုံကြည်
သော၊သူ။ ဝေ၀သန္နော အဟံ ဘန္တေ
ဘဂ၀တိ။ ဒီ၊၃။၈၂။ ဝေ၀သန္နောတိ ဝေ၀
ဥပ္ပန္နသဒ္ဓေါ၊ ဝေ၀ သဒ္ဒဟာမိတိ အတ္ထော။
ဒီ၊၁၊၃။၆၂။

ဝေ၀ပုတိကသဘာ၀ (တိ) [ဝေ၀+ပူတိက
သဘာ၀] ဤသို့ပုပ်သောသဘောရှိသော။
ဣမေသံ ပန ဝိဂမာ အယမ္ပိ ဝေ၀ဓမ္မော
ဝေ၀ပူတိကသဘာ၀ေါယေ၀။ မ၊၁၊၁။၂၇၇။
ဝေ၀ပူတိကသဘာ၀ေါတိ ဝေ၀ အတိ၀ိယ
ပူတိကသဘာ၀ေါ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၆၇။

ဝေ၀ဗန္ဓနိယ (တိ) [ဝေ၀+ဗန္ဓနိယ] ဤသို့နှောင်
ဖွဲ့တတ်သော။ ဝေ၀ကမနိယ-ကြည်။

ဝေ၀ဗလ၀န္တ (တိ) [ဝေ၀+ဗလ၀န္တ။ ထီ-၌
ဝေ၀ဗလ၀တီ။] ဤသို့အား-ရှိ-ကြီး-သော။
ဝေ၀ဗလ၀တီ ဟိ တေသံ မန္ဒပုညတာ၊ ယံ
သတိ၀ေပုလ္လပတ္တာနမ္ပိ အသမန္နာဟာရော
ဟောတိ။ ဝိ၊၁၊၂။၁၆၅-၆။

ဝေ၀ဗလ၀တီ — အထက်ပုဒ်ကြည်။

ဝေ၀ဟုဿုတ (တိ) [ဝေ၀+ဗဟုဿုတ] ဤ
သို့များသောအကြားအမြင်ရှိသော၊သူ။ ဝေ၀-
ဓိရ-ကြည်။

ဝေ၀ျတ္တ (တိ) [ဝေ၀+ဗျတ္တ] ဤသို့-ကျွမ်း
ကျင်လိမ္မာ-ပညာရှိ-သော၊သူ။ ဝေ၀ဓိရ-
ကြည်။

ဝေ၀ျာ၀ေါ (ဗျ) [ဝေ၀+ဝိယ+ဝေါ] ဤသို့သာ

လျှင်၊ ဤအကြောင်းခြင်းရာကြောင့် အပြစ်
မရှိ၏သို့။ (နီတိ၊သုတ္တ။သျှ။) ဝေ်ဗျာဝေါ
အဟံ ဘန္တေ ဘဂဝတာ ဓမ္မံ ဒေသိတံ အာ-
ဇာနာမိ။ ဝိ၊၂။၁ရ၆။ မ၊၁။၃၂၅။ ဝေ်ဗျာ-
ဝေါတိ ဝေ် ဝိယ ဝေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။

ဝေ်ဘဒ္ဒက (တိ) [ဝေ်+ဘဒ္ဒ+က] ဤသို့ကောင်း
ခြင်းရှိသော။ သော စ ဝေ်ဘဒ္ဒကော
အာကာရော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ သမာသပဒ် ဝါ
တေ် ဝေ် ဤဒိသော ဘဒ္ဒါ ယသ္သာတိ
ကတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၅၉။

ဝေ်ဘာဝ (တိ) [ဝေ်+ဘာဝ] ဤသို့ ဖြစ်သော။
ဝေ်ဟောန္တ-ကြည့်။

ဝေ်ဘာဝီ (တိ) [ဝေ်+ဘူ+ဏီ] ဤသို့ရှိအပ်သည်
ဖြစ်လတ္တံ့သော။ အယမ္ပိ ဝေါ ကာယော
ဝေ်ဓမ္မော ဝေ်ဘာဝီ ဝေ်အနတိတော။ ဒီ၊
၂။၂၃၅။ မ၊၁။ရ၃။ ဝေ်ဘာဝီ ဝေ် ဥဒ္ဓုမာ-
တကာဒိဘေဒေါ ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆ ၂။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂ရရ။ ဒေဒိသော ဘဝိဿတိတိ ဝေ်-
ဘာဝီ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၃၁၀။ မ၊ဋီ၊၁။၃၆ရ။

ဝေ်ဘူတ (တိ) [ဝေ်+ဘူတ] (က) ဤသို့
ဖြစ်သော၊သူ။ (ခ) ဤအဖြစ်သို့ ရောက်
သော၊သူ။ **(က)** စရမ္ပိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု
ဝေ်ဘူတော အနာတာပီ။ ဣတိဝုတ်။ ၂ရ၂။
ဝေ်ဘူတောတိ ဝေ် ကာမဝိတက္ကာဒိ ပါပ-
ဝိတက္ကေဟိ သမ္ဘဝိဘူတော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။
၃၃၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။
၁ရ၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၄၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၉၀။
သာရတ္ထ၊ ၂။၁၅။ ကခ်၊ဋီ၊သစ်။၁၈၀။) **(ခ)**
ဝေ်ဘူတ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၂)နှင့် ကိသလူဝါဒိ-
ဘာဝပွတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၅။

ဝေ်မဒနီယ (တိ) [ဝေ်+မဒနီယ] ဤသို့-ယစ်
မူးစေတတ်သော။ ဝေ်ကမနီယ-ကြည့်။

ဝေ်မဟာနုဘာဝ (တိ) [ဝေ်+မဟာနုဘာဝ]
ဤသို့ကြီးသော အာနုဘော်ရှိသော၊သူ။
အဟံ ဟိမေ ဝဇ္ဇီ ဝေ်မဟိဒ္ဓိကေ ဝေ်မ-
ဟာနုဘာဝေ ဥစ္ဆေဒ္ဓာမိ။ ဒီ၊ ၂။ဖ၁။ ဝေ်မ-
ဟာနုဘာဝေတိ ဝေ် မဟန္တေန အာနုဘာ-
ဝေန သမန္နာဂတေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁ဝ၆။ (-ဒီ၊
၂။၁ဝ။ သံ၊၁။၄၁၄။ အံ၊၁။ ၂ ၂ရ။ ဣတိဝုတ်။
၂ဝ၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ဝ၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။ ၂ ၁ ၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ရ၄။ သာရတ္ထ၊၁။၃ရ။)

ဝေ်မဟိဒ္ဓိက (တိ) [ဝေ်+မဟိဒ္ဓိက] ဤသို့
ကြီးသော တန်ခိုးရှိသော၊သူ။ ဝေ်မဟိဒ္ဓိကေ
(ဒီ၊ ၂။ဖ၁)တိ ဝေ် မဟတိယာ ရာဇိဒ္ဓိယာ
သမန္နာဂတေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁ဝ၆။ (-ဒီ၊ ၂။၁ဝ။
သံ၊၁။၄၁၄။ အံ၊၁။ ၂ ၂ရ။ ဣတိဝုတ်။ ၂ဝ၅။
မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ဝ၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ ၁ ၂။
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ရ၄။ သာရတ္ထ၊၁။၃ရ။)

ဝေ်မုစ္ဆနီယ (တိ) [ဝေ်+မုစ္ဆနီယ] ဤသို့ တွေ
ဝေစေတတ်သော။ ဝေ်ကမနီယ-ကြည့်။

ဝေ်ရဇနီယ (တိ) [ဝေ်+ရဇနီယ] ဤသို့
တပ်စွန်း-တပ်မက်-စေတတ်သော။ ဝေ်-
ကမနီယ-ကြည့်။

ဝေ်ရူပ (တိ) [ဝေ်+ရူပ] ဤ-ဤသို့သဘော
ရှိသော-အဆင်းသဏ္ဌာန်ရှိသော၊သူ။ ဝေ်-
ရူပေါ သိယံ အနာဂတမद္ဓါနံ။ ... ဝေ်-

ဝေဒနော သိယ်...။ ဇဝ်သညော သိယ်...။ ဇဝ်သင်္ခါရော သိယ်...။ ဇဝ်ဝိညာဏော သိယ်...။ သံ၊၂။၁၀။ (–သံ၊ဌ၊၂။၂၄၀။ မဟာနိ။ ၂၅။) ဇဝ်ရူပေါတိ ဤဒိသရူပေါ၊ ဝဏ္ဏသဒ္ဒေါ ဝိယ ရူပသဒ္ဒေါ ရူပါယတနဿ ဝိယ သဏ္ဌာနဿပိ ဝါစကော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၀။ ဇဝ်ရူပေါ အဟောသိန္တိ ဒီယရဿအဏု-ကထူလာဒိဝသေန ဇဝ်ဇာတိကော ဇဝ်ရူပေါ အဘဝိ၊ တတ္ထ နန္ဒီ သမန္နာနေတိတိ တသ္မိ ရူပါရမ္မဏေ တဏှံ သမ္မာ အာနယတိ။ မဟာနိ၊ဌ။၉၂။

ဇဝ်လဒ္ဓနာမ (တိ) [ဇဝ်လဒ္ဓ+နာမ] ဤသို့ရအပ်သောအမည်ရှိသော၊သူ။ ဟတ္ထကော အာဠာဝကောတိ ဟတ္ထတော ဟတ္ထံ ဂတ-တ္တာ ဇဝ်လဒ္ဓနာမော အာဠာဝကော ရာဇ-ပုတ္တော။ အံ၊ဌ၊၂။၁၁၅။ (–သာရတ္ထ၊၁။ ၁၄၁။)

ဇဝ်လဒ္ဓိက (တိ) [ဇဝ်+လဒ္ဓိ+က] ဤအယူ-ဤသို့သောအယူ-ရှိသော၊သူ။ တွံ ပန နဂ္ဂဒါနေ ဇဝ်လဒ္ဓိကော၊ ပုဗ္ဗေပိ ဇဝ်လဒ္ဓိ-ကောယေဝ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၉၅။ (–မ၊ဌ၊၃။၁၀၂။ အံ၊ဌ၊၂။၃၅၁။ ဝဇိရ။၁၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃။)

ဇဝ်ဝဏ္ဏ (တိ) [ဇဝ်+ဝဏ္ဏ] ဤ-ဤသို့သော-အဆင်းရှိသော၊သူ။ ဇဝ်နာမော ဇဝ်ဂေါတ္တော ဇဝ်ဝဏ္ဏော ဇဝမဟာရော။ ဝိ၊၁။၅။ ဒီ၊၁။ ၁၄၊ရရ။ သံ၊၁။၄၁၂။ အံ၊၁။၁ဖ၄။ အံ၊၃။ ၂၂။ စူဋနီ။၁ဖ၄။ နေတ္တိ။၈၄။ ဇဝ်ဝဏ္ဏောတိ ဩဒါတော ဝါ သာမော ဝါ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၂၉။ စူဋနီ၊ဌ။၄ရ။ နေတ္တိ၊ဌ။၁ရ၁။

ဇဝ်ဝဏ္ဏပ္ပဒီဘာဂ (တိ) [ဇဝ်+ဝဏ္ဏပ္ပဒီဘာဂ] (၁) ဤ-ဤဆိုအပ်ပြီးသော-ပမာဏ သဏ္ဌာန်ရှိသော။ (၂) ဤသို့သောအဆင်း သဏ္ဌာန်ရှိသော။ (၃) ဤသို့သော အဆင်း သဏ္ဌာန်အားဖြင့် တူသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းရှိ-ဤသို့သော အဆင်းသဏ္ဌာန် နှင့်တူ-သော။

(၁)(၂)(၃) ဇဝ်ဝဏ္ဏပ္ပဒီဘာဂ၊ ကလ-လန္တိ ပဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၃ဖ၊။ သံ၊ဌ၊၁။၂ရ၄။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၁။ ဇဝ်ဝဏ္ဏပ္ပဒီဘာဂန္တိ ဝုတ္တပ္ပ-မာဏ-သဏ္ဌာနပရိစ္ဆိန္နံ။ အထ ဝါ ဇဝ်-ဝဏ္ဏပ္ပဒီဘာဂန္တိ ဇဝ်ဝဏ္ဏံ ဇဝ်သဏ္ဌာနဉ္စ။ ပဒီဘဇနံ ဝါ ပဒီဘာဂေါ၊ သဒိသတာဘဇနံ သဒိသတာပတ္တိတိ အတ္ထော၊ ဇဝ်ဝိမော ဝဏ္ဏပ္ပဒီဘာဂေါ ရူပတော သဏ္ဌာနတော စ သဒိသတာပတ္တိ တေသောတိ ဇဝ်ဝ-ဏ္ဏပ္ပဒီဘာဂ၊။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၂-၃။ (–သံ၊ ဌ၊၁။၂ရ၄။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၃ဝ၆။ မူလဋီ၊၂။၁ရ။ အနုဋီ၊၂။၂၃။ သမ္မော၊ယော။ ၁ဖ။)

ဇဝ်ဝဒနသဘာဝ (တိ) [ဇဝ်ဝဒန+သဘာဝ] ဤသို့ပြောဆိုခြင်းသဘောရှိသော၊သူ။ နတာဒိသောတိ နဲ ဇဝ်ဝဒနသဘာဝေါ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃ရ။

ဇဝ်ဝါဒီ (တိ) [ဇဝ်ဝါဒ+ဤ။ ဇဝ်+ဝဒ+ဏီ။] (က) ဤအယူ-ဤသို့သောအယူဝါဒ-ရှိ သော၊သူ။ (ခ) ဤသို့ဆိုလေ့ရှိသော၊သူ။ **(က)(ခ)** ဇဝ်ဝါဒီနော ဘိက္ခဝေ အညတိ-တ္ထိယာ ပရိဗ္ဗာဇကာ။ မ၊၁။၉၃။ (–မ၊ဌ၊၁။

အံ၊၁။၁၇၄။ ဥဒါန်။၁၅၈။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၀ဖ။ မ၊ဌ၊၁။၃၁၅။ မ၊ဌ၊၄။၁။ အံ၊ဌ၊၂။၁၄၄။) ဝေ၀ါဒိနောတိ ဝေ၀ ဣဒါနိ ဝတ္တမာနာရေန ဝဒန္တီတိ ဝေ၀ါဒိနော။ ဥဒါန်၊ဌ။၃၀၈။ တေ-သန္တိ ဝေ၀ါဒိနံ။ ဝိဘာ၀နီ။၁၈၄။ ဝေ၀ါဒိနန္တိ ... ဝေ၀ါဒသမဏိနံ, ဝေ၀ဒနသီလာနံ ၀ါ။ ဋီ၊၂။၇၃။

ဝေ၀ိညာဏ (တိ) [ဝေ+ဝိညာဏ] ဤသို့သဘောရှိသောစိတ်ဝိညာဏ်ရှိသော၊သူ။ ဝေ၀ရူပ-ကြည့်။

ဝေ၀ိဓ (တိ) [ဝေ+ဝိဓ] (က) ဤသို့သဘောရှိသော။ (ခ) ဤသို့အပြားရှိသော။ **(က)** ဝေ၀ရူပေတိ ဝေ၀ိဓေ ဝေဇာတိကေ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၇၃။ (-မ၊ဌ၊၁။၁၇၉။) **(ခ)** ဝေ၀ိဓာ ပညာ ဝသီဘာ၀တာယ ပညာတိ ၀ါ ဒဋ္ဌမ္ဘာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၈။ (-ဝိ၊ဌ၊၁။၁၇၃။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၀၀။ ဥဒါန်၊ဌ။ရ။ ထေရ၊ဌ၊၁။ရ၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၄။) ဝေ၀-သီဘာ၀တာ ဒဋ္ဌမ္ဘာတိ ဝတ္တမ္ဘေ ဝေ၀ိဓာတိ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဂ်။ဖ၀။ အောက်ပုဒ်လည်း-ကြည့်။

ဝေ၀ိဓဂုဏ (ပု) [ဝေ၀ိဓ+ဂုဏ] ဤသို့ အပြားရှိသော ဂုဏ်တော်။ အရိယသံ၀ေ ဝေ-၀ိဓဂုဏေဟိ ယုတ္တော။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၅၈။

ဝေ၀ိဓပရလောက (တိ) [ဝေ၀ိဓ+ပရလောက] ဤသို့အပြားရှိသောတမလွန်လောကရှိသော။ ဝေ၀အဘိသမ္ဘရာယ-ကြည့်။

ဝေ၀ိပါက (တိ) [ဝေ+ဝိပါက] ဤသို့သောအကျိုးရှိသော။ ဝေ၀ိပါကော စ ဒန္ဒဂ္ဂါဟော ဘ၀ိဿတိ။ ဒီ၊၁။၁၀။ ဝေ၀ိပါကောတိ လောကဿ ဝေ၀ိ၀ိ၀ေသုခဒုက္ခာ၀ဟော။ ဒီ၊ဌ၊၁။ရ၀။ (-မ၊ဌ၊၁။၁ရ၉။ ဗုဒ္ဓ၀ံ၊ဌ။၁ရ၄။)

ဝေ၀ိမုတ္တ (တိ) [ဝေ+ဝိမုတ္တ] ဤသို့လွတ်မြောက်ခြင်းရှိသော၊သူ။ ဝေ၀ိမုတ္တာ တေ ဘဂ၀န္တော အဟေသုံ။ ဒီ၊၂။ရ။ (-ဒီ၊ဌ၊၂။ ၁၉။)

ဝေ၀ိ၀ိ၀ေသုခဒုက္ခာ၀ဟ (တိ) [ဝေ၀ိ၀ိ၀ေသုခ ဒုက္ခ+အာ၀ဟ] ဤ အထူးထူးအပြားပြားရှိသော ချမ်းသာဆင်းရဲကို ဆောင်သော။ ဝေ၀ိပါက-ကြည့်။

ဝေ၀ိသေသ (တိ) [ဝေ+ဝိသေသ] ဤ အထူးရှိသော။ ဝေ၀ိသေသာ ဣမေ ဓမ္မာ။ ဝိဘာ၀နီ။၁၀ဖ။ ဝေ၀ အယံ ပကာရော ကက္ခဋ္ဌာဒိဖုသနာဒိသဘာ၀ေါ ဝိသေ-သော ဇေတသန္တိ ဝေ၀ိသေသာ။ ဋီ၊၁။၃၂၀။

ဝေ၀ိဟာရီ (တိ) [ဝေ+ဝိ+ဟရ+ဏိ] ဤသို့နေလေ့ရှိသော၊သူ။ ဝေ၀ိဟာရီ ဘိက္ခု သပရိဂ္ဂဟော ၀ါ အပရိဂ္ဂဟော ၀ါ။ ဒီ၊၁။ ၂၃၅။ ဝေ၀ိဟာရီတိ မေတ္တာဒိ၀ိဟာရီ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၃၃၈။ (-ဒီ၊၂။ရ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁ရ။)

ဝေ၀ုတ္တ (တိ) [ဝေ+ဝုတ္တ] ဤအစွမ်းဖြင့်-ဤသဒ္ဓါကေဂ္ဂတာတို့၏ ဖြစ်သောအခြင်းအရာထူးကို ပြသည်၏အစွမ်းဖြင့်- ဟော အပ်သော။ ဝေ၀ုတ္တေန ပနေတေန သဒ္ဓီ အယံ အတ္ထ၀ဏ္ဏနာ ယထာ နု ဝိရုဇ္ဈတိ အညဒတ္ထု သံသန္ဒတိ စေ၀ သမေတိ စ၊

ဇေ ဝေဒိတမ္ဘာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၁၈။ ဣမာသံ သဒ္ဓါကေဂ္ဂတာနံ ပဝတ္တိအာကာရဝိသေသ-ဝိဘာဝနဝသေန ဝုတ္တံ ဇေဝုတ္တံ။ ပါရာ၊ဂ၊ သစ်၊၂။၁၉၁။

ဇေဝေဒန (တိ) [ဇေ+ဝေဒနာ] ဤ-ဤသို့သဘောရှိသော-ခံစားခြင်းရှိသော၊သူ။ ဇေရူပ-ကြည့်။

ဇေသခ်ိရ (တိ) [ဇေ+သခ်ိရ] ဤ-ဤသို့သဘော ရှိသော-သခ်ိရ (သခ်ိရကွန္ဒာ) ရှိသော၊သူ။ ဇေရူပ-ကြည့်။

ဇေသညာ (ထီ) [ဇေ+သညာ] (၁) ဤ-ဤသို့သော-အမှတ်သညာ။ (တိ)(၂) ဤ-ဤသို့သဘောရှိသော-အမှတ်သညာရှိသော၊သူ။ **(၁)** ဇေသညီ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(တိ)(၂)** ဇေရူပ-ကြည့်။

ဇေသညိတ (တိ) [ဇေ+သညိတ] ဤသို့-သိ-မှတ်-အပ်သော။ အနုပဒိပါဒိယာ သ-မာပဇ္ဇိတဗ္ဗဘာဝတော ဇေသညိတာ နိ-ရောဓသမာပတ္တိယာ သဟ အဌသမာ-ပတ္တိယော။ သာရတ္ထ၊၁။၄၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၂။

ဇေသညီ (တိ) [ဇေသညာ+ဤ] ဤ-ဤသို့-သော-အမှတ်သညာရှိသော၊သူ။ တေ ဇေ-သညီ ဇေဝိဒ္ဒီ။ နေတ္တိ။၉၁။ အဘိနိဝေ-သဿ နာတိဒဠ္ဌတာယ ဇေသညီ။ နေတ္တိ၊ ဌ။၁၉၄။ ပဒိကူလသညီတိ ပဒိကူလန္တိ ဇေသညီ။ အံ၊ဌ၊၃။၅၂။ (-ဒီ၊ဌ၊၃။၁ရရ။ မ၊ ဌ၊၁။၁၂၅။)

ဇေသဏ္ဌာန (တိ) [ဇေ+သဏ္ဌာန] ဤသို့သော သဏ္ဌာန်ရှိသော။ ဇေဝဏ္ဏပဝိဘာဂ-ကြည့်။

ဇေသဒ္ဓ (ပု) [ဇေ+သဒ္ဒ] (၁) ဇေ-သဒ္ဒါ။ (တိ)(၂) ဤသို့ကျော်စောသံရှိသော၊သူ။ **(၁)** ဝေန္တိ နိဒဿိတဗ္ဗပ္ပကာသနံ နိဒဿနတ္ထာ ဇေသဒ္ဒါတိ ကတ္တာ။ ဥဒါန၊ဌ။၁၃။ (-ဒီ၊ ဌ၊၁။၃၅၊၃၉။) **(၂)** သန္တိ သံယေ အညာပ-ဘိက္ခုနိယော ဝေါစရာ ဇေသဒ္ဒါ ဇေသိ-လောကာ။ ဝိ၊၂။၃၁၃။

ဇေသဘာဝ (တိ) [ဇေ + သဘာဝ] ဤသို့သ-ဘောရှိသော၊သူ။ ပညာမယေ အက္ခိမှိ အပ္ပ-ရာဂဒေါသမောဟရဇ် ဇေတေသံ, ဇေသ-ဘာဝါတိ အပ္ပရဇက္ခေဘာတိကာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၂၄၃။ (-ဝိ၊ဌ၊၂။၈၉။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၉ရ။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၅၈။ မ၊ဌ၊၂။၃၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၅။ ဒီ၊ဒီ၊၂။ ၂၆၀။ မူလဋီ၊၃။၁၂၈။) ဇေ သဘာဝေါ ဇေသ စိတ္တသ္သာတိ ဇေသဘာဝံ။ ပါရာ၊ ယော။၁၂၂။

ဇေသမ္ဗဒ (တိ) [ဇေ+သမ္ဗဒါ] ဤသို့သဘော ရှိသော၊ ဤသို့မချွတ်မယွင်း ပြီးစီးခြင်း ရှိ-သော၊ ဤ-ပြည့်စုံခြင်း-ဥပမာ-ရှိသော။ ဇေသမ္ဗဒမိဒံ ပါပက် လောဘမ္ပိ ဝဒါမိ။ ဒီ၊၁။၂၁၉။ ဇေသမ္ဗဒမိဒန္တိ ... ဣမံ လော-ဘမ္ပိ ဇေသမ္ဗဒမေဝ ဤဒိသမေဝ ဝဒါမိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၃၂၉။ ဇေသမ္ဗဒမိဒံ သာရိပုတ္တ ဝဒါမိ။ မ၊၁။၁၀၃။ ဇေသမ္ဗဒမိဒံ သာရိပုတ္တ ဝဒါမိ ဣမမ္ပိ ကာရဏံ ဝေရူပမေဝ။ မ၊ဌ ၁။၃၃၈။ သမ္ဗဒ္ဓနံ သမ္ဗဒါ။ နိပ္ပတ္တိတိ အ-တ္ထော၊ တသ္မာ ဇေသမ္ဗဒမိဒန္တိ ဇေအဝိ-ရဒ္ဓနကနိပ္ပတ္တိကန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မဇ္ဈိ၊

၂။၂၆။ ဝေ်သမ္မဒမေဝေတ(ပေတ။၁၃၃) နှိ
ယော ပေတ် မတ် အနုသောစတိ၊ တ-
သေတ် အနုသောစန် ဝေ်သမ္မဒ် ဝေ၍ပ်။
ပေတ၊ဌ။၆ဝ။ (-ဝိ၊ဌ၊၁။၁၃၅။ အဘိ၊ဌ၊၁။
၁၅၅၊၁၆၁။ သာရတ္ထ၊၁။၄ဝ၅။) ဝေ်သမ္မဒ-
မိဒ(ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၃ဂ)နှိ ဣဒ် ကမ္မ် စုတိ-
အနန္တရမေဝ နိရယာဝဟဌေန ဝေ့ပမ်။
ပဋိသံ၊ဂ်။၂၂၆။ အပိ စ "သာတိသာရော
ဟောတိ"တိ ဝုတ္တ၊ ဝေ်သမ္မဒမိဒ် ဒဋ္ဌဗ္ဗ။
ဝဇိရ။၂၄၉။

(ဝေ်သမ္မဒမိဒ် ဒဋ္ဌဗ္ဗ။ ဝိဘာဝိနီ။၂ဝဝ။
ဝေ် ဝုတ္တပ္ပကာရေန ဣဒ် သမ္မဒန္တိ အယ်
ဥပမာသမ္မဒါ။ မဂ်ိမ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။ ယင်းအလို
"ဝေ် သမ္မဒမိဒ်"သည် ဝါကျ ဖြစ်သည်။
ဣဒ် သမ္မဒ်=အယ် သမ္မဒါ-ဟု ပြင်၍ အ
နက်ပေးရမည်။ သံဖျင်ငြီ။၅၄-၌လည်း ဝေ်-
သမ္မဒမိဒန္တိ ဣဒ် သမ္မဒ် အယ် ဥပမာသမ္မတ္တိ
ဝေ် ဒဋ္ဌဗ္ဗ-ဟု လည်းကောင်း၊ ယင်း ဋီကာ။
၆၂-၌ ဝေ်သမ္မဒမိဒန္တိ ဣဒ် ... သင်္ကန်
ဝေ်သမ္မဒ် ဝေ်ရူပန္တိ အတ္ထော-ဟုလည်း
ကောင်း ဖွင့်သည်။ ပါရာ၊ဂ်၊သစ်၊၂။၂၉ဖ-
၌ "ဝေ်=ဤအတူ၊ ဣဒ် သမ္မဒ်= ဤမချတ်
မယွင်းဖြစ်ခြင်းကို" ဟု အနက်ပေး၍၊ သမ္မ-
ဇနံ သမ္မဒ်။ အဝဿမ္ဘာဝ ၌ "အ" ပစ္စည်း-
ဟု ဆိုသည်။)

ဝေ်သမ္မတ (တိ) [ဝေ်+သမ္မတ] ဤသို့(ပညာ
ရှိသူတော်ကောင်း...ဟု) -သမုတ်အပ်-
သိအပ်-သော၊သူ။ ဝေ်ဓိရ-ကြည့်။

ဝေ်သိလောက (တိ) [ဝေ်+သိလောက] ဤ
သို့ကျော်စောခြင်း ရှိသော၊သူ။ ဝေ်သဒ္ဒ-
ကြည့်။

ဝေ်သီလ (တိ) [ဝေ်+သီလ] ဤသို့-အလေ့
-အကျင့်-ပင်ကိုယ်သဘော-ရှိသော၊သူ။
နာယ် သာရိပုတ္တ ဘိက္ခု ဣဒါနေဝ ဝေ်-
သီလော၊ ပုဗ္ဗေပေသ...ပဋိသတ္တု ဟောတိ။
ဇာ၊ဌ၊၁။၂၄၁။ (-ပေတ၊ဌ။၂၁၄။ ဇာ၊ဌ၊၁။
၃ရ၆။)

ဝေ်သုခဒုက္ခပ္ပဋိသံဝေဒီ (တိ) [ဝေ်+သုခ
ဒုက္ခ+ပဋိသံဝေဒီ] ဤ-ဤသို့သော-ချမ်း
သာ ဆင်းရဲကို ခံစားလေ့ရှိသော၊သူ။ ဝေ်-
သုခဒုက္ခပ္ပဋိသံဝေဒီ(ဝိ၊ဝ။၅)တိ အနေကပ္ပ-
ကာရေန ကာယိကစေတသိကာနံ, သာမိ-
သနိရာမိသာဒိပ္ပဘေဒါနံ ဝါ သုခဒုက္ခာနံ
ပဋိသံဝေဒီ။ ဝိ၊ဌ၊ဝ။၁၂၉။ (-ဒီ၊ဝ။ရရ။ ဒီ၊
၂။ရ။ အ၊ဝ။၁ဖ၄။ အ၊၃။၂၂။ စူဠနိ။၁ဖ၄။
နေတ္တိ။ဧ၄။ (-စူဠနိ၊ဌ။၄ရ။ နေတ္တိ၊ဌ။၁ရ၁။
သာရတ္ထ၊၁။၃၉။)

ဝေ်ဟောန္ဓ (တိ) [ဝေ်+ဟောန္ဓ] ဤသို့ ဖြစ်
သော။ ဣတိတိ ဝေ်ဟောန္ဓေသု၊ ဝေ်-
ဘာဝတော ဝါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃ရ၅။

ဝေ (ဗျ) [နိပါတ်ပုဒ်] (၁) သာလျှင် (=နိယမ
အနက်) (၂) သာလျှင် (=အဝဓာရဏ=
နိဝတ္တာပနာဝဓာရဏအနက်)။ (၃) ပင်လျှင်
(=သန္ဓိဌာနာဝဓာရဏအနက်)။ (၄) ပဒပူရ
ဏ အနက်။ (အနက်ပေးဖွယ်မလို)။ (၅)
လည်း (=သမုစ္စည်းအနက်)။

(၁) သာလျှင်(=နိယမအနက်) ဆတ္တိ-
သေဝါ ဝိပါကာနိ။ ဂန္ဓာဘရဏ၊ဂါထာ။၄၃။

နိယမတ္ထော ဝေသဒ္ဒါ ဝုတ္တတ္ထံ နိယမေတ္တာ အညမ္မိ အတ္ထံ ဒီပေတိ။ ဂန္ဓာဘရဏ။ဋီကာ။ (အချို့နေရာတို့၌ "အဝဓာရဏ" နှင့် "နိယမ" တို့သည် အနက်တူ ပရိယာယ်ပုဒ်များ ဖြစ်ကြသည်။) သော ခေါ အဟံ ဗြာဟ္မဏ ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ ... ဝိဟာသိ။ ဝိ၊ဝ။၅။ (–အဘိ၊ဓ။၄၄။ မဟာနိ။၃၀။) ယော ပနာယမေတ္ထ ဝေ–ကာရော၊ သော နိယ–မတ္ထောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၁၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၂၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဝ။၁၃၅။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၀၇။ ဝိဝိစ္စာတိ ဣမိနာ ဝိဝေစနံ စျာနက္ခဏေ ကာမာနံ အဘာဝမတ္တံ ဝုတ္တံ။ ဝိဝိစ္စေဝါတိ ပန ဣမိနာ ဇေါသတော ကာမာနံ ဝိဝေစေတဗ္ဗတာဒီပနေန တပ္ပ–ဋိပက္ခတာ စျာနဿ ကာမဝိဝေကပ္ပ–ဟာနဿ စ စျာနာဓိဂမူပါယတာ ဒဿိတာ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ဝ။၃၅၅။ (–ဝိမတိ၊ဝ။ ရ၁။) ဣမာနေဝ ဒွေ အပ္ပနာကမ္မဋ္ဌာနာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ဖ၃။ မ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၂ရ၉။ ဣမာနေဝ ဒွေတိ အဝဓာရဏေန အပ္ပနာကမ္မဋ္ဌာနံ တတ္ထ နိယမေတိ အညပဋိသေ တဒ–ဘာဝတော၊ ယတော ဟိ ဝေ–ကာရော၊ တတော အညတ္ထ နိယမေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁ဝ။ မ၊ဋီ၊၂။၃ဖရ။

("ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ" ၌ "ဝိဝိစ္စ" ဖြင့် စျာန်ခဏ၌ ကာမတို့၏ မရှိခြင်းကိုသာ ပြသည်။ "ဝိဝိစ္စေဝ"ဖြင့်ကား ကာမတို့သည် စျန်၏ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ကြသည် ကိုလည်း ကောင်း၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်းသည် စျာန်ရခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သည်ကို လည်းကောင်း ပြသည်။)

သန္ဓော စေဝ ပဏီတော စ(ဝိ၊ ၁။ဂ၅)တိ သန္ဓော စေဝ ပဏီတော စေဝ၊ ဥဘယတ္ထ ဝေ–သဒ္ဒေန နိယမော ဝေဒိ–တဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဝ။၂၅၉။ ဣတိ "ဟေတူ ဓမ္မာ နု ဟေတူ ဓမ္မာ"တိ မာတိကာယ အာဂတံ ဟေတုဘာဝံ ရူပသ နိယမေတ္တာ ပဋိက္ခိပန္တော "နု ဟေတု–မေဝါ"တိ အာဟ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၃ဝ၂။ "သဗ္ဗံ ရူပံ နု ဟေတုမေဝါ"တိအာဒိနာ ဝိဘာ–ဂါဘာဝါဝမာရဏေန ဝေသဒ္ဒေန နိဒ္ဒေသံ ကရောတိ။ မူလဋီ၊ဝ။၁၄၃။ ဥပ္ပန္နံ ဆဟိ ဝိညာဏေဟိ ဝိညေယ္ယမေဝ။ အဘိ၊ဓ။၁၅ဖ။ ဥပ္ပန္နံ ဆဟိ ဝိညာဏေဟိတိ ပစ္စုပ္ပန္နရူပ–မေဝ စက္ခုဝိညာဏာဒီဟိ ဆဟိ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ နိယာမော (နိယမော?) ပန စက္ခုဝိညာ–ဏာဒီနိ သန္ဓာယ ဂဟိတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ဝ။ ၃၄၃။ တေန ရူပံ ဥပ္ပန္နံ ဆဟိ ဝိညာဏေဟိ ဝိညေယ္ယံ၊ နု အရူပန္တိ အရူပတော နိ–ဝတ္တေတ္တာ ရူပေ ဝေ တေ သဘာဝံ နိ–ယမေတိ၊ နု ရူပံ တေသ္မိ သဘာဝေ။ မူ လဋီ၊ဝ။၁၄၃။ (–အနုဋီ၊ဝ။၁၅၂။) ဇေတမေ စ နိယမ် ပုန ဝေသဒ္ဒေန နိယမေတိ။ မူလဋီ၊ဝ။၁၄၃။ ဇေတမေဝါတိအာဒိနာ ဥ–ဒ္ဒေသေန နိဒ္ဒေသံ သံသန္ဒေတိ။ ဇေတ္ထ ဇေတမေဝ ရူပေ ယထာဝုတ္တသဘာဝံ နိ–ယမေတဗ္ဗံ နိဒ္ဒေသေ ဝေ–သဒ္ဒေန နိယ–မေတိ အဝဓာရေတိတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊ ဝ။၁၅၂။ အယမေဝ အရိယော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ။ သံ၊ဝ။ဖ။ အယမေဝါတိ ဝေသဒ္ဒါ

နိယမတ္ထော၊ တေန အည် မဂ္ဂ ပဋိကိ္ခပတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။ နိယမတ္ထော အဝဓာရဏ-တ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၉၈။ အာမန္တေသိ ဧဝါတိ အာမန္တနေ နိယမော ဒဿိတော ဟောတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂။ အဇာတံ စျာပေတိ ... တံသမ-ဂ်ိပဂ္ဂလော အဇာတမေဝ တံတံကိလေသံ စျာပေတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅ရ-၈။ ဧသဒ္ဒါ တမဇာတမ္မိ အဝဿမေဝ စျာပနံ နိယ-မေတိ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၁၈၅။ ဝိဟာရဋ္ဌေ ဥ-ဏာဒိနိ တိဏိ ဥဏာနံ အရိယာနံယေဝ သမ္ဘဝတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ အရိယာနံ-ယေဝါတိ နိယမေန ပုထုဇ္ဇနာနံ ဝိပ-ဿနာယ ဝိဟာရဋ္ဌော ပဋိသိဒ္ဓေါ။ ပဋိသံ၊ ဂ်။၅ရ။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ဖ၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁ရ၉။ ပဋိသံ၊ဂ်။၁ဝရ၊၃၁၅။)

(၂) သာလျှင် (= အဝဓာရဏ= နိ၀-တ္တာပနာ၀ဓာရဏအနက်)။ ဧ၀ါ၀ဓာရဏေ ဥယျ့။ ဓာန်။၁၁၅၂။ မနော ဧ၀ ဓာတု မနောဓာတူတိ ဧ၀သဒ္ဒေါ မတ္တသဒ္ဒတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိသေသနိ၀တ္တနတ္ထော ဟိ သော ဝိညာဏဿ။ မူလဋီ၊၁။၁၂ဖ။ ဧ၀ံ အာ-ဂမနတော၀ သခ်ါရဘေဒေါ။ ဝိဘာ ဝိနီ။၁ဝ၄။ ဧ၀သဒ္ဒေန ပစ္စယံ နိ၀တ္တေတိ။ ဋီ၊၂။ရ၂။

(၃) ပင်လျှင် (=သန္နိဋ္ဌာနာ၀ဓာရဏ အနက်)။ ပုဗ္ဗေ၀ မေ ဘိက္ခဝေ သမ္မောဓ အနဘိသမ္ဘုဒ္ဓဿ ဗောဓိသတ္တဿေ၀ သ-တော တေဒဟောသိ။ အံ၊၁။၂ဖ၁။ နိတိ၊ သုတ္တ၊နှာ။၃ဝ၂။ ကဋ္ဌတ္တမတ္တတောယေ၀ါ (ဝိဘာ၀ိနီ။၁ရ၀)တိ ကတဘာ၀မတ္တတော ဧ၀၊ မတ္တသဒ္ဒါ စေတ္ထ ဝိသေသနိ၀တ္ထိ-အတ္ထော၊ ဧ၀သဒ္ဒါ ပန မတ္တသဒ္ဒတ္ထ-ဝိ၀ရဏတ္ထံ ဝုတ္တော၊ တေန ၀ါ နိ၀-တ္ထိတနိ၀တ္တနတ္ထဿ ဒဋ္ဌိကရဏတ္ထံ။ ဋီ၊ ၂။၂ဖ-ရ။ (-ဓ၈။ ဂန္ဌာဘရဏ၊ဂါထာ။၄၄။)

(၄) ပဒပူရဏအနက်။ (အနက်ပေး ဖွယ်မလို)။ ယထေ၀။ ဂန္ဌာဘရဏ၊ဂါထာ။ ၄၄။

(၅) လည်း (=သမုစ္စည်းအနက်)။ ကိဒိသေနေ၀ ဒါနေန၊ သုဗ္ဗတေန ယသ-သိနီ။ ဝိမာန။၄၈။ ကိဒိသေနေ၀ါတိ ဧ၀သဒ္ဒေါ သမုစ္စယတ္ထော၊ ကိဒိသေန စာတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၃ရ။

ရှုဋီ၊နှာ။ဓ၃-၌"ဧ၀သဒ္ဒါသည် အ၀ဓာ ရဏ=သန္နိဋ္ဌာနအနက်ရှိ၏။ ယင်းသည် (၁) အယောဂနိ၀တ္တန်၊ (၂) အညယောဂ နိ၀တ္တန်၊ (၃) ပဋိယောဂနိ၀တ္တန-ဟု (၃) ပါးရှိ၏။ (၁) ဧ သ မဂ္ဂေါ ဝိသုဒ္ဓိယာ။ (၂) ဧ၀ေ၀ မဂ္ဂေါ နတ္ထညော။ (၃) ဧ သ မဂ္ဂေါ၀ သုဒ္ဓိယာ" ဟု ပြဆိုထားသည်။

(နိတိ၊သုတ္တ၊သ္ယ။၂။၃၂၄-၌ ဝိသောဓက ဆရာတော်များက ထို ရှုဋီကာပါဋ္ဌကို "အ-ဝဓာရဏ် သန္နိဋ္ဌာနံ အယောဂ အည-ယောဂ အတိယောဂ နိ၀တ္တန၀ေန ယထာ ဧ သ မဂ္ဂေါ၀ ဝိသုဒ္ဓိယာ၊ ဧ၀ေ၀ မဂ္ဂေါ၊ နတ္ထညော မဂ္ဂေါ၊ ယော မဂ္ဂေါ ဟေတိ ဧ၀"ဟု ပြင်ဆင်ထားကြသည်။)

နိတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၃ဝ၁-၌ "(၁) အယောဂ ဗျ၀ဇ္ဇေဒက။ (၂) အညယောဂဗျ၀ဇ္ဇေဒက။

(၃) အစ္စန္တယောဂဗျဝစ္ဆေဒက-ဟု (၃) ခုရှိ၏။ (၁) တမောနုဒေါ ဧဝ အကြောာ။ (၂) ဗုဒ္ဓေါ ဧဝ တမောနုဒေါ။ (၃) နိလ်သရောဇ် အတ္ထေ၀" ဟု ပြဆိုထားသည်။

ဇာလိနီ-၌ ဧဝ-သဒ္ဒါ၏ ဝတ္ထုဒြေပ်ကို အထူးပြုပုံသုံးပါးကို ပြဆိုထားသည်။ "(၁) အယောဂ=အခြားသောအမှုဖြင့်မယှဉ်ခြင်း။ တိသော ဓနုဓရော ဧဝ။ တိသသည် လေးအတတ်ကိုသာ တတ်၏၊ အခြားသော အမှုအတတ်ပညာ မတတ်မြောက်။ (၂) အညယောဂ= အခြားသောအမှုနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ကာလော ဧဝ ဓနုဓရော။ ထိုအရပ်၌ ကာလမည်သူသည်သာလျှင် လေးအတတ် တတ်မြောက်၏။ (ထိုကာလသည်ကား အခြားသောအမှု အတတ်ပညာကိုလည်း တတ်မြောက်၏။) (၃) အစ္စန္တယောဂ=စင်စစ်သက်သက် ယှဉ်ခြင်း။ အတ္ထေ၀ ကာကော သေတောပိ။ ဖြူသော ကျီးကန်း ရှိသည်သာတည်း၊ မရှိမဟုတ်" ပြဆိုထားသည်။

ထို့ပြင် "အ၀ဓာရဏသည် နှစ်ပါးရှိ၏။ (၁) သန္နိဋ္ဌာနာ၀ဓာရဏ။ ပုံစံ-ယုတ္တံ ဧ၀။ (၂) နိ၀တ္တာပနာ၀ဓာရဏ။ ပုံစံ-ပုရိသော ဧ၀၊ န ဣတ္ထီ"ဟုလည်း ပြဆိုထားသည်။ ဇာလိနီ၊ဂါထာ။၁၇-၁၉။ ဇာလိနီ၊ဋီ။၁၂၁။

ရှေရေးဆောင်နိယံ နံပါတ်(၃၀၉) စ သည်တို့၌ ပြဆိုထားပုံမှာ-

(၃၀၉) စောဒကလှိုင်၊ ဧ၀ထိုင်၊ မြဲခိုင် သန္နိဋ္ဌာန်။

(၃၁၀) ယင်းသို့ လှိုင်သော်၊ ဌပ်အာဘော်၊ ထုတ်ဘော်ရှစ်လှန်။

(သန္ဓေသုပိ စ အညေသု၊ ပဌေ၀ စျာ-နသညိတာ။ သမ္ပယုတ်တရား(၃၁)ပါးသည် စျာန်မမည်၊ (၅)ပါးသည်သာ စျာန် မည်၏-ဟု မြဲခိုင်စေသည်၊ သန္နိဋ္ဌာန်ပြုသည်။)

(၃၁၁) မိမိအတွေ့၊ မြဲစေပြလျက်၊ တနက်သိစေ၊ ဧ၀ နေ၊ မှတ်လေနိယမန်။

(ဆတ္တိသေ၀ ဝိပါကာနိ။ ဧ၀ဖြင့်နစ်စေ အပ်သောအနက်မရှိ၊ ဝိပါက်စိတ်တို့သည် အကျယ်အားဖြင့် (၅၂)ပါးလည်း ဖြစ်သေး၏-ဟူသောအနက်တပါးကိုမှတ်သားသည်။)

(၃၁၆) မတ္တမေ၀၊ ဣန္ဒြိယ၀တ္ထု၊ မတ္တ ကန့်ပြ၊ ဧ၀ သန္နိဋ္ဌာန်။

(စိန္တနမတ္တံ စိတ္တံ၊ ယထာပစ္စယံ ဟိ ပ၀တ္တိမတ္တမေ၀ ယဒိဒံ သဘာ၀ဓမ္မာ နာမ။ ဝိဘာ၀ိနီ။ရ၄။ မတ္တသဒ္ဒေန စေတ္ထ အ၀ဓာရဏတ္ထေန ကတ္တုကရဏာနိ နိ၀-တ္တေတိ၊ ဧ၀-သဒ္ဒေန မတ္တသဒ္ဒဿ တဒေ-၀တ္ထံ ဝိဘာ၀ေတိ။ အထ ၀ါ မတ္တသဒ္ဒေန ကတ္တုကရဏနိ၀တ္တနမေ၀ ဒဋ္ဌံ ကရောတိ။ မဏိမ၊ဋ္ဌ။၁။၁၂၆။ မတ္တ-သဒ္ဒါဖြင့် ကတ္တုသာ၀နေ ကရဏသာ၀နတို့ကိုနစ်စေသည်။ ဧ၀သဒ္ဒါသည် ထိုနစ်စေသည့်အနက်ကိုပင် ထင်ရှားစေသည်၊ မြဲမြံ ခိုင်ခံ့အောင် ပြုသည်။)

(၃၁၇) တနည်းမှတ်ကြ၊ မတ္တအထူး၊ ဧ၀ကြူးပြန်၊ ယှဉ်ဘက်လှန်။

(သော ပနာယံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ ကတ္ထစိ ဝိပဿနာမတ္တဝသေနေဝ ဒဿိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂။ ဝိပဿနာမတ္တဝသေနေဝါတိ အဝ-ဓာရဏေန သမထံ နိဝတ္တေတိ၊ သော ဟိ တဿာ ပဋိယောဂီ၊ နၖ သီလာဒိ။ မတ္တသ-ဒ္ဒေန စ ဝိသေသနိဝတ္တိအတ္ထေန သဝိ-သေသံ သမာဓိ နိဝတ္တေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ။၁။ ၁၁။ မတ္တသဒ္ဒါပြင့် အထူးရှိသောသမာဓိကို နှစ်စေသည်။ ဝေ-သဒ္ဒါဖြင့် ဝိပဿနာ၏ ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သောသမထကိုနှစ်စေသည်။)

ဝေကာရ (ပု) [ဝေ+ကာရ။ ကရီယတိ ဥစ္စာ-ရီယတီတိ ကာရော၊ သဒ္ဒေါ။ ဝေ စ သော ကာရော စာတိ ဝေကာရော။ ရူ၊နှာ။၄၂၁။] "ဝေ" သဒ္ဒါ။ ယော ပနာယမေတ္ထ ဝေ-ကာရော၊ သော နိယမတ္ထောတိ ဝေဒိတ-ဗ္ဗော။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၅။

ဝေကာရတ္ထ (ပု) [ဝေကာရ+အတ္ထ] ဝေ-သဒ္ဒါ၏ အနက်။ ဣတိ ကိရာတိ ဝေမေဝ၊ ဣတ္ထ ဝေကာရတ္ထော ကိရသဒ္ဒေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၁၄။

ဝေကာရတ္ထသဟိတ (တိ) [ဝေကာရတ္ထ+ သဟိတ] ဝေသဒ္ဒါ၏ အနက်နှင့် တကွဖြစ်-သော။ သဗ္ဗာနိပိ (ဟိ) ဝါက္ကာနိ ဝေကာ-ရတ္ထသဟိတာနိယေဝ အဝဓာရဏဖလတ္တာ တေသံ။ ဥဒါန၊ဌ။၁၂။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၁။ (-ကခ်၊ဋီ၊သစ်။၁၃၂။)

ဝေစ (ဗျ) [နိပါတသမုဒါယ] သာလျှင် (= အဝဓာရဏအနက်)။ ဧကော ဝေ စ သမ-ယော။ မူလဋီ၊၁။၆၀။ ဝေစသဒ္ဒေါ နိပါတ-သမုဒါယော အဝဓာရဏတ္ထော။ မဓု၊၁။၁၂၉။

ဝေဌကတ္ထာ (ဗျ) [ဝေံ+စ+ကတ္ထာ] ဤ အ-ကြောင်းကြောင့်၊ ထို့ကြောင့်။ ဝေဌ ကတ္ထာ (ဝိဘာဝိနီ။ရ၄)တိ နိပါတသမုဒါယော။ ဧ-ကော ဝါ နိပါတော၊ ဣမိနာ ကာရဏေ-နာတိ အတ္ထော ပဝတ္တတိ။ မဂၢိမဋ္ဌ၊၁။၁၂ရ။ (-ဝိဘာဝိနီ။ရ၉။ မဂၢိမဋ္ဌ၊၁။၁ဖ၇ရ။)

ဝေမဓိပ္ပါယ (ပု) [ဝေံ+အဓိပ္ပါယ] ဤသို့သော အလိုဆန္ဒ။ အထာစရိယဓမ္မပါလတ္ထေရသ ဝေမဓိပ္ပါယော သိယာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ဂ၈။

ဝေမန္ဓ (တိ) [ဝေံ+အန္ဓ] ဤ-ဤသို့သော-အဆုံးရှိသော။ ကေန္ဓ ဝတ္ထုဗ္ဗသ ဗဟုဘာ-ဝတော တဿာ ပုစ္ဆာယ အတ္ထော ဝေ-မန္ဓော ဝေမဝသာနကောဋိတိ နၖ ပသီသု။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀၁။

ဝေမဝသာနကောဋိ (တိ) [ဝေံ+အဝသာန ကောဋိ] ဤ-ဤသို့သော-အဆုံးဖြစ်သော အစွန်းရှိသော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေမာကာရ (တိ) [ဝေံ+အာကာရ] ဤ-ဤသို့သော-အခြင်းအရာရှိသော။ ယော အညောပိ ဝေမာကာရော ဝေံဇာတိကော ပမာဒေါ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၅၁။

ဝေမာကာရဝိသေသဝါစီ (တိ) [ဝေံ+အာ ကာရဝိသေသဝါစီ] ဤသို့သော အခြင်းအ-ရာထူးကို ဟောတတ်သော။ ဝေမာကာရ-ဝိသေသဝါစီနမ္မိ ဧတေသံ ဝေံသဒ္ဒါနံ။ ဥဒါန၊ဌ။၈။

ဝေမာကုလ (တိ) [ဝေံ+အာကုလ] ဤသို့

နှောင့်ယှက်ရှုပ်ထွေးခြင်းရှိသော။ ဝေမာ-
ကုလံ ဒုဗ္ဗိညေယျသဘာဝဿ ကတ္တာ ဂဏ္ဍိ-
ပဒေသု သမ္ဘဒ္ဓော ဒဿိတော၊ သာရတ္ထ၊
၁။၂၂။

ဝေမာဒိက (တိ) [ဝေံ+အာဒိ+က] ဤသို့
အစရှိသော။ "ဣမံ တေမာသံ... ဒါတဗ္ဗော"
တိ ဝေမာဒိကံ ပန နဿ ကာတဗ္ဗမေဝ။ ဝိ၊
ဌ၊၂။၉၆၊ (-၁၉၂။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၃။ မ၊ဌ၊၂။၂၉၂။
ဥဒါန၊ဌ။၂၇၈။)

ဝေမာဒိကရဏ (နဿ) [ဝေမာဒိ+ကရဏ] ဤ
သို့အစရှိသည်ကို ပြုခြင်း။ "ဣဒ အာဝါသံ
ကရိဿာမာ"တိ ဝေမာဒိကရဏံ ပန
နိမိတ္တကမ္မံ နာမ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၅၁။ (-မ၊ဌ၊
၂။၁၄၂။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅၇။)

ဝေမာဒိဂုဏယုတ္တ (တိ) [ဝေမာဒိဂုဏ+ယုတ္တ]
ဤသို့အစရှိသောဂုဏ်နှင့်ယှဉ်သော (မြတ်
စွာဘုရား)။ ဝေမာဒိဂုဏယုတ္တော ... မဟာ-
ကာရုဏိကော ဘဂဝါ။ အပ၊ဌ၊၁။၁၄၁။

ဝေမာဒိပဘေဒ (တိ) [ဝေမာဒိ+ပဘေဒ] ဤ
သို့ အစရှိသည် အပြားရှိသော။ ဝေမာဒိပ-
ဘေဒါ ပန ပရမတ္ထတော အဝိဇ္ဇမာနာပိ။
သင်္ဂဟ။၅၇။ ဝေမာဒိပဘေဒါတိ ကသိဏ-
ဂ္ဂါဒိမာကာသနိရောဓကသိဏာဒိဘေဒါ စ။
ဝိဘာဝိနီ။၂၅၄။

ဝေမာနုဘာဝ (တိ) [ဝေံ+အာနုဘာဝ] ဤ
သို့သော အာနုဘော်ရှိသော။ တထာ မဂ္ဂ-
ဖလနိဗ္ဗာနာနိ ဝေမာနုဘာဝါနိ။ နေတ္တိ၊
ဌ။၂၅၈။

ဝေမာယုပရိယန္တ (တိ) [ဝေံ+အာယုပရိယန္တ]
ဤ-ဤသို့သော-အသက်အပိုင်းအခြားရှိ
သော၊သူ။ ဝေမာဟာရော ဝေံသုခဒုက္ခ-
ပွဌိသံဝေဒီ ဝေမာယုပရိယန္တော။ ဝိ၊၁။၅။
ဒီ၊၁။ရရ။ ဒီ၊၂။ရ။ အံ၊၁။၁ဖ၄။ အံ၊၃။၂၂။
နေတ္တိ။၈၄။ (-ဝိ၊ဌ၊၁။၁၂၉။ စူဠနိ၊ဌ။၄ရ။
နေတ္တိ၊ဌ။၁ရ၁။ သာရတ္ထ၊၁။၃၉။)

ဝေမာဟာရ (တိ) [ဝေံ+အာဟာရ] ဤအာဟာရ-
ဤသို့သောအာဟာရ-ရှိသော၊သူ။ အထက်
ပုဒ်ကြည့်။

ဝေမေတံ (ဗျ) [နိပါတသမုဒါယ] (၁) ဤ
အတိုင်းမှန်ပါပေ။ (အနုမောဒနာအနက်။)
(၂) ဤဆိုအပ်သည့်အတိုင်းပါတည်း။
(သမ္ပဋိစ္ဆနအနက်။) (၁) ဝေမေတံ မဟာ-
ရာဇ၊ ဝေမေတံ မဟာရာဇ၊ သဗ္ဗေ သတ္တာ
မရဏဓမ္မာ မရဏပရိယောသာနာ။ သံ၊
၁။၉၈။ ဝေမေတံ ဣတိ အနုမောဒနတ္ထေ။
နိတိ၊သုတ္တ၊၃၈၅။

(၂) ဝေမေတံ သိဒ္ဓေါဝါယမတ္ထော။
ဝိ၊ဌ၊၁။၁၁၉။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၁၄။ ပဋိသံ၊ဌ၊
၁။၁ရ၁။ စောဒကေန ဝုတ္တမတ္ထံ သမ္ပဋိစ္ဆိတ္တာ
ပရိဟရိတုံ ဝေမေတံ သိဒ္ဓေါဝါယမတ္ထော"
တိ ဝတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၁။၃ဖ၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။
၁၈၃။ ဝေမေတန္တိ ဇတံ တဝ ဝစနံ ဝေ-
မေဝ။ ပဋိသံ၊ဂ်။ ဝေမေတန္တိ နိပါတသ-
မုဒါယော၊ ဝေမေဝါတိ အတ္ထော။ နီ၊
ယော။၁၂၂။

ဝေမေဝံ (ဗျ) [ဝေံ+ဝေံ။ ရူ၊နှာ။၁၃၄။ နိတိ၊

သုတ္တ၊နှာ။၃၈၄။] ဤအတူသာလျှင်။ ဝေ-
မေဝံ ဘောတာ ဂေါတမေန အနေကပရိ-
ယာယေန ဓမ္မော ပကာသိတော။ ဝိ၊ဘ။ရ။
ဝေမေဝ-လည်းကြည့်။

ဝေမေဝ (ဗျ) [ဝေ+ဝေ။ ဝေ ဝေမေဝ ဝေမေဝ
ဝေမ္မိ ... ဣစ္ဆေတေ ပဋိဘာဂတ္တေ။ နိတိ၊
သုတ္တ၊နှာ။၃၈၄။ ရူ၊နှာ။၁၃၄။] ဤအတူ
သာလျှင်။ ဝေမေဝ ဧဝါ ဘိက္ခဝေ။ မဟာ။
၃၂၆။ မ၊ဌ၊၂။၂၂၄။ ဝေမေဝ ဇာတိ ဝိဇ္ဇန္တေ။
အဘိ၊ဌ၊ဘ။၃၄။ ဝေမေဝါတိ ဝေမေဝံ။
မူလဋီ၊ဘ။၂၅။ ဝေမေဝါတိ သဒ္ဒါ ဩပမ-
တ္ထော နိပါတသမုဒါယော ဟောတိ နသာဝဓာရဏတ္ထော။ မဓု၊ဘ။၆၈။

ဝေမ္မကာရ (တိ) [ဝေ+ပကာရ] ဤသို့-ဤ-
အပြားရှိသော။ ဝေမ္မကာရာ စောဒနာ
အနဝကာသာ ဟောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ဘ။၄၁၃။

ဝေမ္မိ (ဗျ) [ဝေ+ပိ။ ရူ၊နှာ။၁၃၄။ နိတိ၊သုတ္တ၊
နှာ။၃၈၄။] ဤအတူ၊ ဤသို့လည်း၊
ဤသို့လျှင်။ ဝေမ္မိ ယော ဝေဒဂူ ဘာဝိ-
တတ္တော။ သုတ္တနိ။၃၂၆။ ဝေမေဝ-လည်း
ကြည့်။

ဝေရူပ (တိ) [ဝေ+ရူပ။ ထီ-၌ ဝေရူပီ။]
ဤသို့သဘောရှိသော။ ဝေရူပေ(ဝိ၊ဘ။၁ရ)တိ
ဝေဝိဝေ ဝေဇာတိကေ။ ဝိ၊ဌ၊ဘ။၁ရ၃။ (-
ဝိ၊ဘ။၂ရ၄။ ဒီ၊ဘ။၁၀၀။ ဒီ၊၂။၂၂၁။ အံ၊ဘ။
၁၄၄။ ဥဒါန။၉၃၊၉ရ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၉၉။ အံ၊ဌ၊
၂။ဘ၂၈။ ဥဒါန၊ဌ။၂ဘ၂။ ဝိမတိ၊ဘ။၁၀ဘ။)
ဝေရူပါနိ(ဝိ၊ဌ၊၂။ရ၂)တိ ကဗန္ဓဝတ္ထု-
သဒ္ဒိသာနိ။ ဝိမတိ၊ဘ။၂၄၀။ (-ဝိဘာဝိနီ။
၁၃၃၊၁၅၅။ မဂ္ဂိမဋ္ဌ၊ဘ။၄၁ဘ၊၄၉၆။) ဝေ
ရူပ် သဘာဝေါ ယဿာတိ ဝေရူပေါ
နိဂ္ဂဟိတလောပဝသေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၉ရ။
သရသိ တွံ မဟာရာဇ ဝေရူပီ ဝါစ
ဘာသိတာ။ ဝိ၊ဘ။၅၄။ ဝေရူပီ(မ၊၂။ဘ၄၆)တိ
ဝေဇာတိကာ။ မ၊ဌ၊၃။ဘ၃၄။ (-ဝိ၊ဌ၊ဘ။၂၅၆။
ဝိ၊ဌ၊၄။၃ရ။ မ၊ဌ၊ဘ။၂၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ဘ။၃၄၂။)

ဝေရူပဂုဏ (တိ) [ဝေရူပ+ဂုဏ] ဤသို့ သ
ဘောရှိသော ဂုဏ်ရှိသော၊သူ။ သတိမ-
တန်ဆီ ဝေရူပဂုဏာနံ တေသံ သတိယာ
သမန္နာဂတာနံ သမ္ဘာသမ္ဘဒ္ဓါနံ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။
ဘ၄ရ။ (-ကခ်ိ၊ဋီ။၂။)

ဝေရူပဂုဏသမဂီ (တိ) [ဝေရူပဂုဏ+သမဂီ]
ဤသို့သဘောရှိသော ဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော။
ဝေ ပုညကိရိယာယ သဥ္ဇဿာဟတော
ဝေရူပဂုဏသမဂီတာ စ နိယတော ဒိဋ္ဌ-
ဓမ္မိကာဒိအတ္ထသမ္ပါဒနံ။ သာရတ္ထ၊ဘ။၄၅၈။

ဝေရူပပရိက္ခာရ (တိ) [ဝေရူပ+ပရိက္ခာရ] ဤ
သို့သဘောရှိသော ပရိက္ခရာရှိသော၊သူ။ ဥ-
ဒ္ဒေသော နာမ ယေန တေ ဝေရူပပရိ-
က္ခာရာတိ ဥဒ္ဒိသန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂ဘ၃ရ။

ဝေရူပီ (ထီ) ဝေရူပ-ကြည့်။

ဝေသဒ္ဒ (ပု) [ဝေ+သဒ္ဒ] ဝေ-သဒ္ဒါ။ ဥဘယတ္ထ
ဝေသဒ္ဒေန နိယမော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဌ၊
၂။ဘ၀။ (-ဝိမာန၊ဌ။ဘ၃ရ။ သာရတ္ထ၊၂။ဘ၈ဘ။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၀ရ။)

ဝေါစာရ (တိ) [ဝေ+အာစာရ] ဤသို့-ဤ
သို့ရှိအပ်သော-ဤသို့သဘောရှိသော-

အကျင့်ရှိသော၊သူ။ ဝေါစာရာ(ဝိ၊၂။၃၁၃)တိ ဝေ်အာစာရာ၊ ယာဒိသော တုမှာက် အာ-စာရော၊ တာဒိသာ အာစာရာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၈၉။ ကခ်ီ။၃၀၄။

ဝေါဒိသတ္တိ (ထိ) [ဝေါဒိ+သတ္တိ] ဝေအစရှိသော သဒ္ဒါ၏ အစွမ်းသတ္တိ။ ဝေါဒိသတ္တိယာ စေဝ၊ အညတ္ထာပေါဟနေန စ။ ဒွိဓာ သဒ္ဒါ အ-တ္ထန္တရံ၊ နိဝတ္တေတိ ယထာရဟံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၁၅၀။

ဝေါနန္တရ (တိ) [ဝေ+အနန္တရ] ဝေ-သဒ္ဒါ အ ခြားမရှိသော။ တတော ဝေ ဟိတိအာ-ဒိနာ ဝုတ္တသောတပတိတ် ဝေါနန္တရေန ဝစနေန သမတ္ထယတိ။ အနုဋီ၊၁။၁၃၃။

ဝေ့ပမ (တိ) [ဝေ်+ဥပမာ] ဤဥပမာရှိသော။ ဝေ်သမ္ပဒ-ကြည့်။

သေ (တိ) [ဣမ(ဣဒံ)+နံ-ဝိဘတ်။ ဣမ(ဣဒံ) ကို ဒ ပြု၊ နံ-ဝိဘတ်ကို သ် ပြု] ဤ...တို့ အား။ ဤ...တို့၏။ သဗ္ဗသိမသော ဝါ။ ကစ္စည်း။၁ရ၁။ ရူ။၂၂၀။ ဣဒသော သဗ္ဗသ။ ဣဒံသဒ္ဒသ သဗ္ဗသော၀ ကောရော ဟော-တိ ဝါ သုနံဟိဣစ္ဆေတေသု။ ... သေ ဣမေသု၊ သေ ဣမေသ်၊ ဟေ ဣမေဟိ။ နီတိ၊သုတ္တ။၃၅၆။

သေ[1] (ပု) [ဧတ+သိ-ဝိဘတ်။ ဧတ-ကို သ ပြု သိ-ကို ဩပြု ဩ-ကိုချေ၍ အ-လာ။(ထိ-ဌ်သော) ဧမ (သ်)] ဤ...သည်၊ ထို...သည်။ ဧသော ဟေတု ဧတေ နိဒါနံ ဧသ သ-မုဒယော ဧသ ပစ္စယော တဏှာယ၊ ယဒိဒံ ဝေဒနာ။ ဒီ၊၂။၅(-၄၉။မ၊၂။၁၀၉။) ပကတိ ခေါ် သော။ ဒီ၊၁။၁၆၀။

သေ[2] (တိ) [ဣသ+ဏ။ ဧသ+အ။ ဧမ (သ်)] ရှာမှီးသော၊သူ။ သဒ္ဓါပကတမေသာနံ၊ ဒါ-တဝေ တဒမညီသု။ သုတ္တနိ။၃၂၃။ သော-နန္ဒ် သေန္ဒ်တိ သော၊ တေသ် သောနံ၊ ဧသမာနာနံ ပရိယေသမာနာနန္ဒ် ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၅၀။

သေက (တိ) [(ဣသ)ဧသ+ဏ္ဍ] ရှာမှီးတတ်-ပြည့်စုံစေတတ်-သော၊သူ။ သီလက္ခန္ဓာ-ဒီနံ ဧသကေဟိ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ ဣသီဟိ ပဝေ-ဒိတံ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂၊၂၆၂။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၆၁။ ဧ-သကေဟိတိ ဂဝေသကေဟိ သပရိသ-န္တာနေ သမ္ပါဒကေဟိတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။၁၄၄။

သေတီ[3] (ကြိ) [ဣသ (ဣသိ၊သေ၊ဧသ) + အ+တိ။ နီတိ၊ဓာ။၁ရ၃၊၁ဝ၁၊၁ဝ၈၊၁ဝ၉၊ ၁၉၀။ ဓာတ္တတ္ထ။၂၃၊၃၅။ ဗေတိ (သ်)] (၁) ရှာမှီး၏။ (၂) အစဉ်လိုက်၏။ (၃) သွား-ကူးသွား-၏။ (၄) ရှာဖွေ-စူးစမ်းဆင်ခြင်-၏။ (၅) စူးစမ်းဆင်ခြင်-သိမြင်-၏။

(၁) ရှာမှီး၏။ သမ် ဧသတိတိ သမာဓိ (ပဋိသ်။၄၈)တိအာဒိသု သမန္ဒ် အပ္ပနံ၊ ... တံ သမ် ဧသတိ အဗ္ဘာသယ၀ဧသ ဂ-ဝေသတိ။ ပဋိသ်၊ဌ၊၁။၂၂၀။ ဧသတိ(ထေ ရ။၃၃၆)တိ ပရိယေသတိ။ ထေရ၊ဌ၊၂။ ၃၄၂။ (-ဒီ၊ဌ၊၂။၈၉။ အံ၊ဌ၊၃။၂ရ၃။ အဘိ၊ ဌ၊၂။၃၁၄။ အပ၊ဌ၊၁။၁၄၃။ အပ၊ဌ၊၂။၉၁။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၁၆။) **သေန္ဒ်**— မ၊ဌ၊၁။၂၁၁။

သံ၊၆။ ၂၀၊၂၂။ ပဋိသံ၊၆၊၁။ ၁၂၂။ ပဋိသံ၊ ၆၊ ၂။ ၂၀၂။ **သောမိ**— အပ၊၁။ ၂၈။ အပ၊ ၆၊၁။ ၂၅၈။ **သေတု**— မ၊၆၊ ၂။ ၂၇၈။ **သေ** —မ၊၃။၃။ ကခ်ိ၊ဌ်။ ၂။ မူလဌ်၊ ၂။ ၂။ သေတိ ဣသဓာတု အဒ္ဓတ္တနိ ဤဝိဘတ္တိ ရဿ ကတ္တာ ရူပ်။ မဓု၊၁။၁၆။ **သေသောမိ**— အ်၊၆၊ ၂။၃၀၀။ စရိယာ၊၆။၅၆။ **သေသံ**— ဇာ၊၁။ ၂၄ရ။ ဇာ၊၆၊၄။၁ရ၈။

(၂) အစဉ်လိုက်၏။ နဂ ဂ၀ေသတိတိ နဂ ဂန္ဓ် သေတိ နဂ ဣစ္ဆတိ နာနုဂစ္ဆတိတိ ဝါ။ မူလဌ်၊၁။ ၂၅။

(၃) သွား-ကူးသွား-၏။ ပါရေသိ နာမ ပရတိရံ သေတိ၊ ပရတိရံ ဂန္ဓကာမော ဟောတိ။ ဇာ၊၆၊၃။ ၂၁ဖ။

(၄) ရှာဖွေ-စူးစမ်း ဆင်ခြင်-၏။ **ဧ-သေယျ**—သလ္လကတ္တော သေနိယာ သလ္လံ ဧသေယျ။ မ၊၃။၃။ ဧသေယျာတိ ဂမ္ဘီရံ ဝါ ဥတ္တာနံ ဝါ ဝီမံသေယျ။ မ၊၆၊၄။ ၂။

(၅) စူးစမ်းဆင်ခြင်-သိမြင်-၏။ **သေ** — အဒ္ဒသန္တိ ပဿိ၊ အဒ္ဒက္ခိန္တိ ဩလောကေသိ၊ အပဿိန္တိ ဧသိ။ စူဠနိ၊၆။၈၅။

သေတိ[1] (ကြို) [ဣသ (ဣသု)+အ+တိ။ နိတိ၊ ဓာ။၁ဂ၀။ ဓာတ္ဌတ္ထ။ ၂၃၊ ၂၄။ ဧမတိ (သံ)] အလိုရှိ၏၊ တောင့်တ၏။ ယေပိ တဏှာ-ဝ၀ေသန ရူပေ ဧသန္တိ။ မဟာနိ။ ၂ရ။ ဧသန္တိတိ ပစ္စာသီသန္တိ။ မဟာနိ၊၆။ ၈၃။ ဧသတိ[2] (၂) လည်းကြည့်။

သေတု (ကြို) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ) + အ+ တု] ရှာမှီးလော့။ ဧသတိ[3] (၁) ကြည့်။

သေန (တိ) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ)+ယု] (၁) ရှာမှီးသော၊သူ။ (၂) ရှာမှီးအပ်သော။ (၃) ပရိနိဋ္ဌိတမေသနာ၊ တေန ယာပေန္တိ သု-ဗ္ဘတာ။ သံ၊၁။ ၂၃ရ။ ပရိနိဋ္ဌိတမေသနာတိ ပရေသံ နိဋ္ဌိတံ ပရယရေ ပဏ္ဍံ ဘိက္ခာ-စာရဝတ္တေန ဧသမာနာ ဂ၀ေသမာနာ။ သံ၊ ၆၊၁။ ၃၂၃။ မဟန္တေ သီလာဒိခန္ဓေ ဧသ-နတော မဟာဣသိ။ အပ၊၆၊ ၂။ ၁ဇ၃။ (-စရိယာ၊၆။ ၂ဖ၂။) (၂) နေက္ခမ္မာဒိနိယေ၀ တဒတ္ထိကေဟိ ဝိညူဟိ ဧသိယန္တိတိ ဧ-သနာ။ ပဋိသံ၊၆၊ ၂။ ၂၄၄။ ဧသနာ-လည်း ကြည့်။

သေနဋ္ဌ (ပု) [(ဧသန) ဧသနာ+အတ္ထ] ရှာမှီး တတ်သည်၏အဖြစ်ဟူသောအနက်၊ ရှာ မှီးခြင်းအနက်။ ဧရာမရဏ် ကိ၊နိ၊ဒါန်၊ ကိ၊သမုဒယော၊ ကိ၊ဇာတိဂ်၊ ကိ၊ပဘ၀န္တိ ဧ၀ံ ဧသနဋ္ဌေန သစ္စံ။ ပဋိသံ။ ၂၃၃။ (-ပဋိသံ၊၆၊ ၂။ ၂၀၂။ ဝိမာန၊၆။ ၇၅။ ပေတ၊ ၆။ ၃၂၊ ၂၄ရ။ ထေရ၊၆၊ ၂။ ၂ရ၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ်၊ ၁။ ၂၃၁။)

သေနတဏှာ (ထီ) [ဧသနာ+တဏှာ] ရှာမှီး ကြောင်း-ရှာမှီးခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော-တဏှာ။ ယာယ တဏှာယ အဇပထသင်္ခ-ပထာဒိနိ ပဋိပဇ္ဇိတ္တာ ဘောဂေ ဧသတိ ဂ၀ေသတိ၊ အယံ ဧသနတဏှာ နာမ။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။ ၈၃။ အ်၊၆၊၃။ ၂ရ၃။ ဧသနတဏှာတိ ဘောဂါနံ ပရိယေသနဝ၀ေသန ပ၀တ္တတဏှာ (ပ၀တ္တာ တဏှာ)။ ဒီ၊ဌ်၊ ၂။ ၈၈။ အ်၊ဌ်၊၃။ ၂၈၁။ (-သာရတ္ထ၊၃။ ၄ရ၈။)

သေနဗဟုလ (တိ) [သေနာ+ဗဟုလ] ရှာမှီးခြင်းများသော၊သူ။ သမောက္ကာယနဗဟု-လောတိ သေနဗဟုလော။ မဟာနိ၊ ၌။၄၀၆။

သေနဘာဝရသ (တိ) [(သေန+ဘာဝ=) သေနဘာဝ+ရသ] ရှာမှီးတတ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော ကိစ္စရှိသော။ တေနာကာရေန သေနဘာဝရသာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။

သေနသီလ (တိ) [သေနာ+သီလ] ရှာမှီးခြင်းအလေ့-ရှာမှီးလေ့-ရှိသော၊သူ။ ဃရမေသိ-နောတိ ဃရံ ဧသိနော၊ ဂဟော ဌတ္တာ ဃရာဝါသံ ဝသန္တာ ဘောဂူပကရဏာနိ စေဝ ဂဟဋ္ဌသီလာနိ စ သေနသီလာတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၄။ (-ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၁၆၄။)

သေနာ (ထီ) [(၁) ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ) +ယု+အာ(ဣတ္ထိပစ္စည်း။) (၂) ဣသ (ဣသု) +ယု+အာ။ ဓေဏာ (သံ)] (၁)(က) ရှာမှီးခြင်း။ (ကာမကိုရှာမှီးခြင်း၊ ဆွမ်း စသော ပစ္စည်းလေးပါးကိုရှာမှီးခြင်း-စသည်။) (ခ) စူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်း။ (ဂ) အသက်မွေးခြင်း။ (၂) ရှာမှီးကြောင်း(တရား)။ (၃) ရှာမှီးအပ်သော (တရား)။ (၄) လိုချင်တောင့်တခြင်း။

(၁)(က) ရှာမှီးခြင်း။ (ကာမကို ရှာမှီးခြင်း၊ ဆွမ်းစသော ပစ္စည်းလေးပါးကို ရှာမှီးခြင်း-စသည်။) တိသော ဧသနာ၊ ကာ-မေသနာ ဘဝေသနာ ဗြဟ္မစရိယေသနာ။ ဒီ၊၃။၁၈၁။ (-အဘိ၊ဝိ။၃ဝ၆။ အပ၊၂။၁၆၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ရ၂၊၂၃၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဇ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ဖ၁၊ ၃ဝ၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂ဇ၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ဇ၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄ဖရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ရ၆။) ဣတိ ဒိသ္မာ စရာမိ ဧသနံ။ ထေရ။ ၂၄ရ။ စရာမိ ဧသနံ ဘိက္ခာစရိယံ ก-ရောမိတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ဝ၂။ ဧ-သနာယ ဒုရာသဒါ။ အပ၊၁။၂ဝ။ သေ-နာယ ဂဝေသနာယ ပစ္စယပရိယေသနာယ ဂစ္ဆန္တိတိ သမ္ဘဒ္ဓော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ (-ဇာ၊၁။၃ရ၊ဇ၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။)

ဧသနာသည် အာမိသေသနာ၊ ဓမ္မေ သနာ-ဟု (၂)ပါးရှိသည်။ ပစ္စည်းလေးပါကို ရှာမှီးခြင်းသည် "အာမိသေသနာ" မည်၏။ တရားကို ရှာမှီးခြင်းသည် "ဓမ္မေသနာ" မည်၏။ အံ၊၁။ဇ၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ဖ၁။ ထိုအပြင် ပါဠိတော်တို့၌ "ကာမေသနာ၊ ဘဝေသနာ၊ ဗြဟ္မစရိယေသနာ" ဟု ဧသနာ(၃)ပါးလည်း လာသည်။ ကာမကို တောင့်တခြင်း, ရှာမှီးခြင်း, သုံးဆောင်ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော ရာဂသည် "ကာမေသနာ"မည်၏။ ရူပဘဝ အရူပဘဝတို့ကို တောင့်တခြင်း, ရှာမှီးခြင်း, ထိုဘဝ၌ မွေ့လျော်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သောရာဂသည် "ဘဝေသနာ" မည်၏။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသည် "ဗြဟ္မစရိယေသနာ" မည်၏။ တရားကိုယ်မှာ ရာဂ, ဒိဋ္ဌ-တို့ ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့နှင့် ယှဉ်သော "ကံ" သည်လည်း "ဧသနာ" မည်သည်။ သမာပတ်မှထသော အခါ စကြိုကြွလျက် ဈာန်အင်္ဂါကို သာယာသော ဗြဟ္မာတို့အား ဖြစ်သော အကုသိုလ် ကာယကံသည်လည်းကောင်း။ "သြော်-ချမ်းသာစွ၊ ချမ်းသာစွ"ဟု နှုတ်မြွက်လျက်

သာယာသောမြဟွာတို့အားဖြစ်သော အကုသိုလ်ဝစီကံသည်လည်းကောင်း၊ စိတ်သက်သက်ဖြင့် သာယာသော မြဟွာတို့အား ဖြစ်သော အကုသိုလ် မနောကံသည်လည်းကောင်း "ဘဝေသနာ"မည်သည်။ ဒီ၊၃။ ၁၈၁။ အဘိ၊၀။၃၈၁။ ဣတိဝုတ်။၂၂၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၈၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၀။ မူလဋီ၊၂။၂၂၃။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-ဟူသော မြဟွစရိယေသနာကို သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ငြိမ်းစေသည်။ "မဂ္ဂ မြဟွစရိယကိုရှာမှီးအံ့" ဟုဖြစ်သော အလိုဆန္ဒသည်လည်း "မြဟွစရိယေသနာ" မည်သည်၊ ယင်းကို အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် ငြိမ်းစေသည်။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၀၀-၁။

(၁) စူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်း။ သမန္နေ-သနာတိ သေနာ ပရိယေသနာ ဥပပရိက္ခာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ (၈) အသက်မွေးခြင်း။ ကေ-န္ဓဝေါဒါတ-ကြည့်။

(၂) ရှာမှီးကြောင်း (တရား)။ သေနာ-ဘာဝနာ-ကြည့်။ (၃) ရှာမှီးအပ်သော (တရား)။ သေနာသုည-ကြည့်။

(၄) လိုချင်တောင့်တခြင်း။ ဌိတိ ဣစ္ဆနာ။ ... သေနာတိအာဒီနိ ဌိတိအာ-ဒီနံ ဝေဝစနာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၆။ (-ဣတိ ဝုတ်။၂၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၈၆။) ကာမေသနာတိ ကာမာနံ သေနာ ဂဝေသနာ မဂ္ဂနာ ပတ္ထနာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။

သေနာကာလ (ပု) [သေနာ+ကာလ] ရှာဖွေ စူးစမ်းရာအခါ။ သလ္လသ သေနာကာလော အဗ္ဘုဟနာကာလော။ မ၊ဋီ၊၃။၂၁၂။

သေနာနိဒ္ဒေသ (ပု) [သေနာ+နိဒ္ဒေသ] ရှာမှီးခြင်း-သေနာ-တို့ကို အကျယ်-ညွှန်ပြ-ပြဆို-ရာ အပိုင်း။ သေနာနိဒ္ဒေသ သခ်ေ-ပတော တတ္ထ ကတမာ ကာမေသနာတိ-အာဒိနာ နယေန ဝုတ္တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၆၊

သေနာပသုတ (တိ) [သေနာ+ပသုတ] ရှာမှီးခြင်းငှါ အားထုတ်သော၊သူ။ နဂ္ဂါ စ-ဂ္ဂိမာသီနော၊ သေနာပသုတော မုနိ။ မ၊ ၁။၁၁၃။ သေနာပသုတောတိ သုဒ္ဓိသေန-တ္ထာယ ပသုတော ပယုတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။ (-ဇာ၊၁။၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၄။)

သေနာဘာဝနာ (ထီ) [သေနာ+ဘာဝနာ] ရှာမှီးကြောင်းဘာဝနာ။ (အပ္ပနာကို ရှာမှီးကြောင်းဖြစ်သော ဘာဝနာ။) စတသော ဘာဝနာ သေနာဘာဝနာ ပဋိလာဘဘာ-ဝနာ။ ပဋိသံ။၂၈။ သေနာဘာဝနာတိ အ-ပ္ပနာပုဗ္ဗဘာဂေ ဘာဝနာ၊ သာ ဟိ အပ္ပနံ သေန္တီ တောယာတိ သေနာတိ ဝုတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။

သေနာဝဂ္ဂ (ပု) [သေနာ+ဝဂ္ဂ] သေနာဝဂ်၊ သေနာသုတ် စသော သုတ်(၁၁)ခုတို့၏ အပေါင်း။ (သံ၊၃။၅၀-၅၄။) သေနာဝဂ္ဂေ ကာမေသနာတိ ကာမာနံ သေနာ ဂဝေ-သနာ မဂ္ဂနာ ပတ္ထနာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။

သေနာသုည (ထီ၊နှ) [သေနာ+သုည] (၁) ရှာမှီးအပ်သောနေကျမ္ဘစသည်ပင်လျှင် (ကာ

မစ္ဆန္ဒ-စသည်မှ)-ဆိတ်သုဉ်းခြင်း-ဆိတ်သုဉ်းသောတရား။ (၂) (နေကွမ္မစသည်ကို) ရှာမှီးခြင်းသည်ပင်လျှင် (ကာမစ္ဆန္ဒ စသည်မှ)-ဆိတ်သုဉ်းခြင်း-ဆိတ်သုဉ်းသောတရား။

(၁)(၂) တတ္ထ ကတမံ သေနာသုညံ — နေကွမ္မေသနာ ကာမစ္ဆန္ဒေန သုညာ။ ပဋိသံ။၃၆၃။ နေကွမ္မာဒိသေနာ ကာမစ္ဆ-န္ဒာဒိနာ သုညာတိ သေနာသုညံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ နေကွမ္မေသနာဒီသု နေကွမ္မာ-ဒီနိယေဝ တဒတ္ထိကေဟိ ဝိညူဟိ သေယ-န္တိတိ သေနာ။ အထ ဝါ — ပုဗ္ဗဘာဂေ နေကွမ္မာဒီနံ သေနာပိ ကာမစ္ဆန္ဒာဒီဟိ သုညာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄။

သေနာဟေတု (ပု) [သေနာ+ဟေတု] ရှာမှီး-ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ သော သေနိ-ယာပိ သလ္လသ သေနာဟေတု ဒုက္ခာ တိဗ္ဗာ ကဋုကာ ဝေဒနာ ဝေဒိယေယ္ယ။ မ၊၃။၃။

သေနိသလာကာ (ထီ) [သေနိ+သလာကာ] ငြောင့်ရှာတန်၊ ငြောင့်ရှာမ္ဘေတန်၊ ဆူးငြောင့်ထွင်တန်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သေနိ (ထီ) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ) +ယု+ဣ (ဣတ္ထိ ပစ္စည်း။] ငြောင့်ရှာတန်၊ ငြောင့်ရှာမ္ဘေတန်၊ ဆူးထွင်တန်။ သော ဘိသက္ကော သလ္လကတ္တော သေနိယာ သလ္လံ ဧသေယ္ယ။ မ၊၃။၃။ သေနိယာတိ သေနိသလာကာယ အန္ဓမသော နန္ဓကဝဋ္ဋိယာပိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂။ (ဝိ၊ ပိ၊ဓာန်-ဌ (ထီ) [ဣသာန+ဏ] "အရ္ဓေ မြောက်အရပ်" ဟုလည်းပါရှိသည်။)

သေနိယ (တိ) [(၁) ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ) +အနိယ။ (၂) ဣသ(ဣသု)+အနိယ] (၁) ရှာမှီးအပ်သော။ (၂) တောင့်တအပ်သော။ **(၁)(၂)** ကိလေသကာမောပိ ဟိ ကာမိတန္ဒိ ပရိကပ္ပိတဝသေန ဝိမိနာ စ အမိက-ရာဂေဟိ သေနိယော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၂။ သေနာ (၁)(၂) လည်းကြည့်။

သေန္ဓ (တိ) [(၁) ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ) +အန္ဓ။ (၂) ဣသ(ဣသု)+အန္ဓ] (၁) ရှာမှီးသော၊ သူ။ (၂) လိုချင်တောင့်တသော၊သူ။ **(၁)** ဝိမုတ္တိပုပ္ပံ သေန္ဓော၊ ဘဝသံသာရမောစနံ။ အပ၊၁။၂၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၈။ သေန္ဓော ဂဝေသန္ဓော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၄၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ ၅။၂၉၀။ မ၊ဋီ၊၁။၂၉ဖ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇။ အံ၊ ဋီ၊၃။၂၈။) **(၂)** သောန-ကြည့်။

သေန္ဓိ[1] (ကြို) [ဣသ (ဣသိ၊သေ၊သေ) + အ +အန္ဓိ] ရှာမှီးကုန်၏။ သေတိ[1] (၁) ကြည့်။

သေန္ဓိ[2] (ကြို) [ဣသ(ဣသု)+အ+အန္ဓိ] အလို ရှိကုန်၏။ တောင့်တကုန်၏။ သေတိ[2]ကြည့်။

သေမတ္ထ (ပု) [တေ+အတ္ထ] ဤအနက်။ ပတ္တမက္ခနတေလပ္ပဘုတိဟိ စ ဥပမာဟိ သေမတ္ထော ဝိဘာဝေတဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊။ ၂၅၂။

သေမာန (တိ) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ) + အ+မာန] ရှာမှီးသော၊သူ။ ပရိနိဗ္ဗိတ-မေသာနာ(သံ၊၁။၂၃၈)တိ ပရေသံ နိဗ္ဗိတံ ပရဃရေ ပက္ခံ ဘိက္ခာစာရဝတ္တေန သေ-မာနာ ဂဝေသမာနာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၃။ (-ဇာ၊၁။၂၈၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၁၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၀။) သေမာနာ ပရိယေသန္တာ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၃၄၂။

သောန (တိ) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ)+အ+မာန။ မာန ကို အာန ပြု။ ရူ၊နှာ။၃၉၉။ မောဂ်၊ ၅။၁၆၂။] ရှာမှီးတတ်သော၊သူ။ မနုဿ-ဗလိမေသာနော(ဇာ၊၁။၃၈၄)တိ မနုဿဗလိ ဂဝေသန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၂၁။ အတ္တနော သုခမေသာနော၊ ပေစ္စ သော နိ လဘတေ သုခ(ဥဒါန။၈၉)န္တိ သော ပုဂ္ဂလော အ-တ္တနော သုခံ သေန္တော ဂဝေသန္တော ပ-တ္ထေန္တော... သုခံ နိ လဘတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၉၈။ အတ္တနော သုခံ သောနော သေ-မာနော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၈၅။ (-သံ၊၁။၂၃၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈ရ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၁၉။)

သောမိ (ကြို) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ)+အ+မိ] ရှာမှီး-အုံ့-၏။ သေတိ² (၁) ကြည့်။

သော် (ကြို) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ)+ဣ] စူးစမ်းဆင်ခြင်-သိမြင်-ပြီ။ သေတိ (၅) ကြည့်။

သော်² (ကြို) [ဣ+အ+သိ။ အာ+ဣ+အ+သိ။] လာ၏။ တေ (၅) ကြည့်။

သော်³ (ကြို) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ)+ဣ] ရှာမှီးပြီ။ သေတိ² (၁) ကြည့်။

သော်ကတ္ထမ္ဘ — သော်ကာထမ္ဘ-ကြည့်။

သော်ကဒ္ဒာယိဒ္ဓိတ (တိ) [သော်ကဒ္ဒာယီ+ဒ္ဓိတ] မတုန်မလှုပ်-အမြဲ-တည်သော တံခါးတိုင်ကဲ့သို့ (မတုန်မလှုပ်) တည်သော။ သဿတော အတ္တာ စ လောကော စ ဝဏ္ဏော ကူဋဋ္ဌော သော်ကဒ္ဒာယိဒ္ဓိတောဝ။ ဒီ၊၁။၁၃။ (-သံ၊၂။ ၁ရ၃။) သော်ကဒ္ဒာယိဒ္ဓိတောတိ သော်ก-ဒ္ဒာယီ ဝိယ ဟုတ္တာ ဌိတော သော်ကဒ္ဒာယီ-ဒ္ဓိတော၊ ယထာ သုနိခါတော သော်ก-တ္ထမ္ဘော နိစ္စလော တိဋ္ဌတိ၊ ဧवं ဌိတောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉ရ။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၆၉။) ဌိတောတိ နိစ္စလံ ပတိဋ္ဌ-တော။ ... တိဋ္ဌတိတိ ဌာယီ၊ သော်ကာ စ သာ ဌာယီစာတိ သော်ကဒ္ဒာယီ၊ ဝိသေသန-ပရနိပါတော စေသ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉၅။

သော်ကဒ္ဒာယီ (တိ) [သော်ကာ+ဌာယီ] မတုန်မလှုပ်-အမြဲ-တည်သော တံခါးတိုင်။ အ ထက်ပုဒ်ကြည့်။

သော်ကာ (ထီ၊နှ) [ဣသ+ဣက။ ဣသု+ဣက။ ဓာန်ဋီ။၂၀၄။ ဧဒိက (သံ)] (၁) တံခါးတိုင်။ (၂) တံခါးတိုင်နှင့်တူသော (တဏှာ၊ သဒ္ဓါ)။ (၃) သော်ကာ-မည်သောနိုင်ငံ။

(၁) ကော သော်ကာ သောဝဏ္ဏမယာ။ ဒီ၊၂။၁၄၀။ သော်ကာ သော်ကတ္ထမ္ဘော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၀ရ။ ဩမဒ္ဒ ခိပ္ပံ ပလိယံ၊ သော်ကာနိ စ အဗ္ဗဟ။ ဇာ၊၁။၄ရ။ (-အပ၊၁။၄ရ။ ဇာ၊

၂။၂၈၂။ အပ၊ဌ၊၁။၁၁၈၊၃၂၂၀။ ဇာ၊ဌ၊ရ။ ၁ရ၅။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၄၄။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၆။)

(၂) အမ္ပုဇ္ဇေသိကော သေကာတိ ဝဋ္ဋမူလိကာ တဏှာ၊ အယံ ဟိ ဂမ္ဘီရာနုဂ-တဋ္ဌေန "သေကာ"တိ ဝုစ္စတိ။ မဟာနိ၊ ဌ။ရ၂။ (-မ၊ဌ၊၂။၂၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၈။) သေ-ကာထမ္ဘ (၂) လည်းကြည့်။

(၃) သေကာနံ ဥဏ္ဏတသ္မိံ၊ နဂရဝဝေ ပဏ္ဏကတေ ရမ္မေ။ ဝိမာန။၆၃။ သေကာ-နန္တိ သေကာရဋ္ဌဿ။ ဝိမာန၊ဌ။၁၈၁။

သေကတ္ထမ္ဘ၊ သေကာထမ္ဘ (ပု) [သေကာ+ထမ္ဘ] (၁) တံခါးတိုင်။ (၂) တံခါးတိုင်နှင့် တူသော (သဒ္ဒါ စသည်။)

(၁) သောဘန္တိ သေကာထမ္ဘာ၊ သုဘ ကဏ္ဍနတောရဏာ။ အပ၊၁။၃။ သေကာ-ထမ္ဘာ နာမ နဂရဒ္ဒါရေ သောဘနတ္ထာယ နိခါတာ ထမ္ဘာ။ အပ၊ဌ၊၁။၁၁၈-၉။ တံ ပနေတံ သေကာထမ္ဘံ ဣဋ္ဌကာဟိ ဝါ ကရောန္တိ သိလာဟိ ဝါ ခဒိရာဒီဟိ ဝါ သာရရုက္ခေဟိ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၈၁။ ဥမ္မာရေ သေကာထမ္ဘေ၊ ဣန္ဒခီလော မတောထ စ။ ဓာန်။၁၀၀ရ။ (-အံ၊ဌ၊၃။၃၁၊၁၈၃။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၃ရ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၈။) နဂ ဣဋ္ဌန္တိတိ သေကတ္ထမ္ဘော ဝိယ ဌိတတ္တာ နဂ စလန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၅၁၊ (-၉ရ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၀၈။ မ၊ဌ၊ ၂။၂၂။ မ၊ဌ၊၃။၁၅၉။ သံ၊ဌ၊၂။၃၁၀။ မဟာနိ၊ ဌ။ရ၃။ ဇာ၊ဌ၊၂။၈၆။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၁ရ၅။ သံ၊ ဋီ၊၂။၂၆၄။) သေကတ္ထမ္ဘော ဣန္ဒခီလော နဂရသောဘနော အလင်္ကာရတ္ထမ္ဘော။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။၁၉၃။

(တံခါးတိုင်ကို ကျောက်, အုတ်, ရှားသား စသော အနှစ်ရှိသောသစ်သားတို့ဖြင့်တည် ဆောက်ကြသည်။ မြို့ကို လုံခြုံစေရန် အတွက်ဖြစ်မူ မြို့ပြင်ပ၌ တည်ဆောက်ကြ ၍၊ အဆင်တန်ဆာအတွက်ဖြစ်မူ မြို့တွင်း ၌ တည်ဆောက်ကြသည်။ (၈) တောင်, (၁၆)တောင်, အတောင်(၂၀) ရှိသောတိုင်တို့ ကို မြေဝင်တစ်ဝက်မြှုပ်နှံ၍ ရှစ်မြောင့်တိုင် အဖြစ် တည်ဆောက်ကြသည်။ ဆင်တို့က အစွယ်ဖြင့် ထိုးသော်လည်း မတုန်မလှုပ် နိုင်အောင် အင်္ဂတေများ လိမ်းကျံကြသည်။ အကျယ်ကို-အံ၊ဌ၊၃။၁၈၁-ကြည့်။)

(၂) သဒ္ဒေသိကောတိ သဒ္ဒံ သေကာ-ထမ္ဘံ ကတ္တာ အရိယသာဝကော။ မ၊ဌ၊၃။ ၁ရ၃။ (-အံ၊ဌ၊၂။၁ရ၃။)

သေကာနာမက (တိ) [သေကာ+နာမ+က] သေကာအမည်ရှိသော။ တာ ကိရ ကဿ-ပဿ ဘဂဝတော ကာလေ သေကာနာ-မကေ ရဋ္ဌေ ပဏ္ဏကတေ နာမ နဂရေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တာ။ ဝိမာန၊ဌ။၁ရ၉။

သေကာရဋ္ဌ (နဿ) [သေကာ+ရဋ္ဌ] သေကာ မည်သော-တိုင်း-နိုင်ငံ။ သေကာ(၃)ကြည့်။

သေတ (တိ) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ)+တ] (၁) ရှာမှီးသော၊သူ။ (၂)(က) ရှာမှီးအပ်သော။ (ခ) ရှာမှီးအပ်ပြီး-ရအပ်ပြီး-သော။ (၁) မဟန္တာနံ သိလက္ခန္ဓာဒီနံ သေတတ္တာ မ-

ဟေသီ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၄၅၃။ (၂)(ဂ) မဟ-ဣဿိ သေတောတိ ဝါ ... မဟေသိ၊ သမ္ဘာသမ္ဘုဒ္ဓေါ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၁၂၂။ (ခ) နေက္ခမ္မာဒိနိယေ၀ ပုဗ္ဗဘာဂေ သေတာနိ အပရဘာဂေ ပရိဂ္ဂယ္ဟန္တိ ပရိဂ္ဂဟောဟ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၄၄။ သေတတဏှာ-လည်း ကြည့်။

သေတဂုဏ (တိ) [သေတ+ဂုဏ] ရှာမှီးအပ်ပြီး သော ဂုဏ်ရှိသော၊သူ။ သေတဂုဏတ္တာ ဣသိနော။ ဇာ၊ဌ၊၂။၃၂၀။ (-ဇာ၊ဌ၊၄။ရ၉။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၁၀၉။) သေတဂုဏတ္တာ သေယ-မာနဂုဏတ္တာ စ ဣသိ (ဣသီ)။ မ၊ဋီ၊၃။ ၄၁ဂ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၂၄။

သေတတဏှာ (တိ) [သေတာ+တဏှာ] ရှာမှီး အပ်ပြီး-ရအပ်သော-ဥစ္စာတို့၌ ဖြစ်သော တဏှာ။ ယာ တေသု သေတေသု ဂ၀ေ-သိတေသု ပဋိလဒ္ဓေသု တဏှာ၊ အယံ သေတတဏှာ နာမ။ ဒီ၊ဌ၊၂။ရ၉။ အံ၊ဌ၊ ၃။၂ရ၃။ သာရတ္ထ၊၃။၄ရ၉-၄ဂ၀။ သေတ-တဏှာတိ ပရိယိဋ္ဌေသု ဘောဂေသု ဥပဂူ-မာနတဏှာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၉ဂ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၁။

သေတမ္ဘ[1] (တိ) [ဣသ(ဣသိ)+တမ္ဘ] စေလွတ်-စေ ခိုင်း-အပ်သော။ အပရာဓိန-တာယ အတ္တနော ဘုဇော ဝိယ သကိစ္စေ သေတမ္ဘော ပေသိတမ္ဘောတိ ဘုဇိသော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၂၉။ အပရာဓိနတာယ ဘုဇော ဝိယ အတ္တနော ကိစ္စေ သေတမ္ဘောတိ ဘုဇိသော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၉။

သေတမ္ဘ[2] (တိ) [ဣသ(ဣသု)+တမ္ဘ] အလိုရှိ အပ်သော။ ဣဌ္ဌာတိအာဒီသု သေတမ္ဘတော အနိဋ္ဌပဋိပက္ခတော စ ဣဌ္ဌသ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ရ၁။

သေတု (ထီ၊ပု) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ)+တု] ရှာမှီးတတ် သော၊သူ။ မဟေသိန္တိ မဟန္တာနံ သီလက္ခန္ဓာဒီနံ သေတာရံ ပရိယေသိတာရံ။ သံ၊ဌ၊၁။၈၀။

သေတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ)+တ္တာ] ရှာမှီး၍။ မဟေသိနန္တိ မဟန္တေ သီလက္ခ-န္ဓာဒယော ဂုဏေ သေတ္တာ ဌိတာနံ။ ဇာ၊ ဌ၊ဖ။၅ဖ။

သေယ (တိ) [ဣသ(ဣသု)+ဏျ] အလိုရှိအပ် သော။ ဥပပတ္တိဘ၀ဘ၀ေန သေယာ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာတိ ဥပပတ္တေသိယာ။ အနုဋီ၊၃။ ၁၂၉။

သေယမာန (တိ) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ) + ယ+မာန] ရှာမှီးအပ်ဆဲသော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

သေယမာနဂုဏ (တိ) [သေယမာန+ဂုဏ] ရှာမှီးအပ်ဆဲသော ဂုဏ်ရှိသော၊သူ။ သေတ-ဂုဏ (ခ) ကြည့်။

သေသံ (ကြို) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ) +သံ] ရှာမှီး-အံ့-လတ္တံ့။ သေတိ[1] (၁) ကြည့်။

သေဿာမိ (ကြို) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ) +ဿာမိ] ရှာမှီး-အံ့-လတ္တံ့။ သေတိ[1] (၁) ကြည့်။

သီ[3] (တိ) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ)+ကီ] (၁) ရှာမှီးရှိသော၊သူ။ (၂) သွား-ကူးသွား-သော၊ သူ။ (ကူးလိုမှုးမှုးရှိသူ။ ဇာတ်၊သ့ဖ။) (၃) နေသော၊သူ။ **(၁)** နိုက္ခမနေသိနော-(ဇာ၊ ၂။၉၀)တိ နိရယာ နိုက္ခမနံ သေန္တာပိ ဂဝေသန္တာပိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၉၀။ မဟန္တေ သီ-လက္ခန္ဓာဒိကေ ပဗ္ဗ ဓမ္မက္ခန္ဓေ သီ ဂဝေ-သီတိ မဟေသိ။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။၁၂၂။ (-သုတ္တနိ။၃၀၈။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၂၉။)

(၂) အညော ဟောတိ ပါရေသိနော။ ဇာ၊၁။၁၃၈။ ယော ပနေသ ပါရေသိ နာမ ပရတိရံ သေတိ၊ ပရတိရံ ဂန္တ္ဝကာမော ဟောတိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၁ဖ။

(၃) ဒုက္ခဋ္ဌံ ဝတ ဘော ရညာ၊ သဒ္ဓေန ယရမေသိနာ။ ဇာ၊၂။၃ဖ၊။ သဒ္ဓါယ သမ-ဒ္ဒေနပိ သတာ ယရံ အာဝသန္တေန ရညာ ဣဒံ ဒုက္ခဋ္ဌံ ဝတ, အယုတ္တံ ဝတ ကတံ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃ဖ၃။ ယရမေသိနာတိ ယရေ ဝသန္တေန။ ဇာ၊ဋီ။

သီ[4] (တိ) [ဣသ(ဣသု)+ကီ] အလိုရှိသော၊ သူ။ ဒုက္ခမေသိနော(ဇာ၊၁။၂၀ရ)တိ ဒုက္ခံ ဣစ္ဆန္တာ။ ဇာ၊ဌ၊ဖ။၂ဖ။ (-စရိယာ၊ဌ။၁၃ရ။)

သီယန္ဓီ (ကမ္ဘ၊ကြီ) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ) +ယ+အန္ဓေ] ရှာမှီးအပ်ကုန်၏။ နေက္ခမ္မာ-ဒိနိယေ တဒတ္ထိကေဟိ ဝိညူဟိ သီ-ယန္ဓီတိ သေနာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၄၄။

သေ (ပု) [တေ+သိ(ဝိဘတ်)] ဤ-ထို-... သည်။ သေ စေ ဒုန္ဒဋ္ဌဟိတေ(အဘိ၊က)တိ ဇော စေ တဝ ဝါဒေါ မယာ ဒုန္ဒဋ္ဌ-ဟိတော။ မောဟဝိစ္ဆေဒနီ။၃ဖ၅။

သေ (တိ) [ဣမ (ဣဒံ) +သု-ဝိဘတ်။ ဣမ (ဣဒံ) ကို ပြု။] ဤ...တို့၌။ သေ-ကြည့်။

သေကာရီ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] သေကာရီ မည်သူ။ (၁) သေကာရီမင်း။ (၂) သေကာရီ ပုဏ္ဏား။ **(၃)** သေကာရီ(ဇာ၊၁။၃၅၁)တိ ရာဇာနံ အာလပတိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၈ဖ။ **(၂)** အထ ခေါ သေကာရီ ဗြာဟ္မဏော ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ မ၊၂။၃၈ရ။

သေကာရီရာဇ (ပု) [သေကာရီ+ရာဇ] သေ-ကာရီ မင်း။ သေကာရီရညော အဂ္ဂမဟေ-သိယာ ကုစ္ဆိမှိ နိဗ္ဗတ္တထ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၇၉။

သေကာရီသုတ္တ (နာ) [သေကာရီ+သုတ္တ] သေ-ကာရီ သုတ်။ ဇဝံ မေ သုတန္တိ သေ-ကာရီသုတ္တံ။ မ၊ဌ၊၃။၂၉၂။

သာဝတ္ထိပြည် ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးတော်မူသော ဘုရာရှင်အား သေ-ကာရီ ပုဏ္ဏားက "(၁) ပုဏ္ဏားတို့အား ပုဏ္ဏား, မင်း, ကုန်သည်, သူဆင်းရဲတို့က လုပ်ကျွေးရမည်။ (၂) မင်းတို့အား မင်း, ကုန်သည်, သူဆင်းရဲ တို့ကလုပ်ကျွေးရမည်။ (၃) ကုန်သည်တို့အား ကုန်သည်, သူဆင်း-ရဲ တို့က လုပ်ကျွေးရမည်။ (၄) သူဆင်းရဲ တို့အား သူဆင်းရဲတို့က လုပ်ကျွေးရမည်-ဟု လုပ်ကျွေးခြင်းလေးမျိုးကို ပညတ်ထား ပါကြောင်း" လျှောက်ထား၍ ဘုရားရှင်၏ သဘောထားကို မေးမြန်းလျှောက်ထား

သောအခါ ဘုရားရှင်က"လူအပေါင်းတို့က ထိုသို့ပညတ်မှုကို ခွင့်ပြုပါသလော"ဟု မေးတော်မူရာတွင် "ခွင့်မပြုကြောင်း" ဖြေကြားလျှောက်ထားလေသည်။ ထိုအခါ ဘုရားရှင်က "သူ့ဆင်းရဲကို ထိုသူ့ဆင်းရဲက အလိုမရှိပါဘဲလျက် အသားကိုလည်း စားရမည်၊ အဖိုးအခကိုလည်းပေးရမည်-ဟုပြော၍ အဖိုးအခကို ဆွဲယူစေသကဲ့သို့ ရဟန်းပုဏ္ဏား စသည်တို့က ဝန်မခံပါဘဲလျက် လုပ်ကျွေးခြင်းလေးပါးကို ပညတ်ထားသည်၊ ငါဘုရားကမူ ထိုသို့မဟောကြား၊ အကြင်သူ့ကို လုပ်ကျွေးခြင်းကြောင့် လုပ်ကျွေးသူအား သဒ္ဓါ သီလ သုတ စာဂ ပညာ တိုးပွားလာပါမူ ထိုသူ့ကို လုပ်ကျွေးသင့်၏။ သဒ္ဓါ သီလ သုတ စာဂ ပညာ မတိုးပွားမူ ထိုသူ့ကိုမလုပ်ကျွေးသင့်" စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူသည်။ တဖန် သေကာရီပုဏ္ဏားက "ဆွမ်းခံခြင်းသည် ပုဏ္ဏားတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာ ဖြစ်၏၊ လေး, တောင့် (လေး,မြား, မြားတောင့်)သည် မင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာ ဖြစ်၏၊ လယ်ထွန်ခြင်း, နွားကျောင်းခြင်းသည် ကုန်သည်တို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်၏၊ မျက်ရိတ်တံစဉ်, ထမ်းပိုးသည် သူ့ဆင်းရဲတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာ ဖြစ်၏-ဟု ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာလေးမျိုးတို့ကို ပညတ်ထားပါကြောင်း၊ ထိုကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာတို့၌ မထေမဲ့မြင်ပြုသူသည် ကိုယ့်ကိစ္စမဟုတ်သည်ကို ပြုသည်မည်ကြောင်း" လျှောက်ထား၍ ဘုရားရှင်၏ သဘောထားကို မေးမြန်း လျှောက်ထားရာတွင် ဘုရားရှင်က "လောကုတ္တရာတရားကို ယောက်ျားတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာ ဟု ပညတ်ကြောင်း၊ ထင်းကိုစွဲ၍ တောက်ပသောမီးကို "ထင်းမီး"၊ ဝါးကိုစွဲ၍ တောက်ပသောမီးကို "ဝါးမီး" စသည်ဖြင့်ခေါ်ဝေါ်သကဲ့သို့ ပုဏ္ဏားမျိုး၌ မွေးဖွားလာသူကို "ပုဏ္ဏား"၊ မင်းမျိုး၌ မွေးဖွားလာသူကို "မင်း" စသည်ဖြင့် ခေါ်ဆိုကြောင်း၊ ထိုထိုအမျိုးမှ ထွက်ခွါ၍ ရဟန်းဘောင်သို့ဝင်ကာ ရဟန်းသီလနှင့် ပြည့်စုံပါမူ ကုသိုလ်တရားကို ပြည့်စုံစေသူဖြစ်ကြောင်း၊ ပုဏ္ဏား မင်း ကုန်သည် သူ့ဆင်းရဲအားလုံးတို့သည် မေတ္တာပွားခြင်းဌာ စွမ်းနိုင်သူများသာ ဖြစ်ကြကြောင်း၊ ထိုအမျိုးအားလုံးတို့သည် ဆပ်ပြာကိုယူလျက် မြစ်ဆိပ်သို့သွားကာ အညစ်အကြေးတို့ကို မျှောနိုင်သူများသာ ဖြစ်ကြကြောင်း၊ မင်း ပုဏ္ဏားမြို့စားတို့က မီးပွတ်ခုံ၌ ကျွန်းသား စန္ဒကူးသား စသည်တို့ဖြင့် မီးပွတ်၍ ရလာသောမီး၊ ဒွန်းစက္ကား မုဆိုး တံငါ စသောသူတို့က မီးပွတ်ခုံ၌ ဝက်စားကျင်း, ကြက်ဆူသား စသည်တို့ဖြင့် မီးပွတ်၍ ရလာသောမီး ဟူသမျှတို့သည် အရောင် တောက်ပလျက် မီးနှင့်ဆိုင်ရာ ကိစ္စ အရပ်ရပ်ကို ပြုခြင်းဌာ စွမ်းနိုင်ကြောင်း၊ ထို့အတူ ထိုထိုအမျိုးမှ ထွက်ခွါ၍ ရဟန်းဘောင် သို့ဝင်ကာ ရဟန်းသီလနှင့် ပြည့်စုံပါမူ ကုသိုလ်တရားကိုပြည့်စုံစေသူဖြစ်ကြောင်း- စသည်ဖြင့် ဟောကြားတော်မူသည်။ အကျယ်ကို မ၊ ၂။၃၈၈-၃၉၅။ မ၊၆၊၃။ ၂၉၂-တို့ ကြည့်။

သေယျ (ကြို) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ) + ယျ] ရှာဖွေစူးစမ်းရာ၏။ သေတိ (၄) ကြည့်။

ဃေသေ (ပု) [(က) "ဃေ ဃေ"ဟု ပုဒ်ဖြတ်မူ "ဘေ+သိ။ ဘေ+သိ" တို့ဖြင့် ပြီးသော နာမ်ဝိဘတ်ဆုံးသော ပုဒ်(၂)ခု ဖြစ်သည်။ (ခ) "ဃေ သေ" ဟု ပုဒ် ဖြတ်မူ "ဘေ+သိ။ ဘ+သိ" တို့ဖြင့်ပြီးသော နာမ်ဝိဘတ် ဆုံးသော ပုဒ်နှစ်ခုဖြစ်သည်။] (က) ဃေ=ဃော၊ ဤ...သည်၊ ဃေ=ဃော၊ ဤသည်ပင်တည်း။ (ခ) ဃေ=ဃော၊ ဤ...သည်၊ သေ=သော၊ ထိုသည်ပင်တည်း။

(က)(ခ) ဃေသေ ကေဒ္ဓေ (ဃေ ကေဒ္ဓေ) သမေ သမဘာဂေ တဇ္ဈာတေ။ အဘိ၊က။၂၇။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၅၄။ ဃေ-သေတိ ဃော သောယေဝ။ ဃေ ဃေသေတိပိ ပါဌော၊ ဃော ဃောယေ-ဝါတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဌ၊၃။၁၂၆။ ဃေ-သေတိ ဃော ဃော၊ ဝေ အတ္ထတော အနညောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဃေသေတိ ဤမသ ဟိ ဃော သော ကော ကေဒ္ဓောတိ အတ္ထော။ နိတိ၊ဓာ။၂၇၂။

(နိရုတ္တိ၊နှာ။၁၃၁-၌ "ဃေ သေ ဃေ ကေ ကေတ္ထ"တိ ဏ္ဍ ဃော သော ကော ကေတ္ထောတိ ဝတ္တမ္ဗံ။ တတ္ထ ပုဗ္ဗ ပုဗ္ဗ အတ္ထပဒ၊ ပရ ပရ ဗျဉ္ဇနမတ္တ- ဟု ပြဆိုသည်။ ရူ၊ဋီ၊နှာ။၆ရ-၌မူ "ကေကေ ကေဒ္ဓေ" စသည် ဖြင့်ရှိသည်။ အ၊ဌ၊၁။၅၄-၌ " ဃေ ကေ ကေဒ္ဓေ သမေ သမ-ဘာဂေ တဇ္ဈာတေ တညေဝါတိ"ဟု ရှိ၍၊ အ၊ဋီ၊၁။၁၀ရ-၌ "ဃေ ကေ ကေဒ္ဓေ-တိအာဒီသု ဃော ကော ကေတ္ထော-တိအာဒီနာ အတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗော"ဟု ဖွင့်ပြသည်။)

ဃေ (ကြို) [ဤ+ဃ။ အာ+ဤ+ဃ] လာ လတ္တဲ့၊ လာအုံ့။ တေ(၄) ကြည့်။

ဃေတိ (ကြို) [ဤ+ဃတိ။ အာ+ဤ+ ဃတိ။] (၁) ရောက်လတ္တဲ့။ တေ (၁) ကြည့်။ (၂) လာလတ္တဲ့။ တေ(၄) ကြည့်။ (၃) ကပ်ရောက်လတ္တဲ့။ တေ(၆)ကြည့်။ (၄) အစဉ်လိုက်လတ္တဲ့။ တေ(၇) ကြည့်။

ဃေန္ဓိ (ကြို) [ဤ+ဃန္ဓိ] ရောက်ကုန်လတ္တဲ့။ တေ (၁) ကြည့်။

ဃေသိ (ကြို) [ဤ+ဃသိ။ အာ+ဤ+ဃသိ] လာလတ္တဲ့။ တေ(၄) ကြည့်။

ဃောမိ (ကြို) [ဤ+ဃောမိ။ အာ+ဤ+ဃောမိ] လာလတ္တဲ့၊ လာအုံ့။ တေ(၄) ကြည့်။

ဟေ (ကြို) [ဤ+အ+ဟိ။ အာ+ဤ+အ+ဟိ] (၁) လာပါလော၊ ကြွတော်မူပါလော့။ တေ(၄) ကြည့်။ (၂) ဝင်လော့၊ ကပ်ရောက်လော့၊ ဆည်းကပ်လော့။ တေ(၆)ကြည့်။

ဟေ[၂](တိ) [ဤမ (ဤဒ)+ဟိ-ဝိဘတ်။ ဤမ (ဤဒ)ကို ပြု။] ဤ...တို့ဖြင့်။ ဤ...တို့မှ။ ဃေ-ကြည့်။

ဟေတိ (ကြို) [ဤ+ဃတိ။ အာ+ဤ+ဃတိ။ ဝိမတိ၊၂။၂ရရ-၌ ဟိ လာသည်။ မောဂ်၊ ၆။၆၆-၌ ဃ-ကို ဟိ ပြုသည်။] လာလ တတ္တဲ့။ တေ(၄) ကြည့်။

ဟေန္ဓိ (ကြိ) [ဣ+သန္ဓိ။ အာ+ဣ+သန္ဓိ] လာကုန်လတ္တံ့။ ဧတိ(၄) ကြည့်။

ဟေပဿဝိဓိ (ပု) [ဟေပဿ+ဝိဓိ] လာလှည့် ရှုလည့် ဟူသော-အစီအရင်-စကား။။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဟေပဿိက (တိ) [ဟေပဿ+ကိက။ ရူ၊ဌိ၊ နှာ။၁၆၅။ ဟေပဿဝိဓိ+ကိက။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ "ဟေ ပဿာ"တိ ဣမံ ဝိဓိ အရဟတိတိ ဟေပဿိကော။ ရူ၊နှာ။၂၂၅။ ဟေပဿဝိဓိ အရဟတိတိ ဟေပဿိကော။ မောဂ်၊၄။ ၂၈။ ဟေ ပဿ ဣမံ ဓမ္မန္တိ ဝေ ပဝတ္တံ ဟေပဿဝိဓိ အရဟတိတိ အတ္ထော။ နိတိ၊ သုတ္တ၊နှာ။၂၃ရ။ ဟေ စ ပဿ စ ဟေ-ပဿ၊ ဟေပဿ ဣတိ ဝိဓာနံ အရဟ-တိတိ ဟေပဿိကော။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၂၈၀။ "ဟေ ပဿ ဣတိ ဝေ ပဝတ္တော ဝိဓိ ဟေပဿဝိဓိ" ဟုဆိုလိုလျက် "ဝိဓိ" ကိုချ၍ "ဟေပဿ အရဟတိတိ ဟေပဿိ-ကော" ဟု ဆိုသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ပြည်၊သျှ။]

(က) လာလှည့်ရှုလည့် ဟူသော အစီအရင်ကို ထိုက်သော (တရားတော်)။ (ခ) လာလှည့် ရှုလည့်ဟု-ပြခြင်းငှါယှဉ်-ညွှန်ပြထိုက်-သော (အကျင့်)။

(က) အကာလိကော ဟေပဿိကော။ သံ၊ဝ။၉။ အံ၊ဝ။၁၅၆။ စူဠနိ။၂၁၄။ (-အံ၊ ဝ။၂၂၂။) "ဟေ ပဿ ဣမံ ဓမ္မ"န္တိ ဝေ ပဝတ္တံ ဟေပဿဝိဓိ အရဟတိတိ ဟေ-ပဿိကော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၄၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဝ။၂၀၉။ သာရတ္ထ၊၂။ရ၆။ (-ဒီ၊ဌီ၊ ဝ။ဝ၁။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊ဝ။ဝ၉။ မ၊ဌီ၊ဝ။ဝ၁။) တသ္မာ ဝိဇ္ဇမာနတ္တာ, ပရိသုဒ္ဓတ္တာ စ ဟေ-ပဿဝိဓိ အရဟတိတိ ဟေပဿိကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဝ။၂ဝ၀။ အကာလိကော ဟေပ-ဿိကတ္တာ၊ ယော စ ဟေပဿိကော သော သြပနေယျိကော ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဝ။၂ဝ၁။ ဟေပဿဝိဓိန္တိ "ဟေ ပဿာ"တိ ဝေ ပဝတ္တဝိဓိဝစနံ။ သံ၊ဌီ၊ဝ။၈၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊ ဝ။၂ဖ၈၊၂ရရ။)

(ခ) ဟေပဿိကောတိ "ဟေ ပဿာ"တိ ဝေ ဒဿေတုံ သက္ကာတိ အာဂမနီယ-ပဋိပဒံ ပုစ္ဆတိ။ အံ၊ဌ၊၂။ဝ၄ဝ၊(-၂ဝ၃။)

ဟေဘဒ္ဒန္တ (ပု) [(ဟေ+ဘဒ္ဒန္တ=) ဟေဘဒ္ဒန္တ+ ကိ။ ရူဋ္ဌ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။] အရှင်ကောင်း ကြွပါလော့ဟု ဆိုအပ်သော်-ချဉ်းကပ်ခြင်း ဟူသော အစီအရင်-ချဉ်းကပ်မှု။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဟေဘဒ္ဒန္တိက (တိ) [ဟေဘဒ္ဒန္တ+ကိက] အ ရှင်ကောင်း ကြွပါလော့ ဟု ဆိုအပ်သော်-ချဉ်းကပ်မှုကိုကျင့်-ချဉ်းကပ်-သော၊သူ။ "ဟေ ဘဒန္တော"တိ ဝုတ္တော ဥပဂမနသင်္ခါ-တော ဝိဓိ ဟေဘဒ္ဒန္တော၊ တံ စရတိတိ ဟေဘဒ္ဒန္တိကော။ ရူဋ္ဌသဒ္ဒေန စေတ္ထ တဒ္ဓိ-တသိဒ္ဓိ သိယာ ယထာ "ဟေပဿိကော"တိ။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊၂။၃၅၄။ (-ဒီ၊ဌီ၊ဝ။၃၅၃။)

ဟေဘိက္ခု (ပု) [ဟေ+ဘိက္ခု။ ထိ-ဌ ဟေ ဘိက္ခုနီ။] ဟေဘိက္ခု ရဟန်း။ (ဘိက္ခု= သံသရာဘေးကို ရှုသောပုဂ္ဂိုလ်။ ဟေ= ထို ဘေးကိုပယ်ဖျောက်ရန် သရဏဂုံသို့

(၀ါ-သာသနာသို့) "သံသရာဘေးမှ စောင့်ရှောက်တတ်သောတရားဖြစ်သည်၊ သံသရာဘေးမှ ကြောက်သူတို့ ပုန်းအောင်းရာ ဖြစ်သည်"ဟု နှလုံးသွင်းလျက် စိတ်ဖြင့် လာပါလော့ ဆည်းကပ်ပါလော့။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၂၈။ ဟေ=လာပါလော့ တောင်းပန်အပ်သော ရဟန်းအဖြစ်ကို ခံယူပါလော့။ သာရတ္ထ၊၃။၁၈၂။)

(ဟေဘိကျွရဟန်းမည်သည် ဘုရားရှင်၏ "ဟေ ဘိကျွ"အစရှိသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်အပ်သော စကားတော်မျှဖြင့် ရဟန်း အဖြစ်သို့ ရောက်သောပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။ ပရိကွရာရှစ်ပါးကိုဖြစ်စေ သပိတ်သင်္ကန်းကိုဖြစ်စေ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အားလည်းကောင်း သီလ၀န္တရဟန်းအားလည်းကောင်း လျှုဒါန်း၍" ဤပရိကွရာအလျှုသည် နောင်အခါ၌ ဟေ ဘိကျွ ရဟန်းအဖြစ်ဌါ အကြောင်းတရားဖြစ်ပါစေ" ဟု ဆုတောင်းခဲ့သော ကောင်းမှုထူး ရှိခဲ့ဘူးသူတို့ကို မြတ်စွာဘုရားက ကိုယ်တော်၏ မျက်မှောက်၌ပင် "ဟေ ဘိကျွ စရ ဗြဟ္မစရိယံ သမ္မာ ဒုက္ခသ အန္တကိရိယာယ"ဟုမိန့်တော်မူသောခဏ၌ ပင် ဆံမုတ်ဆိတ်စသည်နှင့်တကွသော လူ့အသွင် ကွယ်ပျောက်၍ ဆံပင်ရိတ်ပြီး, သင်္ကန်းသုံးထည် ဝတ်ရုံတင်ဆောင်ပြီး, လက်ဝဲပုခုံးထက်၌ သပိတ်ကို လွယ်ထားပြီးသော ဝါတော်(၆၀)ရ မထေရ်ကြီးကဲ့သို့သောအသွင်ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ထိုသပိတ်သင်္ကန်းတို့သည် (မိမိ၏ ရှေးကောင်းမှု အဟုန်ကြောင့်) တန်ခိုးဖြင့်ပြီးသော သပိတ်သင်္ကန်းများ ဖြစ်ကြသည်။ ဟေဘိကျွ ရဟန်းတော်၏ ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာမှာ မြတ်စွာဘုရားပင် ဖြစ်သည်။ ဘုရားရှင်တို့သည် ပဌမဗောဓိကာလ၌ ရှေးဦးအစ အချိန်အခါ၌ ဟေဘိကျွရဟန်းအဖြစ်ဖြင့်သာ ရဟန်းဘောင်သို့ တက်ရောက်စေခဲ့သည်။ ဝိ၊၆၊၁။၂၀၅-၆။ သာရတ္ထ၊၂။ ၅၁။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၂၈။

ဟေဘိကျွ ရဟန်းပေါင်းမှာ — ပဉ္စ ဝဂ္ဂီ (၅)ပါး။ ယသ ရဟန်း(၁)ပါး။ ၎င်း၏ သူငယ်ချင်း (၅၄) ပါး။ ဘဒ္ဒ၀ဂ္ဂီနောင်ညီ (၃၀)။ ဥဋ္ဌေ၀ေလကဿပ အမှူးရှိသော ရသေ့ (၁၀၀၀)။ အဂ္ဂသာ၀ကတို့နှင့်တကွ အခြံအရံ (၂၅၀)။ အဂ္ဂိလိမာလ(၁)ပါး အားဖြင့် (၁၃၄၁)ပါး ရှိသည်။

ထေရအဋ္ဌကထာ၌—ယသ ရဟန်း(၁) ပါး။ ၎င်း၏သူငယ်ချင်း ဝိမလ၊ သုဗာဟု၊ ပုဏ္ဏဇိ၊ ဂ၀မ္ပတိ(၄)ပါး။ ယသ၏သူငယ်ချင်းများပင်ဖြစ်ကြသော အခြားရဟန်း (၅၅) ပါး-ဟုပြဆိုရ၍ အားလုံးပေါင်းသော် (၁၃၅၀) ရှိသည်ဟုလာသည်။ ယင်းအလို ဥဋ္ဌေ၀ေလကဿပ စသော ရသေ့ညီနောင် (၃) ပါး၊ အဂ္ဂသာ၀က(၂)ပါးတို့ကိုသီးခြား ဖြည့်စွက်ရေတွက်ရမည်။

ထို့ပြင် အခြံအရံ(၃၀၀)ရှိသော သေလ ပုဏ္ဏား။ အခြံအရံ(၁၀၀၀)ရှိသော မဟာကပ္ပိနမင်း။ သုဒ္ဓေါဒနမင်းက စေလွှတ်အပ်သော ကပိလ၀တ်ပြည်သား (၁၀၀၀၀)။ အခြံအရံ (၁၆၀၀၀) ရှိသော ပါရာယနိက

(ဗာဝရီ)ပုဏ္ဏား။ ပေါင်း (၂ရ၃၀၀) ကျော် အစရှိသည်တို့သည်လည်း ဟေဘိကျ္ခရဟန်းများ ဖြစ်ကြသည်။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၀၆။ ထေရ၊ဌ၊၂။၅၃၉။ ထို့ပြင် သုနီတထေရ် (ထေရ။ ၃၀၉။) ဥဂ္ဂသေနထေရ် (ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၄၃။) အာမဂန္ဓပုဏ္ဏားနှင့်တပည့်ငါးရာ (သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၃၀၈။) မဟာကပ္ပိနမင်းနှင့် အမတ် (၁၀၀၀) (သံ၊ဌ၊၂။၂၄၅။) မဟာကစ္စာယနထေရ် (ထေရ၊ဌ၊၂။၁၄၆။) အစရှိသည်တို့သည်လည်း ဟေဘိကျ္ခရဟန်းများပင် ဖြစ်ကြသည်။

ဟေ ဘိက္ခုတိ ဘိက္ခု။ ဝိ၊၁။၂၈။ ဟေ ဘိက္ခုတိ ဟေဘိက္ခု နာမ ဘဂဝတော "ဟေ ဘိက္ခု"တိ ဝစနမတ္တေန ဘိက္ခုဘာဝံ ဟေဘိက္ခုပသမ္ပဒံ ပတ္တော။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၀၅။ သဗ္ဗေပိ ဟေဘိက္ခု။ အံ၊ဌ၊၁။၂၃၂။ သဗ္ဗေ ဣဒ္ဓိမယပတ္တစီဝရာ ဟေဘိကျ္ခေါ အဟေသုံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။ ၃၁၉။ ဟေဘိကျ္ခနီဘာဝေန ဥပသမ္ပန္နာ ပန ဘိက္ခုနိယော နာ သန္တိ။ တာသံ တထာ ဥပသမ္ပဒါယ အဘာဝတော။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၁၁-၂။ ဟေဘိကျ္ခနီ-လည်းကြည့်။

ဟေဘိကျ္ခုက (ပု) [ဟေဘိကျ္ခု+က] ဟေဘိကျ္ခရဟန်း။ သဗ္ဗေ တေ ဟေဘိကျ္ခုကာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၀၆။ (-အပ၊ဌ၊၂။၂၄၂။)

ဟေဘိကျ္ခုစီဝရ (ပု၊နာ) [ဟေဘိကျ္ခု+စီဝရ] ဟေဘိကျ္ခရဟန်းတို့၏ (တန်ခိုးဖြင့်ပြီးသော) သင်္ကန်း။ ဣဒ္ဓိမယန္တိ ဟေဘိကျ္ခုစီဝရံ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၉၂။ အံ၊ဌ၊၂။၂ရရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၀။

ဟေဘိကျ္ခုဒုက (တိ) [ဟေဘိကျ္ခု+ဒုက] ဟေဘိကျ္ခရဟန်း၊ ဟေဘိကျ္ခုမဟုတ်သောရဟန်း ဟူသော-နှစ်ခု-နှစ်မျိုး-အပေါင်း၊ ဟေဘိကျ္ခုဒုက်။ ထေရ၊ဌ၊၂။၅၃ရ။-ကြည့်။ ဟေ-ဘိကျ္ခုဒုကော ဝိယ ဟေဘိကျ္ခနီဒုကော ဣဓ နတ္ထိ။ ထေရီ၊ဌ။၃၀၁။

ဟေဘိကျ္ခနီဒုက (တိ) [ဟေဘိကျ္ခနီ+ဒုက] ဟေဘိကျ္ခနီဒုက်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဟေဘိကျ္ခနီဘာဝ (ပု) [ဟေဘိကျ္ခနီ+ဘာဝ] ဟေဘိကျ္ခနီအဖြစ်။ နာ ယိဒံ ဟေ-ဘိကျ္ခနီဘာဝေန ဥပသမ္ပဒံ ဝုတ္တံ။ ထေရီ၊ဌ။၃၀၂။

ဟေဘိကျ္ခနီ (ထီ) [ဟေဘိကျ္ခု+ဣနီ(ဣတ္ထိ ပစ္စည်း)] ဟေဘိကျ္ခနီမည်သောရဟန်းမ။

ပဋိညာယ ဘိက္ခနီ။ ဟေ ဘိက္ခနီတိ ဘိက္ခနီ။ တီဟိ သရဏဂမနေဟိ ဥပသမ္ပန္နာတိ ဘိက္ခနီ။ ဝိ၊၂။၂ရ၆။ ပါဠိယံ "ဟေ ဘိက္ခနီ"တိ ဘိက္ခနီ၊ တီဟိ သရဏဂမနေဟိ ဥပသမ္ပန္နာတိ ဣဒံ ဘိက္ခုဝိဘင်္ဂေ ပါဠိယံ သမဒဿနတ္ထံ အဌဂရုဓမ္မပ္ပဋိဂ္ဂဟဏေန လဒ္ဓုပသမ္ပဒံ မဟာပဇာပတိ-ဂေါတမိဠေ တာယ သဟ နိက္ခန္တာ ဘဂဝတော အာဏာယ ဘိက္ခုနည်းဝ သန္တိကေ ဧကတောဥပသမ္ပန္နာ ပဋ္ဌသတ-သာကိယာနိယော စ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ တာ ဟိ ဘဂဝတာ အာနန္ဒတ္ထေရဿ ယာစ-နာယ ပဇ္ဇဇ်ံ အနုဇာနန္တေန "ထေ ဘိက္ခု-နိယော၊ မမ သာသနေ တုမှေပိ ပဝိသ-

ထာ"တိ ဝုတ္တာ ဝိယ ဇာတာ။ ဝိမတိ၊၂။ ၆ရ။ ဟေဘိကျွ-လည်းကြည့်။

(ဟေဘိကျွနီမည်သောရဟန်းမ ဟူ၍ မရှိ၊ ဝိ၊၂။၂ရ၆-၌" ဘိက္ခုနီတိ ဘိက္ခိကာ ဘိက္ခုနီ၊ ... ဟေဘိကျွနီတိ ဘိက္ခုနီ" အစရှိသည်ဖြင့် "ဟေဘိကျွနီ" ကို ဟောတော်မူခြင်းကား ဘိက္ခုဝိဘင်း၌ ဟောတော်မူအပ်သော ဒေသနာတော်အယဉ် အတိုင်း ဟောတော်မူခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ ဘုရားရှင်က "ဟေဘိကျွနီ" ဖြစ်နိုင်ကောင်းသော အမျိုးသွီးကို "ဟေ ဘိက္ခုနီ" စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ပါမူ ဟေဘိကျွနီ ရဟန်းမ ရှိနိုင်သည်၊ အမျိုးသွီးတို့၌ ဘုရားရှင်က "ဟေ ဘိက္ခုနီ"စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်လောက်သော ကောင်းမှုကုသိုလ်မျိုး မရှိသောကြောင့် ဟေဘိကျွနီ ဟူ၍မရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ ဝိသာခါဝတ္ထု၌ "မိန်းမတို့၏ သက်နှံးအလျှုသည် မဟာလတာတန်ဆာဖြင့် အထွတ် အထိပ်သို့ ရောက်၏၊ ယောက်ျားတို့၏ သက်နှံးအလျှုသည် တန်ခိုးဖြင့်ပြီးသော သပိတ်သက်နှံးဖြင့် အထွတ်အထိပ် ရောက်၏"ဟု လာရှိသည်။ (ဓမ္မ၊၂၊၁။၂၄၉။) အချို့ကား "ရဟန်းမိန်းမတို့သည် ဘုရားရှင်၏ အနီးအပါး၌ မနေကြရ၊ ရဟန်းယောက်ျားတို့သည်သာလျှင် ဘုရားရှင်၏ အနီးအပါး၌ နေထိုင်ကြရသောကြောင့် ရဟန်းယောက်ျားတို့သာ ဟေဘိကျွ ဖြစ်ကြသည်" စသည်ဖြင့် ဆိုကြ၏၊ ထိုသူတို့၏ အယူအဆမျှသာဖြစ်သည်။ အကျယ်ကို-ထေရီ၊၂။၃၀၂။ ဝဇိရ။၃၅၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၁-၂-ကြည့်။

မဟာပဇာပတိဂေါတမီထေရီကို လည်းကောင်း၊ ထိုမဟာပဇာပတိဂေါတမီ နှင့် အတူ နန်းတော်မှ ထွက်ခဲ့ကြ၍ ရဟန်းယောက်ျားတို့ထံ၌သာ ရဟန်းမအဖြစ်သို့ ရောက်ကြသော (ဧကတောဥပသမ္မန္နဖြစ်သော) သာကီဝင်မင်းသမီးငါးရာတို့ကို လည်းကောင်း ရည်ရွယ်၍ "ဟေဘိကျွနီ" ဟု ဟောတော်မူသည်။ ဝိမတိ၊၂။၆ရ။)

ဟေဘိကျွန္ရူပသမ္မဒါ (ထီ) [ဟေဘိကျွနီ+ဥပသမ္မဒါ] ဟေဘိကျွနီ ရဟန်းမအဖြစ်။ အကတာဓိကာရတာယ ပန ဘိက္ခုနီနဲ့ ဟေဘိကျွန္ရူပသမ္မဒါယ အယောဂျတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ... တသ္မာ ဘိက္ခုနီနဲ့ ဟေ-ဘိကျွန္ရူပသမ္မဒါ နတ္ထိယေဝါတိ နိဋ္ဌမေတ္ထ ဂန္တဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၃။

ဟေဘိကျွပဗ္ဗဇ္ဇာ (ထီ) [ဟေဘိကျွ+ပဗ္ဗဇ္ဇာ] ဟေဘိကျွရဟန်းအဖြစ်။ တေ ပန သာဝ-ကသန္နိပါတေ သန္နိပတိတာ ဘိက္ခူယေဝ သဗ္ဗေ ဟေဘိကျွပဗ္ဗဇ္ဇာယ ပဗ္ဗဇိတာ ခီဏာသဝါ။ မ၊၂၊၁။၂ရ၃။ (-အံ၊၂၊၁။၁၄၉။ ဓမ္မ၊၂၊၁။၅၅။ အပ၊၂၊၁။၉ရ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၂။၂၂။)

ဟေဘိကျွဘာဝ (ပု) [ဟေဘိကျွ+ဘာဝ] ဟေဘိကျွရဟန်းအဖြစ်။ ဘဂဝါ ဟိ ဟေ-ဘိကျွဘာဝါယ ဥပနိဿယသမ္ပန္နံ ဒိသ္မာ။ ဝိ၊၂၊၁။၂၀၅။

ဟေဘိကျွဘာဝပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဟေဘိကျွဘာဝ+ပတ္တိ] ဟေဘိကျွရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်

ခြင်း။ သော အတ္တနော ပဋိပတ္တိ ပစ္စ-ဝေက္ခိတ္တာ ဥဒါနေန္တော ဟေဘိက္ခုဘာဝ-ပတ္တိတော ပုရိမာဝတ္ထုဝသေန ... ဂါထံ အဘာသိ။ ထေရဂ္ဂါ၁။ ၂၉၈။

ဟေဘိက္ခူပသမ္ပဒါ (ထီ) [ဟေဘိက္ခု+ဥပသမ္ပဒါ။ "ဟေ ဘိက္ခု"ဣတိ ဘဂဝတော ဝစနေန ဥပသမ္ပဒါ ဟေဘိက္ခူပသမ္ပဒါ။ ပါ၊ဂံ၊သစ်။၄၈၅။] "ဟေ ဘိက္ခု"ဟူသော ဘုရား၌ရှင်၏စကားတော်ဖြင့် ဖြစ်သော ရဟန်း အဖြစ်၊ ဟေဘိက္ခုရဟန်းအဖြစ်။ "ဟေ ဘိက္ခု"တိ ဘဂဝတော ဝစနမတ္တေန ဘိက္ခုဘာဝေါ ဟေဘိက္ခူပသမ္ပဒါ။ ကခ်ီ၊ ဋီ၊သစ်။၁၆ဖ။ (–ဝိ၊ဌ၊၁။ ၂၀ဖ။ ဝိ၊ဌ၊ ၂။၉ဖ။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၂၄ဖ၊ ၂၈ဖ။ ကခ်ီ။၁၀၄။ သံ၊ဌ၊ ၂။၁၉၉။ အံ၊ဌ၊ ၂။ဖဖ။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၃၁ဖ။ ဥဒါန၊ဌ။၈၅။ ထေရဂ္ဂါ ၂။၁၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။၅၈။ ဝိမတိ၊၁။ ၁ ၂၉။) "ဟေ ဘိက္ခု"တိ ဣမိနာ ဘဂဝတော ဝစနေန နိပ္ပန္နတ္တာ ကာရဏူပစာရေန ဟေဘိက္ခူပသမ္ပဒါ ဝုတ္တာ။ ဝဇိရ။၄၀၅။ ဟေဘိက္ခူပသမ္ပဒါတိ ယသကုလပုတ္တာဒီနံ "ဟေ ဘိက္ခု"တိ-ဝစနေန ဘဂဝတာ ဒိန္နဥပသမ္ပဒါ။ ဥတ္တရ ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ။၄၈၈။

ဟေသိ (ကြိ) [ဣ+ဿသိ။ အာ+ဣ+ဿသိ။] (၁) ရောက်လတ္တံ့။ ဧတိ (၁) ကြည့်။ (၂) လာ၏၊ လာလတ္တံ့။ ဧတိ(၄) ကြည့်။

ဟေသ္မာဂတဝါဒီ (တိ) [ဟေသ္မာဂတ+ဝဒ+ကီ] "လာပါ, သင်၏ လာခြင်းသည် ကောင်းသော လာခြင်းပါတည်း" ဟု ပြော လေ့ရှိသော၊သူ။ မိဟိတပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဟေ-သ္မာဂတဝါဒိနော။ ဝိ၊၁။ ၂၅၅။ ဟေ-သ္မာဂတဝါဒိနောတိ ဥပါသကံ ဒိသ္မာ ဟေ သ္မာဂတံ တဝါတိ ဧဝံဝါဒိနော။ ဝိ၊ဌ၊ ၂။ ၂၀ဖ။ (–ဒီ၊၁။၁၀၉။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၂၅ဖ။)

ဌေ[1] (တိ) [ဣ+ဏ။ ဣ+အ။ ဣ+လ။ ဧ-ကြည့်။ (ဧနသ်=မိုက်သော။ ဧ=နားထိုင်းသော။ (သံ)] (ထီ)(၁) တံတွေး။ (၂) အရည်၊ သွားရည်။ (၃) ဖလာ၊ ဖလာသီး။ (ဓာန်။) ဖလာငယ်။ (မောဂ်၊ သျှ။) (နဲ)(၄) အပြစ်။ (၅) ရေ။ (ပု)(ရ) နားပင်းသူ။ ဧ-ကြည့်။

ဌေ[2] [ဣ+ဏ] သိုး၊ ဆိတ်ကုလား။ (ဆိတ်၊ သိုး၊ ဆိတ်မျိုးနွယ်ဝင်သတ္တဝါအထူး။) ဌေ စမ္မ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဌေက (ပု) [ဣ + ဏ္ဍ။ ဓာန်ဋီ။၅၀၁။ ဓာန်။ ၁၁ ၂၃။ ထီ-၌ ဌေကာ။ ဌေကီ။ ဣလတိ ကမ္မတိတိ ဌေကော။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။ ဧ=ဌ (သံ)] (၁) သိုး၊ ဆိတ်ကုလား။ (ဆိတ်၊ သိုး၊ ဆိတ်မျိုးနွယ်ဝင် သတ္တဝါအထူး။) (၂) တံခါးခုံ။

(၁) တဿ သြရဇ္ဇိကဿ ဌေကေ ဝမိတ္တာ နိစ္စမေ့ ကတ္တာ။ ဝိ၊ဌ၊ ၂။ ၉၈။ ဌေ-ကေတိ အဇေ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂ ၉၄။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁ဂ၃။ ဌေကောတိ မေဏ္ဍကော။ ခုဒ္ဒ သိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၃ရ။ သြရဇ္ဇိကာဒိသု ဥရဗ္ဘာ ဝုစ္စန္တိ ဌေကာ။ မ၊ဌ၊၃။၈။ အံ၊ဌ၊ ၂။၃ရ၃။ အဘိ၊ဌ၊၃။ဂ၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၈။ အဝိတိ ရတ္တာ ဌေကာ ဝုစ္စန္တိ။ မူလဋီ၊ ၂။

၁၀၀။ (–အနုဋီ၊၂။၁၁၀။) သုခုမဇာတိယ-
လောမာ ဝေ ကိရ ကေစိ ငွေကာ ဟိ-
မဝန္တေ ဝိဇ္ဇန္တိ။ အနုဋီ၊၂။၂၃။ ကေစိ ပန
အဇပါကတိကာငွကာဒီဟိ သက်ရရဟိ-
တာနံ တေသံ ငွေကဝိသေသာနံ နိဗ္ဗတ္တေ-
ငွကသ လောမံ ဇာတိဥဏ္ဏာ။ အနုဋီ၊၂။၂၃။
နဂုံ၌ မေ အဝဏ္ဏမ၊ ဟေဋ္ဌယိတ္တာန ဇိ-
ကော။ ဇာ၊၁။၁၈၅။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၃။၄၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄ဖ၁။) ငွေကိယာ
(ထေရီ။၄၂၈)တိ အဇိယာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂ရ၆။
(–ဇာ၊၁။၁၈၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅ရ။) ဇိကာ နာမ
ဒီပံ ဝိဇာယိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။

(၂) နဝ ငွေကမန္တရ(ဒီ၊၁။၁၅ရ)နှင့် ဥမ္မာရံ
အန္တရံ ကတ္တာ ဒိယျမာနံ နဝ ဂဏ္ဍတိ။ ဒီ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။ (–မ၊၁။၁၁၁၊၂၁ရ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၉။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၀။)

ငွေကအင္ယနကမူလ (နာ) [ငွေကအင္ယနက
+မူလ] ဆိတ်-သိုး-(တစ်ကောင်)တန်ဘိုး။
ဥရဗ္ဗမနှင့် ငွေကအင္ယနကမူလံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၂ဖ။

ငွေကအင္ပြ (နာ) [ငွေက+အင္ပြ] ဆိတ်-သိုး-
၏ အရိုး။ မယာ အာဂစ္ဆန္တေန တုမှာကံ
ဝိမံသနတ္ထာယ ဣမာနိ ငွေကအင္ပြနိ အာ-
ဘတာနိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၅။

ငွေကစတုက္ကာ (ပုံနာ) [ငွေက+စတုက္ကာ] ဆိတ်-
သိုး-ဖြင့် မှတ်အပ်သော လေးခုတို့၏ အ
ပေါင်း။ ကမ္မာပတ္တိဗျတ္တိဘာဝတ္ထဗ္ဗေတ္ထ ငွေ-
ကစတုက္ကမ္ပိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ (–မ၊
ဋ္ဌ၊၄။ရ၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀ရ။
သာရတ္ထ၊၂။၂၅၀။ သာရတ္ထ၊၃။၂ဖ၀။ ကင်္ခ၊
ဋီ၊သစ်။၁ရ၂။)

ငွေကစမ္ပ (နာ) [ငွေက+စမ္ပ] ဆိတ်-သိုး-၏
အရေ၊ ဆိတ်-သိုး-ရေ။ အဝန္ဓိဒကွိကာ-
ပထေ ဘန္တေ စမ္ပာနိ အတ္ထရကာနိ ငွေ-
ကစမ္ပံ အဇစမ္ပံ မိဂစမ္ပံ။ ဝိ၊၃။၂၈၅။ (–ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၃၊၃ရ၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၁။) ငွေကစမ္ပံ ပန
ပစ္စတ္ထရကဂတိကံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၃။
ပစ္စတ္ထရကဂတိကန္တိ ဣမိနာ မဏ္ဍာဒီသု
အတ္ထရိတဗ္ဗံ မဟာစမ္ပံ "ငွေကစမ္ပံ နာမ"တိ
ဒဿေတိ။ ဝိမတိ၊၂။၂၄ရ။

ငွေကစောရ (ပု) [ငွေက+စောရ] ဆိတ်-
သိုး-ကိုခိုးသူ၊ ဆိတ်-သိုး-သူခိုး။ အပရေပိ
ဇာရာကသိဝါသိနော ငွေကစောရာ ရတ္တိ
ကေ အဇ ထေနေတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၁။

ငွေကဇာတိ (ထီ) [ငွေက+ဇာတိ] ဆိတ်-
သိုး-ဇာတ်၊ ဆိတ်မျိုးနွယ်ဝင် သတ္တဝါ။
ပသုဂ္ဂဟကေန ငွေကဇာတိ ဂဟိတာ။ ဒီ၊
ဋီ၊၁။၂၂၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၄။

ငွေကဌာန (နာ) [ငွေက+ဌာန] ဆိတ်-သိုး-
၏နေရာ၊ ဆိတ်-သိုး-တည်ရှိရာဌာန။ ငွေကံ
မာရေဿာမိတိ အဘိသန္ဓိနာပိ ဟိ ငွေက-
ဌာနေ ဌိတံ မနုဿော မနုဿဘူတံ မာ-
တရံ ဝါ ပိတရံ ဝါ မာရေန္တော အာနန္တရိယံ
ဖုသတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ရ၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။ အ
ဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀ရ။ သာရတ္ထ၊၃။၂ဖ၀။ ကင်္ခ၊ဋီ၊
သစ်။၁ရ၂။

ငွေကင္ပြ (နာ) [ငွေက+အင္ပြ] ဆိတ်-သိုး-၏

အရိုး။ "ဣဒမသ အဌိ"တိ ဌေကဌိ အာ-ဟရိတ္တာ ဒသေသုံ။ မ၊ဌ၊၂။၁၉၀။ ဇာ၊ဌ၊ ၆။၃၂၃။

ဌေကပါဒက (တိ) [ဌေက+ပါဒ+က] ဆိတ်-သိုး-၏ ခြေထောက်ကဲ့သို့ ကောက်သော အခြေရှိသော (အင်းပျဉ်ထိုင်ခုံ)။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဌေကပါဒကံ ပီဋ္ဌံ။ ဝိ၊၄။၂၉၄။ ဌေကပါဒပီဋ-လည်းကြည့်။

ဌေကပါဒကပီဋ (နာ) [ဌေကပါဒက+ပီဋ] ဆိတ်-သိုး-၏ခြေထောက်ကဲ့သို့ ကောက်သော ခြေထောက်ရှိသော အင်းပျဉ်ထိုင်ခုံ။ ဘဒ္ဒပီဋံ ပီဌိကာ ဌေကပါဒကပီဋံ။ ဝိ၊ဌ၊ ၄။၈၂။

ဌေကပါဒပီဋ (နာ) [ဌေကပါဒ+ပီဋ] ဆိတ်-သိုး-၏ ခြေထောက်ကဲ့သို့ ကောက်သော ခြေထောက်ရှိသော အင်းပျဉ်ထိုင်ခုံ။ ဌေ-ကပါဒပီဋံ နာမ ဒါရုပဋ္ဌိကာယ ဥပရိပါဒေ ဌပေတ္တာ ဘောဇနဖလကံ ဝိယ ကတပီဋံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၅၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၅၁။ ဌေ-ကသ ပစ္ဆိမပါဒဒ္ဒယံ ဝိယ ဝကၠကာ-ရေန ဌိတတ္တာ ပနေတံ "ဌေကပါဒပီဋ"န္တိ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၇။ ဌေကသ ပါဒေါ ဝိယ ပါဒေါ ဣတ္ထာတိ ဌေကပါဒံ၊ တမေဝ ပီဋံ ဌေကပါဒပီဋံ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၆၉။

ဌေကပါလ(က) (တိ) [ဌေက+ပါလ(က)] ဆိတ်-သိုး-ကို စောင့်ရှောက်သော၊သူ။ (သိုးထိန်း သမား။ ဆိတ်ကျောင်းသား။ ဇာတ်၊ဝတ္ထု။) ဌေကပါလော "ဣမသ္မိံ ပရိဂ္ဂယှမာနေ သမ္ဘာ ဌေကာ မရိဿန္တိ၊ ကိံ နော ဣမိနာ"တိ တံ ကေသ္မိ မတ္တိကာဘာဇနေ နိပ္ပဇ္ဇာပေ-တ္တာ ... နဒီယံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၆၁။ တဒါ ဌေကပါလကာ ... ကိဌန္တာ ဝိဟရန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၄၅၅။ (-ဇာ၊ဌ၊၅။၄၆၁။)

ဌေကမံသ (နာ) [ဌေက+မံသ] ဆိတ်-သိုး-သား။ ဌေကမံသေန ဗလိ ကတ္တာ ဒ္ဝါရံ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၅၅။

ဌေကမဿု (နာ) [ဌေက+မဿု] ဆိတ်-သိုး-၏ မုတ်ဆိတ်နှင့်တူသော မုတ်ဆိတ်။ ဂေါ-လောမိကန္တိ ဟနုကမှိ ဒီယံ ကတ္တာ ဌပိတံ ဌေကမဿုတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၅၃။ ဌေ-ကဿ ဝိယ မဿုတိ ဌေကမဿု။ ပါစိတ်၊ယော။၄၆၁။

ဌေကရူပ (နာ) [ဌေက+ရူပ] ဆိတ်-သိုး-၏ အသွင်။ တဒါ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ... ဌေကရူပေန အာဂန္တာ တဿ အဝိဒူရေ ဌတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၄၀၈။

ဌေကဝိသေသ (ပု) [ဌေက+ဝိသေသ] ဆိတ်-သိုး-သတ္တဝါအထူး၊ ဆိတ်-သိုး-မျိုးနွယ်ဖြစ်သောသတ္တဝါ။ ဌေက (၁) ကြည့်။

ဌေကလောမ[1] (နာ) [ဌေက+လောမ] သိုးမွေး။ ယော ပန ဘိက္ခု သုဒ္ဓကာဌကာနံ ဌေက-လောမာနံ နဝံ သန္ဌတံ ကာရာပေယျ။ ဝိ၊ ၁။၃၃၀။ (-ဝိ၊ဌ၊၂။၂၆၃။ ဝိ၊ဌ၊၄။၅၁။ ကင်္ခ။ ၁၈၄။ မ၊ဌ၊၁။၁၈၁။ မ၊ဌ၊၃။၁၅၃။ အံ၊ဌ၊ ၃။ ၁၉၊၉၈။ ဝဇိရ။၈၀။ သာရတ္ထ၊၂။၁၅၃၊ ၄၁၅။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈၉။ ကင်္ခ၊ဋီ။၈၃။ ကင်္ခ၊ ဋီ၊သစ်။၃၁၈။)

ဌေကလောမ၂ (နာ) [(၁) ဌေကလောမ+သိက္ခာပဒ။ (၂) ဌေကလောမ+ဓောဝါပန။ နောက်ပုဒ်တို့ကျေသည်။] (၁) ဌေကလောမ သိက္ခာပုဒ်။ (၂) သိုးမွေးတို့ကို လျှော်ဖွတ်စေခြင်း။ **(၁)** ဌေကလောမာ ဒွေ သေ-ယျာ(ဝိ၅။၁ဖ၁)တိ ဌေကလောမသိက္ခာပဒ-ဌေ၀ ဒွေ စ သဟသေယျသိက္ခာပဒါနိ စ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၄၈၊ (-၁၄၂။) **(၂)** ဌေကလောမ-ဓောဝါပန (၂)ကြည့်။

ဌေကလောမဂန္ဓ (ပု) [ဌေကလောမ+ဂန္ဓ] သိုးမွေးနံ့နှင့်တူသောအနံ့။ သလောမဂန္ဓိကန္တိ မေဏ္ဍကလောမေဟိ သမာနဂန္ဓံ၊ "ဌေက-လောမဂန္ဓ"န္တိပိ ဝဒန္တိ။ ထေရီ၊ဌ။၂၁၈။

ဌေကလောမဓောဝါပန (နာ) [ဌေကလောမ+ဓောဝါပန] (၁) သိုးမွေးတို့ကို လျှော်ဖွတ်စေခြင်း။ (၂) ဌေကလောမဓောဝါပန သိက္ခာပုဒ်။ **(၁)** ဣမသ္မာ ပန သိက္ခာပဒသ္မာ ဥပ္ပန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ ဌေကလောမ-ဓောဝါပနာဒိနာ အာပတ္တိတိ ဧကေ။ ဝဇိရ။ ၂၅၈။ **(၂)** ဌေကလောမာနီ(ဝိ၅။ ၂၅ရ)တိ ဌေကလောမဓောဝါပနံ။ သာရတ္ထ၊ဋ။၄၈၅။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၉၃။ (-ဝဇိရ။၅ဖ၆။)

ဌေကလောမဓောဝါပနဝတ္ထု (နာ) [ဌေကလောမဓောဝါပန+ဝတ္ထု] သိုးမွေးတို့ကို လျှော်ဖွတ်စေခြင်းဟူသော-အကြောင်း အရာ-ဝတ္ထု။ သတ္တမေ သင်္ကေသု ဆဗ္ဗဂ္ဂိယေ အာရဗ္ဘ ဌေကလောမဓောဝါပနဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကခ်။၁ရ၅။

ဌေကလောမဓောဝါပနသိက္ခာပဒ (နာ) [ဌေကလောမဓောဝါပန+သိက္ခာပဒ] သိုးမွေးတို့ကို လျှော်ဖွတ်စေခြင်းဟူသောအကြောင်းကြောင့် ပညတ်အပ်သောသိက္ခာပုဒ်၊ ဌေကလောမ ဓောဝါပနသိက္ခာပုဒ်။ တေန သမယေနာတိ ဌေကလောမဓောဝါပနသိက္ခာပဒံ။ ဝိ၊ဌ၊ ၂။ ၂ဖ၈။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။၄၁ရ။)

ဌေကလောမဘဏ္ဍိက (တိ) [ဌေကလောမ ဘဏ္ဍ+ဏ္ဍက] သိုးမွေးဘဏ္ဍာရှိသော(အထုပ်)၊ သိုးမွေးထုပ်။ ဘူမိယံ ပတိတ္တာ ဌတ္တာ ဌတ္တာ ဝဋ္ဋမာနာ ဌေကလောမဘဏ္ဍိကာ ပုန အန္တော ပဝိသတိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၂။ ၂ဖ၈။

ဌေကလောမဝဂ္ဂ (ပု) [ဌေကလောမ+ဝဂ္ဂ] ဌေကလောမသိက္ခာပုဒ်ဖြင့် မှတ်အပ်သော-အစုအပေါင်း-ဝဂ်၊ ဌေကလောမဝဂ်။ ပုန ဌေကလောမဝဂ္ဂဿ အာဒိတော သတ္တ သိက္ခာပဒါနိ အပနေတ္တာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၉၄။ (-ကခ်။၁ရ၂။)

ဌေကလောမသဒိသ (တိ) [ဌေကလောမ+သဒိသ] ဌေကလောမသိက္ခာပုဒ်၏ သမုဒ္ဒာန်စသည်နှင့်တူသော။ သမုဒ္ဒာနာဒိနိ ဌေက-လောမသဒိသာနေ၀။ ကခ်။၁၉၃။ (-ကခ်။ ဋီ။၉ဖ။)

ဌေကလောမသမုဒ္ဒာန (တိ) [ဌေကလောမ+သမုဒ္ဒာန] ဌေကလောမသမုဒ္ဒာန်ရှိသော၊ ဌေကလောမသိက္ခာပုဒ်ကဲ့သို့ ကာယသမုဒ္ဒာန်, ကာယစိတ္တသမုဒ္ဒာန်ရှိသော။ သမုဒ္ဒာ-နာဒိသု ဣဒံ ဌေကလောမသမုဒ္ဒာနံ နာမ ကာယတော စ ကာယစိတ္တတော စ သ-မုဒ္ဒာတိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၂။ ၂ဖ၈။ (-ဝိ၊ဌ၊၁။ ၂၃၅။ ဝိ၊

ဌ၊၃။၂၂၉။ ကခ်ိ။၁၁၁။ ဝဇိရ။၃ရ၁။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၄၈။ သာရတ္ထ၊၂။၉၅။ ကခ်ိ။ဌီ။၁၁၄။)

ငွေကလောမသိက္ခာပဒ (နာ) [ငွေကလောမ +သိက္ခာပဒ] ငွေကလောမသိက္ခာပုဒ်။ တေနသမယေနာတိ ငွေကလောမသိက္ခာပဒံ။ ဝိ၊ ဌ၊၂။၂၆၆။ (-ဝိ၊ဌ၊၁။၃၁၅။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၄၈။ ဝဇိရ။၈၀။ သာရတ္ထ၊၂။၁၅၃။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၉၃။)

ငွေကလောမသုတ္တ (နာ) [ငွေကလောမ + သုတ္တ] သိုးမွေးချည်။ ကမ္မလန္တိ ငွေကလောမသုတ္တံ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၃၀၂။

ငွေကလောမိက (တိ) [ငွေကလောမ +ဣက] ငွေကလောမသိက္ခာပုဒ်ကဲ့သို့သမုဋ္ဌာန်ရှိသော။ ဒွိသမုဋ္ဌာနိကာ သဗ္ဗေ၊ သမာ ငွေကလောမိကာ။ ဝိ၅။၁၆၁။ (-ဝိ၊ဌ၊၄။၁၄၉။)

ငွေကသညာ (ထီ) [ငွေက+သညာ] ဆိတ်-သိုး-ဟူသော အမှတ်သညာ။ တေနေဝ ငွေကစတုက္ကေ ငွေကသညာယ မနုဿပါဏံ ဝမ္ဘဿ ပါရာဇိကာပတ္တိ ဒဿိတာ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၀။

ငွေကသမာန (တိ) [ငွေက+သမာန] ဆိတ်-သိုး-နှင့်တူသော။ ဂါဝေါ ငွေကသမာနာ၊ သောရတာ ကုမ္ဘဒုဟနာ။ သုတ္တနိ။၃၂၅။

ငွေကသရီရ (နာ) [ငွေက+သရီရ] ဆိတ်-သိုး-၏ ခန္ဓာကိုယ်။ နိစ္စမ်ံ ငွေကသရီရံ နိမိတ္တမဟောသိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၈။ သံ၊ဌ၊၂။၂၀၁။

ငွေကာဘိသန္ဓိ (ပု) [ငွေက+အဘိသန္ဓိ] ဆိတ်-သိုး-ဟူသော-အမှတ်-အလိုအဓိပ္ပါယ်။ ဆိတ်-သိုး-ကို သတ်အံ့ဟူသော အလို။ ငွေကာဘိသန္ဓိနာ ပန မာတာပိတိအဘိသန္ဓိနာ ဝါ ငွေကံ မာရေန္တော အာနန္တရိယံ နာ ဖုသတိ။ မ၊ဌ၊၄။ရ၆။ အံ၊ဌ၊၁။၃၅၅။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၀ရ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၀။ ကခ်ိ။ ဌီ၊သစ်။၁ရ၂။ ငွေကာဘိသန္ဓိနာတိ ငွေကံ မာရေဿာမီတိ အဓိပ္ပါယေန။ သမ္မော၊ ယော။၂၃၁။

ငွေကာဌဂုမ္ဗ (ပု) [ငွေကာဌ+ဂုမ္ဗ] မည်းနက်သော ချုံမကျွတ်၊ ဒန့်ကျွေပင်ကို စင်တင်ထားသောမကျွတ်။ ငွေကာဌဂုမ္ဗေတိ ကာဌတိကဂစ္ဆမကျွတ်ပေတိပိ ဝဒန္တိ။ သံ၊ဌီ၊၂။၂၀၈။ (သံ၊ ဌ၊၂။၂၃ရ-၌ ငွေဂလာဂုမ္ဗေ-ဟုရှိသည်။ ယင်းပုဒ်လည်းကြည့်)

ငွေကိ (ထီ) ဆိတ်-သိုး-မ။ ငွေက-ကြည့်။

ငွေဂ (ပု) [ငွေ+ဂမု+ကွဲ] ယားနာ၊ ပွေးနာ၊ ဝဲနာ။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ငွေဂလ (ထီ၊ပု) [ငွေဂ+လူ+အ။ ငွေဂံ ဒဒ္ဒုလုနာတိတိ ငွေဂလော။ ဓာန်ဌီ။၅၉၄။ ဧဂုဂ (သံ)] ဒန့်ကျွေပင်၊ တန့်ကျွေပင်။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ငွေဂလာဂုမ္ဗ (ပု) [ငွေဂလာ+ဂုမ္ဗ] (က) ဒန့်ကျွေချုံ။ (ခ) ဒန့်ကျွေပင်ကို စင်တင်ထားသောမကျွတ်။ **(က)** ကာ'ယံ ငွေဂလာဂုမ္ဗေ၊ ကရောတိ အဟုဟာသိယံ။ ဇာ၊၁။၁၃၅။ ဓမ္မ၊ ဌ၊၂။၃၄၆။ ငွေဂလာဂုမ္ဗေတိ ကမ္ဗောဇဂုမ္ဗေ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၀၈။ (ငွေဂဏဂုမ္ဗေတိ ဒဗ္ဗဂု-

မ္ဘေ။ က-မ္ဘူ။ ငွေဂဏိဂုမ္ဘေတိ ဂုမ္ဘောပဂုမ္ဘေ။ သျာ-မ္ဘူ။ ပြည်၊သျ-ဌ် "ငွေဂဏဂုမ္ဘေ = သမန်းမြက်ခ၏ဌ်" ဟု အနက်ပေးသည်။)

(၁) အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော ဘဂ-ဝတော အဝိဒူရေ အညတရသ္မိံ ငွေဂလာ-ဂုမ္ဘေ နိသိန္နော ဟောတိ။ သံ၊၂။၅။ ငွေ-ဂလာဂုမ္ဘေတိ ဂစ္ဆမဏ္ဍပကေ။ သော ကိရ ငွေဂလာဂုမ္ဘော ဓုဝသလိလဌာနေ ဇာ-တော။ အထေတ္ထ စတူဟိ ပါဒေဟိ မဏ္ဍပ်ံ ကတ္တာ တဿ ဥပရိ တံ ဂုမ္ဗံ အာရော-ပေသုံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃ရ။

ငွေစမ္ဘ (နာ) [ငွေ+စမ္ဘ] ဆိတ်-သိုး-၏ အရေ၊ ဆိတ်-သိုး-ရေ။ ငွေစမ္ဘံ ဂရုံ ဝုတ္တံ၊ ဝိဝိနိစ္ဆယ၊ ဂါထာ။၂၈၈။ (-ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ။၁၈၀။)

ငွေဗန္ဓန [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ငွေဗန္ဓန တိုင်း။ ငွေဗန္ဓနံ ဂစ္ဆတိ၊ ... သုဝဏ္ဏဘူမိ ဂစ္ဆတိ။ မဟာနိ။၃၂၆။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၂။)

ငွေမုခ (တိ) [ငွေ+မုခ] (၁) (ယိုစီးသော) အရည်-သွားရည်-ရှိသော ခံတွင်းရှိသော၊ စကားပြောသောအခါ ခံတွင်းမှ အမြဲ သွား ရည်ယိုစီးသော၊သူ။ (၂) အပြစ်ရှိသော ခံတွင်း(=စကား) ရှိသော၊ အပြစ်ရှိသော-မပြည့်စုံသော-စကားကို ပြောဆိုသော၊သူ။ **(၁)(၂)** လေမုခ၊ ... ကြည့်။

ငွေမ္ဘက - လေမုခ...ကြည့်။

ငွေမ္ဘဂ - လေမုခ...ကြည့်။

ငွေမ္ဘဂကထာ (ထိ) [ငွေမ္ဘဂ+ကထာ] ကန်း-မိုက်-မိုက်ကန်း-သူ၏စကား။ ဣမေသံ ကထာ ငွေမ္ဘဂကထာ ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။ လေမ္ဘဂကထာ ဝိယာတိ ဣမေသံ ပဏ္ဍိ-တမာနိနံ ကထာ အန္ဓဗာလကထာသဒိသီ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၆၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃ရ၅။

ငွေမ္ဘဂပုတ္တ (ပု) [ငွေမ္ဘဂ+ပုတ္တ] မိုက်ကန်းသော သား။ ဒန္ဓပညသ္မာ ငွေမ္ဘဂပုတ္တတော ဇေစ္စာ ဣတ္ထိယော သေယျာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။

ငွေယတိ (ကာ၊ကြို) [ဣလ+ဏယ+တိ] ဖြစ်-စေ၏။ ကမ္မနဌေန ဒ္ဝိဓာ ငွေယတိတိ ဒ္ဝေ-ဌကံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃ရ၉။ ဒ္ဝိဓာ ငွေယတိ ပဝတ္တေတိတိ ဒ္ဝေဌကံ။ မဏိမ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ရ၀။

ငွော (ထိ) (၁) တံတွေး။ (၂) အရည်၊ သွား-ရည်။ (၃) ဖလာငယ်။ ဇလ၊ ငွေ-ကြည့်။

ငွောဂ -လေ(ဌ)ဂလ(ဌ)၊ ငွောဂ-ကြည့်။

ငွောပဋ္ဌရဏ (နာ) [ငွော+ပဋ္ဌရဏ] တံတွေး-သွားရည်-ယိုခြင်း။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ငွောလုက် (နာ) [ဣရ+လာ+ဥ+က။ ဣရံ ဝါရိ လာတိ တဗ္ဗဟုလတောတိ ငွောလုကံ။ ထိယံ ဥ၊ သကတ္ထေ ကော။ ဓာန်ဋီ။၅၉ရ။] သခွါးသီး။ သဏ္ဍာ ... "ငွောလုကာနိ ဂဏ္ဍာ"တိ ဥက္ကဋ္ဌိမကာသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ ငွောလုက(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၂၁၄၄)နှင့် ကဏ္ဍာရိဖလံ ဝါ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။ဖ၄။ (-ကခ်ိ။၂၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၁။) လော(ဌ)လုက-လည်းကြည့်။

ဌောလုက[2] (တိ) [ဌောလုက+ဏ] သခွါးသီး ရောင်းရ၍ အသက်မွေးသောဟု။ သခွါးသီးသည်။ မနုဿာ "ကော စာယံ ဌောလုကော"တိ ပဏ္ဍိတမိသု။ ဇာ၊၆၊၁။၂၂၁။

ဌောလုကမဟလ္လက (တိ) [ဌောလုက+ မဟလ္လက] သခွါးသီးသည်အဖိုးအို။ "ဎ ရေ ကောသိ အယံ ဌောလုကမဟလ္လကော"-တိ သဗ္ဗေ နိဝတ္တိသု။ ဒီ၊၆၊၂။၃၀၉။

ဌောလုကဝဏ္ဏ (ပု) [ဌောလုက+ဝဏ္ဏ] သခွါးသီးအသွင်။ ဌောလုကဝဏ္ဏေန ပညာယမာနေဟိ သတ္တဟိ ရတနေဟိ ယာနကံ ပူရေတွာ။ ဓမ္မ၊၆၊၁။ဘရဖ။

ဌောသဒ္ဒ (ပု) [ဌော+သဒ္ဒ] ဌော သဒ္ဒါ။ ပသေဒ္ဌမှုဂ် ဥရဂ် ဒုဇိဝ္ဂန္ဓိအာဒီသု ဝိယ ဟိ ဌောသဒ္ဒေါ လာလာယ, ခေဠေ စ ပဝတ္တတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂ရရ။

ဌိက (တိ) [ဌိကာ+ဏ] ဌိကမည်သော၊ သူ။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဌိကကုမာရ (ပု) [ဌိက+ကုမာရ] ဌိက သတို့သား။ ကုရုန္ဒဒေဝီ နာမ လောမသုဒ္ဒရီ ဌိကကုမာရံ ကာမယမာနာ ဆဌဂ်ကုမာရ-ဓနဿေဋ္ဌိသိနာ ပါပမကာသိ။ ဇာ၊၂။ဘဘ။ တဿ ပန ဌိကာနံ မာရိတတ္တာ "ဌိက-ကုမာရော"တိ နာမံ အကံသု။ ဇာ၊၆၊၅။ ၄ဖ၂။ (သီ-မူ၌ "ဌေကမာရက"ဟုရှိသည်။)

(ဆိတ်ခြံဝ၌ စွန့်ပစ်ထားသော ကလေးငယ်အား ဆိတ်မကစောင့်ရှောက်လျက် နို့တိုက်နေသည်ကို ဆိတ်ကျောင်းသားက တွေ့ရ၍ ကောက်ယူမွေးစားပြီး ဆိတ်နို့တိုက်ရာတွင် နေ့စဉ်ဆိတ်မ ၂-ကောင် ၃-ကောင် သေကုန်သောကြောင့် "ဌိကကုမာရ"ဟု အမည်တွင်လေသည်။)

ဌိကကုမာရက (ပု) [ဌိက+ကုမာရက] ဌိက သတို့သား။ ဌိကကုမာရကံ ပတ္ထယမာနာပိ ... ဓနဿေဋ္ဌိသိနာ စ သဒ္ဓိံ ပါပမကာသိ။ ဇာ၊၆၊၅။၄ဖ၂။

ဌိကခီရ (နဿ) [ဌိကာ+ခီရ] ဆိတ်နို့ရည်၊ သိုးနို့ရည်။ သာ ပန အပုတ္တိကာ၊ တေနဿ ထည့် နတ္ထိ၊ အထ နံ ဌိကခီရမေव ပါယေသိ။ ဇာ၊၆၊၅။၄ဖ၁။

ဌိကာ (ထီ) ဆိတ်မ၊ သိုးမ။ ဌေက-ကြည့်။

ဌေယျ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဌေယျမည်သော(မင်း)။ ဗာလော အယံ ရာဇာ ဌေ-ယျော သမဏော ရာမပုတ္တော အဘိပ္ပသန္နော။ အံ၊၁။၄၉၉။

ဌေယျရာဇ (ပု) [ဌေယျ+ရာဇ] ဌေယျမင်း။ ပြာဟ္မဏော အတ္တနော သပ္ပရိ-သတာယ တံ ဌေယျရာဇနမ္မိ တဿ ပရိဝါရိကေပိ ဥဒကမ္မိ ရာမပုတ္တံ ပသံသိ။ အံ၊၆၊၂။၃ဖ၁။

သြ[1]= "သြ" အကွရာ၊ "သြ" သရ။ လေးဆယ့်တစ်လုံး (လေးဆယ့်သုံးလုံး) သော အကွရာ, ရှစ်လုံး (ဆယ်လုံး)သော သရ တို့တွင် ရှစ်လုံးမြောက်၊ လည်ချောင်း, နှုတ်ခမ်းအရပ်၌ ဖြစ်သော (ကဏ္ဌသြဋ္ဌ)၊ ရှည်သောအသံ ဖြင့်ရွတ်ဆိုအပ်သော(ဒီဃ)၊ နိဂ္ဂဟိတ်မှတပါးသော ဗျည်းတို့၏ မှီရာဖြစ်သော(နိဿယ)-အကွရာ-သရ။ ကစ္စည်း။ ၂၊ ၄၊၅။ ရူ။ ၂၊၃၊၅။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၂၊၃၊၅။ မောဂ်။ ၁။၅။ (မောဂ်၊၁။၄-၌ ရဿမည်သော "သြတ်"သရ ကို ဆိုထားသည်။)

သြ[2]= (က) "သြ" ဝိဘတ်။ (ခ) "သြ" ပစ္စည်း။ (ဂ) လာသော "သြ" (အာဂမ-သြ)။ (ဃ) အခြားအကွရာမှ ပြောင်းလာသော "သြ" (အာဒေသ-သြ)။

(က) "သြ" ဝိဘတ်= **(၁)** ဟိယျတ္တနီ ဝိဘတ် ပရဿပုဒ် မဇ္ဈိမပုရိသ် ဧကဝုစ် "သြ" ဝိဘတ်။ ကစ္စည်း။၄၂၇။ ရူ။၄၅၅။ မောဂ်၊ဖ။၄။ နီတိ၊သုတ္တ။၉၀၀။ **(၂)** အဇ္ဇတ္တနီဝိဘတ် ပရဿပုဒ် မဇ္ဈိမပုရိသ် ဧကဝုစ် "သြ" ဝိဘတ်။ ကစ္စည်း။၄၂၈။ ရူ။၄ဖ၈။ မောဂ်၊ဖ။၅။ နီတိ၊သုတ္တ။၉၀၁။

(ခ) "သြ" ပစ္စည်း။ = တနာဒိတော သြယိရာ။ ကစ္စည်း။၄၅၁။ ရူ။၅၂၀။ မောဂ်၊ ၅။၂ဖ။ နီတိ၊သုတ္တ။၉၃၂။

(ဂ) လာသော "သြ" (အာဂမ-သြ)။ ကွစိ သြ ဗျဉ္ဇနေ။ ကစ္စည်း။၃ဖ။ ရူ။၄ရ။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၃၀။ ဒွါရေ နိယုတ္တော ဒေါဝါ-ရိကော။ ဘွေ "မာယူနမာဂမော ဌာနေ"တိ ဝ-ကာရတော ပုဗ္ဗေ သြကာရာဂမော။ ရူ။၃ရ၅။ အတိပ္ပဂေါ ခေါ။ ဒီ၊၃။၁။ သရဒေါသတ်။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၁၃ဝ။ တိဝဂ္ဂါ-သင်္ဂဟော အကာရဿ သြကာရာဒေသ်, သြကာရာဂမ် ဝါ ကတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၂၁။

(ဃ) အခြားအကွရာမှ ပြောင်းလာသော "သြ" (အာဒေသ-သြ)။ **(၁)** သိ-ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "သြ"။ သော=တသ္မာ အကာရတော သိဝစနဿ သြကာရာဒေသော ဟောတိ။ ကစ္စည်း။ ၁ဝ၄။ ရူ။ဖ၆။ မောဂ်၊၂။၁ဝ၉။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၂ရ၂။ ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ **(၂)** အံ-ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "သြ"။ အံဝစနဿော= မနောဂဏာဒိတော အံ-ဝစနဿ သြကာရာဒေသော ဟောတိ ဝါ။ နီတိ၊သုတ္တ။၃ရရ။ (-မောဂ်၊၂။၁၄၄။) အဒါနေ ကုရုတေ မနော။ ဇာ၊၁။၃၁ရ။ **(၃)** သ-ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "သြ"။ သဿ စော= တသ္မာ မနောဂဏာဒိတော သဿ စ သြကာရော ဟောတိ။ ကစ္စည်း။ ၁၈၂။ (ရူ။၉ရ။ မောဂ်၊၂။၁၄၄။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၃ရ၄။) **(၄)** သ-ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "သြ"။ အာဒိတော သြ စ။ ကစ္စည်း။ဖ၉။ ရူ။၁၈ဖ။ (မောဂ်၊၂။၅၅။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၂၁၈။) **(၅)** ယော-ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "သြ"။ တတော ယောနမော တု။ ကစ္စည်း။ ၂ဝ၅။ ရူ။၁ဖဝ။ မောဂ်၊၂။၁ရဝ၊၁ရ၁၊၁ရ၂။ နီတိ၊သုတ္တ။၄၂၁။ **(၆)** အဝ-ဥပသာရပုဒ်မှ ပြောင်းလာသော "သြ"။ သြကာသော။

ဩနဒ္ဓေ။ (၇) အပ-ဥပသာရပုဒ်မှ ပြောင်းလာသော "ဩ"။ ဩလောကေတ္တာပိတိ အပလောကေတ္တာပိ၊ အပလောကနကမ္မ-ဝေါနာပိတိ အတ္ထော၊ အပ-သဒ္ဒသာပိ ဩအာဒေသော ကတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊၁။ ၂ရ၆။ (၈) အ-သရမှ ပြောင်းလာသော "ဩ"။ မနောမယံ၊ အယောမယံ။ ကစ္စည်း။၁၈၃။ ရူ။၄၈။ နီတိ၊သုတ္တ။၃ရ၅။ အဝေါစိ၊ အဝေါစုံ။ ကစ္စည်း။၄၆ရ။ ရူ။၄ရ၉။ မောဂ်၊၆။ ၂၁။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၀၄၃။ တိ၀ဂ္ဂေါ-သင်္ဂဟော အကာရဿ ဩကာရာဒေသံ, ဩကာရာဂမံ ၀ါ ကတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁ ၂၁။ ပရောပရာနိ။ စူဠနိ၊ဌ။၄၈။ ပုဒ္ဓ ဗန္ဓနေ၊ ပရိဟရိတ္တာ အသိတဗ္ဗန္တိ ပုဒ္ဓောသံ အကာရဿ ဩကာရံ ကတ္တာ။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၃၆၁။ (၉) အာသရမှ ပြောင်းလာသော "ဩ"။ ပရောပရာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၅၃။ ပဋိသံ၊ဂ်။၈၁။ (ဩပရ-ကြည့်။) (၁၀) ဥ-သရမှ ပြောင်းလာသော "ဩ"။ ဇာတော။ (ဇာတု-နိပါတ်၌ ဥ ကို ဩပြုသည်။) မူလဋီ၊ ၂။ ၂ ၂ရ။ နောပေတိ။ ယထောဒကေ။ ကစ္စည်း။၁၄။ ရူ။၁၆။ မောဂ်၊၁။ ၂၉။ နီတိ၊သုတ္တ။၃၄။ ဩပဂ၀ေါ။ ကစ္စည်း။၃၄၈။ ရူ။၃ရ၁။ မောဂ်၊၄။၁။ နီတိ၊သုတ္တ။ရ၅ရ။ ဩက-လည်းကြည့်။ (၁၁) ဦ-သရမှ ပြောင်းလာသော "ဩ"။ ၀ါမောရူ။ မောဂ်၊ ၁။ ၂၉။ အနုဘောတိ။ ရူ။၄၉၀။ (၁ ၂) ဧ-သရမှပြောင်းလာသော"ဩ"။ ဥဘောဟိ။ ဥဘောဘိ။ ရူ။၁၀၉။ (၁၃) ဝ-မှ ပြောင်းလာသော "ဩ"။ ဩဒ္ဒော။ ဓာန်ဋီ။၅၀ ၂။

ဩ[2]= ဥပသာရ "ဩ"။ [အ၀ (သံ)] မောဂ်၊ ၅။၁၃၁-၌ "ဩ"ဥပသာရပုဒ်ကို ပြဆိုထား၏။ နီရုတ္တိ၊နှာ။၁၅၈-၌ "ဩ" ဥပသာရပုဒ်၏ အနက်တို့ကို ဤသို့ပြ ဆိုထားသည်။ (၁) အန္တောဘာ၀=အတွင်း၏အ ဖြစ်။ ဩစရကော။ ဩရောဓော။ (၂) အဓောကမ္မ=အောက်ကြိယာ။ ဩကိ္ခတ္တော။ (၃) နိဂ္ဂဟ=နှိပ်ကွပ်ခြင်း။ ဩ၀ါဒေါ။ (၄) အန္တရ, ဒေသ= အားလပ်သောအကြား , အရပ်ဒေသ။ ဩကာသ။ (၅) ပါတုဘာ၀= ထင်စွာဖြစ်ခြင်း။ ဩပပါတိကော။ ထို့ပြင် "အ၀-၏ အနက် မျှားသည်လည်း "ဩ"၏ အနက်မျှားပင်ဖြစ်သည်"ဟုပြဆိုထားသည်။ (၆) အဘာ၀=မရှိခြင်းအနက်။ ဩပဏ-ဝိယာ၊ ဩပတ္တ-တို့ကြည့်။

ဩ[3]= (၁) ထက်စည်း။ (၂) ခွင့်ပြုခြင်း။ (၃) မြဟွာ။ (၄) ဗိသကိုး။ (၅) သိ၀နတ်။ (၁)(၂)(၃)(၄)(၅) ဩကာရော ယထာဂ္ဂမံ ပဏ၀ အနုမတျတ္ထ ဗိသကု မဟေသရေသု ပ၀တ္တော။ အယံ ဟေတ္ထတ္ထော—ဩ ပဏ၀ံ ဂဇ္ဇရေ အာမန္တနာ ဇနာနံ ဩ အနုဉာတော၊ သဟ်ပတိနာမော ဩ မြဟွာ စ၊ ဥမ္မာယ ပတိဘူတော ဩ ဗိသကု စ၊ သတ္ထသုခကရော ဩ မဟေသရော စာတိ ဣမေ တယော ဒေ၀ရာဇာနော ဗာဟိ-ရဇနေဟိ အစ္ဆိယန္တေတိ။ ဧကက္ခရ၊ဂါထာ။ ၁၉။ ဧကက္ခရ၊ဋီ။၄၃၄။

ဩအာဒေသ (ပု) [ဩ+အာဒေသ] . ဩ-အပြု။ အပသဒ္ဒသာပိ ဩအာဒေသော ကတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊၁။ ၂ရ၆။

သြက (ပုံ၊နှ) [ဥစ+ဏ။ ကစ္စည်း။၅၂၈။ နီတိ၊ ဓာ။၂၂၃။ ရှု။နှာ။၃၅ရ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၀ရ။ ပါ စိတ်၊ယော။၃ဖ၁။ အဝ+ဏ္ဍ။ ဥ+ဂမု+ကွိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၉။ သြက (သံ)] (၁) ရေ။ (၂) (က) ကျက်စားရာ။ (ခ) သာသနာ။ (၃) အိမ်။ (၄) ဖြစ်ရာ၊ တည်ရာ။ (က) အ ကြောင်းတရား။ (ခ) ခန္ဓာငါးပါး။ (ဂ) စက္ခု၊ ရူပါရုံ-စသည်။ (ဃ) ဝင့်တရား။ (င) တက္ကာ၊ တပ်မက်တွယ်တာခြင်း။

(၁) ရေ။ သြကပုဏ္ဏ-ကြည့်။ **(၂)(က)** ကျက်စားရာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။ **(ခ)** သာသနာ။ ဧဝံ သြကဿ ဒိဋ္ဌမမ္မိက သမ္ပ-ရာယိက ပရမတ္ထဟိတသာမကဿ သာသ-နဿ စိရဋ္ဌိတိ ပတ္ထေတွာ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊ ၂။၃၉ရ။

(၃) အိမ်။ **(၄)** ဖြစ်ရာ၊ တည်ရာ။ **(က)** အကြောင်း တရား။ **(ခ)** ခန္ဓာငါးပါး။ **(ဂ)** စက္ခု၊ ရူပါရုံ-စသည်။ သြက် ပဟာယ အနိကေတသာရီ။ ... ရူပမာတု ခေါ ဂဟ-ပတိ ဝိညာဏဿ သြကော။ သံ၊၂။၈-၉။ မဟာနိ။၁၅၂။ သြကောတိ ဟိ အတ္ထတော ပစ္စယော ဝုစ္စတိ။ ... ကသ္မာ ပနေတ္ထ ပဋ္ဌာနဿ သြကာတိ ဝုတ္တာ။ ... သြကောတိ နိစ္စနိဝါသနဋ္ဌာနဂေဟမေဝ (နိပ္ပရိယာယေန သုဒ္ဓံ ဂေဟမေဝ) ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဋ၊၂။၂၃၉။ မဟာနိ၊ဋ။ ၂ဖ၈-၉။ အဝတိ ဇော ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိတိ သြက်။ ပဝတ္တိဋ္ဌာနံ။ ... ဥဂစ္ဆတိ ဝါ ဇော ဝေဒနာဒီဟိ သဒ္ဓိ သမဝေတိတိ သြကော။ စက္ခုရူပါဒိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၉။ သြကသင်္ခါတေသု ဆသုပိ အာယတနေသု။ ဥဒါန၊ဋ။ဘ၈ဖ။ သြက် ပဟာယ (သုတ္တနိ။ ၄ဘ၁)တိ ရူပဝတ္ထာဒိ ဝိညာဏဿ သြကာ-သံ တတြ ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနေန ဆဌ္ဌေတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ၊၂။၂ဖ၁။

(ဃ) ဝင့်တရား။ သြကာ အနောက (သံ၊၃။ဘ၉)နှင့် ဝဋ္ဋတော နိဗ္ဗာနံ။ သံ၊ဋ၊၃။ ဘ၈ရ။ ကိလေသမာရအဘိသင်္ခါရမာရမစ္စု-မာရာနံ ပဝတ္တိဋ္ဌာနတာယ သြက် ဝုစ္စတိ ဝဋ္ဋံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၀ရ။ **(င)** တက္ကာ၊ တပ်မက်တွယ်တာခြင်း။ သြကဠဟ-ကြည့်။

သြကစရ (တိ) [သြက+စရ+အ] ကျက်စားရာ အရပ်၌ လှည့်လည်တတ်သော၊သူ၊ တယ်သမင်။ (တိန်ညင်ဖြစ်သော။ ဇာ၊ဋ၊သျှ။) သြ-ဒဟေယျ သြကစရံ၊ ဌပေယျ သြကစာရိကံ။ မ၊ဘ။ဘ၆ဖ။ သြဒဟေယျ သြကစရန္တိ တေသံ သြကေ စရမာနံ ဝိယ ဇော် ဒီပကမိဂံ ဇောသ္မိ ဌာနေ ဌပေယျ။ မ၊ဋ၊ဘ။၃ရ၉။ သြ-ကေ မိဂလုဒ္ဒကဿ ဂေါစရေ စရတီတိ သြကစရော၊ ဒီပကမိဂေါ။ မ၊ဋီ၊၂။ရ၁။ သြကစရေနာ(ဇာ၊၂။၂၀၅)တိ သြကစာရိ-ကာယ မိဂိယာ။ ဇာ၊ဋ၊ဖ။၂ဖ၂။ သြကစ-ရေနာတိ သြကစရမိဂိယာ။ ဇာ၊ဋီ။ သြက-စရေနာတိ ဇော် လိဂ်ဝိပလ္လာသော ဒဋ္ဌ-ဇော်တိ အာဟ "သြကစရေနာတိ သြ-ကစာရိကာယ မိဂိယာ"တိ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

သြကစာရက (တိ) [သြက+စရ+ဏ္ဍ။ ထီ-၌ သြကစာရိကာ။] ကျက်စားရာအရပ်၌လှည့်လည်တတ်သော၊သူ၊ တယ်သမင်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြကစာရကမိဂ (ပု) [သြကစာရက+မိဂ] ကျက်စားရာအရပ်၌ လှည့်လည်တတ်သော သမင်၊ တယ်သမင်။ မိဂေနာတိ သြက-စာရကမိဂေန။ ဇာ၊၆၊၅။၂၉၅။

သြကစာရိကာ (ထီ) [သြက+စရ+ဏ္ဍ+အာ-ဣတ္ထိပစ္စည်း] ကျက်စားရာအရပ်၌ လှည့်လည်တတ်သော၊သူ၊ တိန်ညင်ဖြစ်သော သမင်မ၊ တယ်သမင်မ။ သြကစရ-ကြည့်။

သြကဠဟ (တိ) [သြက+ဇဟ] တဏှာ-ဆန္ဒ ရာဂ-ကို ပယ်စွန့်ပြီးသော၊သူ။ သြကဠဟံ တဏှစ္ဆိဒ္ဒံ အနေဇန္တိ သြကဠဟန္တိ ရူပ-ဓာတုယာ ယော ဆန္ဒော ယော ရာဂေါ ယာ နန္ဒီ ယာ တဏှာ ယေ ဥပယုပါဒါနာ စေတသော အဓိဋ္ဌာနာဘိနိဝေသာနုသယာ၊ တေ ဗုဒ္ဓသ ဘဂဝတော ပဟီနာ။ ... တသ္မာ ဗုဒ္ဓေါ သြကဠဟော။ စူဠနိ။၁၄။ (-သုတ္တနိ။၄၄၅။) သြကဠဟန္တိ အာလယံ ဇဟံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၂။ ဇဟ^{3}-လည်းကြည့်။

သြကမုတိ (ကြိ) [အဝ+ကမု+အ+တိ] ဆွဲငင်-ယူဆောင်-၏။ သြကမုတိ ဝိလပန္တိ။ ထေရီ။ ၄၂၈။ သြကမုတိတိ အဝကမုတိ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၂၇၆။

သြကန္ဓတိ (ကြိ) [အဝ+ကတိ+အ+တိ] ဖြတ်-လှီးဖြတ်-၏။ ကကစေန စောရာ သြစရ-ကာ အဂ်မဂ်ါနိ သြကန္ဓေယ္ယုံ။ မ၊၁။၁၈၁၊ ၂၄၃၊၂၄၇။

သြကန္ဓန (နာ) [အဝ+ကတိ+ယု] ဖြတ်-လှီး-ဖြတ်-ခြင်း။ တံ ကကစေန သြကန္ဓနံ နာမိဝါသေယ္ယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။

သြကန္ဓေယ္ယုံ (ကြိ) [အဝ+ကတိ+ဧယ္ယုံ] ဖြတ်-လှီးဖြတ်-ကုန်ရာ၏။ သြကန္ဓတိ-ကြည့်။ သြကဠန္ဓေယ္ယုံ-လည်းကြည့်။

သြကန္ဒတိ (ကြိ) [အဝ+ကန္ဒ+အ+တိ] နှိမ့်ချ-ရှိသေစွာ-သိစေ-အသိပေး-ပါ၏၊ ပန်ကြား-ပါ၏။ သြကန္ဒာမသေ ဘူတာနိ။ ဇာ၊၂။ ၃၅၅။ သြကန္ဒာမသေတိ အဝကန္ဒာမ၊ အပစိတိ နီစဝုတ္တိ ဒသေန္တာ ဇာနာပေမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၃၃၆။

(ဇာ၊ဋီ၊ နှင့် ဇာတ် နိသျတို့၌ "သြက-န္ဓာမသေတိ အဝကန္ဓာမ" ဟု ရှိသည်။ ဇာတ်ဝိသောဓန၊ဒုာ။၁၅ရ-၌ "ဂါထာ ဆန်း-အားဖြင့် သြကဠန္ဓာမသိ- ဟုရှိလေသည်-စသည်ဖြင့်ဆို၏။ သြကဠန္ဓာမသိ-ကြည့်။)

သြကန္ဓာမသေ (ကြိ) [အဝ+ကန္ဒ+အ+မ။ သေ-လာ။] နှိမ့်ချရှိသေစွာ-သိစေ-အသိ-ပေး-ပါကုန်၏၊ ပန်ကြားပါကုန်၏။ အထက်-ပုဒ်ကြည့်။

သြကပုဏ္ဏ (တိ) [သြက+ပုဏ္ဏ] ရေဖြင့်ပြည့်-သော။ သြကပုဏ္ဏေဟိ စီဝရေဟိ။ ဝိ၊ဝု။ ၃၅၁။ သြကပုဏ္ဏေဟိတိ ဥဒကပုဏ္ဏေဟိ၊ ... သြယပုဏ္ဏေဟိတိပိ ပါဌော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ဝု။ ၃ရရ။ သြကပုဏ္ဏေဟိတိ ဣဒ္ဓေ သြကသဒ္ဒေါ ဥဒကဝေါဝစနောတိ အာဟ "ဥဒကပုဏ္ဏ-ဟိ"တိ၊ ဥဒကံ ဟိ ဥစ္စယတိ သမဝါယဘာ-ဝေန ပဝတ္တတိတိ "သြက"နှင့် ဝုစ္စတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၆ဝ-၁။

သြကပ္ပတိ (ကြိ) [အဝ+ကပ္ပ+အ+တိ] သက်ဝင်-ယုံကြည်-နှလုံးသွင်းဆုံးဖြတ်-၏။ ဝိညူ သမြတ္တစာရီ ပါပကေသု ဌာနေသု သြက-ပ္ပေယျုံ။ မ၊၁။၈၄။ သြကပ္ပေယျုန္တိ သဒ္ဒ-ဟေယျုံ၊ အဓိမုစ္စေယျုံ။ မ၊၆၊၁။၈၄။ **သြကပ္ပန္တိ**—ထေရီ၊၆။၃၀၀။ **သြကပ္ပေယျုံ**—ပဋိသံ။ ၂၁၈။ **သြကပ္ပေယျုံ**— မိလိန္ဒ။ ၁၅၂။ **သြကပ္ပယီ**— တသ္မိဉ္စ သြကပ္ပယိ ဓမ္မမုတ္တမ(နေတ္တိ။၁၂၀)နွင့် တသ္မိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ဥတ္တမဓမ္မံ ပစ္စေကဗောဓိ "ဥတ္တမဓမ္မေန နာမ ဣမသ္မိ ဘဝိတမ္ဟိ"နွင့် သဒ္ဒဟီ။ နေတ္တိ၊ ၆။ ၂၃၁-၂။ သြကပ္ပယီ "သော ဥတ္တမော ဓမ္မော အတ္ထိ"တိ သဒ္ဒဟီ။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။ ၂၉၅။ (ပါဠိတော်၌ ဆန်းကြောင့် နိဂ္ဂဟိတ် ကျေသည်။)

သြကပ္ပန (ထီ၊နဝ) [အဝ+ကပ္ပ+ယု] (၁) (က) (အာရုံသို့) သက်ဝင်-ပြေးဝင်-ယုံကြည်-ဆုံးဖြတ်-ခြင်း၊ (အာရုံသို့) သက်ဝင်-ပြေးဝင်-ယုံကြည်-ဆုံးဖြတ်-တတ်သော တရား (သဒ္ဓါတရား)။ (ခ) အလွန်ကြည်ညိုခြင်း။ (၂) ကြံဆခြင်း။

(၁)(က) သဒ္ဒဟနာ သြကပ္ပနာ။ အ ဘိ၊ဓ။၁၉။ ဗုဒ္ဓါဒီနံ ဂုဏေ သြဂါဟတိ, ဘိန္ဒိတ္တာ ဝိယ အနုပဝိသတိတိ သြ-ကပ္ပနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၉။ သဒ္ဓါ နိဝိဋ္ဌာတိ သြကပ္ပနာ ပတိဋ္ဌိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၆။ "ဧဝ-မေတ"နွင့် သြကၠန္တိတ္တာ ပက္ခန္ဒိတ္တာ သဒ္ဒဟ-နဝသေန ကပ္ပနံ သြကပ္ပနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂၈။ သော ပသာဒေါ ဒုဝိဓော အဗ္ဘန္တရ္ဗ ဗာ-ဟိရဝိကၠမ္ဘနတော, ဗဟိဒ္ဓါ စ သြကပ္ပ-နတော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၈၅။ သြကပ္ပနတောတိ အာရမ္မဏံ အနုပဝိသိတ္တာ အနုပက္ခန္ဒိတ္တာ သဒ္ဒဟနတော။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၀၄။

(ခ) ဇိနသုတ္တံ ဒဿေန္တော သြကပ္ပနံ ဇနေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၁။ သြကပ္ပနံ ဇနေသိတိ ဇိနဝစနဘာဝေန အဘိပ္ပသာဒံ ဥပ္ပါဒေသိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၈၀။ **(၂)** သြကပ္ပနဝစန-ကြည့်။

သြကပ္ပနပသာဒ (ပု) [သြကပ္ပန+ပသာဒ] သက်ဝင်-ယုံကြည်-ဆုံးဖြတ်-တတ်သော သဒ္ဓါတရားဖြင့် ကြည်ညိုခြင်း။ ဣဒ္ဓိ စ အဝေစ္စပ္ပသာဒေန ဝါ သြကပ္ပနပသာဒေန ဝါ ရတနတ္တယသရဏဂမနေန ဝါ ရတန-တ္တယံ ဥပါသတိတိ ဥပါသိကာတိ ဝုစ္စတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၁။

သြကပ္ပနလက္ခဏ (တိ) [သြကပ္ပန+လက္ခဏ] သက်ဝင်-ယုံကြည်-ဆုံးဖြတ်-ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ (ဤဝတ္ထုသည် ဤသို့သဘောရှိ၏ဟု သဒ္ဓေယျဝတ္ထုသို့သက်ဝင်၍ ကြံစည်ယုံကြည်ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ အဋ္ဌသာ၊သျှ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊သျှ။)

သြကပ္ပနလက္ခဏာ သဒ္ဓါ အဓိမုတ္တိ-ပစ္စုပဋ္ဌာနာ စ။ နေတ္တိ။၂၅။ သြကပ္ပန-လက္ခဏာတိအာဒိနာ သဒ္ဓါပသာဒါနံ ဝိသေသံ ဒဿေတိ၊ သော ပန သဒ္ဓါယ-ယေဝ အဝတ္ထာဝိသေသော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တတ္ထ သြကပ္ပနံ သဒ္ဒဟနဝသေန အာရမ္မဏသ သြဂါဟဏံ နိစ္ဆယော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၉၂။ သြကပ္ပနံ လက္ခဏံ ယဿ သဒ္ဓါယာတိ သြကပ္ပနလက္ခဏာ သဒ္ဓါ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၃၁။

တတ္ထ သမ္ပသာဒနလက္ခဏာ သဒ္ဓါ၊ ဩက-ပ္ပနလက္ခဏာ ဝါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ သဒ္ဒဟနလက္ခဏာ သဒ္ဓါ, ဩကပ္ပနလက္ခဏာ ဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄ရ။) ဩက-ပ္ပနလက္ခဏာတိ အနုပဝိသိတ္တာ ဇဝေမေတန္တိ ကပ္ပနလက္ခဏာ။ မူလဋီ၊၁။၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၄၂။

ဩကပ္ပနဝစန (နာ) [ဩကပ္ပန+ဝစန] ကြံ့ဆ-ခြင်းကို ပြဆိုသောစကား။ ဝတ္ထုတိ ဩက-ပ္ပနဝစနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၄။

ဩကပ္ပနသဒ္ဓါ (ထီ) [ဩကပ္ပနာ+သဒ္ဓါ] သက်-ဝင်၍-ပိုင်းခြား၍-ဆုံးဖြတ်၍-ယုံကြည်သော သဒ္ဓါတရား၊ ဩကပ္ပနသဒ္ဓါ။ ဩကပ္ပေတ္တာ ပကပ္ပေတ္တာ ပန သဒ္ဒဟနံ ဩကပ္ပနသဒ္ဓါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ ဩကပ္ပန-လည်းကြည့်။

ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉-၌ (၁) အာဂမနီယသဒ္ဓါ= ဘုရားအလောင်းတို့အား ဖြစ်သော သဒ္ဓါ။ (၂) အဓိဂမသဒ္ဓါ= အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ဖြစ်သောသဒ္ဓါ။ (သုရဇန္ဓ=သူရမ္ဘဋ္ဌ စသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ဖြစ်သောသဒ္ဓါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၅။) (၃) ပသာဒသဒ္ဓါ= ဘုရား တရား သံဃာ ဟု ကြားသည်ရှိသော် ဖြစ်ပေါ်လာ သော ယုံကြည်မှု သဒ္ဓါတရား။ (မဟာ ကပ္ပိနမင်း စသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အားဖြစ်သော သဒ္ဓါ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂၈။) (၄) ဩကပ္ပနသဒ္ဓါ =သက်ဝင်ပိုင်းခြား၍ယုံကြည်မှုသဒ္ဓါ-ဟု သဒ္ဓါ လေးမျိုးလာသည်။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၃-၌ ပစ္စက္ခသဒ္ဓါ-ဟု လာသေးသည်။ ပစ္စက္ခ သဒ္ဓါဟူသည် ပသာဒသဒ္ဓါပင်တည်း -ဟု လည်း မှာထားသည်။

ဘုရားတရားသံဃာဟု ကြားသည်ရှိ သော် မတုန်မလှုပ်သက်ဝင်ယုံကြည်မှုသည် "ဩကပ္ပနသဒ္ဓါ" မည်၏။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၅။ ဒါနသီလ စသည်တို့၏ အကျိုးကို ယုံကြည် ၍ ဒါန သီလ စသောကောင်းမှုပြုရာ၌ ယုံကြည်မှုသဒ္ဓါတရားသည် "ဩကပ္ပနသဒ္ဓါ" မည်၏။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၃။

ဩကပ္ပနသိဒ္ဓ (တိ) [ဩကပ္ပန+သိဒ္ဓ] ကြံ့စည်-ကြံ့ဆ-ခြင်းဖြင့်ပြီးသော၊ ယုံကြည်သော သဒ္ဓါတရားဖြင့် ပြီးသော။ ကောစိ ဩက-ပ္ပနသိဒ္ဓေါ, ယော ပစုရဇနသ အစ္ဆ-မဒိဋ္ဌော သဒ္ဓါဝိသယော သဂ္ဂနိဗ္ဗာနာဒိ။ အနုဋီ၊၁။၆၀။ မ၊ဋီ၊၂။၃၀၃။

ကုသိုလ်စသောတရားတို့၏ သဘော လက္ခဏာကို မိမိတို့ကိုယ်တိုင် ဉာဏ်ပညာ ဖြင့်သိရခြင်းသည် ပစ္စက္ခသိဒ္ဓ= ပစ္စက္ခသိဒ္ဓိ မည်၏။ အိုးပုဆိုးစသည်တို့၏ အနိစ္စ အခြင်းအရာကို ဉာဏ်ပညာဖြင့် စဉ်းစားနှိုင်း ချိန်၍သိရခြင်းသည် အနုမာနသိဒ္ဓ= အနု မာနသိဒ္ဓိမည်၏။ "နတ်ပြည်, နိဗ္ဗာန်" စသည်တို့သည် ကိုယ်တိုင်ဉာဏ်ဖြင့် မျက်-မှောက်သိရှိ မြင်တွေ့ ရသော ပစ္စက္ခတရား များလည်း မဟုတ်၊ အကြောင်းကို သိမြင်ရ သောကြောင့် အကျိုးကို မှန်းဆသိမြင်ရ ခြင်း-စသည်ဖြင့် မှန်းဆသိရသော အနုမာန တရားများလည်း မဟုတ်၊ မြတ်စွာဘုရား က ဟောတော်မူအပ်သောကြောင့် ဘုရား

ရှင်၌ ယုံကြည်သောသဒ္ဓါတရားဖြင့်-ပြီးစီးစေရသော-လက်ခံရသော-တရားများဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် နတ်ပြည်, နိဗ္ဗာန် အစရှိသည်တို့သည် ဩကပ္ပနသိဒ္ဓ= ဩကပ္ပနသိဒ္ဓိ မည်၏။ "သံယောဇန, ယောဂ, ဂန္ထ တရားတို့သည် အထူးရှိကြသောကြောင့် ဘုရားရှင်က ထို တရားတို့ကို ဟောတော်မူထားသည်"ဟု ဘုရားရှင်၌ ယုံကြည်သော သဒ္ဓါတရားဖြင့် သိရသော ထို သံယောဇန ယောဂ ဂန္ထ တရားတို့သည် ဩကပ္ပနသိဒ္ဓ မည်၏။ "ထို သံယောဇန စသောတရားတို့သည် အထူးရှိကြသောကြောင့် သာဘုရားရှင်ဟောတော်မူ၏" ဟု ယုံကြည်ခြင်းသည် သဒ္ဓေယျတ္ထသိဒ္ဓ=သဒ္ဓေယျတ္ထသိဒ္ဓိ မည်၏။ အကျယ်ကို ဇာလိနီ၊ဂါထာ။၂၇၃-၂၇၅။ မူလဋီကာဂဏ္ဌိ နိဿယ။၃၃၇-တို့ကြည့်။

ဩကပ္ပနသိဒ္ဓိ (ထီ) [ဩကပ္ပန+သိဒ္ဓိ] ကြံစည်-ကြံဆ-ခြင်းဖြင့်ပြီးခြင်း၊ ယုံကြည်သော သဒ္ဓါတရားဖြင့် ပြီးခြင်း။ သဂ္ဂ-နိဗ္ဗာနာဒိမှာ၊ ဩကပ္ပနသိဒ္ဓိဝှယာ(ဇာလိနီ၊ဂါထာ။၂၇၅) သဒ္ဓါယ သိဒ္ဓံ နာမာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဇာလိနီ၊ဋီ။၁၇၀။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဩကပ္ပနဟေတုဘူတ (တိ) [ဩကပ္ပနဟေတု+ဘူတ] သက်ဝင်-ယုံကြည်-ဆုံးဖြတ်-ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်၍ဖြစ်သော။ သဒ္ဓေယျ-ဝတ္ထုသို့ ဩကပ္ပနဟေတုဘူတော ဥပါယ-မနသိကာရော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၆။

ဩကပ္ပနီယ (တိ) [ဩကပ္ပန+ဣယ] ယုံကြည်ခြင်းငှါ ထိုက်သော၊ ယုံကြည်ထိုက်သော။ ဩကပ္ပနီယမေတံ ဘောတော ဂေါတမသယထာ တံ အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသ။ မ၊၁။၃၁၆။ ဩကပ္ပနီယမေတန္တိ သဒ္ဒဟနီ-ယမေတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။

ဩကပ္ပနီယ (တိ) [အဝ+ကပ္ပ+အနီယ] (၁) သက်ဝင်ယုံကြည်သော။ (၂) ယုံကြည်-အပ်-ထိုက်-သော။ (၁) ဩကပ္ပနီယသဒ္ဓါ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။ (၂) အစိရပဗ္ဗဇိတသဟိ ကထာ ဩကပ္ပနီယာ နု ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ (-ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၉၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၈၆။) ဩကပ္ပနီယာတိ သဒ္ဒဟနီယာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၆။

ဩကပ္ပနီ(နီ)ယပဒ (နာ) [ဩကပ္ပနီ(နီ)ယ+ပဒ] ဩကပ္ပနီ(နီ)ယပုဒ်။ ဩကပ္ပနီယပဒေ လ-ဇ္ဇမာနံ ကပ္ပနီယသဒ္ဒမတ္တံ နိဒဿေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၉။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၄၃။) ဩကပ္ပနီယ-ပဒေ လဇ္ဇမာနံ ဩကပ္ပသဒ္ဒမတ္တံ နိဒ-ဿေတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၂။

ဩကပ္ပနီ(နီ)ယသဒ္ဓါ (ထီ) [ဩကပ္ပနီ(နီ)ယာ+သဒ္ဓါ] သက်ဝင်ယုံကြည်သောသဒ္ဓါ၊ ဩကပ္ပနီ(နီ)ယသဒ္ဓါ။ (သက်ဝင်ယုံကြည်အပ်သောရတနာသုံးပါး, ကံ, ကံအကျိုး တရားတို့၌ မမှိတ်မသုန် ဆုံးဖြတ်ချက်ချလျက် သက်ဝင်ယုံကြည်သောတရား။)

ဩကပ္ပနီယသဒ္ဓါသင်္ခါတအဓိမောက္ခ-ဗဟုလဿာ(မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀)တိ သဒ္ဓေယျ-ဝတ္ထုနော အနုပဝိသနသဒ္ဓါသင်္ခါတအဓိ-

မောက္ခေန အဓိမုစ္စနဗဟုလဿ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၃ရ၆-ရ။ ဘဝူပပတ္တိဟေတုဘူတာ ဩက-ပ္ပနီယသဒ္ဓါ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁ရ။ သဒ္ဓံ နိဝေသေတိတိ ဩကပ္ပနီယသဒ္ဓံ နိဝေသေတိ။ မ၊ဌ၊၃။ ၂၉၁။

ဩကပ္ပန္တိ (ကြိ) [အဝ+ကပ္ပ+အန္တိ] သက်ဝင်-ယုံကြည်-နှလုံးသွင်းဆုံးဖြတ်-ကုန်၏။ ဩကပ္ပတိ-ကြည်။

ဩကပ္ပယီ (ကြိ) [အဝ+ကပ္ပ+ဏှံ] သက်ဝင်-ယုံကြည်-နှလုံးသွင်းဆုံးဖြတ်-ပြီ။ ဩကပ္ပတိ-ကြည်။

ဩကပ္ပသဒ္ဓ (ပု) [ဩကပ္ပ+သဒ္ဓ] ဩကပ္ပ-သဒ္ဓါ။ ဩကပ္ပနီ(နီ)ယပဒ-ကြည်။

ဩကပ္ပေတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+ကပ္ပ+ဏေ+တဗ္ဗ] သက်ဝင်ယုံကြည်အပ်သော။ စရိတံ ဒိသ္မာ သုပရိသုဒ္ဓံ ဩကပ္ပေတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။ ၂၉ရ။

ဩကပ္ပေတိ (ကြိ) [အဝ+ကပ္ပ+ဏေ+တိ] သက်ဝင်-ယုံကြည်-နှလုံးသွင်းဆုံးဖြတ်-၏။ (သဒ္ဒတ္ထ။) မှားစွာမြတ်နိုးခြင်းကို ဖြစ်စေ၏။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) အတ္တာနံ ယဒိ ဧဝံ ဩက-ပ္ပေတိ။ ပေဋကော။ ၂၈၀။ (-ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၁၅။) **ဩကပ္ပေဟိ**—သဒ္ဓံ မုဠ္ဆသု ... ဩက-ပ္ပေဟိ။ စူဠနိ။ ၂ ၂ ၃။ ဩကပ္ပေဟိတိ ဗဟု-မာနံ ဥပ္ပါဒေဟိ။ စူဠနိ၊ ၂။ ၈၆။ **ဩက-ပ္ပေမိ**—စူဠနိ။ ၂ ၂ ၃။ **ဩကပ္ပေဿတိ**—မိလိန္ဒ။ ၂ ၂ ၈။

ဩကပ္ပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ကပ္ပ+ဏေ+တွာ] သက်ဝင်-ယုံကြည်-ဆုံးဖြတ်-၍။ ဘဂဝတိ သဒ္ဓါယ "ဧဝံ ဝိသေသာ ဣမေ ဓမ္မာ"တိ ဩကပ္ပေတွာ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၀၆။ (-ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၁၉။ သံ၊ဋီ၊ ၃။ ၁၁၈၊ ၁၄ ၂။) ဣတိ ဩက-ပ္ပေတွာတိ ဧဝံ သဒ္ဒဟိတွာ။ မဂ္ဂ၊ ၁။ ၃ ၂ ၀။

ဩကပ္ပေန္တ (တိ) [အဝ+ကပ္ပ+ဏေ+အန္တ] (အာရုံသို့) သက်ဝင်-ယုံကြည်-နှလုံးသွင်း-ဆုံးဖြတ်-သော၊သူ။ ဧဝံ သဒ္ဒဟန္တော ဩကပ္ပေန္တော အပ္ပနံ ပါပုဏိဿတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၃ ၇ ၈။ မ၊ဌ၊ ၁။ ၂ ၉ ၆။ သံ၊ဋီ၊ ၃။ ၁ ၉ ၄။ ဩ-ကပ္ပေန္တောတိ အာရမ္မဏံ အနုပဝိသိတ္တာ ဝိယ အဓိမုစ္စနဝသေန အဝကပ္ပေန္တော ပက္ခန္ဒန္တော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၃ ၂ ၈။ မ၊ဋီ၊ ၃။ ၃ ၈ ၅။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၄ ၃ ၅။

ဩကပ္ပေမိ (ကြိ) [အဝ+ကပ္ပ+ဏေ+မိ] သက်ဝင်-ယုံကြည်-နှလုံးသွင်းဆုံးဖြတ်-၏။ ဩကပ္ပေတိ-ကြည်။

ဩကပ္ပေယျ (ကြိ) [အဝ+ကပ္ပ+ဏေ+ယျ] သက်ဝင်-ယုံကြည်-နှလုံးသွင်းဆုံးဖြတ်-ရာ၏။ ဩကပ္ပတိ-ကြည်။

ဩကပ္ပေယျုံ (ကြိ) [အဝ+ကပ္ပ+ဏေ+ယျုံ] သက်ဝင်-ယုံကြည်-နှလုံးသွင်းဆုံးဖြတ်-ကုန်ရာ၏။ ဩကပ္ပတိ-ကြည်။

ဩကပ္ပေဟိ (ကြိ) [အဝ+ကပ္ပ+ဏေ+ဟိ] သက်ဝင်-ယုံကြည်-နှလုံးသွင်းဆုံးဖြတ်-လော။ (သ ဒ္ဒတ္ထ။) မှားစွာမြတ်နိုးခြင်းကိုဖြစ်စေလော။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) ဩကပ္ပေတိ-ကြည်။

ဩကပ္ပေဿတိ (ကြိ) [အဝ+ကပ္ပ+ဏေ+

ဿတိ] သက်ဝင်-ယုံကြည်-နှလုံးသွင်း ဆုံးဖြတ်-လတ္တံ့။ ဩကပေတိ-ကြည့်။

ဩကမောက (ပုဒ်နာ) [ဩက+ဩက။ မ-ကား အာဂုံ။] (၁) ရေဟုဆိုအပ်သော နေရာအိမ်။ (၂) အလုံးစုံသော-တွယ်တာတပ်မက်မှု-တဏှာ။

(၁) ဝါရိဇောဝ ထလေ ခိတ္တော၊ ဩကမောကတဉ္ဇတော။ ဓမ္မ။၁၈။ ဩကမောကတဉ္ဇတောတိ "ဩကပုဏ္ဏေဟိ စိဝရေဟိ"တိ ဇတ္ထ ဥဒကံ ဩကံ၊ "ဩကံ ပဟာယ အနိကေတသာရီ"တိ ဇတ္ထ အာလယော၊ ဇတ္ထ ဥဘယမ္မိ လဗ္ဘတိ။ ဩကမောကတဉ္ဇတောတိ ဟိ ဇတ္ထ ဩကမောကတောတိ ဥဒကသခ်ိတာ အာလယာတိ အယမတ္ထော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။

(၂) ဩကမောကံ ဇဟန္တိ တေ။ ဓမ္မ။ ၂၆။ ဩကမောကန္တိ အာလယာလယံ၊ သဗ္ဗာလယေ ပရိစ္စဇန္တိတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၅။

ဩကမ္မေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ကမ္မ+ဏေ+တ္တာ] လှုပ်စေ၍၊ အောက်သို့-ညွှတ်-ငြိမ့်-၍။ သီသံ ဩကမ္မေတ္တာ။ ဝိ၊၃။၁ ၂။ မ၊၁။၁၅၅။ မ၊ ၂။ ၂၉၅။ သံ၊၁။၁၁၉။ သီသံ ဩကမ္မေတ္တာတိ သီသံ စာလေတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄ဖ။ ဩကမ္မေတ္တာတိ ဟနုကေန ဥရံ ပဟာရန္တော အဓောနတံ ကတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဖရ။

ဩကလ္လက (ပု) [အဝ+ကလ+ဏ္ဍ။ ဩကလ္ လ+က။ နိဟီနဘာဝေန ကလိတဗ္ဗော သခ်ာ-တဗ္ဗောတိ ဩကလ္လကော။ ... အထ ဝါ-အဝကလ္လနံ အဝလမ္ဘနံ ဩကလ္လံ၊ ဩကလ္လံ ဘေသ အတ္ထိတိ ဩကလ္လကော။ ဇာ၊ဋီ၊ သစ်။ အဝ+ကလ္လ+က (သမာသန္တ)။ ကလ္ လ-တော ယုတ္တတော အဝဂတောတိ ဩက-လ္လကော။ စလင်းဂံ၊၁။ ၂၅၄။ အဝ(ဩ) + ကပ္ပ+အက။] အထီးကျ၀ဲ သူဆင်းရဲ။ (အောက်ပိုင်းကျိုက်သော၊သူ။ ရှေ့ဥမင်သ့။ ၂။ ၂၅၄။ အောက်ပိုးကျိုက်သော၊သူ။)

အာဂါရိကောတိ မံ ဓာရေဟိ။ ... ဂေါရက္ခော။ ဩကလ္လကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁ဝ။ ဩကလ္လကောတိ ခုပ္ပိပါသာဒိဒုက္ခပရေ-တာနံ ခီဏသုခါနံ နဟာနာဒိပဋိဇဂ္ဂန-ရဟိတာနံ ကပဏမနုဿာနမေတံ အဓိ-စနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ရ၉။ (ဩတလ္လက (သီ-မ္ဘ)။ ဩဂလ္လက (သ့-ဗ္ဘ)။ (-ဝဇိရ။၉၉။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၅။) (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃ဝ၀-၌လာသော ဩတလ္လက-ပုဒ်ကို ဇာ၊ဋီ၊သစ်-၌ ဩက-လ္လက-ဟုယူ၍ ဖွင့်သည်။) ဩတလ္လက-လည်းကြည့်။

ဩကသာရီ (တ) [ဩက+သရ+ဏီ] (ရူပဓာတ် စသော) အိမ်၌ ဖြစ်သော။ (ရူပကွန္ဓာဟု ဆိုအပ်သော အမြဲနေအိမ်၌ တဏှာဒိဋ္ဌိ အစွမ်းဖြင့်ကပ်တတ် ဖြစ်တတ်သောတရား။ သံ၊ဋ္ဌ၊သ့။) ရူပဓာတု ခေါ ဂဟပတိ ဝိညာ-ဏသ ဩကော။ ရူပဓာတုရာဂဝိနိဗန္ဓ-ပန ဝိညာဏံ "ဩကသာရီ"တိ ဝုစ္စတိ။ ဝေဒနာဓာတု ခေါ ဂဟပတိ ဝိညာဏသ ဩကော။ သံ၊ ၂။ ၉။ မဟာနိ။၁၅ ၂။ ဩက-သာရီတိ ဂေဟသာရီ အာလယသာရီ။ သံ၊

ဌ၊၂။၂၃၈။ မဟာနိ၊ဌ။၂၆၈။ သြကသာရိတိ ဝုစ္စတိ "တသ္မိ ရူပဓာတုသညိတေ သြကေ သရတိ ပဝတ္တတိ"တိ ကတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၀၉။

သြကသ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ကသ(ကသ)+တ္တာ။ နိတိ၊ဓာ။၁ရ၄၊၁ဂ၃။ ဓာတ္တတ္ထ။ ၅၂၊၅၃။] ဆွဲငင်၍၊ အနိုင်အထက်ဆွဲငင်၍၊ ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်၍၊ အနိုင်ကျင့်၍။ တာ နသြကသ ပသယှ ဝါသေသန္တိ။ အံ၊၂။ ၄၀၈။ (-မိလိန္ဒ။၂၃၄။) သြကသာတိ ဝါ ပသယှာတိ ဝါ ပသယှာကာရသေဝေတံ နာမံ။ သြကာသာတိပိ ပဌန္တိ။ တတ္ထ သြကသာတိ အဝကသိတ္တာ အာကမိတ္တာ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၅၃။

သြကသယာမိ (ကြိ) [အဝ+ကသ+ကယ+မိ။ နိတိ၊ဓာ။၁ရ၃။] ဆွဲငင်၏။ ဝဋ္ဋီ သြကသ-ယာမဟံ။ ထေရီ။၃၉၂။ ဝဋ္ဋီ သြကသ-ယာမိတိ ဒီပံ ဝိဇ္ဇာပေတုံ တေလာဘိမုခံ ဒီပဝဋ္ဋိ အာကမေမိ။ ထေရီ၊ဌ။၁၂၀။

သြကာရ[3] (ပု) [သြ+ကာရ] သြ-အက္ခရာ။ ယဒန္တဂူတိ ယော အန္တဂူ၊ သြကာရသ အကာရော။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၃၁။ ပုဒ္ဓဗ္ဓံ ပရိဟရိတ္တာ အသိတံ ပုဒ္ဓောသံ အ-ကာ-ရသ သြကာရံ ကတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၃ဖ၁။ နှ သော ဇာတောတိ ဇော ဇာတူတိ အယံ နိပါတော ဥကာရသ သြ-ကာရံ ကတ္တာ ဇာတောတိ ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊ ၂။၂၂ရ။ (-သာရတ္ထ၊၁။၂၂ရ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃ဖ၁။ မူလဋီ၊၂။၅ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၂၁။)

သြကာရ[4] (ပု) [အဝ+ကရ+ဏ] ယုတ်ညံ့သည်၏အဖြစ်၊ အယုတ်၊ ယုတ်ညံ့ခြင်း။ ကာမာနံ အာဒီနဝံ သြကာရံ။ ဒီ၊၁။၁၀၂။ မ၊၂။၄၃။ အံ၊၃။၃၀။ (-မ၊၁။၁ဖ၃။ နေတ္တိ။၃ဖ။) သြကာရန္တိ အဝကာရံ လာမကဘာဝံ။ ဒီ၊ ဌ၊၁။၂၄ရ။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။၃ရ၉။ ဒီ၊ဌ၊၂။ဖ၄။ မ၊ ဌ၊၁။၃ရ၆။ မ၊ဌ၊၃။ဖ၅။ အံ၊ဌ၊၃။၂၁၄။ ဥဒါန၊ ဌ။၂၅ဖ။ နေတ္တိ၊ဌ။၁ဝဖ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၁။ မ၊ ဋီ၊၃။၃ဖ။)

သြကာရနိဒ္ဓါရဏ (ထိ၊နှ) [သြကာရ+နိဒ္ဓါရဏ] သဗ္ဗေသဗ္ဗ လောကိယမမ္ဟာနံ ... အာဒီနဝ-ဝုတ္တိယာ သြကာသနိဒ္ဓါရဏေန အာဒီနဝ ဝိစယော။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၃။ (-နေတ္တိ၊ဋီ။၃ဝ။)

သြကာရန္တ (တိ) [သြကာရ+အန္တ] သြ-အက္ခရာ အဆုံးရှိသော။ သဒ္ဒဝိဒူ ပန "မော သိ၀ေါ စန္ဒိမာစေ၀ါ"တိ ဝုတ္တံ သက္ကတဘာသာနယံ ဂဟေတ္တာ သြကာရန္တမ္ပိ စန္ဒိမာ၀ါစက မ-သဒ္ဒမိစ္ဆန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃ရ။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၄၃။)

သြကာရာဂမ (ပု) [သြကာရ+အာဂမ] သြ-အက္ခရာလာခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြကာရာဒေသ (ပု) [သြကာရ+အာဒေသ] သြ-အက္ခရာအပြု။ တယော ဝဂ္ဂါ အသ သင်ဟသာတိ ဟိ တိ၀ဂ္ဂေါသင်ဟော အ-ကာရသ သြကာရာဒေသံ, သြကာရာဂမံ ၀ါ ကတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၂၁။

သြကာသ[3] (ပုဂ) [အဝ+ကာသ+ဏ။ သပြေ ကန်၊သျှ၊၁။၅ရ၄။ အဝ+ကသ+ဏ။ သမ္ဘော၊

ယော။ အဝကသန္ဓိ ပတိဋ္ဌဟန္ဓိ ကတ္တု-
ကမ္မာနိ ဍွာတိ သြကာသော။ ပုဒ်စစ်။
၄ရ။ သြကာ၈ (သံ)] (၁) အကြောင်း။ (၂)
ဘုံ၊ အရပ်ဒေသ၊ ဌာန။ (၃) ဖြစ်-တည်-
ရာ၊ ကတ္တားကံတို့၏-ဖြစ်-တည်-ရာ၊ သြ-
ကာသကာရက။ (၄) အခွင်၊ အခွင့်အရေး၊
အခွင့်အလမ်း။ (၅) အချိန်အခါ၊ ကာလ၊
အတိတ် စသော ကာလ။ (၆) စျာန်။ (၇)
အပြစ်။ (ကဲ့ရဲ့ ခြင်း၏တည်ရာ။)

(၁) အကြောင်း။ ကိုဗ္ဗဒေဝ ဒေသန္ဓိ
ကဗ္ဗိ သြကာသံ ကိဗ္ဗိ ကာရကံ။ မ၊ဌ၊၂။
၁ရ၅။ တဒေဝ တဿ ပဝတ္တိဌာနတာယ
သြကာသောတိ အာဟ "ကိဗ္ဗဒေဝ ဒေသန္ဓိ
ကဗ္ဗိ သြကာသံ ကိဗ္ဗိ ကာရကာ"ဓ္ဓိ။ သြ-
ကာသော ဌာနန္ဓိ စ ကာရကံ ဝုစ္စတိ
"အဌာနမေတံ အနဝကာသော"တိအာ-
ဒီသု။ မ၊ဍီ၊၂။၂၀၄။ ဒ္ဓိသု ဘိက္ခဝေ မိစ္ဆာ-
ပဋိပဇ္ဇမာနော။ အံ၊၁။၈၉။ ဒ္ဓိသူတိ ဒ္ဓိသု
သြကာသေသု ဒ္ဓိသု ကာရကေသု။ အံ၊ဌ၊
၂။၅၉။ သြကာသော ကာရကေ ဒေသေ။
ဓာန်။၁၁၀၁။ (-ဝိ၊ဌ၊၁။၁၉၅။)

(၂) ဘုံ၊ အရပ်ဒေသ၊ ဌာန။ ယမ္မော-
ကာသေ အဟံ ဌတ္တာ။ စရိယာ။၄၁၄။ (-
ပဋိသံ။၁၅၀။) ယမ္မောကာသေတိ ယသ္မိ
နဒီမဏ္ဍ ဌိတပိဋ္ဌိပါသာဏသခါတေ ပ-
ဒေသေ ဌတ္တာ။ စရိယာ၊ဌ။၂၂၁။ ပရိတ္တံ
သြကာသန္ဓိ သုပ္ပမတ္တံ ဝါ သရာဝမတ္တံ ဝါ
ခုဒ္ဒကံ ဌာနံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၅ရ။ ဝတ္ထုံ
ကာလဗ္ဗ သြကာသံ၊... သြကာသောတိ
ဂါမော ဝါ ဝနံ ဝါ ... သိယာဌုကံ ဝါတိ
ဧဝမာဒိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၄၅။ သြကာသဒီပက-
လည်းကြည့်။

(၃) တည်ရာ၊ ကတ္တားကံတို့၏ တည်
ရာ၊ သြကာသကာရက။ ဒီသတော စ
သြကာသတော စ ပရိစ္ဆေဒတော စ။
မိလိန္ဒ။၃၉၀။ ဣဒါနိ ဧကေကဿိ သြ-
ကာသေ ပက္ခိတ္တံ ရူပံ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၆။
အဝကသတိ ဝိဘဇနကြိယာ ပဝတ္တတိ
တေသု အတီတာဒီသူတိ သြကာသော။
သမ္မော၊ယော။၅။ သြကာသတော ဥဘော-
သု ပဿေသု ကဏ္ဏစူဠိကာဟိ။ အဘိ၊ဌ၊
၂။၂၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၁။ ယောဓရော တ-
မောကာသံ။ ကစ္စည်း။၂ရ၈။ သြကာသော-
တိ အဓိကရကံ၊ ကတ္တုကမ္မာနံ အာဓ-
ရောတိ အတ္ထော။ ရူ၊ဌီ၊နှာ။၉၃။

(၄) အခွင့်၊ အခွင့်အရေး၊ အခွင့်
အလမ်း၊ ရပိုင်ခွင့်။ ဣမံ ဘန္တေ သြကာသံ
ယော ဣမေသံ ဒ္ဓိန္ဒ ဒါရကာနံ သဒ္ဓေါ
ဟောတိ ပသန္နော၊ တဿ အာစိက္ခေယ္ယာ-
သီတိ။ ဝိ၊၁။၈၄။ သစေ သြကာသော
ဟောတိ သယံ ပဇ္ဇာဧတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဌ၊၃။
၂၄၈။ သြကာသောတိ ပဇ္ဇဇ္ဇာယ ခဏော။
ပါစိတ်၊ယော။၂၀၆။ သြကာသံ သလ္လက္ခေ-
တ္တာ(အံ၊ဌ၊၁။၁၆၀)တိ သာကစ္ဆာယ အဝ-
သရံ သလ္လက္ခေတ္တာ။ အံ၊ဌီ၊၁။၂၅၈။

(၅) အချိန်အခါ၊ ကာလ၊ အတိတ်
စသော ကာလ။ သစေ နော ဘဂဝါ
သြကာသံ ကရောတိ ပဋ္ဌဿ ဝေယ္ယာ-

ကရကာယ။ သံ၊၁။၂၅၉။ သြကာသန္ဓိ ပဋ္ဌ-ဗျာကရဏသ ခဏ် ကာလ်။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ သြကာသပဋ္ဌက-လည်းကြည့်။

(၆) စျာန်။ သမ္မာဓေ ဝတ သြကာသံ။ သံ၊၁။၄၆။ အံ၊၃။၂၄၂။ သြကာသန္ဓိ စျာနသေတံ နာမ်။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။

(ရ) အပြစ်။ (ကဲ့ရဲ့ခြင်း၏ တည်ရာ။) ဧတံ ဒေါသကန္ဓိ ဧတံ သြကာသံ ဧတံ အပရာဓံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။ ဂရဟာယ ပဝ-တ္တိဋ္ဌာနတော သြကာသော။ မ၊ဋီ၊၃။ရ၁။

သြကာသ၂ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ကသ+တ္တာ] အ-နိုင်အထက် ဆွဲငင်၍၊ အနိုင်အထက်ပြ-လျက် ဆွဲငင်၍။ သြကသ-ကြည့်။

သြကာသအဒါန (နဿ) [သြကာသ+အဒါန] အခွင့်-ဖြစ်ခွင့်-မပေးခြင်း။ သကဝါဒမေဝ ဖရိတ္တာတိ အတ္တနော နတ္ထိကဝါဒမေဝ "ဣဒမေဝ သစ္စံ မောဃမည"န္ဓိ အဝဓာ-ရေန္တော အညဿ သြကာသအဒါနဝသေန ဖရိတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၅၂။

သြကာသကတ (တိ) [သြကာသ+ကတ] (၁) ပြုအပ်သောအခွင့်ရှိသော၊ အခွင့်ပြုသော၊ သူ။ (၂) ပြုအပ်ပြီးသောအခွင့်ရှိသော။ (က) အခွင့်(အကျိုးပေးခွင့်)ကို ပြုပြီးသော (ကံ)။ (ခ) ပြုအပ်ပြီးသောအခွင့်ရှိသော- အကျိုး-ပေးခွင့်ရလာသော-ဝိပါက်။

(၁) (အဘိဓမ္မေ အနောကာသကတံ ဘိက္ခုံ။ မူလဋီ၊၁။၂၃။) သြကာသော-ကတော ယေနာတိ။ မဓု။ဖ၅။ (၂)(က) သြကာသကတံ ဟိ ကမ္မံ နဿ သက္ကာ ပဋိ-ဗာဟိတုံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂ရ။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉ဖ။ ဝိမတိ၊၁။ရ၉။)

(၂) (က)(ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (ပဋိ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅ရ-၌လာသော "သြကာသကတော ဖရတိ"ပါဠိသည် ပဋိသံ။၁၅၁-၌ လာသော "သြဘာသကတော ဖရတိ"မှ ဗျက်ယွင်း-လာသောပါဠိဖြစ်သည်။)

သြကာသကတုပ္ပန္န (ပုဂ္ဂ) [သြကာသကတ+ဥပ္ပန္န] (က) အခွင့်(အကျိုးပေးခွင့်)ကို ပြု-အပ်ပြီးသောက် ဟူသောဥပ္ပန္န၊ မိမိ၏ဝိပါက်-၏ အခွင့်ကို ပြုအပ်ပြီးသော ဥပ္ပန္န။ (ကေန် အကျိုးပေးလတ္တံ့သော အတိတ်ကံ ရ၏။) (ခ) ပြုအပ်ပြီးသောအခွင့်ရှိသော-အကျိုး-ပေးခွင့်ရလာသော-ဝိပါက်ဟူသော ဥပ္ပန္န၊ ကံသည် ပြုအပ်ပြီးသော အခွင့်ရှိသောဥပ္ပန္န။ (ကေန်ဖြစ်လတ္တံ့သောအနာဂတ်ဝိပါက်ရ၏။) (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂-အလိုမူ "သြကာသကတုပ္ပန္န" အရ အနာဂတ်ဝိပါက်စိတ်ကိုသာယူရမည်။)

(က)(ခ) "ယာနိဿ တာနိ ပုဗ္ဗေ-ကတာနိ ကမ္မာနိ"တိ ဝေမာဒိနာ နယေန ဝုတ္တံ ကမ္မံ အတီတမ္ပိ သမာနံ အည် ဝိပါက် ပဋိဗာဟိတ္တာ အတ္တနော ဝိပါကဿော-ကာသံ ကတ္တာ ဌိတတ္တာ, တထာ ကတော-ကာသဿ ဝိပါကံ အနုပ္ပန္နမ္ပိ သမာနံ ဧဝံ ကတေ သြကာသေ ကေန္ဓေန ဥပ္ပဇ္ဇ-နတော သြကာသကတုပ္ပန္ဓံ နာမ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅ဂ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂ဂ။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ရ၃၊၁ရ၄။

အ်ဒ္ဌ၊၁။၃၈၄၊၃၈၅။ အဘိ၊ဌ၊၂။ ၂၈၅၊ ၂၈၆။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၈။) ဝိပစ္စိတုံ သြကာသကရဏ-ဝသေန ဥပ္ပတ္တိတံ အတီတံ ကမ္မဠ္ဆ တတော ဥပ္ပဇ္ဇိတုံ အာရဒ္ဓေါ ဝိပါကော စ အနာဂ-တော သြကာသကတုပ္ပန္နောတိ ဝုတ္တော သြကာသော ကတော ဇေတေန, သြကာ-သော ကတော ဇေသောတိ စ အတ္ထ-ဒ္ဒယဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၅၀၀။ ဝိဘင်္ဂ-ကထာယံ ပန ကမ္မသ္ဒ ဘဝိတ္တာ ဝိဂတ-တာယ ဝုတ္တတ္တာ ဝိပါကမေဝ "သြကာ-သကတုပ္ပန္န"န္တိ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဂ်ံ။၁၃၅။

သြကာသကမ္မ (နာ) [သြကာသ+ကမ္မ] အခွင့်ပြုခြင်း။ ခွင့်ပြုမှု၊ အခွင့်။ (က) ခွင့်တောင်းမှု။ (ခ) ခွင့်ပေးမှု။

(က)(ခ) တီဟင်ဟိ သမန္နာဂတသ္ဒ ဘိက္ခုနော သြကာသကမ္မံ ကာရာပေန္တသ္ဒ နာလံ သြကာသကမ္မံ ကာတုံ။ ဝိ၊၅။ ၂ ၂ ၁။ (-ဝိ၊ဌ၊ ၂။ ၁ ၈ ၂။) သြကာသကမ္မံ ကာရေန္တ-သ္ဒာတိ ကရောတု အာယသ္ဒာ သြကာသံ၊ အဟံ တံ ဝတ္တုကာမောတိ ဇဝံ သြကာသံ ကာရေန္တသ္ဒ။ နာလံ သြကာသကမ္မံ ကာ-တုန္တိ ကိ တံ ကရိသ္ဒသီတိ သြကာသော နာ ကာတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဌ၊၄။ ၁ ၆ ၆။ သြကာ-သကမ္မန္တိ သြကာသကရဏံ။ သြကာသေန ကမ္မံ သြကာသကမ္မန္တိ လိခိတံ။ ဝဇိရ။ ၂ ၀ ၀။ သြကာသကမ္မံ ကာရေန္တသ္ဒာတိ ဇတ္ထ သြကာသန္တိ စ သြကာသကမ္မန္တိ စ သ-ဒိသန္တိ အာဟ "သြကာသံ ကာရေန္တသ္ဒာ"-တိ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၅ ၇ ၂။

သြကာသကရဏ (နာ) [သြကာသ+ကရဏ] ခွင့်-အခွင့်-ပြုခြင်း။ (ခွင့်တောင်းမှုပြုခြင်း၊ ခွင့်ပေးမှုပြုခြင်း အားလုံးပါဝင်သည်။) အာ-ယသ္ဒတော အာနန္ဒတ္ထေရဿ သြကာသ-ကရဏတ္ထံ။ ဝိ၊ဌ၊ ၁။ ၆။ ဒီ၊ဌ၊ ၁။ ၅။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၇ ၈။ သြကာသကရဏတ္ထန္တိ သြကာသ-ကရဏနိမိတ္တံ သြကာသကရဏဟေတု။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၅ ၇။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

သြကာသကရဏနိမိတ္တ (နာ) [သြကာသ ကရဏ+နိမိတ္တ] ခွင့်ပြုခြင်းဟူသော အ-ကြောင်း နိမိတ်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြကာသကရဏဟေတု (ပု) [သြကာသ ကရဏ+ဟေတု] ခွင့်ပြုခြင်းဟူသော အ-ကြောင်း။ သြကာသကရဏ-ကြည့်။

သြကာသကာလ (ပု) [သြကာသ+ကာလ] အခွင့်-နားနေခွင့်-၏ အချိန်ကာလ၊ အခွင့်-နားခွင့်-ရသောအချိန်၊ နားနေချိန်။ ဘန္တေ နနု မုခ် ဓောဝိတ္တာ သေနာသနံ ပဝိသိတ္တာ တယော စတ္တာရော ပလ္လင်္ကေ ဥသုမ်-ဂါဟာပေတ္တာ ယောနိသောမနသိကာရေ-ကမ္မံ ကရောန္တာနံ သြကာသကာလေန ဘဝိတဗ္ဗံ သိယာ။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။ ၃ ၂ ၀။

သြကာသကာရဏာဓိပ္ပါယ (တိ) [သြကာသ ကာရဏ+အဓိပ္ပါယ] ခွင့်ပြုခြင်း၏ အ-ကြောင်းကို အလိုရှိသော။ တထာပိ တံ ထေရဿ ဝိနယပညတ္တိယာစနာယ သြ-ကာသကာရဏာဓိပ္ပါယတော။ ဝဇိရ။ ၅ ၈။

သြကာသကိစ္စ (နာ) [သြကာသ+ကိစ္စ] အခွင့်

ပြမှု၊ ခွင့်တောင်းမှု။ အခွင့်ကို ပြုစေခြင်း။ (မအူ၊သျှ။) ခွင့်တောင်းမှုကို ပြုဘွယ်ကိစ္စ။ (ဘာသာ၊ဋီ။) တံ ပဋိကရောဟီတိ ဝဒန္တသ သြကာသကိစ္စं နတ္ထိတိ ဝုတ္တं။ သဗ္ဗတ္ထေ ဝ ပန ဥပေါသထပဝါရကံ ဌပေန္တသ သြ-ကာသကမ္မं နတ္ထိတိ ဝုတ္တं။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၈၂။

သြကာသဂဝေသက (တိ) [သြကာသ+ဂဝေသက] အခွင့်ကို ရှာသော၊သူ။ ဧဝံ သြကာ-သဂဝေသကာနံ ပါပပုဂ္ဂလာနံ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၉၀။

သြကာသဂ္ဂဟဏ (နာ) [သြကာသ+ဂဟဏ] (၁) သြကာသ-သဒ္ဒါကို ယူခြင်း။ (တိ)(၂) အခွင့်ကို-ယူ-ယူတတ်-သော။ (အခွင့်ကို ယူတတ်သည်၏အဖြစ်။ (ဘာဝပွဓာန။) ရ အပ်သောအခွင့်ရှိသော။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) **(၁)** ၁ဏဝသေန သြကာသဂ္ဂဟဏေ သတိ။ အ နုဋီ၊၃။၁ရ။ **(တိ)(၂)** တသ္မာတိ သြကာ-သဂ္ဂဟဏတော။ လဒ္ဓါကာသတာယာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၁၂။

သြကာသဌ (ပု) [သြကာသ+အတ္ထ] အခွင့်ဟူသောအနက်။ ယာနိ ဝါ ပနေတာနိ ... စတ္တာရိ စတုက္ကာနိ ဝုတ္တာနိ။ ဧတာနိ ဝါ ဧကေ၏ ကတ္တာ သြကာသဌေန "ခဏော"တိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၀၀-၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။၂၀၀။

သြကာသဌာန (နာ) [သြကာသ+ဌာန] နေရာ-နေလောက်ရာ-အရပ်။ ဧကဝိသတိယာ ဘိက္ခူနံ သြကာသဌာနံ အန္ဓော ကရိတ္တာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၂၅။

သြကာသတ္ထိက (တိ) [သြကာသ+တိက] အရပ်ဌာန-ဘုံ-ကို ပြရာတိက်။ သြကာသ တိက်။ (အတိတတိတ်၊ အဗ္ဗတ္ထိကတိက်၊ ဟိနတိက်၊ သြကာသတိက်၊ သံယောဂတိက်၊ ကာမာဝစရတိက်- ဤ၆-ပါး၌ အပါအဝင် ဖြစ်သည်။) သြကာသတ္ထိကေ အာပါယိကာ ကာမာတိ အဝနိသခ်ါတေသု အပဂတ-အယေသု စတူသု အပါယေသု နိဗ္ဗတ္တ-ကာမာ အာပါယိကာ။ မဟာနိ၊ဌ။၁၃။

သြကာသဒါန (နာ) [သြကာသ+ဒါန] အခွင့်ကိုပေးခြင်း။ (အခွင့်ပြုခြင်း။) အထသာဟံ ဝိဿဇ္ဇေဿာမိတိ ပုစ္ဆာယ သြကာသဒါန-တ္ထं ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။ သံ၊ဌ၊၂။၂၈။ (-မ၊ဌ၊၂။၁၉၂။ အဘိ၊ဌ၊၃။၃ရ၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ရ၆။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၁။ အံ၊ဋီ၊၁။ရ၃။)

သြကာသဒီပက (တိ) [သြကာသ+ဒီပက] ဘုံ-အရပ်ဒေသ-ကို ပြတတ်သော။ နဟိ "နိရောဓသမာပန္နာန"န္တိ ဝစနံ အသညသ-တ္တာနန္တိ ဝစနံ ဝိယ သြကာသဒီပကံ။ မူလ ဋီ၊၃။၁၆၀။

သြကာသဒ္ဒယ (နာ) [သြကာသ+ဒ္ဒယ] တည်ရာ-သြကာသ- (ဈာနောကာသ, ဘုမ္မောကာသ) နှစ်ခုအပေါင်း။ တံ ဒ္ဒယုပ္ပတ္တိတိ တသ္မာ ကာယဝစီသခ်ါရဒ္ဒယသ္မာ ဥပ္ပတ္တိ၊ သြကာသဒ္ဒယသ္မာ အသက်ရတော ဂဟဏေ အယဉ္စ ဂုဏော လဒ္ဓါ။ အနုဋီ၊၃။၁၉၄။

သြကာသဒ္ဓါန (နာ) [သြကာသ+အဒ္ဓါန] တည်ရာ-အရပ်ဒေသ-ဟူသော အဓွန်။ ယထာ ဟိ သြကာသဒ္ဓါနံ ဖရိတ္တာ ဌိတံ ဥဒက

ဝါ ဝါလိကာ ဝါ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၆၃။ သြကာသဒ္ဓါနန္တိ သြကာသဘူတံ အဒ္ဓါနံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁၈။

သြကာသနိမိတ္တ (နာ) [သြကာသ+နိမိတ္တ] ဖြစ်ရာအရပ် ဟူသော အမှတ်အသား။ (မှတ်သားကြောင်း ဖြစ်ရာအရပ်။ ဘာသာ၊ဋီ၊၂။၃၄၈။) ကေသဿ ဝဏ္ဏနိမိတ္တံ သဏ္ဌာနနိမိတ္တံ ဒိသာနိမိတ္တံ သြကာသနိမိတ္တံ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၄၈။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၆၀။

သြကာသနိယမ (ပု) [သြကာသ+နိယမ] အရပ် ဒေသကို သတ်မှတ်ခြင်း။ သြကာသဿ နိယမိတတ္တာတိ ဇတ္ထ သြကာသနိယမံ ကတ္တာ။ ဝဇိရ။၁၅၉။ (-ဝိမတိ၊၁။၂၂၈။ ကခ်ီ၊ဋီ။၆၀။)

သြကာသနိယမန (နာ) [သြကာသ+နိယမန] အရပ်ဒေသကို သတ်မှတ်ခြင်း။ ဇတ် ဂါမေ ဌိတန္တိ ဂါမော ပုဂ္ဂလနိယမနတ္ထံ ဝုတ္တော၊ နာ သြကာသနိယမနတ္ထံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၂ရ။

သြကာသနိသေဓန (နာ) [သြကာသ+နိသေဓန] အခွင့်ကို တားမြစ်ခြင်း။ ဇဝံ သြကာသဂဝေသကာနံ ပါပပုဂ္ဂလာနံ သြကာသနိသေဓနတ္ထံ ဝုတ္တော။ ဝိ၊ဌ၊၂။၉၀။

သြကာသပဋ္ဌက (တိ) [သြကာသ+ပဋ္ဌက] (အတိတ်စသော) သြကာသငါးပါးအပေါင်း။ ဝိညာဏကၖန္ဓော ပန ကောဒသောကာ-သေသု ပုရိမေ သြကာသပဋ္ဌကေ။ မူလဋီ၊ ၂။၄။ (-အနုဋီ၊၂။၈။)

သြကာသပညတ္တိ (ထီ) [သြကာသ+ပညတ္တိ] အရပ်ဒေသ-ဌာန-ကို အပြားအားဖြင့် သိစေတတ်သောပညတ်၊ သြကာသပညတ်။ သြကာသပညတ္တိ အနုပ္ပါဒေ ဉာဏသ။ နေတ္တိ။၅၁။ သြကာသပညတ္တိတိ ဌာနသ ပညာပနာ။ နေတ္တိ၊ဌ။၁၂၂။ အနုပ္ပါဒေ ဉာဏသ သြကာသသ စ ပညာပနတော သြ-ကာသပညတ္တိ နာမ။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၁၉၀။

သြကာသပဋိဗာဟန (နာ) [သြကာသ+ပဋိဗာဟန] အခွင့်ကို တားမြစ်ခြင်း။ အနာဂတေ စ ပါပပုဂ္ဂလာနံ သြကာသပဋိဗာဟနတ္ထံ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၄၃။

သြကာသပတ္တ (တိ) [သြကာသ+ပတ္တ] (ဆင်ခြင်သုံးသပ်ခြင်း၏) အခွင့်အခါသို့ ရောက်သော။ သြကာသပတ္တေယေဝ သမ္မသန္တီ။ မ၊ဌ၊၄။၁၃၅။ သြကာသပတ္တေတိ ဌာန-ဂမနာဒိကာလေ ဥပ္ပန္နေ၊ တေ ဟိ သမ္ပ-သနသ ယောဂ္ယကာလေ ဥပ္ပတ္တိယာ သြ-ကာသပတ္တာတိ အဓိပ္ပါယော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၃။

သြကာသပရိကပ္ပ (ပု) [သြကာသ+ပရိကပ္ပ] အရပ်ဒေသကို ကြံဆခြင်း။ သြကာသ-ပရိကပ္ပေါ ပန ဇဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဌ၊၁။ ၃၃၁။ ကခ်ီ။၁၁ရ။ (-ဝိမတိ၊၁။၁၉၉။ ကခ်ီ၊ ဋီ။၄၁။)

သြကာသပရိကပ္ပန (နာ) [သြကာသ+ပရိကပ္ပန] အရပ်ဒေသကို ကြံဆခြင်း။ ပရိ-ကပ္ပိတဌာနန္တိ သြကာသပရိကပ္ပနဝသေန ပရိကပ္ပိတပ္ပဒေသံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂ရ။

သြကာသပရိကပ္ပါဝဟာရ (ပု) [သြကာသပရိ

ကပ္ပ+အဝဟာရ] အရပ်ဒေသကို ကြံ့ဆ၍ ခိုးခြင်း။ ယဒိ ဧဝံ ကသ္မာ သြကာသပရိ-ကပ္ပါဝဟာရော ဘဏ္ဍ ဒိသ္မာ အဝဟရန္တသ ပရိကပ္ပါဝဟာရော သိယာ။ ဝိမတိ၊၁။၂၀၀။ (ယဒိ ဧဝံ ကသ္မာ သြကာသပရိကပ္ပါ ဟာရော-ဟု ဝိမတိ၌ ပါဠိပျက်နေသည်။)

သြကာသပရိကပ္ပိတ (တိ) [သြကာသ+ပရိ ကပ္ပိတ] အရပ်ဒေသကို ကြံ့ဆအပ်သော။ သြကာသပရိကပ္ပေ ဌာနာစာဝနာယ ဂဟိ-တမ္မိ သြကာသပရိကပ္ပိတတ္တာ ရက္ခတိ။ ကခ်ီ၊ဋီ။၄၁။

သြကာသပရိဂ္ဂဟ (ပု) [သြကာသ+ပရိဂ္ဂဟ] ဖြစ်ရာအရပ်ကို-ပိုင်းခြား၍ယူ-သိမ်းဆည်း-ခြင်း။ ဘဝပဒေ ကိမ္မိစိတိ ဣမိနာ သြကာ-သပရိဂ္ဂဟော ကတော။ ဒီ၊ဋ၊၂။၈၈။ သြ-ကာသပရိဂ္ဂဟောတိ ပဝတ္တိဌာနပရိဂ္ဂဟော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၉၆။

သြကာသပရိစ္ဆေဒ (ပု) [သြကာသ+ပရိစ္ဆေဒ] အရပ်ဒေသကို ပိုင်းခြားခြင်း။ ဧဝံ သြကာ-သပရိစ္ဆေဒေန ဝါ။ အံ၊ဋ၊၁။၃၀။

သြကာသပရိဒီပန (ထီ၊နဝ) [သြကာသ+ပရိဒီ ပန] အရပ်ဒေသကို ညွှန်ပြခြင်း။ ယတ္ထိစ္ဆ-ကန္တိ သြကာသပရိဒီပနံ။ ဒီ၊ဋ၊၂။၁၀၄။ (-သာရတ္ထ၊၃။ ၂၈၂။)

သြကာသပုစ္ဆာ (ထီ) [သြကာသ+ပုစ္ဆာ] အရပ်ဒေသကို မေးမြန်းခြင်း။ ကတ္ထ တေ အမိ-ဂတန္တိ သြကာသပုစ္ဆာ။ ဝိ၊ဋ၊၂။၈၂။ မ၊ဋ၊ ၄။ဖ၅။ (-ပဋိသံ၊ဋ၊၁။ ၂ရ၉။)

သြကာသဖရဏ (တိ) [သြကာသ+ဖရဏ] အရပ်ဒေသ-နေရာဌာန-ကို-ဖြန့်တတ်-ယူတတ်-သော၊ နေရာကျယ်ကျယ် ယူ တတ်သော၊သူ (ဆင်)။ ရညော နာဂေါ ဘတ္တာဒကော စ ဟောတိ သြကာသ-ဖရဏော စ။ အံ၊၂။၁၃၈။ သြကာသ-ဖရဏောတိ သြကာသံ ဖရိတ္တာ အညေသံ သမ္ဘာဝံ ကတ္တာ ဌာနေန သြကာသဖရ-ဏော။ အံ၊ဋ၊၃။၄၉။

သြကာသဘဝ (ပု) [သြကာသ+ဘဝ] ဖြစ်ရာ အရပ်ဟူသော ဘုံ။ ဧတ္ထ စ "ကာမဘဝေ ရူပဘဝေ အရူပဘဝေ"တိ သြကာသဘဝံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ မဟာနိ၊ဋ။၁၃၈။

သြကာသဘူတ (တိ) [သြကာသ+ဘူတ] အ ခွင့်ဖြစ်၍ဖြစ်-အခွင့်ပေးသကဲ့သို့ဖြစ်-သော။ တာနိ (စတ္တာရိ စက္ကာနိ) ကုသလုပ္ပတ္တိယာ သြကာသဘူတာနိ။ အဘိ၊ဋ၊၁။၁၀၁။ သြ-ကာသဘူတာနိတိ ... အနုမတိဒါနံ ဝိယ ဘူတာနိ။ မူလဋီ၊၁။ဖ၁။

သြကာသဘေဒ (ပု) [သြကာသ+ဘေဒ] အ ရပ်ဒေသ-နေရာဌာန-ကွဲပြားခြင်း။ သြ-ကာသဘေဒတောတိ အလံကမ္မနိယနာ-လံကမ္မနိယဘေဒတော။ ကခ်ီ၊ဋီ။ဖ၀။

သြကာသမတ္တဒီပန (တိ) [သြကာသမတ္တ + ဒီပန] အရပ်ဒေသ-နေရာဌာန-မျှကို ပြ ခြင်း။ အယံ အနုပညတ္တိ ပညတ္တိယမ္မိ အတ္ထိတိ စေ? အတ္ထိ၊ တံ ပန သြကာသ-မတ္တဒီပနံ။ ဝဇိရ။၃၀၀။

သြကာသရဟိတ (တိ) [သြကာသ+ရဟိတ]

(ကုသိုလ်ပြုခြင်း၏) အခွင့်-မှကင်း-မရှိ-သော။ သမ္ဘာဓေတိ ပုတ္တဒါရာဒိသမ္ပိဋ္ဌနေန ကိလေသသမ္ပိဋ္ဌနေန စ ကုသလကိရိယာယ သြကာသရဟိတောဟု။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။

သြကာသလာဘ (ပု) [သြကာသ+လာဘ] (၁) အရပ်ဒေသ-နေရာဌာန-ကို ရခြင်း။ (၂) အခွင့်ရခြင်း။ **(၁)** ယံ ဝါ တံ ဘာဝ-နာသမ္ပဒံ ပတ္တံ သဗ္ဗတ္ထ သြကာသလာဘ-ဝသေန အသမ္ဘာဝံ ... အသပတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ (ခုဒ္ဒကၟ။ဋ္ဌ။၂၁၃-အလာ-တူပါဠိ၌ "သြကာသလောကဝသေန" ဟုရှိ သည်။)

(၂) တံ ဝိပါကဿ သြကာသလာဘေ သတိ သဟာယကာရကဝိကလတာဝ နတ္ထိ။ အနုဋီ၊၁။ရ၂။ (-ဝဇိရ။၃၄။)

သြကာသလောက (ပု) [သြကာသ+လောက] သြကာသလောက။ (က) အနိုန္ဒြိယဗဒ္ဓရူပ် အစရှိသည်တို့၏အပေါင်း။ (ခ) အနိုန္ဒြိယ ဗဒ္ဓရူပ် အစရှိသည်တို့၏အစဉ်။ **(က)(ခ)** အပိ စ တယော လောကာ သခ်ါရ-လောကော သတ္တလောကော သြကာသ-လောကောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၈။ အနိုန္ဒြိယဗဒ္ဓါနံ ရူပါဒီနံ သမူဟော, သန္ဌာနော စ သြကာသလောကော လော-ကိယန္တိ ဧတ္ထ တသာ, ထာဝရာ စ၊ တေသဟ္ဝ သြကာသဘူတောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၂၃ရ။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅ဖ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဖ၊ရ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ရ။ ခုဒ္ဒကၟ။ဋ္ဌ။၁၈၅။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၄၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁ဖ၅။ သာရတ္ထ၊၁။၈၊၂၃၉။) လောကဓာတု-လည်းကြည့်။

သြကာသလောကပရိစ္ဆေဒ (နာ) [သြကာသ-လောက+ပရိစ္ဆေဒ] သြကာသလောကဌ် - လှည့်လည်-ရှာဖွေ-ခြင်း။ ကိန္တေ ပဒသာ သြကာသလောကပရိစ္ဆေဒနေန၊ ပရိမိတ-ဌာနေ ဧဝ တံ ဉာဏဂမနေန ဂစ္ဆန္တာနံ ဒဿေမိ။ ဝိမတိ၊၁။၅၁။

သြကာသဝါရ (ပု) [သြကာသ+ဝါရ] ဘုံဌာန အစွမ်းဖြင့် ခန္ဓာစသည်၏ ဖြစ်ပုံကို ပြသော ဝါရ၊ သြကာသဝါရ။ တတ္ထ ပုဂ္ဂလတော သြကာသတော ပုဂ္ဂလောကာသတောတိ တယော ဝါရာ ဟောန္တိ၊ ... ယတ္ထာတိ သြကာသဝသေန ခန္ဓာနံ ဥပ္ပတ္တိဒီပနော သြကာသဝါရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉ရ။

သြကာသဝိဓိ (ပု) [သြကာသ+ဝိဓိ] အရာဌာန ဌ-အရာဌာနအားလျော်စွာ-စီရင်ခြင်း၊ အရာ ဟုတ်သည်ဌ စီရင်ခြင်း။ ဣတရော ပန သြကာသဝိဓိတော အနောကာသော ဝိဓိ ဗလဝါတိ ဉာယံ ဂါထာဝိရဟိတံယေव ဝေယျာကရဏန္တိ, ဣဓာဓိပ္ပေတန္တိ စ ဒ-ဿနေန "နာပဇ္ဇတိတိ"တိအာဒိနာ ပရိ-ဟရတိ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၂၃။

သြကာသဝိဿဇ္ဇန (ထီ၊နာ) [သြကာသ+ ဝိဿဇ္ဇန] အရပ်ဌာန-ကာလ-သြကာသ-ကို ဖြေဆိုခြင်း။ ဘုမ္မဝစနေန သြကာသပုစ္ဆ-ကတ္တာ "သောတာပတ္တိမဂ္ဂေနာ"တိအာဒိနာ အာသဝက္ခယကရေန မဂ္ဂေန အာသဝက္ခယံ

ဒသေတ္တာ "ဇော"တိ သြကာသဝိသေဇနံ ကတံ၊ မဂ္ဂကွဏေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ၂ဒ၊ဝ။ ၂၇၉။

သြကာသသဏ္ဌာန (တိ) [သြကာသ+သဏ္ဌာန] တည်ရာဌာန-နှင့်တူသော-လျှင်-သဏ္ဌာန်ရှိသော။ (ကိလေသမကံ) သဏ္ဌာနတော အ-တ္တနော သြကာသသဏ္ဌာနံ။ အဘိ၊ဌ၊ ၂ ၂ ၉။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။ ၄ ၃ ၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဝ။ ၂ ၄ ၈။

သြကာသသမ္ဘဝ (ပု) [သြကာသ+သမ္ဘဝ] (၁) အခွင့်၏-ထင်ရှားရှိ-ရှိ-ခြင်း။ (၂) နေ ရာဌာန ရှိခြင်း။

(၁) အဗ္ဘောကာသော ပဗ္ဗဇ္ဇာ ကုသ-လကိရိယာယ ယထာသုခံ သြကာသ-သမ္ဘဝတော။ ဒီ၊ဌ၊ဝ။ ၁ ၆ ၂။ မ၊ဌ၊ ၂။ ၁ ၀ ၉။ အံ၊ဌ၊ ၂။ ၃ ၇ ၄။

(၂) ဟေဋ္ဌာ သြရောဟတိတိ သမန္တာ သြကာသသမ္ဘဝတော စာလိယမာနံ ဟေဋ္ဌာ ဘဿတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁ ၀ ၆။ ကခ်ိ၊ ဋီ၊သစ်။ ၄ ၄ ၀။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

သြကာသသမ္ဘဝ (ပု) [သြကာသ+သမ္ဘဝ] နေ ရာဌာန၏-ဖြစ်သင့်-ရှိ-ခြင်း။ ဟေဋ္ဌာ သြရောဟတိတိ သမန္တာ သြကာသသမ္ဘ-ဝတော ဟတ္ထေန သမံ ကရိယမာနံ ဟေဋ္ဌာ ဘဿတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၆ ၃။ အထက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

သြကာသသေနာသန (နဝ) [သြကာသ+သေနာ သန] နေရာသာလျှင် ဖြစ်သောကျောင်း။ (သစ်ပင်ရင်း-စသည်။)

(ထို သစ်ပင်ရင်း စသည်တို့သည် အိပ်ခြင်း ထိုင်ခြင်း သက်သက်မျှကိုသာပြုရာ-အိပ်ယာထိုင်ရာသက်သက်မျှသာ-ဖြစ်သော ကြောင့် "သြကာသသေနာသန" အမည် ရကြသည်။)

"ယတ္ထ ဝါ ပန ဘိက္ခူ ပဋိက္ကမန္တိ"တိ ဣဒံ သြကာသသေနာသနံ နာမ။ ဒီ၊ဌ၊ဝ။ ၁ ၈ ၇။ မ၊ဌ၊ ၂။ ၁ ၁ ၉။ အံ၊ဌ၊ ၂။ ၃ ၈ ၃။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၈ ၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃ ၉ ၂။ "ယတ္ထ ဝါ ပန ဘိက္ခူ ပဋိက္ကမန္တိ" တိ ဌပေတ္တာ ဝါ တောနိ မဗ္ဗာဒီနိ ယတ္ထ ဘိက္ခူ သန္နိပတန္တိ၊ "သဗ္ဗ-မေတံ သေနာသနံ နာမာ"တိ ဇဝံ ဝုတ္တံ အဝသေသံ ရုက္ခမူလာဒိပဋိက္ကမိတဗ္ဗဌာနံ အဘိသင်္ခရဏာဘာဝတော ကေဝလံ သ-ယနဿ, နိဿဇ္ဇာယ စ သြကာသဘူတတ္တာ သြကာသသေနာသနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၁ ၂ ၁။ အဘိသင်္ခရဏာဘာဝတော သယနဿ နိ-သဇ္ဇာယ စ ကေဝလံ သြကာသဘူတံ သေနာသနံ။ ဒီ၊ဋီ၊ဝ။ ၂ ၅ ၆။ ရုက္ခမူလာဒိ-ပဋိက္ကမိတဗ္ဗဌာနံ စင်္မနာဒီနံ သြကာส-ဘာဝတော သြကာသသေနာသနံ။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၁ ၆ ၁။

သြကာသာကာရာပနာပတ္တိ (ထီ) [(သြကာသ+အကာရာပန=) သြကာသာကာရာပန+အာပတ္တိ] အခွင့်ကို မပြုစေခြင်းကြောင့် သင့်သော အာပတ်။ အာပတ္တိ ဒေသေ-တ္တာတိ သြကာသာကာရာပနာပတ္တိ ဒေ-သေတ္တာ။ ဝိမတိ၊ဝ။ ၂ ၉ ၃။

သြကာသာတိက္ကမ (ပု) [သြကာသ+အတိက္ကမ]

(ကြံ့စည်-ကြံ့ဆ-အပ်သော) အရပ်ဌာနကို လွန်သွားခြင်း။ ဩကာသာတိက္ကမောဝ ပမာဏံ ပုဗ္ဗေ အသုဒ္ဓစိတ္တေန ဂဟိတတ္တာ။ ကခ်ီ၊ဋီ။၄၁။

ဩကာ(သ)သာဒါန (နာ) [ဩကာသ+အဒါန] အခွင့်မပေးခြင်း၊ (ကုသိုလ်) ဖြစ်ခွင့်ကို မပေးခြင်း။ ဒွါရပိဒဟနံ ဩကာသာ-ဒါနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၂။ ဩကာသ-ဒါနဝသေန ကိလေသာနံ စိတ္တေ ကုသလ-ပ္ပဝတ္တိ ပရိယာဒိယိတ္တာ ဥဋ္ဌာနံ ပရိယုဋ္ဌာနံ။ သာရတ္ထ၊၁။ရ၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁။ (သာရတ္ထ-၌ ဩကာသဒါန-ဟု ရဿဖြင့်ရှိ၍၊ ကြွင်းသောကျမ်းတို့၌ ဩ-ကာသာဒါန-ဟု ဒီဃဖြင့်ရှိသည်။)

ဩကာသာဒီသင်္ဂဟ (ပု) [ဩကာသာဒိ+သင်္ဂဟ] ဩကာသအစရှိသည်ကို -သိမ်းယူ-သင်္ဂြိုဟ်-ခြင်း။ တဒေကဒေသာနုဿ-ရဏမ္မိ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ ဧဝါတိ ဒဿ-နတ္ထံ, ဘုမ္မဝစနံ ကတံ ဩကာသာဒိသ-င်္ဂဟတ္ထဿ။ ဝဇိရ။၅၀။

ဩကာသာဓိဂမ (ပု) [(၁) ဩကာသ+အဓိ+ဂမု+ဏ။ (၂) ဩကာသ+အဓိဂမ] (၁) အခွင့်ကို ရကြောင်းဖြစ်သောတရား။ (၂) အခွင့်ကို ရခြင်း။ (စျာန်, မဂ်, ဖိုလ် ချမ်းသာ၏ အခွင့်ကိုရခြင်း။) (၃) (လောကုတ္တရာတရားကို ရခြင်းငှါ) ရအပ်သော အခွင့်။

(၁)(၂)(၃) ပဌမော ဩကာသာ-ဓိဂမော(ဒီ၊၂။၁ရ၃)တိ ပဌမဇ္ဈာနံ ပဋ္ဌ-နိဝရဏာနိ ဝိက္ခမ္ဘေတ္တာ အတ္တနော ဩ-ကာသံ ဂဟေတ္တာ တိဋ္ဌတိ၊ တသ္မာ "ပဌမော ဩကာသာဓိဂမော"တိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ၊၂။၂၃၆။ သမ္မာဒေ ဩကာသာဓိဂမော အနုဗုဒ္ဓေါ။ အံ၊၃။၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၀။ ဩကာသာ-ဓိဂမောတိ ဩကာသဿ အဓိဂမော။ အံ၊ဋ၊၃။၂ရ၉။ မဂ္ဂဖလသုခါဓိဂမာယ ဩ-ကာသဘာဝတော ဝါ ဩကာသော၊ အ-ဿ အဓိဂမော ဩကာသာဓိဂမော၊ ပု-ရိမပက္ခေ ပန ဩကာသံ အဝသရံ အ-ဓိဂစ္ဆတိ ဧတေနာတိ ဩကာသာဓိဂမော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၁၂။ ဩကာသံ အဝသရံ အဓိ-ဂစ္ဆတိ ဧတေနာတိ ဩကာသာဓိဂမော၊ မဂ္ဂဖလသုခါဓိဂမာယ ဩကာသဘာဝတော ဝါ ဩကာသော၊ တဿ အဓိဂမော ဩ-ကာသာဓိဂမော။ ဧတ္ထ စ ဒီဃနိကာယေ-နေဝ ပန သုတ္တန္တဒေသနာယံ ပဌမဇ္ဈာနံ, စတုတ္ထဇ္ဈာနံ, အရဟတ္တမဂ္ဂေါတိ တယော ဩကာသာဓိဂမာ အာဂတာ။ ... ဣဓ ပန ဝက္ခမာနာနိ တီဏိ အရူပဇ္ဈာနာနိ သန္ဓာယ "ဩကာသာဓိဂမော"တိ ဝုတ္တံ။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၉၉။ ဩကာသာဓိဂမော လောကုတ္တရ-ဓမ္မဿ အဓိဂမာယ အဓိဂန္တဗ္ဗဩကာ-သော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂ရ၆။

ဩကာသာဓိဂမနယ (ပု) [ဩကာသာဓိဂမ+နယ] (နဝမခဏဟုဆိုအပ်သော) အခွင့်ကို ရကြောင်းဖြစ်သော နည်း။ (ရဲလ့စာသော ဗုဒ္ဓပ္ပါဒနဝမခဏကို ရနေခိုက်၌ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို အမြန်ရအောင် အားထုတ်မည်ဟု ကြံ့လျက် အပ္ပနာစျာန်ကို ရသည်တိုင်အောင် မဆိုင်းမငံ့တော့ဘဲ ဥပစာရ

သမာဓိမျှ၌ တည်၍ ဝိပဿနာရှုသည်ဟု ဆိုလိုသည်။ ဥပစာရသမာဓိဘာဝနာကို ရလျှင်ပင် ဝိပဿနာရှု၍ သံသရာမှ လျင်စွာ လွတ်မြောက်နိုင်ပြီ။)

သေက္ခပုထုဇဉာနံ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ သမာဟိတေန စိတ္တေန ဝိပဿိ-ဿာမာတိ ဘာဝယတံ ... အပ္ပနာသမာဓိ-ဘာဝနာပိ သမ္ဘာဝေ သြကာသာဓိဂမ နယေန ဥပစာရသမာဓိဘာဝနာပိ ဝိပဿ-နာနိသံသာ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၈။ သြ-ကာသာဓိဂမနယေနာတိ အတ္ထပဋိလာဘ-ယောဂ္ဂဿ နဝမခဏသခ်ါတဿ သြကာ-သဿ အဓိဂမနယေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၅၉။

သြကာသာနုရူပ (တိ) [သြကာသ+အနုရူပ] အခွင့်လျော်သော။ တံ ဒိသံ အနုပလော-ကေန္တေနာပိ သြကာသာနုရူပေ ဌာနေ စင်္ကမိတဗ္ဗဥ္စေ နိသီဒိတဗ္ဗဥ္စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၈၁။

သြကာသာဘာဝ (ပု) [သြကာသ+အဘာဝ] အခွင့်၏မရှိသည်၏အဖြစ်၊ အခွင့်မရှိခြင်း။ အထ ဘဂဝါ သယံ ပရိယေသိတ္တာ ကသ္မာ-နု ဥပသမ္ပာဒေသီတိ၊ သြကာသာဘာဝ-တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၅။ အပိ စ သမ္ဘာဝေ ယရာဝါသော ကုသလကိရိယာယ သြကာ-သာဘာဝတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဖ၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဝ၉။ သြကာသာဘာဝတော(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁)...တိ အဝသရာဘာဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁ဂ၃။

သြကာသာရဟ (တိ) [သြကာသ+အရဟ] တည်နေရာ၏အဖြစ်ငှါ-တည်နေရာကို-ထိုက်သော၊ တည်နေရာဖြစ်ထိုက်သော။ (တည်နေခြင်းကိုထိုက်သော။ ဘာ၊ဋီ။) ပဗ္ဗတမတ္ထကေ တလံ ဟောတိ ကေဝိသ-တိယာ ဘိက္ခူနံ သြကာသာရဟံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၂ဖ။

သြကာသေတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ကာသု+ကေ+ တိ] ပြန့်ကြဲစေ၏၊ ဖြန့်ကြ၏။ တေန ဟိ တံ ဂဟပတိ အာဠိန္ဒေ ဥတ္တရာသင်္ဃ ပည-(ညာ)ပေတ္တာ တိဏကလာပံ **သြကာသေ-ဟိ**။ သံ၊၂။၄၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂။ သြကာ-သေဟိတိ ပကိရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅။ **သြ-ကာသေသိ** — သြကာသေသိ(သံ၊၂။ ၄၈၁)တိ ဝိပ္ပကိရိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ဂ၁။

သြကာသေသိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ကာသု+ကေ+ ဣ] ပြန့်ကြဲစေပြီ၊ ဖြန့်ကြပြီ။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

သြကာသေဟိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ကာသု+ကေ+ ဟိ] ပြန့်ကြဲစေလော၊ ဖြန့်ကြလော။ သြ-ကာသေတိ-ကြည့်။

သြကိဏ္ဏ (တိ) [အဝ+ကိရ+တ။ အဝကိဏ်(သံ)] (၁) ရောပြွမ်း သော၊ လိမ်းကျံ-ပေကျံ-သော၊သူ။ (၂) ကြဖြန့်အပ်သော။ (၃) ကြဖြန့်သော။

(၁) သြကိဏ္ဏာ ရဇရေဏူဟိ၊ ယာစကာ ဝိစရန္တိ တေ။ ဇာ၊၁။၃ဝ၄။ (-ဇာ၊၂။၉၄၊ ၃၄ဝ၊၃၅၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ဂ၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃ဖ၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂ဝ၁၊၃၉၅။) သရဇေန ဝါတေန သြကိဏ္ဏသ။ ကခ်ိ။၂၄၁။ သြကိဏ္ဏသာတိ

သြကိုဏ္ဍရဇသ။ ကခ်ိ။မဟာဌီ၊၄။၁၆၀။ တပ္ပါဒရဇေဟိ တေသံ ဂုရုနံ ပါဒဓူလိဟိ သြကိုဏ္ဍာ သြနဒ္ဓါ ဂ၀စ္ဆိတာ။ အလက်ား၊ ဌီ။၁၄။ (၂) ဝါလုကာ သြကိုဏ္ဍာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂ရ၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။ (၃) သယမေ၀ ပုပ္ပါ မုဏ္ဍိတ္တာ ဝိဂဋ္ဌိတ္တာ ဂန္ဓာ ဘ၀နံ သြကိုရုံ၊ သြကိုဏ္ဍာ ပါသာဒသ ဥပရိ ကရောန္တူတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။

သြကိုဏ္ဍကိလိန္ဒဝရကိတလ (တိ) [သြကိုဏ္ဍ ကိလိန္ဒ+ဝရကိတလ] ရောပြွမ်း ညစ်နွမ်း ပေကျဲသော မြေအပြင်ရှိသော။ ယံ ယံ မနုဿာနံ အာယာစနဥပဟာရကရဏာရဟံ ယက္ခဋ္ဌာနံ ပုပ္ဖဓူပမံသရုဟိရ၀သာမေဒ-ပိဟကပပ္ပါသသုရာမေရယာဒီဟိ သြကိုဏ္ဍ-ကိလိန္ဒဝရကိတလံ ဇေနိပါတံ ဝိယ ယက္ခ-ရက္ခသပိသာစာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။

သြကိုဏ္ဍဂတ္တ (တိ) [သြကိုဏ္ဍ+ဂတ္တ] ရောပြွမ်း-လိမ်းကျံအပ်-သော ကိုယ်ရှိသော၊သူ (စီးတော်ဆင်)။ ပဒုမပတ္တကိဉ္ဇက္ခကေသ-ရေဟိ သမန္တတော သြကိုဏ္ဍဂတ္တော။ ဝိမာ နု၊ဋ္ဌ။၃၁။

သြကိုဏ္ဍဂ်ိက (တိ) [သြကိုဏ္ဍ+အဂ်ိက] ရောပြွမ်းသော ယင်ပြင်ရှိသော။ ရုစကုပကိဏ္ဏန္ဓိ သုဝဏ္ဏ၀ါလိကာဟိ သြကိုဏ္ဍဂ်ိကံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၁၄၆။

သြကိုဏ္ဍန္တရပရိခ (တိ) [သြကိုဏ္ဍ+အန္တရ+ ပရိခါ] အကြားအကြား၌ ရောပြွမ်းသော ကျဲ့ရှိသော။ သြကိုဏ္ဍန္တရပရိခံ၊ ... ဒုပ္ပ၀ေ-သမိဒံ ပုရံ။ ဇာ၊၁။၂၃၁။ သြကိုဏ္ဍန္တရပရိခန္ဓိ ဣဒံ ဒ္ဝါဒသယောဇနိကံ သုဝုန္ဓနပုရံ ... သြကိုဏ္ဍန္တရပရိခံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀ရ။ (-ဇာ၊ ၂။၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၉ရ။)

သြကိုဏ္ဍပရိခ (တိ) [သြကိုဏ္ဍ+ပရိခါ] ရောပြွမ်းသောကျဲ့ရှိသော။ သြကိုဏ္ဍပရိခံ ဒုဂ္ဂံ၊ ဒဠ္ဌမဋ္ဌာလကောဋ္ဌကံ။ ယတ္ထ ပ၀ိဋ္ဌော သု-မုခ၊ ဘာယိတဗ္ဗံ နု ဘာယသိ။ ဇာ၊၂။၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၉ရ။

သြကိုဏ္ဍမနောသိလာစုဏ္ဍ (နာ) [သြကိုဏ္ဍ+ မနောသိလာစုဏ္ဍ] ရောပြွမ်းသောဆေး ဒန်းမြင်းသီလာမှုန့်။ နဝယဇုပ္ပမာဏာ ရေကု ဥဋ္ဌာယ အဋ္ဌပညာသဟတ္ထံ ပဒေသံ ဥဂ္ဂန္ဓာ သြကိုဏ္ဍမနောသိလာစုဏ္ဍံ ဝိယ ပစ္စော-ကိဏ္ဍံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။

သြကိုဏ္ဍရဇ (တိ) [သြကိုဏ္ဍ+ရဇ] ရော ပြွမ်း-လိမ်းကျံ-ပေကျံ-သောမြူရှိသော၊သူ။ သြကိုဏ္ဍ (၁) ကြည့်။

သြကိုဏ္ဍရတန (နာ) [သြကိုဏ္ဍ+ရတန] ဖြန့်ကြ အပ်သော ရတနာ။ သကီ သြကိုဏ္ဍရတ-နေသု ခီဏေသု ယာ၀တတိယံ ဇဏ္ဍ-မတ္ထေန သြမိနာ သြကိုရာပေသိယေ၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၃၅။

သြကိုရ (ကြိ) [အ၀+ကိရ+အ+ဟိ] ကြဖြန့်. လော့၊ ကြဖြန့်.ပူဇော်လော့။ သြကိုရတိ (၁) ကြည့်။

သြကိုရက (တိ) [အ၀+ကိရ+ယု။ အ၀ကိရက (သံ)] ဖြန့်ကြ-ကြဖြန့်-အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

သြကိရကပုပ္ပ (နာ) [သြကိရက+ပုပ္ပ] ဖြန့်.ကြ-ကြဖြန့်.-အပ်သောပန်း။ သြလောပိယ-ကြည့်။

သြကိရတိ (ကြို) [အဝ+ကိရ+အ+တိ] (က) လောင်း-သွန်းလောင်း-လောင်းထည့်-၏။ (ခ) ကြဖြန့်.၏။ ကြဖြန့်.ပူဇော်၏။ **(က)** ဧညမာပကော ဟိ နာဠိ ပူရေတ္တာ "ကေ"နွဲ့ ဝတ္တာ သြကိရတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂ရ၀။ **သြကိရိ**—ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂ရရ။ ပေတ၊ဌ။ရရ။ အပ၊ဌ၊၁။၂၂ရ။ အပ၊ဌ၊၂။၁၂ရ။ **သြကိရီ**—ပဒုကေသရမောကိရီ။ အပ၊၁။၂ရ၂။ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓေသု ပဒုကေသရံ ပဒုမရေကုံ သြကိရီ အဝသိဋ္ဌိန္ဒ သမ္ဘဒ္ဓော။ အပ၊ဌ၊၂။၁ဧ၆။

(ခ) သ္ဘာယ် ဣဒ် ကရောန္တော ပဋိ-ဝါတေ ဌတ္တာ ပရံ ရဇေန သြကိရိတု-ကာမော ပုရိသော ဝိယ အတ္တာနံ ယေဝ **သြကိရတိ**။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။၂ဧ၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊-၁။၃၅ရ။) **သြကိရန္ဆီ**—တေ တထာဂ-တသ သရီရံ သြကိရန္ဆီ(ဒီ၊၂။၁၁၄)တိ တေ ... တထာဂတသ သရီရံ အဝကိရန္ဆီ၊ သရီရသ ဥပရိ ပုပ္ပါနိ ဝိကိရန္ဆီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၆၆။ စက်မနေ သြကိရန္ဆီ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၁၊ ၃၁၀)တိ တသ္မိ ရတနစက်မေ အဝ-ကိရန္ဆီ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၅၃၊၁၁၃။ (-မ၊၁။၁၁၃။ ဒီ၊ဌ၊၁။၄၆။ မ၊ဌ၊၁။၃၅၄။ မ၊ဌ၊၃။ဧ၄။ သံ၊ဌ၊၁။၂၂၄။ အံ၊ဌ၊၁။၄ရ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၃၊ ၂ဧရ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၂၀။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၃၆။ ဝိမာန၊ဌ။၁၆၁။ ထေရီ၊ဌ။၁၁၄။ ဒီ၊ဌ၊၂။ ၁ရ၆။) **သြကိရတု**— ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၅ရ။ **သြကိရ**—အံ၊ဌ၊၁။၂၀၂။ **သြကိရေယ္ယ**— သံ၊၃။ဧဧ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂ရ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၂၆။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၃၃။ မ၊ဌ၊၁။၃ဧ၀။ အံ၊ ဌ၊၁။၂၆၀။ **သြကိရိ**—ဝိ၊၁။၁၃ဧ၊၁၄ရ။ သံ၊ ၁။ရ၅၁။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၀၀။ သံ၊ဌ၊၂။၂၀ရ။ အံ၊ ဌ၊၁။၁၀၆။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂ရရ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၃၅၊ ၁ဧ၃၊၂၁ရ။ ပေတ၊ဌ။ရရ။ အပ၊ဌ၊၁။၂၂ရ။ စရိယာ၊ဌ။ရ၁။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၂၃၀။ **သြကိရိသု**—ဝိ၊ရ။၃ရ၊ရ၁၃။ မ၊ဌ၊၃။၅၃။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။၁၆ရ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂ရဧ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂ဧ၆။ **သြကိရံ** — အပ၊၁။ရ။ အပ၊ဌ၊၁။၁၂။ **သြကိရိ** —ဇလဇဂ္ဂေဟိ သြကိရိ(အပ၊ ၁။၂ရဧ)နွဲ့ ဇလဇေဟိ ဥတ္တမေဟိ ဥပ္ပလ-ပဒုမာဒီဟိ ပုပ္ပေဟိ သြကိရိ ပူဇေသိန္ဒ အတ္ထော။ အပ၊ဌ၊၂။၁ဧရ။ (-ဝိမာန။၅၆။ ပေတ။၁ရ၂။ အပ၊၁။၂ရဧ။ အပ၊၂။ဖ၊၅၃။)

သြကိရတု (ကြို) [အဝ+ကိရ+အ+တု] ကြဖြန့်.လော့၊ ကြဖြန့်.ပူဇော်လော့။ သြကိရတိ (ခ) ကြည့်။

သြကိရန္ဆ (တိ) [အဝ+ကိရ+အ+အန္ဆ] ကြဖြန့်.သောသူ။ မနုဿာ တံ ဒိသ္ဘာ ... ပံသုံ ဂဟေတ္တာ မတ္ထကေ သြကိရန္ဆာ လေ၃ူ၂ဟိ ပဟရန္ဆိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။ရရ၀။ (-ဒီ၊ဌ၊၂။၃၀၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂ရ၂။ ထေရ၊ဌ၊၂။၅၀၂။ အပ၊ဌ ၁။၂ရ၀။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂ရ၃။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃ရ၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂ရ။)

သြကိရန္ဆီ (ကြို) [အဝ+ကိရ+အ+အန္ဆီ] ကြဖြန့်.ကုန်၏။ ကြဖြန့်.ပူဇော်ကုန်၏။ သြကိရ-တိ (ခ) ကြည့်။

ဩကိရမာန (တိ) [အဝ+ကိရ+အ+မာန] ကြဖြန့်သောသူ။ ဘဂဝါ ... တေသံ သီသေ ပါဒပံသုံ ဩကိရမာနော ဝိယ။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၂၈ရ။ အပ၊ဌ၊၁။၁၀၄။ စရိယာ၊ဌ။၅။ ဇာ၊ဌ၊ရ။ ၂၄၁။ (–အံ၊ဌ၊၁။၁၀ဖ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၄ဖ။)

ဩကိရာပန (ထီ၊နဲ) [အဝ+ကိရ+ဏာပေ+ယု] ကြဖြန့်စေခြင်း။ အလက်ံရာပေတ္တာတိ ဝါ-လုကာဒီနံ ဩကိရာပနာဒိဝသေန သင်္ဂေ-တ္တာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၈၅။

ဩကိရာပေတိ (ကာ၊ကြီ) [အဝ+ကိရ+ဏာပေ+တိ] ကြဖြန့်စေ၏။ ဝါလိကံ ဂါဟာပေတ္တာ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏေ ဩကိရာပေတိ။ မ၊ဌ၊ ၄။ ၂၃ဝ။ **ဩကိရာပေသိ**—ဓမ္မ၊ဌ၊၁။ ၃ဖ၊ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။ ၄၃၅။

ဩကိရာပေတ္တာ (ကြီ၊ဝိ) [အဝ+ကိရ+ဏာပေ+တ္တာ] ကြဖြန့်စေ၍။ ပိလောတိကံ နိဝါ-သာပေတ္တာ ဆာရိကာယ ဩကိရာပေတ္တာ နိဟရာပေဿာမိ။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။ ၁၉၃။ (–အံ၊ဌ၊ ၁။ ၁ ၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ။ရ၁။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။ ၁၃ရ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ဋ။ရ၁။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။ ၂ရ၄။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ဋ။ ၂ဖ၊ဖ။ စရိယာ၊ဌ။ ၁ဝ ၂။ ဇာ၊ဌ၊ဖ။ ၂၁ ၂၊ ၂၅ ၂။ သာရ ဋ္ဌ၊ဋ။ ၃၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ဋ။ ၄ ၂။)

ဩကိရာပေသိ (ကာ၊ကြီ) [အဝ+ကိရ+ဏာပေ+ဏ္ဍိ] ကြဖြန့်စေပြီ။ ဩကိရာပေတိ–ကြည့်။

ဩကိရီ (ကြီ) [အဝ+ကိရ+ဏ္ဍီ] (က) လောင်း-သွန်းလောင်း-လောင်းထည့်-ပြီ။ (ခ) ကြဖြန့်ပြီ၊ ကြဖြန့်ပူဇော်ပြီ။ ဩကိရတိ-(က)(ခ) ကြည့်။

ဩကိရီသု (ကြီ) [အဝ+ကိရ+ဥ] ကြဖြန့်ကုန်ပြီ၊ ကြဖြန့်ပူဇော်ကုန်ပြီ။ ဩကိရတိ (ခ) ကြည့်။

ဩကိရိ (ကြီ) [အဝ+ကိရ+ဏ္ဍိ] (က) လောင်း-သွန်းလောင်း-လောင်းထည့်-ပြီ။ (ခ) ကြဖြန့်ပြီ၊ ကြဖြန့်ပူဇော်ပြီ။ ဩကိရတိ-(က)(ခ) ကြည့်။

ဩကိရိတ (တိ) [အဝ+ကိရ+တ] လောင်းအပ်သော။ ဝိမံသိတုကာမတာယ ပတ္တေ ခိရံ အာသိဉ္စန္တိယာ ဟတ္ထဝိကာရေ ကတေပိ ဩကိရိတေ "အလं ဘဂိနီ"တိ ဝါစံ နိစ္ဆရိ။ ထေရ၊ဌ၊၁။ ၃၁၅–ဖ။

ဩကိရိတုံ (ဗျ) [အဝ+ကိရ+တုံ] ကြဖြန့်ခြင်းငှါ။ ဣမ ဝါလုကာ ဩကိရိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။ ၂၁ရ။

ဩကိရိတုကာမ (တိ) [ဩကိရိတုံ+ကမု+ဏ] ကြဖြန့်ခြင်းငှါ အလိုရှိသောသူ။ ဩကိရတိ (ခ) ကြည့်။

ဩကိရိတ္တာ (ကြီ၊ဝိ) [အဝ+ကိရ+တ္တာ] (၁) ကြဖြန့်-ကြဖြန့်ပူဇော်-၍။ (၂) သွန်းလောင်း၍၊ လောင်းထည့်၍။ **(၁)** တေ တတ္ထ ကန္ဒိတ္တာ ရောဒိတ္တာန နာဂါ၊ သီသေ သကေ ပံသုကံ ဩကိရိတ္တာ။ ဇာ၁။ ၃ရ၅။ ဇာ၊ဌ၊၅။ ၅၅။ မုတ္တာဒလသဒိသပဏ္ဍရပုလိနံ ဩကိရိတ္တာ မာဌကံ အလက်ံရိ၊ ... ကတ-ပုညနာမသဒိသေန နာမေန ပုလိနပူဇက-တ္ထေရောတိ ပါကဋော။ အပ၊ဌ၊ ၂။ ၄ ၃။ (–ဝိ၊ဌ၊ဋ။ရ၅။ ဒီ၊ဌ၊ဋ။ ၂ ၃ ၉။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။ ၂ ဝ ၄။ မ၊

ဌ၊၁။၃၂၂ဝ။ မ၊ဌ၊၂။၉၉။ သံ၊ဌ၊၂။၂၃ရ။ ခုဒ္ဒ
က၊ဌ။၁၃၄။ ဝိမာန၊ဌ။၂ရ။ သာရတ္ထ၊၂။
၁ရ၁။) (၂) တသ ဓာတုယော ဂဟေတ္တာ
ပတ္တာမ့် ဩကိရိတ္တာ။ အပ၊ဌ၊၂။ရရ။

ဩကိရိတ္တာန (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ကိရ+တ္တာန]
သွန်းလောင်း၍၊ လောင်းထည့်၍။ တဒါ
ဥဒကမာဟိတ္တာ၊ ဩကိရိတ္တာန ကုမ္ဘိယာ။
အပ၊၂။၂၅၈။ ထေရီ၊ဌ။၁ဝဝ။

ဩကိရိနီ (ထီ) [အဝ+ကိရ+ဏျ+ဏီ (ဏီတ္ထီ
ပစ္စည်း)] မီးကျီးတို့ဖြင့် ရောပြွမ်းခြင်း ရှိ
သော၊ မီးကျီးတို့ဖြင့် လွန်စွာ ထက်ဝန်းကျင်
မှ ရောပြွမ်းသော၊သူ (ပြိတ္တာမ)။ ဏီဓာဟ်
အာဝုသော ဂိဠ္ဍကူဋာ ပဗ္ဗတာ ဩရော-
ဟန္တော အဒ္ဒသ ဏီတ္ထီ ဥပ္ပဏ္ဏ ဩကိလိနီ
ဩကိရိနီ ဝေဟာသ် ဂစ္ဆန္တီ။ ဝိ၊၁။၁၄ရ။
သံ၊၁။၄၅၁။ ဩကိလိနီ(နီ)ဝတ္ထုသ္မိ ဥပ္ပဏ္ဏ
ဩကိလိနီ ဩကိရိနီန္တိ သာ ကိရ အဂ်ိရ-
စိတကေ နိပန္နာ ဝိပ္ပန္နမာနာ ဝိပရိဝတ္တမာနာ
ပစ္စတိ၊ ... ဩကိလိနီ စ ကိလိန္နသရီရာ၊
ဗိန္ဒုဗိန္ဒုနီ ဟိဿာ သရီရတော ပဋ္ဌရန္တိ။
ဩကိရိနီ စ အဂ်ိရသမ္ဘရိကိဏ္ဏာ။ ဝိ၊ဌ၊၂။
၁ဝ၀။ (-သံ၊ဌ၊၂။၂ဝ၄။) ဟေဌတော ပဋ္ဌရ-
ဏဝသေန ကိလိန္နသရီရတာယ ဩကိလိနီ။
ဏီတောစိတော စ အဂ်ိရသမ္ဘရိကိဏ္ဏတာယ
ဩကိရိနီ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၅။ သံ၊ဌ၊၂။၁ဝ၅။

ဩကိရိယန္တိ[1] (ကမ္မ၊ကြိ) [အဝ+ကိရ+ယ+
အန္တေ] ရောပြွမ်းအပ်ကုန်၏၊ (သဒ္ဒတ္ထ။)
လျှောကျ-ရောနှော-ကုန်၏။ (အဓိပ္ပါယ-
တ္ထ။) ဩကိရိယျတိ-လည်းကြည့်။ တေန
ခေါ ပန သမယေန ဘိက္ခူ ပိဋ္ဌာနိ အဠ-
နာနိ စရကေသုပိ သရာဝကေသုပိ နိက္ခိ-
ပန္တိ။ တိဏစုဏ္ဏေဟိပိ ပံသုကေဟိပိ ဩ-
ကိရိယန္တိ။ ဝိ၊၃။၂၉၄။

ဩကိရိယန္တိ[2] (ကာ၊ကမ္မ၊ကြိ) [အဝ+ကိရ+
ဏော+ယ+အန္တေ။ ကာရတ်ပစ္စည်းကျေ။]
လျှောကျစေအပ်ကုန်၏။ (သဒ္ဒတ္ထ။) လျှော
ကျကုန်၏။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) အနုဇာနာမိ
ဘိက္ခဝေ ဝိကဏ္ဏံ ဥဒ္ဒရိတုန္တိ။ သုတ္တာ
ဩကိရိယန္တိ။ ဝိ၊၃။၄၁၂။ ဩကိရိယန္တိတိ
ဆိန္နကောဏတော ဂဠန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၁ဝ။
(စလင်းဂဏ္ဌိ၊၂။ဖ၅၃-လည်းကြည့်။)

ဩကိရိယမာန (တိ) [အဝ+ကိရ+ယ+မာန]
ကြဲဖြန့်အပ်သော။ တာနိ ဝိစိတြပုဗ္ဗာနိ
အဘိဝဿန္တာနိပိ ပဒီသန္တိ၊ ဒေဝဗြဟ္မ-
ဂဏေဟိ ဩကိရိယမာနာနိတိ အဓိပ္ပါ-
ယော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၂ဖ။

ဩကိရိယျတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဝ+ကိရ+ယ+
တေ] ရောပြွမ်းအပ်၏။ (ဘာသာ၊ဋီ။) ကြ
၏။ (နီသျ။) ကြဲဖြန့်အပ်၏၊ ရောနှော၏။
ဥဒပါနော အပါရတော ဟောတိ၊ တိဏ-
စုဏ္ဏေဟိပိ ပံသုကေဟိပိ ဩကိရိယျတိ ။ပ။
အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အပိဓာနံ။ ဝိ၊၄။၂ဖ၀။

ဩကိရိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဝ+ကိရ+ယ+တေ]
ရောပြွမ်းအပ်၏၊ ကြဲဖြန့်အပ်၏။ ရဇသ
အာဂမနဋ္ဌာနေ ဝုဋ္ဌနဋ္ဌာနေ ဝါ ဟေဋ္ဌာမဗ္ဗေ
ဝါ ထုသကောဋ္ဌကေ ဝါ ဘာဇနန္တရေ ဝါ
ယတ္တ ရဇေန ဩကိရိယတိ။ မ၊ဌ၊၁။၁၄၅။
(-မ၊ဋီ၊၁။၂၄ရ။) အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဩကိရဲ (ကြို) [အဝ+ကိရ+ဥ] ကြဖြန့်.ကုန်ပြီ၊ ကြဖြန့်.ပူဇော်ကုန်ပြီ။ ဩကိရတိ (၂)ကြည်။

ဩကိရေယျ (ကြို) [အဝ+ကိရ+ယျ] ကြဖြန့်.ရာ၏၊ ကြဖြန့်.ပူဇော်ရာ၏။ ဩကိ-ရတိ (၂) ကြည့်။

ဩကိလိနီ (ထီ) [ဩကိလိန+ဣ။ (ဣတ္ထိ ပစ္စည်း)။ ဟေဌာ ကိလိန် ယသ္မာတိ ဩကိလိနီ။ ဘာသာ၊ဌီ။] မီးပွား မီးပေါက် တဖြောက်ဖြောက်ကျသော၊သူ (ပြိတ္တာမ)။ (သျှ။) အောက်ဌစိုသော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ (ဘာသာ၊ဌီ။) ဩကိရိနီ-ကြည့်။

ဩကိလိနီ(နီ)ဝတ္ထု (နာ) [ဩကိလိနီ+ဝတ္ထု] မီးပွားမီးပေါက် တဖြောက်ဖြောက်ကျသော-အောက်ဌစိုသောကိုယ်ရှိသော-ပြိတ္တာမ၏ အကြောင်းအရာဝတ္ထု။ ဩကိရိနီ-ကြည့်။

(ထို ပြိတ္တာမသည် ရှေးအတိတ်ကာလ ကာလင်ိမင်း၏ မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်သော ဘဝ၌ ကချေသည်မတစ်ဦးကို မီးအိုးကင်းဘေး၌ ရပ်လျက် ကာလင်ိမင်းနှင့် ရယ်မောပြောဆိုနေသည်ကိုမြင်ရသဖြင့် မနာလိုဝန်တိုဇ္ဈာသာပွားလျက် ကာလင်ိမင်း ထွက်သွားသောအခါ ထိုကချေသည်မ၏ဦးခေါင်းပေါ်သို့ မီးကျီးခဲမျှား လောင်းချခဲ့လေသည်။ ထိုအကုသိုလ်ကံကြောင့် ပြိတ္တာဘုံသို့ရောက်သောအခါ အောက်အထက် နံပါးနှစ်ဘက်တို့မှ ပေါ်ထွက်ကျရောက်လာသော ပေါက်ပန်းပွင့်အဆင်းရှိသော မီးကျီးတို့ဖြင့် လောင်မြိုက်ခံရသည်၊ ထိုမီကျီးတို့အပေါ်၌ တပြောင်းပြန်ပြန် လူးလှိမ့်ခံစားရသည်၊ ခန္ဓာကိုယ်မှ ချွေးသီးချွေးပေါက်တို့ ယိုစီးလာသည်။ အကျယ်ကို-ဝိ၊ဌ၊၂။၁၀၀။ သံ၊ဌ၊၂။ ၂၀၄။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၈၅-ကြည့်။)

ဩကူဇန္ဓ (တိ) [အဝ+ကူဇ+အန္ဓ] ညည်းသံကို ဖြစ်စေသော၊ (ဘာသာ၊ဌီ။) ညည်းသံကို ဖြစ်စေလျက်ကျူးရင့်သော၊ လေချွန်သော၊ သူ။ ဂီတမှိ ယံကိဉ္စိ နဌဂီတံ ဝါ သာဓုဂီတံ ဝါ, အန္ဓမသော ဒန္ဓဂီတမှိ (ယံ) ဂါယိ-သ္မာတိ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဩကူဇန္ဓာ ကရောန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၄၅။ ကင်ါ၊ဌီ၊သစ်။၄ရ၁။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဩကူဇိတ (တိ) [အဝ+ကူဇ+တ] ညည်းသံကို ဖြစ်စေသောကျူးရင့်ခြင်း၊ (သျှ။) လေချွန်ခြင်း၊ ကျူးရင့်အပ်သောအသံ၊ လေချွန်သံ။ ယံ ဂါယိသ္မာတိ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဩကူဇိတံ ကရောန္တိ၊ သဗ္ဗမေတံ ဂီတံ နာမ။ သီ၊ဌီ၊ သစ်၊၁။၃၄၈။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဩကောင်ိမက (တိ) [(အဝ+ကောင်ိ+မ=) ဩကောင်ိမ+က။ အဝ ကောင်ို ယသ္မာတိ ဩကောင်ိမော။ ဩကောင်ိမော ဧဝ ဩ-ကောင်ိမကော။ အဘိ၊ပု၊ဘာသာဌီ။] အောက်ပိုင်း၌တွန့်.လိပ်ခြင်းရှိသော၊ ပုကွဗိုက်ကား-သော၊ အရပ်အမောင်းတိုသော၊သူ။ သော စ ဟောတိ ဒုဗ္ဗဏ္ဏော ဒုဒ္ဒသိကော ဩ-ကောင်ိမကော။ မ၊၃။၂၀ရ-ဂ။ အံ၊၁။၁၀ဖ၊ ၃၉ရ။ အဘိ၊ပု။၁၅၉။ (-ဝိ၊၄။၂၁၅။ သံ၊ ၁။၉၄၊၂၃၉၊၄ဖရ။ ဥဒါန။၁ရ၂။) ဩ-ကောင်ိမကောတိ လကုဏ္ဍကော ပဝိဋ္ဌဂီဝေါ

မဟောဒရော။ မ၊၆၊၄။၁၅၁။ ဩကောင်ိုမ-ကောတိ အာရောဟာဘာဝေန ဟေဋ္ဌိမ-ကောင်ိုကော၊ ရဿကာယောတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၉၅။ (–သံ၊၆၊၁။ ၁၄၉၊၃၂၃။ သံ၊ ၆၊ ၂။ ၂၁ရ။ အံ၊၆၊ ၂။ရ၆၊၃ ၂၁။ အဘိ၊၆။၃။ ရ၈။ ဥဒါန၊၆။၃၃၄။ သာရတ္ထ၊၃။၃ရရ။ သံ၊ ဋီ၊၁။၃၄၃။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ရ၉၊၃၁ရ။)

ဩကောင်ိုမကတရ (တိ) [ဩကောင်ိုမက +တရ] အလွန်–ပုက္ခဗိုက်ကား–အရပ်အ မောင်းတို–သော၊သူ။ တထာ တထာ သော ယကော့ ဒုဗ္ဗဏ္ဏတရောစေ၀ အဟောသိ ဩကောင်ိုမကတရော စ။ သံ၊၁။ ၂၄၀။

ဩကောဒနီ (ထီ) [ဩက+အဒ+ယု+ဣ] (ဣတ္ထိပစ္စည်း] သန်း။ ဩက် အာသယ် အဒတိ ဘက္ခတီတိ ဩကောဒနီ။ မောဂ်၊ သျ။ ၂၊နှာ။၃၀၃။

ဩကွ (တိ) [ဩကွာ(ဥကွာ)+ဏ] ဩကွ-ဩကွာက–ဥကွာက–အနွယ်၌ဖြစ်သော၊သူ။ နာဟံ ဩကွာ ဝရဝရာ။ သံ၊၆၊၁။ ၂၀၈။ ဩကွာ၀ရဝရာ–လည်းကြည့်။

ဩကွ၆ာ (ထီ) [ဩကွာ+ဝရ+ကွီ။ ဩကွာ+ ၆ာ+ဏ။ ဥကွ၆ာ+ဏ] ဩကွ၆ာမြို့။ (မီးရှူးတို့ ထွန်းလင်းတောက်ပကုန်စဉ် တည်ထောင်အပ်သောကြောင့် "ဥကွ၆ာ= ဩကွ၆ာ မြို့" ဟုခေါ်သည်။ တသွာ တံ ဥကွ၆ဋ္ဌိ ဝုစ္စတိ၊ ဩကွ၆ဋ္ဌိပိ ပါ၆ော၊ သောယေ၀တ္ထော။ ဒီ၊၆၊၁။ ၂၁၈။ ဥကွ၆ာ-လည်းကြည့်။

ဩကွန်ံ (နဉ) [အ၀+ကမု+တ။ အ၀ကြောန္တ (သံ)] (၁) သက်ရောက်–သက်၀င်–ခြင်း။ (၂) (ခြေသံမကြားအောင်) ချင်းနင်း၀င်ရောက်ခြင်း။ (တိ) (၃) (က) သက်ရောက်-သက်၀င်–၀င်ရောက်–အစဉ်ရောက်–သော၊ သူ။ (ခ) သက်ရောက်–သက်၀င်–၀င်ရောက် –ပြီးသော၊သူ။ (၄) ဖြစ်သော။ (၅) သက် ရောက်–သက်၀င်–၀င်ရောက်–အပ်သော။ (၆) ကျော်လွန်–နင်းနယ်–အပ်သော။

(၁) သက်ရောက်–သက်၀င်–ခြင်း။ ဩကွန်ဋ္ဌိကဓမ္မဒေသနာ–ကြည့်။ **(၂)** (ခြေသံ မကြားအောင်) ချင်းနင်း ၀င်ရောက်ခြင်း။ ဩကွန်ဋ္ဌကရဏ–ကြည့်။

(တိ)(၃)(က) သက်ရောက်–သက်၀င်-၀င်ရောက်–အစဉ်ရောက်–သော၊သူ။ အယံ ဝုစ္စတိ သဒ္ဓါနုသာရီ ဩကွန်ဋ္ဌော သမ္မတ္တ-နိယာမံ။ သံ၊ ၂။၁၈၆။ ဩကွန်ဋ္ဌော သမ္မတ္တ-နိယာမဋ္ဌိ ပဝိဋ္ဌော အရိယမဂ္ဂံ။ သံ၊၆၊ ၂။ ၃၁ရ။ ဣဒါနေ၀ အမှာကံ သာရဇ္ဇံ ဩကွန်ဋ္ဌံ။ အံ၊ ၂။၁ရ၁။ သာရဇ္ဇံ ဩကွန်ဋ္ဌဋ္ဌိ ဒေါမနဿံ အနုပ၀ိဋ္ဌံ။ အံ၊၆၊၃။၅၉။ တံ ဩကွန်ဋ္ဌသာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၃)တိ တံ သုခလဟုသည် အနု-ပ္ပတ္တသ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၃ ၂။

(ခ) သက်ရောက်–သက်၀င်–၀င်ရောက် –ပြီးသော၊သူ။ သိမံ ဩကွန်ဋ္ဌာတိ ၀ါ ဩကွန်မဋ္ဌိတိ ၀ါတိ န ဇာနိ"သု။ ဝိ၊၆၊၃။၃၄ရ။ ပဗ္ဗတေ ၀ါ ထလေ ၀ါ ဌိတာ သိမံ ဩ-ကွန်ဋ္ဌော ၀ါ ဩကွန်မဋ္ဌော ၀ါ ပဿဋ္ဌိ။ ဝိ၊၆၊ ၃။ ၃၄ရ။ (–ဒီ၊၆၊ ၂။ ၂၅။) ယဒါဟံ ဖုဿ-တိယာ ကုစ္ဆိ၊ ဩကွန်ဋ္ဌော ပိယမာတုယာ။

စရိယာ။၃၉၂။ စရိယာ၊၆။ရ၈။ မာတုကုစ္ဆိ သြက္ကမတိတိ ဣတ္ထ မာတုကုစ္ဆိ သြက္ကန္ဓော ဟောတိတိ အတ္ထော၊ သြက္ကန္ဓေ ဟိ တသ္မိ ဧဝံ ဟောတိ နဿ သြက္ကမမာနေ။ မ၊၆၊၄။ ၁၂ဖ။

(၄) ဖြစ်သော။ ဧသော အဓမ္မော ဒဏ္ဍာနံ၊ သြက္ကန္ဓော ပုရာဏော အဟု။ သုတ္တနိ။၃၂၅။ အဓမ္မော သြက္ကန္ဓော အဟု ပဝတ္တော အာသိ။ သုတ္တနိ၊၆။၂။၅။

(၅) သက်ရောက်-သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-အပ်သော။ ဒုက္ခေန သြက္ကန္ဓာ(သံ၊၆။၂။၁၄၄)တိ ဗဟိဒ္ဓါ ဝိယ အန္ဓောပိ ဒုက္ခေန အဝက္ကန္ဓာ အနုပဝိဋ္ဌာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၈။ သော ဘဂဝါ ... မဟာနုဘာဝေါ၊ တေန သြက္ကန္ဓမတ္တေ သဗ္ဗဘယာနိ ဝူပသမေယ္ယုံ။ သုတ္တနိ၊၆။၁။၂ဖ၅-ဖ။(၅) ကျော်လွန်-နင်းနယ်-အပ်သော။ သြက္ကန္ဓသုက္က-ကြည်။

သြက္ကန္ဓ၂ (နာ) [ဥ+ကမု+တ] (၁) ခုန်ကျော်-ခုန်ပေါက်-ခြင်း။ (၂) ဖဲသွားခြင်း။ (တိ)(၃) ဖဲသွားသော၊သူ။ (၄) ကင်းသော။

(၁) သြက္ကန္ဓိက၂-ထောင့်ကွင်းကြည်။ (၂) သဟ ပထတော သြက္ကန္ဓေ၊ ... ဝိဝရံ အဒါသိ ပထဝီ။ စရိယာ။၄၀၅။ သဟ ပထတော သြက္ကန္ဓေတိ ... မဂ္ဂတော သဟ သြက္ကမနေန။ စရိယာ၊၆။၁ဖ၂။ (တိ)(၃) မဂ္ဂပဋိပန္နေ ယာနေ ယာနသာမိကော ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေန သြရောဟိတ္တာ မဂ္ဂါ သြက္ကန္ဓော ဟောတိ။ ဝိ၊၆၊၁။၂၉၂။ (-သံ၊၆။၂။၁၈၄။ စရိယာ၊၆။၁၅၉။) ဧဝံ ဝိပဿနာဝိထိ၊ သြက္ကန္ဓာ နာမ ဟောတိ သာ။ ဝတ္ထာရ၊၆။၁ဖ၅။ (ဝတ္ထာရ၊ဋီ၊၂။၃၃-၌ "ဥက္ကန္ဓာ"ဟု ရှိသည်။ ဝတ္ထာရ၊သ္ယ။၅၉၈-၌ "သြက္ကန္ဓာ"ဟုပင်ရှိသည်။) (၄) သြက္ကန္ဓသန္ဓ-ထောင့်ကွင်းကြည်။

သြက္ကန္ဓကရဏ (နာ) [သြက္ကန္ဓ+ကရဏ] (ခြေသံ-ခွါသံ-မကြားရအောင်) ချင်းနင်းဝင်ရောက်မှုကို ပြုခြင်း။ ရတ္တိ သြက္ကန္ဓကရဏသ္မိဉ္ဉိ ယထာ ပဒသဒ္ဒေါ နဿုယျတိ၊ တဒတ္ထံ ဧကသ္မိံ ဌာနေ သည် ဒတ္တာ အဂ္ဂဂ္ဂခုရေဟိယေဝ ဂမနံ သိက္ခာပေန္တိ။ မ၊ ၆၊၃။၁၁၁။ သြက္ကန္ဓကရဏသ္မိန္တိ သြက္ကန္ဓေတ္တာ ပရသေနာသမ္ဗဒ္ဓနသြက္ကန္ဓကရဏေ။ မ၊ဋီ၊၃။ရ၃။

သြက္ကန္ဓကာယ (တိ) [သြက္ကန္ဓ+ကာယ] သက်ဝင်-အစဉ်ရောက်-ထိတွေ့-သော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ တာယ သညာယ သြက္ကန္ဓကာယသ ပနဿ ကရဏကာယောပိ တူလပိစု ဝိယ လဟုကော ဟောတိ။ ပဋိ သံ၊၆။၁။၃ဝရ။

(အလားတူ အနက်အဓိပ္ပါယ်ရှိသော ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃-၌ တံ သြက္ကန္ဓသ ပနဿ ကရဏကာယောပိ တူလပိစု ဝိယ သလ္လဟုကော ဟောတိ- ဟုလည်းကောင်း၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၃၂-၌ သြက္ကန္ဓသ္ယာတိ တံ သုခလဟုသည် အနုပ္ပတ္တသ-ဟုလည်းကောင်း ရှိသည်။) သြက္ကမတိ-လည်းကြည်။

သြက္ကန္ဓကာလ (ပု) [သြက္ကန္ဓ+ကာလ] သက်ဝင်-သက်ရောက်-သော အခါ။ ဂစ္ဆ တံ

သုနခံ ... သယနံ အာရောပေတွာ ဤသ-
ကံ နိဒ္ဒံ သြက္ကန္ဓကာလေ ပုစ္ဆ။ ဒီဃ၊ဌ။၃၁၈။
မ၊ဌ၊၄။၁ရ၆။

သြက္ကန္ဆတိ (ကြိ) [အဝ+ကတိ+အ+တိ] ဖြတ်-
လှီးဖြတ်-၏။ သတ္တံ ဂဟေတွာန၊ သြက္ကန္ဓန္တိ
ပုနပ္ပုန(ပေတ။၁၈၀)နွဲ့ ... နိသိတဓာရံ
သတ္တံ ဂဟေတွာ ပုနပ္ပုနံ တံ ဝဏမုခံ
အဝကန္ဓန္တိ။ ပေတ၊ဌ။၁၉၈။

သြက္ကန္ဆနိဒ္ဒ (တိ) [သြက္ကန္ဓာ+နိဒ္ဒါ] သက်ရောက်
သော အိပ်ခြင်းရှိသော၊ အိပ်ခြင်းသို့သက်
ရောက်သော၊သူ။ (ဘဝင်သို့ သက်သော
အိပ်ပျော်ခြင်းရှိသော။ မအူ၊သျှ။) သစေ
သြက္ကန္ဓနိဒ္ဒါ အဇာနန္တောပိ ပါဒေ မဠ္ဆကံ
အာရောပေတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၄၅။ ဝဇိရ။၁၁ရ။

သြက္ကန္ဆနိယာမ (တိ) [သြက္ကန္ဓ+နိယာမ] (၁)
သက်ဝင်-သက်ရောက်-အပ်သော အရိယ
မဂ်ဟူသော မြဲခြင်းရှိသော၊သူ။ (၂) သက်
ဝင်-သက်ရောက်-အပ်သော (စုတိ၏ အ
ခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးသည်၏အစွမ်းဖြင့်)
မြဲခြင်းရှိသော၊သူ။

(၁) တဿ သေက္ခဿ တံ မညနာ-
ဝတ္ထု သြက္ကန္ဓနိယာမတ္တာ သမ္မောဓိပရာ-
ယဏတ္တာ စ တိဟိ ပရိညာဟိ ပရိညေယ္ယံ။
မ၊ဌ၊၁။၄၃။ သြက္ကန္ဓနိယာမတ္တာတိ အနုပ-
ဝိဋ္ဌသမ္ပတ္တိနိယာမတ္တာ၊ သြတိဏ္ဏမဂ္ဂ-
သောတတ္တာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၁။၉၄။
ဟေဋ္ဌိသတ္ထော ကဿပဘဂဝတော ပါဝ-
စနေ သြက္ကန္ဓနိယာမော စရိတဗြဟ္မ-
စရိယော။ အဘိ၊ဌ၊ဒု။၁၈၂။ တေ ဣမေသု
တီသုပိ ဒဿနေသု သြက္ကန္ဓနိယာမာ အ-
ဟေသုံ။ မ၊ဌ၊၄။၉ဖ။ (၂) နတ္ထိကဝါဒါတိ
နတ္ထိ ဒိန္နန္တိအာဒိဝါဒိနော။ တေ ဣမေသု
တီသုပိ ဒဿနေသု သြက္ကန္ဓနိယာမာ အ-
ဟေသုံ။ မ၊ဌ၊၄။၉ဖ။ သြက္ကန္ဓနိယာမာတိ
သြဂါဒ္ဓမိစ္ဆတ္တနိယာမာ။ မ၊ဋီ၊ဒု။ဒ၁ဝ။

သြက္ကန္ဓန္ဓ (ကြိ) [အဝ+ကတိ+အ+အန္ဓ] ဖြတ်
-လှီးဖြတ်-သော။ ပဒုမနာဌသုတ္တံ ကကစေန
သြက္ကန္ဓန္ဓော ဝိယ အတိသလ္လေခတိ အတိ-
ဝါယမံ ကရောတိ။ မ၊ဌ၊ဒု။၁၁ဖ။

သြက္ကန္ဆန္ဆ (ကြိ) [အဝ+ကတိ+အ+အန္ဆ] ဖြတ်
-လှီးဖြတ်-ကုန်၏။ သြက္ကန္ဓတိ-ကြည့်။

သြက္ကန္ဆဘိက္ခုနီ (ထီ) [သြက္ကန္ဓ+ဘိက္ခုနီ]
သက်ဝင်-သက်ရောက်-ဝင်ရောက်-သော
ရဟန်းမ။ သံဃာဒိသေသာ စတုရောတိ
အယံ ပဌာ အရဏေ ဂါမန္တရပရိယာပန္နံ
နဒီပါရံ သြက္ကန္ဓဘိက္ခုနီ သန္ဓာယ ဝုတ္တာ။
ဝိ၊ဌ၊၄။၂၃ရ။ (-ဝဇိရ။၅ရရ။ သာရတ္ထ၊
ဒု။၄၉၁။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၄၅၉။)

သြက္ကန္ဆဝိနိစ္ဆယပဝတ္ထ (တိ) [သြက္ကန္ဓဝိနိစ္ဆယ
+ပဝတ္ထ] (ပါဠိတော်သို့) သက်ဝင်သော
အဆုံးအဖြတ်အားဖြင့်ဖြစ်သော။ (ဘာသာ၊
ဋီကာ။) ဉာဏ်ဖြင့်သက်ဝင်၍ အကြား အ
ကြား၌ ဆုံးဖြတ်သောအားဖြင့် ဖြစ်-ထို
ထိုလျှင်းပါးဘွယ်၌သွင်း၍သွင်း၍ ဆုံးဖြတ်
သောအားဖြင့်ဖြစ်-သော။ (ပါရာ၊ဂံ၊သစ်။)

အာစရိယဝါဒေါ နာမ ဓမ္မသင်္ဂါဟ-
ကေဟိ ပဌမေ အရဟန္တသတေဟိ ဌပိတာ

ပါဠိဝိနိမုတ္တာ သြက္ခန္ဓဝိနိစ္ဆယပဝတ္တာ အဋ္ဌ-
ကထာတန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။

သြက္ခန္ဓသံယုတ္တ (နာ) [သြက္ခန္ဓ+သံယုတ္တ] သြ
က္ခန္ဓသံယုတ်ပါဠိတော်။ (စက္ကဒုတိ စသော
သုတ်(၁၀)ခု ပါဝင်သည်။ သံ၊၂။၁၈၆-
၁၈၉။) သြက္ခန္ဓသံယုတ္တေ အဓိမုစ္စတိတိ
သဒ္ဓါဓိမောက္ခံ ပဋိလဘတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁ရ။

သြက္ခန္ဓသတ္တ (တိ) [သြက္ခန္ဓ+သတ္တ] ကင်း
သော အသက်ရှိသော၊သူ။ မညေ သြက္ခန္ဓ-
သတ္တံ မ(ဇာ၊၂။၂၀ရ)နွဲ့ ဇဝံ သန္ဓေ အဟံ
မံ အပဂတဇီဝိတံ သလ္လက္ခေမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။
၂ရ၂။ (ဇာ၊ဋီ-၌ "သြက္ခန္ဓသန္ဓံ မနွဲ့ အပ-
ဂတဇီဝိတံ မံ" ဟု လည်းကောင်း။ ဇာ၊ဋီ၊
သစ်-၌ "သြက္ခန္ဓသဒ္ဒေါ အပဂမနတ္ထော၊
... သန္ဓသဒ္ဒေါ ပန ဇီဝိတပရိယာယော၊
သြက္ခန္ဓော သန္ဓော ယဿ မမာတိ သြက္ခ-
န္ဓသန္ဓော"ဟုဖွင့်သည်။) ဂတသတ္တ (ပေတ၊
ဋ္ဌ။၃ရ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၅)နှင့် အောက်ပုဒ်တို့
လည်းကြည့်။

သြက္ခန္ဓသန္ဓ (တိ) [သြက္ခန္ဓ+သန္ဓ)] ကင်းသော
အသက်ရှိသော၊သူ။ သြက္ခန္ဓသန္ဓံ မ (ဇာ၊
၂။၃၅၉)နွဲ့ အပဂတဇီဝိတံ မံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၃၄၅။
အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

သြက္ခန္ဓသမ္ဘတ္တနိယာမ (တိ) [သြက္ခန္ဓ+သမ္ဘ
တ္တနိယာမ] သက်ရောက်သော-သမ္ဘတ္ထ
နိယာမ-မဖောက်ပြန်သောသဘောရှိသည်
ဖြစ်၍ မိမိ၏အ ခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးသည်၏
အစွမ်းဖြင့် မြဲသောအရိယမဂ်-ရှိသော၊သူ။
သြက္ခန္ဓသမ္ဘတ္တနိယာမတ္တာ "သေက္ခော
နိယတာယာ"တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၉ရ။

သြက္ခန္ဓသုက္ခ (တိ) [သြက္ခန္ဓ+သုက္ခ] ကျော်
လွန်အပ်-နင်းနယ်အပ်-သော ဖြူစင်သော
တရား(=ကုသိုလ်) ရှိသော၊ ကုသိုလ် တရား
အပိုင်းအခြားကို ကျော်လွန်၍ အကုသိုလ်
တရား၌တည်သော၊ နင်းနယ်အပ်သော
ကုသိုလ်ရှိသော၊သူ။ သြက္ခန္ဓသုက္ခဿ ဟိ
ကာ တိကိစ္ဆာ(ဇာ၊၁။၆၂)တိ သြက္ခန္ဓသု-
က္ခဿ အဝက္ခန္ဓဿ ကုသလဓမ္မမရိယာဒ
အတိက္ခန္ဓဿ အကုသလဓမ္မေ ပတိဋ္ဌတ-
ဿ ပုဂ္ဂလဿ မန္ဒေါသဓာဒီဟိ ကာ နာမ
တိကိစ္ဆာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉ရ။ သြက္ခန္ဓသုက္ခ-
ဿာတိ အတိက္ကမိတပုညဿ၊ မဒ္ဒိတကုသ-
လဿာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

သြက္ခန္ဓာမသိ [အဝ+ကတိ+အ+မ။ သေ-လာ။
(အဝ+ကမု+အ=) သြက္ခန္ဓ+အ+မ။ သေ-
လာ။] နှိမ့်ချ ရိုသေစွာ-သိစေ-အသိပေး-
ပါကုန်၏။ ရိုသေနှိမ့်ချ ပြ၍သိစေပါကုန်၏။
နှစ်သက်သောထွေ ရိုသေတုပ်ဝပ်ပါကုန်၏။
နီတိ၊ဓာ၊သျှ၊၂။၁၁ရ။ ပန်ကြားပါကုန်၏။
သြကန္ဒတိ-ကြည့်။

(ဇာ၊ဋီ- နှင့် ဇာတ်၊ နိသျတို့၌ "သြက-
န္ဓာမသေတိ အဝကန္ဓာမ" ဟု ရှိသည်။
ဇာတ်ဝိသောဓန၊နှာ။၁၅ရ-၌ "ဂါထာ ဆန်း
အားဖြင့် သြက္ခန္ဓာမသိ- ဟုရှိလေသည်၊
သြက္ခန္ဓာမသေ-ဖွင့်"ဟု ဆိုရ၏၊ နှာ၊၁၀၀-
၌ "သြက္ခန္ဓာမသိ ဘူတာနိ-၌ကား သေ-
တွင် "ဧ" ကို "ဣ" ပြဘူး၏"ဟု ဆိုသည်။
နီတိ၊သုတ္တ။၁၃၄-၌လည်း ထို့အတူဆိုရ၏

"ရိုသေနှိမ့်ချ ပြု၍ သိစေပါကုန်၏"ဟု နိသျ၌ အနက်ပေးသည်။ နိတိ၊ဓာ၊သျ၊၂။၁၁ရ-၌"နှစ်သက်သောထွေ ရိုသေတုပ်ဝပ်ပါကုန်၏"ဟု အနက်ပေးသည်။ ထို နိတိ၊ဓာ။သျ-အလို "ကမု"ဓာတ်ဟု မှတ်ယူရလိမ့်မည်။)

သြက္ကန္ဓိ (ထီ) [အဝ+ကမု+တိ] (က) သက်ရောက်-သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-ခြင်း၊ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၊ အမိဝမ်း-သို့ သက်ရောက်-၌ဖြစ်ခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ လာရောက်၍ဝင်သကဲ့သို့သောတရား။ (ခ) ပဋိသန္ဓေ။

(က) ယာ တေသံ တေသံ သတ္တာနံ ... ဇာတိ သဉ္ဇာတိ သြက္ကန္ဓိ အဘိနိဗ္ဗတ္တိ ခန္ဓာနံ ပါတုဘာဝေါ။ ဒီ၊၂။၂၄၃။ မ၊၁။၆၁။ မ၊၃။၂၉၂။ သံ၊၁။၂၄၄။ အဘိ၊ဝိ။၁၀၄၊၁၄၄။ ပဋိသံ။၃၆။ သာ ဧဝ အနုပဝိဋ္ဌာကာရေန သြက္ကမနဋ္ဌေန သြက္ကန္ဓိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။) ဣဒ ပဋိသန္ဓိ ဝိညာဏံ၊ သြက္ကန္ဓိ နာမရူပံ၊ ပသာဒေါ အာယတနံ။ ပဋိသံ။၅၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၃။ သြက္ကန္ဓိ နာမရူပန္ဓိ ယာ ဂဗ္ဘေ ရူပါရူပဓမ္မာနံ သြက္ကန္ဓိ အာဂန္ဓာ ပဝိသနံ (ပဝိသန္ဓိ) ဝိယ၊ ဣဒံ နာမရူပံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ မ၊ဋီ၊၁။ ၁၁၃။ (-သမ္မော၊ယော။၁၂၉။) သြက္ကန္ဓိကာလ၊ သြက္ကန္ဓိကဒုက-တို့လည်းကြည့်။

(ခ) သြက္ကန္ဓိတိ ပဋ္ဌေါကာရပဋိသန္ဓိ-ယာဝေတံ နာမံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ဧ၉၊၁ဧ၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၅။ ဒီဃ၊ ၂။၃၃ဝ။) သြက္ကန္ဓိကဒုက-လည်းကြည့်။

သြက္ကန္ဓိက[1] (တိ) [သြက္ကန္ဓ[1]+ဣက။ ဥက္ကန္ဓ+ဏိက။ ပါရာ၊ယော။ သြက္ကန္ဓိကဓမ္မ-ဒေသနာ-ကြည့်။] သက်ဝင်-သက်ရောက်-ခြင်းနှင့်ယှဉ်သော၊ သက်ဝင်-သက်ရောက်-သော၊ သမုဒ္ဒရာလှိုင်းတံပိုးကဲ့သို့ သက်၍ သက်၍ ဖြစ်သော။ သြက္ကန္ဓိကာ ပိတိ သမုဒ္ဒတီရံ ဝိစိ ဝိယ ကာယံ သြက္ကမိတ္တာ သြက္ကမိတ္တာ ဘိဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၉။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၁၁။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဧ၂။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၃ရ။)

သြက္ကန္ဓိက[2] (တိ) [သြက္ကန္ဓ[2]+ဣက] ခုန်ကော်-ခုန်ပေါက်-ခြင်းရှိသော (ကစားခြင်း)။ သမင်ကဲ့သို့ ခုန်လွှားမှ ကစားခြင်း။ ပြည်၊ သျ။ သြက္ကန္ဓိက် ကီဋသိ အဿမမှိ။ ဇာ၊ ၁။၉၁။ သြက္ကန္ဓိကန္ဓိ မိဂေါ ဝိယ သြ-ကန္ဓိတ္တာ ကီဋသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၅။

သြက္ကန္ဓိကဓမ္မဒေသနာ (ထီ) [သြက္ကန္ဓိကဓမ္မ+ဒေသနာ။ ဥက္ကန္ဓနံ သြတရတိ ဥက္ကန္ဓိ၊ တဿာ နိယုတ္တာ သြက္ကန္ဓိကော၊ သြက္ကန္ဓိကော စ သော ဓမ္မော စာတိ၊ တဿ ဒေသနာ သြက္ကန္ဓိကဓမ္မဒေသနာ။ မဒ္ဒ၊သျ။] ဥာဏ်တော်ဖြင့်သက်ဝင်၍ အကြားခံ၍ ဟောတော်မူအပ်သော-ထိုထို လျှဉ်းပါးဖွယ်ကြောင့် သွင်း၍ သွင်း၍ အထူးထူးသော နည်းတို့ဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သော-ဓမ္မ-ဒေသနာ။ (ပါရာ၊ဂံ။သစ်။)

ပါဠိဝိနိမုတ္တံ သြက္ခန္ဓိကဓမ္မဒေသနံ ကတ္တာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၈၇။ သြက္ခ-န္ဓိကဓမ္မဒေသနာ နာမ ဥာဏေန အနုပ-ဝိသိတ္တာ အန္တရာ ကထိယမာနာ ဓမ္မ-ဒေသနာ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁။ သြက္ခန္ဓိကဓမ္မ-ဒေသနာ နာမ တသ္မိံ တသ္မိံ ပသင်္ဂေ သြတာရေတ္တာ သြတာရေတ္တာ နာနာ-နယေဟိ ကထိယမာနာ ဓမ္မဒေသနာ။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၄။ ဥက္ကန္ဓနံ သြတရဏံ ဥက္ကန္ဓံ၊ ဥက္ကန္ဓေ နိယုတ္တာ သြက္ခန္ဓိကာ၊ ဒေသေ-တဗ္ဗာတိ ဒေသနာ၊ ဓမ္မော ဧဝ ဒေသနာ ဓမ္မဒေသနာ၊ သြက္ခန္ဓိကာ စ သာ ဓမ္မ-ဒေသနာ စာတိ သြက္ခန္ဓိကဓမ္မဒေသနာ။ ပါရာ၊ယော။၁၁၈။

သြက္ခန္ဓိကဘာဝပွတ္တ (တိ) [သြက္ခန္ဓိကဘာဝ+ပတ္တ] သက်ဝင်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ တုဋ္ဌဿာတိ သြက္ခန္ဓိကဘာဝပွ-တ္တာယ ပိတိယာ ဝသေန တုဋ္ဌဿ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၆၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၃၃။

သြက္ခန္ဓိကဝိနိစ္ဆယ (ပု) [သြက္ခန္ဓိက+ဝိနိစ္ဆယ။ သြက္ခမတိတိ သြက္ခန္ဓိ၊ သြက္ခန္ဓိယေဝ သြက္ခန္ဓိကော၊ သြက္ခန္ဓိကော စ သော ဝိနိစ္ဆယောစာတိ သြက္ခန္ဓိကဝိနိစ္ဆယော။ ဘာသာ၊ဋီ။] (ပါဠိတော်သို့) သက်ဝင်သော အဆုံးအဖြတ်၊ ဉာဏ်ဖြင့်သက်ဝင်၍ အကြား-အကြား၌ဖြစ်သောအဆုံးအဖြတ်၊ ထိုထို လျှဉ်းပါးဖွယ်အားလျော်စွာ သက်ရောက်သော အဆုံးအဖြတ်။ သြက္ခန္ဓိကဝိနိစ္ဆယော (ဝိ၊ဌ၊၁။ ၂၃၈)တိ ပသဂ်ါနုဂုဏ် (ပသဂ်ါနု-ရူပ် ?) သြတရဏကဝိနိစ္ဆယော။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၅၅။ သြက္ခန္ဓဝိနိစ္ဆယပဝတ္တ-လည်းကြည်။

သြက္ခန္ဓိကာပီတိ (ထိ) [သြက္ခန္ဓိကာ+ပီတိ] သမုဒ္ဒရာလှိုင်းတံပိုးကဲ့သို့ သက်၍ သက်၍ ပြက်သော နှစ်သက်ခြင်း။ (ဝတ္ထာရ၊ဌ၊သျှ။) ကိုယ်သို့သက်၍သက်၍ ပြက်သောပီတိ၊ (ပြည်၊သျှ။) လှိုင်းတံပိုးကဲ့သို့ ကိုယ်သို့ သက်ရောက်၍ သက်ရောက်၍ ဖြစ်သော ပီတိ။ သြက္ခန္ဓိကာပီတိ ဥဗ္ဗေဂါပီတိ ဖရ-ဏာပီတိတိ ပဗ္ဗဝိမာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဌ၊ ၁။၁၅၈။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၂။ မဟာနိ၊ဌ။၁၁၁။ သြက္ခန္ဓိ-ကာပီတိ သမုဒ္ဒတီရံ ဝိစိ ဝိယ ကာယ် သြက္ခမိတ္တာ သြက္ခမိတ္တာ ဘိဇ္ဇတိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၅၃။

သြက္ခန္ဓိကာလ (ပု) [သြက္ခန္ဓိ+ကာလ] အမိ ဝမ်ားသို့သက်ရောက်-အမိဝမ်း၌ဖြစ်-ရာ အခါ။ သြက္ခန္ဓိကာလာဒီနံ ပါကဋတ္တာ ကာလော စ။ မူလဋီ၊၁။ ၂၃။ သြက္ခမနံ သြက္ခန္ဓိ၊ မာတုကုစ္ဆိယံ နိဗ္ဗတ္တိတိ အတ္ထော။ တဿ ကာလော တထာ။ မဓု။၆၆။

သြက္ခန္ဓိကွက (ပု) [သြက္ခန္ဓိ+ခက] ပဋိသန္ဓေ ခက၊ ပဋိသန္ဓေနေ-သော-ဆဲ-ခက။ သြ-က္ခန္ဓိကွကေ(ပဌာန၊၁။၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၆၆။ သင်ဟ။၃၁)တိ ပဋိသန္ဓိကွကေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၇၄။ ဝိဘာဝိနီ။၁၆၅။ သြက္ခန္ဓိသဒ္ဒေါ ပဋိသန္ဓိပရိယာယောတိ အာဟ "သြက္ခန္ဓိ-ကွကေတိ ပဋိသန္ဓိကွကေ"တိ။ ပဋိသန္ဓိ ဟိ သြက္ခမတိ ပရလောကတော အာဂန္တ္ဝာ ဣဓ လောကေ ပဝိသန္ဓိ ဝိယ ဟောတိတိ

"ဩကွန္ဓိ"တိ ဝုစ္စတိ။ မဂ်ိမ၊ဋီ။၂။၁၂။ ဩကွန္ဓိကွဂေတိ ပဋိသန္ဓိကွဂေ၊ ပဋိသန္ဓိ ဟိ ဘဝန္တရေ ဩကွမနံ အနုပဝိသနန္တိ အတ္ထေန ဩကွန္ဓိတိ ဝုစ္စတိ။ ပရမတ္ထဒီပနီ။ ၂၀၁။

ဩကွန္ဓိတ္တာ[1] (ကြိ၊ဝိ) [ဩကွန္ဓ+ဣ+တ္တာ] (၁) သက်ဝင်-သက်ရောက်-ဝင်ရောက်-၍၊ သက်ဝင်မှုကို ပြု၍။ (ဘာသာ၊ဋီ။) (၂) ခုန်ကျော်-ခုန်ပေါက်-၍။

(၁) ပတိဋ္ဌာတိတိ ပဋ္ဌာနံ၊ ဥပဋ္ဌာတိ ဩကွန္ဓိတ္တာ ပကွန္ဓိတ္တာ ဝတ္တတိတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။) "ဧဝ-မေတ"န္တိ ဩကွန္ဓိတ္တာ ပကွန္ဓိတ္တာ သဒ္ဒဟ-နဝသေန ကပ္ပနံ ဩကပ္ပနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂၈။ (-သာရတ္ထ၊၂။၂၃၈။ မူလဋီ၊၂။၁၄၅။) သော ယံ ယံ ဌာနံ အာဝဇ္ဇတိ ...၊ တံ တံ ဌာန-မသ ဩကွန္ဓိတ္တာ ပကွန္ဓိတ္တာ ဒိဋ္ဌစရိယနော ပရလောကော ဝိယ သတိယာ ဥပဋ္ဌာတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၂-အလားတူပါဠိ၌ "ဩ-ကွန္ဓိတ္တာ"ဟု ရှိသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၃၁-၌ "ဩကွန္ဓိတ္တာတိ အနုပဝိသိတ္တာ။ ပကွ-န္ဓိတ္တာတိ တသ္မေ ဝေဝစနံ"ဟု ဖွင့်သည်။ သမ္မော၊ဘာဋီ၊၂။ ၂၇၅-၌ "ပကွန္ဓန အနက် ဟောရာ၌ ကတိ ဓာတ် မရှိ၊ ကမု-ဓာတ် သာ ရှိသည်၊ ဩကွန္ဓိတ္တာ ၏ နေရာ၌ ဩကွမိတ္တာ-ဟုရှိလျှင် ကောင်းမည်၊ ဩကွ-န္ဓိတ္တာ- ပါဠိမှန်ဟု ဆိုလျှင် အဝ+ကမု+ တ=ဩကွန္ဓ-ဟု ပြီးစေပြီးနောက် ကရ ဓာတ်၏အနက်၌ ဣ ပစ္စည်းသက်၍ နာမ ဓာတ်ကြဲရမည်၊ သက်ဝင်မှုကို ပြု၍-ဟူ၍ အနက်ပေးပါ "ဟု မှာထားသည်။) ဩကွ-န္ဓိတ္တာ-လည်းကြည့်။ (၂) ဩကွန္ဓိက[1] ကြည့်။

ဩကွန္ဓိတ္တာ[2] (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ကတိ+တ္တာ] ဖြတ်-လှီးဖြတ်-၍။ ကူဋဝိနိစ္ဆယိကတာယ ပန ပေသုဏိကတာယ စ အတ္တနော ပိဋ္ဌိမံသာနိ သယမေဝ ဩကွန္ဓိတ္တာ ခါဒတိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၉၅။

ဩကွန္ဓိနာမက (တိ) [ဩကွန္ဓိ+နာမ+က] ဩကွန္ဓိ-ပဋိသန္ဓေ-အမည်ရှိသော။ ဂဗ္ဘ-သေယျကပဋိသန္ဓိယာ ပဋ္ဌကွန္ဓသဗ္ဗာဝေန တာယ သမာနလက္ခဏာ သဗ္ဗာပိ ပဋ္ဌေါ-ကာရပဋိသန္ဓိ ဩကွန္ဓိနာမကာတိ သာ-ဓေတိ။ မူလဋီ၊၂။၂၀၆။

ဩကွန္ဓိယမာန (တိ) [အဝ+ကတိ+ယ+မာန] ဖြတ်-လှီးဖြတ်-အပ်သော။ ကကစေန အ-ဂေ်သု ဩကွန္ဓိယမာနေသုပိ နာမ ပရေသံ နိန္နာရောသံ အကရဏသာသနေ ပဗ္ဗဇိတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉။

ဩကွန္ဓိဝိညာဏာဘာဝ (ပု) [ဩကွန္ဓိဝိညာဏ+အဘာဝ] ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်၏ မရှိခြင်း။ န ဟိ ဩကွန္ဓိဝိညာဏာဘာဝေ နာမရူပဿ အတ္တသမ္ဘဝေါ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၁၀။

ဩကွန္ဓိသဒ္ဓါဘိဝေယျ (တိ) [ဩကွန္ဓိသဒ္ဓ+အဘိဝေယျ] ဩကွန္ဓိ သဒ္ဓါသည် ဟော အပ်သောအနက်ရှိသော။ အဝိသေသေန

ပင့်သန့် ဩက္ကန္ဆိသဒ္ဒါဘိဝေယျာ။ အနုဋီ၊ ၃။၂၅၀။

ဩက္ကန္ဆေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ကတိ+ဏေ+တွာ] ဖြတ်-ဖြတ်တောက်-၍။ ဩက္ကန္ဆကရဏ-ကြည့်။

ဩက္ကန္ဆေယျ (ကြို) [အဝ+ကတိ+ဍယျ] ဖြတ်-လှီးဖြတ်-ကုန်ရာ၏။ ဥဘတော ဒ-ဏ္ဍကေန စေပိ ဘိက္ခဝေ ကကစေန စော-ရာ ဩစရကာ အဂ်မဂ်ါနိ ဩက္ကန္ဆေယျ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၉၅။ (မ၊၁။၁၈၁-၌ ဩကန္ဆေယ်-ဟုရှိသည်။) ဩကန္ဆေယျ-လည်းကြည့်။

ဩက္ကန္ဒိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ခဒိ+တွာ။ အဝ+ကမု+တွာ။ (ပက္ခန္ဒိကာ။ ဓာန်ဋီ။ ၃၂၅-ကြည့်။)] ပြေးဝင်-သက်ဝင်-၍။ ပတိဋ္ဌာ-တီတိ ပဋ္ဌာန်၊ ဥပဋ္ဌာတိ ဩက္ကန္ဒိတွာ ပက္ခ-န္ဒိတွာ ပဝတ္တတီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၄၄။ ပင့်သံ၊ဌ၊၁။၂ရ၀။ ပင့်သံ၊ဌ၊၂။၃၁၃၊ ဩက-ပ္ပနသဒ္ဒါ သဒ္ဒေယျ၀ဏ္ဏေ ဩက္ကန္ဒိတွာ ပက္ခ-န္ဒိတွာ သဒ္ဒဟနသဒ္ဒါ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၀။ (-အ်၊ဋီ၊၃။၃။) ပသဒ္ဒေန စ ဥပသဒ္ဒတ္ထ-သိဒ္ဓိတော ဘုသံ ပက္ခန္ဒနံ သန္ဓာယာဟ "ဩက္ခန္ဒိတွာ"တိအာဒိ။ ပင့်သံ၊ဂ်။၁၀၁။ ဤ ပင့်သံ၊ဂ်-၌ ဩက္ခန္ဒိတွာ-ဟုရှိသည်။ ဩ-ကွန္ဒိတွာ-လည်းကြည့်။

ဩက္ကမတီ[3] (ကြို) [အဝ+ကမု+အ+တိ။ အဝ ကြာမတိ (သံ)] (က) သက်ရောက်-သက်ဝင်-တည်-လာရောက်-ကြွရောက်-၏။ (ခ) ဖြစ်၏။ **(က)** မာတုကုစ္ဆိ ဩက္ကမတိ(ဒီ၊ ၃။၈၅)တိ ပင့်သန့်ဝသေန ပဝိသတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၆၉။ မာတုကုစ္ဆိ ဩက္ကမတိ(မ၊၃။ ၁၆၁။ အ်၊၁။၄၄၆)တိ ဇဋ္ဌ မာတုကုစ္ဆိ ဩက္ကန္ဆော ဟောတိတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၂၆။ အ်၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၃။ ကာယေ ဒုဗ္ဗဏ္ဏိယံ ဩက္ကမတိ(ဣတိဝုတ်။ ၂၄ရ)တိ ... ကာယေ ဝိရူပဘာ၀ေါ အနုပဝိသတိ သဏ္ဌာတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၄၃။ သုခသညဉ္ စ လဟုသ-ညဉ္ စ ဩက္ကမတိတိ... လဟုသညဉ္ ဩက္ကမတိ ပဝိသတိ ဖသ္သေတိ သမ္ဘာပုဏာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၃။ ဩက္ကမတိ(ပင့်သံ။၁ ၂၁)တိ ဩတရတိ ပဝိသတိ။ ပင့်သံ၊ဌ၊ ၂။၁၄။ **ဩ-ကွမန္ဒိ**—ဝိ၊၁။၁၅၃။ ဝိ၊၃။၁ရ၊၄၀၉။ အ-ဘိ၊က။၁၃၃။ အ်၊ဋ္ဌ၊၃။၃ရ။ ပင့်သံ၊ဌ၊၁။ ၁၃၉။ **ဩက္ကမတု**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ ၂ရ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၄။ **ဩက္ကမေယျ**—တဿ စ မေ ဝိဇိတံ သမ္ဘာသမ္ဘုဒ္ဓေါ ဩက္ကမေယျ။ ဝိ၊၃။ ၄ရ။ (-အ်၊ ၂။၄ရ။ အဘိ၊က။၃၄ရ။ အ်၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၅ရ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၅၁။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁၃။) **ဩက္ကမေ-ယျာထ**—သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၄။ **ဩက္ကမိ**—နိဒ္ဒ ဩက္ကမိ။ ဝိ၊၃။၁ ၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၄၀။ (-ဝိ၊၄။၃၆၃။ မ၊၃။၁၆၁။ ဗုဒ္ဓ၀ံ။၃၀၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၀၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁ရ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁ရ၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၆။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃ဒ၃၊၄၀ရ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ရ၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂ ၂ရ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ ၃ရ။) **ဩက္ကမိသု**—ဝိ၊၃။၃ဒ၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀ ၂။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။ရ၀။ ကိသ တုမ္ဟေ နု **ဩက္ကမိတ္ထ**—ဝိ၊၃။၃ဒ၄။ **ဩက္ကမိ**—ထေရီ။၄ ၂ရ။ **ဩက္ကမိသ္ဓတိ**—မ၊၁။၁၀၄။ အ်၊ ၂။၃ရ၄။

ပဋိသံ။ ၄၀၉။ အဘိ၊ဌ၊၃။၁၈၅။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၁။၂၃။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။ ၃၁၅။ **သြက္ကမိဿထ**—ဒီ၊၂။၅၃။ ဒီ၊ဌ၊၂။၉၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ **သြက္ကမိဿာမိ**——ဒီ၊ဌ၊၁။၁၂၈။

(၁) တက္ကာ စသ **သြက္ကမိ** (ဒီ၊၃။ ၇၀)တိ တတ္ထ စသ တက္ကာ ဥပ္ပဋ္ဌိ။ ဒီ၊ဌ၊ ၃။၅၀။ နိဒ္ဒါ သြက္ကမိ။ ဝိ၊၃။၂၁။ အံ၊ဌ၊၁။ ၃၄၃။

သြက္ကမတိ၂ (ကြိ) [ဥ(အဝ၊အပ)+ကမု+အ+တိ။ သြ၂(ယ)(ရ)။ သြက္ကမ္မ-တို့ကြည့်။] (၁) ဖဲ၏။ (၂) ပြောင်းလဲ၏။ မတ္ထည်။ (၁) မဟေသက္ခာပိ ယက္ခာ တံ ဒိသ္မာ မဂ္ဂါ **သြက္ကမန္တိ**။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၁၇။ **သြက္ကမိ**—သံ၊ဌ၊၂။၁၈၄။ (၂) ဝေါက္ကမတိ အယမာ-ယသ္မာ ပုရိမဝေါဟာရာ ပစ္ဆိမဝေါဟာရံ။ အံ၊၁။၅၀၈။ ဝေါက္ကမတိတိ သြက္ကမတိ၊ ... နိ သမေတိတိ အတ္ထော။ အံ၊ဌ၊၂။၃ဖ၅။

သြက္ကမန[၁] (နာ) [အဝ+ကမု+ယု] (၁) အောက်သို့-သွားကြောင်း-သက်ရောက်ကြောင်း (တရား)။ (၂) သက်ရောက်-သက်ဝင်-ခြင်း။ (တိ)(၃) သက်ရောက်တတ်သော၊သူ။ (၄) သက်ရောက်ထိုက်-ရယူထိုက်-သွား-ရောက်ထိုက်-သွားသင့်-သော။

(နာ)(၁) သြက္ကမနေ ပုဗ္ဗဂ်မာ(မ၊၁။၁၇။ အံ၊၁။ရ၁၊၄ဖ၅)တိ ဣတ္ထ သြက္ကမနံ ဝုစ္စန္တိ (ဝုစ္စတိ) အဝဂမနဋ္ဌေန ပဋ္ဌနိဝရဏာနိ။ မ၊ ဌ၊၁။၁၀၅။ အံ၊ဌ၊၂။၄ဖ၆။ (-အံ၊၁။၂၄၅။ အံ၊ ဌ၊၂။၂၂၂၊၃၄၂။) (၂) ဝေမေဝံ တေ ပံသု-ကူလစီဝရံ ခါယိဿတိ သန္ဓ္ဌဿ ဝိဟ-ရတော ... သြက္ကမနာယ နိဗ္ဗာနဿ။ အံ၊ ၃။၆၄။ သြက္ကမနာယ နိဗ္ဗာနဿာတိ အမ-တံ နိဗ္ဗာနံ သြတရဏတ္ထာယ။ အံ၊ဌ၊၃။၂၂ရ။ သြက္ကမနဝေသန သြက္ကန္တိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။ဝ၉။ သြက္ကမနဝေသနာတိ ပဝိသနဝေသန။ သ မ္မော၊ယော။၅ဝ။

(တိ)(၃) အရိယသဒ္ဒ အရိယဂေါတ္တ အရိယမဂ္ဂလ် အရိယပညတ္တိ သြက္ကမန-တော ဂေါတြဘူပုဂ္ဂလော နာမ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၃၅။ (၄) သြက္ကမနဝိသဒ္ဒန-ကြည့်။

သြက္ကမန[၂] (နာ) [ဥ(အဝ၊အပ)+ကမု+ယု] ဖဲခြင်း။ မဂ္ဂါ သြက္ကမနေ ပဒဝါရေန ကာ-ရေတမ္ဘော။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃ဝရ။ မဂ္ဂတော သြ-ကြမန် ပဌမတရံ တံဒိဝသံယေဝ အဟော-သိ။ သံ၊ဌ၊၂။၁ဝ၄။

သြက္ကမန[၃] (နာ) [ဥ(အဝ၊အပ)+ကမု+ယု] ဖဲစေခြင်း။ သြက္ကမနတ္ထ-ကြည့်။

သြက္ကမနတ္ထမ (ပု) [သြက္ကမန[၃]+ကမ] သက်ရောက်ခြင်း၏ အစဉ်၊ သက်ရောက်ကြောင်း-ဖြစ်ကြောင်း-အစဉ်။ သြက္ကမိတိ ဣမိနာ စသ သြက္ကန္တဘာဝေါ ပါဠိယံ ဒဿိတော၊ နိ သြက္ကမနတ္ထမော။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂ဝ။

သြက္ကမနကာလ (ပု) [သြက္ကမန[၃]+ကာလ] သက်ရောက်ရာ-ပဋိသန္ဓေနေရာ-ပဋိသန္ဓေ နေသော-အခါ။ တေနေဝ နေသံ မာတု-ကုစ္ဆိသ္မိံ သြက္ကမနကာလေ စ နိက္ခမန-ကာလေ စ ဒသသဟဿီလောကဓာတု

ကမ္ပတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉-ရ၀။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၂၉။)

သြက္ကမနဋ္ဌ (ပု) [သြက္ကမန၁+အတ္ထ] သက်ဝင်တတ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော-သက်ရောက်ခြင်း-သက်ဝင်ခြင်း-အနက်။ သာ ဧ၀ အနုပဝိဋ္ဌာကာရေန သြက္ကမနဋ္ဌေန သြက္ကန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။) အနုပဝိဋ္ဌာကာရေနာတိ အက္ကာကောသံ, ဝတ္ထိကောသဿ သြဂါဟနာ-ကာရေန။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၃၆။

သြက္ကမနတ္ထ (ပု) [သြက္ကမန၁+အတ္ထ] ဖဲစေခြင်း-အကျိုး။ မဂ္ဂါ သြက္ကမနတ္ထာယ၊ မဟာယုဒ္ဓါ ဥပဋ္ဌိတောဟေ။ စရိယာ။၄၀၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၅၉။

သြက္ကမနန္ဓ (တိ) [အ၀+ကမု +အန္ဓ။ "နဲ"လာ။) (အ၀+ကမု +ယု=) သြက္ကမန + အန္ဓ။ ထိ-ဋ္ဌ သြက္ကမနန္ဓိ] သက်ရောက်သော၊သူ။ နဒီပါရံ သြက္ကမနန္ဓိယာ ပန စတသော်ပိ အာပတ္တိယော ဧကက္ခဏေယေ၀ ဟောန္တိ။ ကခ်။၃၀၁။ (ကခ်။ ဘာသာ၊ ဋီ၊၂။ ၃၁၅-ဋ္ဌ "သြက္ကမန္ဓိယာ" ဟု ရှိသည်။ သြက္ကမန္ဓ-လည်းကြည့်။)

သြက္ကမနဘယ (ပု) [သြက္ကမန၁+ဘယ] သက်ရောက်ခြင်းဟူသောဘေး။ ပရိသာသာ-ရဇ္ဇဘယန္တိ ပရိသံ ပတ္တာ သာရဇ္ဇံ သြက္ကမနဘယံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၁။

သြက္ကမနဝိသဇ္ဇန (တိ) [သြက္ကမန၁+ဝိသဇ္ဇန] သက်ရောက်ထိုက်-ရယူထိုက်, စွန့်လွှတ်ထိုက်-ရှောင်ကြဉ်ထိုက်-သော၊ သွားသင့်, မသွားသင့်သော (လမ်း)။ ယတ္ထ နာမ တိယောဇနမဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိတ္တာ သြက္ကမနဝိ-သဇ္ဇနံ အသလ္လက္ခေတ္တာ သီယေန ဧ၀ေန သတ္တက္ခတ္တုံ (သတက္ခတ္တုံ) ဂမနာဂမနံ ကရောတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၃၆။ သြက္ကမနဝိသဇ္ဇနန္တိ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗ-ဝဇ္ဇေတဗ္ဗေ မဂ္ဂေ။ မူလဋီ၊၂။၁၅၁။ (-သမ္မော၊ယော။၁၅၃။) (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၁-အလား၊တူ အဖွင့်ဋ္ဌ "ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗဝိသဇ္ဇေ-တဗ္ဗေ" ဟုရှိသည်။)

သြက္ကမနာရဟ (တိ) [သြက္ကမန၁+အရဟ] သက်ရောက်ခြင်းဌါထိုက်သော။ စတုပ္ပဒိ-ကဂါထာ၀သာနေ အရိယဘူမိ သြက္ကမနာ-ရဟာ ... ဓမ္မသ အညာတာရော ဘ၀ိ-သန္တိတိ ဒသေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၂။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၅။

သြက္ကမနီ(နိ)ယ (တိ) [အ၀+ကမု+အနီယ။ သြက္ကမန၁+ဏ္ဍယ] အောက်အဖို့သို့ လားရောက်ကြောင်းဖြစ်သော၊ အပါယ်ဆင်းရဲ သံသရာဆင်းရဲကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ပဋ္ဌ ၁၁ မေ ကဿပ သြက္ကမနီယာ ဓမ္မာ သဒ္ဓမ္မသ သမ္မောသာယ အန္တရဓာနာယ သံ၀တ္တန္တိ။ သံ၊၁။၄၂၃။ သြက္ကမနီယာတိ အ၀ဏ္ဏမနီယာ၊ ဟေဋ္ဌာဂမနီယာတိ အ-တ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။

သြက္ကမန္ဓ၁ (တိ) [အ၀+ကမု+အန္ဓ။ ထိ-ဋ္ဌ သြက္ကမန္ဓိ။] (က) သက်ရောက်-ဝင်ရောက်-သော၊သူ။ (ခ) သက်ရောက်ဆဲ-ဝင်ရောက်ဆဲ-ဖြစ်သော၊သူ။ **(က)** တေသံ မုဋ္ဌသ-

တိုနံ အသမ္ဘဝနာနံ နိဒ္ဒံ သြက္ကမန္ဆာန (ဝိ၊ ၁။၁၅၃)နွင့် သတိသမ္ဘဝည် ပဟာယ နိဒ္ဒံ သြတရန္ဆာနံ။ ဝိ၊ဌ၊ ၂။၁၀၅။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။ရ၂။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။ဖ၊။ ဒီ၊ဌ၊၃။ဖ၉။ မ၊ဌ၊၁။ ၂ ၂ ၂။ သံ၊ ဌ၊ ၂။၁၃။ အံ၊ဌ၊၃။ ၂၅၁။ အဘိ၊ဌ၊၁။ ၂၁၁။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၃၉။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။ဖ၊၁။ ပေတ၊ဌ။ ၄၄။) အပရိကိုတ္တဿ အာရာမဿ ဥပ-စာရံ သြက္ကမန္ဓိယာ အာပတ္တိ ပါစိတ္တိယဿ။ ဝိ၊ ၂။၄၀၄။ **(ခ)** သိမံ သြက္ကန္တေ ဝါ သြက္ကမန္တေ ဝါ ပဿန္ဓိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၄ဖ။

သြက္ကမန္ဆ၂ (တိ) [ဥ(အဝ၊အပ)+ကမု+အန္ဆ] ဖဲခွါသော၊သူ။ မဂ္ဂါ သြက္ကမတောပိ ပဋိနိ-ဝတ္တိတ္တာ တမေဝ ဝိဟာရံ အာဂန္ဆာ ဝိဟာ-ရသိမံ အတိက္ကမတောပိ ဝုတ္တနယေနေဝ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃ဝ၈။ (-ဝိ၊ဌ၊ ၂။ ၂၁၁။)

သြက္ကမန္ဆိ၁ (ကြိ) [အဝ+ကမု+အ+အန္ဆိ] သက်-ရောက်-သက်ဝင်-တည်-လာရောက် -ကြွ-ရောက်-ကုန်၏။ သြက္ကမတိ၁ (က) ကြည့်။

သြက္ကမန္ဆိ၂ (ကြိ) [ဥ(အဝ၊အပ)+ကမု+အ+ အန္ဆိ] ဖဲကုန်၏။ သြက္ကမတိ၂-ကြည့်။

သြက္ကမန္ဆီ (ထီ) [အဝ+ကမု+အန္ဆ+ဏျ] (ကျွတ်ထိ ပစ္စည်း) သက်ရောက်-ဝင်ရောက်-သော၊ သူ။ သြက္ကမန္ဆ၁(က)ကြည့်။

သြက္ကမမာန (တိ) [အဝ+ကမု+အ+မာန] (က) သက်ရောက်-ဝင်ရောက်-သော၊သူ။ (ခ) သက်ရောက်ဆဲ-ဝင်ရောက်ဆဲ-ဖြစ်သော၊ သူ။ **(က)** ကဏ္ဍမ္ပဲ့ သြက္ကမမာနာ။ အံ၊ ၂။၉၄။ အံ၊ဌ၊၃။၃ရ။ နိဒ္ဒံ သြက္ကမမာနာ။ မ၊ဌ၊၄။ ၁ ၂ ၄။ (-ဒီ၊ဌ၊ ၂။ ၂၅။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။ ၂ ၅။ အပ၊ဌ၊၁။ဖ၊၁။) **(ခ)** ဘဂဝတော ဓမ္ဓ-ဒေသနာနုဘာဝေန အရိယဘူမိ သြက္ကမ-မာနာ သြက္ကန္တာ စ အရိယသာဝကာ။ ဣ-တိဝုတ်၊ဌ၊၃ဝ၅။ မ၊ဋီ၊၁။၁ ၂။ သြက္ကန္တေ ဟိ တသ္မိ ဇေ ဟောတိ၊ နိ သြက္ကမမာနေ။ အံ၊ဌ၊ ၂။၃၃၃။

သြက္ကမယန္ဆ (တိ) [အဝ+ကမု+ဏယ+အန္ဆ] သက်ရောက်-ဝင်ရောက်-သော၊သူ။ ပဠိမေ ဘိက္ခဝေ အာဒီနဝါ မုဌ္ဌဿတိဿ အသ-မ္ဘဝနဿ နိဒ္ဒံ သြက္ကမယတောဝ။ အံ၊ ၂။ ၂၁၉။

သြက္ကမာပေတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ(အဝ၊အပ)+ကမု+ ဏာပေ+တ္ဝာ] ဖဲခွါ-ရှောင်ဖဲ-စေ၍။ တဝ ရထံ သြက္ကမာပေတ္ဝာ မယ္ပံ မဂ္ဂံ ဒေဟိ။ စရိယာ၊ဌ။၁၅၈။

သြက္ကမိ (ကြိ) [အဝ+ကမု+ဏ္ဍ] သက်ရောက်-သက်ဝင်-တည်-လာရောက်-ကြွ ရောက်-ပြီ။ သြက္ကမတိ၁ (က) ကြည့်။

သြက္ကမိသု (ကြိ) [အဝ+ကမု+ဥ] သက်ရောက် -သက်ဝင်-တည်-လာရောက်-ကြွ-ရောက်-ကုန်ပြီ။ သြက္ကမတိ၁(က)ကြည့်။

သြက္ကမိ၁ (ကြိ) [အဝ+ကမု+ဏျ] (က) သက်-ရောက်-သက်ဝင်-တည်-လာရောက်-ကြွရောက်-ပြီ။ (ခ) ဖြစ်ပြီ။ သြက္ကမတိ၁ (က)(ခ) ကြည့်။

သြက္ကမိ၂ (ကြိ) [ဥ(အဝ၊အပ)+ကမု+ဏျ] ဖဲပြီ။ သြက္ကမတိ၂-ကြည့်။

သြက္ကမိတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+ကမု+တဗ္ဗ] သက်ရောက်-သက်ဝင်-အပ်သော။ စိတ္တရုစိယံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာဝ နိဒ္ဒါ သြက္ကမိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁ဝ၆။ (-မိလိန္ဒ။၃၅၆။)

သြက္ကမိတုံ (ဗျ) [အဝ+ကမု+တုံ] သက်ရောက်-သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-ရ-ခြင်းငှါ။ သဒ္ဓမ္မံ အဘဗ္ဗော နိယာမံ သြက္ကမိတုံ။ အံ၊၂။၃ရ၉။ သြက္ကမိတုံ(အဘိ၊ပု။၁၁၆)နို့ တေ ကုသ-လေသု ဓမ္မေသု သမ္မတ္တသခ်ိတံ နိယာမံ သြက္ကမိတုံ ပဝိသိတုံ၊ တတ္ထ ပတိဋ္ဌာတုံ အဘဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။ သမတ္ထော သြ-ကၠမိတုံ အပိ စက္ကဝတ္တိကုလေပိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၉။ သြက္ကမိတုံ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁ရ၂)နို့ အဓိဂန္တုံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၀။ (-အဘိ၊ဝိ။ ၃၅၅။ အဘိ၊က။၈၀။ ပဋိသံ။၁၁၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂ရ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ဖ၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ဖ၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ဖ၂၁ဂ၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ရ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။)

သြက္ကမိတု (ထီ၊ပု) [အဝ+ကမု+တု] သက်ရောက်သော၊သူ။ သတော သမ္ပဇာနော နိဒ္ဒံ သြက္ကမိတာ။ မ၊၁။၃၁ဖ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁ဂ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ဖ၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄ဝ၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၃ဖ။

သြက္ကမိတ္ထ (ကြိ) [အဝ+ကမု+တ္ထ] သက်ရောက်-သက်ဝင်-တည်-လာရောက်-ကြွရောက်-ကုန်ပြီ။ သြက္ကမတိ^{2}(က) ကြည့်။

သြက္ကမိတ္တာ^{1} (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ကမု+တ္တာ] သက်ရောက်-သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-၍။ ဆာရတ္တံ ဝိပ္ပဝသိတ္တာ ပုန ဂါမသီမံ သြက္ကမိတ္တာ ဝသိတ္တာ ပက္ကမတိ။ ဝိ၊၁။၃ရ၉။ သုခသညဉ္ဉ လဟုသညဉ္ဉ ကာယေ သြက္ကမိတ္တာ ဝိဟ-ရတိ(ပဋိသံ။၁ဝရ)တိ...ကရဇကာယေ သြ-ကၠမိတ္တာ ပဝေသေတ္တာ ဝိဟရတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ဝရ။ သုခသညဉ္ဉ လဟုသညဉ္ဉ သြ-ကၠမိတ္တာ(ပဋိသံ။၃ရရ)တိ ... သြက္ကမိတ္တာ ပဝိသိတ္တာ ဖုသိတ္တာ ပါပုဏိတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၂။၂ရ၃။ (-ဝိ၊ဌ။၃ဝ၃။ ဝိ၊ဌ။၃၃ရ။ သံ၊ဌ။ ၂၄ရ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ဖ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ဝ၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ဌ။ ၃၄၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ဌ။၁၁၊၂၅၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ဌ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁ဌ၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁ဌ၊၃၁။)

သြက္ကမိတ္တာ^{2} (ကြိ၊ဝိ) [ဥ(အဝ၊အပ)+ကမု+တ္တာ] ဖဲ့၍။ ယော ပန ဇယ်မဂ္ဂေါ သကဒုမဂ္ဂတော သြက္ကမိတ္တာ ပုန သကဒုမဂ္ဂမေဝ သြတ-ရတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂ဝ။ ကခ်ိ၊ဋီ၊သစ်။၁၄ဝ။ လေဌ္ဌပါတေ အတိက္ကမ္မ၊ သြက္ကမိတ္တာ စ မဂ္ဂတော။ ဝိ၊ဝိနိ၊ဋ္ဌ၊ယ၊ဂါထာ။၅၁ရ။ မဂ္ဂတော သြက္ကမိတ္တာတိ မဂ္ဂတော အပသက္ကိတ္တာ။ ဝိ၊ဝိနိ၊ဋ္ဌ၊ယ၊ဋီ၊၁။၂၅၁။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဖ၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၅ဂ။)

သြက္ကမိသတိ (ကြိ) [အဝ+ကမု+သတိ] သက်ရောက်-သက်ဝင်-တည်-လာရောက်-ကြွရောက်-လတ္တံ့။ သြက္ကမတိ^{2}(က) ကြည့်။

သြက္ကမိသဏ (ကြိ) [အဝ+ကမု+သဏ] သက်ရောက်-သက်ဝင်-တည်-လာရောက်-ကြွရောက်-ကုန်လတ္တံ့။ သြက္ကမတိ^{2}(က) ကြည့်။

သြက္ကမိသာမိ (ကြိ) [အဝ+ကမု+သာမိ] သက်ရောက်-သက်ဝင်-တည်-လာရောက်-ကြွရောက်-အုံ့။ သြက္ကမတိ^{2}(က)ကြည့်။

သြက္ကမေန္ဓ (တိ) [ဥ(အဝ၊အပ)+ကမု+ဏေ+အန္ဓ] ဖဲစေ-ပယ်ရှား-သော၊သူ။ (သက်စေ-ဖဲစေ-သော၊သူ။ ကူ၊သျှ။) ပိဋ္ဌိယံ ပဟရိတ္တာ ကေသေသု ဝါ ဂဟေတ္တာ ဝိရဝန္ဓံ ဝိရဝန္ဓံ မဂ္ဂတော သြက္ကမေန္ဓော ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။

သြက္ကမေယျ (ကြိ) [အဝ+ကမု+ဃျ] သက်ရောက်-သက်ဝင်-တည်-လာရောက်-ကြွရောက်-ရာ၏။ သြက္ကမတိ^{2}(က) ကြည့်။

သြက္ကမေယျာထ (ကြိ) [အဝ+ကမု+ဃျာထ] သက်ရောက်-သက်ဝင်-တည်-လာရောက်-ကြွရောက်-ကုန်ရာ၏။ သြက္ကမတိ^{2}(က) ကြည့်။

သြက္ကမ္မ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ(အဝ၊အပ)+ကမု+တ္တာ။ အဝကြမ္ဘ (သံ)] (၁) ဖဲ၍။ (၂) ခုန်ကျော်-ကျော်လွန်-၍။ (၁) အထ ခေါ ဘဂဝါ မဂ္ဂါ သြက္ကမ္မ ယေန အညတရော ဝန-သဏ္ဍော တေနုပသင်္ကမိ။ ဝိ၊၃။၃၀။ မဂ္ဂါ သြက္ကမ္မာ(ဥဒါန။၁၂၂)တိ မဂ္ဂတော အပ-ဏ္ဍမိတ္တာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၈။ (-ဝိ၊၄။၄၈၀။ မ၊၂။၂၃ဖ။ နေတ္တိ။၁၁၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ရ၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃ဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဖ၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ သာရတ္ထ၊၁။၃၄။) (၂) သာ ဓမ္မမုဏ္ဍ-မ္ဘာတိ သာ ဏော ဓမ္မံ သြက္ကမိတ္တာ အ-တိက္ကမိတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀၅။

သြက္ကလ^{2} (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] သြက္ကလ ဇနပုဒ်။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ ဥက္ကလ-ပုဒ်မှ ဥကို သြဝုဒ္ဓိပြု၍ ပြီးလာ သောပုဒ်ဖြစ်သည်။ ဥက္ကလ-လည်းကြည့်။

သြက္ကလ^{1} (တိ) [သြက္ကလ+ဏ] သြက္ကလ ဇနပုဒ်၌ နေသော၊သူ။ ယေပိ တေ ဘိက္ခဝေ အဟေသုံ သြက္ကလာ ဝဿ-ဘညာ အဟေတုကဝါဒါ။ မ၊၃။၁၂၁။ သြ-ဏ္ဍလာတိ သြက္ကလဇနပဒဝါသိနော။ မ၊ ဋ္ဌ၊၄။၉ဖ။

သြက္ကလဇနပဒဝါသီ (တိ) [သြက္ကလဇနပဒ+ဝသ+ဏီ] သြက္ကလဇနပုဒ်၌နေသော၊သူ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြက္ကဿ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ကသ(ကဿ)+တ္တာ။ အဝကဒမ္ဘ (သံ)] အနိုင်အထက်ဆွဲငင်၍၊ အနိုင်အထက် ပြုလျက် ဆွဲငင်၍။ တာ နု သြက္ကဿ နု ပသယ္ဟ ဝါသေန္တိ။ ဒီ၊၂။ဖ၃။ (-အံ၊၂။၄၀၈။) သြက္ကဿ ပသယ္ဟာတိ ဇတ္ထ "သြက္ကဿာ" တိ ဝါ "ပသယ္ဟာ"တိ ဝါ ပ-သယ္ဟာကာရသေဝေတံ နာမံ။ "ဥက္ကဿာ" တိပိ ပဌန္တိ။ တတ္ထ သြက္ကဿာတိ အဝ-ကဿိတ္တာ အာကဍိတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ (အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၅၃-အလားတူပါဋ္ဌိ၌ "သြကာသာ"တိပိ ပဌန္တိ-ဟုရှိသည်။)

သြက္ကာ (ထီ) [(ဥသ+ကာ။ ဥစ+ကာ=) ဥက္ကာ+ဏ] (၁) မီးရှူး။ (၂) အရောင်။ (၁) တမောက္ကမိဝ အာယန္တိ၊ ဇာလန္တိ ဝိဇ္ဇုတံ ယထာ။ ဇာ၊၂။၁ဖ။ သြက္ကမိဝါတိ ဒီပကံ ဝိယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁ရ၂။ (ဓာန်။ရ၉၅-၌ "ဥက္ကာ"ဟုရှိသည်။ ဥက္ကာ-လည်းကြည့်။)

(၂) သဟသမ္ပယုတ္တ ဝိဇ္ဇရိ၀၊ ဩက္ကာ နိက္ခမိ အာနနာ။ နေတ္တိ။၁၁ရ။ ဩက္ကာတိ ပဘာ။ နေတ္တိ၊၆။၂၃၁။ (-နေတ္တိ၊ဝိ။၂၉၂။)

ဩက္ကာက (ပု) [ဩက္ကာ+ကမု+ကွိ။ ဥက္ကာ ဝိယာတိ ဩက္ကာ၊ ဩက္ကာ ကမတိ နိက္ခမတိ ယတောတိ ဩက္ကာကော။ သီ၊ဘာဋီ၊၃။ ၃ရ၀။ ဣက္ခာကု (သံ)] ဩက္ကာကမင်း။ (စကားပြောသောအခါ ခံတွင်းမှ သွားရောင် တို့သည် မီးရှူး မီးပန်းကဲ့သို့ တလက်လက် ထွက်သောကြောင့် "ဩက္ကာက" မည်သည်။) သက္ကာ ခေါ် ပန အမ္မဋ္ဌ ရာဇာနံ ဩက္ကာကံ ပိတာမဟံ ဒဟန္တိ။ ဒီ၊၁။ရရ။ တသ္မ ကိရ ရညော ကထနကာလေ ဥက္ကာ ဝိယ မုခတော ပဘာ နိစ္ဆရတိ၊ တသ္မာ တံ "ဩက္ကာကော"တိ သဇ္ဇာနိံသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၃၀။ (မောဂ်၊၄။၉-သုတ်။ နိဂ္ဂတ္တိ၊နှာ။ ၂၉၄-တို့အလိုမူ ဩက္ကာက+ဏ-ဟု ခွဲ၍ ဩက္ကာ (ဩက္ကာက) တိုင်းကို အစိုးရသော၊ သူ-ဟု ပြန်ဆိုရမည်။ ပယောဂသိဒ္ဓိ၊သျ-၌ "ဩက္ကာက+ဏ"ဟုခွဲ၍ ဩက္ကာကမင်း တို့၏သား။ ဩက္ကာကတိုင်းတို့၏ ဘုရင်မင်း-ဟု ပြန်ဆိုသည်။)

(ကမ္ဘာဦးလူတို့၏ မင်းဖြစ်သော မဟာသမ္မတမင်း၏ သားစဉ်မြေးဆက်တို့မှာ-ရောဇမင်း၊ ဝရရောဇမင်း၊ ကလ္ယာဏမင်း၊ ဝရကလ္ယာဏမင်း၊ မန္ဓာတုမင်း၊ ဝရမန္ဓာတုမင်း၊ ဥပေါသထမင်း၊ ဝရမင်း၊ ဥပဝရမင်း၊ မဃဒေ၀မင်း၊ ထိုမဃဒေ၀မင်း၏ သားစဉ်မြေးဆက် မင်းအဆက်ဆက်(၈၄၀၀၀) ရှိသည်၊ နောက်ဆုံးမင်းမှာ ဩက္ကာကမင်း ဖြစ်သည်။ ထိုမင်း၏ သားစဉ်မြေးဆက် မင်းဆက် ထောင်ပေါင်းများစွာ ရှိရာတွင် နောက်ဆုံးမင်းမှာလည်း ဒုတိယ ဩက္ကာကမင်းဖြစ်သည်။ ထိုမင်း၏ သားစဉ်မြေးဆက် မင်းဆက် ထောင်ပေါင်းများစွာ ရှိရာတွင် နောက်ဆုံးမင်းမှာလည်း တတိယဩက္ကာကမင်းဖြစ်သည်။ ထိုတတိယမြောက်ဩက္ကာကမင်း၌ ဟတ္ထာ၊ စိတ္တာ၊ ဇန္ဓု၊ ဇာလိနီ၊ ဝိသာခါ- ဟူသော မိဖုရားငါးဦး ရှိသည်၊ အကြီးဆုံးဖြစ်သော ဟတ္ထာမိဖုရား၌ ဩက္ကာမုခ၊ ကရကဏ္ဍု၊ ဟတ္ထိနိက၊ သိနိသူရ (ကာသိနိပုရ) ဟူသော သား(၄)ယောက်၊ ပိယာ၊ သုပ္ပိယာ၊ အာနန္ဒာ၊ ဝိဇိတာ၊ ဝိဇိတသေနာ-ဟူသော သမီး(၅)ယောက် ထွန်းကားခဲ့သည်၊ ထိုမိဖုရားကြီး နတ်ရွာစံသော အခါ အခြားမင်းသမီးဖျိုတစ်ဦးအား မိဖုရားကြီးအရာ ပေးခဲ့သည်၊ ထို မိဖုရားကြီး၌ ဇန္ဓုမည်သော သားတစ်ဦး ထွန်းကားခဲ့သည်၊ ဖွားမြင်ပြီး၍ ငါးရက်ရှိသောအခါ အဆင်တန်ဆာ ဆင်လျက် မင်းအား ပြရာတွင် ချစ်ခင်သဖြင့် ဆုပေးသောအခါ မိဖုရားကြီးက မိမိသားအား မင်းအဖြစ်ကို ပေးရန် တောင်းခဲ့သောကြောင့် ဩက္ကာကမင်းသည် သားကြီးလေးယောက်ကို ခေါ်ကာ မိမိနတ်ရွာစံသောအခါမှ မင်း အဖြစ်ကို ရယူရန်မှာကြားလျက် တိုင်းပြည်မှ ထွက်ခွါစေသည်။ သမီးတော်ငါးဦးတို့ သည်လည်း မောင်တော် မင်းသားလေးဦးတို့နှင့်အတူ လိုက်ပါသွားကြသည်၊ ထိုမင်းသားတို့နောက်သို့ လိုက်ပါကြသော လူသူဗိုလ်ပါအပေါင်းမှာ ငါးယူဇနာမျှ ရှိသည်၊ မင်းသားတို့သည်

ဟိမဝန္တာသို့ ထွက်ခွါ၍ မြို့သစ် ပြည်သစ် တည်ရန် နေရာရှာကြသည်၊ မြေကြန် အတတ်ကိုတတ်မြောက်သောဘုရားအလောင်းတော် ကပိလရသေ့သည် ကျွန်းတောဌ သီတင်းသုံးသည်၊ ထိုကပိလရသေ့ ကမိမိ၏နေရာဌ တိုင်းပြည် တည်ရန် ညွှန်ပြ လျှက် ပေးသနားသောကြောင့် ကပိလဝတ္ထု ပြည်ကို တည်ထောင်ပြီးလျှင် အမျိုးဇာတ် ပျက်မည်ကို ရှောင်လွှဲလိုသဖြင့် အကြီးဆုံး သောမင်းသမီးကို မယ်တော်အရာဌ ထား ကာ မောင်တော် မင်းသားလေးဦးတို့သည် နှမတော် မင်းသမီးလေးဦးတို့နှင့် စုံဖက်ကြ သည်၊ ထို့ကြောင့် "သက္ယ=သာကီယ" မည် သောအနွယ်ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ထိုသာကီယ အနွယ်၏ ရှေးဦး ပုဂ္ဂိုလ်မှာ သြက္ကာကမင်း ဖြစ်သည်။ အကျယ်ကို- အပ၊၁။၁၀၅။ ဒီ၊ ဌ၊၁။ ၂၃၀-၂၃၄။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၈၅-၉၀။ သီ၊ ဌီ၊သစ်၊၂။ ၂၅၅-၂၆၀-တို့ကြည့်။

သြက္ကာကကုလသမ္ဘဝ (တိ) [သြက္ကာကကုလ +သမ္ဘဝ] သြက္ကာကအမျိုးအနွယ်ဌဖြစ် သော၊သူ။ သြက္ကာကကုလသမ္ဘဝေါ(အပ၊ ၁။၃၅)တိ သြက္ကာကရညော ပရမ္မရာ-ဂတရာဇကုလေ ဥပ္ပန္နော သကလဇမ္ဗုဒီပေ ပါကဋရာဇကုလေ ဥပ္ပန္နော ဝါ။ အပ၊ဌ၊ ၁။၂၆၈။ (-ဝိမာန။၈၃။ အပ၊၂။၅၂၊၆၀။ ဝိမာန၊ဌ။၂၄ရ။ ထေရီ၊ဌ။၁၈၊ရ၁။)

သြက္ကာကကုလပွသုတ (တိ) [သြက္ကာကကုလ +ပသုတ] သြက္ကာကအမျိုးအနွယ်ဌ-ဖြစ်-မွေးဖွား-သော၊သူ။ သြက္ကာကကုလပွသု-တောတိ တံ သဗ္ဗံ ပါဠိယာ ဝုတ္တာနုသာရေန ဝေဒီတဗ္ဗံ။ အပ၊ဌ၊၂။၆ရ။ (အပ၊၁။၁၀၅-ဌ "သြက္ကာကကုလသမ္ဘဝေါ" ဟု ရှိသည်။)

သြက္ကာကပုတ္တ (ပု) [သြက္ကာက + ပုတ္တ] သြက္ကာကမင်း၏သား။ သြက္ကာကပုတ္တော ဘဒ္ဒေ၊ တွံ နု ဒါသောတိ မညသိ။ ဇာ၊ ၂။ရ၁။ (-ဇာ၊ဌ၊၅။၃၂၅။)

သြက္ကာကပွဝေကီ (ထီ) [သြက္ကာက+ပဝေကီ] သြက္ကာကမင်း၏-အစဉ်အဆက်-အမျိုး အနွယ်။ ခတ္တိယောတိ သြက္ကာကပဝေကိယံ ဇာတော အသမ္ဘိန္နခတ္တိယော။ ဇာ၊ဌ၊၅။ ၃၁၈။

သြက္ကာကမဟာရာဇ (ပု) [သြက္ကာက+ မဟာ ရာဇ] သြက္ကာကမင်း-မြတ်-ကြီး။ သြက္ကာ-ကမဟာရာဇဿ ဓီတာ သာမိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၃၃။

သြက္ကာကရာဇ (ပု) [သြက္ကာက + ရာဇ] သြက္ကာကမင်း။ အပစ္စော သြက္ကာက-ရာဇဿ၊ သက္ယပုတ္တော ပဘက်ရော။ သုတ္တနိ။၄၃၀။ စူဠနိ။၂။ (-အပ၊ဌ၊၁။၂၆၈။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၉၈၊၃၀၁။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၅ရ။ ဒီ၊ ဌီ၊၁။၃၀၀။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊၂။ ၂၅၅။)

သြက္ကာကရာဇကာလ (ပု) [သြက္ကာကရာဇ+ ကာလ] သြက္ကာကမင်း-၏အခါ-လက်ထက်။ အပရဘာဂေ ပန သြက္ကာကရာဇ-ကာလေ ဗြာဟ္မဏာ ဣမာနိ စတ္တာရိ သင်-ဟဝတ္ထူနိ ... ပဋ္ဌ ယညေ နာမ အကံသု။ သံ၊ဌ၊၁။၁၃၄။ အံ၊ဌ၊၃။၁၉၄။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။၉၀။ အံ၊ဌီ၊၂။ ၂၉ရ။ (-သာရတ္ထ၊၃။၃၃၀။ ဒီ၊ဌီ၊၁။၃၀၈။ အံ၊ဌီ၊၃။၅ရ။)

သြက္ကာကရာဇဝံသ (ပု) [သြက္ကာကရာဇ+ဝံသ] သြက္ကာကမင်း၏အမျိုးအနွယ်။ ဘဂဝါပိ မဟာသမ္မတပဝေဏီယံ သြက္ကာကရာဇ-ဝံသေ ဇာတော။ မ၊ဌ၊၃။၉၂။ (-အဘိ၊ဌ၊ ၂။၂၆၈။)

သြက္ကာကဝံသ (ပု) [သြက္ကာက+ဝံသ] သြက္ကာကမင်း၏အမျိုးအနွယ်။ သြက္ကာကဝံသသယသော၊ ဥသိတော မာရမဒ္ဒနော။ အပ၊ ၂။၂၀၉။ ထေရီ၊ဌ။၁၅၀။ (-ဒီ၊ဌ၊၁။၂၃၀။ မ၊ဌ၊၂။၁၃၄။ သံ၊ဌ၊၁။၂၂၁။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။ ၈၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၅ရ။)

သြက္ကာစိတ (တိ) [အဝ+ကစ+ဏော+တ။ နီတိ၊ ဓာ။၂၉၃။] မေးသောအားဖြင့် ဉာဏ်ထွန်းပအောင် မပြုအပ်သော။ မမေးမြန်းဘဲ ဟောအပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဥက္ကာစိတ-လည်းကြည့်။

သြက္ကာစိတဝိနီတ (တိ) [သြက္ကာစိတ+ဝိနီတ] မေးသောအားဖြင့် ဉာဏ်ထွန်းပအောင် မပြုအပ်သည်ဖြစ်၍ ဆုံးမအပ်သော၊ မမေးမြန်းအပ်သည်ဖြစ်၍ (တရားဟောကြားမှု သက်သက်ဖြင့်သာလျှင်) ဆုံးမအပ်သော၊ ခဲယဉ်းသဖြင့်ဆုံးမအပ်သော၊သူ။ ဒွေမာ ဘိက္ခဝေ ပရိသာ၊ ကတမေ ဒွေ?။ သြ-ကၠာစိတဝိနီတာ ပရိသာ နော ပဋိပုစ္ဆာ-ဝိနီတာ။ အံ၊၁။ရ၂။ သြက္ကာစိတဝိနီတာတိ ဒုဗ္ဗိနီတာ။ အံ၊ဌ၊၂။၄ရ။ တံ ကိ မညထ ဘိက္ခဝေ ရူပံ နိစ္စံ ဝါ အနိစ္စံ ဝါတိအာဒိနာ အပုဋိပုစ္ဆိတ္တာ ကေဝလံ ဓမ္မဒေသနာဝသေ-နေဝ ဝိနီတာ ပရိသာ။ အံ၊ဌီ၊၂။၂၁၆။ ဥက္ကာစိတဝိနီတ-အံ၊၁။၂ရ၉။ အံ၊ဌ၊၂။၂၄၂-တို့လည်းကြည့်။

သြက္ကာပဘာ (ထီ) [သြက္ကာ+ပဘာ] မီးရှူးရောင်။ မဟာသာဝကာနံ သြက္ကာပဘာသ-ဒိသော။ မ၊ဌီ၊၃။၂ရ၆။

သြက္ကာမုခ (ပု) [သြက္ကာ+မုခ] သြက္ကာမုခမင်းသား။ သဗ္ဗဇေဋ္ဌာယ စတ္တာရော ပုတ္တာ သြက္ကာမုခေါ ကရကဏ္ဍု ဟတ္ထိနိကော သိနိသူရော (ကာသိနိပုရော)တိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၂၃၀။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၈၅။

သြက္ကာမေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ(အဝ၊အပ)+ကမ+ဏော+တ္တာ] ဖဲစေ၍။ တဝ ရထံ သြက္ကာ-မေတ္တာ မယှံ မဂ္ဂံ ဒေဟိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၀၂။

သြက္ကာမေန္ဓိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ကမ+ဏော+အန္ဓိ] သက်ရောက်စေ-သက်ဝင်စေ-သွင်းစေ-ယူစေ-ကုန်၏။ သဂ္ဂံ နာမ သြက္ကာမေန္ဓိ(သံ၊ ၂။၄၉၈)တိ ပရိဝါရေတ္တာ ဌိတာ "ဂစ္ဆ ဘော ဗြဟ္မလောကံ, ဂစ္ဆ ဘော ဗြဟ္မလောက"န္တိ ဝဒန္တာ သဂ္ဂံ ပဝေသေန္တိ။ သံ၊ဌ၊၃။၁၄၁။ နေတ္တိ၊ဌ။၁၀၉။ တေနာဟ "သဂ္ဂံ နာမ သြက္ကာမေန္ဓိ"တိ၊ အဝက္ကာမေန္ဓိ သြဂါဟာ-ပေန္ဓိတိ အတ္ထော။ သံ၊ဌီ၊၂။၃ရ၁။

သြက္ကာဝရဝရ (တိ) [သြက္ကာဝရ+ဝရ+အ] မြတ်သော-ဥက္ကာက-သြက္ကာက-အနွယ်ကိုဆောင်သော၊သူ။ သြက္ကာဝရဝရာတိ ပုဗ္ဗပုရိသ-သခါတဥက္ကာကဝံသဝရမာရိကာ။ သံဌီ၊၁။ ၂၅၄။ (သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗဖြစ်သော သံ၊ဌ၊၁။ ၂၀၈-၌ "သြက္ကာ ဝရဝရာ"ဟုဝါကျရှိသည်။ သြက္ကာ-လည်းကြည့်။)

ဩက္ကိုတ (တိ) [အဝ+ကိရ+တ] ရောပြွမ်း-ခြံရံအပ်-သော။ ဩက္ကိတာ ပူတိဂန္ဓေန။ ဇာ၊၁။၃၈၄။ ဩက္ကိတာတိ ပူတိဂန္ဓေန ဩကိဏ္ဏာ ပရိကိုတ္တာ ပရိဝါရိတာ။ ဇာ၊ဌ၊ ၅။ရရ။ ဩက္ကိတာတိ ပရိဝါရိတာ။ ဇာ၊ဋီ။

ဩက္ကက (တိ) [ဥက္ကာ+ကက်။ ဩော်ကွက (သံ)] ဒုတိယအရွယ်၌ တည်သောနွား(=နွားလား) တို့၏အပေါင်း။ ဥက္ကာနံ သမူဟော ဩ-ကွက်။ မောဂ်၊၄။၆၈။

ဩက္ကန္ဒိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ခဒိ+တ္တာ] ဝင်-ပြေးဝင်-သက်ဝင်-၍။ တံ တံ ဌာနမဿ ဩက္ကန္ဒိတ္တာ ပက္ခန္ဒိတ္တာ ဒိဗ္ဗစက္ခုနော ပရ-လောကော ဝိယ သတိယာ ဥပဋ္ဌာတိ။ ဝိ သုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၂။ ဩက္ကန္ဒိတ္တာတိ အနုပဝိ-သိတ္တာ၊ ပက္ခန္ဒိတ္တာတိ တသ္မေ ဝေဝစနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၃၁၊၄၉၀။ ဩကပ္ပနန္တိ ဩ-ကွန္ဒိတ္တာ အဓိမုစ္စနံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃။ (-ပဋိသံ၊ ဌ၊၁။၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁၉။) (ဓာန်၊ဋီ။၃၂၅။ တိ၊ပိ၊ဓာန်၊အတ္ထ-၁၃-၌ "ပက္ခန္ဒိကာ" ပုဒ်ကို [ပ+ကမု+တိ+က+အာ] ဟု ခွဲပြသဖြင့် ဤ၌ လည်း [အဝ+ကမု+တ္တာ] ဟု ခွဲနိုင်ပါသည်။)

ဩက္ကာမိ (ကြိ) [အဝ+ခါ+အ+မိ] နှိမ့်ချ၍-အောက်ကျို့၍-ရိုသေလေးစားစွာ-ပြောပါ၏။ တဒါဟံ မာတာပိတရော၊ ဩက္ကာမိတိ သုနိစ္ဆိတား။ အပ၊၂။၂၃၈။ ထေရီ၊ဌ။၁၁ရ။ ဩက္ကာမိတိ နိဝါတဘာဝေန ကထေဿာမိ။ ထေရီအပဒါနဋီပနီ။၂၀၆။

ဩက္ကာ (ထီ) [ဥ၁+အ+အာ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)။ ဓာန်၊ဋီ။၄၅၆။] ကျယ်သောမျက်နှာဝရှိသော-မျက်နှာဝကျယ်သော-အဝကျယ်သော-ထ မင်းအိုးကြီး။ ဩက္ကာသတ-ကြည့်။

ဩက္ကာယတိ (ကြိ) [အဝ(ဥ)+ခါ(ဓ)+အ+တိ] ထင်-ထင်ရှား-လာ၏။ သမာဟိတဿ ဘိ-က္ခဝေ ဘိက္ခုနော ယထာဘူတံ ဩက္ကာ-ယတိ။ သံ၊၂။၃၅၆။ ဩက္ကာယတိတိ ပစ္စ-က္ခာယတိ ပညာယတိ ပါကဋံ ဟောတိ။ သံ၊ဌ၊၃။၄၈။ (သံ၊ဋီ၊၂။၃၁၉။)

ဩက္ကာယန (နာ) [အဝ(ဥ)+ခါ(ဓ)+ယု] ပညာ ဖြင့်သက်ဝင်၍ ထိုထိုတရားတို့ ဟုတ်တိုင်း မှန်စွာ ထင်လာခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩက္ကာယနဗဟုလ (တိ) [ဩက္ကာယန+ ဗဟုလ] ပညာဖြင့်သက်ဝင်၍ ထိုထို တရား တို့ ဟုတ်မှန်သောအတိုင်း-ထင်လာခြင်း များစွာ-များစွာထင်ရှားလာခြင်း- ရှိသော၊ သူ။ ပဝိစယဗဟုလော ဩက္ကာယနဗဟု-လော သမောက္ကာယနဗဟုလော။ ပဋိသံ။ ၃ရရ။ အံ၊ဌ၊၁။၄၁၄။ (-စူဠနီ။၂၁၃။) ပ-ညာယ ဩဂါဟေတ္တာ တဿ တဿ ဓမ္မ-ဿ ခါယနံ ပါကဋကရဏံ ဩက္ကာယနံ၊ ဩက္ကာယနံ ဗဟုလမဿာတိ ဩက္ကာယန-ဗဟုလော။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၆၁။ ဩက္ကာယနံ ယာထာဝတော ဓမ္မာနံ ဥပဋ္ဌာနံ ဗဟုလံ ဧတဿာတိ ဩက္ကာယနဗဟုလော။ အံ၊ ဋီ၊၁။၂၈၄။

ဩက္ကာယမာန (တိ) [အဝ(ဥ)+ခါ(ဓ)+အ +မာန] ထင်-ပေါ်လွင် ထင်ရှား-သော။ ဝိပဿနံ ဝဝေန္တဿ ဩက္ကာယမာနေ ပက္ခာယမာနေ ကမ္မဋ္ဌာနေ။ သံ၊ဌ၊၂။၃၀၃။

အံ၊ဌ၊၃။၁၈၈။ သြက္ခာယမာနေ ပက္ခာ-ယမာနေတိ ဝိဝိဓပဋိပတ္တိယာ ဥက္ခာယမာ-နေ ပဋိသခါနုပဿနာယ ပက္ခာယမာနေ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၅။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၁၉၅။)

သြက္ခာယိက (တိ) [အဝ+ခါ(ခေ)+ဏ္ဍ] အောက်သို့နိမ့်ဝင်သော၊ နိမ့်ဝင်-ချိုင့်ဝင်-သည်ဟု ထင်ရသော။ သေယျထာပိ နာမ ဂမ္ဘီရေ ဥဒပါနေ ဥဒကတာရကာ ဂမ္ဘီရ-ဂတာ သြက္ခာယိကာ ဒိဿန္တိ။ မ၊၁။၁၁၄။ သြက္ခာယိကာတိ ဟေဋ္ဌာ အနုပဝိဋ္ဌာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။ သြက္ခာယိကာတိ အဝက္ခာ-ယိကာ၊ ဟေဋ္ဌာ ဟုတ္တာ နိန္နဘာဝေန ပ-ညာယမာနာ။ မ၊ဋီ၊၂။၃ဖ။

သြက္ခာသတ (နာ) [သြက္ခာ+သတ] ကျယ်သော မျက်နှာဝ ရှိသော-မျက်နှာဝ ကျယ်သော-အဝကျယ်သော-ထမင်းအိုးကြီး တစ်ရာ။ ယော ဘိက္ခဝေ ပုဗ္ဗကဿပယဿ သြက္ခာသတံ ဒါနံ ဒဒေယျ။ သံ၊ဝ။၄၅၅။ သြက္ခာသတန္တိ မဟာမုခဥက္ခလိနံ သတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀ဖ။

သြက္ခာသုတ္တ- သြက္ခာသုတ်-တစ်နေ့သုံးကြိမ် မွန်မြတ်သောဘောဇဉ်တို့ဖြင့် ပြည့်သော ထမင်းအိုးကြီးတစ်ရာတို့ဖြင့် အလှူဒါန ပြုရခြင်းထက် တစ်နေ့သုံးကြိမ်၊ သို့တည်း မဟုတ်- နွားနို့တစ်ညှစ်ခန့်ကာလမျှ အပ္ပနာ စျာန်နှင့်ယှဉ်သော မေတ္တာစိတ်ကို ပွားများ ခြင်းသည် အထူးသဖြင့် အကျိုးကြီးမား၏-ဟု ဟောတော်မူသော သုတ်ဖြစ်သည်။ သံ၊ဝ။၄၅၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀ဖ။

သြက္ခိတ္တ (တိ) [အဝ (သြ)+ခိပ+တ။ အဝက္ခိပ္ပ (သံ)] အောက်ခ်ၜချထား-အောက်သို့ချ-အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြက္ခိတ္တစက္ခု (တိ) [သြက္ခိတ္တ+စက္ခု] အောက်ခ်ၜချထားအပ်-အောက်သို့ချအပ်-သော မျက်စိရှိသော၊ အောက်သို့မျက်စိမျက်လွှာချထား သော၊သူ။ သြက္ခိတ္တစက္ခု ဣရိယာပထသ-မ္ပန္နော။ ဝိ၊၁။၂၇၅။ ဝိ၊၃။၅၀။သုတ္တနိ။၂၈၉။ သြက္ခိတ္တစက္ခုတိ ဟေဋ္ဌာ ခိတ္တစက္ခု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ဖ၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဝ၄။ (-ကခ်ီ။၂၇၉။) သြက္ခိတ္တစက္ခုတိ ဇေ့ သြ-သဒ္ဒါ ဟေဋ္ဌာပရိယာယောတိ အာဟ "ဟေဋ္ဌာ ခိတ္တစက္ခု"တိ။ ပါစိတ်၊ယော။၁၃၃။ သြက္ခိတ္တံ စက္ခု အနေနာတိ သြက္ခိတ္တစက္ခု။ သြ-ကာရော စေတ္ထ အဝသဒ္ဒဿ ဝိပရိ-တော၊ သော စ အဓောဝါစကောတိ အာဟ "ဟေဋ္ဌာခိတ္တစက္ခု"တိ။ ကခ်ီ၊ယော။၃၄၀။ (-ဝိ၊၄။၂၄၊၂၉၀။ ပေတ။၂၀၅။ စူဠနိ။၂၈၄။ မိလိန္ဒ။၉၈။ ကခ်ီ။၂၉၊၂ရ၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ရ၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၄၊ ၃၃၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၃၂။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃၊၂၁၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ရ၁။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ဖ၆။ သာရတ္ထ၊၁။၁ဝ၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၅။)

သြက္ခိတ္တပလိယ (တိ) [သြက္ခိတ္တ+ပလိယ] အောက်-ခ်ၜ-သို့-ချအပ်သော မင်းတုတ် ရှိ သော၊ မင်းတုတ်ချထားသော။ ဇဝံ သု တေ ဥက္ကိဏ္ဏပရိခါသု သြက္ခိတ္တပလိယာသု နဂ-ရူပကာရိကာသု ဒီယာသိဝုမေဟိ ပုရိသေဟိ ရက္ခာပေန္တိ။ ဒီ၊၁။၉ဝ။ သြက္ခိတ္တပလိယာ-သူတိ ဌပိတပလိယာသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။

သြက္ခိတ္တလောစန (တိ) [သြက္ခိတ္တ+လောစန] အောက်-၌-သို့-ချအပ်သော-မျက်စိ-မျက်လွှာ-ရှိသော၊ အောက်သို့ မျက်စိမျက်လွှာ ချထားသော၊သူ။ နာနာဘာဇနဝိကေ့ပ်၊ ဟိတ္တာ သြက္ခိတ္တလောစနော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၈။ သြက္ခိတ္တလောစနောတိ ပတ္တသညိတာယ ဟေဋ္ဌာခိတ္တစက္ခု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၆။

သြက္ခိပတိ (ကြိ) [အဝ (သြ) +ခိပ+အ+တိ] (၁) (ဣန္ဒြေ)အောက်သို့ချ၏၊ ဣန္ဒြေချထား၏၊ မျက်လွှာချ၏။ (၂) ရှုတ်ချ-နှိမ့်ချ-၏။ အယုတ်အားဖြင့် ကြည့်စေ၏။

(၁) အထ ခေါ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ ဣန္ဒြိယာနိ သြက္ခိပိ။ အံ၊၃။၉၁။ ဣန္ဒြိယာနိ သြက္ခိပိတိ "အသာရုပ္ပံ ဣမာ ဒေဝတာ ကရောန္တီ"တိ ဣန္ဒြိယာနိ ဟေဋ္ဌာ ခိပိ၊ နအက္ခိနိ ဥမ္မီလေတွာ သြလောကေသိ။ အံ၊ ၌၊၃။၂၃၄။

(၂) နဉကိ္ခပေ နော စ ပရိက္ခိပေ ပရေ၊ နသြက္ခိပေ ပါရဂတံ နရေယေ။ ထေရ။၂၆၀။ ပရေ သြဏ္ဍာပနဝသေန နသြက္ခိပေ ဟေဋ္ဌတော ကတ္တာ ပရေ နသြလောကာပေယ္ယ၊ နသြဏ္ဍာပေယ္ယာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၅။

သြက္ခိပိ (ကြိ) [အဝ(သြ)+ခိပ+ဣ] (ဣန္ဒြေ) အောက်သို့ချပြီ၊ ဣန္ဒြေချထားပြီ။ အထက်ပုဒ် (၁) ကြည့်။

သြက္ခိပိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ(သြ)+ခိပ+တ္တာ] အောက်သို့ချ၍၊ မျက်လွှာချ၍။ အထ ခေါ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ ဣန္ဒြိယာနိ သြက္ခိ-ပိတ္တာ တံ ဣတ္ထိ နေဝ သြလောကေသိ။ ဝိ၊၂။၂၉။ သြက္ခိပိတ္တာတိ အဓောခိပိတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။ ဣန္ဒြိယာနိ သြက္ခိပိတ္တာ အ-ဓောမုခေါ အဋ္ဌာသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။

သြက္ခိပေ (ကြိ) [အဝ(သြ)+ခိပ+ယေ] ရှုတ်ချ-နှိမ့်ချ-ရာ၏၊ အယုတ်အားဖြင့် ကြည့်စေရာ၏။ သြက္ခိပတိ (၂) ကြည့်။

သြဂစ္ဆတိ (ကြိ) [အဝ+ဂမု+အ+တိ] (၁)(က) အောက်သို့-လျှောသက်-နိမ့်ဆင်း-၏။ (၁) ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်၏၊ (နေ) ဝင်၏။ (၂) ကုန်ခန်းပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်၏။

(၁)(က) ဒလိဒ္ဒမနုဿာနံ နိစယရက် ပဝိသန္တေပိ ဟိ တထာဂတေ ဆဒနံ ဥဂ္ဂစ္ဆတိ၊ ပထဝိ ဝါ သြဂစ္ဆတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၆။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၅။) **(၁)** ယတော စ စန္ဒိမသူရိယာ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တိ၊ ယတ္ထ စ သြဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊၁။၂၂၆။ ယတ္ထ စ သြဂစ္ဆန္တိတိ ယသ္မိံ ကာလေ အတ္ထမေန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။

(၂) ယံ မဟာသမုဒ္ဒေ ယောဇနသတိ-ကာနိပိ ဥဒကာနိ သြဂစ္ဆန္တိ။ မ၊၁။၂၄၄။ (-အံ၊၂။၄၇၅။) သြဂစ္ဆန္တိတိ ဟေဋ္ဌာ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဥဒ္ဓေန အာရောပိတဥဒကံ ဝိယ ခယံ ဝိနာသံ ပါပုဏန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ သြဂစ္ဆန္တိတိ ဇတ္ထ သြဂမနန္တိ ပရိယာဒါနံ အဓိပ္ပေတံ၊ နအဓောဂမနမတ္တန္တိ အာဟ "ဥဒ္ဓေန ။ပ။ ပါပုဏန္တိ"တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၁ရ၃။

သြဂစ္ဆန (ထီ၊နဝ) [အဝ+ဂမု+ယု] အောက်သို့

လျှောသက်-နိမ့်ဆင်း-နစ်ဝင်-ခြင်း။ သမုဒ္ဒ-သလိလသ သြဂစ္ဆန် ရတနာဒါနန္တိ သဗ္ဗ ပုရိမနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မ၊ဌ၊၄။၁၅၈။ (ဒီ၊ဌ၊၂။၂၁၅-အလားတူပါဠိ၌ "သြဂစ္ဆ-မာနံ" ဟုရှိသည်။) တေဘ္ဆ ကမ္မနံ ယာဝ-ဇ္ဇကာလာပိ ဟောတိယေဝ၊ ဗဟလဘာ-ဝေန (ဗဟုဘာဝေန) ပန သြဂစ္ဆနုဂ္ဂစ္ဆနံ န ပညာယတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၄၈။ အံ၊ဌ၊၃။၂၅၁။

သြဂစ္ဆန္ဆ (ပုဒ်နှ) [အဝ+ဂမု+အန္ဆ] (က) အောက်သို့-လျှောသက်-နိမ့်ဆင်း-နစ်ဝင်-သော၊သူ။ (ခ) (နေ) ဝင်သော။ **(က)** တသ္မိံ ကိရ လောဟကုမ္ဘိနိရယေ နိဗ္ဗတ္တသတ္တာ အစော သြဂစ္ဆန္ဆော တိသာယ ဝဿ-သဟဿေဟိ ဟေဋ္ဌိမတလံ ပါပုဏာတိ။ ပေတ၊ဌ။၂၆၄။ **(ခ)** သာယန္ဟသမယံ သူရိ-ယေ သြဂစ္ဆန္ဆေ ဇာနေယျာသိ။ အံ၊၂။၃၅၆။ (-ဒီ၊ဌ၊၃။၄၅။)

သြဂစ္ဆန္ဆိ (ကြိ) [အဝ+ဂမု+အ+အန္ဆိ] (ခ) ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏။ (နေ)ဝင်ကုန်၏။ သြဂစ္ဆတိ(ခ)ကြည့်။ (၂) ကုန်ခန်းပျက်စီး-ခြင်းသို့ရောက်ကုန်၏။ သြဂစ္ဆတိ(၂) ကြည့်။

သြဂစ္ဆမာန (တိ) [အဝ+ဂမု+အ+မာန] အောက်သို့-လျှောသက်-နိမ့်ဆင်း-နစ်ဝင်-သော။ သံခိတ္တဥိမိဝိပ္ပါရံ ဟုတ္တာ သြဂစ္ဆမာနံ မဟာသမုဒ္ဒသလိလံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၁၄။ မ၊ဌ၊ ၄။၁၅ရ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၆ရ။ သြဂစ္ဆမာနန္တိ သြသီဒန္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၆။ မ၊ဋီ၊၃။၃၅ရ။

သြဂဏ (တိ) [အဝ+ဂဏ။ အဝဂဏ (သံ)] (ခ) ယုတ်လျှော့သော-ဂိုဏ်း-အရေအတွက်-ရှိသော၊ နည်းသော-ဂိုဏ်း-အရေအတွက်-ရှိသော၊ အခြံ အရံအရေအတွက်-ယုတ်လျှော့-နည်း-သော၊သူ။ (၂) ဂိုဏ်း-အသင်း အဖွဲ့-မှ ယုတ်လျှော့သော၊ ခြွေရံသင်း-ပင်း မှ-ကင်း-ကွဲကွာ-သော၊သူ။

(ခ) အထ ခေါ ဘဂဝါ သြဂဏေန ဘိက္ခုသံ္ဃေန ဒက္ခိဏာဂိရိ စာရိကံ ပက္ကာမိ။ ဝိ၊ဌ။၁၁၁။ သြဂဏေနာတိ ပရိ-ဟီနဂဏေန၊ အပ္ပမတ္တကေန ဘိက္ခုသံ-ဃေနာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊ဌ။၂၈၅။ **(၂)** နိက္ခန္ဆော သဟ သေနာယ၊ သြဂဏော ဝနမာဂမာ။ ဇာ၊၁။ဌ၂၈။ သြဂဏောတိ ဂဏော သြဟီနော ပရိဟီနော ဟုတ္တာ။ ဇာ၊ ဌ၊၄။၄ဌ၄။ ဂဏော သြဟီနောတိ ဂဏတော ပရိဟီနော။ ဇာ၊ဋီ။ (-ဇာ၊ဋီ၊သစ်။)

သြဂတ[1] (တိ) [အဝ+ဂတ] (က) အောက်သို့သက်ဆင်း၍သွားသော၊ အောက်သို့-လျှောကျသော။ (ခ) အောက်သို့-တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျသော။

(က) ဥဒကေ သြဂတေ ထလံ ဥဿာရိတာပိ ... ဓုဝနာဝါဝ။ ဝိ၊ဌ၊ဌ။ဌ၂ရ။ သြဂတေတိ သြတရိတ္တာ ဂတေ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂ဌ၃။ (-ဒီ၊ဌ၊ဌ။ဌ၂ရ။) **(ခ)** သြဂတာ-ကာသပဒုမာ၊ မဟိယာ ပုပ္ပမုဂ္ဂတံ။ အပ၊ ၂။၂၁ဌ။ ထေရီ၊ဌ။၁၆ဝ။

သြဂတ[2] (တိ) [ဥ+ဂတ] အထက်သို့-တက်-ထွက်ပေါ်-လာသော၊ ပွင့်သော။ ကေသရံ သြဂတံ ဒိသ္မာ၊ ပတပတ္တံ သမုဋ္ဌိတံ။ အပ၊ ၁။၂၅ဝ။ ကေသရံ သြဂတံ ဒိသ္မာတိ သု-

ပုပ္ပိတ် ခုဒ္ဒကသရဲ ဒီသွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။ ဥဂ္ဂတပုပ္ပ-လည်းကြည့်။ (တိ၊ပိ၊ဓာန်။၆-၌ "ခုဒ္ဒကေသရဲ" ဟုပြင်ထားသည်။)

သြဂတဘဋ္ဌ (တိ) [သြဂတ+ဘဋ္ဌ] အောက်သို့-ရွှေဆင်း-သက်ဆင်း-လျှောကျသော။ အဝသက္ကိတန္တိ သြဂတဘဋ္ဌံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇။

သြဂဓ (ကြို) [အဝ+ဂါဓ+ဟိ] ရပ်တည်လော။ မာ သြဂဓတိ ဝစနံ ဇတ္ထ အတ္ထိတိ မာဂဓော။ ရဋ္ဌော။ မဓု။၄၂။

သြဂဓ (တိ) [အဝ+ဂါဓ+အ။ ဂါဓ ပတိဋ္ဌာယံ။ သြဂါဓတီတိ သြဂဓံ။ ဓာန်ဋီ။ရ၄၂။ အဝ ဂါဓ (သံ)] (၁) ထောက်တည်ရာဖြစ်သော (နိဗ္ဗာန်)။ (၂) ထောက်တည်ကြောင်း ဖြစ်သော (အရိယာမဂ်)။ (၃) အတွင်း၊ အတွင်းဝင်-သက်ဝင်-အကျုံးဝင်-သော၊ အတွင်းဖြစ်သော၊ သက်ဝင်၍တည်သော။

(၁) အနုတ္တရံ ဗြဟ္မစရိယောဂဓ(အံ၊ ၁။၁၆၉)နှင့် အရဟတ္တမဂ္ဂသင်္ခါတသဟ ဗြဟ္မစရိယသ အနုတ္တရံ သြဂဓံ ဥတ္တမပတိဋ္ဌာဘူတံ နိဗ္ဗာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယသ သြဂဓံ မူလံ ပတိဋ္ဌာဘူတံ ဗြဟ္မစရိယောဂဓံ။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၃၈ (-၂၆၀။)

(၁)(၂) အန္တရာ၀ ဝိသီဒန္တိ၊ အပတ္တာ တမောဂဓံ။ ဥဒါန။၁၆၃။ အန္တရာ၀ ဝေမ-ဇ္ဈေ ဝေ ယံ တေသံ ပါရဘာ၀ေန ပတိဋ္ဌဋ္ဌေန ဝါ သြဂဓသင်္ခါတံ နိဗ္ဗာနံ တဒဓိဂမူပါယော ဝါ အရိယမဂ္ဂေါ တံ အပ္ပတ္တာ၀ အနဓိဂန္တာ၀ ဝိသီဒန္တိ သံသီဒန္တိ။ သြဂါဓန္တိ ပတိဋ္ဌဟန္တိ ဇေတေန, ဇတ္ထ ဝါတိ သြဂါဓော၊ အရိယမဂ္ဂေါ နိဗ္ဗာနဉ္စ၊ သြဂါ-ဓမေ၀ေတ္ထ ရဿတ္တံ ကတ္တာ သြဂဓန္တိ ဝုတ္တံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁၄။ နိဗ္ဗာနသင်္ခါတံ သြဂဓံ ပတိဋ္ဌံ ပါရံ ဂစ္ဆတီတိ နိဗ္ဗာနောဂဓဂါမီ။ ဣတိ၀ုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၀၆။ အမတောဂဓံ နိဗ္ဗာန(ပဋိသံ။၂၂)နှင့် ... သစ္ဆိကိရိယာယ သတ္တာနံ ပတိဋ္ဌာ-ဘူတန္တိ သြဂဓံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။

(၃) ပဌမံ ပါရာဇိကံ ကတ္ထ ပညတ္တန္တိ ဝေသာလိယံ ပညတ္တံ။ ... နိဒါနောဂဓံ။ ဝိ၊၅။၁-၂။ နိဒါနောဂဓန္တိ ... နိဒါနေ အနုပ၀ိဋ္ဌန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၈။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။) အမတောဂဓ(မ၊၂။ ၄၁၁)နှင့် အမတဘဋ္ဌန္တရံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၉။ အမတော-ဂဓမနုပ္ပတ္တ(ဓမ္မ။ရ၂။ သုတ္တနိ။၃ရရ)နှင့် အ-မတံ နိဗ္ဗာနံ သြဂါဟေတ္တာ အနုပ္ပတ္တံ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၂၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။ တေ ပန သမိဒ္ဓိ ကိ သြဂဓတိ...။ အမတောဂဓ ဘဋ္ဌော။ အံ၊၃။၁၉၁။ အာရမ္မဏ၀ေသေန အမတံ နိဗ္ဗာနံ သြဂါဟိတ္တာ တတ္ထ ပတိ-ဋ္ဌိတာတိ အမတောဂဓာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၅-၆။ အမတောဂဓ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၈)နှင့် အမတ-ပရိယာပန္နံ၊ အမတသင်္ခါတန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၁၁။ နိဗ္ဗာနောဂဓဂါမိန(အံ၊ ၁။၃၃၄)နှင့် နိဗ္ဗာနသ အဋ္ဌောဂါမိနံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။ နိဗ္ဗာနောဂဓန္တိ နိဗ္ဗာနဘဋ္ဌန္တရံ နိဗ္ဗာနံ အနုပ၀ိဋ္ဌံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂ရ၈။ နိဗ္ဗာနောဂဓန္တိ နိဗ္ဗာနံ သြဂါဟိတ္တာ ဌိတံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၀။ (-အံ၊ဋီ၊၁။၁၉၆။)

(၁)(၂)(၃) နိဗ္ဗာနသင်္ခါတံ သြဂဓံ ပတိဋ္ဌံ ပါရံ ဂစ္ဆတီတိ နိဗ္ဗာနောဂဓဂါမီ။

... အထ ဝါ နိဗ္ဗာနောဂဓါမိနန္တိ နိဗ္ဗာနသ အန္တောဂါမိနံ။ ဣတိဝုတ်ဒ္ဌ။၁၀၆။ အံဒ့ဲ။ ၂။၂၆၀။

သြဂန္ဓာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဂန္ဓာ။ အဝ+ဂမု+တွာ] အောက်သို့-သက်ဆင်း-နိမ့်ဆင်း-လျှောကျ-၍။ မဟာသမုဒ္ဒသလိလံ ယောဇနမတ္တံ သြဂန္ဓာ အန္တောသမုဒ္ဒေ ဝေဠုရိယဘိတ္တိဝိယ တိဋ္ဌတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅ရ။

သြဂမန (နာ) [အဝ+ဂမု+ယု] (၁) ချုပ်ခြင်း၊ ဝင်ခြင်း။ (၂) ချုပ်-ဝင်-ရာ(ကာလ)။ (၃) ကုန်ခန်းပျက်စီးခြင်း။

(၁) စန္ဒိမသူရိယနက္ခတ္တာနံ ဥဂ္ဂမနံ သြဂမနံ သံကိလေသံ ဝေါဒါနံ ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊၁။၁၀။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀-၌ "သြဂ္ဂမနန္တိ အတ္ထင်္ဂမံ"ဟု ရှိသည်။) (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၀၆-ရ။) **(၂)** သြဂမနတော ပဘုတိ ပန ပထဝိတော မူလံ မူလတော ခန္ဓံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၀။ **(၃)** သြဂစ္ဆတိ (၂) ကြည့်။

သြဂ(ဂ)ယှ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဂဟ+တွာ] (က) သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-၍၊ (ခ) သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-အတွင်းသို့ဝင်-၍။ (ဂ) ရ၍။ **(က)** သိပ္ပိနိကာယ နဒီယာ တီရေ ... နာဂါနံ သြဂယှ ဥတ္တရန္တာနံ ... သဒ္ဒံ အသောသိ။ ဝိ၊၁။၁၄၉။ သြဂယှ ဥတ္တရန္တာနန္တိ သြဂယှ သြဂါဟေတွာ ပုန ဥတ္တရန္တာနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၁။ သြဂ္ဂယှ ယံ ပေါက္ခရဏိ(အပ၊ ၂။၁ရရ)နန္တိ ... ဇလာသယံ သြဂယှ သြဂဟေတွာ ပဝိသိတွာ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၆။

(ခ) သြဂယှ အဠုနံ ဝနံ၊ တိသော ဝိဇ္ဇာ အနုပ္ပဝေ္ဇာ။ ထေရ။ ၂၃ ၂။ သြဂ္ဂ-ယှာတိ သြဂါဟေတွာ အနုပဝိသိတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ မဟာသမုဒ္ဒံ သြဂ္ဂယှ၊ ဘဝနံ မေ သုနိမ္မိတံ။ အပ၊ ၂။၁၆၉။ သြဂ္ဂယှာတိ အဇ္ဈောဂါဟေတွာ အဗ္ဘန္တရံ ပဝိသိတွာ တဿ မဟာသမုဒ္ဒဿ အန္တော ပဝိသိတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ရ၄။ (-ထေရ။ ၂၃ ၂ ၂ရ၈။ အပ၊ ၂။ ၂ရ၊၅ရ၊၁ရရ။ ဇာ၊၁။ ၂၅၉။ ဇာ၊ ၂။ ၉၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁ဖ၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅ရ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၅၅။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၀၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃ရ၈။)

(ဂ) သောယံ ကဝိတ္တဝိကလောပိ၊ ကဝိသု သခ်ျမောဂယှ ဝိနၛတိ။ အလက်ာ၊ ဂါထာ။ ၁ဖ၃။ သြဂယှ ပဋိလဘိတ္တာ။ အလက်ာ၊ဋ္ဌီ။ နှာ။ ၁၈၁။

သြဂယှန္တိ (ကမ္မ၊ကြိ) [[အဝ+ဂဟ+ယ+အန္တ] သက်ဝင်အပ်-ဝင်ရောက်အပ်-ကုန်၏။ ဒုက္ခေန သြဂယှန္တိတိ ဒုက္ခောဂါဟာ။ သာ ရတ္ထာ၊၁။ရ၈။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၁။

သြဂလိတ (တိ) [အဝ+ဂလ+တ] အောက်သို့-လျှောကျ-စီးဆင်း-သော။ ကန္ဒရပဒ-ရ သာခပသာခကုသောဇ္ဈမဟာသောဇ္ဈေဟိ သြဂလိတေန ဥဒကေန ဝါရိဝဟာ မဟာ-နဒေါ ပူရာ ဟုတ္တာ သာဂရံ ပရိပူရေန္တိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၈။

သြဂလိ(ဠ)တွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဂလ(ဂ)+ တွာ] (က) အောက်သို့-လျှောကျ-စီးဆင်း-၍။ (ခ) နိမ့်ဆင်း၍။ **(ဂ)** အထသ

သရီရတော ဥဒက် နာဘိပဒေသေန သြ-
ဂလိတ္တာ တေန ဆိဒ္ဓေန လုဒ္ဒသ သရီရေ
ပတိ။ ဇာ၊၁၊၅၁။ ဥပရူပရိ ဘူမိဘာဂေ
ပတိတံ ဝသောဒကံ သြဂဠိတ္တာ ဟေဋ္ဌာ-
ဘူမိဘာဂံ ပူရေတ္တာ တိဋ္ဌတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၃၁။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၄ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၁။ **(၁)**
နာဂရာဇသ ဖကော အက္ကန္ဓမတ္တေ သြဂ-
လိတ္တာ ဒဗ္ဗိမတ္တာ ဖကပုဋ္ဌကာ အဟေသုံ။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၉။

သြဂဟ (ကြိ) [အဝ+ဂဟ+အ+ဟိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-လော့။ သြဂဟတိ(က)ကြည့်။

သြဂဟကာ (နာ) [အဝ+ဂဟ+ယု] (၁) ရေ ခ်ိုးဆိပ်။ (၂) မှားသောအယူ။ **(၁)** ယော သြဂဟကော ထမ္ဘောရိဝါဘိဇာယတိ။ သုတ္တနိ။၃၁၀။ ယထာ နာမ သြဂဟကော မနုဿာနံ နှာနတိတ္ထေ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ **(၂)** သြသရကာနီတိ သြဂဟကာနိ၊ တိ-တ္ထာနိ ဒိဋ္ဌိယောတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅ရ။ သြသရက(တိ)(၃)(ခ)လည်းကြည့်။

သြဂဟတိ (ကြိ) [အဝ+ဂဟ+အ+တိ။ နီတိ၊ ဓာ။၁၉ရ၊၂၅ရ။] (က) သက်ဆင်း-ဆင်း သက်-၏။ (ခ) သက်ရောက်-ဝင်ရောက်-၏။ **(က)** သြဂဟ ရဟဒ် အကဒ္ဒမ်။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄ရ။ သြဂဟာတိ သြဂါဟ။ အယမေဝ ဝါ ပါဋ္ဌော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂ရ၁။

(ခ) **သြဂဟီဿသိ**—ယဒိ ကော ဝနမောဂဟီဿသိ(ထေရီ။၄၂၀)တိ သစေ တွံ ကေကာ ဝနမောဂါဟီဿသိ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၂၆၀။ သြဂါဟတိ-လည်းကြည့်။

သြဂဟန (နာ) [အဝ+ဂဟ+ယု။ အဝဂဟန(သံ)] အတွင်းဝင်ခြင်း။ သြဂါဟ[3](၃)ကြည့်။

သြဂဟီဿသိ (ကြိ) [အဝ+ဂဟ+ဿသိ] သက်ရောက်-ဝင်ရောက်-လတ္တံ့။ သြဂဟတိ (ခ) ကြည့်။

သြဂဟေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဂဟ+တ္တာ] သက်ဝင်၍။ အမတောဂဓမနုပ္ပတ္တန္ဓိ အမတံ နိဗ္ဗာနံ သြဂဟေတ္တာ အနုပ္ပတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။ (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊။၄၂၂-အလားတူပါဠိ၌ "သြဂါဟေတ္တာ" ဟုရှိသည်။ သြဂါဟေတ္တာ-လည်းကြည့်။)

သြဂဠတိ (ကြိ) [အဝ+ဂဠ+အ+တိ] အောက်သို့-လျှောကျ-ယိုစီး-၏။ နာ ပဋ္ဌရတိတိ နာ သြဂဠတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၄ရ။

သြဂဠိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဂဠ+တ္တာ] အောက်သို့-လျှောကျ-စီးဆင်း-၍။ သြဂလိ(ဠိ)တ္တာ (က) ကြည့်။

သြဂါဓ (တိ) [အဝ+ဂါဓ+အ(ဏ)။ အဝဂါဟ (သံ)] (၁) သက်ဝင်ခြင်း။ (၂) အတွင်း၊ အတွင်းဝင်၍တည်ခြင်း၊ တည်ရာမှီရာ ဖြစ်ခြင်း၊ ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်ခြင်း။ (၃) ထောက်တည်ရာဖြစ်သော (နိဗ္ဗာန်)။ (၄) ထောက်တည်ကြောင်းဖြစ်သော (အရိယာမဂ်)။ **(၁)(၂)** သြဂါဓပတ္တ-ကြည့်။ **(၃)(၄)** သြဂ[4] (၁)(၂)ကြည့်။

သြဂါဓန္ဓိ (ကြိ) [အဝ+ဂါဓ+အန္ဓိ] တည်ကုန်၏။ သြဂ[4](၁)(၂)ကြည့်။

သြဂါဓပတ္တ (တိ) [သြဂါဓ+ပတ္တ] (၁) သက်

ဝင်ခြင်းသို့ ရောက်သော၊သူ။ (၂) အတွင်း-အတွင်းဝင်၍တည်ခြင်း-(အချင်းချင်း၌ တည်သော ရင်းနှီး ကျွမ်းဝင်ခြင်းဖြင့်) တည်မှီရာဖြစ်ခြင်း-ရင်းနှီးခြင်း-သို့ ရောက်သော၊ သူ။

(၁) ဣမသို့ ဓမ္မဝိနယေ သြဂါဓပွတ္တာ ပတိဂါဓပွတ္တာ အဿာသပွတ္တာ။ အံ၊၂။ ၂၆၃။ သြဂါဓပွတ္တာတိ သြဂါဓံ အနုပ္ပဝေသံ ပတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ (၂) ဉဘောပေတေ သြဂါဓ-ပွတ္တာ ပဋိဂါဓပွတ္တာ ကဒါစိ ဧသ ဣမံ ကုလံ ဒ္ဒသေယ္ယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၉။ ပဋိဂါဓ-ပတ္တာတိ ပဋိဂါဓံ ပတ္တာ အညမညသို့ ပတိဋ္ဌိတဝိဿာသေန။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀၂။ သြ-ဂါဟပတ္တ-လည်းကြည့်။

သြဂါဟ³ (နာ) [အဝ+ဂဟ (ဂါဟ။ ဂါဟူ။ ဂါဟ္ဟ) +ဏ။ သြဂါဠ-ကြည့်။] (၁) ရေချိုးဆိပ်။ (၂) သက်ဆင်းခြင်း၊ ဆင်းသက်ခြင်း။ (၃) အတွင်းဝင်ခြင်း။ (၄) ရင်းနှီးသည်၏ အစွမ်းဖြင့်ဝင်ခြင်း၊ အကျွမ်းဝင်ခြင်း။

(၁) သြဂါဟာ စ မေ သြတိဏ္ဏသ (ဉတ္တိဏ္ဏသ) ဟတ္ထိနိယော ကာယံ ဥပနိယံသန္ဓိယော ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊၃။၅၀၀။ ဥဒါန။ ၁၂၅။ သြဂါဟာတိ တိတ္ထတောဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၃၄။ "သြဂါဟာ"တိ ဇတ္ထ "သြဂါဟ" နွဲပိ ပါဠိ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၆၀။ "သြဂါဟိ"နွဲပိ ပါဠော၊ နဟာနပေါက္ခရဏိန္တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၀၉။ သြဂါဟံ သြတိဏ္ဏသာ(အံ၊ ၃။ ၂၃၁)တိ သြဂါဟိတမ္ဘတ္တာ သြဂါဟန္တိ လဒ္ဓနာမံ ဥဒကတိတ္ထံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၈၂။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃ရ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃ ၂၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁ဇ၉။)

(၂) နာဂံ သြဂါဟမုတ္တိဏ္ဏံ၊ နဒီတိရမ္မိ အဒ္ဒသ။ ထေရီ။ ၃ဇ၅။ နာဂံ သြဂါဟ-မုတ္တိဏ္ဏန္တိ ဟတ္ထိနာဂံ နဒီယံ သြဂါဟံ ကတ္တာ သြဂယ္ဟ တတော ဉတ္တိဏ္ဏံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၅၅။

(၃) ဒုက္ခော ဝါ သြဂါဟော သြဂဟနံ အန္ဓောပဝိသနမေတေသူတိ ဒုက္ခောဂါဟာ။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၁။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၀၅။) (၄) သြဂါဟပတ္တ-ကြည့်။

သြဂါဟ² (ကြို) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟူ။ ဂါဟ္ဟ) +အ+ဟိ] သက်ဆင်းလော။ သြဂဟတိ-ကြည့်။

သြဂါဟဏ (နာ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟူ။ ဂါဟ္ဟ) +ယု] မှားသောအယူဟူသော ဆိပ်။ သြတရဏ (၃) ကြည့်။

သြဂါဟတိ (ကြို) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟူ။ ဂါဟ္ဟ)+အ+တိ။ သြဂါဠ-ကြည့်။] (က) သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-၏။ (ခ) သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-၏။ သက်ဝင်၍ ယူ၏။

(က) ကုမ္ဘော ဉဒကေ ဉပ္ပိလဝန္တော သိသံ ဉက္ခိပိတ္တာ ယဒိ ကောစိ ပဿတိ၊ တတ္ထေဝ နိမုဇ္ဇတိ ဂါဠ္ဠမောဂါဟတိ "မာ မံ တေ ပုန ပဿေယ္ယ"နွဲ။ မိလိန္ဒ။ ၃၅၃။ နဲ ပေါက္ခရဏီ သြဂါဟတိ နာပိ ပဒုမ်ံ ဆိန္ဒတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၄၃။ **သြဂါဟသိ**— ပေါက္ခရဏီ(ဝိမာန။ ၆)နွဲ ... ဒီဗ္ဗသရံ ဇလ-ဝိဟာရရတိယာ အနုပဝိသသိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။

၃၇။ **ဩဂါဟ**—(ဟိ-ဝိဘတ်။) ဇာ၊ဌ၊ ၃။၂ရာ။ **ဩဂါဟေ**—(ယျောမိ-ကို "ဧ" ပြု။) ဒီ၊၂။၂၁၃။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၉၄။ **ဩဂါဟိ**—ဥဒါန။၁၈၂။ **ဩဂါဟီ**—ထေရာ၊ဌ၊၂။၅ဖ။ **ဩဂါဟိသ္မတိ**—မ၊ဌ၊၃။ဖ၈။ မ၊ဇီ၊၃။၄၁။

(ခ) ဗုဒ္ဓါဒီနံ ဂုဏေ ဩဂါဟတိ ဘိန္ဒိတ္တာ ဝိယ အနုပဝိသတိတိ ဩကပ္ပနာ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၈၉။ (-နေတ္တိ၊ဌ။၂ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၁ဖ။) **ဩဂါဟန္ဓိ**—အဘိ၊ဌ၊၁။၁၈၈။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၁၈။ **ဩဂါဟသိ**— ဩဂါ-ဟသိ သာလဝန်။ ဝိမာန။၅ဖ။ ဩဂါဟ-သိတိ ပဝိသသိ။ ဝိမာန၊ဌ။၁ဖ၂။ **ဩဂါ ဟယိ**—ဒိဝါဝိဟာရာယ မုနိ၊ ဩဂါဟယိ မဟာဝန်။ အပ၊၁။၂၀၃။ **ဩဂါဟိသ္သသိ**—ထေရီ။၄၂၀။ ထေရီ၊ဌ။၂ဖ၀။ ဩဂဟိ-သ္သသိ-လည်းကြည့်။

ဩဂါဟန (နာ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟူ။ ဂါဟ္ဟ) +ယု။ ဩဂါဌ-ကြည့်။] (က) သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ရာအခါ။ (ခ) သက်ဝင်-သက်ရောက်-ဝင်ရောက်-ခြင်း။ **(ဂ)** တတောတိ ပေါက္ခရဏီ ဩဂါဟနတော ပစ္ဆာ။ ပေတ၊ ဌ။၁၄ဖ။ **(ခ)** နိဗ္ဗာနောဂဓောတိ ဝါ အရိ-ယမဂ္ဂေါ ဝုစ္စတိ၊ တေန ဝိနာ နိဗ္ဗာနော-ဂါဟနဿ အသမ္ဘဝတော။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။ ၁ဝဖ။ (-အံ၊ဇီ၊၂။၂ဖ၀။)

ဩဂါဟနကွမ (တိ) [ဩဂါဟန+ခမ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ခြင်းဂုဏ်-ခန့်သော၊ သက်ဆင်းခြင်းဂုဏ်သင့်လျော်သော။ စတုမဟာ-ပထေ ခတပေါက္ခရဏီ ဝိယ ယထာသုခံ ဩဂါဟနကွမာနိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၂ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊၁။၄၃။

ဩဂါဟနဓ္ဓ (ပု) [ဩဂါဟန+အတ္ထ] သက်ဝင်ခြင်းဟူသောအနက်။ အနုပဝိသန-သဒ်တေန ဩဂါဟနဓ္ဓေန အပိလာပန-ဘာဝေါ အပိလာပနတာ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၉၁။ မဟာနိ၊ဌ။၄၄။ (-နေတ္တိ၊ဌ။ဖ၉။ နေတ္တိ၊ ဝိဘာ။ ၉၉။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၄။ မ၊ဇီ၊၁။၂၂၂။ အံ၊ဇီ၊၃။၂ရ။)

ဩဂါဟနာကာရ (ပု) [ဩဂါဟန+အာကာရ] သက်ဝင်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ။ အနု-ပဝိဋ္ဌာကာရေနာတိ အဏ္ဏကောသံ ဝတ္ထု-ကောသဉ္စ ဩဂါဟနာကာရေန။ ဒီ၊ဇီ၊၂။ ၃၃ဖ။

ဩဂါဟန္ဓ (တိ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟူ။ ဂါဟ္ဟ) +အန္ဓ။ ဩဂါဌ-ကြည့်။ ထီ-၌ ဩဂါဟန္ဓိ။] (က) သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-သော၊သူ။ (ခ) သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သော။ (ဂ) စီးဝင်-စီးဆင်း-သော။

(ဂ) မိဂေ ဂဝေသမာနောဟံ၊ ဩဂါဟန္ဓော ဗြဟာဝနံ။ ဝိမာန။ဂရ။ ဣမံ ပန ဓမ္မဒေသနံ ဩဂါဟန္ဓော ပသာဒံ ဥပ္ပါ-ဒေတ္တာ။ မ၊ဌ၊၃။၃ဖ။ အယံ ကိရ ပစ္စေက-ဗုဒ္ဓေါ ပစ္စေကဗောဓိသတ္တဘူမိ ဩဂါ-ဟန္ဓော။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၄ရ။ အပ၊ဌ၊၁။၁၅၉။ ဩနနဓ္ဓိတိ ဩဂါဟန္ဓာ ဝိယ ဆာဒေန္ဓိ။ ဒီ၊ဇီ၊၁။၄၀၃။ သီ၊ဇီ၊သစ်၊၂။၄၃၃။ (-ဝိမာန၊ ဌ။၂၄၃။ သာရတ္ထ၊၁။ရ။ သီ၊ဇီ၊သစ်၊ ၁။၁၀၅။ မ၊ဇီ၊၃။၄၀။ ဒီ၊ဇီ၊၂။ရ၁။)

(ခ) ရဟဒေါတိ ယော စတုရဂီနိယာ သေနာယ သြဂါဟန္ဓိယာ နု ခုဘတိ။ ဓမ္မ၊ ၌၁။၃၃၅။ **(ဂ)** သြဂါဟန္ဓိနံ နဒီနံ အာ-ဓာရဘာ-ဝတော ... သာဂရော "မုခ"န္ဓိ ဝုတ္တော။ သာရတ္ထ၊၃။၃၃၁။ (-မ၊ဋီ၊၃။၁၈၅။)

သြဂါဟန္ဓိ (ကြို) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ)+အ+အန္ဓိ] သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-ကုန်၏။ သက်ဝင်၍ ယူကုန်၏။ သြဂါဟတိ (ခ) ကြည့်။

သြဂါဟပွတ္တ (တိ) [သြဂါဟ+ပတ္တ] ရင်းနှီးသည်၏အစွမ်းဖြင့်ဝင်ခြင်း-အကျွမ်းဝင်ခြင်း-သို့ ရောက်သော၊သူ။ အဗ္ဗောဂါဠ-ပတ္တောတိ သြဂါဟပွတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။ သြဂဟပွတ္တောတိ ဝိဿာသဝသေန အနု-ပွဝေသံ ပတ္တော။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀၂။ သြဂါ-ဓပတ္တ (၂) လည်းကြည့်။

သြဂါဟယန္ဓိ (ကြို) [အဝ+ဂဟ+ဏယ+အန္ဓိ] သက်ဝင်၍ယူကုန်၏။ အနုပ္ပဝိသန္ဓိတိ အပါ-ယမဂ္ဂံ ဗြဟ္မလောကမဂ္ဂသညာယ သြဂါ-ဟယန္ဓိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀၃။ (သီဋီ၊သစ်၊၂။၄၃၁-အလားတူပါဠိ၌ "သြဂါဟန္ဓိ"ဟု ရှိသည်။)

သြဂါဟသီ (ကြို) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ)+သီ] (က) သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-၏။ (ခ) သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-၏။ သက်ဝင်၍ ယူ၏။ သြဂါဟတိ (က)(ခ) ကြည့်။

သြဂါဟယီ (ကြို) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ)+ဣ] သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-ပြီ၊ သက်ဝင်၍ ယူပြီ။ သြဂါဟတိ (ခ) ကြည့်။

သြဂါဟာပေန္ဓိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ဂဟ (ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ) +ဏာပေ+အန္ဓိ] ယူစေကုန်၏။ သြဂ္ဂါမေန္ဓိ-ကြည့်။

သြဂါဟီ (ကြို) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ) +ဏ္ဍ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ပြီ။ သြဂါဟတိ (က) ကြည့်။

သြဂါဟိ (ကြို) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ) +ဏ္ဍိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ပြီ။ သြဂါဟတိ (က) ကြည့်။

သြဂါဟိတ (တိ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ)+တ။ သြဂါဠ-ကြည့်။] သက်ဝင်-ပူးဝင်-အပ်သော၊သူ။ သြတိဏ္ဏော သာတ-ရူပေနာတိ မဓုရသဘာဝေန ရာဂေန သြတိဏ္ဏော သြဂါဟိတော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၃။

သြဂါဟိတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ)+တဗ္ဗ] (က) သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-အပ်သော။ (ခ) သက်ဝင်-သက်ရောက်-သက်ဝင်၍ယူ-အပ်သော၊သူ။ **(က)** သြဂါဟ² (ခ) ကြည့်။

(ခ) အတက္ကာဝစရောတိ တက္ကေန အဝစရိတဗ္ဗော သြဂါဟိတဗ္ဗော နု ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ရ၈။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ရ။ ဝဇိရ။၃၉၈။)

သြဂါဟီတုံ (ဗျ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ)+တုံ။ သြဂါဠ-ကြည့်။] (က) သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-ခြင်းငှါ။ (ခ) ဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်းသိခြင်းငှါ။ **(ဂ)** တဒါ ဟိ သုပ-

ဗုဒ္ဓကုဋ္ဌိ ပရိသပရိယန္တေ ... ပရိသမဇ္ဈေ ဩဂါဟိတုံ အဝိသဟန္တောဿ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၀၂။ ဥဒါန၊ဌ။၂၅၈။ (-အဘိ၊ဌ၊၁။၃၀၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃၃။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၅၈။) (၁) ယာထာဝတော ဩဂါဟိတုံ အသက္ကုဏေ-ယျတ္တာ ဂမ္ဘီရာ။ မူလဋီ၊၂။၅၉။ ဩဂါဟိတုန္တိ ဉာဏေန ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ။ အနုဋီ၊၂။၆၈။

ဩဂါဟိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ)+တ္တာ] (က) သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-၍။ (၁) သက်ဝင်-သက်ရောက်-ဝင်ရောက်-၍။ **(က)** နာဝံ အဘိရုဟိတ္တာ မဇ္ဈေ ဂင်္ဂါယ နဒီယာ သောတံ ဩဂါဟိတ္တာ။ မ၊၃။၂၁၃။ ဒီ၊၂။၁၄၄။ အဇ္ဈောဂါဠှောတိ ဩဂါဟိတ္တာ အနုပဝိသိတ္တာ ဌိတောဿ။ သာ ရတ္ထ၊ဌ။၂၅၂။ ပုရိသော ... ဂမ္ဘီရံ ဥဒက-ရဟဒံ ဩဂါဟိတ္တာ ဘိန္နေယျ။ သံ၊၃။၃၂၂။ သော နာဂေါ ပေါက္ခရဏိ ဩဂါဟိတ္တာ ပိဝိတ္တာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၉၄။

(၁) အာရမ္မဏဝသေန အမတံ နိဗ္ဗာနံ ဩဂါဟိတ္တာ တတ္ထ ပတိဋ္ဌိတာတိ အမ-တောဂဓာ။ အံ၊ဌ၊၃။၂၆၅-၆။ ဗုဒ္ဓမုနိ မဟာ-ဝနံ ဩဂါဟိတ္တာ ပဝိသိတ္တာတိ အတ္ထော။ အပ၊ဌ၊၂။၁၆၃။ (-ဒီ၊ဌ၊၁။၃၉။ အံ၊ဌ၊၃။၂၅၂။ အဘိ၊ဌ၊၂။ ၁၃၂။ ဥဒါန၊ဌ။၃၉၃။ စရိယာ၊ ဌ။၂။ သာ ရတ္ထ၊၂။၃၁၀။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉။)

ဩဂါဟိဿတိ (ကြိ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ)+ဿတိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-လတ္တံ့။ ဩဂါဟတိ (က) ကြည့်။

ဩဂါဟီ (ထီ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ) +ဏ+ဏ္ဍိ (ဣတ္ထိ ပစ္စည်း)] ရေချိုးရာရေကန်။ ဩဂါဟ°-ကြည့်။

ဩဂါဟေ (ကြိ)[အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ) + ယျာမိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ရာ၏။ ဩဂါဟတိ (က) ကြည့်။

ဩဂါဟေတမ္ဘ (တိ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ)+တမ္ဘ] သက်ဝင်အပ်သော။ တဿ (တဿာ) ဂမ္ဘီရဉာဏေဟိ၊ ဩဂါဟေတမ္ဘ-ဘာဝတော။ ဥဒါန၊ဌ။၁။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁။ ထေရ၊ဌ၊၁။၂။ နေတ္တိ၊ဌ။၂။ အောက်ပုဒ် လည်းကြည့်။

ဩဂါဟေတမ္ဘဋ္ဌ (ပု) [ဩဂါဟေတမ္ဘ+အတ္ထ] သက်ဝင်အပ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော- သက်ဝင်အပ်-သောအနက်။ ဩဂါဟေတမ္ဘဋ္ဌေန ဂမ္ဘီရံ။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၁၈၄။

ဩဂါဟေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ) +တ္တာ] (၁) မြဲမြံစွာကိုင်ယူ၍၊ နှစ်၍။ (၂)(က) သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-၍။ (၁) သက်ဝင်-သက်ရောက်-၍။

(၁) ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ ... ဝစ္ဆတရိမ္ပိ ဩဂါဟေတ္တာ မာရေန္တိ။ ဝိ၊၃။၂၇၉။ ဩဂါ-ဟေတ္တာ မာရေန္တိတိ အန္တောဥဒကေ ဒဠှ ဂဟေတ္တာ မာရေန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၆၈။ (-သံ၊ ၂။၄၉၉။)

(၂)(က) အထ ခေါ သော နာဂေါ မန္ဒာကိနိံ ပေါက္ခရဏိံ ဩဂါဟေတ္တာ သောဏ္ဏာယ ဘိသဠ္ဆ မုဠာလိကဠ္ဆ အဗ္ဘု-ဟိတ္တာ။ ဝိ၊၃။၃၀၈။ (-ဝိ၊၄။၃၆၄။ မ၊၁။၁၁၀။

မ၊၂။၃၈။ သံ၊၁။၂၀ဖ။ အံ၊၂။၁ဖ၅။ အံ၊၃။ ၄၂၀။ အပ၊၂။၁၃ဖ။ နေတ္တိ။၄၀။ ဝိ၊ဌ၊၂။ ၁၀၁။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၁၂။ အံ၊ဌ၊၃။၃၅၀။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။၁၃၈။)

(ခ) အာရမ္မက် ဩဂါဟေတွာ အနုပ-ဝိသိတ္တာ တိဌတိတိ အဝဋ္ဌတိ။ အဘိ၊ဌ၊ ၁။၁၈၈။ (–အပ၊၂။၁၃ဖ။ မ၊ဌ၊၂။ဖ၄။ အဘိ၊ ဌ၊၁။၂၉၄။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၄၂၂။ ဥဒါန၊ဌ။၁၅၄။ စရိယာ၊ဌ။၃၀၈။ ပေတ၊ဌ။၂ဖ၉။ ဒီ၊ဌီ၊၁။ ၉၀။) အမတောဂဓမနုပ္ပတ္တန္ဓိ အမတံ နိဗ္ဗာန် ဩဂါဟေတွာ အနုပ္ပတ္တိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။ ၄၂၂။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၉၀။

ဩဂါဟေတွာန (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟူ။ ဂါဟ္ဟ)+တွာန] သက်ဝင်၍။ တသ္မာ တံ အဝလမ္မိတ္တာ၊ ဩဂါဟေတွာန ပဋ္ဌပိ၊ နိကာယေ ဥပနိဿာယ။ ဥဒါန၊ဌ။၂။ ဣတိ ဝုတ်၊ဌ။၂။ နေတ္တိ၊ဌ။၂။

ဩဂါဌ (တိ) [အဝ+ဂဟ+တ။ (ဩဂါဟေတွာ-ကြည့်။) အဝ+ဂါဟူ (ဂါဟ္ဟ) +တ။ ရ။ဖ၂၁။ ဓာတ္တတ္ထသင်္ဂဟ။၉ဖ။ အဝ+ဂါဟ+တ။ မောဂ်၊ ၅။၁၄၈(သ)။ မောဂ်၊ရ။၂၂၃။ အဝဂါဟ (သံ)] (၁)(က) သက်ဝင်-သက်ရောက်-အပ်သော။ (ခ) စူးဝင်အပ်သော။ (၂) နစ်မြုပ်သော။ (၃) အတွင်းဝင်-အကျုံးဝင်-သော။ (၄)(က) ဝင်-သက်ဝင်ကျရောက်-သက်ဝင်တည်နေ-သော။ (ခ) သက်ဝင်ဆင်ခြင်သော။

(၁)(က) သက်ဝင်-သက်ရောက်-အပ်သော။ တသ ဂမ္ဘီရဉာဏေဟိ၊ ဩဂါဌသ အဘိဏှသော။ နာနာနယဝိစိတ္တသ၊ အဘိ-ဓမ္မသ အာဒိတော။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂။ အဝ-ဂါဟိယတေတိ ဩဂါဌော။ အဌသာ၊ယော။ ရ။ (–သီ၊ဌီ၊သစ်၊၁။၂ဖ။ ဒီ၊ဌီ၊၁။ဖ။ ဒီ၊ ဌီ၊၃။၅ရ။ မ၊ဌီ၊၁။ဖ။ အံ၊ဌီ၊၁။၁၉။) ဩဂါ-ဌမိစ္ဆတ္တနိယာမ-လည်းကြည့်။

(ခ) စူးဝင်အပ်သော။ တဏှာသင်္ခါ-တေန သလ္လေန ဩတိဏ္ဏော ဟဒယဗ္ဗန္ဓရေ ဩဂါဌော။ ထေရ၊ဌ၊၂။၁၁ရ။

(၂) နစ်မြုပ်သော။ မောဟနသ္မိံ ပဂါ-ဌော ဩဂါဌော အဇ္ဈောဂါဌော။ မဟာနိ။ ၂၀။ ဩဂါဌောတိ ဟေဋ္ဌာဘာဂံ ပဝိဋ္ဌော။ မဟာနိ၊ဌ။၈၂။ ပဂါဌ-လည်းကြည့်။

(၃) အတွင်းဝင်-အကျုံးဝင်-သော။ ဣဏ္ဍာဝစရာတိ ... ယေ တေသ္မိံ အန္တရေ ဩဂါဌာ ဟုတ္တာ စရန္တိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၁ရ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂ဖ၉။ (–ဒီ၊ဌ၊၁။၃၃၅။ ဥဒါန၊ ဌ။၂၅၉။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၀၁။)

(၄)(က) ဝင်-သက်ဝင်ကျရောက်-သက်ဝင်တည်နေ-သော။ ယံ ပုရံ ဓတရဋ္ဌသ၊ ဩဂါဌ် ယမုနံ နဒီ။ ဇာ၊၂။၂၃၁။ ဩဂါဌန္ဓိ အနုပဝိဋ္ဌံ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၄ဖ။ **(ခ)** သက်ဝင်ဆင်ခြင်သော။ ဩဂါဌဉာဏ-ကြည့်။

ဩဂါဌစိတ္တ (တိ) [ဩဂါဌ+စိတ္တ] သက်ဝင်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ ဝိသယဗ္ဗတ္ထေ နိဗ္ဗာ-နေ စ ဩဂါဌစိတ္တတာယ အဗဟိဂ္ဂတ-မာနသော။ ဝိမာန၊ဌ။၁၉ရ။ (–အံ၊ဌီ၊၁။ ၁ဖ၀။)

သြဂါဠဉာဏ (နာ) [သြဂါဠ+ဉာဏ] သက်ဝင်ဆင်ခြင်သော ဉာဏ်။ တာပသော သြဂါဠ-ဉာဏဝသေန ရညော မတဘာဝံ ဥတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၃။

သြဂါဠမိစ္ဆတ္တနိယာမ (တိ) [သြဂါဠ+ မိစ္ဆတ္တ နိယာမ] သက်ဝင်-သက်ရောက်-အပ်သော ဖောက်ပြန်မှားယွင်းသောသဘောရှိသည်ဖြစ်၍ (စုတိ၏အခြားမဲ့ဌာနကျိုးပေးသည်၏ အစွမ်းဖြင့်) မြဲခြင်းရှိသော၊သူ။ သြဂ္ဂဠ-နိယာမ-ကြည့်။

သြဂိလတိ (ကြို) [အဝ+ဂိလ+အ+တိ] မျိုး၏။ ဧဝမေဝါယံ ပုစ္ဆာ နဂေဟတဗ္ဗာ။ အယ-မေတ္ထ ဒေါသောတိ တံ အပုစ္ဆံ ကရောန္တော သြဂိလတိ နာမ။ တတ္ထ ပန အသ-ဂ္ဂေါန္တော နာ သြဂိလတိ နာမ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၄၈။

သြဂိလိကာ (ထီ) [အဝ+ဂိလ+ဏ္ဍ+အာ (ဣတ္ထီ ပစ္စည်း)] မျိုအပ်သော(အမေးပုစ္ဆာ)။ (ပုစ္ဆာ၌ အပြစ်ကို မြင်သော်လည်း ပယ်ခြင်းငှါ မတတ်ကောင်းသဖြင့်-ပယ်၍မရ-မျိုချအပ်-သော အမေးပုစ္ဆာ)။ နဋ္ဌာ နိဂ္ဂဟာ သြဂိလိကာဒိသမ္ဘတသ ပဥ္ဍသ ဧကဝစ-နေန ဝိဒ္ဓံသိတတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၈။

သြဂိလိတုံ[1] (ဗျ) [အဝ+ဂိလ+တုံ] မျိုခြင်းငှါ။ ဧဝံ ဝုတ္တေ ပူရဏော ကဿပေါ နေဝ သက္ခိ သြဂိလိတုံ၊ နော သက္ခိ ဥဂ္ဂိလိတုံ။ မိလိန္ဒ။၅။ (-မ၊ဋီ၊၃။၄၈။) (မိလိန္ဒ။ သျ-၌ "ထွေးအန်ခြင်းငှါ" ဟုပြန်ဆိုသည်။) နေဝ သက္ခိတိ ဥဂ္ဂိလိတုံ၊ နာ သက္ခိတိ သြဂိလိတုံ။ မ၊၂။၅၅။ (-သံ၊၂။၅၀၈။) သြဂိလိတုန္တိ ပုစ္ဆာယ ဒေါသံ ဒတ္တာ တံ ဟာရေတုံ အသက္ကောန္တော သြဂိလိတုံ အန္တော ပဝေ-သေတုံ နာ သက္ခိတိ။ မ၊ဋ၊၃။ရ၆။ (-သံ၊ဋ၊ ၃။၁၄၄။)

သြဂိလိတုံ[2] (ဗျ) [ဥ+ဂိလ+တုံ] ထွေးအန်ခြင်းငှါ။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

သြဂိလိတုကာမ (တိ) [သြဂိလိတုံ+ကမ+ဏ] ထွေးအန်ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊သူ။ ပုန ဝိပ္ပရိသာရီ ဟုတ္တာ သြဂိလိတုကာမဿပိ သဟသာ စေ ပဝိသတိ။ ဝဇိရ။၃၄ရ။ (သာ ရတ္ထ၊၃။၁ဝရ-၌ "မုခေ ပက္ခိပိတ္တာ ပုန ဝိပ္ပဋိသာရီ ဟုတ္တာ ဆဒ္ဓေန္တဿ အရုစိယာ ပဝိသန္တေ" ဟု ရှိသည်။)

သြဂုဏ္ဍန (နာ) [အဝ+ဂုဍ+ယု။ ဓာတ္တတ္ထ။၉၈။] ဦးခေါင်းနှင့်တကွ ထက်ဝန်းကျင် ရစ်ပတ်ခြင်း၊ ဦးခေါင်းနှင့်တကွ-ရုံ-ခြုံ-ခြင်း။ သြ-ဂုဏ္ဍနံ နာ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။ ၂၉၁ရ။ သြဂုဏ္ဍနန္တိ သသီသပါရုပနံ။ ဝိ၊ဝိ နိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၃၂ဝ။

သြဂုဏ္ဍိ (ထီ) [အဝ+ဂုဍ+ဏ္ဍ] ဦးခေါင်းနှင့်တကွထက်ဝန်းကျင်ရစ်ပတ်ခြင်း၊ ဦးခေါင်းနှင့်တကွ-ရုံ-ခြုံ-ခြင်း။ သဥပါဟနာ ဆတ္တာ စ၊ သြဂုဏ္ဍိ သီသံ ပါနိယံ။ ဝိ၊ဋ၊ဋ၃ဝ။

သြဂုဏ္ဍိက (တိ) [သြဂုဏ္ဍိ+က။ သြဂုဏ္ဍ+ဏ္ဍက] ထက်ဝန်းကျင်ရစ်ပတ်အပ်သော ဦးခေါင်းရှိသော၊သူ။ (ကြို၊ဝိ။) ဦးခေါင်းနှင့်တကွ-ထက်ဝန်းကျင်ရစ်ပတ်လျက်-ရုံလျက်-ခြုံ

လျက်။ ကေကောဝ ဩဂုဏ္ဍိက် ကတ္တာ အ-ညာတကဝေသေန။ ဇာ၊၆၊၅။၄၁၀။ ယထာ စ အန္ဓေပုရိကာယော အက္ခိတာရကမတ္တံ ဒသေတ္တာ ဩဂုဏ္ဍိက် ပါရုပန္ဓိ။ ဝိ၊၆၊၄။၅၅။ (ကခ်ါ-၆ ဩဂုဏ္ဍိတ-ဟုရှိသည်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။)

ဩဂုဏ္ဍိတ (နာ) [အဝ+ဂုဍ+တ] (၁) ဦးခေါင်းနှင့်တကွ ထက်ဝန်းကျင် ရစ်ပတ်ခြင်း၊ ဦးခေါင်းနှင့်တကွ-ရုံ-ခြုံ-ခြင်း။ (တိ)(၂) ဦးခေါင်းနှင့်တကွ ထက်ဝန်းကျင် ရစ်ပတ်အပ်သော။ (ပါစိတ်၊ယော။) ဦးခေါင်းနှင့်တကွရစ်ပတ်သော။ (ကခ်ါ၊မဟာဋီ။) ဦးခေါင်းနှင့်တကွ-ရုံ-ခြုံ-သော၊သူ။ (ကြိ၊ဝိ) ဦးခေါင်းနှင့်တကွ-ရုံ-ခြုံ-လျက်။ (၃) ထက်ဝန်းကျင် ရစ်ပတ်အပ်သော၊ ရုံ-ခြုံ-အပ်သော။ (၄) လိမ်းကျံအပ်သော၊ ရောပြွမ်းလိမ်းကျံ-ပေကျံ-သော။

(၁) ယထာ စ အန္ဓေပုရိကာယော အက္ခိတာရကမတ္တံ ဒသေတ္တာ ဩဂုဏ္ဍိတံ ပါရုပန္ဓိ။ ကခ်ါ။၂၇၈။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

(တိ)(၂) နာ ဩဂုဏ္ဍိတော အန္ဓရယရေ ဂမိဿာမိတိ။ ဝိ၊၂။၂၄၇။ ဩဂုဏ္ဍိတောတိ သသီသံ ပါရုတောဝ။ ကခ်ါ။၂၈၀။ ဝိ၊၆၊၃။ ၁၆၄။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၃၄။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။ ၃၅၃။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၂။၁၅။) သသီသံ အဝဂုဏ္ဌယတိ ပရိဝေဌတိတိ ဩဂုဏ္ဍိ-တောတိ အာဟ "သသီသံ ပါရုတော"တိ။ ပါစိတ်၊ယော။၁၃၄။ သသီသံ အဝဂုဏ္ဌတိ သံဝရတိ ပါရုပတိတိ ဩဂုဏ္ဍိတော။ ... သသီသံ အဝဂုဏ္ဌတိ ပရိဝေဌတိတိ ဩဂုဏ္ဍိတော။ ကခ်ါ။မဟာဋီ၊၄။၃၃၆။ နာ ဩဂုဏ္ဍိတေန အန္ဓရယရေ ဂန္ဓမ္ဗဲ။ ဝိ၊၂။၂၄၈။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၃၄။) ဩဂုဏ္ဍိတေနာတိ သ-သီသံ ပါရုတေန။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၂။ ၁၅။ (-ဝိ၊၄။၃ရ၃၊၃ဝ၁၊၃ဝ၆။ ဝိ၊၅။၄ရ၊ရ၅။)

(၃) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(၄)** ကေနာသိ ပံသုကူဋ္ဌိတာတိ ကေန ကမ္မေန သင်္ကာရပံသုဟိ ဩဂုဏ္ဍိတာ၊ သ-ဗ္ဗသော ဩကိဏ္ဏသရီရာ အဟူတိ အ-တ္ထော။ ပေတ၊ဌ။၈၀။ ပံသုမက္ခိတ(သံ၊ဌ၊ ၁။၂၆၃) လည်းကြည့်။

ဩဂုဏ္ဍိတသီသ (တိ) [ဩဂုဏ္ဍိတ+သီသ] ထက်ဝန်းကျင်-ရစ်ပတ်အပ်-ရုံအပ်-ခြုံအပ်-သော ဦးခေါင်းရှိသော၊ ဦးခေါင်းနှင့်တကွ ထက်ဝန်းကျင်ရစ်ပတ်သော၊ ဦးခေါင်းနှင့်တကွ-ရုံ-ခြုံ-သော၊သူ။ နာ ဩဂုဏ္ဍိတ-သီသဿ အဂိလာနဿ ဓမ္မံ ဒေသေဿာ-မိတိ ...၊ ဩဂုဏ္ဍိတသီသော နာမ သသီသံ ပါရုတော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၂။၂၆၆။ (-ဝိ၊၅။၅ဝ၊ ရ၈။ ဝိ၊ဌ၊ဝ။၁၆၉။ ကခ်ါ။၃ဝ၊၂၈၆။) ဩ-ဂုဏ္ဍိတံ ပါရုပိတံ သီသံ အနေနာတိ ဩ-ဂုဏ္ဍိတသီသော။ ကခ်ါ၊မဟာဋီ၊၄။၃၆၄။

ဩဂုဏ္ဍိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဂုဍ+တ္တာ] ထက်ဝန်းကျင်ရစ်ပတ်၍၊ ရုံ၍၊ ခြုံ၍။ အထ ခေါ ဝေရဟစ္စာနိဝေါတ္တာ ဗြာဟ္မဏီ ... ဥစ္စေ အာ-သနေ နိသီဒိတ္တာ သီသံ ဩဂုဏ္ဍိတ္တာ အာ-ယသ္မန္တံ ဥဒါယိံ ဝေဒဝေါစ။ သံ၊၂။၃ဝ၃။

ဩဂုမ္ဘီယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဝ +ဂုဖိ+ယ+တေ။ ဓာတ္တတ္ထ။၁၀၁။] ထက်ဝန်းကျင်မှ ရစ်ပတ်အပ်၏၊ ရစ်ပတ်ဖွဲ့ချည်၏။ (ကျောင်းနံရံကို ပတ်၍ ချည်၏။ သျှ။) တေန ခေါ် ပန သမယေန ဝိဟာရာ စမ္မဒ္ဒေဟိ ဩဂုမ္ဘီယန္တိ။ ဝိ၁၃။ ၂၈၃။ ဩဂုမ္ဘီယန္တိတိ ဘိတ္တိဒဏ္ဍကာဒီသု ဝေဌေတ္တာ ဗန္ဓန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၀။

(ဘာသာ၊ဋီ-၌ "အဝ+ဂုဖိ-ဓာတ်၊ ဗန္ဓန အနက်"ဟု မိန့်ဆိုသည်။ စလင်း၊ဂ်၊ ၂။၅၃၄-၅-၌" အဝ ရှေးရှိသော ဂုပ ဓာတ်၊ ဗ ပစ္စည်း၊ ဣအာဂုံ၊ ယပစ္စည်း" ဟုမိန့်ဆို၍၊ ဩဂုမ္ဘီယန္တိ=နံရံ အတံ အစရှိသည်တို့၌ ရစ်ပတ်၍ ဖွဲ့ချည်သောအားဖြင့် စောက်ရှောက်အပ်ကုန်၏။ (သဒ္ဒတ္ထ။) နံရံ အတံ အစရှိသည်တို့၌ ရစ်ပတ်၍ ဖွဲ့ချည်အပ်ကုန်၏။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) ဟု မိန့်ဆိုသည်။) အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဩဂုမ္ဘေတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ဂုဖိ+တ္တာ] ခါ၍။ (ဌ။) ဖျက်ဆီး၍။ (ဋီ။) ကထိနသာလာယ တိကစုဏ္ဏံ ပရိပတတိ ။ပ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဩဂုမ္ဘေတ္တာ ဥလ္လိတ္တာဝလိတ္တံ ကာတုံ။ ဝိ၄။ ၂၅၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၉။) ဩဂုမ္ဘေတ္တာ ဥလ္လိတ္တာဝလိတ္တံ ကာတုန္တိ ဆဒနံ ဩမုနိတ္တာ ဃနဒဏ္ဍကံ ကတ္တာ အန္ဓောစေဝ ဗဟိ စ မတ္တိကာယ လိမ္ပိတုန္တိ အ-တ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။ ဩဂုမ္ဘေတ္တာတိ တိ-ကာဒီ ဝိဒ္ဓံသေတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၃၆။

(ဝိ၊၄-တွင် သီ၊သျှ-မူတို့၌ "ဩဂုမ္ဘေ-တ္တာ"ဟုရှိသည်။ ဂုမ္ဘေတ္တာ=ပေါင်းစု၍- ဟု ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၅။ တီ၊ပီ၊ဓာန်၊ဖ။ဂ၅-၌ လာသည်။ "ဩဂုမ္ဘေတ္တာ=အဝ+ဂုပ+ဗ+ဏ+တ္တာ"ဟု ဓာတ်ပစ္စည်းခွဲ၍ "ဖျက်ဆီး၍" ဟု အနက်ပေးရမည်။)

ဩဂုဟ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဩဂုဟ မည်သော မြေ။ ဩဂုဟာ အဇဂရာ စ၊ ဝသန္တိ တဋ္ဌာကေ တဒါ။ အပ၊၁။၁ဂ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃ဂရ။

ဩဂွစ္ဆတိ (ကြို) [အဝ+ဂမု+အ+တိ] အောက်သို့သက်ဆင်း၏။ နိမ့်ဆင်း-နိမ့်ကျ-ဝင်-၏။ သကလာ ဟိ မဟာပထဝီ တဒါ ဩဂွစ္ဆတိ, ဥဂ္ဂစ္ဆတိ စ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁၅၅။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၃။)

ဩဂွတ (တိ) [အဝ+ဂမု+တ] (၁) အောက်သို့သက်ဆင်း-လျှောကျ-သော။(၂) ကင်းသော။ (၁) ဩဂွတေ သူရိယေ ဧကော အဒုတိယော ပတ္တစီဝရမာဒါယ ... တသ ယက္ခသ ဘဝနံ ပါဝိသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၅။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀ရ။) (၂) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဩဂွတတ္တ (တိ) [ဩဂွတ+အတ္တ] ကင်းသော-စိတ်-ဝိညာဏ်-ရှိသော၊ သေသော၊သူ။ နဩဂွတတ္တသ ဘဝန္တိ မိတ္တာ(ပေတ။၁ဂ၁) တိ အပဂတဝိညာဏသ မတသ မိတ္တာ နာမ နဟောန္တိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၄။

ဩဂွန္ဓာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ဂမု+တ္တာ] အောက်သို့-သက်-ကျ-ဆင်း၍။ တံ စက္ကရတနံ ... မဟာသမုဒ္ဒသလိလံ ယောဇနမတ္တံ ဩဂွန္ဓာ အန္ဓောသမုဒ္ဒံ ဥဘောသု ပဿေသု ဝေဌ-

ရိယမဂ်ိဘိတ္တိ ဝိယ ပရမဒဿနီယံ ဟုတ္တာ တိဋ္ဌတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၆ရ။

ဩဂ္ဂယှ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဂဟ+တ္တာ] သက်ဆင်း၍၊ အတွင်းသို့ဝင်၍။ ဩဂ(ဂ)ယှ (၁) ကြည့်။

ဩဃ[3] (ပု) [အဝ+ဟန+ရ။ အဝယဝံ ကတ္တာ ဗျပိယတိ ဂစ္ဆတီတိ ဩဃော။ ဓာန်၊ဇီ။ ၆၂၉။ အဝ+ဟန+ကို့။ ဩဟညတိ ဧတေ-နာတိ ဩဃော။ မောဂ်၊၅။၁၀၀။ အဝ+ဟန+ရ။ ကစ္စည်း၊သုတ္တ။၅၃ရ။ ဥစ+ဃဉ်။ ဥ-စ္ဘတေ ဩဃော။ စိန္တာမဏိ၊ဇီ။၁၅၊၃၉။ ဥစ+ဏ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ အဝ+ဟရ+ရ။ ဝိဘာဝိနီ။ ဩဃ (သံ)]

(၁) ရေအလျှဉ်။ (က) ရေစီးကြောင်း။ (ခ) ကန်ဘောင်ကို လျှံတက် စီးဆင်းသွားသော ရေအလျှဉ်။ (၂) မျှားပြားသော (တရား)။ (၃) အပေါင်း။ (၄) ဝင့်ဆင်းရဲ၌ သတ္တဝါတို့ကို-နှစ်မြုပ်စေတတ်-နှစ်မြုပ်တတ်-သောတရား၊ ဩဃတရား။ (၅) ကူး-ကူးမြောက်-ခြင်းငှါ မတတ်ကောင်းသောတရား။ (၆) သံသရာဟူသောသမုဒ္ဒရာ၊ သံသရာဝဲဩဃ။ (၇) အစုအပုံ။

(၁) ရေအလျှဉ်။ **(က)** ရေစီးကြောင်း။ ယတြ ဟိ နာမ ဧဏ္ဏကမတ္တေသုပိ ဩ-ဃေသု ပဝတ္တမာနေသု၊ ဝိ၊ဋ္ဌ။၄၀၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ဋ္ဌ။ဋ္ဌ၊ဋ္ဌ၅၊ဋ္ဌ၅။ မဋ္ဌ၊၁။ဋ္ဌ၀ရ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဂ၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊ဋ္ဌ။ဋ္ဌ၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ သီ၊ဇီ၊သစ်၊၂၊၁ဋ္ဌ။) အောက်ပုဒ်(၂)(က) လည်းကြည့်။

(ခ) ကန်ဘောင်ကိုလျှံတက်စီးဆင်းသွားသော ရေအလျှဉ်။ ယဋ္ဌ ဧလံ တဠာကံ ဂဟေတုံ နဿတိ၊ အဠောတ္ထရိတ္တာ ဂစ္ဆတိ၊ တံ "ဩဃော"တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂ဂ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဝ၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅ရ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ဋ္ဌ၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂။ နိတိ၊ဓာ။ဂ၃။

(၂) မျှားပြားသော (တရား)။ ဩဃ-မတရိ။ သံ၊၁။၁။ သဗ္ဗောပိ စေသ အ၀-ဟနနဋ္ဌေန ရာသဋ္ဌေန စ ဩဃောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ရာသဋ္ဌေနာတိ မဟန္တဋ္ဌေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။

(၃) အပေါင်း။ ကာမောဃာဒေါ သမူ-ဟသ္မိ၊ ဩဃော ဝေဂေ ဧလသ စ။ ဓာန်။ဂ၄ရ၊(-၆၂ဋ)။) ဩဃ၀နေ။ ဧနောဃ (ဒီ၊ဋ္ဌ။၁၆၂)တို့လည်းကြည့်။

(၄) ဝင့်ဆင်းရဲ၌ သတ္တဝါတို့ကို-နှစ်မြုပ်စေတတ်-နှစ်မြုပ်တတ်-သောတရား၊ ဩဃတရား။ စတ္တာရော ဩဃာ ကာမော-ဃော ဘဝေါဃော ဒိဋ္ဌောဃော အဝိဇ္ဇော-ဃော၊ ဒီ၊ဋ္ဌ။၂ဋ္ဌ၁။ (-သံ၊၁။၁ဂ၄၊ သံ၊၂။ ဋ္ဌ၀ဋ္ဌ၄၅။ သံ၊ဋ္ဌ။၅၄၊၁၂၀။ အံ၊၁။၅၂၀၊ ပဋိသံ။၂၆။ ဓမ္မ။၁ရ။ သုတ္တနိ။၂၀၂။ ထေရ။ ၂ဋ္ဌ၊ဋ္ဌရ၁။ ဗုဒ္ဓဝံ။ဋ္ဌရ၄။ စူဠနိ။ရရ။ နေတ္တိ။ ၆။) ဩဃတိ ဝဋ္ဋသို့ သတ္တေ ဩဟနန္တိ ဩသီဒါပေန္တိတိ ဩဃ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ဋ္ဌ။၂၀၆။ ဩဃနန္တိ ဧတ္ထ ဒုရတ္တရဏဋ္ဌော ဩဃ-ဋ္ဌော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ဋ္ဌ။၆၄။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ဋ္ဌ၁၊၁ဝရ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊

၁။၁၆၂။ သုတ္တနိ၊၆။၁၂။ သုတ္တနိ၊၆။၂။၂၈၃။ ထေရ၊၆။၁။၂၃၈။ ထေရ၊၆။၂။၅၃၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၆။၃၀၄။ စူဠနိ၊၆။၂၂-၂၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၅၃။ နေတ္တိ၊ဝိ။၆၀။) ယသ သံဝိဇ္ဇန္တိ၊ တံ ဝဋ္ဋ-သ္မိံယေဝ ဩဟနန္တိ ဩသီဒါပေန္တိတိ ဩ-ယာ။ အဘိ၊၆။၁။၉၁။ ယသ္မာ ပန အာသဝါ ဝေ ပရိဗုဒ္ဓါ ဝဋ္ဋသ္မိံ ဩဟနန္တိ ဩသာ-ဒေန္တိတိ ဩယာတိ ဝုစ္စန္တိ။ နေတ္တိ၊၆။၂၀၁။

ကာမောယ၊ ဘဝေါယ၊ ဒိဋ္ဌောယ၊ အဝိဇ္ဇောယ ဟု "ဩဃ"လေးပါးရှိသည်။ ကာမဂုဏ်ငါးပါး၌တပ်မက်သောရာဂသည် ကာမောယမည်၏၊ ရူပဘဝ, အရူပဘဝတို့၌ တပ်မက်သောရာဂသည်လည်းကောင်း၊ ဈာန်၌ နှစ်သက်တပ်မက်သော ဈာနနိကန္တိကသည်လည်းကောင်း ဘဝေါယမည်၏၊ (၆၂) ပါးသော ဒိဋ္ဌိသည် ဒိဋ္ဌောယမည်၏၊ သစ္စာလေးပါးကို မသိခြင်းမောဟသည် အဝိဇ္ဇောယ မည်၏၊ ဖြစ်ရာဌာန တရားကိုယ်အားဖြင့် လောဘမူစိတ်(၈)ခု၌ ရှိသော လောဘသည် ကာမောယမည်၏၊ ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ်လေးပါး၌ရှိသော လောဘသည် ဘဝေါယ မည်၏၊ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ်စိတ်လေးခု ရှိသော ဒိဋ္ဌိသည် ဒိဋ္ဌောယ မည်၏၊ အကုသိုလ်စိတ် (၁၂)ပါး၌ ရှိသော မောဟသည် အဝိဇ္ဇောယ မည်၏၊ ထိုတရားအားလုံးသည် အောက်သို့ နစ်စေတတ်, နှစ်မြှုပ်တတ်သောအနက်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ မျှားပြားကြီးမားသော အထု အစုဟူသော အနက်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ညှဉ်းဆဲတတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ဩဃ

မည်သည်။ ထိုတရားများသည် မိမိအလိုသို့ လိုက်ပါလာသော သတ္တဝါတို့ကို ရေစီးသော အောက်ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ ရောက်စေသည်။ တနည်းအားဖြင့် အထက်နိဗ္ဗာန်သို့ သွားခွင့်မပေးဘဲ အောက် ကာမ, ရူပ, အရူပဘုံ၌သာ ဖြစ်စေသည် ရောက်စေသည်၊ ဤသို့ အောက်သို့ နစ်စေတတ်, နှစ်မြှုပ်တတ်, ရောက်စေတတ်သော အနက်ကြောင့် ဩဃမည်သည်။ ဩဃ မည်သော မျှားပြားသော ကိုယ်ကိုယ်ထု, ကိုယ်ကိုယ်အစုသည် အဝိစိမှစ၍ အထက်ဘဝဂ်တိုင်အောင် ပျံ့နှံ့နေသည်၊ ဤသို့ မျှားပြားသောအထု အစုဟူသောအနက်ကြောင့်လည်း ဩဃမည်သည်။ သံ၊၆။၁။ ၁၆-ရ။ အားကြီးလာသော "အာသဝ"တရားတို့ ပြန့်ပြော တိုးပွားလာလျှင် "ဩဃ"ဟုခေါ်ရသည်။ နေတ္တိ။၉၆။ နေတ္တိ၊၆။၂၀၁။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

(၅) ကူး-ကူးမြောက်-ခြင်းငှါ မတတ်ကောင်းသော(တရား)။ ဩဃ၆-ကြည့်။

(၆) သံသရာ ဟူသော သမုဒ္ဒရာ၊ သံသရာဝဩဃ။ ဝေ၀ ဝိမုတ္တော ဥဒတာရိ ဩဃံ။ အတိဏ္ဏပုဗ္ဗံ အပုနဗ္ဘဝါယာ(ဥဒါန်။ ၁ရ၀)တိ ဝေ၀ ... ဣမံ စတုဗ္ဗိဓံ ဩဃံ သံသာရမဟောယမေ၀ ၀ါ အပုနဗ္ဘဝါယ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနာယ ဥဒတာရိ။ ဥဒါန်၆။၃၂၉၊ (-၃၃၂။ မ၊၃။၅၂။ သံ၊၁။၅၁၊ ၂၁၆။) တာရေတိ ဩယာ မဟတာ သုဒုတ္တရာ။ ထေရ။၃၅၉။ သုဒုတ္တရတော မဟန္တတော သံသာရမဟောယတော မံ

တာရေဟိ။ ထေရ၊၆။ ၂။၄၇၅။ (–မ၊၆။၄။၄၄။ သံ၊၆။၁။၃၀ ၂။ အံ၊၆။ ၂။ ၂၅၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၅ ၂။) (ဂ) အစုအပုံ။ သြယသဒ္ဒ–ကြည့်။

သြယ်² (ပု) [သြယ+ဏ] (၁) ရေအလျှဉ်ရှိသော၊ နက်ရှိုင်းကျယ်ပြန့်သော ရေအလျှဉ်ရှိသော (မြစ်၊သမုဒ္ဒရာ)။ (၂) ရေအလျှဉ်နှင့်တူသော တရား။ (က) သြယလေးပါး။ (ခ) ကိလေသာ။

(၁) ယော တွံ ဇဝံ ဂတေ သြယေ၊ အပ္ပမေယ္ယေ မဟဏ္ဏဝေ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၆၀။ ဇဝံ ဂတေတိ ဇဝရူပေ ဂမ္ဘီရေ ဝိတ္ထတေ မဟာသမုဒ္ဒေ။ ဇာ၊၆။ ၄၆။ ဒီပံဝေါယေ မဟဏ္ဏဝေ။ ဇာ၊ ၂။ ၂ရ၃။ ဒီပံဝေါယေတိ ဒီပံဝ သြယေ။ ... ဘိန္နနာဝါနံ သြယေ အဏ္ဏဝေ ပတိဋ္ဌ အလဘမာနာနံ ဒီပံ ဝိယ။ ဇာ၊၆။ ရ။ ၁၄၄။ သြယနဒီ–လည်းကြည့်။

(၂)(က) သြတ္ထရိတ္တာ ဟရဏတော, သြဟနနတော ဝါ ဟေဋ္ဌာ ကတ္တာ ဟနနတော သြသီဒါပနတော "သြယော"တိ ဝုစ္စတိ၊ ဇလပ္ပဝါဟော။ ဇတေ စ သတ္တေ သြတ္ထရိတ္တာ ဟနန္တာ ဝဋ္ဋသို့ သတ္တေ သြသီဒါပေန္တာ ဝိယ ဟောန္တိတိ သြယသဒ်သတာယ သြယော။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၁ဂ–၉။ သတ္တသခ်ါရေ သြတ္ထရိတ္တာ အဇ္ဈောတ္ထရိတ္တာ အဘိဘဝိတ္တာ ဟေဋ္ဌာ ဟရတီတိ သြယော။ ... အတ္တနိ ပတိတေ သတ္တသခ်ါရေ ဟေဋ္ဌာ ကတ္တာ ဟနတိ သြသီဒါပေတီတိ သြယော။ ... ဇလပ္ပဝါဟော ဥဒကသောတော သြယော နာမတိ ဝုစ္စတိ။ ... သြယသဒ်သတာယာတိ ဇတေန သြယာ ဝိယ သြယာတိ ဥပမာနတ္ထံ ဒသေတိ။ မဂ်ိမဋ္ဌ။ ၂။ ၂ရ ၂–ရ။ သံသာရမဟာသာဂ–ရပတ္ထိဟနနတော သြယာ ဝိယ သြယာ။ ဝတာရ၊ဋီ၊ ၂။ ၃ရ ၂။ **(ခ)** တေ ဒုတ္ထရံ သြ–ယမိမံ တရန္တိ။ သံ၊၁။ ၂၁ဝ။ ဣဒံ ဒုတ္ထရံ ကိလေသောယံ တရန္တိ။ သံ၊၆။ ၂ရ၉။ (–သံ၊ဋီ၊၁။ ၃၁ဝ၊)

သြယဂေါ်ဆက (ပု) [သြယ+ဂေါ်ဆက] သြယတရားတို့၏ (သဒ္ဒါအနက်အားဖြင့်) ပန်းခိုင်ကဲ့သို့ ဆက်စပ်တည်နေသော ဒုက်အပေါင်း။ သြယဂေါ်ဆက။ သြယဂေါ်ဆကေ ယသ သံဝိဇ္ဇန္တိ၊ တံ ဝဋ္ဋသို့ယေဝ သြဟနန္တိ သြသီဒါပေန္တိတိ သြယာ။ အဘိ၊၆။ ၉၁။

သြယဂ္ဂဟဏ (နာ) [သြယ+ဂဟဏ] သြယသဒ္ဒါ။ သြယဂ္ဂဟဏေန စ သမုဒယသစ္စံ ဂဟိတံ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။ ၅ရ။

သြယ၆ (ပု) [သြယ+အတ္ထ] ခဲယဉ်းသဖြင့် ကူးမြောက်အပ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော–ကူးမြောက်ခြင်းငှါ မတတ်ကောင်းသည်၏ အဖြစ်ဟူသော–အနက်သဘော၊ သြယ၏ အနက်သဘော။ သြယာနန္တိ ဇတ္ထ ဒုရုတ္တရဏ–ဋ္ဌော သြယဋ္ဌော။ သံ၊၆။ ၃။ ၆၄။ ဒုရုတ္တရ–ဏဋ္ဌောတိ ဥတ္တရိတုံ အသက္ကုဏေယျဘာ–ဝေါ သြယဋ္ဌော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၃ ၂၉။

သြယတမ (ပု) [သြယ+တမ] သြယလေးပါးဟူသောအမိုက်အမှောင်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြယတမဂ (တိ) [သြယတမ+အဂ] သြယ

လေးပါးဟူသော အမိုက်အမှောင်ကို လွန်သောသူ။ သြသရကာနိ ဝိနေယျ သြ-ယတမ' ဂါ။ သုတ္တနိ။၃၆ ၂။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၄၄။ တာနိ စ ဘဂဝါ ဝိနေယျ ဝိနယိတ္တာ သြယတမ' ဂါ သြယတမံ သြယန္ဓကာရံ အဂါ အတိက္ကန္တော။ " သြယန္ဓမဂါ"တိပိ ပါဌော။ သြယာနံ အန္ဓံ အဂါ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၂။၁၅ဂ။ သြယတမဂါတိ သြယန္ဓကာရ-မတိက္ကန္တော။ သြယန္ဓမဂါတိ ဝါ ပါဌော၊ သြယာနံ အန္ဓမဂါတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဂ်။ ၂၄၅။ သြယာတိဂ-လည်းကြည့်။

သြယတရ (တိ) [သြယ+တရ] သြယလေးပါးမှ လွန်မြောက်-သြယလေးပါးကို ကူးမြောက်-ပြီးသောသူ။ ဒကွေမောယတရံ နာဂ်။ ဒီ၊၂။၂၀၉။ တေသံယေဝ သြယာနံ တိဏ္ဏတ္တာ သြယတရံ အာဂုံ အကရဏ-တော နာဂ်။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၈၅။

သြယတရက (နာ) [သြယ+တရက] (၁) သြယတရကသုတ်။ (၂) သြယလေးပါး-မှ-ကို-လွန်မြောက်ကြောင်း-ကူးမြောက်ကြောင်း-အကျင့်။ (၃) သြယလေးပါး-မှ-ကို-လွန်မြောက်-ကူးမြောက်-ခြင်း။

(၁) ဓမ္မံ ပစ္စက္ခာမိတိ ... သံယုတ္တ-နိကာယံ၊ သြယတရကံ၊ အဂ္ဂံတ္တရနိကာယံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။ ၂၁၆။ တဒနန္တရံ သံယုတ္တနိကာယော စက္ကပေယ္ယာလတော ပဌာယ ယာဝ သြ-တရကာ အန္တရဓာယတိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။ ၈ ၂။ မ၊ ဌ၊၄။ ၈၁။ (၂) အသဒ္ဓါ သြယတရကံ အသဒ္ဓဟန္တော နု ပကွန္ဒတိ။ သံ၊ဌ၊၁။၃၀ ၂။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။ ၂ ၂ရ။ သြယတရကန္တိ သြယ-တရကပဋိပတ္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃ ၂ ၃။ (-သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။၄၁။)

(၃) သြယသ နိတ္ထရကာ အက္ခာ-တာတိ သြယတရကံ ကထိတံ၊ တတိယ-ဇ္ဈာနံ ပါဒကံ ကတ္တာ ဌိတဘိက္ခုနော သြ-ယနိတ္ထရကာ ကထိတာ။ မ၊ဌ၊၄။၄၄။ (-မ၊ဋီ၊၃။ ၂ ၅ရ။)

သြယတရကပဋိပတ္တိ (ထီ) [သြယတရက+ပဋိပတ္တိ] သြယလေးပါး-မှ-ကို-လွန်မြောက်ကြောင်း-ကူးမြောက်ကြောင်း-အကျင့်။ အ ထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြယတရကမုခ (နာ) [သြယတရက+မုခ] သြယလေးပါး-မှ-ကို-လွန်မြောက်-ကူးမြောက်-ခြင်းကို အဦးအစပြုခြင်း။ အထသ ဘဂဝါ အတ္တာဓီနမေဝ ကထံကထာပ-မောက္ခံ သြယတရကမုခေန ဒသေန္တော "နာဟ"န္တိ ဂါထမာဟ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၃၀ရ။ စူဠနိ၊ဌ။ ၂ ၆။

သြယတရကသုတ္တ (နာ) [သြယတရက+သုတ္တ] သြယတရကသုတ်။ (သံ၊၁။၁-၂။ သံ၊ဌ၊ ၁။၁-၁၉။) တသ ဝဂ္ဂေသု သဂါထာဝဂ္ဂေ အာဒိ၊ သုတ္တေသု သြယတရကသုတ္တံ။ သံ၊ ဌ၊၁။၃။ (-သံ၊ဋီ၊၁။ ၂ ၈။)

မြတ်စွာဘုရားရှင် ဇေတဝန်ကျောင်းဌ် သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် မာနခက်ထန်၍ မိမိ ကိုယ်ကို ပညာရှိဟု မှတ်ထင်နေသော နတ်သားတစ်ယောက်သည် "ငါသည် သြယကို

လည်းသိ၏။ သြယကို ဘုရားရှင် ကူးမြောက်ပြီးသည်ကိုလည်း သိ၏။ အဘယ်သို့သော အကြောင်းတရားဖြင့် ကူးမြောက်သည်ကိုမူ မသိ၊ ငါသိသည်ကားမျှား၍ မသိသည်ကားနည်း၏" စသည်ဖြင့် ကြံ့လျက် မြတ်စွာဘုရားရှင်ထံသို့ ချဉ်းကပ်၍ "အရှင်ဘုရား အဘယ်သို့သော အကြောင်းဖြင့် သြယကို ကူးမြောက်ပါသနည်း"ဟု မေးမြန်း လျှောက်ထားသည်။ ဘုရားရှင်က "ညစ်နွမ်းသော အဝတ်သည် ဆိုးရေနှင့်မထိုက်တန်သကဲ့သို့ ဤနတ်သားသည် မာနကို မပယ်ပါက ဒေသနာကို ခံယူခြင်းငှါ မထိုက်တန်၊ မာနကို နှိပ်ကွပ်လျက် နှိမ့်ချသော စိတ်ဖြင့် မေးမြန်းမှသာလျှင် ထင်စွာဟောကြားတော်မူမည်" အောက်မေ့တော်မူ၍ "နတ်သား-မရပ်တည်ဘဲ အားမထုတ်ဘဲ သြယကို ကူးမြောက်တော်မူ၏" ဟု ဖြေတော်မူသည်။ ထိုအခါ နတ်သားအား "ပြင်ပ ပကတိ ရေအလျှဉ်ကို ကူးသောသူသည် ရပ်သင့်သောနေရာ၌ ရပ်, အားထုတ်သင့်သော နေရာ၌ အားထုတ်လျက် ကူးရ၏။ အောက်အဝီစိမှ အထက်ဘဝဂ်တိုင်အောင် ပျံ့နှံ့တည်နေသော ကိလေသာ ရေအလျှဉ် ရေထုကြီးကို မရပ်တည်ဘဲ အားမထုတ်ဘဲ ကူးမြောက်၏-ဟု ဘုရားရှင် အဘယ် အကြောင်းကြောင့် ဟောပါသနည်း" ဟု အကြံ့ဖြစ်၍ ထိုတရားတော်၏ အနက်သဘောကို မသိသဖြင့် မာနကို ချိုးနှိမ်ကာ "အရှင်ဘုရား အဘယ်သို့လျှင် မရပ်တည်ဘဲ အားမထုတ်ဘဲ သြယကို ကူးမြောက်လွန်မြောက်ပါသနည်း၊ တပည့်တော် သိရှိနားဝင်အောင် ဟောကြားတော်မူပါ"ဟု တောင်းပန်သည်။ ဘုရားရှင်က "ငါသည် ရပ်တည်နေသောအခါ နစ်၏၊ အားထုတ်သောအခါ မျောပါ၏။ သို့ဖြစ်၍ မရပ်တည်ဘဲ အားမထုတ်ဘဲ သြယကို ကူးမြောက်သည်"စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ —ကိလေသာအစွမ်းဖြင့် ရပ်တည်နေသောအခါ သံသရာရေ အလျှဉ်၌ နစ်မြုပ်၏၊ အဘိသင်္ခါရကံ အစွမ်းဖြင့် အားထုတ်သောအခါ သံသရာ ရေအလျှဉ်၌မျောပါ၏၊ ထို့ကြောင့် ရပ်တည်နေခြင်း, အားထုတ်ခြင်း၌ အပြစ်မြင်၍ မရပ်တည်ဘဲအားမထုတ်ဘဲ သြယကို ကူးမြောက်သည်-ဟု ဆိုလိုသည်။ ဒေသနာ၏ အဆုံး၌ထိုနတ်သားသည် သောတာပတ္တိဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုရသည်။ (အကျယ်ကို-သံ၊၁။၁-၂။ သံ၊၆၊၁။၁-၁၉-ကြည့်။)

သြယတရကာကာရ (ပု) [သြယတရက+အာကာရ] သြယလေးပါး-တို့မှ-တို့ကို-လွန်မြောက်-ကူးမြောက်-ပုံ အခြင်းအရာ။ နိဒါနမဿာ ဒေဝတာယ သြယာတရကာ-ကာရသ ယာထာဝတော အနဝဟောဟော။ သံ၊ဋီ၊၁။၅၅။

သြယတရကူပါယ (ပု) [သြယတရက+ဥပါယ] သြယလေးပါး-တို့မှ-တို့ကို-လွန်မြောက်-ကူးမြောက်-ကြောင်း အကျင့်နည်းလမ်း။ အညေပိ ယေ ဣမံ ဒေသနံ နိဿာယ သြယတရကူပါယံ ပဋိပဇ္ဇန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၅၅။

သြယတိဏ္ဍ (တိ) [သြယ+တိဏ္ဍ] သြယလေး

ပါး-တို့မှ-တို့ကို-လွန်မြောက်-ကူးမြောက်-ပြီးသော၊သူ။ ပဠွသဂ်ိတိဂေါ ဘိက္ခု၊ ဩဃ-တိဏ္ဍောတိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊၁။၃။ ဓမ္မ။၆၆။ ထေရ။၂၂၃၊၃၁၂။ (-ဒီ၊၂။၂၀၉။ သံ၊၁။ ၁၄၄။ သုတ္တနိ။၄၀၈။) စတ္တာရောဃေ တရိ-တ္တာ ဌိတတ္တာ ဩဃတိဏ္ဍော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၅။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၊၁၉၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ရ၅။ သုတ္တ နိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ရရ။)

ဩဃတိဏ္ဍမုခ (နာ) [ဩဃတိဏ္ဍ+မုခ] ဩဃ လေးပါး-တို့မှ-တို့ကို-လွန်မြောက်-ကူး မြောက်-ခြင်းကို အဦးအစပြုခြင်း။ အထ-သ ဘဂဝါ ဩဃတိဏ္ဍမုခေန ဇာတိဇရာ-တိဏ္ဍော ဒသေန္တော တတိယံ ဂါထမာဟ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။

ဩဃန (နာ) [(၁) အဝ+ဟန+ယု။ (၂) အဝ+ ယန] (၁) ဝင်ဆင်းရဲ၌ သတ္တဝါတို့ကို-နှစ်မြှုပ်-နစ်မြှုပ်စေ-ခြင်း။ (၂) အောက်၌-တွဲလဲကျခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော-တခဲ နက်၏အဖြစ်-တခဲနက်ဖြစ်ခြင်း-စုပုံနေခြင်း။ အောက်သို့ တန်းလန်းလျှောကျလျက် ပုံနေ သော အစုအပုံ။

(၁) ဩဃနီ(နီ)ယ-ကြည့်။ (၂) သာ တံ သာလ် အနုပရိဟရိတ္တာ ဥပရိ ဝိဌဘိ ကရေယျ၊ ဥပရိ ဝိဌဘိ ကရိတ္တာ ဩဃနံ ဇနေယျ။ မ၊၁။၃၈၁။ ဩဃနံ ဇနေယျာတိ ဟေဋ္ဌာ ယနံ ဇနေယျ၊ ဥပရိ အာရုယ္ह သကလ် ရုက္ခံ ပလိဝေဌိတ္တာ ပုန ဟေဋ္ဌာ ဘဿမာနာ ဘူမိ ဂကေ့ယျာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ရ၁။ ဩဃနန္တိ ဟေဋ္ဌတော ဩလ-မ္ဗနဟေတုဘူတံ ယနဘာဝံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၁။

ဩဃနဒီ (ထီ) [ဩဃ+နဒီ] ရေအလျှဉ်ရှိ သော-ရေစီးနေသော-မြစ်။ သန္ဒမာန် နာမ ဩဃနဒီ ဥဒကဝါဟကမာတိကာသု ဥဒကံ။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။၁၄၁။

ဩဃနိတ္ထရဏ (ထီ၊နာ) [ဩဃ+နိတ္ထရဏ] ဩဃလေးပါး-မှ-ထွက်မြောက်-ထုတ်ဆယ်-ကယ်တင်-ခြင်း၊ ဥယျာမော စေသော ဩ-ဃနိတ္ထရဏာယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ တပ္ပရိ-ယာပနံ နာမ နိဿာယ ဩဃနိတ္ထရဏာ ဘဂဝတာ အက္ခာတာ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၅ရ။

ဩဃနိတ္ထရဏတ္ထ (ပု) [ဩဃနိတ္ထရဏ + အတ္ထ] ဩဃလေးပါးမှထွက်မြောက်ခြင်း အကျိုး။ တရဏာယာတိ မဟာဇနဿ ဩဃနိတ္ထရဏတ္ထာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ ဩဃ-နိတ္ထရဏတ္ထာယာတိ စတုရောဃနိတ္ထရဏ-တ္ထာယ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂။

ဩဃနီ(နီ)ယ (တိ) [ဩဃန+ကိုက (ဣယ)။ အဝဟနနံ ဩဃနံ၊ ဩဃနေန နိယုတ္တာ ဩဃနိယာ။ ဘာသာ၊ဋီ။ ဩဃ+အနီယ။ မဓု။] (၁) ဩဃလေးပါးတို့သည် (အာရုံပြု ၍) လွန်မြောက်အပ်-ကျူးလွန်ကျော်နင်း အပ်-သော၊ ဩဃလေးပါးတို့၏ အာရုံ ဖြစ်သော။ (၂) နှစ်တတ်-နစ်မြှုပ်စေတတ်-ညှဉ်းဆဲတတ်-သော။ (၁) ဩဃနိယာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။ရ။ သဗ္ဗံ ရူပံ နု ဟေတု၊ ... ဩဃနိယံ။ အဘိ၊ဓ။၁၄၅။ ဩယေဟိ အတိက္ကမိတဗ္ဗာ ဩဃနိယာ၊ ဩဃာနံ

အာရမ္မဏမ္ဟာ ဧဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဌ၊ ၁။၉၁။ တေနာတိက္ကမတိတိ ဧတံ ဓာတုတ္တံ ဂဟေတ္တာ ဩဃနိယာတိ ပဒသိဒ္ဓိ ကတာ။ မူလဋီ၊၁။၅၄။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၀၅။ အနုဋီ၊ ၁။၆၀။) ဩဃနိယတောတိ ဩဃယေဟိ အာရမ္မဏံ ကတ္တာ အတိက္ကမိတဗ္ဗတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၆၀။ သင်ဟကာရမတေ ဂန္ဓ-ဓာတုတော ကိတန္ဟော အနိယပစ္စယော၊ ဋီကာကာရမတေ ဂန္ဓနတော တဒ္ဓိတန္ဟော ဏိကပစ္စယော၊ တေသု ဒ္ဝိသု အတ္ထေသု ကိတန္ဟော ယုတ္တတရော၊ "ဂန္ဓနာ ဓမ္မာ၊ ဂန္ဓနိယာ ဓမ္မာ"တိ အဝုတ္တတ္တာ။ ဩဃနိ-ယာတိ ဧတသ္မ ဩဃယေဟိ အတိက္ကမိတဗ္ဗာတိ ဣမိနာ အတ္ထေန ကတံ ပဒသိဒ္ဓိ ကတာတိ အာဟ "တေနာတိက္ကမတိ"-တိအာဒိ။ ... အတိက္ကမတိတိ ဧတ္ထ တိပစ္စ-ယော ဓာတုပ္ပကာသကော၊ ယထာ "က-ရောတိသ ကရဓာတုသ္မာ"တိ၊ ... "သရ-ဘေဟိ မိဂေဟိ အတိက္ကမိတဗ္ဗာ ပဗ္ဗတရာဇိ သရဘနိယာ" တိ ဝိယ။ နာမဓာတု ဝိယ ဟေတံ ကိတန္ဟံ မဟာပဒေသသုတ္တေန သာဓေတဗ္ဗံ၊ ကေစိ ပန တဒ္ဓိတန္ဟန္တိ ဝဒန္တိ၊ တံ ဝိစာရေတဗ္ဗံ။ မဓု။၁ ၂၀-၁။

(ဣ) မဓုဋီကာအလို-ဩဃသဒ္ဒါသည် "ဩဃလေးပါးတို့သည် ကျူးလွန်ကျော်နင်း ခြင်း" အနက်ရှိသောနာမဓာတ်ကဲ့သို့သော သဒ္ဒါဖြစ်သည်၊ ယင်းနောင်သုတ်ကြီးဖြင့် အနိယပစ္စည်းသက်၍ "ဩဃနိယာ"ဟု ရုပ်ပြီးသည်။ အဌသာလိနီ၊ပြည်၊သျှ၊၁။၃ ၂၁-၌ ဩဃနောင် ဏျပစ္စည်းသက်ပြီးမှ အနိယ ပစ္စည်းသက်-ဟုလာသည်။) (၂) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဩဃနိယဩဃ (ပု) [ဩဃနိယ+ဩဃ] နစ်မြုပ်စေတတ်သော-နှစ်တတ်သော-ညှဉ်းဆဲတတ်သော-ရေအလျှဉ် ၀ဲဩဃ-ဩဃတရား။ တတ္ထေဝါတိ ဩဃနိယဩဃေသု။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၇။

ဩဃန္ဟ (ပု၊နှ) [ဩဃ+အန္ဟ] ဩဃလေးပါးတို့၏ အဆုံး။ ဩဂတမဂ-ကြည့်။

ဩဃန္ဟကာရ (ပု) [ဩဃ+အန္ဟကာရ] ဩဃလေးပါးဟူသော အမိုက်အမှောင်။ ဩဃတမဂ-ကြည့်။

ဩဃပဋိသုတ္တ- ဇမ္ဗုခါဒကပရိဗိုဇ်သည် အရှင်သာရိပုတ္တရာအား ဩဃတရားကိုလည်းကောင်း, ထိုဩဃကို စွန့်ပယ်နိုင်ကြောင်း အကျင့်လမ်းကိုလည်းကောင်း မေးလျှောက်သောကြောင့် ဩဃလေးပါးကိုလည်းကောင်း၊ ထိုဩဃကို စွန့်ပယ်ကြောင်းဖြစ်သော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတရားကိုလည်းကောင်း ဟောကြားသောသုတ်ဖြစ်သည်။ အကျယ်ကို သံ၊ ၂။၄၅၂-ကြည့်။

ဩဃပထ (ပု) [ဩဃ+ပထ] ရေအလျှဉ်ဖုံးလွှမ်းသောလမ်း။ တေသဉ္စ အတ္ထံ အဝိနိ-စ္ဆိနိတ္တာ၊ နိ ဗုဇ္ဈတိ ဩဃပထံ ဝ ဆန္နံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄၀။ အတ္ထံ အဝိနိစ္ဆိနိတ္တာ အာဂ-ဝသေနေ၀ ဥဂ္ဂဏ္ဟန္တော တံ အတ္ထံ ဥဒ-ကောဃေန ဆန္နမဂ္ဂံ ဝိယ နိ ဗုဇ္ဈတိ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။ ၆၆။

သြယပါသ (ပု) [သြယ+ပါသ] (၁) ကိုယ်လေ
သာ ရေအလျှင်, ကိုယ်လေသာ ကျော့ကွင်း။
(၂) သြယလေးပါး, ရာဂကျော့ကွင်း။ **(၁)**
သြယပါသော သမ္ဘဟတော။ အဘိ၊က။ရရ။
(–ထေရ။၃၁ရ။) သြယပါသောတိ ကိုယ်-
သောယော စေဝ ကိုယ်သပါသော စ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၄။ **(၂)** သြယပါသော
(ထေရ။၃၁ရ)တိ ... စတ္တာရော သြယာ,
... ဝေဝုတ္တော ရာဂပါသော စ။ ထေရ၊ဋ္ဌ
၂။၂၅ဖ။

သြယပုဏ္ဏ (တိ) [သြယ+ပုဏ္ဏ] ရေအလျှင်ဖြင့်
ပြည့်သော။ ယထာ မဟာရာဇ မဟာဂင်္ဂါယ
သြယပုဏ္ဏာယ သူစိပါသံ သမ္ဘုံ့ ကရေယျ။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉ဖ။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃ရ။)

သြယဝန (နာ) [သြယ+ဝန] (သစ်ပင်) အ
ပေါင်းဖြင့် ပြည့်စုံသော တော။ နာဂရုက္ခ-
တိရိဋ္ဌ ဘုဇပတ္တ လောဒ္ဒ စန္ဒနောယဝနေ
ကာဠာဂရု။ ဇာ၊၂။၁၁၅။ သြယဝနေတိ
ဘေတသ် သြယေန ယဋ္ဌာယ သမန္နာ-
ဂတဝနေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၅၂။

သြယဝိပ္ပယုတ္တ (တိ) [သြယ+ဝိပ္ပယုတ္တ] သြယ
လေးပါးနှင့် မယှဉ်သော။ သြယဝိပ္ပယုတ္တာ
ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။ရ။

သြယဝေပုလ္လ (နာ) [သြယ+ဝေပုလ္လ] သြယ
လေးပါး၏ ပြန့်ပြော တိုးပွားခြင်း။ တသ
ဣမေ စတ္တာရော အာသဝါ ဝေပုလ္လတော
သြယာ ဘဝန္တိ၊ ဣတိ အာသဝေပုလ္လာ
သြယဝေပုလ္လံ။ နေတ္တိ။ဋ္ဌ။

သြယသံသီဒန (တိ) [သြယ+သံသီဒန] သြယ
လေးပါး၌ နစ်မြုပ်တတ်သော။ သြယသံ-
သီဒနော ကာယော အနုသယဇာလမော-
တ္ထတော၊ ထေရ။၃၀၄။ သြယသံသီဒနောတိ
သြယနိယဘာဝေန ကာမောယာဒီသု
စတူသု သြယေသု သံသီဒနကော၊ ...
တေသံ ဇာလေန သြတ္ထတော အဘိ-
ဘူတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။

သြယသဒ္ဒ (ပု) [သြယ+သဒ္ဒ] သြယ-သဒ္ဒါ။
မဟာဥဒကောယောတိအာဒီသု ရာသဒ္ဒော
သြယ-သဒ္ဒေါ။ သံ၊ဋီ၊၁။၄ဖ။

သြယသမ္ပယုတ္တ (တိ) [သြယ+သမ္ပယုတ္တ]
သြယလေးပါးနှင့် ယှဉ်သော။ သြယ-
သမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။ရ။

သြယာတက (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] သြယာ
တက မည်သူ။ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ကော-
သလဇနပဒေ သြယာတကသ နာမ
ဒလိဒ္ဒြာဟွကသ ဓီတာ ဟုတ္တာ။ ထေရီ
ဋ္ဌ။၁၄။

သြယာတိဂ (တိ) [သြယ+အတိဂ။ သြယ+
အတိ+ဂမု+ကို] သြယလေးပါးကို-လွန်
မြောက်-ကျူးလွန်ကျော်နင်း-သော၊သူ။
သြယာတိဂံ ပုဗ္ဗုမကာမမာဂမ်။ သုတ္တနိ
၄၄၄။ စူဠနိ။၁ဖ။ သြယာတိဂန္တ် သြယာတိဂံ
သြယံ အတိက္ကန္တံ သမတိက္ကန္တံ ဝိတိဝတ္တန္တိ
သြယာတိဂံ။ စူဠနိ။၁၄၂။

သြယုတ္တရက(နာ) (တိ) [သြယ+ဥတ္တရက(နာ)]
(၁) (မိကျောင်း မကရ်းစသည်တို့ဖြင့် မြွမ်း

သော) ရေအလျှဉ်ကို မကြောက်မရွံ့ မဆုတ်မနစ် ကူးခပ်ဝံ့သော၊သူ။ (ပြည်၊သျှ။) (၂) ဩဃလေးပါးကို-လွန်မြောက်-ကူးမြောက်-ကြောင်းဖြစ်သော။ (၁) သဒ္ဒဟနလက္ခဏာ သဒ္ဓါ၊ ... ပက္ခန္ဒနရသာ ဝါ ဩဃုတ္တရဏော ဝိယ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၆၃။ မဟာနိ၊ဌ။၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၂။၉၄။ (၂) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဩဃုတ္တရနုပါယ (ပု) [ဩဃုတ္တရန+ဥပါယ] ဩဃလေးပါး-မှ-ကို-လွန်မြောက်-ကူးမြောက်-ကြောင်းဖြစ်သော နည်းလမ်း။ အယံ အရိယမဂ္ဂေါ မယ္ပ ဩဃုတ္တရနုပါ-ယော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၉။

ဩဃုဌ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဩဃုဌလူမျိုး။ (မြန်မာပြန်။) ဩဃုဌာ မေဃလာ ဗဟူ။ ... အာဂစ္ဆန္တိ မမ ယရံ။ အပ၊၁။၄၂၁။

ဩစရက (တိ) [အဝ+စရ+ဏ္ဍ] (၁) (အိမ်) အတွင်းသို့ ဝင်တတ်သော၊ အိမ်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်စုံစမ်း၍ (ခိုးယူရန်)-ပြောကြားတတ်-လက်ထောက်ချတတ်-သော၊သူ။ (၂) (သူတပါးကို သတ်ဖြတ်ခြင်းစသော) ယုတ်ညံ့သောအမှုကိုပြုတတ်သော၊သူ။ (၃) စုံစမ်းထောက်လှမ်းသော၊သူ၊ သူလျှို၊ စုံထောက်။

(၁) ဩစရကော နာမ ဘဏ္ဍံ ဩစ-ရိတွာ အာစိက္ခတိ "ဣတ္ထန္နာမံ ဘဏ္ဍံ အဝ-ဟရာ"တိ။ ဝိ၊၁။၆၅။ ဩစရတီတိ ဩစ-ရကော၊ တတ္ထ တတ္ထ အန္တော အနုပဝိသ-တိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဩစရိတွာတိ သ-လ္လက္ခေတွာ၊ ဥပဓာရေတွာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃၂၀။

(၂) ဥဘတောဒဏ္ဍကေန စေပိ ဘိ-က္ခဝေ ကကစေန စောရာ ဩစရကာ အ-ဂ်မဂ်ါနိ ဩကန္တေယ္ယုံ (ဩဏ္ဍန္တေယ္ယုံ)။ မ၊ ၁။၁၈၁၊၂၄၃၊၂၄ရ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၄၃။ သုတ္တ နိ၊ဌ၊၁။၁၀။ ထေရ၊ဌ၊၂။၁၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၉၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၉၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၈၆။ ဩစရကာတိ အဝစရကာ၊ ဟေဋ္ဌာစရကာ၊ နိစကမ္မကာရကာတိ အတ္ထော။ မ၊ဌ၊၂။၈။ ဩစရကာတိ ပရူပယာတဝသေန ဟိနက-မ္မကာရိနော။ မ၊ဋီ၊၂။၈၂။ ဩစရကာ လာ-မကာစာရာ ပါပပုရိသာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅၅။

(၂)(၃) ဧတေ ဘန္တေ မမ ပုရိသာ စရာ ဩစရကာ ဧနပဒံ ဩစရိတွာ အာဂစ္ဆန္တိ (ဂစ္ဆန္တိ)။ သံ၊၁။ရ၉။ ဥဒါန။၁၅ရ။ ဩစရကာတိ ဟေဋ္ဌာစရကာ၊ ... ဩစရိ-တွာတိ အဝစရိတွာ ဝိမံသိတွာ၊ တံ တံ ပဝတ္တိ ဥတွာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဌ၊၁။၁၃ရ။ ဟေဋ္ဌာစရကာတိ အဝစရကာ။ ယေ အနု-ပဝိသိတွာ ပရေသံ ရဟသ္သဝိမံသနဝသေန ပဝတ္တာ၊ တေသု ဩစရကဝေါဟာရောတိ ဝုတ္တံ "စရာ ဟိ"တိ အာဒိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၈၂။ ဩစရကာတိ ဟေဋ္ဌာစရကာ၊ စောရာ ဟိ ပဗ္ဗတမတ္ထကေန စရန္တာပိ ဟေဋ္ဌာစရကာဝ နိဟီနကမ္မတ္တာ။ အထ ဝါ ဩစရကာတိ စရပုရိသာ။ ဩစရိတွာတိ အဝစရိတွာ ဝိမံသိတွာ၊ တသ္မိံ တသ္မိံ ဒေသေ တံ တံ ပဝတ္တိ ဥတွာတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ဌ။၃၀၃။

ဩစရကကထာ (ထီ) [ဩစရက+ကထာ] အိမ်အတွင်း၌ဝင်တတ်သော-အိမ်အတွင်းသို့ဝင်ရောက်စုံစမ်း၍ ခိုးယူစေတတ်သော-

သူကို အစွဲပြု၍ ဖြစ်သော စကား။ ဩစရ-ကကထာယံ ... သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၉၄။

ဩစရကကမ္ဘ (နာ) [ဩစရက+ကမ္ဘ] (၁) အိမ်အတွင်း၌ဝင်တတ်သော-အိမ်အတွင်းသို့ဝင်ရောက်စုံစမ်း၍ (ခိုးယူရန်)-ပြောကြားတတ်-လက်ထောက်ချတတ်-သောသူတို့၏အမှု။ (၂) ယုတ်ညံ့သောအမှုကိုပြုသူတို့၏အမှု။ (၃) သူလျှိုတို့၏အမှု။ **(၁)(၂)(၃)** ဒုတေယျ ဩစရကကမ္ဘာဒီကေ သဗ္ဗသို့ ပါပဓမ္မေ ... နာ ဝါယမေယျ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀၃။ ဩစရက-လည်းကြည့်။

ဩစရကဝေါဟာရ (ပု) [ဩစရက+ဝေါဟာရ] ဩစရက-ဟူသော-အမည်-အခေါ်အဝေါ်။ ဩစရက(၂)(၃)ကြည့်။

ဩစရဏ (နာ) [အဝ+စရ+ယု] ယုတ်ညံ့သောအမှု။ အနတ္တာဝဟတော "ဩစရဏ"နှင့် လဒ္ဓနာမကတ္တာ အည် အကုသလကမ္မံ နိ-ဿာယ နာ ဧဝေယျ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀၃။

ဩစရတိ (ကြိ) [အဝ+စရ+အ+တိ] (၁) လာ၏။ (၂) အတွင်းသို့ ဝင်တတ်၏။ **(၃)** ဧဝံ ဟိ နော သုတ္တေ ဩစရတိ(မ၊၂။ ၁ရ၀)တိ ယသ္မာ အမှာကံ သုတ္တေ ဧဝံ အာဂစ္ဆတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၈။ **(၂)** ဩစရက(၁) ကြည့်။

ဩစရိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+စရ+တ္တာ] စူးစမ်း၍။ ဩစရက (၃) ကြည့်။

ဩစရိယမာန (တိ) [အဝ+စရ+ယ+မာန] သက်ဝင်စေအပ်-သက်ဝင်-သော (တရား-စကား)။ တေသံ သုတ္တန္တိကေသု ဩစရိ-ယမာနံ (ဩဝဒိယမာနံ။က။) နာ သမေ-တိတိ လိခိတံ။ ဝဇိရ။၁၅ရ။

ဩစိတ[1] (တိ) [အဝ+စိ+တ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချ-ဆွတ်ခြော-အပ်သော။ အညတရော ဘိက္ခု ပုပ္ပါရာမံ ဂန္တွာ ဩစိတံ ပုပ္ပံ ပဗ္ဗမာ-သကဋ္ဌနကံ ထေယျစိတ္တော အဝဟရိ။ ဝိ၊ ၁။ရရ။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄၄။)

ဩစိတ[2] (တိ) [ဥ+စိ+တ] (၁) ပွားစီးစေအပ်-တိုးပွားစေအပ်-ဆည်းပူးအပ်-သော၊ သူ။ (၂) ပြည့်-ပြည့်စုံ-သော၊သူ။ **(၁)** တံ တံ ဥတိပရိဗျူဠှံ၊ နာနာရတနမောစိတံ။ ဇာ၊၁။၂၃ရ။ နာနာရတနမောစိတန္တိ နာနာ-ရတနေဟိ ဩစိတံ သဗ္ဗိတံ ဗဟုရတန-သဗ္ဗယံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၉။ ပရေသံ အသုခေါ-စိတ(ဇာ၊၁။၂၄၃)နှင့် ဧဝံ သန္တေ ... အသုခံ ဒုက္ခံ ဩစိတံ ဝမိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၉။

(၂) အဗ္ဘာဝသံ ဝိဇိနိတ္တာ၊ အနန္တရတ-နောစိတံ။ ဇာ၊၂။၁၂ရ။ အနန္တရတနောစိ-တန္တိ နာနာရတနေဟိ ဩစိတံ ပရိပုဏ္ဏံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄ရ၈။ ကူဋာဂါရဝရောစိတ(ဇာ၊၂။ ၁၉ဖ)နှင့် ဝရကူဋာဂါရေဟိ ဩစိတံ သမော-စိတံ၊ ဝမိတန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဖ။၁၄၉။ (-ဇာ၊၁။၃ရ၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဖ။၃၂ဖ၊၃၂ရ။)

ဩစိတတ္တ (နာ) [ဩစိတ+တ္တ] ဆည်းပူးအပ်-တိုးပွားစေအပ်-သည်၏အဖြစ်။ ဩစိတတ္တာ ဟုတ္တာနု၊ သံသရာမိ ဘဝေသွဟံ။ အပ၊ ၂။၁၉၂၊၂ဝ၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၃ရ၊၅၄။

ဩစိတတ္ထ (တိ) [ဩစိတ+အတ္ထ] ဆည်းပူးအပ်-တိုးပွားစေအပ်-ပြည့်စုံ-သော အကျိုးစီးပွားရှိသော၊သူ။ (ပွားစည်းတိုးတက်သော စည်းစိမ်ဥစ္စာနှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ ဇာ၊သျ။) လဗ္ဘာ ပိယာ ဩစိတတ္ထေန ပစ္ဆာ။ ဇာ၊၁။ ၁၄ရ။ ဇာ၊၂။၁၄၄။ ပိယာ နာမ ဝိသယ-ဝသေန စေဝ ပုညေန စ ဩစိတတ္ထေန ဝမ္ဘိတတ္ထေန ဒိဋ္ဌမေမ္မ စေဝ ပရတ္ထ စ ဒေဝမနုဿသမ္ပတ္တိ ပတ္ထာ သက္ကာ လဒ္ဓုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၄၀။ လဗ္ဘာ ပိယာ ဩစိတတ္ထေန ပစ္ဆာတိ ဩစိတတ္ထေန ဝမ္ဘိတတ္ထေန ယသ-သမ္ပန္နေန ပုရိသေန ပစ္ဆာ ပိယာ နာမ သက္ကာ လဒ္ဓုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂ဖ၄။

ဩစိတျ (နာ) [ဥစိတ+ဏျ။ ကြော်စိတျ (သံ)] သင့်လျော်ခြင်း၊ အသင့်ယုတ္တိ၊ အသင့်ယုတ္တိရှိခြင်း။ (အပြောနှင့်အလုပ် ညီညွတ်ခြင်း, ရှေးအကြောင်းပြ စကားနှင့် နောက်အကျိုးတရားတို့ ညီညွတ် ဆီလျော်ခြင်း, ရှေ့နောက်-မဆန့်ကျင်ခြင်း-ညီညွတ်ခြင်း, မိမိဂုဏ်ကို အလွန်အကျူး မပြောဆိုခြင်း, မ ပလွား မဝါကြွားခြင်း-စသည်တို့ဖြစ်သည်။ ထို ဩစိတျကို လောကဝေါဟာရအားဖြင့် သိရသည်။)

ဩစိတျ နာမ ဝိညေယျ၊ လောကေ ဝိချာတမာဒရာ။ အလင်္ကာ၊ဂါထာ။၁ဝ၄။ ဩစိတျ ဥစိတဘာဝေါ။ အလင်္ကာ၊ဋီ။၁၃၁။ ဩစိတျာ(ဂန္ဓာဘရဏ၊ဂါထာ။၁ဖ)တိ ယုတ္တိယာ၊ ဥပပတ္တိတောတိ အတ္ထော။ ဂန္ဓာ ဘရဏ၊ဋီ၊သစ်။ ၅၃၂။ (ဇာလိနီ၊ဂါထာ။၉ရ-လည်းကြည့်။)

ဩစိတျဟီန (နာ) [ဩစိတျ+ဟီန] အသင့်ယုတ္တိ-အသင့်ယုတ္တိရှိခြင်း-မှ ယုတ်လျော့ခြင်း၊ အသင့်ယုတ္တိမရှိခြင်း။ အပက္ကမော-စိတျဟီနံ။ အလင်္ကာ၊ဂါထာ။၂ဝ။ ဥစိတ-ဘာဝသ ပရိဟီနတ္တာ ဩစိတျဟီနံ နာမ။ အလင်္ကာ၊ဋီ၊သစ်။၄၂။ ဧဝံ အတ္တပ္ပသံသ-နတော ဥစိတတာယ ပရိဟာနိတိ ဩစိ-တျဟီနံ နာမ။။ အလင်္ကာ၊ဋီ၊သစ်။၉၃၊ (-၄၂၊၉၂၊၁၃၂။)

ဩစိတျဟီနတာပတ္တိ (ထီ) [ဩစိတျဟီနတာ+အာပတ္တိ] ဩစိတျဟီန-အပြစ်-ဒေါသ-သို့ ရောက်ခြင်း၊ ဩစိတျဟီနဒေါသသင့်ခြင်း။ (စာပေအဖွဲ့အနွဲ့တို့၌- အပြောနှင့် အလုပ် မညီညွတ်ဘဲ အပြောတစ်မျိုး, အလုပ်တစ်မျိုး ဖြစ်နေခြင်း၊ ရှေးအကြောင်းပြစကားနှင့် နောက်အကျိုးပြစကားတို့ ဆီလျော်မှုမရှိခြင်း၊ မိမိဂုဏ်ကို အလွန် အကျူး ပြောဆို ပလွား ဝါကြွားခြင်း-စသည်တို့ပါဝင်နေမှု ဩစိတျဟီနဒေါသ သင့်သော စာပေဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ဆိုရေးရှိသဖြင့် အမှန်အတိုင်း ပြောဆိုရေးသားရာတို့၌ "ဩစိတျဟီနဒေါသ" မသင့်ပါ။)

သဂုဏာနာဝိကရဏေ၊ ကာရဏေ သတိ တာဒိသေ။ ဩစိတျဟီနတာပတ္တိ၊ နတ္ထိ ဘူတတ္ထသံသိနော။ အလင်္ကာ၊ဂါထာ။၁ဝ၃။ ဩစိတျဟီနတာယ အာပတ္တိ ပါပုဏနံ သ-မ္ဘဝေါ နတ္ထိ။ အလင်္ကာ၊ဋီ၊ဟောင်း။၁၃၁။ ဩစိတျဟီနတာပတ္တိ ဩစိတျဟီနသင်္ခါ-တသ ဒေါသသာပတ္တိ နတ္ထိ။ အလင်္ကာ၊ဋီ၊သစ်။၁၃၁၊ (-၄၂၊၉၂၊၉၃၊၁၃၂။)

ဩစိတျဟီနဒေါသ (ပု) [ဩစိတျဟီန+ဒေါသ] အသင့်ယုတ္တိ-အသင့်ယုတ္တိရှိခြင်း-မှ ယုတ်လျော့ခြင်းဟူသော အပြစ်၊ အသင့်ယုတ္တိမရှိခြင်းအပြစ်။ ဧဝံ အစွန္ဒဥစိတပယောဂေန ဩစိတျဟီနဒေါသော နိရာကတော။ အလက်ာ၊ဌီ။၁၃၃။

ဩစိတျသမုလ္လာသဝေဒီ (တိ) [ဩစိတျသမုလ္လာသ+ဝိဒ+ကီ] အသင့်ယုတ္တိဖြင့် ဆိုလိုသောအနက်၏ ထွန်းလင်းတောက်ပသည်ကို သိသော၊ အသင့်ယုတ္တိရှိစွာ ထွန်းပြတတ်သည်ကို သိသော၊သူ။ တတောစိတျ-သမုလ္လာသဝေဒိနာ ကဝိနာ ပရံ။ အလက်ာ၊ဂါထာ။၃၃၈။ ဩစိတျသမုလ္လာသဝေဒိနာ ဥစိတဘာဝေန ဝတ္တမိစ္ဆိတတ္ထသ ဥဒ္ဒိပ-နေသေ၀ အနုရူပပွကာရေန ဣဒ္ဓတ္ထသ သမုလ္လာသနံ ဒိတ္တိ ဇာနန္တေန ကဝိနာ ... ဩစိတျေန သမုလ္လာသောတိ စ, တံ ဝိဇာ-နာတိ သိလေနာတိ စ ဝိဂ္ဂဟော။ အလက်ာ၊ဌီ၊သစ်။၃၂၀။

ဩစိနက (တိ) [အ၀(ဥ)+စိ+နာ+ကွ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-တတ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩစိနကဝါတ (ပု) [ဩစိနက+ဝါတ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-တတ်သော လေ။ ဩစိနက-ဝါတော ပုပ္ပါနိ ဩစိနိတ္တာ ပါတေတိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၅၉။ အပ၊ဌ၊၁။၁၇၀။ သာရတ္ထ၊ဋ၊၂။၅၅။

ဩစိနတိ — ဩစိနာ(နဲ)တိ-ကြည့်။

ဩစိနန (နဲ) [အ၀+စိ+နာ+ယု] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-ခြင်း။ ကုလဒူသနတ္ထာယ ဩစိ-နနေ ပုပ္ပဂဏနာယ ဒုက္ကဋပါစိတ္တိယာနိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၀၂။ (-သာရတ္ထ၊ဋ၊၃ရ၀။)

ဩစိနန္ဓ (တိ) [အ၀+စိ+နာ+အန္ဓ။ ထီ-ဌ ဩစိနန္ဓီ။] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-လုယက်-တတ်သော၊သူ။ ဗဟူနိ ပန ပုပ္ပါနိ ဧကပ-ယောဂေနေ၀ ဩစိနန္ဓော ပယောဂ၀သေန ကာရေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၀၂။ (-မ၊ဌ၊၂။ ၃၁ဖ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၃၂။ သာရတ္ထ၊၁။၄၅၄။) တသာ တ၀ ဧ၀ံ ပစနန္ဓိယာ ဩစိနန္ဓိယာ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၁။ (-ဒီ၊ဌ၊၂။၃၄၁။ မ၊ဌ၊၁။၂၄၀။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၄၄။) ပုဗ္ဗာနိ ဩစိနန္ဓေသု(ဝိ၊ဝိ နိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၁၀၂ဖ)တိ ကုသုမာနိ လုန-ဓေသု။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၄၀၉။

ဩစိနန္ဓီ (ကြိ) [အ၀+စိ+နာ+အန္ဓီ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချူ-ဆွတ်ချေ-ကုန်၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩစိနာ(နဲ)တိ (ကြိ) [အ၀+စိ+နာ+တိ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချူ-ဆွတ်ချေ-၏။ မာလာ၀ဏ္ဏ ရောပေတိပိ၊ ... ဩစိနာတိပိ ဩစိနာ-ပေတိပိ။ ဝိ၁။၂၈၁။ (-ဇာ၊ဌ၊၃။၂၁။) ဩ-စိနာပနေ ကုလဒူသနတ္ထာယ သကီ အာ-ဏတ္တော ဗဟုမ္ပိ ဩစိနတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၀၂။ **ဩစိနန္ဓီ**—ဝိ၁။၂ရ၄။ ဝိ၄။၂၂။ ဝ၉ရ။၆၂။ **ဩစိနာသိ**—ဇာ၊ဌ၊၃။၂၁။ **ဩစိနာမိ**—ဇာ၁။၃၃၂။ အပ၁။၃၁ဖ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၄၄။ **ဩစိနိ**—ဇာ၊ဌ၊ဖ။၂၀၈။ **ဩစိနိတ္ထ**—အ-ဘိ၊ဌ၊၂။၃၂၃။ မဟာနိ၊ဌ။၃၅၂။ **ဩစိနိသ**

နွဲ—ဝိ၊၁။ ၂ရရ။ **ဩစိနိဿာမိ**—အ၊ဌ၊ ၂။၁၁ဖ။

ဩစိနာပန (ထီ၊နဝ) [အဝ+စိ+နာ+ဏာပေ+ယု] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-စေခြင်း။ ဩစိနာ-(နဝ)တိ-ကြည့်။

ဩစိနာပေတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+စိ+နာ+ဏာပေ + တဗ္ဗ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-စေအပ်သော။ ပါနီယဝါသတ္ထိကေန သာမဏေရံ ဥက္ခိပိတ္တာ ဩစိနာပေတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၁။

ဩစိနာပေတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+စိ+နာ+ဏာပေ+တိ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-စေ၏။ မာလာဝစ္ဆံ ရောပေတိပိ၊ ... ဩစိနာပေ-တိပိ။ ဝိ၊၁။ ၂၈၁။ **ဩစိနာပေဿန္တိ**—ဝိ၊ ၁။ ၂ရရ။

ဩစိနာပေန္တ (တိ) [အဝ+စိ+နာ+ဏာပေ+အန္တ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-စေသော၊သူ။ အာဇီဝတ္ထာယ ပဏ္ဏနိဝါပအာဒီနိ ဂါဟာ-ပေန္တေ ဖလာနိ ဩစိနန္တေ ဝါ ဩစိနာ-ပေန္တေ ဝါ ဝတ္ထာဗ္ဗမေဝ နတ္ထိ။ အ၊ဌ၊၃။၃ရ။

ဩစိနာပေဿန္တိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+စိ+နာ+ဏာပေ+ဿန္တိ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-စေကုန်လတ္တံ့။ ဩစိနာပေတိ-ကြည့်။

ဩစိနာမိ (ကြို) [အဝ+စိ+နာ+မိ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-၏။ ဩစိနာ(နဝ)တိ-ကြည့်။

ဩစိနာယတိ (ကြို) [အဝ+စိနေ (စိန)+အ+တိ။ နိတိ၊ဓာ။၁၁ရ။ ဓာတ္ဌတ္ထ။၁၁ဇ။] မထေမဲ့မြင် မှတ်ထင်၏၊ အထင်အမြင်သေး၏။ (စွန့်ပစ်၏။ ဇာ၊ဋီ။) သဗ္ဗော တံ ဇနော ဩစိနာယတု။ ဇာ၊ ၂။ ၁၄ဇ။ စရိယာ။၄၁ ၂။ ဩစိနာယတူတိ "နီဟရထေတံ ကာဠ-ကဏ္ဏိ"နွဲ့ အဝမညတု၊ အဝဇာနာတူတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဌ၊ဖ။၅။ (-စရိယာ၊ဌ။ ၂၁၁။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။) ဩစိနာယတူတိ ဆဠေ့ရတု။ ဇာ၊ဋီ။

ဩစိနာယတု (ကြို) [အဝ+စိနေ (စိန)+အ+တု] မထေမဲ့မြင် မှတ်ထင်ပါစေ၊ အထင်အမြင်သေးပါစေ။ (စွန့်ပစ်ပါစေ။ ဇာ၊ဋီ။) အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩစိနာသိ (ကြို) [အဝ+စိ+နာ+သိ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချ-ဆွတ်ချေ-၏။ ဩစိနာ(နဝ)တိ-ကြည့်။

ဩစိနိ (ကြို) [အဝ+စိ+နာ+ဣ] ဆွတ် ခူး-ဆွတ်ချ-ဆွတ်ချေ-ပြီ။ ဩစိနာ(နဝ)တိ-ကြည့်။

ဩစိနိတ (တိ) [အဝ(ဥ)+စိ+နာ+တ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-အပ်သော။ တံ ဩစိနိတ္တာ ဝါ ဩစိနိတံ ဝါ ဂဏ္ဍန္ဓသ ဥပ္ပလပဒုမေသု ဝုတ္ထနယေန ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။ ၂ဇ၄။

ဩစိနိတဖလသာခါ (ထီ) [ဩစိနိတဖလာ+သာခါ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-အပ်သော သစ်သီးရှိသော သစ်ခက်။ ဇေတ် ကာရရုက္ခဲ အဘိရုဟိတ္တာ ဖလာနိ ဩစိနန္တော ဩစိနိ-တဖလသာခံ မုဠ္ဆိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၅ဝ။

ဩစိနိတုံ (ဗျ) [အဝ+စိ+နာ+တုံ] ဆွတ်ခူး-

ဆွတ်ချေ-ခြင်းငှါ။ လဗ္ဘာ ပထဝီ ကေတုံ ဝိကေ္ကတုံ အာဌပေတုံ ဩစိနိတုံ ဝိစိနိတုံ။ အဘိ၊က။၂၆၃။ သာမဏေရာနံ ပုပ္ပါနိ ဩ-စိနိတုံ မာ ဒေထ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။

ဩစိနိတ္ထ (ကြိ) [အဝ+စိ+နာ+အာ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချူ-ဆွတ်ချေ-ပြီ။ ဩစိနာ(နဲ)တိ-ကြည့်။

ဩစိနိတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ(ဥ)+စိ+နာ+တ္ဝာ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-၍။ အညတရော ဘိက္ခု ပုပ္ပါရာမံ ဂန္တ္မာ ပုပ္ပံ ဩစိနိတ္ဝာ။ ဝိ၊ဝ။ရရ။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၂၉၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆ဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၂၉၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၃၃၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊ဝ။ဝရဝ။ ဝိမတိ၊ဝ။၃ဝ၆၂။)

ဩစိနိတ္ဝာန (ကြိ၊ဂိ) [အဝ(ဥ)+စိ+နာ+တ္ဝာန] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-၍။ တိကိ ကိကကိ-ပုပ္ပါနိ၊ ဩစိနိတ္ဝာနဟံ ဘဒ္ဒါ။ အပ၊၂။ရ၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၉၈။

ဩစိနိဿတိ (ကြိ) [အဝ+စိ+နာ+သ္သတိ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချူ-ဆွတ်ချေ-လတ္တံ့။ ဩစိ-နာ(နဲ)တိ-ကြည့်။

ဩစိနိဿာမိ (ကြိ) [အဝ+စိ+နာ+သ္သာမိ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချူ-ဆွတ်ချေ-အုံ့။ ဩစိနာ(နဲ)တိ-ကြည့်။

ဩစိရကဇာတကာလ (ပု) [ဩစိ(စိ)ရက ဇာတ+ကာလ] အောက်၌အစဉ်အတန်း ဖြစ်သောအခါ၊ အောက်သို့အစီအရီ-တွဲ-လောင်း-တန်းလန်း-ကျသော(သစ်သီး) အ-စဉ်အတန်းဖြစ်သောအခါ။ ယတ စ လော-ဟိတကာလေ ဩစိရကဇာတကာလေ ဗဟလပတ္တပလာသကာလေ ကီသုက-ဒဿဝိနောပိ တံ ဒဿနံ ဘူတံ တစ္ဆ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ဝ။ဝဝ၂။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဩစိ(စိ)ရက (ပု၊နဲ) [အဝ+စိရ+က] အောက်၌ အစဉ်အတန်း၊ အောက်သို့ အစီအရီ-တွဲ-လောင်း-တန်းလန်း-ကျသော(သစ်သီး) အ-စဉ်အတန်း။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဩစိ(စိ)ရကဇာတ (တိ) [ဩစိ(စိ)ရက+ဇာတ] ဖြစ်သော အောက်သို့အစီအရီ-တွဲ-လောင်း-တန်းလန်း-ကျသော (သစ်သီး) အစဉ်အတန်း ရှိသော၊ အောက်၌ သစ်သီး အစဉ်အတန်းအစီအရီ တွဲလောင်းဖြစ်နေ-သော။ ဩစိရကဇာတော ခေါ အမ္ဘော ပုရိသ ကီသုကော အာဒိန္နသိပါဋိကော။ သံ၊၂။ဝ၉၈။ ဩစိရကဇာတော အာဒိန္န-သိပါဋိကော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ဝ။ဝဝဝ၊(-ဝဝဝ။)

ဩစေတုံ (ဗျ) [ဥ+စိ+ဧက+တုံ] ပွားစေ-ခြင်းငှါ။ ကတပဒံ စျာနာနိ ဩစေတုံ (ထေရ။၂၅၈) လောကိယလောကုတ္တရ-ဈာနာနိ ဥပစေတုံ ဘာဝေတုံ ကတပဒံ ကတမဂ္ဂဝိဟိတဘာဝနာမဂ္ဂံ ဣဒံ မမ သာသနံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၄ဝဝ။

ဩစေယျ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+စိ+တ္ဝာ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-၍။ ဩစေယျ ပုပ္ပါနိ ကရောမိ မာလံ။ ဇာ၊ဝ။၃၃၂။ ဩစေယျာတိ ဩ-စိနိတ္ဝာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄၄။

ဩစ္ဆိဗ္ဗတိ (ကြိ) [အဝ+ဆိဒ(ဆိဒိ)+ယ+တိ]

ပြတ်၏။ ဝေ ဒ္ဓိကဗ္ဗာ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ထာဝ ဩစ္ဆိဇ္ဇတိ။ ဝိဘာဝိနီ။၄၁။

ဩစ္ဆိဇနနာ (ထီ၊ပု) [အဝ+ဆိဒ(ဆိဒိ)+ယု] ပြတ်သော။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဩစ္ဆိဇနနာကာရ (ပု) [ဩစ္ဆိဇနနာ+အာကာရ] ပြတ်သောအခြင်းအရာ။ ဒုတိယ် တဿ ဩစ္ဆိဇနနာကာရေန ဥပ္ပဇ္ဇနတော ဘဝဂ္ဂ-ပစ္ဆေဒေါ။ ဝိဘာဝိနီ။၄၁။

ဩစ္ဆိဇမာန (တိ) [အဝ+ဆိဒ(ဆိဒိ)+ယ+မာန] ပြတ်သော။ ဝေဂေန ဇဝမာနာ ဘဝင်္ဂသ-န္တတိ အန္တရာ ဩစ္ဆိဇ္ဇမာနာပိ။ ဝတ္ထာရုဏ္ဍ၊ ၂။၃၈။

ဩစ္ဆိန္နတိ (ကြိ) [အဝ+ဆိဒိ+အ+တိ] ဖြတ်-ကန့်လန်းဖြတ်-တားဆီး-၏။ အယံ ကာဠ-ကဏ္ဏီ သိဂါလီ မယ္ပ် မဂ္ဂံ ဩစ္ဆိန္နတိ။ ဇာ၊ ၆၊ ၂။၃၄၈။

ဩစ္ဆိန္နမာန (တိ) [အဝ+ဆိဒိ+အ+မာန] ဖြတ်-ကန့်လန့်ဖြတ်-တားဆီး-သော၊သူ။ သာ သိဂါလီ ပုတ္တေ အဒ္ဒဝိမုခံ သမ္ပတ္တေ ... မဂ္ဂံ ဩစ္ဆိန္နမာနာ နိဝါရေတိ။ ဇာ၊ ၆၊ ၂။ ၃၄၈။

ဩစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဆိဒိ+တ္ဝာ] ဖြတ်-ကန့်လန့်ဖြတ်-တားဆီး-၍။ တဝ မရဏ-ဘယဘီတာ မဂ္ဂံ တေ ဩစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ။ ဇာ၊ ၆၊ ၂။ ၃၄၉။

ဩဇ (ထီ၊ပု) [ဥ+ဇန+ကွိ။ ဝတ္ထာရုဏ္ဍ၊ ၂။ ၁၄၁။ အတ္တနော ဥဒယာနန္တရံ ရူပံ ဇနေတိတိ ဩဇာ၊ ဥပုဗ္ဗ ဇန-ဇနနေ။ အဋ္ဌသာ၊ယော။ ၁၉၀။ ဩဇ+အ။ ဓာတ္ဝတ္ထာ။ ၃၆။ ဩဇေတိ တံ သမဂ္ဂီနေ သတ္တေ သခ်ါရေ စ သမုပ-တ္ထမ္ဘတိ သမုတ္တေဇေတီတိ ဝါ ဩဇာ။ နိရုတ္တိ။ ၅၅၆။ ဩဇော။ နိရုတ္တိ။ ရ၉။ ဥဇ+ဏ။ နိတိ၊ဓာ။ ၄ရ။ ဥဒ+ဏ။ အဝဓာတ်+ဇန ဓာတ်+ကွိ။ အဝ+ဇန+ကွိ။ ဥဒယတိ ပသ-ဝတီတိ ဩဇာ။ အဝသဒ္ဒါ ဝါ ရက္ခဏ၊ ... အဝတိ ဇနေတိ စာတိ ဩဇာ။ ပရ မတ္ထဒီပနီ။ ၂၈၀။ အဝဇနေတီတိ ဩဇာ။ အနုဒီပနီ။ ၂၀၁။ ဩဇသ် (သံ)]

(ထီ၊ပု) (၁) ဩဇာ။ (က) (ကိုယ်ခန္ဓာ) မျှတခြင်းကို ပြုတတ်သော-မျှတကြောင်းဖြစ်သော-(ကဗဠိကာရာဟာရ၏) အရသာ အဆီအနှစ်၊ ဩဇာရုပ်။ (ခ) (သစ်ပင်၏ အမြစ်မှ အထက်သို့ ပို့ဆောင်အပ်သော) ပထဝီရသ, အာပေါရသ ဟူသော ဩဇာ။ (ဂ) (သစ်ပင်ကို ရှင်သန်စေသော) မြေဆီ မြေဩဇာ။ (ပု)(၂) ထွန်းပခြင်း။ (၃) အား အစွမ်းသတ္တိ၊ စွမ်းရည်။ (၄) ဩဇဂုဏ်။ (၅) အသုံး အဆောင်၊ အခွန် ဘဏ္ဍာ။ (၆) အရောင်အလင်း။ (၇) တန်ခိုးအရှိန် အစော်။

(ထီ၊ပု) (၁) ဩဇာ။ (က) (ကိုယ်ခန္ဓာ) မျှတခြင်းကို ပြုတတ်သော-မျှတကြောင်း ဖြစ်သော-(ကဗဠိကာရာဟာရ၏) အရသာ အဆီအနှစ်၊ ဩဇာရုပ်။ တဿ တေ မယံ ဒိဗ္ဗံ ဩဇံ လောမကူပေဟိ အဇ္ဈောဟာ-ရေဿာမ။ မ၊ ၁။ ၃၁ ၂။ မ၊ ၂။ ဂ၊ ၄ ၃ ၄။ ယာယ

ဩဇာယ သတ္တာ ယာပေန္တိ။ အဘိ၊ဓ။၁၆၉၊ ၁၇၉၊၁၉၁။ ဒေဝတာ ဒိဗ္ဗေန ဩဇေန တေမယိတ္တာ။ မိလိန္ဒ။၂၂၆။ သော စ ရူပါ-ဟရဏသဘာဝေါ ဥပတ္ထမ္ဘနဗလကရော အဂ်မဂ်ါနုသာရီရသာဟရဏဘူတော ဘူတ-နိဿိတော ဧကော ဝိသေသော။ ဝတ္ထုရ၊ ဌီ၊၂။၁၄၁။ ဇူ၊၂။၂၆ရ။ ယာယ ဩဇာယာ (ဝတ္ထုရ၊ဂါထာ။၆ရ၅)တိ အတ္တနော ဥဒ-ယာနန္တရံ ရူပဇနနတော ဩဇာသဒ္ဒါတာယ ဩဒနကုမ္မာသာဒိဝတ္ထုဂ္ဂဟာယ ယာယ ဖရဏဩဇာယ။ ဝတ္ထုရ၊ဌီ၊၂။၁၄၁။ နိရောဇ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ သံ၊ဌီ၊၂။၁၄၀)လည်းကြည့်။

ဩဇာသည် ထမင်း မုယော ထောပတ် တင်လဲ သစ်ရွက် သစ်ဥ စသော စားအပ် မျိုအပ် သောက်သုံးအပ်သော အစာ အာဟာရတို့၌ ပျံ့နှံ့တည်နေသည်၊ ထို စား မျိုအပ်သော အစာအာဟာရတို့၏ အဆီ အစေးသည်သာ "ဩဇာ"မည်သည်။ ထို ဩဇာဖြင့် သတ္တဝါတို့သည် မျှတလျက် အ သက်ရှင် တည်နေကြရသည်။ ထမင်း စ သော စားဖွယ် သောက်ဖွယ်တို့ကား ဩဇာ ၏တည်ရာ အာဟာရ ဖြစ်သည်။ ထို တည် ရာ အဟာရသည် ပါစက တေဇောခေါ် ဝမ်းမီးကြောင့်ဖြစ်သော ဆာလောင်ခြင်းကို ပယ်ဖျောက် နိုင်သည်၊ ဝမ်းတွင်း၌ အစာ အာဟာရ မရှိသောအခါ ဝမ်းမီးသည် အ စာအိမ် ဝမ်းရေ ကို ယူသည်၊ ဝမ်းကို ပူ လောင်စေသည်၊ အစာအဟာရ စားလိုက် သောအခါ ဝမ်းမီးသည် အစာအိမ် ဝမ်းရေ ကို မယူတော့ဘဲ အစာအဟာရကို ယူသည်၊ ဤသို့အားဖြင့် ဆာလောင်ခြင်း ဟူသော ဘေးရန်ကို ပယ်ဖျောက်သည်၊ ခန္ဓာကိုယ် ကိုကား မစောင့်ရှောက်နိုင်၊ ဩဇာသည် ကား ဆာလောင်ခြင်းဟူသောဘေးရန်ကို မပယ်ဖျောက်နိုင်ပါ၊ ခန္ဓာကိုယ်ကိုကား စောင့်ရှောက်နိုင်သည်၊ ဤသို့ တည်ရာ အစာအာဟာရ နှင့် ဩဇာတို့သည် အတူ တကွ ပူးပေါင်း၍ ဘေးရန်ကို ပယ်ဖျောက် ခြင်း, ခန္ဓာကိုယ်ကို စောင့်ရှောက်ခြင်းကိစ္စ တို့ကိုဆောင်ရွက်ကြသည်။

ရှုန့်ရင်း ကြမ်းတမ်းသော ခဲဖွယ်စားဖွယ် သောက်ဖွယ် အစာအာဟာရတို့၌ ဩဇာ ပါဝင်မှုအားနည်းသည်၊ သိမ်မွေ့နူးညံ့သော ခဲဖွယ် စားဖွယ် သောက်ဖွယ် အာဟာရတို့၌ ဩဇာပါဝင်မှု အားကြီးသည်။ ယာဂု သပိတ် တစ်လုံး သောက်သော်လည်း တစ်မုဟုတ် ဖြင့်ပင် ဆာလောင်လာသည်၊ ထောပတ် တစ်လက်ဆွမ်းမျှ စားရသော်လည်း တစ် နေ့လုံး အစာမစားလိုတော့ပါ၊ မိကျောင်း တို့၏ အစာအာဟာရထက် ဥဒေါင်းတို့၏ အဟာရ က ပိုမြင့်နူးညံ့သည်၊ မိကျောင်းတို့ စားမျိုလိုက်သော ကျောက်ခဲသည် ဝမ်းတွင်း သို့ ရောက်သောအခါ ကြေမွသွားသည်၊ ဥဒေါင်းတို့သည် မြွေ, ကင်း စသည်တို့ကို စားကြသည်၊ ဥဒေါင်း၏ အာဟာရထက် အောင်းသတ္တဝါတို့၏ အာဟာရ က နူးညံ့ သည်၊ အောင်းတို့သည် သုံးနှစ်ကြာအောင် စွန့်ပစ်ထားအပ်သော ဦးချို အရိုး စသည် တို့ကို စားကြသည်၊ ထိုဦးချို အရိုး စသည် တို့သည် အောင်းတို့၏ တံတွေးဖြင့် စိုစွတ်

သွားသောအခါ ကြာစွယ်ကြာရင်းကဲ့သို့ နူးညံ့သွားသည်၊ အောင်းတို့၏အစာအာဟာရ ထက် ဆင်တို့၏ အစာအာဟာရ က နူးညံ့သည်၊ ထို့ထက် နွားနောက် စိုင် သမင် စသည်တို့၏ အစာအာဟာရက နူးညံ့သည်၊ ထို့ထက် နွား၏ အစာအာဟာရက နူးညံ့သည်၊ ဆင်သည် သစ်ခက်အမျိုးမျိုးတို့ကို စားသည်၊ နွားနောက်စသည်တို့သည် အနှစ် မရှိသော သစ်ရွက်စသည်ကို စားသည်၊ နွားသည် မြက်စို မြက်ချောက် စသည်ကို စားသည်၊ ထိုအာဟာရထက် ယုန်တို့၏ အာဟာရက နူးညံ့သည်၊ ထို့ထက် ငှက်တို့၏ အာဟာရက နူးညံ့သည်၊ ထို့ထက် ပစ္စန္တရစ်ဌနေသော လူတို့၏ အာဟာရက နူးညံ့သည်၊ ထို့ထက် ရွာစား၊ အမတ်၊ မင်း၊ စကြဝတေးမင်း၊ ဘုမ္မဇိုဝ်းနတ်၊ စာတုမဟာရာဇ်နတ်၊ တာဝတိံသာနတ်၊ ယာမာနတ်၊ တုသိတာနတ်၊ နိမ္မနရတီနတ်၊ ပရနိမ္မိတ ဝသဝတ္တီ နတ်တို့၏ အဟာရက ပို၍ပို၍ နူးညံ့သည်။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃ဖ၆-ရ။ ဇူ၊၂။၁၃၅။

သြဇာ၏ တည်ရာဖြစ်သော စားဖွယ် သောက်ဖွယ် အာဟာရသည် ဆာလောင်ပင်ပန်းမှုကို ပယ်နိုင်သည်၊ အနှစ်သြဇာ မရှိသောကြောင့် ခန္ဓာကိုယ်ကို မျှတအောင် မစောင့်ရှောက်နိုင်၊ သြဇာသည်ကား စောင့်ရှောက်နိုင်သည်၊ ဆာလောင်ပင်ပန်းမှုကို ကား မဖျောက်နိုင်။ မ၊ဌ၊၁။၂၁၂။ သံ၊ဌ၊၂။၂၃။ မ၊ဋီ၊၁။၃ဝ၉။ သြဇာသည် သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏ ကိုယ်ခန္ဓာတည်တံ့ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သည်။ ဝိဘာဝိနီ။၁၉၉။

"ကဗဠိကာရအာဟာရ" အရ အပ္ဌတည်သော ဗဟိဒ္ဓ သြဇာကို မယူရ၊ စတုသန္ဓတိ သမုဋ္ဌာနရူပ်ဌ ရှိသော အဋ္ဌတ္ထိကသြဇာကို ယူရသည်၊ သြဇာသက်သက်ကို မစားမျိုကောင်း။ စားမျိုရ်မရ၊ သို့ဖြစ်၍ ထိုသြဇာသည် အလုပ်အလေ့းပြု၍စားမျိုသောက်သုံးအပ်သော အာဟာရတို့နှင့်တကွ စားမျိုအပ်သော်သာလျှင် အာဟာရကိစ္စကို ပြီးစီးစေသည်၊ ထို့ကြောင့် "အာဟာရော" ဟု ဟောတော်မမူဘဲ "ကဗဠိကာရော အာဟာရော"ဟု ဟောတော်မူသည်။ အဘိ၊ဌ၊၃။ ၃ရရ။ မူလဋီ၊၃။၁၉ဝ။ အနုဋီ၊၃။၂၅ရ။

ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်ဌဖြစ်သော ဥတုဇ သြဇာသည် အာဟာရဇရူပ်ကို ဖြစ်စေတတ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် အာဟာရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်၊ ကြွင်းသောကမ္မဇ စိတ္တဇ ဥတုဇရူပ်တို့ကို အထောက်အပံ့ပြုသည်၏ အစွမ်းဖြင့် အာဟာရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ အဘိ၊ဌ၊၃။၄၄၉။

ဗဟိဒ္ဓအာဟာရ (စားမျိုသောက်သုံးအပ်သော အာဟာရ) အထောက်အပံ့ရမှသာလျှင်အဋ္ဌတ္ထိကသြဇာသည် အာဟာရဇရူပ်ကို ဖြစ်စေသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁ဝ၄။ ဝတာရ၊ဋီ၊၂။၁၄၁။

ပရမတ္ထဒီပနီ၌—အဋ္ဌတ္ထိကသြဇာသည် ကမ္မသမုဋ္ဌာန သြဇာ၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာနသြဇာ၊ ဥတုသမုဋ္ဌာနသြဇာ၊ အာဟာရသမုဋ္ဌာန သြဇာဟု လေးပါးရှိသည်၊ ဗဟိဒ္ဓသြဇာသည် စားအပ်သောသြဇာ၊ သောက်အပ်

သော်ဩဇာ၊ ခဲအပ်သော်ဩဇာ၊ လျှက်အပ်
သော်ဩဇာဟူလေးပါးရှိသည်၊ ထို ဩဇာတို့
သည် ရောနှောကုန်သည်၏အစွမ်းဖြင့်
အထောက် အပံ့ရကုန်သည်ရှိသော် အာဟာ
ရဇရုပ်ကို ဖြစ်စေသည်။ ဗဟိဒ္ဓဩဇာသည်
လည်း အဗျွတ္တသန္တာန်၌ အာဟာရဇရုပ်ကို
ဖြစ်စေကြောင်း မဇ္ဈိမအဋ္ဌကထာ (မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၂)တို့၌ ဆိုထားသည်။ ဆရာမမှပါလ
ထေရ်ကမူ-ဗဟိဒ္ဓဩဇာသည် ရူပ်ကိုဖြစ်
စေငြားအုံ့၊ ဗဟိဒ္ဓဥတုသည် အဗျွတ္တသန္တာန်
ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌ ဥတုဇရုပ်ကို ဖြစ်စေသကဲ့
သို့ ဗဟိဒ္ဓဩဇာသည်လည်း ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌
အာဟာရဇရုပ်ကို ဖြစ်စေနိုင်ရာ၏၊ ဖြစ်ကား
မဖြစ်စေ၊ ထို့ကြောင့် ဗဟိဒ္ဓဩဇာသည်
အဗျွတ္တသန္တာန်သို့ ရောက်သော်ငြားလည်း
အာဟာရဇရုပ်ကို မဖြစ်စေနိုင်၊ စင်စစ်ကား
အဗျွတ္တိကဩဇာသည်သာလျှင် အာဟာရဇ
ရုပ်ကို ဖြစ်စေသည်၊ ဗဟိဒ္ဓဩဇာသည်ကား
အဗျွတ္တိကဩဇာ၏ အထောက်အပံ့သာ
ဖြစ်သည်၊ ဤသို့သော အဓိပ္ပါယ်ဖြင့် "မုဒေ
ထပိတမတ္တော ဝေ"ဟု အဋ္ဌကထာ၌ ဆို
ထားသည်၊ ထိုမျှဖြင့်ပင် အဗျွတ္တိကဩဇာ
၏ အထောက်အပံ့ဖြစ်သည်သာတည်း -
ဟု ဆိုလို၏-စသည်ဖြင့် ဆိုထားသည်၊
အမှန်စင်စစ်ကား ကမ္မဇ ဖြစ်သော ဥတု
ဩဇာတို့မည်သည် အလွန်သိမ်မွေ့နူးညံ့
ကြသည်၊ ထို့ကြောင့် ဗဟိဒ္ဓဩဇာသည်
အဗျွတ္တသန္တာန်သို့ရောက်မှသာ အဗျွတ္တ
ဥတု က ကောင်းစွာ စိုစွတ်စေသဖြင့်, အဗျ
ွတ္တဩဇာ က ကောင်းစွာထောက်ပံ့အပ်သ
ဖြင့် ကိုယ်ခန္ဓာ၌ အဆီအစေး တိုးပွားစေ
သည်၏အစွမ်းဖြင့် ရူပ်ကိုဖြစ်စေသည် ဟူ
သောအယူသည်သာ သင့်လျော်သည်-စသည်
ဖြင့်ဆိုတော်မူ၏။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၃၀၃-၄။

ထိုဩဇာဟူသော ရူပ်တရားသည် စိတ္တ
ကွဏ (၁၇)ချက်အသက်ရှိသော်လည်း ဥပါဒ်
ခဏ၌ အားမကောင်း၊ ဌိတခဏသို့ ရောက်မှ
ပစ္စာဇာတပစ္စည်း စသည်တို့က ထောက်ပံ့
သဖြင့် အားကောင်းသည်၊ ထို့ကြောင့်
ဌိတခဏသို့ရောက်မှသာ အာဟာရဇရုပ်ကို
ဖြစ်စေသည်။ ဝိဘာဝနီ။ ၂၁၀။ မိခင်ဝမ်း၌
ကိန်းသောကလေးသည် မိခင် စားမျိုအပ်
သော စားဖွယ်သောက်ဖွယ်၌ တည်သော
ဩဇာဖြင့် မျှတရသည်၊ သို့သော်လည်း
ဩဇာသည် ကြမ်းတမ်း၏၊ ကလေးငယ်
သည် နူးညံ့၏၊ ထို့ကြောင့် ရက်သတ္တ တစ်
ပတ် နှစ်ပတ် ရှိသောအခါ၌သာ ကလေး
ငယ်၌တည်သည်၊ ထိုသို့တည်သောအခါ၌
သာ အာဟာရဇရုပ်ကို ဖြစ်စေသည်။
ကလေးငယ်၏ ကိုယ်၌တည်သော ဩဇာ၏
အကြောင်းပစ္စည်းဖြစ်သည်၊ ထို အကြောင်း
ပစ္စည်းကို ရရှိ ဩဇာ က အာဟာရဇရုပ်ကို
ဖြစ်စေသည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀၈။
မဏိမဏ္ဍ၊ ၂။ ၂၁၄။

အဗျွတ္တိက ဩဇာသည်သာလျှင် အာ
ဟာရဇရုပ်ကို ဖြစ်စေသည်မဟုတ်ပါ၊ စားမျိ
အပ်သော အစာအာဟာရ၌ ပါဝင်သော
ဗဟိဒ္ဓဩဇာသည်လည်း ဌိသို့ရောက် သော
အခါ အာဟာရဇရုပ်ကို ဖြစ်စေသည်၊ ထို
ဩဇာသည် ခံတွင်း၌ ထားအပ်ကာမျှဖြင့်
ပင် အဋ္ဌကလာပ်ရူပ်ကို ဖြစ်စေသည်၊ သွား

ဖြင့်ကြိတ်ချေ၍ မျိုအပ်သောအခါ၌ ထမင်း တစ်လုံးတစ်လုံးသည် အဌကလာပ်ရုပ် တစ်ခုတစ်ခုကို ဖြစ်စေသည်။ မဏိမဏ္ဍ၊ ၂။ ၂၁၅။ ဘုရားအလောင်းတော် ဒုက္ကရစရိယာကျင့်စဉ်အခါကလျှာ၌ရှိသောရသဟရဏီ အကြောတို့သည် ဩဇာကို ဆောင်ယူသဖြင့် လျှာပေါ်သို့တင်အပ်သော ဆန်တစ်လုံးမျှသည်လည်း တစ်ကိုယ်လုံးသို့ပျံ့နှံ့သည်၊ အခြားသူတို့အား ဤသို့သော ရသဟရဏီအကြောမရှိသောကြောင့်ဩဇာပျံ့နှံ့ခြင်းမရှိ၍ရောဂါများကြသည်။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၄၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၀။

အခါမဟုတ်သည်၌ စားအပ်သောအစာ အာဟာရသည် ဩဇာကို မဖြစ်စေ။ အံ၊ ၂။ ၂၂ရ။ အံ၊ဌ၊၃။၈၂။ ဒုစရိုက် ပြုသူသည် စိတ်ပူပန်သဖြင့် အစာအာဟာရ စားသောက်ပါသော်လည်း ကိုယ်ခန္ဓာ၌ ဩဇာမပျံ့နှံ့၊ ထိုကြောင့် အရိုးအရေသာ ကြွင်းကျန်သူ ဖြစ်ရသည်။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၉၈။

ဆွမ်းခဲဖွယ်ဘောဇဉ် အစရှိသည်၌တည်သော ဗဟိဒ္ဓဩဇာသည် အာဟာရဇရုပ်အား ဇနကသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ တနည်းအားဖြင့်-အဗ္ဗန္တိကဩဇာသည် ဇနကသတ္တိ, ဥပထမ္ဘကသတ္တိတို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဗဟိဒ္ဓဩဇာသည်လည်း ဥပထမ္ဘကသတ္တိဖြင့်လည်းကောင်း ကျေးဇူးပြုသည်။ (အကျယ်ကို ဝိထိနှင့် သုံးချက်စု ဘာသာဋီကာ။ ၂၃၁-၃-ကြည့်။)

ရုက္ခစိုးနတ်သည် လူတို့ ပူဇော်တင်ပအပ်သော မုံ့ခဲဖွယ်၌တည်သော ဩဇာကို စားသုံးသည်။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၄၈။ မုသားပြောသော မင်းတို့၏ နိုင်ငံ၌ မြေဆီသည် ထွန်ယက်ရာဌာနမှ အောက်သို့ (၇)တောင်မျှ လျှောကျသည်၊ ထို့ကြောင့် အာဟာရ၌ လည်းကောင်း၊ ဆီ ပျားရည် တင်လဲစသော ဆေးတို့၌လည်းကောင်း ဩဇာမရှိ ဖြစ်ရသည်၊ ဩဇာမရှိသော အာဟာရကို စား သုံးရသဖြင့် လူတို့ ရောဂါ ဖျားနာများကြ ရသည်။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၁၈။ မိုးသောက်အခါ၌ စားအပ်သော အစာအာဟာရသည် ပစ္ဆိမယံ၌ ကျေညက်၍ ကိုယ်ခန္ဓာ၌ ဩဇာတည်လာသည်။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၀၃။ ဩဇာသက်သက်ကို စားမျိုး၍ မရနိုင်။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၅၈။ ထိုဩဇာကိုလောက၌ "ရသဓာတ်" ဟု ခေါ်သည်။ အနုဋီ၊၁။၁၆၆။ ဩဇာ-လက္ခဏ-လည်းကြည့်။

(ခ) (သစ်ပင်၏ အမြစ်မှ အထက်သို့ ပို့ဆောင်အပ်သော) ပထဝီရသ, အာပေါရသ ဟူသော ဩဇာ။ သဗ္ဗာနိ တာနိ ဥဒ္ဓံ ဩဇံ အဘိဟရန္တိ။ သံ၊၁။၃၁၄။ နေတ္တိ။ ၁၄၁။ ဥဒ္ဓံ ဩဇံ အဘိဟရန္တီတိ ပထဝီ-ရသဿ အာပေါရသဿ ဥပရိ အာရောပေန္တိ။ သံ၊ဌ၊ ၂။ရရ။ (-သံ၊ဋီ၊ ၂။၉ရ။ မူလဋီ၊၃။၁၆၈။)

(ဂ) (သစ်ပင်ကို ရှင်သန်စေသော) မြေဆီ မြေဩဇာ။ ပထဝီယာ ဩဇာ ကမ္မ-ကရဏဌာနတော သတ္တရတနမတ္တံ ဟေဋ္ဌာ ဘဿတိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၁၈၊ (-၂၅ရ။)

(ပ)(၂) ထွန်းပခြင်း။ **(၃)** အားအစွမ်းသတ္တိ၊ စွမ်း ရည်။ ဩဇော ဒီတို့ ဗလေသု

စ။ ဓာန်။၉၄၃။ (၄) ဩဇဂုဏ်။ ဩဇော သမာသဗာဟုလျ-မေသော ဂဇ္ဇသ ဧဝိတံ။ အလ ကံ်ာ၊ဂါထာ။၁၂၁။ ပဒါဘိဓေယျ-ဝိသယံ၊ ... သောပိ ဩဇောဝ တံ ယထာ။ အလကံ်ာ၊ဂါထာ။၁၂၃။

(သမာသ်ပုဒ်များခြင်း၊ အကျယ်ကို အကျဉ်းချုံးပြခြင်း၊ အကျဉ်းကို အကျယ်ချဲ့ပြခြင်းသည် ဩဇဂုဏ်မည်၏။ သမာသ်ပုဒ်များစွာပါဝင်ခြင်းဟူသော သဒ္ဒဩဇဂုဏ်သည် စုဏ္ဏိယစကားပြေဝါကျ၏ အသက်ဖြစ်သည်၊ ဂါထာကဗျာလကံ်ာ အဖွဲ့အနွဲ့တို့ဌ်လည်း အသိခက်ခြင်း, ရှုပ်ထွေးခြင်းမရှိသော် နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်သောကြောင့် ထိုသဒ္ဒဩဇဂုဏ်ကို ရနိုင်သည်။ အကျဉ်းချုံးပြခြင်း၊ အကျယ်ချဲ့ ပြခြင်းသည် အတ္ထဩဇဂုဏ်မည်၏။ အလကံ်ာ၊ဂါထာ။ ၁၂၁-၁၂၅။ အလကံ်ာ၊ဋီ၊သစ်။၁၄၁။)

(၅) အသုံး အဆောင်၊ အခွန် ဘဏ္ဍာ။ ဩဇဒါန (၂) ကြည့်။ (၆) အရောင်အလင်း။ နိရောဇ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၉)တိ နိပ္ပဘံ၊ ဩဇာရဟိတံ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၆။ (၇) တန်ခိုးအရှိန်အစော်။ နိရောဇေ(မ၊ဋ၊၂။ ၂၂၅)တိ နိတ္တေဇေ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၄၀။

ဩ၂ (တိ) [ဩ+က] အဆီအစေးဩဇာ-နှင့် တူသော-ဟူသော (သဒ္ဒါတရား၊ အကြောင်း)။ နိရောဇာတိ သဒ္ဒါသ္ဒေဟဘာ-ဝေန နိသ္ဒေဟာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၀။ ဩဇဝန္တ(ဃ)လည်း ကြည့်။

ဩဇဇ (တိ) [ဩဇာ+ဇန+ကို] ဩဇာကြောင့် ဖြစ်သောရူပ်၊ အာဟာရဇရူပ်။ ဣတိ ဒ္ဒေ ဩဇဇာ မတာ။ ဝတာရ။၆၆ရ။

ဩဇ္ဇမက (တိ) [ဩဇာ+အဌမီ(အဌမာ)+က] ဩဇာလျှင် ရှစ်ခုမြောက်ရှိသော (ရူပ်)။ ဩဇ္ဇမကံ ရူပံ အာဟရတိတိ အာဟာ-ရော။ ဝတာရ။၉၄။ ဩဇာ အဌမီ (အဌမာ) ယသ တံ ဩဇ္ဇမကံ။ ဝတာရ၊ဋီ၊၂။၁၄၁။ ဇ၊၂။၁၃ဖ၊၂ဖရ။ (-သံ၊ဌ၊၂။၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၃ဖ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁၄။)

ဩဇ္ဇမကရူပ (နဝ) [ဩဇ္ဇမက+ရူပ] ဩဇာလျှင် ရှစ်ခုမြောက်ရှိသောရူပ်။ ဩဇ္ဇမကရူပ်။ (ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော၊ ဝဏ္ဏ၊ ဂန္ဓ၊ ရသ၊ ဩဇာရူပ် ဟူသော ရူပ်ရှစ်ခု အပေါင်းအစည်းကို ဩဇ္ဇမကရူပ်ဟု ခေါ်သည်။) ကဗဠီကာရော အာဟာရော နာမ အယံ သဝတ္ထုကဝသေန ဩဇ္ဇမ-ကရူပံ ဟောတိ။ သံ၊ဌ၊၂။၁၀၁။ (-မ၊ဌ၊၁။ ၂၁၃။ မ၊ဋီ၊၁။၃၀ရ။ အနုဋီ၊၁။၁ဖ။ ဝိဘာ ဝိနီ။၂၂၄။)

ဩဇ္ဇမကရူပါဟရဏ (နဝ) [ဩဇ္ဇမကရူပ+ အာဟရဏ] ဩဇ္ဇမကရူပ်ကို ဆောင်ခြင်း။ ကဗဠီကာရာဟာရာဒီနံ ဩဇ္ဇမကရူပါဟ-ရဏာဒိ နိပ္ပရိယာယေန အာဟာရဘာဝေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁ဖရ။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၃၂၃။)

ဩဇ္ဇမကရူပုပ္ပါဒန (နဝ) [ဩဇ္ဇမကရူပ+ ဥပ္ပါဒန] ဩဇ္ဇမကရူပ်ကိုဖြစ်စေခြင်း။ တတော ဇေ ဩဇ္ဇမကရူပုပ္ပါဒေနေန ဣမသ္မ ကာယသ္မ ဥပထမ္ဘနုပစ္ဆေဒ္ဌာနော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၀၄။

သြဇ္ဇာယီ (တိ) [သြဇာ+ဌာ+ကီ] သြဇာ၌ တည်သောသူ။ သြဇ္ဇာယီသ တသို့ သမ-ယေ ကာယော ဟောတိ။ အံ၂။၂၈၃။ သြ-ဇ္ဇာယီတိ သြဇာယ ဋ္ဌတော ပတိဋ္ဌတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။

သြဇတိ (ကြို) [ဥဇု+အ+တိ] ဖြောင့်-ဖြောင့်မတ်-၏။ နိတိ၊ဓာ။၄၇။

သြဇဒါန (နာ) [(၁) သြဇာ+ဒါန။ (၂) သြဇ+ဒါန] (၁) သြဇာအလှူ။ သြဇာကို လှူခြင်း။ (၂) အသုံးအဆောင်-အခွန်ဘဏ္ဍာ-ပေးခြင်း။ (၁) "သြဇဒါနံ မယှ"န္တိ သပ္ပိနဝ-နီတာဒီနိ ဒေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ (-စရိ ယာ၊ဋ္ဌ။၃၀၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၅၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၇၇။)

(၂) သြဇဒါနဗလီကာရေ၊ သ ကော-သေန ဝိရုဇ္ဈတိ။ ဇာ၊၂။၅၂။ သြဇဒါနဗလီ-ကာရေတိ တတော တတော ဘဏ္ဍာဟရ-ဏသုက်ဒါနဝသေန သြဇဒါနဗ္ဗေ ဆ-ဘာဂ ဒသဘာဂါဒိဘေဒံ ဗလိဗ္ဗ ကရော-ဒ္ဓေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၅၈။ သြဇဒါနဗလီကာရေ-တိ ဇတ္ထ သြဇသဒ္ဒေန ယဲကိဗ္ဗိ ဥပဘောဂံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

သြဇဒီပ (ပု) [သြဇ+ဒီပ] သြဇဒီပ ကျွန်း။ (ကကုသန္ဓဘုရား၌ဝင်ပွင့်တော်မူသောကာလ၌ သီဟိုဠ်ကျွန်းသည် သြဇဒီပကျွန်း မည်၏။) အတီတေ ကိရ အယံ ဒီပေါ သြဇ-ဒီပေါ နာမ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။

သြဇဝနိကာ (ထီ) [အဝ+ဇု+ယု+အာ (ဣတ္ထိပစ္စည်း) ယုပစ္စည်းကို အနက ပြု။ ဇဝ-နိကာ=ဓာန်၊ဋီ။ ၂၉၈-ကြည့်။] အောက်သို့ စုန်သော (လေ)၊ စုန်လေ။ အဓောဂါမိနိန္တိ သြဇဝနိကာယ။ ဝိ၊၂။၉၀။ ယသ္မာ ပန ယော အဓော ဇဝနတော သြဇဝနိကာယ နာဝါယ ကိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။

သြဇဝနီ (ထီ) [အဝ+ဇု+ယု+ဣ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)] အောက်သို့စုန်သောလေ၊ စုန်လေ။ တထာ သြဇဝနိမ္ပိ ဝါ၊ အဘိရုဟေယ္ယ ပါစိတ္တိ။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၁၁၈၄။ အဓော ဇဝနတော သြဇဝနီ၊ အနုသောတဂါမိနီ နာဝါ။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၄၅၁။

သြဇဝန္တဘူမိ (ထီ) [သြဇဝန္တ+ဘူမိ] မြေဆီမြေသြဇာရှိသောမြေ။ မဏ္ဍဘူမိတိ သြဇ-ဝန္တဘူမိ။ ယတ္ထ ပရိသိဗ္ဗနေန ဝိနာ သဿာနိ ကိဋ္ဌာနိ သမ္ဘဇ္ဇန္တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၇၉။

သြဇဝန္တ (တိ) [သြဇ+ဝန္တ။ ထီ-၌ သြဇဝန္တီ။ သြဇသွတ် (သံ)] သြဇာရှိသော။ (က) အဆီအနှစ် ရသရှိသော (အာဟာရ၊ စားဖွယ်သောက်ဖွယ်)။ (ခ) သြဇာ-အဆီ အနှစ်ရသ-ရှိသောအာဟာရနှင့်တူသော (တရား-ဒေသနာ)။ (ဂ) မြေဆီမြေသြဇာရှိသော။ (ဃ) အဆီ အနှစ်ဟူသော အကြောင်း-ရှိ-နှင့်ပြည့်စုံ-သော။ (င) မြတ်သော၊ ထင်ရှားသော(စကား)။

သြဇာရှိသော။ (က) အဆီအနှစ် ရသရှိသော (အာဟာရ၊ စားဖွယ်သောက်ဖွယ်)။ ဇတံ ကိရ မဓု သဗ္ဗမဓုဟိ အဂ္ဂဗ္ဗ သေဋ္ဌဗ္ဗ သုရသဗ္ဗ သြဇဝန္တဗ္ဗ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။

(၁) ဩဇာ-အဆီအနှစ်ရသ-ရှိသော အာဟာရနှင့်တူသော (တရားဒေသနာ)။ တဠု ပန အပ္ပဋိဝါနိယံ၊ အသေစနကမော-ဇဝံ။ သံ၊၁။၂၁၅။ အသေစနကမောဇဝန္ဓိ အနာသိတ္ထက် ဩဇဝန္ဓံ။ သံ၊၂၊၁။၂၈၉။ ဩဇဝန္ဓန္ဓိ ဗဟုသမ္ဘတဩဇဝန္ဓသဒိသတာ-ယ ဩဇဝန္ဓံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၁၈။ အနာသိ-တ္ထောတိ ဥပသေစနေန အနာသိတ္ထကော၊ တေနာဟ "ဩဇဝန္ဓော"တိ၊ ဩဇဝန္ဓသဒိ-သောတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၃။ သံ၊ ဋီ၊၂။၅၂၁။ သတ္ထာရံ ပန ဥပသင်္ကမိတ္တာ ဣမာယ မဓုရာယ ဩဇဝန္ဓိယာ ဓမ္မဒေ-သနာယ။ ဒီ၊ဋ၊၁။၂၁၂။ ဩဇဝန္ဓိယာတိ မ-ဓုရရသသာပိ သာရဘူတာယ ဩဇာယ ဩဇဝတိယာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၉၆။

(၈) မြေဆီမြေဩဇာရှိသော။ ဩဇ-ဝန္ဓဘူမိ-ကြည့်။ (ဃ) အဆီ အနှစ်ဟူသော အကြောင်း-ရှိ-နှင့်ပြည့်စုံ-သော။ သတ္ထု-သာသနံ ဟောတိ ဩဇဝန္ဓံ။ မ၊၂။၁၄၆။ (-မ၊ဋ၊၃။၁၄၂။) ဩဇဝန္ဓန္ဓိ သိနေဟဝန္ဓံ။ မ၊ဋ၊၃။၁၃၅။ သိနိယ္ယတိ ဇတ္ထ ဇေတနာတိ ဝါ သိနေဟော၊ ကာရကံ။ မ၊ဋီ၊၃။၉၀။ (၄) မြတ်သော၊ ထင်ရှားသော (စကား)။ ပစ္ဆေကဗုဒ္ဓေဟိ ဝုတ္တာ ဘာသိတာ ကထိ-တာ ကထာ ဥဠာရာ ဩဇဝန္ဓာ ပါကဋာ သန္ဓိ ပဝတ္တန္ဓိ။ အပ၊ဋ၊၁။၂၂၈။

ဩဇသမ္ပန္ন (တိ) [ဩဇာ+သမ္ပန္ন] ဩဇာ-အဆီအနှစ်-နှင့် ပြည့်စုံသော။ အထသာ ပိတာ ဩဇသမ္ပန္ဏတ္တာ ပါယာသသ ထော-ကမေဝ ဘုဉ္ဇိတ္တာ။ ဇာ၊ဋ၊၅။၄၇၇။

ဩဇသိ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဩဇသိ မည်သော (ဝေဿဝဏ်နတ်မင်း၏) နတ်စစ်သူကြီး။ ဩဇသိ တေဇသိ တတောဇသိ။ ဒီ၊၃။၁၆၃။ ဧကော ဩဇသိ နာမ။ ဒီ၊ဋ၊ ၃။၁၄၈။

ဩဇဟိ (ကြို) [အဝ+ဟာ+ဣ] စွန့်ပြီ။ သော ပိတိယာ ဝိရာဂါ ယာတိ ဩဇဟိ ဧလ္လ-သဟဂတံ။ ပေဋကော။ ၂၆၃။

ဩဇာနိဗ္ဗတ္တိကာရက (နာ) [ဩဇာနိဗ္ဗတ္တိ+ကာရက] ဩဇာဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း။ ဩဇာနိဗ္ဗတ္တိကာရကံ ပဌိစ္စ ယာယ တာရ-ကာယ ဥဂ္ဂတာယ ဥဒ္ဓရန္ဓိ ဂဏ္ဍန္ဓိတိ သာ ဩသဓိ။ အပ၊ဋ၊၂။၁၁၈။

ဩဇာနုပ္ပဗန္ဓန (နာ) [ဩဇာ+အနုပ္ပဗန္ဓန] ဩဇာ အစဉ်မပြတ်ဖွဲ့စပ်ခြင်း။ ဣတော ပုဗ္ဗေ ဘဂဝတော သုဇာတာယ ဒိန္န-ဘောဇနံ ယေ ဩဇာနုပ္ပဗန္ဓနဝသေန အဌာသိ၊ တေ ကာလံ ကရိ ဧဝ ဇီဝမ္ဘာ-န ပိပါသာ န ကာယဒုဗ္ဗလ္ယံ အဟောသိ။ ဝိ၊ဋ၊၃။၂၄၁။

ဩဇာပဟရဏီ (ထီ) [ဩဇာ+ပဟရဏီ] (အ-မြစ်မှအထက်သို့ပို့ဆောင်အပ်သော) ပထဝီ-ရသ, အာပေါရသ ဟူသော ဩဇာကင်း-သော (သစ်ပင်၊ သစ်ခက်၊ သစ်နွယ်)။ သော-ယာ တာ သာလလဋ္ဌိယော ကုဋိလာ ဩဇာပဟရဏီယော (ဩဇာဟရဏီယော။ က-မ္ဘ။) တာ ဆေတ္တာ ဗဟိဒ္ဓါ နီဟရေယ္ယုံ။ မ၊၁။၁ရ၆။

ဩဇာပေက္ခာ (တိ) [ဩဇာ+အပေက္ခာ]

ဩဇာကို ငဲ့ခြင်းရှိသော၊ ဩဇာကို ငဲ့သော။ ဩဇာပေကျွှာယ ထေယျှာယ ပဝတ္တမာ-နာယ ဓမ္မာရမ္မဏတာပိ တသာ သိယာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀၅။

ဩဇာဖရက (နာ) [ဩဇာ+ဖရကကာလ] ဩဇာပျံ့နှံ့-ရာ-သော-အခါကာလ။ ဩ-ဇာဖရကမုပါဒါယာ(သင်္ဂဟ။၄၄)တိ ... ဩ-ဇာယ ရသဟရဏီအနုသာရေန သရီရေ ဖရကကာလတော ပဋ္ဌာယ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၁၄။ ဖရကကာလော ဖရကန္တိ ဥတ္တရပဒ-လောပေန ဝါ "ဖရက"န္တိ ဝုတ္တန္တိ အာဟ "ဖရကကာလတော"တိ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၂၁၅။

ဩဇာဘေဒ (ပု) [ဩဇာ+ဘေဒ] ဩဇာ အထူးအပြား။ ဩဇာဘေဒေပိ (ပညာ ဘေဒေပိ။ က-မူ။) အာယုသတ္တိကရက-တာဒိသာမတ္ထယောဂါနံ မဟာကဝိနာ ရစိ-တဂန္ထသ မဟန္တတ္တာ ဝါ။ ဝဇိရ။ ၅၈၃။

ဩဇာရဟိတ (တိ) [ဩဇာ+ရဟိတ] ဩဇာ ကင်းသော။ နိရောဇန္တိ နိပ္ပဘံ၊ ဩဇာရဟိတံ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀ရ။

ဩဇာလက္ခဏ (တိ) [ဩဇာ+လက္ခဏ] အဆီ အနှစ်ဟူ၍ မှတ်အပ်သော။ (အဆီဩဇာ ၏အဖြစ်ဖြင့် မှတ်သားအပ်သော။ သဒ္ဒိုဟ် ဘာသာ၊ဋီ။၄၅၉။) ဩဇာလက္ခဏော ကဗ-ဠီကာရော အာဟာရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ဖ၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၈၀။ (-အံ၊ဋီ၊၁။ ၂ရ၃။) ဩဇာ-လက္ခဏောတိ ဇတ္ထ အင်္ဂမဂါနုသာရိနော ရသသ သာရော ဥပတ္ထမ္ဘလကာရော (ဥပထမ္ဘလကရော) ဘူတနိဿိတော ဇ-ကော ဝိသေသော ဩဇာ။ မူလဋီ၊၁။၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၀၄။ ဩဇာ ဣတိ လက္ခိတဗ္ဗော ဩဇာလက္ခဏော။ အဋ္ဌသာ၊ယော။၁၉၀။ ဇကော ဝိသေသော သာရသင်္ခါတော ဝိ-သေသော ဩဇာ နာမ။ မဓု၊၁။ ၂၄၁။

ဩဇာဟရဏသာခ (ထီ၊ပု) [ဩဇာဟရဏ+ သာခ] ဩဇာကို-သယ်ဆောင်-ဆောင်ယူ -သော သစ်ခက်။ (စိမ်းရှင်သော သစ်ခက်။) ဟေဓိဇဂ္ဂနတ္ထံ ဩဇာဟရဏသာခံ ဝါ ပူတိ-သာခံ ဝါ ဆိန္ဒိတုံ ဝဋ္ဋတိယေဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅ဖ။ ဩဇေဟရဏသာခ-လည်းကြည်။

ဩဇာဟာရနိဝတ္တန (နာ) [ဩဇာဟာရ+နိဝ တ္တန] ဩဇာဟုဆိုအပ်သော အာဟာရ ကို နှစ်စေခြင်း။ ကဗဠီကာရော အာဟာ-ရောဝါတိ အဝဓာရဏံ ယထာ ဖဿာ-ဟာရာဒိနိဝတ္တနံ၊ ဧဝံ ဩဇာဟာရနိဝတ္တနမ္ပိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၄၁ဖ။

ဩဇီတ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဩဇီတ မည် သောသူ။ သိဒ္ဓိသ ဘဂဝတော ပဌမာဘိ-သမ္ဗုဒ္ဓသ ဥဇီတ ဩဇီတာ နာမ ဒ္ဝေ သတ္ထဝါဟပုတ္တာ ပဌမဟာရံ အဒံသု။ ထေ ရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၉။

ဩဇီနာမသေ (ကြိ) [အဝ+ဇီ+နာ+မ+သေ (သေ-ကား နိပါတ်။ တနည်း-အာဂုံ။] အောင်-ကုန်အုံ့။ ဧသော မယှံ သကာ ဒိဋ္ဌိ၊ အဇီတံ ဩဇီနာမသေ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၅ရ။ ဩဇီနာမ-သေတိ ယံ နော အဇီတံ၊ တံ ဇီနာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။ ၁ဝ၈။

သြဇောဟရဏသာခ (ထီ၊ပု) [(သြဇော+အာဟ
ရဏ။ သြဇော+ဟရဏ=) သြဇောဟရဏ
+သာခ] သြဇောကို သယ်ဆောင်သော-စိမ်း
ရှင်သော-သစ်ခက်။ ဗောဓိဇဝဂ်နတ္တံ သြ-
ဇောဟရဏသာခံ ဝါ ပူတိဌာနံ ဝါ ဆိန္နိတုံ
ဝဋ္ဋတိယေဝ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၀၈။ သာရတ္ထ၊
ဋီ။၂၆၁။ (-ဝိမတိ၊၂။၁၂၄။) သြဇောဟရ-
ဏသာခန္တိ သြဇောယ အာဟရဏသာခံ၊
သြဇောယ ဟရဏသာခံ ဝါ။ သမ္မော၊ယော။
၂၃၂။ (အဘိ၊ဌ-နှင့် ပါဠိ မတူ။)

သြဌာပန (နာ) [အဝ+ဒျ+ဏာပေ+ယု]
အောက်တန်းစားဟု-အမှတ်ပြုလျက်-ထင်
မှတ်အောင်-အထင်သေးအောင်-ကြည့်ရှု
စေခြင်း၊ အယုတ်အားဖြင့်ကြည့်ရှုစေခြင်း၊
ရှုတ်ချ-နှိမ့်ချ-ခြင်း။ ပရေ သြဌာပနဝသေန
(ဥဌာပနဝသေန။ သီ၊ဋီ-မူ။) နာ သြကိုပေ
ဟေဌတော ကတ္တာ ပရေ နာ သြလောကာ-
ပေယျ။ နာ သြဌာပေယျာတိ အတ္ထော။
ထေရ၊ဌ၊၁။၄၂၅။

သြဌာပေန္တီ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဒျ+ဏာပေ+
အန္တီ] အောက်တန်းစားဟု-အမှတ်ပြုလျက်-
ထင်မှတ်အောင်-အထင်သေးအောင်-ကြည့်
ရှုစေကုန်၏၊ အယုတ်အားဖြင့် ကြည့်
ရှုစေကုန်၏၊ ရှုတ်ချ-နှိမ့်ချ-ကုန်၏။ ဒဗ္ဗ
မလ္လပုတ္တံ ဘိက္ခူ ဥဌာပေန္တိတိ ... အဝ-
ဇာနာပေန္တိ၊ ... သြဌာပေန္တိတိပိ ပါဌော၊
အယမေဝတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၆။ **သြဌာပေယျ**
—ထေရ၊ဌ၊၁။၄၂၅။

သြဌာပေယျ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဒျ+ဏာပေ+
ဧယျ] အောက်တန်းစားဟု-အမှတ်ပြုလျက်
-ထင်မှတ်အောင်-အထင်သေးအောင်-
ကြည့်ရှုစေရာ၏၊ အယုတ်အားဖြင့်ကြည့်ရှု
စေရာ ၏၊ ရှုတ်ချ-နှိမ့်ချ-ရာ၏။ သြဌာပန-
ကြည့်။

သြညာတ (တိ) [အဝ+ဉာ+တ။အဝဇာတ (သံ)
] အောက်ချ၍-နှိမ့်ချ၍-ယုတ်ညံ့သည်ကိုပြု
၍-အယုတ် အားဖြင့်-သိအပ်သော၊ မထီ
မဲ့မြင် ပြုအပ်သော၊သူ။ တေသု တေသု
ဝါ ပန ဇနပဒေသု သြညာတံ အဝညာတံ။
ဝိ၊၂။၈။ သြညာတန္တိ အဝညာတံ။ ဥ-
ညာတန္တိပိ ပဌန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၅။ (-ဝိ၊ဌ၊၁။၁၄၉။)
ဟေဌာ ကတ္တာ နိဟီနံ ကတ္တာ ဉာတံ
ဥညာတံ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၃၅။

သြညာတမ္ဘ (တိ) [အဝ+ဉာ+တမ္ဘ] အောက်
ချ၍-နှိမ့်ချ၍-အယုတ်အားဖြင့်-သိအပ်
သော၊ မထီမဲ့မြင် ပြုအပ်သော၊သူ။ နာယံ
ဒါရကော သြညာတမ္ဘော။ ပေတ၊ဌ။၁၈၀။
(-ဥဒါန၊ဌ။၃၃၅။)

သြဌ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] သြဌ ဘာသာ
စကား။ သေသာ သြဌကိရာတ ... ဒမိဠ-
ဘာသာဒိကာ အဌာရသ ဘာသာ။ အဘိ၊
ဌ၊၂။၃ရ၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၄၉။ သြဌော စ
ကိရာတော စ ... ဒမိဠော စ သြဌ-
ကိရာတ...ဒမိဠာ။ သမ္မော၊ယော။၂၁၆။

သြဌက (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] သြဌက
ဘာသာ စကား။ တိရစ္ဆာနေသု စ မဂ-
ဘာသာ ဥဿန္နာ, နာ သြဌကာဒိဘာသာ
သက္ကဋံ ဝါ။ မူလဋီ၊၂။၁၉၂။

သြဋ္ဌ[1] (ပုံန) [ဝသ+တ။ ဥသ+တ။ ဓာန်ငြီ။ ၅၀၂။ ဥစ္ဆေ (သံ)] ကုလားအုပ်။ စတုပ္ပဒ်နာမ ဟတ္ထီ အသာ သြဋ္ဌာ။ ဝိ၁။၆၄။ (–အဘိ၊က။၃၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၂၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၀။ အံ၊ငြီ၊၃။ရ၈။)

သြဋ္ဌ[2] (ပုံန) [ဥသ+တ။ ဥသ+ဋ္ဌ။ ဓာန်ငြီ။ ၂၆၂။ ဥသ+ဋ္ဌ။ သြဒနာဒီသု ဥကော့နဥ-သီယတီတိ သြဋ္ဌော။ မောဂ်၊ရ။၅၅။ အဝ+ဓာ+တ။ ဒန္ဓေ သြဒဟန္တိ ပိဒဟန္တိတိ သြ-ဋ္ဌာ။မဓု၊၁။၅၂။ သြမ္ဘ (သံ)] (က) နှုတ်ခမ်း၊ ပါးစပ်။ (ခ) (သပိတ်, အိုး, ခွက် စသည်၏) နှုတ်ခမ်း၊ မျက်နှာ၊ မျက်နှာဝ။

(က) တထာ ဟိ သြဋ္ဌं ဘဉ္ဇတိ။ ဇာ၊ ၁။၆၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ နှ သက္ကာ သြဋ္ဌေဟိ ပိဒဟိတုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။ လပတိ ကထေတိ ဇေတနာတိ လပန်၊ သြဋ္ဌं။ နေတ္တိ၊ငြီ။၁၃၂။ (–ကခ်ိ။၁၁၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ရ၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅ရ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄ရ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၅။၄ဖရ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၂ရ။ သီ၊ငြီ၊သစ်၊၂။၂၂၁။ သံ၊ငြီ၊၂။၄ဖ၈။)

(ခ) တေန ခေါ ပန သမယေန ဘိက္ခူ ဆမာယ ပတ္တं နိက္ကုဇ္ဇန္တိ၊ သြဋ္ဌော ဃံသိ-ယတိ။ ဝိ၄။၂၄ဝ။ သြဋ္ဌဝဏ္ဏ-လည်းကြည့်။

သြဋ္ဌဂိဝါသက္ကာန (ပုံန) [သြဋ္ဌဂိဝါ+သက္ကာန] ကုလားအုပ်လည်ပင်းသက္ကာန်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြဋ္ဌဂိဝိ (တိ) [သြဋ္ဌဂိဝါ+ဣ] ကုလားအုပ်လည်ပင်းသက္ကာန်-ရှိ-ပြုအပ်-သော။ အ-ဌ္ဌာလကာ သြဋ္ဌဂိဝိယော။ ဇာ၊၂။၂ရ၈။ သြဋ္ဌဂိဝါသက္ကာနေန ကတာ ရတ္တမဏိမ-သာရဂလ္လမယာ အဌ္ဌာလကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။ ၁ဖ၈။

သြဋ္ဌစမ္ဘသက္ကာန (ပုံန) [သြဋ္ဌစမ္ဘ+သက္ကာန] နှုတ်ခမ်းရေသက္ကာန်။ မုခသက္ကာနန္တိ သြဋ္ဌ-စမ္ဘသက္ကာနံ။ သာရတ္ထ၊၂။၈၅။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၄ဝ။

သြဋ္ဌစလန (ထီ၊နာ) [သြဋ္ဌ+စလန] နှုတ်ခမ်း-ပါးစပ်-လှုပ်ခြင်း။ သော ကိရ ဒီဗွစက္ကုနာ တာဝတိံသဘဝနေ ဒေဝတာနံ ရူပံ ပဿ-ဌော သြဋ္ဌစလနံ ပဿတိ၊ နှ ပန သဒ္ဒံ သုဏာတိ။ မ၊ငြီ၊၂။၁ရ။ (–ဝဇိရ။၂ဝ၆။ သီ၊ ငြီ၊သစ်၊၂။၁ဝ၈။)

သြဋ္ဌဆိန္န (တိ) [သြဋ္ဌ+ဆိန္န] နှုတ်ခမ်းပြတ်သော၊သူ။ သြဋ္ဌဆိန္နော(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။ ၂၅ဝ၁)တိ ယဿ ကော ဝါ ဒွေ ဝါ သြဋ္ဌာ ဆိန္နာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ငြီ၊၂။၁၅ရ။

သြဋ္ဌဆိန္နက (တိ) [သြဋ္ဌ+ဆိန္န+က] နှုတ်ခမ်းပြတ်သော၊သူ။ မဟာဥတ္တရောဋ္ဌော ဝါ သြဋ္ဌဆိန္နကော ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၁။ ဝိ၊သင်္ခ ဟ။၁၄၃။ သြဋ္ဌဆိန္နကောတိ ဥဘောသု သြဋ္ဌေသု ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဇာတိယာ ဝါ ပစ္ဆာ ဝါ သတ္ထာဒိနာ အပနီတမံသေန သြဋ္ဌေန သမန္နာဂတော။ ဝိမတိ၊၂။၁၂ရ။ ဝိနယာလင်္ကာ၊ငြီ၊၁။၂၃ဖ။

သြဋ္ဌဇ (တိ) [သြဋ္ဌ+ဇန+ကွိ] နှုတ်ခမ်းအရပ်

ဌ်ဖြစ်သော(အက္ခရာ)။ (ဥ ဦ ပ ဖ ဗ ဘ မ-အက္ခရာ(၇)လုံးတို့သည် နှုတ်ခမ်း အရပ်ဌ ဖြစ်သောကြောင့် သြဒ္ဒအက္ခရာ မည်ကုန်၏။) ဥဝဏ္ဏပဝဂ္ဂါ သြဒ္ဒဟာ။ ရူ၊နှာ။၂။ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၈။

သြဒ္ဒဋ္ဌိဝဏ္ဏ (တိ) [သြဒ္ဒ+အဋ္ဌိဝဏ္ဏ။ သြဒ္ဒဋ္ဌိ+ဝဏ္ဏ] ကုလားအုပ်အရိုး အဆင်းရှိသော။ စီဝရမ္မိ ရဇနသာရုပ္ပံ အကတ္တာ သြဒ္ဒဋ္ဌိဝဏ္ဏံ ကတ္တာ ဝိစရန္တိ။ အံ၊ဌ၊ဝ။ဖ၉။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။၄၄၃။) သြဒ္ဒဋ္ဌိဝဏ္ဏန္တိ သြဒ္ဓာနံ အဋ္ဌိဝဏ္ဏံ။ အံ၊ဌီ၊ဝ။ဘဘ၉။

သြဒ္ဒတ္တစ (ပု) [သြဒ္ဒ+တစ] နှုတ်ခမ်း၏ အရေ၊ နှုတ်ခမ်းရေ။ ဇဝံ ယာဝ ဥပရိ သြဒ္ဒတ္တစော။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၃၅။

သြဒ္ဒဒ္ဓယ (နာ) [သြဒ္ဒ+ဒ္ဓယ] နှုတ်ခမ်းနှစ်ခု အပေါင်း။ နှုတ်ခမ်းအစုံ။ ဒန္တာဝရဏန္တိ သြဒ္ဒ-ဒ္ဓယံ။ မ၊ဌီ၊၂။ဘ၆။ မူလဌီ၊ဝ။ဘ၈။ ဒန္တေ သြဒဟန္တိ ပိဒဟန္တိတိ သြဒ္ဓာ၊ တေသံ ဒ္ဓယံ။ မဓု၊ဘ။၅၇။

သြဒ္ဒဒ္ဓယသမန္နာဂတ (တိ) [သြဒ္ဒဒ္ဓယ+သမန္နာဂတ] နှုတ်ခမ်းနှစ်ခုအပေါင်း-နှုတ်ခမ်းအစုံ-နှင့် ပြည့်စုံသော။ သြလမ္ဗိတဗိမ္ဗဖလ-သဒိသံ ရတ္တဝဏ္ဏံ သြဒ္ဒဒ္ဓယသမန္နာဂတံ။ အပ၊ဌ၊၂။၂၃ဖ။

သြဒ္ဒဒ္ဒ (တိ) [သြဒ္ဒ+အဒ္ဒ] ထက်ဝက်သော နှုတ်ခမ်းရှိသော၊ သြဒ္ဒဒ္ဒ မည်သော၊သူ။ သြဒ္ဒဒ္ဒေါပိ လိစ္ဆဝိ မဟတိယာ လိစ္ဆဝိ-ပရိသာယ သဒ္ဓိံ။ ဒီ၊ဝ။ဘ၄၄။ သြဒ္ဒဒ္ဒေါတိ အဒ္ဒေါဌတာယ ဇဝံလဒ္ဓနာမော။ ဒီ၊ဌ၊ဝ။ ၂၇ဖ။ (-ဒီ၊ဌီ၊ဝ။၃၃၇။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊၂။၃၃ဝ။)

(အထက်နှုတ်ခမ်း သေးငယ်နေသော ကြောင့် ကန့်လန့်ခွဲစိတ်လျက် နှုတ်ခမ်းသား၏ ထက်ဝက်ကို ပယ်ထားသကဲ့သို့ ထင်ရသည်၊ ရှေ့သွားလေးချောင်း နှင့် အစွယ်တို့ကို နှုတ်ခမ်းသားတို့က မဖုံးအုပ်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် ထိုလိစ္ဆဝိမင်းသားကို "သြဒ္ဒဒ္ဒ"ဟု ခေါ်ကြသည်။ အချို့က "နှုတ်ခမ်း-တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျသူ=သြဒ္ဓာဓော" ဟု ဖွင့်ဆိုကြသည်။ သြဒ္ဓာဓော-ကြည့်။)

သြဒ္ဒနိဗ္ဗောဓ (ပု) [သြဒ္ဒ+နိဗ္ဗောဓ] နှုတ်ခမ်းကို ခွဲလိပ် တွန့်ရုံ့ လှုပ်ခြင်း။ (ပြည်၊သ္ဝ။) အညတြ သြဒ္ဒနိဗ္ဗောဓါ၊ နာယံ ဇာနာတိ ကိဉ္စနံ။ ဇာ၊ဝ။ဖ၉။ ဇာ၊ဌ၊၂။၂၄ဘ။

သြဒ္ဒနိလ္လေဟက (တိ) [သြဒ္ဒ+နိလ္လေဟက] နှုတ်ခမ်းကို လျက်သော၊သူ။ (ကြိ၊ဝိ။) နှုတ်ခမ်းကို လျက်၍ လျက်၍။ နှ သြဒ္ဒ-နိလ္လေဟကံ ဘုဠ္ဌိဿာမိတိ သိက္ခာ ကရ-ကီယာ။ ဝိ၊၂။၂ဖဝ။ (-ဝိ၊ဌ၊ဝ။ဘဖ၅။)

သြဒ္ဒပဒ (နာ) [သြဒ္ဒ+ပဒ] ကုလားအုပ်၏-ခြေ-ခွါ။ သေယျထာပိ နာမ သြဒ္ဒပဒံ၊ ဇဝမေဝသု မေ အာနိသဒ် ဟောတိ။ မ၊ဝ။ဘဘ၄၊၃ဘ ၂။ မ၊၂။ ၂ဂ၊၄၃၅။ သြဒ္ဒပဒန္တိ ယထာ သြဒ္ဒဿ ပဒံ မဏ္ဍ ဂမ္ဘီရံ ဟောတိ၊ ဇဝမေဝံ။ မ၊ဌ၊ဝ။၃၅၄။

သြဒ္ဒပရိပ္ပန္နန (နာ) [သြဒ္ဒ+ပရိပ္ပန္နန] နှုတ်ခမ်း-လှုပ်ခြင်း။ ကာယကမ္မနာ ပန သဟ ပဝတ္တံ

သြဋ္ဌပရိပ္ပန္နနံ ဘာကုဋိကရဏံ ... ကာယ-ကမ္မဒဿနံ ဝိယ ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅၁။

သြဋ္ဌပရိယာဟတ (နာ) [သြဋ္ဌ+ပရိယာဟတ] နှုတ်ခမ်းတို့၏ ကောင်းစွာထိခြင်း။ ကိ သဒ္ဒါယော နာမေသ သြဋ္ဌပရိယာဟတ-မတ္တံ ကာတုံ နဒေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၆။ သြဋ္ဌပရိယာဟတမတ္တန္တိ သြဋ္ဌာနံ သမ္ဖု-သနမတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၃၂။

သြဋ္ဌပရိယောသာန (တိ) [သြဋ္ဌ+ပရိယောသာန] နှုတ်ခမ်းလျှင် အဆုံးအပိုင်းအခြား ရှိသော။ စတုတ္ထမနသန္နိဘာတိ စတုတ္ထ-မနော ဝုစ္စတိ စတုတ္ထမနဝတ္ထုဘူတာ ဇိဝှါ။ အဘိရတ္တာဘာဝေန ဇိဝှါသဒိသံ တေ သြဋ္ဌ-ပရိယောသာနန္တိ ဝဒတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၇။

သြဋ္ဌပရိဝတ္တန (နာ) [သြဋ္ဌ+ပရိဝတ္တန] နှုတ်ခမ်းတို့၏-လှုံ့လွန်-လှုပ်-ခြင်း။ (သဒ္ဒတ္ထ။) သရဏျာယ်ခြင်း။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြဋ္ဌပ(ပ္ပ)ဟတ (နာ) [သြဋ္ဌ+ပဟတ] နှုတ်ခမ်းတို့၏-ထိ-လှုံ့လွန်-လှုပ်-ခြင်း။ (သဒ္ဒတ္ထ။) သရဏျာယ်ခြင်း။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) သော ခေါ အဟံ ဘိက္ခဝေ တာဝတကေနေဝ သြဋ္ဌ-ပဟတမတ္တေန လပိတလာပနမတ္တေန ဥကဝါဒဋ္ဌ ဝဒါမိ ထေရဝါဒဋ္ဌ။ မ၊၁။၂၂၀၊ (-၃၀၃။မ၊၂။၂၈၀၊၄၂ရ။) သြဋ္ဌပဟတ-မတ္တေနာတိ တေန ဝုတ္တသ ပဋိဂ္ဂဟကတ္ထံ သြဋ္ဌပဟရဏမတ္တေန၊ အပရာပရံ ကတ္တာ သြဋ္ဌသဏ္ဌရဏမတ္တကေနာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ရ၆။ သြဋ္ဌပ္ပဟတမတ္တေန၊ အတ္တာနမ္ပိ န ပဿတိ။ ထေရ။၃၅၂။ သြဋ္ဌပ္ပဟတ-မတ္တေနာတိ သဒ္ဒါယသီသေန သြဋ္ဌပရိ-ဝတ္တနမတ္တေန၊ ဗုဒ္ဓဝစနံ သဒ္ဒါယကရဏ-မတ္တေနာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၃။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

သြဋ္ဌပဟတ(ဋ)ကရဏ (နာ) [သြဋ္ဌပဟတ(ဋ)+ကရဏ] နှုတ်ခမ်းတို့၏-ထိ-လှုံ့လွန်-လှုပ်-ခြင်းကိုပြုခြင်း။ (သဒ္ဒတ္ထ။) သရဏျာယ်ခြင်း။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) သြဋ္ဌပဟတကရဏ-ဝသေန ပါရံ ဂတောတိ ပါရဂူ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၀။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ရ၉။) ပဟရဏံ သယ်ဌနံ ပဟတံ၊ သြ-ဋ္ဌာနံ ပဟတံ တထာ။ တသ ကရဏ-ဝသေန၊ သြဋ္ဌာနိ စာလေတွာ ပဂုဏဘာဝ-ကရဏဝသေန ပါရံ ဂတော၊ နဝ အတ္ထ-ဝိဘာဝနဝသေနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၂၂၁။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၁။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၆၆။) သြဋ္ဌပဟဋ္ဌကရဏဝသေန။ စူဋ္ဌနီ၊ ဋ္ဌ။၁၃။

သြဋ္ဌပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဌာ+ကာပေ+အန္တိ] အောက်ဌ်တည်စေကုန်၏၊ အောက်သို့-ကျစေ-ချ-ကုန်၏၊ ဖိနှိပ်ကုန်၏၊ ဖိချကုန်၏။ (မြန်မာပြန်။) သြမဒ္ဒန္တိ-ကြည့်။

သြဋ္ဌဖုသနရဟိတဝိမုတ္တိဗျဏ္ဏန (နာ) [သြဋ္ဌ ဖုသနရဟိတဝိမုတ္တိ+ဗျဏ္ဏန] နှုတ်ခမ်းတို့၏-ထိခြင်းမှ ကင်းလွတ်သော ဗျည်း။ သဗ္ဗထာ သြဋ္ဌဖုသနရဟိတဝိမုတ္တိဗျဏ္ဏနာ ကိရာတ-ဘာသာ ဝိယ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ရ၂။

သြဋ္ဌဘဋ္ဌန (နာ) [သြဋ္ဌ+ဘဋ္ဌန] နှုတ်ခမ်းကို -

ခေါက်ချိုး-ခွေလိပ်-တွန့်ရှုံ့-ခြင်း။ ပုဗ္ဗေပိ လာဠုဒါယီ ဌပေတ္တာ သြဋ္ဌဘဠုနံ တတော ဥတ္တရိ အည် နာ ဇာနာတိ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၂၄၀။

သြဋ္ဌမ်သ (နာ) [သြဋ္ဌ+မ်သ] နှုတ်ခမ်းသား။ ဥပ္ပါ-ဌိတေ ပန သြဋ္ဌမ်သေ ဒန္တေသုယေဝ ဥပဂ္ဂမနဿ ထုလ္လစ္စယံ။ ဝိဌ၊၁။၂၄၁။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၅၉။ (-ဝိဌ၊၃။၁ဖရ။ ကခ်။၂၈၄။ မဟာနိ၊ ဌ။၃ဖ၂။ သာရတ္ထ၊၂။၁ဝဖ။ အံ၊ဋီ၊၁။ရ၁။)

သြဋ္ဌမ်သမက္ခန (တိ) [သြဋ္ဌမ်သ+မက္ခန] နှုတ်ခမ်းသား၌-လူး-လိမ်းကျံ-ပေရေ-သော (တံတွေးစသည်)။ သြဋ္ဌမ်သသမ္မက္ခနခေဠ-ကြည့်။

သြဋ္ဌမ်သသမ္မက္ခန (တိ) [သြဋ္ဌမ်သ+သမ္မက္ခန] နှုတ်ခမ်းသား၌ အလုံးစုံအားဖြင့်-လူး-လိမ်း-ကျံ-ပေရေ-သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြဋ္ဌမ်သသမ္မက္ခနခေဠ (ပု) [သြဋ္ဌမ်သသမ္မ-က္ခန+ခေဠ] နှုတ်ခမ်းသား၌ အလုံးစုံအား-ဖြင့်-လူး-လိမ်းကျံ-ပေရေ-သော တံတွေး။ ယော ပနာယံ ဣတ္ထိယာ သြဋ္ဌမ်သသမ္မက္ခ-နခေဠာဒိရသောပိ ... ဣတ္ထိရသောတွေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ဌ၊၁။၂၀။ သြဋ္ဌမ်သံ သမ္ပ-ကွေတိတိ သြဋ္ဌမ်သသမ္မက္ခနော၊ ခေဠာဒိနိ။ အာဒိသဒ္ဒေန သြဋ္ဌမ်သမက္ခနော တမ္မူလ-မုခဝါသာဒိရသော ဂယှတိ။ အံ၊ဋီ၊၁။ရ၁။

သြဋ္ဌမ်သသမ္ပက္ခိတခေဠ (ပု) [သြဋ္ဌမ်သ-သမ္ပက္ခိတ+ခေဠ] နှုတ်ခမ်းသား၌ အလုံးစုံ-အားဖြင့်-လူး-လိမ်းကျံ-အပ်သော တံတွေး။ ယော ပန ဣတ္ထိယာ သြဋ္ဌမ်သသမ္ပက္ခိ-တခေဠာဒိရသော ... ဣတ္ထိရသောတွေ-ဝေဒိတဗ္ဗော။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂ရ၈။

သြဋ္ဌမုခ (တိ) [သြဋ္ဌမုခ+မုခ။ သြဋ္ဌ+မုခ။ သြဋ္ဌမုခမိဝ မုခံ ယဿ သော သြဋ္ဌမုခေါ။ မုဒ္ဓဗောဓဲ့။ သြဋ္ဌောဝ မုခမဿာတိ ဝိဂ္ဂယ္ဟ သြဋ္ဌမုခေါတိ သမာသော။ ပဠိကာ၊ဌ။ မောဂ်၊သျ၊၁။၄၃၉-၄၄၀။] ကုလားအုပ် မျက်-နှာ-ကဲ့သို့သော-နှင့်တူသော-မျက်နှာရှိသော၊ သူ။ "တာလဝဏ္ဏုဝဏ္ဏုကတာ"တိ ဝတ္ထေ သြဋ္ဌမုခေါတိအာဒိသု ဝိယ မဇ္ဈေပဒလောပ်-ကတ္တာ အကာရဠု ဒီဃံ ကတ္တာ "တာလ-ဝဏ္ဏုဝဏ္ဏုကတာ"တိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၄ဝ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၁၁။ (-ဝိမာန၊ဌ။၁ဝ။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၁၃၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၁ဝ၊၃ရ၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၁၃၄။)

သြဋ္ဌရထ (ပု) [သြဋ္ဌ+ရထ] ကုလားအုပ်-ကသော ရထား။ ကဒါဟံ သြဋ္ဌရထေ စ၊ သန္ဒဒ္ဓေ ဥဿိတဒ္ဓဇေ။ ဇာ၊၂။၁ဖ၄။

သြဋ္ဌရောဂ (ပု) [သြဋ္ဌ+ရောဂ] နှုတ်ခမ်းနာ၊ ပါးစပ်နာ။ ဒန္တရောဂေါ သြဋ္ဌရောဂေါ ကာသော။ အံ၊ဌ။၃၄၃။

သြဋ္ဌဝစီတ္တက (ပု) [(ဥဋ္ဌ+စိတ္တ=) သြဋ္ဌ-ဝစိတ္တ+ကာ+အ။ သြဋ္ဌ+ဝ+စိတ္တ+က] "ဥဋ္ဌေဟိ စိတ္တ၊ ဥဋ္ဌေဟိ စိတ္တ"ဟု မြည်တွန်တတ်-သောငှက်၊ သြဋ္ဌဝစိတ္တကငှက်။ (ပယောဂ-သိဒ္ဓိနိသျ၊၁။၅၄-၌ "သြဋ္ဌဝငှက်၊ စိတ္တက-ငှက်"ဟု ပြန်ဆိုသည်။) ဇိဝ္ဍိဝကသဒ္ဒေတ္ထ၊ အတော သြဋ္ဌဝစိတ္တကာ။ ဒီ၊၃။ဝ၆၃။ သြဋ္ဌဝစိတ္တကာတိ "ဥဋ္ဌေဟိ စိတ္တ၊ ဥဋ္ဌေဟိ

စိတ္တာ”တိ ဝေ ဝဿမာနာ ဥဋ္ဌဝစိတ္တက-သကုဏာပိ တတ္ထ ဝိစရန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၉။)

သြဋ္ဌဝဏ္ဏီ (ထီ) [သြဋ္ဌ+ဝဏ္ဏီ] (သပိတ်, အိုး, ခွက် စသည်၏) နှုတ်ခမ်းရေး၊ နှုတ်ခမ်းရစ်၊ မျက်နှာရေး၊ မျက်နှာရစ်။ သမတိတ္တိကန္တိ သြဋ္ဌဝဏ္ဏိယာ ဟေဋ္ဌိမလေခါသမ်။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၆၅။ သြဋ္ဌဝဏ္ဏိယာတိ မုခဝဏ္ဏိယာ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၁၁၃။

သြဋ္ဌဝဒနာဒိဝိပွကာရ (ပု) [သြဋ္ဌဝဒနာဒိ+ဝိပွကာရ] ကုလားအုပ်ဟု ဆဲဆိုခြင်းစသော ဖောက်ပြန်သောအမူအယာ။ (သျှ။) နှုတ်ခမ်း ပါးစပ် စသည်တို့၏ ဖောက်ပြန်လှုပ်ရှားခြင်း။ (ဘာသာ၊ဋီ။) သြဋ္ဌဝဒနာဒိဝိပွ-ကာရေ ကတေပိ ခမနဝသေန နိ ကိဉ္စိ ဝဒတိတိပိ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂၄။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၄၃။

သြဋ္ဌာဓေ (ပု) [သြဋ္ဌ+အဓေ] အောက်သို့ တွဲလဲကျသော နှုတ်ခမ်းရှိသော၊ နှုတ်ခမ်း-တွဲလဲကျသော၊သူ။ ကေစိ ပန အဓေ-သဒ္ဒေန ပါဋ္ဌ ပရိကပ္ပေတ္တာ ဟေဋ္ဌာ သြဋ္ဌဿ သြလမ္ဗကတာယ “သြဋ္ဌာဓေ”တိ အတ္ထံ ဝဒန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃၀။ သြဋ္ဌ-လည်း ကြည့်။

သြဋ္ဌိဗျာမိ (ထီ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] သြဋ္ဌိဗျာမိ (မည်သော) ဆင်မ။ သြဋ္ဌိဗျာမိ၏ ခတ္တိယော။ ဇာ၊၁။၁၆၅။ တဿ ရညော ကော သြဋ္ဌ-ဗျာမိ ဟတ္ထိနီ ထာမဗလသမ္ပန္နာ မဟဗ္ဗလာ အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၄။ သြဋ္ဌိဗျာမိ တံနာမိကာ။ ဇာ၊ဋီ။

သြဋ္ဌဘတိ (ကြိ) [အဝ+ဋ္ဌဘ+အ+တိ။ အဝ ဋ္ဌိဝတိ(သံ)] တံတွေး ထွေး၏။ အပိသု မံ သာရိပုတ္တ ဂါမဏ္ဍလာ ဥပသင်္ကမိတ္တာ သြ-ဋ္ဌဘန္တိပိ သြမုတ္တေန္တိပိ။ မ၊၁။၁၁၃။ သြဋ္ဌ-ဘန္တိတိ သရီရေ ခေဋ္ဌ ပါတေန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅၃။ **သြဋ္ဌဘေယျ**—မ၊၁။၁ရ၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ရ။

သြဋ္ဌဘန (နာ) [အဝ+ဋ္ဌဘ+ယု] တံတွေး ထွေးခြင်း။ ဓုတ္တဒါရကာပိ တတ္ထ ဂန္တ္မာ သြဋ္ဌဘနာဒိကံ နာနပွကာရံ ဝိပွကာရံ ကတ္တာ ပက္ကမန္တိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၆၀။

သြဋ္ဌဘန္တိ (တိ) [အဝ+ဋ္ဌဘ+အ+အန္တိ] တံတွေးထွေးကုန်၏။ သြဋ္ဌဘတိ-ကြည့်။

သြဋ္ဌဘေယျ (ကြိ) [အဝ+ဋ္ဌဘ+ယေျ] တံ-တွေး ထွေးရာ၏။ သြဋ္ဌဘတိ-ကြည့်။

သြဠ (နာ) [အဝ+ဠ(ဋ)+အ] ဥစ္စာ။ သြဠံ ဘက္ခံ သက် အတ္ထော၊ ဣစ္ဆေတေ ဓန-ဝါစကာ။ နိတိ၊ပဒ။၉၆။

သြဠက (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] သြဠက လူမျိုး။ သြဠကာ ဒမိဋ္ဌာ စေဝ၊ ... အာဂစ္ဆန္တိ မမံ ဃရံ။ အပ၊၁။၄၂၀။

သြဠန (နာ) [ဥ(အဝ)+ဠ(ဋ)+ယု။ ဓာတ္တတ္ထ။ ၁၅၀။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၃၉၃။ ဥဠ္ဟေတိ-လည်း ကြည့်။] (၁) ထောင်ခြင်း၊ (ပိုက်, မြှား, ကျောက်ခွင်, အမြှောက်) ထောင်ခြင်း၊ ရှေ့ရှု ထားခြင်း။ (တိ)(၂) ထောင်တတ်သော။ (၁) အတ္တနော မိစ္ဆာဂါဟေန လေသ-

သြဒ္ဓနေန ဝါ ပရိပုဏ္ဏတ္ထမ္မိ ပဌမပညတ္တိ အညထာ ကရောန္တော ... အာဟ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၉။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၁၇၈။)

(တိ)(၂) ဇ္ဈ ပန ဒိဋ္ဌိပါသဏ္ဍာဒီနံ သြဒ္ဓနတော ပဏ္ဍရဂါဒယောဝ ပါသဏ္ဍာတိ ဝုတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၂ရ။

သြဒ္ဓယန္တ၊ (ကြို) [ဥ(အဝ)+ဒ္ဓီ(ဒ္ဓိ)+အန္တ၊] (အမြွက်, ပိုက်, မြှား, ကျောက်ဝင်း, ကိုယ်ခန္ဓာ စသည်ကို) ထောင်-ရှေ့ရှုထား-ကုန်လော။ သြဒ္ဓေန္တ၊ ဝါလပါသာနိ။ ဇာ၊၁။၂၇ဖ။ သြဒ္ဓေန္တ၊တိ သြဒ္ဓယန္တ၊။ ဇာ၊၆၊၄။၂၇ရ။

သြဒ္ဓာပေတိ (ကာ၊ကြို) [ဥ(အဝ)+ဒ္ဓီ(ဒ္ဓိ)+ကာပေ+တိ] ထောင်-ရှေ့ရှုထား-စေ၏၊ ကြဖြန့်စေ၏။ ပစ်ချ၏။ မစ္ဆခိပ်ပ် ဂဟေတ္တာ ဥဒကေ သြဒ္ဓာပေသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၀။ (-ဇာ၊၆၊၂။၄၅။) သြဒ္ဓာပေသိတိ သြသာရေသိ၊ ခိပိတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၅၄။

သြဒ္ဓိ[3] (ထီ) [ဥ(အဝ)+ဒ္ဓီ(ဒ္ဓိ)+တိ] ကြောက်ကွင်း။ သြဒ္ဓိယတိ ဘောယတိ သြဒ္ဓိ။ ပါသော။ နိဂုတ္တိ၊နှာ။၂၆၉။

သြဒ္ဓိ[4] (ကြို) [ဥ(အဝ)+ဒ္ဓီ(ဒ္ဓိ)+ဣ]။ ဓာတ္တတ္ထ။ ၁၅၀။ ပါရာ၊ဂ်၊သစ်၊၂။၄ဖ၁။] ထောင်ပြီ၊ ရှေ့ရှုထားပြီ။ သြဒ္ဓေတိ-ကြည်။

သြဒ္ဓီတ (တိ) [ဥ(အဝ)+ဒ္ဓီ(ဒ္ဓိ)+တ] (၁) ထောင်အပ်-ရှေ့ရှုထားအပ်-သော။ (၂) ဖွဲ့အပ်-တွဲလဲဆွဲအပ်-သော။ **(၁)** မစ္ဆပါသံဝ သြဒ္ဓီတံ။ ထေရ။၂၇၂။ ဥဒ္ဒီသ ကတေ ယံ ဥဒ္ဒီသ သြဒ္ဓီတော၊ တတော အညေသံ ဗန္ဓနေ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ တုမ္ဟေဟိ လေသော သြဒ္ဓီတော။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅ရ။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂ရ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃၂။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၃ရ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄ဖ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃ဖ၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၇ရ။)

(၂) ပဌောဒ္ဓီတောတိ ပဌသု ဌာနေသု ကာဇဒဏ္ဍကံ ပဝေသေတ္တာ ဂဟေတဗ္ဗာ ကာဇသိက္ခာ ဝိယ သြဒ္ဓီတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၅။ သြဒ္ဓီတောတိ သြလမ္ဗိတော။ သံ၊ ဋီ၊၂။၄ရ၀။ ပဌောဒ္ဓီတ(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁)လည်း ကြည့်။

သြဒ္ဓီတနိယာမ (ပု) [သြဒ္ဓီတ + နိယာမ] ထောင်ထား-ရှေ့ရှုထား-အပ်သည်၏ အ ဖြစ်ဟူသောနည်း၊ ထောင်နည်း။ သုဝဏ္ဏ-ဟံသာနံ အာဂတကာလေ ရညော အာ-ရောစေတ္တာ ပါသာနံ သြဒ္ဓီတနိယာမော စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၂၅။

သြဒ္ဓီတပါသ (ပု) [သြဒ္ဓီတ+ပါသ] ထောင်ထား-ရှေ့ရှုထား-အပ်သော ကျောက်ကွင်း။ သုဝရာဇာပိ သုဝဏ္ဏပရိဝုတော အာဂန္တ္မာ အလောလုပ္ပစာရတာယ ဟိယ္ယော ခါဒိတ-ဌာနေ သြဒ္ဓီတပါသေ ပါဒံ ပဝေသန္တောဝ သြတရိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇ရ။

သြဒ္ဓီတဝါလပါသ (ပု) [သြဒ္ဓီတ+ဝါလပါသ] ထောင်ထား-ရှေ့ရှုထား-အပ်သော သားမြီး ကျောက်ကွင်း။ တယာ သြဒ္ဓီတဝါလပါသေ ယော ဝါ သော ဝါ ဟံသော ဗဒ္ဓေါတိ သည် မာ ကရိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃ရ၄။

ဩ၌ယ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ(အဝ)+ဍိ(ဍိ)+တွာ] (အမြွက်, ပိုက်, မြှား, ကျောက်ကွင်း, ကိုယ်ခန္ဓာ စသည်ကို) ထောင်-ရှေးရှုထား-၍။ အ-ဌာသီ ဝေသိဒ္ဓါရမ္ဘ၊ လုဒ္ဒေါ ပါသမိဝေါ၌ယ။ ထေရီ။၃၈၈။ မိဂလုဒ္ဒေါ ဝိယ ... မမ ကာယံ ဝေသိဒ္ဓါရမ္ဘ ဝေသိယာ ဃရဒ္ဓါရေ ဩ၌ယိတ္တာ အဌာသိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၈၀။ ဩ-ရွှေတိ-လည်းကြည့်။

ဩ၌ယိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ(အဝ)+ဍိ(ဍိ)+တွာ] (အမြွက်, ပိုက်, မြှား, ကျောက်ကွင်း, ကိုယ်ခန္ဓာ စသည်ကို) ထောင်-ရှေးရှုထား-၍။ အ ထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩ၌ရွှေတိ (ကြိ) [ဥ(အဝ)+ဍိ(ဍိ)+အ+တိ။ ဥ၌ရွှေတိ-ကြည့်။] (အမြွက်, ပိုက်, မြှား, ကျော-ကွင်း, ကိုယ်ခန္ဓာ စသည်ကို) ထောင်-ရှေးရှုထား-၏။ ယော တာဝ ပါသံ ဩ-ရွှေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။ **ဩ၌ရွှန်ဿ**—သံ၊၃။ ၁၂၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၆၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၆။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။ ၃၆၉။ **ဩ၌ရွှေသိ**—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ **ဩ၌ရွှန္တု**— ဇာ၊၁။၂၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၈။ **ဩ၌ရွှေယ္ယ**— ခ်ိပ္ပ ဥ၌ရွှေယ္ယာတိ ကုမိန် ဩ၌ရွှေယ္ယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၂။) **ဩ၌ရှိ**— အထ ခေါ သာ မဏ္ဍဋီ တံ ပိဏ္ဍပါတံ ဘုဉ္ဇိတ္တာ တဿ ဘိက္ခုနော ကဋိ ဩ၌ရှိ။ ဝိ၊၁။၂၅။ ဩ၌ရှိတိ အဘိမုခံ ဌပေသိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ **ဩ၌ရွှေသိ**—ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ **ဩ၌ရွှေသိ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၉။ **ဩ၌ရွှေသုံ**— ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။ **ဩ၌ရွှေဿန္တိ**—လေသံ ဩ၌ရွှေဿန္တိ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၁)တိ လေသံ သမုဋ္ဌာပေဿန္တိ (ဌပေဿန္တိ) ပရိ-ကပ္ပေဿန္တိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၉၂။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၆။ **ဩ၌ရွှေဿာမိ**— "မံ ဝိဇ္ဇ မဟာရာဇာ"တိ ဝတ္တာ အတ္တနော မဟာဖာသုကပဿံ ဩ၌ဒဟိဿာမိ ဩ၌ရွှေ-ဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၅။

ဩ၌ရွှေတုံ (ဗျ) [ဥ(အဝ)+ဍိ(ဍိ)+တုံ] (အ မြွက်, ပိုက်, မြှား, ကျောက်ကွင်း-စသည်ကို) ထောင်-ရှေးရှုထား-ခြင်းငှါ။ အမ္ဘော ပုရိသ ပါသံ ဩ၌ရွှေတုံ ဇာနာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၈။ အညောပိ လေသံ ဩ၌ရွှေတုံ သက္ကောတိ။ ကခ်ီ၊ဋီ။၁၉။ (-ဝဇိရ။၂၄၈။)

ဩ၌ရွှေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ(အဝ)+ဍိ(ဍိ)+တွာ] (အမြွက်, ပိုက်, မြှား, ကျောက်ကွင်း-စသည်ကို) ထောင်-ရှေးရှုထား-၍။ လေသံ ဩ၌ရွှေတွာ ဘုဉ္ဇိတုံ နံ လဗ္ဘတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၃။ ဝဇိရ။ရ၈။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၃။ ဩ-ရွှေတွာတိ ဌပေတွာ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၅၁၃။ လေပယဉ္စိ ဩ၌ရွှေတွာ သကုဏော ဗန္ဓန္တေ ဝိယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၃၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၁၄။)

ဩ၌ရွှန္တ (တိ) [ဥ(အဝ)+ဍိ(ဍိ)+အန္တ] (အမြွက်, ပိုက်, မြှား, ကျောက်ကွင်း-စသည်ကို) ထောင်-ရှေးရှုထား-သော၊သူ။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ဖြစ်စေ သော၊သူ။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) လုဒ္ဒကော ပါသံ ဩ၌ရွှေန္တော နံ ကေ ယေဝ, နံ စ ကေသ္မိ ယေဝ ဌာနေ ဩ၌ရွှေသိ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၄၃။ ယော ပန လေသံ ဩ၌ရွှေန္တော ယထာဝု-တ္တပ္ပမာဏမေဝ ကရိဿာမိတိ ... ကရေယ္ယ။

ဝိ၊၆၊၂။၁၅၄။ လေသံ သြဇွေန္ဆော ပဝ-တ္တေန္ဆော ကရေယျာတိ သမ္ဘန္ဆော။ ပါရာ၊ ယော။၂၃၈။ တံ သုတ္တာ ကုမာရော ပိတု ဂရဟံ အသဟန္ဆော ဝါတာဘိဟတသ သိနေရုနော ဗာဟံ သြဇွေန္ဆော ဝိယ ဣမံ ဂါထမာဟ။ ဇာ၊၆၊ရ။၃ဖ၃။ (ဤနေရာတွင် "ဗာဟုနာ သြဇွေန္ဆော ဝိယ။ ဗာဟုနာ ဆဇွေန္ဆော ဝိယ။ အတ္တနော ဗာဟုနာ ဥပ-တ္ထမ္ဘေန္ဆော ဝိယ" ဟု မူကွဲ တွေ့ရသည်။ သျ-ဌ "သြဇွေန္ဆော ဝိယ= ကာသကဲ့သို့" ဟု အနက်ပေးသည်။)

သြဇွေန္ဆ (ကြို) [ဥ(အဝ)+ဇို(ဇို)+အန္ဆ] (အမြွှက်, ပိုက်, မြှား, ကျောက္ခင်း-စသည်ကို) ထောင်-ရှေးရှုထား-ကုန်လော့။ သြဇွေတိ-ကြည့်။

ဩ (ပုံ၊နှ) [ဝဟ+တ။ ဥပ(သံ)။ သြပ (ပါကတ)] ခိုးယူအပ်သောဥစ္စာဘဏ္ဍာ၊ ခိုး ထုပ်ခိုးထည်။ သဟ သြမေနာတိ သဟော-နုံ၊ ထေနေတ္တာ ဂဟိတမာနဘဏ္ဍေန သဒ္ဓိန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၂။ (-ဝိ၊၆၊၁။၁ဧ၃။ အဘိ၊၆၊၂။၄၂၃။ ဥဒါန၊၆။၁ဧ၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၆။၁၄၀။ သာရတ္ထ၊၂။၃ဧ။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၈။) သဟောနုန္တိ ဓနေန သဒ္ဓိ။ သမ္မော၊ယော။ ၂၄၀။

သြကတ (တိ) [အဝ+နမု+တ] (၁) နိမ့်သော အရပ်၊ ချိုင့်ဝှမ်းအရပ်။ (၂) ညွတ်-ကိုင်း-ကုန်း-ကွေး-သော၊သူ။ (၃) အောက်သို့ ညွတ်သော ဦးခေါင်းရှိသော၊သူ။ (ဇာတ်၊ သျ။) (၄) ယုတ်ညံ့သော၊သူ။ (၅) ညွတ်-ရှိုင်း-ခွက်ဝင်-သော။ (၆) အောက်သို့ညွတ် သော၊ တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျသော။

(၁) နိမ့်သောအရပ်၊ ချိုင့်ဝှမ်းအရပ်။ ယော ယော ဘူမိဘာဂေါ နိန္နော သြက-တော။ ခုဒ္ဒက၊၆။၁ရ၉။ ပေတ၊၆။၂၇။

(၂) ညွတ်-ကိုင်း-ကုန်း-သော၊သူ။ ဘန္တေ အာဟရ ဟတ္ထန္တိ ဧဝံ ဝဒန္တော ဝိယ သြကတောတိ အာဟရဟတ္ထော။ ဝိ၊ ၆၊၃။၂၅၃။ သဗ္ဗေပိ တေ ရာဇာနော ကေ-ဝဏ္ဍ မဟာသတ္တသ ပါဒမူလေ သြကတံ အဒ္ဒသံသုယေဝ။ ဇာ၊၆၊ဖ။၂၅ဝ။ သြက-တာကာရ၊ သြကတစပသဏ္ဌာန-တို့လည်း ကြည့်။

(၃) အောက်သို့ ညွတ်သော ဦးခေါင်းရှိ သော၊သူ။ (ဇာတ်၊သျ။) ဒဠ္ဍံ ကတ္တာန သံဝေလ္လိ၊ ကုမ္ဘိ ဓောဝတိ သြကတော။ ဇာ၊၂။ရ၁။ ဇာ၊၆၊၅။၃၂၄။

(၄) ယုတ်ညံ့သော၊သူ။ သြကတော-ကတ-ကြည့်။ (၅) ညွတ်-ရှိုင်း-ခွက်ဝင်-သော။ ပဗ္ဗာရသီသော ဝါ စတူသု ပဿေ-သု ယေန ကေနစိ ပဿေန သြကတေန သိသေန သမန္နာဂတော။ ဝိ၊၆၊။၃၁ဝ။ (၆) အောက်သို့ညွတ်သော၊ တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျ သော။ သြနတဝိနတ-ကြည့်။

သြကတစပသဏ္ဌာန (တိ) [သြကတစပ+ သဏ္ဌာန] ညွတ်ကိုင်း-ကွေး-သော လေး သဏ္ဌာန်ရှိသော။ လောမာ... သဏ္ဌာနတော သြကတစပသဏ္ဌာနာ။ ခုဒ္ဒက၊၆။၃၂။

(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃-၌ "သြနတဂ္ဂတာလ-မူလသဏ္ဌာနာ"ဟုရှိသည်။ ယင်းပုဒ်လည်း ကြည့်။)

သြကတဘာဝ (ပု) [သြကတ+ဘာဝ] ညွတ်သည်၏ အဖြစ်။ အာဘောဂေါတိ ဝါ စိတ္တသ အာဘုဂ္ဂဘာဝေါ၊ အာရမ္မဏေ သြကတဘာဝေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁ရရ။ (သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၅၂-၌ "အာရမ္မဏေ အဘိနတဘာ-ဝေါ" ဟု ရှိသည်။)

သြကတရုက္ခ (ပု) [သြကတ+ရုက္ခ] ညွတ်ကိုင်းသော သစ်ပင်။ ခဏ္ဍသီမာယ ဥဒ္ဒဟိတ္တာ မဟာသီမာယ သြကတရုက္ခေပိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂ရ၂။

သြကတဝိနတ (တိ) [သြကတ+ဝိနတ] အောက်သို့ညွတ်, အထူးထူးညွတ်သော၊ တွဲလောင်းကျ, အထူးထူးတွဲလောင်းကျသော။ ယထာ ဝါ ပန မဟာရာဇ ရုက္ခော အဿ ဖလိတော သြကတဝိနတော ပိဏ္ဍိဘာရ-ဘရိတော။ မိလိန္ဒ။၁၁၃။

သြကတသရီရ (တိ) [သြကတ+သရီရ] ညွတ်ကိုင်းသော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ ဒိဋ္ဌဇ္ဇာနတော ပဌာယ သြကတသရီရော ... ဘဂဝတော သမီပံ ဥပသင်္ကမိတ္တာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ရ၉။ (-အံ၊ဋီ၊၁။၁၈၁။)

သြကတာကာရ (တိ) [သြကတ+အာကာရ] ညွတ်-ကိုင်း-ကုန်း-သော အခြင်းအရာ ရှိသော၊သူ။ ဣမသ္မိံ ပန ဇာတကေ ဗောဓိ-သတ္တော ထောက် ရသော သြကတာ-ကာရော အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ရ၈။

သြကတိ (ထီ) [အဝ+နမု+တိ] အောက်ကြို့ခြင်း၊ အားငယ်ခံ့လျှိုးခြင်း၊ စိတ်ဓာတ်ကျခြင်း၊ မာန်ကျခြင်း။ ရာဂါဒိပရိယုဋ္ဌာ-နာဘာဝေန ဝါ သြကတိဥဏ္ဏတိဝိရဟတော ဥဇုဘာဝမေဝ ဂတံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၈၉။ သြနတိ-လည်းကြည့်။

သြကတုဏ္ဍတ (တိ) [သြကတ+ဥဏ္ဍတ] (၁) နိမ့်သောအရပ်, မြင့်သောအရပ်။ (၂) ညွတ်ချည်, ထောင်ချည်-နိမ့်ချည်, မြင့်ချည်-ဖရိုဖရဲကြ-မညီမညွတ်ဖြစ်-သော (ညောင်စောင်း)။ (၃) မျက်မှောက်ဘဝ၌ ပြည့်စုံခြင်းကင်း၍ တမလွန်ဘဝ၌ ပြည့်စုံခြင်းရှိသော၊သူ။ (၄) ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ယုတ်ညံ့၍ တမလွန်ဘဝ၌ မြင့်မြတ်သော၊သူ။ (၅) မြင့်သော နိမ့်သော၊ မို့မောက်သော ချိုင့်ဖြစ်သော(မြေ)။

(၁) နိမ့်သောအရပ်, မြင့်သောအရပ်။ နကစ္ဆေ (နပသေ) နော ပဋိဝါတေ၊ နစာပိ သြကတုဏ္ဍတေ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၉၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄၉။

(၂) ညွတ်ချည်, ထောင်ချည်-နိမ့်ချည်, မြင့်ချည်-ဖရိုဖရဲကျ-မညီ မညွတ်ဖြစ်-သော (ညောင်စောင်း)။ သြလုဂ္ဂဝိလုဂ္ဂါတိ သြကတုဏ္ဍတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁ရ။ သာ ပနဿ သန္ဓာနာနံ ဆိန္နဘိန္နတာယ သြလုဂ္ဂဝိ-လုဂ္ဂတာ၊ တထာ သတိ သာ ဝိသမရူပါ ဟောတိတိ အာဟ "သြကတာ"တိအာဒိ။ မ၊ဋီ၊၃။ရ၆။

(၃) မျက်မှောက်ဘဝ၌ ပြည့်စုံခြင်းကင်းမ၍ တမလွန် ဘဝ၌ ပြည့်စုံခြင်းရှိသော၊ သူ။ **(၄)** ဤပစ္စုပ္ပန် ဘဝ၌ ယုတ်ညံ့၍ တမလွန်ဘဝ၌ မြင့်မြတ်သော၊သူ။ သြဏ-တောဏတ (၂)(က)(ခ) ကြည့်။

(၅) နိမ့်သော မြင့်သော၊ ချိုင့်ဖြစ်သော မိုမောက်သော(မြေ)။ သြဏတုဏ္ဏတာယ ဘူမိယာ သတ္ထု ပဒနိက္ခေပသမယေ သမ-ဘာဝါပတ္တိ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၄။

သြဏတောဏတ (တိ) [သြဏတ+သြဏတ] (၁) အလွန်ကိုင်းညွတ်သော၊သူ။ (၂)(က) မျက်မှောက်ဘဝ၌ဖြစ်သော ပြည့်စုံခြင်း, တမလွန်ဘဝ၌ဖြစ်သော ပြည့်စုံခြင်းမှ ကင်းသော ယုတ်ညံ့သော၊သူ။ (ခ) ဤပစ္စုပ္ပန် ဘဝ၌ လည်းယုတ်ညံ့, နောင်ဘဝ၌လည်း ယုတ်ညံ့သော၊သူ။

(၁) မဟာကဿပတ္ထေရော ... ဒိဋ္ဌဋ္ဌာ-နတော ပဋ္ဌာယ သြဏတောဏတောဝ ဂန္ဓာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၃။ **(၂)(က)(ခ)** စတ္တာရော မေ ဘိက္ခဝေ ပုဂ္ဂလာ သန္တော သံဝိဇ္ဇမာနာ လောကသ္မိ၊ ကတမေ စတ္တာရော? သြဏတောဏတော၊ သြဏတုဏ္ဏတော၊ ဥဏ္ဏတောဏတော၊ ဥဏ္ဏတုဏ္ဏတော။ အံ၊၁။၃၉၈။ (-အဘိ၊ပု။ ၁၀၉၊၁၆၀။) သြဏတောဏတောတိ ဣဒါနိ နီစကော အာယတိမှိ နီစကော ဘဝိဿတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။ သြဏတောဏတာဒီသု ဒိဋ္ဌ-ဓမ္မိကာယ ဝါ သမ္ပရာယိကာယ ဝါ သမ္ပ-တ္တိယာ ဝိရဟိတော သြဏတော၊ နီစော လာမကောတိ အတ္ထော။ တဗ္ဗိပက္ခတော ဥဏ္ဏတော။ ဥစ္စော ဥဂ္ဂတောတိ အတ္ထော။ ... အပိ စ သြဏတောဏတောတိ ဣဒါနိ နီစော, အာယတိမှိ နီစောဝ ဘဝိဿတိ။ သြဏတုဏ္ဏတောတိ ဣဒါနိ နီစော, အာ-ယတိ ဥစ္စော ဘဝိဿတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ၉။

သြဏ(နှ)မတိ (ကြိ) [အဝ+နမု+အ+တိ] ညွတ်၏။ (က) အောက်သို့ညွတ်၏။ နစ်ဝင်-နိမ့်ဆင်း-နိမ့်ကျ-၏။ (ခ) ညွတ်ကိုင်း၏။ ကိုင်းညွတ် ရှိသေ၏။ (ဂ) ယိုင်၏။ ကုန်း၏။

(က) ဘဂဝတော ဂစ္ဆန္တသ္သ အယံ အစေတနာ မဟာပထဝီ နိန္နံ ဥန္နမတိ၊ ဥန္နတံ သြနမတိ။ မိလိန္ဒ။၁ရ၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂ရ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂ရ၄။) **သြနမန္တိ** —ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂ ၅ရ။ **သြဏ(နှ)မေယျ**—ယဒိ ဒုတိယော ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇေယ္ယ၊ ... နမေယ္ယ သြနမေယ္ယ။ မိလိန္ဒ။၂၃၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ရ၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၅။ သြနမေယ္ယာတိ သြသီ-ဒေယ္ယ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၉၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၁ရ။ (-မိလိန္ဒ။၂၃၂။) အပိ နု သာ မဟာရာဇ နာဝါ...စလေယ္ယ ကမ္ပေယ္ယ နမေယ္ယ သြ-ဏ(နှ)မေယ္ယ။ မိလိန္ဒ။ ၂၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ၅။ သြဏမေယ္ယာတိ သြသီဒေယ္ယ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ရ၄။ **သြနမိ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၃ရရ။

(ခ) ဗလဝတရသ္သ တသ္သ သြနမနေန အဝသေသာ ဇနတာ သြနမတိ အပစိတိ ကရောတိ။ မိလိန္ဒ။၂၂ရ။ တတ္ထ တတ္ထ

ဖလဘာရဘာရိတော ဝိယ သာလိ သုဋ္ဌုတရံ သြနမတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၃။ သြနမတိတိ နိဝါ-တဝုတ္တိတာယ အဝနမတိ အနုဒ္ဓတော အ-တ္ထဒ္ဓါ ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၀၁။ **သြနမေ ယျ**—မိလိန္ဒ။ ၂၁၅၊ ၂၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၁၅။ **သြနမိဿတိ**—မိလိန္ဒ။ ၂၂၈။

(၈) ပါသာဒေါ စတူဟိ ဒိသာဟိ သြကမတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။ ဂရုံ စီဝရံ ပါရု-ပန္တော သြကမတိ ဝါ ကိလမတိ ဝါ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၂၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ **သြကမန္ဓိ**— သာရတ္ထ၊၂။၁ရ၊။ ဝိမတိ၊၁။၂၁ဝ။ မ၊ဋီ၊၂။၁ဖ၂။

သြကမန္ဓ (တိ) [အဝ+နမု+အန္ဓ] (၁) ယုတ်ညံ့-နိမ့်ကျ-သော၊သူ။ (၂) ညွတ်-ကိုင်း-သော၊သူ။ (၁) နိပတန္ဓေသူတိ သြကမန္ဓေသု, ဟီနာဓိမုတ္တိကတာယ ကောသဇ္ဇေန စ ဂုကတော နိဟီနမာနေသု။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။ (၂) သေဋ္ဌမုပနမန္ဓိ သေဋ္ဌ ပုဂ္ဂလံ သြကမန္ဓော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။

သြကမန္ဓိ (ကြိ) [အဝ+နမု+အ+အန္ဓိ] ညွတ်ကုန်၏။ (က) အောက်သို့ညွတ်ကုန်၏၊ နိမ့်ဝင်ကုန်၏။ သြက(နှ)မတိ (က) ကြည့်။ (ခ) ယိုင်ကုန်၏၊ ကုန်းကုန်၏။ သြက(နှ)မတိ (ဂ) ကြည့်။

သြကမိတ (တိ) [အဝ+နမု+တ] ညွတ်-ကိုင်း-သော။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

သြကမိတသာခ (တိ) [သြကမိတ+သာခါ] ညွတ်-ကိုင်း-သော သစ်ခက်ရှိသော။ ကေ-ကီပက္ကရုက္ခံ ဖလဘာရသြကမိတသာခံ အဒ္ဒသံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၀။

သြကမိတုံ (ဗျ) [အဝ+နမု+တုံ] ညွတ်-ကိုင်း-ခြင်းငှါ။ အနောကမိတဒဏ္ဍဇာတောတိ ယာဝဒတ္ထဘောဇနေန သြကမိတုံ အသမ-တ္ထတာယ အနောကမိတဒဏ္ဍော ဝိယ ဇာတော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၈၄-၅။

သြကမိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+နမု+တ္တာ] ညွတ်-ကိုင်း-ကုန်း-၍။ မုခံ သူစိပါသကသဒိသံ မတ္ထကသ္မိံယေဝ ဟောတိ၊ တေန သြက-မိတ္တာ ဂေါစရံ ဂဏှန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ဖ၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။)

သြကမေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+နမု+ကေ+တ္တာ] ညွတ်-ကိုင်း-စေ၍။ အထ နံ သယနေ ဇကတော နိသိန္နံ ဒါဋ္ဌိကာသု ဂဟေတ္တာ ... သြကမေတ္တာ အတ္တနော အဘိမုခံ အာကဍိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၃။ (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉၁။)

သြက(နှ)မေယျ (ကြိ) [အဝ+နမု+ယျ] ညွတ်ရာ၏။ (က) အောက်သို့ညွတ်ရာ၏၊ နိမ့်ဝင်ရာ၏။ သြက(နှ)မတိ (က) ကြည့်။ (ခ) ညွတ်ကိုင်းရာ၏၊ ကိုင်းညွတ်ရှိသေရာ၏။ သြက(နှ)မတိ (ခ) ကြည့်။

သြကာမေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+နမု+ကေ+တ္တာ] ညွတ်-ကိုင်း-စေ၍။ တံ သုတ္တာ ကုလ-ပုတ္တော တုဋ္ဌမာနသော ဟုတ္တာ သကလ-သရီရံ သြကာမေတ္တာ မာတာပိတရော ဝန္ဒိတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဖ။၈၅-ဖ။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ရ၃။)

သြကဟန်[3] (နာ) [အဝ+ဓာ+ယု] (ဝိညာဏ်, ဒွါရတို့ကို) ပိတ် ဖုံး-ပိတ်ဆို့-ခြင်း။ သြန-ဟနရသ-ကြည့်။

သြကဟန်[4] (နာ) [အဝ+နဟ+ယု] (သမ္မယုတ် တရားတို့ကို) ဖွဲ့ခြင်း။ သြနဟနရသ-ကြည့်။

သြကီ (ထီ၊ပု) [အဝ+နီ+ဣ။ အဝ+နီ+တ။ ဥ+နီတ။ စလင်းဂံ။ သြကီ(သံ)] သူတပါးတို့ ကယူဆောင်-အပ်-လာ-သောဥစ္စာ၊ သူတ ပါးတို့က ဆောင်ယူလာ၍-ခေတ္တ စောင့် ရှောက်ရန်မှာကြားထားသော-တခဏမျှ အပ် နှံထားသော-ဥစ္စာ။ သြကီရက္ခ-ကြည့်။

သြကီ(ကီ)တ[3] (တိ) [အဝ+နီ+တ။ ဥ+နီတ] သူ တပါးတို့က ယူဆောင်-အပ်-လာ-သော ဥစ္စာ၊ သူတပါးတို့က ဆောင်ယူလာ၍- ခေတ္တ စောင့်ရှောက်ရန်မှာကြားထားသော- တခဏမျှအပ်နှံထားသော-ဥစ္စာ။ သြကီ- ရက္ခ-ကြည့်။

သြကီ(ကီ)တ[3] (တိ) [အဝ+နီ+တ။ ပါရာ၊ဂံ၊ သစ်၊၂။၃၉၉။ သြက+တ။ ဓာတ္တတ္ထ။၃၆။ နီတိ၊ဓာ။၆၀။] (၁) ပယ်အပ်ပြီး-ပယ်ရှား အပ်ပြီး-သော။ (၂) အသီးအခြားဖြစ်သော၊ ကင်း၍ဖြစ်သော။ (၃) စင်ကြယ်-စွာ- အောင်-ပြုအပ်သော။ **(၁)(၂)(၃)** သြကီ(ကီ) တပတ္တပါကီ။ သြနီတပတ္တပါကီ-တို့ကြည့်။

သြကီတ္ထ (တိ) [အဝ+နမု+တ။ စလင်း၊ဂံ။] (၁) အသီးအခြားဖြစ်သော၊ ကင်း၍ဖြစ် သော။ (၂) စင်ကြယ်-စွာ-အောင်-ပြုအပ် သော။ **(၁)(၂)** သြကီ(ကီ)တပတ္တပါကီ- ကြည့်။

သြကီတ္ထပတ္တပါကီ (တိ)[သြကီတ္ထ+ပတ္ထ+ပါကီ] (၁) လက်မှ-အသီးအခြား-ကင်း၍-ဖြစ် သောသပိတ်ရှိသော၊သူ။ (၂) လက်မှ (အာ မိသကိုပယ်သဖြင့်)စင်ကြယ်စွာပြုအပ်သော သပိတ်ရှိသော၊ (အာမိသကိုပယ်သဖြင့်) စင် ကြယ်စွာပြုအပ်သော လက်, သပိတ်ရှိသော၊ သပိတ်, လက်တို့ကို ဆေး၍ တစ်ခုသော နေရာ၌သပိတ်ကိုထားလျက် ထိုင်နေသော၊ သူ (မြတ်စွာဘုရား-စသည်။) **(၁)(၂)** သြကီ(ကီ)တပတ္တပါကီ- ကြည့်။

သြကီတ္ထသဒ္ဒ (ပု) [သြကီတ္ထ+သဒ္ဒ] သြကီတ္ထ သဒ္ဒါ။ သြကီ(ကီ)တပတ္တပါကီ- ကြည့်။

သြကီရက္ခ (တိ) [သြကီ+ရက္ခ+အ] သူတပါး တို့က ဆောင်ယူလာ၍-ခေတ္တစောင့်ရှောက် ရန် မှာကြားထားသော-တခဏမျှ အပ်နှံ ထားသော-ဥစ္စာကို စောင့်ရှောက်သော၊သူ။ သြကီရက္ခော နာမ အာဟင္ဒံ ဘက္ခံ ဂေါ- ပေန္တော။ ဝိ၊၁။၆၅။ သြကီ ရက္ခတီတိ သြ- ကီရက္ခော၊ ယော ပရေန အတ္တနော ဝသ- နဋ္ဌာနေ အာဘတံ ဘက္ခံ "ဣဒံ တာဝ ဘန္တေ မုဟုတ္တံ သြလောကေထ၊ ယာဝါဟံ ဣဒံ နာမ ကိစ္စံ ကတ္တာ အာဂစ္ဆာမိ"တိ ဝုတ္တော ရက္ခတိ။ တသ္မေတံ အဓိဝစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၁။ သြကီရက္ခကထာယံ သြကီန္ဒီ သြကီတံ၊ အာနီတန္ဒီ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၅၅။ ဝိမတိ၊၁။၁၉၄။ မုဟုတ္တံ အတ္တနိ ဌပိတသ္မ ပရဘက္ခသ္မ ရက္ခကော သြကီ- ရက္ခောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သြကီတံ ရက္ခတီတိ သြကီရက္ခော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၁၂၈။ အ ထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

(စလင်းဂ်၊၁။၃၃ရ၆-ရ- ၌ "အဌကထာ အလို ဩကိ=အဝ+နီ+တ။ နှ-ကို ဂ ပြု။ တ ပစ္စည်းကို ချေ၊ အဝ-ကား ဝိယောဂ အနက်ဟော။ နီ ဓာတ်ကား ဆောင်ခြင်း အနက်ထက်လွန်၍ ထားခြင်းအနက်ဟော ၏။ "မိမိထံသို့ သူတစ်ပါးတို့က အခိုက် အတန့်ကင်းစေ၍ ဆောင်ထားအပ်သော ဘဏ္ဍာ"။ တနည်း-ဝိနယဝိနိစ္ဆယဋီကာကို ထောက်၍ "ဉ+နီတ။ ဉဒ္ဒံ အတ္တနိ နီတံ နယဌေန ဌပိတန္တိ ဩကိတံ-ဟု ပြု" စ သဖြင့် မိန့်ဆိုသည်။)

ဩကိရက္ခကထာ (ထိ) [ဩကိရက္ခ+ကထာ] သူတပါးတို့က ဆောင်ယူလာ၍-ခေတ္တ စောင့်ရှောက်ရန် မှာကြားထားသော-တစ်ခကမျှအပ်နှံထားသော-ဥစ္စာကိုစောင့်ရှောက်သောသူကို အစွဲပြု၍ ဖြစ်သောစကား။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩကီ(ကိ)တပတ္တပါကိ (တိ) [ဩကီ(ကိ)တ+ပတ္တ+ပါကိ] (၁) သပိတ်မှ ပယ်အပ်သော လက်ရှိသော၊သူ။ (၂) လက်မှ-အသီး အခြား-ကင်း၍-ဖြစ်သော သပိတ်ရှိသော၊သူ။ (၃) လက်မှ (အာမိသကိုပယ်သဖြင့်) စင်ကြယ်စွာပြုအပ်သော သပိတ်ရှိသော၊သူ။ (သာရတ္ထ၊ဋီ။) (အာမိသကိုပယ်သဖြင့်) စင်ကြယ်စွာပြုအပ်သော လက်, သပိတ်ရှိသော၊သူ။ (သီ၊ဋီ၊သစ်။) သပိတ်, လက်တို့ကို ဆေး၍ တစ်ခုသောနေရာ၌ သပိတ်ကိုထား လျက်ထိုင်နေသော၊သူ (မြတ်စွာဘုရား-စသည်။)

(၁)(၂)(၃) ဘဂဝန္တံ ဘုတ္တာဝီ ဩနီတ-ပတ္တပါကိ (ဩကီတပတ္တပါကိ။ က-မူ။) တိစီဝရေန အစ္ဆာဒေသိ။ ဝိ၊၁။၁၂။ (-ဝိ၊၃။၃ဝ၆၊၃၁၂၂၊၃၂၂၈၊၃၃၄၊၄ဝ၅။ ဝိ၊၄။၂၉၁၊ ၃ဝ၅။ ဒီ၊၁။၁ဝ၂၊၁၄၂၊၂၁၆။ မ၊၁။ ၂၉၉။ မ၊၂။၅၆၊၂၄၁၊၂၇၉၊၃၅၃။ မ၊၃။၁ဝ၅။ သံ၊ ၂။၃၃၈၊၄ရ၆။ သံ၊၃။၃၃၅။ အံ၊၁။၃ရ၄။ အံ၊ ၂။၃၁။ အံ၊၃။၃၁။ ဥဒါန။၁၂၂။ သုတ္တနိ။ ၃ရဝ။ မိလိန္ဒ။၁၁။ ဝိမာန၊၆။၄၁။ ပေတ၊ ၆။၂၆၁။ ထေရီ၊၆။၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၆။၁၄၄။) ဩနီတပတ္တပါကိန္တိ ပတ္တတော ဩနီတပါကိ၊ အပနီတဟတ္ထန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊၆၊၁။ ၁၆ရ။ ဩနီတပတ္တပါကိန္တိ ဇတ္ထ ဩနီတော ပတ္တတော ပါကိ ဇေသောတိ ဩနီတ-ပတ္တပါကိတိ ဘိန္နာမိကရဏဝိသယောယံ သဒ္ဒေါ ဗာဟိရတ္ထသမာသောတိ အာဟ "ပတ္တတော ဩနီတပါကိ" နွဲ့အာဒိ။ ဩနီ-တ္တပတ္တပါကိန္တိပိ ပါဠော၊ တဿတ္ထော၊ ဩနီတ္တံ နာနာဘူတံ ဝိနာဘူတံ အာမိသာ-ပနယနေန ဝါ သုစိကတံ ပတ္တံ ပါကိတော (ပါကယော။ဘာသာဋီ။) အသောတိ ဩနီ-တ္တပတ္တပါကိ၊ တံ ဩနီတ္တပတ္တပါကိ၊ ဟတ္ထေ စ ပတ္တဿ ဓောဝိတ္တာ ဇေကမန္တေ ပတ္တံ နိက္ခိပိတ္တာ နိသိန္နန္တိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။ ၄၅ရ။ ဩနီတပတ္တပါကိန္တိ ပတ္တတော ဩနီ-တပါကိ၊ အပနီတဟတ္ထန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဩကိတ္တပတ္တပါကိန္တိပိ ပါဠော၊ တဿတ္ထော၊ ဩကိတ္တံ နာနာဘူတံ ဝိနာဘူတံ ပတ္တံ ပါကိတော အသောတိ ဩကိတ္တပတ္တပါကိ၊ တံ ဩကိတ္တပတ္တပါကိ။ ဟတ္ထေ စ ပတ္တဿ ဓောဝိတ္တာ ဇေကမန္တေ ပတ္တံ နိက္ခိပိတ္တာ

နိသိန္နန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၄၈။ သြနိတာ (သြနိတော?) ပတ္တတော ပါကီ ဇေသ္ဌာတိ သြနိတပတ္တပါကီတိ ဘိန္နာဓိရကဝိသယော တိပဒေါ ဗာဟိရတ္ထသမာသော။ မုဒ္ဓ-ဏ-ကာရေန ပန သညောဂ တ-ကာရေန စ သြကီတ္တသဒ္ဒေါ ဝိနာဘူတေတိ ဒ-သေတိ "သြကီတ္တပတ္တပါကိန္တိပိ ပါဌော"-တိအာဒိနာ။ သုစိကရဏတ္ထေ ဝါ သြကီ-တ္တသဒ္ဒေါ။ သြကီတ္တံ အာမိသာပနယနေန သုစိကတံ ပတ္တံ, ပါကီ စ အသ္သာတိ ဟိ သြကီတ္တပတ္တပါကီ။ တေနာဟ "ဟတ္ထေ စ ပတ္တဿ ဓောဝိတ္တာ"တိ။ "သြကီတ္တံ နာနာဘူတံ ဝိနာဘူတံ, အာမိသာပနယ-နေန ဝါ သုစိကတံ ပတ္တံ ပါကီတော အသ္သာတိ သြကီတ္တပါတ္တပါကီ"တိ သာရ-တ္ထဒီပနိယံ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ ပစ္ဆိမဝစနံ "ဟတ္ထေ စ ပတ္တဿ ဓောဝိတ္တာ"တိ ဣမိနာ အသံ-သဋ္ဌနတော ဝိစာရေတဗ္ဗံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၂ရ၉။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၀။) အဝနိယတ္ထ အပ-နိယတ္ထာတိ သြကီတော။ ပါရာ၊ဂံ၊သစ်၊ ၂။၃၉၉။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။ (မ၊ ၂။၂၅၂-၌ "သြနိတပတ္တပါကီ" ဟုဒီဃဖြင့် ရှိသည်။ ယင်းပုဒ်ကြည့်။)

(ဓာတ္တတ္ထသင်္ဂဟ၊နှာ။ရ၂-၌ "သြက=အပသာရေ-ဟုဆို၍ "သြကီတပတ္တပါကီ" ပုံစံကို ထုတ်ပြသည်။ ဘာသာ၊ဋီကာ-၌ လည်း ထို့အတူဆိုသည်။ နီတိ၊ဓာ။ဖ၀၌ "သြက=အပနယနေ" ဟုရှိသည်။ ပါရာ၊ဂံ၊ သစ်၊-၌ "နီ-ဓာတ်၊ နကို ဂ ပြု၍ "သြကီတ" ဟုရုပ်ပြီးပြသည်။ ဆင်တဲဂဏ္ဌိ။ ၃၄၄-၌ "နီ"ဓာတ်ဟုပင်ဆို၍ "သြကီတ" ဟု ရုပ်ပြီးပြသည်။ စလင်း၊ဂံ၊၁။၁ရ၉-၌ "သြကီတ=အ၀+နီ+တ။ သြကီတ္ထ= အ၀+ နမု+တ" ဟု ဆိုသည်။ ဝိသုဒ္ဓါရုံ၊သီ၊သ့။ ၂။၄၉၉-၌ "နိဇီ-သောဓိမှ"ဟုလာသော ဓာတ္တတ္ထ။ ၂၁၄-ကိုထောက်၍ "အ၀နိဇ္ဇီသု သောဓယီသူတိ သြနိတာ" ဟု ပြဆိုသည်။ ပိဋကဝိသောဓနီ။၁၁၂-၌ သြက+တ-ပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော "သြကီတ" ပါ၌သာသင့်ကြောင်း ဆိုထားသည်။)

သြကောဇန (နဝ) [အ၀+နုဒ(ကုဒ။ နိဇီ)+ယု။ ပါစိတ်၊ယော။ စလင်း၊ဂံ၊၃။၁၂။ ဓာတ္တတ္ထ။ ၂၁၃။ အ၀နေဇန (သံ)။] (၁) စွန့်ခြင်း။ (၂) စွန့်အပ်သောဆွမ်း။ (၃) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ပါရိ၀ါသိကာနံ ဘိက္ခူနံ ပဋ္ဌ ယထာ၀ုဠ့ ဥပေါသထံ ပ၀ါရကံ ၀ဿ-ကာသဋ္ဌိကံ သြကောဇနံ ဘတ္တံ။ ဝိ၊၄။ရ၃။ သြကောဇနန္တိ ဝိဿဇ္ဇနံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။ရ၊ (-၀ဇီရ။၅၁၀။ ဝိမတိ၊၂။၂၁ဖ။) သြကော-ဇနန္တိ အ၀နုဒတေ သြကောဇနံ၊ အ၀ပုဗ္ဗော နုဒဓာတု နကာရသ ကကာရံ, ဒကာရသ စ ဇကာရံ ကတ္တာ သြကောဇနန္တိ ဝုစ္စတိ၊ နုဒဓာတု အပနယနတ္ထော၊ တေန ဝုတ္တံ ဝိဿဇ္ဇနံ ဝုစ္စတိ"တိ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၁ဖ။ သြကောဇေတိ-လည်းကြည့်။

(၂) ဣဒံ သြကောဇနံ နာမ ပါရိ၀ါ-သိကသ္သေ၀ သြဒ္ဓိသ အနုညာတံ။ ဝိ၊ဌ၊ ၄။ရ။ ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗာနိတိ ဣမိနာ အ၀နု-ဒိတဗ္ဗန္တိ သြကောဇနန္တိ အတ္ထံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၁ရ။

ဩကောဇနရသ (တိ) [ဩကောဇန+ရသ] စွန့်ခြင်းကိစ္စရှိသော။ အာဝဇ္ဇနရသာတိ အာဘောဂရသာ၊ စိတ္တသန္တာနသ ဝါ ပုရိ-မကာရတော အညထာ ဩကောဇန-ရသာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၉။

ဩကောဇေတိ (ကာ၊ကြိ။ ကြိ) [အဝ+နုဒ (ကုဇ။နိဒိ)+ကေ+တိ။ အဝနေဇယတိ (သံ)။] (၁) ညွှတ်စေ၏။ (၂) စွန့်၏။ ပေး၏။ လှူ၏။ ရေစက်သွန်းလောင်း၍လှူ၏။ **(၁)** အ-ဝဇ္ဇတိတိ အာဝဇ္ဇန်၊ အာဘုဇ္ဇတိ ဩကော-ဇေတိ ပရိကာမေတိ ဝါရေတိတိ ဝါ အ-တ္ထော။ တဋ္ဌိ အာပါထာဂတံ အာရမ္မဏံ ပဋမာဘုဇ္ဇတိ၊ စက္ခုဝိညာဏာဒီနိ ဝီထိ-စိတ္တာနိ အာပါထာဂတာရမ္မဏာဘိမုခံ ဩ-ကောဇေတိ။ ဝတာရ၊ဋီ၊၁။၂၇၅။

(၂) **ဩကောဇေထ** —ဩကောဇေ-ထာဝုသော သံဃသ စီဝရံ။ ဝိ၊၁။၃၇၉။ ဩကောဇေထာတိ ဒေထ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ **ဩကောဇေမိ** —ဣမံ တုယှံ ဒေမိ ဒဒါမိ ဒဇ္ဇာမိ ဩကောဇေမိ ပရိစ္စဇာမိ ဝိဿဇ္ဇာမိ နိဿ-ဇ္ဇာမိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ **ဩကောဇေသိ** — ဝိ၊၃။၅၀။ **ဩကောဇေသိ**—ပဇာပတိ ဂဟေတ္တာ ... တဿ ပုရိသဿ ဩကော-ဇေသိ။ အံ၊၃။၄၈။ ဩကောဇေသိန္တိ ဥဒကံ ဟတ္ထေ ပါတေတ္တာ အဒါသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၂။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဩကောဇေတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+နုဒ (ကုဇ။နိဒိ)+ကေ+တ္တာ] စွန့်ချသွန်းလောင်း၍။ ဗောဓိ-သတ္တပိတာ သုဒ္ဓေါဒနော ရာဇာ ... သဗ္ဗ-မိတ္တံ နာမ ဗြာဟ္မဏံ ဥပနေတ္တာ သောဝ-ဏ္ဏေန ဘိဂါရေန ဥဒကံ ဩကောဇေတ္တာ ဣမံ ကုမာရံ သိက္ခာပေဟီတိ အဒါသိ။ မိလိန္ဒ။၂၂၉။

ဩကောဇေထ (ကြို) [အဝ+နုဒ (ကုဇ။ နိဒိ)+ကေ+ထ] စွန့်-ပေး-လှူ-ကုန်လော့၊ ရေစက်သွန်းလောင်း၍ လှူကုန်လော့။ ဩကော-ဇေတိ (၂) ကြည့်။

ဩကောဇေမ (ကြို) [အဝ+နုဒ (ကုဇ။ နိဒိ)+ကေ+မ] စွန့်-ပေး-လှူ-ပါကုန်၏၊ ရေ-စက်သွန်းလောင်း၍ လှူပါကုန်၏။ ဩ-ကောဇေတိ (၂) ကြည့်။

ဩကောဇေမိ (ကြို) [အဝ+နုဒ (ကုဇ။ နိဒိ)+ကေ+မိ] စွန့်-ပေး-လှူ-ပါ၏၊ ရေစက်-သွန်းလောင်း၍ လှူပါ၏။ ဩကောဇေတိ (၂) ကြည့်။

ဩကောဇေသိ (ကြို) [အဝ+နုဒ (ကုဇ။ နိဒိ)+ကေ+ဏ္ဍ] စွန့်-ပေး-လှူ-ပြီ၊ ရေစက်-သွန်းလောင်း၍ လှူပြီ။ ဩကောဇေတိ (၂) ကြည့်။

ဩကောဇေသိ (ကြို) [အဝ+နုဒ (ကုဇ။ နိဒိ)+ကေ+ဏ္ဏ] စွန့်-ပေး-လှူ-ပြီ၊ ရေစက်-သွန်းလောင်း၍လှူပြီ။ ဩကောဇေတိ (၂) ကြည့်။

ဩနမတိ— ဩက(နဲ)မတိ-ကြည့်။

ဩတတ (တိ) [အဝ+တနု+တ။အဝတတ(သံ)] ဖြန့်ကြက်-ဖွဲ့ယှက်-အပ်သော။ ဩတတံ ဝိ-

 တ္ထတံ မယ္ယ၊ သုဝိစိတ္တဝဏ္ဏသက်။ အပ၊၁။၁၆၆။ ထေရ၊၂၊၁။၁၈၈။ အပ၊၂၊၂။၁၃၄။ သမော-တတန္ဓိ ဥဘယတီရေသု ဇမ္ဗုရုက္ခဝေတသ-ရုက္ခေဟိ သြတတံ ဝိတတံ။ ဇာ၊၂၊၅။ ၁ရ၈။ သော ဝလိဟိ သုခုမာဟိ သြတတော (ထေရီ။ ၄၁၀)တိ သော မမ ကာယော ဣဒါနိ သုခုမာဟိ ဝလိဟိ တဟိ တဟိ ဝိတတော ဝလိတ္တစတံ အာပန္နော။ ထေရီ၂။၂၂၀။ က-နုကစိရကာဒီဟိ ဝေကိအာဒီသု သြတတ-တာယ တပနီယဝိတတာ။ ဝိမာန၊၂။၂၁၉။

သြတတဝိတတ (တိ) [သြတတ+ဝိတတ] အောက်ထက်ပတ်လည်အထူးထူး-ဖြန့်-ကြက်-ဖွဲ့ယှက်-အပ်သော။ မာလုဝါဝ ဝိ-တတာ ဝနေတိ ယထာ ဝနေ မာလုဝါ လတာ ယံ ရုက္ခံ နိဿာယ ဇာယတိ၊ တံ မူလတော ယာဝ အဂ္ဂါ၊ အဂ္ဂတော ယာဝ မူလာ ပုနပ္ပုနံ သံသိဗ္ဗိတ္တာ အဏ္ဏောတ္ထရိတ္တာ သြတတဝိတတာ တိဋ္ဌတိ။ သံ၊၂၊၁။၂ရ၈။ (-နေတ္တိ၊ဝိ။၃၀၂။)

သြတတ္တ (တိ) [အဝ+တပ+တ] ပူလောင်-ပူ စေအပ်-သော။ စန္ဒိမသူရိယာနံ သန္ဓာ-ပေဟိ သြတတ္တံ ဥက္ခံ ဥဒကံ ဇတ္ထ နတ္ထိ။ အပ၊၂၊၂။၂၀၁။

သြတပ္ပတိ (ကြိ) [အဝ+တပ+ယ+တိ] ပူ-ပူ လောင်-၏။ ပါနီယံ သြတပ္ပတိ(ဝိ၊၄။၂၉၉)-တိ ပါနီယဘာဇနေသု ဌပိတပါနီယံ အာတ-ပေန သန္ဓပ္ပတိ၊ ဝိမတိ၊၂။၂၃၉။ (-ဝိ၊၄။၃၃၄။)

သြတမ (ပု) [အဝ+တမု+အ] အမိုက်မှောင်။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

သြတမသိက (တိ) [သြတမ+ဣက။ အလယ် ၌"သ"လာ။] အမိုက်မှောင်သို့-အမိုက်-မှောင်အတွင်းသို့-ရောက်သော၊ အမှောင် ၌ တည်နေသော၊သူ။ သြတမသိကော အဝန္ဒိယော။ ဝိ၊၅။၃၅ရ။ သြတမသိကောတိ အန္ဓကာရဂတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၄။

သြတရ° (ကြိ) [အဝ+တရ+ဟိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-ကျရောက်-ပါ လော့။ သြတရတိ (က) ကြည့်။

သြတရ² (တိ) [အဝ+တရ+အ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ရာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြတရဌာန (နဿ) [သြတရ+ဌာန] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ရာ အရပ်ဌာန။ သမ္ဘာသမ္ဘဒ္ဒ-သခ်ိတာနံ အနေကသတသဟဿာနံ ဓမ္ဓ-စက္ကပဝတ္တနတ္ထာယ သြတရဌာနံ နဂရံ လိဂ်ဝိပလ္လာသံ ကတ္တာ ဣတ္ထိလိဂ်ဝသေန ဗာရာဏသီတိ ဝုစ္စတိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။

သြတရဏ (ထီ၊နဿ) [အဝ+တရ+ယု] (၁) သက်ဝင်စေခြင်း။ သွင်း-သွတ်သွင်း-ချသွင်း-ခြင်း။ (နဿ)(၂) ကျရောက်-သက်ဆင်း-ခြင်း။ (၃) မှားသောအယူဟူသောဆိပ်။ (ပု)(၄) သက်ဝင်စေကြောင်း-သွင်းကြောင်း-သွင်းအပ်-ကြောင်း-သွင်းအပ်ရာ-ဖြစ်သော(ဟာရ)။ (တိ)(၅) သက်ဆင်းရာ(အခါ စသည်)။ (၆) ချထားအပ်သော။ (၇) သက်ရောက်-ကျ-ရောက်-သက်ဝင်သော။

(ထီ၊နဿ)(၁) သက်ဝင်စေခြင်း၊ သွင်း-သွတ်သွင်း-ချသွင်း-ခြင်း။ အယံ ဣန္ဒြိယေ-

ဟိ သြတရကာ။ နေတ္တိ။၅၄။ (-နေတ္တိ၊ဌ။ ၁၂ဖ။) သြတရကာတိ အနုပ္ပဝေသနာ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ရ၉။ အယံ ဝုတ္တပ္ပကာရာ သြတရကာ ဣန္ဒြိယေဟိ ဝိမုတ္တိယာ သြတရကာ နာမ ပဝေသနာ နာမ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၉ရ။ အပ္ပစ္စ-ယဂ္ဂဟကေန ဝေဒနာဒိကၡန္ဓသင်္ခေါတိ ဣဒံ ခန္ဓမုခေန သြတရကံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၀၁။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၉၃။ မ၊ဋီ၊၁။၁၃၃။)

(နဝ)(၂) ကျရောက်-သက်ဆင်း-ခြင်း။ သက်သနဂရဒ္ဓါရေ သြတရကံ။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။ ၁၄ရ။ (-သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၂။ ၂၈ရ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။ ၂၄ ၂၊ ၂၅ ၂။ မဟာနိ၊ဌ။၃၈ဖ။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၅ ၂။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။၄၈။)

(၃) မှားသောအယူဟူသော ဆိပ်။ သြတရကာနီတိ သြဂါဟကာနိ၊ ဒိဋ္ဌ-တိတ္ထာနိ။ ပဋိသံ၊ဂ်။ ၂၄၅။ (သုတ္တနိ။ ၃ဖ ၂-၌ "သြသရက" ဟုရှိသည်။) သြသရက-လည်းကြည့်။

(ပဝ)(၄) သက်ဝင်စေကြောင်း-သွင်း-ကြောင်း-သွင်းအပ် ကြောင်း-သွင်းအပ်ရာ-ဖြစ်သော(ဟာရ)။ သြတရကဟာရ။ ဧတေ-ဟိ သြတရတိ ယော၊ သြတရကော နာမ သော ဟာရော။ နေတ္တိ။၄။ သြတာရီယန္တိ အနုပ္ပဝေသီယန္တိ ဧတေန, ဧတ္ထ ဝါ သုတ္တာ-ဂတာ ဓမ္မာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒါဒီသူတိ သြတရ-ကော။ နေတ္တိ၊ဌ။၁ဖ။ (-နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၁။)

(တိ)(၅) သက်ဆင်းရာ (အခါ စသည်)။ ဝေ၀ ဂစ္ဆတာ စ မဗ္ဗမှာ ဝါ ပိဋ္ဌမှာ ဝါ သြတရကတော ပဋ္ဌာယ ပါဒရဇယရဂေါ-လိကဝစ္ဆာဒိသမ္ပရိကိဏ္ဏံ ပစ္စတ္ထရကံ အက္ကာ-မိတမ္ပံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃ရ။

(ဆ) ချထားအပ်သော။ သြတရက ကိုဋ်ကာ-ကြည့်။ **(ရ)** သက်ရောက်-ကျ ရောက်-သက် ဝင်သော။ သြတရကစိတ္တ-ကြည့်။

သြတရကက (တိ) [သြတရက+က] သက် ရောက်သော။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်း ကြည့်။

သြတရကကဝိနိစ္ဆယ (ပု) [သြတရကက+ ဝိနိစ္ဆယ] သက်ရောက်သော အဆုံးအဖြတ်။ သြက္ကန္တိကဝိနိစ္ဆယောတိ ပသဂ်ါနုဂုဏ် (ပ သဂ်ါနုရူပ် ?) သြတရကကဝိနိစ္ဆယော။ ဝိမ တိ၊၁။၁၅၅။

သြတရကကာလ (ပု) [သြတရက+ကာလ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ရာ အခါ။ အမှာက် သတ္တု တာ၀တိသတော သြတရကကာ-လေ ပတ္တစီ၀ရံ ဂဟေတ္တာ သြတိဏ္ဏော။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၁၄ ၂။ (-မ၊ဌ၊၃။၄ရ။ သံ၊ဌ၊၁။ ၂၄၀။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၄၅ရ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။ ၂၃၅။ ဇာ၊ဌ၊ ၁။၃ဖ၉။)

သြတရကကိစ္စ (နဝ) [သြတရက+ကိစ္စ] သက် ဆင်း-သက်ရောက်-ခြင်း-ကိစ္စ။ သုသိရ-ပါသာဏဘိတ္တိအနုသာရေန မှူသိကာဒီနံ ဝိယ သိမာယ ဟေဋ္ဌိမတလေ သြတရက-ကိစ္စံ နတ္ထိ။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၄ဖ။

သြတရကကိုဋ်ကာ (ထီ) [သြတရကာ + ကိုဋ်ကာ] ချထားအပ်သော ကဲလား။ ဥဂ္ဂါ-

ဌနကိုဋ်ကန္ဓိ အာပကာဒီသု အနတ္ထိက-ကာလေ ဥက္ခိပိတ္တာ, ဥပရိ စ ဗန္ဓိတ္တာ ပစ္ဆာ သြတရကကိုဋ်ကံ၊ ကပ္ပသီသေဟိ ဝါ ဥပတ္ထမ္ဘနီဟိ (ဥပတ္ထမ္ဘနီဟိ ?) ဥက္ခိပိတ္တာ ပစ္ဆာ သြတရကကိုဋ်ကမ္မံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၉။

သြတရကစိတ္တ (နာ) [သြတရက+စိတ္တ] သက်ရောက်-ကျရောက်-သက်ဝင်-သော စိတ်။ ဧဝံ ဘဝင် သြတရကစိတ္တာနမ္မိ ဂကန-ပထော နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ ကမ္မ-ကာရကစိတ္တံ နာမ သြတရကစိတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၁၁။

သြတရကဌာန (နာ) [သြတရက+ဌာန] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ရာ အရပ်။ ပစ္ဆေက-ဗုဒ္ဓဂ္ဂသီနံ အာကာသတော သြတရက-ဌာနတာယ ဂ္ဂသီပတနံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၅၅။ (-မ၊ဋီ၊ ၂။၁၉၆။)

သြတရကတိတ္ထ (နာ) [သြတရက+တိတ္ထ] သက်ဆင်းရာ-ဆင်းသက်ရာ-ဆိပ်-ရေဆိပ်။ ပဠုမော သြတရကတိတ္ထံ သြလောကေတ္တာ ပတရိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀ ၂။ (-မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၎။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁၁။)

သြတရကပကာရ (ပု) [သြတရက+ပကာရ] သက်ဆင်းကြောင်း-သက်ရောက်ကြောင်း-သက်ဆင်းပုံ-အပြား။ ဓမ္မသော ဝ နိဗ္ဗာန-သောတရကတိတ္ထဘူတသ သြတရက-ပကာရံ အဇာနန္တော "ဓမ္မတိတ္ထံ နဇာနာ-တိ"တိ ဝုတ္တော။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၉၎။ (အံ၊ဋီ၊ ၃။၃၆၈-အလားတူပါဝိုဋ္ဌ "သြတရကာကာရံ" ဟု ရှိသည်။)

သြတရကပဒ (နာ) [သြတရက+ပဒ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သော ခြေရာ။ ဗောဓိ-သတ္တော တသ္မိံ စိရာယန္တေ " အန္တရာ-ယေန ဘဝိတဗ္ဗ"န္တိ သယံ ဂန္တာ ဒ္ဝိန္နမ္မိ သြတရကပဒံယေဝ ဒိသ္မာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၎။

သြတရကပဒဝဋ္ဋ (ပု) [သြတရက+ပဒဝဋ္ဋ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သောခြေရာ။ ဗောဓိသတ္တော တသ္မိံ စိရာယန္တေ "ဧကေန အန္တရာယေန ဘဝိတဗ္ဗ"န္တိ သယံ တတ္ထ ဂန္တာ ဒ္ဝိန္နမ္မိ သြတရကပဒဝဋ္ဋံ ဒိသ္မာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။

သြတရကလက္ခက (တိ) [သြတရက+လက္ခက] သွင်းခြင်းလက္ခဏာ ရှိသော။ ဧဝံ ပဋိစ္စ-သမုပ္ပါဒါဒိမုခေဟိ သုတ္တတ္ထသ သြတရ-ကလက္ခဏော သြတရကော ဟာရော နာမ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၂။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၉၄။)

သြတရကဝိသိဋ္ဌ (တိ) [သြတရက+ဝိသိဋ္ဌ] သွင်းခြင်းဖြင့် အထူးပြုအပ်သော။ ခန္ဓာဒိ-မုခေဟိ သြတရကဝိသိဋ္ဌာ သြတရက-ဟာရသ။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၂၉။

သြတရကသဒ္ဒ (ပု) [သြတရက+သဒ္ဒ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သော အသံ။ ရာဇာ တသ သြတရကသဒ္ဒေန ဘီတော ဥဋ္ဌာယ အန္ဓောနိဝေသနံ ပါဝိသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။

သြတရကဟာရ (ပု) [သြတရက+ဟာရ] သုတ်ဌ္ဌလာသောတရားတို့ကို ခန္ဓာ, အာယ-တန, ဓာတ်, ဂ္ဂန္ဒြေ, ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် စသည်-တို့ဌ္ဌ ချသွင်းခြင်းလက္ခဏာရှိသော ဟာရ၊

သြတရကဟာရ။ အယံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒါဒိ-မုခေဟိ သုတ္တတ္ထသ သြတရကလက္ခဏော သြတရကဟာရော နာမ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄၉၄။ (ဤ "သြတရကဟာရ"ကို အနုဋီ၊၁။ ၃၇-၌ "အဝတရကဟာရ"ဟု သုံးနှုန်းသည်။)

သြတရကဟာရာနန္တရံ (ဗျ) [သြတရကဟာရ+အနန္တရံ] သြတရကဟာရ၏ အခြားမဲ့၌။ သြတရကဟာရာနန္တရံ သောဝနော ဟာ-ရော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၅၀။

သြတရကဟာရဝိဘင် (ပု) [သြတရကဟာရ+ဝိဘင်] သြတရကဟာရ ကို အကျယ် ဂေဘန်ရာ ဝေဘန်ကြောင်း ဖြစ်သော အဖွင့်။ တတ္ထ ကတမော သြတရကော ဟာရောတိ သြတရကဟာရဝိဘင်္ဂေါ။ နေ တ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂ဖ။ (-နေတ္တိ၊ဝိ။၁၉ရ။)

သြတရကာနန္တရံ (ဗျ) [သြတရက+အနန္တရံ] သြတရကဟာရ၏ အခြားမဲ့၌။ သြတရ-ကာနန္တရံ သောဝနော ဟာရော ဝုတ္တော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃ဖ။

သြတရကာနောတရကဝိနိစ္ဆယ (ပု) [သြတ ရကာနောတရက+ဝိနိစ္ဆယ] သက်ရောက် ခြင်း, မသက်ရောက်ခြင်း၌ အဆုံးအဖြတ်။ တမေဝ ပုန လေကံ ပဋ္ဌဟိ ပကာရေဟိ ဝိကပ္ပေတ္တာ သြတရကာနောတရကဝိနိစ္ဆယံ ဒဿေတုံ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၄ရ။

သြတရကာရဟဋ္ဌာန (နာ) [သြတရကာရဟ+ဋ္ဌာန] သက်ဆင်း-သက်ရောက်-ခြင်းဌာ ထိုက်သော အရပ်။ အန္တောသီမာတိ လေ-ကသ စ ပဗ္ဗတပါဒသ စ အန္တော အ-တ္တနော သြတရကာရဟဋ္ဌာနေ နာ သြတ-ရတီတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၄ရ။

သြတရကီ (ထီ) [(အဝ+တရ+ယု=)သြတရက+ဤ (ဣတ္ထီ ပစ္စည်း။)] (သမုဒ္ဒရာသို့) စီးဝင်-တတ်-စီးဆင်းတတ်-သော (မြစ်)။ တဋ္ဌ သြတရကီ ဂဂါ။ ဇာ၊ ၂။၅၅။ သြတရကီတိ သမုဒ္ဒါဘိမုခီ သြတရမာနာ၊ သြဟာရိကီတိပိ ပါဌော၊ သာ သမုဒ္ဒါဘိမုခီ အဝဟာရိကီတိပိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂ရ၁။

သြတရကူပါယ (ပု) [သြတရက+ဥပါယ] သက်-ဝင်-သက်ရောက်-ကြောင်း-နည်းလမ်း-အစီအရင်။ တတ္ထ ပုရိမေန ကရကီယ-ဝစနေန အနောတိဏ္ဏာနံ သာသနေ သြ-တရကူပါယံ ဒဿေတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၄။

သြတရတိ (ကြိ) [အဝ+တရ+အ+တိ] (က) သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-စီး-ဝင်-ကျရောက်-၏။ (ခ) သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-၏၊ ပေါင်းဆုံ၏။ (ဂ) စုံဆင်း-မျောပါ-၏။

(က) တေန ခေါ ပန သမယေန အညတရော ဘိက္ခု ဝိဟာရံ ဆာဒေတ္တာ သြတရတိ။ ဝိ၊၁။၁၀၄။ **သြတရန္တိ**—ဝိ၊ ၃။၄၀ ၂။ သံ၊၃။၅၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁ဇ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀ ၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ဖ ၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃ ၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ဇ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၅ရ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃ ၂၀။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၄၀။ သာရတ္ထ၊၃။၁ဖ၃။ တတော သြတရန္တိ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀ ၂)တိ ဥပပ-တ္တိဝသေန ဒုတိယဗျာနဘူမိတော ပဌမ-

ဗ္ဗာနဘူမိ အပသက္ကန္ဓိ၊ ဂစ္ဆန္တိတိ အတ္ထော။ သီ၊ဌိ၊သစ်၊၁။၄၁ဖ။ **သြတရာမိ**—အံ၊ဌ၊၂။ ၁၂၈။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၄၄။ ထေရီ၊ဌ။၉၀။ **သြတ ရတု**—ဒီ၊ဌ၊၁။၂၃၈။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁ဖ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။ ၁၉၉။ **သြတရန္ဆ**—အံ၊ဌ၊၁။၂၁၃။ ထေရ၊ ဌ၊၁။၄၈။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄၂။ **သြတရာဟိ**—ဝိ၊၁။၁၀၄။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၀၅။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၃၁။ **သြတရ**—ဇာ၊ဌ၊၃။၄၁၂။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈ဖ။ **သြတရထ**—ဇာ၊၁။၂၃ဖ။ မိလိန္ဒ။၂၄၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃ဖ၊၁၃၂။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၂၈။ ဇာ၊ဌ၊ဖ။ ၂၉၃။ **သြတရေယျ**—သံ၊၂။၄၀၀။ အံ၊၂။ ၃၄၅။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၂၈။ သံ၊ဌ၊၂။၂၉၈။ သဂါမ-ဝစရော ယောဓော သဂါမံ သြတရေယျ။ မိလိန္ဒ။၄၃။ **သြတရိ**—ဝိ၊ဌ၊၂။၂၁ဖ။ ဒီ၊ ဌ၊၂။ဝဖ။ သြတရိ(သံ၊ဌ၊၂။၂၁ဝ)တိ ကုဋ္ဌိရ-ဒဟံ ပါဝိသိ။ သံ၊ဌိ၊၂။ ၁၉၀။ စက်မ်ံ သြ-တရိ။ အံ၊ဌ၊၁။၃၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၃။ (-ဝိ၊ဌ ၊။၂ဖ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၇၂။ မ၊ဌ၊၂။၇၂။ မ၊ဌ၊၃။ ၅၅။ မ၊ဌ၊၄။ ၂ဝ၂။ သံ၊ဌ၊၁။ရ၁။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂ဖ၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁ရ၀။ ထေရ၊ဌ၊၂။၅၅။ အပ၊ဌ၊၁။ရ၅။ စရိယာ၊ဌ။၂၂။ ဇာ၊ဌ၊၄။ရ၂။ ဇာ၊ဌ၊ဖ။၂၉၃။ ဒီ၊ဌိ၊၂။၂၃၄။) **သြတရုံ**—သြတရုံ ဗုဒ္ဓသန္ဓိကော။ အပ၊၁။၂၃။ သြတရုံ သြရောဟီသု။ အပ၊ဌ၊၁။၂၅၂။ (-ထေရ၊ ဌ၊၂။၃ရ၃။) **သြတရီ** — သြတရီ ဥဒက် သောဟံ။ ထေရ။ ၂ရ၈။ သြတရီ သြဂါဟီ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၅ဖ။ **သြတရီသု**—ဝိ၊ဌ၊၁။၅၉။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂ဖ၉။ သံ၊ဌ၊၁။ဖ၈။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၄ဖ။ **သြတရိဿတိ**—အံ၊၂။၃၄၅။ **သြတရိ ဿာမိ**—မ၊ဌ၊၃။၁၁၂။ သံ၊ဌ၊၁။၃၃။ အဘိ၊ ဌ၊၂။၄၅၈၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂ဝ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၄၅။

(၁) ယော ပန ဇယ်မဂ္ဂေါ သကဒု-မဂ္ဂတော သြကၠမိတ္တာ ပုန သကဒုမဂ္ဂမေဝ သြတရတိ။ ကခ်ါ၊ဌိ၊သစ်။၁၄ဝ။ **သြတ ရန္ဆ**—ဣမိနာ မဂ္ဂေန ဒေဝမနုဿာ ဥပါ-သကဘာဝေန ဝါ ပဗ္ဗဇိတဘာဝေန ဝါ သာသနံ သြတရန္ဆိ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဌ။၄။ နံ စ သုတ္တေ သြတရန္ဆိ(အံ၊၁။၄၈ရ)တိ သုတ္တ-ပဋိပါဋိယာ ကတ္ထစိ အနာဂန္ဓာ ဆလ္လီ ဥဌ္ဌပေတ္တာ ... ပိဋကာနံ အညတရတော အာဂတာနိ ပညာယန္ဆိတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဌ၊၂။၃၅ရ-ရ။ ပကၠန္ဒတိတိ သြတရတိ။ မ၊ဌ၊၄။၁ဝ၈။ သြတရတိတိ အနုပ္ပဝိသတိ။ မ၊ဌိ၊၃။၃၂၂။ (-ပေဒကော။၃၂ရ။) (ဂ) **သြတရန္ဆိ**—ဝေ ကရောန္ဆော ကေစိ သြတရန္ဆိ ကေစိ ဥတ္တရန္ဆိ။ ဥဒါန၊ဌ။ဖ၈။

သြတရတု (ကြို) [အဝ+တရ+အ+တု] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-စီးဝင်-ကျရောက်-ပါစေသတည်း။ သြတရတိ (က) ကြည့်။

သြတရထ (ကြို) [အဝ+တရ+အ+ထ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-စီးဝင်-ကျရောက်-ပါစေကုန်သတည်း-ပါကုန်လော။ သြတရတိ (က) ကြည့်။

သြတရန္ဆ (တိ) [အဝ+တရ+အန္ဆ။ ထိ-ဌ် သြတရန္ဆိ။] (က) သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သော၊သူ။ (ခ) (ရွတ်ဆိုခြင်းစသည်၏ အ စွမ်းဖြင့်) သက်ဝင်-သက်ရောက်-သော၊သူ။ (ဂ) သော တေန သြတရန္ဆော ပရိပ-တိတ္တာ ကာလမကာသိ။ ဝိ၊၁။၁ဝ၄။ အယံ

ကိရ ပုဗ္ဗေ ဒေဝေသု ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ ... ပုန ဟေဋ္ဌတော သြတရန္ဆီ တုသိတေသု ဌတ္တာ။ ထေရီ၊ဌ။၁၇၅။ (-မ၊ဌီ၊၁။၁၈၈။) **(ခ)** အပါရံ သြတရန္ဆာနံ၊ သာရံ ဝိနယသာဂရံ။ ဝိ၊ဝိနိ ဋ္ဌယ၊ဂါထာ။၄။ သြတရန္ဆာနန္တိ သဗ္ဗာယန - သဝန ဓာရကာဒိဝသေန အဗ္ဘောဂါဟန္ဆာနံ။ ဝိ၊ဝိနိ၊ဋ္ဌယ၊ဌီ၊၁။ ၂၁။

သြတရန္ဆီ (ကြိ) [အဝ+တရ+အ+အန္ဆီ] (က) သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-စီးဝင်-ကျရောက်-၏။ (ခ) သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-၏။ (ဂ) စုံဆင်း-မျှောပါ-၏။ သြတရတိ (က)(ခ)(ဂ) ကြည့်။

သြတရန္ဆု (ကြိ) [အဝ+တရ+အ+အန္ဆု] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-စီးဝင်-ကျရောက်-ကုန်လော။ သြတရတိ(က) ကြည့်။

သြတရမာန (တိ) [အဝ+တရ+အ+မာန] (က) သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-သော၊ သူ။ (ခ) စီးဝင်သော (မြစ်)။ **(ဂ)** တီသ-မတ္တာ ဘိက္ခူ ကလျာဏိမဟာစေတိယံ ဝန္ဒိတ္တာ အဌဝိမဂ္ဂေန မဟာမဂ္ဂံ သြတရ-မာနာ။ မ၊ဌ၊၃။၁၇၂။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။ ၂၈၂။ **(ခ)** သြတရဏီတိ သမုဒ္ဒါဘိမုခီ သြတရမာနာ။ ဇာ၊ဌ၊၅။ ၂၇၁။

သြတရယိတမ္ဗ (တိ) [အဝ+တရ+ဏယ+တမ္ဗ] သက်ဝင်စေအပ်-သွင်းအပ်-ချထားအပ်-သော။ တာနိ ပဒဗျဉ္ဇနာနိ ဘဂဝတာ ဒေသိတေ သုတ္တေ သြတရယိတမ္ဗာနိ အနု-ပ္ပဝေသိတာနိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၁၈။

သြတရာမိ (ကြိ) [အဝ+တရ+အ+မိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-စီးဝင်-ကျရောက်-၏။ သြတရတိ (က) ကြည့်။

သြတရာဟိ (ကြိ) [အဝ+တရ+အ+ဟိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-ကျရောက်-ပါလော။ သြတရတိ (က) ကြည့်။

သြတရီသု (ကြိ) [အဝ+တရ+ဥ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-စီးဝင်-ကျရောက်-ကုန်ပြီ။ သြတရတိ (က) ကြည့်။

သြတရီ (ကြိ) [အဝ+တရ+ဣ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-စီးဝင်-ကျရောက်-ပြီ။ သြတရတိ (က) ကြည့်။

သြတရီတ (တိ) [အဝ+တရ+တ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သော။ ဒိသ္မာ ပဒမနု-တ္တိဏ္ဏံ၊ ဒိသ္မာနောတရီတံ ပဒံ။ ဇာ၊၁။၅။ ဘိက္ခဝေ သော ကပိရာဇာ တဿာ ပေါ-က္ခရဏိယာ ကေမ္မိ ဥတ္တိဏ္ဏပဒံ နာဒ္ဒသ၊ သြတရိတံ ပန သြတိဏ္ဏပဒမေဝ အဒ္ဒသ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁ဂရ။

သြတရိတမ္ဗ (နာ) [အဝ+တရ+တမ္ဗ] (၁) ဆင်းသက်ရာ၏။ ထွက်ရာ၏။ (တိ)(၂) သက်ဝင်-သက်ရောက်-အပ်သော။ (၃) သက်ဝင်စေအပ်-သွင်းအပ်-ချထားအပ်-သော။ **(၁)** မတ္တိကာဘဏ္ဍံ ပဋိသာမေတ္တာ ဒ္ဝါရဝါတပါနံ ထကေတ္တာ သေနာသနာ သြတရိတမ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။၃၈၆။ သေနာသနာ သြ-တရိတမ္ဗန္တိ ဝသနဋ္ဌာနတော နိက္ခမိတမ္ဗံ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁ ၂၁။

(တိ)(၂) တိတ္ထကရာတိ တေသံ ဒိဋ္ဌာ-နုဂတိ အာပဇ္ဇန္တေဟိ သြတရိတမ္ဗာနံ သြ-

ဂါဟိတဗ္ဗာနံ ဒိဋ္ဌိတိတ္ထာနံ ကတ္တာရော။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၄ရ။ (၃) သုတ္တေ သြတာရေ-တဗ္ဗာနိတိ သုတ္တေ သြတရိတဗ္ဗာနိ။ အံ၊ဌ၊၂။၃၅ဖ။

သြတရိတုံ (ဗျ) [အဝ+တရ+တုံ] (၁) သက်ဝင်-သက်ဆင်း-ကျရောက်-ခြင်းငှါ။ (၂) သက်ရောက်-ကူးမြောက်-ခြင်းငှါ။ (၁) အဘ-ဗ္ဗော တံ ပေါက္ခရဏီ ပုန သြတရိတုံ သေ-ယျထာပိ ပုဗ္ဗေ။ မ၊၁။၂၉ရ။ သံ၊၁။၁၂၄။ ဥပရိ ဝါ ဌတ္တာ ခိတ္တသာသပါ ဟေဋ္ဌာ သြတရိတုံ အန္တရံ နိ လဘန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂ရ၂။ (-အံ၊၂။ ရ၈၊၁၄၀။ အဘိ၊ပု။၁ရ၅။ ပေဋ-ကော။၁ဝ၁။ မိလိန္ဒ။၁၁၁။) (၂) ဣဒ္ဓိ-သေတုယာနနာဝါဟိ ပုန ပရတီရံ သြ-တရိတုံ။ ကခ်ီ။၃၀၀။

သြတရိဿတိ (ကြိ) [အဝ+တရ+ဿတိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-စီးဝင်-ကျရောက်-လတ္တံ့။ သြတရတိ(က)ကြည့်။

သြတရိဿာမိ (ကြိ) [အဝ+တရ+ဿာမိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-အုံ့။ သြတရတိ (က) ကြည့်။

သြတရုံ (ကြိ) [အဝ+တရ+ဥံ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ကုန်ပြီ။ သြတရတိ(က)ကြည့်။

သြတရေယျ (ကြိ) [အဝ+တရ+ယျ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-ရာ၏။ သြတရတိ (က) ကြည့်။

သြတလ္လက (တိ) [အဝ+တလ္လ+က] (၁) ယုတ်ညံ့သော၊ အရှိန်အစော်မရှိသော၊သူ။ (၂) ဟောင်းနွမ်းစုတ်ပြတ်သော အဝတ်ကို ဝတ်သော၊ မွဲသော၊ အထီးကျန်သော၊သူ။ (၁) (၂) ဒုမ္မဝါသီ သြတလ္လကော ပံသုပိသာစ-ကောဝ။ ဇာ၊၁။၃ဝ၉။ မ၊ဌ၊၃။၅ဖ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊၁။၁ရ၁။ စရိယာ၊ဌ။၁၅၂။ သြတလ္လကော နိဟီနဇ္ဈာသယော၊ အပ္ပါနုဘာဝေါတိ အ-တ္ထော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃။ သြတလ္လကောတိ လာမကော သြလမ္ဘဝိလမ္ဘနန္တကဓရော ဝါ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃ရ၀။ (ဇာ၊ဋီ၊သစ်-၌ သြကလ္ဝ-ကော-ပုဒ်ကို ဖွင့်ထားသည်။) သြကလ္လက-လည်းကြည့်။

(ဤပုဒ်ကို P.T.S.D ၌ Otallaka (adj) [of uncertain etym. perhaps * avatāryaka from ava + tr , or from uttāla?] ဟု ပြဆိုထားသည်။)

သြတာပ (ပုဒ်န) [အဝ+တပ+ဏ] နေပူ။ သြတာပေ နိဒဟိ ဘဂ်ေ။ ဝိ၊၄။၄၁၅။

သြတာပန (ထီ၊နဝ) [အဝ+တပ+ဏော+ယု] ပူစေခြင်း၊ နေပူလှမ်းခြင်း။ အဗ္ဘောကာသေ နိက္ခိတ္တာတိ သြတာပနတ္ထာယ ဌပိတာ။ သံ၊ ဌ၊၁။၁ဖ၃။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။၂၀ဖ။ ကခ်ီ။၃၂၃။)

သြတာပနဝိသယ (ပု) [သြတာပန+ဝိသယ] ပူစေခြင်း-နေပူလှမ်းခြင်း-ဟူသော အရာ။ သြတာပေန္ဓော ဂစ္ဆတိတိ စ သြတာပန-ဝိသယေ ဧဝ သာပေက္ခဂမနေ အနာပတ္တိ ဝုတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉။

သြတာပနသမ္ဘဇနာဒိဝတ္ထ (နဝ) [သြတာပန သမ္ဘဇနာဒိ+ဝတ္ထ] နေပူလှမ်းခြင်း, တံမြက်

လှည်းခြင်း အစရှိသော ကျင့်ဝတ်။ ဧဝံ သလ္လကေ္ခတွာ ဩတာပနသမ္မဇ္ဇနာဒိဝတ္ထုံ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၂။၄၅။

ဩတာပယမာန (တိ) [အဝ+တပ+ဏယ+မာန] ပူစေသော၊ နေပူစာလှံ့သော၊သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ ပိဋ္ဌိ ဩတာပယမာနော (သံ၁။၉၀)တိ မဟာစီဝရံ ဩတာရေတွာ သူရိယရသ္မိဟိ ပိဋ္ဌိ ဩတာပယမာနော နိ-သီဒိ။ သံဋ္ဌ၁။၂၇၅။

ဩတာပိတ (တိ) [အဝ+တပ+တ] ပူစေအပ်-နေပူလှမ်းအပ်-သော။ အောက်ပုဒ်ကြည်။

ဩတာပိတသုဒ္ဓဝတ္ထ (တိ) [ဩတာပိတ+သုဒ္ဓဝတ္ထ] ပူစေအပ်သော-နေပူလှမ်းအပ်သော-ဖြူစင်သော-စင်ကြယ်သော-အဝတ်ရှိသော၊သူ။ တုမှေ ဥပါသကာ အညေသု ဒိဝသေသု မမ သန္ဓိကံ အာဂစ္ဆန္တာ ဩ-တာပိသုဒ္ဓဝတ္ထာ သာယနှေ အာဂစ္ဆထ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၆။

ဩတာပေတမ္ဗ (တိ) [အဝ+တပ+ဏေ+တမ္ဗ] ပူစေအပ်-နေပူလှမ်းအပ်-ချောက်သွေ့စေအပ်-သော။ နှ ဘိက္ခဝေ သောဒကော ပတ္တော ဩတာပေတမ္ဗော။ ဝိ၄။၂၄၉။ ဧဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ ယောဂိနာ ယောဂါဝစရေန နိသဇ္ဇဋ္ဌာနသယနစင်္ကမ-တော မာနသံ နီဟရိတ္တာ သမ္မပ္ပဓာနေ မာနသံ ဩတာပေတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၃၅၁။ (-ဝိ၁။၅၈။)

ဩတာပေတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+တပ+ဏေ+တိ] ပူစေ၏၊ နေပူစာလှံ့၏။ ပုန စ ပရံ မဟာရာဇ ကုမ္ဘော ဥဒကတော နိက္ခမိတ္တာ ကာယံ ဩတာပေတိ။ မိလိန္ဒ။၃၅၁။ (-ဝဇိရ။၃၅၉။) **ဩတာပေန္ဓိ**—ဝိ၁။၂၉ရ။ ဝိ၄။၂၄၉။ **ဩတာပေယျ**—ဝိ၄။၂၄၉။

ဩတာပေတုံ (ဗျ) [အဝ+တပ+ဏေ+တုံ] ပူစေ-နေပူလှမ်း-မီးကင်-ခြင်းငှါ။ ဩတာ-ပေတု(ဝိ၁ဝိနိ၂ယ၊ဂါထာ။၇၅၅)န္ဓိ အာ-တပေ, အဂ္ဂိမ္ဗိ ဝါ တာပေတုံ။ ဝိ၁ဝိနိ၂ယ၊ဋီ၁။၃၃ရ။

ဩတာပေတ္ဝာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+တပ+ဏေ+တ္ဝာ] ပူစေ၍၊ နေပူလှမ်း၍။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ မုဟုတ္တံ ဥဏှေ ဩတာပေတ္ဝာ ပတ္တံ ပဋိသာမေတုံ။ ဝိ၄။၂၄၉။ (-ဝိ၁။ ၆၀။)

ဩတာပေန္ဓ (တိ) [အဝ+တပ+ဏေ+အန္ဓ။ ထီ-ဌ ဩတာပေန္ဓီ။] ပူစေသော၊ နေပူလှမ်းသော၊ နေပူစာလှံ့သော၊သူ။ ကာယံ ဩတာပေန္ဓာ(ဝိ၂။၅၈)တိ မဠ္ဆပိဌာဒိသု နိသိန္နာ ဗာလာတပေန ကာယံ ဩတာ-ပေန္ဓာ။ ဝိ၁ဋ္ဌ၁။၃ရ။ တေ ဘိက္ခူ တာနိ စီဝရာနိ ဩတာပေန္ဓေ။ ဝိ၁။၂၉ရ။ (-ဝိ၁ဋ္ဌ၁။၄၂၁ဝ၄။ ကင်္ခ။၂ဝ၂၊၂၂၅။ ဝဇိရ။ ၃၂၂။ သာရတ္ထ၁။၂၈။) ပဠ္ဆမ် ဒိဝသံ ပဠ္ဆ စီဝရာနိ ... ဩတာပေန္ဓိယာ ဝါ။ ကင်္ခ။ ၃၂၃။

ဩတာပေန္ဓိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+တပ+ဏေ+အန္ဓိ] ပူစေကုန်၏၊ နေပူစာလှံ့ကုန်၏။ ဩတာ ပေတိ-ကြည့်။

ဩတာပေယျ (ကာ၊ကြို) [အဝ+တပ+ဧက+ယျ] ပူစေရာ၏၊ နေပူစာလှံ့ရာ၏။ ဩတာပေတိ-ကြည့်။

ဩတာရ (ပု) [အဝ+တရ+ဏ] (၁) အတွင်းသို့ သက်ရောက်ခြင်း၊ သက်ဝင်ခြင်း၊ သက်ဆင်းခြင်း၊ သွင်းခြင်း။ (၂) အပေါက်၊ အကြား၊ ဖြစ်ခွင့်၊ အခွင့်၊ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ **(၁)** ဝိဿာသေ သတိ ဩ-တာရော။ ဝိ၊၅။၂၃၅။ အံ၊၂။၅၉၊ ဖ၀၊၂၂ဖ။ ဩတာရောတိ ကိလေသာနံ အန္တော ဩ-တရဏံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၈။ အပိ နု တံ ဂရုကံ သိလာဂုဠံ အလ္လမတ္တိကာပုဋ္ဌေ လဘေထ ဩတာရံ။ မ၊၃။၁၃၆။ "လဘေထ ဩတာ-ရ"န္တိ လဘေယျ ပဝေသနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၃။ ဩတာရော(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄)တိ တတ္ထ စိတ္တသ အနုပ္ပဝေသော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၆၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၄။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၂။)

(၂) လဘေထ ဩတာရ(မ၊၁။၄၁၀)တိ လဘေထ ဆိဒ္ဒံ။ ကိလေသုပ္ပတ္တိယာ အာ-ရမ္မဏံ ပစ္စယံ လဘေယျာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄။ လဘတိ တဿ မာရော ဩတာရံ။ မ၊၃။၁၃ဖ။ ဩတာရန္တိ ဝိဝရံ ဆိဒ္ဒံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၃။ ဩတာရန္တိ ကိလေ-သုပ္ပတ္တိယာ အဝသရံ၊ တံ ပန ဝိဝရံ ဆိဒ္ဒန္တိ စ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁ဖ။ ဩတာရ(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉ဖ)နွင့် ဩကာသံ။ သမ္မော၊ယော။ဖ၅။ (-ဒီ၊၃။၄၈။ သုတ္တနိ။၃၄၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၄၀၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၁။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၃၄။) ဩ-တာရလာဘ-လည်းကြည့်။

ဩတာရဏ (နာ) [အဝ+တရ+ဏ+ယု] သက်ရောက်စေခြင်း၊ ချခြင်း၊ သွင်းခြင်း၊ ပူးဝင်စေခြင်း။ စိတ္တကိရိယဝါယောဓာတုဝိပ္ပါ-ရေနေဝ ဟတ္ထဿ ပတ္တေ ဩတာရဏံ နာမ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ရ၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၅။ သုတ္တဿ သုတ္တေယေ ဩတာရဏံ ဘိန္နံ ဝိယ ဟုတ္ဝာ နု ပညာ-ယတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၄ရ။ ဒေ၀တံ ဩ-တာရေတ္ဝာတိ ဇတ္ထ မန္ဒဠ္ဠပ္ပနေန ဒေ-တာယ ဩတာရဏံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃ရ၆ဖ။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၁။၂၉။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၄၈။)

ဩတာရယတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+တရ+ဏယ+တိ] (၁) အားထုတ်-လုံ့လပြု-စေ၏။ (၂) သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-စေ၏။ **(၁)** တာတ "အဟံ ပထဝိဿရော"တိ မာ မဟာဇနံ ကာယဒုစ္စရိတာဒိအနတ္ထာယ ပတာရယိ မာ ဩတာရယိ၊ ယထာ တံ အနတ္ထံ သမာဒါယ ဝတ္တတိ။ မာ ဧ၀မကာသီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၅။ **(၂)** လိစ္ဆဝိရာဇာနော ... သ-တ္ထာရံ နာ၀ါတော ဩတာရယိသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ရ၅။

ဩတာရယိသု (ကာ၊ကြို) [အဝ+တရ+ဏယ+ဥ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-စေကုန်ပြီ။ ဩတာရယတိ (၂) ကြည့်။

ဩတာရယိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+တရ+ဏယ+ဏ] အားထုတ်-လုံ့လပြု-စေပြီ။ ဩတာ-ရယတဲ (၁) ကြည့်။

ဩတာရယိတဗွ (တိ) [အဝ+တရ+ဏယ+တဗ္ဗ] သက်ဝင်စေအပ်-သွင်းအပ်-သော။

သုတ္တေ ဩတာရယိတမ္ဘာနီ(နေတ္ထိ။၂၀)တိ သုတ္တေ အနုပဝေသိတမ္ဘာနီ။ နေတ္ထိ၊ဒ္ဓ။၈၁။

ဩတာရလာဘ (ပု) [ဩတာရ+လာဘ] အ ခွင့်ရခြင်း၊ အခွင့်ကို ရစေခြင်း။ နှ ဟိ မယာ တ္ထေက် ကာလ် ပါရမိယော ပူ-ရေန္တေန မာရကာယိကာနံ ဩတာရ-လာဘတ္ထာယ ပူရိတာ။ ဓမ္မ၊ဒ္ဓ၊၂။ဖ၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁၈။)

ဩတာရာပေက္ခ (တိ) [ဩတာရ+အပေက္ခ] အပေါက်-အခွင့်-ကို ငဲ့သော။ မာရော ပါပိမာ သတ္တဝဿာနိ ဘဂဝန္တံ အနုဗန္ဓော ဟောတိ ဩတာရာပေက္ခော ဩတာရံ အလဘမာနော။ သံ၊၁။၁၂၃။ ဩတာရာ-ပေက္ခောတိ ... ဝေ၀ ဝိ၀ရံ အပေက္ခမာနော။ သံ၊ဒ္ဓ၊၁။၁ရ၀။ (-အဘိ၊ဒ္ဓ၂။၉ဖ။ ပဋိသံ၊ဒ္ဓ၊၁။၁၄၂။ ဓမ္မ၊ဒ္ဓ၊၂။၁၂ရ။ သုတ္တနိ၊ဒ္ဓ၊၂။၁၂၁။ ထေရ၊ဒ္ဓ၊၂။ဖရ။ အပ၊ဒ္ဓ၊၁။ရဖ၊၉၂။ စရိယာ၊ ဒ္ဓ။၅၉။ ဇာ၊ဒ္ဓ၊၄။၅၈။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၁၉။)

ဩတာရာပေတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [အ၀+တရ+ ဏာ ပေ+တ္ဝာ] ဆင်းသက်စေ၍၊ ကျစေ၍၊ ချ၍။ သေဋ္ဌိပုတ္တော တေန ယာနကံ ပါဇာ-ပေန္တော အတ္တနော ဃရံ ဂန္တာ မံသံ ဩ-တာရာပေတ္ဝာ။ ဇာ၊ဒ္ဓ၊၃။၄ရ။ (-မ၊ဒ္ဓ၊၃။၅၁။)

ဩတာရာလာဘ (ပု) [ဩတာရ+အလာဘ] အခွင့်ကို မရခြင်း။ ကိလေသမာရသ ဩ-တာရာလာဘေနေ၀ ဣတရမာရာနမ္ပိ ဩ-တာရာလာဘော ဝေဒိတမ္ဘော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၅။

ဩတာရိတ (တိ) [အ၀+တရ+ဏေ+တ] သက်ဆင်းစေအပ်သော၊ ကျစေအပ်-ချအပ်-သော။ တယာ မဟာဇနော အပါယမဂ္ဂေ ဩတာရိတော။ သံ၊ဒ္ဓ၊၃။၂၅။ အမ္ပိလယာဂု ဝါ ဥဒ္ဒနတော ဩတာရိတမတ္တာ။ ကင်္ခ။ ၂၂၀။ (-ဝိ၊ဒ္ဓ၊၃။၈၉။ မ၊ဒ္ဓ၊၂။၁၈၁။ သံ၊ဒ္ဓ၊ ၁။၂၀၉၊၂၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁ဖရ၊၃၃၈။ သံ၊ ဋီ၊၂။၂၉၉။) ဩတာရိတမတ္တာတိ အ၀-တာရိတမတ္တာ ပါတနမတ္တာ။ ကင်္ခ။မဟာဋီ၊ ၄။၅၅။

ဩတာရိယမာန[3] (တိ) [အ၀+တရ+ယ+ဏေ+ မာန] သက်ဝင်စေအပ်-ထည့်သွင်းအပ် - ချထားအပ်-သော။ တာနိ စေ သုတ္တေ ဩတာရိယမာနာနိ ဝိနယေ သန္ဒဿိယ-မာနာနိ သုတ္တေ စေ၀ ဩတရန္တိ ဝိနယေ စ သန္ဒိဿန္တိ။ အ၁။၁။၄ရရ။

ဩတာရိယမာန[4] (တိ) [ဥ(အ၀)+တရ+ယ+ မာန] ထုတ်ဆောင်အပ်သော။ တေသု ကိရ ကေဒိ၀သ် ကိမိလော ကောဌ္ဌတော ဝိဟိ ဩတာရိယမာနေ ဒိသ္ဝာ။ ဓမ္မ၊ဒ္ဓ၊၁။ဂရ။

ဩတာရိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အ၀+တရ+ဏေ+ ယ+တေ] သက်ဝင်စေအပ်-သွင်းအပ်-ချထားအပ်-၏။ ဩတာရိယန္တိ အနုပ-ဝေသိယန္တိ ဇေတေန, ဇ္ဇေ ဝါ သုတ္တာဂတာ ဓမ္မာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒါဒီသူတိ ဩတရဏော။ နေတ္ထိ၊ဒ္ဓ။၁ဖ။

ဩတာရေတမ္ဘ (တိ) [အ၀+တရ+ဏေ+တ၀ဗ္ဘ] သက်ဝင်စေအပ်-သွင်းအပ်-သော။ အတ္တ-နောမတိ အာစရိယ၀ါဒေ ဩတာရေတမ္ဘာ။ ဝိ၊ဒ္ဓ၊၁။၁၉ဖ။ အာစရိယ၀ါဒေ ဩတာရေ-

တဗ္ဗာတိ အာစရိယဝါဒေ ဥာဏေန အနုပ္ပ-ဝေသေတဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၄ဖ။ (-အံ၊၁။ ၄ရ။ ပေဋကော။ ၂၃၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅ဖ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၃၅ဖ။)

ဩတာရေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+တရ+ဏေ+တိ] (က) သက်ဆင်းစေ-ဆင်းသက်စေ-ကျစေ-ချ-၏။ (ခ) သက်ဝင်စေ-သွင်း-၏။ (ဂ) မျှော်၏။

(က) သော အတိတ္ထေန ဂါဝိယော ဩတာရေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁ဖ၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၀။ ဥဘိန္နံ အန္တရေ ဩတာရေတိ။ ဝဇိရ။၃ရ၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁ရ၈၊ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၃၊၅၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၅ရ၊ ၂ရ၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၃ ၂၊၃၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ဖဖ၊၃၃၈။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၀၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၀။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၈ ၂။) **ဩတာရေမိ**—မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ ၂၁။ **ဩတာရေယျ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ဖ၈။ **ဩတာရေယျုံ**—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ဖ၀။ **ဩတာရေသိ**—ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁ဖ၈၊ ၁၈၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၉။ **ဩတာ-ရေသုံ**—သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁ ၂။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၅၄။

(ခ) **ဩတာရေန္တိ**—ဥာဏကောဋ္ဌာသံ ဩတာရေန္တိယေ၀(မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁ဖ) အနုပ္ပ၀ေ-သေန္တိယေ၀။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၃ဖ။ **ဩတာရေထ**—သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ တေန ဟိ တုမှေ အတ္တနော အာနုဘာ၀ေန မံ စောရရညော သိရိဂဗ္ဘေ ဩတာရေထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၃။(-ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၉။)

(ဂ) **ဩတာရေန္တိ**— ဒဗ္ဗသမ္ဘာရေ ဆိန္ဒိတ္ထာ မဟာဥဋ္ဌမ္မံ ဗန္ဓိတ္ထာ နဒိယာ ဩ-တာရေန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၁။ ၂၅၄။ **ဩတာရေဟိ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ဖ၆။

ဩတာရေတုံ (ဗျ) [အဝ+တရ+ဏေ+တုံ] သက်ဝင်စေခြင်းငှါ။ တေသု ကောပိ ကေ၊ အတ္တနော ဩ၀ါဒေ ဩတာရေတုံ နာ-သက္ခိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅။ (-ဣတိ၀ုတ်၊ဋ္ဌ။ဖ၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁ဖ၆။)

ဩတာရေတ္ထာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+တရ+ဏေ+တ္ထာ] (က) သွင်း၍၊ သက်ရောက်စေ၍။ (ခ) စွန့်၍။ (ဂ) အောက်သို့ကျစေ၍၊ ချ၍။ (ဃ) ရွာစေ၍။

(က) ဝိနိစ္ဆယိကာနံ ဥဏ္ဏောစံ ဒတ္ထာ ကူဋဇသက္ခိ ဩတာရေတ္ထာ အာရာမသာမိကံ ဇိနာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၅။ မာနဒ္ဓဇ္ဆ ခန္ဓာဘိ-သင်္ခရကိလေသဘာရဆ္ဆ ပါ၊တေတ္ထာ ဩ-တာရေတ္ထာ ဌိတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ သရီရေ ဒေ၀တံ ဩတာရေတ္ထာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄ ၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ဖ ၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၉။ ကင်္ခ။ ၂ရဖ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၊၅ရ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ ၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ဝ၉၊၁ရ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ဖ၁၊ ၂ ၂၄၊ ၂၉ရ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၄။ ၂ရ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂ရ၊ဖ၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၊၁၁ရ။)

(ခ) ဩတာရေတ္ထာ(အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁ ၂၄)တိ ဆဋ္ဌေတ္ထာ။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၁၁ရ။ **(ဂ)** အဋ္ဌဂုံလ-မတ္တံ နိ၀ါသနံ ဩတာရေတ္ထာ နိ၀ါသေန္တေန ပရိမဏ္ဍလံ နိ၀တ္ထံ နာမ ဟောတိ။ ကင်္ခ။ ၂ရဖ။ မဟာစီ၀ရံ ဩတာရေတ္ထာ သူရိယ-ရသ္မိဟိ ပိဋ္ဌိ ဩတာပယမာနော နိသီဒိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂ရ၅။ ဩတာပယမာန-လည်း

ကြည့်။ **(ဃ)** ဓမ္မရတနဝဏ္ဏ သြတာရေ-တ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၉၇။

သြတာရေထ (ကာ၊ကြို) [အဝ+တရ+ဏေ+ထ] သက်ဝင်စေကုန်လော့၊ သွင်းကုန်လော့။ သြတာရေတိ (၁) ကြည့်။

သြတာရေန္ဓ (တိ) [အဝ+တရ+ဏေ+အန္ဓ] သက်ရောက်စေ-အောက်သို့ကျစေ-ချ-သော၊သူ။ တတော ပရံ သြတာရေန္ဓသ ဒုက္ခဋ္ဌန် ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၁။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ ၂၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁ ၂၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆ရ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၊၁၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၆။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၃ရရ။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၅၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၁ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၈၄။)

သြတာရေန္ဓိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+တရ+ဏေ+အန္ဓိ] သက်ဝင်စေ-သွင်း-ကုန်၏။ သြတာရေတိ (၁) ကြည့်။ (၁) မျှောကုန်၏။ သြတာရေတိ (၈) ကြည့်။

သြတာရေမိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+တရ+ဏေ+မိ] သက်ဆင်းစေ-ဆင်းသက်စေ-ကျစေ-ချ-ပါ၏။ သြတာရေတိ (က) ကြည့်။

သြတာရေယျ (ကာ၊ကြို) [အဝ+တရ+ဏေ+ယျ] သက်ဆင်းစေ-ဆင်းသက်စေ-ကျစေ-ချ-ရာ၏၊ သြတာရေတိ(က)ကြည့်။

သြတာရေယျုံ (ကာ၊ကြို) [အဝ+တရ+ဏေ+ယျုံ] သက်ဆင်းစေ-ဆင်းသက်စေ-ကျစေ-ချ-ကုန်ရာ၏။ သြတာရေတိ(က)ကြည့်။

သြတာရေသိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+တရ+ဏေ+ဏ္ဍ] သက်ဆင်းစေ-ဆင်းသက်စေ-ကျစေ-ချပြီ။ သြတာရေတိ (က) ကြည့်။

သြတာရေသုံ (ကာ၊ကြို) [အဝ+တရ+ဏေ+ဍုံ] သက်ဆင်းစေ-ဆင်းသက်စေ-ကျစေ-ချ ကုန်ပြီ။ သြတာရေတိ (က) ကြည့်။

သြတာရေဟိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+တရ+ဏေ+ဟိ] မျှောလော့။ သြတာရေတိ (ဂ) ကြည့်။

သြတိဏ္ဍ (တိ) [အဝ+တရ+တ။ အဝတိဏ်] (၁) သက်ဝင်-ပူးဝင်-အပ်သော၊သူ။ (၂) သက်ရောက်-သက်ဆင်း-ကျရောက်-တတ်သော၊ ရောက် လာသော၊သူ။ (၃) စီးဆင်းသော။ (၄) သက်ဆင်း-သက်ရောက်-ရာ။ (၅) ပြောကြားအပ်သော။

(၁) သက်ဝင်-ပူးဝင်-အပ်သော၊သူ။ သြတိဏ္ဏောမှိ ဇာတိယာ ဇရာယ မရဏေန။ မ၊၁။ ၂၅၀။ သြတိဏ္ဏောတိ ယသ္မ ဇာတိ အန္ဓော အနုပဝိဋ္ဌာ၊ သော ဇာတိယာ သြတိဏ္ဏော နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၄။ သြတိဏ္ဏ-မှာ(သံ၊ ၂။ရ၆)တိ အန္ဓော အနုပဝိဋ္ဌာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ရ၈။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၀။) **(၂)** သက်ရောက်-သက်ဆင်း-ကျရောက် -တတ်သော၊ ရောက်လာသော၊သူ။ သာသ-နဿ မူလာနိ သြတိဏ္ဏာနိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄ရ၄။

(၁)(၂) ယော ပန ဘိက္ခု သြတိဏ္ဏော ဝိပရိဏတေန စိတ္တေန မာတုဂါမေန သဒ္ဓိ ကာယသံသဂ္ဂံ သမာပဇ္ဇေယ္ယ။ ဝိ၊၁။၁ရ၃။ သြတိဏ္ဏောတိ ယက္ခာဒီဟိ ဝိယ သတ္တာ အန္ဓော ဥပ္ပဇ္ဇန္တေန ရာဂေန သြတိဏ္ဏော။

ကူပါဒီနိ ဝိယ သတ္တာ အသမပေက္ခိတ္တာ ရဇနိယေ ဌာနေ ရဇ္ဇန္တော သယံ ဝါ ရာဂံ ဩတိဏ္ဍေတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၂၀။ ဩတိဏ္ဍသဒ္ဒသ ကမ္မသာဓနပက္ခေ သန္ဓာယ "ယက္ခာဒီဟိ"-တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ကတ္တုသာဓနပက္ခေ သန္ဓာယ "ကူပါဒီနိ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၅၈။ (-သာရတ္ထ၊၂။၃၁၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၈၀။)

(၃) စီးဆင်းသော။ အောက်ပုဒ်ကြည်။ (၄) သက်ဆင်း-သက်ရောက်-ရာ။ ဩတိ-ဏ္ဍဌာန-ကြည့်။ (၅) ပြောကြားအပ်သော။ ဝတ္ထုသို့ ဩတိဏ္ဍေ ဝါ အနောတိဏ္ဍေ ဝါ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၁၄။ ဩတိဏ္ဍံ နာမ "ဝဇ္ဇံ အဏ္ဏာစရိတ"န္တိ အာရောစိတံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၅။

(၂) သက်ရောက်-သက်ဆင်း-ကျ ရောက်-တတ်သော၊ ရောက်လာသော။ (၅) ပြောကြားအပ်သော။ ဩတိဏ္ဍေ ဒေါသေ သိက္ခာပဒပညာပနန္တိ ဣဒံ ဗုဒ္ဓါစိဏ္ဏံ။ ဝိ၊ဌ၊ဋ၁။၁၆၄။ ဩတိဏ္ဍေတိ ပရိသမဇ္ဈေ အာဂ-တေ, အာရောစိတေ ဝါ။ ဝဇိရ။၆၂။ ဩ-တိဏ္ဍေတိ အာရောစိတေ, ပရိသမဇ္ဈေ ဝါ ဩတိဏ္ဍေ။ သာရတ္ထ၊ဋ။၄၅၅။

ဩတိဏ္ဍဥဒက (နဝ) [ဩတိဏ္ဍ+ဥဒက] စီးဆင်း-စီးဝင်-သောရေ။ ဣမာနိ ဟိ ဒွေ ဘော-ဇနာနိ ဝတ္ထုမာနာနိ ဝဋ္ဋေ အာစိဏ္ဏာနိ သ-မာစိဏ္ဏာနိ နဒီ ဩတိဏ္ဍဥဒကံ ဝိယ အ-နုပက္ခန္ဓာနိ။ မ၊ဌ၊၃။၁၃၀။

ဩတိဏ္ဍကာလ (ပု) [ဩတိဏ္ဍ+ကာလ] သက်ဆင်းရာ-သက်ရောက်ရာ-အခါ။ အထသ နာယိတုံ ဩတိဏ္ဍကာလေ ဒက္ခိဏဟတ္ထေန အသီ, ဝါမဟတ္ထေန စူဠံ ဂဟေတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃၉၈။ (-အဘိ၊ဌ၊၂။၄၃၁။) တံ တံ ဝတ္ထုံ ဩတိဏ္ဍကာလံ အနတိက္ကမိတ္တာ တေနေဝ ကာလေန ကရဏဘူတေန သိ-က္ခာပဒါနိ ပညာပယန္တော။ သာရတ္ထ၊ဋ။ ၂၀၁။ (-ဒီ၊ဋီ၊ဋ။၄၆။ မ၊ဋီ၊ဋ။၃၆။ အံ၊ဋီ၊ ဋ။၃၆။)

ဩတိဏ္ဍယန (ပု၊နဝ) [ဩတိဏ္ဍ+ယန] သက်ဆင်းသော အစိုင်အခဲ။ ဘူမိတော ဟတ္ထိပ-မာဏံ အနုဂ္ဂန္တ္မာ ဟေဋ္ဌာဘူမိယံ ဩတိဏ္ဍ-ယနတော အနေကယောဇနပ္ပမာဏောပိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၄၁။

ဩတိဏ္ဍစိတ္တ (တိ) [ဩတိဏ္ဍ+စိတ္တ] သက်ဝင်-ပူးဝင်-အပ်သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ ဩ-တိဏ္ဍစိတ္တသော်တံ ပါဋိကဒီ အနဘိရတော ဝါ မြဟ္ဘစရိယံ စရိဿတိ။ ဝိ၊၅။၂၃၅။ အံ၊ ၂။၂၂၆၊(-၅၉။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၇၄။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။ ၂၄၄။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၅၇။)

ဩတိဏ္ဍဌာန (နဝ) [ဩတိဏ္ဍ+ဌာန] သက်ဆင်းရာအရပ်။ ထေရေဟိ ပဌမံ ဩတိဏ္ဍ-ဌာနေ ကတတ္တာယေဝ "ပဌမကစေတိယ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၅၆။ (-မ၊ဌ၊၂။၁၄၈။ မ၊ဌ၊ ၃။၅၉။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅။)

ဩတိဏ္ဍတိတ္ထ (နဝ) [ဩတိဏ္ဍ+တိတ္ထ] သက်ဆင်းရာဆိပ်။ ရဇောဇလ္လံ ပဝါဟေတ္တာ ပဋိပဿဒ္ဓဒရထော ဩတိဏ္ဍတိတ္ထေနေဝ ဥတ္တရိတ္တာ။ အံ၊ဌ၊၂။၃၂။

ဩတိဏ္ဍနဒီ (ထီ) [ဩတိဏ္ဍ+နဒီ] စီးဆင်း

သော မြစ်။ ကော် ဂင်် ဩတိကျွေနဒီ ဒီသွာ တဒနုသာရေန ဂစ္ဆန္တော မိဂသူကရာဒယော ဝမိတ္တာ။ ဇာ၊၆၊၄။၄၃၉။

ဩတိကျွေပဒ (နာ) [ဩတိကျွေ+ပဒ] သက်ဆင်းသော-သက်ဆင်းသူ၏-ခြေရာ။ သာဓု တာတာတိ သမန္တာ ပဒံ ပရိယေသမာနော ဩတိကျွေပဒံယေဝ အဒ္ဒသ, နာ ဥတ္တိကျွေပဒံ။ မ၊၆၊၃၂၅။ (-ဇာ၊၆၊၃။၁ရ၊၂၉၉။ ဇာ၊၆၊ရ။၃၂၄။)

ဩတိကျွေပုဗ္ဗ (တိ) [ဩတိကျွေ+ပုဗ္ဗ] ရှေးဦး သက်ရောက်သော၊ သက်ရောက်ဘူးသော၊ သူ။ သင်္ဂါမာဝစရောတိ သင်္ဂါမံ ဩတိကျွေ-ပုဗ္ဗော။ မ၊၆၊၃။၉၀။

ဩတိကျွေမြဟ္မ (ပု) [ဩတိကျွေ+မြဟ္မ] သက်ဆင်းသော မြဟ္မာ။ တတော ပုရတ္ထိမစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ဩတိကျွေမြဟ္မာ နီလကသိဏံ သမာပဇ္ဇိတ္တာ။ ဒီ၊၆၊၂။၂၇၂။ သံ၊၆၊၃။ရ၃။

ဩတိကျွေဘဝင် (နာ) [ဩတိကျွေ+ဘဝင်] သက်ရောက်-ကျ-သောဘဝင်။ ဖလာနန္တရံ ဩ-တိကျွေဘဝင်တော ဝုဋ္ဌိတဿ မဂ္ဂပစ္စဝေ-က္ခဏာ။ ပဋိသံ၊၆၊၂။၂၄၈။

ဩတိကျွေမဂ္ဂသောတ (တိ) [ဩတိကျွေ+မဂ္ဂ သောတ] သက်ရောက်-သက်ဝင်-အပ်သော အရိယမဂ်ဟူသောရေအလျှဉ်ရှိသော၊ အရိယာမဂ်ရေအလျှဉ်သို့ သက်ရောက်ပြီးသော၊သူ။ ဩကျွန္တနိယာမ-ကြည်။

ဩတိကျွေမလ္ဂ (ပု) [ဩတိကျွေ+မလ္ဂ] သက်ရောက်သော-သက်ဝင်သော-ရောက်လာ သော-လက်ဝှေ့သမား-နပန်းသမား။ "သု-ဝဏ္ဏပဋ္ဌ ပဋိလဘိဿာမီ"တိ တက္ကယိတ္တာ ယုဒ္ဓဋ္ဌာနံ ဩတိကျွေမလ္လော မူလကမုဋ္ဌိ လဘိတ္တာ ဝိယ။ သံ၊၆၊၃။ဂ၁။

ဩတိကျွေမူလ (နာ) [ဩတိကျွေ+မူလ] သက်ဆင်းသော အမြစ်။ ကော် ဥဇုကံ ဩတိကျွေ-မူလမေဝ အဋ္ဌာသိ။ ဇာ၊၆၊၄။၃၄၉။

ဩတိကျွေဝတ္ထုက (တိ) [ဩတိကျွေ+ဝတ္ထု+က] သက်ရောက်အပ်-သက်ဝင်အပ်-ကျူးလွန်အပ်-သော အကြောင်းအရာဝတ္ထုရှိသော၊ သူ။ ဝိတိကျွေမံ ဟိ သုတ္တာ ဘိက္ခုသံယံ သန္ဒိပါတာပေတ္တာ ဩတိကျွေဝတ္ထုကံ ပဂ္ဂလံ ပဋိပုစ္ဆိတ္တာ။ မ၊ဋီ၊ဂ။၃ဖ။ သံ၊ဋီ၊ဂ။၃၃။ (-ဥဒါန၊၆။၂ဂ။ သာရတ္ထ၊ဂ။၂၀ဂ။ ဒီ၊ဋီ၊ဂ။၄ဖ။ မ၊ဋီ၊၂။၅၀။)

ဩတိကျွေဝတ္ထုဝိသယ (တိ) [ဩတိကျွေဝတ္ထု+ဝိသယ] သက်ရောက်အပ်-သက်ဝင်အပ်-ကျူးလွန်အပ်-သော အကြောင်းအရာဝတ္ထုလျှင် အရာရှိသော။ ဩတိကျွေဝတ္ထုဝိသယာ အနုသာသနီ။ မ၊ဋီ၊ဂ။ဂ၁ရ။

ဩတိကျွေဝါစာဝတ္ထု (နာ) [ဩတိကျွေဝါစာ+ဝတ္ထု] သက်ရောက်သော-ဖြစ်ပေါ်လာသော-ပြောကြားအပ်သော-စကားဟူသော အကြောင်းအရာဝတ္ထု။ ပုစ္ဆာဒိဝသေန ဟိ ဩတိကျွေ-ဝါစာဝတ္ထုသို့ ကော်သာဒိဗျာကရဏဝိဘာဂံ သလ္လက္ခေတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၂။ဂ၅ဖ။

ဩတိကျွေဝါဒသင်္ဂါမ (တိ) [ဩတိကျွေဝါဒ+သင်္ဂါမ] သက်ရောက်-ဖြစ် ပေါ်လာ-သော

အယူဝါဒဟူသော စစ်ပွဲရှိသော၊သူ။ သြသ-ဌသဂ်ါမောတိ အနေကဝါရံ ပရဝါဒမဒ္ဒန-ဝသေန သြတီဏ္ဍဝါဒသဂ်ါမော။ မ၊ဋီ၊၃။၄၈။

သြတီဏ္ဍသတ္တ (ပု) [သြတီဏ္ဍ+သတ္တ] သက်ရောက်သော သတ္တဝါ။ နှ လာမကဌာနံ သြတီဏ္ဍသတ္တောဟေ(မ၊ဌ၊၃။၁၉၅)တိ ဣမိနာ မဟာသတ္တသ ပဂ်ိတာဓိမုတ္တတံ ဒဿေ-တွာ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၃ရ။ (-ဣတိဝုတ်၊ဌ။၃၂၆။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၆။)

သြတီဏ္ဍသဒ္ဒ (ပု) [သြတီဏ္ဍ+သဒ္ဒ] သြတီဏ္ဍ သဒ္ဒါ။ သြတီဏ္ဍ (၁)(၂)ကြည့်။

သြတီဏ္ဍသမယ (ပု) [သြတီဏ္ဍ+သမယ] သက်ရောက်ရာ-ဖြစ်ပေါ်ရာ-အခါ။ တံ တံ ဝတ္ထုံ သြတီဏ္ဍသမယသခ်ါတံ ကာလံ အနတိ-ဣမိတ္တာ သိက္ခာပဒါနိ ပညာပေန္တော။ ဥဒါန၊ ဌ။၂၁။

သြတီဏ္ဍသာခါ (ထီ) [သြတီဏ္ဍာ+သာခါ] သက်ရောက်-လျှောသက်-အောက်သို့ညွှတ်ကိုင်း-သော သစ်ခက်။ သြတီဏ္ဍသာခါဟီ (မ၊ဌ၊၂။၂ရ၁)တိ မာလုဝါ ဘာရေန သြန-မိတ္တာ ရုက္ခသ ယာဝ မူလာ သြတီဏ္ဍသာ-ခါဟိ ပုန အဘိရုဟမာနာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၂။

သြတီဏ္ဍဟတ္ထီ (ပု) [သြတီဏ္ဍ+ဟတ္ထီ] သက်ရောက်သောဆင်။ သဂ်ါမံ သြတီဏ္ဍဟ-တ္ထိနော ဟိ စတူဟိ ဒိသာဟိ အာဂတေ သရေ သဟိတုံ ဘာရော။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၃၆။

သြတီဏ္ဍောတိဏ္ဍဌာန (နှ) [သြတီဏ္ဍောတိဏ္ဍ+ဌာန] သက်ရောက်ကျဆင်းရာ သက်ရောက်ကျဆင်းရာအရပ်။ ဝဋ္ဋရုက္ခသာခါနံ ဂတ-ဂတဌာနေ ပါရောဟာ သြတရန္တိ၊ သြတီ-ဏ္ဍောတိဏ္ဍဌာနေ သမ္ဘဇ္ဇိတ္တာ ပုန ဝမုန္ဒ-ယော။ မ၊ဌ၊၂။၂၂ရ။

သြတု (ပု) [အဝ+တု။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ သြတု (သံ)] ကြောင်သတ္တဝါ။ ကေကုဒ၊ဋီ။၄၃၄။ ၎-ကြည့်။

သြတ္တပန (နှ) [အဝ(ဥ)+တပ+ယု] (မကောင်းမှုမှ) ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်း။ အောက်ပုဒ် ထောင့်ကွင်းကြည့်။

သြတ္တပနသီလ (တိ) [သြတ္တပန+သီလ] (မကောင်းမှုမှ) ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်း အလေ့ရှိသော၊သူ။ ၎ဝံ ဝုတ္တေန သြတ္တပ္ပေန သမန္နာဂတတ္တာ သြတ္တပနသီလောတိ သြ-တ္တပ္ပီ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁၀၀။

သြတ္တပ္ပ (နှ) [အဝ(ဥ)+တပ+ဏျ(အ)။ သြတ္တပ္ပ-တိ ဘာယတိ ပါပတောတိ သြတ္တပ္ပံ။ ဓာန်၊ ဋီ။၁၅ရ။ သူစိ] (မကောင်းမှုမှ) ကြောက်ရွံ့သော-ထိတ်လန့်သော-ထိတ်လန့်ကြောင်း ဖြစ်သော-တရား၊ သြတ္တပ္ပတရား။

ဤနေရာ၌ ဟိရိ သြတ္တပ္ပ တရားနှစ်ပါးလုံးကို ပြဆိုပါမည်။ ကာယဒုစရိုတ် စသည်-တို့မှ-တို့ကြောင့်- ရှက်ခြင်း စက်ဆုပ်ခြင်းသည် ဟိရိမည်၏။ ထိတ်လန့်ခြင်းသည် သြတ္တပ္ပ မည်၏။ ကာယဒုစရိုတ် စသည်တို့မှ အရှက်တရား, အကြောက်တရား ဖြစ်ကြသည်။ ဟိရိသည် မကောင်းမှုမှ ရှက်ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ မကောင်းမှုကို

မစင်ကဲ့သို့ရှုမြင်၍ စက်ဆုပ်သည်။ သြတ္တပ သည် မကောင်းမှုမှထိတ်လန့်ခြင်းလက္ခဏာ ရှိသည်၊ မကောင်းမှုကို အပူကဲ့သို့ရှုမြင်လျက် ထိတ်လန့်သည်။ ထိုနှစ်ပါးတို့သည် မကောင်းမှုကို မပြုခြင်း ကိစ္စရှိသည်။ "မကောင်းမှုမှ တွန့်ဆုတ်သောတရား" ဟု ယောဂီတို့၏ဉာဏ်၌ ရှေးရှုထင်သည်။ မိမိကိုယ်ကို လေးစားခြင်း, သူတပါးကို လေးစားခြင်းလျှင် နီးစွာသောအကြောင်း ရှိသည်။ မိမိကိုယ်ကို လေးစားခြင်း, သူတပါးကို လေးစားခြင်းကြောင့် ဟိရိ သြတ္တပ တရား ဖြစ်ပေါ်လာသည်၊ ဟိရိသည် မိမိကိုယ်ကိုအလေးအမြတ်ပြုလျက် "ငါကဲ့သို့သော အမျိုးမြတ်သူ, သီလရှိသူသည် ဤသို့သောမကောင်းမှုကိုမပြုသင့်" စသည်ဖြင့် ဆင်ခြင်၍ မကောင်းမှုပြုရမည်ကို ရှက်သောကြောင့် မကောင်းမှုကို စွန့်ပယ်သည်၊ အမျိုးကောင်းသွီးနှင့်တူသည်။ သြတ္တပသည် သူတပါးကိုအလေးအမြတ်ပြုလျက် သူတော်ကောင်းတို့က ကဲ့ရဲမည်ကို ထိတ်လန့် သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ အပါယ်ဘေး သံသရာဘေးစသည်မှ ထိတ်လန့်သောကြောင့်လည်းကောင်း မကောင်းမှုကို စွန့်ပယ်သည်၊ ပြည့်တန်ဆာမနှင့်တူသည်။ ထိုနှစ်ပါးသည် မည်သည့်အခါမှ အချင်းချင်း စွန့်ခွါ၍ မဖြစ်ကြ၊ မှန်၏။ အရှက်တရားကားရှိ၏, အကြောက်တရားမရှိ–ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အကြောက်တရားကား ရှိ၏, အရှက်တရား မရှိဟူ၍လည်းကောင်း မရှိနိုင်ပါ။ ဟိရိ အားကောင်းသောအခါ သြတ္တပသည် မခေါ်ဝေါ်လောက်ဖြစ်ရ၏၊ အားမကောင်း။ သြတ္တပ အားကောင်းသောအခါ ဟိရိသည် မခေါ်ဝေါ်လောက်ဖြစ်ရ၏၊ (အဟိရိက, အနောတ္တပ နှစ်ပါးကမူ ထိုသို့မဟုတ်၊ ယင်းတို့နှင့် ယှဉ်သော စိတ်တို့၌ ထိုနှစ်ပါးလုံး အားကောင်းကြသည်။ ဝတာရဒ္ဓိ၊၁။၃၁ဖ။) ဟိရိ သြတ္တပ တရားနှစ်ပါးသည် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ မဆုတ်ယုတ်ကြောင်းတရား၊ နတ်ပြည်ရောက်ကြောင်း တရား၊ ချမ်းသာစွာနေကြောင်း တရားများ ဖြစ်ကြသည်။ အံ၊၁။၉၅–ဖ။ ထို(၂)ပါးသည် သီလ၏– နီးစွာသော အကြောင်း–အကြောင်းရင်း–ဖြစ်သည်။ ပဋိသံ၊ ၌၊၁။၁ဖ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉။ ထို ဟိရိ သြတ္တပ နှစ်ပါးတို့သည် မကောင်းမှုမှ ရှောင်ကြဉ်၍ မိမိကိုယ်ကို ဖြူစင်အောင် စောင့်ရှောက်သော"လောကပါလ=လောကစောင့် တရား" များဖြစ်ကြသည်၊ ထိုတရား နှစ်ပါးက လောကကို မစောင့်ရှောက်လျှင် လောက၌ "အမေ၊ မိကြီး၊ ဒေါ်လေး" စသည် မထင်ရှားနိုင်ပါ။ (အကျယ်ကို အံ၊၁။၅၃။ ဣတိ ဝုတ်။၂၁၉။ ဝတာရဒ္ဓ။၂၄။ ဝတာရဒ္ဓိ၊ ၁။၃၀၃။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၁၀၅။ အနုဒီပနီ။၉၈–တို့ကြည့်။)

ယံ သြတ္တပ္ပတိ သြတ္တပ္ပိတမ္ဟေန၊ သြတ္တပ္ပတိ ပါပကာနံ အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ သမာပတ္တိယာ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ သြတ္တပ္ပံ။ အဘိ၊ ၆။၂၅၈။ အဘိ၊ပု။၁၂ဖ။ ကတမေ ဓမ္မာ ပဏ္ဍိတာ၊ ဟိရီ စ သြတ္တပ္ပဉ္စ၊ ဣမေ ဓမ္မာ ပဏ္ဍိတာ။ အဘိ၊ဓ။၂၅ဖ။ (–သံ၊၁။၁၅ရ။) တေဟိယေဝ သြတ္တပ္ပတိတိ သြတ္တပ္ပံ၊ ပါပ–တော ဥမ္ဟေဝသေတံ အဓိဝစနံ။ အဘိ၊

ဌ။။ဘ၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၉၄။ သြတ္တာသလက္ခဏ် သြတ္တပ္ပံ။ ဝတာရ၊ဌ။ ၂၄။ ပါပတော သြတ္တ-ပ္ပန္တိ ဇေနာတိ သြတ္တပ္ပံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။ ၂ ၂ရ။

သြတ္တပ္ပဂါရဝ (တိ) [သြတ္တပ္ပ+ဂါရဝ] သြတ္တပ္ပ တရား၌ ရိုသေခြင်းရှိသော၊သူ။ ဆယိမေ ဘန္တေ ဓမ္မာ ဘိက္ခုနော အပရိဟာနာယ သံဝတ္တန္တိ၊ ကတမေ ဆ? သတ္ထုဂါရဝတာ ... သြတ္တပ္ပဂါရဝတာ။ အံ၊ ၂။ ၂၉၁၊ (-၄၁၉။)

သြတ္တပ္ပတိ (ကြိ) [အဝ(ဥ)+တပ+ယ+တိ။ နီတိ၊ ဓာ။၁ ၂ ၂။ ဓာတ္တတ္ထ။၁၅ဖ။] (မကောင်းမှုမှ) ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-၏။ သြတ္တပ္ပတိ ကာယဒုစ္စရိတေန ဝစီဒုစ္စရိတေန မနော-ဒုစ္စရိတေန။ မ၊ ၂။၁၈၊၁၉။ အံ၊ ၂။ ၂။ သြတ္တ-ပ္ပနိဒ္ဒေသေ ဟေတ္ထတ္ထေ ကရဏဝစနံ၊ ကာ-ယဒုစ္စရိတာဒီဟိ သြတ္တပ္ပသ ဟေတုဘူ-တေဟိ သြတ္တပ္ပတိ ဘာယတီတိ အတ္ထော။ မ၊ဌ၊၃။ ၂၁။ အံ၊ဌ၊၃။၁။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၉၃။ (-မ၊၁။၃ ၂ ၀။ သံ၊၁။၄ဝ၁။ အံ၊ ၂။၃၉ရ။ အဘိ၊ဓ။ ၂ ၂၊ ၂၃၊ ၂၄ဖ။ အဘိ၊ဝိ။၃ရ၃။ အဘိ၊ ပု။ ၁ ၂၃၊၁ ၂ ဖ။ ပဋိသံ။၃၅၁။ မိလိန္ဒ။၁ရ ၂။ ဝတာရ။ ၂ဂ။) တေဟိယေဝ သြတ္တပ္ပတိတိ သြတ္တပ္ပံ၊ ပါပတော ဥဗ္ဗေဂသောတံ အဓိ-ဝစနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၉၄။ သြတ္တပ္ပတိတိ ဥဗ္ဗဇ္ဇတိ။ ဝတာရ၊ဌီ၊၁။၃ဝ၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊ ၂။၁၄၃။ မဂ်ိ မဏ္ဍ၊၁။၃၃ရ။ **သြတ္တပ္ပန္တိ**—မ၊ဌ၊၁။၁၄၃၊ အံ၊ ဌ၊၁။ရ၄။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။ရ၉။ သာရတ္ထ၊၁။ဧ၉။

သြတ္တပ္ပဓန (နဉ) [သြတ္တပ္ပ+ဓန] သြတ္တပ္ပ တရားဟူသော ဥစ္စာ။ သြတ္တပ္ပဓနံ သုတဓနံ စာဂဓနံ ပညာဓနန္တိ။ ဒီ၊၃။ ၂ဝ၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ်။ ၂။၄၈၅။ (-ဝိမာန၊ဌ။၁ဝ ၂။)

သြတ္တပ္ပဓမ္မ (ပု) [သြတ္တပ္ပ+ဓမ္မ] သြတ္တပ္ပ တရား။ ကေစ္စော လောကာဓိပတိ ဟုတ္တာ ပါပတော ဥတ္တသန္ဓော သြတ္တပ္ပဓမ္မံ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတ္တာ။ စရိယာ၊ဌ။၃ဝ၁။

သြတ္တပ္ပန (နဉ) [အဝ(ဥ)+တပ+ယ+ယု] (မကောင်းမှုမှ) ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်း။ သြတ္တပ္ပနံ ဝိယ ဘယတုပဋ္ဌာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃ဝ၄။

သြတ္တပ္ပနိဒ္ဒေသ (ပု) [သြတ္တပ္ပ+နိဒ္ဒေသ] သြတ္တပ္ပတရားကို အကျယ်ပြဆို-ရာ-ကြောင်း-စကားရပ်။ သြတ္တပ္ပတိ-ကြည့်။

သြတ္တပ္ပန္တ (တိ) [အဝ(ဥ)+တပ+ယ+အန္တ] (မကောင်းမှုမှ) ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-သော၊ သူ။ မုသာဝါဒဿ သြတ္တပ္ပံ။ ဒီ၊ ၂။၁ရဖ။ သံ၊၁။၁၅ရ။ သြတ္တပ္ပန္တိ သြတ္တပ္ပမာနော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂ ၃ ၉။ တတော ဥတ္ကြာသန္ဓော သြ-တ္တပ္ပန္ဓော တံ အဘိဘဝတိ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃ရ၅။ သြတ္တပ္ပန္တိ သြတ္တပ္ပန္ဓော၊ ဥတ္တသ-န္ဓောတိ အတ္ထော။ ရူ၊ဌီ။၁၁ ၉။

သြတ္တပ္ပန္တိ (ကြိ) [အဝ(ဥ)+တပ+ယ+အန္တိ] (မကောင်းမှုမှ) ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-ကုန်-၏။ သြတ္တပ္ပတိ-ကြည့်။

သြတ္တပ္ပဝရိယာယပထ (တိ) [သြတ္တပ္ပ+ပရိယာယပထ] သြတ္တပ္ပတရားဟူသော -ပတ်ပတ်လည်လမ်းမကြီး-ပတ်လည် လမ်းမ-ရှိသော၊သူ။ သြတ္တပ္ပပရိယာယပထော ဘိ-က္ခဝေ အရိယသာဝကော အကုသလံ ပ-ဇဟတိ။ အံ၊ ၂။ ၄ဝ၀။

သြတ္တပ္ပဗလ (နာ) [သြတ္တပ္ပ+ဗလ] သြတ္တပ္ပ တရား ဟူသော အင်အား။ သြတ္တပ္ပဗိုလ်။ ဝီရိယဗလ် ဟိရိဗလ် သြတ္တပ္ပဗလ်။ ဒီ၂၊ ၂၀၉။ (-အံ၁။၄၆၈၊၄၇၄။ အံ၂။၁၊၃၉၇။ အဘိ၊ဓ။၁၊၂၂။ ပဋိသံ။၃၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။)

သြတ္တပ္ပဗလနိဒ္ဒေသ (ပု) [သြတ္တပ္ပဗလ + နိဒ္ဒေသ] သြတ္တပ္ပဗိုလ်ကို အကျယ်ပြဆို-ရာ-ကြောင်း-စကားရပ်။ သြတ္တပ္ပဗလ-နိဒ္ဒေသေ သြတ္တပ္ပိတမ္ဘေနာတိ ဟေတုတ္ထေ ကရဏဝစနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။

သြတ္တပ္ပဘယ (ပုနာ) [သြတ္တပ္ပ+ဘယ] သြတ္တပ္ပ ဟူသော-ဘေး-(မကောင်းမှုမှ) ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်ကြောင်းတရား။ အဟုဒေဝ ဘယန္တိ ဇတ္ထ စိတ္တုတ္တာသဘယံ ဥဏဘယံ အာရမ္မဏဘယံ သြတ္တပ္ပဘယန္တိ စတုဗ္ဗိဓံ ဘယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ ဘာယနဟေတုဋ္ဌေန သြတ္တပ္ပံ ဘယံ ပါပတော ဘာယတိ ဇေတေ-နာတိ ကတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၄။

သြတ္တပ္ပမာန (တိ) [အဝ(ဥ)+တပ+ယ+မာန] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-သောသူ။ သြ-တ္တပ္ပမာနော(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉)တိ ဥတ္တသန္တော ဘာယန္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၁၇။ သာ ပရပုတ္တော အယ"န္တိ သဏ္ဌာနိတ္တာ သြတ္တပ္ပမာနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၃။ သြတ္တပ္ပမာနာတိ သာရဇ္ဇယမာနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၇၂။

သြတ္တပ္ပမာနသဘာဝ (တိ) [သြတ္တပ္ပမာန + သဘာဝ] မကောင်းမှုမှ ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်-ခြင်း-တတ်သော-သဘောရှိသောသူ။ သာရဇ္ဇမာနရူပါတိ သြတ္တပ္ပမာနသဘာဝါ ဘာယမာနာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။

သြတ္တပ္ပရဟိတ (တိ) [သြတ္တပ္ပ+ရဟိတ] သြ-တ္တပ္ပတရားမှ ကင်းသော။ နာ ဟိ သြတ္တပ္ပ-ရဟိတံ ဥာဏံ အတ္ထိ။ အနုဋီ၊၁။၆၄။

သြတ္တပ္ပသန္ဿာသဘယ (ပုနာ) [သြတ္တပ္ပသန္ဿာသ+ ဘယ] (မကောင်းမှုမှ) ကြောက်ရွံ့ခြင်း, ထိတ်လန့်ခြင်း ဟူသောဘေး။ ဝိတရိတ္တာ-တိ ဝိတိဏ္ဏာ ဟုတ္တာ၊ သြတ္တပ္ပသန္ဿာသ-ဘယာတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၆၇။

သြတ္တပ္ပဟေတု (ပု) [သြတ္တပ္ပ+ဟေတု] (မ-ကောင်းမှုမှ) ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်-ခြင်း ဟူ-သော အကြောင်း။ ဘယာတိ ပါပုတ္တာ-သတော၊ သြတ္တပ္ပဟေတူတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၇။

သြတ္တပ္ပါကာရသဏ္ဌိတ (တိ) [သြတ္တပ္ပါကာရ+ သဏ္ဌိတ] (မကောင်းမှုမှ) ကြောက်ရွံ့ထိတ်-လန့်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်-သော။ သဗ္ဗသဒ်တဓမ္မေသု၊ သြတ္တပ္ပါကာရ-သဏ္ဌိတံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃။

သြတ္တပ္ပါဓိက (တိ) [သြတ္တပ္ပ+အဓိက] (မကောင်း-မှုမှ) ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်း = သြတ္တပ္ပ-လွန်ကဲသော၊ လွန်ကဲသောသြတ္တပ္ပရှိသော-သူ။ လောကော အဓိပတိ ဂရု ဇေဌကတိ-လောကာဓိပတိ၊ သြတ္တပ္ပါဓိကော။ ဝိသုဒ္ဓိ-ဋီ၊၁။၃၅။

သြတ္တပ္ပိတမ္ဘ (တိ) [အဝ(ဥ)+တပ+ယ+တဗ္ဘ] ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်-အပ်-သင့်-ထိုက်-

သော (သူ၊ ကာယဒုစရိုတ် စသည်)။ သြ-
တ္တပ္ပတိ သြတ္တပ္ပိတဗ္ဗေန။ အဘိ၊၈။၂၂။ ဒီ၊
၌၊၃။၁၆၀။ မ၊၌၊၂။၂၁၃။ ဣတိဝုတ်၊၌။၁၀၀။
သြတ္တပ္ပိတဗ္ဗေနာတိ ဟေတ္ဌတ္ထေ (ဟေတု-
အတ္ထေ) ကရဏဝစနံ၊ သြတ္တပ္ပိတမ္ဘယုတ္တ-
ကေန သြတ္တပ္ပသ ဟေတုဘူတေန ကာ-
ယဒုစ္စရိတာဒိနာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊၌၊၁။
၁၉၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၇၃။ သြတ္တပ္ပိတမ္ဘာ ဝါ
ဂရုနော၊ ဟိရိယိတမ္ဘာ ဝါ ဧဋ္ဌကာ။ မူ
လဋီ၊၁။၁၈၃။ (-မ၊၌၊၂။၂၁၃။ ဣတိဝုတ်၊
၌။၁၀၀။)

သြတ္တပ္ပိတမ္ဘယုတ္တက (တိ) [သြတ္တပ္ပိတမ္ဘ+
ယုတ္တက] ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်-အပ်-သင့်
-ထိုက်-သည်နှင့်ယှဉ်သော။ အထက်ပုဒ်
ကြည့်။

သြတ္တပ္ပိယ (နာ) [သြတ္တပ္ပ+ဣယ] မကောင်း
မှုမှ ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်း၊ သြတ္တပ္ပ
တရား။ သဒ္ဓါဗလံ ဝီရိယဗ္ဗ၊ ဟိရီ သြတ္တပ္ပိယံ
ဗလံ။ အံ၊၂။၃၉၆၊(-၃၉၉။ ဓမ္မ၊၌၊၁။၃၀၂။)

သြတ္တပ္ပိ (တိ) [အဝ(ဥ)+တပ+ယ+ဏိ။ သြတ္တပ္ပ
+ဣ] (မကောင်းမှုမှ) ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်-
လေ့-ခြင်း-ရှိသော၊သူ။ သြတ္တပ္ပေန သမ-
နှာဂတော ပုဂ္ဂလော သြတ္တပ္ပီ။ အဘိ၊ပု။
၁၂၆။ (-ဝိ၃။၉၁၊၁၁၄။ ဝိ၊၅။၂၄၃။ ဒီ၊၃။
၂၀၈။ မ၊၁။၁၈။ မ၊၃။ရ၃။ သံ၊၁။၃ရ၂၊
၄၀၀။ သံ၊၂။၄၄၁။ အံ၊၁။၅၄၀။ အံ၊၂။၂၊
၆။ အံ၊၃။၆၊၅၃၊၃၅၅။ မိလိန္ဒ။၂၀၃။ သြတ္တပ္ပီ
(ဒီ၊၂။၆၆)တိ ပါပတော ဘာယနလက္ခ-
ဏေန သြတ္တပ္ပေန သမန္နာဂတာ။ ဒီ၊၌၊၂။
၁၁၉။ သြတ္တပ္ပတိ ဥဗ္ဗိဇ္ဇတိ ဘာယတိ သီ-
လေနာတိ သြတ္တပ္ပီ၊ သြတ္တပ္ပေန သမန္နာ-
ဂတော။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၄။

ကိလေသာဖြစ်ခြင်းမှ လည်းကောင်း
အကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းမှလည်းကောင်း ကြောက်
ရွံ့သူကို "သြတ္တပ္ပီ"ဟုခေါ်သည်။ အနော-
တ္တပ္ပီ(သံ၌၊၂။၁၅၃)ကြည့်။

သြတ္တာပ (ပု) [အဝ(ဥ)+တပ+ဏ] မကောင်းမှုမှ
ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်-ခြင်း-သောတရား။
သြတ္တာပီ-ကြည့်။

သြတ္တာပရဟိတ (တိ) [သြတ္တာပ+ရဟိတ]
မကောင်းမှုမှ ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်း
ကင်းသော၊သူ။ နာ သြတ္တာပီ အနောတ္တာပီ၊
သြတ္တာပရဟိတော။ ဣတိဝုတ်၊၌။၁၀၀။

သြတ္တာပီ (တိ) [သြတ္တာပ+ဣ] (မကောင်းမှုမှ)
ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်ခြင်း ရှိသော၊သူ။
သြတ္တာပေါ ဝုစ္စတိ ပါပုတ္ထာသော၊ သော
တေသ အတ္ထိတိ သြတ္တာပီ၊ နာ သြတ္တာပီ
အနောတ္တာပီ၊ သြတ္တာပရဟိတော။ ... "ယံ
နာ သြတ္တပ္ပတိ သြတ္တပ္ပိတဗ္ဗေန၊ နာ သြတ္တ-
ပ္ပတိ ပါပကာနံ အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ သ-
မာပတ္တိယာ"တိ ဧဝံ ဝုတ္တံ၊ တံ အနောတ္တပ္ပံ
အနောတ္တာပေါ၊ သော တေသ အတ္ထိတိ
အနောတ္တာပီ။ ဣတိဝုတ်၊၌။၁၀၀။ စရမ္ပိ
ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဧဝံဘူတော အာတာပီ
သြတ္တာပီ။ ဣတိဝုတ်။၂ရ၃။ သဗ္ဗသော
ပါပုတ္ထာသေန သမန္နာဂတတ္တာ သြတ္တာပီ။
ဣတိဝုတ်၊၌။၃၃၄။ ပရေ အနောတ္တာပီ ဘဝိ-
သန္တိ၊ မယမေတ္ထ သြတ္တာပီ ဘဝိဿာမ။

မ၊၁။၅၂။ မ၊၆၊၂။၂၁၄။ နဲ့ သြတ္တာပ္ပန္ဓိတိ အနောတ္တပ္ပီ၊ အကုသလသမာပတ္တိယာ နဲ့ ဘာယန္ဓိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ တဗ္ဗိပရိတာ သြတ္တာပ္ပီ။ မ၊၆၊၁။၁၉၃။ (ဤတွင် ပါဠိတော်မူ နှင့် အဋ္ဌကထာမူတို့ မတူချေ။)

သြတ္တာသ (ပု) [အဝ(ဥ)+တသ+ဏ] (မကောင်းမှုမှ) ထိတ်လန့်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

သြတ္တာသလက္ခဏ (တိ) [သြတ္တာသ+လက္ခဏ] (မကောင်းမှုမှ) ထိတ်လန့်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ သြတ္တာသလက္ခဏံ သြတ္တာပ္ပံ။ ဝတာရ၊၆။၂၄။ သြတ္တာပ္ပံ တေ ဥက္ခံ ဝိယ ပဿန္ဓံ တတော ဥတ္တာသတိတိ ဝုတ္တံ "ဥတ္တာသလက္ခဏံ သြတ္တာပ္ပ"န္တိ။ ဝတာရဋီ၊ ၁။၃၀၃။ (ဤဋီကာနှင့် ဝတာရ၊၆-ရှေးမူတို့၌ "ဥတ္တာသလက္ခဏံ"ဟုရှိသည်။)

သြတ္ထရ (တိ) [အဝ+ထရ+တ] (၁)(က) ထက်ဝန်းကျင်မှ-ဖုံးလွှမ်း-ရစ်ပတ်-အပ်သော။ (ခ) ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ပြည့်စုံသော။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) (ဂ) အထက်မှ ပိတ်ဖုံးအပ်သော။ (၂) ရအပ်သော။

(၁)(က) တက္ကာဇာလေန သြတ္ထရော လောကသန္ဓိဝါသော။ ပဋိသံ။၁၂၂။ တေန တက္ကာဇာလေန သြတ္ထရော သမန္တတော ဆာဒိတော ပလိဝေဋိတော၊ ပဋိသံ၊၆၊၂။ ၁၉။ ဂဂ်ါယ နဒီယာ တိရိယံ ပတိတ္တာ ဝါလိကာယ သြတ္ထရဘာဝေန အန္တရဿေတု ဝိယ ဟုတ္တာ။ သံ၊၆၊၃။၈၂။

(ခ) ပုက္ကရိကသမောတ္ထရောတိ ပုက္ကရိကေဟိ ရတ္တပဒုမေဟိ သြတ္ထရော သမ္ပုဏ္ဏောတိ အတ္ထော။ အပ၊၆၊၂။၁၆၉။ (ဂ) ပဗ္ဗတေ နိဝရဏေဟိ သြတ္ထရော လောကသန္ဓိဝါသော။ ပဋိသံ။၁၂၄။ သြတ္ထရောတိ ဥပရိတော ပိဟိတော။ ပဋိသံ၊၆၊၂။၂၃။ (၂) ဗုဒ္ဓရံသိဟိ သြတ္ထရာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၃။ သြတ္ထရာတိ အဓိဂတာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၆။၂၂၅။

သြတ္ထရပတ္တ (ပု) [သြတ္ထရ+ပတ္တ] ပိတ်အပ်-ဖုံးအပ်-သောသပိတ်။ ဒွါဒသယောဇနံ နဂရံ ပတ္တကရာဟေန သြတ္ထရပတ္တော ဝိယ အဟောသိ။ သံ၊၆၊၂။၂၀၈။ သြတ္ထရပတ္တော ဝိယာတိ ပိဟိတပတ္တော ဝိယ အဟောသိ၊ သံ၊ဋီ၊၂။၁၈၉။

သြတ္ထရောကာသ (ပု၊နှ) [သြတ္ထရ+ သြကာသ] ဖုံးလွှမ်းအပ်သော အရပ်။ အတိဝုဋ္ဌိကာလေ ပန သြယေန သြတ္ထရောကာသော နဂဟေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၆၊၃။၃၃၅။ (-ဝဇိရ။၄၆ဝ။)

သြတ္ထတ (တိ) [အဝ+ထရ+တ] (၁) ထက်ဝန်းကျင်မှ-မြေးယှက်ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-သော။ (၂)(က) ဖုံးလွှမ်းအပ်-ဖိအပ်-သော၊ သူ။ (ခ) လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သော။ (ဂ) ယသ အစ္ဆန္ဒဒုဿီလျှ၊ မာလုဝါ သာလမိ-ဝေါတ္ထတံ။ ဓမ္မ။၃၇။ နေတ္တိ။၁၅၈။ တက္ကာ-သဝါတံ ဒုဿီလျှ ... အတ္တဘာဝံ သြတ္ထတံ ပရိယောနဒ္ဓိတ္တာ ဌိတံ။ ဓမ္မ၊၆၊၂။၉၈။ နေတ္တိ၊ ၆။၂၆၁-၂။

(၂)(က) သမန္တမောတ္ထတ(ဝိမာန။၂၀)-တိ သမန္တတော သြတ္ထတံ ဆာဒိတံ။ ဝိမာန၊

ဌ။၈၀။ ယော ရုက္ခေန သြတ္ထတောပိ နမရတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။ရဝ။ သာရတ္ထ၊၂။၂ရရ။ ဝိ မတိ၊ဝ။၂၃၈။ (–ဇာ၊ဌ၊၅။၃ဝ၂။) **(ခ)** အ-နုသယဇာလမောတ္ထတော။ ထေရ။၃ဝ၄။ တေသံ ဇာလေန သြတ္ထတော အဘိဘူ-တောတိ အနုသယဇာလမောတ္ထတော။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂ဝဝ။

သြတ္ထတောကာသ (ပု၊နာ) [သြတ္ထတ+သြကာသ] ဖုံးလွှမ်းအပ်သော အရပ်။ သြယေန သြတ္ထတောကာသော နာ ဂဟေတဗ္ဗော။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၁၄ဖ။

သြတ္ထရက (နာ) [အဝ+ထရ+ကဋ္ဌ။ (အဝ + ထရ+ကဋ=) သြတ္ထရ+က။ သြတ္ထရီယတေ သြတ္ထရံ၊ သြတ္ထရံ ယေဝ သြတ္ထရက်။ ဘာသာ၊ဋီ။၁၅၁။] နှစ်ချ၍ စစ်အပ်သော ရေစစ်။ (ဘာသာ၊ဋီ။၁၅၁။) ရေပေါ်၌ လွှမ်း၍ စစ်ကြောင်းဖြစ်သောရေစစ်။ (ဘာသာ၊ဋီ။ ၅၄၅။) ရေပေါ်၌ဖြန့်ကြက်လျက် စစ်ယူကြောင်း ရေစစ်ကြီး။

(ရေပေါ်၌ အဝတ်ကို ဖြန့်ကြက်လျက် ထောင့်စွန်းတို့ကို တိုင်လေးတိုင်၌ချည်၍ ပတ်ပတ်လည်အနားတို့ကို ရေမှမော်ထားပြီး အလယ်မှရေကို အိုးခွက်ဖြင့် ခပ်ယူရသော ရေစစ်ကြီးကိုဆိုလိုသည်။)

အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သြတ္ထရက်။ ဝိ၊ဌ။၂၅ဖ၊ (–၂၈၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ဌ၄၃။) သြတ္ထ-ရက် နာမ ယံ ဥဒကေ သြတ္ထရိတ္တာ ယဒေ-ကေန ဥဒကံ ဂဏှန္တိ၊ တံ ဟိ စတူသု ဒဏ္ဍ-ကေသု ဝတ္ထံ ဗန္ဓိတ္တာ ဥဒကေ စတ္တာရော ခါဏုကေ နိခဏိတ္တာ တေသု ဗန္ဓိတ္တာ သဗ္ဗ-ပရိယန္တေ ဥဒကတော မောစေတ္တာ မဇ္ဈေ သြတ္ထရိတ္တာ ယဒေန ဥဒကံ ဂဏှန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၄။၅ဝ။ ဒဏ္ဍပရိဿာဝနတောပိ သြတ္ထရက် မဟန္တတရံ။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၂။၃၄ဖ။ သြတ္ထရိတ္တာတိ သြဂါဟေတ္တာ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၄၅ရ။

သြတ္ထရဏ (တိ) [အဝ+ထရ+ယု] ထက်ဝန်း-ကျင်မှ-ဖုံးလွှမ်း-လွှမ်းမိုး-တတ်သော။ ပဟီနော ဇာလသခ်ါတောတိ သတ္တသန္ဓာ-နသ သြတ္ထရဏတော နိဿရိတုံ အပ-ဒါနတော စ "ဇာလသခ်ါတော"တိ စ လ-ဒ္ဓနာမ ဒိဋ္ဌိ အဝိဇာ စ ပဟီနာ။ ထေရ၊ ဌ၊၁။၃၂၄။

သြတ္ထရတိ (ကြိ) [အဝ+ထရ+အ+တိ] (က) ထက်ဝန်းကျင်မှ-မြေးယှက်ရစ်ပတ်-လွှမ်း-မိုး-ဖုံးလွှမ်း-၏။ (ခ) လွှမ်းမိုး-နှိပ်စက်-၏။ **(ဂ)** အပ္ပဟရိတေ ကတော ဟရိတံ သြတ္ထရတိ။ ဝိ၊၂။၂ရဝ။ ဥဒကံ သြတ္ထရတိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။ရ၉။ (–ဝိ၊၂။၄ဖ၉။ မိလိန္ဒ။၁၂၅။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃ဝ၊ဝရ၁။ ကခ်ီ။၉၁၊၂ဂ၈။ ဒီ၊ဌ၊၂။ ၁၃ရ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂ဖ၉။ ဥဒါန၊ဌ။၁ဂဝ။ ထေရ၊ ဌ၊၁။၁ဂ၂။ သာရတ္ထ၊၃။၂ရ၃။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၃၂ဝ။) **သြတ္ထရန္တိ**—ဝိ၊ဌ၊၃။၃၃ဖ။ ကခ်ီ၊ ဋီ၊သစ်။၁၄ရ။ **သြတ္ထရေယျ**—ဒီ၊၁။၄၂။ မိလိန္ဒ။၂ဂဖ။ ဥဒါန၊ဌ။၃၄၄။ **သြတ္ထရိ**—အဘိ၊ဌ၊၁။၄၁ဂ။ **သြတ္ထရိဿတိ**—ဇာ၊ဌ၊ ၁။၂၂ဂ။ **(ခ) သြတ္ထရန္တိ**—သြတ္ထရန္တိ(မ၊ ဌ၊၄။၂၂၉)တိ အဘိဘဝန္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၁ရ။ **သြတ္ထရေယျ**—စရိယာ၊ဌ။၁၉၂။

သြတ္ထရန္ဆ (တိ) [အဝ+ထရ+အ+အန္ဆ။ ထိ-ဌ် သြတ္ထရန္ဆီ။] ထက်ဝန်းကျင်မှ-မြေးယှက်ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-သော။ ယထာ နာမ မာလုဝါ သာလ် သြတ္ထရန္ဆီ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၉၈။

သြတ္ထရန္ဆီ (ကြို) [အဝ+ထရ+အ+အန္ဆီ] (က) ထက်ဝန်းကျင်မှ-မြေးယှက်ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ကုန်၏။ (ခ) လွှမ်းမိုး-နှိပ်စက်-ကုန်၏။ သြတ္ထရတိ (က)(ခ)ကြည့်။

သြတ္ထရိ (ကြို) [အဝ+ထရ+ဣ] ထက်ဝန်းကျင်မှ-မြေးယှက်ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ပြီ။ သြတ္ထရတိ (က) ကြည့်။

သြတ္ထရိတ (တိ) [အဝ+ထရ+တ] (၁) လွှမ်းမိုးအပ်သော။ (၂) ဖိအပ်သော၊ တက်နင်းအပ်သော။ **(၁)** ဂဂ်ိယ နဒီယာ တိရိယံ ပတိတော ဝါလိကာယ သြတ္ထရိတော။ သံ၊ဌ၊၃။ရ၅။ **(၂)** အဇ ပန မယာ သြတ္ထရိ-တတ္တာ နု ဒေတိ၊ ဟန္ဒာဟံ ဒဿာမိဿ ပဋိဝစနံ။ စရိယာ၊ဌ။၂၂၁။

သြတ္ထရိတုံ (ဗျ) [အဝ+ထရ+တုံ] ပိတ်ဆို့-တားမြစ်-ခြင်းငှါ။ ဗုဒ္ဓဝိထိ နာမ ကေနစိ သြတ္ထရိတုံ နု သက္ကာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂ရ၃။ ယာဝ စက္ကဝါဠာ သြတ္ထရိတုံ သြဝရိတုံ နု သက္ကာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၃၄။

သြတ္ထရိတ္ဝာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ထရ+တ္ဝာ] (က) ဖိ၍၊ နင်း၍၊ (ခ) လွှမ်းမိုး၍၊ ဖုံးလွှမ်း၍။ (ဂ) နှစ်၍။ **(က)** အညတရော ဘိက္ခု ... ဒါရကံ နိသီဒန္တော သြတ္ထရိတ္ဝာ မာရေသိ။ ဝိ၁။၁၀၀၊ (-၁၀၁၊၁၀၄၊၁၀၉။ ဝိ၄။၂၅၀၊ ၄၁၂။) သြတ္ထရိတ္ဝာတိ အက္ကမိတ္ဝာ။ ဝိ၊ဌ၊၂။ဖ၉။

(ခ) နု သယံဇိ သြတ္ထရိတ္ဝာ(ဝိ၄။ ၃၈၀)တိ နု သယံဇိ အဝတ္ထရိတ္ဝာ နိသီ-ဒိတမ္ပိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၁၉။ ပတိတဋ္ဌာနေယေဝ ဝါလိကာယ သြတ္ထရိတ္ဝာ ပူတိဘာဝံ အာ-ပါဒိတရုက္ခော ဝိယ။ သံ၊ဌ၊၃။ရ၈။ (-ဝိ၊ဌ၊ ၂။ဖ၃။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၂ဖ၊၃၃၅။ ဝိ၊ဌ၊၄။၅၀။ မ၊ ဌ၊၄။၁၄၃။ သံ၊ဌ၊၂။ရ၃၊၁၄၂။ အံ၊ဌ၊၂။ ၃ဖ၈။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၁၄။ နေတ္တိ၊ဌ။ဖ၀။ ဝဇိရ။ ၄ဖ၀။ သာရတ္ထ၊၃။၂ရ၅။ ဝိမတိ၊၂။၁ဖရ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄ရ။ နေတ္တိ၊ဝိ၁။ဓ၁။) **(ဂ)** သြတ္ထရက-ကြည့်။

သြတ္ထရိယတိ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+ထရ+ယ+တေ] ထက်ဝန်းကျင်မှ-လွှမ်းမိုး-ဖုံးလွှမ်း-အပ်၏။ ပကတိဥဒကေနေဝ သြတ္ထရိယတိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၃။၃၃ဖ။

သြတ္ထရိယမာန (တိ) [အဝ+ထရ+ယ+မာန] ဖိအပ်သော၊သူ။ ပစ္ဆိမဘဝိကသတ္တဿ ဟိ သိနေရုနာ သြတ္ထရိယမာနဿာပိ အရဟတ္တ အပတ္တာ ဇီဝိတက္ခယော နာမ နတ္ထိ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊၂။၂ဓ၀-၁။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၄၂ဖ။ ထေရ၊ဌ၊၂။ ၂၁၃။

သြတ္ထရိဿတိ (ကြို) [အဝ+ထရ+ဿတိ] ထက်ဝန်းကျင်မှ-မြေးယှက်ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-လတ္တံ့။ သြတ္ထရတိ (က)ကြည့်။

သြတ္ထရိယျတိ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+ထရ+ယ+တေ] ထက်ဝန်းကျင်မှ-ဖုံးလွှမ်း-လွှမ်းမိုး-

အပ်၏။ ဥဒကေန သြတ္ထရိယျတိ။ ဝိ၊ ၄။၂၅၄။ **သြတ္ထရိယျန္ဆီ**—ဝိ၊၄။၂၉၇။

သြတ္ထရိယျန္ဆီ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+ထရ+ယ+အန္ဆေ] ထက်ဝန်းကျင်မှ-ဖုံးလွှမ်း-လွှမ်းမိုး-အပ်ကုန်၏။ သြတ္ထရိယျတိ-ကြည့်။

သြတ္ထရေယျ (ကြို) [အဝ+ထရ+ယေျ] (က) ထက်ဝန်းကျင်မှ-မြေးယှက်ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ရာ၏။ (ခ) လွှမ်းမိုး-နှိပ်စက်-ရာ၏။ သြတ္ထရတိ (က)(ခ)ကြည့်။

သြဒက (နဝ) [ဥဒက+ဏ။ သြော်ဒက(သံ)] (၁) ရေ။ (တိ)(၂) ရေ၌-ဖြစ်-ပေါက်ဖွား-သော၊ သူ (သတ္တဝါ)။ (၃) ရေ၌ဖြစ်သော (ကိစ္စ)၊ ရေဆေးခြင်းကိစ္စ။ (၄) ရေဖြင့်စင်ကြယ်ခြင်း။ (၅) ရေ၌ဖြစ်သောခွဲ။

(၁) ရေ။ အာယု ဒီယတိ မစ္စာနံ၊ ကုန္ဒဒီနံဝ သြဒကံ။ သံ၊၁။၁၁၀။ ထေရ။ ၂၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၄။ ဇတ္ထ စ ဥဒကမေဝ "သြဒက"န္တိ ဝုတ္တံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၈။

(တိ)(၂) ရေ၌-ဖြစ်-ပေါက်ဖွား-သော၊ သူ (သတ္တဝါ)။ ဥဒကေတိ သြဒကေ၊ ဥဒကမှိ ဇာတေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၆။ တတော မစ္ဆေပိ ဇာနာထ၊ သြဒကေ ဝါရိဂေါစရေ။ သုတ္တနိ။၃၇၄။ မ၊၂။၄၀၈။ သြဒကေတိ ဥဒကမှိ ဇာတေ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။ (-ဝိ၊ ၂။၁၁၉။ ဇာ၊၁။ ၂၁၉။ ကင်္ခါ။၂၂၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၁၂၅။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၉၁။)

(၂) ရေ၌ ဖြစ်သော (ကိစ္စ)၊ ရေဆေးခြင်းကိစ္စ။ **(၄)** ရေဖြင့်စင်ကြယ်ခြင်း။ သြဒကန္ဆီက-(၁)ကြည့်။ **(၅)** ရေ၌ဖြစ် သောခွဲ။ (နီလ ဝါ ကဒ္ဒမ ဝါ။ ဝိ၊၂။၁၅၉။) ကဒ္ဒမော နာမ သြဒကော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၂။၁၅၉။

သြဒကဇာတိ (ထီ) [သြဒကာ+ဇာတိ] ရေ၌ဖြစ်သောသတ္တဝါဇာတ်၊ ရေသတ္တဝါဇာတ်။ မစ္ဆဂုဟကေန သဗ္ဗာပိ မစ္ဆကစ္ဆပမဏ္ဍူ-ကာဒိဘေဒါ သြဒကဇာတိ သင်္ဂဟိတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄(-၂၈)။ သာရတ္ထ၊၂။၈၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၈၃။)

သြဒကဇာတိက (တိ) [သြဒကာ+ဇာတိ+က] ရေသတ္တဝါဇာတ်ရှိသော၊သူ။ မဏ္ဍူကကစ္ဆ-ပါနံ သပ္ပါဒကတ္တေပိ သြဒကဇာတိကတ္တာ သင်္ဂဟော ကတော။ သာရတ္ထ၊၂။၈၅။

သြဒကတာသာမည (နဝ) [သြဒကတာ+သာမည] ရေ၌ဖြစ်သောအဖြစ်ဖြင့် တူသော။ ကစ္ဆပမဏ္ဍူကာနံ စတုပ္ပဒတ္တေပိ သြဒကတာသာမညေန အပဒေဟိ သဟ ဂဟဏံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၀။

သြဒကန္ဆီက (တိ) [သြဒက+အန္ဆီက။ ဥဒကန္ဆ+ကိက။ သြဒကန္ဆ+ဏ္ဍက။] (၁) (စင်ကြယ်စေခြင်းငှါ) အဆုံးဌယူအပ်သော ရေရှိသော၊ ရေ၌ဖြစ်သောကိစ္စ-ရေဆေးခြင်းကိစ္စ-လျှင်အဆုံးရှိသော(မေထုန်အကျင့်)၊ ရေဖြင့်ဆေးခြင်းကိစ္စအဆုံးရှိသော။ (မအူ၊ သျ၊၃။ရ၉။) အဆုံးဌရေရှိသော၊ ရေကို အဆုံးဌယူအပ်သော။ (မအူ၊သျ၊၃။၂၀၄။) (၂) ရေ၏အဆုံးဌဖြစ်သော၊ ရေအဆုံးရှိသော။

(၁) အသဒ္ဓမ္မံ ဂါမဓမ္မံ ဝသလဓမ္မံ ဒုဋ္ဌုလ္လံ ဩဒကန္တိကံ ရဟသဿ ဒွယံဒွယ-သမာပတ္တိ။ ဝိ၊၁။၂၄၊(-၃၄။) ဩဒကန္တိကန္တိ ဥဒကကိစ္စံ အန္တိကံ အဝသာနံ အဿာတိ ဩဒကန္တိကောဟု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။ ဥဒကေ ဘဝံ ဩဒကံ။ ပါရာ၊ဂံ၊သစ်၊၂။၄၄ရ။ ဩဒကန္တိ-ကော(ဝိ၊၁။၃၄။မဟာနိ။၁၀ရ)တိ ဥဒကံ အဿ အန္တေ သုဒ္ဓတ္တံ အာဒီယတီတိ ဥဒ-ကန္တံ (ဥဒကန္တော) ဥဒကန္တမေဝ ဩဒက-န္တိကံ။ (ဥဒကန္တောယေဝ ဩဒကန္တိကောဟု။) ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂၊ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၆။ ဥဒကသုဒ္ဓိ-ပရိယောသာနတာယ ဩဒကန္တိကောဟု။ မ၊ ဋီ၊၂။ရ၉။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။) ဥဒကေန သုဇ္ဈနံ ဩဒကံ၊ ဩဒကံ အန္တော ပရိယောသာနော ယဿာတိ ဩဒကန္တိ-ကော။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

(၂) ဂမ္ဘီရေ ဩဒကန္တိကေ။ ခုဒ္ဒက။၉။ ဥဒကဿ အန္တိကဘာဝေန ဩဒကန္တိကံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၈၄။

ဩဒဂ္ဂိယ (နာ) [ဥဒဂ္ဂ+ဏိယ] တက်ကြသော ကိုယ်စိတ်ရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဒဂ္ဂိယပိတိ (ထီ) [ဩဒဂ္ဂိယ+ပိတိ] တက်ကြသောကိုယ်စိတ်ရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ပိတိ။ တဿာ ဂေဟသိတာယ ဩဒဂ္ဂိယပိတိယာ ဇတော အဓိဝစနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ဖ၁။ မ၊ဋီ၊၂။၉၉။

ဩဒဗျ (နာ) [ဥဒဂ္ဂ+ဏျ] တက်ကြသော ကိုယ်စိတ်ရှိသူ၏-ဖြစ်သော ဝမ်းမြောက်ခြင်း ရှိသူ၏-အဖြစ်။ ဩဒဗျံ အတ္တမနတာ စိတ္တာဿ။ အဘိ၊ဓ။၁ရ။ အဘိ၊ဝိ။၂ဖ၉။ ပဋိသံ။၁ရ၅။ မဟာနိ။၂။ စူဠနိ။၂၁၉။ ဥဒ-ဂ္ဂဿ ဘာဝေါ ဩဒဗျံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁ဖ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁ရ။ (-အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ သာရတ္ထ၊၁။၃ဖ၁။ မ၊ဋီ၊၁။၁ရ၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁ဖရ။) ဥဒ္ဂတမဒ္ဂမဿာတိ ဥဒဗ္ဗော၊ ဥဒဗ္ဗဿ ဘာဝေါ ဩဒဗျံ။ ဥဒ-ဗ္ဗောတိ သဏ္ဌာတသောမနဿော။ ဥဒတီတိ ဥဒေါ၊ ဥဒေါ ဟုတ္တာ ဂစ္ဆတီတိ ဥဒဗ္ဗော။ ပါရာ၊ဂံ၊သစ်၊၂။၁ရဖ။

ဩဒဗျပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [ဩဒဗျ+ပစ္စုပဋ္ဌာန] တက်ကြသော ကိုယ်စိတ်ရှိသူ၏ အဖြစ်လျှင်-ဖြစ်သောဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသူ၏ အဖြစ်လျှင်-ရှေးရှုထင်သော အခြင်းအရာရှိသော၊ တက်ကြသော ကိုယ်စိတ်ရှိသူ၏ အဖြစ်ဖြင့်-ဖြစ်သောဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသူ၏အဖြစ်ဖြင့်-ရှေးရှုထင်သော။

သာ သမ္ပိယာယနလက္ခဏာ ... ဩဒ-ဗျပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၃၉။ ဥဒဗ္ဗော ဘာဝေါ ဩဒဗျံ၊ ဩ-ဒဗ္ဗေန ပစ္စုပဋ္ဌာနာ ဩဒဗျပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ ပါရာ၊ယော။ရဝ။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဩဒဗျပိတိ (ထီ) [ဩဒဗျ+ပိတိ] တက်ကြသော ကိုယ်စိတ်ရှိသူ၏-အဖြစ်ဟူသော-ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာဖြစ်သော-ပိတိ၊ ဖြစ်သော ဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသူ၏အဖြစ်ဟူသော ပိတိ။ ဥဒဗ္ဗစိတ္တာတိ ဩဒဗျပိတိယာ ဝသေန

ဥဒဂ္ဂစိတ္တာ အလီနစိတ္တာ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၅၂၈။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၂ရ။) ဩဒဂျ–လည်းကြည့်။

ဩဒဂျလက္ခဏ (တိ) [ဩဒဂျ+လက္ခဏ] တက်ကြွသော ကိုယ်စိတ်ရှိသူ၏–အဖြစ် ဟူသော–ဖြစ်သောဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူသော–လက္ခဏာရှိသော။ ဘာဝ–နာဝိသေသာဓိဂတာယ ဩဒဂျလက္ခဏာယ ပီတိယာ သမန္နာဂမေန ဥဒဂ္ဂစိတ္တာ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂ရ၁။ (–သာရတ္ထ၊၂။၂၄၃။)

ဩဒဂျသဘာဝ (တိ) [ဩဒဂျ+သဘာဝ] တက်ကြွသောကိုယ်စိတ်ရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူသော–ဖြစ်သောဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူသော–သဘောရှိသော။ သော စ ဩဒဂျသဘာဝတ္တာ နဒီနော ဓမ္မူပသ–ဥိတတ္တာ နဂ္ဃယုတ္တောဝ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၁။

ဩဒန (ပု၊နဝ) [ဥဒိ+ယု။ ဓာန်၊ဋီ။၃၆၅။ ဥန္ဒတိ ပသဝတိ ဘုဥ္ဇန္တာနံ အာယုဗလံ ဧနေတိတိ ဩဒနော။ ပါစိတ်၊ယော။၆၀။ ဩဒန(သံ)] ထမင်း၊ ဆွမ်း၊ စားဖွယ်ဘောဇဉ်။ တေန ခေါ ပန သမယေန အညတရော ဘိက္ခု–သံဃသ ဩဒနေ ဘာဇီယမာနေ။ ဝိ၊၁။ ၆၃။ ပိဏ္ဍပါတန္တိ ဩဒနံ။ မ၊ဌ၊၁။၁၆၉။ ဘ–တ္တန္တိ ဩဒနံ။ ပေတ၊ဌ။၆၆။ (–ဝိ၊၂။၂၂၉။ ဝိ၊၃။၅၆၊၆၆။ ဝိ၊၄။၁၉၅။ ဝ်၊၅။၄၈။ ဒီ၊၁။၉၈။ မ၊၁။၃၃။ မ၊၂။၂၀၀။ သံ၊၁။၁၆၆။ အံ၊၂။၄၃။ အံ၊၃။၆၄။) ဩဒနဂ္ဂဟဏ–လည်းကြည့်။

ဩဒနကဠိယ (နဝ) [ဩဒန+ကဠိယ] ထမင်းဖြင့် ပြုအပ်သော ကစီရည်။ အာစာမောတိ ဘတ္တဥက္ခလိကာယ လဂ္ဂေါ စ္စာမဩဒနော၊ တံ ဆဠ္ဆိတဌာနတောဝ ဂဟေတ္တာ ခါဒတိ၊ ဩဒနကဠိယန္တိပိ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၉၃။ မ၊ဌ၊၁။၃၅၀။ အံ၊ဌ၊၂။၂၂၂။ ဩဒနေန ကတံ ကဠိယံ ဩဒနကဠိယံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၆။

ဩဒနဂတိက (တိ) [ဩဒန+ဂတိ+ဂတိ+က] ထမင်း–ဆွမ်း–အလား၊ ထမင်း–ဆွမ်း–၌ အတွင်းဝင်သော၊ ဆွမ်း–ထမင်း–အရာ၌တည်သော။ သပ္ပိတေလတက္ကရသ–ကဠိယာဒီနိ ပန ဂဏနူပဂါနိ နဝ ဟောန္တိ၊ တာနိ ဟိ ဩဒနဂတိကာနေဝ။ ဝိ၊ဌ၊၂။ ၂၈၂။ ဩဒနဂတိကာနေဝါတိ ဩဒနသ အန္တော ဧဝ ပဝိသနသီလာနိ သိယုံ။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၄၈။ ဩဒနဂတိကာနီတိ ဩဒနသ ဂတိ ဂတိ ယေသံ တာနိ ဩဒနဂတိကာနိ၊ ဂတိတိ စ ဩကာသော ဩဒနသ အန္တောပဝိသနသီလတ္တာ ဩဒနသ ဩ–ကာသောယေဝ တေသံ ဩကာသော ဟောတိ။ ဝိနယာလင်္ကာရဋီ၊၁။၁၀၃။ (–ကခ်ီ။၁ရ၈။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၅။)

ဩဒနဂ္ဂဟဏ (နဝ) [ဩဒန+ဂဟဏ] ဩဒနသဒ္ဒါ။ ဩဒနဂ္ဂဟဏေန သဗ္ဗဘောဇန–ဝိကတိ ဂဟိတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။၃၂၃။

ဩဒနစတုတ္ထ (တိ) [ဩဒန+စတုတ္ထ] ဆွမ်း၏ လေးခုမြောက်၊ ဆွမ်း၏ လေးပုံတစ်ပုံ။ ဗျဉ္ဇနသ မတ္တာ နာမ ဩဒနစတုတ္ထောဘာဂေါ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂ရ။

ဩဒနစတုတ္ထဘာဂပွမာဏ (နဝ) [ဩဒနစတုတ္ထဘာဂ + ပမာဏ] ဆွမ်း၏ လေးခု

မြောက်အဖို့-ဖြစ်-ဟူ-သောအတိုင်း အ
ရှည်၊ ဆွမ်း၏ လေးပုံတစ်ပုံပမာဏ။ ဤမ
သူပသော ဩဒနစတုတ္ထဘာဂပမာဏတံ
ဒသောတွာ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂ရ-၈။

ဩဒနပစန (နာ) [ဩဒန+ပစန] ထမင်း-
ဆွမ်း-ချက်ခြင်း။ ယထာ နာမ ဗလဝါ
ပုရိသော ဩဒနပစနာဒိအတွေ့ မဟန္တံ ဒါရုံ
ဖာလေန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၈။

ဩဒနပစနဝိဓိ (ပု) [ဩဒနပစန+ဝိဓိ] ထမင်း
ချက်ခြင်းအစီအရင်။ ဤတွေ့ယော ဟိ ဒဟ-
ရကုမာရိကာကာလတော ပဋ္ဌာယ ဩဒန-
ပစနဝိဓိ အနုတိဋ္ဌန္တိယော ... ပဏ္ဍာပဏ္ဍ-
ဘာဝံ ဇာနိတုံ နိ သက္ကောန္တိ။ သံဋီဋ။၂၂၃-၄။

ဩဒနပစ္ဆိ (ထီ) [ဩဒန+ပစ္ဆိ] ထမင်း
တောင်း။ ပရိဝေသနာယ ကေကော ကေကေန
ဟတ္ထေန ဩဒနပစ္ဆိ ကေန ကဋေ့ဆုံ
ဂဟေတ္တာ ဘိက္ခူ ပရိဝိသတိ။ ဝိ၊ဋီ၊၃။၉၂။

ဩဒနပဋိဝိသ (ပု) [ဩဒန+ပဋိဝိသ] ထမင်း
-ဆွမ်း-ဟူသော အဖို့အစု။ ပိဏ္ဍာယ
ပဝိဋ္ဌဿပိ ဩဒနပဋိဝိသော အန္တောဥပ-
စာရံ ဌိတသေဝ ဂဟေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။၂၉ရ။ ဩဒနပဋိဝိသောတိ သံဃ-
ဘတ္တာဒိသံဃိကဩဒနပဋိဝိသော။ ဝိနယာ
လင်္ကာရ၊ဋီ၊၂။၅၁။

ဩဒနပါက (ပု) [ဩဒန+ပါက] (၁) ထမင်း
ချက်ခြင်း။ (၂) ထမင်းအိုးတစ်လုံး ချက်ရာ
ကာလ၊ ဆွမ်းတစ်အိုးချက် အချိန်ကာလ။
(၁) ဩဒနပါကော စ ယာဝဇီဝံ ဓနပရိ-
ကၠယေန ကတ္တေဗ္ဗော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ (၂)
ဩရံ ဩဒနပါကမှာ(ထေရ။၂ရ၅)တိ ဩဒ-
နပါကတော ဩရံ၊ ယာဝတာ ကာလေန
သုပရိဓောတတိန္ဓတဏ္ဍုလနာဠိယာ ဩဒနံ
ပစတိ၊ တတော ဩရမေဝ ကာလံ။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃ရ။

ဩဒနပိဏ္ဍ (ပု) [ဩဒန+ပိဏ္ဍ] ထမင်းခဲ။
ဩဒနပိဏ္ဍမံသပူဝေပိ ဘိန္ဒိတ္တာ ခါဒိတုံ နိ
ဝဋ္ဋတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆ရ-၈။

ဩဒနပူပပဟူတ (တိ) [ဩဒနပူပ+ပဟူတ]
ထမင်း, မုံ့တို့၏-များပြား-ပေါများ-သော၊
များပြားသော ထမင်း, မုံ့ရှိသော။ ထုလ္ဂ-
ကောဋ္ဌကန္တိ ဩဒနပူပပဟူတဝေသန
လဒ္ဓနာမော နိဂမော။ မ၊ဋီ၊၃။၁၃၉။

ဩဒနဘာဇနီယဝတ္ထု (နာ) [ဩဒနဘာဇနီယ+
ဝတ္ထု] ဆွမ်းကို ဝေဘန်ခြင်းကို ပြဆိုရာ
-ဝတ္ထု-အကြောင်းအရာ။ သေသမေတ္ထ
ဝတ္ထုဒ္ဒယေပိ ဩဒနဘာဇနီယဝတ္ထုသ္မိံ
ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။
(-သာရတ္ထ၊၂။၁ဖ၈။ ဝိမတိ၊၁။၂၀၄။)

ဩဒနမိဠာ (ထီ) [ဩဒန+မိဠာ] ဆွမ်း-
ထမင်း-၏ အဆီ အနှစ်။ နိ စသ ကာစိ
ဩဒနမိဠာ မုဒေ အဝသိဋ္ဌာ ဟောတိ။
မ၊၂။၃၃၉။

ဩဒနဝိသေသ (ပု) [ဩဒန+ဝိသေသ] ထူး
သော ထမင်း၊ ထမင်းထူး။ ပိဏ္ဍပါတေ စ
သမ္ပန္နေတိ ဝဏ္ဏာဒိသမ္ပယုတ္တေ ဩဒနဝိ-
သေသေ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၅။

ဩဒနသံသဋ္ဌ (တိ) [ဩဒန+သံသဋ္ဌ] ထမင်း-ဆွမ်း-နှင့် ရောနှောအပ်သော။ ဩဒနသံ-သဋ္ဌာနီ ပန ဝိညာပေတွာ ဘုဥ္ဇန္တော ပါစိတ္တိယံ အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၀၆။

ဩဒနသဂ်ဟ (နာ) [ဩဒန+သဂ်ဟ] ဆွမ်း၌-ရေတွက်-သွင်းယူ-ခြင်း။ ဩဒနသဂ်ဟ-မေဝ ဂစ္ဆတိ၊ ပဝါရဏံ ဇနေသိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၈၉။

ဩဒနသိတ္ထဋ္ဌာန (နာ) [ဩဒနသိတ္ထ+ဋ္ဌာန] ထမင်းလုံး ကျရာအရပ်။ ဩဒနသိတ္ထဋ္ဌာနေ ကာကော ဝိယ, ဒမိ ပါတုံ အာရဒ္ဓသုနခေါ ဝိယ စ ယသမေဝ ပဿတိ၊ သိသေ ပတန္တံ မဟာမုဂ္ဂရံ နပဿတိ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၁၉ရ။

ဩဒနသူရာ (ထီ) [ဩဒန+သူရာ] ထမင်းထည့်၍ ပြုအပ်သော သေရည်၊ ထမင်းအရက်။ ပူဝသူရာ ဩဒနသူရာ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၆၅။ ဩဒနံ ပက္ခိပိတ္တာ ကတာ သူရာ ဩဒနသူရာ။ သမ္မော၊ယော။၂၁၄။ ပူဝေ ဩဒနေ စ ဘာဇနေ ပက္ခိပိတ္တာ တဇ္ဇံ ဥဒကံ ဒတ္တာ မဒ္ဒိတ္တာ ကတာ ပူဝ-သူရာ ဩဒနသူရာတိ စ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ရ၉။ (-ဒီ၊ဌ၊၃။၁၂ရ။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၁ရ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၂၁။ မဟာနိ၊ဌ။၃၁၀။ သာ ရတ္ထ၊၃။၂၅၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၀၂။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၅၄။)

ဩဒနဟတ္ထ (တိ) [ဩဒန+ဟတ္ထ] ဆွမ်း လက်၌ ရှိသော၊ လက်ဝယ်၌ ဆွမ်းရှိသော၊သူ။ ဩဒ-နဟတ္ထာ ဥပသကမိတ္တာ "ကိံ ဘန္တေ ဩဒနံ ဒေမာ"တိ ပုစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၆၅။ ဩဒနော ဟတ္ထေသု ဧတေသန္တိ ဩဒနဟတ္ထာ။ ပါရာ၊ ယော။၂၄၃။

ဩဒနာဝသေသ (ပု) [ဩဒန+အဝသေသ] ထမင်းအကြွင်းအကျန်၊ ကြွင်းကျန်သော ထမင်း။ အာစာမော ဝုစ္စတိ ဩဒနာ-ဝသေသံ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၂၆၄။

ဩဒနိက (တိ) [ဩဒန+ဏိက] (၁) ထမင်း ချက်သော၊သူ(စဖိုသည်)။ (၂) ထမင်းရောင်း သော၊သူ။ **(၁)** ဩဒနိကော စ ရသကော။ ဓာန်။၄၆၄။ ဩဒနံ ပစတိတိ ဩဒနိကော။ ဓာန်၊ဋီ။၄၆၄။ **(၂)** ဆောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဒနိကယရဝိထိ (ထီ) [ဩဒနိကယရ+ ဝိထိ] ထမင်းရောင်းသူတို့၏အိမ်ရှိရာလမ်း၊ ထမင်းဆိုင်တန်းလမ်း။ ဂိလာနုပဋ္ဌာကာ ... သာဝတ္ထိ ပဝိသိတ္တာ ဩဒနိကယရဝိထိယံ ပိဏ္ဍာယ စရိတ္တာပိ ရသဘတ္တံ အလဘိတ္တာ နိဝတ္တိသု။ ဇာ၊ဌ၊၃။၄၅။

ဩဒနိကာပဏ (ပု) [ဩဒနိက+ အာပဏ] ထ-မင်းရောင်းသူတို့၏စျေး၊ ထမင်းရောင်းစျေး၊ ထမင်းဆိုင်တန်း။ နာနဂ္ဂရသာနံ ဒိဗ္ဗဘော-ဇနာနံ ဘာဇနာနိ ပူရေတွာ ဩဒနိကာ-ပဏံ ပသာရေတွာ နိသိဒိသု။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၂၁။

ဩဒနီ(နီ)ယ (တိ) [ဩဒန+ဏီယ။ ဩဒန+ ဏျ)ယ] (၁) ထမင်း။ (၂) ထမင်းချက်ရာ။ **(၁)** ဩဒနီယသုရာ-ကြည့်။ **(၂)** ပါနာ-ဂါရေ စ ဘောဇ္ဇေ စ၊ သူနာ ဩဒနီယာ ယရာ။ ဇာ၊၂။၂၈၂။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၁ရ၆။ ဩဒနီ-ယယရ-လည်းကြည့်။

သြဒနိယသုရာ (ထီ) [သြဒနိယာ + သုရာ] ထမင်းဖြင့်ပြုအပ်သော သေရည်၊ ထမင်းအရက်။ ယာယ ဒုဿီလစေတနာယ မဇ္ဈ-သခ်ိတံ ပိဋ္ဌသုရာ ပူဝသုရာ သြဒနိယသုရာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ဖ၊ဖ။

သြဒနိ(နီ)ယဃရ (နာ) [သြဒနိ(နီ)ယ+ဃရ] ရောင်းချအပ်သောထမင်းကို ချက်ရာ အိမ်၊ ထမင်း-အိမ်-ဆိုင်။ အညတရော ဘိက္ခု ဒုတ္ထိကေ့ သြဒနိယဃရံ ပဝိသိတ္တာ။ ဝိ၊၁။ ၎၄။ သြဒနိယဃရံ နာမ ဝိက္ကာယိက-ဘတ္တပစနဃရံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။

သြဒပတ္တကိနီ (ထီ) [ဥဒကပတ္တ (=ဥဒပတ္တ)+ ကက်+ဣနီ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)။ ဥဒပတ္တံ အာမ-သိတ္တာ ဂဟိတာ သြဒပတ္တကိနီ။ ပါ၊ဘာသာ ဋီ၊၃။၅၉ဖ။] ရေခွက်ကို သုံးသပ်၍ ယူအပ်သောမယား၊ ရေခွက်ဌလက်စုံချ၍ ယူအပ်သော မယား။ သြဒပတ္တကိနီ နာမ ဥဒကံ အာမသိတ္တာ ဝါသေသိ။ ဝိ၊၁။၂၀၃။ ဥဒပတ္တံ အာမသိတ္တာ ဂဟိတာ သြဒပတ္တကိနီ။ သာ ရတ္ထာ၊၂။၃၂၈။ ဝိမတိ၊၁။၂ဖ၉။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂ဖ၈။ မ၊ဋီ၊၁။၃၀၁။ (- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ဖ၊ဖ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၉။)

သြဒပတ္တကီ (ထီ) [ဥဒကပတ္တ (=ဥဒပတ္တ)+ ကက်+ဣ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)] ရေခွက်ကို သုံးသပ်၍ ယူအပ်သောမယား၊ ရေခွက်ဌ လက်စုံချ၍ ယူအပ်သောမယား။ သြဒပ-တ္တကိယာ မယ္ပ၊ သဟဇာ ကေသာသနီ။ စရိယာ။၄၀၂။ သြဒပတ္တကိယာတိ ဥဒက-ပတ္တံ အာမသိတ္တာ ဂဟိတဘရိယာ သြဒ-ပတ္တိကာ နာမ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၃၃။

သြဒပတ္တိကာ (ထီ) [ဥဒကပတ္တ (=ဥဒပတ္တ)+ ကိက+အာ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)] ရေခွက်ကို သုံးသပ်၍ ယူအပ်သောမယား၊ ရေခွက်ဌ လက်စုံချ၍ ယူအပ်သောမယား။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြဒပနာ (ထီ) [အဝ+ဒါ+ကာပေ+ယု+အာ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)] ဖြူစင်စေခြင်း။ တတော သစိတ္တပရိယောဒါပနာ ယံ ယံ သြဒပေတိ၊ တံ ဒုက္ခံ။ ယေန သြဒပေတိ၊ သော မဂ္ဂေါ။ ယတော သြဒပနာ၊ သော နိရောဓော။ ပေဋကော။ ၂၃ဝ။

သြဒပေတိ (ကာ၊ကြီ) [အဝ+ဒါ+ကာပေ+တိ] ဖြူစင်စေ၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြဒရ (တိ) [အဝ+ဒရ(ဒလ)+က] ထွန်းလင်းတောက်ပသော။ သုဝဏ္ဏရာဇီဟိ သမ-န္တ'မောဒရေ။ ဇာ၊၁။၃၇၅။ သမန္တ'မော-ဒရေတိ သမန္တတော သြဘာသန္တေ သက-လဝနသဏ္ဍံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ ဝိယ ကရောန္တေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၅။ (ဆဋ္ဌမူစာအုပ်ဌ သန္ဓိစပ်ထား သော ပုဒ်နှစ်ခုဖြစ်သည်။ နိသျှ၍ သမာသ်ပုဒ်ဟုယူ၍ အနက်ပေးထားသည်။ ဇာတ်ဋီကာသစ်ဌ "သမန္တမောဒရေတိ ဏ္ဍေ မုဒ-သဒ္ဒေါ သြဘာသနတ္ထော ဓာတုနံ အနေ-ကတ္ထတ္တာ၊ အနသဒ္ဒသ စ နကာရသ ရကာရာဒေသော ဟောတိ" ဟုဆိုသည်။)

ဩဒရိက (တိ) [ဥဒရ+ကိက။ ဩော်ဒရိက(သံ)] (၁) ဝမ်း-ဝမ်းရေး-၌ ကြောင့်ကြစိုက်သော၊ ဝမ်းကို မွေးမြူသော၊သူ။ (၂) ကြီးသောဝမ်း ရှိသော၊အစားကြီးသော၊သူ။ **(၁)** လုဒ္ဒေါ ဩဒရိကော လာဘကာမော။ မိလိန္ဒ။၃၃၈။ မုခနင်္ဂလီ ဩဒရိကော ကုသီတော။ ထေရ။ ၂၄၁။ ဩဒရိကောတိ ဥဒရေ ပသုတော ဥဒရပေါသနတပ္ပရော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၁။ **(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဒရိကတ္တ (နာ) [ဩဒရိက+တ္တ] ကြီးသောဝမ်း ဗိုက်ရှိသောသူ၏-အစားကြီးသောသူ၏-အဖြစ်။ "ကုမ္ဘီလဘယ"နှင့် ခေါ် ဘိက္ခဝေ ဩဒရိကတ္တသေတံ အဓိဝစနံ။ မ၊ ၂။၁ ၂၄။ အံ၊၁။၄၄၀။ ဩဒရိကတ္တသာတိ မဟော-ဒရတာယ မဟဂ္ဃသဘာဝဿ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၁။ ဩဒရိကတ္တံ ပဇဟတိ။ ဣမသ္မိံ သာသနေ ဩဒရိကတ္တေန ခါဒိတော ဝိ-ဇ္ဇမတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ ၂၃။ ဩဒရိကတ္တေန ခါဒိ-တောတိ ဩဒရိကဘာဝေန အာမိသ-ဂေဓေန ... ခါဒိတဓမ္မသရီရော။ မ၊ဋီ၊၃။ ရ၉။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၃ ၂ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ဖ၉။ ဩဒ-ရိကတ္တံ ဃသ္မရဘာဝေါ ကုစ္ဆိပူရကတာ၊ တဿ အဘာဝေါ ဧကပိဏ္ဍေနာပိ ယာ-ပနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉ရ။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ ၂၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၉၅။ မ၊ဋီ၊၃။ရ၉။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၃ ၂ရ။)

ဩဒရိတ (တိ) [ဥဒရ+ဣတ] ကြီးသောဝမ်း ရှိသော၊ အစားကြီးသော၊သူ။ ကာမံ အ-ညေပိ ပဗ္ဗဇိတာ ယုတ္တကာလေ ပိဏ္ဍံ ဥလ-မာနာ စရန္တိယေဝ၊ အယံ ပန ဩဒရိတော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၁၀။

ဩဒရိယ (တိ) [ဥဒရ+ကိယ။ ဩော်ဒယ်] (၁) ဝမ်းကိုမှီ၍ အသက်မွေးမြူသော၊သူ။ (၂) ဝမ်းပြည့်ခြင်းလျှင်အကြောင်းရှိသော၊ ဝမ်း-စာ-ဝမ်း ရေး-လျှင်အကြောင်းရှိသော၊သူ။ **(၁)(၂)** မုသာဝိမေ ဩဒရိယာ ဘဏ္ဍာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃၅။ ဩဒရိယာတိ ဥဒရနိဿိတဇီ-ဝိကာ၊ ဥဒရပူရဏဟေတု ဝါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။ ၅၈။

ဩဒဟ (ကြို) [အဝ+ဓာ+အ+ဟိ] ရှေးရှုထောင်-ရှေးရှုထား-လော၊ (စူးစိုက်လျက် နား) ထောင်လော့၊ (ကျော့ကွင်း) ထောင်လော။ အောက်ပုဒ်(၁) ကြည့်။

ဩဒဟတိ (ကြို) [အဝ+ဓာ+အ+တိ] (၁) ရှေး-ရှုထောင်-ရှေးရှုထား-၏၊ (စူးစိုက်လျက် နား) ထောင်၏၊ (ကျော့ကွင်း) ထောင်၏။ (၂) ဖွဲ့စပ်၏၊ ထည့်သွင်း၏၊ သွင်း၏၊ ဝင်စေ၏။

(၁) သောတံ ဩဒဟတိ(အံ၊၁။၄၄ရ) တိ သောတံ ဌပေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃ ၃ ၅။ သောတံ ဩဒဟတိ(မဟာနိ။ ၃ ၅ ၄)တိ သောတုကာမတာယ အဝဒဟတိ ပတိဋ္ဌ-ပေတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃ ၈ ၈။ (-မ၊ ၂။ ၁ ၄ ၅။ မ၊ ၃။ ၄ ၁။ အံ၊ ၂။ ၃ ၈ ၁။ ပေဋကော။ ၃ ၀ ၄။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂ ၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂ ၉ ၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃ ၀ ၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁ ၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁ ၃ ၀။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂ ၃ ၅။) **ဩဒဟန္တိ**—ဒီ၊၁။ ၂ ၁ ၉။ ဒီ၊ ၃။ ၄ ၃။ မ၊ ၃။ ၂ ၆ ၃။ အံ၊ ၁။ ရ ၃။ အံ၊ ၂။ ၁ ၅ ၂။ စူဠနိ။ ၂ ၅ ၃။ မဟာနိ။ ၂ ၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃ ရ ၃။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂ ၅ ၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂ ၆ ၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၄ ၁၊

၉၈။ ဒီးဇီ၊ဝ။ဝ၀ရ။ သီးဇီ၊သစ်၊ဝ။ဃ၁ဝ။ သံ၊ ဇီ၊ဝ။ဃ၁ဓ။ ပါစိတ်၊ယော။ဃ၄ဖ။ **ဩဒဟ**— သံ၊၂။ဝ၁၀။ မိလိန္ဒ။၂ဖ၁။ **ဩဒဟထ**— ဩဒဟထ ဘိက္ခဝေ သောတ(ဝိ၊ဃ။ဝ၃)နွဲ့ ဥပနေထ ဘိက္ခဝေ သောတံ။ ဝိ၊ဌ၊ဃ။၂၄ဖ။ (–မ၊ဝ။၂၂ဓ။ မ၊၂။၂၉ဖ။ သု ဣန်၊ဌ၂။၄၉။ မ၊ဇီ၊ဝ။၅ဓ။) **ဩဒဟဿု**—သုဣန်။ဃ၄ဖ။ **ဩဒဟေယျ**—မ၊ဝ။ဝ၆ဖ။ မ၊၂။ဃ၀ရ။ မ၊ ဌ၊ဝ။ဃ၀၉။ **ဩဒဟိ**—ဩဒဟိ မိဂ၀ေါ ပါသံ။ မ၊၂။၂၅ဃ။ ထေရ။ဃ၂၅။ ဩဒဟိတိ ဩဒ္ဓေသိ။ ထေရ၊ဌ၊၂။ ၂၉ဃ။ (–မ၊ဃ။၄။ ဇာ၊၂။၉၂၊ဝ၀ဃ။ မ၊ဌ၊ဃ။၂၀၉။ ဇာ၊ဌ၊ ၅။၄၂၂။) **ဩဒဟိသု**—ဝိ၊ဃ။ဝ၄။ **ဩဒဟိ**—တဿာဟံ ဩဒဟိ ပဿံ။ ဇာ၊ဝ။ဝ၄ဖ။ ဩဒဟိန္တိ ဩ်ဒ္ဓေသိ။ ဇာ၊ဌ၊ဃ။၂၅၉။ (–ဇာ၊၂။၉၄။) **ဩဒဟိဿန္တိ**—ဝိ၊ဃ။၂၀၉။ သံ၊ဝ။၄၅ရ။ အံ၊၂။၉၄။ **ဩဒဟိဿာမိ**— ဝိ၊ဝ။ဃ၁ဝ၄။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၄ရ။ ဩဒဟိဿာမဟံ ပဿံ၊ ခုရပ္ပါနိဿ ရာဇိနော(ဇာ၊ဝ။ဝ၄၅)တိ အဟံ ဗြာဟ္မဏ ... မဟာဟသုကပဿံ ဩဒဟိဿာမိ ဩ်ဒ္ဓေဿာမိ။ ဇာ၊ဌ၊ဃ။ ၂၅ရ။ **ဩဒဟိဿာမ**—သံ၊ဝ။၄၅ရ။

(၂) **ဩဒဟေယျ**—ဩဒဟေယျာ(မ၊ ဃ။၄ဝ)တိ ပက္ခိပေယ္ယ။ မ၊ဌ၊၄။၂။ (–အံ၊ဌ၊ ၂။၂ရ၄။) **ဩဒဟိ**—ကော သော ဣမံ ကောသိယ ဒိဋ္ဌိမောဒဟိ။ ဇာ၊၂။ဝ၁၂။ ဩဒဟိတိ ဟဒယေ ပဝေသေတိ။ ဇာ၊ဌ၊ ၅။၄ဃ၉။ **ဩဒဟိ**—အရညေ ဩဒဟိ ဝိသံ။ ဇာ၊ဝ။ဃ၃ဝ။ ဩဒဟိတိ တံ မဓုနာ သမာနဝဏ္ဏဂန္ဓရသံ ဝိသံ နိက္ခိပိ။ ဇာ၊ဌ၊ ဃ။ဝ၈ရ။ **ဩဒဟိသု**—အည် အာကိ ဩ-ဒဟိသု(သံ၊ဝ။၄၅ရ)တိ အည် သုဝဏ္ဏရဇ-တာဒိမယံ အာကိ ယဒုယိသု။ သံ၊ဌ၂။ ၂ဝ၁။ အာကိ ယဒုယိသု ဗဒ္ဓိသု။ သံ၊ဇီ၊ ၂။ဝ၉ဝ။ **ဩဒဟိဿာမ**—မိလိန္ဒ။ဝ၅ရ။

ဩဒဟထ (ကြိ) [အဝ+ဓာ+အ+ထ] ရှေးရှု ထောင်-ရှေးရှုထား-ကုန်လော့၊ (စူးစိုက် လျက် နား)ထောင်ကုန်လော့၊ (ကျော့ကွင်း) ထောင်ကုန်လော့။ ဩဒဟတိ(၁)ကြည့်။

ဩဒဟန° (နာ) [အဝ+ဒဟ+ယု] ပူ-ပူလောင်-ခြင်း။ ဩဒဟနကာရက-ကြည့်။

ဩဒဟန၂ (နာ) [အဝ+ဓာ+ယု။ အဝဓာန(သံ)] (၁) ရှေးရှု ထား-ရှေးရှုထောင်-ခြင်း၊ ရှေး ရှုနားထောင် ခြင်း။ (၂) ထားခြင်း၊ထည့် သွင်းခြင်း။ **(၁)** သောတဿ ဩဒဟနံ သောတာဝဓာနံ။ ဝဇိရ။၂၉။ (–ဝိမတိ၊၂။ ၃၀ဝ။ ဒီးဇီ၊၂။၅။) **(၂)** ဩဒဟနတ္ထ-ကြည့်။

ဩဒဟနကာရက (တိ) [ဩဒဟန°+ကာရက] ပူ-ပူလောင်-ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ ဩဒ-ဟနကာရကော ဥပါယာသော။ သော ဘဝဿ ပဒဋ္ဌာနံ။ နေတ္တိ။၂ဖ။ ဩဒဟနဿ အဝဒဟနံ၊ အတ္ထနော နိဿယဿ သန္ဓ-ပနမေဝ ဘဝဿ။ နေတ္တိ၊ဌ။၉၃။ ယော ဥပါယာသော ဩဒဟနကာရကော အဝဒ-ဟနကာရကော။ နေတ္တိ၊ဝ။ဃ၃၂။

ဩဒဟနတ္ထ (ပု) [ဩဒဟန၂+အတ္ထ] ထား-သိုမှီး-ခြင်း အကျိုး။ ပုဗ္ဗဏ္ဏာပရဏ္ဏာဒီနံ ဩဒဟနတ္ထာယ ကဋ္ဌာနိ ဥဿာပေတွာ ...

ဂေဟံ ကရောန္တိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။ရ၄-၅။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၁၉ရ။

ဩဒဟန္တ (တိ) [အဝ+ဓာ+အ+အန္တ။ ထိ-ဌ ဩဒဟန္ဒိ] ထား-ထည့်-သော၊သူ။ သမော-ဒဟန္တော သမ္မာ ဩဒဟန္တော။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၃၃၁။ ပတ္တာသ ပန ဟေဋ္ဌာ စ ဥပရိ စ ပဒုမိနိပဏ္ဏာဒီဟိ ပဋိစ္ဆာဒေတ္တာ ဩဒဟ-န္တိယာ လဒ္ဓံ နာမ ဝဋ္ဋတိ။ ဝဇိရ။၃၄၆။

ဩဒဟန္ဒိ (ကြို) [အဝ+ဓာ+အ+အန္ဒိ] ရှေးရှု ထောင်-ရှေးရှုထား-ကုန်၏။ (စူးစိုက်လျက် နား) ထောင်ကုန်၏။ (ကျော့ကွင်း) ထောင် ကုန်၏။ ဩဒဟတိ (၁) ကြည့်။

ဩဒဟမာန (တိ) [အဝ+ဓာ+ဏော+အ+မာန။ (ကာရိုတ်ပစ္စည်းကျေသည်။)] ရှေးရှုထားစေ သော၊ စူးစိုက်ထောင်စေသော။ ဒုရတော ပဌာယ သုယျမာနေန မဓုရေန သရေန သတ္တာနံ သောတာနိ ဩဒဟမာနော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။၁၉၉။

ဩဒဟီ (ကြို) [အဝ+ဓာ+ဏှံ] ရှေးရှုထောင်-ရှေးရှုထား-ပြီ၊ (စူးစိုက်လျက် နား) ထောင် ပြီ၊ (ကျော့ကွင်း) ထောင်ပြီ။ ဩဒဟတိ (၁) ကြည့်။

ဩဒဟီသု (ကြို) [အဝ+ဓာ+ဥု] (၁) ရှေးရှု ထောင်-ရှေးရှုထား-ကုန်ပြီ၊ (စူးစိုက်လျက် နား) ထောင်ကုန်ပြီ၊ (ကျော့ကွင်း) ထောင် ကုန်ပြီ။ ဩဒဟတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဖွဲ့စပ်-ထည့်သွင်း-ကုန်ပြီ၊ သွင်းကုန်ပြီ၊ ဝင်စေ ကုန်ပြီ။ ဩဒဟတိ (၂) ကြည့်။

ဩဒဟိ (ကြို) [အဝ+ဓာ+ဏှိ] (၁) ရှေးရှု ထောင်-ရှေးရှုထား-ပြီ၊ (စူးစိုက်လျက်နား) ထောင်ပြီ၊ (ကျော့ကွင်း) ထောင်ပြီ။ ဩဒဟ-တိ(၁)ကြည့်။ (၂) သွင်းပြီ။ ဩဒဟတိ (၂) ကြည့်။

ဩဒဟိတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ဓာ+တ္တာ] (၁) ထား၍၊ ရှေးရှုထား-(နား)ထောင်-၍။ (၂) ထား-ထည့်သွင်း-၍။ **(၁)** သောတာနုဂ-တာနန္တိ ပသာဒသောတံ ဩဒဟိတ္တာ ဥ-ဏသောတေန ဝဝတ္ထပိတာနံ။ အံ၊ဌ၊၂။ ၃၆၄။ သမောဓာနေတ္တာတိ သမ္မဒေဝ ဩဒ-ဟိတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၅၉။ (-မ၊ဌ၊၂။ရ၄။ သံ၊ ဌ၊၁။၃၀၃။ သံ၊ဌ၊၂။၁ရ၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၂ရ။ သာရတ္ထ၊၂။၅၃။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၉၊၂၅၄။)

(၂) ပတ္တမ္ပိ ဩဒဟိတ္တာ(ဝိ၊၃။၃၄)တိ ပတ္တေ ပက္ခိပိတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀၄။ ဇေ-ဏ္ဍရေ ကဠနသူစီ ဩဒဟိတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။ ၁၃၄။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။၃၉၉။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၀။ အပ၊ ဌ၊၁။၁၂။ အပ၊ဌ၊၂။၂ရရ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၁။ မုခ် ဩဒဟိတ္တာ (ဩလမ္ဗေတ္တာ။ သီ။) ဌပိတ-ရတ္တကမ္ဗလဂေဏ္ဍုကာ ဝိယ။ စရိယာ၊ဌ။ ၁၄၂။ ဇာ၊ဌ၊၄။၅၀။ ဥဏသောတဿ ပသာ-ဒသောတဿ ဩဒဟိတ္တာ။ သံ၊ဌ၊၂။၁ရ၃။ ဩဒဟိတ္တာတိ အပိဟိတံ ကတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၆၈။ ဩဓာယ (၂) လည်းကြည့်။

ဩဒဟီသန္ဓိ (ကြို) [အဝ+ဓာ+သန္ဓိ] ရှေးရှု ထောင်-ရှေးရှုထား-ကုန်လတ္တံ့၊ (စူးစိုက် လျက်နား) ထောင်ကုန်လတ္တံ့၊ (ကျော့ကွင်း) ထောင်ကုန်လတ္တံ့။ ဩဒဟတိ(၁) ကြည့်။

ဩဒဟီသာမ (ကြိ) [အဝ+ဓာ+သာမ] (၁) ရှေးရှုထောင်-ရှေးရှုထား-ကုန်လတ္တံ့၊ (စူးစိုက်လျက် နား) ထောင်ကုန်လတ္တံ့၊ (ကျော့ကွင်း) ထောင်ကုန်လတ္တံ့။ ဩဒဟတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဖွဲ့စပ်-ထည့်သွင်း-ကုန်လတ္တံ့၊ သွင်းကုန်လတ္တံ့၊ ဝင်စေကုန်လတ္တံ့။ ဩဒ-ဟတိ (၂) ကြည့်။

ဩဒဟီသာမိ (ကြိ) [အဝ+ဓာ+သာမိ] ရှေးရှုထောင်-ရှေးရှုထား-လတ္တံ့၊ (စူးစိုက်လျက် နား) ထောင်လတ္တံ့၊ (ကျော့ကွင်း) ထောင်လတ္တံ့။ ဩဒဟတိ (၁) ကြည့်။

ဩဒဟီ (ကြိ) [အဝ+ဓာ+ဣ] ဖွဲ့စပ်-ထည့်သွင်း-ပြီ၊ သွင်းပြီ၊ ဝင်စေပြီ။ ဩဒဟတိ (၂) ကြည့်။

ဩဒဟေယျ (ကြိ) [အဝ+ဓာ+ဧယျ] (၁) ရှေးရှုထောင်-ရှေးရှုထား-ရာ၏။ (စူးစိုက်လျက် နား) ထောင်ရာ၏၊ (ကျော့ကွင်း) ထောင်ရာ၏။ ဩဒဟတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဖွဲ့စပ်-ထည့်သွင်း-ရာ၏၊ သွင်းရာ၏၊ ဝင်စေရာ၏။ ဩဒဟတိ (၂) ကြည့်။

ဩဒါတ (ပု) [အဝ+ဒါ+တ။ အဝဒါယတိ သ-ဗ္ဗဝဏ္ဏေတိ ဩဒါတော။ ဒါ-အဝခဏ္ဍနေ။ အဝပုဗ္ဗော။ ဓာန်၊ဋီ။၉၅။ အဝဒါတ(သံ)] (သုက္က၊ ဩဒါတ -အစရှိသောသဒ္ဒါတို့သည် "ဟံသဿ ဩဒါတော= ဟသ်၏ အဖြူ" အစရှိသည်ဖြင့် "အဖြူ"ဟူသောဂုဏ်ကို ဟောမူပုံလိုင်။ "ဩဒါတော ဟံသော။ (ဖြူသော ဟသ်ငှက်ဖို။) ဩဒါတာ ဟံသီ။ ဩဒါတံ ဟံသကုလံ" အစရှိသည်ဖြင့်ဂုဏေးကို ဟောမူ "တိလိင်"။ ဓာန်၊ဋီ။၉၉။) (၁) အဖြူ။ (တိ)(၂)(က) ဖြူသောအဝတ်။ (ခ) ဖြူသော (အဆင်း၊ အရောင်၊ အဝတ် စသည်။) (ဂ) ဖြူသော အဆင်းရှိသော၊ အသားအရေ-အဆင်း-ဖြူသော၊သူ။ (ဃ) ဖြူစင်သော (အဝတ်၊ တရား-စသည်)။ (င) ဖြူစင်သော-အဆင်း-အရောင်-ရှိသော။ (စ) ဖြူသော-အဆင်း-အရောင်ရှိသော ကသိုက်း၊ ဩဒါတကသိုက်း။

(၁) အဖြူ။ သုက္ကော ဂေါရော သိ-တောဒါတော။ ဓာန်။၉၅။ ဝစ္ဆလိဂ်ါ ဂုကိ-ရေတေ၊ ဂုဏေ သုက္ကာဒယော ပုမေ။ ဓာန်။ ၉၉။

(တိ)(၂)(က) ဖြူသောအဝတ်။ ဧကော ဘိက္ခု ကာသာယေ သဉ္ဇသာဟောဝ ဩ-ဒါတံ နိဝါသေတွာ။ ဝိ၊ဋ၊၃။၃၀၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၅၈။ (-ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။၁၆၉။) ဩဒါတ-ပရိယေသန-လည်းကြည့်။

(ခ) ဖြူသော (အဆင်း၊ အရောင်၊ အဝတ်-စသည်။) အကွီနဋ္ဌ ပဏ္ဍရဋ္ဌာနေ ဝဏ္ဏံ "ဩဒါတံ ဩဒါတ"န္တိ မနသိ-ကရောန္တသ စတုက္ကပဋ္ဌကဏ္ဌာနာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ဋ၊၂။၂၃၉။ ဩဒါတေန ဝဏ္ဏေန ဩ-ဒါတော။ အဘိ၊ဋ၊၃။၁၈၀။ ဩဒါတံ ဝတ္ထံ နိဝါသေတိ။ ဝဇိရ။၁၁၁။ (-ဥဒါန၊ဋ။၃ရ၁။)

(ဂ) ဖြူသောအဆင်းရှိသော၊ အသား-အရေ-အဆင်း-ဖြူသော၊သူ။ နီလာ ပီတာ လောဟိတကာ ဩဒါတာ သုဒ္ဓကာဠကာ။ အပ၊၁။၂။ ဩဒါတာ ဩဒါတဝဏ္ဏာ သေ-

တဝဏ္ဏာ။ အပါဒ္ဒ၊၁။၁၁ရ။ ယော ပန လိင်ဝသေန "ဒီယဲ, ရဿဲ, ကာဠ, ဩဒါတ, ... မာရေဟီ"တိ အနိယမေတ္တာ။ ဝိ၊ဒ္ဒ၊၂။ ၄၆။ (-ဝိ၊ဒ္ဒ၊၁။၁၂၉။ ဝိ၊ဒ္ဒ၊၂။၂၆၃။ ဒီ၊ဒ္ဒ၊၂။၄၂။ မ၊ဒ္ဒ၊၁။၃၄၀။ မ၊ဒ္ဒ၊၃။၁၈၁။ အဘိ၊ဒ္ဒ၊၂။၉၃။ ဓမ္မ၊ဒ္ဒ၊၂။၁၃၉။ ဣတိဝုတ်၊ဒ္ဒ။၂၉၈။ စရိယာ၊ဒ္ဒ။၁၂၁။ စူဠနိ၊ဒ္ဒ။၁၆။ ဇာ၊ဒ္ဒ၊၅။၄၆။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၁၆၅။)

(ဃ) ဖြူစင်သော (အဝတ်၊ တရား-စသည်)။ နဿ ကိုဋ္ဌိ သဗ္ဗာဝတော ကာယဿ ဩဒါတေန ဝတ္ထေန အဗ္ဗုဠ္ဍ အဿ။ ဒီ၊၁။ရ၂။ ဩဒါတေန ဝတ္ထေနာတိ ဣဒံ ဥတုဖရဏတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဒ္ဒ၊၁။၁၉၆။ မ၊ဒ္ဒ၊၂။၂၂၃။ သုဏ္ဏန္တိ ဩဒါတံ ဝေါဒါနဓမ္မံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၆၃။ သုဏ္ဏာတိ ဩဒါတာ စိတ္တဿ ပဘဿရဘာဝကရဏာ။ အဘိ၊ဒ္ဒ၊၁။၉၄။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၅၅။)

(c) ဖြူစင်သော-အဆင်း-အရောင်-ရှိသော။ ဥဏ္ဏာ ဘမုကန္ဓရေ ဇာတာ ဩ-ဒါတာ။ ဒီ၊၂။၁၆။ ဩဒါတာတိ ပရိသုဒ္ဓါ ဩသဓိတာရကသမာနဝဏ္ဏာ။ ဒီ၊ဒ္ဒ၊၂။၄၂။ ယံ ရူပံ စတုန္နံ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယ ... ဩဒါတံ ကာဠကံ။ အဘိ၊ဓ။၁၆၂။ ဩ-သဓိတာရကသမာနံ ဩဒါတံ။ အဘိ၊ဒ္ဒ၊၁။ ၃၅၄။ (-မ၊၂။၃၃၈။ ပဋိသံ။၁၂၁။ မ၊ဒ္ဒ၊ ၃။၂၆၄။ အဘိ၊ဒ္ဒ၊၁။၃၅၄။ ပဋိသံ၊ဒ္ဒ၊၂။၁၃။)

(စ) ဖြူသော-အဆင်း-အရောင်ရှိသော ကသိုဏ်း၊ ဩဒါတကသိုဏ်း။ သော ဧဝံ ကရောန္တော အဗ္ဗျတ္တံ နီလကံ ပီတကံ လောဟိတကံ ဩဒါတန္တိ စတ္တာရိ ဝဏ္ဏ-ကသိဏာနိ လဘတိ။ အဘိ၊ဒ္ဒ၊၂။၂၃၉။ ဩဒါတနိမိတ္တ-လည်းကြည့်။

ဩဒါတက (ပု) [ဩဒါတ+က] (၁) အဖြူ။ (တိ)(၂) ဖြူစင်သော၊သူ။ **(၁)** ဣဒေက-စ္စော ပရိတ္တံ ဩကာသံ ပီတကတော ဖရတိ။ ... ဩဒါတကတော ဖရတိ။ ပဋိ သံ။၁၅၁။ ဩဘာသက^{1}-လည်းကြည့်။ **(တိ)(၂)** ပဿထ နော ဘိက္ခဝေ တံ ဘိက္ခုံ အာဂစ္ဆန္တံ ဩဒါတကံ တနုကံ တုဂ်နာသိတံ။ သံ၊၁။၄ရ၁။ (-ထေရ။၃၄၂။ မ၊ဒ္ဒ၊၂။၂၅၂။)

ဩဒါတကသိဏ (နာ) [ဩဒါတ+ကသိဏ] (၁) ဖြူ-ဖြူစင်-သော အဆင်းရှိသော ကသိုဏ်း-ဝန်း၊ ဩဒါတ ကသိုဏ်းဝန်း။ (၂) ဩဒါတ ကသိုဏ်းကို မှီ၍ရအပ်သော ပဋိဘာဂနိမိတ်၊ ဩဒါတကသိုဏ်းနိမိတ်။ (၃) ဩဒါတ ကသိုဏ်းနိမိတ်-၌ရအပ်-လျှင်အာရုံရှိ-သော စျာန်၊ ဩဒါတကသိဏစျာန်။

(၁) ဩဒါတကသိဏ် စန္ဒာဘံ နာမ၊ ပီတကသိဏ် သူရိယာဘံ နာမ။ အ၊ဒ္ဒ၊၁။ ၁၀၂။ (-အ၊ဋီ၊၁။၁၄၅။) **(၁)(၂)(၃)** ဩ-ဒါတကသိဏ်။ အဘိ၊ဓ။၅၅။ (ပထဝီ ကသိဏ-အဘိ၊ဒ္ဒ၊၁။၂၁၂။ ဝိဘာဝိနီ။၂၅၈။ မဏိမဏ္ဍ၊၂။၄ရရ-တို့လည်းကြည့်။)

ဩဒါတကသိဏကမ္မ (နာ) [ဩဒါတကသိဏ +ကမ္မ] ဩဒါတကသိုဏ်း စီးပြန်းမှု။ စူဠ-ပန္ထကော ပန ကဿပဘာဝတော သာသ-နေ ပဗ္ဗဇိတ္တာ ဝိသတိဝဿသဟဿာနိ

သြဒါတကသိကကမ္မံ ကတ္တာ ဒေဝပုရေ နိဗ္ဗတ္တိ။ အံ၊၆၊၁။၁၆၆။ ထေရ၊၆၊၂။၁၅၄။

သြဒါတကသိကဗျာန (နာ) [သြဒါတကသိက+ဗျာန] သြဒါတကသိုက်ားနိမိတ်-၌ရအပ်-လျှင်အာရုံရှိ-သော ဗျာန်။ ဗောဓိသတ္တဿ ပန ဣမံ ဂါထံ ကထေန္တဿ ရညော သေတစ္ဆတ္တံ အာရမ္မဏံ ကတ္တာ သြဒါတ-ကသိကဗျာနံ ဥဒပါဒိ။ ဇာ၊၆၊၄။၁ရ၅။

သြဒါတကသိကန္တောဂဓ (တိ) [သြဒါတ ကသိက+အန္တောဂဓ] သြဒါတကသိုက်ား၌ -အတွင်း-အကျုံး-ဝင်သော။ သြဒါတ-ကသိကန္တောဂဓံ ဝါ အာလောကကသိကန္တိ ဝုစ္စတေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅။

သြဒါတကသိကပရိယန္တ (တိ) [သြဒါတက သိက+ပရိယန္တ] သြဒါတကသိုက်ားဝန်းလျှင်-အဆုံး-အပိုင်းအခြား-ရှိသော။ အာဒိက-မ္မိကေန ယောဂိနာ သြဒါတကသိကပရိ-ယန္တေသု အဋ္ဌသု ကသိကေသု အဋ္ဌ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂။

သြဒါတကသိကဖရဏ (နာ) [သြဒါတကသိက +ဖရဏ] သြဒါတကသိုက်ားဝန်းကို-ဖြန့်-ပျံ့နှံ့စေ-ခြင်း။ သြဒါတကသိကဖရဏဝ-သေန စဿ ဝိသဒံ ဟောတိ ဝိဘူတံ သုဝိဘူတံ။ မ၊၆၊၁။၁၂၅။

သြဒါတကသိကလာဘီ (တိ) [သြဒါတ ကသိက+လာဘီ] သြဒါတကသိုက်ား နိမိတ်-၌ ရအပ်သော-လျှင် အာရုံရှိသော-ဗျာန်ကို ရသော၊သူ။ ဣဒေကစ္စော သြဒါတကသိက-လာဘီ ဒိဝါ ပရိကမ္မံ ကတ္တာ။ မ၊၆၊၁။၁၂၅။ သြဒါတကသိကလာဘိတိ အပ္ပမာဏသြဒါ-တကသိကလာဘီ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၂၀။

သြဒါတကသိကသမာပတ္တိ (ထီ) [သြဒါတ ကသိက+သမာပတ္တိ] သြဒါတကသိုက်ား နိမိတ်-၌ ရအပ်သော-လျှင် အာရုံရှိသော-ဗျာန်ကိုဝင်စားခြင်း၊ သြဒါတကသိုက်ားဗျာန်ကို ဝင်စားခြင်း။ အထ သတ္ထာ စိန္တိတသ-မနန္တရမေဝ သြဒါတကသိကသမာပတ္တိ သ-မာပဇ္ဇိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၆။၄၃။ (-အံ၊၆၊၂။၂၁၂။)

သြဒါတကသိကသမာပတ္တိပရမ (တိ) [သြဒါ တကသိကသမာပတ္တိ+ပရမ] သြဒါတ ကသိုက်ားဗျာန်ကို ဝင်စားခြင်း-လျှင်-ဟူ သော-မြတ်သောအကျိုးရှိသော။ သြဒါတ-ကသိကသမာပတ္တိပရမာ ခေါ ဘဂိနီ။ အံ၊ ၃။၂၉၄။

သြဒါတကသိကသမ္ဘေဒ (ပု) [သြဒါတ ကသိက+သမ္ဘေဒ] သြဒါတကသိုက်ား နိမိတ် နှင့်-ရောနှော-ရောယှက်-ခြင်း။ တံ ပန ဝဏ္ဏတော သေတန္တိ သြလောကေန္တဿ န ဥပဋ္ဌာတိ၊ သြဒါတကသိကသမ္ဘေဒေါ ဟောတိ။ တသ္မာ အဋ္ဌကန္တိ ... သြလော-ကေတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၃။)

သြဒါတကုက္ကုဋ (ပု) [သြဒါတ+ကုက္ကုဋ] ဖြူသောကြက်။ သဗ္ဗာနေဝ သြဒါတကုက္ကု-ဋသ္ဌ ပသာရိတပက္ခဒ္ဒယသဏ္ဌာနာနိ။ ခုဒ္ဒ ကၠ၊၆။၃၇။ (-အဘိ၊ဋီ၊၂။၂၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၄၅။)

ဩဒါတဂယှ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဩဒါတ ဂယှမည်သောနတ်။ ဩဒါတဂယှာ ပါမောက္ခာ(ဒီ၊၂။၂၀၈)တိ ဩဒါတဂယှာ နာမ ပါမောက္ခဒေဝါ အာဂတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။

ဩဒါတစိတ္တ (တိ) [ဩဒါတ+စိတ္တ] ဖြူစင်သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ ဩဒါတမနသ-ကြည့်။

ဩဒါတဌာန (နာ) [ဩဒါတ+ဌာန] ဖြူသော နေရာအရပ်။ တဿာ ကိရ ဒေဝပရိသာယ နီလဌာနံ အတိနီလံ၊ ... ဩဒါတဌာနံ အ-စ္စောဒါတန္တိ စတုဗ္ဗိဓာ ဝဏ္ဏနိဘာ ပါတုဘဝိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။

ဩဒါတတာဝိဂမ (ပု) [ဩဒါတတာ+ဝိဂမ] ဖြူစင်သည်၏အဖြစ်မှ ကင်းခြင်း။ နဟိ ဩဒါတတာဝိဂမေန အဝတ္ထံ ဟောတိ။ အ ဋီ၊၃။၉၁။

ဩဒါတဒန္တ (တိ) [ဩဒါတ+ဒန္တ] ဖြူစင်သော သွားရှိသော၊သူ။ သဟိတောရှ ဩဒါတဒန္တာ ... နာနာဘရဏဝိဘူသိတာ ဝိစရန္တိ။ သာ ရတ္ထာ၊ဝ။၂၇၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၀။

ဩဒါတဒီသာမုခ (တိ) [ဩဒါတဒီသာ+မုခ] ဖြူစင်သော-အရပ်မျက်နှာဦး-အရှေ့အရပ် မျက်နှာ-ရှိသော။ ပါဋိယံ နန္ဒိမုခိယာတိ ဩဒါတဒီသာမုခတာယ တုဋ္ဌမုခိယာ။ ဝိမ တိ၊၂။၂၆၁။

ဩဒါတနီဒဿန (တိ) [ဩဒါတ+နိဒဿန] ဖြူသည်ဖြစ်၍-အဖြူဟူ၍-ရှုမြင်အပ်သော။ ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတိ ဩဒါတာနိ ဩ-ဒါတဝဏ္ဏာနိ ဩဒါတနိဒဿနာနိ ဩဒါတ-နိဘာသာနိ။ ဒီ၊၂။၉၃။ ဒီ၊၃။၂၁၇။ မ၊၂။ ၂၀၆။ အံ၊၁။၄၂။ အံ၊၃။၁၂၆။ အဘိ၊ဓ။၆၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၀။

ဩဒါတနိဘာသ (တိ) [ဩဒါတ+နိဘာသ] ဖြူသည်ဖြစ်၍ တောက်ပသော၊ ဖြူသော အရောင်ရှိသော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။ နီလ-နိဘာသ(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄)လည်းကြည့်။

ဩဒါတနိမိတ္တ (နာ) [ဩဒါတ+နိမိတ္တ] ဩဒါတ ကသိုဏ်း-အာရုံ-နိမိတ်။ ဗဟိဒ္ဓါ ဩဒါတ-နိမိတ္တေ စိတ္တံ ဥပသံဟရတိ၊ ဩဒါတသည် ပဋိလဘတိ။ ပဋိသံ။၂၃၄။

ဩဒါတနိဝတ္ထ (တိ) [ဩဒါတ+နိဝတ္ထ] ဝတ်အပ်သောအဝတ်ဖြူရှိသော၊ ဖြူသောအဝတ် ကိုဝတ်သော၊ အဝတ်ဖြူဝတ်သော၊သူ။ သစေ ပန ကာသာယေ ဓုရံ နိက္ခိပိတ္တာ နဂ္ဂေါ ဝါ ဩဒါတနိဝတ္ထော ဝါ မေထုနသေဝနာဒီဟိ အဿမဏော ဟုတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၁။

ဩဒါတပရိကမ္မ (နာ) [ဩဒါတ+ပရိကမ္မ] ဩဒါတကသိုဏ်းဝန်းကို အဖန်ဖန်စီးဖြန်း ခြင်းအမှု။ ဩဒါတပရိကမ္မံ ကရောန္တော အဋ္ဌမိံ ဝါ ဒဿေ ဝါ နဝေ ဝါ အက္ခိနံ သေတဋ္ဌာနေ ဝါ ကရောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ရ၊ရ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။

ဩဒါတပရိယေသန (ထီ၊နာ) [ဩဒါတ+ပရိ ယေသန] ဖြူသောအဝတ်ကို ရှာဖွေးခြင်း။ သော ဩဒါတပရိယေသနံ စရေယ္ယ။ မ၊ ၂။၁ရ၊ရ။

သြဒါတပါဝါရ (တိ) [သြဒါတ+ပါဝါရ] ဖြူစင်သော-ဘုံမတီး-အပေါ်ရုံစုလျှား-ရှိသော၊ သူ။ ကော သော သြဒါတပါဝါရော၊ ဇယံ ဣန္ဒောဝ သောဘတိ။ ဇာ၊၂။၂၄၁။ ဇာ၊၆၊ ရ။၆၈။

သြဒါတပုပ္ဖ (နဝ) [သြဒါတ+ပုပ္ဖ] ဖြူသောပန်း။ ဣတရေန ဝုတ္တပ္ပကာရေဟိ သြဒါတ-ပုပ္ဖေဟိ ဝါ သြဒါတဝတ္ထေန ဝါ ဓာတုနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၉။

သြဒါတဘာဝဝိဂမ (ပု) [သြဒါတဘာဝ+ဝိဂမ] ဖြူစင်သည်၏အဖြစ်မှ ကင်းခြင်း။ ဝတ္ထ-ဘာဝဿ သြဒါတဘာဝဝိဂမေ ဝိဂမာ ဝ-တ္တမ္ဘတာ ယုတ္တာ။ မူလဋီ၊၃။၆၈။ (-အနုဋီ၊ ၃။၉၁။)

သြဒါတမနသ (တိ) [သြဒါတ+မနသ] ဖြူစင်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ သြဒါတမနသာ သုဒ္ဓါတိ သြဒါတစိတ္တာ ဟုတ္တာ သုဒ္ဓါ။ ဒီ၊ ၁။၂၂၇။ သြဒါတစိတ္တာ ဟုတ္တာ သုဒ္ဓါတိ အရဟတ္တမဂ္ဂါဓိဂမေန ပရိယောဒါတစိတ္တာ ဟုတ္တာ သုဒ္ဓါ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၂၃၉။

သြဒါတမနသက်ပ (တိ) [သြဒါတ+မနသက်ပ] (က) အလွန်စင်ကြယ်သော စိတ်အကြံရှိသော၊သူ။ (ခ) ဖြူစင်-စင်ကြယ်-သော စိတ်အကြံရှိသော၊သူ။ **(က)(ခ)** သြဒါတ-မနသက်ပေါ် သ ဝေ ကာသာဝမရဟတိ။ ထေရ။၃၄ ၂။ သြဒါတမနသက်ပေါ်တိ သု-ဝိသုဒ္ဓမနောဝိတက္ကော။ အနာဝိလသက်ပေါ် ဝါ။ ထေရ၊၁၊ ၂။၃ဖရ။

သြဒါတမူလ (တိ) [သြဒါတ+မူလ] ဖြူသော အမြစ်ရှိသော။ သြဒါတမူလံ သုစိဝါရိ-သမ္ဘဝံ။ ဇာ၊၁။၁၅ဖ။ သြဒါတမူလန္တိ ပဏ္ဏ-ရမူလံ။ ဇာ၊၆၊၃။၃၀၁။

သြဒါတမူလက (တိ) [သြဒါတ+မူလ+က] ဖြူသော အမြစ်ရှိသော။ သြဒါတမူလကံ ဟရိတပတ္တံ။ ဝိမာန။၆၄။ သြဒါတမူလကန္တိ သေတမူလံ။ ဝိမာန၊၆။၁၈၁။

သြဒါတရသ္မိ (ထီ) [သြဒါတာ+ရသ္မိ] ဖြူသော ရောင်ခြည်တော်။ သြဒါတကသိဏံ သမာ-ပဇ္ဇိတ္တာ သြဒါတရသ္မိယော မုဉ္စိတ္တာ။ ဒီ၊၆၊ ၂။၂ရ၃။ သံ၊၆၊၁။ရ၂။ (-အဘိ၊၆၊၁။၁၄။ ပဋိသံ၊၆၊ ၂။၁၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄ဖ။)

သြဒါတရူပနိမ္မာန (နဝ) [သြဒါတရူပ+နိမ္မာန] ဖြူသောရုပ်အဆင်းကို ဖန်ဆင်းခြင်း။ သြဒါတကသိဏဝသေန သြဒါတရူပနိမ္မာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁ရ၁။

သြဒါတဝစန (နဝ) [သြဒါတ+ဝစန] သြဒါတ-သဒ္ဒါ။ ဣဒန္တိ သြဒါတဝစနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂ဖ၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၃။

သြဒါတဝဏ္ဏ (တိ) [သြဒါတ+ဝဏ္ဏ] ဖြူသော အဆင်းရှိသော၊သူ။ သြဒါတနီဒဿန-ကြည့်။

သြဒါတဝတ္ထ (နဝ) [သြဒါတ+ဝတ္ထ] (၁) ဖြူ သောအဝတ်။ (လူတို့၏အဝတ်။) (၂) ဖြူ စင်-သန့်ရှင်းစင်ကြယ်-သောအဝတ်။ (တိ) (၃) ဖြူသော-အဝတ်ရှိ-အဝတ်ကိုဝတ်ဆင် -သော၊သူ။ (လူဝတ်ကြောင်။)

(၁) ဝုတ္တပ္ပကာရေဟိ သြဒါတပုပ္ပေဟိ ဝါ သြဒါတဝတ္ထေန ဝါ ဓာတုနာ ဝါ ... "သြဒါတံ သြဒါတ"န္တိ မနသိကာရော ပဝ-တ္တေတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၉။ နဂိဟိဒ္ဓ-ဧောတိ သြဒါတဝတ္ထာနိ အစ္ဆိန္နဒသပုပ္ပ-ဒသာနိ စ နဓာရေတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၅။

(၂) သြဒါတေန ဝတ္ထေနာတိ ဣဒံ ဥတုဖရဏတ္ထံ ဝုတ္တံ၊ ကိလိဋ္ဌဝတ္ထေန ဟိ ဥတုဖရဏံ နဟောတိ၊ ... ယထာ ဟိ ကတ္ထစိ ကတ္ထစိ သြဒါတဝတ္ထေ ကာယံ အဖုသန္တေပိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀-၁။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၀။)

(တိ)(၃) အပ္ပေကစ္စေ လိစ္ဆဝီ သြဒါ-တာ ဟောန္တိ သြဒါတဝဏ္ဏာ သြဒါတဝတ္ထာ သြဒါတာလင်္ကာရာ။ ဝိ၊၃။၃၂၆။ ဒီ၊၂။၈၂။ အံ၊၂။၂၀၉။ အံ၊၃။၉၁။ ဂိဟိနီ ဟောမိ၊ သြဒါတဝတ္ထာ ဟောမိ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၆၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၁။)

သြဒါတဝတ္ထုဓာတု (ထီ၊ပု) [သြဒါတ+ဝတ္ထု+ဓာတု] ဖြူသော အဝတ်, ဖြူသော ဓာတ် (ကျောက်ဓာတ် စသည်)။ သြဒါတဝတ္ထု-ဓာတူနှင့် အညတရံ ဒိသ္မာဝ နိမိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၈။

သြဒါတဝတ္ထနိဝတ္ထ (တိ) [သြဒါတဝတ္ထ+နိဝတ္ထ] ဖြူသောအဝတ်-ဖြင့်-ကို-ဝတ်သော၊ ဝတ်အပ်သော ဖြူသောအဝတ် ရှိသော၊ အဝတ် ဖြူဝတ်သော၊သူ။ (လူတို့၏အဝတ်ကို ဝတ်သော၊သူ။) သစေ ပန ကာသာယေ ဓုရံ နိက္ခိပိတ္တာ နဂ္ဂေါ ဝါ သြဒါတဝတ္ထနိဝတ္ထော ဝါ မေထုနဓမ္မသေဝနာဒီဟိ အသမဏော ဟုတ္တာ။ ကင်၊ဋီ၊သစ်။၁၆၈။

သြဒါတဝတ္ထနိဝါသိတ (တိ) [သြဒါတဝတ္ထ+နိဝါသိတ] ဖြူသောအဝတ်-ဖြင့်-ကို-ဝတ်ဆင်ပေးအပ်သော၊ ဝတ်ဆင်ပေးအပ်သော ဖြူသောအဝတ်ရှိသော၊ လူဝတ်လဲပေးအပ်သော၊သူ။ တေ ဟိ (တေဟိ?) အာဂန္တာ ပရိဝါရေတ္တာ ဂဟိတာ ဝိယ သြဒါတဝတ္ထ-နိဝါသိတာ ဝိယ စ ဟောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။

သြဒါတဝတ္ထပရိဒဟန (တိ) [သြဒါတဝတ္ထ+ပရိဒဟန] ဖြူသောအဝတ်ကို ဝတ်သော၊သူ။ သြဒါတဝသန-ကြည့်။

သြဒါတဝတ္ထဖရဏ (နဝ) [သြဒါတဝတ္ထ+ဖရဏ] ဖြူစင်သော-သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော-အဝတ်-ဖြင့်-၏-ပတ်.နှံ.ခြင်း။ နနု စ ပါဠိယံ "နာသ္မ ကိဉ္စိ သဗ္ဗာဝတော ကာယသ္မ သြဒါတေန ဝတ္ထေန အဖုဋံ အသ္မာ"တိ ကာယသ္မ သြဒါတဝတ္ထဖရဏံ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၁။

သြဒါတဝတ္ထဝသန (တိ) [သြဒါတဝတ္ထ+ဝသန] (၁) ဖြူသောအဝတ်-အဝတ်ဖြူ-ကို ဝတ်ခြင်းရှိသော၊ ဖြူသောအဝတ်ကို ဝတ်သော၊သူ။ (၂) ဖြူစင်-စင်ကြယ်-သောအဝတ်ကို ဝတ်သော၊သူ။ (၁) ဝေ သု တေ သုနှာတာ သုဝိလိတ္တာ ... သြဒါတဝတ္ထဝသနာ ပဋ္ဌဟိ ကာမဂုဏေဟိ သမပ္ပိတာ။ ဒီ၊၁။၉၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၃၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၀။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၄။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၁။ ဗလက္ကာရေန သြဒါတဝတ္ထ-

ဝသန် ကတ္တာ အနိစ္စမာနံယေဝ ဒုသေ-န္ဓောပိ ဘိက္ခုနီဒုသကောယေဝ။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၃၀၅။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။၁ရ၃။ (-အံ၊၂။၄ဖ၉။ ဥဒါန်။၁၅ရ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၉၄။ အံ၊ဌ၊၁။၃ရ၆။ ဣ တိဝုတ်၊ဌ။၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂ဖ၁။)

(၂) ဩဒါတသဒ္ဒါ ဇတ္ထ ပရိသုဒ္ဓ-ဝစနော ဇေ "ဂိဟီ ဩဒါတဝတ္ထဝသနော-"တိအာဒီသု ဝိယ၊ နဲ သေတဝစနော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၀-၁။ (ဤ၌- ဩဒါတ-သဒ္ဒါ ဇတ္ထ ပရိသုဒ္ဓဝစနော ဇေ၊ "ဂိဟီ ဩဒါတဝတ္ထဝသနော"တိအာဒီသု ဝိယ နဲ သေတဝစနော- ဟုရှိသင့်သည်။)

ဩဒါတဝတ္ထဝသနက (တိ) [ဩဒါတဝတ္ထ + ဝသန+က] ဖြူသောအဝတ်-အဝတ်ဖြူကို ဝတ်ခြင်းရှိသော၊သူ။ ဣမေ ဟိ နာမ ဘိ-က္ခဝေ ဂိဟီ ဩဒါတဝတ္ထဝသနကာ အ-ဘိဇီဝနိကသ ... သဘာဂဝုတ္တိကာ ဝိဟ-ရိသန္တိ။ ဝိ၊ဌ။၂ရ၅။

ဩဒါတဝသန (တိ) [ဩဒါတ+ဝသန] ဖြူ-သောအဝတ်ကို ဝတ်သော၊သူ။ (က) အ-ဝတ်ဖြူ ဝတ်သောသူ။ (ခ) အဝတ်ဖြူ-လူတို့၏အဝတ်-ကို ဝတ်သော၊သူ။ **(က)** ယေပိ နိဂဏ္ဌသ နာဋပုတ္တသ သာဝကာ ဂိဟီ ဩဒါတဝသနာ။ ဒီ၊ဌ။၉ရ။ ဩဒါတ-ဝသနာ(ဒီ၊ဌ၊၁။၁၄ရ)တိ ဩဒါတဝတ္ထ-ပရိဒဟနာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃။ (-မ၊၂။၂၊ ၁၅ဝ။ မ၊ဌ။၃၂၊၃ဝ၅။ သံ၊၂။၄၉ဝ။ အံ၊၁။ ရ၃။ အံ၊၂။၁ဝ၆။ အံ၊ဌ။၅၃၊၄၁ဝ။ မိလိန္ဒ။ ၂၃ရ။ မ၊ဌ၊၄။၂၃ဝ။ သံ၊ဌ၊၂။၃၁၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃ဝ၄။) ဂိဟိနိယော ဩဒါတဝတ္ထဝသနာ ဗြဟ္မစာရိနိယော။ ဒီ၊ဌ။၁ဝ၂။

(ခ) ဇထ တုမှေ ဘိက္ခဝေ ဂိဟိနံ ဩဒါတဝသနာနံ ... ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယံ ကရောထ။ ဒီ၊၁။၂၀၅။

ဩဒါတသညာ (ထီ) [ဩဒါတ+သညာ] အဖြူ-ဟူသော အမှတ်သညာ။ ဩဒါတနိမိတ္တ-ကြည့်။

ဩဒါတသဒ္ဒ (ပု) [ဩဒါတ+သဒ္ဒ] ဩဒါတ-သဒ္ဒါ။ ဩဒါတဝတ္ထဝသန-ကြည့်။

ဩဒါတသိဂံ (တိ) [ဩဒါတ+သိဂံ] ဖြူသော ဦးချိုရှိသော၊သူ။ ဩဒါတသိဂါ သုစိဝါဠာ။ ဇာ၊၁။၃၂၅။ ဩဒါတသိဂါတိ ရဇတဒါမ-သဒိသသိဂါ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၂၁။

ဩဒါတာလကၾာရ (တိ) [ဩဒါတ+အလကၾာရ] ဖြူသောအဆင်တန်ဆာရှိသော၊သူ။ အပေ-ကစ္စေ လိစ္ဆဝီ ဩဒါတာ ဟောန္တိ ဩဒါတ-ဝဏ္ဏာ ဩဒါတဝတ္ထာ ဩဒါတာလကၾာရာ။ ဝိ၊ဌ။၃၂ဖ။ ဒီ၊၂။၈၂။ အံ၊၂။၂ဝ၉။ အံ၊ဌ။၉၁။

ဩဒီတ (တိ) [ဥဒ+တ] ရောနှော-ရောစပ်-အပ်သော၊ ယှဉ်သော။ သမောဒိတေ (မူလ-ဋီ၊၁။၈ဖ)တိ သုဌု ဩဒိတေ ယုတ္တေတိ အတ္ထော။ မဓု၊၁။၁၄၂။ (သမောဒိတ=ဝိမာန၊ ဌ။၁ရ၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၁-တို့လည်းကြည့်။ အ-ဌသာ၊ဘာသာ၊ဋီ၊၂။၅၅၅-၌ မဓုဋီကာ-ကို "သမ္မောဒိတေတိ သုဌု မောဒိတေ၊ ယု-တ္တေတိ အတ္ထော"ဟု ပြင်ထား၊သည်။)

ဩဒီသ (တိ) [ဥ+ဒိသ+ဏ] ရည်စူး-ရည်ရွယ်-ရည်ညွှန်း-အပ်သော၊ ရည်စူး၍-ရည်ရွယ်၍-ရည်ညွှန်း၍-ခွင့်ပြုအပ်-လျှောအပ်-သော။ ဘေသဇ္ဇောဒိသံ ဝဒန္တေန ဣတရေ အတ္ထု-ဒ္ဓါရဝသေန ဝုတ္တာ။ ဝဇိရ။၂ရဝ။ (အဋ္ဌကထာ၌ ဘေသဇ္ဇောဒိသံ-ဟုရှိသည်။) ဩဒီသ၂-လည်းကြည့်။

ဩဒီသ[3] (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဒိသ+တွာ] ရည်စူး-ရည်ရွယ်-ရည်ညွှန်း-၍။ ဩဒီသ ပညတ္တော ဟောတီ(ဝိ၊၂။၉ရ)တိ ဘိက္ခုနံယေဝ အတ္ထာယ ဥဒ္ဒိသိတ္တာ ပညတ္တော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ၈။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ရ၊၁၃၂။ ကခ်။၁၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။အံ၊ဋ္ဌ၂။၃ရရ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉။ ဝဇိရ။၂ဝ၆။ သာရတ္ထ၊၃။၄၄၅။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၉၃။ ကခ်။ဌီ၊သစ်။၂၅၃။ ဒီ၊ဌီ၊၁။၁၂၄။ အနုဋီ၊၁။၁၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၂။၅၉။ ပါစိတ်၊ယော။၄၁ရ၊၆၄၂။) နဟာပိတပုဗ္ဗကာဒီနံ (နဟာပိတပုဗ္ဗာနံ) ဝိယ ဩဒီသ အနုညာတံ (ဩဒိသအနုညာတံ) ဌပေတွာ အဝ-သေသံ သဗ္ဗမ္ပိ သိက္ခာပဒံ။ သရတ္ထ၊၂။၈၆။ ကခ်။ဌီ၊သစ်။၁၈၄။

ဩဒီသ၂ (တိ) [ဩဒီသ+ဏ။ ဥဒ္ဒိသ+ဏ။ ဥ+ဒိသ+ဏ္ဍ။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂-ဗား-ကရား၊သ္ပ၊၂။ ၄၂၄။)] ရည်ရွယ်၍-ရည်ညွှန်း၍-ခွင့်ပြုအပ်သော။ သတ္တဝိဓံ ဟိ ဩဒီသံ နာမ ဗျာဓိ-ဩဒီသံ ပုဂ္ဂလောဒီသံ ကာလောဒီသံ သမယောဒီသံ ဒေသောဒီသံ ဝေယ္ယာ-ဒီသံ ဘေသဇ္ဇောဒီသန္တိ။ တတ္ထ ဗျာဓိ-ဩဒီသံ နာမ ... ဧဝံ ဗျာဓိ ဥဒ္ဒိသ အနုညာတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။ (-သာရတ္ထ၊၂။ ၄၃၃။)

(၁) ဗျာဓိဩဒီသ= သရဲ တစ္ဆေ မြေဘုတ်ဘီလူးတို့ကြောင့် အနာရောဂါဖြစ်ပေါ်သူကို ရည်ရွယ်၍ခွင့်ပြုအပ်သော သားစိမ်း ငါးစိမ်း သွေးစိမ်း။ ထိုရောဂါရှိသူသည် ထိုသားစိမ်း ငါးစိမ်း သွေးစိမ်းကို နံနက်အခါ၌ ဖြစ်စေ၊ မွန်းလွဲအခါ၌ ဖြစ်စေ၊ အပ်စပ်သည်ကို ဖြစ်စေ၊ မအပ်စပ်သည်ကို ဖြစ်စေ သုံးဆောင်နိုင်သည်။

(၂) ပုဂ္ဂလောဒီသ= စားမြုံ့ပြန်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရည်ရွယ်၍ ခွင့်ပြုအပ်သော စားမြုံ့ပြန်ခြင်း။ ထိုစားမြုံ့ပြန်ခြင်းကို ခံတွင်းအပသို့ မထွက်စေဘဲ ခံတွင်းအတွင်း၌သာ ခွင့်ပြုသည်။

(၃) ကာလောဒီသ= မြွေကိုက်သော အခါ၌ ရည်ရွယ်၍ခွင့်ပြုအပ်သော ကျင်ကြီး, ကျင်ငယ်, သစ်စိမ်းပြာ, မြေညက် ဟူသော မဟာဝိကဋ ဆေးကြီးလေးပါး။ မြွေကိုက်သောအခါ၌ ထိုလေးပါးကို အကပ်မခံဘဲ သုံးဆောင်နိုင်သည်။

(၄) သမယောဒီသ= "ဂဏဘောဇနေ အညတြ သမယာ" အစရှိသည်ဖြင့် ထိုထိုအခါကို ရည်ရွယ်၍ ခွင့်ပြုအပ်သောဘောဇဉ်စသည်တို့ဖြစ်သည်၊ ထိုဘောဇဉ်တို့ကို သုံးဆောင်နိုင်သည်။

(၅) ဒေသောဒီသ= ပစ္စန္တရာဇ်ဒေသ၌ ရည်ရွယ်၍ ခွင့်ပြုအပ်သော "ရဟန်းငါးပါး

ဖြင့် ပဋ္ဌင်းခံပေးနိုင်ခြင်း"၊ "အထပ်အလွှာ မျှားစွာရှိသော ဘိနပ်ကို စီးနိုင်ခြင်း" စသည်တို့ ဖြစ်သည်။

(၆) ဝသောဒိဿ= ဝသာ(ဆီကြည်) ဟူသောအမည်ဖြင့် ခွင့်ပြုအပ်သော ဆီများ။ လူဆီကြည်ကို ကြဉ်၍ အပ်/မအပ်သော ဆီကြည်တို့၏ ဆီကို "ဆီ" ဟူသော သုံးဆောင်ခြင်းဖြင့် သုံးဆောင်နိုင်သည်။

(၇) ဘေသဇ္ဇောဒိဿ=ဘေသဇ္ဇ (ဆေး) အမည်ဖြင့်ခွင့်ပြုအပ်သော အာဟာရကိစ္စ ကိုပြီးစေနိုင်သော ထောပတ်, ဆီဦး, ဆီ, ပျား, တင်လဲ ဟူသော ဆေးငါးပါး။ ထိုဆေးငါးပါးကို အကပ်ခံပြီးသော် ထိုနေ့ နံနက်ပိုင်း၌ အလိုရှိတိုင်း သုံးဆောင်နိုင်သည်၊ ထိုနေ့မွန်းလွဲချိန်မှစ၍ ခုနစ်ရက်တိုတပ်လုံး အကြောင်းရှိသော် သုံးဆောင်နိုင်သည်။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၉၅၉။ သာရတ္ထ၊၂။၄၃၃-၄။ ဝိမတိ၊၁။၃၅၄။

ဩဒိဿအာစိက္ခနာ (ထိ) [ဩဒိဿ+အာစိက္ခနာ] ရည်ရွယ်-ရည်ညွှန်း-၍ ပြောကြားခြင်း။ အတီတ် အာရဇ္ဇ အတ္ထိ ဩဒိဿ-အာစိက္ခနာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၈၂။

ဩဒိဿက (တိ) [ဩဒိဿ[1]+က။ ဥဒ္ဒိဿ ပဝတ္တာ ဩဒိဿာ၊ ဩဒိဿာ ဧဝ ဩဒိ-ဿကာ။ သုတ်မဟာဝါဘာသာ၊ဋီ၊၃။၆၄၀။] ရည်ညွှန်း၍ ဖြစ်သော၊ ရည်ရွယ်၍-ရည်ညွှန်း၍-ခွင့်ပြုအပ်-ပြုအပ်-လျှောက်အပ်-သော၊ ရည်ညွှန်းအပ်သော (ကူ၊သျှ)။ ရည်ညွှန်း၍ ပြုအပ်သော။ ယော ဟိ ဩဒိဿကံ ကတ္တာ မာတု ဝါ ပိတု ဝါ ... ဒေတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၂၃။ မ၊ဌ၊၂။၂၉၄။ သာရတ္ထ၊၃။၄၆၀။ အဋ္ဌ ဒီဝသံ ဩဒိဿကေန မေတ္တာဖရကေန။ အံ၊ဌ၊၁။၃၄၀။ နဝ ကဒါစိ ဩဒိဿကဝသေန ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ဂုဏော ပုစ္ဆိတမ္ဟော။ ဇာ၊ဌ၊၆။၈၅။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။၂ရ၆။ အံ၊ဌ၊၃။၉၁။ အပ၊ဌ၊၁။၉၆။ ဇာ၊ဌ၊၁။၉၄။ ဝဇီရ။၃၁၅၊၄၈၄။ ဝိမတိ၊၁။ ၃၅၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၁။) ဩဒိ-ဿဒါန-လည်းကြည့်။

ဩဒိဿကအနောဒိဿကဒိသာဖရက (နဝ) [(၁) ဩဒိဿက+အနောဒိဿက+ဒိသာဖရက။ (၂) ဩဒိဿက အနောဒိဿက+ဒိသာဖရက] (၁) ရည်ညွှန်း၍ဖြစ်သော-ရည်ညွှန်းခြင်းရှိသော-မေတ္တာဖြန့်ခြင်း, ရည်ညွှန်းခြင်းမရှိသော မေတ္တာဖြန့်ခြင်း, (အရှေ့စသော) အရပ်မျက်နှာတို့၌ မေတ္တာဖြန့်ခြင်း။ (၂) ရည်ညွှန်းခြင်းရှိသော-ရည်ညွှန်း-ညွှန်ပြအပ်သော-(ဝိဟာရ စသော) အရပ်တို့၌ မေတ္တာဖြန့်ခြင်း, ရည်ညွှန်း ညွှန်ပြခြင်းမရှိသော (ဝိဟာရ စသော) အရပ်တို့၌ မေတ္တာဖြန့်ခြင်း။

(၁)(၂) ဩဒိဿကအနောဒိဿက-ဒိသာဖရကာနဉ္စိ အညတရဝသေန မေတ္တာ ဥဂ္ဂကၠန္ဓသာပိ ဗျာပါဒေါ ပဟီယတိ၊ ဩမိသောအနောမိသောဖရကဝသေန (ဩမိသောအနောမိသော ဒိသာဖရက-ဝသေန) မေတ္တံ ဘာဝေန္တသာပိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။ ၃ဝ၆။ အံ၊ဌ၊၂။၃ရ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၅။ မ၊ဌ၊၁။၂ရ။ ဩဒိဿကအနောဒိဿက-ဒိသာဖရကာနန္တိ အတ္တ အတိပိယသဟာယ-

မဏ္ဍတ္တ ဝေရိဝသေန (အတ္တ ဂရု အတိ-ပ္ပိယသဟာယ မဏ္ဍတ္တဝသေန။ မူလဋီ။) ဩဒိဿကတာ၊ သီမာသမ္ဘေဒေ ကတေ အနောဒိဿကတာ၊ ကောဒိဒိသာဖရဏ-ဝသေန ဒိသာဖရဏတာ မေတ္တာယ ဥဂ္ဂ-ဟဏေ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိဟာရရစ္ဆာဂါမာဒိ-ဝသေန ဝါ ဩဒိဿကဒိသာဖရဏံ၊ ဝိဟာ-ရာဒိဥဒ္ဒေသရဟိတံ ပုရတ္ထိမာဒိဒိသာဝသေန အနောဒိဿကဒိသာဖရဏန္တိ ဧဝံ ဒ္ဝိဓာ ဥဂ္ဂဟဏံ သန္ဓာယ "ဩဒိဿက အနောဒိ-ဿက ဒိသာဖရဏာန"န္တိ ဝုတ္တံ။ ဥဂ္ဂဟော စ ယာဝ ဥပစာရာ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ ဥဂ္ဂဟိတာယ အာသေဝနာ ဘာဝနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁ရ။ (-မူလဋီ၊၂။၁၅၉။) တထာ ဟိ တံ ဗြဟ္မဝိ-ဟာရပုဗ္ဗဘာဂဘူတံ ပမာဏံ အတိက္ကမိတ္တာ ဩဒိဿကာနောဒိဿကဒိသာဖရဏ-ဝသေန ဝေရုတ္ကံ နိ သက္ကာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃၃။

မေတ္တာဖြန့်ခြင်းတို့သည် —

(၁) ဩဒိဿကဖရဏ = (အတ္တ) မိမိကိုယ်ကို ရည်ညွှန်း၍ မေတ္တာဖြန့်ခြင်း။ (အတိပိယသဟာယ) မိမိအလွန်ချစ်အပ်သူကိုရည်ညွှန်း၍ မေတ္တာဖြန့်ခြင်း။ (မဏ္ဍတ္တ) ချစ်အပ်သူ, မချစ်အပ်သူတို့၏ အလယ်၌ တည်သောသူကို ရည်ညွှန်း၍ မေတ္တာ ဖြန့်ခြင်း။ (ဝေရီ) ရန်သူကို ရည်ညွှန်း၍ မေတ္တာ ဖြန့်ခြင်း-ဟု လေးပါး ရှိသည်။ (ဒီ၊ဋီ၊၂။ အံ၊ဋီ၊၁။) မူလဋီကာ၌ကား- အတ္တ၊ ဂရု၊ အတိပိယသဟာယ၊ မဏ္ဍတ္တပုဂ္ဂိုလ်-ဟုလာ သည်။ (၂) အနောဒိဿကဖရဏ= (ထိုသို့) ရည်ညွှန်းခြင်း မရှိသော မေတ္တာဖြန့်ခြင်း။ (၃) ဒိသာဖရဏ=အရှေ့စသော အရပ်မျက်နှာတို့၌မေတ္တာ ဖြန့်ခြင်း- ဟုသုံးမျိုးရှိသည်။

တနည်းအားဖြင့် (၁) ဩဒိဿက ဒိသာဖရဏ = ရည်ညွှန်း ညွှန်ပြအပ်သော ဝိဟာရ စသည်တို့၌ မေတ္တာဖြန့်ခြင်း။ (၂) အနောဒိဿကဒိသာဖရဏ= ဝိဟာရ-စသော အရပ်တို့ကို ရည်ညွှန်းခြင်းမပြုဘဲ မေတ္တာဖြန့်ခြင်း ဟု နှစ်မျိုးရှိသည်။ မေတ္တာ နိမိတ် သင်ယူခြင်းဟု ခေါ်ဆိုရမည်။

ထို မေတ္တာဖြန့်ခြင်း-ဟုခေါ်ဆိုရသော မေတ္တာနိမိတ် သင်ယူခြင်းတို့ကို ဥပစာရ စျာန်တိုင်အောင် သင်ယူရမည်။ ထိုသို့သင်ယူအပ်ပြီးသော မေတ္တာဥပစာရစျာန်ကို ပွားများခြင်းသည် "ဩမိသောဖရဏာ၊ အနောမိသောဖရဏာ" စသည်မည်၏၊ (ဩမိသောဖရဏာ-လည်းကြည့်။) တစ်ဦးတစ်ယောက် စသည်ကို ရည်ရွယ်၍ ပို့သအပ် ဖြန့်အပ်သော မေတ္တာသည်လည်း "ဩဒိဿကမေတ္တာ" မည်သည်။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၃၁ဖ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁ရဖ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁ဂ၀။ "မေတ္တာယ စေတောဝိမုတ္တိယာ"တွင် မေတ္တာ-ဟု ဆိုရာ၌ ဥပစာရ အပွနာ နှစ်မျိုးလုံးကို ရနိုင်သည်။ စေတောဝိမုတ္တိ- ဟုဆိုရာ၌ အပွနာကိုသာ ရနိုင်သည်။ အပိုင်းအခြား ပမာဏ ပြု၍ ပွားများလျှင် ကာမာဝစရတရားသာ ဖြစ်၍ ပမာဏမပြုဘဲ ပွားများမှသာလျှင် ရူပါဝစရတရားဖြစ်သည်။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၃ရ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၃။

မ၊ဌ၊၁။ ၂၈ရ။ မ၊ဋီ၊၁။၃ရ၄-တို့ဌ်မူ "ဩဒိဿကအနောဒိဿကဒိသာဖရဏာ-နဉ်" စသည်ဖြင့်ပါဌ်မရှိဘဲ "ဩဒိသက-အနောဒိသကဒိသာဖရဏာနဉ် "စသည်ဖြင့် ရှိသည်။ ဩဒိသက-ကြည့်။

ဩဒိဿကတာ (ထီ) [ဩဒိဿက+တာ] ရည်ညွှန်း၍ ဖြစ်သည်-ရည်ညွှန်းခြင်း ရှိ သည်-၏အဖြစ်၊ ရည်ရွယ်-ရည်ညွှန်း-၍-ပြုအပ်သည်၏အဖြစ်။ အတ္တ အတိပိယ-သဟာယ မဗ္ဗတ္တ ဝေရိဝသေန ဩဒိဿ-ကတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၈။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၄။ အတ္တ-ဂရု အတိပ္ပိယသဟာယ မဗ္ဗတ္တဝသေန ဩဒိဿကတာ။ မူလဋီ၊၂။၁၅၉။ အတ္တ-ပိယသဟာယ မဗ္ဗတ္တ ဝေရိဝသေန ဩဒိ-ဿကတာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၂။

ဩဒိဿကဒါန (နာ) [ဩဒိဿက+ဒါန] ရည်ရွယ်၍-ရည်ညွှန်း၍-ပြုအပ်-လှူအပ်-သော အလှူ။ ယဒိ ဧဝံ သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ သာရကီ-ယမမ္ပူရကဿ ဩဒိဿကဒါနံ နာ ဝဋ္ဋတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၂။ (-မ၊ဋီ၊၂။၃ဝ၈။)

ဩဒိဿကဒိသာဖရဏ (နာ) [ဩဒိဿက ဒိသာ+ဖရဏ] ရည်ညွှန်း၍ဖြစ်သော-ရည်ညွှန်းခြင်းရှိသော-ရည်ရွယ်ရည်ညွှန်းအပ်သော-အရပ်မျက်နှာတို့ဌ် မေတ္တာဖြန့် ခြင်း။ ဝိဟာရရစ္ဆာဂါမာဒိဝသေန ဩဒိဿက-ဒိသာဖရဏံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၈။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၄။ မူလဋီ၊၂။၁၅၉။

ဩဒိဿကနယ (ပု) [ဩဒိဿက+နယ] ရည်ရွယ်၍ဆိုအပ်သော-ရည်ညွှန်းအပ်သော-နည်း။ ဧဝရူပါ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိ နာမ ပုညက-မ္မဝသေန ဝါတိ ဩဒိဿကနယေန ဝတ္တာ။ ဝိမာန၊ဌ။၈ရ။

ဩဒိဿကမေတ္တာ (ထီ) [ဩဒိဿကာ + မေတ္တာ] ရည်ညွှန်း၍ဖြစ်သော-ရည်ညွှန်း-ခြင်းရှိသော-မေတ္တာ၊ ရည်ရွယ်ရည်ညွှန်း-၍-ပြု-ပို့သ-ဖြန့်-အပ်သောမေတ္တာ။ သဗ္ဗေ သတ္တာတိ ဣတော ပဋ္ဌေ တ္တေကေန ဌာ-နေန ဩဒိဿကမေတ္တံ ကထေတ္တာ။ အံ၊ ဌ၊၂။၃၁၆။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈၂။ သတ္ထာ နာ-ဠာဂိရိ ဩဒိဿကမေတ္တာယ ဖရိတ္တာ။ ဇာ၊ ဌ၊၅။၃၅၈။

ဩဒိဿကမေတ္တာဘာဝနာ (ထီ) [ဩဒိဿ-ကမေတ္တာ+ဘာဝနာ] ရည်ညွှန်း၍ဖြစ်-သော-ရည်ညွှန်းခြင်းရှိသော-မေတ္တာဘာ-ဝနာ၊ ရည်ရွယ်ရည်ညွှန်း ၍-ပြု-ပို့သ-ဖြန့်-အပ်သော မေတ္တာဘာဝနာ။ ဧဝံ ပဝတ္တိ-တေနာတိ ဧဝံ ဩဒိဿကမေတ္တာဘာဝ-နာယ ဝသေန ပဝတ္တိတေန။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၈ဝ။

ဩဒိဿကမေတ္တာသမာပတ္တိ (ထီ) [ဩဒိဿ-ကမေတ္တာ+သမာပတ္တိ] ရည်ရွယ်ရည်ညွှန်း-၍-ပြု-ပို့သ-ဖြန့်-အပ်သော-မေတ္တာကိုဝင်-စားခြင်း-မေတ္တာသမပတ်။ ရာဇာနံ မေ-တ္တာယ ဖရိတိ ဩဒိဿကမေတ္တာသမာ-ပတ္တိယာ ရာဇာနံ ဖုသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၃။

ဩဒိဿကာဘိလာပ (ပု) [ဩဒိဿက + အဘိလာပ] ရည်ရွယ်ဌ်-ရည်ညွှန်း၍-ပြု-အပ်-ဆိုအပ်-သော သဒ္ဒါ။ အထူးရည်မှတ်-၍ ဟောသောအရာ။ (သျှ။) ဩဒိဿကာ-

ဘိလာပေါ ဟိ အညထာ နိဗ္ဗိသေသတော တံ ပမာဏံ။ ဝဇိရ။၅၃၉။

ဩဒိဿဒိန္ဒ (တိ) [ဩဒိဿ+ဒိန္ဒ] ရည်ရွယ်၍-ရည်ညွှန်း၍-လျှ။အပ်သော (ပစ္စည်းဝတ္ထု စသည်)။ စီဝရပိဏ္ဍပါတတ္ထာယ ဩဒိဿ-ဒိန္ဒတတြုပ္ပါဒတောပိ အပလောကေတ္တာ အာဝါသော ဇဂ္ဂေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၅၃။

ဩဒိဿာနုညာတ (တိ) [ဩဒိဿ+အနုညာတ] ရည်ရွယ်-ရည်ညွှန်း-၍-ခွင့်ပြုအပ်သော။ ဂုဏ္ဍောဒကံ ကာလိကေသု သတ္တာဟကာ-လိကံ၊ ဘဂဝတာ ဩဒိဿာနုညာတတ္တာ သတ္တာဟာတိက္ကမေန ဒုက္ကဋန္တိ ဝဒန္တိ။ တံ န ယုတ္တံ။ ဝဇိရ။၄၈၅။

ဩဒုမ္ဗရ (တိ) [ဥဒုမ္ဗရ+ဏ] ရေသဖန်းပင်၌ ဖြစ်သော။ ဒုလ္လဘာ'ယံ ဒဿနာယ၊ ပုပ္ပံ ဩဒုမ္ဗရံ ယထာ။ ဝိမာန။ရ၀။ ပုပ္ပံ ဩဒုမ္ဗရံ ယထာတိ ယထာ နာမ ဥဒုမ္ဗရေ ဘဝံ ပုပ္ပံ ဒုလ္လဘဒဿနံ။ ဝိမာန၊ဌ။၁၉ရ။ (ဘေ သဇ္ဇမဏ္ဍ။သာ။၃ရ-၌ "ဩဒုမ္ဗရ=နှု သဖန်း ရောဂါ" ဟု လာသည်။)

ဩဒုမ္ဗရိက (တိ) [ဥဒုမ္ဗရ+ဏိက] ရေသဖန်း ပင်၌ ဖြစ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဒုမ္ဗရိကပုပ္ဖ (နှ) [ဩဒုမ္ဗရိက+ပုပ္ဖ] ရေသဖန်းပင်၌ ဖြစ်သောပန်း၊ ရေသဖန်းပွင်။ ဩဒုမ္ဗရိကပုပ္ဖံ၀၊ ... ဒုလ္လဘော လောက-နာယကော။ အပ၊၂။၅၆။ ထေရ၊ဌ၊၁။၃ရရ။ ဩဒုမ္ဗရိကပုပ္ဖံ၀ါတိ ဥဒုမ္ဗရရုက္ခေ ပုပ္ပံ ဒုလ္လဘံ ဒုလ္လဘုပ္ပတ္တိကံ ဣဝ။ အပ၊ဌ၊၂။ ၂၁၀။

ဩဝသော (ဗျ) [ဩမိ+သော] အဘို့အစု အားဖြင့်၊ ဝေဘန်ခြင်းအားဖြင့်။ တတ္ထ လောကော ဩဝသော ကဒါစိ ကရဟစိ ဒုက္ခဒုက္ခတာယ မုစ္စတိ။ နေတ္တိ။၁၂။ ဩဝ-သော ကဒါစိ အတ္တူပက္ကမမူလာယ ကဒါစိ ပရူပက္ကမမူလာယာတိအာဒိနာ ဝိဘာဝေန။ နေတ္တိ၊ဌ။၆၅။ ဩဝသော ဩမိသော။ နေ တ္တိ၊ဝိ။၉၁။

ဩဝဿ (တိ) [အ၀+ဝံသ(ဝံသု)+တ။ မောဂ်၊ ၅။၁၄၂။ နိတိ၊ဓာ။၁ရ၃။ အ၀ဝ္ဿ (သံ)] ချထားအပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဝဿပတောဒ (တိ) [ဩဝဿ+ပတောဒ] ချထားအပ်သော နှင်တံရှိသော။ စတု-မဟာပထေ အာဇညရထော ယုတ္တော အဿ ဌိတော ဩဝဿပတောဒေါ။ မ၊၁။ ၁ရ၅။ မ၊၃။၁ရ၈။ သံ၊၂။၃ရ၄။ အံ၊၂။၂ရ။ သမပ္ပ၀တ္တောသု သိန္ဓ၀ေသု ဩဝဿ-ပတောဒေါ သာရထိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂ရ၄။ သံ၊ ဌ၊၁။ရ၂။ ဩဝဿပတောဒေါတိ ယထာ ရထံ အဘိရူဟိတ္တာ ... ဇ၀ံ အာလမ္ဗနံ နိဿာယ တိရိယတော ဌပိတပတောဒေါ။ မ၊ဌ၊၂။၄။ အံ၊ဌ၊၃။၁၁။

ဩမာန (နှ) [အ၀+ဓာ+ယု] (၁) အတွင်း ဝင်ခြင်း။ ထည့်သွင်းခြင်း၊ ချသွင်းခြင်း။ (၂) ဆောင်၍ ချထားခြင်း။ (၃) ခါခြင်း၊ ပယ်ဖျက်ခြင်း။ (တိ)(၄) ခါအပ်-ပယ်ဖျက် အပ်-သော။

(၁)(၂) သဗ္ဗာနိ တာနိ ဟတ္ထိပဒေ သမောဓာနံ ဂစ္ဆန္တိ။ မ၊၁။၂၄၂။ သမောဓာနံ

ဂစ္ဆန္တိတိ သြဓာနံ ပကေ္ခပံ ဂစ္ဆန္တိ။ မ၊ဌ၊ ၂။၁၂၁။ အံ၊ဌ၊၃။၂၉၀။ သမောဓာနန္တိ အ-ဆ္ဆောဂဓေဘာဝံ၊ တေနာဟ "သြဓာနံ ပကေ္ခ-ပ"န္တိ၊ "ဥပကေ္ခပ"န္တိပိ ပဋဋန္တိ၊ ဥပနေတ္တာ ပကိ္ခပိတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၈။ သမောဓာနံ ဂစ္ဆန္တိတိ သြဓာနံ ဥပကေ္ခပံ ဂစ္ဆန္တိ။ သံ၊ဌ၊၃။၁၂၀။ သမောဓာနံ ဂစ္ဆန္တိတိ သြဓာနံ ဥပနိကေ္ခပံ ဂစ္ဆန္တိ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၂၀။ သမောဓာနန္တိ သမဝဝေါဓံ, အဆ္ဆောဂဓံ ဝါ၊ တေနာဟ "သြဓာနံ ဥပနိကေ္ခပံ ဂစ္ဆန္တိ"တိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁ဂ။ **(၃)(တိ)(၄)** အောက်ပုဒ် ကြည့်။

သြဓာနသမောဓာန (တိ) [သြဓာန+သမော ဓာန။ (ကခ်၊ဋီ၊သစ်။) သြဓာနသမောဓာန +အ(ဏ)။ (ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ။ ပါစိတ်၊ယော။)] သြဓာနသမောဓာနပရိဝါသ်။ (ပရိဝါသ် ဆောက်တည်နေစဉ် ကျူးလွန်သင့်ရောက် သော သံဃာဒိသိသ်အာပတ်ကို "အန္တရာ ပတ်" ဟုခေါ်သည်။ ထို အန္တရာပတ်ကို ဖုံးလွှမ်းထားသော ရဟန်းအား ပရိဝါသ် နေပြီးသော နေ့ရက် အရေအတွက် (ညဉ့် အပိုင်းအခြား)တို့ကို-ခါလျက်-ပယ်ဖျက် လျက်-မရေတွက်မူ၍-ထိုနေ့ရက်တို့ကို အန္တရာပတ် ဖုံးလွှမ်းထားသည့် နေ့ရက် အရေအတွက်တို့၌ ပေါင်းလျက် ပေးအပ် သော ပရိဝါသ်သည် "သြဓာနသမောဓာန ပရိဝါသ်" မည်၏။)

သြဓာနသမောဓာနော နာမ အန္တရာ-ပတ္တိ အာပဇ္ဇိတ္တာ ပဋိစ္ဆာဒေန္တသ္သ ပရိဝုတ္ထ-ဒိဝသေ သြဓုနိတ္တာ မကေ္ခတ္တာ ... သမော-ဒဟိတ္တာ ဒါတဗ္ဗပရိဝါသော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၄။၂၆။ ကခ်။၁၄၈။ သြဓုနိတ္တာ သမောဒ-ဟိတ္တာ ဒါတဗ္ဗပရိဝါသောတိ ဣမိနာ သြ-ဓုနိတ္တာ သမောဓာနေတ္တာ ဒါတဗ္ဗော ပရိဝါသော သြဓာနသမောဓာနောတိ ဝစ-နတ္ထံ ဒဿေတိ၊ ပရိဝါသောတိ ဣမိနာ တဒ္ဓိတ ဏ-ပစ္စယဿ သရူပံ ဒဿေတိ၊ ဣတ္ထ စ အဝဓုနိယတေ, အဝဓုနိတဗ္ဗန္တိ ဝါ သြဓာနံ၊ သံ ကေတော သြဒဟိယတေ သမ္မိဏ္ဍိယတေ, ဥဒဟိယတိ သမ္မိဏ္ဍိယတီတိ ဝါ သမောဓာနန္တိ အဝယဝဝစနတ္ထော ကာ-တဗ္ဗော။ ပါစိတ်၊ယော။၄၃၁-၂။ ဣဒံ သြ-ဓာနသမောဓာနံ နာမ၊ ဣဒံ ဟိ ပုနပ္ပုနံ မူလာယပဋိကဿနေန ပရိဝုတ္ထဒိဝသေ သြဓုနိတ္တာ ပုရိမာပတ္တိဟိ သဒ္ဓိ သမော-ဓာယ ဒိန္နံ၊ တသ္မာ သြဓာနသမောဓာနန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၃၂။ သြဓုနိတ္တာ အဝဓုယ ပဟာယ သမောဓာနော သြဓာနသမော-ဓာနော။ ကခ်၊ဋီ၊သစ်။၂၆၄။ ဓာတုသဒ္ဒါနံ အနေကတ္ထတ္တာ "သြဓာန"န္တိ မကွံ့ ဝုစ္စတိ။ တေနာဟ အဋ္ဌကထာယံ သြဓုနိတ္တာ မကေ္ခတ္တာတိ။ "သမောဓာန"န္တိ ပကေ္ခပေါ ဝုစ္စတိ၊ ယထာဟ အဋ္ဌကထာယံ "သမော-ဒဟိတ္တာ"တိ။ သြဓာနဿ သမောဓာနဿ သြဓာနသမောဓာနံ၊ တံ ယတ္ထ သော ပရိ-ဝါသော သြဓာနသမောဓာနောတိ ဝေဒိ-တဗ္ဗော၊ အရိသာဒိဂဏေ အဆ္ဆောဂတ္တာ ဟေတ္ထ, ဥပရိ စ ဝေရူပေ ဌာနေ အ ကာရပစ္စယော ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ ပရိဝုတ္ထဒိဝ-သာနံ မကွံ့နဿ မူလာပတ္တိယံ အန္တရာပတ္တိနံ ပကိ္ခပနဿ ယသ္မိ သော ပရိဝါသောတိ ဝုတ္တံ

ဟောတိ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၂၅၄-၅။ ဩ-ဓုနိတ္ထာတိ စ မူလာယပဋိကသုတ္တဝေန မကွေတ္ထာ၊ အဒိဝသေ ကတ္ထာတိ အမိပ္ပါ-ယော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၂၅ရ။

ဩဝါဒယမာန (တိ) [အဝ+ဓာ+ဏာပယ+မာန] ရှေးရှု-တည်စေ-ထားစေ-သော၊ ထောင်-(နား)စိုက်ထောင်-စေသော။ တံ ပနေတံ ဧဝံ ... သုယျမာနေန မဓုရသ-ရေန သတ္ထာနံ သောတာနိ ဩဝါယမာ-နံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၃။ ဩဝါယ-မာနန္တိ သောတုံ အဝဟိတာနိ ကုရုမာနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၅။ မ၊ဋီ၊၃။၃၅၆။

ဩဝါယ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဓာ+တ္ဝာ] (၁) ပေါင်း၍၊ တစ်ပေါင်းတည်းပြု၍။ (၂) လွှမ်းမိုး-ဖိစီး၍။ (၃) ထား၍၊ (သဒ္ဒတ္ထ။) သွင်း၍၊ အတွင်းသို့သွင်း၍။ (အမိပ္ပါယတ္ထ။)

(၁) သမောဓာနမာနတ္တံ နာမ ယံ ဩဝါယ ဧကတော ကတ္ဝာ ဒီယျတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆။ ဩဝါယာတိ သမူဟံ ကတ္ဝာ၊ ဧကတော ကတ္ဝာတိ ဣမိနာ ဩဝါယာတိ ပဒဿ အတ္ထံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၄၂၄။ (၂) ပရိယောဓာယ ဝတ္ထိဿန္တိတိ ဥပ္ပန္နံ ဥပဒ္ဒဝံ ဩဝါယ အဝတ္ထရိတ္ဝာ ဝတ္ထိဿန္တိတိ သလ္လက္ခေတ္ဝာ ဂဟိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။

(၃) အတ္တာနမောဓာယ ဓနုဗ္ဗ လုဒ္ဒါ။ ဇာ၊၁။၃ရ၄။ ဩဝါယာတိ ဩဒဟိတ္ဝာ ပဝေသေတ္ဝာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၀။ သမောဒ-ဟိတ္ဝာ ဝါတိ သမ္မာ ဩဝါယ အန္တော ပဝေသေတ္ဝာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁။၈၁။ သမောဓာယာတိ သမ္မဒေဝ ဩဝါယ အဝိက္ခိပိတ္ဝာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂ရ။

ဩဝါရိတ (တိ) [အဝ+ဓရ+တ] ဟောပြော အပ်သော၊ သတ်မှတ်၍ပြောဆိုအပ်သော။ ဘဂဝါ စဿ ဘန္တေ သော ဝါစာ ဧကံသေန ဩဝါရိတာ။ ဒီ၊၃။၁၀။ ဩဝါ-ရိတာတိ ဘာသိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၉။ ဩဝါ-ရိတာတိ အဝဓာရိတာ နိယမေတ္ဝာ ဘာ-သိတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၈။

ဩမိ (တိ) [အဝ+ဓာ+ဣ။ နိဂုတ္တိ။၅၄၉။ အဝစ္ဆိန္နိတ္ဝာ ဓိယတိ ဌပိယတိတိ ဩမိ။ သမ္မော၊ဘာသာဋီ၊၃။၄၆ရ။ အဝဓိ(သံ)] (၁) အဖို့၊ အဖို့အစု။ ("ဩမိ"အရ အရာဌာန အား လျော်စွာ ပဌမအဂ္ဂယ် စသည်ကို လည်းကောင်း၊ ကိလေသာအစိတ်အပိုင်း ဟူသော အဖို့အစု၊ အောက်မင်ဟူသော အဖို့အစု-စသည်ကိုလည်းကောင်း ယူရ သည်။) (၂) အပိုင်း အခြား။ (၃) အစိတ်၊ အစိတ်အပိုင်း၊ အကန့်၊ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ။ (၄) အကြောင်း။ (၅) အရေးအကြောင်း။ (၆) အကြောင်းအကျန်၊ ကြောင်းကျန်သော (တရား-စသည်)။

(၁) အဖို့၊ အဖို့အစု။ (၂) အပိုင်း အခြား။ ဘာဝေ သိမာယ ဩမိ စ။ ဓာန်။၁၁၃၅။ (-ဓာန်၊ဋီ။၈၀၂၊၁၀၈၂။)

(၁) အဖို့၊ အဖို့အစု။ တတ္ထ တတ္ထေဝ ပဗ္ဗံ ပဗ္ဗံ သန္ဓိ သန္ဓိ ဩမိ ဩမိ ဟုတ္ဝာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၉။

ဝိသုဒ္ဓိ၂။၂၅၅။ ဩမိ ဩမိတိ ဘာဝ ဘာဝ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၂။၉၁။ ပဗ္ဗ ပဗ္ဗန္တိအာဒိ ဥဒ္ဒရ-ကာဒိကောဋ္ဌာသေ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊ ၁။၃၅၉။ တတ္ထ တတ္ထေဝ ဩမိ ဩမိ ပဗ္ဗ ပဗ္ဗ ဟုတ္ဝာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ ဩမိတိ ဘာဝေါ (ဘာဝေါ?) ၊ ... ပဌမဝယာဒယော ဧဝ ဟေတ္ထ ဩမိ ပဗ္ဗန္တိ စ အဓိပ္ပေတာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၆။ တသ္မ ယတောဓိ ခေါ ၁တ္တံ ဟောတိ ပဋိနိဿဋ္ဌ သကသကဩမ်-ဝသေန စတ္တာမေဝ ဟောတိ၊... သက-သကဩမိဝသေနာတိ ဒွေ ဩမိ ကိလေ-သောဓိ စ မဂ္ဂေါဓိ စ၊ ... ယတောဓိ ခေါတိပိ ပါဌော၊ တသ္မ ဝသေန အယ-မတ္ထော၊ အသ္မ ဘိက္ခုနော ယတောဓိ ခေါ ပန စတ္တံ ဟောတိ ပဋိနိဿဋ္ဌ၊ ... ဩမိတိ ဟေဋ္ဌာ တယော မဂ္ဂါ ဝုစ္စန္တိ၊ ကသ္မာ? တေ ဟိ ဩမီ ကတ္ဝာ ကော-ဋ္ဌာသံ ကတ္ဝာ ဥပရိမဂ္ဂေန ပဟာတဗ္ဗ-ကိလေသေ ဌပေတ္ဝာ ပဇဟန္တိ၊ တသ္မာ ဩမိတိ ဝုစ္စန္တိ။ ယသ္မာ အသ္မ ဩမိ စတ္တံ ဟောတိ ပဋိနိဿဋ္ဌ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ (-မ၊ ဋီ၊၁။၂၅ဝ။) ဩမိဝစန၊ အနောဓိ-တို့ လည်းကြည့်။

(၂) အပိုင်းအခြား။ ဟိယ္ယော ဩတိ-ဏ္ဏာနေယေ ဩတရိတ္ဝာ ဩမိယံ နိသီဒိတ္ဝာ သာလီ ခါဒန္တော ပါယာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၈၀။ ဘောဇနကာလေ ဂဟိတ-ဂ္ဂဟိတဋ္ဌာနေ ဩမိ ပညာယတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၈၉။ ကင်္ခာ။၂၂၀။ (အရေး၊ လက်ရာ။ ရေစ ကြို၊သ့။) ကင်္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၈၄။ ဩမိတိ အဝဓိ၊ မရိယာဒေါတိ အတ္ထော။ သော ဟိ အဝဓိယတိ ပရိစ္ဆေဒယတိ အသ္မာတိ ဩမိတိ ဝုစ္စတိ။ ကင်္ခာ၊မဟာဋီ၊၄။၅၅။ သ ပဒါနန္တိ တတ္ထ တတ္ထ ဩမီ အကတ္ဝာ အနုပဋိပါဋိယာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၅။ ကင်္ခာ။၂၈၂။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၈။ ကင်္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၄၄၁။ ဩမိန္တိ ပရိစ္ဆေဒံ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၁၆။ ဩမိသော ကိလေသာနံ ပဟာနာ(အဘိ၊ ဝိ။၂၅၄)တိ ဌေ ဒွေ ဩမီ မဂ္ဂေါဓိ စ ကိလေသောဓိ စ၊ ဩမိ နာမ သီမာ မရိယာဒါ။ တတ္ထ သောတာပန္နော မဂ္ဂေါ-ဓိနာ ဩမိသော ကိလေသာနံ ပဟာနာ ဘိက္ခု၊ ... အရဟာ ပန အနောဓိသောဝ ကိလေသာနံ ပဟာနာ ဘိက္ခု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၅။ ယသ္မ ဘာဝေတဗ္ဗော ပဟာ-တဗ္ဗော စ ဩမိ အဝသိဋ္ဌော အတ္ထိ၊ သော ဩမိသော၊ အရဟာ ပန တဒဘာဝါ ဩ-ဓိရဟိတောတိ "အနောဓိသော ကိလေ-သာနံ ပဟာနာ ဘိက္ခု"တိ ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊ ၂။၁၇၅။ ဩမိ(၃)လည်း ကြည့်။ အနော-ဓိသော ဖရဏာတိ ဩမိ မရိယာဒါ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ ၃။၂၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၅။) ဩမီ အဒ-ဿေတ္ဝာ(သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၈)တိ မဟန္တဂ္ဂဟ-ကဝသေန ဩမီ အကတ္ဝာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၁။ ဩမိတိ အဝဓိ၊ မရိယာဒေါတိ အတ္ထော၊ သော ဟိ အဝဓိယတိ စဇိယတိ အသ္မာတိ ဩမိတိ ဝုစ္စတိ။ ပါစိတ်ယော။ရဝ၊ (-၁၃၅။) စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃ဝ၆။ အနောဓိသော

ဖရကာတိ ဩမိ မရိယာဒါ။ ပဋိသံ၊၁၊၂။ ၂၀၈။ (-ပေဋကော။၁၉၃။ ဇာ၊၁၊၄။၁ရ၅။)

(၁)(၂) အနောမိ ကတ္တာတိ ဩမိ မရိယာဒံ ကောဋ္ဌာသံ အကရိတ္တာ။ အဘိ၊ ၁၊၃။၁ဖ၄။

(၃) အစိတ်၊ အစိတ်အပိုင်း၊ အကန့်၊ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ။ ဩမိသဒ္ဒါ ဝါ ဧက-ဒေသေ နိရုဠ္ဍောတိ သဗ္ဗမဂ္ဂါ သဗ္ဗကိ-လေသာ စ အရဟတာ ဘာဝိတာ ပဟီနာ စ ဩမိတိ နာ ဝုစ္စန္တိ။ မူလဋီ၊၂။၁ရရ။

(၄) အကြောင်း။ အဒ္ဓမာသူပသမ္ပဒေ-မေ အာဝုသော အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ သစ္ဆိ-ကတာ ဩမိသော ဗျဥ္ဇနသော။ အံ၊၁။ ၄ရ၉။ ဩမိသောတိ ကာရကသော။ အံ၊ ၁၊၂။၃၅၀။

(၅) အရေးအကြောင်း။ ပဌလသ ဝါ တိလကသ ဝါ ဩမိနော ဝါ အ-ဘာဝေန အကတ္တာ။ ဇာ၊၁၊၃။၂ဖ၅။

(၆) အကြွင်းအကျန်၊ ကြွင်းကျန်သော (တရား-စသည်)။ ဩမိသ-ကြည့်။

ဩမိအဘာဝ (ပု) [ဩမိ+အဘာဝ] အဖို့-အစိတ်အပိုင်း-၏ မရှိခြင်း၊ တစ်စုံတစ်ခု အကြွင်းအကျန် မရှိခြင်း။ အနောမိသောတိ ဩမိအဘာဝေန၊ ကိဉ္စိ အနဝသေသေ-တ္တာတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ၁၊ဖ၁။

ဩမိကတ (တိ) [ဩမိ+ကတ] အပိုင်း အခြား ပြုအပ်သော။ ယာဝတာ တဏှာသင်္ခါတေန သီမကတံ မရိယာဒကတံ ဩမိကတံ။ မ ဟာနိ။၃ရ။ စူဠနိ။၄၄၊ ၂၃၄။ ဩမိကတန္တိ ဝစနပရိစ္ဆေဒဒေါသဝိရဟိတံ ပရိစ္ဆေဒကတံ သမန္တရိကရုက္ခော ဝိယ။ မဟာနိ၊ ၁၊၁။၁ဝ၈။

ဩမိဂ္ဂါဟ (ပု) [ဩမိ+ဂါဟ] အပိုင်းအခြား အားဖြင့်-ပိုင်းခြား၍-ယူခြင်း။ သမုဂ္ဂဟီတန္တိ နိဝေသနေသု ဩမိဂ္ဂါဟော ဗိလဂ္ဂါဟော ဝရဂ္ဂါဟော။ မဟာနိ။၅၈။ ဩမိဂ္ဂါဟောတိ အဝမိယိတ္တာ ဂါဟော။ မဟာနိ၊ ၁၊ဝ။၁ရရ။

ဩမိဇိတ (တိ) [ဩမိ+ဇိတ] အပိုင်းအခြား ဖြင့် အောင်သော၊ (ကိလေသာ) တစ်စိတ်-တစ်ပိုင်းကိုအောင်သော၊သူ(သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်)။ တေန ဣမသ ဩမိဇိတဘာဝံ ပဋိက္ခိပတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃ရ၂။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဩမိဇိန (ပု) [ဩမိ+ဇိန] ထိုထိုအရိယာ-မဂ်အပိုင်းအခြားဖြင့် ထိုထိုကိလေသာ-အပိုင်းအခြားကို အောင်သော၊သူ (ရဟန္တာ-မုချ။ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်-ဥပစာ။) ကိလေ-သောမိ ဇိနိတ္တာ ဌိတတ္တာ ခီဏာသဝေါ ဩမိဇိနော နာမ။ မ၊ ၁၊ ၄။ ၁ရရ။ တေန-တေန မဂ္ဂေါဓိနာ တသ တသ အပါ-ယဂမနီယကိလေသောဓိသ အနဝသေ-သတော ဇိတတ္တာ ခီဏာသဝေါ နိပ္ပရိယာ-ယတော ဩမိဇိနော နာမ။ ... သေခေါ ပန သိယာ ပရိယာယတော ဩမိဇိနော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂ဖ၅။ ဩမိဇိနော ဝါယပေက္ခာ၊ ဩမိသော စ ကိလေသာနံ ဇိတတ္တာ၊ တေနသ သေက္ခဘာဝံ ပဋိက္ခိပတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃ရ၄။ ဩမိဇိနာ ဝါ သေက္ခာ၊ ဩမိ-

သောဝ ကိလေသာနံ ဧတတ္တာ။ တေနဿ သေက္ခဿ ဩမိဧတဘာဝံ (သေက္ခဘာဝံ) ပဋိက္ခိပတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၈၂။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၆ရ။

ဩမိပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဩမိ+ပရိစ္ဆေဒ] အရေး အပိုင်း အခြား။ (အန္တရေ ခဏ္ဍံ နဒဿေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋီ၊၂။၂၃။) ခဏ္ဍန္တိ အန္တရန္တရာ ကတိပယကာလံ အဂဏေတ္တာ ပုန ဂဏန-ဝသေန အန္တရာ ဩမိပရိစ္ဆေဒေါ နဒ-ဿေတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊ဋ။၂၁၅။

ဩမိရဟိတ (တိ) [ဩမိ+ရဟိတ] အပိုင်း အခြားမှ ကင်းသော၊သူ။ အရဟာ ပန တဒဘာဝါ ဩမိရဟိတော။ မူလဋီ၊၂။၁ရရ။

ဩမိဝစန (နဝ) [ဩမိ+ဝစန] ဩမိ-သဒ္ဒါ။ "ယထောမိ ခေါ"တိ ဧတ္ထ ဩမိဝစနဿ မဂ္ဂတ္တယဝါစကတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၁။၂ရ၅။

ဩမိသ (တိ) [ဩမိ+သ] (၁) အကြွင်းအကျန် ရှိသော၊ ပွားများအပ်သော တရားအကြွင်း အကျန်, ပယ်သင့်ပယ်အပ်သော ကိလေသာအကြွင်းအကျန်ရှိသော၊သူ (သေက္ခ ပုဂ္ဂိုလ်)။ (၂) တစ်စိတ်တစ်ဒေသရှိသော၊ မဂ်တစ်စိတ်တစ်ဒေသ, ကိလေသာတစ်စိတ် တစ်ဒေသ ရှိသော၊သူ (သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်)။

(၁)(၂) ယဿ ဘာဝေတဗ္ဗော ပဟာ-တဗ္ဗော စ ဩမိ အဝသိဋ္ဌော အတ္ထိ၊ သော ဩမိသော။ အရဟာ ပန တဒဘာဝါ ဩမိရဟိတော။ ... ဩမိသဒ္ဒါ ဝါ ကေ-ဒေသေ နိရုဠ္ဍောတိ သဗ္ဗမဂ္ဂါ သဗ္ဗကိ-လေသာ စ အရဟတာ ဘာဝိတာ ပဟီနာ စ "ဩမိ"တိ နဝုစ္စန္တိ။ မူလဋီ၊၂။၁ရရ။ (-ပေဋကော။၂၈၄။)

ဩမိသအနုညာတ (တိ) [ဩမိသ+အနုညာတ] အပိုင်းအခြားအားဖြင့်-ရည်ရွယ်သတ်မှတ်ပိုင်းခြား၍-ခွင့်ပြုအပ်သော (သိက္ခာပုဒ်)။ နဟာပိတပုဗ္ဗကာနံ ဝိယ ဩမိသအနု-ညာတံ ဌပေတ္တာ အဝသေသံ သဗ္ဗမ္ပိ သိ-က္ခာပဒံ သဗ္ဗေဟိပိ လဇ္ဇီပုဂ္ဂလေဟိ။ သာရတ္ထ၊၂။၈၆။ (ကခ်ိ၊ဋီ၊သစ်။၁၈၄-အလား တူပါဠိ၌ "ဩဒိသ အနုညာတံ" ဟု ရှိသည်။ ထိုသို့ ရှိသည်က သာ၍သင့်လျော်သည်။ ဩဒိသ^{2}-ကြည့်။)

ဩမိသက (တိ) [ဩမိသ+က] အပိုင်းအခြား ရှိသော၊ "တိဿ, ဒတ္တ"စသည်ဖြင့်-"အသူ အသူ" ဟူ၍-ရည်မှတ်ပိုင်းခြား ဝေဘန်ခြင်းရှိသော။ ဩမိသကအနောမိသက-ဒိသာဖရဏာနဉ္စိ အညတရဝသေန မေတ္တံ ဥဂ္ဂဏှန္တဿာပိ ဗျာပါဒေါ ပဟီယတိ။ မ၊ဋ၊၁။၂ရ၅။ ဩမိသကအနောမိသက-ဒိသာဖရဏာနန္တိ အတ္တ အတိပိယသဟာ-ယ မဗ္ဗတ္တ ဝေရိဝသေန ဩမိသကတာ, သီမာသမ္ဘေဒေ ကတေ အနောမိသကတာ, ဧကာဒိဒိသာဖရဏဝသေန ဒိသာဖရဏတာ မေတ္တာယ ဥဂ္ဂဟဏေ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိဟာ-ရရစ္ဆာဂါမာဒိဝသေန ဝါ ဩမိသက-ဒိသာဖရဏံ, ဝိဟာရာဒိဥဒ္ဒေသရဟိတံ ပုရတ္ထိမာဒိဒိသာဝသေန အနောမိသက-ဒိသာဖရဏန္တိ ဧဝံ ဝါ ဒ္ဝိဓာ ဥဂ္ဂဟဏံ သန္ဓာယ "ဩမိသကအနောမိသကဒိသာ-ဖရဏာန"န္တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၁။၃ရ၄။ တံ ဟိ

ပမာဏ် အတိုက္ကမိတ္တာ ဩမိသကအနော-
မိသကဒီသာဖရဏဝေသန ဝေနုတ္တာ
ကတတ္တာ အပ္ပမာဏကတန္တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၄၃။ ဩမိသောတိ ဘာဝေသော၊
"တိဿ ဒတ္တာ"တိအာဒိနာ ဩမိသကန္တိ
အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅၁။ (-ဣတိဝုတ်၊
ဋ္ဌ။၈၈။) ဩဒိဿကအနောဒိဿက-
ဒီသာဖရဏ-လည်းကြည့်။

ဩမိသကအနောမိသကဒီသာဖရဏ (နာ)
[(၁) ဩမိသက+အနောမိသက+ဒီသာ
ဖရဏ။ (၂) ဩမိသကအနောမိသကဒီသာ+
ဖရဏ] (၁) အပိုင်းအခြားရှိသော- "တိဿ,
ဒတ္တာ"စသည်ဖြင့် ပိုင်းခြား ဝေဘန်ခြင်းရှိ
သော-"အသူ အသူ"ဟူ၍ရည်မှတ် ပိုင်းခြား
ဝေဘန်ခြင်းရှိသော-မေတ္တာဖြန့်ခြင်း၊ အပိုင်း
အခြားမရှိသော-ပိုင်းခြား ဝေဘန်ခြင်း မရှိ
သော-မေတ္တာဖြန့်ခြင်း၊ (အရှေ့စသော)
အရပ်မျက်နှာတို့၌ မေတ္တာဖြန့်ခြင်း။ (၂)
ပိုင်းခြားဝေဘန်ခြင်းရှိသော-ပိုင်းခြား ဝေ
ဘန်အပ်သော-အရပ်တို့၌ မေတ္တာဖြန့်ခြင်း၊
ပိုင်းခြားဝေဘန်ခြင်းမရှိသော-မပိုင်းခြား မ
ဝေဘန်အပ်သော-အရပ်တို့၌မေတ္တာ
ဖြန့်ခြင်း။ **(၁)(၂)** ဩမိသက-ကြည့်။

ဝိနိစ္ဆယကထာ-၌ ဩမိသက-ပုဒ်၊
အနောမိသက-ပုဒ်တို့ဖြင့်ရှိသော ပါဠိမျှား
ကား မသင့်ကြောင်း၊ ယင်းပါဠိတို့အရာ၌
ဩဒိဿ-ပုဒ်၊ အနောဒိဿ-ပုဒ်တို့ဖြင့်ရှိ
သင့်ကြောင်း၊ ဩမိသော-ပုဒ်၊ အနော-
မိသော-ပုဒ်တို့ဖြင့် ရှိသောပါဠိတို့လည်း
သင့်ကြောင်း ပြဆိုထားသည်။

ထိုပြင် " အတ္တာ, ဂရု စသော ပုဂ္ဂိုလ်
လေးဦး၌ အပိုင်းအခြားမပျက်စီးမီ ထို
ပုဂ္ဂိုလ်လေးဦး၏အစွမ်းဖြင့် ရည်ညွှန်းပိုင်း
ခြားမှုရှိသောမေတ္တာသည်ဩဒိဿကမေတ္တာ
မည်၏၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်လေးဦး၌ အပိုင်းအခြား
ပျက်စီးပြီးနောက်ထိုပုဂ္ဂိုလ်လေးဦး၏အစွမ်း
ဖြင့် ရည်ညွှန်းပိုင်းခြားမှု မရှိသောမေတ္တာ
သည် အနောဒိဿကမေတ္တာမည်၏" ဟု
ဩဒိဿကမေတ္တာ၊ အနောဒိဿကမေတ္တာ
(၂)မျိုး၏အထူးကိုလည်းကောင်း၊ "သတ္တဝါ
တို့၌ မိန်းမယောက်ျားစသောအားဖြင့်
အပိုင်းအခြားမပြုမူ၍ သတ္တဝါအားလုံးကို
နှံ့စေ၍ သဗ္ဗေ သတ္တာ အဝေရာ ဟောန္တု-
စသောအားဖြင့်ဖြစ်သော မေတ္တာသည် အ
နောဒိသောဖရဏမေတ္တာမည်၏၊ သတ္တဝါ
တို့၌ မိန်းမယောက်ျား စသောအားဖြင့် အ
ပိုင်းအခြားပြု၍ ပိုင်းခြားတိုင်းသောမိန်းမ
ယောက်ျား စသောသတ္တဝါ အစိတ်သတ္တဝါ
အချို့ကိုနှံ့စေလျက် "သဗ္ဗာ ဣတ္ထိယော
အဝေရာ ဟောန္တု၊ သဗ္ဗေ ပုရိသာ အဝေရာ
ဟောန္တု" စသောအားဖြင့်ဖြစ်သောမေတ္တာ
သည် ဩမိသောဖရဏမေတ္တာမည်၏" ဟု
ထို မေတ္တာ(၂) မျိုး၏အထူးကိုလည်းကောင်း
ပြဆိုထားသည်။ အကျယ်ကို ဝိနိစ္ဆယကထာ။
၁၃၀-၁၃-ကြည့်။ ဩမိသောဖရဏ-လည်း
ကြည့်။

ဩမိသကဒီသာဖရဏ (နာ) [ဩမိသကဒီသာ
+ဖရဏ] အပိုင်းအခြားရှိသော- ပိုင်းခြား
ဝေဘန်ခြင်းရှိသော-အရပ်တို့၌ မေတ္တာဖြန့်
ခြင်း။ ဩမိသက-ကြည့်။

ဩမိသကမေတ္တာဖရဏ (နာ) [ဩမိသက မေတ္တာ+ဖရဏ] (ဣတ္ထိ, ပုရိသ စသော) အပိုင်းအခြားအားဖြင့်-ဝေဘန်သောအား ဖြင့်-မေတ္တာဖြန့်ခြင်း၊ အပိုင်းအခြားရှိ သော-"အသူ အသူ" ဟူ၍ ရည်မှတ်ပိုင်း ခြား ဝေဘန်ခြင်းရှိသော-မေတ္တာဖြန့်ခြင်း။ အဇ္ဈ ဩမိသကမေတ္တာဖရဏေန ရာဇာနံ ဖရထ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၉၉။

ဩမိသဒ္ဓ (ပု) [ဩမိ+သဒ္ဒ] "ဩမိ" သဒ္ဒါ။ ဩမိ-ကြည်။

ဩမိသုက် (ပု၊နာ) [ဩမိ+သုက်] လောင်းတန်း ဖြစ်သော အဖို့အစု၊ လောင်းကြေး။ ဩမိ-သုက် မဟာရာဇ၊ ပဿ တွံ ဒ္ဓိပဒုတ္တမ။ ဇာ၊၂။၂၈၅။ ဩမိသုက်နှင့် သုက်ကောဌာသ်။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၁၈၀။

ဩမိသော (ဗျ) [ဩမိ+သော] (၁) အဖို့ အစုအားဖြင့်။ သူ့ချည်းအထီး ဝေဘန်သော အားဖြင့်၊ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ပြည်။သျ။) အစိတ်-တစ် စိတ်တစ်ဒေသ-အားဖြင့်။ (၂) အပိုင်းအခြား အားဖြင့်။ (၃) အကြောင်းအားဖြင့်။

(၁) ကထံ တေ ဩမိသော ဂဟိ-တာ(နေတ္တိ၊ဌ။၁၁၂)တိ ကေနာကာရေန တေ "သာဓာရဏာ"တိ ဝုတ္တဓမ္မာ ဘာဂ-သော ဂဟိတာ။ နေတ္တိ၊ဋီ။ရ၂။ သတ္တာဟာ-ကာရေဟိ ဩမိသော ဖရဏာ မေတ္တာ-ဧေဒတာဝိမုတ္တိ။ ပဋိသံ။၃၁၄။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၀၂-၌ "ဩမိသောဖရဏာ"ဟု သမာသ် ပုဒ်ရှိသည်။) ဩမိသောတိ ပဒေသဝသေန။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၀ရ။ လိင်္ဂဝိသဘာဂေ ဩမိ-သော နာ ဘာဝေတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂ရ။ ဩမိသောတိ ဘာဂသော။ "တိဿ ဒတ္တာ"-တိအာဒိနာ ဩမိသကန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၅၁။ ဩမိသော ဩမိသောတိ ကေဒေသေန ကေဒေသေန။ အဘိ၊ဌ၊၃။ ၁၄ရ။ (-မူလဋီ၊၃။၆ရ။) (အဘိ၊က။ရ-၌"ဩမိသောဝိသော"ဟုရှိသည်။) ဩမိ-သောတိ ဘာဂသော၊ ဘာဂေနာတိ အတ္ထော၊ ဘာဂေါ နာမ ယသ္မာ ကေဒေသော ဟောတိ၊ တသ္မာ "ကေဒေသေန ကေဒေ-သေနာ"တိ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၃။ရ။

(၂) ဩမိသော စ ကိလေသာနံ ဇိတ-တ္တာ၊ ဩမိသော ကိလေသာနံ ပဟာနာ။ အဘိ၊ဝိ။၂၅၄။ ဩမိ နာမ သီမာ မရိယာ-ဒါ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၁၅။

(၃) အဒ္ဓမာသူပသမ္ပဒေန မေ အာ-ဝုသော အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ သစ္ဆိကတာ ဩမိ-သော ဗျာပုနသော။ အံ၊၁။၃ရ၉။ ဩမိ-သောတိ ကာရဏသော။ အံ၊ဌ၊၂။၃၅၀။

ဩမိသောကထာ (ထီ) [ဩမိသော+ကထာ] အဖို့-အပိုင်းအခြား-တစ်စိတ်တစ်ဒေသ-အားဖြင့် ကိလေသာတို့ကို ပယ်အပ်ကုန်၏ ဟု ဖြစ်သော-စကား-အယူဝါဒ။ ဣဒါနိ ဩမိသောကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဌ၊၃။၁၄ရ။ သော အဘိဓမ္မေ ဩမိသော-ကထာယ သညာပေတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၄၄။ မ၊ဋီ၊၁။၁၆၃။ ဒုက္ခဒဿနေန ကေဒေသ-တော ကိလေသာ ပဟီယန္တိ၊ တထာ သမု-ဒယဒဿနာဒီဟိတိ ဧဝံ နာနာဘိသမယ-

ဝသေန ဩဒိသော ကိလေသာ ပဟီယန္တိတိ ပဝတ္တာ ဩဒိသောကထာ။ မောဟဝိစ္ဆေ ဒနီ။၃၇၃။

ဩဒိသောဓိသော (ဗျ) [ဩဒိသော။ ဒွေ:ဘော်ပြု] အဖို့အစု အဖို့အစုအားဖြင့်၊ တစ်ပိုင်းစီ တစ်ပိုင်းစီ၊ တစ်ကန့်စီ တစ်ကန့်စီ၊ အပိုင်းအပိုင်း။ ဩဒိသောဓိသော ကိလေသေ ပဇဟတီတိ? အာမန္တာ။ အဘိ၊ က။၈၇။

ဩဒိသောဖရဏ (တိ) [ဩဒိသော+ဖရဏ] အရပ်မျက်နှာစသည်ကို ပိုင်းခြားသော အားဖြင့်-"အသူ အသူ" ဟူ၍ ရည်မှတ်သောအားဖြင့်-ဖြန့်ခြင်းရှိသော။ ဣမေဟိ သတ္တာကာရေဟိ ဩဒိသောဖရဏာ မေ-တ္တာစေတောဝိမုတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၀၂။ (-မ၊ဋီ၊၁။၃၇၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၅။ မူလဋီ၊ ၂။၁၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆၈။) ဧကေကာယ ဝါ ဒိသာယ သတ္တာဒိ ဣတ္ထာဒိအဝေရ-ဒိဘေဒေန အသီတာဓိကစတုသတပဘေဒါ စ ဩဒိသောဖရဏာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၃၇၄-၅။

ဤ၌ "အနောဓိသောဖရဏာ" စသော မေတ္တာဖြန့်ဟူးနည်းတို့ကို ပြဆိုပါမည်။

(က) အနောဓိသောဖရဏာ မေတ္တာ ဖြန့်ဟူးနည်း= (၁) သဗ္ဗေသတ္တာ အဝေရာ, အဗျာပဇ္ဇာ, အနီဃာ, သုခီ အတ္တာနံ ပရိ-ဟရန္တု။ (၂) သဗ္ဗေ ပါဏာ ... ပရိဟရန္တု။ (၃) သဗ္ဗေ ဘူတာ ... ပရိဟရန္တု။ (၄) သဗ္ဗေ ပုဂ္ဂလာ ... ပရိဟရန္တု။ (၅) သဗ္ဗေ အတ္တ-ဘावပရိယာပန္နာ ... ပရိဟရန္တု- ဟူ၍ အပိုင်းအခြား-အကြွင်းအကျန်-မရှိသော အားဖြင့် မေတ္တာဖြန့်ဟူးခြင်းဟူသော "အနောဓိသောဖရဏာ မေတ္တာစေတော-ဝိမုတ္တိ" (၅)ပါးရှိသည်။ သဗ္ဗေ ဇန္တု၊ သဗ္ဗေ ဧဝါ-စသည်ဖြင့်လည်းဟူးနိုင်သည်။ ယင်း (၅) ပါးကိုပင် "အဝေရာ ဟောန္တု" စသော လေးပုဒ်ဖြင့် အကျယ်မြှောက်ဟူးယူ၍ အနောဓိသောဖရဏာမေတ္တာ ဟူးပုံ (၂၀)ပါး ဟူ၍လည်း ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၄-စသည်တို့၌ ဆိုသည်။

(ခ) ဩဒိသောဖရဏာ မေတ္တာဖြန့်ဟူး နည်း= (၁) သဗ္ဗာ ဣတ္ထိယော ... ပရိဟ-ရန္တု။ (၂) သဗ္ဗေ ပုရိသာ ... ပရိဟရန္တု။ (၃) သဗ္ဗေ အရိယာ... ပရိဟရန္တု။ (၄) သဗ္ဗေ အနရိယာ ... ပရိဟရန္တု။ (၅) သဗ္ဗေ ဒေဝါ ... ပရိဟရန္တု။ (၆) သဗ္ဗေ မနုဿာ ... ပရိဟရန္တု။ (၇) သဗ္ဗေ ဝိနိပါတိကာ... ပရိဟရန္တု-ဟုအပိုင်းအခြား အကြွင်းအကျန် ပြုသောအားဖြင့် မေတ္တာဖြန့်ဟူးခြင်း ဟူသော ဩဒိသောဖရဏာမေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိ (၇) ပါးရှိသည်။ ယင်း (၇) ပါးကိုပင် "အဝေရာ ဟောန္တု" စသောလေးပုဒ်ဖြင့် အကျယ်မြှောက်ဟူးယူ၍ ဩဒိသောဖရဏ မေတ္တာ ဟူးပုံ (၂၈)ပါး ဟူ၍လည်း ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၄-စသည်တို့၌ဆိုသည်။

(ဂ) ဒိသာဖရဏာမေတ္တာဖြန့်ဟူးနည်း= ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ သဗ္ဗေ သတ္တာ အ-ဝေရာ ဟောန္တု၊ ... ပရိဟရန္တု- စသည်ဖြင့် အရပ် ဆယ်မျက်နှာ။ ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ

သဗ္ဗေ ပါဏာ ... ပရိဟရန္တု- စသည်ဖြင့် အရပ်ဆယ် မျက်နှာ။ ထို့အတူ-ဘူတာ ။ ပ။ ဝိနိပါတိကာ အဝေရာ ဟောန္တု၊ ... ပရိဟရန္တု-ဟု အရပ်ဆယ်မျက်နှာတို့၌ မေတ္တာဖြန့်ပွားခြင်းဟူသော ဒိသာဖရဏာ မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိ (၁၀) ပါးရှိသည်။ ယင်း(၁၀)ပါးကိုပင် "သဗ္ဗေ သတ္တာ"စသော (၁၂)ပါး၊ "အဝေရာ ဟောန္တု" စသော လေးပါးတို့ဖြင့် အကျယ်မြှောက်ပွား၍ ဒိသာ ဖရဏာမေတ္တာပွားပုံ (၄၈၀)ပါး ဟူ၍လည်း ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၄-စ သည်တို့၌ မိန့်ဆိုပြီးလျှင်၊ ယင်း(၄၈၀)တွင် အရပ်ဆယ်မျက်နှာမဖက်သက်သက်သော "သဗ္ဗေ သတ္တာ အဝေရာ ဟောန္တု" စ သော (၂၈) ပါးကို ပေါင်းထည့်၍ "ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်၌ မေတ္တာအပွနာ (၅၂၈) ပါးကို ဟောတော်မူအပ်၏"ဟု မိန့်ဆိုတော်မူသည်။

ပရမတ္ထသရူပဘေဒနီ၊ ၂။၃၆၀-၌ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်၌လာသော (၅၂၈) မေတ္တာယူပုံ သံပေါက်ကို -

နောမိ ပဗ္ဗ၊ သြ သတ္တာ၊ ဒွါဒ ပုဂ္ဂလာ။
အပွနာဟု၊ နှုလေးခု၊ မြှောက်မှ ဌစတ္တာ။
လေးရာရှစ်ဆယ်၊ ဂဏန်းချယ်၊ မြှောက်
ဆယ်ရပ်မျက်နှာ။
ငါးရာနှစ်ဆယ်၊ ရှစ်ခုကယ်၊ မျှားကျယ်
ပေါင်းမေတ္တာ- ဟုပြဆိုထားသည်။

အဝေရာ ဟောန္တု= မိမိသန္တာန်၌ သူတပါးကိုစွဲ၍, သူတပါးသန္တာန်၌ အခြားသူကိုစွဲ၍ ဘေးရန်မရှိ ဖြစ်ကြပါစေ။ အဗျာ-ပဇ္ဇာ ဟောန္တု= ဘေးရန်မရှိခြင်းကြောင့် ထိုရန်ကြောင့် ဖြစ်တတ်သော ဗျာပါဒ မရှိ ဖြစ်ကြပါစေ။ အနီဃာ ဟောန္တု= ဗျာပါဒ မရှိခြင်းကြောင့် ထိုဗျာပါဒကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သော ဆင်းရဲခြင်းမရှိ ဖြစ်ကြပါစေ။ သုခီ အတ္တာနံ ပရိဟရန္တု=ထိုဆင်းရဲ မရှိခြင်းကြောင့် ချမ်းသာစွာ အတ္တဘောကို စောင့်ရှောက်နိုင်ကြပါစေ-ဟု ဆက်စပ် သိမှတ်၌ မေတ္တာပွားရပါမည်။ ထိုလေးပါးတို့တွင် ထင်ရှားရာ တစ်ပါးပါးဖြင့်လည်း မေတ္တာဖြန့်ပွားနိုင်သည်။ ပဋိသံ။ ၂၁၃-၅။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။ ၂၀၈ - ၂၁၀။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၁ရ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၄-၅။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၅၉။ ပဋိသံ၊ဂံ။ ၃၃၁။ သြဒိသက အနောဒိသက ဒိသာ ဖရဏ-လည်းကြည့်။

ပရမတ္ထသရူပဘေဒနီ၊ ၂။ ၃၆၄-၌ သြမိ-သအနောမိသကရဏာပွားပုံကို—

နောမိ ပဗ္ဗ၊ သြ သတ္တာ၊ ဒွါဒ ပုဂ္ဂလာ။
ဒိသာ ဒသ၊ မြှောက်ပွားက၊ တရာ့နှစ်ဆယ်
သာ။
တရာ့သုံးဆယ်၊ နှစ်ခုကယ်၊ မျှားကျယ်
ကရုဏာ- ဟု ပြဆိုထားပါသည်။

သြဒိသက (တိ) [(သြဒိသ+ကျ=) သြဒိသ+က] အပိုင်းအခြား ရှိသော၊ "တိသ, ဒတ္တ"စသည်ဖြင့် ပိုင်းခြား ဝေဘန်ခြင်း ရှိသော။ သဗ္ဗသတ္တေသု အနောမိသက-ဝသေန ဖရဏသမတ္ထံ မေတ္တာစိတ္တံ သံဝိပိ-တ္တာ သြဒိသကဝသေန မေတ္တာစိတ္တေန ဖရိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။ ၃၄၃။ သြဒိသက-လည်းကြည့်။

သြဝု(ဝူ)နန (နာ) [အဝ+ဝူ+နာ+ယု] (၁) (က) ခါ-ခါတွက်-ခြင်း၊ ဤမှာဘက်မှ လဲလှယ်ခြင်း၊ ထိုမှာဘက် ဤမှာဘက်-ဟိုဘက် ဒီဘက်-ပြောင်းလဲခြင်း။ (၂) အောက်ခ္ခ-လှုပ်-ခါ-ခြင်း။ (တိ)(၂) ခါ-ခါတွက်-ပယ်ရှား-တတ်သော။

(၁)(က) သြဝုနန် နာမသာ သြရတော ပရိဝတ္တနမေဝ။ ဒီဌီ၊၂။၃၅၄။ (ခ) အဓေ ဝုနန် သြဝုနန်။ မူလဌီ၊၂။၆၂။ အာကမုန-ပရိကမုန သြဝူနန နိဒ္ဓူနနာဒီနာ ဥပဂ္ဂ-မေန အဓိမတ္တံ ဒုက္ခံ အနုဘဝတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၁။ ဟေဋ္ဌာ ဝူနန် သြဝူနန်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌီ၊၂။၁၉၈။ (တိ)(၂) အောက်ပုဒ်ထောင့် ကွင်းကြည့်။

သြဝုနနဝတ္ထု (ထီ၊ပု) [သြဝုနန+ဝတ္ထု] (ကိလေသာကို) ခါ-ခါတွက်-ပယ်ရှား-သည်၏အစွမ်းဖြင့် ပြောဆိုဆုံးမတတ်သော၊သူ။ ဝတ္ထာတိ သြဝုနနဝတ္ထာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ သြဝုနနဝတ္ထာတိ ကိလေသာနံ ယသ ကသိစ သာဝဇ္ဇသ သြဝုနနဝသေန ဝတ္ထာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၅။

သြဝုနန္ဓ (တိ) [အဝ+ဝူ+နာ+အန္ဓ] ခါသော၊ လှုပ်ခါသော၊သူ။ ဝုနန္ဓောတိ သြဝုနန္ဓော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၀၉။

သြဝုနာတိ (ကြိ) [အဝ+ဝူ+နာ+တိ။ အဝဝူ-နောတိ(သံ)] (၁)(က) အောက်ခ္ခခါ၏။ (ခ) အတွင်းဘက်ခ္ခလှုပ်ခါ၏၊ အတွင်းဘက်ခ္ခ ပြန်လှန်၏။ (ဘာသာ၊ဌီ။) (၂) အောက်ခ္ခ မျက်နှာပြု၍-ခါ-လှုပ်ခါ-ငင်-၏။

(၁)(က) ပဗ္ဗဇ် လာယိတ္တာ အဂ္ဂေ ဂဟေတ္တာ သြဝုနာတိ။ သံ၊၂။၁၂၆။ သြဝု-နာတိတိ ဟေဋ္ဌာ ဝုနာတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။ (ခ) **သြဝုနန္ဓ**—ဒီ၊၂။၂၆၈။ **သြဝုနာထ**— ဣမံ ပုရိသံ အဝကုဇ္ဇံ နိပါတေထ၊ ... သြဝုနာထ၊ သန္ဓုနာထ။ ဒီ၊၂။၂၆ရ-၈။ သြဝုနာထာတိ သြရတော ကရောထ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၀။

(၂) **သြဝုနေယျ**—ဗလဝါ သောဏ္ဍိ-ကာဝုတ္တော ဝါလံ ကဏ္ဏေ ဂဟေတ္တာ သြ-ဝုနေယျ။ မ၊၁။၂၉၁။ မ၊၂။၃၈။ သြဝု-နေယျာတိ အဓေမုခံ ကတ္တာ ဝုနေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၃။ **သြဝုနိဿာမိ**—မ၊၁။၂၉၁။ မ၊၂။၃၈။

သြဝုနန္ဓ (ကြိ) [အဝ+ဝူ+နာ+အန္ဓ] အတွင်းဘက်ခ္ခ လှုပ်ခါကုန်၏၊ အတွင်းဘက်ခ္ခ ပြန်လှန်ကုန်၏။ သြဝုနာတိ (ခ) ကြည့်။

သြဝုနာထ (ကြိ) [အဝ+ဝူ+နာ+ထ] အတွင်းဘက်ခ္ခ လှုပ်ခါလော့၊ အတွင်းဘက်ခ္ခ ပြန်လှန်လော့။ သြဝုနာတိ (ခ) ကြည့်။

သြဝုနိတမ္ဗ (တိ) [အဝ+ဝူ+နာ+တမ္ဗ] ခါတွက်အပ်သော။ မဟာသတိပဋ္ဌာနပေါက္ခရက္ခိ သြဂါဟေတ္တာ ဥာဏေန သခါရာ သြဝုနိ-တမ္ဗာ။ မိလိန္ဒ။၃ရ၃။

သြဝုနိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဝူ+နာ+တ္တာ] ခါ၍ ချေဖျက်၍၊ ပယ်၍။ သြဝုနိတ္တာ မလံ သဗ္ဗံ။ အံ၊၃။ရ၀။ ပရိဝုတ္ထဒိဝသေ သြဝုနိတ္တာ မကေ့တ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆။ ကခါ။၁၄ရ။ သဗ္ဗေ

ဩဝုနိတ္တာ အဒိဝသေ ကတ္တာ။ ဝိ၊ဌ၊၄။ ၂၇၊ (-၃၂၊၅၀။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၈၅။ ကခ်ီ၊ဌီ၊သစ်။ ၂၆၅။ မ၊ဌီ၊၃။၁၁၄။) ဩဝုနိတ္တာ အဝဝုယ ပဟာယ သမောဓာနော ဩဓာနသမော-ဓာနော။ ကခ်ီ၊ဌီ၊သစ်။ ၂၆၄။

ဩဝုနိဿာမိ (ကြို) [အဝ+ဝူ+နာ+ဿာမိ] အောက်ခ်ဉ်မျက်နှာပြု၍-ခါအုံ-ငင်အုံ။ ဩဝု-နာတိ (၂)ကြည့်။

ဩဝုနေယျ (ကြို) [အဝ+ဝူ+နာ+ဧယျ] အောက်ခ်ဉ်မျက်နှာပြု၍-ခါ-လှုပ်ခါ-ငင်-ရာ ၏။ ဩဝုနာတိ (၂)ကြည့်။

ဩဝူနန (နဿ) [အဝ+ဝူ+နာ+ယု] အောက်ခ်ဉ် -လှုပ်-ခါ-ခြင်း။ ဩဝု(ဝူ)နန(ခ) ကြည့်။

ဩဝေတိ (ကြို) [အဝ+ဓာ+အ+တိ] ထား၏။ ချထား၏။ သောတ် **ဩဝေန္တိ** ဘိက္ခဝေါ။ သံ၊၁။၁၉၂။ ထေရ။၃၇၀။ ဩဝေန္တိတိ ဩဒဟန္တိ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၅၂။ ဩဒဟန္တိတိ အဝဇာနနဝသေန ဂမေန္တိ။ သံ၊ဌီ၊၁။၂၈၉။ ဩဝေန္တိတိ အဝဒဟန္တိ အညာယ စိတ္တံ ဥပဌပေန္တာ သောတံ ဥပနေန္တိ။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။၅၂၈၊ (-၅၁၆။)

ဩန — ဥန-ကြည့်။

ဩနတ (တိ) [အဝ+နမု+တ] အောက်သို့ ညွတ်သော။ (က) ညွတ်သော၊ အောက်သို့ ညွတ်ကျသော၊ ကွေးသော၊ ကိုင်းညွတ်သော၊ သူ။ (ခ) အောက်ကြို့သော၊ အားငယ်ငုံ့ လျှိုးသော၊ နိမ့်ကျသော၊ မာန်ကျသော၊သူ။ (ဂ) နိမ့်သော၊ ချိုင့်ဝှမ်း ဖြစ်သော။ (ဃ) ညွတ်ရှိုင်း-ခွက်ဝင်-သော။

(က) ညွတ်သော၊ အောက်သို့ညွတ်ကျ သော၊ ကွေးသော၊ ကိုင်းညွတ်သော၊သူ။ နယိမသ ကကုဓေ ပုဗ္ဗေ သာခါ ဩ-နတာ။ ဝိ၊ဌ။၃၀။ ဗောဓိသတ္တ် ပန ဥပဂန္တာ ဩနတော ဥက္ခိပိတ္တာ ခန္ဓေ နိသီဒါပေတိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၅၁ဂ။ စိတ္တေန စေဝ ကာယေန စ ကလျာဏမိတ္တေသု ဇေ သမ္ဘဝကော်ာ ဩနတောတိ ကလျာဏသမ္ဘဝကော်။ ဒီ၊ ဌ၊၃။၂၂၉။ မ၊ဌ၊၂။၁၀၃။ တုလ် ပဂ္ဂဟေတ္တာ ဇာနာတိ "တ္တေကေန ဝါ ဩနတ်၊ တ္တေ-ကေန ဥန္နတ်။ အ်၊ဌ၊၃။၁၀၈။ မာတာ "စုမ္ပိ-ဿာမိ"တိ ဩနတာ တဿာ မောဠိ မုစ္စိတ္ထ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၂၀။ (-ဒီ၊ဌ၊၃။၁၀၈။ ဓမ္မ၊ ဌ၊၂။ရ၅။ သံ၊ဌီ၊၁။၁ဂ၆။) ဥသုကာရော ကဏ္ဍံ ဤသကမ္ပိ ဩနတံ အပနတံ စ ဝိဇ္ဇနေ္ဓာ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၁ဝ၉။ ဤသက် ပဝေလ္လိတာတိ ဤသက် အဂ္ဂေသု ဩန-တာ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၃ဝ၈။ တီသု ဌာနေသု ဩ-နတံ သုဝဏ္ဏကာဇ်။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၁၃ဌ။ ကေ-တောဘာရိယန္တိ ပိဋ္ဌိပဿတော ဩနတ်။ သံ၊ဌီ၊၂။၁၅ဂ။ မာလုဝါ သာလ် ရုက္ခံ ဩနတံ ဘူမိယံ ပတနံ ကရောတိ ဣဝ။ နေတ္တိ၊ဝ။၃၃၉။ (နေတ္တိ။ ၁၅ဂ-၌ မာလုဝါ သာလမိဝေါတ္ထတ်- ဟု "ဩတ္ထတ"ရှိသည်။)

(ခ) အောက်ကြို့သော၊ အားငယ်ငုံ့ လျှိုးသော၊ စိတ်ဓာတ်ကျသော၊ မာန်ကျ သော၊သူ။ လာဘေန ဥန္နတော လောကော၊ အလာဘေန စ ဩနတော။ မိလိန္ဒ။၃ရ၀။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၉၂။ မနုဿာ ဥန္နတောနတာတိ

မနုဿကာလေ သာမိနော ဟုတ္တာ ကာလ-
ကတာ ကမ္မဝသေန သြနတာ ဘမန္ဓိ
ခုပ္ပိပါသာယ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၄၅။

(ဂ) နိမ့်သော၊ ချိုင့်ဝှမ်းဖြစ်သော။ ဥန္နတာ ဘူမိပ္ပဒေသာ သြနမန္ဓိ၊ သြနတာ ဥန္နမန္ဓိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ နိန္နန္ဓ သြနတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၊၂၄၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ (ဃ) ညွတ်-ခွက်ဝင်-သော။ ဧကတော သြနတသ္မ ပဗ္ဗတပါဒသ္မ ဟေဋ္ဌာဘာဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၉။

သြနတဂိုဝ (တိ) [သြနတာ+ဂိုဝါ] အောက်သို့ ညွတ်သော လည်ပင်းရှိသော၊သူ။ ပတ္တ-ကွန္ဓောတိ သြနတဂိုဝေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။

သြနတဂ္ဂ (တိ) [သြနတ+အဂ္ဂ] အောက်သို့ ညွတ်သော အဖျားရှိသော။ သဏ္ဌာနတော သြနတဂ္ဂါ တာလမူလသဏ္ဌာနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၄၂။

သြနတဂ္ဂတာလမူလသဏ္ဌာန (တိ) [သြနတဂ္ဂ တာလမူလ+သဏ္ဌာန] အောက်သို့ ညွတ်သောအဖျားရှိသော ထန်းမြစ်သဏ္ဌာန် ရှိသော။ သဏ္ဌာနတော သြနတဂ္ဂတာလ-မူလသဏ္ဌာနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ (ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၃၂-အလားတူပါဠိ၌ " သဏ္ဌာနတော သြကတစာပသဏ္ဌာနာ"ဟု ရှိသည်။)

သြနတပဿ (တိ) [သြနတ+ပဿ] ညွတ်သောနံပါးရှိသော၊ နံပါးသွယ်လျှသော၊ (ခါးသေးသော၊)သူ။ ဝိသာလကဋ္ဌိယော သြနတပဿာ စ ဣတ္ထိယော သာမိကံ လဘန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၇၈။

သြနတဝိနတ (တိ) [သြနတ+ဝိနတ] (က) အောက်သို့လည်းညွတ်, အထူးထူးလည်း ညွတ်သော။ (ခ) အောက်သို့လည်းညွတ်, အထက်သို့လည်း-ညွတ်-မတ်မတ်ထောင်-သော။ (က) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (ခ) သဗ္ဗ-ရုက္ခာ ပုပ္ပေဟိ စ ဖလေဟိ စ သြနတ-ဝိနတာ အဟေသုံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ သြန-တဝိနတာတိ ဟေဋ္ဌာ ဥပရိ စ သြနတာ ဝိနတာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၉၄။

သြနတဝိနတဖလဘာရဘရိတ (တိ) [သြနတ ဝိနတဖလဘာရ + ဘရိတ] အောက်သို့ လည်းညွတ်, အထူးထူးလည်းညွတ်သော အသီးဟူသောဝန်ကို ဆောင်သော။ ဣတိ ဘဂဝတာ အတ္တနော သာသနံ သြနတ-ဝိနတဖလဘာရဘရိတရုက္ခူပမာယ ဥပ-မိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။

သြနတသရီရ (တိ) [သြနတ+သရီရ] ညွတ်ကိုင်းသော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ အဠလီ ပဂ္ဂယ္ဟ သြနတသရီရာ ဟုတ္တာ အနုဝတ္တမာနာ စက်မီသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။)

သြနတသဟာယ (ပု) [သြနတ+သဟာယ] ညွတ်ကိုင်းသော-အောက်သို့ညွတ်ပေးသော-ခါး ညွတ်ပေးသော-မိတ်ဆွေ။ ပိဋ္ဌီ ဒတ္တာ သြနတသဟာယော ဝိယ ဝါယာမော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၄၆။ (-မူလဋီ၊ ၂။၅၈။)

ဩနတသာခ (တိ) [ဩနတာ+သာခါ] ညွတ်ကျသောသစ်ခက်ရှိသော။ အန္တောသာခေါ-တိ ဂဂါယ တီရသ အန္တော ဩနတ-သာခေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၂။

ဩနတသိရ (တိ) [ဩနတ+သိရ] ညွတ်သော ဦးခေါင်းရှိသော၊သူ။ တံ ရာဇာနံ ဥပဂမ္မ ဩနတသိရာ ... ကိကာရပဋိသာဝိတံ အာပဇ္ဇန္တိ။ ဒီ၊ဋ၊၂။၂၁၄။ မ၊ဋ၊၄။၁၅ရ။

ဩနတသီသ (တိ) [ဩနတ+သီသ] ညွတ်သော ဦးခေါင်းရှိသော၊ ဦးခေါင်းငိုက်စိုက်ကျသော၊သူ။ တံ သုတ္တာ ကုလပုတ္တော ဒုက္ခီ ဒုမ္မနော ဩနတသီသော ပဇ္ဈာယန္တော နိသီဒိ။ ဇာ၊ဋ၊၆။၈၅။

ဩနတိ (ထိ) [အဝ+နမု+တိ] (က) အောက်သို့ညွတ်ခြင်း။ နိမ့်-ကျ-ဆင်း-ခြင်း။ ယိုင်ခြင်း။ (ခ) အောက်ကြို့ခြင်း၊ (ဘာသာဋီကာ။) အားယော်ငုံ့လျှိုးခြင်း၊ စိတ်ဓာတ်ကျခြင်း၊ မာန်ကျခြင်း။

(က) နှ တေန ထမ္ဘသ ဥန္နတိ ဝါ ဩနတိ ဝါ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ၊၁။၂၅၂။ သမက် ဂဟိတတုလာ ဝိယ ဩနတိဥန္နတိ-အပနတီ ဝဇ္ဇေတ္တာ။ စရိယာ၊ဋ။၂၆၁။ **(ခ)** ဟီနမာနော ပန ဩနတိဝသေန ပဝတ္တိ-တော။ မူလဋီ၊၂။၂၂၀။ (-ထေရ၊ဋ၊၂။၂၄ရ။)

ဩနတိဥန္နတိဝိရဟ (ပု) [ဩနတိဥန္နတိ + ဝိရဟ] အောက်ကြို့-အားယော်ငုံ့လျှိုး-စိတ်ဓာတ်ကျ-ခြင်း, ထောင်လွှား တက်ကြွခြင်း ကင်းသော။ ရာဂါဒိပရိယုဋ္ဌာနာဘာ-ဝေန ဝါ ဩနတိဥန္နတိဝိရဟတော ဥဇု-ဘာဝမေဝ ကတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၆၅။

ဩနတုန္နတ (တိ) [ဩနတ+ဥန္နတ] (၁) ညွတ်-နိမ့်-ချိုင့်ဝှမ်းဖြစ်-သော, မြင့်မောက်သော၊ နိမ့်သောနေရာ၌ နိမ့်, မြင့်သောနေရာ၌ မြင့်သော။ (၂) နိမ့်သောနေရာ, မြင့်သောနေရာ။ **(၁)** မဟာပထဝီ ဩနတုန္နတာ အဟောသိ။ အပ၊ဋ၊၁။၈၅။ ဇာ၊ဋ၊၁။၈၃။ **(၂)** နှ ကစ္ဆ နော ပဋိဝါတေ၊ နှ စာပိ ဩနတုန္နတေ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၆။

ဩနတောနတ (တိ) [ဩနတ+ဩနတ] အလွန်ညွတ်ကိုင်းရိုကျိုးသော၊သူ။ သာ ... ဩနတောနတာ ဂန္ဓာ ... အဋ္ဌာသိ။ အပ၊ဋ၊၁။၈၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ။၉။ ဇာ၊ဋ၊၁။၈၁။

ဩနတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+နမု+တ္တာ] ညွတ်၍။ ဤသက် ပန ဩနတ္တာ၊ "ဂဏ္ဍာ"တိ ယဒိ ဘာသတိ။ ဝိ၊ဝိနိ၊စ္ဆယ၊ဂါထာ။၁၄၁၅။ ဤ-သက် ဩနတ္တာ ထောက် နာမေတ္တာ။ ဝိ၊ဝိနိ၊စ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၄၉၂။

ဩနဒ္ဓ (နာ) [အဝ+နဟ+တ] (၁) မြှားယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-ခြင်း။ (တိ)(၂) မြှားယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-အပ်သော။ **(၁)** ဩနဒ္ဓံ ဟောဋ္ဌာ ပတတိ။ ဝိ၊၄။၃၃၃။ (တ-သုဒ္ဓိနဂါထာဖြစ်သည်။) **(တိ)(၂)** အန္ဓ-ကာရေန ဩနဒ္ဓါ။ ဝိ၊၄။၄၉၃။ အဋ္ဌိတစေန ဩနဒ္ဓံ။ မ၊၂။၂၅၃။ တေန အဝိဇ္ဇကောသေန သမန္တတော ဩနဒ္ဓါယ ဗဒ္ဓါယ ဝေ-ဋိတာယ။ ဝိ၊ဋ၊၁။၁၀၉။ အံ၊ဋ၊၃။၂၀၄။ (-

ကခ်ိ။၂၎၀။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၎။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၄။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂၉၂။) ပရိယောနဒ္ဓါတိ သမန္တတော သြနဒ္ဓါ ဆာဒိတော။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၀၆။ အဝနဟိတဗ္ဗန္တိ သြနဒ္ဓံ။ ကခ်ိ။မဟာ ဋီ၊၄။၂၈၈။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

သြနဒ္ဓက (တိ) [သြနဒ္ဓ+က] မြေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-အပ်သော။ တသ္မိံ အသတိ နဝ၀ါယိမော သြနဒ္ဓကော ၀ါ ဂဟေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၈။ သြနဒ္ဓကောတိ စမ္မေန သြနဒ္ဓါ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆။ စမ္မာဒိနာ သြနဒ္ဓကော ၀ါ နဝ၀ါယိမော ၀ါ နဿ သိယံ ဝိနဿတိ။ ဝဇိရ။၃၀၀။ စမ္မေန အဝနဟိ-တဗ္ဗောတိ သြနဒ္ဓါ၊ သောဝေ သြနဒ္ဓ-ကော။ ပါစိတ်၊ယော။၂၎။ (-ဝိနယာလင်္ကာရ ဋီ၊၁။၁၈၁။)

သြနဒ္ဓပရိယောနဒ္ဓ (တိ) [သြနဒ္ဓ+ပရိယော နဒ္ဓ] မြေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-အပ်, ထက်ဝန်းကျင်မှ အဖန်ဖန်-မြေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-အပ်သော။ အဝိဇ္ဇနွကာရေန သြနဒ္ဓပရိယောနဒ္ဓါ ယောဂါ၀စရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၄။

သြနဒ္ဓပိဋ္ဌ (နာ) [သြနဒ္ဓ+ပိဋ္ဌ] မြေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-အပ်သော အင်းပျဉ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြနဒ္ဓမဏ္ဍ (ပု) [သြနဒ္ဓ+မဏ္ဍ] မြေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-အပ်သော ညောင်စောင်း။ ဥတုနိယော ဘိက္ခုနိယော သြနဒ္ဓ-မဏ္ဍံ သြနဒ္ဓပိဋ္ဌံ အဘိနိသီဒန္တိပိ အဘိနိပ-ဇ္ဇန္တိပိ။ ဝိ၊၄။၄၆၂။ သြနန္ဓမဏ္ဍ-လည်းကြည့်။

သြနဒ္ဓိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အ၀+နဟ+တ္တာ] မြေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-၍။ စတုရဿ-အမ္မကံ ကတ္တာ စတူသု ပဿေသု စမ္မေန သြနဒ္ဓိတ္တာ ဝါဒိတဘဏ္ဍဿ တာဠနံ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၉။

သြနန္ဓ (တိ) [အ၀+နန္ဓ+အ။ ဓာတ္တတ္ထ။၂၀၉။] မြေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြနန္ဓပိဋ္ဌ (နာ) [သြနန္ဓ+ပိဋ္ဌ] မြေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-အပ်သော အင်းပျဉ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြနန္ဓမဏ္ဍ (ပု) [သြနန္ဓ+မဏ္ဍ] မြေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-အပ်သော ညောင်စောင်း။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သြနန္ဓမဏ္ဍံ သြနန္ဓပိဋ္ဌံ။ ဝိ၊၄။၂၉၆။ သြနဒ္ဓမဏ္ဍန္တိ ဘိသီ ကောဇဒ္ဓံ ကတ္တာ ဇဒ္ဓမဏ္ဍံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၈။ (ဤဝိမတိဋ္ဌ "သြနဒ္ဓမဏ္ဍ" ဟုရှိသည်။)

သြနန္ဓတိ (ကြိ) [အ၀+နန္ဓ+အ+တိ။ ဓာတ္တတ္ထ။ ၂၀၉။အ၀နဟျယတေ(သံ)] မြေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-ကုန်၏။ ဘေရိပေါက္ခရံ သုက္ခံ သုက္ခေန ဂေါစမ္မေန သြနန္ဓန္တိ။ မိ လိန္ဒ။၂၅၃။ သြနန္ဓန္တိတိ သြနာဟနာ။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၃၃၅။ သြနန္ဓန္တိတိ သြဂါဟန္တာ ဝိယ ဆာဒေန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃၁။

သြနန္ဓန (တိ) [အ၀+နန္ဓ+ယု] မြေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-တတ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြနန္ဓနပရိယောနန္ဓနဋ္ဌ (ပု) [သြနန္ဓနပရိယော

နန္ဒန+အတ္ထ] မြေးယှက်-ရစ်ပတ် -ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့တတ်, ထက်ဝန်းကျင်မှ-မြေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-တတ်သည်၏အဖြစ် ဟူသော အနက်သဘော။ သြနန္ဒနပရိယော-နန္ဒနဌေန ပန မောဟသမ် ဇာလံ နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၃၁။

သြနန္ဒီတုံ (ဗျ) [အဝ+နန္ဒ+တုံ] မြေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-ခြင်းငှါ။ ဘိသီ သြ-နန္ဒီတု(ဝိ၊၄။၂၉၆)နွဲ့ ဘိသိတ္ထဝိကာယ ပက္ခိ-ပိတ္တာ ဗန္ဓိတုံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၈။

သြနန္ဒီတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+နန္ဒ+တ္တာ] မြေး-ယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-၍။ စတူသု ပဿေသု စမ္မေန သြနန္ဒီတ္တာ ကတဝါဒိ-တဘဏ္ဍံ။ သာရတ္ထ၊ဋီ။၁၂၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၇။

သြနမတိ (ကြိ) [အဝ+နမု+အ+တိ] ညွတ်၏။ (က) အောက်သို့ညွတ်၏။ နစ်ဝင်-နိမ့်ဆင်း-နိမ့်ကျ-၏။ (ခ) ညွတ်ကိုင်း၏။ ကိုင်းညွတ်ရိုသေ၏။ (ဂ) ယိုင်၏။ ကုန်း၏။ သြဏ(နှ)-မတိ- (က)(ခ)(ဂ) ကြည့်။

သြနမန (ထီ၊နှ) [အဝ+နမု+ယု] ညွတ်ခြင်း။ (က) အောက်သို့ညွတ်ခြင်း၊ နစ်-နိမ့်ဆင်း-နိမ့်ကျ-ခြင်း။ (ခ) ညွတ်ကိုင်းခြင်း။ **(ဂ)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။ **(ခ)** ဗလဝတရဿ တဿ သြနမနေန အဝသေသာ ဇနတာ သြနမတိ အပစိတိ ကရောတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၂၈။ ပေါဏတာ သြနမနံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၈၅။ (-မ၊ဋီ၊၃။၁ရ၈။)

သြနမနုန္ဒမနပကတိက (တိ) [သြနမနဥန္ဒမန+ပကတိ+က] အောက်သို့ညွတ်-နိမ့်-ခြင်း, မြင့်-မြင့်မောက်လာ-ခြင်း သဘောရှိသော။ နိသီဒနုဌဟနကာလေသု သြနမနုန္ဒမ-နပကတိကံ သက္ကသ ဒေဝရညော ပဏ္ဏ-ကမ္မလသိလာသနံ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၁။

သြနမန္ဆ (တိ) [အဝ+နမု+အ+အန္ဆ] ညွတ်-အောက်သို့ညွတ်-သော။ နဒီယာ ဥဘော တီရေ ဟေဋ္ဌာ သြနမန္ဆာ မမ အဿမံ သောဘယန္တိ။ အပ၊ဌ၊၁။၂၃၆။ (-ဝိမတိ၊၂။၃၀၈။)

သြနမန္ဆိ (ကြိ) [အဝ+နမု+အ+အန္ဆိ] ညွတ်ကုန်၏။ (က) အောက်သို့ညွတ်ကုန်၏၊ နစ်ဝင်-နိမ့်ဆင်း-နိမ့်ကျ-ကုန်၏။ (ခ) ညွတ်ကိုင်းကုန်၏၊ ကိုင်းညွတ် ရိုသေကုန်၏။ (ဂ) ယိုင်ကုန်၏၊ ကုန်းကုန်၏။ သြဏ(နှ)-မတိ- (က)(ခ)(ဂ) ကြည့်။

သြနမာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+နမု+ဏာပေ+ဏျိ] ညွတ်-အောက်သို့ညွတ်-စေပြီ။ အထ နံ ရာဇာ ... နာရဒဿ ပါဒမူလေ သြနမာပေသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၈။

သြနမိ (ကြိ) [အဝ+နမု+ဏျိ] ညွတ်ပြီ။ (က) အောက်သို့ညွတ်ပြီ၊ နစ်ဝင်-နိမ့်ဆင်း-နိမ့်ကျ-ပြီ။ (ခ) ညွတ်ကိုင်းပြီ၊ ကိုင်းညွတ်ရိုသေပြီ။ (ဂ) ယိုင်ပြီ၊ ကုန်းပြီ။ သြဏ(နှ)-မတိ (က)(ခ)(ဂ) ကြည့်။

သြနမိတ (တိ) [အဝ+နမု+တ] (က) ညွတ်-အောက်သို့ညွတ်-သော။ (ခ) ညွတ်ကိုင်း-သော၊သူ။ **(ဂ)** ပုရတော ဘာရံ နမိတံ

သြနမိတန္ဆီ ပဗ္ဗာရံ။ အပ၊ဌ၊၂။၁၈။ **(ခ)** ဗြဟ္မ သြနမိတေ တထာဂတာနံ သဒေ-ဝကော လောကော သြနမိဿတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၂၈။

သြနမိတဗ္ဗ (နာ) [အဝ+နမု+တဗ္ဗ] ညွတ်ကိုင်း-ခြင်း-ရာ၏။ ယောဂိနာ ယောဂါဝစရေန နာ ကဿစိ သြနမိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၃၈၅။

သြနမိတသာခဂ္ဂ (တိ) [သြနမိတ+သာခဂ္ဂ] ညွတ်-အောက်သို့ညွတ်-သော သစ်ခက်ဖျား ရှိသော။ ဝိပ္ပသာခဂ္ဂါတိ ဖလဘာရေန သြနမိတသာခဂ္ဂါ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၀။

သြနမိတုံ (ဗျ) [အဝ+နမု+တုံ] ညွတ်-အောက်သို့ညွတ်-ခြင်းငှါ။ တဿာ ကိရ ပိဋ္ဌိ သြနမိတုံ သဟတိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၄၆။ (-အံ၊ ဋီ၊၁။ ၂၁၈။)

သြနမိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+နမု+တ္တာ] ညွတ်ကိုင်း၍၊ ငုံ၍။ အဟံ ဥစ္စောသ္မိတိ သတ္ထာရံ သြနမိတ္တာ သြလောကေတုံ နာ သက္ခိ-ဿာမိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၂၅၄။ (-မ၊ဌ၊ ၂။ ၂ဖ၁။ သံ၊ ဌ၊၁။၁၀၃။ အံ၊ဌ၊၁။ ၂ဖ၁။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁ ၂၁။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃ဖ၅။ ဝိမာန၊ ဌ။၁ဖ၁။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။၁၈၀။ အပ၊ဌ၊၁။ ၂၁၉။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၅၉။ ဇာ၊ဌ၊ရ။ ၂၄၉။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၈၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄ ၂၁။)

သြနမိဿတိ (ကြိ) [အဝ+နမု+ဿတိ] ညွတ်လတ္တံ့။ (က) အောက်သို့ညွတ်လတ္တံ့၊ နစ်ဝင်-နိမ့်ဆင်း-နိမ့်ကျ-လတ္တံ့။ (ခ) ညွတ်ကိုင်းလတ္တံ့၊ ကိုင်းညွတ်ရိုသေလတ္တံ့။ (ဂ) ယိုင်လတ္တံ့၊ ကုန်းလတ္တံ့။ သြဏ(နာ)မတိ (က)(ခ)(ဂ) ကြည့်။

သြနမေယျ[1] (ကြိ) [အဝ+နမု+ဧယျ] ညွတ်ရာ၏။ (က) အောက်သို့ညွတ်ရာ၏၊ နစ်ဝင်-နိမ့်ဆင်း-နိမ့်ကျ-ရာ၏။ (ခ) ညွတ်ကိုင်းရာ၏၊ ကိုင်းညွတ်ရိုသေရာ၏။ (ဂ) ယိုင်ရာ၏၊ ကုန်းရာ၏။ သြဏ(နာ)မတိ (က)(ခ)(ဂ) ကြည့်။

သြနမေယျ[2] (ကြိ) [အဝ+နမု+ဏေ+ဧယျ] ညွတ်စေရာ၏။ အကနိုတ္တာ (အာကနိုတ္တာ ?) ဝါ နံ သြနမေယျ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၀၁။

သြနဟိယာန (ဗျ) [အဝ+နဟ+တ္တာန] ထက်ဝန်းကျင်မှ-နှောင်ဖွဲ့-ရစ်ပတ်-၍။ ဇာလေန စ သြနဟိယာနာ(သုတ္တနိ။၃၈၃)တိ အ-ယောဇာလေန ပလိဝေဋ္ဌေတ္တာ မိဂလုဒ္ဒကာ မိဂံ ဝိယ ဟနန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။

သြနယ္ဟတိ (ကြိ) [အဝ+နဟ+ယ+တိ။ အဝန ဟ္ဟတေ(သံ)] (၁) ဖုံးလွှမ်း၏။ (၂) လွှမ်းမိုး၏။ **(၁)(၂)** မေယော ဝိယ အာကာသံ ကာယံ သြနယ္ဟတိတိ သြနာဟော။ အဘိ၊ဌ၊၁။ ၄၀၉။ သြနယ္ဟတိတိ ဆာဒေတိ, အဝတ္ထရတိ ဝါ။ မူလဋီ၊၁။၁၈၃။ (-အံ၊ဋီ၊၁။ရ၆။)

သြနဟန (နာ) [အဝ+နဟ+ယု] (၁) (ဝိညာဏ်ဒွါရ တို့ကို) ပိတ်ဖုံး-ပိတ်ဆို့-ခြင်း။ (၂) (သမ္မယုတ်တရားတို့ကို) ဖွဲ့ခြင်း။ **(၁)(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြနဟနရသ (တိ) [သြနဟန+ရသ] (၁) (ဝိညာဏ်ဒွါရတို့ကို) ပိတ်ဖုံး-ပိတ်ဆို့-ခြင်း ကိစ္စရှိသော။ (၂) (သမ္မယုတ်တရားတို့ကို)

ဖွဲ့ခြင်းကိစ္စရှိသော။ (၁)(၂) မိဒ္ဓ အကမ္မ-ညတာလက္ခဏ် ဩနဟနရသ်။ အဘိ၊ဌ၊ ၁။၂၉ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၉။ မဟာနိ၊ဌ။၅၂။ ဝတ္ထာရ၊ဌ။၃၀။ ဩနဟန် ဝိညာဏဒ္ဓါရာနံ ပိဒဟန်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၅၀။ ဩဏဟန် ဝိ-ညာဏဒ္ဓါရာနံ ပိဒဟန်၊ သမ္ပယုတ္တာနံ ဗန္ဓနံ ဝါ။ ဝတ္ထာရ၊ဋီ၊၁။၃၂၁။ (ဤဋီကာ၌ "ဩဏ ဟန"ဟုရှိသည်။) ဩနာဟနန္တိ ဝိညာဏ-ဒ္ဓါရာနံ ပိဒဟန်, သမ္ပယုတ္တာနံ ဗန္ဓနံ ဝါ။ အဋ္ဌသာ၊ယော။၁၅၀။ (ဤယောဇနာ၌ "ဩနာဟန"ဟု ရှိသည်။)

ဩနဟာပေတုံ (ဗျ) [အဝ+နဟ+ဏာပေ+တုံ] မြှေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖွဲ့-ကြက်-စေခြင်းငှါ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩနဟိတုံ (ဗျ) [အဝ+နဟ+တုံ] မြှေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖွဲ့-ကြက်-ခြင်းငှါ။ ဩနဟိတုံ ဝါ ဩနဟာပေတုံ ဝါ ဝါဒေတုံ ဝါ ဝါဒါပေတုံ ဝါ နိ လဗ္ဘတိယေဝ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၃၁။ ဩနဟိတုံ ဝါတိ ဘေရိပေါက္ခရာဒီနိ စမ္မံ အာရောပေတ္တာ ဝိနန္ဓိတုံ။ ဩနဟာပေတုံ ဝါတိ တထေဝ အညေဟိ ဝိနန္ဓာပေတုံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၁။ (-ဝိမတိ၊၁။၂ဖ၃။ ဝိနယ လင်္ကာရ၊ဋီ၊၁။ရရ။) ဩနဟိတု(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ ဂါထာ။ ၃၄ဂ)န္တိ စမ္မဝရတ္တာနန္တိဟိ ဗန္ဓိတုံ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၁ရရ။

ဩနာမန (နာ) [အဝ+နမု+ဏော+ယု] အောက်သို့-ညွတ်စေ-ချ-ခြင်း။ ဝေါဿဇနဿေတ္ထ ပါဒဿ ဩနာမနဝသေန ဝေါဿဂ္ဂေါ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၉၁။

ဩနာမိတ (တိ) [အဝ+နမု+တ] အောက်သို့ ညွတ်စေအပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩနာမိတဘာဇန (နာ) [ဩနာမိတ+ဘာဇန] အောက်သို့ ညွတ်စေအပ်သော ခွက်။ ကပ္ပိ-ယံ ကရောန္တေန စ ... ပုရတော ဌပေတ္တာ ဩနာမိတဘာဇနေ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၉ဖ။ (-ကခ်ိ၊ဋီ၊သစ်။၃ရရ။)

ဩနာမေတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+နမု+ဏော+တဗ္ဗ] အောက်သို့ ညွတ်စေအပ်သော။ ဥဒုက္ခလေ ဟိ ဓညံ ပက္ခိပန္တိယာ ... ပိဋ္ဌိ ဩနာမေတဗ္ဗာ ဟောတိ။ ထေရီ၊ဌ။၁ဖ။

ဩနာမေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+နမု+ဏော+တိ] (က) နောက်သို့ ညွတ်စေ၏။ နောက်ပိုင်း ကောက်ကွေး၏။ (ခ) အောက်သို့ ညွတ်စေ ၏။ **(က)** သော ဂစ္ဆန္တော ... နိ သတ္ထိ ဩနာမေတိ။ မ၊၂။၃၃ရ။ နိ ဩနာမေတိတိ ရုက္ခသာခါဆေဒနဒဏ္ဍကုံသပါဒေါ ဝိယ နိ ပစ္ဆတော ဩသက္ကာပေတိ။ မ၊ဌ၊၃။၂ဖ၆။ **(ခ)** အထ ခေါ ကကုဓေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ ... သာခံ ဩနာမေသိ။ ဝိ၊ဌ။၃ရ။

ဩနာမေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+နမု+ဏော+တွာ] အောက်သို့ ညွတ်စေ၍။ ဂဟဏ် ဝါ အမု-ဠ္ဆန္တော ဥဇုကမေဝ ဟတ္ထံ ဩနာမေတွာ ဘူမိဂတံ ကတ္တာ တေနေဝ ဟတ္ထေန နိ ဥက္ခိပတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂ရ၂။ သာခံ ဩနာမေ-တွာ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၁။ (-မ၊ဌ၊၄။ ၁ရဖ။ စရိယာ၊ဌ။၁၁၂။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃ရဖ။ ဇာ၊ ဌ၊ရ။၂ရရ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁ရ။)

ဩနာမေန္ဆ (တိ) [အဝ+နမု+ဏော+အန္ဆ] ညွတ်စေသော၊သူ။ ဌာနေပိ ဌိတကောဝ ကာယံ ပုရတော ဩနာမေန္ဆော အဘိက္ကမတိ နာမ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၆၅။ မ၊ဌ၊၁။၂၅၈။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၃၂။ မဟာနိ၊ဌ။၄၀၆။

ဩနာမေသိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+နမု+ဏော+ဤ] အောက်သို့ ညွတ်စေပြီ။ ဩနာမေတိ (၁) ကြည့်။

ဩနာဟ (ပု) [အဝ+နဟ+ဏ] (၁) ဖုံးလွှမ်းတတ်သောတရား။ (၂) လွှမ်းမိုးတတ်သောတရား။ (၃) ဖုံးလွှမ်းခြင်း။ (၄) လွှမ်းမိုး-ဖိစီး-ခြင်း။ **(၁)(၂)** ယာ ကာယသ္မ အ-ကလ္လတာ အကမ္မညတာ ဩနာဟော ပရိယောနာဟော။ အဘိ၊ဓ။၂၃၃။ အံ၊ဌ၊၁။၂၆။ ဣ တိဝုတ်၊ဌ။၃၃ရ။ (-နေတ္တိ၊ဌ။ ၁ရ၉။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၅၀။) မေယော ဝိယ အ-ကာသံ ကာယံ ဩနယ္ဟတီတိ ဩနာဟော။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၀၉။ မဟာနိ၊ဌ။၃၈၂။ မေယော ဝိယ အကာသံ ဩနယ္ဟတီတိ ဩနာဟော၊ ဩနယ္ဟတီတိ စ ဆာဒေတိ, အဝတ္ထရတိ ဝါတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၁။ရ၆-ရ။ ဩနယ္ဟ-တီတိ ဆာဒေတိ, အဝတ္ထရတိ ဝါ။ မူလဋီ၊ ၁။၁ရ၃။ **(၃)(၄)** ဆာဒနံ, အဝတ္ထရဏံ ဝါ ဩနာဟော။ အနုဋီ၊၁။၁ရရ။

ဩနာဟန (ထီ၊ပု) [အဝ+နဟ+ယု] (က) မြှေးယှက်-နှောင်ဖွဲ့-ပိတ်ဖုံး-တတ်သောတရား။ (ခ) မြှေးယှက်-နှောင်ဖွဲ့-ခြင်း။ **(က)** ပဠိမေ နိဝရဏာ အရိယဿ ဝိနယေ ... ဩနာဟနာတိပိ ဝုစ္စန္တိ။ ဒီ၊၁။၂၃၁။ ဩနဟ္ယန္တိတိ ဩနာဟနာ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၃၃၅။ ဩနဟ္ယန္တိတိ ဩဂါဟန္တာ ဝိယ ဆာဒေန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃၁။ **(ခ)** ဝေ-ဏ္ဍမဿာပိ ဩနာဟနာဒိအတ္ထေန ဩနာ-ဟနာဒိတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဌ၊၁။ ၄၁၀။ (-မူလဋီ၊၁၊၁ရ၃။)

ဩနိတ္တ (တိ) [အဝ+နမု+တ] (၁) အသီးအခြား-ဖြစ်သော၊ ကင်း၍ဖြစ်သော။ (၂) စင်ကြယ်-စွာ-အောင်-ပြုအပ်သော။ **(၁)(၂)** ဩကိတ္တ။ ဩကိ(ကိ)တပတ္တပါကိ။ ဩနိတပတ္တပါကိ-တို့ကြည့်။

ဩနိတ္တပတ္တပါကိ (တိ) [ဩနိတ္တ+ပတ္တ+ပါကိ] (၁) လက်မှ-အသီးအခြား-ကင်း၍-ဖြစ်သောသပိတ်ရှိသော၊သူ။ (၂) လက်မှ (အာမိသကိုပယ်သဖြင့်) စင်ကြယ်စွာပြုအပ်သောသပိတ်ရှိသော၊သူ။ (အာမိသကိုပယ်သဖြင့်) စင်ကြယ်စွာပြုအပ်သော လက်, သပိတ်ရှိသော၊ သပိတ်, လက်တို့ကို ဆေး၍ တစ်ခုသောနေရာ၌ သပိတ်ကိုထားလျက်ထိုင်နေသော၊သူ (မြတ်စွာဘုရား-စသည်။) **(၁)(၂)** ဩကိ(ကိ)တပတ္တပါကိ ... ကြည့်။

ဩနိယျတိ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+နီ+ယ+တေ] ထုတ်ဆောင်အပ်၏။ ယေ တေ ဂဟိတာ၊ တေ ဝဓာယ **ဩနိယျန္တိ**။ ဝိ၊၃။၁ ၂၃။ တေ ဝဓာယ **ဩနိယန္တိ**တိ ဝဓတ္ထာယ ဩနိယန္တိ၊ မာရေတုံ နိယန္တိတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၀၅။ (အဌကထာ၌"ဩနိယန္တိ" ဟုရှိသည်။)

ဩနိယျန္ဆိ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+နီ+ယ+အန္ဆေ] ထုတ်ဆောင်အပ်ကုန်၏။ ဩနိယျတိ-ကြည့်။

ဩနီယျမာန (တိ) [အဝ+နီ+ယ+မာန] ထုတ်ဆောင်အပ်သော၊သူ။ အဒ္ဒသ်သု ခေါ် တေ ပလာယိတ္တာ ပဗ္ဗဇိတာ တေ စောရေ ဝဓာယ ဩနီယျမာနေ။ ဝိ၊၃။၁၂၃။

ဩနီတပတ္တပါကိ (ပု) [ဩနီတ+ပတ္တ+ပါကိ] (၁) သပိတ်မှပယ်အပ်သော လက်။ (တိ) (၂) သပိတ်မှ ပယ်အပ်သော လက်ရှိသော၊ သူ။ **(၁)** အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(တိ)(၂)** ဩကိ(ကိ)တပတ္တပါကိ-ကြည့်။

ဩနီတပတ္တပါကိ (တိ) [ဩနီတပတ္တပါကိ+ဣ] သပိတ်မှပယ်အပ်သော လက်ရှိသော၊ သူ။ အထ ခေါ် အာယသ္မာ ရဋ္ဌပါလော ဘုတ္တာဝီ ဩနီတပတ္တပါကိ ဌိတကောဝ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။ မ၊၂။၂၅၂။ ဩ-ကိ(ကိ)တပတ္တပါကိ-လည်းကြည့်။

ဩနီတပါကိ (တိ) [ဩနီတ+ပါကိ] ပယ်အပ်ပြီး-ဖယ်ရှားအပ်ပြီး-သော လက်ရှိသော၊ သူ။ ဩကိ(ကိ)တပတ္တပါကိ-ကြည့်။

ဩနီယန္တိ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+နီ+ယ+အန္တေ] ထုတ်ဆောင်အပ်ကုန်၏။ ဩနီယျတိ-ကြည့်။

ဩပကဝ၊ ဩပဂဝ (တိ) [ဥပကု+ကဝ။ ကစ္စည်း။ ဥပဂု+ကဝ။ ရှု။ ဥပဂု+ဏ။မောဂ်။ ထီ-၌ ဩပကဝီ၊ ဩပဂဝီ။ ပြော်ပဂဝ(သံ)] ဥပကု-ဥပဂု-မည်သူ၏-သား-သမီး-အနွယ်။ ဥပကုသ အပစ္စံ ဩပကဝေါ။ ကစ္စည်း၊ သုတ္တ။၃၄၈။ နီတိ၊သုတ္တ။ရ၅ရ။ ဥပဂုသ အပစ္စံ ဩပ-ဂဝေါ၊ ဩပဂဝီ။ ဩပဂဝံ။ ရှု၊သုတ္တ။၃ရ၃။ မောဂ်၊၄။၁။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၂၉၀။

ဩပက္ကမ (ပု) [ဥပ+ကမု+ဏ] လုံ့လပြုခြင်း၊ လုံ့လ။ သတ္တမဇဝနပရိယာပန္နစေတနာယ ဩပက္ကမေ ကတေ။ ဝဇိရ။၁၆၄။

ဩပက္ကမိက (တိ) [ဥပက္ကမ+ကိက] (၁) လုံ့လသည် ဖြစ်စေအပ်သော၊ လုံ့လကြောင့်ဖြစ်သော။ (၂) လုံ့လဖြင့် ပယ်ထုတ်အပ်သော ဗီဇ(=ဝေ့းစေ့)ရှိသော၊သူ၊ ဩပက္ကမိက ပက္ကုတ်။ **(၁)** ကိန္နု ခေါ် တုမှေ အာဝုသော နိဂဏ္ဌာ ဥဗ္ဘဋ္ဌကာ အာသနပဋိက္ခိတ္တာ ဩပက္ကမိကာ ဒုက္ခာ ...ဝေဒနာ ဝေဒယထ။ မ၊၁။၁၃၀၊ (-၃၀ရ။ သံ၊၂။၄၂၈။ အံ၊၁။ ၄၀၀။ အံ၊၂။၁၁၅။ အံ၊၃။၃၄၃။ မဟာနိ။ ၁၄။) ဩပက္ကမိကာတိ ဥဗ္ဘဋ္ဌကာဒိနာ အတ္တနော ဥပက္ကမေန နိဗ္ဗတ္တိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၆၈။ ဩပက္ကမိကာတိ ဥပက္ကမနိဗ္ဗတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၈၈၊ (-၁၈၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁ရ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၆၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၁၉။ မူလဋီ၊ ၂။၂၂၃။ အနုဋီ၊၂။၂၂၀။) **(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩပက္ကမိကပက္ကက (ပု) [ဩပက္ကမိက+ပက္ကက] လုံ့လဖြင့်ပယ်ထုတ်အပ်သောဗီဇ(=ဝေ့းစေ)ရှိသော ပက္ကုတ်၊ ဩပက္ကမိကပက္ကုတ်။ ယသ ဥပက္ကမေန ဗီဇာနိ အပနိတာနိ၊ အယं ဩပက္ကမိကပက္ကကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉ရ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၅။ ကင်္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၁၆၈။ (-ကင်္ခာ။၁၀၄။) ဥပက္ကမေန တေသ္မာ ဗီဇာနိ အပနိတာနိတိ ဩပက္ကမိကော။ ပါစိတ်၊ ယော။၂၅၈။ ပရေသံ ဥပက္ကမေန ဗီဇာနိ အပနိတာနိ ၊ အယံ ဩပက္ကမိကပက္ကကော၊

ဥပက္ကမေန ဥဒ္ဓဋ္ဌိဇာနိ ဇောသဿတ္ထိတိ သြ-ပက္ကမိကော၊ ... သြပက္ကမိကော စ သော ပက္ကော စာတိ သြပက္ကမိကပက္ကော၊ သြပက္ကမိကဘာဝေန ဥပလက္ခိတော ပက္ကော-ကောတိဝါ သြပက္ကမိကပက္ကော။ ကခ်ီ၊ မဟာဋီ၊၁။ ၂၅ရ။ (-ဝဇိရ။၈၄။)

သြပဂုယ် (တိ) [ဥပ+ဂူဟ+ကျ] ဘုရင်မင်းကို လုံခြုံစေခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော၊ ဘုရင်မင်း စီးသော (ဆင်ယာဉ်)။ (စီးတော်ဆင်၊ မင်္ဂ လာဆင်တော်။) အာရောဟကီယန္တိ အာ-ရောဟကယောဂ်၊ သြပဂုယ်နှိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၃၄။ သြပဂုယ်နှိပိ ပဌမ်ဒု၊ ရာဇာ-နမုပဂူဟိတုံ ဂေါပိတုံ သမတ္ထန္တိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၂ ၂။ သြပဝယ်-လည်းကြည်။

သြပကတိ (ကြို) [အဝ+ပက+အ+တိ] ဈေး ဆစ်၏၊ တန်ဘိုးကို ယုတ်လျော့စေ၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြပကဝိယာ (ထီ) [အဝ+ပကဝိယာ] ဈေး ဆစ်ခြင်း၊ တန်ဘိုးကို ယုတ်လျော့စေခြင်း။ တဿ ပါယံ ဝေရူပီ ပကောပကဝိယာ နဥပေတိ။ မ၊ ၂။၁၄ဖ။ ပကောပကဝိယာတိ ပကဝိယာ စ သြပကဝိယာ စ၊ ... ကယ-ဝိက္ကယကာလေ ဝိယ အဂ္ဃဝမုနဟာပနံ နဟောတီတိ အတ္ထော။ အယံ ဂေါကော ကီ အဂ္ဃတိ၊ ဝီသတိ အဂ္ဃတီတိ ဘဏန္တော ပကတိ နာမ။ နု ဝီသတိ အဂ္ဃတိ၊ ဒသ အဂ္ဃတီတိ ဘဏန္တော သြပကတိ နာမ။ မ၊ဌ၊၁။၁၃၄-၅။ ပကေန ဝေါဟာရေန ဗျာ-ကရဏံ ပကဝိယာ။ ပကဝိယာ အဘာဝေန သြပကဝိယာ။ မ၊ဋီ၊၁။၉၀။

သြပတတိ (ကြို) [အဝ+ပတ+အ+တိ] (က) အောက်သို့ကျ၏။ သက်ဆင်း၏။ (ခ) သက်ရောက်-ကျရောက်-ဖြစ်ပေါ်လာ-၏။ **(က)** ဂရုဠော ယထာ သြပတတိ၊ ပန္နဂ် ဘက္ခ-မတ္တနော။ အပ၊၁။၄၅။ ထေရ၊ဌ၊၁။၄ဖ၈။ သြပတတိတိ အဝပတတိ။ အပ၊ဌ၊၁။၃၁၅။ **သြပတေယျ**—မိလိန္ဒ။ ၂၃ ၂။ ဒီ၊ဌ၊၃။၈ဖ။ မ၊ဌ၊၄။၈၄။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၄၁ဖ။ **သြပတေ-ယျုံ**—အံ၊ဌ၊၁။၃ဖ၀။ **(ခ)** ယဒါ ကိလေ-သာ သြပတန္တိ၊ သာမညဂုဏမံသနာ။ မိလိန္ဒ။၃၅၀။

သြပတန္တ (တိ) [အဝ+ပတ+အ+အန္တ] (၁) အစဉ်ကျသော၊ အစဉ်လိုက်သော၊သူ။ (၂) သက်ရောက်-ကျရောက်-ဖြစ်ပေါ်လာသော။ (၁) ဝေမ္ပိ လောကာမိသံ သြပတန္တော။ ဇာ၊၁။ဖ၅။ သြပတန္တောတိ တံ လောကာ-မိသံ အနုပတန္တော။ ဇာ၊ဌ၊ ၂။ ၂ဝ၉။ နဂရေ ရာဇဂဟေ ဓနပါလကံ ဟတ္ထိ ဘဂဝတိ သြပတန္တံ ဒိသ္မာ။ မိလိန္ဒ။ ၂ဝ၄။ (၂) ကလ-ဒ္ဒကော ပဋိသတ္ကုမ္ပိ သြပတန္တေ နဂုံဋ္ဌ ပဟောဒေတ္တာ ... ယောဂါဝစရေန ကိလေ-သသတ္ကုမ္ပိ သြပတန္တေ။ မိလိန္ဒ။၃၅၀။

သြပတန္တိ (ကြို) [အဝ+ပတ+အ+အန္တိ] သက်ရောက်-ကျရောက်-ဖြစ်ပေါ်လာ-ကုန်၏။ သြပတတိ (ခ) ကြည့်။

သြပတိ (ကြို) [[သြပ+အ+တိ။ နီတိ၊ဓာ။၁ ၂၁။] ထွေး၏။ အဟိတုက္ကိုကော ဗြာဟ္မဏော သြသမံ ခါဒိတ္တာ မန္တံ ပရိဝတ္တေတ္တာ ခေဠံ

မဟာသတ္တသ သရီရေ ဩပိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။ ၄ဖ၀။ (–ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၀။) ဩပေတိ–လည်း ကြည့်။

ဩပတိတ္ထာ (ကြိ၊ဝိ) [အ၀+ပတ+တ္ထာ] အောက်သို့ ကျရောက်၍၊ သက်ဆင်း၍။ အန္တလိက္ခာ ဓညသ ဓာရာ ဩပတိတ္ထာ ဓညာဂါရံ ပူရေတိ။ ဝိ၊၃။၃၃ရ။ (–ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၃၀၁။) တေ (ဟတ္ထိလိဂ်သကုဏာ) ဩပတိတ္ထာ အာဒါယ အာကာသေနေ၀ ဂစ္ဆန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၄၄။

ဩပတေယျ (ကြိ) [အ၀+ပတ+ယျ] အောက်သို့ကျရာ၏၊ သက်ဆင်းရာ၏။ ဩပတတိ (က) ကြည့်။

ဩပတေယျုံ (ကြိ) [အ၀ + ပတ + ဧယျုံ] အောက်သို့ကျကုန်ရာ၏၊ သက်ဆင်းကုန်ရာ၏။ ဩပတတိ (က) ကြည့်။

ဩပတ္တ (တိ) [အ၀+ပတ္တ] သစ်ရွက်မရှိသော၊ သစ်ရွက်ကြွေကျသော၊ ကြွေကျသော သစ်ရွက်ရှိသော။ သုက္ခဋ္ဌ ရုက္ခံ ကောဋ္ဌာပ်၊ ဩပတ္တ'မဖလ ဒုမ်။ ဇာ၊၁။၁၉၀။ ဩပတ္တန္တိ အ၀ပတ္တံ နိပ္ပတ္တံ ပတိတပတ္တံ။ ဇာ၊ဌ၊၃၊၄ရ၂။

ဩပတ္တပဒုမ (နာ) [ဩပတ္တ+ပဒုမ] သစ်ရွက်မရှိသော–ကြွေကျသော သစ်ရွက်ရှိသော–ပဒုမ္မာကြာပင်။ ဒီသ္ဝာ ဩပတ္တပဒုမ်၊ အာသုံ ပစ္စေကနာယကာ။ အပ၊၂။၂၃၄။ ထေရီ၊ ၌။၂၀၀။

ဩပဓိက (တိ) [ဥပ၀+ကိက။ ဥပ၀ တသ ပယောဇနံ ဩပ၀ိက်။ ရူနာ။၂၂ဖ။ ဥပ၀တ္ထိ–ဘ၀သ၁ါတော ဥပ၀ိ အသ ပယောဇနန္တိ ဩပ၀ိက်၊ ကမ္မ၊ ရူဒ္ဓိ၊နာ။၁ဖ၊ဖ။ ဥပ၀ိ ပယော–ဇနမသ္သာတိ ဩပ၀ိက်၊ ပုည်။ နိရုတ္တိ၊နာ။ ၃၀၁။ ဩော်ပ၀ိက(သံ)] ခန္ဓာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော၊ ခန္ဓာဟူသော အကျိုးရှိသော၊ ခန္ဓာဟူသောဥပ၀ိကိုထိုက်သော၊ သုဂတိဘ၀၌ ခန္ဓာကိုယ်အတ္တဘောကိုဖြစ်စေတတ်သော၊ သုဂတိဘ၀၌ ပဋိသန္ဓေအကျိုး, ပ၀တ္တိ အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ ကိုယ်ခန္ဓာ၏ ပြည့်စုံခြင်း, စည်းစိမ်ဥစ္စာ၏ ပြည့်စုံခြင်း–ဌ၊ဖြစ်–ကိုဖြစ်စေတတ်–သော။

ကရောတံ ဩပ၀ိက် ပုည်။ သံ၊၁။၂၃၅။ အံ၊၃။၁၁ဖ။ အဘိ၊က။၄၀၂။ ဝိမာန။၄၉၊ဖ၂။ (–ဣတိဝုတ်။၂၀၈၊၂၄၈။) ဩပ၀ိက် ပုညန္တိ ဥပ၀ိ၀ိပါက် ပုည်။ သံ၊ဌ၊၁။၃၂၁။ ဥပ၀ိ–၀ိပါကန္တိ ဥပ၀ိသု ၀ါ ၀ိပစ္စတိ, ဥပ၀ယော ၀ါ ၀ိပါကာ ဘေသ္ဝာတိ ဥပ၀ိ၀ိပါက်။ သံ၊ ဋီ၊၁။၃၄၀။ ဩပ၀ိကန္တိ ဥပ၀ိ၀ိပါက်၊ ဩ–ပ၀ိဘူတံ ဌာနံ အပ္ပမာဏံ။ အံ၊ဌ၊၃။၂၄၁။ (အ၀ိဘူတံ ဌာနံ အပ္ပမာဏံ။ သီ။ အ၀ိဘူတံ ၀ါ နပ္ပမာဏံ။ သျာ။) ဥပ၀ိ ၀ုစ္စန္တိ ခန္ဓာ၊ ဥပ၀ိသ ကရဏံ သီလံ ဘေတသ်, ဥပ၀ိ–ပ္ပယောဇနာနိ ၀ါ ဩပ၀ိကာနိ။ သမ္ပတ္တိ–ဘ၀ေ အတ္တဘာ၀ဇနကာနိ ပဋိသန္ဓိပ၀–တ္တိ၀ိပါကဒါယကာနိ။ ဣတိ၀ုတ်၊ဌ။၈၅။ ဩပ၀ိကန္တိ ဥပ၀ိ၀ေပက္ခံ၊ အတ္တဘာ၀သ–မ္ပတ္တိယာ စေ၀ ဘောဂသမ္ပတ္တိယာ စ နိဗ္ဗတ္တကန္တိ အတ္ထော။ ... ဥပ၀ိကရဏံ သီလံ ဘေသ, ဥပ၀ိ ၀ါ အရဟတိတိ ဩပ၀ိက်၊ ပုည်။ ဣတိ၀ုတ်၊ဌ။၂၄၈။ (–ဝိမာန၊ဌ။၁၄၀။)

ဩပဓိကပုဉ္ဇ (နာ) [ဩပဓိက+ပုဉ္ဇ] သုဂတိဘဝ၌ ခန္ဓာကိုယ်အတွေ့အကိုကို ဖြစ်စေတတ်သော-သုဂတိဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေအကျိုး, ပဝတ္တိအကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော-ကိုယ်ခန္ဓာ၏ ပြည့်စုံခြင်း, စည်းစိမ်ဥစ္စာ၏ ပြည့်စုံခြင်းကိုဖြစ်စေတတ်သော-ကောင်းမှု။ ကသွာ ပန ဘဂဝတာ သမာနေပိ ဩပဓိကဘာဝေ မေတ္တာ ဣတရေဟိ ဩပဓိကပုညေဟိ ဝိသေသေတွာ ဝုတ္တာ။ ဣတိဝုတ်၊ ၌။၈၆။

ဩပနယိက (တိ) [ဥပနယ+ကိက] မိမိ၏စိတ်၌ ကပ်၍ဆောင်ခြင်း-ကို-ဌာ-ထိုက်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩပနေယျိက (တိ) [ဥပနယ+ကိက။ ဥပနေယျ+ကိက။ ဩပနယိက+ဏ] (၁)(က) (ဝင့်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်လိုသူတို့သည်) ဘာဝနာအစွမ်းဖြင့် မိမိစိတ်၌-ကပ်၍ဆောင်ခြင်းကို-ဖြစ်စေခြင်းဌာ-ထိုက်သော၊ မိမိစိတ်ကို ထို တရား၌ ကပ်၍ဆောင်ခြင်း-ကို-ဌာ- ထိုက်သော၊(မဂ်ဖိုလ်တရား)။ (ခ) မိမိစိတ်ဖြင့်-ကပ်၍ ဆောင်ခြင်း-မျက်မှောက်ပြုသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ကပ်ငြိခြင်း-တွေ့ထိခြင်း-ဌာ ထိုက်သော (နိဗ္ဗန်တရား)။ (ဂ) အကျင့်ဖြင့်-မဂ်ဉာဏ်ဖြင့်-ကပ်၍ဆောင်အပ်သော (တရား)။ (၂) ကပ်၍ဆောင်ခြင်း၌ သင့်လျော်သော၊ ကပ်ငြိအပ်-ကပ်ငြိသင့်-သော (စင်ကြယ်ခြင်း)။

(၁)(က)(ခ)(ဂ) အကာလိကော ဟေပ-သိကော ဩပနေယျိကော။ သံ၊၁။၉။ အံ၊၁။၁၅၆၊၁၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၆။ (-စူဠနိ။၂၁၄။) အာဒိတ္တံ စေလံ ဝါ သီသံ ဝါ အဇ္ဈုပေက္ခိတ္တာပိ ဘာဝနာဝသေန အတ္တနော စိတ္တေ ဥပနယံ အရဟတ္တံ ဩပနေယျိကော။ သံ၊၆၊၁။၄၂။ စူဠနိ၊၆။၈၄။ ဥပနေတဗ္ဗောတိ ဝါ ဥပနေယ္ယော၊ သော ဧဝ ဩပနေယျိကော။ သံ၊ဋီ၊၁။၈၅။ ဩပနေယျိကောတိ အတ္တနော စိတ္တံ ဥပနေတဗ္ဗော။ အံ၊၆၊၂။၁၄၁။ ဥပနေတဗ္ဗောတိ ဩပနေယျိကော၊ ... ဥပနယနံ ဥပနယော၊ အာဒိတ္တံ စေလံ ဝါ သီသံ ဝါ အဇ္ဈုပေက္ခိတ္တာပိ ဘာဝနာဝသေန အတ္တနော စိတ္တေ ဥပနယနံ (စိတ္တေ ဥပနယနံ=ဥပ္ပါဒနံ။ဋီ။) အရဟတ္တံ ဩပနယိကော၊ ဩပနယိကော ဧဝ ဩပနေယျိကော၊ ဣဒံ သခ်တေ လောကုတ္တရမဂ္ဂေ ယုဇ္ဇတိ။ အသခ်တေ ပန အတ္တနော စိတ္တေန ဥပနယံ အရဟတ္တံ ဩပနေယျိကော။ သစ္ဆိကိရိယဝသေန အ-လ္လီယနံ (=ဖုသနံ။ဋီ။) အရဟတ္တံ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၀။ ဝဋ္ဋဒုက္ခနိဿရဏတ္ထိကေဟိ အတ္တနော စိတ္တေ ဥပနယနံ, စိတ္တသ ဝါ တတ္ထ ဥပနယနံ အရဟတ္တံ ဩပနေ-ယျိကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၆၈။ ဥပနေတ-ဗ္ဗောတိ ဥပနေယ္ယော၊ ဥပနေယ္ယာဝ ဩပ-နေယျိကောတိ ဣမသ္မ အတ္ထသ္မ အဓိပ္ပေ-တတ္တာ အာဟ "ဥပနေတဗ္ဗောတိ ဩပ-နေယျိကော"တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂ရရ။ (-သာ ရတ္ထ၊၁။ရ၆။) ဩပနေယျိကန္တိ ပဋိပတ္တိယာ ဥပဂန္တဗ္ဗံ။ အံ၊၆၊၂။၁၄၁။ မဂ္ဂဉာဏေန ဥပ-နေတဗ္ဗတ္တာ ဥပနေယ္ယံ၊ ဥပနေယ္ယမေဝ

ဩပနေယျိကန္တိ အာဟ "ပဋိပတ္တိယာ ဥပ-ဂန္တဗ္ဗ"န္တိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၈။

(၂) တိသော ခေါ ဣမာ အဘယ နိဗ္ဗာ ဝိသုဒ္ဓိယော ... ဟေပသိကာ ဩ-ပနေယျိကာ။ အံ၊၁။၂၂၂။ ဩပနေယျိ-ကာတိ ဥပနယေ ယုတ္တာ အလ္လီယိတဗ္ဗ-ယုတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။

ဩပပစ္စယ (နာ) [ဥပပတ္တိ+ဣ] ဥပပတ္တိဘဝ။ ဩပပစ္စယိကနိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏ- ကြည့်။

ဩပပစ္စယိက (တိ) [ဩပပစ္စယ+ဏိက။ သော်ပပ-တ္တိက(သံ)] ဥပပတ္တိဘဝ၏-အဖြစ်-ဖြစ်-ကြောင်း(တရား)၊ ဥပပတ္တိဘဝခန္ဓာကို ဖြစ်-စေတတ်သော (တရား)။ ဩပပစ္စယိကံ ဥ-ပါဒါနံ၊ တံ ဘဝဿ ပဒဋ္ဌာနံ။ နေတ္တိ၊၂၅။ ဩ-ပပစ္စယိကန္တိ ဥပပတ္တိခန္ဓနိဗ္ဗတ္တကံ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၉၃။ (-နေတ္တိ၊ဝိ။၁၃၂။)

ဩပပစ္စယိကနိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏ (တိ) [ဩပ-ပစ္စယိကနိဗ္ဗတ္တိ+လက္ခဏ] ဥပပတ္တိ-ဘဝ-ခန္ဓာ-အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသဘောရှိသော။ ဩပ-ပစ္စယိကနိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ဝိညာဏံ။ နေတ္တိ၊ ၂၅။ ဩပပစ္စယိကနိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏန္တိ ဥပ-ပတ္တိဘဝဘဝေန နိဗ္ဗတ္တနသဘာဝံ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၉၃။ ဥပပတ္တိဝေ ဩပပစ္စယံ၊ တသ-ဘာဝေါ ဩပပစ္စယိကန္တိ အာဟ "ဥပပတ္တိ-ဘဝဘာဝေနာ"တိ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၆၁။ ဩပပ-စ္စယိကသခ်ိတေန ဥပပတ္တိဘဝဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏံ နာမရူပဿ ပဒဋ္ဌာနံ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၃၁။

ဩပပါတိက (တိ) [ဥပပါတ+ဏိက။ ဥပပါ-တိက+ဏ။ ဩပပါတိက ၌ ဩ-ကား ပါတု-ဘာဝအနက်။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၁၅၈။ သော်ပပ-တ္တိက(သံ)] (၁) ဩပပါတိကနာမပညတ်၊ ရှေးပညတ်၌ကျတတ်သောနာမ်၊ (ပုဒ်စစ်။) သာမည, ဂုဏ, ကိတ္တိမနာမ်တို့မှ ကင်းလျက် အလိုလိုသာလျှင် ရှေးအခေါ်အဝေါ် ရှေး-ပညတ်တို့၌ ကျတတ်သောနာမ်၊ အလိုလို-သာလျှင် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာသောနာမ်၊ ဩပပါတိကနာမ်။ (၂) (အဟုန်ဖြင့်လာ၍ ကျရောက်သကဲ့သို့) ကိုယ်ထင်ရှားဖြစ်သော-ပဋိသန္ဓေ-ခန္ဓာအစု၊ ဩပပါတိကယောနိ။ (၃) အဂါကြီးငယ်ပြည့်စုံစွာကိုယ်ထင်ရှား-ဖြစ်ပေါ်လာသောသတ္တဝါ၊ စုတေပြီးနောက် ဘဝသစ်၌ (၁၆) နှစ်အရွယ် ကိုယ်ထင်ရှား-ဖြစ်ပေါ်လာသော သတ္တဝါ၊ ဩပပါတိက-သတ္တဝါ။ (ဩပပါတိက ဗြဟ္မာ, နတ်, အခ္ခို-သော လူ, အခ္ခိုသောတိရစ္ဆာန်။) (၄) (ဘဝ-ဟောင်းမှ စုတေ၍ ဘဝသစ်၌) ပဋိသန္ဓေ-နေသောသတ္တဝါ။

(၁) ဩပပါတိကာ ပညတ္တိ နိပတတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။ ဖဿဝေဒနာဒီနံ ဝိယ ပန-ပထဝီအာဒီနံ ဩပပါတိကနာမတာ သာမ-ညေန "ပထဝီအာဒယော ဝိယာ"တိ နိဒ-ဿနံ ကတံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁ရ၁။ ဩပပါတိကေန-ဝါ ဟိ ကိတ္တိမေန ဝါ နာမေန မုတ္တော-သတ္တော ဝါ သခ်ိရော ဝါ နတ္ထိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။-၈၉။ စတုဗ္ဗိဓံ နာမံ သာမညနာမံ ဂုဏနာမံ-ကိတ္တိမနာမံ ဩပပါတိကနာမန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ-၁။၄၂၀။ သယမေဝ ဥပပတနသီလံ နာမံ "ဩပပါတိကံ နာမ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ မူလဋီ၊၁။

ဝရရ။ ဥပပတနသီလန္တိ ပါတုဘာဝသီလံ။ မဓု၊ဝ။၂၅ဝ။ (-သံ၊ဋီ၊ဝ။ဝ၃၂။) ယာ ပန ပုရိမပညတ္တိ အပရပညတ္တိယံ နိပတတိ၊ ပုရိမဝေါဟာရော ပစ္ဆိမဝေါဟာရေ နိပတတိ၊ ... ဣဒံ သာမညဂုဏကိတ္တိမေဟိပိ ဝိနာ သယမေဝ ဥပပတနသီလတ္တာ သြပပါတိကနာမံ နာမ၊ ဥပပတနံ ဥပပါတော၊ တေန နိဗ္ဗတ္တံ သြပပါတိကံ။ သံပျင်ဋီ။၃၈။ ဒေဝမနုဿသု ကေနစိ အသမ္ဘနိတံ သယမေဝ နိပတနသဘာဝံ နာမံ ဥပပတတိတိ ဥပပါတံ၊ ဥပပါတေန နိဗ္ဗတ္တံ သြပပါတိကံ။ စလင်း၊ဂ၊၂။၄၁ဖ-၌လာသော နိရုတ္တိမဏ္ဍိ။ ကပ္ပပရိဝတ္တေပိ အပရိဝတ္တံ နာမံ သြပပါတိကံ၊ ဥပပဇ္ဇတိ အဝိဇဟနဝသေနာတိ ကတ္တာ။ ကစ္စာယနဘေဒဋီ၊ ဂါထာ။၃၉။ သြပပါတိကနာမ-လည်းကြည့်။

(၂) စတသော ယောနိယော အဏ္ဍဇယောနိ ဇလာဗုဇယောနိ သံသေဒဇယောနိ သြပပါတိကယောနိ။ ဒီ၊၃။ဝ၉၂။ (-မ၊ဝ။ ဝ၀၅။) ဝေဝေန အာဂန္တာ ဥပပတိတာ ဝိယာတိ သြပပါတိကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂ဝ၆။ ဥပ္ပတိတ္တာ ဝိယ နိဗ္ဗတ္တာ အဘိနိဗ္ဗတ္တာတိ သြပပါတိကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၃၄ဝ။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ဝ၈၊၂၆၈။) ဥပပတိတာ ဝိယာတိ ဥပပဇ္ဇနဝသေန ပတိတာ ဝိယ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၂။ ဥပ္ပတိတ္တာ ဝိယာတိ ဥပ္ပဇ္ဇနဝသေန ပတိတ္တာ ဝိယ။ ဗာဟိရပစ္စယနိရပေက္ခတ္တာယေဝ ဝါ ဥပပတနေ သာဓုကာရိနော ဥပပါတိကာ၊ တေ ဇေ ဣမ သြပပါတိကာတိ ဝုတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉။ ဥပပါတော နေသံ အတ္ထီတိ သြပပါတိကာ။ ဝိဘာဝိနီ။၂ဝ၂။ ဥပဂန္တာ ပတနံ ဥပပါတော၊ သော ဝိယာတိ ဥပပါတော။ ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တမနုဿာနံ ဝိယ နိဗ္ဗတ္တမာနသတ္တာနံ အာဒိမ္ဝိယေဝ သောဠသ-ဝဿုဒ္ဒေသိက ပဗ္ဗဝိသတိဝဿုဒ္ဒေသိကာဒိ-ဘာဝေန မဟန္တာ ဟုတ္တာ ပါတုဘာဝေါ။ ဥပဂန္တာ ပတန္တိတိ ဝါ ဥပပါတာ၊ တေ ဝိယ ဥပပါတာ။ နိဗ္ဗတ္တိက္ခဏေ ဝါ မဟန္တ-ဘာဝေန ပတန္တိ နိဗ္ဗတ္တန္တိတိ ဥပပါတာ။ တေယေဝ သြပပါတိကာ။ မဏိမဏ္ဍ၊၂။ ၂ဝ၂။ ဥပပတ္တိက္ခဏေ ဇေ ပရိပုဏ္ဏအင်-ပစ္စင်္ဂတ္တာ တတော တတော ဥပ္ပတိတ္တာ ဝိယ ဇာယန္တိတိ သြပပါတိကာ။ ပရမတ္ထ ဒီပနီ။၃၁၁။ (၃) လည်းကြည့်။

(၃) သြရမ္ဘာဂိယာနံ သံယောဇနာနံ ပရိက္ခယာ သြပပါတိကော ဟောတိ။ အံ၊ ၁။၂၃၄။ အဘိ၊ပု။ဝ၁၉။ သြပပါတိကော ဟောတိတိ ဥပ္ပန္နကော ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂ဝရ။ သြပပါတိကောတိ ဥပပါတိက-ယောနိကော ဥပပတနေ သာဓုကာရီ၊ သေသယောနိပဋိက္ခေပဝစနမေတံ။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ဝ၈၈။ သြပပါတိကောတိ ဥပပါတယော-နိကော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈။ အပိ စ ခေါ သြပပါတိကော သြပပါတိကံ သာရေတိ။ အံ၊ဝ။၅ဝရ။ သြပပါတိကော သြပပါတိကံ သာရေတိတိ ပဌမံ ဥပ္ပန္နော ဒေဝပုတ္တော ပစ္ဆာ ဥပ္ပန္နံ ဒေဝပုတ္တံ သာရေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃ဖ၅။ ပစ္ဆိမေ ဘဝေ သမ္ဘတ္တော အ-ဟောသိ သြပပါတိကာ။ အမ္ဘသာခန္ဓရေ ဇာတာ။ အပ၊၂။၂၉ဖ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၂ဝ။

သြပပါတိကသ သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိက-ဘာဝတော ပုန စတ္တာရော ဝဿေ အတိ-က္ကမိတ္တာ ဥပသမ္ပဒါ ကာတဗ္ဗာတိ အာစ-ရိယာ ဝဒန္တိတိ ကေစိ။ ဝဇိရ။၃၃၃။ မနု-သ္သေသု ပနေတ္ထ ကေစိဒေဝ သြပပါတိကာ ဟောန္တိ မဟာပဒုမကုမာရာဒယော ဝိယ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈။ သုဂတိယံ သြပပါတိကော ဝိကလိန္ဒြိယော နှ ဟောတိ။ အနုဋီ၊၃။၂၁။ (-ဒီ၊ဌ၊၁။၁၄၉၊၂ရ၉။ ဒီ၊ဌ၊၃။၄၉၊၂ဝရ။ မ၊ဌ၊၁။၁ဖ၈၊၂၁၁၊၂၂၂၊၃၁၁။ မ၊ဌ၊၂။၃ဝ၃။ သံ၊ဌ၊၂။၂၁၊၃ဝ၉။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၁၊၂၄၊၁၅၃၊ ၁ဖ၂၊၁ဝ၁၊၁ဝ၉၄။ အဘိ၊ဌ၊၃။၁၄ရ၊၁ရရ၊ ၂၄ဝ၊၃ဝ၈၊၃၃၈။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၃၄၊၅ဖ၊၁ရ၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈၅၊၁ဝ၉၊၂၁၃၊၂၄၉၊၃၁ရ။ ဒုဒ္ဒက၊ ဌ။၂၁၁။ ဥ ဒါန၊ဌ။ရ၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁ရရ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၄ဝ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၁၂၂၊၁ဖ၈။ ဝဇိရ။ ၁၁၅။ သာရတ္ထ၊၁။၂ဝ၂။ သာရတ္ထ၊၂။၁ရ၊ ၁၁၃၊၂၅၁။ ဝိမတိ၊၁။၂၃၁။ ကခ်ိ။ဋီ။၂၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃ဝ၈။) (၂)လည်းကြည့်။

နတ်, လူတို့၌ "သံသေဒဇ"နှင့် " သြပ ပါတိက"အထူးမှာ -သံသေဒဇသတ္တဝါတို့ ကား သေးငယ်ကုန်၏။ သြပပါတိကသတ္တဝါ တို့ကား ၁ဖ-နှစ်အရွယ်အဖြစ်ဖြင့်ဖြစ်ကြ၏။ သြပပါတိကသတ္တဝါတို့ကို ကမ္ဘာဦးလူသား၊ အချို့သော ဘုမ္မဇိုးနတ်၊ နဂါး, ဂဠုန်စသော တိရစ္ဆာန်၊ ပြိတ္တာတို့၌ ရနိုင်၏။ စာတုမဟာ ရာဇ်မှ အထက်နတ်ပြဟ္မာတို့နှင့် ရေသား တို့ကား သြပပါတိကသတ္တဝါများသာ ဖြစ် ကြသည်။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂ဝရ။

(၄) နတ္ထိ သတ္တာ သြပပါတိကာ(ဒီ၊ ၁။၅၁။ မ၊၁။၃၅ဖ-ရ။ သံ၊၂။၁ဖ၉။ အံ၊၁။ ၂ရ၂။ အဘိ၊ဓ။၂၄၁။)တိ စဝိတ္တာ ဥပပဇ္ဇန-ကသတ္တာ နာမ နတ္ထိ။ မ၊ဌ၊၂။၂၃၃။ (-အံ၊ဌ၊၂။၂၃၄။ သံ၊ဌ၊၂။၃၁၁။) ပုဗ္ဗဋ္ဌ(က)သ ဝိယ ဣမေသံ သတ္တာနံ ဥပ္ပါဒေါ နာမ ကေဝလော၊ နှ (ဘဝတော) စဝိတ္တာ အာ-ဂမနပုဗ္ဗကော အတ္ထိတိ ဒဿနတ္ထံ "နတ္ထိ သတ္တာ သြပပါတိကာ"တိ ဝုတ္တန္တိ အာဟ "စဝိတ္တာ ဥပပဇ္ဇနကသတ္တာ (ဥပ္ပဇ္ဇနက-သတ္တာ) နာမ နတ္ထိ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂ဖ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၄၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၂ဖ၅။ (-အံ၊ဋီ၊၂။ ၂ဝဖ။) နတ္ထိ သတ္တာ သြပပါတိကာတိ စဝနကဥပပဇ္ဇနကာ သတ္တာ နတ္ထိတိ ဂဏှ-တိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၁ဖ။ ပုရိမဘဝတော ပစ္ဆိမဘဝေ ဥပပတန် ဥပပါတော၊ သော ယေသံ သိလံ၊ တေ သြပပါတိကာ၊ တေ ပန စဝနကာ ဥပပဇ္ဇနကာ ဟောန္တိတိ ကတ္တာ အာဟ "စဝနကဥပပဇ္ဇနကာ သတ္တာ နတ္ထိ-တိ ဂဏှတိ"တိ။ မူလဋီ၊၁။၁ရဖ။

သြပပါတိကဂ္ဂဟဏ (နှ) [သြပပါတိက + ဂဟဏ] သြပပါတိက သဒ္ဒါ။ ယံ ပနေကေ ဝဒန္တိ "သြပပါတိကဂ္ဂဟဏေန သံသေဒဇာပိ သင်္ဂယ္ဟန္တိ"။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃ဝ၉။

သြပပါတိကတ္တာဘာဝ (ပု) [သြပပါတိက+ အတ္တာဘာဝ] သြပပါတိကသတ္တဝါ-ကိုယ် ထင်ရှားဖြစ်သူ-၏ ကိုယ်ခန္ဓာအတ္တဘော။ အယဉ္စ နယော နိဗ္ဗုတပဒီပေ ဝိယ ဘိဇ္ဇန-သဘာဝေ ကဠေဝရနိက္ခေပရဟိတေ သြ-

ပပါတိကတ္တဘာဝေ ... ဝဇ္ဇေတ္တာ ဝုတ္တော။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၈၀။

သြပပါတိကနာမ (နာ) [သြပပါတိက+နာမ] ရှေးပညတ်၌ ကျတတ်သောနာမ်၊ (ပုဒ်စစ်။) သြပပါတိကနာမ်။ စတုဗ္ဗိဓံ နာမံ သာမ-ညနာမံ ဂုဏနာမံ ကိတ္တိမနာမံ သြပပါတိ-ကနာမံ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၂၀။ သယမေဝ ဥပ-ပတနသီလံ နာမံ သြပပါတိကနာမန္တိ ဝုစ္စ-တိ။ မူလဋီ၊၁။၁ရရ။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၁ရ၁။ ပဋိသံ၊ဂ်။၁ဇ၆။) သြပပါတိက(၁) လည်းကြည့်။

သြပပါတိကပညတ္တိ (ထီ) [သြပပါတိကာ+ပညတ္တိ] သြပပါတိကပညတ်၊ သြပပါတိကနာမပညတ်။ နာမံ ဥပ္ပန္နမေဝ ဟောတိ၊ သြပပါတိကပညတ္တိယံ နိပတတိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၂၁။

သြပပါတိကဘာဝ (ပု) [သြပပါတိက+ဘာဝ] သြပပါတိကသတ္တဝါ၏ အဖြစ်။ သေသာ ဗဟီ နိက္ခန္တ ဂဟမလံ နိဿာယ သံသေဒ-ဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တာ။ သြပပါတိကဘာဝေနာ-တိ ကေစိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၃။

သြပပါတိကမနုဿ (ပု) [သြပပါတိက+မနုဿ] သြပပါတိက-လူသား-ပုဂ္ဂိုလ်။ သြပါတေ သြပပါတိကမနုဿော နိဗ္ဗတ္တိတ္တာ ဥတ္တရိတုံ အသက္ကောန္တော မရတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။ ၅၄။ (-ဝဇိရ။၁ဖ၅။)

သြပပါတိကမရဏ (နာ) [သြပပါတိက+မရဏ] သြပပါတိကသတ္တဝါတို့၏ သေခြင်း။ အမ-ရိတုကာမာ ဝါတိ အဓိပ္ပါယတ္တာ သြပ-ပါတိကမရဏေပိ အာပတ္တိ။ ဝဇိရ။၁ဖ၅။

သြပပါတိကယောနိ (ထီ) [သြပပါတိကာ+ယောနိ] ထိုထိုအရပ်၌ အဂ်ါကြီးယ်ပြည့် စုံစွာကိုယ်ထင်ရှားဖြစ်သောသတ္တဝါအပေါင်း။ သြပပါတိကယောနိ။ အာနေဉ္ဇာဘိသ-ခါရော ပန ယသ္မာ ကေသ္မိ အရူပဘဝေ ဧကိဿာ သြပပါတိကယောနိယာ ... ပဋိ-သန္ဓိဝသေန ဝိပစ္စတိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၅၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁ဂ၅။) ကုတောစိ အနုပ္ပဇ္ဇိတ္တာ ကေဝလံ တတ္ထ တတ္ထ ပရိပုဏ္ဏဂ်ပစ္စဂ်ေါ ဟုတ္တာ ဥပ္ပဇ္ဇနကသတ္တနိကာယော သြပ-ပါတိကယောနိ နာမ။ ဝတ္ထာရ၊ဋီ၊၂။ဂရ။ (-မဟာနိ၊ဌ။၂၁၄။) သြပပါတိက(၁)လည်း ကြည့်။

သြပပါတိကယောနိက (တိ) [သြပပါတိကာ+ယောနိ+က] သြပပါတိကယောနိရှိသော၊ သူ။ ရူပီဗြဟ္မာသု တာဝ သြပပါတိက-ယောနိကေသု ... ရူပါနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁ဂ၅။ (-မူလဋီ၊ ၂။၁ဝ၉။)

သြပပါတိကသင်္ဂဟ (ပု) [သြပပါတိက+သင်္ဂဟ] သြပပါတိကသတ္တဝါတို့၌-သွင်း-ယူ-ရေတွက်-ခြင်း။ သံသေဒယောနိကာ ပရိပုဏ္ဏာယတနာပရိပုဏ္ဏာယတနဘာဝေန သြပပါတိကသင်္ဂဟံ ကတ္တာ ဝုတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၃ဝ၉။

သြပပါတိကသတ္တ (ပု) [သြပပါတိက+သတ္တ] သြပပါတိကသတ္တဝါ။ ယသ္မာ စ သြပပါ-တိကသတ္တေသု ဗြဟ္မကာယိကာဒီနံ ပဋိ-

သန္ဓိကွဏေ ... အရှုပိနော ခန္ဓာ ပါတု-ဘဝန္တိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၉၂။ (-ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၂၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၅။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၂၀။)

သြပပါတိကသမုဂ္ဂမ (ပု) [သြပပါတိက+ သမုဂ္ဂမ] သြပပါတိကသတ္တဝါတို့ ပဋိသန္ဓေ အခါ ခန္ဓာငါးပါး ပြည့်စုံစွာ အတူတကွ ဖြစ်ခြင်း။ (သမုဂ္ဂမ=အဘိ၊ဌ၊၂။၂၀။ မူလဋီ၊ ၂။၂၁-တို့လည်းကြည့်။) ဝေ၀ သြပပါတိ-ကာနံ ပဋိသန္ဓိကွဏေ ပဋ္ဌာနာ ပရိပုဏ္ဏာ ဟောန္တိ၊ အယံ သြပပါတိကသမုဂ္ဂမော နာမ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၁။

သြပပါတိကသိဂ်ါလီ (ထီ) [သြပပါတိကာ+ သိဂ်ါလီ] သြပပါတိကဖြစ်သော မြေခွေးမ။ အထဿ မာတာ ကာလကိရိယံ ကတ္တာ ပုတ္တသိနေဟေန တဿ အာဂမနမဂ္ဂေ သြပပါတိကသိဂ်ါလီ ဟုတ္တာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊၂။၃၄၈။

သြပပါတိကူပပတ္တိ (ထီ) [သြပပါတိကာ+ ဥပပတ္တိ] သြပပါတိကသတ္တဝါ-၏-အဖြစ်-ပဋိသန္ဓေနေခြင်း။ သတိ စ သြပပါတိ-ကူပပတ္တိယံ ဝုတ္တဒေါသာနတိဝတ္တနတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂။

သြပဘောဂ (ပု) [ဥပ+ဘုဇ+ဏ္ဍ။ နီတိ၊ဓာ။ ၂၁၃။] မယား။ သာပိ တေ သြပဘောဂ္ဂေါ ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊၂။၂၆၄။ သြပဘောဂ္ဂေါ ဘဝိဿတိတိ ပါဒပရိစာရိကာ ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၉၉။

သြပမည[1] (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] သြပမည နတ်။ ပနာဒေါ သြပမညော စ၊ ဒေ၀-သူတော (ဒေ၀သုတော) စ မာတလိ။ ဒီ၊ ၃။၁၆၅။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၈၁။

သြပမည[2] (တိ) [ဥပမည+ဏ] ဥပမည အနွယ်၌ဖြစ်သော၊သူ။ ဗြာဟ္မဏော ဘော ဂေါတမ ပေါက္ခရသာတိ သြပမညော သုဘဂဝနိကော ဇေမာဟ။ မ၊၂။၄၁၆။ သြပမညောတိ ဥပမညဂေါတ္တော။ မ၊ဌ၊၃။ ၃၀၄။

သြပမေန္ဓ (တိ) [ဥပ+မာ+ဏေ+အန္ဓ] ကပ်ရောက်ရှိနှင်းခိုန်စေသော၊ ဥပမာ ပြသော၊ သူ။ ဟတ္ထိပဒါဒီဟိ သြပမ္မေဟိ သြပမေန္ဓော သံယုတ္တနိကာယေ အပ္ပမာဒဝဂ္ဂေ နာနပ္ပ-ကာရံ ထောမေတိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၄၀။

သြပမ္ဘ (နာ) [ဥပမာ+ဏ္ဍ] (၁) နှိုင်းယှဉ်အပ်သော-ဥပမာ-ဥပမေယျ။ (၂) နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း ဥပမာန။ (၃) နှိုင်းယှဉ်ခြင်း။ ဥပမာ။ (တိ)(၄) ဥပမာမျှားသော။ (၁) အပ္ပမာဏော အတုလိယော၊ သြပမ္ဘေဟိ အနုပမော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၅၀။ သြပမ္ဘေဟိတိ ဥပမိတဗ္ဗေဟိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၄၅။

(၂) သြပမ္ဘေန သြပမ္ဘံ ကထယိဿာမိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၃။ သြပမ္ဘံ နိဒဿနတ္ထာယာ(ဝိ၊ ၅။ ၂၈၈)တိ သြပမ္ဘံ အတ္ထဒဿနတ္ထာယ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၀၇။ အထဿ ဘဂဝါ သြပမ္ဘံ သမ္ဘဋိပါဒေန္တော အာဟ "ဝေမေ ခေါ အဟံ ဗြာဟ္မဏာ"တိအာဒိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၀၉။ ဥပမိယတေ တောယတိ ဥပမာ၊ ဥပမာ ဝေ သြပမ္ဘံ။ ပါရာ၊ဂံ၊သစ်၊၂။၁၄၂။ ဥပမာ

ဝေ သြပမ်ံ။ ဝတာရ၊ဍီ၊၂။၅၉။ (၃) သြပမ္ မ
ကုသလ။ သြပမ္မနိဒဿနတ္ထ-တိုကြည့်။
(တိ)(၄) သြပမ္မဝဂ္ဂ-ကြည့်။

သြပမ္မကထာပဋ္ဌ (တိ) [သြပမ္မကထာ+ပဋ္ဌ] ဥပမာစကားကို-မေးခြင်း-မေးသောအခန်း။ အနုမာနပဋ္ဌ သြပမ္မပဋ္ဌ။ မိလိန္ဒ။၂။

"အရှင်ဘုရားနာဂသေန အဘယ်မျှသော အဂါဖြင့် ပြည့်စုံသောရဟန်းသည် အရဟတ္တဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုပါသနည်း" ဟူသော မိလိန္ဒမင်း၏အမေးကို "အရဟတ္တဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုလိုသောရဟန်းသည် မြည်း၏ အဂါတစ်ခုကို ယူအပ်၏" အစရှိသော အကျဉ်းမာတိကာ(၁၀၅)ပါးကို ပြဆို၍ အကျယ်ဟောပြသော အခန်းဖြစ်သည်။ မိလိန္ဒ။၃၄၃-၄၀၆။

သြပမ္မကုသလ (တိ) [သြပမ္မ+ကုသလ] ဥပမာ၌-ဥပမာဥပမေယျတို့၌-လိမ္မာသော၊သူ။ ဘေသံ စိတ္တမညာယ၊ သြပမ္မကုသလော မုနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၄။ (-အပ၊ဘ။၃၂၂။ ထေရ၊ဌ၊၂။၃၉၁။) သြပမ္မကုသလောတိ ဥပမာယ ကုသလော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။ရ၁။ သြပမ္မကုသ-လော ဥပမာဥပမေယျေသု ဒက္ခော။ အပ၊ဌ၊ဘ။၂၆၁။

သြပမ္မတ္ထ (နာ) [သြပမ္မ+တ္ထ] ဥပမာ၏ အဖြစ်။ တသ္မာသ နာနာကာရေဟိ သြပမ္မတ္ထံ ဝိဘာဝေတုံ။ သံ၊ဍီ၊၂။၁၁၀။

သြပမ္မတ္ထ (ပု) [သြပမ္မ+အတ္ထ။ ဥပမီယတိ တောယာတိ ဥပမာ၊ တာယ ဘာဝေါ သြ-ပမ်ံ၊ တဒေဝ အတ္ထော သြပမ္မတ္ထော။ ပါရာ၊ဂံ၊သစ်၊၂။၁၃၆။] (၁) နှိုင်းယှဉ်ခြင်း အကျိုး။ နှိုင်းယှဉ်ကြောင်းဥပမာ၏ အဖြစ်ဟူသော အကျိုး။ (၂) နှိုင်းယှဉ်ခြင်းအနက်၊ နှိုင်းယှဉ်ကြောင်းဖြစ်သောဥပမာ၏ အဖြစ် ဟူသော ပဌိဘာဂအနက်။ (ပါရာ၊ဂံ၊သစ်၊၂။၁၃၆။)

(၁) တသ္မာ အတ္ထနော ပဏ္ဍိတ-ဘာဝသ သြပမ္မတ္ထံ ကေယော ဒေါဝါရိကံ ဒသေတုံ "ကေဒ္ဓါရ"န္တိ အာဟ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ဖ၄။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၁။) (၂) သေယျထာတိ သြပမ္မတ္ထေ နိပါတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ဘ။၁၀ရ။ မ၊ဋ္ဌ၊ဘ။၃ရ၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ဘရ၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ဘ။ဘ၃ဘ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ဖ၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊ဘ။၄၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃ဘ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ဖ၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၉ဘ၊ဘ၆၉၊၂၂ရ။ သာရတ္ထ၊ဘ။၃၅၂။ ဒီ၊ဍီ၊ဘ။ဘ၂၅။ မ၊ဍီ၊ဘ။၂ရ၀။ မ၊ဍီ၊၂။၅၆။ အံ၊ဍီ၊၃။ဘ၉၄။)

သြပမ္မဒဿနတ္ထ (ပု) [သြပမ္မဒဿန+အတ္ထ] (၁) ဥပမာကို ပြခြင်းအကျိုး။ (၂) ဥပမာကို ပြခြင်းအနက်။ (၁) သေယျထာပိတိအာဒိနိ သြပမ္မဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ဘ။၃၄၂။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ဘ၀ရ။) (၂) သေယျ-ထာပိတိ သြပမ္မဒဿနတ္ထေ နိပါတော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ရ၆၊၃၂၆။

သြပမ္မဒ္ဓယ (နာ) [သြပမ္မ+ဒ္ဓယ] ဥပမာနှစ်ခု အပေါင်း။ ဝိပဿနာစာရသ အာရဒ္ဓဝုတ္တိတ် အပရိပန္ဓတ္ထ ဒသေန္တော သြပမ္မဒ္ဓယ-မာဟ။ သံ၊ဍီ၊၂။၄ရ၃။

သြပမ္မနိဒဿန (ထီ၊နာ) [သြပမ္မ+နိဒဿန]

တူသည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဥပမာကို ပြခြင်း။ နှိုင်းယှဉ်ကြောင်းဖြစ်သော ဥပမာနကို ပြခြင်း။ သေယျထာပိတိ တဿတ္ထသ ဩပမ္မနိဒဿနံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၅၆။ (-ဝိ၊ဌ၊၂။၁၀။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၉၂။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၃၉။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၅၄။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၅၄။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၄။) ဩပမ္မနိဒဿနန္တိ ဇတ္ထ ဥပမာဝ ဩပမ်ံ၊ တဿ နိဒဿနံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၀။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဩပမ္မနိဒဿနတ္ထ (ပု) [ဩပမ္မနိဒဿန + အတ္ထ] တူသည်၏အဖြစ်ဟူသောဥပမာကို-နှိုင်းယှဉ်ကြောင်းဖြစ်သောဥပမာနကို-ပြခြင်း အကျိုး။ သေယျထာပိတိ "ခုဒ္ဒမဓုံ အနိဋ္ဌ-က"နှိုင်း ဣဒံ ပနဿ မဓုရတာယ ဩပ-မ္မနိဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၅၀။ ဩပမ္ম-နိဒဿနတ္ထန္တိ ဥပမာယ နိဒဿနတ္ထံ။ သာရ-တ္ထ၊၁။၄၃၆။ ဥပမီယတေ ဥပမာ၊ ဥပမာ ဧဝ ဩပမ်ံ။ ဥပမီယတေ ဧတာယာတိ ဥပမာ၊ ဥပမာ ဧဝ ဩပမ်ံ။ ပါရာ၊ဂ်၊သစ်၊၂။၃၅၉။

ဩပမ္မပဋိပါဒန (နာ) [ဩပမ္မ+ပဋိပါဒန] ဥပ-မာနကို-ဥပမေယျနှင့်-ဥပမေယျအနက်နှင့်-ပြီးစီးစေခြင်း၊ ဥပမာန ဥပမေယျတို့ကို-တိုက်ဆိုင်နှိုးနှောပြခြင်း။ ဧဝန္တိ ဩပမ္ম-ပဋိပါဒနံ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၂၅။

ဩပမ္မပဋိပါဒနတ္ထ (ပု) [ဩပမ္မပဋိပါဒန+ အတ္ထ] ဥပမာနကို-ဥပမေယျနှင့်-ဥပမေ-ယျအနက်နှင့်-ပြီးစီးစေခြင်းဟူသော အ-နက်။ ဥပမာန ဥပမေယျတို့ကိုတိုက် ဆိုင်နှိုး-နှောပြခြင်း ဟူသောအနက်။ ယထာပိတိ ဩပမ္ম-ပဋိပါဒနတ္ထေ နိပါတော။ ထေရ၊ဌ၊ ၁။ဂ၄။

ဩပမ္ম-ဘာဝ (ပု) [ဩပမ္ম+ဘာဝ] ဥပမာ၏ အဖြစ်။ ဘိက္ခုနော အာဟာရပရိဘော-ဂဿ ဩပမ္ম-ဘာဝေန ... ဘဂဝတာ အာ-နိတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၀။

ဩပမ္ম-ပရိကပ္ပ-ဝိသယ (တိ) [ဩပမ္ম-ပရိကပ္ပ +ဝိသယ] ဥပမာကိုကြံဆခြင်းလျှင် အရာရှိ-သော။ ဝိကပ္ပဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗောတိ ဩပမ္ম-ပရိကပ္ပ-ဝိသယတ္တာ တဿ ကိရိယာ-ပဒဿ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၂၀။

ဩပမ္ম-ဝဂ္ဂ (ပု) [ဩပမ္ম+ဝဂ္ဂ] ဥပမာများစွာ-ရှိ-ပြဆိုအပ်-သော-ဝဂ်-တရားအစု။ (မ၊ ၁။၁ရ၃-၂၆၅။ ဓမ္ম။၁၃-၁၆။) အာဂမော-နာမ အန္တမသော ဩပမ္ম-ဝဂ္ဂမတ္တဿပိ ဗုဒ္ဓဝစနဿ ပရိယာပုဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ရ၂။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။ရ။ ဓမ္ম-ပဒေ ယမကဝဂ္ဂေါ ဩ-ပမ္ম-ဝဂ္ဂေါတိ ဝဒန္တိ၊ မူလ-ပဏ္ဏာသေ ယမကဝဂ္ဂေါ ဩပမ္ম-ဝဂ္ဂေါ ဧဝါတိ အ-ပရေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ဂ၄။ ဩပမ္ম-ဝဂ္ဂ-ဿာတိ ဥပမာ-လုဝဂ္ဂမတ္တဿ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၂၉။

ဩပမ္ম-ဝစန (နာ) [ဩပမ္ম+ဝစန] ဥပမာကို ထွန်းပြသော စကား။ ဣဝါတိ ဩပမ္ম-ဝစနံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁ရ။

ဩပမ္ম-ဝသ (ပု) [ဩပမ္ম+ဝသ] ဥပမာနှင့် စပ်ခြင်း။ ဣဒါနိ ရူပါဒိဟေဝ သဒ္ဒီ ဩပ-မ္ম-ဝသေန သစ္ဆိကဒ္ဒသံ-သန္ဒနံ ဟောတိ။ အ-ဘိ၊ဌ၊၃။၁၂၁။

ဩပမ္မဝိဓိ (ပု) [ဩပမ္မ+ဝိဓိ] ဥပမာအစီအရင်။ ဣတိ ဘဂဝါ တေဿာဝတာ အနိယမိတေ-နေဝ ဩပမ္မဝိဓိနာ ယာဝ ဘဝဂ္ဂါ ဥဂ္ဂတ် ပြာဟွကသ မာနံ ဘိန္ဒိတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။

ဩပမ္မဝိဘာဝန (ထီ၊နာ) [ဩပမ္မ+ဝိဘာဝန] ဥပမာဖြင့် ထင်စွာပြခြင်း။ ဝေမေဝ ခေါ ဘိက္ခဝေတိ ဇတ္ထ ဣဒံ ဩပမ္မဝိဘာဝနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈။

ဩပမ္မသံယုတ္တ (ပု) [ဩပမ္မ+သံယုတ္တ] ဩပမ္မသံယုတ္တ ပါဠိတော်။ ("ကူဋဌသုတ်" စသော သုတ် ၁၂-၃ ပါဝင်သောတရားတော်။ သံ၊ ၁။၄၅၄-၄၆၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆-၂၁၃။ သံ၊ ဋီ၊၂။၁ရရ-၁၉၃။) ဩပမ္မသံယုတ္တသ ပဌ-မေ ကူဋံ ဂစ္ဆတိတိ ကူဋဂ်မာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။

ဩပမ္မသံသန္ဒန (ထီ၊နာ) [ဩပမ္မ+သံသန္ဒန] ဥပမာ၏ အစွမ်းဖြင့်-ဥပမာ ပြလျက်-(သစ္စိကဋ္ဌကို) နှိုးနှောခြင်း။ ဝေမေတ္ထ ဩ-ပမ္မသံသန္ဒနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁ရ။ တ-တ္ထေဝ ဩပမ္မသံသန္ဒနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၄၆။ ယထာ ရူပဝေဒနာဒယော သတ္တပညာသမမ္မာ အညမညာ ဝိသဒိသာ ဥပလဗ္ဘန္တိ။ ဧဝံ ရူပါဒီဟိ ဝိသဒိသော ပုဂ္ဂလော ဥပလဗ္ဘတိတိ ပုစ္ဆနဝသပ္ပဝတ္တံ ဩပမ္မသံသန္ဒနံ။ မောဟဝိစ္ဆေဒနီ။၃ရ၀။

(အဘိ၊က။၁၅-၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁-၁၂၂-"**ဩပမ္မသံသန္ဒနကထာ**" ဟု ပါရှိသည်။ "ဥပမာ၏ အစွမ်းဖြင့် သစ္စိကဋ္ဌကို နှိုးနှောခြင်း၊ ဥပမာတစ်ခုကို ပြဆို၍ ထိုနှင့် တူစွာ အခြားတစ်ခုကို နှိုးနှောပြောဆိုသော ကထာ" ဖြစ်သည်။ "ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည်ကို သစ္စိကဋ္ဌ ပရမတ္ထအားဖြင့် ရအပ်၏"ဟု ပြောဆို ယူဆနေသူ (ပရဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်)ကို "ရုပ်နှင့် ဝေဒနာတို့၏ သစ္စိကဋ္ဌ ပရမတ္ထအားဖြင့် ရခြင်း"နှင့် "ရုပ်နှင့်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သစ္စိကဋ္ဌ ပရမတ္ထအားဖြင့် ရခြင်း"တို့ တူပါသလောဟု မေးမြန်းရာ၌ ပရဝါဒီက တူပါကြောင်း ဖြေဆိုသောအခါ "ရုပ်နှင့် ဝေဒနာတို့သည် တစ်မျိုးတစ်ခြားစီ ဖြစ်သကဲ့သို့ ရုပ်နှင့် ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း တမျိုးတခြားစီ ဖြစ်သလော" ဟု တဖန် မေးမြန်းရာ၌မူကား ပရဝါဒီသည် "နှ ဟေဝံ ဝတ္တေဗ္ဗေ" ဟု ဖြေဆိုရလေသည်။ ဤသို့ ပရဝါဒီ၏ မှားယွင်းသောအယူဝါဒကို ပယ်ရန်အလို့ငှါ "အချင်းချင်း မတူကြသော ရုပ်, ဝေဒနာ စသော (ရ၅)ပါးသောတရားတို့ကို ရအပ်သကဲ့သို့ ရုပ်စသည်တို့မှ မတူသောပုဂ္ဂိုလ်ကို ရအပ်ပါသလော"ဟု မေးသည်၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သောကထာကို "ဩပမ္မသံသန္ဒနကထာ"ဟု ခေါ်သည်။)

ဩပမ္မသတ (နာ) [ဩပမ္မ+သတ] ဥပမာတစ်ရာ။ ဩပမ္မသတေန ဩပမ္မသဟ-ဿေန နှ သက္ကာ ဗုဒ္ဓဗလံ ဒဿိတုံ။ မိလိန္ဒ။၃၂၂။

ဩပမ္မသမ္မဋ္ဌိပါဒန (နာ) [ဩပမ္မ+သမ္မဋ္ဌိပါဒန။ ဩပမ္မဿ ဥပမေယ္ယေန သမ္မဋ္ဌိပါဒနံ ဩပမ္မသမ္မဋ္ဌိပါဒနံ။ ပါရာ၊ဂ်၊သစ်၊၂။၁၄ရ။] ဥပမာနကို-ဥပမေယျနှင့်-ဥပမေယျ အနက်နှင့်-နှိုးနှောခြင်း။ ဥပမာအနက်ကို ဥပမေယျနှင့် နှိုးနှောခြင်း။ ဣဒါနိ ယဒေတံ ဘဂ-

ဝတော "ဇေဝမေဝ ခေါ အဟံ ဗြာဟ္မဏာ"-တိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တံ ဩပမ္မသမ္မဒိ-ပါဒနံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၁၀၊ (-၁၅၆။) ဩပမ်ံ သ-မ္မဒိုပါဒေန္တော(မ၊ဌ၊၁။၁၄၆)တိ ယထူပနိတံ ဥပမံ ဥပမေယျတ္ထေန သမံ ကတ္တာ ပဒိုပါ-ဒေန္တော သံသန္ဒေန္တောတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊ ၁။၂၄ရ။ ဩပမ္မသမ္မဒိုပါဒနန္တိ ဩပမ္မတ္ထသ ဥပမေယျေန သမ္မဒေဝ ပဒိုပါဒနံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၅၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၉၄။ (-မ၊ဌ၊၁။၃ရ၄။ ဝိမတိ၊၁။ရ၀။ မ၊ဋီ၊၂။၅၆။)

ဩပမ္မသမ္မဒိုပါဒနတ္ထ (ပု) [ဩပမ္မသမ္မဒိုပါဒန+အတ္ထ] ဥပမာနကို-ဥပမာအနက်ကို-ဥပ-မေယျနှင့် နှီးနှောခြင်း ဟူသောအနက်။ ယထာတိ ဩပမ္မသမ္မဒိုပါဒနတ္ထေ နိုပါ-တော။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။၄၂။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၆။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၄၆။)

ဩပမ္မသဟဿ (ပု) [ဩပမ္မ+သဟဿ] ဥပမာ တစ်ထောင်။ ဩပမ္မသတ-ကြည့်။

ဩပမ္မာဒိ (တိ) [ဩပမ္မ+အာဒိ] ဥပမာန အစရှိသော။ ဩပမ္မာဒိနာ ပါကဋကရဏ် ဥတ္တာနီကရဏ်။ ဝဇိရ။၄၃။

ဩပရ (တိ) [အဝ+ပရ] ယုတ်ညံ့သော (သကတ္ထ ဘာဝ =မိမိ၏ အတ္တဘော။ အကုသိုလ်-စသည်။) ဣဒံ ဖလံ ပရံ၊ ဣဒံ ဩပရံ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၁ဂ၀။ ပရောပရာနိတိ ပရာနိ စ ဩပရာနိ စ၊ ပရတ္ထဘာဝသကတ္ထ-ဘာဝါဒိနိ ပရာနိ စ ဩပရာနိ စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ စူဠနိ၊ဌ။၁၄။ ပရာနိ စ အပရာနိ စ ပရာပရာနိတိ ဝတ္တေ သန္ဓိ-ဝသေန ရောကာရံ ကတ္တာ ပရောပရာနိတိ ဝုတ္တံ။ ... အထ ဝါ— ပရာနိ စ ဩပရာနိ စ ပရောပရာနိ၊ ... ဩပရာနိတိ စ ဩရာနိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ လာမကာနိတိ အတ္ထော၊ "ပရောပရာ ယဿ သမေစ္စ ဓမ္မာ"တိအာဒိသု ဝိယ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၅၃။ စူဠနိ၊ဌ။ ၄၈-၉။ သန္ဓိဝသေန ရကာရ-သာတိ ဝစနသေသော၊ နိပ္ပပဉ္စိတုံ ရာ-ကာရေ အာကာရဿ ဩကာရန္တိ နိ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၈၁။ ပရောပရာနိတိ ပရာနိ စ ဩပရာနိ စ။ ဥတ္တမအဓမာနိတိ ပရ-တ္ထဘာဝ-သကတ္ထဘာဝါဒိနိ ဥတ္တမအဓမာနိ။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၃၀၁။

(ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ဂဏ္ဌိအလို "ပရာပရာနိ" တွင် ရှေး "ရာ" ၌ အာ-ကို ဩ ပြု၍ "ပရောပရာနိ"ဟု ရှုပ်ပြီးသည်၊ ဩပရ-ဟု သီးခြားပုဒ်မရှိ။ ပဋိသံ၊ဌ-နှင့် စူဠနိ၊ ဌ-တို့၌ သာဓကထုတ်ပြသော "ပရောပရာ ယဿ သမေစ္စ ဓမ္မာ" ဟူသောပါဠိသည် အံ၊၁။၃၁ ၂။ သုတ္တနိ။၃၄၈- တို့၌ လာသော ပါဠိဖြစ်သည်။ အံ၊ဌ၊ ၂။ ၂၅၁-၌ "ပရော-ပရာတိ ပရောဝရာ၊ ဥတ္တမလာမကာ၊ ကုသလာကုသလာတိ အတ္ထော" ဟု ဖွင့်၍၊ သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၂။၁၃၆-၌ "ပရောပရာတိ ဝရာဝရာ သုန္ဒရာသုန္ဒရာ၊ ပရာ ဝါ ဟာဟိရာ၊ အပရာ အဗ္ဘတ္တိကာ"ဟု ဖွင့်သည်။)

ဩပရဇ္ဈ (နာ) [ဥပရာဇ+ဏ္ဍ။ ဥပရဇ္ဈ+ဏ။ ရညော သမီပေ ပဝတ္တတီတိ ဥပရာဇ၊ ဥပရာဇဿ ဘာဝေါ ဩပရဇ္ဈံ။ မအူ၊သ္ဍ။ ၁။၃၁ဝ။] အိမ်ရှေ့မင်း၏ အဖြစ်။ ကသ္မာ-

ဟ် သြပရင့် နှ ပတ္ထယ်။ အ်၊၂။၁၃၆။ (–ဒီ၊၆၊၁။၁၂၄။) သြပရင္ဒန္ဒီ ဥပရာဇဘာဝ်။ အ်၊၆၊၃။၄၉။ ရညော ဘာဝေါ ရင့်၊ ရင္ဒသ သမိပေ ပဝတ္တတိတိ သြပရင့်။ သီ၊ဍီ၊သစ်၊ ၂။၆။ (–မ၊၂။၂၆၃၊၂၆၉။ ဝိ၊၆၊၁။၃၈။ အ်၊ ၆၊၁။၂၀၁။ အ်၊၆၊၂။၂၀၉။ အ်၊၆၊၃။၂၀၉။ အဘိ၊၆၊၂။၄၂၆။ ထေရ၊၆၊၂။၁ရ၄။ ဇာ၊၆၊ ၁။၁၅၀။ ဇာ၊၆၊၂။ရ၉၊၁ရ၈၊၂၉၆။ ဇာ၊၆၊ ၃။၂၉၊၃၈၆။ ဇာ၊၆၊ရ။ရ၃။)

သြပရင္ဒဝစန (နှ) [သြပရင့်+ဝစန] အိမ်ရှေ့ မင်း၏အဖြစ်ကို ဆိုခြင်း၊ သြပရင့်-ဟူသော သဒ္ဒါကို-ဆိုခြင်း။ ကုမာရကာလ် ဝတ္ထာ တဒနန္တရ် သြပရင္ဒဝစနတော ဝိရုဒ္ဓံ စေတ်။ မ၊ဍီ၊၃။၁၄၈။

သြပဝယ္ဘ (တိ) [ဥပ+ဝဟ+ဏျ။ ရာဇာနမုပဂန္တာ ဝဟိတုမရဟတိတိ သြပဝယ္ဘော။ အရဟတ္ထေ ဏျော။ ဓာန်၊ဍီ။၃၆၆။ ပြော်-ပဝါဟျ (သံ)] ဘုရင်မင်းစီးသော (ဆင်ယာဉ်)။ (စီးတော်ဆင်၊ မင်္ဂလာဆင်တော်)။ ဒဒါမိ နှ ဝိကမ္ဘာမိ၊ ... သြပဝယ္ဘံ ဂဇုတ္တမံ။ ဇာ၊၂။၃၁၃။ သြပဝယ္ဘန္ဒီ ရာဇဝါဟန်။ ဇာ၊ ၆၊ရ။၂၅၂။ သြပဝယ္ဘာ(နေတ္တိ။၁၁၅)တိ ရ-ညော အာရောဟနယောဂ္ဂါ။ နေတ္တိ၊၆။၂၂၉။ သြပဝယ္ဘန္ဒီ ရာဇာနမုပဝဟိတုံ သမတ္ထော။ သီ၊ ဍီ၊သစ်၊ ၂။၂၂။ (–သံ၊၃။၃၀၅။ ခုဒ္ဒကာ၊၆။ ၁၄၉။ ဥဒါန၊၆။၃၀၁။ သုတ္တနိ၊၆၊၁။၂ရ၈။ စရိယာ၊၆။၃၈၊၁၁၅။ ဇာ၊၆၊၂။၁၉။ ဇာ၊၆၊ ၄။၉၂။) ဒီ၊၆၊၂-ဌ် သြပဝုယ္ဘ-ဟုရှိ၍ ဝိမာန၊ ၆-ဌ် သြပဝုယ္ဘ-ဟု ရှိသည်။ ယင်းပုဒ်တို့ လည်းကြည့်။

သြပဝယ္ဘ ၂ (ပု) [သြပဝယ္ဘ+ဏ] သြပဝယ္ဘ ထေရ်။ ဤတွင် သုဒ် အာယသ္မာ သြပဝယ္ဘော ထေရော ဤမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၁၁၉။ (–အပ၊၆၊၂။၈၁။) အောက် ပုဒ်လည်းကြည့်။

သြပဝယ္ဘတ္ထေရ (ပု) [သြပဝယ္ဘ+ထေရ] သြပ-ဝယ္ဘ ထေရ်။ ပုဗ္ဗေ ကတပုညသမ္ဘာရ-ဝသေန သြပဝယ္ဘတ္ထေရောတိ ပါကဋော အဟောသိ။ အပ၊၆၊၂။၈၁။

ရှေးဘုရားရှင်တို့၏ထံတော်၌ ဝိဝဋ္ဋ-ပနိဿယ ကုသိုလ် ဆည်းပူးခဲ့သော အမှီး ကောင်းသားသည် ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင်းအား အာဇာနည်သိန္ဓောမြင်းကို လှူဒါန်းပူဇော်ပြီးနောက် "ဘုရားအစရှိသော ရဟန်း တော်များအား ဆင်မြင်းစသည်တို့သည် မအပ်စပ်ကုန်၊ အပ်စပ်သော ပစ္စည်းဘဏ္ဍာကို လှူမည်"ဟု ကြံစည်၍၊ ထိုသိန္ဓော မြင်းကို တန်ဖိုးဖြတ်စေလျက် ရလာသော အသပြာဖြင့် ဝါချည်သက်နှ်း၊ ကမ္ဗလာ သက်နှ်း စသည်တို့နှင့်တကွ ဆေးပစ္စည်း တို့ကို လှူဒါန်းခဲ့လေသည်။ ထိုကောင်းမှု ကြောင့် ဖြစ်လေရာရာ လူဘဝ နတ်ဘဝ တို့၌ ဆင်ယဉ် မြင်းယဉ်စသောယဉ်များစွာ ပြည့်စုံလျက် ချမ်းသာစွာ ခံစားရသည်။ ဤ ဘုရားရှင်လက်ထက်တော်၌ "သြပဝယ္ဘ ထေရ်"ဟူသော အမည်ဖြင့် ထင်ရှားလျက် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။ အကျယ်ကို အပ၊၁။၁၁၈-၉။ အပ၊၆၊၂။၈၁-၂-တို့ကြည့်။

ဩပဝိန္ဓဝ (တိ) [ဥပဝိန္ဓ+ဏဝ] ဥပဝိန္ဓ မည်သူ၏-သား-သမီး-အနွယ်။ ဥပဝိန္ဓသ အပစ္စံ ဩပဝိန္ဓဝေါ။ နိဂုတ္တိ၊နှာ။ ၂၉၀။

ဩပဝုယှ (တိ) [ဥပ+ဝဟ+ဏျ] ဘုရင်မင်း စီးသော (ဆင်ယာဉ်)။ (စီးတော်ဆင်၊ မင်္ဂလာဆင်တော်။) သမ္မ ကဏ္ဏက , အဇ္ဇေကရတ္တိ မံ ဝဟ၊ မယှံ ဩပဝုယှံ ဟောဟိ။ ဝိမာန၊ ၌။ ၂၉ရ။

ဩပသဂ္ဂိက (တိ) [ဥပသဂ္ဂ+ကိက။ သြော်ပသဂ်ိက(သံ)] ဥပသာရ။ ဩပသဂ္ဂိကံ။ ရူ။ ၃၇၅။

ဩပသမိက (တိ) [ဥပသမ+ကိက။ သြော်ပ ဈမိက(သံ)] ကိလေသာ-ဝင့်ဆင်းရဲ-၏ ငြိမ်းအေးခြင်းကို-ပြုတတ်-ဆောင်တတ်-သော။ ဓမ္မော စ ဒေသိယတိ ဩပသမိကော။ ဒီ၊ဂ။ ၂၁၉။ အံ၊ဂ။ ၆၀-၁။ (-အံ၊၁။ ၄၄ဂ။) ဩပသမိကောတိ ကိလေသူပသမကရော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ဂ။ ၂၂၉။ ဩပသမိကေတိ ဥပသမ-ကရေ ဝိဝဋ္ဋူပနိဿိတေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၅။ ဩပသမိကောတိ ကိလေသူပသမာဝဟော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ဂ။ ၂၂၄။ ဩပသမိကောတိ ဝဋ္ဋဒုက္ခ-သ ဥပသမာဝဟော။ ဒီ၊ဋီ၊ဂ။ ၂၆၅။

ဩပသာယိက (တိ) [(ဥပ+သိ+ဏ=) ဥပသယ+ကိက] မှီခိုရှိနေသော၊သူ။ ဩပသာယိ-ကော မေ ဘဝိဿသီတိ မယှံ သမီပသယော ဘဝိဿသိ၊ မံ ဂစ္ဆန္တံ အနုဂစ္ဆိဿတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၄။ ဥပနိဿာယ သေတီတိ ဥပသ-ယော၊ ဥပသယောဝ ဩပသာယိကော။ ယထာ "ဝေနယိကော"တိ အာဟ "သမီ-ပသယော"တိ။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၁၃။

ဩပသိလေသိက (တိ) [ဥပသိလေသ+ကိက။ သြော်ပလ္လိမိက(သံ)] (၁) ကပ်ငြိသောအား-ဖြင့်-ကပ်ငြိ၍-တည်ရာဖြစ်သော(အာဓာရ)။ (၂) မကပ်ငြိမူ၍တည်ရာမျှသာဖြစ်သော(အာ-ဓာရ)။ (ဥပသိလေသမည်သည် သံယောဇ-တည်း။ ထိုဥဖြစ်သောဝတ္ထုသည် ဩပသိ-လေသိကမည်၏။ အခြားအဆီးမရှိမူ၍ အနီးအစပ် ငြိကပ်၍ တည်ရာဖြစ်သော အာဓာရသည် ဩပသိလေသိကာဓာရ မည်-၏။ မောဂ်၊သျှ၊၁။ ၅၉၊ ၂၅၂-ဝ-ကြည့်။ အာ-ဓေယျ၏ကပ်၍တည်ရာ ဖြစ်သောအာဓာရ-သည် ဩပသိလေသိကာဓာရမည်၏။ ငြို-သောအားဖြင့်ကပ်၍တည်ရာဖြစ်သော အာ-ဓာရသည် အလ္လီယနဩပသိလေသိကာ-ဓာရမည်၏။ မငြိသောအားဖြင့်ကပ်၍ တည်-ရာဖြစ်သောအာဓာရသည် အနလ္လီယန ဩ-ပသိလေသိကာဓာရမည်၏။ ပုဒ်စစ်။ ၄၆-ရ။

(၁)(၂) သ္ဓာဓာရော စတုဗ္ဗိဓော ဗျာပိကော ဩပသိလေသိကော´ ဝေသ-ယိကော သာမီပိကော စာတိ။ ကစ္စည်း၊ နှာ။ ၁၄၉။ ဩပသိလေသိကော နာမ ပစ္စေကသိဒ္ဓါနံ ဘာဝါနံ ယတ္ထ ဥပသိ-လေသေန ဥပဂမော ဟောတိ၊ ယသ္မိဉ္စ အာဓေယ္ယာ ဥပသိလိဿတိ အလ္လီယိတ္တာ-တိဋ္ဌတိ။ ရူ၊နှာ။ ၁ရ၁။ ယတ္ထ ပန ပစ္စေ-ကသိဒ္ဓါနံ ဘာဝါနံ ဥပသိလေသော ဟော-တိ၊ သော ဩပသိလေသိကော။ သံပျင်၊ ဋီ။ ၁ ၂ ၂။ တတြာဓာရာဓေယ္ယာနမညတြ-သိဒ္ဓါနံ သံယောဂေါ ဥပသိလေသော၊ တတြ ဘဝေါ ဩပသိလေသိကော။ မောဂ်၊

ပဠိကာ။ မောဂ်၊သျှ၊၁။ ၂၅၃။ ယသ္မိ အာ-ဓေယ္ယဝတ္ထု အလ္လီယိတ္တာ ဝါ တိဋ္ဌတိ၊ အဓိဋ္ဌိတမတ္တံ ဟုတ္တာ ဝါ တိဋ္ဌတိ၊ သော ဩပသိလေသိကော။ နိရုတ္တိ၊နှာ။ ၂၀၈။ (-နိတိ၊သုတ္တ၊နှာ။ ၁၄၀။ မောဂ်၊ ၂။ ၃ ၂။ ရူ၊ဋီ၊ နှာ။ ၁ ၂၄။)

ဩပါတ (ပု) [အဝ+ပတ+ဏ] (၁) တွင်း၊ ကျင်း။ (၂) ကျခြင်း၊ ကျရောက်-သုတ်ချီ-ထိုးသုတ်-ခြင်း၊ ထိုးသုတ်ချ်ယူခြင်း။ **(၁)** ဩပါတံ နာမ မနုဿံ ဥဒ္ဒိဿ ဩပါတံ ခဏတိ "ပတိတ္တာ မရိဿတိ"တိ။ ဝိ၊၁။ ၉၆။ မနုဿံ ဥဒ္ဒိဿ ဩပါတံ ခဏတိတိ ... တတ္ထ အာဝါဋံ ခဏတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅ ၂။ ဩ-ပါတေ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၃)တိ အာဝါဋေ၊ သော ဟိ အဝပတနဋ္ဌာနတ္တာ "ဩပါတော"တိ ဝုစ္စတိ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၂ ၄။ ဩပတန္ဆီ ဏ္ဍာတိ ဩပါတော၊ အာဝါဋော။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၂ ၁ ၄။ (-ဝိ၊၅။ ၅ ၆ ၊ ၆ ၈ ၊ ၈ ၉။ ဇာ၊ ၁။ ၃ ၇ ၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃ ၃ ၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂ ၂ ၈။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။ ၂ ၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄ ၃ ၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁ ၆ ၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၅ ၉။ ဝ ဇီ ရ။ ၁ ရ ၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂ ရ ၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂ ၃ ၂။)

(၂) နေ ဝါသံ ကေသာ ဒိဿန္ဆီ၊သ-ကုဏာနံ စ ဩပါတော။ ဇာ၊ ၂။ ၃ ၅ ၉။ ကိ ကေ ဟိ သကုဏေဟိ နိတာ၊ ဏ္ဍတော အ-ညေသမ္ပိ ကေသဆ္ဆိ ကေသံ သကုဏာနံ ဝိယ ဩပါတော ဇာတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။ ၃ ၄ ၄။

ဩပါတကထာ (ထီ) [ဩပါတ+ကထာ] တွင်းကိုတူးရာ၌ အဆုံးအဖြတ် စကားရပ်၊ တွင်းကိုဆိုအပ်ရာဖြစ်သော စကား။ (မအူ၊သျှ၊ ၄။ ၁ ၆ ၀။) အယံ တာဝ ဩပါတကထာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅ ၄။

ဩပါတခ(ဏ္ဍ)ဏန (နာ) [ဩပါတ+ခဏန] တွင်းတူးခြင်း။ မာရဏတ္ထမေဝ ဩပါတ-ခဏနံ, အပသေန ဥက္ခိပနံ, ... ထာဝရ-ပယောဂေါ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။ ၂ ၀။ ထာဝရောတိ အသံဟရိမေန ဥပကရဏေန မာရေတု-ကာမဿ ဩပါတကဏ္ဍဏံ။ ကင်္ခါ။ ၁ ၂ ၁-၂။ (-ဏ္ဍတိ ဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂ ၁ ၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂ ရ ၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂ ၃ ၀။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁ ၉ ၀။) ဩပတန္ဆီ ဏ္ဍာတိ ဩပါတော၊ အာဝါဋော။ တဿ ခဏနံ ဩပါတကဏ္ဍဏံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၂ ၁ ၄။

ဩပါတခဏက(ခနက) (တိ) [ဩပါတ + ခဏ(နာ)က] တွင်းကို တူးသော၊သူ။ ပါသာ-ဏာဒိသု ပတနေနာပိ မရဏေပိ ဩပါတ-ခဏကော နာ မုစ္စတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂ ၃ ၁။ ဩပါတခနကော ဩပါတံ အည-ဿ ဝိက္ခိဏာတိ ဝါ မုဓာ ဝါ ဒေတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅ ၄။

ဩပါတခဏနကွဏ (ပု) [ဩပါတ+ခဏန ကွဏ] တွင်း-တူးသော-တူးရာ-ခဏ။ သော ဩပါတခဏနကွဏေ အရူပလောကေ ဇီဝတိ။ ဝ ဇီ ရ။ ၁ ၆ ၅။ (ပဋိဝိသောဓက-မူ၌ "ဩပါတပတနကွဏေ"ဟု ရှိသည်။ "တွင်း သို့ ကျရာခဏ" ဟု ပြန်ဆိုရမည်။)

ဩပါတရောဂ (ပု) [ဩပါတ+ရောဂ] တွင်း၌ ကျသောကြောင့် ဖြစ်သော-အနာရောဂါ-ဒဏ်ရာ။ ဩပါတရောဂေါ ဗလဝတရော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅ ၃။

ဩပါတေတမ္ဘ (တီ) [အဝ+ပတ+ဏေ+တမ္ဘ] ကျစေအပ်သော၊ ပြောဆိုအပ်သော။ နဉပဏ္ဍာယသ ဘဏမာနသ အန္တရန္တရာ ကထာ ဩပါတေတမ္ဘာ(ဝိ၊၃။၅၈။ ဝိ၊၄။ ၄၀၂။ စရိယာ၊ဌ။၁၆)တိ အန္တရယရေ ဝါ အညတြ ဝါ ဘဏမာနသ ... အညာ ကထာ နာ သမုဋ္ဌာပေတမ္ဘာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၅၉။

ဩပါတေတီ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ပတ+ဏေ+တီ] ကျစေ၏။ (က) ကျစေ-မျောပါစေ-၏။ မျှော်၏၊ သွန်ပစ်၏။ (၁) ကျစေ-ချ-၏။ (ဂ) ကျစေ-သွင်း-ရွတ်ဆို-၏၊ ကြားဖြတ်ပြောဆို၏။ (ဃ) ကျစေ-သွင်း-အတူတကွရွတ်ဆို-တစ်ပေါင်းတည်းရွတ်ဆို-၏။ (င) အဆုံးတိုင်-ကျစေ-အတူတကွ ရွတ်ဆို-၏။ (စ) အကြားခ-ကျစေ-သွင်း-အတူတကွရွတ်ဆို-၏။

(က) ကျစေ-မျောပါစေ-၏၊ မျှော်၏၊ သွန်ပစ်၏။ **ဩပါတေဟိ**—တေန ဟိ တွံ ဂဟပတိ မဟန္တေ မဟန္တေ သာကိပသိမ္ဗ-ကေ ကာရာပေတွာ ... မဇ္ဈေ ဂင်္ဂါယ သောတေ ဩပါတေဟိ။ ဝိ၊၁။၁၉။ (သီ။ သျှ-မူတို့ခ် "ဩသာဒေဟိ"ဟုရှိသည်။) **ဩပါတေသိ**—အံ၊၂။၃၄၅။

(ခ) ကျစေ-ချ-၏။ **ဩပါတေယျ**—ဣမသ္မိ ပရိမ္ဘာဇကသ္မိ ယာဝ ဘဝဂ္ဂါ ဥသိတံ မာနဒ္ဓဇံ ဌာနသောဝ ဩပါ-တေယျ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၉။

(ဂ) ကျစေ-သွင်း-ရွတ်ဆို-၏၊ ကြား-ဖြတ်ပြောဆို၏။ **ဩပါတေတီ**—တတြ သုဒ် အာယသ္မာ စိတ္တော ဟတ္ထိသာရိပုတ္တော ထေရာနံ ဘိက္ခုနံ အဘိဓမ္မကထံ ကထေ-နွာနံ အန္တရန္တရာ ကထံ ဩပါတေတိ။ အံ၊ ၂။၃၄၄။ တတ္ထ အန္တရာ ကထံ ဩပါ-တေတီတိ ... အတ္ထာနော ကထံ ပဝေ-သေတီတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၃၃။ သော ဝုဋ္ဌါနံ ဝုဋ္ဌါနံ ဗြာဟ္မဏာနံ ဘဂဝတာ သဒ္ဓိ မန္တယမာနာနံ အန္တရာ ကထံ ဩပါတေတိ။ မ၊၂။၃၈၀။ ဩပါတေတီတိ ပဝေသေတိ။ မ၊ဌ၊၃။၂၈၉။ ဩပါတေတီတိ နိပါတေ-တီတိ အတ္ထော၊ တထာဘူတော စ တတ္ထ ပေသိတာ ဟောတီတိ ဝုတ္တံ "ပဝေသေတီ" တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉၂။ **ဩပါတေန္တိ**—မ၊၂။ ၃၂၄။ **ဩပါတေတု**—မ၊၂။၃၈၀။ **ဩပါ-တေထ**— မာ ဩပါတေထ(သုတ္တနိ။ ၃၆၆)တိ မာ ပဝေသေထ၊ မာ ကထေ-ထတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၈၂။ (-မ၊၂။၃၂၄၊၃၅၀။) **ဩပါတေယ္ယုံ**—မ၊ ၂။၂၀၂။ မ၊ဌ၊၃။၁၆၈။ **ဩပါတေသိ**—အံ၊၂။၃၄၅။

(ဃ) ကျစေ-သွင်း-အတူတကွရွတ်ဆို-တစ်ပေါင်းတည်းရွတ်ဆို-၏။ **ဩပါ-တေတီ**—ဩသာရေန္တံ ဩပါတေတီ(ဝိ၊ ၂။၂၆)တိ သုတ္တံ ဥစ္စာရေန္တံ ပရိသမဇ္ဈေ ပရိသက်မာနံ ဧဝံ ဝဒေဟီတိ တေန သဒ္ဓိ ကေတော ဝဒန္တသ အနာပတ္တိ၊ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၀။ ဩပါတေတီတိ သဒ္ဓိ ကထေတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၆။ ဝိမတိ၊၂။၅။ ဩပါတေတီ(ဝိ၊ဌ၊၃။ ၁၀)တိ ကေတော ဘဏတိ သမာဂစ္ဆတီတိ လိခိတံ။ ဝဇိရ။၂၉၁။

(c) အဆုံးတိုင်–ကျစေ–အတူရွတ်ဆို–၏။ ယေဘုယျနှ ပဂုဏ် ဂန္ဓ ဘဏ္ဍ ဩပါတေတိ။ ဝိ၊၂။၂၆။ (စ) အကြားဌ–ကျစေ–သွင်း–အတူတကွရွတ်ဆို–၏။ အနှ–ကွရံ နာမ ရှုပ် အနိစ္စန္တိ ဝုစ္စမာနော "ရ"န္တိ ဩပါတေတိ။ ဝိ၊၂။၂၅။

ဩပါတေတု (ကာ၊ကြို) [အဝ+ပတ+ဏေ+တု] ကျစေ–သွင်း–ရွတ်ဆို–လော့၊ ကြားဖြတ်ပြောဆိုလော့။ ဩပါတေတိ (ဂ) ကြည့်။

ဩပါတေထ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ပတ+ဏေ+ထ] ကျစေ–သွင်း–ရွတ်ဆို–ကုန်လော့၊ ကြားဖြတ်ပြောဆိုကုန်လော့။ ဩပါတေတိ (ဂ) ကြည့်။

ဩပါတေန္တိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ပတ+ဏေ+အန္တိ] ကျစေကုန်၏။ ကျစေ–သွင်း–ရွတ်ဆို–ကုန်၏။ ကြားဖြတ်ပြောဆိုကုန်၏။ ဩပါတေတိ (ဂ) ကြည့်။

ဩပါတေယျ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ပတ+ဏေ+ယျ] ကျစေရာ၏၊ ချရာ၏။ ဩပါတေတိ (ခ) ကြည့်။

ဩပါတေယျုံ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ပတ+ဏေ+ယျုံ] ကျစေ–သွင်း–ရွတ်ဆို–ကုန်ရာ၏၊ ကြားဖြတ်ပြောဆိုကုန်ရာ၏။ ဩပါတေတိ (ဂ) ကြည့်။

ဩပါတေသိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ပတ+ဏေ+ဏ္ဍိ] ကျစေ–မျှောပါစေ–ပြီ။ ဩပါတေတိ (က) ကြည့်။

ဩပါတေဟိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ပတ+ဏေ+ဟိ] ကျစေ–မျှောပါစေ–လော့၊ မျှောလော့၊ သွန်ပစ်လော့။ ဩပါတေတိ (က) ကြည့်။

ဩပါဒေသိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ပဒ+ဏေ+ဏ္ဍိ] ဖြတ်လိုး–ခွဲ–ပြီ။ (မကောင်းသဖြင့်ထိရောက်စေပြီ။ ဘာသာ၊ဋီ။) အထ ခေါ သာဗြာဟွကံ သတ္တံ ဂဟေတွာ ဩဝရက်ပဝိသိတွာ ဥဒရံ ဩပါဒေသိ။ ဒီ၊၂။၂၆၄။ (သျှ–မှ‌ဌ် "ဥပ္ပါတေသိ"ဟုရှိသည်။)

ဩပါန (နဿ) [ဥဒ+ပါန။ အဝ(ဩ)+ပါ+ယု] (က) ရေတွင်း။ (ခ) ရေကန်၊ လေးထောင့်ကန်။ (ဂ) ဆိပ်၊ ရေခပ်ဆိပ်။ (က)(ခ)(ဂ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩပါနဘူတ (တိ) [ဩပါန+ဘူတ] (က) ရေတွင်းသဖွယ်ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ (ခ) ရေကန်–လေးထောင့်ကန်–သဖွယ် ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ (ဂ) ဆိပ်–ရေခပ်ဆိပ်–သဖွယ် ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ (ဃ) ဩပါနဘူတ(ဝိ၊၃။၃၃၃။ မ၊၂။၄၂။ အံ၊၃။၃၀)နှင့် ပဋိယတ္တဥဒပါနော ဝိယ ဌိတံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃ရ၉။ မ၊ဌ၊၃။၆၃။ အံ၊ဌ၊၃။၂၁၂။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂ရ။ (–အဘိ၊ဝိ။ ၂၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁ရ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၂ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၃။)

(ဃ)(ခ) ဒါယကော ဒါနပတိ ... သမဏဗြာဟ္မဏ ကပဏဒ္ဓိက ဝဏိဗ္ဗက ယာစ–ကာနံ ဩပါနဘူတော။ ဒီ၊၁။၁၃၀။ ဩပါ–နဘူတောတိ ဥဒပါနဘူတော သဗ္ဗေသံ သာဓာရဏပရိဘောဂေါ၊ စတုမဟာပထေ ခတပေါက္ခရဏီ ဝိယ ဟုတ္တာ ဌိတောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၆၆–ရ။ ဩပါနဘူတံ

ဝါ(ဇာ၊၁။၂၁၀)တိ စတုမဟာပထေ ခတ-
သာဓာရဏပေါက္ခရဏီ ဝိယ။ ဇာ၊၆၊၄။၃၄။
(-ပေတ။၁၈၉။ ဇာ၊၂။၂၁၊၃၀၄။ မ၊၆၊၁။
၃၄ရ။ ဓမ္မ၊၆၊၂။၂၂၈။ ဣတိဝုတ်၊၆။၁၀၂။
ဝိမာန၊၆။၂၆၅။ ပေတ၊၆။ရ၂၊၂၂၀။ ဇာ၊၆၊
၃။၁၈၀။ ဇာ၊၆၊၄။၃၄။ ဇာ၊၆၊၅။၁၈၅။ ဇာ၊
၆၊ရ။၂၂၅။)

(ဂ) ဩပါနံ ဝုစ္စတိ ဩဂါဟေတ္တာ ပါတဗ္ဗတော နဒီတဠာကာဒီနံ သဗ္ဗသာဓာ-ရဏတိတ္ထံ၊ ဩပါနံ ဝိယ ဘူတော ဩပါန-ဘူတော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၂၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၀၈။

ဩပါယိက် (ဗျ) သင့်လျော်-လျော်ကန်သင့်မြတ်-ပါ၏၊ ကောင်းပါ၏။ ဩပါယိက် ပတိရူပ် သာဓော သမ္ဘဝိစ္ဆနေ။ ဓာန်။၁၁၄၄။ အလန္တိ ယုတ္တံ၊ ဩပါယိကန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၆၁။

ဩပါယိက (တိ) [ဥပါယ+ဣက။ ဥပဂန္ဓဗ္ဗတ္တာ ဥပါယိက်၊ သကတ္ထေ ဣကော၊ ဩပါယိက်၊ ဩပယိကမ္ပိ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၅၃။ပြော်ပါယိက (သံ)] (၁) သင့်လျော်ခြင်း။ (တောင်ပေါက်၊ သျှ။) သင့်လျော်သောအရာ၊ နည်းလမ်းကျသောအမှု။ (ဓာန်၊သျှ၊သစ်။) (၂) သင့်လျော်-လျော်ကန် သင့်မြတ်-သောအကြောင်းနှင့် ယှဉ်သော၊ လျော်ကန်သင့်မြတ်သော။

(၁) ဩပါယိက် ပတိရူပ်။ ဓာန်။၃၅၃။ **(၂)** "လဟူ"တိ ဝါ "ဩပါယိက"န္တိ ဝါ "ပတိရူပ"န္တိ ဝါ ... ကာယေန ဝိညာပေတိ။ ဝိ၊၃။၅ရ။ ဩပါယိကန္တိ ဥပါယပဋိသံယုတ္တံ၊ ဣမိနာ ဥပါယေန တံ မေ ဣတော ပဋ္ဌာ-ယ ဘာရော ဇာတောသီတိ အတ္ထော။ ဝဇိရ။ ၄၁ရ။ (-သာရတ္ထ၊၃။၂၃၂။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၂။ ဝိနယာလင်္ကာရဋီ၊၁။၂၉၅။) ဓမ္မဒါနံ ပန အသံကိလိဋ္ဌစိတ္တသ္ဓ အဝိပရိတာ ဓမ္မဒေ-သနာ၊ ဩပါယိကော ဟိတသ္ဓ ဥပဒေ-သော။ စရိယာ၊၆။၂၉ရ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂ရ၅။

ဩပါယိကတရ (တိ) [ဩပါယိက+တရ] အထူးသဖြင့် သင့်လျော်သောအကြောင်းနှင့် ယှဉ်သော၊ သာလွန်သင့်လျော်သော။ ဣမသ္မာ နု ခေါ အာဝုသော အတ္ထသ္ဓ ဣမာနိ ဝါ ဗျဉ္ဇနာနိ ... ကတမာနိ ဩပါယိကတရာနိ။ ဒီ၊၃။၁၀၅။ ကတမာနိ ဩပါယိကတရာနိ-တိ ဣမသ္မာ အတ္ထသ္ဓ ကတမာနိ ဗျဉ္ဇနာနိ ဥပပန္နတရာနိ အလ္လီနတရာနိ။ ဒီ၊ဋ၊၃။၉၅။ ဥပပန္နတရာနိတိ ယုတ္တတရာနိ၊ အလ္လီန-တရာနိတိ သိလိဋ္ဌတရာနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၉၁။

ဩပါရမ္ဘ (တိ) [ဥပါရမ္ဘ+ဏ] အပြစ်တင်ထိုက်သော။ ကတမော ပန ဘန္တေ အာနန္ဒ ကာယသမာစာရော ဩပါရမ္ဘော။ မ၊၂။ ၃၁ဖ။ ဩပါရမ္ဘောတိ ဥပါရမ္ဘံ ဒေါသံ အာ-ရောပနာရဟော။ မ၊ဋ၊၃။၂၃၉။ သာဝဇ္ဇ-တာယ ဥပါရမ္ဘံ အရဟတီတိ ဩပါရမ္ဘော။ မ၊ဋီ၊၃။၁ဖ၁။

ဩပါသာဒ (ပုံ၊နှ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဩပါသာဒ ဣတိ။ စကီ မြာဟွကော ဩပါသာဒံ အဠာ-ဝသတိ။ မ၊၂။၃ရ၆။ ဩပါသာဒံ အဠာ-ဝသတီတိ ဩပါသာဒနာမကေ မြာဟွက-ဂါမေ ဝသတိ။ မ၊ဋ၊၃။၂ရ၃။ (-မ၊ဋီ၊၃။ ၁ရ၉။)

ဩပါသာဒက (တိ) [ဩပါသာဒ+က] ဩပါသာဒ ရှာ၌ နေသောသူ။ အသောသုံ ခေါ် ဩပါသာဒကာ မြာဟွက်ဂဟပတိကာ။ မ၊ ၂။၃၇၆။

ဩပါသာဒဂါမ (ပု) [ဩပါသာဒ + ဂါမ] ဩပါသာဒ ရှာ။ ဥတ္တရေန ဩပါသာဒန္တိ ဩပါသာဒဂါမသာ ဥတ္တရဒိသာယ်။ မ၊ဋီ၊ ၃။၁၈၉။

ဩပါသာဒနာမက (တိ) [ဩပါသာဒ+နာမ+က] ဩပါသာဒ အမည်ရှိသော။ ဩပါသာဒ-ကြည့်။

ဩပါသာဒပဒ (နဉ်) [ဩပါသာဒ+ပဒ] ဩပါသာဒ-ပုဒ်။ တ္ထောတိ ဩပါသာဒပဒေ။ မ၊ ဋီ၊၃။၁၈၉။

ဩပါသာဒဝါသိက (တိ) [ဩပါသာဒ+ဝသ+ကိက] ဩပါသာဒရှာ၌ နေလေ့ရှိသောသူ။ စကီ ဩပါသာဒဝါသိကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁၃၁။

ဩပိ (ကြို) [ဩပ+ဣ] ထွေးပြီ။ ဩပတိ-ကြည့်။

ဩပိတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [ဩပ+တ္တာ] ထွေး၍။ အ-ထသ မုခေ ခေဋ္ဌं ဩပိတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၆၀။

ဩပိယ (ကြို၊ဝိ) [ဩပ+တ္တာ] ထား-ထည့် ထား-၍။ ရုက္ခမူလဂဟနံ ပသက္ကိယ၊ နိဗ္ဗာနံ ဟဒယသ္မိံ ဩပိယ။ သံ၊၁။၂၀၁။ ထေရ။ ၂၄၅။ ဟဒယသ္မိံ ဩပိယာတိ ကိစ္စတော စ အာရမ္မဏတော စ ဟဒယမှိ ပက္ခိပိတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆ရ။ နိဗ္ဗာနံ ဟဒယသ္မိံ ဩပိယာတိ ... နိဗ္ဗုတိံ ဟဒယေ ဌပေတ္တာ စိတ္တေ ကရိတ္တာ (ကတ္တာ)။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၀။

ဩပိလဝတိ (ကြို) [အဝ+ပိလု+အ+တိ။ အဝ္ပလ္ပဝတိ (သံ)] နစ်မျောခြင်း၊ နစ်မြုပ်ခြင်း။ သေယျထာပိ ကဿပ နာဝါ အာဒိကေ-နေဝ ဩပိလဝတိ။ သံ၊၁။၄၂၃။ ဩပိလ-ဝတိတိ နိမုဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။

ဩပိလာပိတ (တိ) [အဝ+ပိလ(ပိလု)+ဏာပေ+တ။ (နိတိ၊ဓာ။၁၆၉။ ဓာတ္ဌတ္ထ။ ၂၃၁။)] နစ်မျောစေ-နစ်မြုပ်စေ-အပ်သော၊ နှစ်မြှုပ်အပ်သော။ ဥဒကေ ပန ဩပိလာပိတာ ဥက္ကာ ဝိယ တတ္ထေဝ နိဗ္ဗာယိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၁။

ဩပိလာပိတဥက္ကာ (ထီ) [ဩပိလာပိတာ+ဥက္ကာ] နစ်မြုပ်စေ-နစ်မျောစေ-နှစ်မြှုပ်အပ်-သော မီးရှူး။ ဥဒကေ ပန ဩပိ-လာပိတဥက္ကာ ဝိယ တတ္ထေဝ နိဗ္ဗာယိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂ ၂၈။

ဩပိလာပိတတိဏုက္ကာ (ထီ) [ဩပိလာပိတာ+တိဏုက္ကာ] နစ်မြုပ်စေ-နစ်မျောစေ-နှစ်မြှုပ်အပ်-သောမြက်မီးရှူး။ ဒါဝဂ္ဂိ သောဌသ-ကရိသမတ္တဌာနံ ပတ္တော ဥဒကေ ဩပိ-လာပိတတိဏုက္ကာ ဝိယ နိဗ္ဗာယိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂ ၂၈။

ဩပိလာပေတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ပိလ(ပိလု)+ဏာပေ+တိ။ အဝ္ပလ္ပါဝယတိ(သံ)] နစ်မျောစေ-နစ်မြုပ်စေ-၏။ မျှော၏။ အပ္ပါဏကေ ဝါ

ဥဒကေ သြပိလာပေတိ။ ဝိ၊၃။၂၂၀။ ဝိ၊၄။ ၄၉၉။ မ၊၁။၂၆၈။ မ၊၃။၁၉၅။ **သြပိလာ ပေယျ**—အပ္ပါဏကေ ဝါ ဥဒကေ သြပိ-လာပေယျ။ ဝိ၊၃။၂၂၀။ (-ဝိ၊၄။၄၁၃။) သြပိ-လာပေယျာတိ နိမုဇ္ဇာပေယျ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၈၇။ **သြပိလာပေယျာသိ**—မ၊၂။၂၅၂။ **သြပိလာပေဟိ**—ဝိ၊၃။၃၁၉။ သံ၊ဋ။၁ရ၀။ သုတ္တနိ။၂၉၂။ **သြပိလာပေသိ** — ဝိ၊၃။ ၄၉၉။ သံ၊ဋ။၁ရ၀။ သုတ္တနိ။၂၉၂။ သြပိ-လာပေသိတိ သုဝဏ္ဏပါတိယာ သဒ္ဒီယေ၀ နိမုဇ္ဇာပေသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ဋ။၂၁၆။ **သြပိလာပေ-ဿတိ**—မ၊ဋ။၁၆။ **သြပိလာပေဿာမိ** — သြပိလာပေဿာမိ (မ၊ဋ။၁၆)တိ နိ-မုဇ္ဇာပေဿာမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ဋ။၉၈။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဋ။ ၂၅၅။) သြပိလာပိတ-လည်းကြည့်။

သြပိလာပေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အ၀+ပိလ(ပိလု)+ဏာပေ+တ္တာ] နစ်မျောစေ-နစ်မြှုပ်စေ-မျှော-၍။ ယန္ဒ္ဒုနာဟံ ဣမံ ကုလ္လံ ထလေ ဝါ ဥဿာဒေတ္တာ ဥဒကေ ဝါ သြပိလာ-ပေတ္တာ ယေန ကာမံ ပဏ္ဏမေယ္ယုံ။ မ၊ဋ။ ၁၈၈။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊ဋ။ ၂၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဋ။၃၄၁။)

သြပိလာပေန္ဓ (တိ) [အ၀+ပိလ(ပိလု)+ဏာပေ+အန္ဓ] (က) နစ်မျောစေ-မျှော-သော၊သူ။ (ခ) နစ်မြှုပ်စေ-နှစ်-သော။ **(က)** တသ္မာ တံ (နာ၀ံ) ဥဒ္ဓံ ဝါ ဥစ္စာရေန္ဓဿ အဓော ဝါ သြပိလာပေန္ဓဿ ... အတိက္ကန္ဓမတ္တေ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ဋ။ ၂၈၉။ သြပိလာပေန္ဓ-ဿာတိ သြသီဒါပေန္ဓဿ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၁။ **(ခ)** သကလကောသလရဋ္ဌ မဟော-ယေန သြပိလာပေန္ဓော ဝိယ ဒေ၀ ၀-ဿာပေတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဋ။၃၄၉။

သြပိလာပေယျ (ကာ၊ကြိ) [အ၀+ပိလ(ပိလု)+ဏာပေ+ယျ] နစ်မျောစေ-နစ်မြှုပ်စေ-မျှော-ရာ၏။ သြပိလာပေတိ-ကြည့်။

သြပိလာပေယျာသိ (ကာ၊ကြိ) [အ၀+ပိလ(ပိလု)+ဏာပေ+ယျာသိ] နစ်မျောစေ-နစ်မြှုပ်စေ-မျှော-ရာ၏။ သြပိလာပေတိ-ကြည့်။

သြပိလာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [အ၀+ပိလ(ပိလု)+ဏာပေ+ဏ္ဍိ] နစ်မျောစေ-နစ်မြှုပ်စေ-မျှော-ပြီ။ သြပိလာပေတိ-ကြည့်။

သြပိလာပေဿတိ (ကာ၊ကြိ) [အ၀+ပိလ(ပိလု)+ဏာပေ+ဿတိ] နစ်မျောစေ-နစ်မြှုပ်စေ-မျှော-လတ္တံ့။ သြပိလာပေတိ-ကြည့်။

သြပိလာပေဿာမိ (ကာ၊ကြိ) [အ၀+ပိလ(ပိလု)+ဏာပေ+ဿာမိ] နစ်မျောစေ-နစ်မြှုပ်စေ-မျှော-အုံ့။ သြပိလာပေတိ-ကြည့်။

သြပိလာပေဟိ (ကာ၊ကြိ) [အ၀+ပိလ(ပိလု)+ ဏာပေ+ဟိ] နစ်မျောစေ-နစ်မြှုပ်စေ-မျှော-လော့။ သြပိလာပေတိ-ကြည့်။

သြပီဠေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အ၀+ပီဠ+ဏေ+တ္တာ] နှိပ်-ဖိနှိပ်-၍။ ယထာလဒ္ဓေန ဗျဥ္ဇနေန သဒ္ဒီ အလ္လမေ၀ ဘတ္တံ ပစ္ဆိယံ သြပီဠေတ္တာ အာဒါယ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ဋ။ ၂ရ၃။

သြပုဏ္ဏာပေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အ၀+ပုဏ္ဏ+ဏာပေ+တ္တာ။ ဓာတ္တတ္ထ။ ၂၃၀။] ပွတ်တိုက်-သုတ်သင်-စေ၍၊ လိမ်းကျံ၍။ သုဓာပရိကမ္မ-ကတမ္မိ ဘူမိ အလ္လဂေါမယေန သြပုဏ္ဏာ

ပေတ္တာ။ မ၊ဌ၊၃။၁၃။ သြပုဇ္ဈာပေတ္တာတိ ဝိလိမ္ပိတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀။

သြပုဇ္ဈိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ပုဇ္ဈ+တ္တာ] ပွတ်တိုက်-သုတ်လိမ်း-၍။ ဘူမိ စတုဇ္ဈာတိယ-ဂန္ဓေဟိ သြပုဇ္ဈိတ္တာ ပုပ္ဖါနိ ဝိကိရိတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၇၈။

သြပုဇ္ဈတေ (ကြိ) [သြပုဇိ+အ+တေ။ နီတိ၊ ဓာ။၄၉။ သြပ္ပဇိ+အ+တေ။ အဝ+ပုဇိ+အ+တေ။ ဓာတ္တတ္ထ။ရ၂။] သုတ်လိမ်း-လိမ်းကျံ-၏။ ယော ယံ ဂန္ဓကုဋိဘူမိ၊ ဂန္ဓေနော-ပုဇ္ဈတေ သကိ။ အပ၊၂။၁၆၆။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။၄၀။

သြပုဇ္ဈာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [သြပုဇိ(သြပ္ပဇိ။ အဝ+ပုဇိ)+ဏာပေ+တိ] သုတ်လိမ်း-လိမ်းကျံ-စေ၏။ **သြပုဇ္ဈာပေသိ**— မာသေ မာသေ အဌကဿတ္တဲ့ စတုဇ္ဈာတိယဂန္ဓေန သတ္တ၊ ဂန္ဓကုဋိ သြပုဇ္ဈာပေသိ။ **သြပုဇ္ဈာပေသိ**—အပ၊၂။၁၆၆။ ထေရ၊ဌ၊၂။၄၀။

သြပုဇ္ဈာပေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [သြပုဇိ(သြပ္ပဇိ။ အဝ+ပုဇိ)+ဏာပေ+တ္တာ] (၁) သုတ်လိမ်း-လိမ်းကျံ-စေ၍။ (၂) သုတ်လိမ်း-လိမ်းကျံ-၍။ **(၁)** ဟရိတေန ဂေါမယေန ပထဝိ သြပုဇ္ဈာပေတ္တာ။ (သြပုဇ္ဈာပေတ္တာ။ သီ။ သျာ။) ဝိ၊၁။၁၈။ သြပုဇ္ဈာပေတ္တာတိ ဥပ-လိမ္ပာပေတ္တာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁ရ၆။ (-ဥဒါန၊ဌ။ ၃၆၉။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀ရ။)

(၂) နိသိန္နဋ္ဌာနံ သြပုဇ္ဈာပေတ္တာ အာ-သနံ ပညာပေတ္တာ။ မ၊ဌ၊၄။၂၂၆။ သြပုဇ္ဈာ-ပေတ္တာတိ ပရိဘဏ္ဍံ ကာရေတ္တာ၊ ဟရိတ-ဂေါမယေန ဥပလိမ္ပိတ္တာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊၃။၄၁၂။

သြပုဇ္ဈာပေသီ (ကာ၊ကြိ) [သြပုဇိ(သြပ္ပဇိ။ အဝ+ပုဇိ)+ဏာပေ+ဏ္ဍ] သုတ်လိမ်း-လိမ်းကျံ-စေပြီ။ သြပုဇ္ဈာပေတိ-ကြည့်။

သြပုဇ္ဈာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [သြပုဇိ(သြပ္ပဇိ။ အဝ+ပုဇိ)+ဏာပေ+ဏ္ဍ] သုတ်လိမ်း-လိမ်းကျံ-စေပြီ။ သြပုဇ္ဈာပေတိ-ကြည့်။

သြပုဇ္ဈိတ္တာ (ကာ၊ကြိ) [သြပုဇိ(သြပ္ပဇိ။ အဝ+ပုဇိ)+တ္တာ] (၁) သုတ်လိမ်း-လိမ်းကျံ-၍။ (၂) စုပုံ၍၊ မွှေနှောက်၍။ (သျှ။) စုပေါင်း၍။ (ဘာသာ၊ဋီ။) ထက်အောက် လှုပ်ခါ မွှေနှောက်၍။

(၁) အလ္လေန ဂေါမယေန ပထဝိ သြပုဇ္ဈိတ္တာ။ အံ၊၃။၄၄ရ၊၄၅၉။ **(၂)** အနုဇာ-နာမိ ဘိက္ခဝေ သလာကာယ ဝါ ပဋ္ဌိကာယ ဝါ ဥပနိဗန္ဓိတ္တာ သြပုဇ္ဈိတ္တာ ဘတ္တံ ဥဒ္ဒိသိတုံ။ ဝိ၊၄။၃၃၀။ အက္ခရာနိ ဥပနိဗန္ဓိတ္တာ ပစ္ဆိယံ ဝါ စိဝရဘောဂေ ဝါ ကတ္တာ သဗ္ဗာ သလာကာယော သြပုဇ္ဈိတ္တာ ပုနပ္ပုနံ ဟေ-ဌုပရိဝသေနေ အာလောဌေတ္တာ။ ဝိ၊ဌ၊ ၄။၉၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂ရ၃။

သြပုကိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ပု(ပ္ပ)+နာ+တ္တာ။ အဝ+ပုဏ+တ္တာ။ နီတိ၊ဓာ။၆၁၊၃၀၂။] လှော်-၍။ မဟာဝါတေ သြပုကိတ္တာ အပဝတ္တေန-ကာလော ဝိယ ဥပါဒိန္နကက္ခန္ဓာနံ အပ္ပဋိ-သန္ဓိကနိရောဓေန နိရုဇ္ဈိတ္တာ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၉၃။

ဩပုနာတိ (တိ) [အဝ+ပု(ပူ)+နာ+တိ။ ဓာတ္တတ္ထ။ ၂၂၉၊၂၃၄။] လှေ့-လွှင့်-၏။ ပရေသံ ဟိ သော ဝဇ္ဇာနိ၊ ဩပုနာတိ ယထာ ဘုသံ။ ဓမ္မ။၄၉။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၃၈။ **ဩပုနန္တိ**—ဓမ္မ၊ ဌ၊၂။၂၃၈။ **ဩပုနာထ**—သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၄၇။

ဩပုနန္ဓ (တိ) [အဝ+ပု(ပူ)+နာ+အန္ဓ] လှေ့-လွှင့်-သော၊သူ။ သော ပုဂ္ဂလော သံယ-မဗ္ဗာဒီသု ပရေသံ ဝဇ္ဇာနိ ဥစ္စဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ ဘုသံ ဩပုနန္ဓော ဝိယ ဩပု-နာတိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၃၈။

ဩပုနန္တိ (ကြိ) [အဝ+ပု(ပူ)+နာ+အန္တိ] လှေ့-လွှင့်-ကုန်၏။ ဩပုနာတိ-ကြည့်။

ဩပုနာထ (ကြိ) [အဝ+ပု(ပူ)+နာ+ထ] လှေ့-လွှင့်-ကုန်လော။ ဩပုနာတိ-ကြည့်။

ဩပုနာပေတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+ပု(ပူ)+နာ+ဏာပေ+တဗ္ဗ] လှေ့-လွှင့်-စေအပ်သော၊ ပယ်အပ်-ဖယ် ရှားအပ်-သော။ ဘုသိကံ ဥဒ္ဓရာပေတွာ ဩပုနာပေတဗ္ဗံ။ (ဩဖုနာ-ပေတဗ္ဗံ။ သျာ။က။ ဩဖုဏာပေတဗ္ဗံ။ ယော။) ဝိ၊၄။၃၃၆။ ဩပုနာပေတဗ္ဗန္တိ သုခုမပလာလံ အပနေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၁၀။ ဩပုနာပေတဗ္ဗန္တိ ဝါတမုခေ ဩပုနာပေတွာ ပလာလံ အပနေတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၀။

ဩပုနာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ပု(ပူ)+နာ+ဏာပေ+တိ] လှေ့-လွှင့်-စေ၏၊ ပယ်-ဖယ် ရှား-စေ၏။ သီယံ သီယံ ဘုသိကံ ဥဒ္ဓရာ-ပေတွာ သီယံ သီယံ ဩပုနာပေယျ။ အ၊ ၁။၂၄၄။

ဩပုနာပေတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ပု(ပူ)+နာ+ဏာပေ+တ္ဝာ] လှေ့-လွှင့်-စေ၍၊ ပယ်-ဖယ်ရှား-စေ၍။ သီယံ သီယံ ဩပုနာ-ပေတ္ဝာ သီယံ သီယံ အတိဟရာပေတဗ္ဗံ။ အ၊၁။၂၄၄။ (ဝိ၊၄။၃၃၆။)

ဩပုနာပေယျ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ပု(ပူ)+နာ+ဏာပေ+ယျ] လှေ့-လွှင့်-စေရာ၏။ ဩ-ပုနာပေတိ-ကြည့်။

ဩပုနိယမာန (တိ) [အဝ+ပု(ပူ)+နာ+ယ+မာန] လှေ့-လွှင့်-အပ်သော၊ ပယ်အပ်-ဖယ်ရှား အပ်-သော။ ဖုဏမာနဿာတိ ဥစ္စေ ဌာနေ ဌတွာ မဟာဝါတေ ဩပုနိယမာနဿ။ အ၊ ဌ၊၃။၁၉၇။

ဩပုပ္ပ (နာ) [အဝ+ပုပ္ပ] တွဲလောင်း-တန်း လန်း-လျှာ-ကျသော ပန်းပွင့်။ အောက်ပုဒ် ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဩပုပ္ပ (တိ) [ဩပုပ္ပ+ဏ] တွဲလောင်း-တန်း လန်း-လျှာ-ကျသောပန်းပွင့်ရှိသော။ ဩ-ပုပ္ပာနီတိ ဩလမ္ဗကပုပ္ပါနိ ပတိတပုပ္ပါနိ။ ဇာ၊ဌ၊၇။၂၆၃။ ဩပုပ္ပါ ဝိဂလိတပတ္တ-ကေသရာတိ အတ္ထော။ အပ၊ဌ၊၁။၂၃၈။ (-အပ၊၁။၁၇။ ဇာ၊၂။၃၁၉။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။၃၇၇။)

ဩပုပ္ပပဒ္ဓ (တိ) [ဩပုပ္ပ+ပဒုမ] တွဲလောင်း-တန်းလန်း-လျှာ-ကျသော ပဒုမ္မာကြာပွင့် တို့ရှိ-ပဒုမ္မာကြာပွင့်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်-သော။ ဩပုပ္ပပဒ္ဓါတိ ပုပ္ဖိတာ ပတိတေဟိ ပဒုမပတ္တေဟိ သဏ္ဌိတာ ဥဒကပိဋ္ဌာ။ ဇာ၊

ဌ၊ရ။၁၈။ သြပုပ္ပပဒ္ဓါတိ ဂါထာဗန္ဓဝသေန ဥကာရဿ အကာရံ ကတ္တာ ဒကာရေ စ မကာရသံယောဂံ ကတ္တာ သြပုပ္ပပဒ္ဓါတိ၊ ပတိတပတိတေဟိ ပဒုမေဟိ သဗ္ဗဿ ဥဒ-ကပိဋ္ဌာတိ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

သြပေတီ (ကြိ) [သြပ+ကေ+တိ။ နိတိ၊ဓာ။၃၂၂ရ။ အာဝပတိ(သံ)] ထား၏။ ထည့်ထား-ထည့်သွင်း-သိုမှီးထား-၏။ "နိဗ္ဗာန် ပါပုဏိဿာ-မိ"တိ ဝိရိယံ ကရောန္တော နိဗ္ဗာန် ကိစ္စတော ဟဒယမှိ သြပေတိ နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂ဖရ။ ဥဿုက္ကံ ကရောန္တော နိဗ္ဗာန် ဟဒယေ နိက္ခိပတိ နာမတိ အာဟ "နိဗ္ဗာန် ။ပ။ သြပေတိ နာမ"တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀၀။ **သြပေန္တိ**— နတေသံ ကောဋ္ဌေ သြပေန္တိ။ သံ၊၁။ ၂၃ရ။ ဇာ၊ ၂။၅၄။ နတေ သံ ကောဋ္ဌေ သြပေန္တိ။ ထေရီ။၄၁၁။ နတေ သံ ကောဋ္ဌေ သြပေန္တိတိ နတေ သံ သန္တကံ ဧည့် ကောဋ္ဌေ ပက္ခိပန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၂၃။ (သံ၊၁-နှင့်ပါဠိမတူ။) ကောဋ္ဌေ နသြပေန္တိတိ နပဋိသာမေတ္တာ ဌပေန္တိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂ ၂ရ။ တေသံ အဓနာနံ ဘိက္ခူနံ နကောဋ္ဌာဂါရေ ဓနဓညာနိ သြပေန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂ဖရ။

သြပေန္တိ (ကြိ) [သြပ+ကေ+အန္တိ] ထားကုန်၏။ ထည့်ထား-ထည့်သွင်း-သိုမှီးထား-ကုန်၏။ သြပေတိ-ကြည့်။

သြဖုဋ(တ) (တိ) [အဝ+ဖုသ+တ။ အဝ+ဖရ+တ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။ ၄၈၁။] ထက်ဝန်းကျင် မြေးယှက်အပ်သော၊ လွမ်းမိုး-ဖုံးလွမ်း-ဖုံးအုပ်-အပ်သော။ ဣမေဟိ ခေါ် မာဏဝ ပဋ္ဌဟိ နိဝရဏေဟိ ဗြာဟ္မဏော ပေါ-ကွရသာတိ ... အာဝုတော နိဝုတော သြ-ဖုဋော (သြဖုတော။ သျာ။ ကံ။ဣ။) မ၊၂။ ၄၁၉။ (-မ၊၃။၁ရ၂။) သြဖုဋောတိ သြ-နဒ္ဓါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၁။ သြ-ဖုဋောတိ ပလိဂုဏ္ဌိတော။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂ဝ၆။ သြဖုတောတိ အဝတ္ထရိတ္တာ ဆာဒိတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၈၁။ သြဖုတာတိ ပလိဂုဏ္ဌိတာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၄၅။ (သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ-ဖြစ်သော မဟာနိ။၁၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉-တို့၌ "သြဝုတ" ဟု ရှိသည်။ သြဝုတ-လည်းကြည့်။)

သြဖုကာ(ဖုန)တိ (ကြိ) [အဝ+ဖုက+အ+တိ။ ဓာတ္တတ္ထ။ ၂၄၁။ နိတိ၊ဓာ။၆ ၂။] ခါတွက်၏၊ လှေ့၏၊ ဖရိုဖရဲကြဖြန့်၏။ ဝိဟီ ကောဋ္ဌေတိ စေဝ သြဖုကာတိ စ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၁။ ဒ္ဒိဟိ ဟတ္ထေဟိ အဂ်ါရာနိ ဥက္ခိပိတ္တာ ပဋိဝါတံ **သြဖုနန္တိ**။ မ၊ဋီ၊၃။၃ ၂။ **သြဖုကာမိ**— သြဖုကာမိ မဟာဝါတေ(ပေတ။ ၂ဝ၆)တိ မဟန္တေ ဝါတေ ဝါယန္တေ ဘုသံ ဝိယ တံ ပါပကံ ဒိဋ္ဌိ ယကွ တဝ ဓမ္မဒေသနာဝါတေ သြဖုကာမိ နိဒ္ဒုနာမိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂ ၃ရ။ **သြဖုကေယျ**—သံ၊၁။၃၁၄။ အံ၊၁။၁၃၅၊ ၂ဝ၅၊၅၁ရ။ **သြဖုနေယျ**— (သြပုနေယျ။ သီ။။ ဣ။) သံ၊ ၂။၄ဝ၁။

သြဖုကာမိ (ကြိ) [အဝ+ဖုက+အ+မိ] ခါတွက်၏၊ လှေ့၏၊ ဖရိုဖရဲကြဖြန့်၏။ သြဖု-ကာ(ဖုန)တိ-ကြည့်။

သြဖုကေယျ (ကြိ) [အဝ+ဖုက+ယျ] ခါ

တွက်ရာ၏။ လှေ့ရာ၏။ ဖရိုဖရဲကြြမြန်ရာ၏။ ဩဖုဏာ(ဖုန)တိ-ကြည့်။

ဩဖုဏိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဖုဏ+တ္တာ] (၁) ခါတွက်၍၊ လှေ့-လွှင့်-၍။ (၂) ပယ်ရှား၍။ **(၁)** မဒ္ဒိတံ ဩဖုဏိတ္တာ ဓညဿ ရာသိ-ကရဏေ အဂ္ဂဒါနံ ခလဘဏ္ဍဂ္ဂံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၈၂။ **(၂)** ပဝယှ ပဝယှာတိ ဩဖုဏိတ္တာ ဩဖုဏိတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၆။ (မ၊ဋ။၁၅၃-၌လာသောယင်း "ပဝယှ"ကို မ၊ဋ၊၄။၁၁၈-၌ "ပဝယှ ပဝယှာတိ ဒေါသေ ပဝါဟေတ္တာ ပဝါဟေတ္တာ၊ ယထာ ပဏ္ဍာဘာဇနေသု ကုမ္ဘကာရော ဘိန္နဆိန္နဇဋရာနိ ပဝါဟေတ္တာ ကေတော ကတ္တာ သုပဏ္ဍာနေဝ အာ-ကောဌေတ္တာ"စသည်ဖွင့်၏။)

ဩဖုနန (နု) [အဝ+ဖုဏ+ယု] (၁) ခါတွက်-လှေ့-ဖရိုဖရဲကြြမြန်-ခြင်း။ (တိ)(၂) ခါတွက်-လှေ့-ဖရိုဖရဲကြြမြန်-ရာ။ **(၁)** ဩဖုနနပ္ပဝါဟန-ကြည့်။ **(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဖုနနကာလ (ပု) [ဩဖုနန+ကာလ] ခါတွက်-လှေ့-ဖရိုဖရဲကြြမြန်-ရာအခါ။ မ-ဟာဝါတေ ဩဖုနနကာလော ဝိယ နဒီ-သောတေ ပဝါဟနကာလော ဝိယ စ ဆိန္နမူလကာနံ ပဗ္ဗန္နံ ခန္ဓာနံ အပ္ပဋိသန္ဓိက-နိရောဓော။ ဩဖုနနပ္ပဝါဟနေဟိ အပ-ညတ္တိကဘာဝူပဂမော ဝိယ ပုနဗ္ဘဝေ ဝိပါ-ကက္ခန္ဓာနံ အနုပ္ပါဒေန အပဏ္ဏတ္တိက-ဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ဋ၊၂။၃၇၀။

ဩဖုနနပ္ပဝါဟန (နု) [ဩဖုနန+ပဝါဟန] ခါတွက်-လှေ့-ဖရိုဖရဲကြြမြန်-ခြင်း, မျှော-ခြင်း။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဖုနာပေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဖုဏ+ဏာပေ+တ္တာ] ခါတွက်-လှေ့-စေ၍၊ ဖရိုဖရဲကြြ မြန်-စေ၍။ တံ ဒိဝသံ ကိရ သော ရတ္တသာလိနံ သကဋသဟဿမတ္တံ ဩဖုနာပေတ္တာ ကောဋ္ဌာဂါရံ ပူရာပေသိ။ ဇာ၊ဋ၊၁။၄၉၂။

ဩဖုနေယျ (ကြိ) [အဝ+ဖုဏ+ယျ] ခါတွက်ရာ၏။ လှေ့ရာ၏။ ဖရိုဖရဲကြြမြန်ရာ၏။ ဩဖုဏာ(ဖုန)တိ-ကြည့်။

ဩဗဒ္ဓ (တိ) [အဝ+ဗဓ+တ။ အဝ+ဗဒ္ဓ+ဏ] (၁) နှောင့်ယှက်အပ်သော၊ နှိပ်စက်အပ်သော၊သူ။ (အနှောင့်အယှက်။ ဘာသာ၊ဋီ။) (၂) ဖွဲ့စပ်အပ်-ဖွဲ့ချည်အပ်-သော။ **(၁)** နဝကေန ပန "မဟာထေရံ ဩဗဒ္ဓံ ကရောမိ"တိ ပါရိဝါသိကတ္ထေရဿ သန္တိကံ နဂန္တ္ဝါ။ ဝိ၊ဋ၊၄။၁၂။ ဩဗဒ္ဓန္တိ ပလိဗုဒ္ဓံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၇၀။ ဝိနယာလင်္ကာ၊ဋီ၊၂။ ၂ဖ၃။ ဩဗဒ္ဓန္တိ ဥဒ္ဓာနာဒိဗျာပါရပဋိဗဒ္ဓံ၊ ပိဋ္ဌိတန္တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၁၇။

(၂) နှ သန္နာမေတိတိ ဩဗဒ္ဓါနာ-ဗဒ္ဓဌာနေဟိ ပါဒံ ကောဋ္ဌေန္တော ဝိယ နထဒ္ဓံ ကရောတိ။ မ၊ဋ၊၃။ ၂ဖ၆။ (ဩဝဋ္ဌ-ဌာနေ၀ ဟိ။ သီ။ ဩဝဒ္ဓဌာနေဟိ။ သျာ။) အာဗဒ္ဓဌာနေန အနာဗဒ္ဓဌာနေန စ ပါဒ-ခဏ္ဍံ ကောဋ္ဌေတ္တာ ထဒ္ဓံ ကရောန္တော ဝိယ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၇။

ဩဗန္ဓ (တိ) [ဥ+ဗန္ဓ+ဏ] အထက်၌ ဖွဲ့ချည်အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

သြဗန္ဓပိဏ္ဍိက (တိ) [သြဗန္ဓပိဏ္ဍ+ဏ္ဍက] အထက်ဌ်ဖွဲ့ချည်အပ်သောသစ်သီးခိုင်ကဲ့သို့သော ကျောက်ကုံးအသားစိုင်ရှိသော၊သူ။ သြဝဒ္ဓပိဏ္ဍိက-ကြည့်။

သြဗန္ဓိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဗန္ဓ+တ္တာ] ဖွဲ့ချည်၍။ တတ္ထ တတ္ထ သြဗန္ဓိတ္တာ စီဝရံ သိဗ္ဗေတုံ။ ဝိ၊၄။၂၅၂။

သြဘဂ္ဂ (တိ) [အဝ+ဘန္ဓ+တ။အဝဘဂ္ဂ(သံ)] (၁) ကောက်ကွေး-ခွေ-သော။ (၂) ခါးကိုင်း-ခါးကုန်း-သော၊သူ။ (၃)(က) ဖျက်ဆီးအပ်-ချိုးအပ်-သော။ (ခ) ကျိုးကျပျက်စီးသော။ (၄) ညွတ်စေအပ်သော။

(၁) ကောက်ကွေး-ခွေ-သော။ အန္တန္တိ ပုရိသဿ ဒွတ္တိသဟတ္ထာ, ဏ္ဍတ္ထိယာ အဋ္ဌ-ဝိသတိဟတ္ထာ ဇေဝိသတိယာ ဌာနေသု သြဘဂ္ဂါ အန္တဝဋ္ဌိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၄၉။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ရရ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၄၄။) သြဘဂ္ဂါတိ အဝဘုဇိတ္တာ ဌိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၀ရ။

(၂) ခါးကိုင်း-ခါးကုန်း-သော၊သူ။ ကော သေ ပဏ္ဍရသိသော သြဘဂ္ဂေါ ဂေါ-ပါနသိဝင်္ကော မဟလ္လကော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ရ၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။)

(၁)(၂) ဇရာဇိဏ္ဏေန ဟိ သြဘဂ္ဂေန ဒဏ္ဍပရာယဏေန ... နိ သဏ္ဌာ ကာမေ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ သြဘဂ္ဂေနာတိ မဇ္ဈေ သံဘဂ္ဂကာယေန၊ ဇိဏ္ဏကာလေ ဟိ သတ္တာနံ ကဋိယံ ကာယော သြဘဂ္ဂေါ ဟောတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၈၃။

(၃)(က) ဖျက်ဆီးအပ်-ချိုးအပ်-သော။ အမှာကဉ္စ ပုရာဏဉ္ယာနံ ပရိဇိဏ္ဏံ၊ သြဘဂ္ဂံ ဇာတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁ရ၉။ သြဘဂ္ဂေါဘဂ္ဂ(၁) လည်းကြည့်။ (ခ) ကျိုးကျပျက်စီးသော။ ရုက္ခော သြဘဂ္ဂေါ ခါဏုမတ္တော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၈၀။ (၄) ညွတ်စေအပ်သော။ သြဘ-ဂ္ဂေါဘဂ္ဂ(၂)ကြည့်။

သြဘဂ္ဂဇယ် (တိ) [သြဘဂ္ဂါ+ဇယ်] ကျိုးသောခြေသလုံးရှိသော၊သူ။ အတ္ထိ မေ ဇယ်ဗလ်၊ နာဟံ သြဘဂ္ဂဇယော်။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆၂။

သြဘဂ္ဂပဒါလိတ (တိ) [သြဘဂ္ဂ+ပဒါလိတ] လွန်စွာချိုးဖဲ့ဖျက်ဆီးအပ်သော။ မဟာ ဂန္ဓဟတ္ထိနာ အဘိဘဝိတ္တာ သြဘဂ္ဂပဒါ-လိတော ဂဟနပ္ပဒေသော ဝိယ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၁၂၈။

သြဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂ (တိ) [သြဘဂ္ဂ+ဝိဘဂ္ဂ] (က) ကျိုးကျပျက်စီး, ဖရိုဖရဲပျက်စီးသော။ (ခ) အလွန်တွန့်ကျသော။ (က) ယေဟိ ရုက္ခာ အဗ္ဘာရုဏ္ဏာ သြဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂါ ဝိပတိတာ သေ-နှိ။ သံ၊၃။၈၅။ ရုက္ခော သြဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂေါ အဋ္ဌာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၅၄။ (ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂတာ (ထီ) [သြဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂ+တာ] အလွန်တွန့်ကျသောသက်နှင်း၏အဖြစ်။ (အစုတ်စုတ်အပြတ်ပြတ်ရှိသည်၏အဖြစ်။ သျှ။၁။၆၉၉။) ပရိဘောဂဇိဏ္ဏဿ ယထာ တံ စီဝရံ ပရိဘုဉ္ဇိယမာနံ သြဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂတာယ

အသာရုပ္ပံ ဟောတိ၊ ဝေ ဇိဏ္ဏံ။ ဝိမတိ၊၁။ ၃၂၅။

သြဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂသာခ (တိ) [သြဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂါ+သာခါ] ကျိုးကျပျက်စီး, ဖရိုဖရဲပျက်စီးသော သစ်ခက်ရှိသော။ ပစ္ဆာ အာဂတာ ရုက္ခံ အာရုယှ မုဂ္ဂရေဟိ ပေါထေတွာ သြဘဂ္ဂ-ဝိဘဂ္ဂသာခံ ကတွာ။ ဇာ၊၁၊၃။၃၅၅။ သြဘ-ဂ္ဂါ စ ဝိဘဂ္ဂါ စ သြဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂါ၊ သြ-ဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂါ သာခါ ယဿာတိ သြဘဂ္ဂ-ဝိဘဂ္ဂသာခေါ၊ ရုက္ခော။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

သြဘဂ္ဂသရီရ (တိ) [သြဘဂ္ဂ+သရီရ] ခါးကိုင်း-ခါးကုန်း-သော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ သယံ ဒါတုကာမော ဇရာဇိဏ္ဏော ခဏ္ဍဒန္တော ပလိတကေသော သြဘဂ္ဂသရီရော။ ဥဒါန၊ ၁။၁ရ၈။ (-ဓမ္မ၊၁။၁။ ၂ဖ၈။ အပ၊၁။၁။ရ၁။ ဇာ၊၁။၁။ဖ၉။)

သြဘဂ္ဂါဘဂ္ဂ (တိ) [သြဘဂ္ဂ။ ဝိစ္ဆာပုဒ်] (၁) အောက်သို့ချိုးချအပ် ချိုးချအပ်သော။ (၂) အောက်သို့ ညွှတ်စေအပ် ညွှတ်စေအပ် သော။ **(၁)(၂)** သြဘဂ္ဂါဘဂ္ဂ မေ သါခါ-ဘင် ခါဒန္တိ။ ဝိ၁။၅၀၀။ အံ၁။ ၂၃၀။ ဥဒါန။ ၁ ၂၅။ ဓမ္မ၊၁။၁။၃ရ။ ဓမ္မ၊၁။ ၂။၃ ၂။ (-သုတ္တနိ၊၁။၁။ဇ၁။)

(၁) သြဘဂ္ဂါဘဂ္ဂန္တိ တေန ဟတ္ထိနာ-ဂေန ဥစ္စဋ္ဌာနတော ဘဋ္ဌိတွာ ဘဋ္ဌိတွာ ပါတိတံ။ ဝိ၁။၃။ဂ၃ဂ။ ဥဒါန၊၁။ ၂ ၂ရ။ သြ-ဘဂ္ဂါဘဂ္ဂန္တိ ဘဋ္ဌိတွာ အဓော ပါတိတံ သြဘဂ္ဂံ။ ပါစိတ်၊ယော။ဂ၀၃။ **(၂)** သြဘ-ဂ္ဂါဘဂ္ဂန္တိ နာမေတွာ နာမေတွာ ဌပိတံ။ အံ၁။ ၂ ၈ ၂။

သြဘဂ္ဂါဘဂ္ဂသာခါဘင် (ပု) [သြဘဂ္ဂါဘဂ္ဂ+သာခါဘင်] အောက်သို့ ချိုးချအပ် ချိုးချ အပ်သောသစ်ခက်ကျိုး။ တဿ သြဘဂ္ဂါ-ဘဂ္ဂသာခါဘင်္ဂါနိ ဟတ္ထိဆာပါဝ ခါဒန္တိ။ အပ၊၁။၁။ခ ၉ ၉။

သြဘဏ္ဍာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဘန္ဍ+ဏာပေ+တွာ] ခေါက်-ချိုး-စေ၍။ သော တံ သု-ဓောတံ ဓောဝါပေတွာ သြဘဏ္ဍာပေတွာ သတဝလိုက် သဟဿဝလိုက် ကာရေတွာ ဌ-ပေသိ။ ဇာ၊၁။၁။၅ ၂ ၅။

သြဘဋ္ဌိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဘန္ဍ+တွာ] ခေါက်-ချိုး-၍။ သတဝလိုက် နာမ ဒီဃသာဌက် အနေကကွတ္တဲ့ သြဘဋ္ဌိတွာ သြဝဋ္ဋိက် ကရောန္တေန နိဝတ္ထံ။ ဝိ၁။၄။၅၄။ သြဘုဋ္ဌိ-တွာ-လည်းကြည့်။

သြဘဒ္ဒ(တ) (တိ) [အဝ+ဘရ+တ] အောက်သို့-ဆောင်အပ်-ချအပ်-သော၊ ပယ်အပ် သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြဘဒ္ဒ(တ)စုမ္မဒ (တိ) [သြဘဒ္ဒ(တ)+စုမ္မဒ] အောက်သို့-ဆောင်အပ်-ချအပ်-သော-ပယ်အပ်သော-ခေါင်းခုရှိသော၊ ခေါင်းခုကို ပယ်၍ ယူအပ်သော၊သူ(မယား)။ (ခေါင်း-ခုဖြင့်-ခေါင်းရှက်ဗျတ်ထိုးစသည်ဖြင့်-လုပ်ကိုင်အသက်မွေးကြကုန်သော ထင်း-ခွေသည်မ စသည်တို့ကို ထိုလုပ်ငန်းကို စွန့်စေ၍ မယားအဖြစ် သိမ်းပိုက်ယူအပ် သော မယား။)

ဒသ ဘရိယာယော ဓနက္ကီတာ ... ဩဘာဒုစုမ္ဘဒ္ဒာ။ ဝိ၊၁။၂၀၂။ ဩဘာဒုစုမ္ဘဒ္ဒာ နာမ စုမ္ဘဒ္ဒံ ဩရောပေတ္တာ ဝါသေတိ။ ဝိ၊၁။၂၀၃။ ဩဘာဒ္ဒံ ဩရောပိတံ စုမ္ဘဒ္ဒ-မဿာတိ ဩဘာဒုစုမ္ဘဒ္ဒာ၊ ကဋ္ဌဟာရိကာဒီနံ အညတရာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ဖ၊ဖ။ ကခ်ိ၊ဌီ၊သစ်။ ၂၃၅။) စုမ္ဘဒ္ဒကံ အပနေတ္တာ ဂဟိတာ ဩဘာဒုစုမ္ဘဒ္ဒာ။ မ၊ဌီ၊၁။၃၀၁-၂။ အဂမနီယဋ္ဌာနံ နာမ ပုရိ-သာနံ တာဝ မာတုရက္ခိတာ ... ဩဘာတ-စုမ္ဘဒ္ဒာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ စုမ္ဘဒ္ဒံ အပနေတ္တာ ဂဟိတာ ဩဘာတ(ဌ)စုမ္ဘဒ္ဒာ။ ဒီ၊ဌီ၊၃။၂ဖ၈။ သံ၊ဌီ၊ ၂။၁၄၂။

ဩဘာတစုမ္ဘဒုက (တိ) [ဩဘာတ+စုမ္ဘဒ+က] အောက်သို့ဆောင်အပ်-ချအပ်-ပယ်အပ်-သော ခေါင်းခု ရှိသော၊ ခေါင်းခုကို ပယ်၍ ယူအပ်သော၊သူ(မယား)။ အဂမနီယဋ္ဌာနံ နာမ ပုရိသာနံ တာဝ မာတုရက္ခိတာ ... ဩဘာတစုမ္ဘဒုကာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၉။ အထက် ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဩဘာသ[1] (တိ) [အဝ+ဘာသ+အ(ဏ)] အ ထူးထူးအပြားပြားသော-မသူတော်စကား-ယုတ်ညံ့သောစကား-ကိုပြောဆိုခြင်း၊ ဆဲ ရေးခြင်း။ (တဏှာရာဂ အစွမ်းဖြင့် ဝစ္စမဂ် ပဿာဝမဂ် မေထုန်နှင့်ပတ်သက်သည်တို့ ကိုလည်းကောင်း, ကိုယ်ခန္ဓာအစိတ်အပိုင်း တို့ကိုလည်းကောင်း ချီးမွမ်းခြင်း, ကဲ့ရဲ့ခြင်း, တောင်းဆိုခြင်း စသည်။) အဂ်ဇာတဋ္ဌ ဩဘာသံ၊ သမ္မယောဇေန္တီ ဝဂ္ဂိကာ။ ဝိ၊၄။ ၄ရရ။ ယသ္မာ ပနေဝံ ဩဘာသန္တသ ယော သော ဩဘာသော နာမ၊ သော အတ္ထတော အစ္ဆာစရော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၃။ ဩဘာသောတိ အတ္ထကာမ-ပါရိစရိယာယ ဂုဏဝဏ္ဏနံ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဌီ၊ ၁။၁ဂ၆။ ဩဘာသတိ(၁)လည်းကြည့်။

ဩဘာသ[2] (ပု) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ)+အ(ဏ)။ နီတိ၊ဓာ။၁ဂ၁။ ဓာတ္ဌတ္ထ။၂ဖ၈။ ဩဘာ-သတိ ဒီပွတိတိ ဩဘာသော။ ဓာန်၊ဌီ။ ၃ရ။ အဝဘာသ(သံ)] (၁) ထွန်းလင်းတောက် ပသောအရောင်၊ အလင်းရောင်၊ အဆင်း အရောင်၊ ပတ္တမြားအရောင်၊ ကသိုက်အ ရောင်၊ ဒီဗွ စကျွဉ်ကျက်အရောင်၊ အနီရောင်၊ အမြူရောင်-စသည်။ (အရောင်လေးပါး= လရောင်၊ နေရောင်၊ မီးရောင်၊ ပညာရောင်။ အံ၊၁။၄၅ရ။) (၂) ရောင်ခြည်တော်ဖြင့် ပြီး သော-ကိုယ်ခန္ဓာ-အတ္တဘော၊ ကိုယ်ရောင်၊ ကိုယ်ထင်။ (၃) ထွန်း-ပ-လင်း-ခြင်း။ (၄) အရိပ်အရောင်၊ ပြယ်ဆိုခြင်း။ (မဆူ၊သျှ။) အရောင်ပြမှု။ (ဘာသာ၊ဌီ။) (က) ပရိ ယာယ်ဖြင့် အရိပ်အရောင်ပြခြင်း၊ အဖြောင့် မဆို အလိုကိုပြခြင်း။ (ခ) ဖြောင့်ဖြောင့် အရိပ်အရောင် ပြခြင်း၊ မိမိအလိုကို ဖြောင့် ဖြောင့် ထင်စွာပြဆိုခြင်း။

(ပရိယာယ်ဖြင့် အရိပ်အရောင် ပြ ခြင်း= မိမိအလိုကိုတိုက်ရိုက်မပြောဘဲ သွယ် ဝိုက်၍ အရိပ်အရောင်ပြကာ ပြောဆို ပြုမူ ခြင်း။ ဥပမာ— "ဒါယကာတို့- အသင် တို့ အဘယ်မှာ နေကြသနည်း"။ "ပြဿဒ် မှာ နေကြပါသည်ဘုရား"။ "ဒါယကာတို့-

ရဟန်းတော်တို့မှာ ပြာသာဒ် မအပ်စပ်ပြီ လော”-ဟု ပြောဆိုခြင်း။ နို့စို့နွားငယ်များ ကို ထိန်းကျောင်းနေသော နွားကျောင်းသား တို့ကို မြင်တွေ့သောအခါ “ဤနွားငယ်များ သည် နို့စို့နွားငယ်များလော၊ ရက်တက်ဖြင့် မွေးမြူအပ်သော နွားငယ်များလော”။ “နို့စို့ နွားငယ်များ ပါဘုရား”။ “နို့စို့နွားငယ်များ ဖြစ်လျှင် ရဟန်းတော်တို့မှာ နွားနို့ရကြရ မှာပေါ့” စသည်ဖြင့်ပြောဆိုပြီ၍ ကလေးငယ် များအား မိဘတို့ကို တိုက်တွန်းစေ၍ နွားနို့ ကို လှူစေခြင်း။ “ယနေ့ ရဟန်းတော် တို့မှာ ပစ္စည်းလေးပါးရခဲကြတယ်” စသည် ဖြင့် ပစ္စည်းလေးပါးနှင့်စပ်သော စကားကို ပြောဆိုခြင်း။ သာမဏေတို့ကို ပန်းပင် စ သည် စိုက်ပျိုးစေလိုသောသဘောဖြင့် ပန်း ပင်ငယ်, ပေါက်တူး စသည်တို့ကို မိမိရှေ့ မှာ ချ၍ရပ်နေခြင်း၊ ပေါက်တူး စသည်တို့ ကို ကိုင်ထားခြင်းစသည်တို့သည် သြဘာသ = ပရိယာယ်ဖြင့် အရိပ်အရောင်ပြခြင်း မည်၏။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၅၁။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၆၅။ ဝိ သုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၊၃၉။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၅၄။)

(၁) ထွန်းလင်းတောက်ပသောအရောင်၊ အလင်းရောင်၊ အဆင်း အရောင်-စသည်။ စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ သြဘာသာ။ ... စန္ဒောဘာသော သူရိယောဘာသော အ-ဂ္ဂေါဘာသော ပညောဘာသော။ အံ၊၁။ ၄၅၅။ သြဘာသနဝသေန စန္ဒောဝ စန္ဒော-ဘာသော။ အံ၊ဌ၊၂။၃၃၉။ အပ္ပမာဏော စ ဥဠာရော သြဘာသော လောကေ ပါ-တုဘဝတိ အတိက္ကမ္မေဝ ဒေဝါနံ ဒေဝါနု-ဘာဝံ။ ဒီ၊၂။၁၀။ ဣမ ဟယံ ဘန္တေ အပ္ပ-မတ္တာ အာတာပိနော ပဟိတတ္တာ ဝိဟရန္တာ သြဘာသဠေ သဏ္ဌာနာမ။ မ၊၃။၁၉၅။ (-ဝိ၊ဌ၊၁။၁၃၃။) သြဘာသဠေ သဏ္ဌာနာ-မာတိ ပရိကမ္မောဘာသံ သဏ္ဌာနာမ။ မ၊ဌ၊ ၄။၁၄ရ။ ဟောမိသတ္ထောဝ သမာနော သြ-ဘာသညေဝ ခေါ သဏ္ဌာနာမိ။ အံ၊၃။၁၂၃။ သြဘာသန္တိ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏောဘာသံ။ အံ၊ ဌ၊၃။၂၄၃။ မဟတော သြဘာသဿ ပါ-တုဘာဝေါ ဟောတိ။ အံ၊၁။၂၂။ ပညာသြ-ဘာသသဒိသောယေဝ သြဘာသော အ-မိပ္ပေတော။ အံ၊ဌ၊၁။၉၁။ သြဘာသော နာမ ဒီပေါဘာသောပိ ဟောတိ မဏိသြဘာ-သောပိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁ရ၀။ မ၊ဌ၊၁။၂၆၂။ ဥပ္ပန္န-ဒီပသိခါယ သြဘာသော ဝိယ။ ဒီ၊ဌ၊၂။ ၃ရရ။ သြဘာသံ ဖရိတ္ဝာ ဂါထာယ အဝိဇ္ဇကောသံ ပဟရတိ။ အံ၊ဌ၊၃။၁ရရ။ နိလနိဘာသာနိတိ ဣဒံ ပန သြဘာသ-ဝသေန ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၅၂။ မ၊ဌ၊၃။၁ရ၉။ အံ၊ဌ၊၁။၄၀ရ။ သြဘာသဝသေနာ (ပဋိသံ။၄)တိ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ရူပဒဿနတ္ထံ ပသာရိတဿ တေဇောကသိဏ သြဒါတ-ကသိဏ အာလောကကသိဏာနံ အညတ-ရဿ စတုတ္ထဇ္ဈာနာရမ္မဏဿ ကသိဏော-ဘာသဿ ဝသေန။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၄၉။ သြ-ဘာသော ရူပါဝစရဇ္ဈာနောဘာသော အန္တရဓာယတိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၃၂။ (-ဒီ၊ဌ၊၁။ ၁ရ၀။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၀၊၂၆၊၁၅၂။ မ၊ဌ၊၄။၁၂ရ။ သံ၊ဌ၊၂။၁ရ၆။ အံ၊ဌ၊၂။၃၃၄။ အံ၊ဌ၊၃။၉၉။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁ရ၊၂၀၁။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၆။) ပညော-

ဘာသသမော ဩဘာသော နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁ဖ၆။ ဩဘာသနဌေန ပညာဝ ဩဘာသော။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၉၂။ ဩဘာ-သေနာ(မူလဋီ၊၁။၁၄၅)တိ ရူပေန။ မဓု၊ ၁။၂၃၅။

(၂) ရောင်ခြည်တော်ဖြင့် ပြီးသော-ကိုယ်ခန္ဓာ-အတ္တဘော၊ ကိုယ်ရောင်၊ ကိုယ်ထင်။ အထဿ ဘဂဝါ ဩဘာသံ ဝိဿ-ဇ္ဇေတ္တာ ပုရတော နိသိန္နော ဝိယ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊၂။၂ဖ၉။ ဩဘာသန္တိ ရံသိမယသရီရံ။ ပဋိသံ၊ဂံ။၃၃ဝ။

(၃) ထွန်း-ပ-လင်း-ခြင်း။ ဩဘာသ ဘူတ (၁) ကြည့်။ (၄)(က) ပရိယာယ်ဖြင့် အရိပ်အရောင်ပြခြင်း၊ အဖြောင့်မဆို အလို ကိုပြခြင်း။ ဩဘာသော ဩဘာသကမ္မံ။ အဘိ၊ဝိ။၃ဖ၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃။ ဩဘာ-သောတိ ပစ္စယပဋိသံယုတ္တကထာ။ အဘိ၊ ဌ၊၂။၄ဖ၅။ (-ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ။၁၉၄။) အတ္တနော ဣစ္ဆာယ ပကာသနံ ဩဘာသော၊ ကော ပန သောတိ၊ အဇ္ဇ ဘိက္ခုနံ ပစ္စယာ ဒုလ္လလာ ဇာတာတိအာဒိကာ ပစ္စယပဋိသံ-ယုတ္တကထာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၄-၅။ ဩဘာ-သော နာမ ဥဇုကမေဝ အကထေတ္တာ ယထာ အဓိပ္ပါယော ဝိဘူတော ဟောတိ၊ ဧဝံ ဩဘာသနံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။ဖ၉။ (-ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၄ဝ၈။) သေနာသနေ ဩဘာသပရိကထာဒိနံ လ-ဒ္ဓတ္တာတိ ဧကေ။ ဝဇိရ။၁၉၁။ ဧတ္ထ ပန အကပ္ပိယဝေါဟာရော ကပ္ပိယဝေါဟာရော ပရိယာယော ဩဘာသော နိမိတ္တကမ္မန္တိ ဣမာနိ ပဋ္ဌ ဇာနိတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၀ဝ။ ဩဘာသော နာမ ကုဒါလခဏိတ္တာဒီနိ စ မာလာဝစ္ဆေ စ ဂဟေတ္တာ ဌာနံ။ ဝိ၊ဌ၊၂။ ၂ဝ၀။ ကုဒါလာဒီနိ ဘူမိယံ ဌပေတ္တာ ဌာန-တော ဟတ္ထေန ဂဟေတ္တာ ဌာနမေဝ ပါ-ကဋတရန္တိ "ဩဘာသော"တိ ဝုတ္တံ။ သာ ရတ္ထ၊၂။၃ဖ၈။

(၅) ဖြောင့်ဖြောင့် အရိပ်အရောင် ပြ ခြင်း၊ မိမိအလိုကို ဖြောင့်ဖြောင့် ထင်စွာ ပြဆိုခြင်း။ ယံ တံ ဘဂဝတာ ဩဌာရိကေ နိမိတ္တေ ကယိရမာနေ ဩဌာရိကေ ဩ-ဘာသေ ကယိရမာနေ နဝ ဘဂဝန္တံ ယာစိ။ ဝိ၊၄။၄၈ဖ။ (-သံ၊၃။၂၂ရ။ အံ၊၃။၁၂၉။) တတ္ထ ပန ပရိယာယံ မုဉ္စိတ္တာ ဥဇုကံယေဝ အတ္တနော အဓိပ္ပါယဝိဘာဝနံ ဩဘာသော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅ဝ။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၅ဝ၅။)

ဩဘာသက၁ (တိ) [ဩဘာသ+ကရ+ကွ] အရောင်အလင်းကို ပြုတတ်သော၊သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ ပဘာသကသာတိ ဩဘာ-သကသ။ မ၊ဌ၊၃။ဖ၈။

ဩဘာသက၂ (ပု) [ဩဘာသ+က] အရောင်အလင်း။ ဣဝေကစ္စော ပရိတ္တံ ဩကာသံ ပိတိကတော ဖရတိ၊ ... ဩဘာသကတော ဖရတိ။ ပဋိသံ။၁၅၁။ ဩကာသကတော (ဩဘာသကတော?) ဖရတိတိ အာလော-ကကသိဏဝသေန တေဇောကသိဏဝသေန ဩဒါတကသိဏဝသေန ဝါ ဩဘာသောတိ ဖရတိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၅ရ-၈။ (ပဋိသံ၊ဌ-၌ "ဩကာသကတော"ဟု ပါဠိပျက်နေသည်။)

သြဘာသကမ္ဘ (နာ) [သြဘာသ+ကမ္ဘ] အရိပ်အရောင် ပြု-မှု-ခြင်း။ သြဘာသကမ္ဘန္တိ ဝစ္ဆပါလကေ ဒီသ္မာ "ကီ ဣမေ ဝစ္ဆာ ခီရဂေါဝစ္ဆာ တက္ကဂေါဝစ္ဆာ"တိ ပုစ္ဆိတ္မာ ... တေသံ ဒါရကာနံ မာတာပိတူနံ နိဝေ-ဒေတ္မာ ခီရဒါပနာဒိကံ သြဘာသကရဏံ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂ရ။

သြဘာသကရ (တိ) [သြဘာသ+ကရ+က] (က) ပညာအရောင်ကို ပြုတတ်သော၊သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ (ခ) အရောင်အလင်းကို ပြုတတ်သော၊သူ (မြတ်စွာဘုရား)။

(က) ဝေရူပါ စ တေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ "သတ္ထာရော"တိပိ ဝုစ္စန္တိ၊ ... "သြဘာသ-ကရာ"တိပိ ဝုစ္စန္တိ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၆ရ။

(ခ) ပဘင်္ကရောတိ ပဘင်္ကရော အာ-လောကကရော သြဘာသကရော။ စူဠနိ။ ၂၁၂။ သြဘာသကရောတိ သြဘာသံ ဇောတိ ကရောတီတိ သြဘာသကရော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၃။

သြဘာသကရဏ (နာ) [သြဘာသ+ကရဏ] (၁) အရိပ်အရောင်ပြု-မှု-ခြင်း။ (၂) ပြုအပ်သောအရောင်အလင်း။ (၁) သြဘာသ ကမ္ဘ-ကြည့်။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြဘာသကရဏဋ္ဌ (ပု) [သြဘာသကရဏ+အဋ္ဌ] (မိမိတို့၏ အကြောင်းတို့သည်) ပြုအပ်သောအရောင်အလင်းဟူသော အနက်သဘော။ (ပါရာ၊ဂံ၊သစ်။) (မိမိတို့၏ အကြောင်းတရားတို့သည်) အရောင်အလင်း အပြစ်ပြင့် ဖြစ်စေအပ်သော အနက်သဘော။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။)

အာလောကောတိ သာယေဝ ဝိဇ္ဇာ သြဘာသကရဏဋ္ဌေန "အာလောကော"တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၃၁။ မ၊ဌ၊၁။ ၁၃၀။ အံ၊ဌ၊၂။၁၄၆။ အံ၊ဌ၊၃။၂၀၆။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။ ၂၉၉။ သြဘာသကရဏဋ္ဌေနာတိ ကာတ-ဗ္ဗတော ကရဏံ၊ သြဘာသော၀ ကရဏံ သြဘာသကရဏံ၊ အတ္ထနော ပစ္စယေဟိ သြဘာသဘာ၀ေန နိဗ္ဗတ္တေတဗ္ဗဋ္ဌေနာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၉၄။

သြဘာသကိစ္စကရဏ (နာ) [သြဘာသကိစ္စ+ကရဏ] အရောင်အလင်းကိစ္စ-ထွန်းလင်းခြင်းကိစ္စ-ကို ပြုခြင်း။ သဗ္ဗတ္ထ သြဘာသ-ကိစ္စကရဏေန အာလောကော နာမတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။ ၂၁၉။

သြဘာသဂတ (တိ) [သြဘာသ+ဂတ] (က) ပညာအရောင်သို့ရောက်သော။ (ခ) ဉာဏ်အလင်းနှင့် တကွဖြစ်သော။ **(က)(ခ)** သြ-ဘာသဂတံ စိတ္တံ အဝိဇ္ဇနွကာရေန နဂ္ဂဠတိတိ အာနေဠ်။ ပဋိသံ။၃၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၅။ ဥဒါန၊ဌ။၁၆ရ။ (-နေတ္တိ၊ဌ။၁၄၉။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁ ၂ရ။) သြဘာသဂတန္တိ ပညာယ ဝိသဒပ္ပ၀တ္တိ၀သေန ပညောဘာသံ ဂတံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။ ၂၆ရ။ သြဘာသဂတန္တိ ဉာ-ဏောဘာသဂတံ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၉၀။ သြဘာ-သဂတန္တိ ဉာဏောဘာသသဟဂတံ။ သာရ တ္ထ၊၁။၃၉၅။

သြဘာသဂါထာ (ထီ) [သြဘာသ+ဂါထာ]

အရောင်အလင်းလျှင် ရှေ့ဆွားရှိသော ခွတ်အပ်သော ဂါထာ၊ အရောင်အလင်း လွတ်လျက်-ကိုယ်ရောင်ပြလျက်-ကိုယ်ထင်ပြလျက်-ဟောအပ်သော ဂါထာ။ ဤမ်သြဘာသဂါထဲ အဘာသီ။ ဝိ၊၆၊၃။၆၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆။) သြဘာသဝိဿဇ္ဇနက-ပုဗ္ဗ(ဗ္ဗီ)ကာ ဘာသိတဂါထာ သြဘာသ-ဂါထာ။ ဝိမတိ၊၂။၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၂။ (-သာရတ္ထ၊၃။၄၇။)

သြဘာသဇာတ (တိ) [သြဘာသ+ဇာတ] (က) ဖြစ်သော ဉာဏ်အရောင်အလင်း ရှိသော၊သူ။ (ခ) ဖြစ်သောအရောင်အလင်း ရှိသော၊ လတစ်ထောင် နေတစ်ထောင် ထွန်းလင်းသကဲ့သို့ ဖြစ်သော။

(က) သြဘာသဇာတံ ဖလဂံ၊ စိတ္တံ ယသ အဘိဏှသော။ ထေရ။၂၂၅။ သြ-ဘာသဇာတန္တိ ဉာဏောဘာသေန ဇာ-တောဘာသံ အဂ္ဂမဂ္ဂဉာဏသ အဓိဂတ-တ္တာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ (-ဒီ၊၂။၂၁၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၂။)

(ခ) အယံ လောကော သြဘာသ-ဇာတော။ မိလိန္ဒ။ ၂၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၀။ သြဘာသော ဇာတော ယဿာတိ သြဘာ-သဇာတော။ သမ္မော၊ယော။၂၃ဖ။ ယထာ အယံ ပိဏ္ဍပါတော သြဘာသဇာတော၊ ဧဝံ သြဘာသဇာတံ မေ သရီရံ ဟောတု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂၊၂၈၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈ဖ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ရ၀။ အာလောကဇာတာ ဝိယ၊ ... သြဘာသဇာတာ ဝိယ မေ အာ-နုဒ္ဓ သော ဒိသာ။ ဥဒါန။၁၀ဖ။ အာလော-ကဇာတာ ဝိယာတိ သဏ္ဌာတာလောကာ ဝိယ၊ ဤတရံ တသော၀ ဝေ၀စနံ၊ စန္ဒ-သဟဿသူရိယသဟဿေဟိ သြဘာ-သိတာ ဝိယာတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁ဖ၆ဖ။

သြဘာသဉာဏ (နဉ) [သြဘာသ+ဉာဏ] အ-ရောင်အလင်း၏-အရောင်အလင်း ဖြစ်-ခြင်း၏-အကြောင်းဖြစ်သောဉာဏ်။ သော ဒုတိယံ သြဘာသဉာဏံ နိဗ္ဗတ္တေတိ။ ဒုတိ-ယမဂ္ဂေါ အဓိဂတော ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂ဖ။ သြဘာသဉာဏန္တိ သြဘာသဿ ဥပ္ပတ္တိ-ဟေတုဘူတံ ဉာဏံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၄၂။

သြဘာသဋ္ဌ (ပု) [သြဘာသ+အတ္ထ] အရောင်-အလင်း-ဟူသော အနက်သဘော။ အာ-လောကော ဥဒပါဒိတိ သြဘာသဋ္ဌေန။ ပဋိ-သံ။၃၃၂၊၃၄၅။

သြဘာသတိ (ကြို) [အဝ+ဘာသ+အ+တိ] မသူတော်တို့၏စကားကို-ယုတ်ညံ့သော စကားကို-ပြောဆို၏၊ ပြက်ရယ်ဆို၏၊ ဆဲ-ရေး၏။ (တကျာရာဂအစွမ်းဖြင့် ဝစ္စမဂ် ပဿာ၀မဂ် မေထုန်နှင့် ပတ်သက်သည်-တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ကိုယ်ခန္ဓာအစိတ် အ-ပိုင်းတို့ကိုလည်းကောင်း ချီးမွမ်း၏ ,ကဲ့ရဲ့၏ , တောင်းဆို၏-စသည်။)

ကီ နု ခေါ သော သမဏော သ-ဿုယာ ဇာရော ဥဒါဟု သြဘာသတိ။ ဝိ၊၂။၃၂။ သြဘာသတိ ဂိဟီ သမ္ပယော-ဇေတိ။ ဝိ၊၅။၃၃၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ ကင်္ခ။

၁၃၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၆။) **ဩဘာသန္ဓိ**—ပါစိတ်၊ယော။၅၃၈။ **ဩဘာသသိ**—ဝိ၊၁။၁၈၇။ **ဩဘာသေယျ**—မာတုဂါမံ ဒုဋ္ဌုလ္လာဟိ ဝါစာဟိ ဩဘာသေယျ။ ဝိ၊၁။၁၈၇။ ဩဘာသေယျာတိ အဇ္ဈာစာရော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၁။၁၈၈။ ဩဘာသေယျာတိ အဝဘာသေယျ၊ နာနပ္ပကာရံ အသဒ္ဓမ္မ-ဝစနံ ဝဒေယျ၊ ယသ္မာ ပနေဝံ ဩဘာ-သန္ဓသ ယော သော ဩဘာသော နာမ၊ သော အတ္ထတော အဇ္ဈာစာရော ဟောတိ ... တသ္မာ တမတ္ထံ ဒဿေန္တော ဩဘာ-သေယျာတိ အဇ္ဈာစာရော ဝုစ္စတီတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၃၃။ ဩဘာသေယျာတိ အဝဘာ-သေယျ၊ ဝဏ္ဏာဝဏ္ဏ ယာစန အာယာစန - ပုစ္ဆန ပဋိပုစ္ဆန အာစိက္ခနာနုသာသန-အဏ္ဏောသနဝသေန နာနပ္ပကာရံ အသ-ဒ္ဓမ္မဝစနံ ဝဒေယျ။ ကင်။၁ ၂၉။ **ဩဘာသိ**—ဝိ၊၅။၈။ **ဩဘာသီ**—ဝိ၊၁။ ၂၉ ၂။ **ဩ ဘာသိသတိ**—ဝိ၊၁။၁ဂ၇။

ဩဘာသတိ၂ (ကြိ) [အဝ+ဘာသု (ဘာသ) +အ+တိ။ (နီတိ၊ဓာ။၁ဂ၁။ ဓာတ္တတ္ထ။ ၂ဖ၈။) အဝဘာဓတိ(သံ)] ထွန်းလင်းတောက်ပ၏။ (နီတိ၊ဓာ။၁ဂ၁-၂-၌" ကာသု၊ဘာသု-ဒီတ္တိ ယံ၊ ဒီတ္တိတိ ပါကဋတာ, ဝိရာဇနတာ"ဟု ဆိုသည်။ ဓာတ္တတ္ထသင်္ဂဟ-၌ကား "ဘာသ" ဓာတ်သာတွေ့ရသည်၊ "ဘာသု"ဓာတ် မပါ ရှိပေ။ ကာရိတ် ပုံစံတို့၌ "ဩဘာသေတိ"ဟု ထိုကျမ်းနှစ် စောင်လုံးတည်ကြည်တည်း ဆိုကြသည်။)

ယထာ ဗောဓိသတ္တသ ပကတိကာ-ယော သမန္တာ ဗျာမံ ဩဘာသတိ။ အဘိ၊ က။ ၂၁၅။ ဩဘာသတိ တာဝ သော ကိမိ (ဥဒါန။၁ဖ၉)တိ သော ခဏ္ဍူပနကကိမိ တာဝဒေဝ ဩဘာသတိ ဇောတတိ ဒိဗ္ဗတိ။ ဥဒါန၊၆။၃ ၂၅။ ဩဘာသတိ(ဇော၊ ၂။ ၂၈၀)တိ တံ မဏိရတနံ အာကာသေ ဝိဇ္ဇုရိဝ ဩဘာသတိ။ ဇော၊၆၊ရ။၁ရ၁။ (-အ်၊၆၊၃။ဖ၉။ အပ၊၆၊၁။၁၁ရ။) **ဩဘာသသိ**—ဝိမာန။၁။ ဝိမာန၊၆။၁၁။ **ဩဘာသတေ**—ဝိမာန။၁၀၊ ၃၃။ အပ၊ ၂။၁ဂ၀၊၁ဂ၁။ **ဩဘာသရေ**—ဝိမာန၊၆။၄ဖ။ **ဩဘာသန္တေ**—ဝိမာန၊ ၆။၁၁၁။ **ဩဘာသတု**—အပ၊ ၂။၁၉၅၊ ၂၉၄။ ဩဘာသိတ-လည်းကြည့်။

ဩဘာသတု (ကြို) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ) +အ+အန္တေ] ထွန်းလင်း တောက်ပလော။ ဩဘာသတိ၂-ကြည့်။

ဩဘာသတေ[1] (ကြို) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ) +အ+တေ] ထွန်းလင်းတောက်ပ၏။ ဩ-ဘာသတိ၂-ကြည့်။

ဩဘာသတေ၂ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ) +ဏေ+တေ] ထွန်းလင်းတောက်ပစေ၏။ ဥဌ္ဌာရော တေ ယသော ဝဏ္ဏော၊ သဗ္ဗာ ဩဘာသတေ ဒိသာ။ ဝိမာန။၃၃။ သဗ္ဗာ ဩဘာသတေ ဒိသာတိ သဗ္ဗာသု ဒိသာသု ဝိဇ္ဇောတတေ၊ သဗ္ဗာ ဝါ ဒိသာ ဩဘာသ-ယတေ ဝိဇ္ဇောတယတီတိ အတ္ထော။ ဩ-ဘာသတေတိ ပဒဿ ဩဘာသန္တေတိ ကေစိ ဝစနဝိပလ္လာသေန အတ္ထं ဝဒန္တိ၊ တေဟိ "ဝဏ္ဏေနာ"တိ ဝိဘတ္တိဝိပရိဏာ-

မေတဗ္ဗော။ ဝဏ္ဏနာတိ စ ဟေတုမ္ပိ ကရဏဝစနံ။ ဝိမာန၊၆။၁၁၁။ သဗ္ဗာ ဩ-ဘာသတေ ဒိသာ(ပေတ။၁၂ရ)တိ တသ ပဘာယ သဗ္ဗာပိ ဒိသာ သမန္တတော ဩ-ဘာသတိ ဝိဇ္ဇောတတိ။ ဩဘာသတေတိ ဝါ အန္တောဂဓဟေတုအတ္ထမိဒံ ဝဒန္တိ။ ... သဗ္ဗာ ဒိသာ ဩဘာသေတိ ဝိဇ္ဇောတေ-တိတိ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ပေတ၊၆။၉။ ဝနံ ဩဘာသတေ ဗုဒ္ဓေါ။ အပ၊၂။၁ရ၄။

ဩဘာသဒါန (နာ) [ဩဘာသ+ဒါန] အရောင်အလင်းကို ပေးခြင်း။ တေ ဩဘာသ-ဒါနမတ္တေန ...အာလောကဒဒေါ ဟောတိ။ ထေရ၊၆။၁။၄၃။

ဩဘာသန[3] (တိ) [အဝ+ဘာသ+ယု] (အ-ထူးထူးအပြားပြားသော) မသူတော်စကား-ယုတ်ညံ့သောစကား-ကို ပြောဆိုခြင်း၊ ဆဲ-ရေးခြင်း။ ဩဘာသနာ တယော(ဝိ၊၅။ ၃ဖ၅)တိ ဝစ္ဆမဂ္ဂံ ပဿာဝမဂ္ဂံ အာဒိဿ ဝဏ္ဏာဝဏ္ဏဘဏနေ သံယာဒိသေသော၊ ဝစ္ဆမဂ္ဂံ ပဿာဝမဂ္ဂံ ဌပေတ္တာ အဝေ့ကံ ဥဇ္ဇာဏုမဏ္ဍလံ အာဒိဿ ဝဏ္ဏာဝဏ္ဏ-ဘဏနေ ထုလ္လစ္စယံ၊ ဥဇ္ဇကေ့ကံ အဝေ-ဏုမဏ္ဍလံ အာဒိဿ ဝဏ္ဏာဝဏ္ဏဘဏနေ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၂၈။ (–ကခ်။၁ဂ၀၊ သာ ရတ္ထ၊၂။၃၂၊၃၃၂။ ဝိမတိ၊၁။၂ဖ၂။)

ဩဘာသန[4] (ထိ၊နာ) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ)+ယု။ ဩဘာသတိ[4]-ကြည့်။] (၁) ထွန်း-လင်းတောက်ပခြင်း။ (၂) ထွန်းလင်းစေ-ခြင်း။ (၃) ထွန်း-ထင်စွာ-ထင်ရှား-ပြခြင်း။ (၄) အရောင်၊ အရောင် အလင်း။ (၅) ပရိယာယ်ဖြင့် အရိပ်အရောင်ပြခြင်း၊ အ-ဖြောင့်မဆို အလိုကိုပြခြင်း။ (တိ)(၆) ထွန်း-လင်းတောက်ပသော။ (၇) ထွန်းလင်း-တောက်ပစေတတ်သော။

(၁) ထွန်းလင်းတောက်ပခြင်း။ ဣဒါနိ တမေဝ ဩဘာသနံ ဥပမာယ ဝိဘာဝေ-နွော။ ဝိမာန၊၆။၈၀။ ဩဘာသနကိစ္စ-လည်းကြည့်။ (၂) ထွန်းလင်းစေခြင်း။ ဩဘာသနသမတ္ထ-ကြည့်။ (၃) ထွန်း-ထင်စွာ-ထင်ရှား-ပြခြင်း။ ဩဘာသန-ဌေတ္ထ အာရမ္မဏဿ ယထာသဘာဝတော ဝိဘာဝနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄ရ။ ဝိသယဿ ဩ-ဘာသနံ ... ဝိသယောဘာသနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၁၄၄။ (–အနုဋီ၊၁။၁၃၂၊၁၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၃၄ဖ။)

(၄) အရောင်၊ အရောင်အလင်း။ နီလနီဘာသာနီတိ ဣဒံ ပန ဩဘာသန-ဝသေန ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၃၄။ ဩဘာ-သနဌ-လည်းကြည့်။ (၅) ပရိယာယ်ဖြင့် အရိပ်အရောင်ပြခြင်း၊ အဖြောင့်မဆို အလို-ကို ပြခြင်း။ ဩဘာသ[4](၄) (က)ကြည့်။ (တိ)(၆) ထွန်းလင်းတောက်ပသော။ ဩ-ဘာသနဝသေန စန္ဒောဝ ဩဘာသော စန္ဒောဘာသော။ အံ၊ဌ၊၂။ ၃၃၉။ အတိဝိယ ဩဘာသနတော။ ဝိမာန၊၆။၁ဖ၃။ (၇) ထွန်းလင်းတောက်ပစေတတ်သော။ အောက်-ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဩဘာသနက (တိ) [ဩဘာသန+က] ထွန်း

လင်းတောက်ပစေတတ်သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဩဘာသနကစုဏ္ဍ (နာ) [ဩဘာသနက+စုဏ္ဍ] ထွန်းလင်းတောက်ပစေတတ်သော အမှုံ့၊ မျက်နှာချေမှုံ့။ စုဏ္ဍကမကွိုတန္ဓိ ဒေါသ-နိဟရကေဟိ တာပဒဟနာဒီဟိ ကတာ-ဘိသခါရမုခံ ဂေါရောစနာဒီဟိ ဩဘာ-သနကစုဏ္ဍေဟိ မကွိတံ။ မဋီ၊၃။၁၄၃။

ဩဘာသနကိစ္စ (နာ) [ဩဘာသန+ကိစ္စ] ထွန်း-လင်းတောက်ပခြင်းကိစ္စ။ ယထာ စ မဏိ-ရတနံ ဝါ စန္ဒမဏ္ဍလံ ဝါ အတ္တနော အာလောကေနေဝ ဩဘာသတိ၊ နတ္ထိ အညေန ဩဘာသနကိစ္စံ အတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ဖ၉။

ဩဘာသနဋ္ဌ (ပု) [ဩဘာသန+အတ္ထ] အ-ရောင်-အလင်း-ဟူသောအနက်။ ဩဘာ-သနဋ္ဌေန ပညာဝ ဩဘာသော ပညာ-ဩဘာသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ ဩဘာ-သနဋ္ဌေန အာလောကောတိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀။

ဩဘာသနရသ (တိ) [ဩဘာသန+ရသ] ထွန်းပြခြင်း-ထင်ရှားပြခြင်း-ကိစ္စ ရှိသော။ သော (ဓမ္မဝိစယော) ပဝိစယလက္ခဏော ဩဘာသနရသော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၉။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊၁။ဂရ။) ဩဘာသနရသောတိ ဝိသ-ယောဘာသနရသော။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၅၀။

ဩဘာသနလက္ခဏ (တိ) [ဩဘာသန+ လက္ခဏ] ထွန်းလင်းခြင်း-ထင်ရှားပြခြင်း-လက္ခဏာရှိသော။ အပိ စ ဩဘာသန-လက္ခဏာ ပညာ။ မိလိန္ဒ။၃၈။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၅။)

ဩဘာသနဝတ္ထု (နာ) [ဩဘာသန+ဝတ္ထု] မ-သူတော်စကားကို ပြောခြင်းဟူသော အ-ကြောင်းဝတ္ထု။ သာဝတ္ထိယံ ဥဒါယိတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ဒုဋ္ဌုလ္လာဟိ ဝါစာဟိ ဩဘာသန-ဝတ္ထုသို့ ပညတ္တံ။ ကခါ။၁၃၀။

ဩဘာသနသဘာဝ (တိ) [ဩဘာသန+ သဘာဝ] ထွန်းလင်းခြင်း သဘောရှိသော။ သုဘသရောတိ သုဋ္ဌု အတိဝိယ ဩဘာ-သနသဘာဝေါ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၅ရ။

ဩဘာသနသမတ္ထ (တိ) [ဩဘာသန+ သမတ္ထ] ထွန်းလင်းစေခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ ယောဇနပွမာဏံ ဩဘာသနသမတ္ထံ မဏိ-ရတနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။

ဩဘာသနဟေတု (ပု) [ဩဘာသန+ဟေတု] ထွန်းလင်းခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဝိ-ရောစနာတိ တေသံ ဝိရောစနဟေတု ဩဘာသနဟေတူတိ ဟေတုမှိ နိဿက္ခ-ဝစနံ။ ဝိမတိ၊၁။၅၂။

ဩဘာသနိမိတ္တ (နာ) [ဩဘာသ+နိမိတ္တ] (၁) အရောင်အလင်းဟူသော အာရုံနိမိတ်။ (၂) ထင်ရှားသော အရိပ်အရောင် ပြခြင်း။ **(၁)** ဩဘာသနိမိတ္တံ မနသိ ကရောမိ(မ၊၃။၁၉၉။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၀)တိ ပရိကမ္မာဘာသ-မေဝ မနသိ ကရောမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၉။ ဇဝံ အာရဒ္ဓဝိရိယော ဝိဟရန္တော ဩဘာသ-

နိမိတ္တမတ္တမ္မိ ဒသေတုံ နာသက္ခိ။ အံ၊၆၊ ၃။၁၂၃။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၀။ (-အံ၊၆၊ ၂။၅။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဘာသနိမိတ္တကမ္ဘ (နာ) [ဩဘာသနိမိတ္တ+ကမ္ဘ] ထင်ရှားသော အရိပ်အရောင် ပြခြင်း အမှု။ ဣတိ ရာဇာ ဣမိနာ သဗ္ဗေနပိ ဝစနေန ဩဘာသနိမိတ္တကမ္ဘံ အကာသိ။ ဒီ၊၆၊၁။၁၂၉။ ဩဘာသနိမိတ္တကမ္ဘန္တိ ဩ-ဘာသဘူတံ နိမိတ္တကမ္ဘံ၊ ပရိဗျတ္တံ နိမိတ္ထ-ကရဏန္တိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄-၅။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၂။)

ဩဘာသနိမိတ္တပ္ပါဒန (နာ) [ဩဘာသနိမိတ္ထ+ဥပ္ပါဒန] အရောင်အလင်းဟူသော အာရုံနိမိတ်ကို ဖြစ်စေခြင်း။ သူရိယာလော-ကာဒိဝသေန ဩကာသနိမိတ္တုပ္ပါဒနံ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၉၇။

ဩဘာသန္တ[1] (တိ) [အဝ+ဘာသ+အန္တ] အ-ယုတ်အားဖြင့်ပြောဆိုသော၊ မသူတော်တို့၏ စကားကို-ပြော-ရွတ်ဆို-ပြ-သော၊သူ။ မေထုနသန္နိဿိတာဟိ ဝါစာဟိ ဩဘာ-သန္တဿ အသုစိ မုစ္စတိ။ ဝိ၊၆၊ ၂။၁၁၆၊ (-ဝိ၊၁။၁၉၂။ ကင်္ခ။၁၃၀။ ဝဇိရ။၁၈၄။ သာ-ရတ္ထ၊၃။၃၂၃။) ဩဘာသန္တောတိ အဝဘာ-သန္တော။ မူလသိက္ခာ၊ဋီ။၄၆၉။ မေထုန-ယာစနာဒီဟိ၊ ဩဘာသန္တဿ ဘိက္ခုနော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၃၅၄။ ဩဘာသန္ထ-ဿာတိ ဥဒ္ဒေသန္တဿ၊ ပကာသေန္တဿာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၁၈၀။ (ဝိ၊၅။၅၆-၌ "မာတုဂါမံ ဒုဋ္ဌုလ္လာဟိ ဝါစာဟိ ဩ-ဘာသေန္တော တိဿော အာပတ္တိယော အာပဇ္ဇတိ"ဟု ရှိသည်။)

ဩဘာသန္ထ[1] (တိ) [အဝ+ဘာသု (ဘာသ) + ဏ+အန္ထ] ထွန်းလင်းစေသော။ ပဿ စန္ဒ သူရိယာ။ ဩဘာသန္ထ စတုဒ္ဒိသာ။ ဇာ၊ ၂။၂၈၄။ ဇာ၊၆၊၇။၁၇၈။

ဩဘာသပရိတ္တတာ (ထီ) [ဩဘာသပရိတ္ထ+တာ] အရောင်အလင်းဟူသော အာရုံနိမိတ်၏သေးငယ်သည်၏အဖြစ်၊ သေးငယ်သော အရောင်အလင်းဟူသော အာရုံနိမိတ်၏အဖြစ်။ ဩဘာသပရိတ္တတံ ဟိ သန္ဓာယ ဣဓ ပရိကမ္မသမာဓိ ပရိတ္တောတိ ဝုတ္တော။ မ၊၆၊၄။၁၄၉။

ဩဘာသဘူတ (တိ) [ဩဘာသ+ဘူတ] (၁) ဖြစ်သော အရောင်အလင်းရှိသော၊ ထွန်း-ပ-လင်း-ခြင်းသို့ ရောက်သော၊သူ။ (၂) အရောင်အလင်း ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ (၃) ထင်ရှားသောအရိပ်အရောင်ပြခြင်း ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။

(၁) တေ ယသောဇပ္ပမုခါ ပဠူသတာ ဘိက္ခူ သဗ္ဗသော အဝိဇ္ဇန္ဓကာရဝိဓမနေန အာလောကဘူတာ ဩဘာသဘူတာ ဟု-တ္တာ ဝိဟရန္တိ။ ဥဒါန၊၆။၁၆၆။ (၂) ဩ-ဘာသဘူတေန ... ဥဏေန သံကိလေ-သပက္ခံ ယာထာဝတော ပဿန္တော။ သာရ-တ္ထ၊၁။၃၈၅။ (၃) ဩဘာသနိမိတ္တကမ္ဘ-ကြည့်။

ဩဘာသမဏ္ဍလ (နာ) [ဩဘာသ+မဏ္ဍလ]

အရောင်အလင်းအဝန်း။ တသ သြဘာ-
သမဏ္ဍလသ နိ စိရဋ္ဌိတိတာယ တတာ
နိမိတ္တုပ္ပါဒနံ ကာတုံ အသက္ကောန္တေန။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၉၇။

သြဘာသမဏ္ဍလာရမ္မဏ (တိ) [သြဘာသ
မဏ္ဍလ+အာရမ္မဏ] အရောင်အလင်း အ
ဝန်းလျှင် အာရုံရှိသော။ ယဉ္စ အာလော-
ကကသိဏေ သူရိယာဒီနံ သြဘာသမဏ္ဍ-
လာရမ္မဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။
၁၃၂။

သြဘာသမာန (တိ) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ)
+အ+မာန] ထွန်းလင်းသော၊သူ။ ဏ္ဍမာယ
ဗုဒ္ဓသိရိယာ (ဗုဒ္ဓရသ္မိယာ) သြဘာသ-
မာနသာပိ စ ဘဂဝတော ပုရတော အ-
နေကာနိ ဒဏ္ဍဒီပိကာသဟသာနိ ဥက္ခိ-
ပီသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ဖ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၇၂။ သာရတ္ထ၊
၃။၃၁၀။ (-ပေတ၊ဋ္ဌ။၁ဖ၃။)

သြဘာသမုဠ္ဆန (ထီ၊နဝ) [သြဘာသ+မုဠ္ဆန]
အရောင်အလင်းလွှတ်ခြင်း။ ဝတ္ထာလင်္ကာ-
ရကာယာဒီဟိ သြဘာသမုဠ္ဆနာဒိဝသေန
ဒိဗ္ဗံ ဏ္ဍဒ္ဓါနုဘာဝံ နိမ္မိနိတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၂။

သြဘာသယတေ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဘာသု
(ဘာသ)+ဏယ+တေ] ထွန်းလင်းစေ၏။
သဗ္ဗာ ဝါ ဒိသာ သြဘာသယတေ ဝိဇ္ဇော-
တယတိတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁၁။

သြဘာသယန္တ (တိ) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ)+
ဏ(ယ)+အန္တ။ ထီ-ဌ သြဘာသယန္တီ။] (၁)
ထွန်းလင်းတောက်ပသော၊သူ။ (၂) ထွန်း
လင်းစေသော၊သူ။ **(၁)** သြဘာသယံ
ရံသေန၊ သိဝိနံ သိဝိနံ ယထာ။ အပ၊
၁။၂၅၉။ သြဘာသယန္တံ ဇလန္တံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၉၀။ သြဘာသယန္တီ ဒသ သဗ္ဗသော
ဒိသာ။ ဝိမာန။၉၃။ ပေတ။၁၃၅။

(၂) သြဘာသယံ တိဋ္ဌတိ မြဟ္မလော-
ကံ။ ဇာ၊၁။၁ဖ၄။ သြဘာသယံ တိဋ္ဌတိတိ
ဏ္ဍမံ သကလမ္ပိ မြဟ္မလောကံ သြဘာသေ-
န္တော တိဋ္ဌတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၃။ သဗ္ဗာ သြ-
ဘာသယံ ဒိသာ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄၊၁၃၉။ ဝိမာန။
ရ၃)တိ သဗ္ဗာ ဒသပိ ဒိသာ ပဘာသေန္တော။
သာရတ္ထ၊၁။၂၉၄၊(-၄၁၁။) သြဘာသယန္တီတိ
ကဏ္ဍေသု ယာနိ ပိဋ္ဌနှနာနိ၊ တေဟိ သြ-
ဘာသယန္တီ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂ဖ၀။ သြဘာသယန္တီ
... ဝိဇ္ဇောတယမာနာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၅၂။ တ-
ယိဒံ ဝိမာနံ... သြဘာသယံ ဥတ္တရသံ
ဒိသာယံ။ သံ၊၁။၁၅၀။ သြဘာသယန္တီ သြ-
ဘာသယမာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉ဖ။ (-အံ၊၁။၂၁၅။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။)

သြဘာသယမာန (တိ) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ)+
ဏယ+မာန] (၁) ထွန်းလင်းတောက်ပ
သော၊သူ။ (၂) ထွန်းလင်းစေသော၊သူ။ **(၁)**
သြဘာသယန္တ (၁) ကြည့်။ **(၂)** သာ ...
တသ သိရိဂဗ္ဘံ သြဘာသယမာနာ အာ-
ကာသေ ဋ္ဌတ္တာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ။
၄၅၊၁ဖ၁၊၂၃၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။)

သြဘာသယိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဘာသု
(ဘာသ)+ဏယ+တ္တာ] ထွန်းလင်းစေ၍။
သြဘာသယိတ္တာ ပထဝီ သဒေဝက(ဝိမာန။
၃၄၊ဖ၇)နှင့် ... ဏ္ဍမံ ပထဝီ ဝိဇ္ဇောတေတ္တာ။
ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁၃။

သြဘာသရူပ (နာ) [သြဘာသ+ရူပ] အရောင်အလင်းဟူသောရုပ်။ ပဒီပသခ်ိတသ တေ-ဇသ သြဘာသရူပေန, ဝါယုသ သဒ္ဒေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၂။၉၁။

သြဘာသဝိသေဋ္ဌန (ထီ၊နာ) [သြဘာသ+ဝိသေဋ္ဌန] အရောင်-ကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါ-လွှတ်ခြင်း။ အာကာသဂါမိတာ သြဘာ-သဝိသေဋ္ဌနာ အပ္ပဋိဃာတတာ။ ဒီ၊ဌီ၊၂။ ၁၉၄။ မ၊ဌီ၊၃။၃၅၅။ သြဘာသဝိသေဋ္ဌနေန အတ္တာနံ ဒသ္သေတွာ။ အံ၊ဌီ၊၁။၂၅၄။

သြဘာသဝိသေဋ္ဌနပုဗ္ဗက (တိ) [သြဘာသ ဝိသေဋ္ဌန+ပုဗ္ဗက။ ထီ-၌... ပုဗ္ဗိကာ။] အရောင်လွှတ်ခြင်းလျှင် ရှေ့သွားရှိသော။ သြဘာသဂါထာ-ကြည့်။

သြဘာသသမ္ပတ္တိ (ထီ) [သြဘာသ+သမ္ပတ္တိ] အရောင်၏ ပြည့်စုံခြင်း။ သြဘာသသမ္ပ-တ္တိယာ မဂ်ိနော ဘဒ္ဒကတာ။ သံ၊ဌီ၊၁။ ၁၆၆။

သြဘာသသမ္ပန္န (တိ) [သြဘာသ+သမ္ပန္န] အရောင်အလင်းနှင့် ပြည့်စုံသော။ သြဘာ-သသမ္ပန္နတာယ ဟေမန္တေ အဂ္ဂိသိခါ ဝိယ သောဘတိ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၃၀၈။

သြဘာသန္တေ (ကြိ) [အဝ+ဘာသု (ဘာသ) +အ+အန္တေ] ထွန်းလင်း တောက်ပကုန်၏။ သြဘာသတိ^{1}-ကြည့်။

သြဘာသရေ (ကြိ) [အဝ+ဘာသု (ဘာသ) +အ+အန္တေ] ထွန်းလင်း တောက်ပကုန်၏။ သြဘာသတိ^{1}-ကြည့်။

သြဘာသသိ^{3} (ကြိ) [အဝ+ဘာသ+အ+သိ] မသူတော်တို့၏စကားကို-ယုတ်ညံ့သော စကားကို-ပြောဆို၏၊ ပြက်ရယ်ဆို၏၊ ဆဲရေး၏၊ သြဘာသတိ^{3}- ကြည့်။

သြဘာသသိ^{4} (ကြိ) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ) +အ+သိ] ထွန်းလင်းတောက်ပ၏။ သြဘာ-သတိ^{4}-ကြည့်။

သြဘာသသိ^{2} (ကြိ) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ) +ဏော+သိ။ ကာရိတ်ပစ္စည်းကျေသည်။] ထွန်းလင်းစေ၏။ သြဘာသသိ ဝိဇ္ဇုရိ-ဝဗ္ဘကူဠံ။ ဝိမာန။၁။ သြဘာသသိတိ ဝါ အန္ဓောဂဓဟေတုအတ္ထဝစနံ၊ သြဘာ-သေသိတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဌ။၁၁။

သြဘာသိ (ကြိ) [အဝ+ဘာသ+ဏှံ] မ-သူတော်တို့၏ စကားကို-ယုတ်ညံ့သော စကားကို-ပြောဆိုပြီ၊ ပြက်ရယ်ဆိုပြီ၊ ဆဲရေးပြီ။ သြဘာသတိ^{3} ကြည့်။

သြဘာသိ^{4} (ကြိ) [အဝ+ဘာသ+ဏှိ] မသူ-တော်တို့၏စကားကို-ယုတ်ညံ့သော စကား-ကို-ပြောဆိုပြီ၊ ပြက်ရယ်ဆိုပြီ၊ ဆဲရေးပြီ။ သြဘာသတိ^{3}-ကြည့်။

သြဘာသိတ (တိ) [အဝ+ဘာသု (ဘာသ)+တ] (၁) ထင်ရှားစေအပ်သော၊ ပြအပ်သော။ (၂) ထွန်းလင်းစေအပ်သော။ (၃) ထွန်းလင်း-တောက်ပ-ထွန်းပြောင်-သော။ **(၁)** သြဘာ-သိတာ စ ပထဝီ သဒေဝကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၀။ သြဘာသိတာတိ ပကာသိတာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၄၄။ **(၂)** ဝေ သြဘာသိတမေဝ တက္ကိကာန

(ဥဒါန်။၁၆၉)တိ ... တိတ္ထိယေဟိ ဩဘာ-သိတံ အတ္တနော သမယတေဇေန ဒီပေတ္တာ အဓိဋ္ဌိတံ။ ဥဒါန်၊ဋ္ဌ။၃၂၆။ ဘဂဝတော ဟိ သမီပဋ္ဌာနံ မုဠ္ဆိတ္တာ သဗ္ဗော ဂိဗ္ဘကူဋ္ဌဝိ-ဟာရော တေန ဩဘာသိတော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၂၁၈။ (၃) ကာသာဝပဇ္ဇောတာတိ ဘိ-က္ခူနံ နိဝတ္ထပါရုတကာသာဝဝတ္ထေဟိ ဩဘာသိတာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၅၁။

ဩဘာသိတတ္တ (နာ) [ဩဘာသိတ+တ္တ] ထွန်း-လင်းတောက်ပစေအပ်သည်၏ အဖြစ်။ (ထွန်းပြောင်သည်၏ အဖြစ်၊ ဝါ- ထွန်းလင်း-အပ်သည်၏အဖြစ်။ ဘာသာ၊ဋီ။) စန္ဒ-ပွဘာယ ဩဘာသိတတ္တာ အတိဝိယ သု-ရူပါတိ အဘိရူပါ။ ဒီ၊ဋ၊၁။၁၂၉။

ဩဘာသိတနစ္စဒဿနသုခ (နာ) [ဩဘာ-သိတနစ္စ ဒဿန+သုခ] ထွန်းလင်းစေအပ်-ထင်ရှားပြအပ်-သော ကခြင်းကို -မြင်ခြင်း-ကြောင့်ဖြစ်သော-မြင်ရသောကြောင့် ဖြစ်-သော-ချမ်းသာ။ ဝိဇ္ဇုပွဘာယ ဩဘာ-သိတနစ္စဒဿနသုခံ ဝိယ ဣတ္တရံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၈။

ဩဘာသိတမ္ဘ (တိ) [အဝ+ဘာသ+တမ္ဘ] မသူ-တော်တို့၏စကား-ယုတ်ညံ့သောစကား-ကို ပြောဆိုအပ်သော၊ ပြက်ရယ်ဆိုအပ်သော၊ ဆဲရေးအပ်သော၊သူ။ နဘိက္ခုနိယော ဩ-ဘာသိတမ္ဘာ။ ဝိ၊၄။၄၅၃။

ဩဘာသိတာသေသဒိသ (တိ) [ဩဘာသိ-တာ+အသေသဒိသာ] ထွန်းလင်းစေအပ်-သော အလုံးစုံသော အရပ်မျက်နှာရှိသော၊ အလုံးစုံသောအရပ်မျက်နှာကို ထွန်းလင်း-စေနိုင်သော၊သူ။ ဩဘာသိတာသေသဒိသော ခဏ္ဍောတောယံ ဝိရာဇတေ။ အလက်၊ဂါ-ထာ။၂၂။ ဩဘာသိတာ ဒိပိတာ အသေ-သာ နိခိလာ ဒိသာ ယေန သောယံ ခ-ဏ္ဍောတော။ အလက်၊ဋီ။၄၅။ ဩဘာသိ-တာသေသဒိသော ဇောတိတသမ္ဘဒိသော အယံ ခဏ္ဍောတော။ အလက်၊ဋီ၊သစ်။၄၅။

ဩဘာသိတုံ[1] (ဗျ) [အဝ+ဘာသ+တုံ] မသူ-တော်စကား ပြောဆိုခြင်း၏။ အလဋ္ဌ ခေါ-ဟောတိ မာတုဂါမံ ဒုဋ္ဌုလ္လာဟိ ဝါစာဟိ ဩဘာသိတုံ။ ဝိ၊၁။၂၉၀။ (-သာရတ္ထ၊၂။၃၀၂။)

ဩဘာသိတုံ[2] (ဗျ) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ)+တုံ] ထွန်းပခြင်း၏။ အဘိဇ္ဈာဝိသမလောဘော ဥပ္ပဇ္ဇိတ္တာ စိတ္တံ ဒူသေတိ ဩဘာသိတုံ နဒေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ (-မ၊ဋီ၊၁။၂၇၂။)

ဩဘာသိဿတိ (ကြိ) [အဝ+ဘာသ+ဿတိ] မသူတော်တို့၏စကား-ယုတ်ညံ့သော-စကား-ကို-ပြောဆိုလတ္တံ့၊ ပြက်ရယ်ဆိုလတ္တံ့၊ ဆဲရေးလတ္တံ့။ ဩဘာသတိ[1]-ကြည့်။

ဩဘာသူပဋ္ဌာနကုသလ (တိ) [ဩဘာသူပ-ဋ္ဌာန+ကုသလ] ဉာဏ်အလင်း၏ထင်ခြင်း-ဉာဏ်အလင်းကိုထင်စေခြင်း-၌ လိမ္မာသော၊ သူ။ ဩဘာသူပဋ္ဌာနကုသလော ဟောတိ။ ပဋိ သံ။၂၂၃။ ဩဘာသူပဋ္ဌာနကုသလော-တိ ပညာပယောဂမန္ဒတာယ နိရဿာဒေ-စိတ္တော အဋ္ဌသံဝေဂဝတ္ထုပစ္စဝေက္ခဏေန-စိတ္တံ သံဝေဇေတွာ ဉာဏောဘာသသ-ဉပဋ္ဌာနေ ကုသလော။ ပဋိ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။

သြဘာသေတိ^{2} (ကြိ) [အဝ+ဘာသ+ဂေ+တိ] မသူတော်တို့၏စကား-ဖြင့်-ကို-အယုတ်အားဖြင့်-ပြောဆို၏။ ယုတ်မာသောစကားကို ပြောဆို၏။ ပြက်ရယ်ဆို၏။ ဆဲရေး၏။ ဘိက္ခုနိယော **သြဘာသေန္ဒိ**။ ဝိ၊၄။၄၅၃။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၅၂။ သြဘာသေန္ဒိတိ အသဒ္ဓမ္မေန သြဘာသေန္ဒိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၂၉။ သြဘာသန္ဒိတိ အဝ ဟီနေန ဘာသန္ဒိတိ ဒသေန္တော အာဟ "အသဒ္ဓမ္မေန သြဘာသန္ဒိ"တိ။ ပါစိတ်၊ယော။၅၃၈။ (ဤတွင်ပါဠိ အဋ္ဌကထာတို့၌ "သြဘာသေန္ဒိ" ဟု ရှိ၍၊ ပါစိတ်ယောဇနာ၌ "သြဘာသန္ဒိ" ဟုရှိသည်။ သြဘာသတိ^{2}-လည်းကြည့်။)

သြဘာသေတိ^{1} (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဘာသ (ဘာသ)+ဂေ+တိ] (၁) ထွန်းလင်းစေ၏။ (၂) ထွန်း-ထင်ရှား-စေ၏၊ ပြ၏။ **(၁)** တေ ကာယော သဗ္ဗသော ဝဏ္ဏော သဗ္ဗာ ဒိသာ သြဘာသေတိ ဝိဇ္ဇောတေတိတိ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ပေတ၊ဌ။၉။ သော ဣမံ လောကံ သြဘာသေတိ ဘာသေတိ ပ-ဘာသေတိ။ ပဋိသံ။၁၆၃။ တသ္မာ ပန ဒ္ဝါဒသဟတ္ထပ္ပမာဏံ ပဒေသံ သရီရာဘာ သြဘာသေတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၁၉။ မ၊ဌ၊၄။၁ဖ၁။ (-ဝိမာန။ရ၉။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၁၄၅။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။ရ၊။) **သြဘာသေန္ဒိ** —သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။ ၁ဖ၁။ **သြဘာသေန္တု** —ဇာ၊ဌ၊ရ။၃ဖ၉။ **သြဘာသေယျ**—အံ၊ဌ၊၂။၃၀ဖ။

(၂) သြဘာသေတိ သဗ္ဗာ ဒိသာ၊ စန္ဒော တာရဂဏော ယထာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄ရ။ စန္ဒော တာရဂဏော ယထာတိ ယထာ နာမ ဂဂနေ ပရိပုဏ္ဏစန္ဒော တာရာဂဏော သြ-ဘာသေတိ ပကာသေတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၃၉။ သြဘာသေတိ ပကာသေတိ။ ဝတာရ၊ဋီ၊ ၂။၃၅၉။

သြဘာသေတုံ (ဗျ) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ) +ဂေ+တုံ] ထွန်းလင်းတောက်ပစေခြင်းငှါ။ တတော ပရံ ဝိဒတ္ထိမ္ဗိ သြဘာသေတုံ နသက္ကုဏေယ္ယ။ အံ၊ဌ၊၂။၂၁၂။

သြဘာသေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ) +ဂေ+တွာ] ထွန်းလင်းစေ၍။ အထ ခေါ ပဠူသိခေါ ဂန္ဓဗ္ဗပုတ္တော ... ဂိဇ္ဈကူဋံ ပဗ္ဗတံ သြဘာသေတွာ။ ဒီ၊၂။၁ရ၈။ (-ဒီ၊၃။၁၅၈။ မ၊၁။၁၉၅။ သံ၁။၁။ အံ၊၁။၂၈၂။ အံ၊၂။ ၂ရ၂။ ခုဒ္ဒက။၃။ သုတ္တနိ။၃၁၈။) သြဘာ-သေတွာတိ အာဘာယ ဖရိတ္တာ၊ စန္ဒိမ ဝိယ သူရိယော ဝိယ စ ကောဘာသံ ကေပဇ္ဇောတံ ကရိတ္တာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၂၄၀။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၉၈။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။ရ။ (-ဒီ၊ဌ၊၃။၁၄၄။ မ၊ဌ၊၂။၃၂။ သံ၊ဌ၊၁။၁၅။ အံ၊ ဌ၊၂။၂၄၀။ အံ၊ဌ၊၃။၉၉။ ဝိမာန၊ဌ။၂၃ဖ။)

သြဘာသေန္ဒ^{2} (တိ) [အဝ+ဘာသ+ဂေ+အန္ဒ] ပြောဆိုသော၊ ပြက်ရယ်ဆိုသော၊ ဆဲရေးသော၊သူ။ မာတုဂါမံ ဒုဋ္ဌုလ္လာဟိ ဝါစာဟိ သြဘာသေန္ဒော တိသော အာပတ္တိယော အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၅။၅ဖ။ သြဘာသန္ဒ-လည်းကြည့်။

သြဘာသေန္ဒ^{1} (တိ) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ)+ ဂေ+အန္ဒ။ ထိ-၌ သြဘာသေန္ဒိ။] (၁) ထွန်းလင်းတောက်ပစေသော၊သူ။ (၂)

(ကာမဂုဏ်၌အလိုကို) ထင်ရှားစေ-ပြ-သောဟု။ (၁) ဩဘာသယံ ဇလမိဝ ဇောတိ ပါဝကော(ဝိမာန။၁၈)တိ ဩဘာ-သေန္ဓိ ဇောတိရိဝ ဇလန္ဓိ ပါဝကော ဝိယ စ တိဋ္ဌတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ရဝ။ (-ဇာ၊၁။၃၀၂။) ကာယပ္ပဘာပိ ... အသီတိဟတ္ထပ္ပဒေသံ ဩဘာသေန္ဓိ တိဋ္ဌတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၂၂။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ဖ။) (၂) ဩဘာ-သေန္ဓဿ(ဝိ၊ဝိနိ၊စ္ဆယ၊ဂါထာ။၃၀၈၅)တိ ကာမာဝိပ္ပါယံ ပကာသေန္ဓဿ။ ဝိ၊ဝိနိ၊စ္ဆယ၊ ဋီ၊၂။၃ဖ၃။

ဩဘာသေန္ဓိ (ကြိ) [အဝ+ဘာသ+ဏေ+ အန္ဓိ] မသူတော်စကား-ဖြင့်-ကို-ပြောဆို ကုန်၏။ ဩဘာသေတိ ကြည့်။

ဩဘာသေန္ဓိ[၂](ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ) +ဏေ+အန္ဓိ] ထွန်းလင်းစေကုန်၏။ ဩ-ဘာသေတိ[၂] (၁)ကြည့်။

ဩဘာသေန္ဓု (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ) +ဏေ+အန္ဓု] ထွန်းလင်းစေကုန်လော့။ ဩဘာသေတိ[၂] (၁) ကြည့်။

ဩဘာသေယျ[၁] (ကြိ) [အဝ+ဘာသ+ဏေ+ယျ] မသူတော်တို့၏စကား-ယုတ်ညံ့သောစကား-ဖြင့်-ကို-ပြောဆိုရာ၏။ ပြက်ရယ်ဆိုရာ၏။ ဆဲရေးရာ၏။ ဩဘာသတိ[၁]-ကြည့်။

ဩဘာသေယျ[၂] (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဘာသု (ဘာသ)+ဏေ+ယျ] ထွန်းလင်းစေရာ၏။ ဩဘာသေတိ[၂] (၁) ကြည့်။

ဩဘုဇိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဘုဇ+တ္တာ] (က) ကောက်၍၊ တွန့်၍။ (ခ) ခွေ၍။ (ဂ) သတဝလိက် နာမ ဒီဃသာဌက် အနေက-ကွတ္တဲ့ ဩဘုဇိတ္တာ ဩဝဋ္ဋိက် ကရောန္ဓေန နိဝတ္ထံ။ ကခ်ိ။၂၇ဖ။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၄-အလာ-တူပါဠိ၌ "ဩဘဋ္ဌိတ္တာ"ဟု ရှိသည်။) ဩ-ဘုဇိတ္တာတိ အဝဘုဇိတ္တာ၊ ကုဋိလံ ကရိ-တ္တာတိ အတ္ထော။ ဘုဇသဒ္ဒေါ ဟိ ဘောဂေ။ ဘိက္ခု ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတ္တာတိအာဒီသု ဝိယ ကောဋိလ္လေ ပဝတ္တတိ။ ... ဩဘုဋ္ဌိတ္တာတိပိ ဩဘဋ္ဌိတ္တာတိပိ ပါဌော ဒုပ္ပါဌော။ ကခ်ိ၊ မဟာဋီ၊၄။၃၁၅။

(ခ) လောဟိတဒေါကိကာယ ဩဘု-ဇိတ္တာ ဌပိတေ ဆိန္နသီသမနိကဌ္ဌေဝရေ နု လောဟိတဒေါကိ ဇာနာတိ မယိ ဓမနိ-ကဌ္ဌေဝရံ ဌိတန္ဓိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅ဂ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၅၃။

ဩဘောတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဥဘ+ဏေ+တိ။ နိတိ၊ဓာ။၁၂ဇ။ ဓာတ္တတ္ထ။၃၁။] ပြည့်စေ၏။ ကိရိယာဒိဝိဘာဂ် အနဝသေသပရိယာ-ဒါနတော ကိဉ္ဇေန္ဓော ဂမန္ဓော ဩဘောတိ ပူရေတိတိ ကေဋ္ဌဘံ။ ကိဉ္ဇ သဒ္ဒူပဒ-ဥဘဓာတုဝသေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၂။၂၂၂။

ဩဘောဂ (ပု) [ဩရ+ဘောဂ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၂၂၀။ အဝ+ဘုဇ+ဃဏ်။ ဩဘုဇနံ ဩ-ဘောဂေါ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၅၄၂။] အခွေ၊ အ-လိပ်၊ အခေါက်။ (သင်္ကန်း-ခွေ-လိပ်-ခေါက်-အတွင်း။ ပါစိတ်၊ယော။) ဩ-ဘောဂေ ကာယဗန္ဓနံ ကာတဗ္ဗ(ဝိ၊၃။၅ဂ)န္ဓိ ကာယဗန္ဓနံ သံဟရိတ္တာ စီဝရဘောဂေ

ပကိုပိတ္တာ ၎ပေတမ္ပ်။ ဝိ၊၆၊၃။၂၆၀။ ဥပရိ ပါရုပနမ္မိ မဏ္ဍေ သြဘောဂ် ကတ္တာ ဥဘိန္နံ အန္တရေ သြတာရေတိ၊ ဝဋ္ဋတိတိ ဇကေ။ ဝဇိရ။၃၇၈။ (–ဝိ၊၃။ရရ။ ဝိ၊၄။၃၉၃၊၄၁၅။) စီဝရဘောဂသ သြရော အန္တော သြ-ဘောဂေါတိ အတ္ထံ ဒသေန္တော အာဟ "ကာယဗန္ဓန"န္တိအာဒိ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၂၀။

သြမ (တိ) [ဥမ+အ။ ဓာန်၊ဋီ။ရရ၀။ အ၀+အမစ်။ ကောတ္ထုဘ။ အ၀+မာ+အ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ။ အ၀မ(သံ)] (၁) ယုတ်ညံ့-နိမ့်ကျ-သော၊သူ။ (၂) ဆင်းရဲသော၊သူ။ (၃) အ နည်းငယ်၊ အယုတ်အလျော့၊ အနည်းငယ် သော၊ သေးငယ်သော၊ ယုတ်လျော့သော။

(၁) နဂ ဥဿသ နဂ သြမေသ၊ သမတ္တေ နောပနီယရေ။ အံ၊၂။၃၁၆။ (–သုတ္တနိ။၄၁၂။) သြမာတိ ဟီနာ။ အံ၊၆၊၃။ ၁၁၈။ (–သုတ္တနိ၊၆၊၂။၂၈၅။) သြမတ္တ(၁) လည်းကြည့်။

(၂) သြမတ္တ(၂) ကြည့်။ (၃) အနော-မပညန္တိ သြမံ ဝုစ္စတိ ပရိတ္တံ လာမကံ။ သုတ္တနိ၊၆၊၂။၈၀။ (–အပ၊၆၊၁။၂၆၆။) ဒွေ ဝါ တယော ဝါ ဒသကာ၊ သြမတော အာဒိနာ သဟ။ အဘိ၊၆၊၂။၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၈၄။ သြမတောတိ အ၀မတော၊ အ၀-ကံသတောတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၀၃။

သြမက (တိ) [သြမ+က။ ဥမ-နိန္နာယံ၊ ကမ္မ အ၊ သကတ္ထေ ကော၊ ဥဿော။ ဓာန်၊ဋီ။ ရရ၀။] (၁) အယုတ်၊ ယုတ်လျော့သော။ (၂) ယုတ်လျော့သောပမာဏရှိသော၊ သေး ငယ်သော၊ ပုကွ-ပုတိ-သော၊သူ။ (၃) ယုတ် ညံ့သော၊သူ။ (၄) ယုတ်လျော့သော အား စွမ်းရှိသော(ကိလေသာ)။ (၁) အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (၂) သော ... မဟာထေရာနံ အန္တရော ပမာဏေန သြမကော။ ဇာ၊၆၊ ၂။၁၃၀။ သြမကော နာမ ပတ္တော ပတ္တော-ဒနံ ဂဏှာတိ စတုဘာဂံ ခါဒနံ တဒုပိယံ ဗျဉ္ဇနံ။ ဝိ၊၁။၃၅၃။ ဝိ၊၂။ ၃၁၈။ (–ဝိ၊၆၊ ၂။၂၈၂။ ကခါ။၁ရ၈။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၂၅။) တသ ဇကော ပါဒေါ သြမကော လာ-မကော။ အံ၊၃။၁ရ၀၊၁ရ၁။

(၃) အသုစိ ဟီနာ နိဟီနာ သြမကာ ... အသုစိ မနုဿာ။ စူဠနိ။၃၀၆။ သီလံ ဥပါဒါယ သြမကတာယ "ကိ"န္တိ ဟီဠေန္တော ၀ဒတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၉။ (၄) အဗလာ ကိ-လေသာ ဒုဗ္ဗလာ ... နိဟီနာ သြမကာ လာမကာ။ မဟာနိ၊၉။ သြမကာ ထာမ-ဟီနေန။ မဟာနိ၊၆။၄ရ။

သြမကစ(စ)တုမာသ (တိ) [သြမက+စ(စ) တုမာသ] လေးလအောက်အယုတ်။ ယောပိ ပံသုပုဏ္ဏော ဝါ မတ္တိကာပုဏ္ဏော ဝါ သြမ-ကစတုမာသံ သြ၀ဇ္ဇော။ ဝိ၊၂။၅၀။ (–ဝိ၊ ၆၊၃။ ၂၁။) သြမကစတုမာသန္တိ စတုမာ-သတော ဥနကံ။ ပါစိတ်၊ယော။၁၅။ (ပါစိတ်၊ ယော-၌ "စတု" ဟု ရဿဖြင့် ရှိသည်။) သြမကစတုမာသန္တိ ဥနစတုမာသံ။ ဝိနယာ လင်္ကာရဋီ၊၁။၁၆၅။

သြမကတရ (တိ) [သြမက+တရ] အလွန်-ယုတ်လျော့-သေးငယ်-သော။ ဟတ္ထိပ္ပမာ-ဏတော သြမကတရော နဂ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊၆၊

၃။၃၁၈။ (–ကခ်ီ။၈၉။) တတော သြမက-
တရောတိ တတော ဟတ္ထိပ္ပမာဏတော ခု-
ဒ္ဒကတရော။ ကခ်ီ။ဋီ၊သစ်။၁၃၈။

သြမကတရပ္ပမာဏ (တိ) [သြမကတရ+
ပမာဏ] အလွန်ယုတ်လျော့သော ပမာဏ
ရှိသော။ သြမကတရပ္ပမာဏံ ဆတ္တံ ဝါ
ဓဇံ ဝါ ဥပါဒါယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၆။ သာ
ရတ္ထ၊၂။၅၈။ သြမကတရပ္ပမာဏန္တိ သြမ-
တရပ္ပမာဏံ။ သမ္မော၊ယော။၂၂၇။

သြမကဒဿ (တိ) [သြမက+ဒိသ+အ] အ
ယုတ်အားဖြင့်ရှုမြင်တတ်သော၊ အယုတ်ကို
မြင်တတ်သော၊ ယုတ်သောအမြင်ရှိသော၊
သူ။ တဿ အာစရိယာ ဗုဒ္ဓံ ဘဂဝန္တံ
ဥပါဒါယ အပ္ပဒဿာ သြမကဒဿာ လာ-
မကဒဿာ။ စူဠနိ။၂၀၈။ သြမကဒဿာတိ
ဟေဋ္ဌိမ ဒဿာဝိနော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၂။

သြမကဒေသနာ (ထီ) [သြမကာ+ဒေသနာ]
ယုတ်လျော့သောအားဖြင့်-မပြည့်မစုံ-ဟော
ကြားအပ်သောဒေသနာ။ သမဏာနံ ဒ-
ဿနံ နာမ ... ပဗ္ဗဇိတာနံ ဥပသက်မ-
နုပဋ္ဌာနာနုဿရဏသဝနဒဿနံ၊ သဗ္ဗမ္ပိ
သြမကဒေသနာယ ဒဿနန္တိ ဝုတ္တံ။ ခုဒ္ဒက၊
ဋ္ဌ။၁၂ဖ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။

သြမကပညာ (တိ) [သြမကာ+ပညာ] ယုတ်
လျော့သောပညာရှိသော၊သူ။ အဟမသ္မိ
ပရိတ္တပညော သြမကပညော လာမက-
ပညော။ စူဠနိ။၁၄၄။

သြမကပတ္တ (ပု) [သြမက+ပတ္တ] (ပမာဏ
အောက်) ယုတ်လျော့သောသပိတ်၊ ယုတ်
လျော့သောပမာဏရှိသောသပိတ်၊ ငယ်
သောသပိတ်။ သြမကပတ္တဿ စ ယာပန-
မတ္တောဒနဂါဟိကာ စ သိဒ္ဓါ ဟောတိ။
ဝိမတိ၊ဋ။၃၄၈။

သြမကပရိမာဏ (တိ) [သြမက+ပရိမာဏ]
ယုတ်လျော့သော ပမာဏ ရှိသော။ တမ္မ-
နေတံ ဇဝံ သြမကပရိမာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ
... ကေန အံသုနာ ဥဒ္ဓဇတေလသပ္ပိ-
မဏ္ဍပ္ပမာဏံ ကလလန္တိ လဒ္ဓသဒ္ဒံ ဟုတ္တာ
ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈၅။

သြမကပုရိသ (ပု) [သြမက+ပုရိသ] ယုတ်ညံ့
သော ယောက်ျား။ တဋ္ဌိ ... နီစကုလိကာနံ
သြမကပုရိသာနံ သုပိနန္တေပိ ပရိဘောဂ-
တ္ထာယ နိ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၄ရ။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ရ၆။

သြမကပ္ပမာဏ (နာ) [သြမက+ပမာဏ] (၁)
ငယ်သောပမာဏ။ (မအူ၊သျှ။) အယုတ်ဆုံး
ပမာဏ။ (ဘာသာ၊ဋီ။) (တိ)(၂) ယုတ်လျော့
–ငယ်–သောပမာဏရှိသော၊သူ။ **(၁)** ဥက္ကဋ္ဌ-
ပတ္တဿာပိ မဇ္ဈိမပတ္တဿ ဝါ သြမက-
ပ္ပမာဏတော ဗဟိ ဆိဒ္ဒံ အဓိဋ္ဌာနံ နဘိ-
နေ့ယျ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။ **(တိ)(၂)** ရဿ-
ကာတိ တာသု တာသု ဇာတိသု မဟန္တ-
မဇ္ဈိမေဟိ ထူလမဇ္ဈိမေဟိ စ သြမက-
ပ္ပမာဏာ သတ္တာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၁ဝ။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁ဂ၆။

သြမကသတ္တ (ပု) [သြမက+သတ္တ] ယုတ်ညံ့
သော–သတ္တဝါ–ပုဂ္ဂိုလ်။ စူဠမာဂဏ္ဍိယောပိ
စိန္တေသိ " မမ ဓီတာ သြမကသတ္တဿ

နှ အနုစ္ဆဝိကာ၊ ဧကသ ရညောဝ အနုစ္ဆ-
ဝိကာ”တိ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။

သြမကသတ္တသမ္မတ (တိ) [သြမကသတ္တ+
သမ္မတ] ယုတ်ညံ့သော သတ္တဝါဟု-သမုတ်
အပ်-သိအပ်-သော။ တထာဂတော ဟိ
လောကေ သြမကသတ္တသမ္မတာနံ အနုပ-
နိဿယသမ္မန္နာနံ ... သုပိနဉ္စေပိ အပရိ-
ဘောဂေါ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၄ရ။

သြမကုက္ကဋ္ဌ (တိ) [သြမက+ဥက္ကဋ္ဌ] သေးငယ်
သော ကြီးသော၊ အကြီးဆုံးအောက်
သေးငယ်သော၊ (သပိတ်။) သြမကုက္ကဋ္ဌ
သပိတ်။ သစေ တံ ရာဇီ နှ ပါပုဏာတိ
အန္တောဂဓမေဝ ဟောတိ၊ အယံ သြမကု-
က္ကဋ္ဌော နာမ ပတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၂။ ကင်္ခါ-
ဋီ၊သစ်။၃၂၅-ဖ။

သြမကောမက (တိ) [သြမက+သြမက] သေး
ငယ်သည်အောက်သေးငယ်သော၊ အလွန်
သေးငယ်သော (သပိတ်)။ သစေ တံ ရာဇီ
အတိက္ကမ္မ ထူပိကတံ တိဋ္ဌတိ အယံ သြ-
မကောမကော နာမ ပတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၂။
သြမကောမကောတိ သြမကတော သြ-
မကော။ ကင်္ခါ-ဋီ၊သစ်။၃၂ဖ။ သြမကတော
ဟီနတော သြမက် သြမကောမက်။ ရူ-ဋီ။
၁၄၉။ (-ခုဒ္ဒသိက္ခာ-ဋီ၊သစ်။၂၈ဖ။)

သြမက္ခိ (ပု) [ဥ(အဝ)+မက္ခ+ဣ] မြောက်ပင်
၌ -စွန်-ပစ်ချ-ချေဖျက်-အပ်သော (အယူ
ဝါဒ)။ ပရပ္ပဝါဒံ ပန ခုံသေန္တိ ဝမ္ဘေန္တိ
ပရိဘဝန္တိ သြမက္ခိ ကရောန္တိ။ အံ၊၁။၁၈၉။
သြမက္ခိ ကရောန္တိတိ ဥက္ခိတ္တက် ကရောန္တိ၊
ဥက္ခိပိတ္တာ ဆဒ္ဓေန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁။ (ဗား-
ကရား၊သျှ။ ၈၅၄-၌ “သြမက္ခိက်= အထက်
သို့မြှောက်၍ ပစ်ချသည်ကို”ဟု ပြန်ဆိုသည်။)

သြမဇ္ဇတိ (ကြို) [အဝ+မဇ္ဇ+အ+တိ] သုံးသပ်
၏။ အနောမဇ္ဇတိတိ အနု အနု သြမဇ္ဇတိ။
မ၊ဋီ၊၃။၁၀ရ။

သြမညနှာ (ထီ) [အဝ+မညနှာ] အယုတ်အား
ဖြင့်-ယုတ်ညံ့သည်ဟု-မှတ်ထင်-ကြံဆ-
ခြင်း၊ အောက်တန်းစားဟု အသိအမှတ်
ပြုခြင်း။ ယော ဧဝရူပေါ သြမာနော သြ-
မညနှာ သြမညိတတ္တံ။ ... အယံ ဝုစ္စတိ
“ဟီနောဟမသ္မိ”တိ မာနော။ အဘိ၊ဝိ။
၃ဖရ။ သြမညနှာ သြမညိတတ္တန္တိ အာကာ-
ရဘာဝနိဒ္ဒေသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄ဖရ။

သြမညိတတ္တ (နှ) [အဝ+မညိတတ္တ] အယုတ်
အားဖြင့်-ယုတ်ညံ့သည်ဟု-မှတ်ထင်-ကြံ
ဆ-အပ်သည်၏အဖြစ်၊ အောက်တန်းစားဟု
အသိအမှတ်ပြုအပ်သူ၏အဖြစ်။ အထက်
ပုဒ်ကြည့်။

သြမဋ္ဌ (နှ) [အဝ+မသ+တ] (၁) အောက်၌
မျက်နှာဝရှိသော-အောက်သို့ မျက်နှာလှည့်
သော-အပေါက်။ (တိ)(၂) အထက်မှ
အောက်သို့-ပုတ်ခတ်-ထိုးစိုက်-အပ်သော၊
သူ။ (ဦးခေါင်းမှ ခြေဖဝါးတိုင်အောင် ထိုး
စိုက်အပ်သော၊သူ။) **(၁)** သြမဋ္ဌံ နာမ
အဓောမုခဆိဒ္ဒံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ရ၈။ **(တိ)(၂)**
သတ္တိယာ ဝိယ သြမဋ္ဌော။ သံ၊၁။၁၂၊၅၂။
ထေရ။၂၂၈၃ဖ၃။ နေတ္တိ၊၁၂၀။ ပေဋကော။
၂၀၁။ သြမဋ္ဌောတိ ပဟတော (ပဟဋ္ဌော)။

သံ၊ဌ၊၁။၄ဖ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၁၃၁။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။၄၉၁။ ဥပရိ ဌတ္တာ အဓေမုခံ ဒိန္နပ္ပ-ဟာရော သြမဌ္ဌော နာမ။ နေတ္တိ၊ဌ။ ၂၃၄။ သြမဌ္ဌောတိ အဓေမုခံ ကတ္တာ ဒိန္နပ္ပ-ဟာရော။ သံ၊ဌီ၊၁။၉၀။ သတ္တိယာ သြမဌ္ဌော ဥပရိတော ယာဝ ဟေဋ္ဌာ ဝိဒ္ဓေါ ပုရိသော သတ္တိပ္ပဟာနာယ ဝီရိယံ အာရဘတိ ဝိယ။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။ ၂၉၉။

သြမတ္တ၁ (တိ) [(အဝ+မတ္တာ=) သြမတ္တာ+ဏ] ယုတ်လျော့သော ပမာဏရှိသော၊ အစွမ်း သတ္တိ-ယုတ်လျော့သော-နဲ့သော။ တတ္ထ ဥဒ္ဓရဏေ ပထဝီဓာတု အာပေါဓာတူတိ ဒွေ ဓာတုယော သြမတ္တာ ဟောန္တိ မန္ဒာ။ ဝိ သုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅ရ။ (-ဒီ၊ဌ၊၁။၁ရ၂။ မ၊ဌ၊၁။ ၂ဖ၅။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃ရ၁။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။ ၃၃၉။ မူလဋီ၊ ၁။၁၅၅။) သြမတ္တာတိ သတ္တိတော ဟီန-ပ္ပမာဏာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊ ၂။၄၀၉။ သြမတ္တာတိ အဝမတ္တာ လာမကပ္ပမာဏာ။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊ ၂။ ၉၀။ (-မ၊ဌီ၊၁။၁၅၅။) မန္ဒာတိ ပဒံ သြမ-တ္တာတိပဒဿ ဝေဝစနံ။ သမ္မော၊ယော။ ၂၀၅။

သြမတ္တ၂ (နာ) [သြမ+တ္တ] (၁) ယုတ်ညံ့-နိမ့်ကျ-သူ၏အဖြစ်။ (၂) ဆင်းရဲသူ၏ အဖြစ်။ **(၁)(၂)** သြမတ္တံ မေ နာ ပဿာမိ။ အပ၊ ၁။၁၉၁။ ထေရ၊ဌ၊၁၀ ၂၊ ၂၅၁။ သြမတ္တန္တိ လာမကဘာဝံ နိစဘာဝံ ဒုက္ခိတဘာဝံ ဝါ နာ ပဿာမိ။ အပ၊ဌ၊ ၂။၁၅ရ။

သြမဒ္ဒ၁ (ကြိ) [အဝ+မဒ္ဒ+ဟိ] အောက်သို့-ကျစေ-ချ-လော့၊ ဖိချလော့။ သြမဒ္ဒတိ (၁) ကြည့်။

သြမဒ္ဒ၂ (ပု) [အဝ+မဒ္ဒ+အ။ အဝမဒ်(သံ)] လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြမဒ္ဒကာရက (တိ) [သြမဒ္ဒ+ကာရက] လွှမ်း-မိုးနှိပ်စက်-ခြင်းကို-၍ ပြုတတ်သော၊သူ။ ပဠုဟဂေ်ဟိ သမန္နာဂတဿ ဘိက္ခုနော ကမ္မံ နာ ပဋိပ္ပဿမ္ဘေတဗ္ဗံ။ ... သြမဒ္ဒကာရ-ကော စ ဟောတိ။ ဝိ၊၅။၃၁၈။ သြမဒ္ဒ-ကာရကောတိ သြမဒ္ဒိတ္တာ အဘိဘဝိတ္တာ ကာရကော။ ဝဇိရ။၅ရ၄။ သာရတ္ထ၊၃။၄၈၈။

သြမဒ္ဒတိ (ကြိ) [အဝ+မဒ္ဒ+အ+တိ] (က) နင်းနယ်၏။ (ခ) အောက်၌ တည်စေ၏။ အောက်သို့-ကျစေ-ချ-၏၊ ဖိနှိပ်၏၊ ဖိချ၏။ **(က)** ဥမ္မတ္တကော ခိတ္တစိတ္တော ... စဒ္ဒနိ-ကမ္မံ သြဋ္ဌဂလ္လမ္မံ သြမဒ္ဒတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၁၅။ ဘိက္ခု ပါတိယာပိ ပတ္တေပိ စီဝရံ သြမဒ္ဒန္တိ။ ဝိ၊၃။ ၃၉၉။ သြမဒ္ဒန္တိတိ သမ္မဒ္ဒန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၃။ ၄ဝ၈။

(ခ) အဘိဝဂ္ဂေနာပိ သြမဒ္ဒန္တိ။ မ၊ ၁။ ၁ ၂၁၊ ၁ ၂၉။ စူဠနိ။ ၂ဖ၄။ တံ အဋ္ဌဒန္တာ-ကာရေန ကတ္တာ "နဂရဒ္ဓါရံ ဘိန္ဒိတ္တာ ပဝိသိဿာမာ"တိ အာဂတေ ဥပရိဒ္ဓါရေ ဌိတာ တဿ ဗဟုနယောတ္တာနိ ဆိန္ဒိတ္တာ တေန အဘိဝဂ္ဂေန သြမဒ္ဒန္တိ။ မ၊ဌ၊၁။ ၃ဖ ၂-၃။ စူဠနိ၊ဌ။ ၁ ၂ ၂။ ယန္တဝသေန ပန ဥက္ခိပိတ္တာ ဗဟိတ္တာ ဌပေန္တိ၊ တေနာဟ "အဋ္ဌဒန္တာကာ-ရေနာ"တိအာဒိ။ သြမဒ္ဒန္တိတိ သြဋ္ဌပေန္တိ။ မ၊ ဌီ၊ ၂။ ၄၃။ **သြမဒ္ဒ** ခိပ္ပံ ပလိယံ။ ဇာ၊ ၁။ ၄ရ။ သြမဒ္ဒါတိ အဝမဒ္ဒ အဓေ ပါတယ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၈ဖ။

သြမဒ္ဒန္တီ (ကြိ) [အဝ+မဒ္ဒ+အ+အန္တီ] (က) နှင်းနှယ်ကုန်၏။ (ခ) အောက်ဌတည်စေ ကုန်၏။ အောက်သို့-ကျစေ-ချ-ကုန်၏။ ဖိ နှိပ်ကုန်၏။ ဖိချကုန်၏။ သြမဒ္ဒတိ (က) (ခ)ကြည့်။

သြမဒ္ဒနာ (ထီ) [အဝ+မဒ္ဒ+ယု+အာ (ဣတ္ထီ ပစ္စည်း) အဝမဒ်နသံ)] နှိပ်-နှိမ်နင်း-ခြင်း။ သြမဒ္ဒိတွာ (က) ကြည့်။

သြမဒ္ဒိတ (တိ) [အဝ+မဒ္ဒ+တ] လွှမ်းမိုးနင်း နယ်အပ်သော။ ပရိတ္တမ္မိ သမာနံ သစေ သုခံ ဘဝေယ္ယ, ပတ္ထေယ္ယ။ ဣဒံ ပန ကသိဏဗ္ဗ ပရိတ္တာဗ္ဗ သကလေန ဝဋ္ဋဒုက္ခေန သံယုတ္တံ သန္ဒိဋ္ဌိတံ သြမဒ္ဒိတံ။ ဇာ၊ဌ၊၆။ ၂၁။

သြမဒ္ဒိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+မဒ္ဒ+တွာ] (က) နှိပ်-နှိမ်နင်း-၍၊ စကားဖြင့်နှိမ်နင်း၍။ (ခ) လွှမ်းမိုး၍။ (ဂ) နှိပ်-ဖိနှိပ်-၍။ (ဃ) ဆုပ်၍၊ ဆုပ်နယ်၍။ **(က)** "အလံ ဘိက္ခု မာ ဘဏ္ဍနံ ... မာ ဝိဝါဒ"န္တိ သြမဒ္ဒိတွာ သံ-ယေန ပဝါရေတမ္ပိ။ ဝိ၊၃။ ၂၅၄။ သြမ-ဒ္ဒိတွာတိ ဇောနိ "အလံ ဘိက္ခု မာ ဘဏ္ဍန-"န္တိအာဒိနိ ဝစနာနိ ဝတ္တာ၊ ဝစနောမဒ္ဒနာ ဟိ ဣဓ သြမဒ္ဒနာတိ အဓိပ္ပေတာ။ ဝိ၊ဌ၊ ၃။ဖ၀။

(ခ) ဝေမိဓာပေတေ ပညတ္တံ ပရမ္မရ-ဘောဇနသိက္ခာပဒံ သြမဒ္ဒိတွာ ပရမ္မရ-ဘောဇနံ ကထံ ဘုဉ္ဇိဿန္တိ။ ဝဇိရ။၄၈၅။ သြမဒ္ဒိတွာတိ အဘိဘဝိတွာ။ ဝဇိရ။၅၅ရ။ **(ဂ)** နှ ထူပကတော သြမဒ္ဒိတွာ ပိဏ္ဍပါတံ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗော။ ဝိ၊၄။၃၈၂။ (-ဝိ၊ဌ၊၄။ ၂၃၀၊ ၂၃၂။ ကခ်။၃၁။) သြမဒ္ဒိတွာတိ ဟတ္ထေန ဘတ္တံ အဝမဒ္ဒိတွာ။ ကခ်။မဟာဋီ၊၄။၃၄ရ။

(ဃ) ယော ပန ပရိတ္တကေ သေသေ ဇကေတော သက်ခိတ္တာ သြမဒ္ဒိတွာ ဘုဉ္ဇတိ။ ကခ်။ ၂၈၂။ အယံ ကာယော ပိဋ္ဌ ဝိယ မတ္တိကာ ဝိယ စ သြမဒ္ဒိတွာ ဇကေတော ကာတုံ နှ သက္ကာ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅ရ။

သြမပညာ (တိ) [သြမာ+ပညာ] ယုတ်-အနည်း ယေ-သော ပညာရှိသော၊ ပညာနည်းသော၊ သူ။ နှ သြမပညံ အနောမပညံ။ ထေရ၊ ၌၊၂။၅၃၄။

သြမသ (ပု) [အဝ+မသ+ဏ] နား, နှလုံးကို ထိုးဆွ-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော၊ နားမခံ သာသော၊ ဆဲရေး, ကဲ့ရဲ့, ရှုတ်ချသော (စကား)။ သြမသဝါဒ (၁) ကြည့်။

သြမသတိ (ကြိ) [အဝ+မသ+အ+တိ။ နိတိ၊ဓာ။ ၁ရ၄။ အဝမဒ၈တိ(သံ)] (၁) နား, နှလုံး-ကို-ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-သောစကားကိုဆို၏။ နားမခံသာအောင်ပြောဆို၏။ ဆဲရေး-ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-၏။ နှုတ်လှံစကားဆိုးဆို၏။ (ပါစိတ်၊ သျ။) နား-တို့၌ ထိုးဆွသကဲ့သို့ဖြစ်၏။ (သာ ရတ္ထ။) နား-နှလုံး-ကိုထိုးတတ်၏။ (ကခ်၊ဋီ၊ သစ်။) (၂) သုံးသပ်၏။ အောက်သို့သက်၍ သုံးသပ်၏ (သဒ္ဒတ္ထ။) ခဲစား၏ (အဓိပ္ပါယတ္ထ)။

(၁) ဒသဟိ အာကာရေဟိ သြမသတိ ဇာတိယာပိ ...အက္ကောသေနပိ။ ဝိ၊၂။၈။ (-ဝိ၊၅။ဖ ၂၊ဘရ၉၊ ၂ဖရ။) ဥပသမ္ပန္နံ သြမ-သတိ။ ဝိ၊၅။ဘရ၉။ သြမသတိတိ "အယံ

ဓမ္မော၊ အယံ ဝိနယော”တိ ဝိဝဒန္တော “တွံ ကိ ဇာနာသိ”တိအာဒိနာ ဩမသတိ။ ဝဇိရ။ ၅၄ရ။ ဩမသတိတိ ဝိဗ္ဗတိ။ နိတိ၊ဓာ။၁ရ၄။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ ... ဘက္ခန္တာ ပေသလေ ဘိက္ခူ ဩမသန္ဓိ။ ဝိ၊၂။ဖ။ ဩမသန္ဓိတိ ဩဝိဗ္ဗန္ဓိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄။ ကဏ္ဏကဌ္ဌကတာယ အမနာပံ ဝဒန္တာ ကဏ္ဏသု ဝိဗ္ဗန္တာ ဝိယ ဟောန္တိတိ အာဟ “ဩမသန္ဓိတိ ဩဝိ-ဗ္ဗန္ဓိ”တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၃။ **ဩမသထ**—ဝိ၊ ၂။ရ။ **ဩမသီသု**—ဝိ၊၅။၂၂။ **ဩမသီ ဿန္ဓိ**—ဝိ၊၂။ဖ။ **ဩမသီဿထ**—ဝိ၊၂။ရ။

(၂) ယော ပန အညေသံ ဝါ ဒေန္တော, အညဘာဇနေ ဝါ အာကိရန္တော တတော တတော ဩမသတိ။ ကင်။၂၈၂။ သစေ ကာယတော အမောစေတ္တာဝ ဣတ္ထိယာ မတ္ထကတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ပါဒပိဋ္ဌိ ဩမသတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၂၂။ ဂါ၀ေါ ဗဟိ တိဏသော၀၊ **ဩမသန္ဓိ** ဝရံ ဝရံ။ ဇာ၊၁။ ၂၄၂။ ဇာ၊၂။၁၂၅၊၁၂ဖ။ ဝရံ ဝရံ ဩမသန္ဓိ ခါဒန္ဓိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄ရ၃။

ဩမသထ (ကြိ) [အ၀+မသ+အ+ထ] နား, နှလုံးကို-ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-သော စကားကို ဆိုကုန်လော့၊ နားမခံသာအောင်ပြောဆို ကုန်လော့။ ဩမသတိ (၁) ကြည့်။

ဩမသန (ထီ၊နာ) [အ၀+မသ+ယု] (ထီ)(၁) အောက်သို့သက်၍ သုံးသပ်ခြင်း။ အောက်သို့ချခြင်း။ (နာ)(၂) နား,နှလုံးကို-ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-သောစကားကိုဆိုခြင်း၊ နားမခံသာအောင်ပြောဆိုခြင်း။ **(ထီ)(၁)** အာမ-သနာ ပရာမသနာ ဩမသနာ ။ ... ဩမသနာ နာမ ဟေဋ္ဌာ ဩရောပနာ။ ဝိ၊၁။၁ရ၄။ **(နာ)(၂)** တဿ စ ဩမသနေ ဒုက္ခဏ္ဍံ ဟောတိ။ ဝဇိရ။၁၀၉။ ဟီနုက္ကဋ္ဌေဟိ ဇာတိအာဒိဟိ ဩမသနေ ၀ေ ဒုဗ္ဘာသိတ-သ ပညတ္တတ္တာ။ ဝိမတိ၊၂။၂ရ၆။ (-ကင်၊ ဌီ။၄ဖ။)

ဩမသနဝတ္ထု (နာ) [ဩမသန+ဝတ္ထု] နား, နှလုံးကိုထိုးဆွသောစကားကို ဆိုခြင်း- နား မခံသာအောင်ပြောဆိုခြင်း-ဟူသော အ ကြောင်းဝတ္ထု။ သာ၀တ္ထိယံ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ဩမသနဝတ္ထုသို့ ပညတ္တံ။ ကင်။၁၉၁။

ဩမသနသမ္ဘ၀ (ပု) [ဩမသန+သမ္ဘ၀] နား, နှလုံးကို-ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-သောစကားကို ဆို-ခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်း။ နားမခံသာအောင် ပြောဆိုခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်း။ ကာယဝိကာရ-မတ္တေနပိ ဩမသနသမ္ဘ၀တော “တိသမု-ဋ္ဌာနံ, ကာယကမ္မ”န္တိ စ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၃။

ဩမသန္ဓ (တိ) [အ၀+မသ+အ+အန္ဓ] (၁) အောက်သို့သက်၍ သုံးသပ် သော၊သူ။ (၂) နား, နှလုံးကို-ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-သော စကား ကိုဆို-သော၊ နားမခံသာအောင် ပြောဆို သော၊သူ။ **(၁)** ဩမသန္ဓောပိ သစေ ... မတ္ထကတော ပဋ္ဌာယ ယာ၀ ပါဒပိဋ္ဌိ ဩ-မသတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၂၂။ အတ္တာနံ ဩမသ-န္ဓသ ပါစိတ္တိယဋ္ဌ ဇနေသိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၅ဖ။ **(၂)** ဩမသန္ဓော ဒွေ အာပတ္တိယော အာ-ပဇ္ဇတိ။ ဝိ၅။ဖ၂။ (-ဝိ၊ဌ၊၂။၁၂၂။ ဝဇိရ။၁၁၀။

ဝိမတိ၊၁။၁၅၆၊၂၅၈။ ဝိမတိ၊၂။၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၉၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၅၂။)

သြမသန္ဓိ (ကြိ) [အဝ+မသ+အ+အန္ဓိ] (၁) နား,နှလုံးကို-ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-သောစကား ကိုဆို-ကုန်၏။ နားမခံသာအောင် ပြောဆို ကုန်၏။ သြမသတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ခဲစား ကုန်၏။ သြမသတိ (၂) ကြည့်။

သြမသဝါဒ (ပု) [သြမသ+ဝါဒ] (၁) နား, နှလုံးကို ထိုးဆွ-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော စကား၊ နားမခံသာသောစကား၊ ဆဲရေး-ကဲ့ရဲ-ရှုတ်ချ-သောစကား။ (၂) နား, နှလုံး ကို ထိုးဆွတတ်သော-နားမခံသာသော-ဆဲရေးသော-ကဲ့ရဲ့သော-ရှုတ်ချသော-စကားကို ဆိုခြင်း။ (တိ)(၃) နား, နှလုံးကို ထိုးဆွ-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော စကားကို ပြောခြင်းကြောင့်သင့်ရောက်သော အာပတ်၊ နားမခံသာသောစကားကိုပြော-ဆဲရေး-ကဲ့ရဲ-ရှုတ်ချ-ခြင်းကြောင့်သင့်သောအာပတ်။

(၁)(၂) သြမသဝါဒေ ပါစိတ္တိယံ။ ... သြမသဝါဒေါ နာမ ဒသဟိ အာကာရေဟိ သြမသတိ။ ဝိ၂။၈။ သြမသဝါဒေတိ သြဝိ-ဇ္ဈနဝစနေ၊ ... ယာယ ကာယစိ ဝါစာယ ဝါ ဟတ္ထမုဒ္ဒါယ ဝါ အနုညာပဒေသေန အက္ကောသနဝစနေ ပါစိတ္တိယန္တိ အတ္ထော။ ကင်္ခာ။၁၉၀-၁။ သြမသဝါဒေတိ ခုံသန-ဂရဟကဝစနေ၊ ... ကဏ္ဏဋ္ဌေ ဟဒယဋ္ဌ ဝိဇ္ဈတိတိ အာဟ "သြဝိဇ္ဈနဝစနေ"တိ။ ကင်္ခာ။ဋီ၊သစ်။၃၄ရ။ သြမသတိ အမနာပ-တာယ ကဏ္ဏသု ဝိဇ္ဈတိ ဝိယ ဇေတေန, သြမသတိတိ ဝါ သြမသော၊ သော စာယံ ဝါဒေါ စ၊ တသ္မိံ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၁၅။ သြမသဝါဒေါတိ ပရေသံ သူစိယာ ဝိယ ဝိဇ္ဈနဝါဒေါ။ နိတိ၊ဓာ။၁ရ၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၃၊၁ရ၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀ရ။ ဝဇိရ။ ၁၉၈။ သာရတ္ထ၊၂။၁ဝ၄။) သြမသဝါဒ-ဂရဟကာ-လည်းကြည့်။

(တိ)(၃) အာပတ္တိ သြမသဝါဒဿ။ ဝိ၁။၂၅၄၊၂၅၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဖ၉။ ဝဇိရ။ရ၄။ ဝိမတိ၊၁။၁၅ဖ။)

သြမသဝါဒဂရဟကာ (နာ) [သြမသဝါဒ+ ဂရဟကာ] နား, နှလုံးကို ထိုးဆွတတ်သော-နား မခံသာသော-ဆဲရေး, ကဲ့ရဲ, ရှုတ်ချသော-စကားကို ဆိုခြင်းကို ကဲ့ရဲခြင်း။ ဣဒံ ဝတ္ထု ဘဂဝါ သြမသဝါဒဂရဟကာတ္ထံ အာဟရိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄။

သြမသဝါဒပါစိတ္တိယ (နာ) [သြမသဝါဒ+ ပါစိတ္တိယ] နား, နှလုံးကို ထိုးဆွတတ်သော -နားမခံသာသော-ဆဲရေး, ကဲ့ရဲ, ရှုတ်ချ သော-စကားကို ဆိုခြင်းကြောင့် သင့်သော ပါစိတ် အာပတ်။ နာ သြမသဝါဒပါစိတ္တိယံ ဇနေတိ။ ဝဇိရ။၁ဝ၁။ ကင်္ခာ။ဋီ။၄ဖ။

သြမသဝါဒသိက္ခာပဒ (နာ) [သြမသဝါဒ+ သိက္ခာပဒ] နား, နှလုံးကို ထိုးဆွတတ်သော -နားမခံသာသော-ဆဲရေး, ကဲ့ရဲ, ရှုတ်ချ သော-စကားကို ဆိုခြင်းကြောင့် ပညတ် တော်မူအပ်သော သိက္ခာပုဒ်၊ သြမသဝါဒ သိက္ခာပုဒ်။ သြမသဝါဒသိက္ခာပဒံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉ရ။

သြမသီတုကာမ (တိ) [သြမသီတုံ+ကမု+ဏ] နား, နှလုံးကို ထိုးဆွ-ဆဲရေး, ကဲ့ရဲ, ရှုတ်ချ-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊သူ။ ဣတ္ထ စ ဟီနေန ဟီနံ ဝဒန္တော ကိဠာပိ သစ္စံ ဝဒတိ၊ သြမ-သီတုကာမတာယ ပနဿ ဝါစာယ ဝါစာယ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅။

သြမသီတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+မသ+တ္ဝာ] သုံးသပ်၍။ အနာဒရိယံ ပဋိစ္စ တဟံ တဟံ သြမ-သီတ္ဝာ ပိဏ္ဍပါတံ ဘုဉ္ဇန္တဿ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ ၅။၄၈။ (-မ၊၃။၂၁၃။)

သြမသီသူ (ကြိ) [အဝ+မသ+ဥ] နား, နှလုံးကို-ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်သော စကားကိုဆိုကုန်ပြီ၊ နားမခံသာ အောင်ပြောဆိုကုန်ပြီ။ သြမသတိ (၁) ကြည့်။

သြမသီဿထ (ကြိ) [အဝ+မသ+ဿထ] နား, နှလုံးကို-ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်သော စကားကိုဆိုကုန်လတ္တံ့၊ နားမခံသာအောင်ပြောဆိုကုန်လတ္တံ့။ သြမသတိ (၁) ကြည့်။

သြမသီဿန္တိ (ကြိ) [အဝ+မသ+ဿန္တိ] နား, နှလုံးကို-ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်သော စကားကိုဆိုကုန်လတ္တံ့၊ နားမခံသာအောင်ပြောဆိုကုန်လတ္တံ့။ သြမသတိ (၁) ကြည့်။

သြမာတိ (ကြိ) [အဝ+မာ+အ+တိ။ သံ၊ဋီ။ သြမာ+အ+တိ။ နီတိ၊ဓာ။၁၃၁။] စွမ်းနိုင်၏။ ယဿ ဧဝါ သြမာတိ ဘန္တေ ဘဂဝါ ဣဒ္ဓိယာ မနောမယေန ကာယေန ဗြဟ္မလောကံ ဥပသင်္ကမိတုံ။ သံ၊၃။၂၄ရ။ သြမာတိတိ ပဟောတိ သင်္ကောတိ၊ ဣဒံ တေပိဋကေ ဗုဒ္ဓဝစနေ အသမ္ဘိန္နပဒံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၁။ သြ-မာတိတိ အဝမာတိ၊ အဝပုဗ္ဗော မာ-သဒ္ဒါ သတ္တိအတ္ထောပိ ဟောတိတိ "ပဟောတိ သင်္ကောတိ"တိ အတ္ထော ဝုတ္တော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၅၁၅။

သြမာန် (ပု) [အဝ+မာန+အ] (၁) ယုတ်ညံ့-ယုတ်နိမ့်-သောမာန်၊ နှိမ့်ချသော မာန်။ ဇာတ်စသည်ဖြင့် ယုတ်နိမ့်သော သူတို့အား ဖြစ်သောမာန်။ (ဇာတ်စသည်ဖြင့် ယုတ်နိမ့်သောသူတို့အား "ငါသည် ယုတ်နိမ့်သူ ဖြစ်၏"ဟု မိမိကိုယ်ကို နှိမ့်ချရာ၌ "ငါ" ဟူ၍ မိမိကိုယ်ကို ယူသော မာန်ဖြစ်သည်၊ ယင်းကို "သြမာန"ဟု ခေါ်သည်။ သူတပါးတို့က မိမိအပေါ်ဝယ် "ယုတ်ညံ့သူ" ဟု နှိမ့်ချခြင်းသည်လည်း "သြမာန" ပင်မည်သည်။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၅၃။ မူလဋီ၊၁။ ၁ ၂၁။ အနုဋီ၊၁။ ၁ ၂၈။ မူလဋီ၊၃။ ၂ ၂၁။ အနုဋီ၊၃။ ၂ ၉ရ။) (၂) အလွန်မာန်မူခြင်း၊ အလွန်မထီမဲ့မြင်ပြုခြင်း။ ("အတိမာန"ကိုပင် မာနအောက်ယုတ်ညံ့သောကြောင့် "သြမာန" ဟုခေါ်သည်။)

(၁) မာနော သြမာနော အတိမာနော။ အံ၊ ၂။ ၃ရ၊(-၃ရ)။ အဘိ၊ဝိ။ ၃ ၅ ၉။ ထေရ။ ၂ ၈ရ။ စူဠနိ။ ၂ ၀ ၅။) သြမာနန္တိ "ဟီ-နောဟမသ္မိ"တိ မာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁ ၃ ၉။ သြ-မာနောတိ လာမကော ဟေဋ္ဌာ မာနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄ ၆ ၈ရ။ သြမာနောတိ ဇာတိအာ-ဒီဟိ အတ္တာနံ ဟေဋ္ဌာ ကတ္ဝာ ပဝတ္တ-မာနော၊ "ဟီနောဟမသ္မိ"တိ မာနောယေဝ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ ၈ရ။ သြမာနောတိ ဟီနမာနော၊

ယော "ဟီနောဟမသ္မိ"တိ မာနော နာမ ဝုစ္စတေ၊ အယံ ဩမာနော နာမ။ အပိစ ဣတ္ထ "တ္ဝံ ဇာတိမာ၊ ကာကဇာတိ ဝိယ တေ ဇာတိ။ တ္ဝံ ဂေါတ္တဝါ၊ စဏ္ဍာလဂေါတ္တံ ဝိယ တေ ဂေါတ္တံ၊ တုယ္ဟံ သရော အတ္ထိ၊ ကာကသရော ဝိယ တေ သရော"တိ ဧဝံ အတ္တာနံ ဟေဋ္ဌာ ကတ္တာ ပဝတ္တနဝသေန အယံ ဩမာနောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ မဟာနိ၊ ၌။၁၈၀။ "ကော နာမာဟ"န္တိအာဒိနာ နယေန ပဝတ္တံ ဩမာနဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၈၂။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။) ဩမာနံ ဝါတိ အဝဇာနနံ ဥညာတန္တိ ဧဝံဝိဓံ မာနံ ဝါ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၆၃။ ဩမာနောပိဟိ နိစစိတ္တတာ ဟောတိ၊ နိ ပန မုဒုတာ။ မူလဋီ၊၁။၁၈၄။ ဩမာန (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၅)နွဲ့ ပရသ ပဝတ္တဩမာနံ။ မူလဋီ၊၃။၂၂၁။ ပရသ ပဝတ္တဩမာနန္တိ ပရသန္တာနေ အတ္တာနံ ဥဒ္ဒိသ ပဝတ္တံ အဝမာနံ။ အနုဋီ၊၃။၂၉၅။ ဩမာနောပိ ဟိ အတ္တာနံ အဝံကရဏမုခေနပိ သံပဂ္ဂဏှနဝသေနေဝ ပဝတ္တတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဟီနောဟမသ္မိ"တိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၅၃။ ဩမာနသပိ အတ္တာနံ အဝံကတ္တာ ဂဟဏံ သမ္ဘဝတိ ဟောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၁။၁၂၁။ "အဟ"န္တိ ဂဟဏတာယ အဝံကတ္တာ ဂဟဏမ္ပိ သမ္ဘဝတိ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၁။၁၂၈။ (–ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၁။ မ၊ဋီ၊၁။၂၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၁၅၁။ မ၊ဋီ–၌ "ဧဝံကရဏမုခေန" ဟုပါ၌ ပျက်နေသည်။)

(၂) တပ္ပစ္စယံ မာနဿ ဩမာနဿ ကရိဿတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ ဩမာနန္တိ အတိမာနံ၊ အတိမာနောယေဝ ဟေတ္တု နိဟီနတာယ ဩမာနန္တိ ဝုစ္စတေ၊ နိ ပန ဟီဠေတ္တာ မညနံ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၃၅။

ဩမာန² (နာ) [အဝ+မာန] မမြတ်နိုးခြင်း၊ မရိုသေခြင်း။ (သမ္ဘာနေ စာဝမာနနေ၊ သဗ္ဗတ္ထ သမကော ဟုတ္တာ။ အပ၊၁။ရ။) သမ္ဘာနေ စ ဩမာနေ စ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂ရ။

ဩမာနပဟာန (နာ) [ဩမာန+ပဟာန] ယုတ်သောမာန်ကို ပယ်ခြင်း။ ဣမိနာ ဩမာနပဟာနံ ကထိတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ (–သံ၊ဋီ၊၂။ရ၆။)

ဩမိဿက (တိ) [အဝ+မိဿ+ကဋ] ရောနှောသော။ တတော ဩမိဿကော မဟာဝနသဏ္ဌော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃ရ။

ဩမိဿကဂဟန (နာ) [ဩမိဿက+ဂဟန] ရောနှောသော တောခြုံ။ ဝေတ္တဂဟနံ ဩမိဿကဂဟနံ နဠဂဟနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄ရ။ ဩမိဿကဂဟနန္တိ မိဿကဝနဂဟနံ။ ဇာ၊ဋီ။

ဩမိဿကပရိသာ (ထီ) [ဩမိဿကာ+ပရိသာ] ရောနှောသော ပရိသတ်။ တာယ ပန ဩမိဿကပရိသာယ ပရိဝုတောဝ ဧကမန္တံ နိသီဒိတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၁၁ဝ။

ဩမိဿကဝန (နာ) [ဩမိဿက+ဝန] ရောနှောသော တော။ တေသံ ကလ္လဟာရာဒိဝနာနံ ဝသေန ဩမိဿကဝနံ ယောဇနဝိတ္ထတမေဝ တာနိ ပရိက္ခိပိတ္တာ ဌိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃ရ။

သြမုက္ခ၁ (တိ) [အဝ+မုစ+တ။ သြမုစ္စတီတိ သြမုက္ခာ။ ဥပါဟနာ။ ရူးနှာ။၃၇၈။ ဝိယောဂေ သြမုက္ခဥပါဟနော။ ရူးနှာ။၁၂၈။] (၁) ချွတ်၍ ပယ်အပ်သော၊ စွတ်၍ ချွတ်ထားအပ်သော၊ (ဘာသာ၊ဌီ။) လူတို့စီးပြီး၍ ချွတ်ထားအပ်သော (ဘိနပ်ဟောင်း)။ (၂) (ဘိနပ်) ချွတ်သော၊ ဖနောင့်စွပ်ကို ချွတ်၍ ဘိနပ်ပေါ်၌ ရပ်နေသော၊သူ။ (နောက်ပိတ် ဘိနပ်မှ ဖနောင့်ကိုချွတ်၍ ဘိနပ်ပေါ်၌ ရပ်နေသူ။) (၃) ချွတ်အပ်-လွတ်စေအပ်-ပယ်ရှားအပ်-သော၊သူ။

(၁) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သြမုက္ခံ ဂုဏဂုံဏူပါဟနံ။ ဝိ၊၃။၂၇၅။ သြမုက္ခန္တိ ပဋိမုဉ္စိတ္တာ အပနီတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃ဖ၈။ သြမုက္ခန္တိ ဇတ္ထ အဝတ္ဗျပသဂ္ဂသ ဝိယောဂတ္ထံ ဒသေန္တော အာဟ "ပဋိမုဉ္စိတ္တာ အပနီတ" န္တိ။ ပုရာဏံ ဂုဏဂုံပါဟနန္တိ အတ္ထော။ ပါ စိတ်၊ယော။၃၃၇။

(၂) ယော အနာဒရိယံ ပဋိစ္စ အက္ခန္ဓသ ဝါ ပဋိမုက္ခသ ဝါ သြမုက္ခသ ဝါ အဂိလာနသ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ ဝိ၊၂။၂ဖ၄။ သြမုက္ခောတိ ပနေတ္ထ ပကိုကဗဒ္ဓံ သြမုဉ္စိတ္တာ ဌိတော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ဖ၈။ ဣဓ ပန ယွာယံ ပကိုကဗဒ္ဓံ သြမုဉ္စိတ္တာ ဌာနဝသေန "သြမုက္ခော"တိ ဝုစ္စတိ။ ကခ်ိ။ ၂၈ဖ။ သြမုက္ခသ္သာတိ ဣဒမ္ပိ အာဂုဏ္ဍသ္သာတိ ဧတသ အတ္ထပဒံ ဟောတိ။ ... သြမုစ္စိတ္တာ ဌာနဝသေနာတိ ဣမိနာ သြမုက္ခောတိ ပဒသ သြမုစ္စိတ္တာ ဌိတောတိ အတ္ထံ ဒသေတိ။ ကခ်ိ။မဟာဋီ၊၄။၃ဖ၁။

(၃) သြမုက္ခ'သ မာရပါသော နံ ယထာ-ကာမကရဏီယော ပါပိမတော။ ဣတိဝုတ်။ ၂၃၄။ သြမုက္ခ'သ္သာတိ အဝမုက္ခော မောစိတော အပနီတော အသ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၀၅။

သြမုက္ခ၂ (တိ) [သြ+မုစ+တ] စွတ်ထားအပ်သော။ အာသတ္တေနာတိ ကေနစိဒေဝ ပ-စ္စတ္ထိကေန အာနေတ္တာ ကဏ္ဌေ ဗဒ္ဓေန၊ သြမုက္ခေနာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဌီ၊၃။၂၈၅။

သြမုက္ခမကုဋ (တိ) [သြမုက္ခ+မကုဋ] စွတ်ထားအပ်သောမကိုင်ရိုသော၊ မကိုင်ဆောင်းသော၊ သူ။ မောဋိဗဒ္ဓါတိ သိခါဗဒ္ဓါ။ သြမုက္ခမကုဋော ဝါ။ ဝဇီရ။၉၉။ သာရတ္ထ၊၂။ရ၉။

သြမုခနိက္ခိတ္တပဏ္ဏကောသသဏ္ဌာန (တိ) [သြမုခနိက္ခိတ္တပဏ္ဏကောသ+သဏ္ဌာန] မှောက်ထားအပ်သောသစ်ရွက်-အိပ်-ခုံ-သဏ္ဌာန်ရှိသော။ နာသာမ်သံ သြမုခနိက္ခိတ္တပဏ္ဏကောသ-သဏ္ဌာနံ။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၃ဖ။

သြမုဠတိ (ကြိ) [အဝ+မုစ+အ+တိ] ချွတ်၏။ ကော သော သြမုဠတေ ပါဒါ(ဇာ၊၂။၂၄၂)-တိ ကော သေ ပါဒတော ဧဝရူပါ ပါဒုကာ သြမုဠတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။ဖ၉။ **သြမုဠထ**—အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၂။ **သြမုဠေယျ**—ဒီ၊၁။၁၁ရ။ **သြမုဠိ**—ဝိ၊၄။၄၁၀။

သြမုဠတေ (ကြိ) [အဝ+မုစ+အ+တေ] ချွတ်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြမုဠထ (ကြိ) [အဝ+မုစ+အ+ထ] ချွတ်ပါ ကုန်လော့။ သြမုဠတိ-ကြည့်။

သြမုဠ္ဆန္ဒ (တိ) [အဝ+မုစ+အ+အန္ဒ] ချွတ်သောသူ။ ဥရဂေါ အတ္တနော ဇိဏ္ဏတစ် ... ကဘ္ဘုကံ သြမုဠ္ဆန္ဒော ဝိယ။ ပေတ၊၁၄။ ၅၈။ (–အပ၊၁၄။၁၁။)

သြမုဠ္ဆာပေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+မုစ+ဏာပေ+တ္တာ] ချွတ်စေ၍။ ပဠ္ဆ ဣတ္ထိသတာနိ သဗ္ဗာလင်္ကာရံ ဘူသာပေတ္တာ သြမုဠ္ဆာ-ပေတ္တာ ပုဠ္ဆံ ကာရာပေတ္တာ။ ဝိ၊၃။၃၈၃။

သြမုဠ္ဆိ (ကြိ) [အဝ+မုစ+ဏ္ဍိ] ချွတ်ပြီ။ သြ-မုဠ္ဆတိ-ကြည့်။

သြမုဠ္ဆိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+မုစ+တ္တာ] ချွတ်၍၊ ပယ်၍။ အာဘရဏံ သြမုဠ္ဆိတ္တာ(ဝိ၊၂။ ၂၁၁)တိ မဟာလတံ နာမ နဝကောဋိ-အဂ္ဃနကံ အလင်္ကာရံ အပနေတ္တာ။ ဝိ၊ဌ၊ ၃။၁၅၂။ ဥပါဟနာ သြမုဠ္ဆိတ္တာ ဆတ္တဠ္ဆ အပနေတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၂၅၃။ (–ဝိ၊၃။၅၈၊ရရ။ မိလိန္ဒ။၉ရ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၅၈။ ပေတ၊ဌ။၅၈။ ထေရ၊ဌ၊၂။၁၂၃။)

သြမုဠ္ဆေယျ (ကြိ) [အဝ+မုစ+ယေျ] ချွတ်ရာ၏။ သြမုဠ္ဆတိ-ကြည့်။

သြမုတ္ထိက (တိ) [(အဝ+မုတ္ထိ=) သြမုတ္ထိ+က] ကျင်ယယ်စွန့်အပ်သောသူ။ သြဟဒိတ-ကြည့်။

သြမုတ္ထေတိ (ကြိ) [အဝ+မုတ္ထ+ဏေ+တိ။ နိတိ၊ ဓာ။၃၀၉။အဝမ္ဘုတြယတိ(သံ)] ကျင်ယယ်စွန့်၏။ ဂါမဏ္ဍလာ ဥပသက်မိတ္တာ သြဌ္ဌ၊ဘန္ဓိပိ သြမုတ္ထေန္ဓိပိ။ မ၊၁။၁၁၃။ သြမုတ္ထေန္ဓိတိ ပ-ဿာဝမဿ ဥပရိ ဝိဿဇ္ဇေန္ဓိ။ မ၊ဌ၊၁။၃၅၄။ (–ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၉၂။)

သြမုတ္ထေန္ဓိ (ကြိ) [အဝ+မုတ္ထ+ဏေ+အန္ဓိ] ကျင်ယယ်စွန့်ကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြမုဒ္ဓက (တိ) [အဝ+မုဒ္ဓ+က] အောက်ဦး ဦးခေါင်းရှိသော၊ ဦးခေါင်းဇောက်ထိုးဖြစ်သောသူ။ သြမုဒ္ဓကံ ဌပေထ။ ဒီ၊၂။၂၆၈။

သြမေဟ (ပုဒ်နာ) [အဝ+မိဟ+အ] ဆီးချို-နာ-ရောဂါ။ "မဓုမေဟံ တိ သြမေဟ"န္ဓိ လိခိတံ။ ဝဇိရ။၂၈၈။

သြယာစတိ (ကြိ) [အဝ+ယာစ+အ+တိ] အယုတ်အားဖြင့် တောင်းတ၏၊ ကျိန်ဆဲ၏။ တာ ဝေ သြယာစန္ဓိ "ဝေ ဒုဂ္ဂတော ဟောတု အယျော ဥဒါယီ"။ ဝိ၊၁။၂၀၀။ သြယာစန္ဓိ-တိ နိစ် ကတ္တာ ဒေဝေ ယာစန္ဓိ။ ဝဇိရ။၁၉၀။

သြယာစန္ဓိ (ကြိ) [အဝ+ယာစ+အ+အန္ဓိ] အယုတ်အားဖြင့် တောင်းတကုန်၏၊ ကျိန်ဆဲကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြရံ (ဗျ) [သတ္တမျန္ဓနိပါတ်။ နိတိ၊သုတ္တ။၃၈၁။] (၁) ဏ္ဍိအတွင်း၌၊ ဏ္ဍိမှာဘက်၌။ (၂) အယုတ်-ယုတ်လျော့သည်-၌။ (၁) သြရန္ဓိ ဣမသ္မိံ ပသေ။ ရူ။ဌ။ဂ၂။ သြရံ မာသေဟိ ပဠုဟိ။ ဝိမာန။ဂ၈။ သြရံ ဝဿသတာပိ မိယျတိ (သုတ္တနိ။၄၀၅။ မဟာနိ။၉၀။ ဓမ္မ၊ ဌ၊၂။၂၀၆)တိ ဝဿသတာ သြရံ ကလ-လာဒိကာလေပိ မိယျတိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။ ၂၄ဂ။ မဟာနိ၊ဌ။၂၁၃။ သာ စ အရဟတ္တာ-ဓိဂမတော သြရံ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၂။၂၁၃။ သြရံ မေ ဆဟိ မာသေဟိ။

ပေတ။၂၀၄။ ဩရဲ့ ဩဒနပါကမှာ(ထေရ။ ၂၇၅)တို့ ဩဒနပါကတော ဩရဲ့၊ ယာဝတာ ကာလေန သုပရိဓောတတိန္ဓတဏ္ဍုလ-နာဠိယာ ဩဒနံ ပစတိ၊ တတော ဩရ-မေဝ ကာလံ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၃၇။ ဘိတ္တိတော ဩရဲ့ နိမိတ္တာနိ ဌပေတ္တာ ကိတ္တိတတ္တာ ဟောဌာ အာကာသေ နဲ့ ဩတရတိ။ ဝ ဇိရ။၄၅၄။ စတုရဂုံလံ ဩရ(ဝိ၊ဝိနိ၀ဏ္ဏယ၊ ဂါထာ။၅၇၀)နှင့် စတုရဂုံလတော အဗ္ဘန္တရေ ဆိဒ္ဒံ အဓိဌာနံ ဘိန္နတိ။ ဝိ၊ဝိနိ၀ဏ္ဏယ၊ဋီ၊၁။ ၂၇၇။

(၂) ဂရုဘဏ္ဍပ္ပဟောနကေသုယေဝ ဝလ္လိအာဒီသု ဝိညတ္တိ ဟောတိ၊ နဲ့ တတော ဩရံ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၅၀။ (-ကခ်ီ၊ဋီ။၃၄။) မအူ၊ သျ-ဌ် "အယုတ်သည်" ဟုပြန်ဆို၍၊ ဘာသာ၊ ဋီ-ဌ် "အတွင်းဖြစ်သောနွယ်စသည်ဌ်" ဟုပြန်ဆိုသည်။

ဩရ် (နာ) [အ၀ရ+ဏ။ အ၀ရေ တိရဒေသေ ဘ၀ ဩရံ။ ဓာန်ဋီ။၆၆၅။ မောဂ်၊သျ၊၁။ ၃၀၄၊၃၂၅။ အ၀ရ(သံ)] (၁) ဤမှာဘက်ကမ်း၊ ဤဘက်ကမ်း။ (၂) ဤအတွင်း၊ အတွင်း၊ ဤမှာဘက်၊ ဤဘက်ဖြစ် သောအဘို့။ (အောက်မဂ်သုံးပါး၊ သဏ္ဌာယ၊ ဩရမ္ဘာဂိယ သံယောဇဉ်၊ မိမိအတ္တဘော၊ အဗ္ဗတ္တိကာယတန၊ လူ့လောက၊ ကာမဓာတ်၊ အတ္တဘော-စသည်။) (၃) အောက်၊ အောက်ဖြစ်သော။ (၄) ယုတ်ညံ့သော၊ အ ယုတ်အညံ့။ (၅) အယုတ်အလျှော့၊ ယုတ်လျှော့သော။ (၆) အနည်းငယ်သော၊ သေးငယ်သော။

(၁) ဤမှာဘက်ကမ်း၊ ဤဘက်ကမ်း။ အညေ ကုလ္လံ ဗန္ဓန္တိ ဩရာ ပါရံ ဂန္တုကာမာ။ ဝိ၊၃။၃၂၅။ အန္ဓော ပဝိဌေန သဒ္ဓိံ ကောဗဒ္ဓါ ဟုတ္ဝာ ဩရဩ္ဩ ပါရဩ္ဩ ဖရိတ္ဝာ ဌိတော ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၃၅။ ကခ်ီ၊ဋီ၊ သစ်။၂၉၀။ ရာဇာ ပန ဩရတော ပါရံ ဂစ္ဆတိ၊ ပါရတော ဩရံ ဂစ္ဆတိ။ မ၊ဌ၊၂။ ၁၉၁။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၉၅။ အပ၊ဌ၊၁။၁၀။ ဇာ၊ ဌ၊၁။ဖ၆။) ယမ္ဟောကာသေ အဟံ ဌတ္ဝာ၊ ဩရာ ပါရံ ပတာမဟံ။ စရိယာ။၄၁၄။ ဩရာတိ ဒီပကသခါတာ ဩရတီရာ။ စရိ ယာ၊ဌ။၂၂၁။

(၂) ဤအတွင်း၊ အတွင်း၊ ဤမှာဘက်၊ ဤဘက်ဖြစ်သောအဘို့။ (အောက်မဂ် သုံးပါး၊ သဏ္ဌာယ၊ ဩရမ္ဘာဂိယသံယောဇဉ်၊ မိမိအတ္တဘော၊ အဗ္ဗတ္တိကာယတန၊ လူ့လောက၊ ကာမဓာတ်၊ အတ္တဘော-စသည်။) ဩရံ သမုဒ္ဒသ အတိတ္တရူပေါ။ မ၊၂။၂ဖ၀။ ထေရ။၃၂ဖ။ ဇာ၁။၂၄ဖ။ ဩရံ သမုဒ္ဒဿာတိ ယံ သမုဒ္ဒဿ ဩရတော သကရဋ္ဌံ၊ တေန အတိတ္တရူပေါတိ အတ္ထော။ မ၊ဌ၊၃။၂၁၂။ ဩရံ သမုဒ္ဒဿာတိ အနဝ-သေသံ သမုဒ္ဒဿ ဩရဘာဂံ။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။၂၉၅။ ဩရန္တိ ဩရိမကောဋ္ဌာသံ ပတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၅၅။ ဩရေန စေ ဆန္ဒံ ဝဿာန(ဝိ၊၁။၃၃၅)နှင့် ဆန္ဒံ ဝဿာနံ ဩရိ-မဘာဂေ၊ အန္ဓောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊၂။ ၂ဖ၄။ ကခ်ီ။၁၆၃။ ဩရေန စေ မာသော သေသော ဂိမှာနန္တိ ဂိမှာနံ ပစ္ဆိမမာသဿ ဩရိမဘာဂေ။ ကခ်ီ။၁၈၃။ ပါရတော အန္တံ

သြရတော ဘောဂ် ကတ္တာ။ ဝိ၊၃။၅၉။ ဝိ၊ ၄။၃ရ၆၊၃ရ၈၊၃ဖ၆။ ပုဗ္ဗကမ္မံ ဂ၀ေသန္ဟော၊ သြရေန နာဒ္ဒသ် အဟ်။ အပ၊ ၂။၆၃။ သြရ် အာဂမနာယ ပစ္စာယာသေ။ သုတ္တနိ။ ၂၈၁။ သြရန် သက္ကာယော ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂ ၂။ သော ဘိက္ခု ဇဟာတိ သြရပါရ်။ သုတ္တနိ။ ၂၈၁။ အဗ္ဗတ္တိကဗာဟိရာယတနသ၁ါ-တ် ဇဟာတိ သြရပါရ်။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁။ သြရေန သတ္တဒိ၀သာ၊ ရဋ္ဌ မေ ဝိ၀မိသ-တိ။ အပ၊၁။၅၀။ သြရေန သတ္တဒိ၀သာတိ သတ္တဒိ၀သတော သြရဘာ၀ေ သတ္တဒိ၀-သေ အနတိက္ကမိတ္တာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ ၂ ရ။ သြရေန ဟိမ၀န္တသ၊ နဒိကာ သမ္ပ၀တ္တာ၀။ အပ၊၁။ ၂၁၀။ သြရေနာတိ ဟိမ၀န္တသ အ-ပရ် ဘာဂ် ဝိဟာယ သြရေန၊ ဘူမ္မတ္ထေ စေ-တ် ကရကဝစန်၊ သြရသ္မိ ဒိသာဘာ၀ေတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၃။ သြရ် ဗလာ၀ေ အာ၀ဋ္ဌာ(ဇာ၊၁။၈၀၊၁ဖ)တိ အမ္ဟော ဗ-လာ၀ေ ဣတော ဇေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃ ၂ ရ။ ဇေတိ မာ၀ဝ သြရေန။ ဇာ၊၁။၁၅ရ။ မာသု သြရေန အာ၀မာ(ဇာ၊၁။၃ရ၄)တိ ဒုဋ္ဌသတ္တ သြရေန မာသု အာ၀မာ၊ အမှာ၀် သန္ဓိ၀် မာ အာ၀မိတိ ဇ၀ံ ဝဒန္တာ မံ နိ၀ါရေန္တိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ရရ။ သြရေန သ-တ္တရတ္တသ။ ဇာ၊ ၂။ ၂ ၂ ရ။ ဆန္ဒ် ဝ၀ါနံ သြရေနာ(ဝိ၊ဝိနိ၀ဏ္ဏယ၊ဂါထာ။ဖ၈၀)တိ ဆန္ဒ် ဝ၀ါနံ အဘ္ဘန္တရေ။ ဝိ၊ဝိနိ၀ဏ္ဏယ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃ ၁ ၄။ သြရမ္ဟာ ဂိယ၊ သြရပါရ-တ္ဝိ.လည်းကြည့်။

(၃) အောက်၊ အောက်ဖြစ်သော။ သြရန် ၀ါ အပရဘာ၀ေ၊ "သြရတော ဘောဂ်၊ သြရ် ပါရ"န် အာဒိသု ဝိယ၊ အထ ၀ါ-ဟေဋ္ဌာအတ္ထော သြရသဒ္ဒေ၊ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ဖ ၂။ သြရမ္ဟာ ဂိယ-လည်းကြည့်။

(၄) ယုတ်ညံ့သော၊ အယုတ်အညံ့။ ပရောပရာနိတိ ပရာနိ စ သြရာနိ စ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၄။ သြပရာနိတိ စ သြရာ-နိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ လာမကာနိတိ အ-တ္ထော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၈-၉။ သြပရာနိတိ စ သြရာနိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ လာမကာနိတိ အတ္ထော။ ပဋိသ်၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။

(၅) အယုတ်အလျော့၊ ယုတ်လျော့ သော။ ဆဟိ ၀ါစာဟိ, တတော ၀ါ သြရ် ဒေ၀ေန္တသ။ ကခ်ါ။၁၉၄။ မောရက္ခိ၀ဏ္ဏ-လမဂ်ုလပိဋ္ဌနန္ဓိ နု ဂေန္ဓတော၊ အ၀ိက်, သြရဏ္ဍာတိ ဝဒန္တိ။ ကခ်ါ၊ဋ္ဌီ။၉၈။ ပုညာနု-ဘာ၀ေန လဘိတ၀ဲ ရဇ္ဇသမ္ပတ္တိတော သြရ် ဒေ၀မနုဿသမ္ပတ္တိ ဒ၀ေတ္ထာ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၁၉၄။ တတော ပဘုတိ ယံ ယံ သြရ်၊ တံ တံ ပုရိမ်။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။၃၃ ၂။

(၆) အနည်းငယ်သော၊ သေးငယ် သော။ အပ္ပမတ္တကန္ဓိ ပရိတ္တသ နာမ်၊ သြရမတ္တကန္ဓိ တ၀ေ၀ ဝေ၀စန်။ သြရ် မတ္တာ တေ၀ါတိ သြရမတ္တက်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅ ၅။ သမာ၀ဇ္ဇကကာ၀ေန အပ္ပမတ္တက် ... ဇ၀ံ သြရမတ္တကေ၀ါ။ ...အယ် ပန အဋ္ဌ-ကထာမုတ္တကော နယော— သြရမတ္တကန္ဓိ ဇ္ဇေ သြရန် အ၀ါရဘာ၀ေါ "သြရတော ဘောဂ်, သြရ် ပါရ"န် အာဒိသု ဝိယ။ အထ ၀ါ ဟေဋ္ဌာအတ္ထော သြရသဒ္ဒေ၊

သြရံ အာဂမနာယ ယေ ပစ္စယာ၊ တေ သြရမ္ဘာဂိယာနိ သံယောဇနာနိတိအာဒိသု ဝိယ။ သီလဥ္စ သမာဓိပညာယော အပေ-က္ခိတ္တာ အပါရဘာဂေ, ဟေဋ္ဌာဘာဂေ စ ဟောတိ၊ ဥဘယတ္ထာပိ "သြရေ ပဝတ္တံ မတ္တံ ယသ္သာ"တိအာဒိနာ ဝိဂ္ဂဟော။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၂၃၁-၂။

သြရ၂ (ပုဒ်နာ) [ဥသ+အ။ အရ+အ။ ဥ+ရာ+အ။ ဥရ-ကြည့်။] ရင်။ ဒယိတော ... သြရသိ ဂဟေတ္တာ လာလိတော ပုတ္တော ဒယိတ-သြရသော နာမ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၁၉။

သြရက (တိ) [သြရ+က။ ထီ-ဌ် သြရကာ၊ သြရိကာ။] (၁) ယုတ်-ယုတ်ညံ့-သော၊သူ။ (၂) သေးငယ်သော၊ သေးသိမ်သော၊ နည်း-သော၊ ဂုဏ်နည်းသော၊သူ။ **(၁)** နဟိ ဋ္ဌန သော သြရကော ဓမ္မဝိနယော၊ နဟ သာ သြရကာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ။ ဝိ၊၃။၂၅။ ဒီ၊၂။၂၅။ ဋ္ဌ သာ သြရိကာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၆၉။ သြရကောတိ ဥိနကော လာမကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၈။ ကထံ ဋ္ဌ ခေါ မံ ပရေ ဂဟဋ္ဌာ စေဝ ပဗ္ဗဇိတာ စ ဋ္ဌ သြရကတော ဒဟေယ္ယုံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၃၆။

(၂) နာရဟတာယ ဥပါသကော သြ-ရကော ဟောတု။ ဝိ၊၂။၂၀၆။ သြရကောတိ ပရိတ္တကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၁။ (-မ၊၂။၂၃၈။) ဋ္ဌ၀တိဒန္တိ ဣဒံ အမှာကံ ဂမဋ္ဌ ဋ္ဌ ၀တ သြရကံ ဘဝိဿတိ ဋ္ဌ ခုဒ္ဒကံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၅။ (- သုတ္တနိ။၃ဂရ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀ရ။)

သြရကာလ (ပု) [သြရ+ကာလ] အတွင်းဖြစ်-သောကာလ၊ ဤမှာဘက်ကာလ။ ပရမာ-ယုနော သြရကာလေ ဇ၀ စေတ္ထ ပရန္ဒိ အဓိပ္ပေတံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၈၃။ ပရမာယုတော သြရကာလံ ဇ၀ စေတ္ထ ပရန္ဒိ အဓိပ္ပေတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၉၃။

သြရကူလ (ဋ) [သြရ+ကူလ] ဤမှာဘက်-ကမ်းပါး။ ဋ္ဌ၀ါ ယထာ သြရကူလံ ပရ-ဋ္ဌ။ ဇာ၊၁။၂၄၂။ ဇာ၊၂။၁၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၈၁၊ ၄၈၄။

သြရတ (တိ) [အ၀+ရမု+တ] ကြည်-ရှောင်-ကြည်-သော၊ ဖြောင့်ဖြောင့်-အလွန်-ရှောင်-ကြည်သော၊သူ။ ပါပတော သုဋ္ဌ သြရတော ဝိရတော ဟောတိ။ အ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၄။ သြ-ရတော ဝိရတောတိ ပရိယာယ၀စနမေတံ။ ... သြရတောတိ ဟိ အ၀ရတော အဘိမုခ-ရတော၊ တေန ဥဇုကံ ဝိရမဏ၀သေန သာတိသယတံ ဒဿေတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၂၅။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ အ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉ရ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၅။ သာရတ္ထ၊၃။၄၉၃။ အ၊ဋီ၊၃။ရ၆။ နေတ္တိ၊ ဋီ။၁၀ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ရ၉။)

သြရတတ္တ (ဋ) [သြရတ+တ္တ] ရှောင်ကြည်-သူ-သည်-၏အဖြစ်။ ဣတရေန စ "သာ-ဓူ"တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတ္တာ သြရတတ္တာ ဥဘောပိ မုတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။

သြရတဘာဝ (ပု) [သြရတ+ဘာဝ] ရှောင်ကြည်-သူ-သည်-၏အဖြစ်။ သုဋ္ဌ ၀ါ ပါပတော သြရတဘာ၀ေါ ဝိရတတာ။ အ၊ဋီ၊၃။ရ၆။

ဩရတီရ (နာ) [ဩရ+တီရ] ဤမှာဘက်ကမ်း။ ဩရာတိ ဒီပကသခါတာ ဩရတီရာ။ စရိ ယာ၊ဌ။၂၂၁။

ဩရတော (ဗျ) [ဩရ+တော] (၁) ဤ ဘက်ကမ်းမှ။ (၂) အတွင်းခ်ဌ။ (၃) ဤမှာ ဘက်ခ်ဌ၊ ဤမှာဘက်မှ (စသည်ဖြင့် အ နက်ပြန်ဆိုရသည်)။

(၁) သော ဟိ ဩရတော ပါရံ ပဝတိ (ပဘတိ) ဂစ္ဆတိတိ ပေါတောဝ။ ဝိမာန၊ ဌ။၃ဝ၆။ သာ ရတ္ထာ၁။၁၄ဝ။ (–မ၊ဌ၊၂။၁ဧ၁။ အဘိ၊ဌ၊၃။၁ဝ၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။ဧ၅၅၊၂ရ၈။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊၁။၂ဧ၄။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၁ရ။)

(၂) ဆန္ဒ ဆန္ဒ ဝဿာနံ ဩရတောဝ ကတာနိ ဗဟူနိပိ ဟောန္တိ။ ဝဇိရ။၂၅၂။ တိရိယန္တတော အဌဂုံလပွမာဏသ ပဒေ-သသ ဩရတော ဆိဒ္ဒ အဓိဌာနံ ဘိန္နတိ။ ကခ်။၁၅၅။ ဩရတောတိ အဗ္ဘန္တရတော။ ကခ်။ဌီ၊သစ်။ ၂ရ၄။ (–သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂ဝရ။ အပ၊ဌ၊၁။ဖဝ။ သာရတ္ထ၊၂။၄ဝဝ။ မူလဋီ၊ ၃။ဧ၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၂။၄ဧ။)

(၃) တာဝ မဟန္တာ ပုဏ္ဏာ အဟေသုံ ဩရတော ဌိတော ပုရိသော ပါရတော ဌိတံ ပုရိသံ နပ ပဿတိ။ ဝိ၊၁။၁ရ။ ပါရတော အန္တံ ဩရတော ဘောဂ် ကတ္တာ။ ဝိ၊၃။ဖ၁။ တေသံ ဂမနပရိယန္တသ ဩရတော ပန ဂါမသီမာသခ်ီ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၃ဖ။ ဂမန-ပရိယန္တသ ဩရတောတိ ဂမနပရိယန္တသ ဩရိမဘာဂေ ဒီပကံ ပဗ္ဗတဋ္ဌ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂ရ၅။ ပကတိကထာယ ကထေန္တာနံ ဒ္ဝါဒသဟတ္ထာ သဝနူပစာ-ရော နာမ ဟောတိ၊ တသ ဩရတော ရူပံ သန္ဓိကေ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၂။ နိပန္ဒ သံသု-မာရံ ဒီသ္ဘာ တသ ပရဘာဂံ ဩလော-ကေန္တော ဂိဝံ ပသေယ္ယ၊ ဩရတော ပိဌ်ီ၊ ပရိယောသာနေ နဂ္ဂုဌမူလံ။ သံ၊ဌ၊၂။၂ရ။ ဩရတောတိ တတော အပရဘာဂတော ဩလောကေန္တော။ သံ၊ဌီ၊၂။၃၂။ (–ဝိ၊ဌ၊ ၁။၂ဧ၃။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၂ဧ။ ဒီ၊ဌ၊၂။ဧ၀ဝ။ မ၊ဌ၊ ၂။၁ဝဧ။ သံ၊ဌ၊၂။၂ရ။ ခုဒ္ဒ၊ဌ။၃၃။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊၂။၁ဖ။ ဇာ၊ဌ၊၁။ဧ၄၂။)

ဩရပွမာဏ (တိ) [ဩရ+ပမာဏ] အနည်း ငယ်သောပမာဏရှိသော။ ဣတိ အပွမာ-ဏသ ဗုဒ္ဓသ ဩရပွမာဏံ စေတိယံ ကာရေသိ။ အပ၊ဌ၊၂။၂ဧ၄။

ဩရပါရ (နာ) [ဩရ+ပါရ] (၁) (သံသရာ သမုဒ္ဒရာ၏) ဤမှာဘက်ဖြစ်သော ကမ်း။ (ဩရမ္ဘာဂိယသံယောဇဉ်ငါးပါး။) (၂) ဤမှာဘက်, ထိုမှာဘက်။ (မိမိအတ္တဘော, သူတပါးအတ္တဘော။ အဇ္ဈတ္တိကာယတန, ဗာဟိရာယတန။ လူ့လောက, နတ်ဗြဟ္မာ လောက။ ကာမဓာတ်, ရူပဓာတ်။ ကာမရူပ ဘဝ, အရူပဘဝ။ အတ္တဘော, အတ္တဘော ချမ်းသာခြင်း၏အကြောင်းအဆောက်အဦ များ–စသည်။)

(၁)(၂) သော ဘိက္ခု ဇဟာတိ ဩရ-ပါရံ။ သုတ္တနိ။၂ရ၉။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂ဖ။ သော ဘိက္ခု ဇဟာတိ ဩရပါရန္တိ ... ဩရပါရ-သည်တာနိ ပဠောရမ္ဘာဂိယသံယောဇနာနိ

ဇဟာတိတိ ဝေဒိတမ္ဟော။ အဝိသေသေန ဟိ ပါရန္တိ တီရသ နာမ်၊ တသ္မာ သြရာနိ စ တာနိ သံသာရသာဂရသ ပါရဘူတာနိ စာတိ ကတ္တာ "သြရပါရ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ အထ ဝါ ... သြရန္တိ သကတ္တာဘာဝေါ၊ ပါရန္တိ ပရတ္တာဘာဝေါ။ သြရံ ဝါ ဆ အဗ္ဗတ္တိကာနိ အာယတနာနိ၊ ပါရံ ဆ ဗာဟိရာယတနာနိ။ တထာ သြရံ မနုဿလောကော၊ ပါရံ ဒေဝလောကော။ သြရံ ကာမဓာတု၊ ပါရံ ရူပဓာတု။ သြရံ ကာမရူပဘဝေါ၊ ပါရံ အရူပဘဝေါ။ သြရံ အတ္တာဘာဝေါ၊ ပါရံ အတ္တာဘာဝသုဒ္ဓိပကရဏာနိ။ ဝေမေတသ္မိ သြရပါရေ စတုတ္ထမဂ္ဂေန ဆန္ဒရာဂံ ပဇဟန္တော "ဇဟာတိ သြရပါရ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၂။ "သြရပါရ"န္တိ ဟိ သြရိ-မတီရံ ဝုစ္စတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။၁ရ-ရ။)

သြရပါရပွဟာန (နဝ) [သြရပါရ+ပဟာန] (သံသရာသမုဒ္ဒရာ၏) ဤမှာဘက်ကမ်း ဟု သိအပ်သော သြရမ္ဟာဂိယသံယောဇဉ် ငါးပါး-မိမိအတ္တဘော, သူတပါးအတ္တဘော (စသည်)-ကိုပယ်ခြင်း။ သြရပါရပွဟာနံ ဒသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၀။ သြရ ပါရ-လည်းကြည့်။

သြရပါရဘာဝ (ပု) [သြရပါရ+ဘာဝ] ဤမှာ ဘက်ကမ်း, ထိုမှာဘက်ကမ်း၏အဖြစ်။ သြ-ရပါရဘာဝသ ဝိယ ပုရိမပုရိမတရ-ဘာဝသ စ အပေက္ခာသိဒ္ဓိတော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၃၃ရ။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃၂။)

သြရပါရဘေဒ (ပု) [သြရပါရ+ဘေဒ] သြရ ပါရ အပြား။ သဗ္ဗမေတံ သြရပါရဘေဒံ သင်္ဂဟေတ္တာ တတ္ထ ဆန္ဒရာဂပွဟာနေန "ဇဟာတိ သြရပါရ"န္တိ ဝုတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၁။၁၂။ သြရပါရ-လည်းကြည့်။

သြရပါရသညိတ (တိ) [သြရပါရ+သညိတ] (သံသရာသမုဒ္ဒရာ၏) ဤမှာဘက်ကမ်းဟု သိအပ်သော။ သြရပါရ-ကြည့်။

သြရပါရာတီဏ္ဏ (နဝ) [သြရပါရ+တီဏ္ဏ] ဤမှာ ဘက်ကမ်းမှထိုမှာဘက်ကမ်းသို့ကူးမြောက်ခြင်း။ စတုရောဃနိတ္ထရဏတ္ထာယ ဓမ္မံ ဒေ-သေတိ သဗ္ဗသော သြရပါရာတီဏ္ဏမာဝ-ဟတ္တာ ဒေသနာယ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂။

သြရဘ္ဆိုက (တိ) [ဥရဗ္ဘ+ကိုက။ ကြောရကြိုက (သံ)] (၁) ဆိတ်-သိုး-၏ အရှင်၊ ဆိတ်-သိုး ပိုင်ရှင်။ (၂) ဆိတ်-သိုး-ကို သတ်သော၊ ဆိတ်-သိုး-ကိုသတ်၍ အသက်မွေးသော၊သူ။ **(၁)** သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ သြရဘ္ဆိကော ဝါ ဥရဗ္ဘယာတကော ဝါ။ အံ၊၁။၂၅၃။ သြ-ရဘ္ဆိကောတိ ဥရဗ္ဘသာမိကော။ အံ၊ဌ၊၂။ ၂၂၆။

(၂) ကေစ္စော ပဂ္ဂလော သြရဘ္ဆိ-ကော ဟောတိ။ မ၊၂။၆။ အံ၊၁။၅၂ရ။ (-အဘိ၊ပု။၁၆၄။ ထေရီ။၄၀၆။ ဝိ၊ဌ၊၂။၉ရ။) ဥရဗ္ဘာ ဝုစ္စန္တိ ဌဋ္ဌကာ၊ ဥရဗ္ဘေ ဟနတီတိ သြရဘ္ဆိကော။ မ၊ဌ၊၃။ရ။ အံ၊ဌ၊၂။၃ရ၃။ အဘိ၊ဌ၊၃။ရ၃။ (-ဒီ၊ဌ၊၁။၁၄ရ။ ထေရီ၊ဌ။ ၂၁၁။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂၄။) ဥရဗ္ဘေ ဟန္တိ, ဟန္တာ ဝါ ဇီဝိတံ ကပ္ပေန္တိတိ

သြရဇ္ဇိကာ။ သီးငှီးသစ်၊၂။၄၂။ (ဇာတ်ဝိသော ဓန။ရ၁-၌ ဥရဇ္ဇာတိ တရုဏမေဏ္ဍာ ဝုစ္စန္တိ။ အံးငှီး၃။၁ရ၂-ကိုထောက်၍ "ဆိတ်ငယ် သတ်သူ" ဟု ပြန်ဆိုသည်။)

သြရဘာဂ (ပု) [သြရ+ဘာဂ] (၁) ဤမှာဘက် ဖြစ်သော အဖို့၊ အတွင်းဖြစ်သော အဖို့။ (တိ)(၂) အတွင်းဘက်ဖြစ်သောအဖို့-ရှိ-၌ တည်-သော။ **(၁)** ဒွေစီဝရာနိ ပါရုပန္ဓသ ဝါမဟတ္ထေ သယံရိတ္တာ ဌပိတဌာနေ ဆိဒ္ဒ အဓိဌာနံ နဘိန္နတိ၊ သြရဘာဂေ ဘိန္နတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၂၈။ တေသံ သြရဘာဂေ ကေ အသခ္ခေယျံ ဗုဒ္ဓသုညမေဝ အဟောသိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၄။ ဟိမဝန္တသြရဘာဂေ ကေသာ နဒီယာ သမိပေ။ အပ၊ဌ၊၂။၁၈၂။ ပုဗ္ဗဘာ-ဂေတိ ဥပစာရဏ္ဍာနာဓိဂမတော သြရ-ဘာဂေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ငှီး၁။၁၁၂။ (-ဒီ၊ဌ၊၂။၃၁ဖ။ မ၊ဌ၊၁။၂၈၂။ မ၊ဌ၊၂။၁၀၃။ မ၊ဌ၊၃။၂၂၉။ သံ၊ဌ၊၁။၅၄။ အဘိ၊ဌ၊၁။ရ၁။ အဘိ၊ဌ၊၂။ ၂၅၃။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂၉ရ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၅၃။) **(တိ)(၂)**အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြရဘာဂတာ (ထိ) [သြရဘာဂ+တာ] အ တွင်းဘက်ဖြစ်သောအဘို့ရှိသည်၏အဖြစ်။ နာတိဒူရန္ဆိ ဂေါစရဌာနတော အမုဂါဝု-တတော သြရဘာဂတာယ နာတိဒူရံ။ အံ၊ ငှီး၃။၃၀ဖ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ငှီး၁။၁၄၀။

သြရဘာဝ (ပု) [သြရ+ဘာဝ] ဤမှာဘက် ၏အဖြစ်။ ယေဘုယ္ယေန ပါကဋကာလ-တော သြရဘာဝေါ ဧကော ကောဌာသော။ အနုဋီ၁။၂၁၃။

သြရမဏ(နှ) (နှ) [အဝ+ရမု+ယု] (၁) ရှောင် ကြဉ်ခြင်း။ (တိ)(၂) ရှောင်ကြဉ်သော။ **(၁)** သုဌု အကုသလတော သြရမဏံ။ စရိယာ၊ ဌ။၁၀၉။ သီလံ နာမ "နှ ကရောမိ"တိ သြရမဏံ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၂၉။ (-အဘိ၊ဌ၊၁။ ၂ဖ၃။ သံ၊ဌ၊၂။၂ဖ၂။ မ၊ဌ၊၃။၂၂။) ဣဒမ္ပိ သြရမနသေဝ ဝေဝစနံ။ မ၊ဌ၊၄။၉၄။ **(တိ)** **(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြရမဏ(နှ)ဘာဝ (ပု) [သြရမဏ(နှ)+ဘာဝ] ရှောင်ကြဉ်သည်၏အဖြစ်။ သဗ္ဗမိဒံ သြရ-မဏဘာဝသေဝါဓိဝစနံ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂ဖ၃။ သဗ္ဗမိဒံ သြရမနဘာဝသေဝါဓိဝစနံ။ မ၊ ဌ၊၄။၉၄။

သြရမတိ (ကြို) [အဝ+ရမု+အ+တိ] (၁) ရှောင် ကြဉ်၏။ (၂) ငင်၏၊ ထုတ်ဆောင်၏။ **(၁)** သော "သုဌု"တိ သြရမတိ။ ဝိ၁။ဖရ။ (-မိလိန္ဒ။၃၄၁။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂ရ၃။ မ၊ဌ၊၄။၂၅။ ဥဒါန၊ဌ။၃၁၉။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၅ရ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၅ဖ။ မ၊ငှီ၊၂။၂၃၃။) **သြရမန္ဆိ** —အ ဘိ၊ဌ၊၃။၃၅။ ဝိမတိ၁။၃၄၂။ ဝိမတိ၊၂။၁၁ဖ။ ဒီ၊ငှီ၊၂။၁၉ဖ။ **သြရမာဟိ**— ဝိမတိ၊၂။ ၂၁၂။ **သြရမေယျ**—ဒီ၊ငှီ၊၁။၅၀။ သီ၊ငှီ၊ သစ်၁။၁ရ၈။ **သြရမေယျာမ**—ဒီ၊ငှီ၊၃။၃၂။ **သြရမိ**သု—ဥဒါန၊ဌ။၂၃ရ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၁ဖ။ **သြရမိ**ဿတိ—ဝိ၊ဌ၊၂။ ၅၉။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၉၅။ မ၊ဌ၊၁။၃၂၉။ မ၊ဌ၊၂။၂။ သံ၊ဌ၊၁။၁ဖ၈။ ဓမ္မ ဌ၊၂။၁၉၅။ သာရတ္ထ၊၃။၁ဖ။ အံ၊ငှီ၊၃။၂၃၂။ **သြရမိ**ဿန္ဆိ—ဝိ၊ဌ၊၁။၁ရ၉။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၃၃။ မ၊ဌ၊၄။၁၄၅။ ဥဒါန၊ဌ။၂၂၅။ **သြရမိ**ဿာမိ —ဝိ၊၂။၁၉၈။ ကင်။၂၅၅။ မ၊ဌ။၂။၃။

သြရမဏ(နှ) (နှ) [အဝ+ရမု+ယု] (၁) ရှောင် ကြဉ်ခြင်း။ (တိ)(၂) ရှောင်ကြဉ်သော။ **(၁)** သုဌု အကုသလတော သြရမဏံ။ စရိယာ၊ ဌ။၁၀၉။ သီလံ နာမ "နှ ကရောမိ"တိ သြရမဏံ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၂၉။ (-အဘိ၊ဌ၊၁။ ၂ဖ၃။ သံ၊ဌ၊၂။၂ဖ၂။ မ၊ဌ၊၃။၂၂။) ဣဒမ္ပိ သြရမနသေဝ ဝေဝစနံ။ မ၊ဌ၊၄။၉၄။ **(တိ)** **(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြရမဏ(နှ)ဘာဝ (ပု) [သြရမဏ(နှ)+ဘာဝ] ရှောင်ကြဉ်သည်၏အဖြစ်။ သဗ္ဗမိဒံ သြရ-မဏဘာဝသေဝါဓိဝစနံ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂ဖ၃။ သဗ္ဗမိဒံ သြရမနဘာဝသေဝါဓိဝစနံ။ မ၊ ဌ၊၄။၉၄။

သြရမတိ (ကြို) [အဝ+ရမု+အ+တိ] (၁) ရှောင် ကြဉ်၏။ (၂) ငင်၏၊ ထုတ်ဆောင်၏။ **(၁)** သော "သုဌု"တိ သြရမတိ။ ဝိ၁။ဖရ။ (-မိလိန္ဒ။၃၄၁။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂ရ၃။ မ၊ဌ၊၄။၂၅။ ဥဒါန၊ဌ။၃၁၉။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၅ရ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၅ဖ။ မ၊ငှီ၊၂။၂၃၃။) **သြရမန္ဆိ** —အ ဘိ၊ဌ၊၃။၃၅။ ဝိမတိ၁။၃၄၂။ ဝိမတိ၊၂။၁၁ဖ။ ဒီ၊ငှီ၊၂။၁၉ဖ။ **သြရမာဟိ**— ဝိမတိ၊၂။ ၂၁၂။ **သြရမေယျ**—ဒီ၊ငှီ၊၁။၅၀။ သီ၊ငှီ၊ သစ်၁။၁ရ၈။ **သြရမေယျာမ**—ဒီ၊ငှီ၊၃။၃၂။ **သြရမိ**သု—ဥဒါန၊ဌ။၂၃ရ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၁ဖ။ **သြရမိ**ဿတိ—ဝိ၊ဌ၊၂။ ၅၉။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၉၅။ မ၊ဌ၊၁။၃၂၉။ မ၊ဌ၊၂။၂။ သံ၊ဌ၊၁။၁ဖ၈။ ဓမ္ဓ ဌ၊၂။၁၉၅။ သာရတ္ထ၊၃။၁ဖ။ အံ၊ငှီ၊၃။၂၃၂။ **သြရမိ**ဿန္ဆိ—ဝိ၊ဌ၊၁။၁ရ၉။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၃၃။ မ၊ဌ၊၄။၁၄၅။ ဥဒါန၊ဌ။၂၂၅။ **သြရမိ**ဿာမိ —ဝိ၊၂။၁၉၈။ ကင်။၂၅၅။ မ၊ဌ။၂။၃။

စရိယာ၊ဌ။၂၄၀။ **သြရမိသံ**—ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ ဂါထာ။ဘရ၅၈။

(၂) **သြရမာမ** နဝါရေမ၊ ပူရတေဝ မဟောဒမိ။ ဇာ၊ဘ။၃၄။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၆၅။ သြရမာမ နဝါရေမာတိ မယံ အတ္တနော ဗလေန မဟာသမုဒ္ဒဥဒကံ အာကဍာမ သြသာရေမ၊ တုစ္ဆံ ပန ကာတုံ နသ-က္ကောမ။ ဇာ၊ဌ၊ဘ။၅၂၄။

သြရမတ္တက (တိ) [သြရ+မတ္တာ+က။ ထီ-ဌ် သြရမတ္တိကာ။] (၁) အနည်းငယ်မျှ အတိုင်း အရှည်ရှိသော၊ ယုတ်သောအတိုင်း အ ရှည်ရှိသော၊ အနည်းငယ်မျှသော၊ သေး ငယ်-သေးသိမ်-သော၊သူ။ (၂) (သမာဓိ ပညာတို့၏) ဤမှာဘက်အဖို့ဌ်ဖြစ်သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ (၃) (သမာဓိ ပညာ တို့အရာဌ်) အောက်အဖို့ဌ်ဖြစ်သော အ တိုင်းအရှည်ရှိသော၊ အောက်ကျသော-အောက်ဖြစ်သော-နောက်ဆုံးဖြစ်သော-အ တိုင်းအရှည်ရှိသော။

(၁)"နော ဝတ နော ထေရော သြရ-မတ္တကော"တိ သောမနဿဇာတာ အဟေ-သုံ။ ဒီ၊ဌ၊ဘ။၂၁၄။ မ၊ဌ၊၂။၅၅။ ဤမသို့ ရှေ့ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ သြရမတ္တိကာ နဘဝိဿတိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊ဘ။ဘ၃ဘ။ (-နေတ္တိ၊ ဌ။၅၄။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။ဘ၉၄။)

(၁)(၂)(၃) ကိ ပနိမဿ အပ္ပမတ္တ-ကဿ သြရမတ္တကဿ။ မ၊၂။ဘ၁၂။ (-ဝိ၊ ၄။၂၀၅။ ဝိ၊၅။၂၂၃။ ဒီ၊ဘ။ဘ၊ဘ၁။ မ၊၂။ဘ၁ဖ။ အံ၊၂။၄ဘ၃။ အံ၊ဘ။ဘ၈၂။ အဘိဝိ။၂၅ဖ။ ဤ တိဝုတ်။၂၅ဘ။) သြရမတ္တကန္တိ တသေဝ (အပ္ပမတ္တကဿ) ဝေဝစန်။ ... သြရံ မတ္တာ ဧတဿာတိ သြရမတ္တက်။ ဒီ၊ဌ၊ဘ။၅၅။ သြရမတ္တကဿာတိ ပရိတ္တမတ္တကဿ။ မ၊ ဌ၊ဘ။ဘ၁ဖ။ သြရမတ္တကာနီတိ ပရိတ္တတောပိ သြရိမပ္ပမာဏတ္တာ သြရမတ္တကာနိ။ အဘိ၊ ဌ၊၂။ဘ၂ရ။ သြရမတ္တကေနာတိ အဝရမ-တ္တကေန အပ္ပမတ္တကေန။ အံ၊ဌ၊ဘ။ဘ၆ဘ။ အယံ ပန အဋ္ဌကထာမုတ္တကော နယော —သြရမတ္တကန္တိ ဇတ္ထ သြရန္တိ အပါရ-ဘာဂေါ "သြရတော ဘောဂ်, သြရံပါရ" နွဲ့အာဒီသု ဝိယ။ အထ ဝါ ဟေဋ္ဌာ အတ္ထာ သြရသဒ္ဒေါ "သြရံ အာဂမနာယ ယေ ပစ္စယာ၊ တေ သြရမ္ဘာဂိယာနိ သံယော-ဇနာနိ"တိအာဒီသု ဝိယ။ သီလဉ္စိ သမာဓိ-ပညာယော အပေက္ခိတ္တာ အပါရဘာဂေ ဟေဋ္ဌာဘာဂေ စ ဟောတိ၊ ဥဘယတ္ထာပိ "သြရေ ပဝတ္တံ မတ္တံ ယဿာ"တိ ဝိဂ္ဂဟော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ဘ။၂၃၂။ (ဒီ၊ဋီ၊ဘ။ဖ၂-ဌ် အပရ-ဘာဂေါ-ဟုရှိသည်။) အဝရာ ပစ္ဆိမာ မတ္တာ ဧတေသန္တိ သြရမတ္တကာနိ။ မူလဋီ၊၂။ဘရ၉။ (-ဝိ၊ဌ၊၄။၃ရ။ အံ၊ဌ၊ဘ။ဘ၆ဘ။ ဤတိဝုတ်၊ ဌ။၂ဖ၅။ သမ္မော၊ယော။၂၀၂။)

သြရမန သြရမဏ(နဝ) -ကြည့်။

သြရမနဒဿနပရ (တိ) [သြရမနဒဿန + ပရ] ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို မြတ်လျှင် မြတ္တာန်း ခြင်းရှိသော။ နဝ တတော သမ္မသနတော သြရမနဒဿနပရံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄ဘ၄။

သြရမနဘာဝ သြရမဏ(နဝ)ဘာဝ-ကြည့်။

ဩရမန္ဓ (တိ) [အဝ+ရမု+အ+အန္ဓ] ရှောင်ကြဉ်သော၊သူ။ ဩရမန္ဓသ ပန ခမာ-ပေန္ဓသ နဒါတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊၂။၃၁၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၅။)

ဩရမန္ဓိ (ကြိ) [အဝ+ရမု+အ+အန္ဓိ] ရှောင်ကြဉ်ကုန်၏။ ဩရမတိ (၁) ကြည့်။

ဩရမာ (ထိ) [အဝ+ရမု+အ+အာ(ဣတ္ထိပစ္စည်း)] ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ ဝိဟီသလက္ခဏာ ဒုဿီ-လျှာ ဩရမာ အဝိဟီသလက္ခဏာ ဝိသေ-သတော သီလသ ဗလဝကာရကံ။ မ၊ဋီ၊ ၁။၂၉၃။

ဩရမာဂမနီယ (တိ) [ဩရံ+အာဂမနီယ] အောက်အဖို့ဖြစ်သော ကာမဘုံသို့ လား-ရောက်ကြောင်းဖြစ်-ကာမဘုံ၌ အစီးအပွား ဖြစ်-သော။ ဩရမ္ဘာဂမနီယ-ကြည့်။

ဩရမာပန (တိ) [အဝ+ရမု+ဏာပေ+ယု] ရှောင်ကြဉ်စေတတ်သော။ သာ (အဝိဟီ-သာ) စ ဝိသေသတော သီလသ မူလ-ကာရကံ ပရူပဃာတလက္ခဏာ ဒုဿီလျှာ ဩရမာပနတော။ မ၊ဋီ၊၁။၂၉၂။

ဩရမာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ရမု+ဏာပေ+တိ] ရှောင်ကြဉ်စေ၏။ ယန္ဒုနာဟံ မနုဿ-ပထံ ဂန္တာ တေ တေ သတ္တေ ပါပတော ဩ-ရမာပေယ္ယံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၂၄။ တဋ္ဌ မနုဿ-မံသာ **ဩရမာပေဿတိ**။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၁၂။

ဩရမာပေယျ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ရမု+ဏာပေ+ယျ] ရှောင်ကြဉ်စေရာ၏။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဩရမာပေဿတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ရမု+ဏာပေ+သ္သတိ] ရှောင်ကြဉ်စေလတ္တံ့။ ဩရမာပေတိ-ကြည့်။

ဩရမာမ (ကြိ) [အဝ+ရမု+အ+မ] ငင်ကုန်၏။ ထုတ်ဆောင်ကုန်၏။ ဩရမတိ(၂)ကြည့်။

ဩရမာဟိ (ကြိ) [အဝ+ရမု+အ+ဟိ] ရှောင်ကြဉ်လော့။ ဩရမတိ (၁) ကြည့်။

ဩရမိသု (ကြိ) [အဝ+ရမု+ဥ] ရှောင်ကြဉ်ခဲ့ကုန်ပြီ။ ဩရမတိ (၁) ကြည့်။

ဩရမိတ (တိ) [အဝ+ရမု+တ] ရှောင်ကြဉ်-ဖဲ-သော။ ဝသေ စ တေ ဩရမိတေ သမ္ပယန္ဓိ ယဒိစ္ဆကံ။ အပ၊၁။၃၈၈။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၅။

ဩရမိတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+ရမု+တဗ္ဗ] ရှောင်ကြဉ်အပ်သော။ အဂ္ဂိ အဂ္ဂန္ဓေန ဝိယ သဟ-သာ တတော ဩရမိတဗ္ဗံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၆ရ။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၆။)

ဩရမိတုံ (ဗျ) [အဝ+ရမု+တုံ] ရှောင်ကြဉ်ခြင်းငှါ။ ကုန္ဓကိပိလ္လိကာနမ္မိ နာမ ဧဝိတာ အဝေါရောပနကသာသနေ ပဗ္ဗဇိတ္တာ ပါ-ဏာတိပါတမတ္တတောပိ ဩရမိတုံ နသ-ဏ္ဍောမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈။

ဩရမိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ရမု+တ္တာ] ရှောင်ကြဉ်၍။ အတိပရိစ္စာဂတော ဩရမိတ္တာ ကမ္မဋ္ဌေ ပယောဇေဋ္ဌော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။

ဩရမိယ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ရမု+တ္တာ] ရှောင်-ကြဉ်-ဖဲ-၍။ ဒိသ္သာန ဩရမိယ ဩကာ-

သမကာသိ။ မ၊၂။၃၄၃။ ဩရမိယ ဩ-ကာသမကာသိတိ ဝေဂေန ဥဋ္ဌာယ ဒ္ဋိဓ ဘိဇ္ဇိတ္တာ ဩကာသမကာသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂ရ၁။

ဩရမိသံ (ကြိ) [အဝ+ရမု+သံ] ရှောင်ကြဉ်အံ့။ ဩရမတိ (၁) ကြည့်။

ဩရမိသတိ (ကြိ) [အဝ+ရမု+သတိ] ရှောင်ကြဉ်လတ္တံ့။ ဩရမတိ (၁) ကြည့်။

ဩရမိသန္တိ (ကြိ) [အဝ+ရမု+သန္တိ] ရှောင်ကြဉ်ကုန်လတ္တံ့။ ဩရမတိ (၁) ကြည့်။

ဩရမိသာမိ (ကြိ) [အဝ+ရမု+သာမိ] ရှောင်ကြဉ်-လတ္တံ့-အံ့။ ဩရမတိ (၁) ကြည့်။

ဩရမေယျ (ကြိ) [အဝ+ရမု+ဧယျ] ရှောင်ကြဉ်ရာ၏။ ဩရမတိ (၁) ကြည့်။

ဩရမေယျာမ (ကြိ) [အဝ+ရမု+ဧယျာမ] ရှောင်ကြဉ်ကုန်ရာ၏။ ဩရမတိ(၁)ကြည့်။

ဩရမ္ဘဋ္ဌိယ (တိ) [ဩရ+ဘဋ+ဏ္ဍက(ဏ္ဍ)။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၁။ မ၊ဋီ၊၃။ဖ၆။] ကာမဘဝ-ကာမဓာတ်-သို့ အကြောင်း၏အဖြစ်ဖြင့် ကပ်ရောက်တတ်သော။ ဩရမ္ဘာဂိယ-ကြည့်။

ဩရမ္ဘာဂ (ပု) [ဩရ(ဩရံ)+ဘာဂ] (၁) ဤမှာ ဘက်ဖြစ်သောအဖို့။ (၂) အောက်၌ဖြစ်သော-အောက်ဖြစ်သော-အဖို့။ (၃) ယုတ်-နိမ့်-ညံ့-သော အဖို့။ **(၁)** အပါရဂဂါယာတိ ဂဂါယ ဩရမ္ဘာဂေ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁ရ၈။ **(၂)(၃)** ဩရမ္ဘာဂဘူတ (၁)(၂) ကြည့်။

ဩရမ္ဘာဂဇနက (တိ) [ဩရမ္ဘာဂ+ဇနက] အောက်ဖြစ်သောအဖို့-ယုတ်ညံ့သောအဖို့-ယုတ်နိမ့်သောအဖို့-ကာမဘုံ-၌ ဖြစ်စေတတ်သော။ အဂ္ဂဋ္ဌ ဝုစ္စန္တိ ဩရမ္ဘာဂဇနကာနိ ကာမဘဝေ ဥပ္ပတ္တိပစ္စယာနိ ဩရမ္ဘာဂိယာနိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ရ၃။ (-အံ့ဋီ၊၃။၂၈။)

ဩရမ္ဘာဂမနိယ (တိ) [ဩရမ္ဘာဂ+ဏ္ဍယ] အောက်အဖို့ဖြစ်သော-ကာမဘုံသို့ လားရောက်ကြောင်းဖြစ်-ကာမဘုံ၌ အစီးအပွားဖြစ်-သော။ သံယောဇနာနိ တောနိ၊ ပဇဟိတ္တာန ဘိက္ခုနိ။ ဩရမ္ဘာဂမနိယာနိ၊ နယိဒံ ပုနရေဟိသိ။ ထေရီ။၃၉ရ။ ဩရမ္ဘာ-ဂမနိယာနိတိ ရူပါရူပဓာတုတော ဟေဋ္ဌာ-ဘာဝေ ကာမဓာတုယံ မနုဿဧ၀ဿ ဟိတာနိ ဥပကာရာနိ တတ္ထ ပဋိသန္ဓိယာ ပစ္စယဘာဝတော၊ မ-ကာရော ပဒသန္ဓိ-ကရော။ ဩရမာဂမနိယာနိတိပိ ပါဋိ၊ သော ဧ၀တ္ထော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁ဖ၄။

ဩရမ္ဘာဂဘူတ (တိ) [ဩရမ္ဘာဂ+ဘူတ] (၁) အောက်ဖြစ်သော အဖို့ ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ (၂) ယုတ်-နိမ့်-ညံ့-သော အဖို့ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ **(၁)(၂)** တေ ဟိ ကာမဘဝူပဂါနံ သခါရာနံ ပစ္စယာ ဟုတ္တာ ရူပါရူပဓာတု-တော ဟေဋ္ဌာဘာဝေန နိဟီနဘာဝေန ဩရမ္ဘာဂဘူတေန ကာမဘဝေန သတ္တေ သံယောဇေန္တိ။ ဏ္ဍတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၉-၃၃၀။

ဩရမ္ဘာဂိယ (တိ) [ဩရမ္ဘာဂ+ဏ္ဍယ(ဏ္ဍက)။ ဩရ+ဘဋ+ဏ္ဍက(ဏ္ဍ)။ အဝရဘာဂိယ(သံ)] အောက်အဖို့ဖြစ်သောကာမဘဝ၏ (အကြောင်း၏အဖြစ်ဖြင့်) အစီးအပွားဖြစ်သော။ (သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။) အောက်ကာမဘဝဟူသော

အဖို့ရှိသော၊ ကာမဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေကို ယူစေ
တတ်သော၊ သြရမည်သော အောက်မင်းသုံး
ပါးသည်ပယ်အပ်သော။ (ဒီ၊၁၊၂။) (ကာမ
ဓာတ်၏ အကြောင်း၏အဖြစ်ဖြင့်) ကာမဘုံ
သို့ ကပ်ရောက်တတ်သော၊ ကာမဘုံ၌ဖြစ်
ခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော။ (မ၊၁၊၂။ ဒီ၊
ဋီ၊၂။) အောက်ကာမဘုံ၌အဖို့ရှိသော၊ ကာမ
ဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော။ (မ၊
၁၊၃။) ကာမဓာတ်၌အကျိုးဝင်သောတရား
တို့၏အစီးအပွားဖြစ်သော။ (ဂျာတိဝုတ်၊၁။)
သြရမ္ဘာဂိယမည်သော။

(သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ဝိစိကိစ္ဆာ သီလဗ္ဗတ
ပရာမာသ ကာမစ္ဆန္ဒ ဗျာပါဒ ဟူသော
သံယောဇဉ် ငါးပါးကို "သြရမ္ဘာဂိယ"
ဟုခေါ်သည်။ ထိုတရားတို့သည် ကာမဘုံ၌
ဖြစ်စေသော သဝိရတရားတို့၏ အကြောင်း
တရားများ ဖြစ်ကြသည်၊ ကာမစ္ဆန္ဒ ဗျာပါဒ-
နှစ်ပါးသည် ရူပဘဝ အရူပဘဝ၌ ဖြစ်ခြင်း
ကို တားမြစ်သည်၊ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ- စသော
သုံးပါးသည်ကား ရူပဘဝ အရူပဘဝ၌ ဖြစ်
ခြင်းကို မတားမြစ်နိုင်၊ ရူပဘဝ အရူပဘဝ၌
ဖြစ်သူတို့ အသက်တန်းကုန်သောအခါ
ကာမဘုံ၌ ဖြစ်ရခြင်း၏ အကြောင်းတရား
ဖြစ်သောကြောင့် ကာမဘုံ၌ တဖန်ဖြစ်စေ
သည်။ (အကျယ်ကို-အဘိ၊၁၊၂။၄၈၅။ အ
ဘိ၊၁၊၃။၄၈။ ဂျာတိဝုတ်၊၁။၃၂၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။
၁၄၁-တို့ကြည့်။)

ပဌမနှင့် သြရမ္ဘာဂိယာနံ သံယောဇနာနံ
ပရိက္ခယာ သြပပါတိကော ဟောတိ။ ဒီ၊
၁။၁၄၈။ ပဌောရမ္ဘာဂိယာနိ သံယောဇနာနိ
အဗ္ဗုတ္တသံယောဇနံ။ အဘိ၊ဝိ။၃၃၅။ (-ဒီ၊
၂။၆၈။ မ၊၁။၄၁၊၂၄၅။ မ၊၂။၉၅။ အဘိ၊
ပု။၁၁၉။ ဂျာတိဝုတ်။၂၆၁။) သြရမ္ဘာဂိ-
ယာနန္တိ ဟေဋ္ဌာဘာဂိယာနံ၊ ယေ ဟိ ဗဒ္ဓါ
ဥပရိ သုဒ္ဓါဝါသဘူမိယံ နိဗ္ဗတ္တိတုံ နိ
သက္ကောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆၉။ သြရသဒ္ဒါ နိ
အတိရေကတ္ထောတိ အာဟ "ဟေဋ္ဌာ-
ဘာဂိယာန"န္တိ။ ဟေဋ္ဌာဘာဂသ ကာမဘ-
ဝသ ပစ္စယဘာဝေန ဟိတာနန္တိ အတ္ထော။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃၄-၅။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄၀။)
သြရမ္ဘာဂိယာနန္တိ ဟေဋ္ဌာဘာဂိယာနံ၊ ကာ-
မဘဝေယေဝ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂါဟာပကာနန္တိ အ-
တ္ထော။ သြရန္တိ လဒ္ဓနာမေဟိ ဝါ တီဟိ
မဂ္ဂေဟိ ပဟာတဗ္ဗာနိတိပိ သြရမ္ဘာဂိယာနိ။
ဒီ၊၁၊၂။၁၃၃။ သြရံ ဝုစ္စတိ ကာမဓာတု၊
ပစ္စယဘာဝေန တံ သြရံ ဘဇန္တီတိ သြရ-
မ္ဘာဂိယာနိ၊ သြရမ္ဘာဂသ ဝါ ဟိတာနိ
သြရမ္ဘာဂိယာနိ၊ ... သြရမ္ဘဋ္ဌိယာနိ ဝါ
သြရမ္ဘာဂိယာနိ ဝုတ္တာနိ နိရုတ္တိနယေန။ ဒီ၊
ဋီ၊၂။၁၄၀-၁။ သြရမ္ဘာဂိယာနန္တိ သြရံ
ဝုစ္စတိ ဟေဋ္ဌာ၊ ဟေဋ္ဌာဘာဂိယာနန္တိ အ-
တ္ထော၊ ကာမာဝစရလောကေ ဥပ္ပတ္တိပစ္စ-
ယာနန္တိ အတ္ထော။ မ၊၁၊၁။၁၆၈။ သြရမ္ဘာ-
ဂိယာနိတိ သြရံ ဘဇနကာနိ ကာမဘဝေ
ဥပပတ္တိပစ္စယာနိ။ မ၊၁၊၂။၂၂။ (-အံ၊၁၊၂။
၃၅။ အဘိ၊၁၊၂။၃ရ၆။ အဘိ၊၁၊၃။၄ရ။)
သြရမ္ဘာဂိယာနိတိ ဟေဋ္ဌာ ကောဋ္ဌာသိ-
ကာနိ၊ ကာမဘဝေ နိဗ္ဗတ္တိသံဝတ္တနိကာနိ။
မ၊၁၊၃။၁၀၁။ (-အံ၊၁၊၂။၂၁ရ။) သြရံ ဝုစ္စတိ
ကာမဓာတု၊ တတ္ထ ပဝတ္တိယာ သံဝတ္တန-
တော သြရံ ဘဇန္တီတိ သြရမ္ဘာဂိယာနိ၊

ဟေဋ္ဌိမမဂ္ဂဝဇ္ဈတာယ ဩရမ္ဘာဂေ ဟေဋ္ဌာ-ကောဋ္ဌာသေ ဘဇနဋ္ဌိတိ ဩရမ္ဘာဂိယာနိ ကကာရသ ယကာရံ ကတ္တာ။ မဇ္ဈိ၊၃။၆၆။ ဩရမ္ဘာဂိယာနဋ္ဌိ ဇတ္ထ ဩရံ ဝုစ္စတိ ကာ-မဓာတု၊ တပ္ပရိယာပန္နတ္တာ ဩရမ္ဘာဂါ၊ ပစ္စယဘာဝေန တေသံ ဟိတာ ဩရမ္ဘာ-ဂိယာ။ ... သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ဝိစိကိစ္ဆာ သီလ-ဗ္ဗတပရာမာသ ကာမရာဂ ဗျာပါဒါနံ ဇတေ အဓိဝစနံ။ တေ ဟိ ကာမဘဝူပဂါနံ သဓိ-ရာနံ ပစ္စယာ ဟုတ္တာ ရူပါရူပဓာတုတော ဟေဋ္ဌာဘာဝေန နိဟီနဘာဝေန ဩရမ္ဘာ-ဂဘူတေန ကာမဘဝေန သတ္တေ သံယော-ဇေန္တိ။ ဣတိဝုတ္တ၊ဋ္ဌ။၃၂-၃၀။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၄၁။)

ဩရမ္ဘာဂိယသံယောဇန (နာ) [ဩရမ္ဘာဂိယ+သံယောဇန] ဩရမ္ဘာဂိယ သံယောဇဉ်။ ပါဒေသု ဗဒ္ဓသကုဏော ဝိယ ပဏ္ဍောရမ္ဘာ-ဂိယသံယောဇနာနိ ဟေဋ္ဌာ အာကဿမာနာ-ကာရာနိ ဟောန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၄၆။ မဇ္ဈိ၊၃။၆ရ။)

ဩရမ္ဘာဂိယသညောဇ (တိ) [ဩရမ္ဘာဂိယ+သညောဇ] ဩရမ္ဘာဂိယ ဟု သိအပ်သော။ ဩရမ္ဘာဂိယသညောဇနာနိ သံယောဇနာနိ ယဿ အပ္ပဟီနာနိ။ မဇ္ဈိ၊၃။ ၆၆။

ဩရဝ (ပု) [အဝ+ရဝ+အ] မြည်တွန်သံ၊ ကျယ်သောအသံ။ ဩရဝသဒ္ဒ-ကြည့်။

ဩရဝယုတ္တ (တိ) [ဩရဝ+ယုတ္တ] မြည်တွန်သံ-ကျယ်သောအသံ-နှင့်ယှဉ်သော၊ မြည်တွန်သံ-ကျယ်သောအသံ-ကိုပြုသော၊သူ။ ဩရဝိတု-ကြည့်။

ဩရဝန္ဓ (တိ) [အဝ+ရဝ+အ+အန္ဓ] မြည်တွန်သော၊ ကျယ်သောအသံပြုသော၊သူ။ ဩ-ရဝိတ-ကြည့်။

ဩရဝသဒ္ဒ (ပု) [ဩရဝ+သဒ္ဒ] မြည်တွန်သောအသံ၊ ကျယ်သောအသံ။ ကာကော-ရဝသဒ္ဒန္တိ ... သန္နိပတိတာနံ ကာကာနံ ဩရဝသဒ္ဒံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃ရ၉။ ဩရဝသဒ္ဒန္တိ မဟာသဒ္ဒံ။ ဝဇိရ။၄၈၆။ သာရတ္ထ၊၃။၃ ၂၈။ ဝိမတိ၊ ၂။၁ဂ၉။

ဩရဝိတု (ထီ၊ပု) [အဝ+ရဝ+တု] မြည်တွန်သော၊ အသံကျယ်စွာဟစ်အော်ပြောဆို သော၊သူ။ ဒသဟိ အသဒ္ဓမ္မေဟိ သမန္နာ-ဂတော ပါပဘိက္ခု။ ကတမေဟိ ဒသဟိ-မံသီ စ ... ဩရဝိတာ စ။ အံ၊၃။၃ရ၅။ ဩရဝိတာတိ ဩရဝယုတ္တာ ဩရဝန္ဓာ စရတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃ ၂၄။

ဩရသ (တိ) [ဥရ+သ။ ဩော်ရသ(သံ)] (၁) (က) ရင်ခွဲဖြစ်သော၊သူ။ (ခ) ရင်ခွဲကြီးဖွား သော၊သူ။ (ဤအနက်တို့အလို-သား သမီး ရင်း-မုချ။ ဘုရား၏ တပည့်သာဝက-သဒိသူပစာ။) (ဂ) ရင်၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော၊ သူ။ (သား သမီးရင်း။) (ဃ) (ဘုရား၏) ရင်ခွဲ ဖြစ်စေအပ်သော-အသံတော်ဖြင့် (တ ရားဒေသနာဖြင့်) ဖြစ်-မွေးဖွား-သော၊ (ဘုရား၏) ရင်ခွဲဖြစ်သော အသံတော်ကို ကြားနာရ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော၊ (ဘုရား ၏) ရင်တွင်းခွဲနေ၍ ခံတွင်းတော်မှ ထွက် ပေါ်လာသော ဩဝါဒအစွမ်းဖြင့် ရှင်အဖြစ် ရဟန်းအဖြစ်ခွဲ-တည်သော-ဖြစ်သော၊

(ဘုရားရှင်၏) ရင်ခွဲဖြစ်သော သြဝါဒကို ကြားနာရ၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်သော၊သူ။ (ဘုရားရှင်၏တပည့်သာဝက။) (၂) (ဗြဟ္မာမင်း၏ ခံတွင်းမှဖြစ်၍) ရင်ခွဲ-နေသော-ကြီးပြင်းသော၊သူ။ (ဗြာဟ္မဏ။) (၃) ရင်-ခွဲ-မှ-ဖြစ်သော(ဘုန်း)။

(၁)(က)(ခ)(ဂ)(ဃ) တဿ မေ တုမှေ သြရသာ။ ဣတိဝုတ်။၂၆၄။ သြရသာတိ ဥရသိ သမ္မန္ဓာ။ ... အထ ဝါ ... အရိယဘူမိ သြက္ကမမာနာ သြက္ကန္တာ စ အရိယသာ-ဝကာ သတ္တေ ဥရေ ဝါယာမဇနိတာဘိ-ဇာတိတာယ နိပ္ပရိယာယေန "သြရသပု-ဗ္ဗာ"တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အရဟန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။၃၀၅။ သုဂတသ သြရသာနံ၊ ပုတ္တာနံ မာရသေနမထနာနံ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁။ မ၊ဌ၊၁။၁။ သံ၊ဌ၊၁။၁။ အံ၊ဌ၊၁။၁။ ဥရသိ ဘဝါ, ဇာတာ, သံဝုဒ္ဓါ ဝါ သြရသာ၊... စတုဗ္ဗိဓေသု ပုတ္တေ-သု အတ္တဇာ၊ တံသရိက္ခတာယ ပန အရိ-ယပုဂ္ဂလာ "သြရသာ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ ... အထ ဝါ ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနာနုဘာဝေန အရိယဘူမိ သြက္ကမမာနာ သြက္ကန္တာ စ အရိယသာဝကာ ဘဂဝတော ဥရေ (ဥ-ရေန) ဝါယာမဇနိတာဘိဇာတတာယ သဒိသကပွနမန္တရေန နိပ္ပရိယာယေနေဝ "သြရသာ"တိ ဝတ္တဗ္ဗတမရဟန္တိ။ တထာ ဟိ တေ ဘဂဝတာ ... ဟဒယေ ကတ္တာ ... သိလာဒိဓမ္မသရီရပေါသနေန သံဝဏ္ဏ-ပိတာ။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊၁။၂၀။ (-ဒီ၊ဌီ၊၁။၁၂-၃။ ဒီ၊ဌီ၊၃။၄၀။ မ၊ဌီ၊၁။၁၂-၃။ အံ၊ဌီ၊၁။၁၅။) မာတာ ပုတ္တံဝ သြရသံ။ ဒီ၊၂။ရ၅။ သြရသန္တိ ဥရေ ဌပေတ္တာ သံဝဋိတံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၃၂။ ဥရေ သံဝဋ္ဋပုတ္တောပိ "သြရသ"န္တိ ဝုစ္စတိ၊ ဣမေ ပန မုခတော နိဂ္ဂတော ဟုတ္တာ ဥရေ သံဝဏ္ဏာတိ "သြရသာ မုခတော ဇာတာ"တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဌီ၊၃။၁၅၁။ ဘဂဝတော ပုတ္တော သြရသော မုခတော ဇာတော။ မ၊၃။ရ၉။ သံ၊၁။၄၂၀။ ဘဂဝတော ဥရေ နိဗ္ဗတ္တသဒ္ဒံ သုတ္တာ ဇာတော သြရသော။ မ၊ဌ၊၄။ဖ၂။ ဥရေ ဝသိတ္တာ မုခတော နိက္ခန္တသြဝါဒ-ဝသေန ပဗ္ဗဇ္ဇာယ စေဝ ဥပသမ္ပဒါယ စ ပတိဋ္ဌိတတ္တာ သြရသော မုခတော ဇာတော။ သံ၊ဌ၊၂။၁၈၅။ ဥရေ ဝါယာမဇနိတတာယ သြရသော။ မ၊ဌီ၊၃။၂၈၁။ ဥရသ ဝသေန ဇာတော သြရသော။ သံ၊ဌီ၊၂။၁ဖ၉။ မာတာ ပုတ္တံဝ သြရသံ။ ဥဒါန။၁၈၈။ သြရသန္တိ ဥရေ ဌပေတ္တာ ဝဋိတံ။ ဥဒါန၊ဌ။၃၈၁။ (-ထေရ။၂၅၄၊၂ရ၈၊ ထေရီ။၃၈၄၊၄၁ဖ။ အပ၊၁။၅၃၊ရ၂။ ပေတ၊ဌ။၅၈။ ထေရ၊ဌ၊၂။၅ရ၊၅၃၈။ ထေရီ၊ဌ။၂၄၃။) သြရသောတိ ဥရသိ ဇာတော။ အပ၊ဌ၊၁။၃၁၂။ ဗုဒ္ဓသ သြရသော ပုတ္တောတိ ဗုဒ္ဓသ ဥရသာ ဟဒယေန နိဂ္ဂတသြဝါဒါနုသာနီ သုတ္တာ ပတ္တအရဟတ္တဖလောတိ အတ္ထော။ အပ၊ ဌ၊၂။ရ၄။ ဒယိတသြရသော(ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၄)တိ ဒယိတော ပိယော သြရသော ပုတ္တော၊ ဒယိတော သြရသိ ဂဟေတ္တာ လာလိတော ပုတ္တော ဒယိတသြရသော နာမ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။ ၂၁ရ။ (-ဇာ၊ဌ၊ဖ။၃၂၄။) သြရသော ပုတ္တော မာတာပိတူဟိ ပဗ္ဗဇိတော စေ၊ အတ္ထတော တေ သယံ ပဗ္ဗဇိတာ ဝိယ ဟောန္တိ။ ဝဇိရ။ ၂ရ။

(၂) (ဗြဟ္မာမင်း၏ ခံတွင်းမှဖြစ်၍) ရင်ခ္ခ-နေသော-ကြီးပြင်းသော၊သူ။ (ဗြာ ဟ္မဏ။) ဗြာဟ္မဏာဝ ဗြဟ္မုနော ပုတ္တာ သြရသာ မုခတော ဇာတာ။ ဒီ၊၃။၆၇။ မ၊ ၃။၂၇၁။ (-ဒီ၊၃။၆၉။) သြရသာ မုခတော ဇာတာတိ ဥရေ ဝသိတ္တာ မုခတော နိက္ခန္တာ၊ ဥရေ ကတ္တာ သံဝဍ္ဎိတာ ဝါ သြရသာ။ ဒီ၊ ၆၊၃၇။ မ၊၆၊၃။၂၂၁။ (-ဒီ၊၆၊၃။၆၉။) (၃) ရင်-ခ္ခ-မှ-ဖြစ်သော (ဥက်)။ သြရသ-ဥဏ-ကြည့်။

သြရသက (တိ) [သြရသ+က] ရင်ခ္ခဖြစ်သော၊ သူ (သားသမီးရင်း)။ ပုတ္တော မမ သြရသ-ကော သမာနော။ ဇာ၊၁။၂၁၂။ ဇာ၊၆၊၆။ ၆ဖ။ (-မ၊၆၊၆။၁၆၀။) အထက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

သြရသဥဏ (နာ) [သြရသ+ဥဏ] ရင်-ခ္ခ-မှ-ဖြစ်သော ဥက်။ ဥဘယံ ပနေတံ အ-ညေဟိ အသာဓာရဏံ ဗုဒ္ဓါနံ ယေဝ သြရသဥဏံ။ မ၊၆၊၁။၃၃၆။ သံ၊၆၊၂။၆၆။ အံ၊၆၊၂။၂၅၆။ အံ၊၆၊၃။၂၉၅။ အဘိ၊၆၊ ၂။၃ရ၃။ ပဋိသံ၊၆၊၂။၂၃၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၀။ ဥရသိ ဇာတတာယ ဥရသော သမ္ဘူတန္တိ သြရသံ ဥက်။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၈။

သြရသဒ္ဓ (ပု) [သြရ+သဒ္ဓ] သြရသဒ္ဓါ။ သြရမတ္တက-ကြည့်။

သြရသမီတု (ထီ) [သြရသာ+မီတု] ရင်ခ္ခဖြစ်သော သမီး။ ဘဂဝတော သြရသမီတရံ မံ မဂ္ဂယသိ ပတ္ထေသိ။ ထေရီ၊၆။၂ဖ၃၊(-၂၃ရ။)

သြရသပုတ္တ (တိ) [သြရသ+ပုတ္တ] ရင်ခ္ခဖြစ်သောသား။ ယထာ ဟိ သတ္တာနံ သြရသ-ပုတ္တာ အတြဇာ ဝိသေသေန ပိတုသန္တ-ကသ ဒါယဇ္ဇသ ဘာဂိနော ဟောန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊၆။၃၀၅။ လောကုတ္တရသရဏ-ဂမနေန ဟိ တေ သြရသပုတ္တာ ဇာတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃။ မ၊ဋီ၊၁။၁၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၅။ (-မ၊၆၊၃။ရ၆။ ပဋိသံ၊၆၊၁။၂၆။ ဥဒါန၊၆။၂၅ဂ။ စရိယာ၊၆။၂၅ဂ။ သာရတ္ထ၊၃။၉ဖ။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂ရရ။) သြရသ-လည်းကြည့်။

သြရသပုတ္တဘာဝ (ပု) [သြရသပုတ္တ+ဘာဝ] ရင်ခ္ခဖြစ်သောသား၏ အဖြစ်။ မာရသေန-မထနာနန္တိ သြရသပုတ္တဘာဝေ ကာရဏ-နိဒ္ဒေသော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂။ မ၊ဋီ၊၁။၁၂။ အံ၊ ဋီ၊၁။၁၅။

သြရသပုတ္တဘာဝကာရဏ (နာ) [သြရသပုတ္တ ဘာဝ+ကာရဏ] ရင်ခ္ခဖြစ်သော-သား၏ အဖြစ်၏-သားဖြစ်ခြင်း၏-အကြောင်း။ တေန ကိလေသပ္ပဟာနမေဝ ဘဂဝတော သြရသပုတ္တဘာဝကာရဏံ အနုဇာနာတိတိ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂။ မ၊ဋီ၊၁။၁၂။ အံ၊ ဋီ၊၁။၁၅။

သြရသပုတ္တီ (ထီ) [သြရသာ+ပုတ္တီ] ရင်ခ္ခဖြစ်သော သမီး။ ဓီတာ ဗုဒ္ဓဿ သြရသာ(ဝိ ဟာန။ရ၁)တိ ဥရေ ဝါယာမဇနိတာဘိ-ဇာတိတာယ သြရသပုတ္တီ။ ဝိမာန၊၆။၁၉၉။

သြရိမ (တိ) [သြရ+ဣမ။ မောဂ်၊၄။၂၄။] (၁) အောက်ပိုင်းဖြစ်သော (ကိုယ်အင်္ဂါ)။ (၂)

ဤမှာဘက်၌ဖြစ်သော။ (က) (သံသရာ သမုဒ္ဒရာ၏) ဤမှာဘက် ဖြစ်သော (ကမ်း၊ သက္ကာယ၊ လောကီတရား၊ တေဘူမကဝဋ်၊ မိမိ၏အတ္တဘော၊ အဗ္ဗတ္တိကာယတန၊ မိစ္ဆာ ဒိဋ္ဌိ၊ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ၊ ပါဏာတိပါတ၊ အဒိန္နာ ဒါန-စသည်)။ (ခ) ဤမှာဘက်-အတွင်း ဘက်-၌ ဖြစ်သော။ (ဂ) ဤမှာဘက်-ရှေး(အခြားမဲ့)-၌ ဖြစ်သော (စိတ်)။ (၃) အောက်ဖြစ်သော။ (၄) ယုတ်လျော့သော။

(၁) အောက်ပိုင်းဖြစ်သော (ကိုယ် အင်္ဂါ)။ ယောပိ သြရိမံ အင်္ဂံ နိဿာယ နိသိန္နော ဃဋ်သန္ဓော ယာဝ ပါရိမင်္ဂါ ဂစ္ဆတိ။ မ၊၁၃၊၂ဖ်ဖ်။ သြရိမံ အင်္ဂံ နိဿာယ နိသိ-နော့တိ ပလ္လကမာဘုဇိတ္တာ ဥက္ကုဋိက-နိသဇ္ဇာယ ဥပရိမကာယံ ဟေဋ္ဌိမကာယေ ဌပေန္တောယေဝ ဘာရိကရဏဝသေန သြ-ရိမင်္ဂံ နိဿာယ နိသိန္နော။ မ၊ဋီ၊၃။၁ရ၈။

(၂) ဤမှာဘက်၌ဖြစ်သော။ **(က)** (သံသရာသမုဒ္ဒရာ၏) ဤမှာဘက်ဖြစ်သော (ကမ်း၊ သက္ကာယ၊ လောကီတရား၊ တေဘူ မကဝဋ်၊ မိမိ၏အတ္တဘော၊ အဗ္ဗတ္တိကာယ တန၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ၊ ပါဏာတိပါတ၊ အဒိန္နာဒါန-စသည်)။ သော သြရိမေ တီရေ ဒဋ္ဌယ အဒ္ဒုယာ။ ဒီ၊၁။၂၃၀။ သြရိမံ တီရံ။ အံ၊၃။၄၄၅။ "သြရိမံ တီရ"နှင့် ခေါ ဘိက္ခု ဆန္ဒေတံ အဗ္ဗတ္တိကာနံ အာယ-တနာနံ အဓိဝစနံ။ သံ၊၂။၃၈ရ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ခေါ ဗြာဟ္မဏ သြရိမံ တီရံ၊ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပေါ သြရိမံ တီရံ၊ ... မိစ္ဆာဝိမုတ္တိ သြရိမံ တီရံ။ အံ၊၃။၄၄၅။ ပါဏာတိပါတော ခေါ ဗြာ-ဟ္မဏ သြရိမံ တီရံ၊ ... မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ သြရိမံ တီရံ။ အံ၊၃။၄ဖ၂။ စက္ကုမ္ပေတံ၊ ... သြရိမံ တီရမ္ပေတံ။ အဘိ၊ဓ။၁၅ရ။ အဘိ၊ဝိ။ဖ၉။ သက္ကာယပရိယာပန္နဋ္ဌေန သြရိမံ တီရ-မ္ပေတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄ရ။ ကုတိတ္ထေ နာ-ဝိကော အာသီ၊ သြရိမေ စ တရီ အဟံ။ အပ၊၁။၅၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃ဖ။ သြရိမေ စ တရီ အဟန္တိ သမ္ပတ္တသမ္ပတ္တမနုသေ ပါ-ရိမာ တီရာ သြရိမံ တီရံ အဟံ တရီ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိမယမ္ပိ သြရိမေ တီရေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ဖ။ သက္ကာယော သြရိမံ တီရံ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၅၁။ သြရိမံ တီရန္တိ လောကိယံ သြရိမံ တီရံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃ဖ။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁ ၂။) သြရိမံ တီရန္တိ သြရိမဘူတံ တီရံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅ဖ။ သံသာရေ ဇာ-တဘယသ္မ အပါရာ သြရိမတီရတော သပ္ပဋိဘယတော သံသာရဝဋ္ဋတော။ ထေ ရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈ရ။ သြရိမတီရဘူတာ တေဘူမ-ကဝဋ္ဋာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈ရ။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၅။ (-သံ၊၂။၃၈၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။) သြရိမပါရ (၂)လည်းကြည့်။

(ခ) ဤမှာဘက်-အတွင်းဘက်-ဖြစ် သော။ အဋ္ဌမေ သတ္တာဟေတိ ဣဒံ သတ္တ-မ သတ္တာဟတော ပရံ, သတ္တာဟတော သြရိမေ စ ပဝတ္တာယ ပဋိပတ္တိယာ ဝသေန ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၅၅ရ။ သြရိမဘာဂ-လည်း ကြည့်။

(ဂ) ဤမှာဘက်-ရှေး(အခြားမဲ့)-၌ ဖြစ် သော(စိတ်)။ ပစ္ဆိမစိတ္တသ္မ ပုရတော သောဋ္ဌသမေန စိတ္တေန တတော သြရိမေန

ဝါ သဒ္ဒီ အဿာသပဿာသာ နှ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အနုဋီ၊၁။၁၆၅။ **(၃)** အောက်ဖြစ်သော။ ဩရိမန္တ(၂) ကြည့်။ **(၄)** ယုတ်လျော့သော။ ဩရိမပွမာဏ-ကြည့်။

ဩရိမကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဩရိမ+ကောဋ္ဌာသ] ဤဘက်ဖြစ်သောအဖို့အစု (ကမ်း)။ ဩရန္တိ ဩရိမကောဋ္ဌာသံ ပတ္တာ တေန အတိတ္တ-ရူပေါ ပုန သမုဒ္ဒပါရမ္ပိ ပတ္ထယေထ။ ဇာ၊ ၆၊၄။၁၈၅။

ဩရိမကောဋိ (ထီ) [ဩရိမာ+ကောဋိ] ဤမှာ ဘက်၌ဖြစ်သော-ဤဘက်-အစွန်း။ ပရိယ-န္တကောဋိယံ ဌတ္တာ ဥက္ကုဋ္ဌေ ဩရိမကောဋိ အာဂမနကာလော ဝိယ။ အဘိ၊ဋီ၊၂။၂၄၇။

ဩရိမက္ခိ (နှ) [ဩရိမ+အက္ခိ] ဤဘက်မျက်စိ။ အထ နံ ဣတရံ (ဣတရော) သက္ခရံ ဂဟေတ္တာ ပရပသေ အက္ခိမှိ ပဟရိတ္တာ ဩရိမက္ခိနာ နိက္ခာမေသိ (နိက္ခမာပေသိ)။ ဓမ္မ၊ဋီ၊၂။၃၆၀။ ဇာ၊ဋီ၊၂။၃၃၀။

ဩရိမဂါမ (ပု) [ဩရိမ+ဂါမ] ဤမှာဘက် -အဘို့-ကမ်း-၌ တည်သောရွာ၊ ဤဘက်ကမ်းရွာ။ ပါတောဝ တံ ဂဟေတ္တာ ပစ္ဆာ ဩရိမဂါမေ ဣတရာနိ ဘဏ္ဍာနိ ဂဏှာဟိ။ ဝိ၊ဋီ၊၄။၉၉။ ဩရိမဂါမေတိ ဩရဘာဂေ ဋ္ဌိတဂါမေ။ ပါစိတ်၊ယော။၅၀၉။

ဩရိမဂ် (နှ) [ဩရိမ+အဂ်] အောက်ပိုင်းဖြစ်သော ကိုယ်အင်္ဂါ။ ဩရိမ (၁) ကြည့်။

ဩရိမစိတ္တ (နှ) [ဩရိမ+စိတ္တ] ဤမှာဘက် ဖြစ်သောစိတ်၊ ရှေး(အခြားမဲ့)၌ ဖြစ်သော စိတ်။ ယဿ စိတ္တဿ အနန္တရာ အဂ္ဂမဂ္ဂ ပဋိလဘိဿန္တိ၊ တဿ စိတ္တဿ ဥပ္ပါဒ-ကွဏေတိ ဣဒံ စိတ္တဇာတိဝသေန ဝုတ္တံ။ တဇ္ဇာတိကဿ ဟိ ဏောဝဇ္ဇနေန ဥပ္ပန္နဿ တတော ဩရိမစိတ္တဿ ဥပ္ပါဒကွဏေပိ တေ လက္ခဏ လဗ္ဘတေဝ။ အဘိ၊ဋီ၊၃။၃၃၆။

ဩရိမဇန (ပု) [ဩရိမ+ဇန] ဤမှာဘက်ကမ်း၌ တည်သောလူ။ သဗ္ဗေ တေ သမုဒ္ဒပရမာ ဩရိမဇနေဟိ အဒိဋ္ဌပရတီရတ္တာ တဿ။ သံ၊ဋီ၊၁။ရရ။

ဩရိမတီရတရုဗဒ္ဓ (တီ) [ဩရိမတီရတရု+ဗဒ္ဓ] ဤမှာဘက်ကမ်း သစ်ပင်၌ ဖွဲ့ချည်အပ်သော။ ဌာတုံ ဣစ္ဆံ ပုရိသော၊ လယီတွာ မာတိကာယ ပရတီရေ။ ဝေဂေနာဂမ္ဘ ယထာ၊ ဂဏ္ဍိတ္တာ ဩရိမတီရ(တီရ?)တရု-ဗဒ္ဓံ။ (ဩရိမတီရေ တရုဗဒ္ဓံ။ သီ-မူ။) ပဋိသံ၊ဋီ၊၁။၂၆။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁၃- အလားတူ အဓိပ္ပါယ်ရှိသောနေရာ၌ "ဩရိမတီရေ ရုက္ခသာခါယ ဗန္ဓိတ္တာ ဩလမ္ဗိတံ ရဇ္ဇုံ ဝါ ယဋ္ဌိ ဝါ"စသည်ဖြင့်ရှိသည်။)

ဩရိမတီရ (နှ) [ဩရိမ+တီရ] (၁) ဤမှာ ဘက် ဖြစ်သောကမ်း။ ဤဘက်ကမ်း။ (၂) ဤဘက်ကမ်းနှင့်တူသောတရား (ဩရမ္ဘာ-ဂိယ သံယောဇဉ်)။ **(၁)** ဝေမေဝ ခေါ ဂင်္ဂါယ နဒိယာ ဩရိမတီရေ အန္တရဟိ-တော ပါရိမတီရေ ပစ္စုဋ္ဌာမိ။ ဝိ၊ဋီ။၃၂၅။ ဩရိမတီရမေဝါ(ဝိ၊ဋီ၊၃။၁၈၅)တိ အပါရ-တီရမေဝ။ ပါစိတ်၊ယော။၁၅၁။ (-အံ၊ဋီ၊ ၃။၃၁။) **(၂)** ဩရိမပါရ-ကြည့်။

ဩရိမတီရဂေါစရ (တိ) [ဩရိမတီရ+ဂေါစရ] (သူတော်ကောင်းတရား၏) ဤမှာဘက်ကမ်းလျှင် ကျက်စားရာရှိသော၊သူ။ တတော ဧဝ တသ (သဒ္ဒမ္မသ) ဩရဘာဂေ ပဝ-တ္တိတာယ ဩရိမတီရဂေါစရော။ ထေရ၊ ၌၂။၃၆၂။

ဩရိမတီရပရိစ္စာဂ (ပု) [ဩရိမတီရ+ပရိစ္စာဂ] ဤမှာဘက်ကမ်းကို စွန့်ခြင်း။ တသ် ပရိစ္စာဂေနေဝ စသ အဓိဂမော ဟောတိ ဩရိမတီရပရိစ္စာဂေန ပါရိမတီရသ်ဝ။ ဝိ၊ ၌၊၁။၁၁၂။ အဘိ၊၌၊၁။၂၀၈။ ပဋိသံ၊၌၊ ၁။၁၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၆။ မဟာနိ၊၌။၁၀၈။

ဩရိမတီရပွဟာန (နပုံ) [ဩရိမတီရ+ပဟာန] ဤမှာဘက်ကမ်းကိုပယ်စွန့်ခြင်း။ ဒုက္ခပရိ-ညာယ သက္ကာယတီရသမတိက္ကမဘာဝ-တော ဩရိမတီရပွဟာနသဒ်သတာ။ ဝိသု ဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၀၄။

ဩရိမတီရရုက္ခဝိနိဗန္ဓရဇ္ဇု (ထီ) [ဩရိမတီရ ရုက္ခဝိနိဗန္ဓါ+ရဇ္ဇု] ဤမှာဘက်ကမ်းသစ်ပင်၌ ဖွဲ့ချည်အပ်သော ကြိုး။ ဩရိမတီရရုက္ခ-ဝိနိဗန္ဓရဇ္ဇုမာလမ္ဗိတ္တာ မာတိကာတိက္က-မကော ဝိယ။ အဘိ၊ဋီ၊၂။၁၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၈၈။ ဩရိမတီရေ ဝိဇ္ဇမာနော ရုက္ခော ဩရိမတီရရုက္ခော၊ ဩရိမတီရရုက္ခေ ဝိနိ-ဗန္ဓယတီတိ ဩရိမတီရရုက္ခဝိနိဗန္ဓာ။ သ မ္မော၊ယော။၁၀၃။

ဩရိမတီရဝါသိက (တိ) [ဩရိမတီရဝါသ+ ဏိက] ဤမှာဘက်ကမ်း၌ နေသော၊သူ။ ရောဟိဏီနဒီယာ ဥဘယတီရဝါသိကေသု မနုဿေသု ဩရိမတီရဝါသိကာ ... ဝဒ်သူ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။

ဩရိမန္တ (ပုံန) [ဩရိမ+အန္တ] (၁) ဤမှာဘက်အစွန်း။ (၂) အောက်ဖြစ်သောအစွန်း၊ အောက်အစွန်း။ **(၁)** ပါရိမန္တေ ဩရိမန္တေန ဖုဋ္ဌောကာသ် အတိက္ကန္တေ ပါရာဇိက်။ ဝိ၊ ၌၊၁။ ၂၈၀။ ကင်္ခာ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၀၀။ ဩရိမ-န္တေနာ(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၈၁)တိ အတ္တနော ဌိတဒိသာယ စီဝရဝ်သေ ဖုသိတ္တာ ဌပိတ-စီဝရပွဒေသေန။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။ရ၆။ **(၂)** တတ္ထ ဩရိမန္တေနာ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀)တိ ဣ-မသ ဟေဋ္ဌိမန္တေနာတိ အတ္ထော ဂဟေ-တဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊၂။၃၅။

ဩရိမန္တဘူတ (တိ) [ဩရိမန္တ+ဘူတ] အောက်အစွန်းဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ ဒါယကသ သန ဩရိမန္တဘူတတော ပါဒဂုံလသ ဟေဋ္ဌိမ-တလတော ပဋ္ဌာယ ဟတ္ထပါသော ပရိစ္ဆိ-န္နိတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊၂။၃၅။

ဩရိမပါရ (နပုံ) [ဩရိမ+ပါရ] (၁) (သံသရာ သမုဒ္ဒရာ၏) ဤမှာဘက်ဖြစ်သော ကမ်း။ (ဩရမ္ဘာဂိယသ်ယောဇဉ်ငါးပါး။) (၂) ဤမှာ ဘက်ဖြစ်သောတရား, ထိုမှာဘက်ဖြစ်သော တရား။ (မိမိအတ္တဘော, သူတပါး အတ္တ ဘော။ အဗျတ္တိကာယတန, ဗာဟိရာယတန။)

(၁)(၂) ဗဟာတိ ဩရပါရန္တိ ပဠော-ရမ္ဘာဂိယသညောဇနာနိ တတိယမဂ္ဂေန ဗဟာတိ။ "ဩရပါရ"န္တိ ဟိ ဩရိမတီရံ ဝုစ္စတိ။ အထ ဝါ ... ဩရံ နာမ သကတ္တ-ဘာဝေါ, အဗျတ္တိကာနိ ဝါ အာယတနာနိ။

ပါရံ နာမ ပရအတ္တဘာဝေါ, ဗာဟိရာနိ ဝါ အာယတနာနိ။ တဒုဘယေ ပန ဆန္ဒ-ရာဂံ ဇဟန္တော "ဇဟာတိ ဩရိမပါရ"န္တိ (ဩရပါရန္တိ?) ဝုစ္စတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၀-၁။

ဩရိမပါရိမတိရ (နာ) [ဩရိမပါရိမ+တိရ] ဤမှာဘက်ကမ်း, ထိုမှာဘက်ကမ်း။ နာ ဟိ "ပဏ္ဏောဒနော"တိ, "အဏ္ဏောဝနော"တိ စ အာဒီနိ ပဒါနိ အတ္ထတော သမေန္တိ၊ မဟာ-သမုဒ္ဒဿ ဩရိမပါရိမတိရာနိ ဝိယ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂ရ။

ဩရိမပွမာဏ (တိ) [ဩရိမ+ပမာဏ] ယုတ်လျော့သောပမာဏရှိသော။ ဩရမတ္တကာ-နီတိ ပရိတ္တတောပိ ဩရိမပွမာဏတ္တာ ဩရမတ္တကာနိ။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၃ ၂ရ။

ဩရိမဘာဝ (ပု) [ဩရိမ+ဘာဝ] ဤမှာဘက်-အတွင်းဘက်-ဖြစ်သောအဘို့၊ အတွင်း။ ဩရေန စေ ဆန္ဒံ ဝဿာနန္တိ ဆန္ဒံ ဝဿာနံ ဩရိမဘာဝေ၊ အန္တောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂ဖ၄။ ကခ်။ ၁ရ၃။

ဩရိမဝါရဂါမ (ပု) [ဩရိမ+ဝါရဂါမ] ဤမှာဘက်ဖြစ်သော-အတွင်းဘက် ဖြစ်သော-အလှည့်ရောက်ရာရွာ။ တီကံ ပန ဒိဝ-သာနိ အဂစ္ဆန္တဿ ဝါရဂါမတော ဩရိမ-ဝါရဂါမေ သလာကာ ဂါဟေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၁၀၀။

ဩရုဒ္ဓ (တိ) [အဝ+ရုဓ(ရုဓိ)+တ] ဝန်းရံပိတ်ဆို့အပ်-ပိတ်ဆို့တားဆီးအပ်-သော။ သေယျ-ထာပိ အာဝုသော ဂေါကော ကိဋ္ဌာဒေါ ဒါမေန ဝါ ဗဒ္ဓေါ ဝေဌေ ဝါ ဩရုဒ္ဓေါ။ အံ၊ ၂။ ၃၄၅။ (-အပ၊ ၂။ ၂ဂ၁။)

ဩရုဒ္ဓပဋိဝိရုဒ္ဓ (တိ) [ဩရုဒ္ဓ+ပဋိဝိရုဒ္ဓ] အတွင်းပြု၍ထက်ဝန်းကျင်မှ(တံတိုင်းဖြင့်ကာရံ) ပိတ်ဆို့အပ်သော။ စတုဒ္ဓါရမိဒံ နဂရံ၊ အာ-ယသံ ဒဋ္ဌပါကာရံ၊ ဩရုဒ္ဓပဋိရုဒ္ဓေါသို့၊ ကိံ ပါပံ ပကတံ မယာ။ ဇာ၊ ၁။ ၂ဝ၁။ ဩရုဒ္ဓ-ပဋိဝိရုဒ္ဓေါသို့တိ အန္တော ကတ္တာ သမန္တာ ပါကာရေန ရုဒ္ဓေါ။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၄။

ဩရုဒ္ဓမာနသ (တိ) [ဩရုဒ္ဓ+မာနသ] ပိတ်ဆို့တားဆီး-ကပ်ရှိန်ပ်စက်-အပ်သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ မုဟုတ္တံ ပမာဒမန္ဒာယ၊ ဗျဂ္ဃ-နောရုဒ္ဓမာနသော။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃ ၄ဝ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၂ ၃ ၉။ ဩရုဒ္ဓမာနသောတိ ဥပရုဒ္ဓအဓိစိ-တ္တော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂ဂ၃။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃ ၃ ၃။

ဩရုဒ္ဓိယ (ကြိ၊ ဝိ) [အဝ+ရုဓ(ရုဓိ)+တ္တာ] ပိတ်ဆို့တားဆီး၍။ ဩရုဒ္ဓိယာ နံ ပရိရက္ခိဿာမိ (ဇာ၊ ၁။ ၃ ၅ ၁)တိ ဣဒါနိ နံ ကာယဝစီ-မနောဒ္ဓါရာနိ ပိဒဟန္တော ဩရုန္ဓိတ္တာ ပရိရ-က္ခိဿာမိ။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၄ ၈ ၅။ (ဆန်းကြောင့် "ဩရုဒ္ဓိယာ"ဟု ဒီဃရှိသည်။)

ဩရုန္ဓတိ (ကြိ) [အဝ+ရုဓ(ရုဓိ)+အ+တိ] ပိတ်ပင်တားဆီး၏။ (သဒ္ဒတ္ထ။) (မယားအဖြစ်ဖြင့်) သိမ်းပိုက်၏။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) ဩရု-န္ဓတ'သ ပုဗ္ဗော(ထေရီ။ ၄ ၂ ၈)တိ အသ သတ္ထဝါဟသ ပုဗ္ဗော မယိ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော နာမေန ဂိရိဒါသော နာမ အဝရုန္ဓတိ အ-တ္တနော ပရိဂ္ဂဟဘာဝေန ဂေဟေ က-ရောတိ။ ထေရီ၊ ၁။ ၂ ၃ ဖ။

သြရုန္ဒိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ရုဝ(ရုဓိ)+တ္တာ] ပိတ်ဆို့တားဆီး၍။ သြရုဒ္ဓိယ-ကြည့်။

သြရု(ရူ)ယ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ရုဟ+တ္တာ။ အဝ ရုဟ္ဟ (သံ)] ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-၍။ နိစေ သြရုယ(ဇာ၊ဘ။၄၈)တိ သြတရိတ္တာ နိစေ ဌာနေ ဌတ္တာ မနေ့ထ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၉ရ။ ဣတော အာရုယ ဣတော သြရုယ မဏ္ဍေ ဇဝံ ဂတောဟု။ မ၊ဌ၊ဘ။၂၈၂။ ဇာတိမန္ဓတာ-ပသော ပါတောဝ ဂဂ် သြရုယ ဥဒက် အာစမတိ။ မ၊ဌ၊ဘ။ဖဝ။ ဃရံ ဂန္တာ နိသေ-ကိ် အာဟရိတ္တာ သြရုယ။ မ၊ဌ၊ဘ။ရဝ။ (-စရိယာ။ဘဝ၅။ ဝိမာန။၂ဖ။ သံ၊ဌ၊၂။၉၂။ ဥဒါန၊ဌ။ဘ၊ရ၉။ စရိယာ၊ဌ။၉ဖ။ ဝိမာန၊ဌ။၉ဖ။) အာကာသတော စေတိယဂ်ံကော သြရုယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဘ။ ၁၄ဝ။

သြရု(ရူ)ဟတိ (ကြိ) [အဝ+ရုဟ+အ+တိ] ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-၏။ **သြရူဟာမိ**—နဒီ တိတ္ထေ ဂန္တာန၊ ဥဒက် သြရုဟာမိ (ထေရီ။ဘ၈၉)တိ ... ဥဒက် သြတရာမိ ဥဒကေ နိမုဇ္ဇိတ္တာ အဂ်သိဠန် ကရောမိ။ ထေရီ၊ဌ။၉ဝ။ **သြရူဟိ**—သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၉၁။ **သြရူဟိ**—အပ၊၂။၂ဖ။

သြရူဟာမိ (ကြိ) [အဝ+ရုဟ+အ+မိ] ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြရု(ရူ)ဟိ (ကြိ) [အဝ+ရုဟ+ဏ္ဍိ] ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-ပြီ။ သြရုဟတိ-ကြည့်။

သြရုဟိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ရုဟ+တ္တာ] ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-၍။ တတော ကာရုကိ-ကော သတ္ထာ၊ သြရုဟိတ္တာ မဟာယသော။ အပ၊၂။၅ရ။ (-ဝိ၊ဌ၊ဘ။၂၈။)

သြရု(ရူ)ဟိတ္တာန (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ရုဟ+တ္တာန] (က) ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-၍။ (ခ) ဆင်းသက်၍။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ချွတ်၍။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) **(က)** ဘဝနာ သြရုဟိတ္တာန၊ အဂမိ ဘိက္ခုသန္ဓိကံ။ အပ၊ဘ။ဘ၆ရ။ ထေရ၊ဌ၊ဘ။ ၁၉ဘ။ **(ခ)** ပါဒုကာ သြရူဟိတ္တာနာ(ထေရ။ ၂၉ဘ)တိ ပါဒုကာဟိ သြတရိတ္တာ၊ သုဝဏ္ဏ-ပါဒုကာယော သြမုဠ္ဍိတ္တာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဌ၊၂။ဘ၂၄။

သြရု(ရူ)ဠ (တိ) [အဝ+ရုဟ+တ။ အဝရူပ (သံ)] (ဘ)(က) ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-သော၊သူ။ (ခ) လျှောကျသော။ (၂) ဆင်းသက်-သက်ဆင်း -ရာ။ **(ဘ)(က)** ဣတော အာရုဠော, ဣတော သြရုဠော, မဏ္ဍေ ပိဋ္ဌ-ပါသာဏေ ဣမိနာ ပဒေသေန ဂတော ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။ဘ၁ဖ။ မ၊ဌ၊ဘ။၂၈၂။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၅၄။

(ခ) ဟေဋ္ဌာ သြရုဠာဟိ ဝါ ဥပရိ အာရုဠာဟိ ဝါ မဟတီဟိ ဇယ်ပိဏ္ဍိကာဟိ သမန္နာဂတော။ ဝိ၊ဌ၊ဘ။ဘ၅ဝ။ သြရုဠ-ဘာဝ-လည်းကြည့်။ **(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့် ။

သြရုဇ္ဇာန (နာ) [သြရုဇ+ဌာန] ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-ရာ အရပ်ဌာန။ သြရုဇ္ဇာနေ ပဒံ ဝိယ ဒုက္ခဝေဒနာယ ဥပ္ပတ္တိ ပါကဋာ ဟောတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။ဘ၁ဖ။ မ၊ဌ၊ဘ။၂၈၂။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၅၄။

ဩရုဠဘာဝ (ပု) [ဩရုဠ+ဘာဝ] လျှောကျသည်၏အဖြစ်။ တသွာ ဥဂ္ဂဟိတဝတ္ထောပိ ယော အာရုဠဘာဝံ ဝါ ဩရုဠဘာဝံ ဝါ နိ ဇာနာတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၆၁-၂။

ဩရေဂင် (နာ) [ဩရံ+ဂင်] ဂင်မြစ်၏ ဤမှာဘက်ကမ်း။ ဂင်ယ ဩရံ ဩရေဂင်။ မောဂ်၊၃။၈။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၂၂။ မောဂ်၊သျ၊၁။ ၃၉၀။ (သမာသ်ပြီးသောအခါ "ဩရံ" ၌ နိဂ္ဂဟိတ်ကို "ဧ" ပြု။)

ဩရောဓ (ထီ၊ပု) [အဝ+ရုဓ(ရုဓိ)+ဏ။ အဝ-ရုန္ဓိယန္တေ ရာဇိတ္ထိယော အနေနာတိ ဩ-ရောဓော၊ ရုဓ အာဝရဏေ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၁၅။ ဩရောဓောတိ ရာဇဗ္ဗရိ၊ သာ ပန ယထာ-ကာမစာရံ စရိတုံ အပ္ပဒါနေန ဩရုန္ဓိယတိ အဝရုန္ဓိယတီတိ ဩရောဓော။ နိတိ၊ဓာတု။ ၂၁၂။ ဩ+ရုဓ+ဏ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၁၅၈။ အ-ဝရောဓ (သံ)] (၁) မိဖုရားဆောင်၊ မောင်းမဆောင်။ (၂) (အတွင်း၌ပိတ်လှောင် ထားအပ်သော) မောင်းမ၊ မိဖုရားယော်၊ ကိုယ်လုပ်တော်။ (နဂါး, နတ် ဘီလူး, သူဌေးတို့၏ မယားတို့သည်လည်း "ဩရောဓ" မည်ကုန်၏။) **(၁)** ဣတ္ထာဂါရံ တု ဩ-ရောဓော။ ဓာန်။၃၁၅။ **(၂)** တေန ခေါ ပန သမယေန ရာဇာ ဥဒေနော ဥယျာနေ ပရိစာရေသိ သဒ္ဓိं ဩရောဓေန။ ဝိ၊ဌ၊၄။ ၄၈၊။ ရာဇဘရိယာယော ဩရောဓာ နာမ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၅၉။ ယကွသ ဩရောဓာ။ ဥဒါန၊ဌ။၅၉။ အသ (ရဋ္ဌပါလသ) ဩ-ရောဓာနံ ဒ္ဓါရံ ဝိဝရာပေတွာ။ မ၊ဌ၊၃။၂၀၊။

(သဗ္ဗာ ဩရောဓာ ဂါယီသု။ ဇာ၊ဌ၊ ၅။၂၆၂-နှင့် မ၊ဌ၊၃။၂၄၅-တို့၌ "ဩရောဓ" ကို ဣတ္ထိလိင်ဖြင့်တွေ့ရသော်လည်း ပုံလိင်သာ ဖြစ်ကြောင်း နီတိ၊ပဒ။၁၂၊-၁၃၁-၌ ဆုံးဖြတ်ထားသည်။ ဇာတ်ဝိသောဓန။၁၈-၁၉-၌ "အညတရာ ရာဇောရောဓာ ဘိက္ခုနိသုပဗ္ဗဇိတာ ဟောတိ။ ဝိ၊၂။၃၄၂။ ဒဟရံ ဩ-လောကေတွာ မတာယ ရာဇောရောဓာယ ဝတ္ထု ဝေဒိတမ္ပိ။ အံ၊ဌ၊၁။၂၁-တို့ကို ထောက်၍ "ဩရောဓ" သဒ္ဒါသည် အပွက အားဖြင့် ဣတ္ထိလိင်လည်း ရှိပါကောင်း၏" ဟုဆိုသည်။ ရာဇောရောဓ-ဝိ၊ဌ၊၁။၁၈၀။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၉၀။ ဝဇိရ။ရ၂။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃-တို့လည်းကြည့်။)

ဩရောဓဂဏ (ပု) [ဩရောဓ+ဂဏ] မောင်းမအပေါင်း။ သဗ္ဗံ ဩရောဓဂဏဿ ပုတ္တ-ဓီတရော စ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတေ ပသေ ဌပေတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၅၀၉။ (-မိ လိန္ဒ။၄၀၊။)

ဩရောဓဂဏပရိဝုတ (တိ) [ဩရောဓဂဏ+ပရိဝုတ] မောင်းမအပေါင်းခြံရံအပ်သော၊ သူ။ မဟာဒါဋ္ဌိကနာဂရာဇာ ... ဩရောဓ-ဂဏပရိဝုတော စေတိယဂိရိံ ဂန္တွာ။ အံ၊ဌ၊ ၁။၁၆။

ဩရောဓဇန (ပု) [ဩရောဓ+ဇန] မောင်းမ ဖြစ်သူလူ။ သတ္တသတမတ္တေန ဩရောဓ-ဇနေန သဒ္ဓိं။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၄၃။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၅။

ဩရောဓတိ (ကြိ) [အဝ+ရုဓ(ရုဓိ)+အ+တိ] ရစ်ပတ်-ချည်နှောင်-ချုပ်နှောင်-ချုပ်ကိုင်-

မြေးယှက်-မြေးရစ်-၏။ တုစ္ဆကုမ္ဘီဝ နံ
မညေ **သြရောဝေယျာမ**။ ဒီ၊၃။၄၄။ သြ-
ရောဝေယျာမာတိ ဝိနဒ္ဓေယျာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၁၈။ သြရောဝေယျာမာတိ နိရုသ္သာဟံ
ဝိယ ကရောန္တာ အဝရောဝေယျာမ။ ဒီ၊ဋီ၊
၃။၁၆။ **သြရောဝေထ**—ဒီ၊၃။၄၆။

သြရောဝန (နာ) [အဝ+ရုဝ(ရုဓိ)+ယု] ရစ်ပတ်-
ချည်နှောင်-ချုပ်နှောင်-ချုပ်ကိုင်-မြေးယှက်-
မြေးရစ်-ခြင်း။ တံ ပရသ သြရောဝနံ
ဝါဒဇာလေန ဝိနန္ဓနံ ဝိယ ဟောတိတိ
အာဟ ဝိနဒ္ဓေယျာမာတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၆။

သြရောဝပရိဝုတ (တိ) [သြရောဝ+ပရိဝုတ]
မောင်းမ ခြံရံအပ်သော၊သူ။ သောဘတာ-
ယသ္မာ သြရောဝပရိဝုတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၀၊
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။

သြရောဝပါလက (တိ) [သြရောဝ+ပါလက]
မောင်းမတို့ကို စောင့်ရှောက်သော၊သူ။ (မိန်း
မစိုး။) တတော သြရောဓာပိ သြရောဝ-
ပါလကာပိ တထေဝ အကံသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။
ဝဿဝရာတိ ဥဒ္ဓဒ္ဓဗီဇာ၊ သြရောဝပါလကာ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၂ရ၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃ရ၆။

သြရောဝဘာဝဇာနန (ထီ၊နာ) [သြရောဝဘာဝ
+ဇာနန] မောင်းမအဖြစ်ကို သိစေခြင်း။
တာသံ ဘိက္ခုနီနံ ပုဗ္ဗေ တသ သြရောဝ-
ဘာဝဇာနနတ္ထံ ဣဒံ ဝတ္ထု။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၀။

သြရောဝမဏ္ဍ (နာ) [သြရောဝ+မဏ္ဍ] မောင်းမ
တို့၏အလယ်။ ဣမံ ပဏ္ဏာကာရံ ပဋိစ္ဆန္နော
သြရောဝမဏ္ဍေ အပဋိစ္ဆိတ္တာ ပါသာဒံ
အာရုယှ ပဋိစ္ဆတု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၀။

သြရောဝေထ (ကြို) [အဝ+ရုဝ(ရုဓိ)+ထေ]
ရစ်ပတ်-ချည်နှောင်-ချုပ်နှောင်-ချုပ်ကိုင်-
မြေးယှက်-မြေးရစ်-ကုန်လော။ သြရော
ဝတိ-ကြည့်။

သြရောဝေယျာမ (ကြို) [အဝ+ရုဝ(ရုဓိ)+
ယျာမ] ရစ်ပတ်-ချည်နှောင်-ချုပ်နှောင်-
ချုပ်ကိုင်-မြေးယှက်-မြေးရစ်-ကုန်အံ့။ သြ
ရောဝတိ-ကြည့်။

သြရောပန (နာ) [အဝ+ရုဟ+ဏာပေ+ယု]
အောက်ခ်ခြေဖြစ်စေ-ပယ်ရှား-ချ-အောက်သို့
ချ-ခြင်း။ သဗ္ဗေသံ ယေဝ ကေသာနံ သြ-
ရောပနဋ္ဌ အရဟတ္တသစ္ဆိကိရိယာ စ အ-
ပစ္ဆာ အပုရိမာ အဟောသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဇ၃။
အံ၊ဋီ၊၁။၁၆၈။

သြရောပနတ္ထ (ပု) [သြရောပန+အတ္ထ] အောက်
သို့ချခြင်းအကျိုး။ ဓာတုသြရောပနတ္ထာ-
ယာတိ ဟတ္ထိကုမ္ဘတော ဓာတုကရဏ္ဍကသ
သြရောပနတ္ထာယ။ သာရတ္ထ၊၁။၁ရ၄။

သြရောပယတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ရုဟ+ဏာပယ
+တိ] အောက်ခ်ခြေဖြစ်စေ၏။ ပယ်ရှား-ချ-
အောက်သို့ချ-၏။ **သြရောပယသု** က-
လျှာကိ၊ မာ ဇာဋ္ဌ ပရိဒေဝသိ။ ဇာ၊၁။
၁ရရ။ အပ၊၂။၂၄၄။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၀၈။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၃။၄၁၅။ **သြရောပယိ**သု—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၃။

သြရောပယန္ဓ (တိ) [အဝ+ရုဟ+ဏာပယ+
အန္ဓ] ပယ်ရှား-အောက်သို့ချ-သော၊သူ။
ကေသေ သြရောပယန္ဓော မေ၊ အနုသာသိ
မဟာမတိ။ အပ၊၂။၁၅၀။

ဩရောပယမာန (တိ) [အဝ+ရုဟ+ဏာပယ+မာန] အောက်၌ ဖြစ်စေသော၊ ချ-အောက်သို့ချ-သော၊သူ။ ပဠသတာ စောရ ဘဏ္ဍက် ထေနေတွာ ဂစ္ဆန္တာ ... ဝိသမိ-တုကာမာ ဘဏ္ဍက် ဩရောပယမာနာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉။

ဩရောပယသု (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ရုဟ+ဏာပယ+သု] အောက်၌ဖြစ်စေလော့၊ ပယ်ရှား-ချ-အောက်သို့ချ-လော့။ ဩရောပ-ယတိ-ကြည့်။

ဩရောပယိသု (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ရုဟ+ဏာပယ+ဍု] အောက်၌ဖြစ်စေကုန်ပြီ၊ ပယ်ရှား-ချ-အောက်သို့ချ-ကုန်ပြီ။ ဩရောပယတိ-ကြည့်။

ဩရောပယိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ရုဟ+ဏာပယ+တ္တာ] အောက်၌ဖြစ်စေ၍၊ ပယ်ရှား-ချ-အောက်၌ပြု-၍။ ဩရောပယိတ္တာ ဂိဟိ-ဗျဥ္ဇနာနိ။ သုတ္တနိ။၂၈၆။ စူဠနိ။၂၅၄။ အပ၊ဝ။၁၀။ ဩရောပယိတ္တာတိ အပနေတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၈၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၁၉၀။ ဩရော-ပယိတ္တာတိ အမော ကရိတ္တာ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၉၁။ ဩရောပယိတ္တာတိ အပနေတ္တာ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၁ရ။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၁၄၄။) ဩရောပယိတ္တာ ကေသမဿုံ နခဉ္စ။ ဇာ၊၂။၂၃ရ။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ရ။၆၄။)

ဩရောပိတ (တိ) [အဝ+ရုဟ+ဏာပေ+တ] (၁) ချ-ချထား-ပယ်ရှား-အပ်သော။ (၂) ချရာ။ **(၁)** ဩရောပိတော စ မေ ဘာရော (အပ၊ဝ။၃၂)တိ ... ဘဝဘာရော မယာ ဩရောပိတော နိက္ခိတ္တော။ အပ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၂၆၃။ ဩရောပိတေ(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၁၄၈)တိ ဩဟာရိတေ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊ဝ။၉၆။ (-မ ဟာနိ၊ဋ္ဌ။ရ၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၈။) **(၂)** ဩရော-ပိတက္ခဏ-ကြည့်။

ဩရောပိတကေသ (တိ) [ဩရောပိတ+ကေသ] ပယ်ရှား-ချ-အပ်သော ဆံပင်ရှိသော၊သူ။ ဝါပိတသိရောတိ ဩရောပိတကေသော။ မ၊ ဋီ၊၃။၁၈၅။

ဩရောပိတက္ခဏ (ပု) [ဩရောပိတ+ခဏ] ပယ်ရာ-ချရာ-ခဏ။ သော ပန ပဌမ-ကေသဝဋ္ဋိယာ ဩရောပိတက္ခဏေယေဝ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၄၉။

ဩရောပိတခန္ဓ (တိ) [ဩရောပိတ+ခန္ဓ] ပယ်ရှား-ချ-အပ်သောခန္ဓာ(ဝန်)ရှိသော၊သူ။ ပန္နဘာရာတိ ဩရောပိတခန္ဓကိလေသ-အဘိသင်္ခါရဘာရာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၃၂၂။ (-သံ၊ ဋီ၊ဝ။၃၄၀။)

ဩရောပိတဓုရ (တိ) [ဩရောပိတ+ဓုရ] ချ အပ်သော-စွန့်အပ်သော-ဝန်-လုံ့လ-ရှိ သော၊သူ။ တိဝိဓေပိ ဝိဝေကေ ဩရောပိ-တဓုရာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊ဝ။ဝ၀၅။) ဩ-ရောပိတဓုရာတိ ဥဏ္ဍိတုဿာဟာ။ မ၊ဋီ၊ ဝ။ဝ၉၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၄ဝ။

ဩရောပိတဘာရ (တိ) [ဩရောပိတ+ဘာရ] ပယ်ရှား-ချ-အပ်သောဝန်ရှိသော၊သူ။ ပန္နဘာရောတိ ဩရောပိတဘာရော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ဝ၄၃။

သြရောပိတုံ (ဗျ) [အဝ+ရှဟ+ကာပေ+တုံ] ကျစေ-ချ-ခြင်းငှါ၊ တဖန်ရှုပ်သိမ်းခြင်းငှါ။ ခုရပ္ပ နေဝ ခီပိတုံ နဲ သြရောပိတုံ သ-ကျောတိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၉၀။ သြရောပေတုံ-လည်းကြည့်။

သြရောပိယ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ရှဟ+ကာပေ+တ္တာ] ကျစေ၍၊ ချထား၍။ သပုဏ္ဏကော ကုရှုနံ ကတ္တုသေဋ္ဌ၊ သြရောပိယ ဓမ္မသဘာယ မဗ္ဗေ။ ဇာ၊၂။၃၀၉။ (ပုဏ္ဏကောပိ ပဏ္ဍိတံ သြတာရေတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၂၃၅။)

သြရောပိယမာန (တိ) [အဝ+ရှဟ+ကာပေ+ယ+မာန] ကျစေအပ်-ချအပ်-သော။ ပဌမ-ကေသဝဋ္ဋိယာ သြရောပိယမာနာယ သော-တာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ အံ၊ဌ၊၁။၂၁၄။

သြရောပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ရှဟ+ကာပေ+တိ] အောက်ဌဖြစ်စေ၏၊ ကျစေ၏၊ ချ၏။ ခန္ဓံ သြရောပေတိ။ အာပတ္တိ ပါရာဇိကဿ။ ဝိ၊၁။၆၀။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၆၂။ (-အံ၊ဌ၊၂။၁၂ရ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၃၂၅။) **သြရောပေန္တိ**— မ၊၃။ ၂၀၅။ အံ၊၁။၁၄၀။ **သြရောပေဟိ**—ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၀။ **သြရောပေထ**—သံ၊၂။၁၀၀။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃၁၀။ **သြရောပေသိ**—ဝိ၊၁။ရ၁။ **သြရောပေသုံ**—သံ၊၂။၁၀၀။

သြရောပေတုံ (ဗျ) [အဝ+ရှဟ+ကာပေ+တုံ] ကျစေ-ချ-ခြင်းငှါ၊ တဖန်ရှုပ်သိမ်းခြင်းငှါ။ အထသ မတ္ထကတော ဓာတုံ သြရော-ပေတုံ အာရဘီသု။ ဝိ၊ဌ၊၁။၆၅။ ရာဇာ နေဝ သရံ ခီပိတုံ နဲ သြရောပေတုံ သ-ကျောန္ဓော ဝေဓမာနော အဋ္ဌာသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၀။ သြရောပေတုန္တိ သရသန္ဓာဟံ ပဋိ-သံဟရိတုံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၃။

သြရောပေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ရှဟ+ကာပေ+တ္တာ] အောက်ဌဖြစ်စေ၍၊ ကျစေ-ချ-၍။ သြဘဒ္ဒစုမ္ဗဏ္ဍာ နာမ စုမ္ဗဏ် သြရောပေတ္တာ ဝါသေတိ။ ဝိ၊၁။၂၀၃။ ဝတ္ထသီသေန ပန တိကဏ္ဍ ဒါရုဝလ္လိအာဒီနိ စ သြရောပေတ္တာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၄၉။

သြရောပေထ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ရှဟ+ကာပေ+ထ] အောက်ဌဖြစ်စေကုန်လော့၊ ကျစေကုန်လော့၊ ချကုန်လော့။ သြရောပေတိ-ကြည့်။

သြရောပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ရှဟ+ကာပေ+အန္တိ] အောက်ဌဖြစ်စေကုန်၏၊ ကျစေကုန်၏၊ ချကုန်၏။ သြရောပေတိ-ကြည့်။

သြရောပေသိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ရှဟ+ကာပေ+ဏ္ဍိ] အောက်ဌဖြစ်စေပြီ၊ ကျစေပြီ၊ ချပြီ။ သြရောပေတိ-ကြည့်။

သြရောပေသုံ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ရှဟ+ကာပေ+ဏ္ဍုံ] အောက်ဌဖြစ်စေကုန်ပြီ၊ ကျစေကုန်ပြီ၊ ချကုန်ပြီ။ သြရောပေတိ-ကြည့်။

သြရောပေဟိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ရှဟ+ကာပေ+ဟိ] အောက်ဌဖြစ်စေလော့၊ ကျစေလော၊ ချလော့။ သြရောပေတိ-ကြည့်။

သြရောဟ (ကြိ) [အဝ+ရှဟ+ဟိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-လော။ သြရောဟတိ(၁)ကြည့်။

သြရောဟ(နဲ) (နဲ) [အဝ+ရှဟ+ယု] (၁) ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-ကျစေ-ချ-ခြင်း။

(တီ)(၂) ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-သောသူ။ (၃) ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-လျှောကျ-ရာ။ (၄) ကျရောက်စေ-ရောက်ကြောင်းဖြစ်-သော၊ သက်ဆင်းကြောင်း-သက်ဝင်ကြောင်း-ဖြစ်သော။ (၁) သြရောဟကေ ပန ပထ-ဝီဓာတုအနုဂတာ အာပေါဓာတု အဓိကာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၄၉။ ဒေဝလော-ကတော သက်သနဂရေ သြရောဟကံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၈၅။ ယာဝဿ သြရောဟနံ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၈၁။ (တီ)(၂) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ (၃) သြရောဟကဒီဝသ၊ သြရောဟနပ္ပမာဏ-တိုကြည့်။ (၄) သြ-ရောဟနပဋိပတ္တိ-ကြည့်။

သြရောဟကက (တီ) [သြရောဟက+က] ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-သောသူ။ ဥဒ-ကောရောဟကာတိ သာယံ ပါတံ ဥဒကံ သြရောဟကကာ။ နေတ္တိ၊ဌ။၁၀၉။

သြရောဟကဒီဝသ (ပု) [သြရောဟက+ဒီဝသ] ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-ရာနေ့။ ဘန္တေ သတ္ထု သြရောဟကဒီဝသံ သညာတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၄၅။

သြရောဟက(နှ)ဝါတ (ပုံ၊နှ) [သြရောဟက(နှ)+ဝါတ] ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-စုန်-သော လေ။ အဓောဂမဝါတာတိ ဥစ္စိုရပဿာဝါ-ဒိဥိဟရကကာ အဓော သြဟရကဝါတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၅။ အဓော သြရောဟနဝါတာ။ မ၊ဌ၊၂။၁၃၁။

သြရောဟတိ (ကြို) [အဝ+ရုဟ+အ+တိ] (၁) သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-၏။ (၂) အောက်သို့ လျှောကျ၏။ (၁) နှ ဟေဋ္ဌာ ပါသာဒံ သြရောဟတိ။ ဝိ၊၃။၂၁။ (-ဝိ၊၄။၃၃၆။ အံ၊ ၃။၄၅၅၊၄၅၅။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၅။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၁ ၂၀၊ ၁၆၅၊၄ ၂၁။ ဝိ၊ဌ၊၄။ ၂၆။ ကင်။ ၂၈၁။ ပဋိသံ၊ ဌ၊၁။၃၁၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။ ၂၀ ၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆။ ဝဇီရ။၃၄၆။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၁။ ကင်။ ဋီ။၅၅။ ကင်။ ဋီ၊သစ်။၃၈၁။ **သြရောဟန္ဓိ** —သံ၊ ၁။၃၉၅။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၆၀။ **သြရောဟာမိ**— မ၊ ၂။၁၈ ၂။ အံ၊၁။၁၄၄။ အံ၊ဌ၊ ၂။၁ ၂၈။ **သြ-ရောဟန္ဆု**—အပ၊ဌ၊ ၂။ ၂ ၂၈။ **သြရောဟ**—ဇာ၊၁။ဖ၉၊၁၄၄။ ဇာ၊ဌ၊၃။ ၂၅၀။ **သြရော-ဟေယျ**—မ၊ ၂။၃၀။ **သြရောဟေယျာသိ**—အံ၊၃။၄၅ ၂။ မဟာနိ၊ဌ။ ၂၉။ **သြရောဟိ**—သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။ ၂ဖ၀။ **သြရောဟိသု**—အပ၊ဌ၊၁။ ၂၅ ၂။ **သြရောဟိဿတိ**—ဇာ၊ ဌ၊ ၂။၁၀။ **သြရောဟိဿထ**—ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။ ၁၄၅။ **သြရောဟိဿာမိ**—စူဠနိ။ ၂၉၅။ **သြရောဟိဿာမ**—သံ၊၃။၁၄ဖ။

(၂) ယံ ပတ္တေ ပက္ခိပိယမာနံ ပူ၀-ဥစ္ဆုခဏ္ဍဖလာဖလာဒိ ဟေဋ္ဌာ သြရော-ဟတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁ဖ၅။ ဟေဋ္ဌာ သြရောဟ-တိတိ သမန္တာ သြကာသသမ္ဘဝတော ဟ-ဏ္ဍေန သမံ ကရိယမာနံ ဟေဋ္ဌာ ဘဿတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ဖ၃။ (-သာရတ္ထ၊၃။၁၀ဖ။)

သြရောဟနကဏ္ဍ (ပုံ၊နှ) [သြရောဟန+ကဏ္ဍ] ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-ကျ-သော မြား။ ကိ မဟာရာဇ ဇတေ အမ္ဘပိဏ္ဍိ ဥဒ္ဓံ အာရော-ဟနကဏ္ဍေန ပါတေမိ, ဥဒါဟု အဓော သြရောဟနကဏ္ဍေန။ ဇာ၊ဌ၊ ၂။၈၀-၁။

သြရောဟနကာလ (ပု) [သြရောဟန+ကာလ] ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-ရာအခါ။ သြရော-ဟနကာလေ ဥဒ္ဒံ မုခါ။ မ၊၆၊၄။၁၆၈။

သြရောဟနဌာန (နာ) [သြရောဟန+ဌာန] ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-ရာ ဌာန။ သြရော-ဟနေ နိဓိတိ ဟတ္ထိကွန္ဓတော သြရော-ဟနဌာနတော နိဓိ နိဟရာပေသိ။ ဇာ၊၆၊ ၆။၅၁။

သြရောဟနပဋိပတ္တိ (ထီ) [သြရောဟန+ပဋိပတ္တိ] ကျရောက်စေသော-ရောက်ကြောင်း-သက်ဆင်းကြောင်း-သက်ဝင်ကြောင်း-အကျင့်။ အာဂါ၊ပဋိပဒါတိ ကာမာနံ သြရော-ဟနပဋိပတ္တိ၊ ကာမသုခါနုယောဂေါတိ အ-တ္ထော။ နေတ္တိ၊၆။၁၃၅။

သြရောဟနပွမာဏ (နာ) [သြရောဟန+ပမာဏ] လျှာသက်ကျဆင်းလောက်ရာပမာဏ၊ ကျရောက်နိုင်ရာအတိုင်းအတာ ပမာဏ။ ဟေဋ္ဌာ သြရောဟတိတိ ဇေ့ဟ သြရောဟန-ပွမာဏေ သတိ ဇေဒေသေ ထူပိကတေပိ အနာပတ္တိတိ ဝဒန္တိ။ ဝဇိရ။၃၄၆။

သြရောဟန္ဓ (တီ) [အဝ+ရုဟ+အ+အန္ဓ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သော၊သူ။ အထ ခေါ ဘဂဝါ ... ဂိဇ္ဈကူဋာ ပဗ္ဗတာ သြရော-ဟန္ဓော အဒ္ဒသ တံ ကုဋိကံ။ ဝိ၊၁။၅၁။

သြရောဟန္ဓိ (ကြို) [အဝ+ရုဟ+အ+အန္ဓိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ကုန်၏။ သြရော ဟတိ-ကြည့်။

သြရောဟန္ဓု (ကြို) [အဝ+ရုဟ+အ+အန္ဓု] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ကုန်လော။ သြရော ဟတိ-ကြည့်။

သြရောဟမာန (တီ) [အဝ+ရုဟ+အ+မာန] သက်ဆင်း-ကျ-သော။ မဟာရာဇ ဣဒံ ကဏ္ဍံ ... သြရောဟမာနံ ကေသဂ္ဂမတ္တမ္ပိ ဣတော ဝါ ဇေတ္တော ဝါ အဂန္ဓာ ဥဇုညေ ပတိတွာ။ ဇာ၊၆၊၂။၈၁။

သြရောဟာမိ (ကြို) [အဝ+ရုဟ+အ+မိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-၏။ သြရောဟတိ-ကြည့်။

သြရောဟီသု (ကြို) [အဝ+ရုဟ+ဍု] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ကုန်ပြီ။ သြရောဟတိ-ကြည့်။

သြရောဟီ (ကြို) [အဝ+ရုဟ+ဏှိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ပြီ။ သြရောဟတိ-ကြည့်။

သြရောဟီတ (တီ) [အဝ+ရုဟ+တ] ချထား-အပ်သော။ သြဟီတ (၁) ကြည့်။

သြရောဟီတွာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ရုဟ+တ္တာ] (က) သက်-ဆင်းသက်-၍။ (ခ) သက်ဆင်း၍၊ ချတ်၍။ **(က)** စက်မာ သြရောဟီတွာ ပ-ညတ္တေ အာသနေ နိသီဒိ။ ဝိ၊၃။၂၁။ သြ-ရောဟီတွာ(ဇာ၊၂။၁၇၁)တိ ဟတ္ထိကွန္ဓာ သြတရိတွာ။ ဇာ၊၆၊၆။၇၅။ **(ခ)** သုဝဏ္ဏ-ပါဒုကာဟီ သြရောဟီတွာ။ ဝိ၊၃။၂၂။ ဇ-ဝါဟံ စိန္ဓယိတွာန၊ သြရောဟီတွာ ဥပါ-ဟနာ။ စရိယာ။၃၈၆။ စရိယာ၊၆။၃၁။ (သြမုဠ်ဆိတွာ-လည်းကြည့်။)

သြရောဟီတွာန (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ရုဟ+တ္တာန] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-၍။ တတော ဝေ-

သန္ဓရော ရာဇာ၊ ဩရောဟီတ္ထာန ပဗ္ဗတာ။ ဇာ၊၂။၃၇၂။

ဩရောဟီသတိ (ကြို) [အဝ+ရုဟ+သတိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-လတ္တံ့။ ဩရောဟ-တိ-ကြည့်။

ဩရောဟီသာမ (ကြို) [အဝ+ရုဟ+သာမ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ကုန်အံ့။ ဩရော-ဟတိ-ကြည့်။

ဩရောဟီသာမိ (ကြို) [အဝ+ရုဟ+သာမိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-အံ့။ ဩရောဟ-တိ-ကြည့်။

ဩရောဟေယျ (ကြို) [အဝ+ရုဟ+ဧယျ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ရာ၏။ ဩရောဟတိ-ကြည့်။

ဩရောဟေယျာသိ (ကြို) [အဝ+ရုဟ+ဧယျာသိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ရာ၏။ ဩ-ရောဟတိ-ကြည့်။

ဩလဂ္ဂ (တိ) [အဝ+လဂ(လဂ္ဂ)+ဏ။ နီတိ၊ ဓာ။၂၈။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၄၉၀။ အဝလဂ္ဂ (သံ)] (၁) တားမြစ်အပ်သော။ (၂) ချိတ်မိသော၊ အတွင်းဝင်သော။ (ဘာသာ၊ဋီ။) (၃) ကပ်ငြိသော။

(၁) တွဲ ဩလဂ္ဂေါ နာ ဂစ္ဆသိ (ထေရ။ ၂၇၉)တိ တွဲ စိတ္တကလိ မယာ သတိပညာ-ပတောဒအကုံသေဟိ ဝါရိတော နာ ဒါနိ ယထာရုစိ ဂမိဿသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ (၂) လဂ္ဂိဿာမာတိ ဩလဂ္ဂါ အန္ဓောဂဓာ ဘဝိဿာမ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၂၆၆။ (၃) အနောလဂ္ဂ (စရိယာ။၃၈၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၄။) ကြည့်။

ဩလဂ္ဂိတ (တိ) [အဝ+လဂ(လဂ္ဂ)+တ] ချိတ်ဆွဲအပ်သော။ ဘေသဇ္ဇနာဠိကံ သုပရိကိုတ္တဲ့ ဝါမပသေ ဩလဂ္ဂိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ ပတ္တာ-ဒိဩလမ္ဗနံ ဝါမံသေယေ၀ အာစိဏ္ဏန္တိ ဝုတ္တဲ့ "ဝါမပသေ ဩလဂ္ဂိတ"နဲ့။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၆၆။

ဩလဂ္ဂိတကုရဏ္ဍကဒါမ (ပုံ၊နှ) [ဩလဂ္ဂိတ+ကုရဏ္ဍကဒါမ] ချိတ်ဆွဲအပ်သော လိပ်ဆူး ရွှေ ပန်းကုံးခြောက်။ (ဇာတ်ဝတ္ထု။) ရုက္ခ-သာခါသု ဩလဂ္ဂိတေ ဝါတပ္ပဟရက-ကာလေ နာဂဒန္ဓေသု ဩလဂ္ဂိတကုရဏ္ဍ-ကဒါမာနိ ဝိယ သမ္မရိ၀တ္တာန္ဓေ အဒ္ဒသ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၄၅။

ဩလဂ္ဂေတမ္ဗ (တိ) [အဝ+လဂ(လဂ္ဂ)+တမ္ဗ] ချိတ်ဆွဲအပ်-ထားအပ်-သော။ ကာဇသိဏ္ဍာ ဝိယာတိ ကာဇဒဏ္ဍကေ ဩလဂ္ဂေတမ္ဗာ သိဏ္ဍာ ဝိယ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၀။

ဩလဂ္ဂေတိ[၁] (ကြို) [အဝ+လဂ(လဂ္ဂ)+တိ] ပိတ်ဆို-တားမြစ်-၏။ ဩလဂ္ဂေဿာမိ တေ စိတ္တ၊ အာဏိဒ္ဓါရေ၀ ဟတ္ထိနံ။ ထေရ။ ၂၇၉။ ဩလဂ္ဂေဿာမိတိ သံ၀ရိဿာမိ နိ၀ါရေဿာမိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။

ဩလဂ္ဂေတိ[၂] (ကာ၊ကြို) [အဝ+လဂ(လဂ္ဂ)+ဏေ+တိ] ချိတ်ဆွဲစေ၏၊ ဖွဲ့ချည်၏၊ ထား၏။ ကောဋ္ဌာသံ ဩလဂ္ဂေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၂။

ဩလဂ္ဂေန္ဓီ—မဟာနီ၊၆။၃၆၃။ **ဩလ-ဂ္ဂေယျူ**—ဗိလ် ဩလဂ္ဂေယျူ(မ၊၂။ ၃၈၉)နှင့် ကောဌာသ် လဂ္ဂါပေယျူ။ မ၊၆၊၃။၂၉၂။ အကာမကဿ ဗိလ် ဩလဂ္ဂေယျူ(အံ၊၂။ ၃၃၇)နှင့် ... တံ ကောဌာသသင်္ခါတံ ဗိလ် ဩလဂ္ဂေယျူ၊ ဗလက္ကာရေန ဟတ္ထေ ဌပေ-ယျုန္တိ အတ္ထော။ အံ၊၆၊၃။၁၂၆။ ဗိလ် ဩ-လဂ္ဂေယျုန္တိ မံသဘာဂံ... ဩလမ္ဘနဝသေန ဗန္ဓေယျုံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၃။

ဩလဂ္ဂေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+လဂ(လဂ္ဂ)+ဏေ+တ္တာ] ချိတ်ဆွဲ၍။ ခဂ္ဂံ ဩလဂ္ဂေတ္တာ။ သံ၊ ၁။၂၂၈။ ခဂ္ဂံ အံသေ ဩလဂ္ဂေတ္တာ။ သံ၊ ၆၊၁။၃၁၆။ စိနပဋ္ဌသောမာရပဋ္ဌာဒိကေ ဒုဿေ။ လဂေတ္တာ ဩလဂ္ဂေတ္တာ ကပ္ပရုက္ခံ ဌပေသိ။ အပ၊၆၊၂။၆၅-၆။

ဩလဂ္ဂေန္ဓီ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+လဂ(လဂ္ဂ)+ဏေ+အန္ဓီ] ချိတ်ဆွဲစေကုန်၏၊ ဖွဲ့ချည်ကုန်၏၊ ထားကုန်၏။ ဩလဂ္ဂေတိ^{1}-ကြည့်။

ဩလဂ္ဂေယျုံ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+လဂ(လဂ္ဂ)+ဏေ+ယျုံ] ချိတ်ဆွဲစေကုန်ရာ၏၊ ဖွဲ့ချည်ကုန်-ထားကုန်-ရာ၏။ ဩလဂ္ဂေတိ^{1}-ကြည့်။

ဩလဂ္ဂေဿာမိ (ကြိ) [အဝ+လဂ(လဂ္ဂ)+ဿာမိ] ပိတ်ဆို့-တားမြစ်-အုံ့။ ဩလဂ္ဂေတိ^{2} ကြည့်။

ဩလယ်နာ (ထီ) [အဝ+လယိ(လယ်)+ယု+အာ(ဣတ္ထိပစ္စည်း)] အောက်သို့-ညွတ်စေ-ခုန်လွှား-ခြင်း။ ဩလယ်နာ နာမ ဟေဋ္ဌာ ဩနမနာ။ ဝိ၊၁။၁ရ၄။ ဩလယ်နာယ မာ-တုဂါမံ ကေသေသု ဂဟေတ္တာ နာမေတ္တာ စုမ္ဗနာဒီသု။ ဝိ၊၆၊၂။၁၂၂။

ဩလယေ်တိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+လယိ(လယ်)+ဏေ+တိ] အောက်သို့-ညွတ်စေ-ချ-၏။ ဒါရကံ ဥလ္လယေ်တိ ဩလယေ်တိ။ ဓမ္မ၊၆၊ ၂။၄၂၉။ (ဇာ၊၂။၁၂၁-၌ "ဒါရကံ ဥလ္ဂ-ယ်တိ ဥလ္ဂယ်ပေတိ" ဟုရှိ၍၊ ယင်း၏ အဖွင့် ဇာ၊၆၊၅။၄ရ၁-၌ "ဒါရကန္တိ အတ္တ-နော ဝါ ပုတ္တံ အညဿ ဝါ ပုတ္တံ ဂဟေတ္တာ ဥက္ခိပတိ ဝါ ဥက္ခိပါပေတိ ဝါ"ဟု ရှိသည်။ ဇာ၊၂။၁၂၁-သီဟ-မှု၌ကား "ဥလ္ဂယေ်တိ ဩလယေ်တိ" ဟု ရှိသည်။) **ဩလယေ်ဓီ**—ဝိ၊၁။၁ဂ၁။

ဩလယေ်ဓီ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+လယိ(လယ်)+ဏေ+တိ] အောက်သို့-ညွတ်စေ-ချ-ကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩလမ္ဘ^{1} (ပု) [အဝ+လဘိ(လမ္ဘ)+ဏ။ အဝလမ္ဘ(သံ)] (၁) တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျခြင်း။ (တိ)(၂) တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျသော။ (၃) ဆွဲကိုင်-အပ်-ရာဖြစ်-သော။ **(၁)** ဟတ္ထေ ဩလမ္ဘော အဿ ဘာရဿာတိ သမာ-သော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ။၄၀၄။ **(တိ)(၂)** ဩ-လမ္ဘမ္ဘုဓရ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(၃)** ဩ-လမ္ဘာရမ္ဘက-ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဩလမ္ဘ^{2} (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+လဘိ(လမ္ဘ)+တ္တာ] ဆွဲ၍၊ ဆွဲကိုင်၍။ အဇိယာ ပါဒမောလမ္ဘ၊ မိ-တ္တကော ဝိယ သောစတိ။ ဇာ၊၁။၁၀။ ဇာ၊ ၆၊၁။၂၅ဂ။

ဩလမ္ဘက (ပု) [အဝ+လဘိ(လမ္ဘ)+ကေ။ ထီ-

ဌ် သြလမ္ဘိကာ] (၁) (လက်ဖြင့်) တွဲလဲဆွဲ အပ်သောဝန်၊ လက်ဆွဲဝန်။ (၂)(က) တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျသော ကြိုး၊ ချိန်သီးကြိုး။ (ခ) တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျသောပန်းဆိုင်း၊ ရတနာပန်းဆိုင်း။ (ဂ) တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျသောအဝတ်၊ တွဲလောင်းချ၍ဝတ်ခြင်း။ (တိ)(၃) တွဲလဲ-တွဲလောင်း-တန်းလန်း-ကျသော။ (၄) ခွက်-ချိုင့်ဝင်နေ-သော။ (၅) တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်း-ကျရာအရပ်။

(၁) (လက်ဖြင့်) တွဲလဲဆွဲအပ်သောဝန်၊ လက်ဆွဲဝန်။ ဘာရော နာမ သီသဘာရော ခန္ဓဘာရော ကဋိဘာရော သြလမ္ဘကော။ ဝိ၊၁။၆၀။ ကပ္ပရတော ပဌာယ ပန ဟေဋ္ဌာ ယာဝ ဟတ္ထနခသီခါ၊ အယံ သြလမ္ဘက-ပရိစ္ဆေဒေါ။ ဇတ္ထန္ဓရေ ဌိတဘာရော သြလမ္ဘကော နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၃။ အဝလ-မ္ဗိယတေတိ သြလမ္ဘကော။ မဇ္ဈိ၊သျာ၊၃။၄၂၃။

(၂)(က) တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျသော ကြိုး၊ ချိန်သီးကြိုး။ ဘဂဝါ ပန ဧဝံ အ-ကတ္တာ အာသနဿ မဇ္ဈေ သြလမ္ဘကံ ဓာရေန္တော ဝိယ ... သကိုကံ နိသီဒတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆ရ။ သြလမ္ဘကံ ဓာရေန္တော ဝိယာ-တိ သြလမ္ဘကသုတ္တံ သြတာရေန္တော ဝိယ။ မ၊ဋီ၊၃။၁ရ။ သြလမ္ဘကသဒ္ဒါတ-လည်းကြည့်။

(ခ) တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျသော ပန်းဆိုင်း၊ ရတနာပန်းဆိုင်း။ တေသံ ဒ္ဒါဒသ-ဟတ္ထာ သြလမ္ဘကာ ဟောန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈ရ။ သြလမ္ဘ-ကာတိ သုဝဏ္ဏရတနဝိစိတ္တာ ရတနဒါမာ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၅၂။ သြလမ္ဘကာတိ မုတ္တာမဏိ-မယာ သြလမ္ဘကာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၆၆။ (-သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃၀။)

(ဂ) တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျသောအဝတ်၊ တွဲလောင်းချ၍ ဝတ်ခြင်း။ ဣတိ ဣမံ ခန္ဓကေ ပဋိကိုတ္တဿ သြလမ္ဘကဿ သဗ္ဗံ ဝိဝဏ္ဏေတွာ။ ကခါ။၂ရရ။ သြလမ္ဘကဿာတိ သြလမ္ဘိတ္တာ နိဝတ္ထဿ။ ကခါ။မဟာဋီ၊၄။၃၁၆။

(တိ)(၃) တွဲလဲ-တွဲလောင်း-တန်းလန်း-ကျသော။ ဟတ္ထိသောဏ္ဍက် နာမ နာဘိ-မူလတော ဟတ္ထိသောဏ္ဍသဏ္ဌာန် သြလမ္ဘက် ကတ္တာ နိဝတ္ထံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၄။ ကခါ။၂ရ၆။ **(၄)** ခွက်-ချိုင့်ဝင်နေ-သော။ သြလမ္ဘက-သိလာကုစ္ဆိ-ကြည့်။ **(၅)** တွဲလဲဆွဲ-တွဲ လောင်း-ကျရာအရပ်။ သြလမ္ဘကပရိစ္ဆေဒ-ကြည့်။

သြလမ္ဘကကုသုမဒါမ (ပု၊နြ) [သြလမ္ဘက+ ကုသုမဒါမ] တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျသော ပန်းဆိုင်း။ ကုသုမဒါမာနိ စ တာနိ သြလ-မ္ဘကာနိ စာတိ ကုသုမဒါမသြလမ္ဘကာနိ၊ ဇတ္ထ စ ဝိသေသနဿ ပရနိပါတော ဒဋ္ဌ-ဗ္ဗော၊ သြလမ္ဘကကုသုမဒါမာနိတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၅ရ။

သြလမ္ဘကဒီပ (ပု) [သြလမ္ဘက+ဒီပ] တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျသော ဆီမီး၊ (နံရံစသည်၌) ချိတ်ဆွဲထားသော ဆီမီး။ (ဆီမီးဆွဲ။ ရေ စကြို-သျှ။) ဓူမနေတ္တ ဖာလဒီပရုက္ခဒီပ-ကပလ္လိကသြလမ္ဘကဒီပဏ္ဍတ္ထိပုရိသ တိရ-စ္ဆာနရူပကာနိ ပန အညာနိ ဝါ ဘိတ္တိစ္ဆဒ-

နကဝါဌာဒီသု ဥပနေတဗ္ဗာနီ။ ကခ်ိ။၂၆၁။ (–အံ၊ဌီ၊၁။၁၅၅။)

သြလမ္ဘကပဒုမ (နာ) [သြလမ္ဘက+ပဒုမ] တွဲလဲ–တွဲလောင်း–ကျသော ပဒုမ္မာကြာပန်း။ အာကာသေ သြလမ္ဘကပဒုမာနိ။ ဥဒါန်၊ ဌ။၁၃၃။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁၂၉။ အပ၊ဌ၊၁။၆၃၊ ၉၀။ ဇာ၊ဌ၊၁။၆၁၊၈၈။

သြလမ္ဘကပရိဏ္ဍေဒ (ပု) [သြလမ္ဘက + ပရိဏ္ဍေဒ] တွဲလဲဆွဲ–တွဲလောင်းကျ–ရာအရပ်၏ အပိုင်းအခြား။ (ဘာသာ၊ဌီ။) လက်ဆွဲ အပိုင်းအခြား။(မဟာ၊သျှ။) လက်ဆွဲဝန် ချိတ်ရာ အပိုင်းအခြား။ သြလမ္ဘက(၁)ကြည့်။

သြလမ္ဘကမာလာ (ထီ) [သြလမ်ကာ+မာလာ] တွဲလဲ–တွဲလောင်း–ကျသောပန်း။ မာလာ–ဂန္ဓဝိလေပနာတိ မဂ္ဂဝိတာနေ သြလမ္ဘကမာလာ စေဝ ဂန္ဓဝိလေပနာနိ စ။ ဇာ၊ဌ၊ ရ။၃၃၀။

သြလမ္ဘကလတာ (ထီ) [သြလမ်ကာ+လတာ] တွဲလဲ–တွဲလောင်း–ကျသော နွယ်။ တိကလတာနီတိ တိကာနိ စ သြလမ္ဘကလတာယော စ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၃၆။

သြလမ္ဘကသင်္ခိတ (တီ) [သြလမ္ဘက+သင်္ခိတ] တွဲလဲ–တန်းလန်း–ကျသောကြိုး–ချိန်သီးကြိုး–ဟု ဆိုအပ်သော။ သော ဟိ သြလမ္ဘကသင်္ခိတံ ပလ် ဓာရေတွာ (ဖလ် ဓာရေတွာ) ဒါရူနံ ဂဏ္ဍံ ဟရတိတိ ပလဂဏ္ဍောတိ (ဖလဂဏ္ဍောတိ) ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဌ၊ ၂။၃၀၂။ အံ၊ဌ၊၃။၁၈၈။ သြလမ္ဘကသင်္ခိတန္တိ သြလမ္ဘကသုတ္တသင်္ခိတံ။ သံ၊ဌီ၊၂။၂၅၅။ အံ၊ ဌီ၊၃။၁၉၅။

သြလမ္ဘကသိလာကုစ္ဆိ (ထီ) [သြလမ်ကာ+သိလာကုစ္ဆိ] ခွက်–ချိုင့်ဝင်နေ–သော ကျောက်တောင်ဝှမ်း။ ပဗ္ဗာရေတိ သြလမ္ဘကသိလာကုစ္ဆိယံ။ စရိယာ၊ဌ။၁၃၈။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌီ၊၂။၄၀၈–၌ "ပဗ္ဗာရောတိ စ ဂရုဘာဝေန ပလမ္ဘကော" ဟု ဖွင့်သည်။) သြလမ္ဘမာန–ဝိသုက–လည်းကြည့်။

သြလမ္ဘကသုတ္တ (နာ) [သြလမ္ဘက+သုတ္တ] တွဲလဲ–တွဲလောင်း–တန်းလန်း–ကျသောကြိုး။ ပလမ္ဘကသုတ္တန္တိ ယညောပစိတာကာရေန သြလမ္ဘကသုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈၁။

သြလမ္ဘတီ (ကြို) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+အ+တီ] (၁) တွဲလဲဆွဲ–တွဲလောင်းကျ–၏။ တန်းလန်းကျ၏။ (၂) ကပ်ရောက်တည်နေ၏။ ပျံ့နှံ့–ပြန့်–ပြန့်. ကြက်–၏။

(၁) ဘန္တေ သာရိပုတ္တ တုမှာကံ နိဝါ–သနကဏ္ဏော သြလမ္ဘတီ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၁၄။ ဥပမုဋ္ဌာနေ အမုတ္တော သြလမ္ဘတီ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊၁။၁၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၈။ **သြလမ္ဘတေ**— ဇာ၊၂။၃၅၆။ ဇာ၊ဌ၊ရ။ ၃၃၈။ **သြလမ္ဘတု**— အဘိ၊ဌ၊၁။၆၀။ အပ၊ဌ၊၁။၄၁။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၀။ **သြလမ္ဘန္တု**— အဘိ၊ဌ၊၁။၆၀။ အပ၊ဌ၊၁။ ၄၁။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၉။ **သြလမ္ဘထ**—ဇာ၊ဌ၊ရ။၉။ **သြလမ္ဘိ**— အဘိ၊ဌ၊၁။၆၀။ အပ၊ဌ၊၁။၄၁။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၀။ **သြလမ္ဘိသု**—အဘိ၊ဌ၊၁။၆၀။ အပ၊ဌ၊၁။ ၄၁။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၄၅။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၀။ ဇာ၊ဌ၊၅။၅၁ ၂။

(၂) **ဩလမ္ဘန္ဓိ** — တာနိသ တမ္ပိ သမယေ ဩလမ္ဘန္ဓိ အဗ္ဗောလမ္ဘန္ဓိ အဘိ-ပ္ပလမ္ဘန္ဓိ၊ ... ပဗ္ဗတကူဋာနံ ဆာယာ သာ-ယနသမယံ ပထဝိယာ ဩလမ္ဘန္ဓိ။ မ၊၃။ ၂၀၃။ နေတ္တိ။၁၅၄။ (-အဘိ၊ဌ၊၂။၁၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈၁။) ဩလမ္ဘန္ဓိတိ ဥပဋ္ဌဟန္ဓိ။ ... ပထဝိယာ ဩလမ္ဘန္ဓိတိ ပထဝိတလေ ပတ္ထရန္ဓိ။ မ၊ဌ၊၄။၁၅၀။ (-နေတ္တိ၊ဌ။ ၂၆၀။) ဩလမ္ဘန္ဓိ ဝိယ ဥပဋ္ဌဟန္ဓိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၃၅။

ဩလမ္ဘတု (ကြိ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+အ+တု] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေသတည်း၊ တန်းလန်းကျစေသတည်း။ ဩလမ္ဘတိ(၁)ကြည့်။

ဩလမ္ဘတေ (ကြိ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+အ+တေ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-၏၊ တန်းလန်းကျ၏။ ဩလမ္ဘတိ (၁) ကြည့်။

ဩလမ္ဘထ (ကြိ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+အ+ထ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေကုန်သတည်း၊ တန်းလန်းကျစေကုန်သတည်း။ ဩလမ္ဘတိ (၁) ကြည့်။

ဩလမ္ဘန (နာ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ယု] (၁) တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-ခြင်း၊ တန်းလန်းဖြစ်ခြင်း။ (၂) ဆွဲကိုင်ခြင်း၊ ဆွဲယူခြင်း၊ လက်တွဲခြင်း။ (၃) ဆွဲကိုင်အပ်သောအာရုံ။ (တိ)(၄) တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-သော၊ တန်းလန်းဖြစ်သော။

(၁) စတူဟိ ဟတ္ထပါဒေဟိ သာခါယ ဗဒ္ဓသ ဩလမ္ဘနံ ဝိယ။ အံ၊ဌ၊၃။၃၅၃။ (-ဝိမာန၊ဌ။ ၂၆၄။) (၂) ဩလမ္ဘနတ္ထ(၂) ကြည့်။ (၃) အာရမ္ဘကန္ဓိ ကိလေသုပ္ပတ္တိယာ ဩလမ္ဘနံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၆။ (တိ)(၄) ကေဠိ-လာဒိပ္ပမာဏေသု ကေသေသု ရဿဘာ-ဝတော, ဒီဃတရေသု ဩလမ္ဘနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၉၆။

ဩလမ္ဘနကုလာဝက (တိ) [ဩလမ္ဘန + ကုလာဝက] တွဲလဲဆွဲသော-တွဲလောင်းကျသော-အသိုက်-စာဘူးတောင်း-ရှိသော၊သူ (ဌက်မ)။ သာ ဟိ ရုက္ခသာခါသု ဩလမ္ဘန-ကုလာဝကာ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၉၀-၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၈၉။

ဩလမ္ဘနကုဋိ (တိ) [ဩလမ္ဘန+ကုဋိ] တွဲလဲဆွဲသော-တွဲလောင်းကျသော-အသိုက်-စာဘူးတောင်း-ရှိသော၊သူ (ဌက်မ)။ သာ ဟိ ရုက္ခသာခါသု ဩလမ္ဘနကုဋိ ဟော-တိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၈၃။

ဩလမ္ဘနဌ(ဏ) (ပု) [ဩလမ္ဘန+အဏ] (၁) တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-တတ်သည် ၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်။ (၂) ဆွဲကိုင်ခြင်း-ဆွဲယူခြင်း-လက်တွဲခြင်း-အကျိုး။ (၁) လဂ္ဂနဌေနာတိ သံဝရဏဌေန, ဩလမ္ဘန-ဌေန ဝါ။ မူလဋီ၊၁။၁၆၈။ (၂) ဓမ္မဒိန္နာ ... တဿ ပစ္ဆိဂ္ဂမနံ ကုရုမာနာ သောပါန-သီသေ ဌတ္တာ ဩလမ္ဘနဏ္ဍ ဟတ္ထံ ပသာ-ရေတိ။ မ၊ဌ၊၂။ ၂၅၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၉၄။ ဩ-လမ္ဘနဏ္ဍန္ဓိ တဿ ဟတ္ထာဝလမ္ဘနဏ္ဍံ။ မ၊ ဋီ၊၂။ ၂၆၈။

ဩလမ္ဘနသာခါ (ထီ) [ဩလမ္ဘနာ+သာခါ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-သော သစ်ခက်။

သော ရုက္ခတော ဩတရန္တော ဇကံ ဩ-
လမ္ဘနသာခံ ဂဟေတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၃၊။ ၂၆-၂၇။
ဝေဒိသာတိ ဩလမ္ဘနသာခါ။ ဇာ၊ဌ၊။၃၃၁။

ဩလမ္ဘနဟေတု (ပု) [ဩလမ္ဘန+ဟေတု] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဩဃနန္ဓိ ဟေဋ္ဌတော ဩလမ္ဘနဟေတု-ဘူတံ ဃနဘာဝံ။ မဇ္ဈိ၊၂။၂၉၁။

ဩလမ္ဘန္ဓ (တိ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+အ+အန္ဓ] (၁) တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-သော၊သူ။ (၂) တန်းလန်း-အလိုက်သင့်-ဖြစ်သော။ (၁) တေ ကိရ ... ပဗ္ဘာရေ ဩလမ္ဘန္ဓာ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၇။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၄၅။ ဟတ္ထံ ဝါ ပါဒံ ဝါ ဩလမ္ဘန္ဓံ ဥက္ခိပိတ္တာ သဏ္ဌာပေဿာမိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၈။ မ၊ဌ၊၄။၁၂၉။ (၂) တေသံ ဘိက္ခူနံ သန္ဓိကေ ဝိယ ထေရဿ သမ္ဘုဝါ ပဂ္ဂယှ ဝတ္တေ အသက္ကောန္တော ဩလမ္ဘန္ဓေန ဟဒယေန "ဇဝံဗျာဝေါ"တိ အာဟ။ သံ၊ဌ၊၂။၂၈၅။

ဩလမ္ဘန္ဓိ (ကြို) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+အ+အန္ဓိ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-ကုန်၏။ တန်းလန်း-ဖြစ်ကုန်၏။ ဩလမ္ဘတိ (၁) ကြည့်။

ဩလမ္ဘန္ဓု (ကြို) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+အ+အန္ဓု] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေကုန်သတည်း။ တန်းလန်း ဖြစ်စေကုန်သတည်း။ ဩလ-မ္ဘတိ (၁) ကြည့်။

ဩလမ္ဘမာန (တိ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+အ+မာန] (က) တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-သော၊ တန်း-လန်းကျသော၊သူ။ (ခ) ခွက်-ခွက်ဝင်နေ-သော၊ ချိုင့်ဝင်သော။ (က) မဟာသတ္တော ... ပါသယဋ္ဌိယံ အဓောသိရော ဩလမ္ဘ-မာနောဝ ဣမံ ဂါထမာဟ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၃၈။ (-အဘိ၊ဌ၊၂။၅၈။) (ခ) ဩလမ္ဘမာနဝိသုက၊ ဩလမ္ဘမာနသီသ-တို့ကြည့်။

ဩလမ္ဘမာနကိုကဏိကဇာလာ (ထီ) [ဩလမ္ဘ-မာနာ+ကိုကဏိကဇာလာ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲ-လောင်းကျ-သော ချုကွန်ရက်။ တေသန္ဓိ ဩလမ္ဘမာနကိုကိုဏိကဇာလာနံ နေမိပ-ဒေသံ။ ဝိမာန၊ဌ။၂၅၈။

ဩလမ္ဘမာနစီရက (တိ) [ဩလမ္ဘမာန+စီရ+က] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-တန်းလန်း-ကျ-သော (သစ်သီး) အစဉ်အတန်း-အစီ-အရီ-ရှိသော။ ဖလိတကာလသ္မိံ ဟိ ကိသု-ကော ဩလမ္ဘမာနစီရကော ဝိယ အဓော-မုခံ ကတ္တာ ဂဟိတအသိကောသောဝိယ စ သိရီသရုက္ခော ဝိယ စ လမ္ဘမာနဖလော ဟောတိ။ သံ၊ဌ၊၃။၁၀၀။

ဩလမ္ဘမာနမုခ (တိ) [ဩလမ္ဘမာန+မုခ] တွဲ-လဲဆွဲ-တွဲလျားဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-သော မျက်နှာရှိသော၊သူ။ ဇတုကာဘရိတန္ဓိ အ-ဓောမုခါဟိ ဩလမ္ဘမာနမုခါဟိ ခုဒ္ဒက-ဝဂ္ဂလိဟိ ပရိပုဏ္ဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၉။

ဩလမ္ဘမာနဝိသုက (တိ) [ဩလမ္ဘမာန+ဝိသုက] ခွက်-ခွက်ဝင်နေ-ချိုင့်ဝင်-သော မေးရှိသော၊ သူ။ ပဗ္ဘာရဟနုကာတိ ပုရတော ဩလမ္ဘမာနဝိသုကာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၄။

ဩလမ္ဘမာနသီသ (တိ) [ဩလမ္ဘမာန+သီသ]

ခွက်ဝင်နေသော-ချိုင့်ဝင်သော-ဦးခေါင်း ရှိသောသူ။ ပဗ္ဗာရသီသာတိ ပိဋ္ဌိဘာဂေန ဩလမ္ဘမာနသီသာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၄၂။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁ရ၆။

ဩလမ္ဘဝိလမ္ဘနန္ဆကဝရ (တိ) [ဩလမ္ဘဝိလမ္ဘနန္ဆက+ဝရ] တွဲလဲဆွဲ အထူးထူးတွဲလဲဆွဲသော-အစိတ်စိတ် အမှာမှာ တွဲလဲကျသော-ပုဆိုးနွမ်းကိုဆောင်သောသူ။ ဩ-တလ္လကောတိ လာမကော ဩလမ္ဘဝိ-လမ္ဘနန္ဆကဝရော ဝါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၈၀။

ဩလမ္ဘဝိလမ္ဘသုတ္တကာကိဏ္ဏ (တိ) [ဩလမ္ဘဝိလမ္ဘသုတ္တက+အာကိဏ္ဏ] တွဲလဲဆွဲ အထူးထူးတွဲလဲဆွဲသော-အစိတ်စိတ် အမှာမှာ တွဲလဲကျသော-ချည်မျှင်တို့ဖြင့် ရောပြွမ်းသော။ နိဝါသနပါရုပနံ အန္တစ္ဆိန္နံ ဩ-လမ္ဘဝိလမ္ဘသုတ္တကာကိဏ္ဏံ ဇာလပုဝသဒိ-သံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၄။

ဩလမ္ဘာပေတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ဏာပေ+တိ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေ၏၊ တန်းလန်းကျစေ၏၊ ချိတ်ဆွဲ၏။ မဟာရာဇ တုမှေ ဝေရူပ် ဓမ္မိကရာဇာနံ နိရပရာဓံ ဒ္ဓါရဿ ဥတ္တရုမှာရေ ဟေဋ္ဌာသီသက် **ဩ-လမ္ဘာပေထ**။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ ၂။ **ဩလမ္ဘာပေ-သိ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ ၂။

ဩလမ္ဘာပေတွာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ဏာပေ+တွာ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေ၍၊ တန်းလန်းကျစေ၍။ ဝေဠုပရမ္ပရာယ သင်္ခိဟတ္ထမတ္ထေ အာကာသေ ဩလမ္ဘ-ပေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၀။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၄။

ဩလမ္ဘာပေထ (ကာ၊ကြို) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ဏာပေ+ထ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေကုန်၏၊ တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်း-ချကုန်၏။ ချိတ်ဆွဲကုန်၏။ ဩလမ္ဘာပေတိ-ကြည့်။

ဩလမ္ဘာပေသိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ဏာပေ+ဏ္ဍိ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေပြီ၊ တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်း-ချပြီ၊ ချိတ်ဆွဲပြီ။ ဩလမ္ဘာပေတိ-ကြည့်။

ဩလမ္ဘာမ္ဘုဝရ (ပု) [ဩလမ္ဘ+အမ္ဘုဝရ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-သော မိုးတိမ်။ အမနုဿပရိဂ္ဂဟိတံ အတိဘယာနကံ ဩလမ္ဘာ-မ္ဘုဝရေပရိစုမ္ဗိတကူဋံ နာရဒကူဋံ နာမ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၌။၁၅၁။

ဩလမ္ဘာရမ္ဘက (နာ) [ဩလမ္ဘ+အာရမ္ဘက] ဆွဲကိုင်အပ်သောအရံ့။ အနာလမ္ဘောတိ တေ-သံယေဝ ဝါဒါနံ ဩလမ္ဘာရမ္ဘကဿ အ-ဘာဝေန အနာလမ္ဘော။ မ၊ဋီ၊၃။၉၃။ ("အ-နာလမ္ဘေတိ အာလမ္ဗိတဗ္ဗာနရဟိတေ" ဟု ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ရ၅-၌ ဖွင့်သည်။)

ဩလမ္ဘိ-သု (ကြို) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ဥ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-ကုန်ပြီ၊ တန်းလန်းဖြစ်ကုန်ပြီ။ ဩလမ္ဘတိ-(၁) ကြည့်။

ဩလမ္ဘိ (ကြို) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ဏ္ဍိ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-ပြီ၊ တန်းလန်းဖြစ်ပြီ။ ဩလမ္ဘတိ (၁) ကြည့်။

ဩလမ္ဘိက (တိ) [ဩလမ္ဘ+ကိက] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-ခြင်းရှိသော၊ တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-သောသူ။ ဥဒ္ဓံပါဒေါ, ဩလ-

မ္ဘီကော, ယထာဌိတောစာတိ ဝေ ဆ စတု-ရာသီတိသဟဿာနိ ဝဿာနိ ဟောန္တိ။ ပေတ၊ဌ။၂၄၈။

သြလမ္ဘီကာဓရ (ပု) [သြလမ္ဘီက+အာဓရ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-ခြင်းရှိသောတည်ရာ၊ တွဲလောင်းကျနေသောတည်ရာ၊ ဆိုင်း။ သိက္ခာယာတိ သြလမ္ဘီကာဓရေ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆ ယ၊ဋီ၊၁။ရ၉။

သြလမ္ဘီတ (တိ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+တ] (က) တွဲလဲဆွဲအပ်သော၊ တွဲလောင်းချအပ်သော၊ ချိတ်ဆွဲအပ်သော။ (၁) တန်းလန်း-ကျ-ဖြစ်-သော။ **(က)** ဆတ္တာ ကဠနာဝေဌပန္တိကာ သုဝဏ္ဏဇာလေဟိ သြလမ္ဘိတာ တိဋ္ဌန္တိ။ အပ၊ ဌ၊၁။၁၂၁။ ရုက္ခသာခါယ ဗန္ဓိတ္တာ သြလ-မ္ဘိတံ ရဇ္ဇုံ ဝါ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁၃။

(၁) ပုရာဏတစ် ဇိဂုစ္ဆန္တောတိ ဇိဏ္ဏ-တာယ ကတ္ထစိ မုတ္တံ ကတ္ထစိ သြလမ္ဘိတံ ဇိဏ္ဏတစ် ဇိဂုစ္ဆန္တော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၅၀။

သြလမ္ဘီတကုသုမဒါမ (ပု၊နဝ) [သြလမ္ဘီတ+ကုသုမဒါမ] တွဲလဲဆွဲအပ်သော-ချိတ်ဆွဲအပ်သော-ပန်းဆိုင်း။ သမုဒ္ဒလန္တိ တဟံ တဟံ သြလမ္ဘိတကုသုမဒါမေဟိ စေဝ ... သမ္ဘ-ဒေဝ ဥဒ္ဒလံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁။

သြလမ္ဘီတကုလာဝက (တိ) [သြလမ္ဘီတ+ကုလာဝက] တွဲလဲဆွဲသော-တွဲလောင်း-ကျသော-အသိုက်-စာဘူးတောင်း-ရှိသော၊ သူ(ငှက်မ)။ ရုက္ခသာခါသု သြလမ္ဘိတကု-လာဝကာ ဟောတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၄။

သြလမ္ဘီတဌာန (နဝ) [သြလမ္ဘီတ+ဌာန] ချိတ်ဆွဲရာအရပ်။ နရကမ္ဘီတိ အာဝါဌေ သြလ-မ္ဘီတဌာနံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၁၃။

သြလမ္ဘီတဗိမ္ဗဖလ (နဝ) [သြလမ္ဘီတ+ဗိမ္ဗဖလ] တွဲလဲဆွဲအပ်သော-တွဲလောင်းကျသော-ကျီးအာသီးမှည်။ ပလမ္ဗဗိမ္ဗတမ္ဟောဌ္ဌန် သြ-လမ္ဘီတဗိမ္ဗဖလသဒိသံ ရတ္တာဝဏ္ဏံ သြဌ္ဌဒ္ဒယ-သမန္နာဂတန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ဌ၊၂။၂၃ဖ။

သြလမ္ဘီတ္ထာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+တ္ထာ] (၁) ကပ်ဋြ-တွဲလဲချိတ်-၍။ (၂) ထောက်၍။ (၃) ဆွဲကိုင်၍၊ တွဲ၍။ (၄) တွဲလဲဆွဲ-တွဲ-လောင်းကျ-စေ၍၊ တွဲလဲ-တန်းလန်း-ချ၍။

(၁) ကပ်ဋြ-တွဲလဲချိတ်-၍။ သော (ရာဇာ) တံ (ဟတ္ထိ) သန္ဓာရေတုံ အသ-ကျောန္ဓော ရုက္ခသာခါယ သြလမ္ဘိတ္ထာ ပထဝိ ပတိတ္ထာ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၁၄-၅။ အ ပ၊ဌ၊၁။၂၂၁။

(၂) ထောက်၍။ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ ဇကျုကာနိ သြလမ္ဘိတ္ထာ နိတ္ထုနန္တော ဥဌ-ယ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂ဖ၉။ (ဥဒါန၊ဌ။၁ရ၈-အ လားတူပါဋိဋ္ဌ "သြလုမ္ဘိတ္ထာ"ဟုရှိသည်။)

(၃) ဆွဲကိုင်၍၊ တွဲ၍။ သော တဿာ ဟတ္ထံ သြလမ္ဘိတ္ထာ မဟာတလံ အဘိ-ရုဟိတ္ထာ။ ဇာ၊ဌ၊ဖ။၅၀။

(၄) တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေ၍၊ တွဲလဲ-တန်းလန်း-ချ၍။ သြလမ္ဘိတ္ထာ နိ၀ါ-သနာဒိသု ကော ဒေါသော။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၅။ အထ သော (ဟတ္ထိ) ယရဓေနုဝ၌ကော

ဝိယ ကဏ္ဏ ဩလမ္ဘီတွာ သူရတဘာဝ ဒသေန္ဆာ ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။ ၂၁ရ။ (မ၊ဌ၊၄။၁၅၉-အလားတူပါဠိ၌ "ဩ-လမ္ဘေတွာ"ဟုရှိသည်။)

ဩလမ္ဘီတုံ (ဗျ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+တုံ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေ-ခြင်းငှါ၊ တွဲလောင်းချခြင်းငှါ။ ဇကေကံ ပန ဒါမံ နိက္ခ-န္ဆသုတ္တကောဋိယာ ဗန္ဓိတွာဝ ဩလမ္ဘီတုံ ဝဋ္ဋတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃ရ၂။

ဩလမ္ဘီနိသာခါ (ထီ) [ဩလမ္ဘီနီ+သာခါ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-သော သစ်ခက်။ သော ရုက္ခတော ဩတရန္ဆော ဇကံ ဩ-လမ္ဘီနိသာခံ ဂဟေတွာ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၈။

ဩလမ္ဘီနီ (ထီ) [ဩလမ္ဘ+ဏ္ဍ+ဏီ (ဏတ္ထိ ပစ္စည်း)] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-ခြင်းရှိသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩလမ္ဘီ (တိ) [(အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)=) ဩလမ္ဘ+ဏ္ဍ။ ထီ-ဌ ဩလမ္ဘီနီ] တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျသော။ ဩလမ္ဘီနီဟိ သာခါဟိ ဥဒကံ ဗုသမာနော အန္ဆောသာခေါ ရုက္ခော ဝိယ။ သံ၊ဌ၊၃။ရရ၊ (-ရ၄။)

ဩလမ္ဘေတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ဏေ+တိ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေ၏၊ တွဲလောင်းချ၏၊ ချိတ်ဆွဲ၏။ ယထာ စ သုရာသောဏ္ဍာဒယော သာဌကေန ဂိဝံ ပရိက္ခိပန္ဆော ဥဘော အန္ဆေ ဥဒရေ ဝါ ဩလမ္ဘေန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၅၅။ ကေတကီပဏ္ဏံ ကစ္ဆန္ဆရေ ဩလမ္ဘေန္တိ။ စရိယာ၊ဌ။၂၅၉။ သကုဏာနံ သုခဝသနတ္ထာယ ထုသပစ္ဆိ-ယော ဩလမ္ဘေန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၂၅၉။ **ဩလ-မ္ဘယျ**—အဘိ၊ဌ၊၃။၃၉။ **ဩလမ္ဘသိ**—ထေရ၊ဌ၊၂။၃၂၆။ စရိယာ၊ဌ။၂၅ရ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၂၆၀။ ဇာ၊ဌ၊၅။၅၁၂။ **ဩလမ္ဘသန္ဆိ**—ဇာ၊ဌ၊၃။၃၃။

ဩလမ္ဘတွာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ဏေ+တွာ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေ၍၊ တွဲလောင်း ချ၍၊ ချိတ်ဆွဲ၍။ ကာဒေဏ္ဍကေ ဩလမ္ဘတွာ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၄၁။ လဂ္ဂေတွာတိ ဩလမ္ဘတွာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၀။ ဩလ-မ္ဘတွာ နိဝါသေန္ဆာနံ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၄၂။ (-စရိ ယာ၊ဌ။၂၄၁။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃၃။) ဩလမ္ဘီတွာ-လည်းကြည့်။

ဩလမ္ဘေတုံ (ဗျ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ဏေ+တုံ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေခြင်းငှါ၊ ချိတ်ဆွဲခြင်းငှါ။ အဌနိယံ ဗန္ဓိတွာ ဩလမ္ဘေတုံ ဝါ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၄၈။ ဩလမ္ဘေတုမ္ပိတိ လဂ္ဂေတုမ္ပိ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၃၃၈။

ဩလမ္ဘေန္ဆ (တိ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ဏေ+အန္ဆ။ ထီ-ဌ ဩလမ္ဘေန္ဆိ။] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်း-ကျ-စေသော၊ တွဲလောင်းချသော၊သူ။ (ကြို၊ဝိ) တွဲလဲကျစေသဖြင့်၊ တွဲလဲချလျက်။ ဩ-လမ္ဘေန္ဆော နိဝါသေတိ အာပတ္တိ ဒုက္ခ-ဌသ။ ဝိ၊၂။၂၃၉။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၆၁။ ကထံ ဟိ နာမ ဘိက္ခုနိယော ပုရတောပိ ပစ္ဆတောပိ ဩလမ္ဘေန္ဆိ နိဝါသေဿန္ဆိ။ ဝိ၊၂။၄၆၈။ ပုရ-တော ဝါ ပစ္ဆတော ဝါ ဩလမ္ဘေန္ဆေန နိဝါ-သေန္ဆဿ ဒုက္ခဋ် ကတ္ထ ပညတ္တံ။ ဝိ၅။၄၃။

သြလမ္ဘန္ဆီ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ ဏေ+အန္ဆီ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေ ကုန်၏။ တွဲလောင်းချကုန်၏။ ချိတ်ဆွဲကုန်၏။ သြလမ္ဘတိ-ကြည့်။

သြလမ္ဘယျ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ ဏေ+ယျ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေ ရာ၏။ တွဲလောင်းချရာ၏။ ချိတ်ဆွဲရာ၏။ သြလမ္ဘတိ-ကြည့်။

သြလမ္ဘသိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ ဏေ+ဏ္ဍိ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေပြီ၊ တွဲလောင်းချပြီ၊ ချိတ်ဆွဲပြီ။ သြလမ္ဘတိ-ကြည့်။

သြလမ္ဘသန္ဆီ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ ဏေ+သန္ဆီ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေ ကုန်လတ္တံ့၊ တွဲလောင်းချကုန်လတ္တံ့။ ချိတ်ဆွဲ ကုန်လတ္တံ့။ သြလမ္ဘတိ-ကြည့်။

သြလိခတိ (ကြိ) [အဝ+လိခ+အ+တိ] (၁) (ဆံပင်) ဖြီး၏။ (၂) (ခေါင်း) တုံး၏။ ဦးပြီး ၏။ (ရိတ်၏။ မြန်မာပြန်။) (၃) (ဆံပင်ကို) ဖြေ၏။ (၄) (ဆံပင်) ရိတ်-ဖြတ်-၏။

(၁) **သြလိခိဿာမိ**—သာ တသ္မိ မုဒုစိတ္တာ ဝိယ ဟုတ္တာ "ဟေ သာမိ, သီသေ တေ သြလိခိဿာမိ"တိ သြလိခန္ဆီ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၈၉-၁၉၀။

(၂)(၃) **သြလိခီ**—အခုံ သီသဿ သြလိခိ(ထေရီ။၃၉၀)နှင့် မယှံ သီသဿ အခုမေဝ မုဏ္ဍေမိ။ ကေစိ "အခုံ သီသဿ သြလိခိန္ဆီ ကေသကလာပဿ အခုံ ဇဋာ-ဗန္ဓနဝသေန ဗန္ဓိတ္တာ အခုံ ဝိဿဇ္ဇေသိ"နှင့် အတ္ထံ ဝဒန္ဆီ။ ထေရီ၊ဌ။၉၀-၁။

(၄) **သြလိခိဿံ**—ကေသေ မေ "သြလိခိဿ"နှင့်၊ ကပ္ပကော ဥပသက်မိ (ထေရ။၂၅၄)တိ ဂိဟိကာလေ မဿု-ကမ္မသမယေ မမ ကေသေ သြလိခိဿံ ကပ္ပေမိတိ ကေသာဒီနံ ဆေဒနာဒိဝသေန ကပ္ပနတော ကပ္ပကော နာပိတော မံ ဥပ-ဂစ္ဆိ။ ထေရီ၊ဌ၊၁။၃၇၈။

သြလိခန္ဆ (တိ) [အဝ+လိခ+အ+အန္ဆ။ ထိ-ဠ် သြလိခန္ဆီ။] (ဆံပင်) ဖြီးသော၊သူ။ သြ-လိခတိ (၁)ကြည့်။

သြလိခီ (ကြိ) [အဝ+လိခ+ဏ္ဍ] (၁)(ခေါင်း) တုံးပြီ။ (၂) (ဆံပင်ကို) ဖြေပြီ။ သြလိခတိ-(၂)(၃)ကြည့်။

သြလိခိတုံ (ဗျ) [အဝ+လိခ+တုံ] (ဆံထုံး) -ပြုလုပ်-ထုံး-ခြင်းငှါ။ ကုသလာဟံ ဂဟ-ပတိ ကပ္ပါသံ ကန္ဆိတုံ ဝေကိ သြလိခိတုံ။ အံ၊၂။၂၆၁-၂။ ဝေကိ သြလိခိတုန္ဆီ ဌေက-လောမာနိ ကပ္ပေတ္တာ ဝိဇဌေတ္တာ ဝေကိ ကာတုံ။ အံ၊ဌ၊၃။၉၇။

သြလိခိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+လိခ+တ္တာ] (ဆံပင်) ဖြီးချ၍၊ အောက်သို့ဖြီးချ၍။ ကောဇ္ဆေန သြလိခိတ္တာ သန္ဒိသိဒါပေန္ဆီ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၄၅။ (-ပါစိတ်၊ယော။ ၄၅၁။)

သြလိခိဿံ (ကြိ) [အဝ+လိခ+ဿံ] (ဆံပင်) ရိတ်-ဖြတ်-အုံ့။ သြလိခတိ (၄) ကြည့်။

ဩလိဒိဿာမိ (ကြို) [အဝ+လိခ+သာမိ] (ဆံပင်) ဖြီးအံ့။ ဩလိခတိ (၁)ကြည့်။

ဩလိ(ဋ္ဌ)ဂလ္လ (နာ) [အဝ+လဂ+အလ။ အဝလဂ္ဂန္တိ အသို့ ဩဋ္ဌဂလ္လော။ ဓာန်ဒီ။ ၆၈၄။ (ဩဋ+ဏ=ဩဋ+ဂမု+ကွိ=) ဩဋ္ဌဂ+အလ။ ဓာဒီ၊သစ်။ ဩဋ္ဌိဂလ္ဟ (သံ)] ရေဆိုးရေပုတ် စုရာ ညွန်အိုင်၊ တံစီးတွင်း၊ တံစီးအိုင်၊ (ညွန်နှင့်တကွသော လုပ်ဆေးရေ, ကိုယ်ဝန်အညစ်အကြေး အစရှိသည်တို့၏ စီးဆင်းရာဖြစ်၍ ပုဆစ်မျှတိုင်အောင်) အညစ်အကြေးပြည့်သော ရွံ့ဗွက်-မြောင်း-အိုင်၊ တံစီးမြောင်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဒီ၊သျှ။)

ယေ ဟိ တေ စန္ဒနိကာယ ဝါ ဩလိဂလ္ဟ ဝါ ပါဏာ။ အံ၊၁။၁၆၁။ (-မ၊၂။ ၁၁၂။ မ၊၃။၂၀ရ။) ဩလိဂလ္ဟတိ နိဒ္ဒမနကလလေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။ စက္ခုံ ကုက္ကုရံ ပရိဝဇ္ဇေတိ၊ အဟိ ခါဏုံ ကဏ္ဌကဋ္ဌာနံ သောတ္ထံ ပပါတံ စန္ဒနိကံ ဩဋ္ဌဂလ္ဟံ။ အံ၊ ၁။၁၃။ အံ၊၂။၃၄၂။ (-မ၊၁။၁၄။ သံ၊၃။ ၃၁၅။ မိလိန္ဒ။၂၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃ရ။ ဓာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၁ဇ။) ဩဋ္ဌဂလ္ဟန္တိ တေသံ ယေ ဝ ကဒ္ဒမာဒီနံ (သကဒ္ဒမာဒီနံ) သန္ဒနောကာသံ၊ တံ ဇဏ္ဏုမတ္တမ္ပိ အသုစိဘရိတံ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂ဇ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၃။ ဩဋ္ဌဂလ္ဟာနိ ဥစ္ဆိဋ္ဌောဒကဂ္ဘမလာဒီနံ သကဒ္ဒမာနံ သန္ဒနဋ္ဌာနာနိ။ ယာနိ ဇဏ္ဏုမတ္တအသုစိဘရိတာနိပိ ဟောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဒီ၊၁။၄၁ဇ။ ဩလိဂလ္ဟန္တိ တဏ္ဏုလဓောတပါနီယာဒိနိဂ္ဂမနမဂ္ဂံ။ ဓာဒီ။ ဩဋ္ဌဂလ္ဟန္တိ သကဒ္ဒမံ ဥစ္ဆိဋ္ဌောဒကဂ္ဘမလာဒီနိ စတ္တာနံ၊ ... သော ဟိ အဝလဂ္ဂန္တိ ဇဏ္ဏာတိ ဩဋ္ဌဂလ္လော၊ လဂ္ဂ-သင်္ကေတိ ကဏ္ဏဇတတိယက္ခရန္တဓာတုတော အလပစ္စယော၊ ... အထ ဝါ- ဩဋ္ဌတိ ဇိဂုစ္ဆနီယဘာဝေါ၊ သော ဟိ ဩဋ္ဌတဗ္ဗော ဂရဟိတဗ္ဗောတိ ဩဋ္ဌတိ ဝုစ္စတိ၊ ဩဋ္ဌ-ဂရဟေတိ မုဒ္ဓဇဋ္ဌကာရန္တ-မာတုတော ဏ္ဍပစ္စယော၊ ဩဋ္ဌိ ဂစ္ဆတိတိ ဩဋ္ဌိဂေါ၊ ဩဋ္ဌိဂသို့ အလန္တိ ဩဋ္ဌိဂလ္လော။ လ-ကာရဿ စ ဒ္ဋိဘာဝေါ။ ဓာ၊ဒီ၊သစ်။

ဩလိယန (ထီ၊နာ) [အဝ+လီ+ယ+ယု] တွန့်ဆုတ်-ဆုတ်နစ်-ခြင်း၊ ယှင်းရိခြင်း။ သောမနဿသဟဂတစိတ္တုပ္ပါဒဝသေန စေတံ ဩ-ဏ္ဍမနံ ဩလိယနံ ကောသဇ္ဇံ။ မ၊ဒီ၊၃။၃၁၄။ ဩလိယန-လည်းကြည့်။

ဩလိယမာနက (တိ) [(အဝ+လီ+ယ+မာန=) ဩလိယမာန+က] ယှောက်ယှက်-မေ့ယှောက်-သော။ ဩလီ(လီ)ယမာနက-ကြည့်။

ဩလိယိတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+လီ+ယ+တ္တာ] တွန့်ဆုတ်၍။ ယံကိဉ္စိ သိထိလံ ကမ္မန္တိ ဩလိယိတ္တာ ကရဏေန သိထိလဂါဟံ ကတ္တာ သာထလိကဘာဝေန ကတံ ယံ-ကိဉ္စိ ကုသလကမ္မံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။

ဩလိန (တိ) [အဝ+လီ+ယု။ အဝလီန (သံ)] (၁) တွန့်သော။ (က) တွန့်ဆုတ်-ဆုတ်နစ်-သော၊ ယုတ်လျော့သော။ (ခ) နုံ့နှေးသော။ (၂) အောက်ခ်ိုလျှောကျသော၊ အောက်မှ ယိုစီးသော။ **(ခ)(က)** နာ စဿုပဟတော မနောတိ နာ စဿ မနော ဩလိနော။ ဓာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၂ရ၃။ ဒီဋ္ဌယာ ဩလိနတာတိဓာ-

ဝနဝသေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၆၉။ ဩလီန-ဝုတ္တိ-လည်းကြည်။ **(၁)** ဩလီနဝေဂ-ကြည့်။ **(၂)** ဩလီနဝိလီန-ကြည့်။

ဩလီနမန (တိ) [ဩလီန+မန] တွန့်ဆုတ်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ သတ္တရိ ဩဝဒန္တေ ဩလီနမနာ ဩဝါဒံ ဂဟေတုံ နာ သက္ကု-ဏေယျုံ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၈။

ဩလီနမာနသ (တိ) [ဩလီန+မာနသ] တွန့်ဆုတ်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ အနောလီန-မာနသ (ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၃၅) ကြည့်။

ဩလီနဝိလီန (တိ) [ဩလီန+ဝိလီန] နံပါးနှစ်ဘက်, အောက်မှ ယိုထွက်ကုန်သော၊ (သျှ။) အောက်ဦးလည်းလျှောကျ, ဘေးနှစ်ဘက်ဦးလည်း လျှောကျသော၊ အောက်မှ လည်း ယိုစီး, နံပါးနှစ်ဘက်မှလည်း ယိုစီးသော။ တာနိ ဩလီနဝိလီနာနိ တိဋ္ဌန္တိ။ ဝိ၊၁။၃ဖ၂။ ဝိ၊၃။၃၀၂။ ဩလီနဝိလီနာနိတိ ဟေဋ္ဌာ စ ဥဘတော ပသေသု စ ဂဠိ-တာနိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၈၉။

ဩလီနဝုတ္တိ (တိ) [ဩလီနာ+ဝုတ္တိ] တွန့်ဆုတ်သည်၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်ခြင်းရှိသော၊ ယုတ်လျော့သော-အားထုတ်ခြင်း-ဝီရိယရှိသော။ ဩလီနဝုတ္တိတာ နိက္ခိတ္တဆန္ဒတာ နိက္ခိတ္တ-ဝုရတာ။ အဘိ၊ဝိ။၃ဖ၃။ အံ၊ဌ၊၁။၅ဖ။ ဩ-လီနဝုတ္တိတာတိ နိရန္တရကရဏသင်္ခါတသ ဝိပ္ပါရသေဝ အဘာဝေန လီနဝုတ္တိတာ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၅၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၁။ ဝီရိယ-ဝသေန ဟိ တေသံ ဩလီနဝုတ္တိတာ နဟောတိ။ ဝိဘာဝိနီ။၁ဝ၆။ ဩလီနဝသေန သကော်စနဝသေန ဝုတ္တိ ပဝတ္တိ ယေသန္တေ ဩလီနဝုတ္တိနော။ မဂ်ိမဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။

ဩလီနဝုတ္တိက (တိ) [ဩလီနာ+ဝုတ္တိ+က] တွန့်ဆုတ်သော-အသက်မွေးခြင်း-ဖြစ်ခြင်း-ကျင့်ခြင်း-အလိုဆန္ဒ-ရှိသော၊ ယုတ်လျော့-သော-အလိုဆန္ဒ-ဝီရိယ-ရှိသော၊သူ။ ဩ-လီနဝုတ္တိကော စ ဟောတိ(မ၊၁။၂ဖ၀)တိ လီနဇ္ဈာသယော ဟောတိ။ မ၊ဌ၊၂။၁၃ရ။ သမ္မာပဋိပတ္တိယံ ဩလီနဝုတ္တိကော ဟိန-ဝီရိယော နဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀၂။ အနောလီနဝုတ္တိက-လည်းကြည့်။

ဩလီနဝေဂ (တိ) [ဩလီန+ဝေဂ] တွန့်-သော-နုံ့နှေးသော-အဟုန်ရှိသော၊သူ။ အသံ်-ဂဟေတ္တာ ဂမနကာလေ ဂရုဘာရတာယ ဩလီနဝေဂံ သီဟံ တိဝိဏေန နာရာစေန ပစ္ဆာဘာဂေ ဝိဇ္ဈိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃ဝ၃။

ဩလီယတိ (ကြိ) [အဝ+လီ+ယ+တိ] (၁) တွန့်၏၊ (က) တွန့်ဆုတ်၏၊ တွန့်တိုဆုတ်-နစ်၏၊ (ခ) နုံ့နှေး၏။ (၂) အောက်သို့တွဲလဲ-ဆွဲ၏၊ တန်းလန်းဖြစ်၏။ (၃) ကပ်ငြိ-တပ်-မက်-၏။

(၁)(က) ဝေတ ဥဘော အန္တေ အန-ဘိညာယ **ဩလီယန္တိ** ဝေက အတိဓာဝန္တိ ဝေက။ နေတ္တိ။၁၅ဝ။ ဒ္ဒိဟိ ဘိက္ခဝေ ဒိဋ္ဌ-ဂတေဟိ ပရိယုဋ္ဌိတာ ဒေဝမနုဿာ ဩ-လီယန္တိ ဝေက။ ဣတိဝုတ်။၂၂၄။ ပဋိသं၊ ဌ၊၂။၂၂။ ဩလီယန္တိ ဝေကတိ ... ဩလီ-ယနတဏှာဘိနိဝေသဝသေန အဝလီယန္တိ ဝေစ္စေ။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၅ရ။ ဩလီယနတဏှာ-

ဘိနိုဝေသဝသေနာတိ ဘဝတဏှာ ဘဝ-ဒိဋ္ဌိဝသေန။ တာ ဟိ ဘဝေသု သတ္တေ အလ္လိယာပေန္တိ၊ ... ဩလီယန္တီတိ သမ္မာ-ပဋိပတ္တိတော သကော်စံ အာပဇ္ဇန္တိ။ နေတ္တိ၊ ဌိ။၁၄၃။ (-နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၃၂၉။) ဩလီယန္တိ ဧကေတိ ... ဘဝေသု ဩလီယနာဘိနိ-ဝေသဘူတေန သဿတဘာဝေန ဧကစ္စေ ဒေဝါ မနုဿာ စ အဝလီယန္တိ အလ္လိယန္တိ သကော်စံ အာပဇ္ဇန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁၆၉။ ဩလီယန္တီတိ သံကုစန္တာ ဩသီဒန္တိ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၂၃၇။ **ဩလီယေယျ**—အဘိ၊ဌ၊၁။၁၆၄။

(၁) သေဋ္ဌနာ ဂဟိတမုခေ ပန ကမ္မံ ဩလီယတိ။ မ၊ဌ၊၂။၂၈။ ဩလီယတိတိ သကုံစတိ သကိုက် ဝတ္တတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၁။ အယံ ဩလီယတိတိ တုဒနံ ဝါ အယံ အတိဓာဝတိတိ အာကမုနံ ဝါ နတ္ထိ။ မ၊ဌ၊၄။၁၀၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၆၃။)

(၂) ဣရိယာပထိကစိတ္တဉ္စ ဣရိယာ-ပထံ သန္ဓာရေတုံ အသက္ကောန္တံ ရုက္ခေ ဝဂ္ဂုလိ ဝိယ ... ဩလီယတိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။ ၄၀၈။ (-အံ၊ဋီ၊၁။ရ၆။) ဩလီယတိတိ ဩ-လမ္ဗတိ။ မူလဋီ၊၁။၁ရ၃။

(၃) **ဩလီယသိ** ခေါ တွံ ဂဟပတိ။ မ၊၃။၃၀၅။ ဩလီယသိတိ အတ္တာနော သ-မ္ပတ္တိ ဒိသ္မာ အာရမ္ဘကေသု ဗဇ္ဈသိ အလ္လီ-ယသိ။ မ၊ဌ၊၄။၂၃၀။ **ဩလီယာမိ**—မ၊ ၃။၃၀၅။

ဩလီယန (တိ) [အ၀+လီ+ယ+ယု] (၁) အောက်သို့-ဆွဲ-တွဲလဲဆွဲ-ခြင်း။ အောက်သို့ ဆွဲသောတရား။ (ထိန မိဒ္ဓ။) (၂) တွန့်-ဆုတ်-ဆုတ်နစ်-ခြင်း၊ ပျင်းရိခြင်း။ (၃) တွန့်ဆုတ်သော။ (၄) ပုံးအောင်းရာ။

(၁) ယာ စိတ္တသ အကလ္လတာ အ-ကမ္မညတာ ဩလီယနာ သလ္လီယနာ။ အ ဘိ၊ဓ။၂၃၃။ စူဋဋီ။ ၁၅ရ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ရ၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ ဩလီယနာတိ ဩလီယနာ-ကာရော။ ဣရိယာပထိကစိတ္တဉ္စ ဣရိယာ-ပထံ သန္ဓာရေတုံ အသက္ကောန္တံ ရုက္ခေ ဝဂ္ဂုလိ ဝိယ ... ဩလီယတိ၊ တသ တံ အာကာရံ သန္ဓာယ "ဩလီယနာ"တိ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၀၈-၉။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၄၁ရ။) ယ-ထာဝုတ္တဒိဋ္ဌိနိယေ၀ ဝသေန "ဩလီယနံ အတိဓာ၀နံ"နွဲ့ ဧကေကံ အာကာရံ နိဒ္ဒိ-သိတုံ ပုစ္ဆံ အကတ္တာ စ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၆၁။ (-စူဋဋီ၊ဌ။၄၅။ အံ၊ဋီ၊၁။ရ၆။) ဩလီယနံ အဓောလမ္ဗနံ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၂၅၃။

(၂) အန္တောသဒ္ဒေပေါ အန္တော ဩ-လီယနော၊ ကောသဇ္ဇနွဲ့ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၂၉၄။ မ၊ဋီ၊၁။၃၄၄။ (-နေတ္တိ၊ဋီ။၆၃။)

(တိ)(၃) ဩလီယနာဘိနိ၀ေသ-ကြည့်။

(၄) ဩလီယနပွ(ပ)ဒေသ-ကြည့်။

ဩလီယနတဏှာဘိနိ၀ေသ (ပု) [ဩလီယန တဏှာ+အဘိနိ၀ေသ] တွန့်ဆုတ်သော တဏှာ, မှားယွင်းစွာနှလုံးသွင်း ခြင်း(=ဒိဋ္ဌိ)။ ဩလီယတိ-(၁)(က)ကြည့်။

ဩလီယနပွ(ပ)ဒေသ (ပု) [ဩလီယန+ပ ဒေသ] ပုံးအောင်းရာအရပ်ဒေသ။ (လိုက်။)

လေကန္ဓိ ဗျသနေဟိ ပရိပါစိယမာနဿ (ပရိပါတိယမာနဿ) ဩလီယနပ္ပ(ပ)ဒေ-သော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ဖ၊ရ။ မ၊ဋီ၊၃။၃ဖ။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၂၂။

ဩလီယနာကာရ (ပု) [ဩလီယန+အာကာရ] အောက်သို့တွဲလဲဆွဲသော အခြင်းအရာ။ ဩလီယန(၁)ကြည့်။

ဩလီယနာဘိနိဝေသ (ပု) [ဩလီယန+အဘိနိဝေသ] (၁) တွန့်ဆုတ်သည်၏အစွမ်းဖြင့် မှားယွင်းစွာနှလုံးသွင်းခြင်း။ (၂) တွန့်ဆုတ်သောတဏှာ-တွန့်ဆုတ်သည်-၏ အစွမ်းဖြင့် မှားယွင်းစွာ နှလုံးသွင်းသော။

(၁) ဩလီယနာဘိနိဝေသော ဘဝဒိဋ္ဌိ။ ပဋိသं။၁၅ရ။ တတ္ထ သဿတသညာယ နိ-ဗ္ဗါနတော သကော်စနာဘိနိဝေသောတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ဖ၁။ (၂) ဩလီယတိ (၁)(က)ကြည့်။ အတိဓာဝနာဘိနိဝေသ-လည်းကြည့်။

ဩလီ(လိ)ယမာန (တိ) [အဝ+လီ+ယ+မာန] (၁) ပျောက်ပျက်-မေ့ပျောက်-သော။ (၂) တွန့်သော၊ နုံ့နှေး-နှေးကွေး-သော။ (၁) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ (၂) သေ-ဋ္ဌနာ ဂဟိတမုခေ ကမ္မေ ဩလီယမာနေ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၂၃။

ဩလီ(လိ)ယမာနက (တိ) [ဩလီ(လိ)ယမာန+က] ပျောက်ပျက်-မေ့ပျောက်-သော။ ကော ဩလီ(လိ)ယမာနကော ဂန္ဓော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅ဂ။ ဩ-လီယမာနကောတိ ပါဋိတော, အတ္ထတော စ ဝိနဿမာနော (ဝိနဿမာနကော)။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂ဖ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁ဖ၄။

ဩလီယသိ (ကြိ) [အဝ+လီ+ယ+သိ] ကပ်ငြိ-တပ်မက်-၏။ ဩလီယတိ (၃) ကြည့်။

ဩလီယာမိ (ကြိ) [အဝ+လီ+ယ+မိ] ကပ်ငြိ-တပ်မက်-၏။ ဩလီယတိ (၃) ကြည့်။

ဩလီယိတုံ (ဗျ) [အဝ+လီ+ယ+တုံ] တွန့်ဆုတ်-ဆုတ်နစ်-ခြင်းငှါ။ ဝေမေဝ ဝိရိယံ သဟဇာတသမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ ဩလီယိတုံ ဩသက္ကိတုံ နဒေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဖ၄။

ဩလီယိတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+လီ+ယ+တ္ဝာ] တွန့်ဆုတ်-တွန့်တိုဆုတ်နစ်-၍။ သိထိ-လောတိ ဩလီယိတ္ဝာ ကရဏေန သိထိ-လဂါ(ဂ္ဂါ)ဟေန ကတော။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈ဖ။ ဝိမတိ၊၁။၂၄၃။

ဩလီယန္ဓိ (ကြိ) [အဝ+လီ+ယ+အန္ဓိ] တွန့်ဆုတ်ကုန်၏။ တွန့်တိုဆုတ်နစ်ကုန်၏။ ဩလီ-ယတိ (၁)(က)ကြည့်။

ဩလီယေယျ (ကြိ) [အဝ+လီ+ယ+ဧယ္ယ] တွန့်ဆုတ်ရာ၏။ ဩလီယတိ (၁)(က)ကြည့်။

ဩလုဂ္ဂ (တိ) [အဝ+လုဇ+တ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။ ၄၉၀။ အဝရုဂ္ဂ (သံ)] အောက်အဖို့ အား-ဖြင့်ပျက်စီး-ကျိုးကျပျက်စီး-သော။ အောက်ပုဒ်တို့ကြည့်။

ဩလုဂ္ဂဝိလုဂ္ဂ (တိ) [ဩလုဂ္ဂ+ဝိလုဂ္ဂ] ကျိုး-ကျပျက်စီး အထူးထူးပျက်စီးသော၊ ဖရိုဖဇဲ

ကျိုးကျပျက်စီးသော။ ကော် အဂါရဲ့ ဩလုဂ္ဂ-ဝိလုဂ္ဂ ကာကာတိဒါယီ နှ ပရမရူပ်။ မ၊ ၂။၁၁၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၅။ ဩလုဂ္ဂဝိလုဂ္ဂန္တိ ယသ ဂေဟယဋ္ဌိယော ပိဋ္ဌိဝံသတော မုစ္စိတ္တာ မဏ္ဍလေ လဂ္ဂါ၊ မဏ္ဍလတော မုစ္စိတ္တာ ဘူမိယံ လဂ္ဂါ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၁၅။ ကော ၁ဌောပိကာ ဩလုဂ္ဂ-ဝိလုဂ္ဂါ နှ ပရမရူပါ။ မ၊ ၂။၁၁၄။ ဩလု-ဂ္ဂဝိလုဂ္ဂါတိ ဩကတုဏ္ဍတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၅။ သေနာသနံ တာဝ ... ဇတုကာဘရိတံ ဩလုဂ္ဂဝိလဂ္ဂံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၄။ ဩလုဂ္ဂ-ဝိလုဂ္ဂန္တိ ဆိန္နဘိန္နံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၉။

ဩလုဂ္ဂဝိလုဂ္ဂဇိဏ္ဍသာလာ (ထီ) [ဩလုဂ္ဂ ဝိလုဂ္ဂါ+ဇိဏ္ဍသာလာ] ဖရိုဖရဲကျိုးကျပျက်စီး-သော တဲအိမ် (=ဇရပ်) ဟောင်း။ အဒ္ဒသ ဩလုဂ္ဂဝိလုဂ္ဂဇိဏ္ဍသာလံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆၈။

ဩလုဇ္ဇတိ (ကြို) [အ၀+လုဇ+ယ+တိ။ အ၀-လုဗ္ဗတေ (သံ)] အထူးသဖြင့် ပျက်စီး၏။ ဩလုဇ္ဇတိ ခေါ တေ အာဝုသော အာနန္ဒ ပရိသာ။ သံ၊၁။၄၁၈။ သာရတ္ထ၊၁။၄၆-၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၆၀။ ဩလုဇ္ဇတိတိ ဝိသေ-သေန ပလုဇ္ဇတိ ဘိဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ ဩလုဇ္ဇတိတိ ပလုဇ္ဇတိ ဘိဇ္ဇတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၄၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၆၀။

ဩလုဇ္ဆ[1] (ကြို၊ဝိ) [အ၀+လုဗ+တ္ဝာ။ နိတိ၊ ဓာ။၁၂၃၊၃၂၈။] ထောက်၍၊ ထောက်မှီ-၍။ ဒဏ္ဍမောလုဇ္ဆ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ မ၊ ၁။၁၅၄။ ဒဏ္ဍမောလုဇ္ဆာတိ ဒဏ္ဍံ ဩလု-မ္ဘိတ္တာ ဂေါပါလကဒါရကော ဝိယ ဒဏ္ဍံ ဟုရတော ဌပေတ္တာ ဒဏ္ဍမတ္ထကေ ဒွေ ဟတ္ထေ ပတိဋ္ဌာပေတ္တာ ပိဋ္ဌိပါဏိ ဟနုကေန ဥပ္ပီ-လေတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။ ဩလုဇ္ဆာတိ သန္ဓိ-ရုမ္ဘိတ္တာ ဌိတော။ မ၊ဋီ၊၂။၅၈။ ဓနုံ ဩလုဇ္ဆ တိဋ္ဌသိ။ ဝိမာန။၈၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၄၂။

ဩလုဇ္ဆ[2] (တိ) [အ၀+လုဗ+ကျ] ထောက်ရာ-မှီရာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩလုဇ္ဆဋ္ဌ (ပု) [ဩလုဇ္ဆ+အတ္ထ] ထောက်ရာ-မှီရာဟူသော အနက်။ "အာရမ္မဏတ္ထသ ဝိဘာဝဒဿနတ္ထ"န္တိ ပစ္စယဋ္ဌော ဩလုဇ္ဆ-ဋ္ဌောတိ ဧဝံ ဝိဘာဝေ ဝိဇ္ဇမာနေ ပစ္စယော-လုဇ္ဆာနံ ဝိသေသာဘာဝံ ကပ္ပေတ္တာ အက-ပ္ပေတ္တာ ဝါ သပစ္စယတ္ထာ ဩလုဇ္ဆာရမ္မ-ဏေနပိ သာရမ္မဏမေဝါတိ နှ ဂဟေတဗ္ဗန္တိ ဒဿနတ္ထန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၃။၉၁။ စိတ္တစေတသိကာနံ အာလမ္ဗိတဗ္ဗတာယ ဥပ-တ္ထမ္ဘနတ္ထော ဩလုဇ္ဆဋ္ဌော။ အနုဋီ၊၃။၁၂၆။

ဩလုဇ္ဆတိ (ကြို) [အ၀+လုဗ+အ+တိ] ထောက်-၏၊ ထောက်မှီ၏။ ယထာ ဝါ ဂိရိမာရုဋ္ဌော၊ အတ္တနောယေ၀ ဇဏ္ဍကံ။ ဩလုဇ္ဆတိ တ-ထေ၀ေတံ၊ စာနမောလုဇ္ဆ ၀တ္ထတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၄၁၂။)

ဩလုဇ္ဆပဝတ္တိကာရက (နှ) [ဩလုဇ္ဆပ၀တ္တိ +ကာရက] ထောက်ရာမှီရာဖြစ်ခြင်း၏ အ-ကြောင်း။ ဩလုဇ္ဆပ၀တ္တိကာရကဘာ၀ေန အာလမ္ဗနီယတော အာရမ္မဏံ နာမ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၆၃။

သြလုဇ္ဇာရမ္ဘက (နာ) [သြလုဇ္ဇ+အာရမ္ဘက] ထောက်ရာမှီရာဟူသောအာရုံ။ သာရမ္ဘက-မေဝါတိ သြလုဇ္ဇာရမ္ဘကဝသေန။ ပစ္စ-ယာရမ္ဘကံ သြလုဇ္ဇာရမ္ဘကန္တိ ဟိ ဒုဝိဓံ အာရမ္ဘကံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၅။ ဥပတ္ထဒ္ဒန္တိ သြလုဇ္ဇရမ္ဘကဘူတာဟိ ဝိညာဏဋ္ဌိတိဟိ ဥပတ္ထမ္ဘိတာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၀၂။ အာရမ္ဘကန္တိ သြလုဇ္ဇာရမ္ဘကံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၂၂။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ဖ၆ရ။)

သြလုဇ္ဇီတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+လုဘ+ယ+တွာ။ နီတိ၊ဓာ။၂၃၅။] ထောက်မှီ၍။ ဧတံ စတု-တ္ထာရုပ္ပဏ္ဏာနံ တံ တတိယာရုပ္ပံ သြလုဇ္ဇိတ္ဝာ ပဝတ္တတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁၂။

သြလုမ္ပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+လုပိ+တွာ] ထား၍၊ ထည့်၍။ နခေန ဘေသဇ္ဇံ သြလုမ္ပေ-တ္ဝာ(ဝိ၊၃။၃၈၉)တိ နခေန ဘေသဇ္ဇံ သြဒ-ဟိတ္ဝာ၊ ပက္ခိပိတ္ဝာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၉၉။ သြလုမ္ပေတ္ဝာတိ လုပိဓာတု သြဒ-ဟနတ္ထောတိ အာဟ သြဒဟိတ္ဝာတိ။ ပါ စိတ်၊ယော။၃ရ၁-၂။

သြလုမ္ဘိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+လုဘိ+တွာ] ထောက်၍၊ ထောက်မှီ၍။ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ ဇဏ္ဏုကာနိ သြလုမ္ဘိတ္ဝာ နိတ္ထုနန္တော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၁ရဝ။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄။)

သြလုမ္ဘက (တိ) [အဝ+လုဘိ+ဏ္ဍ] ဆွဲကိုင်-ထောက်မှီ-တတ်သော။ သဘာဝေနေဝ စ ဥဋ္ဌာတုံ အသက္ကောန္တသ ဝေဠု ဝိယ နိဿယော အဟုတ္ဝာ သြလုမ္ဘကဘာဝေန ဘာဝေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁ဖ။

သြလုမ္ဘိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+လုဘိ+တွာ] ထောက်မှီ၍။ သြလုဇ္ဇ၁ ကြည့်။

သြလောက (ပု) [အဝ+လောက+ဏ] ကြည့်ရှုခြင်း။ ဘမုကဝိကာရေန ဝါ ကုဒ္ဓဘာဝေန သြလောကေန ဝါ ပဋိက္ခိပန္တော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဋီ။၁၀၈။

သြလောကန (ထီ၊နာ) [အဝ+လောက+ယု။ အဝလောကန (သံ)] (၁) ကြည့်ရှုခြင်း။ သိမြင်ခြင်း။ မျက်မှောက်ပြုခြင်း။ (၂) ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-စိစစ်-ခြင်း။ (တိ)(၃) ကြည့်ရှု-အပ်သော-ဖွယ်ရာ (အဆင်တန်ဆာ)။ (၄) ကြည့်ရှုသော၊သူ။ (၅) ကြည့်ရှုအပ်သော၊ ကြည့်ရှုကြောင်းဖြစ်သော။ (၆) ကြည့်ရှုရာ။

(၁) ကြည့်ရှုခြင်း၊ သိမြင်ခြင်း၊ မျက်မှောက်ပြုခြင်း။ အာဒါသော သြလောက-နာယ။ မိလိန္ဒ။၃၃ရ။ ပတ္တကလ္လန္တိ ပတ္တော ကာလော ဣမဿ သြလောကနသာတိ ပတ္တကာလံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ သြလောကနန္တိ သစ္စာဘိသမယသခ်ိတံ ဒဿနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂ရ၃။ ယသာ ပညာယ ဓမ္မာ နိဗ္ဗာန-ပဇာနနကိစ္စသခ်ိတံ သြလောကနံ ခမန္တိ။ မူလဋီ၊၂။၂၀၂။ သြလောကနန္တိ ပစ္စက္ခ-ကရဏံ။ အနုဋီ၊၂။၂၀၃။ သြလောကနကမ္ပ-လည်းကြည့်။ (၂) ပရိတုလယိတ္ဝာ ပုစ္ဆ-နာ , သြလောကနာ စ သေနာသနလော-လုပ်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၂။ သြလောကယတိ-လည်းကြည့်။ (တိ)(၃) ကြည့်ရှု-အပ်သော-ဖွယ်ရာ(အဆင်တန်ဆာ)။ သြလော-

ကနပဒုမ-ကြည့်။ **(၄)** ကြည့်ရှုသော၊သူ။ သြလောကနပုရိသ-ကြည့်။ **(၅)** ကြည့်ရှု အပ်သော၊ ကြည့်ရှုကြောင်းဖြစ်သော။ သြလောကနကွမ-ကြည့်။ **(၆)** ကြည့်ရှုရာ။ သြလောကနကာလ-ကြည့်။

သြလောကနက (နာ) [သြလောကန+က] (၁) ပြူတင်းပေါက်။ (တီ)(၂) ကြည့်ရှုတတ်သော၊သူ။ (၃) ကြည့်ရှု-အပ်သော-ဖွယ်ရာ။ **(၁)** အဝဏ် ကရောန္တိ၊ ဝိသေသက် ကရောန္တိ၊ သြလောကနကေန သြလောကေန္တိ။ ဝိ၊၄။၄၅၈။ သြလောကနကတော ရာဂါ၊ သြလောကေတုံ နဝဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ ဂါထာ။၂၉၆၀။ သြလောကနကတောတိ ဝါတပါနတော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊၂။၁၄၊ (-၃၃၀။) **(တီ)(၂)** ဣမသ္မိံ လောကေ သီလ-ဝန္ဓာနံ သြလောကနကာ , ပါပါနဉ္စ နိသေ-ဓကာ နာ သန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၁၂။ **(၃)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြလောကနကပဒုမ (နာ) [သြလောကနက+ပဒုမ] ကြည့်ရှု-အပ်သော-ဖွယ်ရာ-ပဒုမ္မာ ကြာပန်း။ (လှပတင့်တယ်သော ပဒုမ္မာ ကြာပန်း။) ကောကနဒ ဝုစ္စတိ ပဒုမံ၊ သော စ မဂ်လပါသာဒေါ သြလောကနကပဒုမံ (သြမဗ္ဗကပဒုမ်။သီ။) ဒသ္ဌေတ္တာ ကတော။ မ၊ဌ၊၃။၂၂၂။ သြလောကနကပဒုမန္တိ လီ-လာအရဝိန္ဒ်။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၂။ (သာရတ္ထ၊၃-၌ သြလောကနပဒုမ ဟုရှိသည်။ ၎င်းပုဒ်လည်းကြည့်။)

သြလောကနကွမ (ပု) [သြလောကန+ကမ] ကြည့်ရှု-အပ်သော-ကြောင်း-အစဉ်။ ဝိ-တေယျာတိ ဝိရူပံ တိရိယံ၊ ဝိညူနံ သြ-လောကနကွမံ ဝိတိကွမိတ္တာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၁။

သြလောကနကမ္မ (နာ) [သြလောကန+ကမ္မ] (၁) ကြည့်ရှုခြင်းအမှု၊ ကြည့်ရှုမှု။ (၂) ကြည့်ရှုကြောင်း-ကံ၊ ကြည့်ရှုသော-ကံ-စေတနာ။ **(၁)** မဟာပုရိသ နာ တယာ နိဝတ္တေတ္တာ သြလောကနကမ္မံ ကတံ။ အပ၊ဌ၊၁။ရဖ။ **(၂)** ကမ္မံ နာမ ဒီဃရတ္တံ မဟာဇနဿ ပိယစက္ခုနာ သြလောကနကမ္မံ။ ဒီ၊ဌ၊၃။ ၁၁၉။

သြလောကနကာလ (ပု) [သြလောကန+ကာလ] ကြည့်ရှု-ရာ-သော-အခါ။ ဗျာပါ-ဒဝိတက္ကော အပ္ပိယေ အမနာပေ သတ္တေ ဝါ သင်္ခါရေ ဝါ ကုဇ္ဈိတ္တာ သြလောက-နကာလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဝိနာသနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၆၈။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၅၈။ သာရတ္ထ၊၁။၄၄ရ။

သြလောကနကိစ္စ (နာ) [သြလောကန+ကိစ္စ] ကြည့်ရှု-ခြင်း-ဘွယ်-ကိစ္စ။ အပါသာဒိကံ ဟိ ဒိသ္မာ ပုန သြလောကနကိစ္စံ နဟောတိ။ မ၊ဌ၊၃။၂၄၃။

သြလောကနကွမ (တီ) [သြလောကန+ခမ] ကြည့်ရှုခြင်းဌာ ခံ့သော။ အတိဝ နိဗ္ဗာနကွ-မောတိ ပဘဿရဘာဝေါ အတိဝိယ သြလောကနကွမော။ ဝိမာန၊ဌ။၂၁၉။

သြလောကနစက္ခု (နာ) [သြလောကန+စက္ခု]

ကြည်ရွှေသောမျက်စိ။ မေတ္တာစိတ္တံ ပစ္စုပဋ္ဌ-ပေတာ သြလောကနစက္ခုနှိ ပိယစက္ခုနှိ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၁။

သြလောကနစိတ္တ (နဝ) [သြလောကန+စိတ္တ] (၁) ကြည်ရွှေသော စိတ်။ (တိ)(၂) ကြည်ရွှေသော စိတ်ရှိသော၊သူ။ **(၁)** ဥပနိဇ္ဈာန-စိတ္တန္တိ ရာဂဝေသေန အညမညံ သြလော-ကနစိတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၃။ **(တိ)(၂)** ဥပနိ-ဇ္ဈာနသညိနောတိ ပရေ ဟေဋ္ဌတော ကတ္တာ သြလောကနစိတ္တာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၄။

သြလောကနဌာန (နဝ) [သြလောကန+ဌာန] ကြည်ရွှေရာအရပ်။ ဥလ္လောကန္တိ ဥဒ္ဓံ သြလောကနဌာနံ၊ ဥပရိဘာဂန္တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၃။

သြလောကနတ္ထ (ပု) [သြလောကန+အတ္ထ] (၁) ကြည်ရွှေခြင်းအကျိုး။ (၂) ကြည်ရွှေခြင်းအနက်။ (တိ)(၃) ကြည်ရွှေခြင်း အကျိုးရှိသော။ (၄) ကြည်ရွှေခြင်းအနက်ရှိသော။

(၁) အာယုသင်္ခါရံ သြလောကနတ္ထမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၈၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၂၅၂။ **(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။ **(တိ)(၃)** ပစ္စဝေက္ခကတ္ထောတိ သြ-လောကနတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ **(၄)** အနေ-ကတ္ထတ္တာ ဓာတူနံ ဒျ-သဒ္ဒါ သြလော-ကနတ္ထောပိ ဟောတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၆၂။ (-သာရတ္ထ၊၃။၂၄။)

သြလောကနတ္ထသမ္ဘဝ (ပု) [သြလောကနတ္ထ+သမ္ဘဝ] ကြည်ရွှေခြင်းအနက်၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ ဒျ-ဓာတုသ အနေကတ္ထတာယ သြ-လောကနတ္ထသမ္ဘဝတော ဝုတ္တံ "သြလော-ကာပေန္တီ"တိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၃။

သြလောကနပစ္စယ (ပု) [သြလောကန + ပစ္စယ] ကြည်ရွှေခြင်းဟူသော အကြောင်း။ တသ ဟိ စက္ခုနှိ ဥမ္မီလေတ္တာ သြလော-ကနပစ္စယာ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၈၂။

သြလောကနပဒုမ (နဝ) [သြလောကန+ပဒုမ] ကြည်ရွှ-အပ်သော-ဖွယ်ရာ ပဒုမ္မာကြာပန်း။ (လှပတင့်တယ်သော ပဒုမ္မာကြာပန်း။) သော စ မင်္ဂလပါသာဒေါ သြလောကနပဒုမံ ဒဿေတ္တာ ကတော။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈၉။

သြလောကနပုရိသ (ပု) [သြလောကန+ပုရိသ] ကြည်ရွှေသော ယောကျ်ား။ သြ-လောကနပုရိသော ဝိယ ဘိက္ခု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅ရ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၅၂။

သြလောကနဘာဝ (ပု) [သြလောကန+ဘာဝ] ကြည်ရွှ-သူ-သည်-၏အဖြစ်၊ ကြည်ရွှခြင်း။ သူရကာကော ... ဘိတ္တိအာဒီသု နိသီဒိတ္တာ အတ္ထနော သြလောကနဘာဝံ ဥတ္တာ အ-နောလောကေန္တော ဝိယ အညဝိဟိတကော ဝိယ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။

သြလောကနသီလ (တိ) [သြလောကန+သီလ] ကြည်ရွှခြင်းအလေ့ရှိသော၊သူ။ မန္ဒ-ကိုတိ မန္ဒဒဿနီ၊ မုဒုနာ အာကာရေန သြလောကနသီလာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ရ၆။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄ရ၀။)

သြလောကနာကာရ (ပု) [သြလောကန+အာကာရ] ကြည့်ရှုခြင်းဟူသော-ကြည့်ရှုသော-အခြင်းအရာ။ ထေရော သြလောကနာကာရေနေဝ ဥတ္တာ။ ဒီ၊၁၊၂။၁၂၄။ မ၊၁၊၂။၂၉၅။ အံ၊၁၊၃။၉၂။

သြလောကပဒ (နာ) [သြလောက+ပဒ] သြလောက-ပုဒ်၊ (=အဝ+လောက-ဓာတ်) ဟူသောပုဒ်။ ဒသဗလသာလရာဇ် သြလောကေသိတိ ဝေ သြလောကပဒေန သမ္ဘန္ဓော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၁။၆၃။

သြလောကမယ (တိ) [သြလောက+မယ] ကြည့်ရှုခြင်းဌာဖြစ်သော။ သြလောကမယာ ပဒုမာ၊ ဝါဠဝိဟာဂ်သောဘိတာ။ အပ၊၁။၂။ တသ္မိ ယေဝ ပါသာဒေ သြလောကမယာ ဥဒ္ဓံမုခါ ပဒုမာ။ အပ၊၁၊၁။၁၁ရ။

သြလောကယ (ကြို) [အဝ+လောက+ဏယ+ဟိ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-စိစစ်-ပါလော့။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြလောကယတိ (ကြို) [အဝ+လောက+ဏယ+တိ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-စိစစ်-၏။ ဝေယျာကရဏေသု ဟိ ယေ။ ... မနသာ သြလောကယတေ။ နေတ္တိ။၅။ မနသာ ဝေါလောကယတေတိ ... တသ တသ နယသ ဒိသာဘာဝေန ဥပပရိက္ခတိ၊ ဝိစာရေတီတိ အတ္ထော။ သြလောကယတေ တေ အဗဟိတိပိ ပါဌော။ နေတ္တိ၊၁။၃ဝ-၁။ တံ ခု ဒိသာလောစနံ အာဟူတိ သြလောကယတေ ဇေတ္ထ ယဒေတံ သြလောကနံ၊ တံ ဒိသာလောစနံ နာမ နယံ ဝဒန္တိ။ နေတ္တိ၊ ၁။၃၁။ သြလောကယတေတိ တေ ကုသလာဒိဓမ္မေ စိတ္တေနေဝ "အယံ ပဌမာ ဒိသာ၊ အယံ ဒုတိယာ ဒိသာ"တိအာဒိနာ တသ တသ နယသ ဒိသာဘာဝေန ဥပပရိက္ခတိ၊ ဝိစာရေတီတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၄၄။ **သြလောကယ**—သြလောကယ ပဗ္ဗတမူလ်။ ဇာ၊၁။၃ရ၂။ သြလောကယာတိ သြလောကေယျာသိ။ ဇာ၊၁၊၅။၄၄။ (-စူဠနိ။ ၁ဝ၅။) **သြလောကဿု**—ထေရ၊၁၊၂။ ၁၃ဝ။ **သြလောကယီ**—သြလောကယီ (ဇာ၊၁။၃ရ၃)တိ...ဟေဌာ သြလောကေသိ။ ဇာ၊၁၊၅။၄၉။ (-ဥဒါန၊၁။၁ရ၄။) **သြလောကယီ**—ဝိမာန၊၁။၁ဝ၅။ **သြလောကယီသု**—ဓမ္မ၊၁၊၁။၃ဝ၄။ ဓမ္မ၊၁၊၂။၁၄၅။ **သြလောကယီတ္ထ**—ဥဒါန၊၁။၁ရ၄။

သြလောကယတေ (ကြို) [အဝ+လောက+ဏယ+တေ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-စိစစ်-၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြလောကယန္တ (တိ) [အဝ+လောက+ဏယ+အန္တ။ ထိ-ဌ် သြလောကယန္တိ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-သော၊သူ။ သြလောကယန္တောဝ ဝက္ကဂေါ်၊ ပဗ္ဗတာနိ ဝနာနိ စ။ ဇာ၊၁။၁ရရ။ သြလောကယန္တောတိ တံ ဌာနံ ပတ္တာ သြလောကေန္တော။ ဇာ၊၁၊၃။၄ဖ၁။ အထ-သ (အထ အသ) ပဗ္ဗတသ မတ္ထကေ ဌတ္တာ စက္ခုမတော ပုရိသသ ဘူမိ သြ-လောကယတော နေဝ ခေတ္တံ ... ပညာ-ယေယ်။ ဒီ၊၁၊၂။ဖ၁။ မ၊၁၊၂။ရ၃။ သံ၊၁၊ ၁။၁ရ၃။ ပုန ဒိဝသေ ဒေဝီ ... သြလော-ကယန္တိ နိသိန္နာ။ သံ၊၁၊၂။၁ရ၆။

သြလောကယန္တီ (ထီ) [အဝ+လောက+ကယ+အန္တ+ဣ (ဣတ္ထိပစ္စည်း။)] ကြည့်ရှုသော (မိန်းမ)။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြလောကယမာန (တိ) [အဝ+လောက + ကယ+မာန] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-သော၊သူ။ ပေကွမာနောတိ ပေကွမာနော ဒကွမာနော သြလောကယမာနော။ စူဠနိ။၁၉၃။ သြ-လောကယမာနော (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈)တိ ပေ-ကွန္တော၊ ဝိစာရေန္တော ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၂၉။ (-မိလိန္ဒ။၆။ ဝိ၊ဌ၊၁။ ၂၇။ ဒီ၊ဌ၊၁။၄၀။ မ၊ဌ၊၁။ ၂၉၈။ သံ၊ဌ၊၁။၃၈။ အံ၊ဌ၊၁။၁၄၀။ အဘိ၊ဌ၊၂။ ၂၇။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။ ၂၉၃။ ဥဒါန၊ဌ။၄၇။ ဝိမတိ၊၁။၃၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၁။)

သြလောကယီ (ကြိ) [အဝ+လောက+ကယ+ဏ္ဍ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-စိစစ်-ပြီ။ သြ-လောကယတိ-ကြည့်။

သြလောကယီသု (ကြိ) [အဝ+လောက+ကယ+ဘုံ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-စိစစ်-ကုန်ပြီ။ သြလောကယတိ- ကြည့်။

သြလောကယိတ္ထ (ကြိ) [အဝ+လောက+ကယ+အာ(တ္ထ)] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-စိစစ်-ပြီ။ သြလောကယတိ-ကြည့်။

သြလောကယိတ္ဘာန (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+လောက+ကယ+တ္ဘာန] ကြည့်ရှု၍။ သေယျ သြ-လောကယိတ္ဘာနာ(ထေရီ။၃၉၂)တိ ဒီပါ-လောကေန သေယျ ပဿိတ္ဘာန။ ထေရီ၊ဌ။၁၂၀။

သြလောကယီ (ကြိ) [အဝ+လောက+ကယ+ဣ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-စိစစ်-ပြီ။ သြလောကယတိ-ကြည့်။

သြလောကဿု (ကြိ) [အဝ+လောက+ကယ+ဿု။ ကယပစ္စည်းကိုချေ။] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-စိစစ်-ပါလော။ သြလောကေတိကြည့်။

သြလောကာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+လောက+ကာပေ+တိ] (အယုတ်အားဖြင့်) ကြည့်ရှုစေ၏။ ဥဗ္ဗာပေတိတိ အဝညာယ သြလောကာပေတိ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၄၁၅။ **သြလောကာပေန္တီ**— ဝိ၊ဌ၊၃။၃၆။ **သြ-လောကာပေယ္ယ**—ထေရ၊ဌ၊၁။၄၂၅။ **သြ-လောကာပေသိ**—ဥဒါန၊ဌ။၁၅၄။ **သြ-လောကာပေသုံ**—ဇာ၊ဌ၊၃။၃၁၈။ **သြ-လောကာပေဿာမိ**—ဇာ၊ဌ၊၁။၄၅၈။ **သြလောကာပေဿာမ**—ဇာ၊ဌ၊၃။၃၁၈။

သြလောကာပေတုံ (ဗျ) [အဝ+လောက + ကာပေ+တုံ] (အယုတ်အားဖြင့်) ကြည့်ရှုစေခြင်းငှါ။ နိဗ္ဗာပေတုန္တိ သြလောကာပေတုံ။ အံ၊ဌ၊၃။၃၁၀။

သြလောကာပေန္တီ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+လောက+ကာပေ+အန္တီ] (အယုတ်အားဖြင့်) ကြည့်ရှုစေကုန်၏။ သြလောကာပေတိ-ကြည့်။

သြလောကာပေယ္ယ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+လောက+ကာပေ+ယ္ယ] (အယုတ်အားဖြင့်) ကြည့်ရှုစေရာ၏။ သြလောကာပေတိ-ကြည့်။

သြလောကာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+လောက+ကာပေ+ဣ] (အယုတ်အားဖြင့်) ကြည့်ရှုစေပြီ။ သြလောကာပေတိ-ကြည့်။

သြလောကာပေသုံ (ကာ၊ကြို) [အဝ+လောက+ကာပေ+ဥ] (အယုတ်အား:ဖြင့်) ကြည့်ရှုစေကုန်ပြီ။ သြလောကာပေတိ-ကြည့်။

သြလောကာပေဿာမ (ကာ၊ကြို) [အဝ+လောက+ကာပေ+ဿာမ] (အယုတ်အား:ဖြင့်) ကြည့်ရှုစေကုန်အံ့။ သြလောကာပေတိ-ကြည့်။

သြလောကာပေဿာမိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+လောက+ကာပေ+ဿာမိ] (အယုတ်အား:ဖြင့်) ကြည့်ရှုစေအံ့။ သြလောကာပေတိ-ကြည့်။

သြလောကိတ (တိ) [အဝ+လောက+တ] (၁) အောက်၌ ကြည့်အပ်-ငုံ့ကြည့်အပ်-သော။ (၂) ကြည့်အပ်သော။ (၃) ကြည့်အပ်ရာ၊ ကြည့်ရာ။ (၄) ကြည့်သော။

(၁) အညာနိပိ ဟေဋ္ဌာ ဥပရိ ပစ္ဆတော ပေက္ခနဝသေန သြလောကိတဥလ္လောကိ-တာပလောကိတာနိ နာမ ဟောန္တိ။ မ၊ဋ၊ ၁။၂၆၅-၆။ **(၂)** တယာ သာ ဣတ္ထိ သြ-လောကိတာ။ အဘိ၊ဋ၊၂။၁၉။ (-အံ၊ဋ၊၁။ ၁၀၅။) **(၃)** သြလောကိတကာလ-ကြည့်။ **(၄)** သြလောကိတာကာရ-ကြည့်။

သြလောကိတသြလောကိတဋ္ဌာန (နာ) [သြလောကိတ သြလောကိတ+ဋ္ဌာန] ကြည့်အပ်ကြည့်အပ်သောအရပ်၊ ကြည့်ရာ ကြည့်ရာ အရပ်ဌာန။ သြလောကိတသြလော-ကိတဋ္ဌာနံ ဝိကမ္မိ။ ဇာ၊ဋ၊၅။ ၃၂၈။ (-ဇာ၊ ဋ၊ရ။၃ရ၉။)

သြလောကိတကာလ (ပု) [သြလောကိတ+ကာလ] ကြည့်ရာ-ကြည့်သော-အခါ။ ဥမ္မီ-လေတ္တာ သြလောကိတကာလော ဝိယ စက္ခုဝိညာဏဿ ဒဿနကိစ္စသာဓနကာ-လော။ အဘိ၊ဋ၊၁။၃၁၂။ (-ဓမ္မ၊ဋ၊၁။၁ဖ၀။)

သြလောကိတက္ခဏ (ပု) [သြလောကိတ+ခဏ] ကြည့်ရာ-ကြည့်သော-ခဏ။ ဥဒ္ဒံ သြလောကိတက္ခဏေယေဝ မေ ရတ္တသာ-လိမာရာ ပတိတာ သဗ္ဗကောဋ္ဌေ ပူရေယျုံ။ ဓမ္မ၊ဋ၊၂။၂၃၅။

သြလောကိတကုမ္ဘဏ္ဍ (ပု) [သြလောကိတ+ကုမ္ဘဏ္ဍ] ကြည့်ရှုအပ်သော ကုမ္ဘဏ်။ ဝေ-ဿဝဏဿ သောတာပန္နကာလတော ပုဗ္ဗေ နယနာဝုဝေန သြလောကိတကုမ္ဘဏ္ဍာနံ မရဏေ ... ဒေဝိဒ္ဓိ ဝေဒိတမ္ဘာ။ ဝိ၊ဋ၊၂။၄၀။

သြလောကိတပါသာဒ (ပု) [သြလောကိတ+ပါသာဒ] ကြည့်ရှုအပ်သော-ရှုချင်စဖွယ်-(တင့်တယ်သော) ပြာသာဒ်။ အသုကဋ္ဌာ-နေ တေ မယာ သြလောကိတပါသာဒေါ ဒိဋ္ဌော။ ဓမ္မ၊ဋ၊၁။၂၈၂။

သြလောကိတပုဗ္ဗ (တိ) [သြလောကိတ+ပုဗ္ဗ] ရှေးဦးကြည့်ရှုအပ်-ကြည့်ရှုအပ်ဘူး-သော၊ သူ။ အယံ ယတော ပဗ္ဗဇိတော၊ တတော ပဋ္ဌာယ နာ မယာ လောဘသဟဂတေန စိတ္တေန ဣန္ဒြိယာနိ ဘိန္နိတ္တာ ဝိသဘာဂရူပ် သြလောကိတပုဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃ရ။ (-ဇာ၊ ဋ၊၄။၁ရ၁။)

သြလောကိတမတ္တ (ထီ၊နာ) [သြလောကိတ+မတ္တ] (၁) ကြည့်အပ်သည်၏အဖြစ်ဟူ သော ပမာဏ၊ ကြည့်ရှုအပ်ကာမျှ၊ ကြည့်

ရှုခြင်းမျှ။ (တိ)(၂) ကြည့်ရှုအပ်သည်၏ အဖြစ်လျှင် ပမာဏရှိသော၊ ကြည့်ရှုအပ်ကာမျှဖြစ်သော၊သူ။ (၁) ကေစီ ပန ထေရာ "ဟသိတမတ္တေန သြလောကိတမတ္တေန အာလိဂိတမတ္တေန စ တေသံ ကာမကိစ္စံ ဣဇ္ဈတိ" တိ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၃။ (-ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၂၀၈။) (တိ)(၂) ဣမေ သုဒ် မယာ အ-ကြီနိ ဥမ္မီလေတွာ သြလောကိတမတ္တာဝ ပုဗ္ဗေ ဒိသောဒိသံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၄၆။

သြလောကိတမတ္တက (ပု၊နာ) [သြလောကိတ+မတ္တ+က] ကြည့်အပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော ပမာဏ၊ ကြည့်ရှုအပ်ကာမျှ၊ ကြည့်ရှုခြင်းမျှ။ အဘိဓျာယ သြလောကိတမတ္တ-ကေန စေတ္ထ ကမ္မပထဘေဒေါ နု ဟော-တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။

သြလောကိတသညာ (ထီ) [သြလောကိတ+သညာ] ကြည့်ရှုအပ်သည်၌ဖြစ်သော အမှတ်သညာ။ ထေရော သြလောကိတ-သညာယ ဝေ "သတ္ထာ နိသိဒိတုကာမော" တိ ဥတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။)

သြလောကိတသညာက (နာ) [သြလောကိတ+သညာက] ကြည့်ရှုအပ်သည်၌ဖြစ်သော အမှတ်သညာ။ သာ သြလောကိတသ-ညာကေနေဝ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတ္တာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။

သြလောကိတာကာရ (ပု) [သြလောကိတ+အာကာရ] ကြည့်သောအခြင်းအရာ။ သော သြလောကိတာကာရေနေဝ ဥတ္တာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၄။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၉၀။)

သြလောကိတောလောကိတဋ္ဌာန (နာ) [သြလောကိတောလောကိတ+ဋ္ဌာန] ကြည့်အပ်ကြည့်အပ်ရာ-ကြည့်တိုင်းကြည့်တိုင်းသော-အရပ်။ ဂါမဝါသိသဟ သြလောကိတော-လောကိတဋ္ဌာနံ ကမ္မနာကာရပ္ပတ္တံ အဟော-သိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။

သြလောကိယတေ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+လောက+ ယ+တေ] ကြည့်အပ်၏။ အန္ဓံ ပရိယော-သာနံ လိခ္ခတေ သြလောကိယတေ ဇ-တေနာတိ အန္ဓလိက္ခံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။

သြလောကိယမာန[3] (တိ) [အဝ+လောက+ယ+ မာန] ကြည့်ရှုအပ်သော၊သူ။ ယထာ မဟိဒ္ဓ-ပုရတော သြလောကိယမာနော သောဘ-တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၅၆။)

သြလောကိယမာန[4] (တိ) [အဝ+လောက+ယ+ အန္ဓ] ကြည့်ရှုသော၊သူ။ တံ ဇေဒိဝသံ ဝါတပါနံ ဝိဝရိတ္တာ ဗဟိ သြလောကိယ-မာနံ (သြလောကယမာနံ?) အာကာသေန ဂစ္ဆန္တော ဝိဇ္ဇာဓရော ဒိသ္မာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၃။

သြလောကိယန္ဓ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+လောက +ယ+အန္ဓ] ကြည့်ရှုအပ်ကုန်၏။ ယေန ဟိ ဝိမိနာ တဿ တဿ အတ္ထနယဿ ယောဇနာယ ဒိသာ သြလောကိယန္ဓ၊ သော ဝိမိ ဒိသာလောစနံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၁။

သြလောကေတဗွ (တိ) [အဝ+လောက+ ကေ+တဗ္ဗ] (၁) အောက်သို့ကြည့်-ငုံ့ကြည့်

-အပ်သော။ (၂) ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-အပ်သော၊ ကြည့်ရှုဆင်ခြင်ဖွယ်။ (၁) ဥဒ္ဒံ ဥ-လ္လောကေတမ္ဘာ ဟောတိ၊ အစော သြ-လောကေတမ္ဘာ ဟောတိ။ အံ၃။၁၅။ (၂) ဝိနယဝရေန သြတိဏ္ဏံ ဝတ္ထုံ သဟသာ အဝိနိစ္ဆိနိတ္တာဝ ပဋ္ဌ ဌာနာနိ သြလော-ကေတမ္ဘာနိ။ ဝိ၊ဌ၊။၂၆၅။ ကီ ဇော်ဌ သြ-လောကေတဗ္ဗံ အတ္ထိ။ အံ၊ဌ၊။၁၂၂။

သြလောကေတမ္ဘယုတ္တ (တိ) [သြလောကေ-တမ္ဘ+ယုတ္တ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-အပ်သည်၏ အဖြစ်နှင့်ယှဉ်သော၊ ကြည့်ရှုသင့် ကြည့်ရှုထိုက်သော၊သူ။ မဟာရာဇ အယံ သြ-လောကေတမ္ဘယုတ္တော ယေဝ။ အပ၊ဌ၊။ ၃၀၁။

သြလောကေတမ္ဘယုတ္တက (တိ) [သြလော-ကေတမ္ဘ+ယုတ္တ+က] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-အပ်သည်၏ အဖြစ်နှင့်ယှဉ်သော၊ ကြည့်ရှုသင့်ကြည့်ရှုထိုက်သော၊သူ။ သြလော-ကေတမ္ဘယုတ္တကော ဇေ ဒေဝါတိ။ ကော ပနဿ သြလောကေတမ္ဘယုတ္တကော ဂုဏော။ အံ၊ဌ၊။၁၄ရ။

သြလောကေတိ (ကြို) [အဝ+လောက+ ကေ+ တိ] (၁) အောက်သို့ကြည့်-ငုံ့ကြည့်-၏။ (၂) ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-၏။ (၁) နှ အစော သြလောကေတိ။ မ၊၂။၃၃၈။ သြလော-ကေတမ္ဘ (၁) လည်းကြည့်။

(၂) ဣမေကေစ္စော လောလဘိက္ခု ... ကိဉ္စိ လောဘနေယျံ ပရိက္ခာရံ သြလော-ကေတိ။ ဝိ၊ဌ၊။၃၃၁။ ဘဂဝါ ကိရ ပရိသ-မဇ္ဈေ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ပရိသာယ အဇ္ဈာ-သယံ သြလောကေတိ။ မ၊ဌ၊၂။၁၀၂။ သြလောကေတိတိ ဥဒိက္ခတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၉။ **သြလောကေန္တိ**—ဝိ၊ဌ။၂၄၂။ ဝိ၊ဌ၊။၂၅ဖ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂ရ၅။ မ၊ဌ၊၂။၁၀၀။ **သြလောကေ-သိ**—ဝိ၊ဌ၊၂။၂၁၅။ အံ၊ဌ၊။၁၄ရ။ **သြ-လောကေမိ**—စူဠနိ။၉၂။ ဝိ၊ဌ၊။၂၃၃။ အံ၊ဌ၊။၁၄ရ။ အံ၊ဌ၊၃။၂၂၅။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၀ဖ။ **သြလောကေမ**—မ၊ဌ၊၃။၁၂၅။ ဇာ၊ ဌ၊၄။ ၅၃။ **သြလောကေန္တု**—အဘိ၊ဌ၊ ၃။၁၀၄။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၅ဖ။ **သြလောကေဟိ**— ဝိ၊ဌ၊။ ၂ဖ၆။ မ၊ဌ၊။၃၂၁။ အံ၊ဌ၊။၃၄၄။ အဘိ၊ဌ၊၃။၁၃ရ။ ဓမ္မ၊ဌ၊။၂ရ၀။ **သြလော-ကေထ**(ဝိ၊၃။၃၂ရ။ ဒီ၊၂။ရ၃)တိ ပဿထ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃ရ၈။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၃၅။ (-စူဠနိ။၁ရ၁။ ဝိ၊ဌ၊။၃၂၁။ ဝိ၊ဌ၊၄။၃ဖ။ ဒီ၊ဌ၊။၁ဖရ။ မ၊ ဌ၊။၂၅၉။ မ၊ဌ၊။၃ရရ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၁၀၁။ ဓမ္မ၊ဌ၊။၁ရ၀။ ဥဒါန၊ဌ။၃၃၅။) **သြလော-ကေယ္ယ**—ဝိ၊ဌ။၂၄၁။ စူဠနိ။၂၁ရ။ မ၊ဌ၊ ၂။၁ဖ၆။ သံ၊ဌ၊၂။၂၉၄။ **သြလောကေ-ယျုံ**—ဝိ၊ဌ၊ဌ။၉၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။ရ။ **သြလော-ကေယျာသိ**—ဇာ၊ဌ၊၅။၄၄။ **သြလောကေ-ယျာထ**—ဓမ္မ၊ဌ၊။၁ရ၆၊၂၄၁။ **သြလော-ကေယျံ**—ဝိ၊၃။၃၁၄။ **သြလောကေသိ** — ဝိ၊၂။၂၉။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၃။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၉၀။ ဒီ၊ဌ၊။၄၃။ မ၊ဌ၊၂။၉၂။ **သြလောကေ-သုံ**—ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၅။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၉။ **သြ-လောကေသီ**—ဝိ၊ဌ၊။၁၀၂။ ဝိမတိ၊။ ၆ရ။ **သြလောကေဿတိ**—ဓမ္မ၊ဌ၊။၃၄။ ဇာ၊ဌ၊ဖ။၄၉။ **သြလောကေဿန္တိ**—မ၊ဌ၊ ၃။၂၁၉။ ဓမ္မ၊ဌ၊။၃။ **သြလောကေဿသိ**

—ဓမ္မ၊ဌ၊၁။ရ။ **သြလောကေဿထ**—ဇာ၊ ဌ၊၃။၅၀ဖ။ **သြလောကေဿာမိ**—ကခ်။ ၃၁။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၅၄။ မ၊ဌ၊၃။၂၈ရ။ **သြလောကေဿာမ** —ဝိ၊ဌ၊၄။၁ရ၅။ မ၊ဌ၊၃။ဖ၁။ **သြလောကေဿံ**—ဇာ၊ဌ၊၁။၄၀ဖ။

သြလောကေတုံ (ဗျ) [အဝ+လောက+ ကေ+ တုံ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ခြင်းငှါ။ သစေ သဗ္ဗော သံယော ဥဿဟတိ ကုဋိဝတ္ထုံ သြလောကေတုံ။ သဗ္ဗေန သံယေန သြ-လောကေတမ္ပံ။ ဝိ၁။၂၂၄။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။၁ဖ၃။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၂၅၄။ မ၊ဌ၊၂။၁၂၁။ ဥဒါန်၊ဌ။၁ဖ၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၂။)

သြလောကေတု (ထီ၊ပု) [အဝ+လောက+ကေ +တု] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-သော၊သူ။ အဘိ-ဇ္ဈာတာ ဟောတိတိ အဘိဇ္ဈာယ သြ-လောကေတာ ဟောတိ။ မ၊ဌ၊၂။၂၃၂။ (-မ၊ဋီ၊၂။၂၅၀။)

သြလောကေတုကာမ (တိ) [သြလောကေ တုံ+ကမ+က] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ခြင်းငှါ အ လိုရှိသော၊သူ။ ဒီသာ သြလောကေတု-ကာမော ဟုတ္တာ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၅ဖ။ မ၊ဌ၊၂။၂ဖ၁။

သြလောကေတ္တာ[1] (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+လောက+ ကေ+တ္တာ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-သိမြင်-၍။ အနာပတ္တိ သြလောကေတ္တာ ဆဋ္ဌေတိ။ ဝိ၊ ၂။၃၄၈။ (-နေတ္တိ။၁ဝဖ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၈၄။) သြလောကေတ္တာ(မ၊ဌ၊၃။၉ဝ)တိ ဥက-စက္ကုနာ ဒီသ္ဓာ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၁။

သြလောကေတ္တာ[2] (ကြိ၊ဝိ) [အပ+လောက+ ကေ+တ္တာ] ပန်ကြား၍။ ဣဒဠ္ဆ ဝတ္ထု သြလောကနတ္ထာယ သမ္ဗုတိကမ္မံ အနုသာ-ဝနာနယေန သြလောကေတ္တာပိ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၅၅။ သြလောကေတ္တာပိ-တိ အပလောကေတ္တာပိ၊ အပလောကန-ကမ္မဝသေနာပိတိ အတ္ထော၊ အပသဒ္ဒဿာပိ သြ-အာဒေသော ကတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိမ-တိ၊၁။၂ရ၆။ (-သာရတ္ထ၊၂။၃၄၄။)

သြလောကေတ္တာန (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+လောက+ ကေ+တ္တာန] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-၍။ သြ-လောကေတ္တာန သမ္ဗုဒ္ဓါ၊ အကုံရဏ္ဍာပိ ဣန္ဒက်။ ပေတ။၁ဖ၀။

သြလောကေထ (ကြိ) [အဝ+လောက+ကေ+ ထ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ကုန်လော။ သြလော-ကေတိ(၂)ကြည့်။

သြလောကေန္ဓ (တိ) [အဝ+လောက+ကေ+ အန္ဓ။ ထီ-၌ သြလောကေန္ဓီ။] (က) ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-သော၊သူ။ (ခ) ကြည့်ရှုဖူးမြော်-သော၊သူ။ **(က)** အထ ခေါ သော မြာ-ဟ္မဏော ဘတ္တာရံ သြလောကေန္ဓော ဒ္ဒေ နာဒ္ဒဿ ယာဂုဠ္ဆ မဓုဂေါဠကဠ္ဆ။ ဝိ၊ဌ။၃၁၄။ (-ဝိ၊ဌ၊၁။ ၂ရ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၁ရ။ မ၊ဌ၊၂။၃၃။) သြလောကေန္ဓီယာ ဗဟိ ဌိတော ဝိယ ပညာယတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။ ၂ဇ။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။ ၂၀၁။ မ၊ဌ၊၃။၄ဇ။) **(ခ)** အဝလောကယမာနာတိ သိရသ္မိ အဠလိ ဌပေတ္တာ ဘဂဝန္တံ သြ-လောကေန္ဓာ၀။ မ၊ဌ၊၃။ ၂ရ၀။

သြလောကေန္ဓိ (ကြိ) [အဝ+လောက+ကေ+ အန္ဓိ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ကုန်၏။ သြလော-ကေတိ(၂)ကြည့်။

ဩလောကေန္တု (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+အန္တု] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ကုန်လော။ ဩလောကေတိ(၂)ကြည့်။

ဩလောကေမ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+မ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ကုန်၏။ ဩလောကေတိ(၂)ကြည့်။

ဩလောကေမိ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+မိ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-၏။ ဩလောကေတိ (၂) ကြည့်။

ဩလောကေယျံ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+ယျံ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ရာ၏။ ဩလောကေတိ(၂)ကြည့်။

ဩလောကေယျု (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+ယျု] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ရာ၏။ ဩလောကေတိ(၂)ကြည့်။

ဩလောကေယျာထ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+ယျာထ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ကုန် ရာ၏။ ဩလောကေတိ(၂)ကြည့်။

ဩလောကေယျာသိ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+ယျာသိ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ရာ၏။ ဩလောကေတိ(၂)ကြည့်။

ဩလောကေယျံဟု (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+ယျံဟု] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ကုန်ရာ၏။ ဩလောကေတိ(၂)ကြည့်။

ဩလောကေသိ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+ဣ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ပြီ။ ဩလောကေတိ (၂) ကြည့်။

ဩလောကေသိ[1] (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+သိ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-၏။ ဩလောကေတိ(၂)ကြည့်။

ဩလောကေသိ[2] (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+ဤ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ပြီ။ ဩလောကေတိ (၂)ကြည့်။

ဩလောကေသုံ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+ဥ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ကုန်ပြီ။ ဩလောကေတိ(၂)ကြည့်။

ဩလောကေဿန္တိ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+ဿန္တိ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ကုန်လတ္တံ့။ ဩလောကေတိ (၂)ကြည့်။

ဩလောကေဿံ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+ဿံ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-အံ့။ ဩလောကေတိ (၂)ကြည့်။

ဩလောကေဿတိ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+ဿတိ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-လတ္တံ့။ ဩလောကေတိ (၂)ကြည့်။

ဩလောကေဿထ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+ဿထ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ကုန်လတ္တံ့။ ဩလောကေတိ (၂)ကြည့်။

ဩလောကေဿသိ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+ဿသိ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-လတ္တံ့။ ဩလောကေတိ (၂)ကြည့်။

ဩလောကေဿာမ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+ဿာမ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ကုန်အံ့။ ဩလောကေတိ (၂)ကြည့်။

ဩလောကေဿာမိ (ကြို) [အဝ+လောက+ကေ+ဿာမိ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-အံ့။ ဩ-လောကေတိ(၂)ကြည့်။

ဩလောကေဟိ (ကြို) [အဝ+လောက+ကေ+ဟိ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-လော။ ဩလော-ကေတိ(၂)ကြည့်။

ဩလောကီ (ပု) [(အဝ+လောက=) ဩ-လောက+ဣ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။] နွားနို့အရသာ မှုဖြစ်သော စုံ့စုံ့တက်သော ဟင်းလျှာ။ (ဝဇိရ။) ဟင်းလျှာအထူး။ (သာရတ္ထ။ ဝိမတိ။) သက်သက်သော ပအုံးရည်, ရက်တက်ရည်-စသည်။ (သာရတ္ထ နှင့် ဝိမတိ-ဌီကာသော ကေစိ။) (ဝိနိစ္ဆယဋီကာ၌" နို့ဓမ်းဖြင့်ပြုအပ်သော နွားနို့အရသာ တစ်မျိုး (ကေစိ)။ ဟင်းလျှာအထူး (အပရေ)။ သက်သက်သော ပအုံးရည်, ရက်တက်ရည်-စသည်။ (အညေ။)"ဟု လာသည်။ ချဉ်ရေ ဟင်း။ (ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။) ပုံးရည်သန့်သန့်, ရက်တက်ရည်သန့်သန့်။ (ဘာသာဋီကာ။) မြေ-ပြစ်သည်ရည်။ (ရှေဥမင်၊သျှ။၃၄၁။)

ဩလောကီ(ကီ) သာကသူပေယျ မစ္ဆ-ရသ မံသရသာဒီနိ ရသရသာတိ ဝေဒိတ-ဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၆၄။ ဩလောကီ ဝုစ္စတိ ကုမိတံ၊ ဂေါရသတော ပူရာ ထူပိတောတိ အတ္ထော။ ဝဇိရ။၃၄၆။ ဩလောကီတိ ကော ဗျဥ္ဇနဝိကတိ။ ကဠီကတက္ကာဒိရသောတိ ကေစိ။ ဝိမတိ၊၂။၆၂။ ဩလောကီတိ ကော ဗျဥ္ဇနဝိကတိ၊ ယော ကောစိ သုဒ္ဓါ ကဠီ-ကတက္ကာဒိရသောတိ ကေစိ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၀၅။ တတ္ထ စ ဩလောကီတိ ဒဓိကတံ ဂေါရသန္တိ ကေစိ။ ကော ဗျဥ္ဇနဝိကတိတိ အပရေ။ ယော ကောစိ သုဒ္ဓါ ကဠီက-တက္ကာဒိရသောတိ အညေ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊၂။၁၄။

ဩလောပိယ (တိ) [အဝ+လုပ+ဏ္ဍ] ကြမြန့်-အပ်သော။ လာဇာ ဩလောပိယာ ပုပ္ပါ၊ မာလာဂန္ဓဝိလေပနာ။ အဂ္ဂိယာနိ စ တိ-ဌန္တု။ ဇာ၊၂။၃၇၀။ (သျှ၊က-မူတို့၌ "ဩ-လောကိယာ" ဟု ရှိသည်။) လာဇာ ဩ-လောပိယာ ပုပ္ပါတိ လာဇေဟိ သဒ္ဓိ လာ-ဇပဗ္ဗမကာနိ ပုပ္ပါနိ ဩကိရန္တာနံ ဩ-ကိရဏပုပ္ပါနိ (ဩမိဿကပုပ္ပါနိ။ က။) ပဋိ-ယာဒေထ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၇၀။ (နိသျ-၌ "ဩ-လောကိရာ= ပန်းကြဿူတို့သည်"ဟု အ-နက်ပေးသည်။)

ဩဝဇ္ဇမာန (တိ) [အဝ+ဝဒ+ယ+မာန။ နိတိ၊ သုတ္တ။၁၂၆။] ဆိုဆုံးမအပ်သော၊သူ။ ယော အတ္ထကာမဿ ဟိတာနုကမ္ပိနော၊ ဩဝဇ္ဇ-မာနော နိ ကရောတိ သာသနံ။ ဇာ၊၁။ ၁၀၊၁၁၊၁၃၉၊(-၁၄၂။) ဩဝဇ္ဇမာနောတိ မုဒုကေန ဟိတစိတ္တေန ဩဝဒိယမာနော။ ဇာ၊ဌ၊၁။၂၅၈။ (-ဇာ၊ဌ၊၃။၂၂၉၊၂၄၅။)

ဩဝဋ (တိ) [အဝ+ဝရ+တ] ပိတ်ပင်-တား-မြစ်-ပယ်-အပ်သော။ အဇ္ဇတဂ္ဂေ ဩဝဋော ဘိက္ခုနီနံ ဘိက္ခူသု ဝစနပထော။ ဝိ၊၂။ ၇၅။ ဝိ၊၄။၄၄၅။ ဝဇိရ။၅၃၅။ အံ၊၃။၁၀၄။ ဩဝဋောတိ ပိဟိတော ဝါရိတော ပဋိ-ကွိတ္တော။ ဝိ၊ဌ၊၃။၆၆။ (-သာရတ္ထ၊၃။၄၃၉။) ဩဝဋော ဘိက္ခုနီနံ ဘိက္ခူသု ဝစန-

ပထောတိ ... ဘိက္ခုသု သြဝရိတော ပိဟိတော။ အံ၊၆၊၃။ ၂၃ရ။

သြဝဏ္ဍီ (ထီ) [အဝ+ဝဏ္ဍ+ဣ] (၁) သီကြောင်းသို့ (တဲအပ်ကြောင်းသို့) အစဉ်လိုက်လျက် အလျား-ကို-လိုက်-ချုပ်ခြင်း။ သြဝဏ္ဍီကရ-ဏ-ကြည့်။

သြဝဏ္ဍီ(တ္တိ)က (ထီ၊နဝ) [(အဝ+ဝဏ္ဍ(ဝတ္တ)=) သြဝဏ္ဍ(တ္တ)+ဣက] (၁) လက်ကောက်ကွင်း၊ ခြေကျင်းကွင်း။ (၂) လုံးချုပ်ခြင်း။ (မြန်မာပြန်။ ဘာသာ ဋီကာ။) ချီစိမ့်သည်။ (ဆင်တဲ၊မဟာဝါ၊သျှ။) ဆွေးမြေရာပ်သုကုလ အပိုင်းကို တည်ရာအရပ်မှ ကင်းစေ၍ ကုန်းပြန်သောအားဖြင့် လည်စေခြင်း၊ ကုန်းပြန်ခြင်း။ (စလင်း၊ဂ်။) (၃) အလိပ်အထပ်။ (အလိပ်=ဘာသာဋီကာ။ စနစ်သည်၊ ရှေးရှေခေါက်ထုပ်ထပ်သည်=ရှေ့ဥမင်။မအူ။) (၄)(က) အဝတ်လိပ်။ (ကိုယ်ရုံတင်သော အခါဖြစ်ပေါ်လာသောအဝတ်လိပ်၊ တောင်ရှည်ပုဆိုးကဲ့သို့သော အဝတ်ပုဆိုးကို ဝတ်ရာ၌ ရှေ့ပိုင်းတွင် ပိုနေသောပုဆိုးစကို ပုခုံးပေါ်တင်သောအခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော အဝတ်လိပ်-စသည်။) (ခ) အောက်၌-အလုံး-အဝတ်လုံး-အဝတ်လိပ်၊ ခါးတောင်း၊ ခါးတောင်းမြီး၊ အောက်ပိုး၊ ခါးတောင်းကြိုက်၊ အောက်ပိုး ကြိုက်သောပုဆိုး။ (ဝိ၊ ၁။သျှ။) အောက်ပိုးကြိုက်။ (တောင်ရှည်ပုဆိုးကဲ့သို့သော အဝတ်ပုဆိုးကိုဝတ်ရာ၌ ရှေ့ပိုင်းတွင်ပိုနေသော ပုဆိုးစကို အောက်ပိုးကျိုက်သော အဝတ်လိပ်။) (ဂ) ခါးပိုက်။ (ပုဆိုးခါးပိုက်။ ပုဆိုးတောင်ရှည်အိပ်ထောင့်=ဘာသာဋီကာ။ အလုံး၊ ခါးတောင်းမြီး=ပခုက္ကူ၊သျှ။) (၅) အဝတ်လိပ်၊ အတွန့်အလိပ်။ (၆) သီကြောင်းသို့ (တဲအပ်ကြောင်းသို့) အစဉ်လိုက်လျက် အလျားကိုချုပ်ခြင်း။ (စနစ်=ညောင်ကန်၊ ဇာတ်၊ မြန်မာပြန်။ နှစ်ထပ်=ဇာတ်၊ဋီကာ။)

(၁) လက်ကောက်ကွင်း၊ ခြေကျင်းကွင်း။ နဝ သြဝဏ္ဍီက် ဓာရေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။ ၂၄၁။ သြဝဏ္ဍီကန္တီ ဝလယံ။ ဝိ၊၆၊၄။၄၄။ ဝလယန္တီ ဟတ္ထပါဒဝလယံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂ ၂၈။ (စလင်း ဂ-ဏ္ဍီ၊၃။ဂ၃-၌ "ဗာဟုမူလဿ အဓော ဝဏ္ဍတိတိ သြဝဏ္ဍီက်"ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုသည်။)

(၂) လုံး၍ ချုပ်ခြင်း။ (မြန်မာပြန်။ ဘာသာဋီကာ။) ချီစိမ့်သည်။ (ဆင်တဲ၊မဟာဝါ၊သျှ။) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အဂ္ဂဠံ တုန္နံ သြဝဏ္ဍီက် ကဏ္ဏသက် ဒဠ္ဍကမ္မံ။ ဝိ၊၃။၄၀၄။ ဝဏ္ဍေတွာ ကရဏ် သြဝဏ္ဍီက်။ ဝိ၊၆၊၃။၄၀၉-၄၁၀။

(စလင်း၊ဂ်၊ ၂။ ၆၅၁၊ ၆၅ ၂-တို့၌ "သြဝ-ဏ္ဍာပန် ဌိတဌာနတော ဝိယောဇေန ဝဏ္ဍာပန် သြဝဏ္ဍော၊ သြဝဏ္ဍေန ကရဏ် သြဝဏ္ဍီက်" ဟုဝစနတ္ထပြု၍ "ဆွေးမြေရာ ပ်သုကုလ အပိုင်းကို တည်ရာအရပ်မှ ကင်းစေ၍ ကုန်းပြန်သောအားဖြင့် လည်စေခြင်းသည် (ဝါ) ကုန်းပြန်ခြင်းသည် သြဝဏ္ဍ မည်၏။ ... ပဌဝေ ဇေသ အန္ဓသ ဝဏ္ဍာပန် ဝဏ္ဍော၊ အဓော ဝဏ္ဍော သြဝဏ္ဍော၊ သြဝဏ္ဍေန ကရဏ် သြဝဏ္ဍီက်-ဟု ပြု" စသည်ဖြင့် ဆိုထားသည်။)

(၃) အလိပ်။ (ဘာသာဋီကာ။) စနစ်သည်။ ရှေးရှုခေါက် ထုပ်ထပ်သည်။ (ဗ္ဗဥမင်၊သျှ။ မအူ၊သျှ။) အလိပ်အထပ်။ အန္တ-ရဝါသကဿပိ သြဝဏ္ဍိက် ကရောန္တေန သယံရိတဌာနေ ဆိဒ္ဒံ နဘိန္ဒတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။ ၂၂၈။

(၄)(က) အဝတ်လိပ်။ (ကိုယ်ရုံတင်သောအခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော အဝတ်လိပ်၊ တောင်ရှည်ပုဆိုးကဲ့သို့သော အဝတ်ပုဆိုးကို ဝတ်ရာ၌ ရှေ့ပိုင်းတွင် ပိုနေသော ပုဆိုးစကို ပုခုံးပေါ်တင်သောအခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော အဝတ်လိပ်-စသည်။) သာ (မလ္လိကာ) ... မဟာဇနဂတ် မာ ကရိတ္ထာတိ သြဝဏ္ဍိကာယ ပဏ္ဏံ ကတ္တာ ဘိက္ခုသံယံ ပရိဝိသိ။ မ၊ဌ၊ ၃။၂၄၀။ (ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၂၄-အလာ:တူဝတ္ထုဒ္ဒ သာ ... ပဏ္ဏံ ဥစ္ဆင်ေ ဌပေတ္တာ-ဟု ရှိသည်။) ဟောဓိသတ္တော သြဝဏ္ဍိကတော သူစိနာဋ်ကံ နီဟရိတ္တာ အဒါသိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။ ၂၆၅။ သြဝဏ္ဍီ(တ္တိ)ကသာရ-လည်းကြည့်။

(၅) အောက်ခ-အလုံး-အဝတ်လုံး-အဝတ်လိပ်၊ ခါးတောင်း၊ ခါးတောင်းမြီး၊ အောက်ပိုး၊ ခါးတောင်းကြိုက်၊ အောက်ပိုးကြိုက်သောပုဆိုး။ (ဝိ၊ဘ။သျှ။) အောက်ပိုးကြိုက်။ (တောင်ရှည်ပုဆိုးကဲ့သို့သော အဝတ်ပုဆိုးကိုဝတ်ရာ၌ ရှေ့ပိုင်းတွင် ပိုနေသော ပုဆိုးစကို အောက်ပိုးကျိုက်သော အဝတ်လိပ်။)

"အဇ္ဇ မေ အာဝုသော စီဝရံ ဒေဟိ" တိ သြဝဏ္ဍိကာယ ပရာမသတိ။ ဝိ၊ဘ။၃၂၄။ သစေပိ ဂိဟိဘာဝံ ပတ္ထယမာနော ကာ-သာဝံ သြဝဏ္ဍိက် ဝါ ကတ္တာ ... နိ၀ါသေ-တိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၀၂။ ကခ်ိ၊ဋီ၊သစ်။၁၆၈။ သြ-ဝဏ္ဍိကန္တိ အဓော ဝဏ္ဏေန ကရဏ်။ ပါစိတ်၊ ယော။၂၆၁။ ဧကော စောရော တေ ဝဏ္ဏေ-တ္တာ ဧကံ သဟဿတ္ထဝိက် သြဝဏ္ဍိကာယ ကတ္တာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၀၄။ ကစ္ဆံ ပိဏ္ဍေတ္တာ နိ၀တ္ထန္တိ ပစ္ဆိမံ သြဝဏ္ဍိက် ပိဏ္ဍေန္တော ဝိယ ဒဠ္ဍံ ကတ္တာ နိ၀တ္ထံ အဒ္ဒသံသု။ မဇ္ဈိ၊၃။၁၁ရ။

(၆) ခါးပိုက်။ (ပုဆိုးခါးပိုက်။ ပုဆိုးတောင်ရှည်အိပ်ထောင့်။ အ၀ဝဏ္ဏနံ သြ-ဝဏ္ဏော၊ သြဝဏ္ဏော ယဿ အတ္ထိတိ သြ-ဝဏ္ဍိကာ။ ဘာသာဋီကာ၊၃။၁၆၈။ အလုံး၊ ခါး-တောင်းမြီး။ ပခုက္ကျ၊သျှ။) နစ ပဋ္ဌရ-(ရိ)ကီတိ နစ ဗိန္ဒုံ ဗိန္ဒုံ (ဗိန္ဒု ဗိန္ဒု) ဥဒက် ပဋ္ဌရတိ၊ သက္ကာ ဟောတိ ဟတ္ထေ-နပိ ဒ္ဒိဟိပိ တိဟိပိ အဂုံလိဟိ ဂဟေတုံ သြဝဏ္ဍိကာယပိ (သြဝဏ္ဍိကမ္ပိ) ကာတုန္တိ အ-တ္ထော။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၉၅။ အံ၊ဌ၊၃။၁၀။ မ၊ဌ၊ ၂။၂၂၂။ (မ၊ဌ-ကတ္ထစိမ္ပဋ္ဌ သြဝဏ္ဍိကာယမ္ပိ-ဟုရှိသည်။) သြဝဏ္ဍိကာယာတိ ပရိ၀ဏ္ဏလ-ဝသေန၊ ဂုဏ္ဌိကာ၀သေန သာ ပိဏ္ဍိ ကာတုံ သက္ကာတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၃ရ။ သောပိ သတ္ထာရံ ဝန္ဒန္တော ဝိယ ... မဏ်ီ ဂဟေတ္တာ သြဝဏ္ဍိကာယ ကတ္တာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။၄၃၅။

(၇) အဝတ်လိပ်၊ အတွန့်အလိပ်။ သတ၀လိက် နာမ ဒီဃသာဋက် အနေက-ကွတ္တဲ့ သြဘုဇ္ဈိတ္တာ (သြဘဇ္ဈိတ္တာ) သြဝဏ္ဍိက် ကရောန္တေန နိ၀တ္ထံ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၅၄။ ကခ်ိ။

၂ရ၆။ ဩဝင္ရိုကန္ဓိ သကၺာစ်။ ကခ်ိ။မဟာဋီ၊ ၄။၃၁၅။ ဂိလာနော ပန ဩဝင္ရိုကံ ဒ-ဿေတွာ။ ကခ်ိ။၂ရရ။ (အတွန်.။ ဝါ-အောက်ပိုးခေါ်ထိုက် ခါးတောင်းကြိုက်။ (ရေစကြို-သျှ။)

(၆) သီကြောင်းသို့ (တဲအပ်ကြောင်းသို့) အစဉ်လိုက်လျက် အလျားကိုချုပ်ခြင်း။ (စနစ်=ညောင်ကန်၊ ဇာတ်မြန်မာပြန်။ နှစ်ထပ်=ဇာတ်ဇီကား။) ဒေဝဒတ္တော တသ ဒသာ ဆိန္နာပေတွာ ဩဝင္ရိုကံ သိဗ္ဗာ-ပေတွာ ရဇာပေတွာ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋဝဏ္ဏံ ကတွာ ပါရုပိ။ ဇာ၊၅။၂၈၁။ ဩဝင္ရိုကန္ဓိ ဒုပဋ္ဋံ ကတွာ။ ဇာ၊ဇီ။ ဩဝင္ရိုယကရဏ-လည်းကြည့်။

ဩဝင္ရိုကရဏ (နာ) [ဩဝင္ရိုကရဏ] သီကြောင်းသို့(တဲအပ်ကြောင်းသို့) အစဉ်လိုက်လျက် အလျားကိုချုပ်ခြင်းကို ပြုခြင်း။ တဒေဝ ကိရ တံ ဘိက္ခု ဩဝင္ရိုကရဏ-မတ္တေန တုန္နကမ္မံ နိဋ္ဌာပေတွာ ထေရဿ ဥပနေသုံ။ ဒီ၊ဇီ၊ ၂။၁ရ၂။ ဩဝင္ရိုယကရဏ-လည်းကြည့်။

ဩဝင္ရိုကန္ဓရ (နာ) [ဩဝင္ရိုက+အန္ဓရ] (ပုခုံးထက်သို့တင်အပ်သော) အဝတ်လိပ် အတွင်း။ (ခေါက်စနစ်လျက် ပုခုံးထက်၌ တင်အပ်သော ပုဆိုးတွင်း။ ပြည်၊သျှ။) သော ပဗ္ဗဇနတ္ထာယ သိမံ နိတော တံ သဟ-ဿတ္ထဝိကံ ဩဝင္ရိုကန္ဓရေန ဘူမိယံ ပါ-တေသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။၃၀၆။ အံ၊ဇီ၊၃။၃၅၉။

ဩဝင္ရိုကသာရ (တိ) [ဩဝင္ရိုက+သာရ] (ပုခုံးထက်သို့တင်အပ်သော) အဝတ်လိပ်၌ ထားအပ်သော-မြတ်သောဥစ္စာ-ဥစ္စာနှစ်-သဖွယ်ဖြစ်သော။ ဣမေ ခတ္တိ-ယပဏ္ဍိတာ (ပဏ္ဍိတာ) ဂုဏ္ဌ ရဟဿ ပဋ္ဌ ဩဝင္ရိုကသာရံ ကတွာ အာဂတာ။ မ၊ဌ၊ ၂။၁၀၂။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။ ၂၅၈။ မဟာနိ၊ဌ။ ၂၆၁။ (-မ၊ဌ၊ ၂။၁၈၅၊၁၉၃။ မ၊ဌ၊၃။ရ၆။) ဩဝ-ရိုကသာရန္ဓိ ဩဝင္ရိုယန္ဓရေ ကတရတန-သာရံ ဝိယ ကတွာ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၃၆၄။ ဣဒါနိ ပန နံ ဩဝတ္ထိကသာရံ ပဋ္ဌ ပုစ္ဆိဿာမိ။ မ၊ဌ၊ ၂။ ၂၅၉။ ကေမန္ဓ နိသိန္ဒ ခေါ ယံ ဩဝင္ရိုကသာရံ ကတွာ အာဂတော လောက-နိဿရဏဘဝေါ ကန္ဓိကပဋ္ဌ သတ္ထု သမ္မာ-သမ္ဗုဒ္ဓတံ ပုစ္ဆိတုံ "ဘဝမ္ပိ နော"ဟိအာဒိ-မာဟ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၁၉။ ဩဝင္ရိုကသာရံ ကတွာတိ ဩဝင္ရိုကာယ ဂဟေတဗ္ဗသာရ-ဝတ္ထုံ ကတွာ။ သံ၊ဇီ၊၁။၁ရ၀။

ဩဝင္ရိုကာဝိဗျန (နာ) [ဩဝင္ရိုကာ+ဝိဗျန] သီကြောင်းသို့(တဲအပ်ကြောင်းသို့) အစဉ်လိုက်လျက် အလျားကိုချုပ်ခြင်း ဟူသော-ထွင်းဖောက်-ချုပ်-ခြင်း။ ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ ရဇနမ္ပိ နု ဟောတိ ဒသစ္ဆိန္နနမ္ပိ ဩဝင္ရိုကာဝိဗျနမ္ပိ၊ ကပ္ပမတ္တံ ကတွာ ဝဋ-ဋေန္ဓိ၊ ပုန ဩဝင္ရိုကံ ဝိဗျိတွာ ကပ္ပံ နု ကရောန္ဓိ။ အံ၊ဌ၊၁။၆ဇ။ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ ရဇနမ္ပိ နု ဟောတိ၊ ဒသစ္ဆိန္နနံ ဩဝင္ရိ-ကာဝိဗျနံ ကပ္ပမတ္တဉ္ဓ ကတွာ ဝဋ္ဋဋ္ဌ၊ ပုန ဩဝင္ရိုကံ ဝိဗျိတွာ ကပ္ပံ နု ကရောန္ဓိ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၄၃။ (တိပိဋက၊ဓာန်၊အတ္ထ၊ ၁၈-လိဂ်အန္ဓရဓာန-ပုဒ်ကို အကျယ်ပြဆို

ရာ၌-သြဝင္ရိုကာဝိဗျန-ကို "ချုပ်စပ်ခြင်း" ဟု မြန်မာပြန်ဆိုထားသည်။)

သြဝင္ရိုတ္ဟာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဝင္ရ+တ္ဟာ] သိကြောင်းသို့(တဲအပ်ကြောင်းသို့) အစဉ်လိုက်လျက် လုံး၍၊ လိပ်၍။(သျှ။) ဒီယသိဗ္ဗတန္တိ ပစ္ဆာကတသိဗ္ဗန်၊ သြဝင္ရိုတ္ဟာ သိဗ္ဗန် ဝါတိ လိခိတ်။ ဝဇိရ။၄၉၀။

သြဝင္ရိုယကရက (နာ) [သြဝင္ရိုယ+ကရက] သိကြောင်းသို့(တဲအပ်ကြောင်းသို့)အစဉ်လိုက်လျက် အလျားကို ချုပ်ခြင်းကိုပြုခြင်း၊ လုံး-လိပ်-၍ ချုပ်ခြင်းကိုပြုခြင်း။ (အဝတ်စနှစ်ခုကိုတဲမိရုံသာ-လိပ်၍-ထပ်၍-ချုပ်ခြင်း။) နာ သြဝင္ရိုယကရကမတ္တေန အတ္ထတံ ဟောတိ ကထိန်။ ဝိ၊၃။၃၅ ၂။ ဝိ၅။၃၀ ၂။ သြဝင္ရိ-ယကရကမတ္တေနာတိ မောယသုတ္တကာနု-သာရေန ဒီယသိဗ္ဗတမတ္တေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၉၁။ ဒီယသိဗ္ဗတန္တိ ပစ္ဆာကတသိဗ္ဗန်၊ သြဝင္ရိုတ္ဟာ သိဗ္ဗန် ဝါတိ လိခိတ်။ ဝဇိရ။၄၉၀။ (ဝဇိရ၊ သျှ-၌ "လိပ်၍" ဟုအနက်ပေးသည်။)

သြဝင္ရ (တိ) [အဝ+ဝဿ+တ။ အဝဝဒမ္ပ (သံ)] (မိုးရေ) စိုစွတ်စေအပ်-စိုစွတ်-သော၊သူ။ ကဒါဟံ သတ္တာဟသမ္ဗေယေ၊ သြဝင္ရောအလ္လစီဝရော။ ဇာ၊ ၂။၁ဖ၈။ သြဝင္ရောတိ သြနတသီသော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဖ။ဖ၅။ (ယင်း အဋ္ဌကထာအဖွင့်သည် သီ၊သျှက္ခ-မှုတို့၌ မရှိ။ နိသျှ။၁၄ရ-၌လည်း "ပါဋ္ဌဟောင်းမဟုတ်၊ သံဝဏ္ဏတဗ္ဗပုဒ်နှင့် သံဝဏ္ဏနာပုဒ်သည် ဆန့်သောကြောင့် မသင့်"ဟုမှာထားသည်။) သေနာသနံ သြဝင္ရ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။၅၈၊(-၅၀။) သြဝင္ရ ဟောတိတိ ဟိမဝဿေန သြဝင္ရ တိန္တ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃ရ။ သြဝင္ရန္တိ ဒေဝေန သြဝဿိတံ ဟောတိ သစေတိ ယောဇနာ။ ပါစိတ်၊ယော။၁၅။

သြဝင္ရကေဒိဝသာတိက္ကန္တ (တိ) [သြဝင္ရ+ကေဒိဝသ+အတိက္ကန္တ] (မိုးရေ) စိုစွတ်စေအပ်သည်-စိုစွတ်သည်-ဖြစ်၍ တစ်ရက်လွန်သော။ ဧကဒိဝသမ္မိ နာ ဝရ္ရတိတိ သြဝ-ဋ္ဌကေဒိဝသာတိက္ကန္တောပိ ဝိကောပေတုံ နာ ဝရ္ရတိ။ သာရတ္ထ၊ဋ။၁၅။

သြဝတ္ဗိက—သြဝင္ရိ(တ္ဗိ)က-ကြည့်။

သြဝတ္ဗိကသာရ—သြဝင္ရိ(တ္ဗိ)ကသာရ-ကြည့်။

သြဝဒ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+အ+ဟိ] ဆုံးမလော။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒက - ဘိက္ခုသံယေ ဥပသမ္ပန္နာယ ပန သြဝဒကော ပါစိတ္တိယမေဝ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊ဋ။ဖ၉) ဟူသောပါဠိသည် "သြဝဒတော" မှ ပျက်သော ပါဠိဖြစ်သည်။ ယင်းစာမျက်နှာ၌ပင် "အညေန ဓမ္မေန သြဝဒတော ဒွေ ဒုက္ကဋာနိ" စသည်ဖြင့် လာသည်။

သြဝဒတိ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+အ+တိ] ဆုံးမ၏။ ဝေဿဘူ ဘဂဝါ ... သဟသံ ဘိက္ခုသံယံ စေတသာ စေတော ပရိစ္စ သြဝဒတိ အနု-သာသတိ။ ဝိ၊၁။၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ဖ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ဋ။၅ ၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ဋ။၁ဝရ။ သြဝဒေယ္ယာနုသာသေယ္ယ၊ အသ္ဟာ စ နိဝါရယေ။ ဓမ္မ။ ၂၄။ သြဝဒေ-ယ္ယာသိ ဥပ္ပန္နေ ဝတ္ထုသ္မိ ဝဒန္တော သြဝဒတိ နာမ၊ အနုပ္ပန္နေ ဝတ္ထုသ္မိ "အယသောပိ

တေ သိယာ”တိအာဒိဝသေန အနာဂတ်
ဒသေန္တော အနုသာသတိ နာမ။ သမ္ဘုဝါ
ဝဒန္တော သြဝဒတိ နာမ၊ ပရမ္ဘုဝါ ဒုတ်
ဝါ သာသနံ ဝါ ပေသေန္တော အနုသာသတိ
နာမ၊ သကီ ဝဒန္တော သြဝဒတိ နာမ၊
ပုနပ္ပုနံ ဝဒန္တော အနုသာသတိ နာမ၊
သြဝဒန္တော ဧဝ ဝါ အနုသာသတိ နာမာတိ
ဧဝံ သြဝဒေယ္ယ အနုသာသေယ္ယ။ ဓမ္မဒ္ဒ
ဝါ။ ၃၄၉။ (-သံဒ္ဒ၊ဝ။ ၂ဖ၄။ ထေရဒ္ဒ၊ ၂။ ၄ဝ၁-
၂။ မဟာနိဒ္ဒ။ ၉ ၂၊ ၄ ၁ ၅။) တေန ယောဂေန
ဧနကာယံ၊ သြဝဒတိ မဟာမုနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။
၃ ၂ ၁။ သြဝဒတီတိ သြဝဒိ။ ကာလဝိပရိ-
ယာယေန ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဒ္ဒ။ ၁ ၄ ၉။
သြဝဒန္တိ—ဝိ၊ ၂။ ရရ။ မ၊ ၂။ ၁ ၂ ၃။ မ၊ ၃။ ၁ ၂ ၂။
အံ၊ ၂။ ၈ ၅။ ဝိ၊ဒ္ဒ၊ ၃။ ရဝ။ ဒီ၊ဒ္ဒ၊ ၃။ ၁ ၂ ၄။ မ၊ဒ္ဒ၊
၄။ ၉ ရ။ **သြဝဒသိ**—ဓမ္မဒ္ဒ၊ ၁။ ၃ ၄ ၉။ **သြဝ
ဒါမိ**—မ၊ ၁။ ၂ ၂ ၉။ ဒီ၊ဒ္ဒ၊ ၂။ ၁ ၈ ၃။ မ၊ဒ္ဒ၊ ၂။ ၉ ရ။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃ ၄။ **သြဝဒါမ**—ဝိ၊ ၂။ ရ၁။ မ၊
၂။ ၁ ၂။ **သြဝဒတု**—ဝိ၊ ၃။ ၂ ၅။ မ၊ ၃။ ၃ ၁ ၄။
အံ၊ ၂။ ၄ ၂ ၉။ အံ၊ဒ္ဒ၊ ၃။ ၁ ၈။ **သြဝဒန္တု**—သံ၊
၂။ ၁ ဝ ၈။ မ၊ဒ္ဒ၊ ၄။ ၂ ၃ ၉။ **သြဝဒ**—မ၊ ၃။ ၃ ၁ ၅။
သံ၊ ၁။ ၄ ဝ ၆။ အံ၊ ၂။ ၁ ရ ၅။ ပေတ။ ၁ ၉ ၁။
သြဝဒါဟိ—မ၊ ၁။ ၄ ဝ ၆။ သံ၊ ၂။ ၄ ၉ ၂။ မ၊
ဒ္ဒ၊ ၂။ ၃ ၁ ၂။ ဝ ဇ ရ။ ၃ ဝ ၈။ **သြဝဒေဟိ**—
ဓမ္မဒ္ဒ၊ ၂။ ၈။ **သြဝဒထ**—ဒီ၊ဒ္ဒ၊ ၃။ ၂ ၉ ၉။ အံ၊
ဒ္ဒ၊ ၃။ ၂ ၉ ၁။ **သြဝဒေယ္ယ**—ဝိ၊ ၂။ ရ၈။ ဓမ္မ။
၂ ၄။ ထေရ။ ၃ ၄ ၄။ ဝိ၊ဒ္ဒ၊ ၄။ ၁ ၄ ရ။ ဓမ္မဒ္ဒ၊ ၁။
၃ ၄ ၈။ ဝ ဇ ရ။ ၃ ဝ ရ။ **သြဝဒေယ္ယုံ**—မိလိန္ဒ။
၂ ၃ ၁။ ဒီ၊ဒ္ဒ၊ ၃။ ၈ ၅။ မ၊ဒ္ဒ၊ ၄။ ၈ ၃။ **သြဝဒေ
ယ္ယာသိ**—မ၊ ၃။ ၃ ၁ ၉။ မ၊ဒ္ဒ၊ ၄။ ၂ ၄ ၃။ **သြဝ
ဒေယ္ယုံ**—သံ၊ ၁။ ၄ ဝ ၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄ ၂။

သြဝဒိ—ထေရ။ ၃ ၁ ဝ။ အပ၊ ၂။ ၁ ၂ ၆။ ဗုဒ္ဓ
ဝံ၊ဒ္ဒ။ ၁ ၈ ၈။ **သြဝဒိ**—ဝိ၊ ၃။ ၁ ရ။ အပ၊
၂။ ၁ ၁ ရ။ ဝိ၊ဒ္ဒ၊ ၁။ ဖ ၁။ ဝိ၊ဒ္ဒ၊ ၂။ ၂ ၄ ရ။ ဒီ၊ဒ္ဒ၊
၃။ ၁ ၂ ၅။ ဝိမာန၊ဒ္ဒ။ ၁ ၃ ၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဒ္ဒ။ ၁ ၄ ၉။
သြဝဒိသု—ဝိ၊ ၅။ ၂ ဖ၄။ မ၊ဒ္ဒ၊ ၃။ ၄ ရ။ ဓမ္မ၊
ဒ္ဒ၊ ၁။ ၁ ၈ ၄။ အပ၊ဒ္ဒ၊ ၁။ ၁ ၈။ **သြဝဒိဿတိ**—
ဝိ၊ ၂။ ရ ၈။ ဒီ၊ဒ္ဒ၊ ၃။ ၂ ၃ ဝ။ အံ၊ဒ္ဒ၊ ၃။ ၂ ၉ ၁။
သြဝဒိဿန္တိ—ဝိ၊ ၂။ ရ ၉။ ဒီ၊ဒ္ဒ၊ ၂။ ၁ ၈ ၃။ သာ
ရတ္ထ၊ ၁။ ၃ ၄။ **သြဝဒိဿသိ**—ဝိ၊ ၂။ ရ ၈။
သြဝဒိဿာမိ—ဒီ၊ဒ္ဒ၊ ၁။ ၈ ၅ ၅။ မ၊ဒ္ဒ၊ ၄။ ၁ ၈။
သြဝဒိဿာမ—ဝိ၊ ၂။ ရ ၁။

သြဝဒတု (ကြို) [အဝ+ဝဒ+အ+တု] ဆုံးမပါ
လော့။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒထ (ကြို) [အဝ+ဝဒ+အ+ထ] ဆုံးမပါ
ကုန်လော့။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒန (နာ) [အဝ+ဝဒ+ယု] (၁) (ဂရုမမ်
ရှစ်ပါးဖြင့်) ဆုံးမခြင်း။ (ပု)(၂) ဆုံးမ
တတ်သောသူ။ **(၁)** ဘိက္ခုနီနှင့် သြဝဒေ၊
သာဝက် သေဋ္ဌသမ္ဘတ်။ အပ၊ ၂။ ၁ ၅ ၅။ ဘိ-
က္ခုနီနှင့် အဋ္ဌဂရုဓမ္မေဟိ သြဝဒနံ ဘိက္ခု-
နောဝါဒေါ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။ ၁ ၅ ရ။ (-ကခ်ီ၊
ဋီ။ ၅ ရ။) **(ပု)(၂)** သြဝဒါန-ကြည့်။

သြဝဒနဝတ္ထု (နာ) [သြဝဒန+ဝတ္ထု] (ဂရုမမ်
ရှစ်ပါးဖြင့်) ဆုံးမခြင်း ဟူသောအကြောင်း။
သာဝတ္ထိယံ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ သြ-
ဝဒနဝတ္ထုသို့ ပညတ္တံ။ ကခ်ီ။ ၂ ဝ ၉။ (-၂ ၁ ၁။)

သြဝဒနမူလက (တီ) [သြဝဒန+မူလ+က]
(ဂရုမမ်ရှစ်ပါးဖြင့်)-ဆုံးမခြင်းလျှင်အကြောင်း

ရှိ-ဆုံးမခြင်းကြောင့် ဖြစ်-သော။ သြဝ-ဒနမူလက် ပါစိတ္တိယ်။ ဝိ၊ဌ၊၃၊၆၉။

သြဝဒနာကာရ (ပု) [သြဝဒန+အာကာရ] ဆုံးမခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ။ ဧဝံ သြဝ-ဒနာကာရံ ဒသေတွာ။ နေတ္တိ၊ဌ။၁၅၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆ ၂။)

သြဝဒနာကာရဒဿန (ထီ၊နဝ) [သြဝဒနာကာရ+ဒဿန] ဆုံးမခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ ကိုပြခြင်း။ သော ဒါနိ တွန္ဓိအာဒိ အတ္တနော သြဝဒနာကာရဒဿနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅၆။

သြဝဒန္ဓ (တိ) [အဝ+ဝဒ+အ+အန္ဓ။ ထီ-ဌ် သြဝဒန္ဓိ။] (ဂရုဓမ်ရှစ်ပါးဖြင့်) ဆုံးမသော၊ သူ။ ဘိက္ခုနီနံ သြဝဒတ်၊ အဂ္ဂဌာနေ ဌ-ပေသိ မ်။ အပ၊ ၂။၁၅၆။ အဌဟိ ဂရုဓ-မ္မေဟိ သြဝဒန္ဓသော ပါစိတ္တိယ်။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၆၉။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၁။ ဧဝံ ပန မ် သြဝဒန္ဓိ နကေဝလံ ဝိသာရဒါ ဧဝ။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။၅၁။

သြဝဒန္ဓိ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+အ+အန္ဓိ] ဆုံးမကုန်၏။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒန္ဓီ (ထီ) [သြဝဒန္ဓ+ဣ (ဣတ္ထီ ပစ္စည်း။)] ဆုံးမသော၊သူ။ သြဝဒန္ဓ-ကြည့်။

သြဝဒန္ဓု (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+အ+အန္ဓု] ဆုံးမကုန်လော့။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒမာန (တိ) [အဝ+ဝဒ+အ+မာန] ဆုံးမသော၊သူ။ တေပိ ထေရာ ဒသဘာတိက-သမာဂုလ် ရာဇကုလ် ပသာဒေတွာ မ-ဟာဇနံ သြဝဒမာနာ စေတိယဂိရိမှိ ဝဿ-ဝသိသု။ ဝိ၊ဌ၊၁။ ၆၁။ (-မိလိန္ဒ။ ၂၃၁။ အံ၊ ဌ၊၁။ ၃၅ ၉။)

သြဝဒသိ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+အ+သိ] ဆုံးမ၏။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒါန (ပု) [အဝ+ဝဒ+ယု] ဆုံးမတတ်သော သူ။ ကိသကောဝဒါနော(ဝိ၊ဌ။ ၄ ၆)တို တာ-ပသစရိယာယ ကိသသရီရတ္တာ "ကိသ-ကော"တို လဒ္ဓနာမာနံ တာပသာနံ သြဝါ-ဒကော။ ဝိ၊ဌ၊ ၃။ ၂ ၅ ၃။ ကိသကောဝဒါ-နောတို ဇတ္ထ ကိသကာနံ သြဝဒါနော ကိသကောဝဒါနောတို ဣမံ တာဝ အတ္ထ-ဝိကပ္ပံ ဒဿေတုံ "တာပသစရိယာယ ကိသသရီရတ္တာ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂ ၁ ၄။ သြဝါဒကောတို ဣမိနာ သြဝဒါ-နောတို ဇတ္ထ ယုပစ္စယော ကတ္တုအတ္ထောတို ဒဿေတိ။ ဂါထာဗန္ဓတ္တာ အကာရဿ ဒီဃော။ ပါစိတ်၊ယော။ ၂ ၁ ၂။

သြဝဒါမ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+အ+မ] ဆုံးမကုန်၏။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒါမိ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+အ+မိ] ဆုံးမ၏။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒါဟိ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+အ+ဟိ] ဆုံးမပါလော့။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒီသု (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+ဥ] ဆုံးမကုန်ပြီ။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒီ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+ဣ] ဆုံးမပြီ။ သြဝ-ဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒိတ (တိ) [အဝ+ဝဒ+တ] ဆုံးမအပ်သော၊ သူ။ ဘဂဝါ သံဝိဇ္ဇေန သြဝါဒေန သြဝ-ဒိတော။ မ၊၃။၂၉၀။ သြဝဒိတော(နေတ္တိ။ ရ၆)တိ ဓမ္မဒေသနာယ သာသိတော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅၆။

သြဝဒိတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+ဝဒ+တဗ္ဗ] ဆုံးမအပ်သော၊သူ။ သမ္မတေနာပိ ဘိက္ခုနိယော နသြဝဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၄။၁၀။

သြဝဒိတဗ္ဗယုတ္တ (တိ) [သြဝဒိတဗ္ဗ+ယုတ္တ] ဆုံးမအပ်သည်၏အဖြစ်နှင့်ယှဉ်သော၊ ဆုံးမသင့် ဆုံးမထိုက်သော၊သူ။ အထ ဘဂဝါ ဘိက္ခုသံဃောပိ သတ္ထာပိ သြဝဒိတဗ္ဗယုတ္တ-မေဝ သြဝဒတိ၊ နှ ဣတရန္တိ ဒဿေတုံ ... အာဟ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀ရ။

သြဝဒိတဗ္ဗယုတ္တက (တိ) [သြဝဒိတဗ္ဗ+ယုတ္တ+က] ဆုံးမအပ်သည်၏အဖြစ်နှင့်ယှဉ်သော၊ ဆုံးမသင့် ဆုံးမထိုက်သော၊သူ။ ဘွေကေန ကထာမဂ္ဂေန သြဝဒိတဗ္ဗယုတ္တက် သြဝ-ဒန္တိ၊ နှ ဣတရန္တိ ဣမမေဝ ဘဂဝတာ ဒဿိတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀ဝ။

သြဝဒိတုံ (ဗျ) [အဝ+ဝဒ+တုံ] ဆုံးမ-ဟောပြ-ခြင်းငှါ။ ပဋိဗလော ဟောတိ ဘိက္ခုနိယော သြဝဒိတုံ (ဝိ၊၂။ရ၄)တိ သုတ္တဿ ကာရဏဿ ဒဿနေန ဝဋ္ဋဘယေန တဇ္ဇေတ္တာ ဘိ-က္ခုနိယော သြဝဒိတုံ တာဒိသံ ဓမ္မံ ဒေ-သေတုံ သမတ္ထာ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၆။

သြဝဒိတုကာမ (တိ) [သြဝဒိတုံ+ကမု+ဏ] ဆုံးမ-ဟောပြ-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊သူ။ အမုယောဇနံ ဂန္တွာ သြဝဒိတုကာမော ဟောတိ။ ဝဇိရ။၃ဝ၆။

သြဝဒိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဝဒ+တ္တာ] ဆုံးမ၍။ အနာထပိဏ္ဍိကံ ဣမိနာ သြဝါဒေန သြဝ-ဒိတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ။၃ဝ၅။

သြဝဒိယ (တိ) [အဝ+ဝဒ+ဏျ] (၁) ဆုံးမအပ်သော(စကား)။ (၂) ဆုံးမသည့်အားလျော်စွာ-ပြုအပ်-ပြုသင့်ပြုထိုက်-သော (အမှု-စသည်)။ (၃) ဆုံးမအပ်သော၊သူ။ (အဆုံး အမခံပုဂ္ဂိုလ်။) **(၁)(၂)** အနုစ္ဆဝီ သြဝဒိ-ယဿ မေတံ။ ဝိမာန။၁၂၃။ သြဝဒိယဿ မေတန္တိ မေ မယှံ တုမှေဟိ သြဝဒိယံ သြဝါဒဝသေန ဝတ္တိတ္ဗမေတံ။ ... အထ ဝါ ယံ ယသ္မာ တုမှေ ပေယျဝါစံ ဝဒေထ၊ တသ္မာ အနုစ္ဆဝိကံ သြဝဒိယဿ သြဝဒိတဗ္ဗံ သြဝါဒါနုရူပံ ကာတဗ္ဗန္တိ မေ မယာ ကတံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၂၄။

(၃) ကထံ ဟိ နာမ မောဃပုရိသ အညေဟိ သြဝဒိယော အနုသာသိယော အည် သြဝဒိတုံ အနုသာသိတုံ မည်ဿတိ။ ဝိ၊၃။ရ၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ အညေဟိ သြဝ-ဒိယော အနုသာသိယောတိ အညေဟိ သြဝဒိတဗ္ဗော စေဝ အနုသာသိတဗ္ဗော စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၅။ သြဝဒိတဗ္ဗောတိ ဣမိနာ သြဝဒိယောတိ ဏ္ဍ ဏျ-ပစ္စယဿ ကမ္မတ္ထံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၂ရ။

သြဝဒိယမာန (တိ) [အဝ+ဝဒ+ယ+မာန] ဆုံး-မအပ်သော၊သူ။ ဝေဿဘုနာ ဘဂဝတာ အရဟတာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန ဝေ သြဝ-

ဒီယမာနာနံ ဧဝ အနုသာသိယမာနာနံ ... ဝိမုစ္စီသု။ ဝိ၊၁။၉။ (-အဋ်၊ ၂။ ၂၆၃။)

သြဝဒီသတိ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+သတိ] ဆုံးမလတ္တံ့။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒီသန္ဓိ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+သန္ဓိ] ဆုံးမကုန်လတ္တံ့။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒီသသိ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+သသိ] ဆုံးမလတ္တံ့။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒီသာမ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+သာမ] ဆုံးမကုန်အံ့။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒီသာမိ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+သာမိ] ဆုံးမအံ့။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒီ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+ဣ] ဆုံးမပြီ။ သြဝ-ဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒီယမာန (တိ) [အဝ+ဝဒ+ယ+မာန] ဆုံးမအပ်သောသူ။ ဘောတော ဂေါတမသ သာဝကာ ဘောတာ ဂေါတမေန ဧဝံ သြဝဒီယမာနာ ဧဝံ အနုသာသီယမာနာ။ မ၊၃။၅၅။

သြဝဒေယ္ယ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+ဧယ္ယ] ဆုံးမရာ၏။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒေယျ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+ဧယျ] ဆုံးမရာ၏။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒေယျာသိ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+ဧယျာသိ] ဆုံးမရာ၏။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒေယ္ယုံ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+ဧယ္ယုံ] ဆုံးမကုန်ရာ၏။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒေဟိ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+အ+ဟိ] ဆုံးမပါလော့။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒ္ဓ (တိ) [အဝ+ဝဒ္ဓ+အ] အောက်၌ တိုးပွားစေအပ်သော၊ အောက်၌-တိုးပွား-ကြီးထွား-လျှောကျ-သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြဝဒ္ဓပိဏ္ဍိက (တိ) [သြဝဒ္ဓပိဏ္ဍ+ဏ္ဍက] အောက်၌-တိုးပွား-ကြီးထွား-လျှောကျ-သော အသားစိုင်ရှိသော၊သူ။ ဗလက်ပါဒေါ အန္ဓနခေါ၊ အထော သြဝဒ္ဓပိဏ္ဍိကော။ ဇာ၊ ၂။၃၅၁။ သြဝဒ္ဓပိဏ္ဍိကောတိ ဟေဋ္ဌာ ဂလိ-တပိဏ္ဍိကမ်သော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၃၂၈။ (ဇာ၊ဋ္ဌ-၌ "သြဗန္ဓပိဏ္ဍိကောတိ ဥပရိဗန္ဓနပိဏ္ဍမ်ိုပ-ပိဋ္ဌမ်သေဟိ သမန္နာဂတော" ဟုဖွင့်သည်။ ယင်းအလို "သြဗန္ဓပိဏ္ဍိကော= အထက်၌ ဖွဲ့အပ်သော သစ်သီးခိုင်ကဲ့သို့သော ကျောက်ကုံးအသားစိုင်ရှိသော၊သူ"ဟု ပြန်ဆိုရမည်)။

သြဝဒ္ဓေယျ (တိ) [ဥ(အဝ)+ဝဒ္ဓ+ ဏျ] တိုးပွားစေအပ်သော-ထပ်ဆင့်တင်အပ်သော-ထပ်ပိုးအပ်သော-အလွှာ၊ အပေါ်လွှာ၊ သလင်းတောင်-သလင်းထောင်-အလွှာ၊ အနှားပတ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြဝဒ္ဓေယျကရဏ (နဝ) [သြဝဒ္ဓေယျ+ကရဏ] သလင်းတောင်-သလင်းထောင်-အလွှာ-ကိုပြုခြင်း၊ သလင်းတောင်လွှာ-အနှားပတ်-တင်ခြင်း။ သြဝဒ္ဓေယျကရဏမတ္တေန အ-တ္ထတံ ဟောတိ ကထိန်။ ဝိ၊၃။၃၅၂။ ဝိ၊ ၅။၃၀ ၂။ သြဝဒ္ဓေယျကရဏမတ္တေနာတိ အာဂန္တုကပတ္တာရောပနမတ္တေန။ ကထိန-

စီဝရတော ဝါ ပတ္တံ ဂဟေတ္တာ အညသ္မိ အကထိနစီဝရေ ပတ္တာရောပနမတ္တေန။ ဝိ၊ ၌၊၃။၃၉၂။

(ရှေးနီသျှတို့၌ "သလင်းထောင်" ဟုရှိ၍ စလင်းဂဏ္ဍီသစ် စသည်၌ "သလင်းတောင်" ဟုရှိသည်။ "အာဂန္တုကပတ္တ-ဟူသည် ပြီးပြီးသောသင်္ကန်း၏ အလယ်၌ အနားပတ် ပြင်ပ ပတ်သည်ဟူ၏။ အာဂန္တု-ကပတ္တနှင့် အနားပတ်တူသည်"ဟု ရှေ့ဥမင်နီသျှ၌မှာသည်။ ဘာသာဋီကာ၌ "တလုပ်မြောင်းပေါ်ဝယ် နောက်ထပ် အာဂန္တုက အလှာတင်ခြင်း။ သလင်းထောင်ခြင်း" ဟု ပြန်ဆိုသည်။)

ဩဝမိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ(အဝ)+ဝမ+တ္တာ] လျှံတက် အန်ထွက်၍၊ စွန့်၍။ အထ ခေါ သော ဥဒပါနော အာယသ္မန္တေ အာနန္ဒေ ဥပသင်္ကမန္တေ သဗ္ဗံ တံ တိကဏ္ဍ ဘုသဏ္ဍ မုခတော ဩဝမိတ္တာ အစ္ဆဿ ဥဒကဿ ဝိပ္ပသန္နဿ ယာဝ မုခတော ပူရိတော။ ဥဒါန။၁၇၅။ မုခတော ဩဝမိတ္တာတိ သဗ္ဗံ တံ တိကဏ္ဍဒီ မုခေန ဆဒ္ဓေတ္တာ။ ဥဒါန၊ ၌။၃၄၅။

ဩဝရက (ပုဒ်၊နာ) [အဝ+အရ+က။ အဝတိ ရက္ခတီတိ ဩဝရကော။ အရော၊ သကဋ္ဌ-ကော၊ အသောဘဏ္ဍ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၁၄။ အဝ+ဝရ+အ+က။ အဝ+ဝရ+ဏ္ဍ။ ဇာ၊ဋီ၊ သစ်။ အပဝရက(သံ)] (၁) တိုက်ခန်း၊ ကျောင်းခန်း၊ အိမ်ခန်း၊ အိပ်ခန်း၊ နေရာ။ (၂) ကျောင်းဆောင်။ (၁) ယာနိပိ တာနိ ဟောန္တိ ကုလာနံ ဩဝရကာနိ။ မဟာနိ။ ၁ရ၆။ ဩဝရကာနိတိ ဂေဟေ ပတိဋ္ဌိတ-သယနဋ္ဌာနာနိ။ မဟာနိ၊ ၌။၂၉၅။ နိဝေ-သနာဒီသု ဩဝရကာတိ ဂဟာနံယေဝေတံ ပရိယာယဝစနံ။ ဝိ၊ ၌၊ ၂။ ၂၃၅။ ဒွါဒသ-ဟတ္ထော ဩဝရကော ဝိယ သ မာတုကုစ္ဆိ အသမ္ဘာဝေ ဟောတိ။ ဥဒါန၊ ၌။၃ရရ။ ဩဝရကော နာမ ဂဟဿ အဗ္ဘန္တရေ အ-ညော ဂေဟောတိပိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၉၄။ ဩဝရကကောဋ္ဌာသ-လည်းကြည့်။

(၂) တတ္ထ အာဝါသောတိ ဧကောပိ ဩဝရကော ဝုစ္စတိ ဧကမ္ပိ ပရိဝေဏ်။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၉၉၊(-၂၅၅။) ဩဝရတိ သံ-ဝရတိ အာလောကော ဇ္ဇောတိ ဩဝရ-ကော။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

ဩဝရကကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဩဝရက+ကော-ဋ္ဌာသ] တိုက်ခန်း-ကျောင်းခန်း-နေရာ-အဖို့အစု။ ဝိဟာရဂ္ဂေနာတိ ဩဝရက-ကောဋ္ဌာသေန ... တံ တံ ဝသနဋ္ဌာန-ကောဋ္ဌာသေနာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၂၅။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၈၄။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၉၁။ မ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၄၀။

ဩဝရကဂ (ပု) [ဩဝရက+အဂ] (၁) တိုက်ခန်း-ကျောင်းခန်း-အဖို့အစု။ (၂) ကျောင်း-ဆောင်အဖို့အစု။ (ကျောင်းအပိုင်းအခြား။ သျှ။) (၁) ပါသာဒေသု အပ္ပဟောန္တေသု ဩဝရကဂ္ဂေန ဒါတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၌၊ ၄။ ၆၆။ (၂) ဝိဟာရဂ္ဂေနာတိ ဩဝရကဂ္ဂေနာတိ လိခိ-တံ။ ဝဇိရ။ ၅ ၂ ၆။ ဩဝရကဂ္ဂေနာတိ ဂဟဿ

ပရိစ္ဆေဒေန။ ပါစိတ်၊ယော။၄ရ၈။ (ပါစိတ်၊ ယော-၌ "သြဝရကဋ္ဌ"ဟုရှိသည်။)

သြဝရကဒ္ဓါရ (နာ) [သြဝရက+ဒ္ဓါရ] ကျောင်းတံခါး။ အာဝသထဒ္ဓါရေတိ သြဝရကဒ္ဓါရေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။ အာဂမ, ပဝိသိတ္တာ ဝါ ဝသနဋ္ဌာနတ္တာ သြဝရကော အာဝသထော နာမတိ အာဟ သြဝရကဒ္ဓါရေတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။၁၂။

သြဝရက (နာ) [အဝ+ဝရ+ယု] (၁) ပိတ်ပင်တားဆီးတတ်သော။ (၂)(က) အစောင့်အရှောက်။ (ခ) အပိတ်အပင်၊ အတားအဆီး။ **(၁)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။ **(၂)(က)(ခ)** စတုဒ္ဒိသ် သြဝရက် ဌပေတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ။၁၅၈၊ ၁၆၆။ သြဝရက် ဌပေတ္တာတိ စတူသု ဒိသာသု အာရက္ခကေ ဌပေတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ဋ္ဌ။ ၁၄၂။ သြဝရက် ဌပေတ္တာ ပဋိပက္ခနိသေ-ဓနသမတ္ထံ အာဝရက် ဌပေတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊ဋ္ဌ။ ၁၄ရ။

သြဝရကဋ္ဌ (ပု) [သြဝရက+အတ္ထ] ပိတ်ပင်တားဆီးတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော-ပိတ်ပင်တားဆီးခြင်း-အနက်။ ကုသာဒီနံ သြ-ဝရကဋ္ဌေန ဂုမ္ဗော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃ရ၉။

သြဝရန္ဓ (တိ) [အဝ+ဝရ+အ+အန္ဓ] ပိတ်ပင်တားဆီးသော၊သူ။ အထ နံ ဇကဒိဝသံ အညတရော ရာဇဂဟဝါသီ ဓုတ္တပုရိသော ... မဂ္ဂံ သြဝရန္ဓော ကာမေဟိ နိမန္ဓေသိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၅၃။

သြဝရိတ (တိ) [အဝ+ဝရ+တ] ပိတ်ပင်-တားမြစ်-ပယ်-အပ်သော။ သြဝဋ-ကြည့်။

သြဝရိတုံ (ဗျ) [အဝ+ဝရ+တုံ] ဖုံးလွှမ်း-ပိတ်ဆို့-တားမြစ်-ခြင်းငှါ။ သြတ္ထရိတုံ-ကြည့်။

သြဝရိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဝရ+တ္တာ] ပိတ်ပင်တားဆီး၍။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြဝရိယာန (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဝရ+တ္တာန] ပိတ်ပင်တားဆီး၍။ ယံ မံ သြဝရိယာန တိဋ္ဌသိ (ထေရီ။၄၂၀)တိ ယေန အပရာဓေန မံ ဂစ္ဆန္တိ သြဝရိတ္တာ ဂမနံ နိသေဓေတ္တာ တိဋ္ဌသိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၅၉။

သြဝသက (တိ) [အဝ+ဝသ+ဏ္ဍ။ နိတိ၊ ဓာ။၁ရ၄။] မိုးရေ-စွတ်-ယိုစီ-သော။ သဗ္ဗမိဝ သြဝသကေပိ မဏ္ဍပါဒိမှိ နှ ဝဋ္ဌတိ။ ဝဇိရ။၃၀၀။

သြဝသကဂေဟ (ပု၊နာ) [သြဝသက+ဂေဟ] မိုးရေ-စွတ်-ယိုစီ-သော အိမ်။ သြဝသက-ဂေဟေ ပန တိဏေသု စ မတ္တိကာ-ပိဏ္ဍေသု စ ဥပရိ ပတန္တေသု မဗ္ဗပိဌာနံ အဂ်ါနိပိ ဝိနသ္သန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁ရ။

သြဝသကဌာန (နာ) [သြဝသက+ဌာန] မိုးရေ-စွတ်စိုစီ-ယိုစီ-သော အရပ်။ ဗဟိ ဝါ အန္တော ဝါ သဗ္ဗံ သြဝသကဌာနံ ဣဒ အဗ္ဘောကာသော နာမ။ ဝဇိရ။၄ရ၁။

သြဝသကဘာဝ (ပု) [သြဝသက+ဘာဝ] မိုးရေ-စွတ်-ယိုစီ-သည်၏အဖြစ်။ သတ္တု ဝသနဌာနသ သြဝသကဘာဝမှိ နှ ဇာ-နာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ဒ၈။

သြဝသကမဏ္ဍပ (ပု) [သြဝသက+မဏ္ဍပ] မိုးရေ-စွတ်စိုစီ-ယိုစီ-သောမဏ္ဍပ်။ တထာပိ

ပကတိအဗ္ဗောကာသေ စ ဩဝဿက-
မဏ္ဍပေ စ သန္ဓရိတုံ နိ ဝဋ္ဋတိ။ ကခါ။
၂၀၁။ ဩဝဿကမဏ္ဍပေတိ သာခါမဏ္ဍပ-
ပဒရမဏ္ဍပါနံ ယတ္ထကတ္ထစိ ဩဝဿကေ
မဏ္ဍပေ။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၆၃။ (–သာရတ္ထ၊
၃။၂၅။)

ဩဝဿတိ (ကြိ) [အဝ+ဝဿ+အ+တိ] မိုး-
ရေ-စွတ်စိုး-ယိုး-၏။ ဒေဝေ ဝဿန္တေ စီဝရံ
ဩဝဿတိ။ ဝိ၊၄။၂၅၉။ အတိဝဿတိတိ
ဩဝဿတိ၊ ဝဿောဒကံ ပဝိသတိတိ အ-
တ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၂၉၄။ ကဒါ နု မံ ပါဝုသ-
ကာလမေဃော၊ ... ဩဝဿတေ, တံ နု
ကဒါ ဘဝိဿတိ။ ထေရ။၃၅၅။ ကဒါ နု
ဩဝဿတိ တေမေတိတိ အတ္ထော။ ထေရ၊
ဋီ၊၂။၄၆ဓ။

ဩဝဿန (တိ) [အဝ+ဝဿ+ယု] မိုးရေ-
စွတ်စိုး-ယိုကြောင်း-ဖြစ်သော၊ မိုးရေဝင်
သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဝဿနဆိဒ္ဒ (နာ) [ဩဝဿန+ဆိဒ္ဒ] မိုးရေ
ယိုကြောင်းအပေါက်၊ မိုးရေ-ဝင်သော-ယို
သော-အပေါက်။ မဒ္ဒိတမတ္တိကန္တိ ဩဝဿ-
နဆိဒ္ဒဿ ပိဒဟနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၉။

ဩဝဿနဋ္ဌာန (နာ) [ဩဝဿန+ဋ္ဌာန] မိုးရေ-
စွတ်စိုး-ယိုး-သော နေရာ။ ဒေဝေ ဝဿန္တေ
စီဝရပရိတ္တာကတ္ထန္တိ ဥလ္လိတ္တာဝလိတ္တကု-
ဋိယာ ဩဝဿနဋ္ဌာနဿ ပရိတ္တာကတ္ထံ။
ဝိမတိ၊၂။၂၃၉။

ဩဝဿာပယန္တ (တိ) [အဝ+ဝဿ+ကာပယ+
အန္တ] မိုးရေစွတ်စိုစေသော။ တထာ သ-
တိယာ ဝဿိကသာဋိကာယ နဂ္ဂဿ ကာယံ
ဩဝဿာပယတော။ ကခါ။၁၈၃။

ဩဝဿာပိတ (တိ) [အဝ+ဝဿ+ကာပေ+တ]
မိုးရေစွတ်စိုစေအပ်သော။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဩဝဿာပိတကာယ (တိ) [ဩဝဿာပိတ+
ကာယ] မိုးရေစွတ်စိုစေအပ်သောကိုယ်ရှိ
သော၊သူ။ ဩဝဿာပိတကာယေဟိ ဘိ-
က္ခူဟိ သဒ္ဓိ ... ပါတုရဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၄။၃၁၅။

ဩဝဿာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဝဿ+ကာ
ပေ+တိ] မိုးရေစွတ်စိုစေ၏။ နဂ္ဂေါ ကာယံ
ဩဝဿာပေတိ။ ဝိ၊၁။၃၆၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။
ဩဝဿာပေတိ(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၈၃၁)တိ
အာကာသတော ပတိတဉ္စေဒေကေနေ၀
ကာယံ တေမေတိ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၃၅၆။
ဩဝဿာပေန္တိ—ဝိ၊၁။၃၆၄။ ဝိ၊၃။၄၀၄။
ဩဝဿာပေထ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၁၅။ **ဩ-
ဝဿာပေဿန္တိ**—ဝိ၊၁။၃၆၅။ **ဩဝ-
ဿာပေဿထ**—ဝိ၊၁။၃၆၅။

ဩဝဿာပေထ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဝဿ+
ကာပေ+ထ] မိုးရေစွတ်စိုစေကုန်၏။ အ-
ထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဝဿာပေန္တ (တိ) [အဝ+ဝဿ+ကာပေ+
အန္တ] မိုးရေစွတ်စိုစေသော၊သူ။ အဒ္ဒသ
ဘိက္ခူ နိက္ခိတ္တစီဝရေ ကာယံ ဩဝဿာ-
ပေန္တေ။ ဝိ၊၃။၄၀၄။

သြဝဿာပေန္တီ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဝဿ+ကာပေ+အန္တီ] မိုးရေစွတ်စိုစေကုန်၏။ သြ-ဝဿာပေတိ-ကြည့်။

သြဝဿာပေသန္တီ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဝဿ+ကာပေ+သန္တီ] မိုးရေစွတ်စိုစေကုန်လတ္တံ့။ သြဝဿာပေတိ-ကြည့်။

သြဝဿာပေသထ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဝဿ+ကာပေ+သထ] မိုးရေစွတ်စိုစေကုန်လတ္တံ့။ သြဝဿာပေတိ-ကြည့်။

သြဝဿိက (တိ) [အဝ+ဝဿ+ကျ] မိုးရေစိုစွတ်အပ်သော။ ထေရောဝဿိကာနိတိ စိရကာလံ သြဝဿိကာနိ။ အပ၊ဌ၊၁။၂၂၈။ (သံဝဏ္ဏေတမ္ဘပါဠိတော်"အပ၊ဌ် "တေရော-ဝဿိကာနိ"ဟု ရှိသည်။ ဒီ၊၂။၂၃၆။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၆၂။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၃၁၀-ကြည့်။ အနောဝဿိက-ဝိ၊၃။၂၅၂-လည်းကြည့်။)

သြဝဿိတ (တိ) [အဝ+ဝဿ+တ] (မိုးရေ) စိုစွတ်စေအပ်-စိုစွတ်-သော။ သြဝဌ-ကြည့်။

သြဝဿိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဝ+ဝဿ+ယ+တေ] မိုးရေစိုစွတ်အပ်၏။ နု သြဝဿိ-ယတိတိ အနောဝဿကံ။ ... ယထာ စ ဌပိတံ နု သြဝဿိယတိ နု တေမိယတိတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁ရ။ (-ဝိမတိ၊၁။ ၁၆၅။)

သြဝါဒ[1] (ပု) [အဝ+ဝဒ+ဏ။ အဝ၀ါဒ(သံ)] အဆုံးအမ၊ ဆုံးမကြောင်းစကား၊ ဆုံးမခြင်း။ (သြဝါဒ-သဒ္ဒါသည်အရာဌာနအားလျော်စွာ "အဆုံးအမ၊ ဆုံးမကြောင်းစကား၊ ဆုံးမခြင်း၊ ဂရုမဲ့ရှစ်ပါး" စသည်တို့ကို ဟောသည်။) ဧသော ဘဂိုနိယော သြဝါဒေါ။ ဝိ၊၂။ရရ။ တေန ခေါ ပန သမယေန သဗ္ဗော ဘိက္ခုနိသံယော သြဝါဒံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။ဖ၀။ သြဝါဒံ ဂစ္ဆတိတိ သြဝါဒံ ယာစိတုံ ဘိက္ခုသံယသ အာရာမံ ဂစ္ဆတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၄ရ။ ဟိတူပဒေသနာ သြဝါ-ဒေါ၊ သာ ဝေ အနုသာသနီ၊ အနော-တိက္ကဝတ္ထုဝိသယော ဝါ သြဝါဒေါ၊ သြ-တိက္ကဝတ္ထုဝိသယော အနုသာသနီ။ ပဌမ-ပဒေသော သြဝါဒေါ၊ ဒုတရာ အနု-သာသနီ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၁ရ။ (-မ၊ဋီ၊၂။၄ဌ၊၅၀။)

သြဝါဒ[2] (ပု) [သြဝါဒ+ယာစန] အဆုံးအမကို တောင်းခြင်း။ သြဝါဒတ္ထ-ကြည့်။

သြဝါဒ[3] (ပု) [သြဝါဒ+ပဋိဂ္ဂဟဏ] အဆုံးအမကို ခံယူခြင်း။ နု သဏ္ဌာတိ သြဝါဒါယ ဝါ သံဝါသာယ ဝါ ဂန္ဆုံ။ ကင်္ခါ။၂၁၁။ တတော ရူပနန္ဒာ အညံ မဂ္ဂံ အပသန္တီ အကာမာ သြဝါဒံ အဂမာသိ။ အံ၊ဌ၊၁။ ၂၈၀။ သြဝါဒါယ ဝါ သြဝါဒပဋိဂ္ဂဟ-ဏတ္ထာယ ဝါ။ ကင်္ခါ၊မဟာဋီ၊၄။၁၂။ သြဝါ-ဒတ္ထ-လည်းကြည့်။

သြဝါဒ[4] (ပု) [သြဝါဒ+သဝန] ဂရုမဲ့ရှစ်ပါးကို နာယူခြင်း။ ယာ ပန ဘိက္ခုနီ သြဝါဒါယ ဝါ သံဝါသာယ ဝါ နု ဂစ္ဆေယ္ယ။ ကင်္ခါ။ သြဝါဒါယာတိ ဂရုဓမ္မသဝနတ္ထာယ။ ကင်္ခါ။ ၂၄၀။

သြဝါဒ[5] (ပု) [ဘိက္ခုနီ+သြဝါဒ] ရဟန်းမတို့-ကို-အား-ဆုံးမခြင်း။ ဘိက္ခုဂဏနာ စ

သြဝါဒေါ။ ကခ်ီ။၁။ အံ၊၆၊၂။၅၅။ သြဝါ-ဒေါတိ ဘိက္ခုနောဝါဒေါ။ ကခ်ီ။၉၆။ အံ၊ ၌၊၂။၅၂။ ဘိက္ခုနီနံ အဋ္ဌဂရုမေမ္ပဟိ သြ-ဝဒနံ ဘိက္ခုနောဝါဒေါ။ ကခ်ီ။ဌီ၊သစ်။၁၅ရ။

သြဝါဒ[6] (ပု) [သြဝါဒ+ဥပသက်မန] အဆုံး-အမကို ရယူခြင်းငှါ ချဉ်းကပ်ခြင်း။ သြဝါဒမ္မိ နဲ ယာစန္တီ(ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၂၅၁)တိ ဥပေါသထာဒိဝသေန သြဝါဒူပသက်မနံ ဘိက္ခုံ နဲ ယာစန္တီ နဲ ပုစ္ဆန္တီ။ ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယ၊ ဌီ။၄၃၅။

သြဝါဒအဂ္ဂဟက (နဲ) [သြဝါဒ+အဂ္ဂဟက] အဆုံး-အမကို-မခံယူ-မလိုက်နာ-ခြင်း။ အနာဒိယနာ အနဒ္ဒါ သြဝါဒအဂ္ဂဟကံ။ မူလဌီ၊၂၊၂၂၄။

သြဝါဒက[3] (တိ) [အဝ+ဝဒ+ကွ။ ထီ-ဌ် သြဝါဒိကာ။] ဆုံးမတတ်သော၊ အဆုံး-အမကို ပေးတတ်သော၊သူ။ သြဝါဒကော ဝိညာပကော။ မ၊၁။၁၉၉။ ဣတိဝုတ်။၂ဖရ။ ထေရီဋ္ဌ။၈၅။ ဒသဟိ ကထာဝတ္ထူဟိ သြ-ဝဒတီတိ သြဝါဒကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁ဖ၂။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၁၃။) နကု-လမာတာ ဂဟပတာနီ အနုကမ္ပိကာ အ-တ္ထကာမာ သြဝါဒိကာ။ အံ၊၂။၂ဖ၄။ သြ-ဝါဒိကာတိ သြဝါဒဒါယိကာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉ရ။

သြဝါဒက[4] (တိ) [ဘိက္ခု+သြဝါဒက] ရဟန်း-တို့ကို ဆုံးမတတ်သော၊သူ။ ကေ ဘိက္ခု သြဝါဒကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပိတံ ဒိသ္မာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁ဓ။ (တေဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခုသြဝါဒကာနံ ယဒိဒံ မဟာကပ္ပိနော။ အံ၊၁။၂ဖ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂ဖ။)

သြဝါဒကရ (တိ) [သြဝါဒ+ကရ+က] အဆုံး-အမကို-ပြု-လိုက်နာ-တတ်သော၊သူ။ တ-ဿောဝါဒကရာ ဗဟုဂိဟီ စ ပဗ္ဗဇိတာ စ။ ဒီ၊၃။၁၄၅။ သော တေန အနဓိဝါ-သနေန မယ့် သြဝါဒကရော နဲ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ဓ။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။ဖ၆။)

သြဝါဒကရက (နဲ) [သြဝါဒ+ကရက] အဆုံး-အမကို-ပြု-လိုက်နာ-ခြင်း။ ယော မံ သြ-ဝါဒါနုသာသနီကရကေန ဥပဋ္ဌဟေယ္ယ၊ သော ဂိလာနံ ဥပဋ္ဌဟေယ္ယ။ မမ သြဝါဒ-ကရကေန ဂိလာနော ဥပဋ္ဌာပေတဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊၂။၁ဖရ။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။)

သြဝါဒကရသာဝက (ပု) [သြဝါဒကရ+ သာဝက] အဆုံး-အမကို လိုက်နာသော-တပည့်-သာဝက။ အသမ္ဘာဒိတအတ္တဟိ-တော သြဝါဒကရသာဝကော။ ဒီ၊ဌီ၊၁။ ၃၉ဖ။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊၂။၄၂၂။

သြဝါဒကာရက (တိ) [သြဝါဒ+ကာရက။ ထီ-ဌ် သြဝါဒကာရိကာ။] အဆုံး-အမကို-ပြု-လိုက်နာ-သော၊သူ။ ယော မံ သြဝါဒါ-နုသာသနီကရကေန ဥပဋ္ဌဟေယ္ယ၊ သော ဂိလာနံ ဥပဋ္ဌဟေယ္ယ။ မမ သြဝါဒကာရ-ကေန ဂိလာနော ဥပဋ္ဌာပေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၁၃။ မာ မယ့် သြဝါဒကာရိကာနံ ဘိ-က္ခုနီနံ အယသော ဥပ္ပဇ္ဇတု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။

သြဝါဒကာရီ (တိ) [သြဝါဒ+ကာရီ] အဆုံး-အမကို-ပြု-လိုက်နာ-လေ့ရှိသော၊သူ။ သြ-

ဝါဒကာရီ ဘတ(ဘဋ)ပေါသီ။ ကုလဝံသ အဟာပယ်။ အံ၊၂။၃၇။ အဘိ၊က။၂၆၁။ ဩဝါဒကာရီတိ မာတာပိတူဟိ ဒိန္နသ ဩ-ဝါဒသ ကတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။

ဩဝါဒကာလ (ပု) [ဩဝါဒ+ကာလ] အဆုံး-အမ-ပေးရာ-တည်ရာ-အခါကာလ၊ အဆုံး-အမ တည်သောအခါ။ သမာဂတေ အသိ-တာဝုယသ သာသနေတိ အသိတသ ဣသိနော ဩဝါဒကာလေ အနုပ္ပတ္တေ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၆၈။)

ဩဝါဒဂါထာ (ထီ) [ဩဝါဒ+ဂါထာ] အဆုံး-အမဖြစ်သော ဂါထာ။ တသ္မာ သတ္ထာ တေသံ ဣမံ ကာလဘေဒံ အာရောစေတ္တာ "ဩဝါဒဂါထာ ပန နေသံ ဣမာယေဝါ"တိ ဝတ္တာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။

ဤ၌ ဩဝါဒဂါထာ-ဟူသည်မှာ "သဗ္ဗ-ပါပဿ အကရဏံ" အစရှိသောသုံးဂါထာ ဖြစ်သည်။ ဝိပဿီဘုရားရှင်သည် (၇)နှစ်-တစ်ကြိမ် ဥပုသ်ပြုတော် မူသည်၊ တပ်ရက်-ပေးအပ်သော ဩဝါဒသည် (၇)နှစ်တိုင်-သင့်လျော်သည်။ သိခီ, ဝေဿဘူဘုရားရှင်-တို့သည် (၆)နှစ် တစ်ကြိမ်၊ ကကုသန်, ကောဏာဂုမ်ဘုရားရှင်တို့သည် (၁) နှစ်တစ်-ကြိမ်, ကဿပဘုရားရှင်သည် (၆)လ တစ်-ကြိမ် ဥပုသ်ပြုတော်မူသည်။ [ဩဝါဒပေး-တော်မူသော ဂါထာတော်မှာ ထိုသုံးဂါထာ-ပင်ဖြစ်သည်။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ ဩဝါဒပါတိ-မောက္ခ-လည်းကြည့်။

ဩဝါဒဂုဟက (နာ) [ဩဝါဒ+ဂဟက] အဆုံး-အမ-ဩဝါဒ-ကို ခံယူခြင်း။ ဩဝါဒ-ဂုဟကတ္ထာယ ဒုတိယဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ... ဂန္ဓဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၄။

ဩဝါဒတ္ထ (ပု) [(၁) ဩဝါဒ+အတ္ထ။ (၂) ဩဝါဒယာစန +အတ္ထ] (၁) ဂရုခံရှစ်ပါးဖြင့်-ဆုံးမခြင်းအကျိုး။ (၂) (ဘိက္ခုနီမတို့က "အ-ဆုံးအမကို ရပါအံ့လော"ဟု) အဆုံးအမ-ဩဝါဒ-ကို တောင်းပန်ခြင်းဟူသောအကျိုး။

(၁) ဩဝါဒတ္ထာယာ(ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယ၊ ဂါထာ။ ၂၅၀။)တိ ဂရုဓမ္မောဝါဒနတ္ထာယ။ ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ။၄၃၅။ (၂) ဥပေါသထ-ဒိဝသေ ဩဝါဒတ္ထာယ ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၆၀။ ဩဝါဒတ္ထာယာတိ ဩဝါဒယာစ-နတ္ထာယ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၄။ ဩဝါဒတ္ထာယာ (ကင်္ခ။၃၄၀)တိ ဩဝါဒယာစနတ္ထာယ။ ကင်္ခ၊ဋီ၊သစ်။၄၈၀။ ဩဝါဒုပသင်္ကမန-လည်း-ကြည့်။

ဩဝါဒဒါနကာလ (ပု) [ဩဝါဒဒါန+ကာလ] အဆုံးအမ ပေး-ရာ-သော-အခါကာလ။ အယံ ဘိက္ခုနံ ဩဝါဒဒါနကာလော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈။

ဩဝါဒဒါနာပဒေသ (ပု) [ဩဝါဒဒါန+အပ-ဒေသ] အဆုံးအမပေးခြင်းဟူသော ပြောဆို-ညွှန်ပြခြင်း။ ဧဝံ ထေရော တသ ဘိက္ခု-နော ဩဝါဒဒါနာပဒေသေန အတ္တနော တတ္ထ ပဋိပန္နဘာဝံ ဒီပေန္တော။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈။

ဩဝါဒဒါယကဌာန (နာ) [ဩဝါဒဒါယက+

ဌာန] အဆုံးအမကို ပေးသူ၏-အရာဌာန-ရာထူးဌာန။ အတ္တနော ဌာနေတိ သတ္တာရာ ကာတဗ္ဗဩဝါဒဒါယကဌာနေ။ သံဒီ၊၂။ ၁၆၁။

ဩဝါဒဒါယိကာ (ထီ) [ဩဝါဒ+ဒါယိကာ] ဆုံးမတတ်သော-အဆုံးအမကို ပေးတတ်သော-ဥပါသိကာမ။ ဩဝါဒက^{3}-ကြည့်။

ဩဝါဒမ္မ (ပု) [ဩဝါဒ+ဓမ္မ] အဆုံးအမ-ဩဝါဒ-တရား။ ဩဝါဒမ္မတော ဇာတတ္တာ ဩဝါဒမ္မေန စ နိမ္မိတတ္တာ ဓမ္မဇော ဓမ္မ-နိမ္မိတော။ သံဋီ၊၂။၁၈၅။ (-ထေရ၊ဋီ၊၂။ ၁၄၁။)

ဩဝါဒမ္မဒါယဇ္ဇ (နဉ) [ဩဝါဒမ္မ+ဒါယဇ္ဇ] (၁) အဆုံးအမ ဩဝါဒတရားဟူသော ပေးအပ်သော အမွေ။ (၂) အဆုံးအမ ဩဝါဒတရားဟူသောယူအပ်သောအမွေ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဝါဒမ္မဒါယာဒ (ပု) [ဩဝါဒမ္မ+ဒါယာဒ] (၁) အဆုံးအမ ဩဝါဒတရားဟူသော ပေးအပ်သော အမွေ။ (၂) အဆုံးအမ ဩဝါဒတရားဟူသော ယူအပ်သောအမွေ။ **(၁)(၂)** ဩဝါဒမ္မဒါယာဒံ နဝလောကုတ္တရဓမ္မ-ဒါယာဒမေဝ ဝါ အရဟတ္တိတိ ဓမ္မဒါယာ-ဒေါ။ သံဋီ၊၂။၁၈၅။ ဩဝါဒမ္မော ဧဝ ဝါ သတ္တာရာ ဒါတဗ္ဗတော ထေရေန အာ-ဒါတဗ္ဗတော ဩဝါဒမ္မဒါယာဒေါ။ ဩဝါဒ-ဓမ္မဒါယဇ္ဇောတိ အတ္ထော။ သံဋီ၊၂။၁၆၉။

ဩဝါဒပဋိကရ (တိ) [ဩဝါဒ+ပဋိကရ] အဆုံးအမဩဝါဒကို-ပြု-လိုက်နာ-သော၊သူ။ ဩဝါဒပတိ(ပဋိ)ကရ-ကြည့်။

ဩဝါဒပဋိကရတ္တပတ္တ (တိ) [ဩဝါဒပဋိကရတ္တ+ပတ္တ] အဆုံးအမကို လိုက်နာသူ၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေတတ်သော၊သူ။ ဧဝံ သော တတ္ထောဝါဒပဋိကရတ္တပတ္တော ဩ-ဒမေယျာတိ။ သံဋီ၊၂။၃၄၄။

ဩဝါဒပဋိဂ္ဂါဟက (တိ) [ဩဝါဒ+ပဋိဂ္ဂါဟက။ ထီ-၌ ဩဝါဒပဋိဂ္ဂါဟ(ဟီ)ကာ။] (၁) (ဘိက္ခုနီမတို့က "အဆုံးအမကို ရပါအုံ့လော"ဟု တောင်းပန်အပ်သော) ဩဝါဒကို-ခံယူ-လက်ခံ-သော၊သူ(ရဟန်း)။ (၂) (သမ္မုတိရသော ရဟန်း၏) အဆုံးအမကို ခံယူသော၊သူ(ရဟန်းမ)။

(၁) တတော ဩဝါဒပဋိဂ္ဂါဟက် ကော် ဘိက္ခု ဥပသက်မိတ္တာ။ ဝိ၊ဋီ၊၃။၆၀။ (-ကခ်။၉ရ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၅-။) **(၂)** ဩဝါဒ-ပဋိဂ္ဂါဟကာ ဘိက္ခုနီယောပိ အာရက္ခ-ဒေဝတာပိ ... ဒွေ ပက္ခာ အဟေသုံ။ ဓမ္မ၊ ဋီ၊၁။၃၅။ ဩဝါဒပဋိဂ္ဂါဟိကာ ဘိက္ခုနီ-ယောပိ အာရက္ခဒေဝတာပိ ဒွေ ကောဋ္ဌ-သာ အဟေသုံ။ ဇာ၊ဋီ၊၃။၄၆၂။

ဩဝါဒပဋိလာဘ (ပု) [ဩဝါဒ+ပဋိလာဘ] အဆုံးအမကို-ဩဝါဒကို-ရခြင်း-ရရာအခါ။ သတ္တု ဩဝါဒပဋိလာဘတော ပုဗ္ဗေ နအဒ္ဒကြီ။ ထေရ၊ဋီ၊၂။၁၄၁။

ဩဝါဒပတိ(ပဋိ)ကရ (တိ) [ဩဝါဒ+ပတိ+ကရ+ဏ။ ဩဝါဒ+ပတိကရ။] အဆုံးအမ

ကို-ပြု-လိုက်နာ-သော၊သူ။ ဘိက္ခု ... သတ္ထုသာသနကရော သြဝါဒပဋိကရော။ အံ၊၁။၉။ သြဝါဒပတိကရောတိ သြဝါဒ-ကာရကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ အတိဒေဝသ သမ္ဘာသမ္ဘုဒ္ဓသ သြဝါဒပဋိကရေန သရ-ဘင်္ဂေန ... ဒိဋ္ဌော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။

သြဝါဒပတောဒ (ပု) [သြဝါဒ+ပတောဒ] အ-ဆုံးအမ-သြဝါဒ-ဟူသော-နှင်တံ-တံဖျာ-ကြိမ်လုံး-ကြာပွတ်။ သြဝါဒန္တိ သြဝါဒ-ပတောဒံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၈၀။

သြဝါဒပရိယတ္တိ (ထီ) [သြဝါဒ+ပရိယတ္တိ] အ-ဆုံးအမ-သြဝါဒ-ဟူသော-သင်အံ့လေ့ကျက်-အပ်သောတရား-ပရိယတ္တိတရား။ သာ-သနဓမ္မောတိ သြဝါဒပရိယတ္တိ။ ဝဇိရ။၄၃။

သြဝါဒပရိယောသန (နာ) [သြဝါဒ+ပရိယော-သာန] ဆုံး-မ-သည်-ခြင်း-၏ အဆုံး။ ပါစိ-တ္တိယန္တိ သြဝါဒပရိယောသာနေ ပါစိတ္တိယံ။ ကခ်။ ၂၀၉။

သြဝါဒပါတိမောက္ခ (ပု) [သြဝါဒ+ပါတိမောက္ခ] သြဝါဒဟူသော ပါတိမောက်၊ သြဝါဒ ပါတိ-မောက်။ (ဘုရား၌ရှင်၏ "သဗ္ဗပါပဿ အ-ကရဏံ"အစရှိသောဂါထာသုံးခုကိုပင် "သြ-ဝါဒပါတိမောက်"ဟု ခေါ်သည်။) ဘဂဝါပိ သန္ဒိဿိန္နာယ ပရိသာယ ဣမံ သြဝါဒပါ-တိမောက္ခံ ဥဒ္ဒိသတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ (-က ခ်။၉၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၈၊၂၈၁။ ဝဇိရ။၈၁၊ ၅၈၁။ သာရတ္ထ၊၃။၄၂၆၊၄၉၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၁။) သြဝါဒဂါထာ၊ သြဝါဒပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသ-လည်းကြည့်။

သြဝါဒပါတိမောက္ခဂါထာ (ထီ) [သြဝါဒပါတိ-မောက္ခ+ဂါထာ] သြဝါဒပါတိမောက်-မည်-ဟူ-သော ဂါထာ။ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ ဟိ ဣမာ-တိသောဝ သြဝါဒပါတိမောက္ခဂါထာယော-ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။

သြဝါဒပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသ (ပု) [သြဝါဒပါတိ-မောက္ခ+ဥဒ္ဒေသ] သြဝါဒပါတိမောက်ကို-ပြ-သရုပ်အားဖြင့်ဟောကြား-ခြင်း။ သော-ဒုဝိဓော သြဝါဒပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသော စ အာဏာပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသော စ။ ကခ်။၉၃။ သြဝါဒေါ ပါတိမောက္ခံ၊ တဿ ဥဒ္ဒေသော သရူပေန ကထနံ သြဝါဒပါတိမောက္ခု-ဒ္ဒေသော။ ကခ်။ဋီ၊သစ်။၁၅၀။ (-ဝဇိရ။၆၀၊ ၄၄ရ။)

သြဝါဒပွဋ္ဌိကရ (တိ) [သြဝါဒ+ပဋ္ဌိကရ] အဆုံ:အမကို-ပြု-လိုက်နာ-သော၊သူ။ သာသနကရာ သြဝါဒပွဋ္ဌိကရာ။ မ၊၂။၁၅၈။

သြဝါဒပွဋ္ဌိကရဏ (တိ) [သြဝါဒ+ပဋ္ဌိကရဏ] အဆုံ:အမကို-ပြု-လိုက်နာ-ခြင်:ရှိသော၊ အဆုံ:အမကို လိုက်နာသော၊သူ။ ပုရတော-ဝ နိသီဒိ သြဝါဒပွဋ္ဌိကရဏဘာဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁ရ၂။

သြဝါဒပွဋ္ဌဟဂါရဝ (တိ) [သြဝါဒပွဋ္ဌိဂ္ဂဟ+ဂါရဝ] အဆုံ:အမကိုခံယူခြင်:၌ ရိုသေလေး-စားခြင်:ရှိသော၊သူ။ ဘဒ္ဒန္တေတိ ဣမိနာ သတ္ထရိ အာဒရဗဟုမာနဂါရဝဒီပနဝစနေန-တေ ဘိက္ခူ အတ္တနော သုဿူသတံ သြ-ဝါဒပွဋ္ဌိဂ္ဂဟဂါရဝဘာဝဿ ပဋိဝေဒေန္တိ။ ၃ဂါ-န၊ဋ္ဌ။၃၉၁။

ဩဝါဒပွင့်ဂွဟက (နာ) [ဩဝါဒ+ပင့်ဂွဟက] အဆုံးအမကို-ခံယူ-လက်ခံ-ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဝါဒပွင့်ဂွဟကူပသမ္ဘဒါ (ထီ) [ဩဝါဒပွင့်ဂွဟက+ဥပသမ္ဘဒါ] အဆုံးအမကိုခံယူခြင်း-ဖြင့်-ကြောင့်-ခွင့်ပြုအပ်သော ရဟန်းအဖြစ်၊ ဩဝါဒပင့်ဂွဟကရဟန်းအဖြစ်။

(မြတ်စွာဘုရားသည် ပဌမဝါ ကျွတ်ပြီးနောက် ရာဇဂြိုဟ်ပြည် ဝေဠုဝန်ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးတော်မူနေစဉ် ဘုရားရှင်အားရည်ညွှန်း၍ ရဟန်းပြုခဲ့ကြသော ပိပ္ပလိလုလင်(အရှင်မဟာကဿပ)နှင့် ဘဒ္ဒကာပိလာနီအမျိုးသီးတို့ကို သဂြိုဟ်ချီး မြှောက်မှုပြုရန် ကိုယ်တော်တစ်ပါးတည်းသာ သုံးဂါဝုတ်ခရီး ကြွတော်မူ၍ ရာဇဂြိုဟ်နှင့် နာဠန္ဒမြို့အကြား ဗဟုပုတ္တက ပညောင်ပင်ရင်း၌ ဘုရားရှင်တို့၏ အသရေကို ထင်စွာပြလျက် ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေ ထိုင်နေတော်မူသည်၊ ထိုအခါ အရှင်မဟာကဿပသည် ဘုရားရှင်ကို ဖူးမြင်ရာအရပ်မှစ၍ သုံးကြိမ်ရှိသေစွာ ရှိခိုးလျက် "မြတ်စွာဘုရား, ဘုန်းတော်ကြီးတော်မူ၏သော မြတ်စွာဘုရားကား အကျွန်ုပ်၏ ဆရာဖြစ်ပါပေ၏။ အကျွန်ုပ်ကား တပည့်ဖြစ်ပါ၏" ဟုသုံးကြိမ်လျှောက်ထား၍ တပည့်အဖြစ် ခံယူလေသည်၊ ဘုရားရှင်က တရားစကားဟောကြားလျက် "ချစ်သားကဿပ, ထိုင်လော့၊ သင့်အား အမွေပေးအံ့"ဟု မိန့်တော်မူပြီးလျှင်-

(၁) ကဿပ ထို့ကြောင့် ဤသာသနာတော်၌ သင်သည် သီတင်းကြီး သီတင်းငယ် သီတင်းလတ် ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ ထက်စွာသော ဟိရီ . သြတ္တပ္ပတရားကို ရှေးရှု ထင်သည်ဖြစ်လတ္တံ့ဟု ဤသို့ကျင့်ရမည်။ (၂) ကဿပ ထို့ကြောင့် ဤသာသနာတော်၌ သင်သည် ကုသိုလ်နှင့်စပ်သော တရားအားလုံးကို နာအံ့၊ ထိုတရား အားလုံးကို အရိုအသေပြုကာ နှလုံးသွင်း၍ အလုံးစုံသောစိတ်ဖြင့်ကောင်းစွာဆောင်၍ နားစိုက်လျက် တရားကို နာအံ့ ဟု ဤသို့ကျင့်ရမည်။ (၃) ကဿပ ထို့ကြောင့် ဤသာသနာတော်၌ သင်သည် သုခနှင့်တကွ ဖြစ်သော ကာယဂတာသတိသည် ငါ့အားမစွန့်လတ္တံ့ဟု ဤသို့ကျင့်ရမည်-

ဟူသော အဆုံးအမ ဩဝါဒသုံးပါးကိုပေးတော်မူသည်၊ အရှင်မဟာကဿပသည်လည်း ထိုဩဝါဒသုံးပါးကို ရိုသေစွာ ခံယူလေသည်၊ ဘုရားရှင်၏အဆုံးအမကို ရိုသေစွာ ခံယူခြင်းသည်ပင်လျှင် မထေရ်၏ရှင်အဖြစ်, ရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းမည်၏။ ဤသို့အားဖြင့် ရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းကို "ဩဝါဒပင့်ဂွဟကူပသမ္ဘဒါ" ဟု ခေါ်၍ ဤသာသနာတော်၌ အရှင်မဟာကဿပ မထေရ်တစ်ပါးသာ ဤနည်းဖြင့် ရဟန်းအဖြစ်ကို ရတော်မူသည်။

ဩဝါဒသုံးပါးတို့တွင် ပဌမဩဝါဒကို အရှင်မဟာကဿပ မထေရ်သည် မြတ်ဗုဒ္ဓ ဇာတ်ရှိသူဖြစ်သောကြောင့် ဇာတိမာန်ကို ပယ်ရန် ဟောတော်မူသည်။ ဒုတိယ ဩဝါဒကို အရှင်မဟာကဿပမထေရ်သည် အကြားအမြင်များသူဖြစ်သောကြောင့် အ

ကြားအမြင်မျှားမှုကို အမှီပြု၍ဖြစ်တတ်သောမာန်ကို ပယ်ရန် ဟောတော်မူသည်၊ တတိယသြဝါဒကို အရှင်မဟာကဿပ မထေရ်သည် ဥပမိနှင့်ပြည့်စုံတင့်တယ်သူ ဖြစ်သောကြောင့် ဥပမိကိုအမှီပြုကာ ဖြစ်ပေါ်လာမည့်တရားကိုပယ်ရန် ဟောတော်မူသည်။ အကျယ်ကို-သံ၊၁။၄၂၀။ ဝိ၊ဌ၊၁။ ၂၀၆။ ထေရ၊ဌ၊၂။၅၃၉။ သာရတ္ထ၊၂။၅၄။ မဟာဗုဒ္ဓဝင်၊၆-၁။၁၄၀-၄-ကြည့်။)

သြဝါဒပွဋိဂ္ဂဟကူပသမ္ဘဒါ နာမ "တသ္မာ တိဟ တေ ကဿပ ဧဝံ သိက္ခိတဗ္ဗံ ... ဧဝံ ဟိ တေ ကဿပ သိက္ခိတဗ္ဗ"န္တိ ဣမိနာ သြဝါဒပွဋိဂ္ဂဟကေန မဟာကဿပတ္ထေ-ရဿ အနုညာတဥပသမ္ဘဒါ။ ဝိ၊ဌ၊၁။ ၂၀၆-ရ။ ကင်္ခ၊ဋီ၊သစ်။၁၆၆။ (-ကင်္ခ။၁၀၄။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၁၆။ ထေရ၊ဌ၊၂။၅၃၉။ ဝဇိရ။၉၂။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၉။)

သြဝါဒပွဝတ္တိတာ (ထီ) [သြဝါဒပွဝတ္တိ+တာ] အဆုံးအမ-ဖြင့်-အားဖြင့်-ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဧဝံ တဝ ကာယရထောပိ ပက္ကိတာန် သြဝါဒပွဝတ္တိတာယ အာဗဒ္ဓါ သုခ် ယာတု။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၁၄၈။

သြဝါဒမိဂ (ပု) [သြဝါဒ+မိဂ] အဆုံးအမ-သြဝါဒ-ကို ပေးတတ်သော သမင်။ သြဝါ-ဒမိဂေါ ပန အဟမေဝ အဟောသိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁ရ၆။

သြဝါဒမုခ (နာ) [သြဝါဒ+မုခ] အဆုံးအမ-သြဝါဒ-ကို အဦးမူ-အရင်းပြု-ပဓာနပြု-ခြင်း။ သော ပရိနိဗ္ဗာနသမယေ သံယမဗျော ဘိက္ခူနံ သြဝါဒမုခေန အည် ဗျာက-ရောန္တော ... ဂါထာတ္တယမဘာသိ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၄၄၃။

သြဝါဒယာစန (ထီ၊နာ) [သြဝါဒ+ယာစန] အဆုံးအမသြဝါဒကို တောင်းပန်ခြင်း။ ဧ-တ္ထာတိ ဧတသ္မိ တဝ သြဝါဒယာစနေ။ အံ၊ဌ၊၂။၃၉၆။ ဥပေါသထဒိဝသေ သြဝါဒ-ယာစနံ သမ္မဒ္ဓိစ္ဆိတ္တာ ပါဋိပဒေ အာဂတာနံ ဘိက္ခုနီနံ ... ဝတ္တတ္ပမေဝ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၅။

သြဝါဒယာစနတ္ထ (ပု) [သြဝါဒယာစနာ+အတ္ထ] (ဘိက္ခုနီမတို့က"အဆုံးအမကိုရပါအံ့လော" ဟု) အဆုံးအမ-သြဝါဒ-ကို တောင်းပန်ခြင်း ဟူသောအကျိုး။ သြဝါဒတ္ထ၎ ကြည့်။

သြဝါဒဝဂ္ဂ (ပု) [သြဝါဒ+ဝဂ္ဂ] သြဝါဒဝဂ်။ (ကင်္ခ။၁ရ၊ ၂ဝ၉။ ဝိ၊ဌ၊၃။၅ ၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၄-စသည်တို့၌ "ဘိက္ခုနီဝဂ်" ဟု သုံးနှုန်းသည်။ "ဘိက္ခုနီဝဂ္ဂေါတိ ဘိက္ခုနီနံ သြဝါဒဝဂ္ဂေါ" ဟု ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ။၅ဝရ-၌ ဖွင့်သည်။) သြဝါဒဝဂ္ဂသ ပဌမသိက္ခာ-ပဒနိဒ္ဒေသေ ပါစိတ္တိယဝသေန ဝုတ္တာနိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၈၂။

သြဝါဒဝစန (နာ) [သြဝါဒ+ဝစန] အဆုံးအမ စကား။ ဆုံးမ-ကြောင်း-သော-စကား။ ပဌာစရာယ ထေရိယာ ကိလေသပဋိ-သတ္တုသာသနဌေန သာသနဘူတံ သြဝါဒ-ဝစနံ။ ထေရီ၊ဌ။၁ ၂ ၂။

သြဝါဒဝါရ (ပု) [သြဝါဒ+ဝါရ] အဆုံးအမ သြဝါဒကို ခံယူအံ့သောအလှည့်အကြိမ်။

သြဝါဒဝါရေ သမ္ဘတ္ကေ အည် ပေသေတ္တာ သြဝါဒ် အာဟရာပေသိ။ အံ၊ဌ၊၁။ ၂၈၀။

သြဝါဒသဒီသ (တိ) [သြဝါဒ+သဒီသ] အဆုံးအမ သြဝါဒနှင့်တူသော။ တဝ (ဟိ) သြ-ဝါဒေါ ဗုဒ္ဓါနံ သြဝါဒသဒီသော။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၁၃။ အံ၊ဌ၊၁။ ၂ ၂၉။ သာရတ္ထ၊၁။ ၄ ၂၉။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁ ၂။

သြဝါဒသမ္ပဋိစ္ဆန (နာ) [သြဝါဒ+သမ္ပဋိစ္ဆန] အ ဆုံးအမ သြဝါဒကို ခံယူခြင်း။ သပ္ပတိ-ဿဝေန သြဝါဒသမ္ပဋိစ္ဆနေန။ မ၊ဋီ၊ ၂။ဖ ၂။

သြဝါဒသမ္ပတ္တိပကာသနမုခ (နာ) [သြဝါဒ သမ္ပတ္တိပကာသန+မုခ] အဆုံးအမ၏-ဆုံး မအပ်သည့်အတိုင်း-ပြည့်စုံခြင်းကို ပြခြင်း လျှင် အဦးပြုခြင်း။ သော မာတရာ စောဒိ-ယမာနော ... အရဟတ္တံ ပတ္တာ မာတု သြဝါဒသမ္ပတ္တိပကာသနမုခေန အည် ဗျာ-ကရောန္တော။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။၅ဝ။

သြဝါဒသမ္ပတ (တိ) [သြဝါဒ + သမ္ပတ] (ဘိက္ခုနီတို့အား) ဂရုမံရှစ်ပါးဖြင့် ဆုံးမ ခြင်းငှါ သမုတ်အပ်သော၊သူ(ရဟန်း)။ သြ-ဝါဒသမ္ပတေနာပိ၊ နာ ကရေ တဇ္ဇနီကတော။ ဝိ၊၄။ဝ၀။

သြဝါဒသမ္ပုတိ (ထီ) [သြဝါဒ + သမ္ပုတိ] (ဘိက္ခုနီတို့အား) ဂရုမံရှစ်ပါးဖြင့် ဆုံးမ ခြင်းငှါ သမုတ်ခြင်း။ နနု သြဝါဒသမ္ပုတိ ဥပသမ္ပန္နသော ဒီယတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၃ဂ၅။

သြဝါဒသာမည (နာ) [သြဝါဒ+သာမည] အဆုံး အမသြဝါဒ၏ တူသည်၏အဖြစ်၊ သြဝါဒ ချင်းတူခြင်း။ တထာပိ သြဝါဒသာမညေန ဝပ္ပဘဒ္ဒိယာနံ, မဟာနာမအဿဇိနဋ္ဌေ ဌကတော ဝုတ္တော။ ဝဇိရ။ ၄ဝ၀။

သြဝါဒသိက္ခာပဒ (နာ) [သြဝါဒ+သိက္ခာပဒ] အဆုံးအမသြဝါဒဖြစ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ပါဏ် နာ ဟနေ နာ စာဒိနှမာဒိယေတိ-အာဒိနာ သြဝါဒသိက္ခာပဒါနံ ဝိဇ္ဇမာနတ္တာ။ ဝိမတိ၊ဝ။ ၉ ၂။ (-သာရတ္ထ၊ဝ။ ၄ ၄ ဝ။)

သြဝါဒသိဒ္ဓိ (ထီ) [သြဝါဒ+သိဒ္ဓိ] အဆုံးအမ သြဝါဒ၏ ပြီးစီးခြင်း။ ဝိနယေန သြဝါဒ-သိဒ္ဓိ။ သံ၊ဋီ၊ဝ။ဂ၆။

သြဝါဒါကရဏ (နာ) [သြဝါဒ+အကရဏ] အ ဆုံးအမ သြဝါဒကို-မပြု-မလိုက်နာ-ခြင်း။ တသ သြဝါဒါကရဏေန တံ ဝိရဇ္ဈယျ။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။ဝ၅ ၆။

သြဝါဒါစရိယ (ပု) [သြဝါဒ+အာစရိယ] အ ဆုံးအမသြဝါဒပေးသောဆရာ။ တာပသာနံ သယံ သြဝါဒါစရိယော သမာနော။ ဝိ၊ဌ၊ ၃။ ၂ ၅ ၃၊(-၂ ၉ ၁။ ဝိ၊ဌ၊၄။ ၂ ၂ ၄။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။ ၂ ၃ ၈။)

သြဝါဒါနုရူပ (တိ) [သြဝါဒ+အနုရူပ] အဆုံး အမအား-ဆုံးမခြင်းအား-လျော်သော။ သြ ဝဒိယ-ကြည့်။

သြဝါဒါနုသာသန (နာ) [သြဝါဒ+အနုသာသန] (၁) သြဝါဒဖြစ်သော အဆုံးအမ။ (၂) ဆုံးမခြင်း, အဖန်ဖန်ဆုံးမခြင်း။ သြဝါဒ စကား, အနုသာသနီစကား။ သြဝါဒ, အနု သာသန။ **(၁)(၂)** ယံ တာသန္တိ ယံ သြ-

ဝါဒါနုသာသနံ တောသံ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၈။ (-ခုဒ္ဒက၊ဌ။၁၁၆။ သုတ္တနိ၊ဌ။၂၂။ အပ၊ဌ၊၂။ ၁၄၄။) ဩဝါဒါနုသာသနီ-လည်းကြည့်။

ဩဝါဒါနုသာသနီကိစ္စ (နာ) [ဩဝါဒါနုသာသနီ+ကိစ္စ] ဩဝါဒဖြစ်သောအဆုံးအမ-ဩဝါဒ, အနုသာသနီ-ပေးခြင်း ကိစ္စ။ မယိ ပရိ-နိဗ္ဗုတေ ဣမာနိ စတုရာသီတိ ဗုဒ္ဓသဟ-သာနိ တုမှေ ဩဝဒိဿန္တိ အနုသာသိဿန္တိ ဩဝါဒါနုသာသနီကိစ္စဿ နိပ္ပါဒနတော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅။

ဩဝါဒါနုသာသနီပဋိစ္ဆက (တိ) [ဩဝါဒါနုသာသနီ+ပဋိစ္ဆက] ဩဝါဒဖြစ်သော အဆုံးအမ-ဩဝါဒ, အနုသာသနီ-ကို ခံယူတတ်သော၊သူ။ နိဝါတဝုတ္တိတိ အတိမာနံ အက-တွာ နိစဝုတ္တိ ဩဝါဒါနုသာသနိပဋိစ္ဆကော။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၁၈၉။

ဩဝါဒါနုသာသနိပ္ပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [ဩဝါဒါနုသာသနီ+ပဋိဗဒ္ဓ] ဩဝါဒဖြစ်သော အဆုံးအမနှင့်- ဩဝါဒ, အနုသာသနီနှင့်- စပ်ခြင်းရှိ-ဆက်စပ်ခြင်းရှိ-သော။ ဩဝါဒါနုသာ-သနိပ္ပဋိဗဒ္ဓတ္တာ ပန နိပ္ပရိယာယေန သံယ-မှာ ဝပကာသိတုံ နာ ယုတ္တော။ အံ၊ဌ၊၃။၄၆။

ဩဝါဒါနုသာသနိပ္ပဒါနပဋိကွေပ (ပု) [ဩဝါဒါနုသာသနိပ္ပဒါန+ပဋိကွေပ] ဩဝါဒဖြစ်သော အဆုံးအမကို- ဩဝါဒ, အနုသာသနီကို-ပေးခြင်းကို ပယ်မြစ်ခြင်း။ တဇ္ဇနီ-ယကမ္မေ ဟိ ကတေ ဩဝါဒါနုသာသနီ-ပ္ပဒါနပ္ပဋိကွေပေါ နတ္ထိ။ ဝိမတိ၊၂။၃၁၆။

ဩဝါဒါနုသာသနီသမ္ပဋိစ္ဆန (နာ) [ဩဝါဒါနုသာသနီ+သမ္ပဋိစ္ဆန] ဩဝါဒဖြစ်သော အဆုံးအမ-ဩဝါဒ, အနုသာသနီ-ကို ကောင်းစွာ-ခံယူခြင်း။ ကဿ နု ဝါ သတ္ထု သာသနေ ပါဝစနေ ဩဝါဒါနုသာသနီ-သမ္ပဋိစ္ဆနေန တွံ ဝစနကရာ အသိ။ ဝိမာန၊ ၆။ရ၃။

ဩဝါဒါနုသာသနီ (ထီ) [ဩဝါဒ+အနုသာသနီ] (၁) ဩဝါဒဖြစ်သော အဆုံးအမ။ (၂) ဆုံးမခြင်း, အဖန်ဖန်ဆုံးမခြင်း၊ ဩဝါဒ စကား, အနုသာသနီစကား၊ ဩဝါဒ, အနုသာသနီ။ **(၁)(၂)** ယံ ပရကာရံ ပရသ ဩဝါဒါနုသာသနီ နိဿာယ ... ယာဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၄၆။(-အံ၊ ၆၊၂။၅၂။ အပ၊ဌ၊၁။၂၂ရ၊၃၁ရ။) ဩဝါ-ဒါနုသာသနီန္တိ ဩဝါဒဘူတမနုသာသနီ၊ ပဌမံ ဝါ ဩဝါဒေါ၊ ပစ္ဆာ အနုသာသနီ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၉။

(အံ၊ဌ၊၁။၅၄-၌ တစ်ကြိမ်-ဆုံးမခြင်း-ဆုံးမသောစကား-သည် ဩဝါဒမည်၏။ အ-ဖန်ဖန်-ဆုံးမခြင်း-ဆုံးမသောစကား-သည် အနုသာသနီမည်၏။ မျက်မှောက်-ဆုံးမ-ခြင်း-ဆုံးမသောစကား-သည် ဩဝါဒ မည်-၏။ တစ်ဦးဦးကို စေလွှတ်၍ မျက်ကွယ်၌-ဆုံးမခြင်း-ဆုံးမသောစကား-သည် အနု-သာသနီ မည်၏။ အကြောင်းဝတ္ထု သက်-ရောက်ဖြစ်ပေါ်လာ၍-ဆုံးမခြင်း-ဆုံးမ-သောစကား-သည် ဩဝါဒ မည်၏။ အ-ကြောင်းဝတ္ထု သက်ရောက် ဖြစ်ပေါ် လာ-သည်ဖြစ်စေ, မလာသည်ဖြစ်စေ ဆုံးမ

စကားစဉ် ထားသည်၏အစွမ်းဖြင့်-ဆုံးမ
ခြင်း-ဆုံးမသောစကား-သည် အနုသာသနီ
မည်၏-ဟု လည်းကောင်း။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။
၃၉-၌ ဤးဦးပဌမဖြစ်သော ဆုံးမခြင်း,
ဆုံးမစကားသည် ဩဝါဒမည်၏။ နောက်၌
ဖြစ်သော ဆုံးမခြင်း, ဆုံးမစကားသည် အနု
သာသနီမည်၏-ဟုလည်းကောင်း ထိုနှစ်ခု
တို့၏အထူးကို မိန့်ဆိုကြသည်။)

ဩဝါဒါနုသာသနီကရဏ (နာ) [ဩဝါဒါနုသာ
သနီ+ကရဏ] ဩဝါဒဖြစ်သော အဆုံးအမ
ကို- ဩဝါဒ, အနုသာသနီကို-ပြု-လိုက်နာ
-ခြင်း။ ယော မံ ဩဝါဒါနုသာသနီကရ-
ဏေန ဥပဌဟေယျ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၁၃။

ဩဝါဒါနုသာသနီမဂ္ဂ (ပု) [ဩဝါဒါနုသာသနီ+
မဂ္ဂ] ဩဝါဒဖြစ်သော အဆုံးအမ- ဩဝါဒ,
အနုသာသနီ-ဟူသော-လမ်း-လမ်းညွှန်
ချက်။ မဂ္ဂန္တိ တုမှာကံ ဩဝါဒါနုသာသနီ-
မဂ္ဂံ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၉၉-၄၀၀။

ဩဝါဒါနုသိဋ္ဌိ (ထီ) [ဩဝါဒ+အနုသိဋ္ဌိ] (၁)
ဩဝါဒဖြစ်သော အဆုံးအမ။ (၂) ဆုံးမ
ခြင်း, အဖန်ဖန်ဆုံးမခြင်း။ **(၁)(၂)** တတော
စ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော သာသနံ
ဩဝါဒါနုသိဋ္ဌိယံ အနုပတိဋ္ဌေ။ ထေရ၊ဌ၊၂။
၅၃၃။ (-ဇာ၊ဌ၊၃။၁၉၈။ သာရတ္ထ၊၃။၄၄၄။
ဒီဋီ၊၂။၁၆ရ။) ဩဝါဒါနုသာသနီ-လည်းကြည့်။

ဩဝါဒါယာစန (ထီ၊နာ) [ဩဝါဒ+အာယာစန]
အဆုံးအမဩဝါဒကို တောင်းခြင်း။ ဣဏာတိ
ဇေသ္ဌီ တဝ ဩဝါဒါယာစနေ။ သံ၊ဌ၊၂။၂၈။

ဩဝါဒိကာ (ထီ) [(အဝ+ဝဒ+ဏ္ဍ=) ဩဝါဒက
+အာ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)] ဆုံးမတတ်-အဆုံး
အမကိုပေးတတ်-သော၊ ဥပါသိကာ။ ဩဝါ-
ဒက^{2}-ကြည့်။

ဩဝါဒိယမာန (တိ) [အဝ+ဝဒ+ယ+မာန] ဆုံး
မအပ်သော၊သူ။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်း
ကြည့်။

ဩဝါဒိယမာနတ္ထေရ (ပု) [ဩဝါဒိယမာန+
ထေရ] ဆုံးမအပ်သော ထေရ်။ တလင်္ဂရ-
တိဿပဗ္ဗတဝါသိမဟာဒိန္နတ္ထေရေန ဩဝါ-
ဒိယမာနတ္ထေရာနံ ဝိယ။ မ၊ဌ၊၁။၁၈၈။

ဩဝါဒီ (တိ) [အဝ+ဝဒ+ဏီ။ ဩဝါဒ+ဏ္ဍီ။]
ဆုံးမညွှန်ပြလေ့ရှိသော၊ ဆုံးမခြင်း-အဆုံး
အမပေးခြင်း-ရှိသော၊သူ။ "တာတာ က-
ဿထ ဝပထ၊ ဝဏ်ပွထံ ပယောဇေထာ"-
တိအာဒိနာ ဟိ နယေန ဩဝဒန္တော ဩဝါဒီ
နာမ ဟောတိ။ မ၊ဌ၊၃။၂ရ။

ဩဝါဒူပဇီဝီ (တိ) [ဩဝါဒ+ဥပဇီဝီ။ ထီ-၌
ဩဝါဒူပဇီဝိနီ။] (ရဟန်းတို့၏) ဩဝါဒကို
မှီ၍ အသက်မွေးသော၊သူ (ရဟန်းမိန်းမ)။
သံယော ဒ္ဒိဓာ ဘိဇ္ဇတိ၊ ဩဝါဒူပဇီဝိနိယော
ဘိက္ခုနိယောပိ ဒ္ဒေ ဘာဂါ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊
၄။၂၁၀။ ဩဝါဒူပဇီဝိနိယောတိ ဘိက္ခုနံ
ဩဝါဒံ ဥပနိဿာယ ဇီဝိနိယော။ ပါစိတ်၊
ယော။၆၁၁။

ဩဝါဒူပသက်မန (နာ) [ဩဝါဒ+ဥပသက်မန]
ဩဝါဒအကျိုးငှါ ချဉ်းကပ်ခြင်း၊ ဩဝါဒကို
ရပါအံ့လောဟု တောင်းပန်ခြင်းငှါ ချဉ်း

ကပ်ခြင်း။ (ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။) ဩဝါဒကို ခံယူခြင်းဟု ချဉ်းကပ်ခြင်း။ (ပါစိတ်၊ယော။) အနှဒ္ဓမာသံ ဘိက္ခုနိယာ ဘိက္ခုသံယတော ဒွေ ဓမ္မာ ပစ္စာသီသိတမ္ဘာ ဥပေါသထပုစ္ဆကဿ ဩဝါဒူပသက်မနဿ။ ဝိ၊၄။၄၄၄။ အံ၊၃။၁၀၃။ ဩဝါဒူပသက်မနန္တိ ဩဝါဒတ္ထာယ ဥပသက်မနံ။ ကခ်ီ။၃၄၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃ရ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၃ရ။ ဩဝါဒတ္ထာယာတိ ဩဝါဒယာစနတ္ထာယ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။ ၄ဂဝ။ ထောယ္ပေ ဘိက္ခုသံယံ ဩဝါဒူပသက်မနံ ယာစထ။ ဝိ၊၄။၄၅၅။ ဝိ၊ဋီ၊၃။၆၀။ ဩဝါဒူပသက်မနန္တိ ဩဝါဒဿ ဂဟဏတ္ထာယ ဥပသက်မနံ။ ပါစိတ်၊ယော။၄ဂ။

ဩဝါဒူပသမ္မဒါ (ထီ) [ဩဝါဒ+ပဋိဂ္ဂဟဏ+ဥပသမ္မဒါ] အဆုံးအမကို ခံယူခြင်း-ပင်လျှင်-ဟူသော-ကြောင့်ဖြစ်သော-ရဟန်းအဖြစ်။ ဣမေဝ မဟာကဿပတ္ထေရဿ ဩဝါဒူပသမ္မဒါတိ ကတ္တာ ဒဿိတာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၁၄။ အဝယဝဝိနိမုတ္တဿ သမုဒါယဿ အဘာဝတော, အဝယဝေန စ သမုဒါယဿ အပဒိသိတမ္ဘတော ဩဝါဒူပသမ္မဒါဝဟ(ဩဝါဒေကဒေသော) ဩဝါဒူပသမ္မဒါ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃၂။ ဩဝါဒူပသမ္မဒါ(အံ၊ဋီ၊၂။၆၆)တိ ဩဝါဒပဋိဂ္ဂဟဏဥပသမ္မဒါ။ အံ၊ဋီ၊၂။ရ၀။ ဩဝါဒပဋိဂ္ဂဟဏူပသမ္မဒါ-လည်းကြည့်။

ဩဝါရေန္ဓ (တိ) [အဝ+ဝရ+အ(ဏေ)+အန္ဓ] တားမြစ်-ပိတ်ဆို့-ကာဆီး-ဖုံးကွယ်-သော၊သူ။ အယံ စ မဟေသက္ခော ဘိက္ခု ဘဂဝတော ပုရတော ဌိတော ဩဝါရေန္ဓော။ ဒီ၊၂။၁၁၅။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၁၄၆။ ဩဝါရေန္ဓောတိ အာဝါရေန္ဓော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၀။ အာဝါရေန္ဓောတိ ဆာဒေန္ဓော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁ရရ။

ဩဝိဏ္ဏတိ (ကြို) [အဝ+ဝိဓ+ယ+တိ] ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-၏။ ဩမသန္ဓိတိ ဩဝိဏ္ဏန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄။ (-သာရတ္ထ၊၃။၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀ရ။) မသဓတု ဝိဏ္ဏနတ္ထေ ပ၀တ္တတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၄။ **ဩဝိဏ္ဏထ** —ယဋ္ဌေထာတိ ... ဩဝိဏ္ဏထ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၂။

ဩဝိဏ္ဏထ (ကြို) [အဝ+ဝိဓ+ယ+ထ] ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-ကုန်လော့။ ဩဝိဏ္ဏတိ-ကြည့်။

ဩဝိဏ္ဏန (နာ) [အဝ+ဝိဓ+ယ+ယု] နှား, နှလုံးကို-ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-သောစကား၊ နှားမခံသာသော စကား။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဝိဏ္ဏနဝစန (နာ) [ဩဝိဏ္ဏန+ဝစန] နှား, နှလုံးကိုထိုးဆွသောစကား-နှာမခံသာသော စကား-ကိုဆိုခြင်း။ ဩမသဝါဒေတိ ဩဝိဏ္ဏနဝစနေ။ ကခ်ီ။၁၉၀။ တသ္မာ တေန ကဏ္ဏဌ္ဌေ၀ ဟဒယဿ ဝိဏ္ဏတိတိ အာဟ "ဩဝိဏ္ဏနဝစနေ"တိ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၃၄ရ။

ဩဝိဏ္ဏန္ဓ (တိ) [အဝ+ဝိဓ+ယ+အန္ဓ] ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-ထိုးစိုက်-ကတ်သော၊သူ။ တိခိဏ-သိဂေါ် စဏ္ဍဂေါဏော ဝိယ ဩဝိဏ္ဏန္ဓော ဝိစရတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅၄။

ဩဝိဏ္ဏန္ဓိ (ကြို) [အဝ+ဝိဓ+ယ+အန္ဓိ] ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-ကုန်၏။ နှား, နှလုံးကို-ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-ကုန်၏။ ဩဝိဏ္ဏတိ-ကြည့်။

ဩဝိဏ္ဏိတ (တိ) [အဝ+ဝိဓ+ယ+တ] ထိုးဖောက်

အပ်သော၊ လျှို့ဿင်းအပ်သော။ အဌသု ဌာနေသု ဝိနိဝိဏ္ဍိတ္တာ ဗဒ္ဓေသု အဌသု ဝေတ္တလတာမဏ္ဍလေသု ကေကသ္မိ ဩ-ဝိဏ္ဍိတံ ကေကံ ကာဇံ ဒ္ဒေ ဒ္ဒေ ဘောဇ-ပုတ္တာ အတ္တနော အတ္တနော ခန္ဓံ အာရော-ပေတ္တာ။ စရိယာ၊ဌ။၁ရ၂။

ဩဝိဏ္ဍိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဝိဓ+ယ+တ္တာ] ထိုး-ဆွ-ထိုးဖောက်-ထိုးစိုက်-ထွင်းဖောက်-၍၊ သခ်ပါလနာဂရာဇာ ဟုတ္တာ တိခ်ကာဟိ သတ္တိဟိ အဌသု ဌာနေသု ဩဝိဏ္ဍိတ္တာ ပဟာရမုခေဟိ သကဏ္ဌကာ လတာယော ပဝေသေတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဘ။၂၉ရ။ ကေ၊ မဟီသံ ဝဓိတ္တာ ဒါဌာဟိ ဩဝိဏ္ဍိတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၂၄၊ (-၂၂၄။)

ဩဝိဒ္ဓ (တိ) [အဝ+ဝိဓ+တ] ထိုးဖောက်-ထိုးစိုက်-အပ်သော။ ဩဝိဒ္ဓါ ဝိယ သတ္တိဟိ၊ သခ်ါရာ နိစ္စဒုက္ခိတာ။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒ၊ ဂါထာ။၁၅၅၄။

ဩဝိပရိတ (ပု) [ဩ+ဝိပရိတ] "ဩ"၏ ဝိပရိတ်၊ "ဩ" မှ ပြောင်းလာသော "ဥ"။ ဩဝိပရိတောတိ ဩကာရဿ ဝိပရိတ-ဘူတတ္တာ ဥကာရော ဩဝိပရိတော နာမ။ သံပျင်ဦ။၁ဝ၈။

ဩဝုဋ(တ) (တိ) [အဝ+ဝုဋ+တ] (၁) ထက်ဝန်းကျင်မှ-ထုံးဖွဲ့-မြှေးယှက်-အပ်သော၊သူ။ (၂) ပိတ်ဆို့-တားဆီး-အပ်သော၊ အထက်မှ ပိတ်ဆို့အပ်သော၊ အောက်၌ပိတ်ဆို့အပ်သော၊ ထက်ဝန်းကျင်မှပိတ်ဆို့အပ်သော၊သူ။ **(၁)(၂)** နိဝုတာတိ ဩဝုဋာ ပရိယောနဒ္ဓါ။ သုတ္တနိ၊ဌ။၂။၃၁၁။ ပုထု ပဗ္ဗတိ နိဝရဏော-ဟိ အာဝုတာ(ဋာ) နိဝုတာ ဩဝုတာ။ မ ဟာနီ။၁၁၄။ ဒီ၊ဌ၊၁။၅၉။ မ၊ဌ၊၂။၂၂။ အံ၊ဌ၊ ၁။၄ရ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃ရ၄။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၄၅။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၅၁။ ဩဝုတာတိ ဥပရိတော ပိဟိတာ။ မဟာနီ၊ဌ။၂၃ရ။ ဩဝုတာတိ ပလိဂုဏ္ဌိတာ, ပရိယောနဒ္ဓါ ဝါ။ မ၊ဋီ၊၁။၆၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၁ဝ၃။ ကာမဂုဏေဟိ ဩဝုတော နိဝုတော။ သံ၊ဌ၊၁။၂၉။ ဩဝုတောတိ ယထာ တံ နဉယတိ၊ ဇဝံ ပိဟိတစိတ္တော။ သံ၊ဋီ၊ ၁။ရ၄။ အယံ လောကော ကေန အာဝု-တော နိဝုတော ဩဝုတော။ စူဠနိ။၂၄။ ဩဝုတောတိ ဟေဋ္ဌာ ပဋိစ္ဆာဒိတော။ စူဠနိ၊ ဌ။၁။ (သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၅-၌ "အာဝုတာတိ-အာဒိပိ ပရိယာယဝစနမေဝ။ အပိ စ ... ဩဖုဋာတိ ပလိဂုဏ္ဌိတာ, ပရိယောနဒ္ဓါ ဝါ"ဟုရှိသည်။ "ဩဖုဋ" လည်းကြည့်။)

ဩဝုယ္ယတိ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+ဝဟ+ယ+တေ] အောက်သို့-မျှောအပ်-ဆောင်-ငင်-၏။ ကိ-ဏ္ဍာပိ ခေါ တွံ အမ္ဘော ပုရိသ နဒိယာ သောတေန ဩဝုယ္ယသိ။ ဣတိဝုတ်။၂ရ၁။ **ဩဝုယ္ယေယ္ယ** —သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ပုရိသော နဒိယာ သောတေန ဩဝုယ္ယေယ္ယ ပိယရူပသာတရူပေန။ ဣတိဝုတ်။၂ရ၁။ နဒိယာ သောတေန ဩဝုယ္ယေယ္ယာတိ သီယ-သောတာယ ဟာရဟာရိနိယာ နဒိယာ ဥဒကဝေဂေန ဟေဋ္ဌတော ဝုယ္ယေယ္ယ အဓော ဟရိယေထ။ ... တံ ဂဟေသာမိတိ နဒိယံ ပတိတ္တာ သောတေန အဝကမ္ပေယ္ယ။ ဣ တိဝုတ်၊ဌ။၃၂၆။

ဩဝုယှသီ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+ဝဟ+ယ+သေ] အောက်သို့-မျှောအပ်-ဆောင်-ငင်-၏။ ဩဝုယှတိ-ကြည့်။

ဩဝုယှယျှ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+ဝဟ+ယ+ထေ] အောက်သို့-မျှောအပ်-ဆောင်-ငင်-ရာ၏။ ဩဝုယှတိ-ကြည့်။

ဩသ (ပု) [ဥသ+ဏ။ ဩမ (သံ)] (၁) ပူလောင်ခြင်း။ (အမရကောသ။) (၂) ရောင်ခြည်၊ အလင်းရောင်တန်း၊ အလင်းရောင်။ (၁) ဩသမိ(မီ) ²(၁) ကြည့်။ (၂) ဩသ-ဓိသ - ကြည့်။

ဩသက္ကာ³ (ကြို) [အဝ+သက္ကမ+ဟိ] နောက်သို့ဆုတ်နစ်လော့၊ နောက်ဆုတ်လော့။ ဩ-သက္ကတိ (ဂ) ကြည့်။

ဩသက္ကာ⁴ (ပုဒ်ကန်) [အဝ+သက္ကမ+အ] သက်ရောက်-ဆိုက်ရောက်-ခြင်း။ ဩသက္ကသမ-ဝတ္ထိ-ကြည့်။

ဩသက္ကတိ (ကြို) [အဝ+သက္ကမ+အ+တိ] (၁) ဆုတ်နစ်၏။ (က) တန့်ရပ်ဆုတ်နစ်၏။ တွန့်ဆုတ်၏။ (ခ) လျှောကျ၏။ (ဂ) နောက်သို့ဆုတ်နစ်၏၊ နောက်ဆုတ်၏။ (ဃ) ဆုတ်ယုတ်-လျော့ပါး-၏။ (င) ဆုတ်ယုတ်-ကွယ်ပျောက်-၏။ (၂) နစ်-နစ်မြုပ်-နစ်ဝင်-၏။ (၃) ရှောင်ကြဉ်၏။

(၁) ဆုတ်နစ်၏။ ဣဒံ ခေါ အဓိကရဏံ ကကွဌ္ဌ ဝါ ဌ္ဌ၊ နိ ခေါ မေတံ ပဋိရူပံ၊ ယောဟံ ဝေရူပေ အဓိကရဏေ ဩသက္ကေယျံ။ ဝိ၊၄။၄၉ရ။

(က) တန့်ရပ်ဆုတ်နစ်၏၊ တွန့်ဆုတ်၏။ သော နဂရံ ဥပသင်္ကမန္တော လဇ္ဇိတ္တာဝ ဩသက္ကတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ ဗြာဟ္မဏ တွံ တိကိ ဒိဝသာနိ ပိဏ္ဍပါတံ ဒတ္တာ ဩသ-ဏ္ဍသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။ ဩသက္ကသိတိ သ-ကော်စတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၅။ **ဩသက္ကထ**— ကေဝါရံ စရိတ္တာ မာ ဩသက္ကထ ပုနပ္ပုနံ စရထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၂။ **ဩသက္ကာမိ**— အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ **ဩသက္ကေယျ**— တံ ဝိရိယံ နိ ဩသက္ကေယျ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ နိ ဩသ-ဏ္ဍေယျာတိ နိ သကော်စံ အာပဇ္ဇေယျ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၄ဂ။ (-မိလိန္ဒ။၂၂၆။) **ဩသက္ကိ**ဆု—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ။

(ခ) လျှောကျ၏။ နိစ္ဆေတုံ အသ-ဏ္ဍောန္တိ အာရမ္ဘကတော ဩသက္ကတိတိ အာသပ္ပနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ ကော် အ-ကာရံ ဂန္ဓ၊ အသမတ္ထတာယ အတ္ထနော အာမုခံ သပ္ပနတော ဩသက္ကတိ။ မူလဋီ၊ ၁။၁၂၂။ ဩသက္ကတိတိ ဘဿတိ။ မဓု၊ ၁။၂၁၃။ (ဂ) နောက်သို့ဆုတ်နစ်၏။ နောက်ဆုတ်၏။ (မဟာသမုဒ္ဒါ) အာဘုဇတိတိ ဩသက္ကတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂ဂ။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂။) **ဩသက္ကန္တိ**—သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂ရ၂။ **ဩသက္ကေ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ **ဩသ-ဏ္ဍိ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ၅။ **ဩသ-ဏ္ဍိတ္ထ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃ရ၂။ **ဩသက္ကိ**ဿတိ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄ဝ၆။

(ဃ) ဆုတ်ယုတ်-လျော့ပါး-၏။ ပဋိ-ဏ္ဍမန္တိတိ ဩသက္ကန္တိ၊ တနုကာ ဘဝန္တိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၄။၂၂၉။ ဩသက္ကန္တိတိ ပရိဟာယန္တိ။ မ၊

ဋီ၊၃။၄၁ရ။(ဂ) ဆုတ်ယုတ်-ကွယ်ပျောက်-၏။ အဇ္ဇ သာသနံ သြသက္ကတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၁၄။ သာရတ္ထ၊၁။၁ရ၄။ **သြသက္ကိဿတိ**—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀ဖ။

(၂) နစ်၏။ သြသီဒတိ (၁) ကြည့်။ (၃) ရှောင်ကြဉ်၏။ ပါဏာတိပါတာ ဝိရ-မေယျာမာတိ ပါဏာတိပါတတော သြသ-ကွေယျာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ သြသကွေယျာ-မာတိ သြရမေယျာမ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃ ၂။

သြသက္ကထ (ကြိ) [အဝ+သက္က+အ+ထ] တန်.ရပ်ဆုတ်နစ်ကုန်လော၊ တွန်.ဆုတ်ကုန်လော။ သြသက္ကတိ (က) ကြည့်။

သြသက္ကန (ထီ၊နဝ) [အဝ+သက္က+ယု] ဆုတ်နစ်ခြင်း။ (၁)(က) တန်.ရပ်ဆုတ်နစ်ခြင်း၊ တွန်.ဆုတ်ခြင်း၊ ငြိမ်းခြင်း။ (ခ) နောက်သို.ဆုတ်နစ်ခြင်း၊ နောက်ဆုတ်ခြင်း။ (ဂ) အောက်သို.-ဆုတ်-ရွှေ-ခြင်း၊ လျှောကျခြင်း။ (တိ)(၂)(က) ဆုတ်ယုတ်ရာဖြစ်သော၊ ဆုတ်ယုတ်ရာ၊ ကွယ်ပျောက်ရာ။ (ခ) လျှောကျရာဖြစ်သော၊ လျှောကျရာ။

(၁)(က) တန်.ရပ်ဆုတ်နစ်ခြင်း၊ တွန်.ဆုတ်ခြင်း၊ ငြိမ်းခြင်း။ ဝေါသာနန္ဒိ ပရိနိဗ္ဗ-တဘာဝံ "အလမေတ္တာဝတာ"တိ သြသ-ကွန် ဌိတကိစ္စတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၉။ သဏ္ဌာနန္ဒိ ဌပနာ အပ္ပဝတ္တနာ သြသက္ကနာ၊ ပဋိပ-ဿဒ္ဓိတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ဖ။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁ဖ။) ဣတိ ဣမသ္မိံ ပဌမကအာနေ္ဓ သမာဓိဝသေန သြသက္ကနာ ကထိတာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၄။၄၁။ ကေဝလံ ပန ဣမသ္မိံ သုတ္တေ သတ္တသု ဌာနေသု သြသက္ကနာ ကထိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄။ သမာဓိဝသေန သြသက္ကနာ ကထိတာတိ ... သမထနယံ ဒဿေတ္တာ ဒေသနာ ကထိတာ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၅၅။ ဝိတ-က္ကနံ, ဝိပ္ပဒ္ဒနံ ဝါ သြသက္ကနန္ဒိပိ ဝဒန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၅၀။ မူလဋီ၊၁။၁ဖ၈။ နေတ္တိ၊ဋီ။၅၈။

(ခ) နောက်သို.ဆုတ်နစ်ခြင်း၊ နောက်ဆုတ်ခြင်း။ တေန (ဒက္ခကုံသေန) ရုက္ခ-သာခံ ဆိန္နတော ပုရိသဿ ယထာ ပစ္ဆာဘာဂေန ပါဒါနံ သြသက္ကနံ ဟောတိ၊ ဧဝံ ဘဂဝတော ပါဒါ နဝ သြသက္ကန္ဒိတိ အာဟ "ရုက္ခသာခါဆေဒန ။ပ။ သြသ-ကွာပေတိ" တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁ရ၅။ (-မ၊ဋီ၊၃။ ၂၅ဝ။) သြသက္ကနာဒိမုခေန ဣတ္ထိပုရိသ-သမ္ဘဒ္ဒနိဒဿနံ ဂေဟသိတအပေက္ခာဝ-သေန တဿ သတ္ထုနော သာဝကေသု ပဋိပတ္တိဒဿနတ္ထံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၃၉ရ။ (-သီ၊ ဋီ၊သစ်၊ ၂။၄ ၂၃။)

(ဂ) အောက်သို.-ဆုတ်-ရွှေ-ခြင်း၊ လျှောကျခြင်း။ သြသက္ကနကာရက-ကြည့်။ (တိ) (၂)(က) ဆုတ်ယုတ်ရာ ဖြစ်သော၊ ဆုတ်ယုတ်ရာ၊ ကွယ်ပျောက်ရာ။ သြသက္ကန-ကာလ-ကြည့်။ (ခ) လျှောကျရာဖြစ် သော၊ လျှောကျရာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြသက္ကနကန္ဒရ (တိ) [သြသက္ကန+ကန္ဒရ] သက်လျှောရာ-လျှောကျရာ-ချောက်ရှိသော ကမ်း၊ ဆင်ခြေလျှောချောက်ကမ်းပါး၊ ကမ်း ပါးစောင်း။ (ရှေဉမင်နီသျှ၌ "သက်သောမြင့်

မိုရ်တောင် အခြေခံသော"ဟု အနက်ပေးသည်။)

ဌိတဓမ္မော ဝေလ် နာတိဝတ္တတိတိ ဝိစိန် သြသက္ကနကန္ဒရ် မရိယာဒဝေလ် နာတိ-ကျမတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၂၃။ ဝေလ် နာတိဝတ္တ-တိတိ ဇော်ထ ဝေလာသဒ္ဒသ တိရမရိ-ယာဒတ္ထေသု ပဝတ္တဘာဝ် ဒသေန္ဒော အာဟ" သြသက္ကနကန္ဒရ် မရိယာဒဝေလ" န္ဒိ။ တတ္ထ "သြသက္ကနကန္ဒရ"န္ဒိ ပဒေန တိရတ္ထံ ဒသေတိ၊ "မရိယာဒ"ဣတိပဒေန မရိယာဒတ္ထံ။ ကေန ဥဒကေန ဒရိတဇော-တိ ကန္ဒရော၊ ဥဒကေန သြသက္ကနော ကန္ဒရော ဇော်ထာတိ သြသက္ကနကန္ဒရ်=တိရ်။ ပါစိတ်၊ယော။၅၃၁။

သြသက္ကနကာရက (နာ) [သြသက္ကန+ကာရက] အောက်သို့-ဆုတ်ယုတ်-ရွှေ-ခြင်း၏ အကြောင်း၊ လျှောကျခြင်း၏ အကြောင်း။ တတော တေ တသ (စက္ကရတနသ) ရညော သြသက္ကနကာရက် ဗျာကရိ"သု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁ရ၆။

သြသက္ကနကာလ (ပု) [သြသက္ကန+ကာလ] ဆုတ်ယုတ်ရာ-ကွယ်ပျောက်ရာ-အခါ။ သာ-သနသ ကိရ သြသက္ကနကာလေ ဣမသ္မိ တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပေ ဓာတုယော သန္ဒိပတိတ္တာ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၈၃။ မ၊ဌ၊၄။၈၁။ အံ၊ဌ၊၁။ ၇၀။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၁၄။ သာရတ္ထ၊၁။၁ရ၃။ (-အံ၊ဌ၊၁။ ၂၁၈။)

သြသက္ကနပရိသက္ကနာဘာဝ (ပု) [သြသက္ကနပရိသက္ကန+အဘာဝ] အောက်သို့ဆုတ်ယုတ်-နိမ့်ဆင်း-ခြင်း, ထက်ဝန်းကျင်ဆုတ်ယုတ်ခြင်းတို့၏မရှိခြင်း။ မသက္ကသာရော ဝုစ္စတိ သြသက္ကနပရိသက္ကနာဘာဝေန ယ-နသာရတာယ စ သိနေရုပဗ္ဗတရာဇာ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁ရ၉။

သြသက္ကနဝေလာ (ထီ) [သြသက္ကနာ+ဝေလာ] လျှောကျရာအခါ။ သော အယံ ဟာယတိ စေဝါတိ ဥဒကဿ သြသက္ကနဝေလာယ ဟာယတိ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၄၀၀။

သြသက္ကနာကာရဝိရဟိတ (တိ) [သြသက္ကနာ-ကာရ+ဝိရဟိတ] တွန်.ဆုတ်-ဆုတ်နစ်-သော အခြင်းအရာမှ ကင်းသော။ သြသ-ဣနာကာရဝိရဟိတော နိဣ္ဓိလာသု ဝိသာ-ရဒေါ။ သံ၊ဌ၊၃။၂၅၂။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၄ရ၉။)

သြသက္ကနာရဟိတပမာန (နာ) [သြသက္ကနာ-ရဟိတ+ပမာန] တွန်.ဆုတ်-ဆုတ်နစ်-ခြင်းကင်းသော အားထုတ်ခြင်း။ အပ္ပဋိဝါန-ပမာနန္ဒိ သြသက္ကနာရဟိတပမာနံ။ အံ၊ဋီ၊ ၂၊၄။

သြသက္ကန္ဓ (တိ) [အဝ+သက္ကန+အ+အန္ဓ။ ထိ ဌ် သြသက္ကန္ဓိ] (၁) ဆုတ်ယုတ်သော။ (၂) နောက်သို့ဆုတ်-ဆုတ်နစ်-သော၊သူ။ (၁) သာသနေ သြသက္ကန္ဓေ။ မ၊ဌ၊၁။၂ရ၊ သံ၊ ဌ၊၁။၂ဇ၄။ (-ဇာ၊ဌ၊၅။၁၂၀။) သြသက္ကန္ဓတိ ပရိဟာယမာနေ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၁။ သံ၊ ဋီ၊၁။၃၂၀။

(၂) ကော စမ္မသာဌကပရိဗ္ဗာဇကော ဌဋ္ဌကာနံ ယုဇ္ဇနဋ္ဌာနံ ပတ္တော ဌဋ္ဌကံ သြ-

သက္ကန္ဓ ဒိသွာ။ ဇာ၊ဌ၊၃။ရ၆။ သြသက္ကန္ဓီယာ ဥသကေ္ကယျာ(ဒီ၊၁။၂၁၉)တိ ပဋိက္ကမန္ဓီယာ ဥပဂစ္ဆေယျ၊ အနိစ္ဆန္ဓီယာ ဂ္ဂစ္ဆေယျ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၃၂၉။

သြသက္ကန္ဓီ (ကြိ) [အဝ+သက္က+အ+အန္ဓီ] (က) နောက်သို့ဆုတ်နစ်ကုန်၏၊ နောက်ဆုတ်ကုန်၏။ သြသက္ကတိ (ဂ) ကြည့်။ (ခ) ဆုတ်ယုတ်-လျော့ပါး-ကုန်၏။ သြသက္ကတိ (ဃ) ကြည့်။

သြသက္ကမာန (တိ) [အဝ+သက္က+အ+မာန] ဆုတ်ယုတ်သော။ ပုဗ္ဗေ ကိရ ကဿပ-ဒသဗလဿ သာသနေ သြသက္ကမာနေ သာမဏေရာဒီနံ ဝိပ္ပကာရံ ဒိသွာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၄၀၉။ ဥဒါန၊ဌ။ရ၂၊ (-၁ဖ၂)။ ထေရ၊ဌ၊၁။ဖ၆။ အပ၊ဌ၊၂။၂၃၂။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄၉။)

သြသက္ကသမ္ပဝတ္တိ (ထီ) [သြသက္က+သမ္ပဝတ္တိ] သက်ရောက်-ဆိုက်ရောက်-ခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်း၊ သက်ရောက်သည်ဖြစ်၍-သက်ရောက်၍-ရောက်၍-ဖြစ်ခြင်း။ ဝယောဝုဏှာတိ ဝယသာ ဝုဏှာ၊ တေန ပစ္ဆိမဝယသ သြသက္ကသမ္ပဝတ္တိ ဝဒတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၉၆။

သြသက္ကသိ (ကြိ) [အဝ+သက္က+အ+သိ] တန့်ရပ် ဆုတ်နစ် ၏၊ တွန့်ဆုတ်၏။ သြသက္ကတိ (က) ကြည့်။

သြသက္ကာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သက္ကာပေ+တိ] ဆုတ်ယုတ်-ကွယ်ပျောက်-စေ၏။ အယံ သာသနံ သြသက္ကာပေတိ အန္ဓရဓာပေတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ (-မ၊ဌ၊၃။၂ဖ၆။)

သြသက္ကာပေန္ဓီ—ဒီ၊ဌ၊၂။၁၁၄။ အံ၊ဌ၊၃။ ၁၅ရ။ **သြသက္ကာပေသိ**—ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၂၈။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၄၃။

သြသက္ကာပေတုံ (ဗျ) [အဝ+သက္က+ကာပေ+တုံ] ဆုတ်ယုတ်-ကွယ်ပျောက်-စေခြင်းငှါ။ လဘိတ္တာ သက္ကာ သာသနံ သြသက္ကာပေတုံ။ ဒီ၊ဌ၂။၁၉၃။ အလံ ခေါ ပနေသ ပါပေါ ဝနုမာနော အညေပိ ဧဝရူပေ သဟာယေ လဘိတ္တာ သာသနံ သြသက္ကာပေတုံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၂။ သြသက္ကာပေတုန္ဓီ ဟာပေတုံ အန္ဓရဓာပေတုံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁ဂဂ။

သြသက္ကာပေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+သက္က+ကာပေ+တ္တာ] ဆုတ်ယုတ်-ကွယ်ပျောက်-စေ၍။ အယံ ကဿပသမ္မာသမ္မုဒ္ဓဿ သာသနေ သြသက္ကမာနေ ပဗ္ဗဇိတ္တာ မိစ္ဆာ ပဋိပဇ္ဇန္တော သာသနံ သြသက္ကာပေတ္တာ။ ဥဒါန၊ဌ။၁ဖ၂။ (-သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၄၃။)

သြသက္ကာပေန္ဓီ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သက္က+ကာပေ+အန္ဓီ] ဆုတ်ယုတ်-ကွယ်ပျောက်-စေကုန်၏။ သြသက္ကာပေတိ-ကြည့်။

သြသက္ကာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သက္က+ကာပေ+ဏ္ဍိ] ဆုတ်ယုတ်-ကွယ်ပျောက်-စေပြီ။ သြသက္ကာပေတိ-ကြည့်။

သြသက္ကာမိ (ကြိ) [အဝ+သက္က+အ+မိ] တန့်ရပ်ဆုတ်နစ်၏။ သြသက္ကတိ(က)ကြည့်။

သြသက္ကိီသု (ကြိ) [အဝ+သက္က+ဍု] တန့်ရပ်ဆုတ်နစ်ကုန်ပြီ။ သြသက္ကတိ(က)ကြည့်။

ဩသက္ကိ (ကြိ) [အဝ+သက္က+ဣ] နောက်သို့ ဆုတ်နစ်ပြီ၊ နောက်ဆုတ်ပြီ။ ဩသက္ကတိ (၇) ကြည့်။

ဩသက္ကိတ (တိ) [အဝ+သက္က+တ] (၁)(က) ဆုတ်ယုတ်-ကွယ်ပျောက်-သော။ (၁) အောက်သို့-ဆုတ်-ရွှေ့-သော၊ စဉ်းငယ်အောက်သို့-ရွှေ့လျော-လျောကျ-သော။ (၇) ဆုတ်နစ်သော၊ နောက်ကျ-နောက်ကျန်ရစ်-သော၊သူ။ (ဃ) တွန့်ဆုတ်သော။ (၂) ဆုတ်-ရွှေ့လျား-ရာ။

(၁)(က) ဆုတ်ယုတ်-ကွယ်ပျောက်-သော။ ပစ္ဆိမကဿ ပန သစ္စပဋိဝေဓတော ပစ္ဆိမကဿ သီလဘေဒတော စ ပဌာယ သာသနံ ဩသက္ကိတံ နာမ ဟောတိ။ မ၊ ဌ၊၄။၈၁။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၁၃။ ဩသက္ကိတံ နာမာတိ ပစ္ဆိမပဋိဝေဓသီလဘေဒဒွယံ ကေတော ကတ္တာ တတော ပရံ ဝိနဋ္ဌ နာမ ဟောတီတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၃။၂၉၈။ မူလဋီ၊၂။၂၀၉။ ပဋိပတ္တိအန္တရဓာနေန သာသနဿ ဩသက္ကိတတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၈၃။ (-ဒီ၊ဌ၊၁။၂၄၁။ ဒီ၊ဌ၊၃။၈၃။ မ၊ဌ၊၄။၈၁။ သံ၊ဌ၊၂။၁၈၈။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၈။)

(၁) အောက်သို့-ဆုတ်-ရွှေ့-သော၊ စဉ်းငယ်အောက်သို့-ရွှေ့လျော-လျောကျ သော။ ဒိဗ္ဗံ စက္ကရတနံ ဩသက္ကိတံ ဌာနာ စုတံ။ ဒီ၊၃။၄၉။ ဩသက္ကိတန္တိ ဣသကမ္ပိ အဝသက္ကိတံ၊ ... အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ဩဂတံ စက္ကရတနံ ဩသက္ကိတံ နာမ ဟောတိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၃၂။ အဝသက္ကိတန္တိ ဩဂတဘာဝံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၇၆။) **(၇)** ဆုတ်နစ်သော၊ နောက်ကျ-နောက်ကျန်ရစ်-သော၊ သူ။ ပဋိစ္ဆန္နော ဟုတ္တာ ပစ္ဆာ ဩသက္ကိ-တောသက္ကိတံ ပဟရိတ္တာ ခါဒိဿာမိ။ ဇာ၊ ဌ၊၅။၅၀၁။

(ဃ) တွန့်ဆုတ်သော။ ဩသက္ကိတ-မာနဿ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(၂)** ဆုတ်-ရွှေ့လျား-ရာ။ ဩသက္ကိတောသက္ကိတဌာန-ကြည့်။

ဩသက္ကိတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+သက္က+တဗ္ဗ] လျှောကျ-ကွယ်ပျောက်-စေအပ်သော၊လျှောကျ-ကွယ်ပျောက်-သော။ အတိသဏိကတော မနသိကရောန္တဿ ကမ္မဌာနံ ပရိယောသာနံ န ဂစ္ဆတိ၊ အန္တရာဝ ဩသက္ကိတဗ္ဗံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။ ၂၄၃။

ဩသက္ကိတမာနဿ (တိ) [ဩသက္ကိတ+မာနဿ] တွန့်ဆုတ်သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ ဩသက္ကိ-တမာနသော အန္တရာ န တိဋ္ဌတိ။ မ၊ဌ၊၄။ ၄၀။ ဩသက္ကိတမာနသောတိ သံကုစိတ-စိတ္တော။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၅၄။ (-အဘိ၊ဌ၊၂။၄၅၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၁၁။)

ဩသက္ကိတသာသန (နဿ) [ဩသက္ကိတ+ သာသန] ဆုတ်ယုတ်သော သာသနာ။ မနု-ဿာနံ ဒါနသီလသု ပတိဋ္ဌာပေတ္တာ ဩ-သက္ကိတသာသနံ အညံ ဝဿသဟဿံ ပဝတ္တနသမတ္ထံ ကတ္တာ မာတလီ အာဒါယ သကဋ္ဌာနမေဝ ဂတော။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၈၃။

ဩသက္ကိတုံ (ဗျ) [အဝ+သက္က+တုံ] (က) ဆုတ်

နစ်ခြင်း-ကွယ်ပျောက်ခြင်း-၄၂။ (ခ) နောက်ဆုတ်ခြင်း၄၂။ **(ဂ)** သော တဿာ ပီတိယာ အန္တရာ ဩသက္ကိတုံ နဒေန္တော ... ဝိပ-ဿနံ ဝဝေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။ ဒီ၊၂၊၃။ အံ၊၂၊၃။၈။ ဩသက္ကိတုန္တိ နယိတုံ (နဿိတုံ?)။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၅၁။ ဩ-သက္ကိတုန္တိ ဒဿိတုံ (နဿိတုံ?)။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၁။ **(ခ)** သော တံ "ဂစ္ဆာ"တိ ဝုတ္တေ ဩသက္ကိတုံ, "ဩသက္ကာ"တိ ဝုတ္တေ ဂန္တုံ။ ဇာ၊၂၊ ၂။ ၂၀၃။ ဩသက္ကိတုန္တိ ပစ္ဆာ ဂန္တုံ။ ဇာ၊ဋီ။

ဩသက္ကိတုကာမ (တိ) [ဩသက္ကိတုံ+ကမ+ဏ] ဆုတ်နစ်ခြင်း၄၂ အလိုရှိသော၊သူ။ တေ တဿ ဩသက္ကိတုကာမတံ ဥတ္တာ တုံ ပစ္ဆာ အာဂစ္ဆေယျာသိတိ ပက္ကမိသု။ သံ၊၂၊၃။၈၁။

ဩသက္ကိတောသက္ကိတ၌ာန (နဿ) [ဩသက္ကိ တောသက္ကိတ+ဌာန] ဆုတ်ရာဆုတ်ရာ-ရွှေ့ လျားရာရွှေ့ရှားရာ-အရပ်။ စက္ကရတနေန (စက္ကရတနဿ) ဩသက္ကိတောသက္ကိတ၌ာနံ ဥဒကံ ပရိပူရတိ။ ခုဒ္ဒက၊၂။၁၄။ သုတ္တနိ၊ ၂။ ၂ရရ။

ဩသက္ကိတ္ထ (ကြိ) [အဝ+သက္က+အာ။ အာ ကို တ္ထ ပြု။] နောက်သို့ဆုတ်နစ်ပြီ၊ နောက်ဆုတ်ပြီ။ ဩသက္ကတိ (ခ) ကြည့်။

ဩသက္ကိတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+သက္က+တ္ဝာ] (ဂ) နောက်သို့ဆုတ်၍။ (ခ) အောက်-၌-သို့-ရွှေ့၍၊ ဆုတ်ခွါ၍။ (ဂ) ဆုတ်ယုတ်လျော့နည်း၍။ (ဃ) ရွှေ့လျား-ရှောင်ရှား-ဖယ်ရှောင်-၍။ **(ဃ)** နောက်သို့ဆုတ်၍။ အထနာဂါ ဩသက္ကိတ္ဝာ ဒုတိယေ အာလိန္ဒေ သုပဏ္ဏေဟိ သဒ္ဓိံ ဧကတော ဟုတ္ဝာ ယုဇ္ဈ-နွှဲ။ သံ၊၂၊၁။ဂ၁၁။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂ရ၂။ (-ဓမ္မ၊၂၊ ၂။ ၂ဂ၉၊ဂ၆၈။)

(ခ) အောက်-၌-သို့-ရွှေ့၍၊ ဆုတ်ခွါ၍။ တသ္မာ ပါဠိတော ဩသက္ကိတ္ဝာ ဟတ္ထပါသေ ဌိတေန ဟတ္ထံ ပသာရေတ္ဝာ ... ဂဏ္ဍိတမ္ပေ။ ဝိ၊၂၊၄။ရ။ ဩသက္ကိတ္ဝာတိ ဟေဋ္ဌာ သက္ကိ-တ္ဝာ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၁ရ။ သရဘော ဥဒ-ကဂန္ဓံ ယာယိတ္ဝာဝ အာဝါဋဘာဝံ ဥတ္တာ ထောက် ဩသက္ကိတ္ဝာ ဂတော။ ဇာ၊၂၊၄။ ၂ဖ၉။ **(ဂ)** ဆုတ်ယုတ်လျော့နည်း၍။ တာ-နိပိ တတော ဩသက္ကိတ္ဝာ တိကိယေဝ ကမ္မာနိ ဟောန္တိ။ အံ၊၂၊၃။၁၁၄။ **(ဃ)** ရွှေ့ လျား-ရှောင်ရှား-ဖယ်ရှောင်-၍။ တဿ တေဇေန မစ္ဆကစ္ဆပါဒယော ဩသက္ကိတ္ဝာ ဥဒကပရိယန္တေ ဝဂ္ဂဝဂ္ဂါ ဟုတ္ဝာ ဝိစရိသု။ ဇာ၊၂၊၅။၅၁၅။

ဩသက္ကိဿတိ (ကြိ) [အဝ+သက္က+ဿတိ] (ဂ) နောက်သို့ ဆုတ်နစ်လတ္တံ့၊ နောက်ဆုတ်လတ္တံ့။ ဩသက္ကတိ (ဂ) ကြည့်။ (ခ) ဆုတ်ယုတ်-ကွယ်ပျောက်-လတ္တံ့။ ဩသက္ကတိ (ဃ) ကြည့်။

ဩသက္ကိဿန္တိ (ကြိ) [အဝ+သက္က+ဿန္တိ] ဆုတ်ယုတ်-လျော့ပါး-ကုန်လတ္တံ့။ ဩသက္ကတိ (ဃ) ကြည့်။

ဩသင္ကေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သက္က+ဏေ+တိ] ဆုတ်နစ်စေ၏။ တားမြစ်၏။ ပဋိဝါ-

သေတိ နာမတိ နိဝတ္ကေတိ နာမ သြသ-
ကၠေတိ နာမ။ မူလဋီ၊၁။၁၈၈။

သြသင္ကေယျံ (ကြီ) [အဝ+သက္က+ေယျံ] ဆုတ်
နစ်ရာ၏။ ဆုတ်နစ်ခြားအံ့။ သြသက္ကတိ
(၁) ကြည့်။

သြသင္ကေယျ (ကြီ) [အဝ+သက္က+ေယျ] တန်.
ရပ်ဆုတ်နစ်ရာ၏။ သြသက္ကတိ(က)ကြည့်။

သြသင္ကေယျာမ (ကြီ) [အဝ+သက္က+ေယျာမ]
ရှောင်ကြဉ်ကုန်ရာ၏။သြသက္ကတိ(၃)ကြည့်။

သြသဂ္ဂ (ပုဒ်၊နာ) [အဝ+သက္က+ဏ္ဍ] ဆုတ်နစ်
ခြင်း။ ယံ ပမာဒေါ, ဣဒံ ကိသ ပဒဋ္ဌာနံ?
ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ သြသဂ္ဂဿ။ ပေဋ
ကော။၂၃၂။

သြသဇန္ဓိ [ဥ(အဝ)+သဇ+အ+အန္ဓိ] ပစ်ချ-ပစ်
လွှတ်-ကုန်၏။ သြဿ(သ)ဇတိ(၁) ကြည့်။

သြသဇေ [ဥ(ဒဝ)+သဇ+ေယျ] စွန်.ရာ၏။
သြဿ(သ)ဇတိ (၂) ကြည့်။

သြသဇ [ဥ(အဝ)+သဇ+တွာ] စွန်.၍။ ပယာ-
တမောသဇ သုခပ္ပဒံ ပဒံ။ ဓာန်။က။ ပဒ
နိဗ္ဗာနံ သြသဇ စဇိတွာ။ ဓာန်ဋီ၊နှာ။၁။

သြသဇန [ဥ(အဝ)+သဇ+ယု] စွန်.ခြင်း။ တသ္မိ
တသ္မိ ခဏေ ဝေ နိဂ္ဂကိုတွာ တာဌေတွာ
သြသဇနေန နိဗ္ဗိသေဝနဘာဝံ ဥပနီတော
ဂေါ်ကော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။

သြသဇိ [ဥ(အဝ)+သဇ(သဇ)+ဏ္ဍိ] လွှတ်ပြီ။
သြဿ(သ)ဇတိ (၁) ကြည့်။

သြသဇိတွာန (ကြီ၊ဝိ) [ဥ(အဝ)+သဇ +တွာန။
အဝ+သဇ+ယ+တွာန။ သြဿဇတိ-ကြည့်
] စွန်.၍။ ပဋိကစ္စာယုသခါရံ၊ သြသဇိတွာန
နိဗ္ဗုတိ။ အပ၊၂။၂၀၈။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၄၈။

သြသဇ္ဇေယျံ [ဥ(အဝ)+သဇ+ေယျံ။ အဝ+
သဇ+ယ+ေယျံ။] လွှတ်ရာ၏။ သြဿ(သ)
ဇတိ (၁) ကြည့်။

သြသဋ (တိ) [အဝ+သရ+တ။ အဝ+သဋ+
အ] (၁) သက်ရောက်သော၊ စုဝေး-ပေါင်းစု
-ပေါင်းဆုံ-စည်းဝေး-ရောက်လာသော။ (၂)
သက်ရောက်-ဖြစ်ပေါ်လာ-သော၊ ထုတ်
ဆောင်-ထုတ်ဖော်-အပ်သော။ (၃) ဝင်-
ဝင်ရောက်-သက်ဝင်-သော၊သူ။ (၄) ကပ်
ရောက်သော။

(၁) သဗ္ဗေ သြသဋာယ ပရိသာယ
မဇ္ဈေ နိသိဒိတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တသ ဝိယ
သဒ္ဒ အသောသုံ (သုကိသု)။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂ရ၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀ရ။ သြ-
သဋာယ ပရိသာယာတိ ဓမ္မသဝနတ္ထံ သ-
ဗ္ဗောသဋာယ ပရိစိတပရိစ္ဆိန္နာယ ပရိသာယ။
သံ၊ဋီ၊၁။၂၅၁။ သြသဋာယ ပရိသာယာတိ
ဓမ္မသဝနတ္ထံ သမောသဋာယ ပရိမိတ-
ပရိစ္ဆိန္နာယ ပရိသာယ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁ရ၄။

(၂) သြတိကၠေ ဝတ္ထုသ္မိန္တိ ... ဝတ္ထုသ္မိ
သံယမဇ္ဈေ သြတိကၠေ၊ သြသဌေတိ အ-
တ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။၄၉။ သြသဌေ ဝတ္ထုသ္မိ
(ကခ်။၁၃၉)နွင့် စောဒကေန အတ္ထနာ ဝ-
တ္ထုဗ္ဗေ သံယမဇ္ဈေ ဥဒါဟဌေ။ ကခ်။ဋီ၊
သစ်။၂၄၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။)

(၃) သမဏော ခလု ဘော ဂေါတမော အမုက် နာမ ဂါမ် ဝါ နိဂမ် ဝါ သြသဒ္ဒော။ မ၊၁။၂၃၃။ မ၊၂။၃၂၄။ မဟာနိ၊၆။၂၆၁။ သေခပဋိပဒါယ စ တိသော သိက္ခာ သြ-သဒ္ဒာ။ မ၊၆၊၃။၁၉-၂၀။ သြသဒ္ဒာတိ အနု-ပ္ပဝိဋ္ဌာ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄။

(၄) ဧဝံ သြသဒ္ဒမတ္တေ တသ္မိ အရိယ-မဂ္ဂလေ ... ပုဏ္ဏစန္ဒမဏ္ဍလံ ဥလ္လယိတ္တာ အနိလပထေ ပဋိပဇ္ဇိတ္ထ။ သံ၊၆၊၁။၆၉။ သြသဒ္ဒမတ္တေတိ ဘဂဝတော သန္ဓိက် ဥပ-ဂတမတ္တေ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၁။ (ဒီ၊၆၊၂။၂၇၀-အလာ:တူပါဇ္ဇ်ဋ္ဌ "ဧဝံ သြသီဒမတ္တေ" ဟု ရှိသည်။ သြသီဒ-လည်:ကြည့်။)

သြသဒ္ဒပရိသာ (ထီ) [သြသဒ္ဒာ+ပရိသာ] သက်ရောက်-စုဝေးရောက်လာ-သော ပရိ သတ်။ ပရိဇနကမ္မကာရေဟိ သဒ္ဓိ သြ-သဒ္ဒပရိသာ အမုတေယျသဟသာ အ-ဟောသိ။ သံ၊၆၊၁။၂၂၃။ (-သုတ္တနိ၊၆၊၁။ ၁၂၅။)

သြသဒ္ဒသဂ်ိမ (တိ) [သြသဒ္ဒ+သဂ်ိမ] သက် ရောက်သောဝါဒစစ်ပွဲရှိသော၊သူ (မြတ်စွာ ဘုရား)။ သမ္ဘာသမ္ဘုဒ္ဓေါ သေ သြသဒ္ဒ-သဂ်ိမော ပရဝါဒမဒ္ဒနော။ မ၊၆၊၃။ရရ။ သြသဒ္ဒသဂ်ိမောတိ အနေကဝါရံ ပရဝါဒ-မဒ္ဒနဝသေန သြတိဏ္ဏဝါဒသဂ်ိမော။ မ၊ ဋီ၊၃။၄၈။

သြသ(ဿ)ဋ (တိ) [ဥ(အဝ)+သဇ(သဇ္ဇ)+တ] ဓာန်၊ဋီ။ရ၅၄။] စွန်.-စွန်.လွှတ်-အပ်သော။ ပရိနိဗ္ဗာနကာလော မေ၊ သြသဋ္ဌော အာ-ယုသင်္ခါရော။ ဒီ၊၆၊၂။၁၄၀။ သြသဋ္ဌ စ ဘဂဝတာ အာယုသင်္ခါရေ မဟာဘူမိ-စာလော အဟောသိ။ သံ၊၃။၂၃၀။ ဥဒါန။ ၁၅၅။ သြသဋ္ဌော(ဒီ၊၆၊၂။၁၅၀)တိ ဝိဿ-ဇ္ဇော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၄ရ။

သြသဏ္ဌိတ (တိ) [အဝ+သံ+ဌာ+တ] အောက်ခ် ကောင်:စွာတည်စေအပ်သော၊ ပိပိ ပြား:ပြား:-ဖြိုး:-လိမ်:သပ်-အပ်သော။ တေလသ-ဏ္ဍေဟိတိ သိတ္ထကတေလေန ဝါ ဥဒက-တေလေန ဝါ သြသဏ္ဌိတေဟိ။ ထေရ၊၆၊ ၂။၃၆၄။

သြသဏ္ဌေတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+သံ+ဌာ+ဏေ +တဗ္ဗ] အောက်ခ် ကောင်:စွာတည်စေ အပ်သော၊ ပိပိပြား:ပြား:-ဖြိုး:-လိမ်:သပ်-အပ်သော။ နဘိက္ခဝေ သိတ္ထတေလကေန ကေသေ သြသဏ္ဌေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၄။၂၄၂။

သြသဏ္ဌေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သံ+ဌာ+ဏေ+ တိ] (ဆံပင်ကို) ဖြိုး၍ အောက်ခ်ကောင်:စွာ တည်စေ၏၊ ပိပိပြား:ပြား:-ဖြိုး:-လိမ်:သပ်-၏။ ကေသေ သြသဏ္ဌေတိ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဋီ။၁၅၂။ **သြသဏ္ဌေန္ဓိ**—တေန ခေါ ပန သမယေန ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ ကောစ္ဆေန ကေသေ သြသဏ္ဌေန္ဓိ။ ဥဒကတေလကေန ကေသေ သြသဏ္ဌေန္ဓိ။ (သြသဏ္ဌေန္ဓိ။ သီ-မူ။) ဝိ၊၄။၂၄၂။ ကောစ္ဆေန သြသ-ဏ္ဌေန္ဓိတိ ကောစ္ဆေန သြလိဝိတ္တာ သန္ဓိသီ-ဒါပေန္ဓိ။ ဝိ၊၆၊၄။၄၅။ သြသဏ္ဌေန္ဓိတိ ဏ္ဍ သြလိဝိတ္တာ သမ် ပတိဋ္ဌာပေန္ဓိတိ ဒသေ-ဏ္ဍော အာဟ "သြလိဝိတ္တာ သန္ဓိသီဒါ-

ပေန္ဓီ"တိ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၅၁။ **သြသ**
ကွေယျ—ဝိ၊၄။၂၄၂။ သြသက္ကေယျာတိ
အလက်ာရတ္ထံ သခ်ရောန္ဓော နမေယျ။ ဝိ၊
ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၂၈၂။ (ဝိနယဝိနိစ္ဆယ-၌
"သြသက္ကေယျ"ဟု ရှိသည်။) သြသက္ကေ-
ယျာတိ သြလိခိတ္တာ သန္ဓိသိဒါပေယျ။ (ခုဒ္ဒ
သိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၉၅။ ဝိ၊၄။၂၄၂-သီ-မူ၌
"သြသက္ကေန္ဓီ"ဟု ရှိသည်။ ဖြိုးကုန်၏-ဟု
အနက်ပေးရမည်။ သြသက္ကေတွာ-လည်း
ကြည့်။)

သြသက္ကေန္ဓီ (ကာ၊ကြို) [အဝ+သံ+ဌာ+ကေ+
အန္ဓီ] (ဆံပင်ကို) ဖြိုး၍ အောက်၌ ကောင်း
စွာ တည်စေကုန်၏။ ပိပိပြားပြား-ဖြိုး-လိမ်း
သပ်-ကုန်၏။ သြသက္ကေတိ-ကြည့်။

သြသက္ကေတွာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+သံ+ဌာ+ကေ+
တွာ] (ဆံပင်ကို) အောက်၌ ကောင်းစွာ
တည်စေ၍၊ ပိပိပြားပြား-ဖြိုး-လိမ်းသပ်-
၍။ အည် အလက်ာရံ အလဘမာနာ
အန္ဓမသော ဥဒကတေလကေနပိ ကေသေ
သြသက္ကေတွာ (သြသက္ကေတွာ?) (သြသ
ကေတွာ။ သီ။) မုခံ ပရိမဇ္ဇတိ။ သုတ္တနိ၊ဌ
၁။၃၂။

သြသက္ကေယျ (ကာ၊ကြို) [အဝ+သံ+ဌာ+ကေ+
ယျ] (ဆံပင်ကို) ဖြိုး၍ အောက်၌ ကောင်း
စွာ တည်စေရာ၏။ ပိပိပြားပြား-ဖြိုး-လိမ်း
သပ်-ရာ၏။ သြသက္ကေတိ-ကြည့်။

သြသက္ကေတွာ (ကြို၊ဝိ) သြသက္ကေတွာ-ကြည့်။

သြသက္ကေတိ (ကြို) [(အဝ+သက+ ဣ=) သြ
သက္ကေ+တိ။ နိဂ္ဂဟီ၊ရဝ ၂။ အဝ+သမ+ ၃+
ကေ+တိ။] (ဆံပင်) ဖြိုး၏။ (ဆံပင်ကို
အောက်၌ဦးမ်သက်ပေါင်းစုစေ၏။ စလင်း
ဂ်။) သြသက္ကေယျ သကေ ကေသေ၊ ယော
ဟတ္ထဖကကေန ဝါ။ ဝိနယဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။
၂ရ၀၉။ (ယင်းဋီကာ၌ "သြသက္ကေယျ" ဟု
ရှိသည်။ သြသက္ကေတိ-ကြည့်။ (စလင်း
ဂဏ္ဌိ-၌ ယင်းဝိနိယဝိနိစ္ဆယဋီကာ ကို
ထောက်၍ "အဝ+သမ+ဒု+ကေ+တိ" ဟု
ခွဲလျက် "အောက်၌ဦးမ်သက်ပေါင်းစုစေ၏"
အနက်ပေးသည်။ အကျယ်ကို စလင်း ဂဏ္ဌိ၊
ဒု။၈၄-၈၆-၌ရှု။)

သြသက္ကေတွာ (ကြို၊ဝိ) [(အဝ+သက+ဣ=)
သြသက္ကေ+တွာ။ နိဂ္ဂဟီ၊ရဝ ၂။ အဝ+သမ+
ဒု+ကေ+တွာ။ စလင်း၊ဂ်။] (ဆံပင်) ဖြိုး၍။
(ဆံပင်ကို အောက်၌ဦးမ်သက်ပေါင်းစုစေ၍။
စလင်း၊ဂ်။) ပိဏ္ဍပါတိကာနမ္မိ အန္ဓရေ ကဠိ
အဒိသ္ဓာဝ ကေ ယာဝ ဗဟိ အပဂါ အဂ္ဂီနိ
အဠေတွာ ကေသေ သြသက္ကေတွာ ဒ္ဒကူ-
လန္ဓရဝါသိကံ နိဝါသေတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၁၉။
သြသက္ကေတွာ-လည်းကြည့်။

သြသဓ (ပု၊နှ) [ဥသ+ဓ။ သြသဓီ+ကာ။ သြ
သဓ+ကာ။ သြော်ဓ (သံ)] (နှ)(၁) ဆေး၊
ရောဂါကိုပယ်ကြောင်း-ရောဂါကင်းပျောက်
ကြောင်း-ဆေး။ (အမြစ်၊ အပွင့်၊ အသီး၊
အခေါက်၊ အရွက်၊ အပွေး၊ နို့ရည်၊ နို့ဓမ်း
(ဒိန်ချဉ်)၊ ရက်တက်၊ ထောပတ်၊ ဆီဦး
(မသကာ)၊ ပျားရည်၊ ဆီ၊ တင်လဲ-စသည်
တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဖော်စပ်ထားသော
ဆေးအားလုံးကို လည်းကောင်း၊ ဌက်ပျော

ဆေး-စသည်တို့ကိုလည်းကောင်းယူရမည်။ သြသဓိ(ဓီ)-လည်းကြည့်။) (၂) ဆေးကုသမှု။ (ပု)(၃) သြသဓမည်သူ။

(၁) ဝိသင်္ခ သပ္ပဝိသ်ဝ သြသဓေဟိ။ သုတ္တနိ။ ၂၈၀။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၂ဖ။ (-ပေတ။၁၅၀။ ဇာ၊၂။၃၃။ ဇာ၊၂။၅၂။) သြသဓေဟိတိ အ-ဂဒေဟိ။ ... မူလဂန္ဓတစပတ္တာပုဟ္ဘဒိနံ အ-ညတရေဟိ နာနာဘေသဇ္ဇေဟိ, ပယော-ဇေတ္တာ ကတေဟိ သြသဓေဟိ ဝါ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၁-၁၂။ (-ပေတ၊ဌ။၉၁။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၀၉၊၂၈၂။ သာရတ္ထ၊၃။၁ရ။) ဂါ၀ေါ နော ပရမာ မိတ္တာ၊ ယာသု ဇာယန္တိ သြသဓာ။ သုတ္တနိ။၃၂၃။ ယာသု ဇာယန္တိ သြသဓာတိ ယာသု ပိတ္တာဒိနံ ဘေသဇ္ဇဘူတာ ပဋ္ဌ ဂေါရသာ ဇာယန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၅၃။ (-ဥဒါန၊ဌ။၂ဖ၅။ ဇာ၊ဌ၊၄။ရရ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၉၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂၂၊၃၄ဖ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄ရ။ အနုဋီ၊၁။၄ရ။) ဘေသဇမောသ်ဝ ပျထ။ ဓာန်။၃၃၀။ ဥသ ဒါဟေ။ ရောဂမော-သာပေတီတိ သြသ်ဝ်။ အထ ဝါ-သြသ်ဝ်ဓိ နာမ အသ်ယောဂ် ဒဗ္ဗ၊ တေဟိ သ်-ယောဇိတ် သြသ်ဝ်။ ဓာန်၊ဋီ။၃၃၀။ သြသ်ဝ် သဗ္ဗမဇာတိယ်။ ဓာန်။၅၉၂။ ဖလပါက-န္တတ္တာ ဇာတိတော အည် ယ်ကိဋ္ဌ ရောဂါ-ပနယနကရ၊ တမောသဓမုစ္စတေ။ သြသ-ဓိဇာတိသမ္ဘန္ဓိဒဗ္ဗမ္ပိ ဇာတိဝတ္ထိစ္ဆာယ် ရောဂါ-ပဟိနကြိယာဟေတုတ္တာ သြသဓသဒ္ဒဝစ္စန္တိ ပဋိပါဒနတ္ထံ သဗ္ဗဂ္ဂဟဏ၊ သြသဓသဒ္ဒတော ဇာတိယ် ဏော။ ဓာန်၊ဋီ။၅၉၂။

(၂) သြသ်ဝ် ကရေယျာ(မဟာနိ။၁ရ၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄)တိ ဘေသဇ္ဇကိစ္စံ ကရေယျ။ မဟာနိ၊ဌ။၂၉၃။ (ပု)(၃) သြသဓနာမက-ကြည့်။

သြသဓ၂ (တိ) [သြသဓ+အ] (၁) ဆေးရှိသော၊သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ (၂) ဆေးနှင့်တူသော၊(သူ၊ နိဗ္ဗာန်။) (၁)(၂) ယထာပိ သေလော ဟိမ၀ါ၊ ... တထေ၀ တွံ မဟာ၀ီရ၊ သြသဓော ဝိယ ပါကိနံ။ အပ၊ ၁။၃၁။ သြသဓောတိ သြသဓ၀ဏ္ဏော။ အပ၊ ဌ၊၁။၂ဖ၀။

(၂) သြသ်ဝ် ဖလလာဘိနံ။ အပ၊၁၊ ။၅၀။ ဖလလာဘိနံ ဖလ် လဘိတ္တာ ဌိတာနံ နိဗ္ဗာနသြသ်ဝ် အကၠာသိ။ အပ၊ဌ၊၁။၃၃၀၊ (-၂ဖ၀။)

သြသဓကုမာရ (ပု) [သြသဓ+ကုမာရ] သြသဓမည်သောသူငယ်။ ဣတိ သြသ်ဝ် ဂဟေ-တ္တာ အာဂတတ္တာ "သြသဓကုမာရော"-တ္တေ၀ဿ နာမမက်သူ။ ဗုဒ္ဓ၀ံ၊ဌ။၃၂၂။

သြသဓဂဟဏ (နာ) [သြသဓ+ဂဟဏ] ဆေးကိုယူ-ခြင်း-ရာ။ သြသဓဂဟဏေ သြသ-ဓိတာရက် ဥဒိတ် ဒိသ္တာ သြသ်ဝ် ဂဏ္ဍန္တိ။ ဗုဒ္ဓ၀ံ၊ဌ။၁၃၅။

သြသဓဃဋိကာ (ထီ) [သြသဓ+ဃဋိကာ] ဆေး-တုံး-ခဲ။ တဿ ဟတ္ထေ ဇော် သြ-သဓဃဋိကံ ဌပေတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊ဖ။၁ဖ၄၊ (-၁၈၁။)

သြသဓဒါန (နာ) [သြသဓ+ဒါန] ဆေးပေးခြင်း။ ဂဗ္ဘကရဏီယာတိ ဝိနယမာနသ ဂဗ္ဘသ

ပန အဝိနာသာယ သြသဓါနေန ဂဗ္ဗ-
သဏ္ဌာနကာရကာ။ မဟာနိ၊ဌ။၃၆ရ။

သြသဓါရက (ပု) [သြသ+ဓါရက] သြသ
မည်သောသူငယ်။ ဤတို့ သြသမ် ဂဟော-
တွာ အာဂတတ္တာ "သြသဓါရကော"-
တွေ့ဝသ နာမ် အက်သု။ အပ၊ဌ၊၁။၆၅။
အပ၊ဌ၊၁။၆၅။ ဇာ၊ဌ၊၁။၆၃။

သြသနာမက (တိ) [သြသ+နာမ+က]
သြသ မည်သော၊သူ။ သြသမ် ဂဟောတွာ
အာဂတတ္တာ "သြသနာမကော" ဟောတု။
ဇာ၊ဌ၊၆။၁၆၅။

သြသပရိဘာဝိတ (တိ) [သြသ+ပရိ
ဘာဝိတ] ဆေးဖြင့်ထုံအပ်သော။ ဗောဓိ-
သတ္တာ ... သြသပရိဘာဝိတံ ဝမန-
ယောဂံ ဒတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၀၃။ (-သာရတ္ထ၊
၁။၅၅။)

သြသပွယောဂ (ပု) [သြသ+ပယောဂ]
ဆေးနှင့်ယှဉ်ခြင်း၊ ဆေးကုခြင်း။ ဗာလ-
သရီရေ ကတံ ဝိဇ္ဇာပရိယာပုဏာနံ သိပ္ပ-
သိက္ခနံ သြသပွယောဂေါ စ နာ ဝုမ္ဘသရီရံ
ဂစ္ဆန္တီ။ မူလဋီ၊၂။၁၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁၅။

သြသဗလ (နာ) [သြသ+ဗလ] ဆေး၏
အစွမ်း။ အကို သြသဗလေန ပရိဗ္ဗမိတွာ
အကိုကူပတော နိက္ခမိတွာ နှာရှသုတ္တကေန
သြလမ္ဘမာနံ အဒ္ဒာသိ။ စရိယာ၊ဌ။ရ၀။ ဇာ၊
ဌ၊၄။၄၀၈။

သြသမန္တဗလ (နာ) [သြသမန္တ+ဗလ] ဆေး
အစွမ်း, မန္တန်အစွမ်း။ အထ နံ သြသမ-
မန္တဗလေန နဂုံဌေ ဂဟေတွာ။ စရိယာ၊
ဌ။၁၂၀၊(-၁၂ရ။)

သြသမူလ (နာ) [သြသ+မူလ] ဆေးမြစ်။
တာယ ယက္ခိနိယာ မတာယ တံ သြသမ-
မူလံ အတ္တနော ပမာဒေန နာသေတွာ
ဒိဿမာနရူပေါ မနုဿမံသံ ခါဒိတွာ။
စရိယာ၊ဌ။၁၆၄။

သြသရုက္ခ (ပု) [သြသ+ရုက္ခ] အသီးမှည့်
ခြင်းလျှင် အဆုံးရှိသော-အသီးမှည့်သော
အခါ သေသွားသောသစ်ပင်၊ (စပါးပင်၊
ဝါးပင်၊ ငှက်ပျောပင် စသည်)။ သြသဓီတိ
သြသရုက္ခာ (သြသဓိရုက္ခာ?)။ အံ၊ဌ၊
၃။၁၈၀။ သြသဓိ(ဓီ) (၃) လည်းကြည့်။

သြသဝန္တ (တိ) [သြသ+ဝန္တ] ဆေးရှိသော
သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ သြသဝ၊ ၁-ကြည့်။

သြသဝရ (နာ) [သြသ+ဝရ] မြတ်သော
ဆေး။ ဝိသဂတသ ဝိယ သြသဝရံ။
မိလိန္ဒ။၃၃၉။

သြသသမ (တိ) [သြသ+သမ] ဆေးနှင့်
တူသော၊သူ။ သိလသမ္ဘဒ္ဒော ... သြသ-
သမော သတ္ထာနံ ကိလေသဗ္ဗာဓိဝူပသမေ။
မိလိန္ဒ။၁၉၃။

သြသဟရီတက (ပု၊နာ) [သြသ+ဟရီတက]
ဆေးဖြစ်သော-ဖန်ခါး-ကြဲ။ အဌမေ
သတ္ထာဟေ ရာဇာယတနမူလေ သကွေန
ဒေဝါနမိန္ဒေန အာဘတံ ဒန္တကဋ္ဌေ သြသ-
ဟရီတကဋ္ဌေ ခါဒိတွာ။ သံ၊ဌ၊၁။၁ရ၉။ (-
ဝိ၊ဌ၊၃။၂၄၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၀။)

သြသဓဟာရက (တိ) [သြသ+ဟာရက။ ထိ၌ သြသဓဟာရိကာ။] ဆေးကို ဆောင်သော၊သူ။ ဘေသဇ္ဇဟာရီတိ ဘေသဇ္ဇဟာ-ရိနီယော သြသဓဟာရိကာယော။ ပေတ၊ ၌။၈၁။

သြသဓဟာရိကာ (ထိ) [သြသ+ဟာရိကာ] ဆေးကိုဆောင်သောမိန်းမ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြသဓာပဏ (ပု၊နှ) [သြသ+အာပဏ] ဆေးဆိုင်၊ ဆေးဆိုင်တန်း။ အဂဒါပဏ် သြသဓာပဏ် အမတာပဏ်။ မိလိန္ဒ။၁၉၃။

သြသဓာမလက (ပု၊နှ) [သြသ+အာမလက] ဆေးဖြစ်သောဆီးဖြူသီး။ အဂဒါမလကန္တိ အပ္ပကေနေဝ သရီရသောဓနာဒိသမတ္ထံ သဗ္ဗဒေါသဟရဏ် သြသဓာမလက်။ သာရတ္ထ၊၁။၁ ၂၄။

သြသဓိ(ဓိ)[1] (ထိ) [သြသ+ဓာ+ဣ (ဣ)]။ သြသဓိ+ဏီ။ (ဓာန်၊ဦ-အလို "ဆေးပင်" အနက်၌ သြသဓိ= ကေဝုစ်။ သြသဓိ= ဗဟုဝုစ်။) သြမဓိ၊ သြမဓီ (သံ)] (၁) အသီးမှည့်ခြင်းလျှင် အဆုံးရှိသော-အသီးမှည့်သောအခါ သေသွားတတ်သော-သစ်ပင်၊ (စပါးပင်၊ ဝါးပင်၊ ငှက်ပျောပင် စသည်)။ (၂) ဆေး၊ ရောဂါ ကင်းပျောက်ကြောင်း ဆေး။ (၃) ဆေးပင် (ဖန်ခါးပင်-စသည်)။ (၄) ဆေးမယ်။ (၅) ဆေးပင်စောင့်နတ်၊ အနှစ်ရှိသော သစ်ပင်ကို စောင့်သောနတ်။ (၆) သြသဓိမြို့။

(၁) အသီးမှည့်ခြင်းလျှင်အဆုံးရှိသော-အသီးမှည့်သောအခါ သေသွားတတ်သော-သစ်ပင် (စပါးပင်၊ ဝါးပင်၊ ငှက်ပျောပင် စသည်။) သြသဓိတိကဝနပတယော။ အံ၊ ၂။၄၇၄။ သြသဓိတ် သြသဓရုက္ခာ (သြ-သဓိရုက္ခာ?)။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၀။ ဖလပါက-ပရိယန္တာ သြသဓိရုက္ခာ ဝေဠုကဒလိအာ-ဒယော။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၈၃။ ဖလပရိယောသာ-နတ္တာ သြသဓိနံ ဖလံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂ ၂၄။ ယထာ ဖလပါကန္တာ ကဒလီ၊ ဧဝံ ဝေဠု-နဋ္ဌာပိ သြသဓိဇာတိကတ္တာ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၃၁။ ဖလပါကာဝသာနေ ယော၊ မရတ္ထောသဓိ သာ ဘဝေ။ ဓာန်။၅၄၁။ သြသော ဓိယတေ ယသ်ံ သာ သြသဓိ။ ဣ။ ဓာန်၊ဦ။၅၄၁။ သြသဓိ ဇာတိမတ္တမောသဓံ သဗ္ဗမဇာတိယ်။ ဓာန်။၅၉ ၂။ ဖလပါကန္တလတာဒိ ဇာတိ-မတ္တမေဝ သြသဓိ နာမ၊ နှ တု တိဖလ-ကကြောလာဒိ။ ဣ ပစ္စယော။ ဗဟုဝစနန္တု အတ္ထဗဟုလတ္တာ ဧဝ၊ ကေဝစနန္တောပိ ဒိဿတေ၊ သြသဓိ ဣတ္ထိယမေဝ။ ဓာန်၊ ဦ။၅၉ ၂။ (-သာရတ္ထ၊၃။၁၉။ ကခ်ါ၊ဦ၊သစ်။ ၃၅၅။ ဒီ၊ဦ၊၁။၁ ၂၃။) သြသဓ (၁) လည်း ကြည့်။

(၂) ဆေး။ မူလဘေသဇ္ဇာနံ အနုပ္ပ-ဒါနံ၊ သြသဓိနံ ပဋိမောက္ခော ဣတိ ဝါ။ ဒီ၊၁။၁၁။ သြသဓိနံ ပဋိမောက္ခောတိ ခါရာ-ဒီနိ ဒတ္တာ တဒနုရူပေ ဝကော ဂတေ တေသံ အပနယနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉ ၂။ (-မ၊၁။ ၃၈၀။ ဝိမာန။၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ရ၀။) ယထာပိ သြသဓိ နာမ၊ တုလာဘူတာ သဒေဝကေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂ ၉။

ဏ၊ဌ၊၁။၂၉။ ဩသမိ နာမတိ သိဂ်ီဝေရ-ပိပ္ပလိမရိစာဒိက် ဩသမ်။ ... ယံ ယံ ဖလဒါနသမတ္ထံ ဩသမ်။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၃၅။

(၃) ဆေးပင် (ဖန်ခါးပင် စသည်)။ ဩသမိတိကဝနပ္ပတိ-ကြည့်။ (၄) ဆေးမယ်။ ဩသမိ နာမ အသ်ယောဂ် ဒဗ္ဗ်။ ဓာန်၊ဋီ။ရ၄၅။

(၅) ဆေးပင်စောင့်နတ်၊ အနှစ်ရှိသော သစ်ပင်ကို စောင့်သောနတ်။ တိကလတာနိ ဩသမျော၊ ပဗ္ဗတာနိ ဝနာနိ စ။ ဏ၊ ၁။၃၉၄။ ဏ၊၂။၂၂၉၊၃၅၅။ တိကလတာနိ ဩသမျောတိ အန္ဓောဖေဂ္ဂုဗဟိသာရ-တိကာနိ စ အန္ဓောသာရဩသမိယော စ။ ဣမံ ဂါထံ တိကာဒီသု နိဗ္ဗတ္တဒေဝတာ သန္ဓာယာဟ။ ဏ၊ဌ၊၅။၉ရ။ ဩသမျောတိ ဩသမိယော၊ သဗ္ဗတ္ထ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ သန္ဓာယေဝမာဟ။ ဏ၊ဌ၊ရ။၃၃ဖ။ ဩသ-မျောတိ ဘေသဇ္ဇရုက္ခေ ဒေဝတာယော။ ဏ၊ဋီ။ (၆) ဩသမိ မြို့။ ဩသမိနဂရဒ္ဓါရ-ကြည့်။

ဩသမိ(မိ)၂ (ထီ) [ဥဿန္ဒ+ဓာ+ဣ (ဣ)]။ ဩသမိ+ ဣ။ ဩသဓ+ဣ] သောက်ရှူး-သောကြာ-ကြယ်၊ ကြယ်ဖြူ။ (ဣကြယ်သည် ဆေးပင်တို့ကို အစွမ်း အာနိသင်ပိုမို ထက်မြက်စေသဖြင့် ဣကြယ်ထွက်ပေါ်လာချိန်၌ ဆေးပင် ဆေးမြစ် ခူးဆွတ်တူးယူခြင်း၊ စား သောက်ခြင်းတို့ကို ပြုရသည်၊ ထို့ကြောင့် ဣကြယ်ကို "ဩသမိ"ဟု ခေါ်သည်။)

ဩသမိ ဝိယ တာရကာ။ ဝိမာန။၁၀။ ပေတ။၁၃၉။ ဥဿန္နာ ပဘာ တောယ ဓိယတိ, ဩသမိနံ (ဩသဓာနံ) ဝါ အနု-ဗလပ္ပဒါယိကာတိ ကတ္တာ "ဩသမိ"တိ လဒ္ဓနာမာ တာရကာ။ ဝိမာန၊ဌ။၄ဖ။ ပေတ၊ ဌ။ဖ၅-ဖ။ ဩသမိံ ဝိရောစန္တ(အပ၊၁။ ၁၅၁)နှင့် ဘဝဝနုကိဇနာနံ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတံ နိပ္ပါဒေတိတိ ဩသမ်။ (အဘိဝနုတိ ဇော-တနံ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတံ နိပ္ပါဒေတိ ဩသမိ။ သီ-မူ။) ဩဇာနိဗ္ဗတ္တိကာရကံ ပဋိစ္စ ယာယ တာရကာယ ဥဂ္ဂတာယ ဥဒ္ဓရန္တိ ဂဏ္ဍန္တိတိ သာ ဩသမိ။ ဩသမိတာရကာ ဣဝ ဝိ-ရောစန္တိတိ ဝတ္တေ ဂါထာဗန္ဓသုခတ္ထံ "ဩသမိံ ဝိရောစန္တ"နှင့် စ ဝုတ္တံ။ အပ၊ဌ၊ ၂။၁၁ဓ-၉။ ယထာပိ ဩသမိ နာမ၊ တုလာဘူတာ သဒေဝကေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁ဓ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၅၁။ အပ၊ဌ၊၁။၂၉။ ဏ၊ဌ၊၁။၂၉။ ဩသမိ နာမတိ ဩသမိ(မိ)တာရကာ၊ ဩသဓဟဏေ ဩသမိတာရကံ ဥဒိတံ ဒိသ္မာ ဩသမ် ဂဏ္ဍန်၊ တသ္မာ ဩသမိ-တာရကာတိ ဝုစ္စတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၃၅။ (-ဝိမာန။၁၀။ ဏ၊၂။၂၀ရ။ ဏ၊ဌ၊ဖ။၂ရ၁။) ဩသမိ(မိ)တာရက-လည်းကြည့်။

ဩသမိကာ (ထီ) [ဩသဓ+ဣက+အာ(ဣတ္ထီ ပစ္စည်း)။] ဆေးလက်ာ၊ ဆေးကဗျာ၊ ဆေး ဂါထာ၊ ဆေးဝါးမန္တန်။ ဩသမိကာယော ဂန္ဓေန္တိ(ဏ၊ဌ။၃၀၂)တိ "ဣဒံ ဣမဿ ရောဂဿ ဘေသဇ္ဇံ၊ ဣဒံ ဣမဿ ရော-ဂဿ ဘေသဇ္ဇ"နှင့် ဧဝံ သိလောကေ ဗန္ဓိတ္တာ မနုဿာဒီနံ ဒေန္တိ။ ဏ၊ဌ၊၄။၃ဖ၅။

(ဇာ၊ဋီ၊သစ်-၌ "သြသဓိကာယေ ဂန္ဓေန္ဓိတိ ဣတ္ထ သြသဓိသမ္ဘဝေ ဂန္ဓေန္ဓိ ဗန္ဓန္ဓိ" ဟု ဖွင့်သည်။"သြသဓိကာယ=ဆေးအပေါင်း" ဟု အနက်ပြန်ဆိုရမည်။)

သြသဓိဇာတိက (တိ) [သြသဓိ+ဇာတိ+က] အသီးမှည့်ခြင်းလျှင် အဆုံးရှိသော-အသီးမှည့်သောအခါ-ပျက်စီးခြင်း ရှိသော-သေသော-သစ်ပင်ဇာတ်ရှိသော။ ယထာ ဖလ-ပါကန္တာ ကဒလီ၊ ဧဝံ ဝေဠုနဋ္ဌာပိ သြသ-ဓိဇာတိကတ္တာ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၃၁။

သြသဓိ(ဓီ)တာရက (ထီ၊နာ) [သြသဓိ(ဓီ)+တာရက] သောက်ရှူးကြယ်၊ ကြယ်ဖြူ။ ယာ ဝါ ရတ္တိယာ ပစ္ဆိသသမယံ ဝိဒ္ဓေ ဝိဂတ-ဝလာဟကေ ဒေဝေ သြသဓိတာရကာ။ မ၊၂။၂၂၅။ သြသဓိတာရကာတိ သုက္ကတာရကာ။ သာ ဟိ ယသ္မာ တသ္မိ ဥဒ-ယတော ပဋ္ဌာယ တေန သညာဏေန သြ-သမာနိ ဂဏ္ဍန္ဓိပိ ပိဝန္ဓိပိ၊ တသ္မာ သြသဓိ-တာရကာတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၈။ သြသ-ဓိတာရကာ(ဣတိဝုတ်။၂၀၉)တိ ဥဿန္နာ ပဘာ ဇောယ ဓိယတိ၊ သြသဓိနံ ဝါ အနုဗလပ္ပဒါယိကတ္တာ သြသဓိတိ လဒ္ဓ-နာမာ တာရကာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၆။ သြ-သဓိတာရကာ နာမ သဗ္ဗဥတူသု အတ္တနော ဂမနဝိထိ ဇဟိတ္တာ အညာယ ဝိထိယာ နဝ ဂစ္ဆတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၂။) သြသဓိ(ဓီ) (၁) လည်းကြည့်။

သြသဓိတာရကပ(ပ္ပ)ဘာ (ထီ) [သြသဓိတာရက+ပဘာ] သောက်ရှူးကြယ်၏ အရောင်။ အဂ္ဂသာဝကာနံ သြသဓိတာရကပဘာသ-ဒိသံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။ အဂ္ဂသာဝကာနံ သြသဓိတာရကပ္ပဘာသဒိသော။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၃၀။ မ၊ဋီ၊၃။၂ရ၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၁။)

သြသဓိတာရကပုဏ္ဏပုဏ္ဏ (တိ) [သြသဓိတာရကပုဏ္ဏ+ပုဏ္ဏ] သောက်ရှူးကြယ် အစုအပုံနှင့် ပြည့်သော။ ယာသံ ဝသေန ဒိသာ-ဘာဂါ သြသဓိတာရကပုဏ္ဏပုဏ္ဏာ ဝိယ ... ဝိရောစန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။

သြသဓိတာရကဝဏ္ဏ (တိ) [သြသဓိတာရက+ဝဏ္ဏ] သောက်ရှူးကြယ်အဆင်းအရောင် ရှိသော။ သြဒါတာနန္တိ သြသဓိတာရက-ဝဏ္ဏာနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၄။)

သြသဓိတာရကသမာန (တိ) [သြသဓိတာရက+သမာန] သောက်ရှူးကြယ်နှင့်တူသော။ တသ္မ ပရတော သြဒါတံ ဟောတိ၊ ... သြသဓိတာရကသမာနံ။ စူဠနိ။၁ရ၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။)

သြသဓိတာရကောဘာသ (ပု) [သြသဓိတာရက+သြဘာသ] သောက်ရှူးကြယ်၏ အရောင်။ အဂ္ဂသာဝကာနံ သြသဓိတာရကောဘာ-သသဒိသံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၄။)

သြသဓိတာရကသမာနဝဏ္ဏ (တိ) [သြသဓိတာရကသမာန+ဝဏ္ဏ] သောက်ရှူးကြယ်နှင့်တူသော အဆင်း(အရောင်)ရှိသော။ သြဒါတာတိ ပရိသုဒ္ဓါ သြသဓိတာရက-သမာနဝဏ္ဏာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။

သြသမိတိကဝနပွတိ (ပု) [(၁) သြသမိ+တိက+ဝနပွတိ။ (၂) သြသမိတိကဝနပွတိ+က] (၁) ဆေးပင်,မြက်ပင်, တောစိုးသစ်ပင်။ (တိ)(၂) ဆေးပင်, မြက်ပင်, တောစိုးသစ်ပင်တို့၌ အစိုးရသောနတ်။ **(၁)** သြသမိတိကဝနပွတယော(အံ၊၂။၄ရ၄)တိ ဇော်ထွ သြသမိတိ သြသမိရုက္ခာ၊ တိကာတိ ဗဟိသာရာ တာလနာဠိကေရာဒယော၊ ဝနပွတယောတိ ဝနဇေ္ဇကရုက္ခာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၈၀။

(တိ)(၂) သြသမိတိကဝနပွတိသူ(မ၊ ၁။၃၈၀-၁)တိ ဟရိတကီအာမလကီအာ-ဒီသု သြသမိသု တာလနာဠိကေရာဒီသု တိကေသု ဝနဇေ္ဇကေသု စ ဝနပွတိ-ရုက္ခေသု အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂ရ၀။

သြသမိတိကဝနပွတိသုဂန္ဓ (ပု) [သြသမိတိကဝနပွတိ+သုဂန္ဓ] ဆေးပင် မြက်ပင် တောစိုးသစ်ပင်တို့၏ ကောင်းသော အနံ့။ စန္ဒနနာဂရုက္ခာဒီသု သြသမိတိကဝနပွတိ-သုဂန္ဓာနံ အဗ္ဘနတော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၄။

သြသမိပဏ္ဏရသုဒ္ဓသုဉ္ဇ (တိ) [သြသမိပဏ္ဏရသုဒ္ဓ+သုဉ္ဇ] သောက်ရှူးကြယ်အတူ မွေးဖြူ စင်ကြယ်သော ဉဏ္ဏလုံ မွေးရှင်ရှိသော၊သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ သြသမိပဏ္ဏရ-သုဒ္ဓသုဉ္ဇော၊ သေ ဟိ တုယ္ဟ ပိတာ နရသိဟော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ ဝဇိရ။၄ ၂ဖ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄ရ။

သြသမိဘာဝါပေက္ခာ (ထိ) [သြသမိဘာဝ+အပေက္ခာ] သြသမိ-အဖြစ်-သဒ္ဒါ-ကို ငဲ့ခြင်း။ သြသမိဘာဝါပေက္ခာယ ဣတ္ထိလိင်-နိဒ္ဒေသော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၅၁ဖ။

သြသမိရုက္ခ (ပု) [သြသမိ+ရုက္ခ] အသီးမှည့်ခြင်းလျှင်အဆုံးရှိသောသစ်ပင်၊ အသီးမှည့်သောအခါ-ပျက်စီးခြင်းရှိသော- သေသွားသော-သစ်ပင် (စပါးပင်၊ ဝါးပင်၊ ငှက်ပျောပင် စသည်)။ သြသမိတိကဝနပတယောတိ ဇော်ထွ သြသမိတိ သြသဓရုက္ခာ (သြသမိ-ရုက္ခာ?)။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၀။ ဖလပါကပရိယန္တာ သြသမိရုက္ခာ ဝေဠုကဒလိအာဒယော။ အံ၊ ဋီ၊၃။၁ဓ၉။

သြသမိဝိသေသ (တိ) [သြသမိ+ဝိသေသ] ဆေးပင်အထူး။ ဆေးဘက်ဝင်သစ်ပင်။ ဘူတိကကဿာတိ ဘူတိကကနာမကဿ သြသမိဝိသေသဿ။ အနုဋီ၊ ၂။၁၁၀။ ဘူ-တနကောတိ (ဘူတိကကောတိ?) သြသမိ-ဝိသေသော။ သမ္မော၊ယော။ ၉၃။

သြသမိ[၁] - သြသမိ(ဓိ)[၁] ကြည့်။

သြသမိ[၂] - သြသမိ(ဓိ)[၂] ကြည့်။

သြသမိသ (ပု) [(သြသ+ဓာ+ဣ=) သြသမိ+ဣသ။ သြမဓိဓ (သံ)] အမိုက်အမှောင်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော သောက်ရှူးကြယ်၏ အရှင်ဖြစ်သော"လ"။ သြသမိသော ဟိမ-ရံသိ။ ဓာန်။၅ ၂။ အနွကာရံ ဥသေန္ဓိ ဒဟန္ဓိ ဝိနာသေန္ဓိတိ သြသာ၊ ရံသယော။ တေ ဇော်ထွ ဓိယန္ဓိ ပတိဋ္ဌဟန္ဓိတိ သြသမိ၊ တာ-ရာဝိသေသော။ တဿ ဣသော ပတိ သြသမိသော။ ဓာန်ဋီ။၅ ၂။

ဩသဓိတိကဝါသီ (တိ) [ဩသဓိတိက+ဝသ+ကီ] ဆေးပင် မြက်ပင်တို့၌ နေသော၊သူ။ ဩသဓိတိကဝါသီ စ၊ ယေ အာကာ-သဝါသိနော။ အပ၊၂။၉၉။

ဩသဓိနဂရဒ္ဒါရ (နာ) [ဩသဓိနဂရ+ဒ္ဒါရ] ဩသဓိမြို့တံခါး။ အထာပရေန သမယေန ဩသဓိနဂရဒ္ဒါရေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၀ရ။ (အနောမဒဿီ ဘုရားရှင် တာဝတိံသာသို့ မကြွမီ တန်ခိုးပြာဋိဟာပြတော်မူရာမြို့ ဖြစ်သည်။)

ဩသဓူပဘောဂ (ပု) [ဩသဓ+ဥပဘောဂ] ဆေး-သုံးဆောင်-စား-ခြင်း။ ဩသဓူပ-ဘောဂေန နိရာမယော ဝိယ ဇနော သံယော။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၁၂။

ဩသဓျော (ထီ) [ဩသဓိ+ယော-ဝိဘတ်] ဆေးပင်စောင့်နတ်- အနှစ်ရှိသော သစ်ပင်ကို စောင့်သောနတ်-တို့သည်။ ဩသဓိ(ဓီ)(၆)ကြည့်။

ဩသန္န (တိ) [အဝ+သဒ+တ။ အဝသန္န (သံ)] (၁)(က) ဆုတ်နစ်-ယုတ်လျော့-သော။ (ခ) စွန့်-စွန့်လွှတ်-အပ်သော။ (၂) နစ်သော၊ နစ်မြုပ်သော။ **(၁)(က)(ခ)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။ **(၂)** ဗျာသန္နောတိ ဗျသနာပန္နော၊ ဝိသန္နောတိပိ ပါဌော၊ တသ္မိ ဝန္တေ ဩသန္နောတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၉-၂၀။ ဩသန္နောတိ နိမုဂ္ဂေါ။ ဇာ၊ဋီ။

ဩသန္နဝိရိယ (တိ) [ဩသန္န+ဝိရိယ] (က) ဆုတ်နစ်-ယုတ်လျော့-သော ဝီရိယရှိသော၊ ကြောင့်ကြမဲ့နေသော၊သူ(မြတ်စွာဘုရား။) (ခ) စွန့်-စွန့်လွှတ်-အပ်သော ဝီရိယ ရှိသော၊သူ (ပျင်းရိသူ)။ **(က)**နှ ပရိသာယ အပ္ပ-ဘာဝံ ဒီသ္တာ ဩသန္နဝီရိယာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၅၃။ ဩသန္နဝီရိယာတိ ဩဟီန-ဝီရိယာ၊ အပ္ပေါသုက္ကာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၄၄၀။

(ခ) ယေ ကေစိ ပါပကာ ... ဩသ-န္နဝီရိယာ ကုသီတာ။ မိလိန္ဒ။၂၄၃။ ဇကေစ္စ ဘိက္ခု ဩသန္နဝီရိယာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၃၅။ ဩ-သန္နဝီရိယာတိ သမ္ဘာပဒိုပတ္တိယံ အဝသန္န-ဝီရိယာ၊ ဩသဒ္ဓဝီရိယာ ဝါတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၄၄။

ဩသရက (နာ) [အဝ+သရ+ယု] (၁) သက်ရောက်ခြင်း၊ သက်ဝင်ခြင်း။ (၂) သွင်း-သွတ်သွင်း-သွင်းယူ-ခြင်း။ (တိ)(၃)(က) သက်ရောက်-သက်ဝင်-ပေါင်းဆုံ-ရာဖြစ်သောအရပ်။ (ခ) ရေချိုးဆိပ်။ (ဂ) မှားသော အယူ။

(၁) သက်ရောက်ခြင်း၊ သက်ဝင်ခြင်း။ အာပါထံ ဂစ္ဆန္တိတိ ဩသရကံ ဥပေန္တိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၅၆။ မဟာနိ၊ဌ။၂၅ရ။

(၂) သွင်း-သွတ်သွင်း-သွင်းယူ-ခြင်း။ ဂဟကတ္ထမေဝ ဟိ ဒေသေတဗ္ဗမ္ပိ သ ဒေသနာယ ဩသရကံ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၆၁။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆ရ။)

(တိ)(၃)(က) သက်ရောက်-သက်ဝင်-ပေါင်းဆုံ-ရာဖြစ်သောအရပ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။ **(ခ)** ရေချိုးဆိပ်။ **(ဂ)** မှားသောအ

ယူ။ ဩသရကာနိ ဝိနေယျ ဩယတမဂါ။ သုတ္တနိ။၃၆ ၂။ ဩသရကာနီတိ ဩဂဟ-ကာနိ တိတ္ထာနိ၊ ဒိဋ္ဌိယောတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၈။ (ပဋိသံ၊ဂ်။ ၂၄၅-၌ "ဩ-တရက"ဟုရှိသည်။)

ဩသရကဌာန (နာ) [ဩသရက+ဌာန] သက်ရောက်-သက်ဝင်-ပေါင်းဆုံ-ရာအရပ်။ သဗ္ဗေသံ ဩသရကဌာနေ ပရိကၠာရေ ဌ-ပေတ္တာ နိသီဒိတမ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁ ၂။ ယာဝ-တာ အရိယံ (အရိယာနံ။သျာ။) အာယ-တနန္တိ ယတ္တက် အရိယ(အရိယက)-မနုဿာနံ ဩသရကဌာနံ နာမ အတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃ရရ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၁၈။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅ရ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၃ရ၀။) ဩသရန္တိ အဝသရန္တိ တတ္ထာတိ ဩသရက်၊ တဗ္ဗ တံ ဌာနဗ္ဗေတိ ဩသရ-ကဌာနံ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၄။

ဩသရကပဝတ္တနက (တိ) [ဩသရက + ပဝတ္တနက] သက်ရောက်-သက်ဝင်-ခြင်း ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဧကသမောသရက-ကြည့်။

ဩသရကသမောသရက (နာ) [ဩသရက + သမောသရက] (ထိုထိုအရပ်မှ) သက်ဝင်ကုန်သည်ဖြစ်၍ အညီအမျှ သက်ရောက်ပေါင်းဆုံရာ။ (ထိုထိုအရပ်မှ) သက်ရောက်သောအားဖြင့် အညီအမျှ ပေါင်းဆုံ သက်ရောက်တတ်သော (တရား)။ (ကူ၊သျ။) ဧကသမောသရက-ကြည့်။

ဩသရတိ (ကြိ) [အဝ+သရ+အ+တိ] (၁) ပေါလောပေါ်၏။ ပေါလောမျောပါသွား၏။ (၂) ရောက်-ကြွရောက်-သက်ရောက်-သက်ဝင်-ပေါင်းဆုံ-၏။ စည်းဝေး-စုဝေး-၏။ (၃) ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-၏။ (၄) သွင်း-သွင်းယူ-ချထား-ထင်ရှား-၏။ (၅) ဖဲ၏၊ ကုန်ခန်း၏။

(၁) ပေါလောပေါ်၏။ ပေါလောမျော ပါသွား၏။ သကြော ... မစ္ဆရူပေန ဥတ္တာ-နကော ဟုတ္တာ တဿာ ပုရတော ဥဒက-ပိဋ္ဌေ ဩသရတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၉။ ဩသရ-တိတိ ပိလဝန္တော ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၅၄။

(၂) ရောက်-ကြွရောက်-သက်ရောက်-သက်ဝင်-ပေါင်းဆုံ-၏။ စည်းဝေး-စုဝေး-၏။ ကလျာဏိယံ ပဟဋ္ဌဂဏ္ဍီ နာဂဒီပေ ဩသရတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁ ၂။ (-မိလိန္ဒ။၁ ၂၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀ ၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅ဖ။) **ဩသရန္တိ**—ယထာ ယာကာစိ နဒိယော၊ ဩသရန္တိ မဟောဒဓိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃ ၂၁။ ဩ-သရန္တိတိ မဟာသမုဒ္ဒံ ပဝိသန္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၁၄၄။ ဩသရန္တိ ပမဒါ ပမာဒိနံ။ ဇာ၊ ၂။၁ ၂၉။ ယထာ သမုဒ္ဒံ နဒိယော ဩသရန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉၃။ အဝိဇ္ဇာယ သမောသရန္တိ သမ္ဘာ ဩသရန္တိ ဂစ္ဆန္တိတိ အဝိဇ္ဇာသမော-သရကာ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁။ တေ ဇာနပဒါ ဘိ-က္ခု သာဝတ္ထိ ဩသရန္တိ ဘဂဝန္တံ ဒဿ-နာယ။ မ၊ဋ္ဌ။၁ ၂၃။ (-မိလိန္ဒ။၁ ၂၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ။ရ၈။ မ၊ ၂။ ၂၀၁။ မ၊ဋ္ဌ။၁ ၂၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅ရ၊၃၃ရ၊ ၃၄ဖ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃ဖ၊ ၂၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ရ၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁ဖ၄၊၁ဖရ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂ ၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄၊၁၈၅။ အဘိ၊

ဌ၊ ၂။ ၂၀ဖ။ ဥဒါန၊ဌ။ ၂ရ၄။ **မဟာနိ**၊ဌ။ ၂၀။ **စူဠနိ**၊ဌ။၁၁။ **ဇာ**၊ဌ၊၁။**၃၄**။ ဇာ၊ဌ၊ဖ။၁ဖ၇။ **သာရတ္ထ**၊၁။**၁၀၉**။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၈။ ဒီ၊ဋီ၊ **၂**။**ဘ**ဖ**၉**။ **ဝိသုဒ္ဓိ**ဋီ၊၁။၁၀၁။) **သြသရေယျ** — **ဝိ**၊**ဘ**။ ၂ဖ၃။ ဝိ၊ဌ၊ ၂။၁၈၈။ **သြသရေ ယျာ သိ**—မ၊ဌ၊ ၂။၈၇။ **သြသရေယျာ ထ**—ဗုဒ္ဓ၀ံ၊ဌ။၈။ **သြသရေယျ**— ထေရ၊ ဌ၊၁။၄ဖ၉။ **သြသရီ**—မ၊ဌ၊ ၂။၇၉။ **သြသရီ သု**—အံ၊ဌ၊ ၂။၁၇၉၊ မ၊ဌ၊၃။၃၁၁။ **သြသရီ ဿတိ**—မ၊၁။ ၂၃၃။ မ၊ ၂။၃ ၂၄။ **သြသရီ ဿန္ဆိ**—မ၊ဌ၊၄။၉၇။ အံ၊ဌ၊ ၂။၁၇ဖ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၃၁၁။

(၃) ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-၏။ **သြသ ရန္ဆိ**— အမုံ ဥတ္တာ ပုရိသံ မဟဒ္ဓနံ၊ သြသရန္ဆိ သဓနံ သဟ'တ္ထနာ။ ဇာ၊ ၂။၁ ၂၉။ သြသရန္ဆိတိ ...ဥပဂစ္ဆန္ဆိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၉၃။ **သြသရန္ဆု**—ဝေ၀ သဒေ၀ကာ လောကာ၊ သြသရန္ဆု တ၀န္ဆိကေ။ ဗုဒ္ဓ၀ံ။၃ ၂၁။ အဘိ၊ ဌ၊၁။၅၄။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၄။ သြသရန္ဆုတိ ဥပ-ဂစ္ဆန္ဆု။ ဗုဒ္ဓ၀ံ၊ဌ။၁၄၄။ အဋ္ဌသာ၊ယော။၅၀။ **သြသရီ** — ဝိ၊၄။၃၃၄။

(၄) သွင်း-သွင်းယူ-ချထား-ထင်ရှား-၏။ **သြသရန္ဆိ**—နဝေ၀ သုတ္တေ သြ-သရန္ဆိ။ ဒီ၊ ၂။၁၀၃။ သုတ္တေ သြသရန္ဆိတိ ... ပညာယန္ဆိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၁၅ရ။ **သြသရေယျ** —ဥဘတော ဝိနိ၀ေ၀ေ့ဌာ၊ ရသတော သြသရေယျဟံ။ အပ၊၁။၄ဖ။ သြသရေယျ သြသာရက် ကရောမိတိ အတ္ထော။ အပ၊ဌ၊၁။၃၁၉။ သြသာရေတဗ္ဗ-လည်းကြည့်။

(၅) ဖ၏၊ ကုန်ခန်း၏။ **သြသရန္ဆိ** — ပဋိက္ကမန္ဆိတိ သြသရန္ဆိ ပရိဟာယန္ဆိ။ မ၊ဌ၊၃။ ၂၉၃။ သြသရန္ဆိတိ အပသက္ကန္ဆိ ဝိယန္ဆိတိ အတ္ထော။ တေနာဟ "ပရိဟာ-ယန္ဆိ"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉ရ။

သြသရန္ဆ (ပုဒ်နာ) [အ၀+သရ+အ+အန္ဆ] (၁) သက်ရောက်-သွားရောက်-သက်၀င်-သော၊ သူ။ (၂) ဖဲသွားသော၊ ဆုတ်ယုတ်-မတိုး-ပွား-သော။ **(၁)** သာ၀တ္ထိ သြသရန္ဆိတိ ... ကတ္ထိကပုဏ္ဏမာယ ဥပေါသထံ ကတ္တာ သြသရန္ဆေ သန္ဓာယ ဣဒံ ဝုတ္တံ။ မ၊ဌ၊၄။ ၉၈။ ဒ္ဒိသု ဘိက္ခသံ့ယေသု ဂါမံ သြသ-ရန္ဆေသု။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၄၃၉။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၅၀။ သမောသရန္ဆ(သံ၊ဌ၊၃။၄၉)နွဲ့ သဗ္ဗသော နိလာဒိဘာ၀ေဟိ သြသရန္ဆံ၊ အာပါထံ အာ၀စ္ဆန္ဒနွဲ့တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃ ၂၀။

(၂) အပယန္ဆောတိ အပ၀စ္ဆန္ဆော သြ-သရန္ဆော။ သံ၊ဌ၊ ၂။၁၁၄။ အပ၀စ္ဆန္ဆောတိ ယာယန္ဆော၊ တေနာဟ "သြသရန္ဆော"တိ၊ အ၀ခုန္ဆော ပရိဟီယမာနောတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁ ၂၃။

သြသရန္ဆိ (ကြို) [အ၀+သရ+အ+အန္ဆိ] (၁) ရောက်-ကြွရောက်-သက်ရောက်-သက်-၀င်-ပေါင်း ဆုံ-ကုန်၏။ သြသရတိ(၂)ကြည့်။ (၂) ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-ကုန်၏။ သြသ-ရတိ(၃)ကြည့်။ (၃) သွင်း-သွင်းယူ-ချထား-ထင်ရှား-ကုန်၏။ သြသရတိ(၄)ကြည့်။ (၄) ဖ၏၊ ကုန်ခန်း၏။ သြသရတိ(၅) ကြည့်။

သြသရန္ဆု (ကြို) [အ၀+သရ+အ+အန္ဆု] (၁)

ရောက်-ကြွရောက်-သက်ရောက်-သက်ဝင်-ပေါင်းဆုံ-ကုန်ပါလော၊ သက်ဝင်ကြပါစေ၊ စည်းဝေး-စုဝေး-ကြစေ။ ဩသရတိ(၂)ကြည့်။ (၂) ကပ် ရောက်-ချဉ်းကပ်-ကုန်လော။ ဩသရတိ (၃)ကြည့်။

ဩသရမာန (တိ) [အဝ+သရ+အ+မာန] (၁) သက်ရောက်-သင်ဝင်-သော။ (၂) ဆုတ်လျှော့-ယုတ်လျှော့-မတိုးပွား-ကုန်ခန်း-သော။ **(၁)** စက္ခု စ တေသု တေသု နိလာဒိအာရမ္မဏေသု သမုဒေတိ အသံဝုတံ ဟုတ္တာ ဩသရမာနံ ကိလေသုပ္ပတ္တိယာ ကာရဏဘာဝေန သဒေါသဘာဝေန ဂစ္ဆ-တိတိ သမုဒနဋ္ဌေနပိ သမုဒ္ဒါ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၄။

(၂) အဝိဇ္ဇာ အပယန္တိတိ အဝိဇ္ဇာ အပဂစ္ဆမာနာ ဩသရမာနာ ဥပရိ သ-ခ်ိရာနံ ပစ္စယော ဘဝိတုံ နိ သက္ကုဏန္တိတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၄။

ဩသရီ (ကြို) [အဝ+သရ+ဏ္ဍ] ရောက်-ကြွရောက်-သက်ရောက်-သက်ဝင်-ပေါင်းဆုံ-ပြီ။ ဩသရတိ(၂)ကြည့်။

ဩသရီဆု (ကြို) [အဝ+သရ+ဥ] ရောက်-ကြွရောက်-သက်ရောက်-သက်ဝင်-ပေါင်းဆုံ-ကုန်ပြီ၊ စည်းဝေး-စုဝေး-ကုန်ပြီ။ ဩသရတိ(၂)ကြည့်။

ဩသရီ (ကြို) [အဝ+သရ+ဏ] ကပ် ရောက်-ချဉ်းကပ်-ပြီ။ ဩသရတိ (၃)ကြည့်။

ဩသရီတမ္ဗ (တိ) [အဝ+သရ+တမ္ဗ] သွား-ရောက်-ထိုက်-အပ်-သော။ ယေန ဒိသာ-ဘာဂေန, ယေန မဂ္ဂေန ဝါ သော အဂ္ဂိ-တ္တရာပါနံ ရဋ္ဌသ နိဂမော ဩသရီတမ္ဗော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆ ၂။

ဩသရီတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+သရ+တ္တာ] (၁) သက်ရောက်-သက်ဝင်-ဝင်-စည်းဝေး-စုဝေး-၍။ (၂) သွင်း-သွင်းယူ-၍။ (၃) ဆုတ်ယုတ်-လျှော့ပါး-၍။ **(၁)** ဂါမနိဂမ-ရာဇာနိယော ဩသရိတ္တာ တေသု တေသု အာရာမဥယျာနဋ္ဌာနေသု အဿမ် မာပေ-တ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၁၁။)

(၂) တက္ကာဝိစရိတဒေသနာ ပဌမံ တက္ကာဝသေန အာရဒ္ဓါပိ တက္ကာပဒဋ္ဌာ-နတ္တာ မာနဒိဋ္ဌိနံ မာနဒိဋ္ဌိယော ဩသ-ရိတ္တာ ကမေန ပပဉ္စတ္တယဒေသနာ ဇာတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆ ၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၄ ၂။ မာနဒိဋ္ဌိယော ဩသရိတ္တာတိ ဒဿေတဗ္ဗတာယ မာနဒိဋ္ဌ-ယော ဩဂါဟေတ္တာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၆၁။ **(၃)** ဂါမော ဩသရိတ္တာ နိဂမေ အဋ္ဌာသိ။ နိဂမော နဂရေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂ ၂၈။

ဩသရီဿတိ (ကြို) [အဝ+သရ+ဿတိ] ရောက်-ကြွရောက်-သက်ရောက်-သက်ဝင်-ပေါင်းဆုံ-စည်းဝေး-စုဝေး-လတ္တံ့။ ဩသရတိ(၂)ကြည့်။

ဩသရီဿန္တိ (ကြို) [အဝ+သရ+ဿန္တိ] ရောက်-ကြွရောက်-သက်ရောက်-သက်ဝင်-ပေါင်းဆုံ-စည်းဝေး-စုဝေး-ကုန်လတ္တံ့။ ဩသရတိ (၂) ကြည့်။

ဩသရေယျံ (ကြို) [အဝ+သရ+ယျံ] ရောက်-ကြွရောက်-သက်ရောက်-သက်ဝင်-ပေါင်းဆုံ-စည်းဝေး-စုဝေး-ရာ၏။ ဩသရတိ(၂)ကြည့်။ (၂) သွင်း-သွင်းယူ-ချထား-ထင်ရှား-ရာ၏။ ဩသရတိ (၄)ကြည့်။

ဩသရေယျ (ကြို) [အဝ+သရ+ယျ] ရောက်-ကြွရောက်-သက်ရောက်-သက်ဝင်-စည်းဝေး-စုဝေး-ရာ၏။ ဩသရတိ(၂)ကြည့်။

ဩသရေယျာထ (ကြို) [အဝ+သရ+ယျာထ] ရောက်-ကြွရောက်-သက်ရောက်-သက်ဝင်-စည်းဝေး-စုဝေး-ကုန်ရာ၏။ ဩသရတိ(၂)ကြည့်။

ဩသရေယျာသိ (ကြို) [အဝ+သရ+ယျာသိ] ရောက်-ကြွရောက်-သက်ရောက်-သက်ဝင်-စည်းဝေး-စုဝေး-ရာ၏။ ဩသရတိ(၂)ကြည့်။

ဩသာဒေတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+သဒ+ဏေ+တိ] (၁) နစ်မြုပ်စေ-နစ်ဝင်စေ-၏၊ နှစ်၏။ (၂) ဆုတ်နစ်-ပင်ပန်း-စေ၏။ **(၁)** အာသဝါ ၎ပ ပရိဗုဒ္ဓါ ဝဋ္ဋသို့ ဩဟနန္တိ ဩသာဒေ-နွှိတိ "ဩဃ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၀၁။ အပိ တေန ပဟာရေန သတ္တရတနံ ဝါ အနုဌမရတနံ ဝါ နာဂံ ဩသာဒေယျ။ ဥဒါန။၁၂၄။ ဩသာဒေယျာတိ ပထဝိယံ ဩသီဒါပေယျ နိမုဇ္ဇာပေယျ။ ဩသာ-ရေယျာတိပိ ပါဌော၊ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏံ ကရေ-ယျာတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ဌ။၂၂၂-၃။ (ပဋိ သံ၊ဌ-၌ ဩသာရေယျ-ဟုရှိသည်၊ ပဋိသံ၊ဂံ-၌လည်းတမျိုးဖွင့်သည်။ ထိုပုဒ်ကြည့်။)

(၂) နော စ သံသာဒေန္တိတိ နဿ ဩ-သာဒေန္တိ။ မ၊ဌ၊၂။၁၅၆။ နဿ ဩသာဒေန္တိတိ နဿ အဝသာဒေန္တိ၊ နဿ အဝသာဒနာပေက္ခာ အညမညံ ပဋ္ဌံ ပုစ္ဆန္တိတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၉၀။

ဩသာဒေတ္ဝာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+သဒ+ဏေ+တ္ဝာ] နစ်မြုပ်စေ-နှစ်-၍။ ဥဒကေ ဝါ ဩသာ-ဒေတ္ဝာ မာရေယျ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၁၁။ (-မ၊ဌ၊၃။၂၅၈၊၂၆၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၄ရ။)

ဩသာဒေန္တိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+သဒ+ဏေ+အန္တိ] (၁) နစ်မြုပ်စေ-နှစ်-ကုန်၏။ (၂) ဆုတ်နစ်-ပင်ပန်း-စေကုန်၏။ ဩသာဒေတိ(၁)(၂)ကြည့်။

ဩသာဒေယျ (ကာ၊ကြို) [အဝ+သဒ+ဏေ+ယျ] နစ်မြုပ်စေ-နစ်ဝင်စေ-နှစ်-ရာ၏။ ဩသာဒေတိ (၁) ကြည့်။

ဩသာန (နဿ) [အဝ+သာ+ယု။ ဓာန်၊ဋီ။ရရ၁။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၅၄၃။ အဝ+သော+ယု။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ အဝသာန (သံ)] (၁) အဆုံး၊ အပြီးအဆုံး၊ ပြီးဆုံးခြင်း။ (၂) အဆုံးသို့ရောက်သော၊ ပျက်စီးသော။ (တိ)(၃) အဆုံး-နောက်ဆုံး-ဖြစ်သောအခါ၊ အဆုံးသို့ရောက်ရာ-ပျက်စီး-ရာ-အခါ။

(၁) ကမ္မဝါစာယ ဩသာနေ၊ ပါစိတ္တိ ပရိဒီပိတာ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၁ရ၀ ၂။ ဩ-သာနေတိ ပရိယောသာနေ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊၁။၅၄ရ။ **(၂)** ဩသာနေတ္ဝေ ဗျာရုဒ္ဓေ၊ ဒိသ္မာ မေ အရတိ အဟူ(သုတ္တနိ။၄၂၄။

မဟာနိ။၃၂၃)တိ ယောဇဉ္ဇာဒီနံ သြသာ-
နေယေ၀ အန္တဂမကေ ဇေ ဝိနာသကေ
ဇေ၀။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၈၂။ မဟာနိ၊ဌ။၃ရရ။
အန္တဂမက-လည်းကြည့်။ **(ထိ)(၃)** သြသာ-
နဂါထာ-ကြည့်။

သြသာနကရဏ (နဿ) [သြသာန+ကရဏ] အ
ဆုံး-အပြီးအဆုံး-ကို ပြုခြင်း။ ကုစ္ဆိတာနံ
ဝါ သာနတော တနုကရဏတော သြသာ-
နကရဏတော ဉာဏ် ကုသ် နာမ။ အဘိ၊
ဌ၊၁။၈၁။

သြသာနကရဏတ္ထ (တိ) [သြသာနကရဏ+
အတ္ထ] အဆုံး-အပြီးအဆုံး-ကိုပြုခြင်း အ
နက်ရှိသော။ ၀စသာယတ္ထောတိ ပန ဝါစာ-
ပရိယောသာနတ္ထောတိ အတ္ထော ယုတ္တော
သြသာနကရဏတ္ထသ သာသဒ္ဒသ ၀သေန
သာယသဒ္ဒနိပ္ပတ္တိတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၉၄။

သြသာနကလာပ (ပု) [သြသာန+ကလာပ]
အဆုံးဖြစ်သော အစည်း (ဝါးစည်း)။ သော
သြသာနကလာပေ အယသလာကာယ
"ကိရိ"တိသဒ္ဒံ သုတ္တာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၁၅။

သြသာနကာလ (ပု) [သြသာန+ကာလ]
နောက်ဆုံး အချိန်အခါ။ ကဿပဒသ-
ဗလသ ကာလေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော
သြသာနကာလေ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတော
ပရိနိဗ္ဗုတေ ဘဂ၀တိ။ အပ၊ဌ၊၂။၂၂၈။

သြသာနကိရိယာ (ထိ၊နဿ) [သြသာန+ကိရိယာ]
အဆုံးကို ပြုခြင်း။ အပ္ပေ၀ နာမ ။ပ။
အန္တကိရိယာ ပညာပေထာတိ ဣမသ
သကလသ ၀ဋ္ဋဒုက္ခရာသိသ ပရိစ္ဆေဒ-
ကရဏ် သြသာနကိရိယာ အပိ နာမ
ပညာယေယ္ယ။ ဣတိ၀ုတ်၊ဌ။၂ရ၈။

သြသာနကောဋိ (ထိ) [သြသာနာ+ကောဋိ]
အဆုံးဖြစ်သောအပိုင်းအခြား။ ဣဓ သဒ်-
တဓမ္မော နာမ ဇာတိဇရာမရဏပကတိ-
ကော၊ တသ ဇာတိ အာဒိကောဋိ၊ ...
မရဏ် သြသာနကောဋိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၄၀။

သြသာနက္ခဏ (ပု) [သြသာန+ခဏ] အဆုံး
ဖြစ်သောခဏ။ သာ ပန ယသ္မာ စ္ဍာနသ
သြသာနက္ခဏေ ပါကဋာ ဟောတိ။ သာ
ရတ္ထ၊၂။၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁ရ၁။

သြသာနဂါထာ (ထိ) [သြသာနာ+ဂါထာ]
အဆုံးဖြစ်သောဂါထာ၊ နောက်ဆုံးဂါထာ။
"တေသံ ဒေ၀မနုဿာစ"တိ သြသာန-
ဂါထမာဟ။ ဣတိ၀ုတ်၊ဌ။၁၄၉။ (-ဇာ၊ဌ၊
၅။၄၄၀။)

သြသာနဂါထာဒ္ဒယ (နဿ) [သြသာနဂါထာ+
ဒ္ဒယ] အဆုံးဖြစ်သောဂါထာ နှစ်ခုအပေါင်း။
"တေ ဇောတယန္တိ"တိ သြသာနဂါထာ-
ဒ္ဒယမာဟ။ ဣတိ၀ုတ်၊ဌ။၃၁ရ။

သြသာနစတုက္ကဏ (ပု၊နဿ) [သြသာန+စတုက္ကဏ]
အဆုံးဖြစ်သောစတုက္ကဏ။ တေန သြသာန-
စတုက္ကံ ဒဿေတိ။ မူလဋီ၊၃။၂၀၂။

သြသာနဌာန (နဿ) [သြသာန+ဌာန] အဆုံး
ဖြစ်သော-နောက်ဆုံး-နေရာဌာန။ ပရိ-
ယောသာနေတိ ဣမသ အဘိသမယ-
သံယုတ္တသ သြသာနဌာနေ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂ရ။

သြသာနဒိဝသ (ပု) [သြသာန+ဒိဝသ] နောက်ဆုံးနေ့။ ဆန္ဒ ဆန္ဒ ဝဿာနံ သြသာနဒိဝသံ အပေက္ခိတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၄၀။ ဝိမတိ၊ ၁။၉၂။

သြသာနဒုက (ပု၊နာ) [သြသာန+ဒုက] အဆုံးဖြစ်သောဒုက်၊ နောက်ဆုံးဒုက်။ အယံ သြသာနဒုကော ... ဝုတ္တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။

သြသာနနယ (ပု) [သြသာန+နယ] အဆုံးဖြစ်သော-နောက်ဆုံး-နယ။ တေန စ သဟ သြသာနနယေ ဧတေ ဓမ္မာ ... နုလဗ္ဘန္တိ။ မူလဋီ၊၃။၂၆။ (-အနုဋီ၊၃။၂၆။)

သြသာနန္တ (ပု) [သြသာန+အန္တ] အဆုံးဖြစ်သောအစွန်း။ ဒသာဝ အန္တော ဒသန္တော၊ ဝတ္ထသ သြသာနန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆၉။

သြသာနပဒ (နာ) [သြသာန+ပဒ] အဆုံး-ဖြစ်သော-နောက်ဆုံး-ပုဒ်။ ဆဗ္ဗီဓာဒိ-သင်ဟာနံ တိက္ခံ သြသာနပဒသ ဘေဒါ-ဘာဝတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။

သြသာနပရိစ္ဆေဒကရ (ပု) [သြသာနပရိစ္ဆေဒ+ကရ] နောက်ဆုံးအပိုင်းအခြားကို ပြုသော။ ပရိစ္ဆေဒကရောတိ သြသာနပရိစ္ဆေဒက-ရော။ မ၊ဋီ၊၁။၃၀၈။

သြသာနပိဏ္ဍကာလ (ပု) [သြသာနပိဏ္ဍ+ကာလ] နောက်ဆုံးဆွမ်းလုပ်-သို့ရောက်သော-ကိုစားအံ့သော-အခါ။ ရညော ဘုဉ္ဇ-ဏ္ဍသ သြသာနပိဏ္ဍကာလေ ဣမံ ဂါထံ ဝဒေယျာသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၁၄။)

သြသာနပိဏ္ဍပရိဟရဏ (နာ) [သြသာနပိဏ္ဍ+ပရိဟရဏ] နောက်ဆုံး ဆွမ်းလုပ်ကို ပယ်ရှား(=မစား)ခြင်း။ ပုနပ္ပုနံ သြသာနပိဏ္ဍ-ပရိဟရဏေန နာဠိကောဒနမတ္တာယ သ-ဏ္ဌဟိတ္တာ တနုသရီရော ဗလဝါ သုခပ-ဋ္ဌော အဟောသိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၁၄။

သြသာနဘာဂ (ပု) [သြသာန+ဘာဂ] နောက်ဆုံးအဖို့အစု။ ပစ္ဆိမော တတိယော ဘာ-ဂေါတိ ဝဿသတဿ တိမာ ကတေသု ဘာဂေသု တတိယော သြသာနဘာဂေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂ဝရ။

သြသာနလက္ခဏ (နာ) [သြသာန+လက္ခဏ] နောက်ဆုံးလက္ခဏာ။ "သံဃေန သာဓ-ရဏ် ဟောတူတိ ပဋိဂ္ဂဟိတံ မယာ"တိ ဧဝံ တိလက္ခဏသမ္ပန္နံ ကတ္တာ လဒ္ဓလာဘံ သြသာနလက္ခဏံ အဝိကောပေတ္တာ။ သာရ-တ္ထ၊၃။၄၆၀။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁၃ ၂။ (အံ၊ဋီ၊၃။၉၁-အလားတူပါဠိ၌ "သြသာရဏလက္ခဏံ"ဟု ပါ၍ပျက်နေသည်။)

သြသာနဝစန (နာ) [သြသာန+ဝစန] နောက်ဆုံးစကား။ ဣဒန္တိ သြသာနဝစနံ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၆၃။

သြသာနဝယ (ပု) [သြသာန+ဝယ] နောက်ဆုံး အရွယ်။ ဝယောသဒ္ဒေါ သာဓာရဏ-ဝစနောပိ ဇိဏ္ဏသဒ္ဒသန္နိဓာနတော သြသာ-နဝယံ ဧဝ ဝဒတိတိ အာဟ "ပစ္ဆိမဝယံ သမ္ပတ္တာ"တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၉၆။

သြသာနဝယဝိသယ (တိ) [သြသာနဝယ+

ဝိသယ] နောက်ဆုံးအရွယ်ဟူသော ဟော ရာ အနက်ရှိသော။ ဝယသဒ္ဒါ သြသာန-ဝယဝိသယောတိ အာဟ "ပစ္ဆိမဝယံ အ-နုပ္ပတ္တော"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၄။

သြသာနဝယာပေကွ (တိ) [သြသာနဝယ+အပေကွာ] နောက်ဆုံးအရွယ်ကိုင့်-ခြင်းရှိ-သော။ "အဒ္ဓဂတေ"တိ ဝတ္တာ ကထံ (ကတံ) ဝယောဂဟဏံ (ဝယဂ္ဂဟဏံ) သြ-သာနဝယာပေကွန္တိ အာဟ "ပစ္ဆိမဝယံ အနုပ္ပတ္တော"တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၃။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁ဖ၊၂ရ။)

သြသာနဝိဂတ (တိ) [သြသာန+ဝိဂတ] အဆုံး (အပိုင်းအခြား) မှကင်းသော၊ အပြီးအဆုံး သို့မရောက်သော၊ အဆုံးမရှိသော။ ပရိယ-န္တရဟိတာတိ သြသာနဝိဂတာ၊ အနိဋ္ဌာ-တာတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၀။

သြသာနသိက္ခာပဒ (နာ) [သြသာန+သိက္ခာပဒ] နောက်ဆုံးသိက္ခာပုဒ်။ ဒုတိယာနိယတေ ဣတ္ထိပိ ပုရိသောပိတိ ဣဒံ ဘိက္ခုနီဝဂ္ဂေ သြသာနသိက္ခာပဒဿ ... အနာပတ္တိဝါရေ "ယော ကောစိ ဝိညူပုရိသော ဒုတိယော" တိ ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ။ ၂၁၂။ (ဘိက္ခုပါတိမောက်၊ သြဝါဒဝဂ်၊ ဒသမဖြစ်သော ရဟောနိသဇ္ဇ သိက္ခာပုဒ်ကို "သြသာနသိက္ခာပဒ"ဟု ခေါ်ဆိုသည်။)

သြသာနသုခ (နာ) [သြသာန+သုခ] နောက်ဆုံးချမ်းသာ။ သြသာနဂါထာယ တိဏ္ဏမ္ပိ သုခါနံ အာဂမနကာရဏေန သဒ္ဒီ သြသာ-နသုခံ ဒဿေတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၃၁။

သြသာပန (နာ) [အဝ+သာ(သော)+ဏာပေ+ယု] (၁) ပြီးဆုံးစေခြင်း။ (၂) ထည့်သွင်းခြင်း။ (၁) ကေတော သြသာပနဋ္ဌာတိ ဣမာနေတ္ထ တီဏိ အဂ်ါနိ။ ကခ်ါ။၁၉၂။ (၂) ဘတ္တကိစ္စကရဏံ ပတ္တာဟောဝနံ ပတ္တ-သြသာပနံ ပတ္တစီဝရပဋိသာမနဉ္စ ပပဉ္စ-ကရဏဋ္ဌာနာနိ တောနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။ သြ-သာပေတွာ(၂)လည်းကြည့်။

သြသာပယိသာမိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+သာ(သော)+ဏာပယ+သာမိ] ဆုံးဖြတ်ပြီးစီး-စေပါ-အုံ့-လတ္တံ့။ တေဟိ ပဌမံ သြစိဏ္ဏံ အဟံ ပစ္ဆာ သြသာပယိသာမိ။ သံ၊၁။ရ၉။ (ဥဒါန။၁၅ရ-အလားတူပါဠိ)ဌ "သြသာရိ-သာမိ" ဟုရှိသည်။ ယင်းပုဒ်လည်းကြည့်။)

သြသာပိတ (တိ) [အဝ+သာ(သော)+ဏာပေ+တ] ပြီးဆုံး-ပြီးစီး-စေအပ်သော။ သော (အာရမ္မဏပစ္စယော) "ရူပါယတနံ စက္ခု-ဝိညာဏဓာတုယာ"တိ အာရဘိတ္တာ "ယံ ယံ ဓမ္မံ အာရဗ္ဘ ... အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော"တိ သြသာပိတတ္တာ နှ ကောစိ ဓမ္မော နှ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၅။ ဝိ သုဒ္ဓိ၊၂။၁ဖ၅။

သြသာပိတဒေသနာ (ထီ) [သြသာပိတာ+ဒေသနာ] ပြီးဆုံးစေအပ်သော ဒေသနာ။ ဘဂဝတာ သြသာပိတဒေသနံ ဥတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ရ။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၄၂ဖ။)

သြသာပေတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+သာ(သော)+ဏာပေ+တိ] (၁) ပြီးဆုံး-ပြီးစီး-စေ၏။ (၂) ချုပ်ပျောက်စေ-ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-၏။

(၃) ထား-တန့်ထား-၏။ **(၁)** ဘဂဝါ ကတ္ထစိ နိရယတော ပဌာယ ဒေသနံ ဒေဝလောကေန သြသာပေတိ။ မ၊၆၊၄။ ၁၆၃။ **သြသာပေန္ဓိ**—ပဒ် နာမ ဧကေတော ပဌပေတွာ ဧကေတော သြသာပေန္ဓိ(ဝိ၊၂။ ၂၅)တိ ဂါထာဗန္ဓံ ဓမ္မံ ဝါစေန္တော မနော-ပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဓမ္မာတိ ကေမေက် ပဒ် သာမ-ဏေရေန သဒ္ဓိ ဧကေတော အာရတိတွာ ဧကေတောယေဝ နိဋ္ဌာပေတိ။ ဝိ၊၆၊၃။၈။

(၂) သဗ္ဗံ ယောဗ္ဗည် ဇရာ သြသာ-ပေတိ၊ သဗ္ဗံ အာရောဂျံ ဗျာဓိ သြသာ-ပေတိ၊ သဗ္ဗံ ဇီဝိတံ မရဏံ သြသာပေတိ၊ သဗ္ဗံ လာဘံ အလာဘော သြသာပေတိ။ မဟာနိ။၃၂၃။ ယောဗ္ဗည် ဇရာ သြသာပေ-တိတိ ဇရာ အတ္ထင်္ဂမေတိ ဝိနာသေတိ။ မဟာနိ၊၆။၃၇၈။

(၃) ပဠမေ "သမုဒယော ဟောတိ"တိ သတ္ထာ ဣဒေဝ ဒေသနံ သြသာပေသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ ဒေသနံ သြသာပေသိတိ ယထာရဒ္ဓကထံ ဌပေသိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၇၉။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၃၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။)

သြသာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+သာ(သော)+ ဏာပေ+တွာ] (၁) ပြီးဆုံးစေ၍။ (၂) ထည့်သွင်း၍။ **(၁)** ပါရာဇိကုဒ္ဒေသာဒီနံ ပရိစ္ဆေဒါ နိဒါနသ အာဒိတော ပဌာယ ပါရာဇိ-ကာဒီနိ သြသာပေတွာ ယောဇေတဗ္ဗာ။ ကခ်ါ။၈၄။ သြသာပေတွာတိ ... ပရိ-ယောသာပေတွာ။ ကခ်ါ-ဋီ၊သစ်။၁၂၈။ **(၂)** ကတဘတ္တကိစ္စော ပတ္တံ ဓောဝိတွာ ဝေါဒကံ ကတွာ ထဝိကာယ သြသာပေတွာ ပတ္တစီ-ဝရံ ဂဟေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၅၈။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။) ထဝိကာယ သြသာပေတွာတိ ပက္ခိပိတွာ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၈၃။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၁၆ရ။)

သြသာပေန္ဓိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သာ(သော)+ ဏာပေ+အန္ဓိ] ပြီးဆုံး-ပြီးစီး-စေကုန်၏။ သြသာပေတိ (၁)(က) ကြည့်။

သြသာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သာ(သော)+ ဏာပေ+ဏ္ဍိ] ထား-တန့်ထား-ပြီ။ သြ-သာပေတိ (၂) ကြည့်။

သြသာရ (ပု) [အဝ+သရ+ဏ] (၁) အနုံ၊ အကျယ်။ (၂) ရဟန်းလောင်းကိုသွင်းခြင်း၊ ရဟန်းခံခြင်း။ (၃) တွဲလဲဆွဲခြင်း၊ တန်းလန်း ချခြင်း။ **(၁)** ဝတ္ထဝိသယေ "သြသာ-ရော"တိ ရူဠ္ဍေ။ ဓာန်ဋီ။၂၉၅။ **(၂)** ဥပ-သမ္ပဒကမ္မဿ၊ အဘဗ္ဗာ ပဗ္ဗဝိသတိ။ အ-ဇာနိတ္တာ ကတောစာပိ၊ သြသာရော နာ-သနာရဟော။ ဝိ၊ဝိနိ၊ဋ္ဌယ၊ဂါထာ။၂၅၄၂။ သြသာရောတိ ဥပသမ္ပဒါသခ်ါတော သြ-သာရော။ ဝိ၊ဝိနိ၊ဋ္ဌယ၊ဋီ၊၂။၁ရ၂။ **(၃)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြသာရက၁ (တိ) [အဝ+သရ+ဏ္ဍ။ သြ-သာရ+က(ကိုက) (ပါစိတ်ယောဇ္ဇ "ကိုက"ဟု ရှိသည်။] စမြင်ခန်း၊ ပျော်ခန်း၊ အဖိ။ အနု-ဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အာဠိန္ဒံ ပယန် ပကုဋ္ဌं သြသာရကံ။ ဝိ၊၄။၂၉ရ။ သြသာရကန္ဓိ အ-နာဠိန္ဒကေ ဝိဟာရေ ဝံသ ဒတ္တာ တတော ဒဏ္ဍကေ သြသာရေတွာ ကတသဒနပမုခံ။

ဝိ၊၆၊၄။၆၂။ (-ဏ၊၆၊၃။၄၂၄။) သြသာရေ-
တွာ ကတန်ခြိ ဣမိနာ "သြသာရေတွာ ကတ်
သြသာရက"နှိ ဝစနတ္ထံ ဒသေတိ၊ ဆဒန-
ပမုခန်ခြိ ဣမိနာ ကိက-ပစ္စယသ သရူပ်
ဒသေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၄ရ၂။ သြသာ-
ရကေတိ ဂေဟသ ဗဟိ။ ဏ၊ဍီ။

သြသာရက[4] (တိ) [ဥ+သရ+ကွ။ အဝ+သရ
+ကွ] အသ်-အသ်နေအသ်ထား-ဖြင့် ရှတ်
ဆိုသော၊ ပါဠိကိုသာ ရှတ်ဆိုဟောပြော
သော၊သူ။ သရဘာကကသာတိ သြသာ-
ရကသ။ မူလဋီ၊၁။ရ၀။ သြသာရကသာတိ
ပါဠိယေဝ ကထေန္တသာတိ အတ္ထော။
မဓု။၁၄၃။ သြသာရက[4]-လည်းကြည့်။

သြသာရက[3] (ထီ၊နာ) [အဝ+သရ+ယု။ အဝ+
သရ+ဏေ+ယု] (၁) သံယာ့ဘောင်သို့ သွင်း
ခြင်း။ (ရဟန်းလောင်းကို သံယာ့ဘောင်သို့
ပြန်-သွင်း-ခေါ်-ခြင်း။ ဝိနည်းကဲ့ဖြင့် နှင်
ထုတ်အပ်သောရဟန်းကိုသံယာ့ဘောင်သို့
ဝိနည်းကဲ့ဖြင့် ပြန်သွင်းခြင်း-စသည်။) (၂)
သွင်းကြောင်း-ဥတ်-ကဲ-ဝိနည်းကဲ။ (၃)
အောက်သို့ရွှေ့စေခြင်း။ (အောက်သို့ ရွှေ့
သော သက်သောကြာ။ ဝဇိရ။သျှ။)

(၁)(၂) အာဂစ္ဆာဟိတိ ဝတ္တမ္ဘောတိ
ဧဝံ ဥပသမ္ပဒါပေက္ခသ သြသာရကာ သြ-
သာရကာ နာမ။ ကခ်။၂၅ရ။ ဝိ၊၆၊၄။၂၅ရ။
သြသာရေတိ သံယမဇ္ဈေ ပဝေသေတိ
ဣမာယ ဥတ္တိယာတိ သြသာရကာ။ ပါစိတ်၊
ယော။၆၄၅။ ဒ္ဒေမာ ဘိက္ခဝေ သြသာ-
ရကာ။ ... အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ပုဂ္ဂလော
အပ္ပတ္တော သြသာရကံ၊ တဉ္စေ သံယော
သြသာရေတိ။ ဝိ၊၄။၄၄၃။ သြသာရကာတိ
ပဝေသနာ။ ဝိ၊၆၊၃။၄၂ရ။ သြသာရကာတိ
သြတ္ကျုပသဂ္ဂဝသေန သရ-ဓာတု ပဝေသ-
နတ္ထောတိ အာဟ ပဝေသနာတိ။ ပါစိတ်၊
ယော။၃ရ၂ရ။ တာဒိသံယေဝ သမ္ဘာဝတ္တာနှိ
ဒိသ္ဝာ ပဝေသနာ သြသာရကာတိ ဝေဒိ-
တဗ္ဗာ။ ကခ်။၂၅ဖ။ တသ္မေ သမ္ဘာဝ-
တ္တာနှသ ပတ္တုကာမဇနဝသေန သြသာရကာ
စ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ကခ်။၂၅ရ။ တေသံယေဝ
ကမ္မာနံ ပဋိပ္ပဿမ္ဘနဝသေန သြသာရကာ
စ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ကခ်။၂၅ရ။ သြသာရကံ
နိဿာရကန်ခြိ စေတ္ထ ပဒသိလိဋ္ဌကာယေတံ
ဝုတ္တံ။ ပဌမံ ပန နိဿာရကာ ဟောတိ၊
ပစ္ဆာ သြသာရကာ။ ဝိ၊၆၊၄။၂၅ဝ။ ကခ်။
ဋီ၊သစ်။၄၁ရ။ အပ္ပတ္တော သြသာရက(ဝိ၊
၆၊၃။၃၁၃)နှိ သြသာရကာယ အနရဟောတိ
အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၁၂ရ။ တေသု အပ-
လောကနကမ္မံ ပဌ ဌာနာနိ ဂစ္ဆတိ သြ-
သာရကံ နိဿာရကံ။ ကခ်။၂၅ဖ။ သြသာ-
ရေနှိ သံယမဇ္ဈေ ဇေတနာတိ သြသာရကံ။
ကခ်။ဋီ၊သစ်။၄၁ရ။ ဥတ္တိကမ္မံ ပန နဝ-
ဌာနာနိ ဂစ္ဆတိ နိဿာရကံ သြသာရကံ။
... ဥပသမ္ပဒါပေက္ခသ သြသာရကာ သြ-
သာရကာ။ ကခ်။၂၅ဖ-ရ။ သြသာရကနှိ
ဥပသမ္ပဒါပေက္ခသ သံယမဇ္ဈပ္ပဝေသနံ။
ကခ်။မဟာဋီ၊၄။၂၃၃။ သြသာရကေ ဝုဋ္ဌာ-
ပနေ၊ သဗ္ဗတ္ထ ပါရမီ ဂတော။ အပ၊၁။၄၆။
ထေရ၊၆၊၁။၄၉ဖ။ သြသာရကေတိ တဇ္ဇနီ-
ယာဒိကမ္မသ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝသေန သြသာ-
ရကေ ပဝေသနေ စ။ အပ၊၆၊၁။၃၁၉။

ဥဘတော ဝိနိဝေဌေတ္တာ၊ ရသတော သြ-
သရေယျဟံ။ အပ၊၁။၄၆။ သြသရေယ္ယ
သြသာရက် ကရောမိတိ အတ္ထော။ အပ၊
ဌ၊၁။၃၁၉။ ဒိဋ္ဌိယာတိအာဒီသု သြသာရက်
နာမ သမာနကမ္မာဒိနာ ကရကန္ဓိ အတ္ထော။
ဝဇိရ။၄၄၆။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။၁၃၉၊၃၁၃၊၄၃ရ။ ဝိ၊
ဌ၊၄။၂၅၀၊၂၅၁၊၂၅ရ၊၂၅၉၊၂၆၀။ ကခ်ီ။
၂၉၀။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၂၅။ မ၊ဌ၊၄။၃၀။ ဝဇိရ။၉၁၊
၉၄၊၄၃၆။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၉။ ပါစိတ်၊ယော။
၁၁၃။၆၄၅။)

(၃) ဥပရိ ဌိတသ ပိဋ္ဌိယာတိ ဇတ္ထ
အဓော သြသာရက် သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဟေ-
ဌာ သြသာရေန္ဓသ ဥပရိမသ ပိဋ္ဌိယာ
ဟေဋ္ဌိမေန ဌိတောကာသံ အတိက္ကန္ဓမတ္တေ
ပါရာဇိကံ။ ဝဇိရ။၁ ၂၉။

သြသာရက၂ (ထီ၊နဝ) [ဥ(အဝ)+သရ+ယု] (၁)
အထက်အထက်ဌ(ပါဋ္ဌိတော်ကို)-ဖြစ်
စေခြင်း-ရွတ်ဆိုခြင်း။ ("ဥဒ္ဒံ ဥဒ္ဒံ ပါဋ္ဌိပါဌ
ဥသာရေတိ ပဝတ္တေတိတိ ဥသာရကော။
ဝိမတိ၊ ၂။၁၅-ကို ထောက်၍ပြန်ဆိုသည်။
သြသာရေန္ဓ၂-လည်းကြည့်။ မဟာဝါ ဘာ
သာဋီကာ-ဌ "ပါဋ္ဌိတော်သက်သက်ကို
သက်ရောက်စေခြင်း၊ ပါဋ္ဌိကိုသာ ရွတ်ပြ
ခြင်း"ဟု ပြန်ဆိုသည်။ သြသာရိတ၂-
လည်းကြည့်။) (တီ)(၂) ရွတ်ဆိုအပ်သော။
(၃) ရွတ်ဆိုရာ။

(၁) ဇတ္ထ စ အတ္ထံ ဘကိတုကာ-
မတာယ သုတ္တသ သြသာရကာ သြသာ-
ရက် နာမ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂ရရ။ (-ဝိမတိ၊
၂။၁ရ၀။) ဇတ္ထ စ သုတ္တသ သြသာရိ-
ယတေ ဥစ္စာရိယတေတိ သြသာရက်။ ပါ
စိတ်၊ယော။၃၀၄။ **(တီ)(၂)** သြသာရကသ-
ဒ္ဒ-ကြည့်။ **(၃)** သြသာရကကာလ-ကြည့်။

သြသာရကကမ္မ (နဝ) [သြသာရက+ကမ္မ]
သွင်းကြောင်း-ကံ-ဝိနည်းကံ။ သြသာ-
ရေယျာတိ သြသာရကကမ္မံ ကရေယ္ယ။
ကခ်ီ။၃၀၁။ (-ဝဇိရ။၄၆၅။ သာရတ္ထ၊၃။
၂၆ရ။)

သြသာရကကာလ (ပု) [သြသာရက+ကာလ]
ရွတ်ဆို-ရွတ်ပြ-ပြ-ရာ အချိန်အခါ။ တသ
ပါတိမောက္ခံ သြသာရကကာလေ။ အံ၊ဌ၊
၁။၂၀၄။ ထေရ၊ဌ၊၁။ရရ။ အပ၊ဌ၊၂။၄၈။
(-မ၊ဌ၊ ၂။၁ ၉၅။)

သြသာရကပစ္စယ (ပု) [သြသာရက+ပစ္စယ]
သွင်းခြင်းဟူသော အကြောင်း။ သြသာရ-
ကပစ္စယာ သံယာဒိသေသော ကတ္ထ ပည-
တ္တော။ ဝိ၅။၁၄၈။

သြသာရကလက္ခဏ — သြသာနလက္ခဏ-
ကြည့်။

သြသာရကဝတ္ထု (နဝ) [သြသာရက+ဝတ္ထု]
သွင်းခြင်းဟူသော အကြောင်းဝတ္ထု။ သာဝ-
တ္ထိယံ ထုလ္လနန္ဒံ အာရဗ္ဘ ဇေဝ သြသာ-
ရကဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကခ်ီ။၃၀၁။

သြသာရကသဒ္ဒ (ပု) [သြသာရက+သဒ္ဒ] ပါဋ္ဌိ
တော်ကို ရွတ်ဆိုအပ်သော အသံ။ သဒ္ဒေတိ
သြသာရကသဒ္ဒေ။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၂ ၉ရ။

သြသာရကီယ (နဝ) [အဝ + သရ + အနီယ]

(သံဃာ-ဘောင်-အလယ်-သို့)ဝင်စေသော-သွင်းကြောင်း-ခေါ်ကြောင်း-ကံ။ ဩသာ-ရကီယ် ပညတ္တာ(ဝိ၅။၃ရ၆။ အံ၁။ဂရ)နဿ ... ဩသာရကီယ် ပညတ္တိ၊ ယေန ကမ္မေန ဩသာရိယတိ၊ တं ကမ္မံ ပညတ္တာနဿ အတ္ထော။ ဝိ၁ဋ္ဌ၁၄။ ၂၆၁။ (-အံ၁ဋ္ဌ၁ ၂။၆၆။) ဝတ္ထေသု ဝတ္ထုမာနော ပုဂ္ဂလော ဩသာရိယတိ အ-နေနာတိ ဩသာရကီယံ။ ပါစိတ်၁ယော။ ၆၄၆။ ဩသာရကီယ် ပညတ္တိ။ ဝိ၅။၃ရ။ ဩသာရကီယ် ပညတ္တာနဿ ... ယေန ကမ္မေန ဩသာရိယတိ၊ တं ကမ္မံ ပညတ္တာနဿ အတ္ထော။ ဝိ၁ဋ္ဌ၁ ၂။ ၂၆၁။ ဝတ္ထေသု ဝတ္ထုမာနော ပုဂ္ဂ-လော ဩသာရိယတိ အနေနာတိ ဩ-သာရကီယံ၊ ကမ္မံ။ ပါစိတ်၁ယော။ ၆ဝ၆။

ဩသာရယတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သရ+ဏယ+တိ] အောက်ခ်ဖြစ်စေ၏၊ တွဲလဲ-တွဲလောင်း-တန်းလန်း-ကျစေ၏၊ ချိတ်ဆွဲ၏။ ပလ္လင်် အတ္ထရိတ္ထာ ဥပရိ စေလဝိတာနံ ဗန္ဓိတ္ထာ ဂန္ဓမာလဒါမာဒီနိ ဩသာရယီသု။ မ၁ဋ္ဌ၁ ၃။၅၃။ (-ဇာ၁ဋ္ဌ၁ ၂။ ၂၆၅။)

ဩသာရယီသု (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သရ+ဏယ+ဥ] အောက်ခ်ဖြစ်စေကုန်ပြီ၊ တွဲလဲ-တွဲလောင်း-တန်းလန်း-ကျစေကုန်ပြီ၊ ချိတ်ဆွဲကုန်ပြီ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩသာရယီသာမိ (ကြိ) [အဝ+သရ+ဏယ+သာမိ] ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ပါအုံ့။ တေဟိ ပဌမံ ဩစိဏ္ဏံ အဟံ ပစ္ဆာ ဩသာရ-ယီသာမိ။ ဥဒါန။၁၅ရ။ (သံ၁။ရ၉-အလာ-တူပါင်ခ်ဉ် "ဩသာပယီသာမိ"ဟု ရှိသည်။ သီ။ သျှ၁ဇ္ဇ။ ကံ-မူတို့ခ်ဉ် ဩယာယီသာမိ။ ဩဟယီသာမိ။ ဩတရိသာမိ-ဟု ရှိသည်။) ဩသာရိသာမိတိ ပဋိပဇ္ဇိသာမိ၊ ကရိသာမိတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၁ဋ္ဌ။၃ဝ၃။ ဩသာပယီသာမိ-လည်းကြည့်။

ဩသာရိတ° (တိ) [အဝ+သရ+တ] (၁) ဝင်စေအပ်-သွင်းအပ်-သော။ (၂) ထည့်အပ်-နှစ်အပ်-ပြီးသော။ (၃) အောက်ခ်ဉ်-ဖြစ်စေအပ်-ချိတ်ဆွဲအပ်-သော။

(၁) ဩသာရိတေ တသ္မိ ဘိက္ခုသ္မိ(ကခ်။ ၈၆)နဿ ဥက္ခိတ္တကေ ဘိက္ခုသ္မိ ဩသာရိတေ၊ တံ ဂဟေတ္တာ ... ပဝေသိတေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ကခ်။ဋီ၊သစ်။၁၃၅။ (-ဝိ၃။ ၅ဝ၆။ ကခ်။ ၂ဝ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁ဝ၉။) (၂) ယထာ သတက္ခတ္တုံ ဝိဟတံ ကပ္ပါသပဋလံ သပ္ပိ-မဏ္ဍေ ဩသာရိတံ အတိဝိယ မုဒု ဟော-တိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၃ရ။ (၃) ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ ဝဋ္ဋနု-ကုဋိယံ ... ဂန္ဓဒါမမာလာဒါမာနိ ဩသာ-ရိတာနေဝ ဟောန္တိ။ ဇာ၁ဋ္ဌ၁။ ၁ရရ။

ဩသာရိတ၂ (တိ) [ဥ+သရ+တ။ အဝ+သရ+တ] ရွတ်ဆိုအပ်သော။ (ဒီ၊ဋီ။ အံ၁ဋီ။) သွင်းအပ်သော။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ဆောင်အပ်-ရွတ်ဆိုအပ်-သော။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။ မူလဋီ။) အပိ စ မဟာရာဇ ဣမံ ကာရဏံ ဗုဒ္ဓကာရဏံ ဗုဒ္ဓဗလပရိဒီပနာယ ဩသာရိတံ။ မိလိန္ဒ။ ၂၃၂။ ဒီ၁ဋ္ဌ၁။ ၈ဝ။ မ၁ဋ္ဌ၁။ ၈၄။ အံ၁ဋ္ဌ၁။ ၃ဝ၆။ အဘိ၁ဋ္ဌ၁ ၂။ ၄၁ဝ၆။ ဩသာရိတန်ခ် ဥစ္စာရိတံ၊ ကထိတန်ခ် အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၁။ ၈၅။ ဩသာရိတန်ခ် ဥစ္စာရိတံ ဝုတ္တန်ခ် အတ္ထော။

မ၊ဋီ၊၃။၃၀၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၁၈။ ဩသာရိတန္တိ ပဝေသိတံ အာဟင္ရံ ဝုတ္တန္တိ အတ္ထော။ မူလ ဋီ၊၂။၂၁၀။

ဩသာရိတုံ (ဗျ) [အဝ+သရ+ဏေ+တုံ] ဝင်စေ-သွင်း-ခြင်းငှါ။ ဝိဇ္ဇမာနေ ဟိ ကာရက-သံယေ ဣတရော သံယော ဩသာရိတုံ န လဘတိ။ ဝဇိရ။၅၀၅။

ဩသာရိယမာန (တိ) [အဝ+သရ+ဏေ+ယ+မာန] ဝင်စေအပ်-သွင်းအပ်-သော။ တာနိ သုတ္တေ ဩသာရိယမာနာနိ ... န စေဝ သုတ္တေ ဩသရန္တိ။ ဒီ၊၂။၁၀၃။

ဩသာရိယျတိ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+သရ+ဏေ+ယ+တေ] ဝင်စေ-သွင်း-အပ်၏။ သော စေ ပုန ဩသာရိယျတိ။ ဝိ၊၄။၁၅၅။

ဩသာရိယတိ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+သရ+ဏေ+ယ+တေ] ဝင်စေ-သွင်း-အပ်၏။ သစေ ပုန ဩသာရိယတိ(ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၇၉)တိ ဥ-ကျေပနိယကမ္မံ ပဋိပ္ပဿမ္ဘနဝသေန သ-မာနသံဝါသကဘာဝံ ပဝေသိယတိ။ ဝိနယ လင်္ကာရ၊ဋီ၊၂။၂၅၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆၁။)

ဩသာရေတမ္ဘ[1] (တိ) [အဝ+သရ+ဏေ+တမ္ဘ] (၁) သံယာ့ဘောင်သို့-ဝင်စေအပ်-သွင်းအပ်-ခေါ်အပ်-သော၊သူ။ (၂) ဉာဏ်ဖြင့် သက်ဝင်၍-ယူအပ်-သွင်းအပ်-ချထားအပ်-သော။ **(၁)** သစာဟံ ပဿိဿာမိတိ ဩ-သာရေတမ္ဘော။ ဝိ၊၃။ ၁၃၅။ ယာဝတတိယံ ယာစာပေတ္တာ အပလောကနကမ္မေနေဝ ဩသာရေတမ္ဘော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၁၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၀။ ကင်္ခာ။၁၄၈။ ဝဇိရ။ ၁၀၂၊၄၄၄။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၉။)

(၂) တာနိ ပဒဗျဉ္ဇနာနိ သာဓုကံ ဥဂ္ဂဟေတ္တာ သုတ္တေ ဩသာရေတမ္ဘာနိ။ ဒီ၊၂။၁၀၃။ သုတ္တေ ဩသာရေတမ္ဘာနိတိ သုတ္တေ ဩတာရေတမ္ဘာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။ သုတ္တေ ဩတာရေတမ္ဘာနိတိ ဉာဏေန သုတ္တေ ဩဂါဟေတ္တာ တာရေတမ္ဘာနိ။ တံ ပန ဩဂါဟေတ္တာ တရဏံ တတ္ထ ဩတ-ရဏံ အနုပ္ပဝေသနံ ဟောတိတိ ဝုတ္တံ "သုတ္တေ ဩတာရေတမ္ဘာနိ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၆၆။

ဩသာရေတမ္ဘ[2] (တိ) [ဥ+သရ+ဏေ+တမ္ဘ။ အဝ+သရ+ဏေ+တမ္ဘ။] ရွတ်ဆိုအပ်သော။ ဩသာရေတမ္ဘာ "ဝဿသတူပသမ္ပန္နာယ ... ယာဝဇီဝံ အနတိက္ကမနီယော"တိ။ ဝိ၊ ၂။၇၄။ ဩသာရေတမ္ဘာတိ ပါဋိ ဝတ္တမ္ဘာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၇။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၄၃၉။ (-ဝဇိရ။၃၀၄။) ဩသာရိတ[2]-လည်းကြည့်။

ဩသာရေတိ[1] (ကာ၊ကြို) [အဝ+သရ+ဏေ+တိ] (၁) (သံယာ့ဘောင်သို့) ဝင်စေ၏။ သွင်း၏။ (၂) အမှုန့်ပြု၏။ (၃) (အပသို့) ထုတ်ဆောင်-ငင်-၏။ (၄) အောက်သို့ကျ စေ၏။ ယက်ချ၏။ (၅) ပစ်ချ၏။ (၆) အောက်သို့ နစ်ဝင်စေ၏။

(၁) (သံယာ့ဘောင်သို့) ဝင်စေ၏။ သွင်း၏။ ဒွေမာ ဘိက္ခဝေ ဩသာရကာ။ အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ပုဂ္ဂလော အပ္ပတ္တော ဩ-

သာရ၏၊ တ၌ သံယော သြသာရေတီ။ ဝိ၊၃။၄၄၃။ တ၌ သံယော သြသာရေ-တီတိ ဥပသမ္ပဒကမ္မဝသေန ပဝေသေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၃။) သြသာရေ-တီတိ သံယေ ပဝေသေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၊ရ၄။ (-ဝဇိရ။၄၃ဖ။) ဥက္ခိတ္တံ သြသာရေ-တီ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၈၊၄၁ဖ။ **သြသာရေန္ဓီ**— ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၄၁ရ။ **သြသာရေထ** — ဝိ၊ ၃။၅ဝဖ။ ဝဇိရ။၅ဝ၅။ **သြသာရေယျာ**(ဝိ၊ ၂။၂၉၈)တီ သြသာရ၏ကမ္မံ ကရေယျ။ ကခ်ီ။၃ဝ၁။ **သြသာရေသိ** —ဝိ၊၂။၂၉ရ။ ဝိ၅။၁ဝ၁၊၁၄၈။ **သြသာရေသုံ**— ဝဇိရ။ ၅ဝ၅။ **သြသာရေသတိ**—ဝိ၊၂။၂၉ရ။ **သြသာရေသာမိ**—ဝိ၊၂။၂၉၈။

(၂) အမှန်. ပြု၏။ သြသာရေယျာတိပိ ပါဌော၊ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏံ ကရေယျ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၂၃။ (အလားတူပါဠိကို ပဋိသံ၊ဂံ။၃ရ၅-၌ "သြသာရေယျာတိ စ အဓေ သီဒေယျ -ဟု ဖွင့်သည်။)

(၃) (အပသို့) ထုတ်ဆောင်-ငင်-၏။ သြရမာမ နံ ပါရေမာတိ ...မဟာသမုဒ္ဒ-ဥဒကံ အာကမ္ဘာမ သြသာရေမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ ၁။၅၂၄။

(၄) အောက်သို့ ကျစေ၏၊ ယက်ချ၏။ ကဒ္ဒမေ သြသာရေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈ဖ။ ကမ္ဘတီတိ ဟေဋ္ဌတော သြသာရေတိ။ သာ ရတ္ထ၊၂။၁၄ဝ။ ဝိမတိ၊ဋ၁။ဝ၁ရ။ (၅) ပစ်ချ၏။ သြဠ္ဟာပေသိတိ သြသာရေတိ၊ ခိပိတိ အ-တ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၅၄။

(၆) အောက်သို့နစ်ဝင်စေ၏။ **သြသာ ရေယျ**—အပိ တေန ပဟာရေယျ သတ္တ-ရတနံ ဝါ အမုဋ္ဌရတနံ ဝါ နာဂံ သြသာ-ရေယျ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၃။ သြသာရေ-ယျာတိ စ အဓေ သီဒေယျ။ ပဋိသံ၊ ဂံ။၃ရ၅။ (ဥဒါန၊ဋ္ဌ-၌ သြသာဒေယျ-ဟုရှိသည်။ ယင်းပုဒ်လည်း ကြည့်။)

သြသာရေတိ၂ (ကာ၊ကြို) [ဥ(အဝ) + သရ+ ဏေ+တိ] (ပါဠိတော်ကို) ရွတ်ဆို-ဟောပြော ၏။ သြသာရေတိ(ကခ်ီ။၂ဝဝ)တီ အဋ္ဌ-ဂရုမမ္ပပါဠိ ဝဒတိ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၃ရ၄။ သြသာရေဟိ(ကခ်ီ။၂ဝဝ)တီ ဥစ္စာရေဟိ၊ ကထေဟိတိ အတ္ထော။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၃ရ၄။ တိဟိပိ ဝိဓီဟိ ဓမ္မော ဘာသိတဗ္ဗော၊ သြသာရေဟိတိ ဝုတ္တော သြသာရိတုမေဝ လဘတိ၊ ကထေဟိတိ ဝုတ္တော ကထေ-တုမေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၉။ သြသာရေဟိတိ သုတ္တံ ဥစ္စာရေဟိ။ ပါစိတ်၊ယော။၃ဝ၄။ (-ဝိ၊၂။ရ၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ဖ၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ဝ၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၉၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ဝ။ရရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ဝ။၃၅ရ။ ပါစိတ်၊ယော။၅ဝ။) **သြ သာရေသိ**—မိလိန္ဒ။၂ဝ၁။ **သြသာရေဟိ** —ဝိ၊၂။ဝ၁။ မိလိန္ဒ။ဝ၂။ **သြသာရေထ** —မိလိန္ဒ။ဝ၂။ **သြသာရေသိ** (ဣ-ဝိဘတ်) —အံ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၂ဝ၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ဝ၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅ဝ၂။ **သြသာရေသာမိ** — မိလိန္ဒ။ဝ၂။

သြသာရေတုံဝ (ဗျ) [အဝ+သရ+ဏေ+တုံ] ထည့်-ထည့်၍ထား-ခြင်းငှါ။ တေန ခေါ ပန သမယေန စီဝရံ ပတ္ထိန္ဒ ဟောတိ၊

...၊ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဥဒကေ သြ-
သာရေတုံ။ ဝိ၊၃။၄၀၀။ ဥဒကေ သြသာ-
ရေတုန္တိ ဥဒကေ ပက္ခိပိတ္မာ ဌပေတုံ။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၃။၄၀၈။

သြသာရေတုံ² (ဗျ) [ဥ(အဝ)+သရ+ဏေ+တုံ]
(ပါဠိတော်ကို) ရွတ် ဆို-ဟောပြော-ခြင်းငှါ။
သြသာရေဟိတိ ဝုတ္တော သြသာရေတုမေဝ
လဘတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၉။

သြသာရေတ္တာ² (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+သရ+ဏေ+
တ္တာ] (၁) (သံဃာ့ဘောင်သို့) ဝင်စေ-
သွင်း-ပြီး၍။ (၂) ထည့်-ထည့်သွင်း-နှစ်-
ပစ်ချ-၍။ (၃) အောက်သို့ကျစေ၍၊ အောက်
သို့ချ၍၊ တွဲလဲဆွဲ၍၊ တန်းလန်းချ၍။

(၁) သြသာရေတ္တာ ဝတ္တဗ္ဗော"ပဿသိ
တံ အာပတ္တိ"နွှဲ့။ ဝိ၊၃။၁၃၅၊ (-၅၀၆။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၃။ ၄၃၅။ ဝဇိရ။၄၄၆။)

(၂) မုဒုတလုနဟတ္ထပါဒေါတိ သပ္ပိ-
မဏ္ဍေ သြသာရေတ္တာ ဌပိတံ သတဝါရ-
ဝိဟတကပ္ပါသပဋလံ ဝိယ မုဒု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၊
(-၄၂။) မစ္ဆခိပ္ပံ ဂဟေတ္တာ တဒနုရူပေ
ဥဒကေ သြသာရေတ္တာ ခိပ္ပမုခေန ဟတ္ထံ
သြသာရေတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ (ဝိသုဒ္ဓိ
၂။၂၉၀-အလားတူပါဠိဋ္ဌ "ဥဒကေ သြဿာ-
ပေသိ"ဟုရှိသည်။ ယင်းပုဒ်လည်းကြည့်။)
ထဝိကာယ ပတ္တော သြသာရေတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၄၀။ သြသာရေတ္တာတိ ပက္ခိပိတ္မာ။ အံ၊
ဋီ၊၁။၁၅၃။

(၃) ဥပရိ စေလဝိတာနံ ကာရေတ္တာ
ဂန္ဓမာလာဒါမာနိ သြသာရေတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁ရ၅။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၃။) သြသာရကာ²-
လည်းကြည့်။

သြသာရေတ္တာ² (ကြိ၊ဝိ) [ဥ(အဝ)+သရ+ဏေ+
တ္တာ] (က) ရွတ်ဆိုပြီ။ (ခ) (ပါဠိတော်ကို)
ရွတ်ဆို-ဟောပြော-ပြီး၍။ (ဂ) အာဝဇ္ဇနီ-
ယမာယံ သြသာရေတ္တာ သြသာရေတ္တာ
ဇနံ အာဝဇ္ဇေတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁ရ၄။ သြသာ-
ရေတ္တာ ပရိဇပ္ပေတ္တာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊
၂။၁ဖ၂။ သြသာရေတ္တာ ကတံ ကမ္မံ။ ဝိ၊
ဝိနိစ္ဆယ။ ၂၅၄၅။ သြသာရေတ္တာတိ ဝတ္တာ။
ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊ ၂။၁ရ၄။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၈။)

(ခ) သြသာရေတ္တာ ပန ကထေန္တေန
အာပုစ္ဆိတ္တာ ဝါ အဌပေတ္တာယေဝ ဝါ က-
ထေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၉။ သြသာရေတ္တာ ပန
ကထေန္တေနာတိ ပဌမံ ဥဿာရေတ္တာ ပစ္ဆာ
အတ္ထံ ကထေန္တေန။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂ရရ။ သြ-
သာရေတ္တာ ပန ကထေန္တေနာတိ သယ-
မေဝ ပါဠိ ဝတ္တာ ပစ္ဆာ အတ္ထံ ကထေန္တေန။
ဝိမတိ၊ ၂။၁ရ၀။

သြသာရေထ² (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သရ+ဏေ+
ထ] (သံဃာ့ဘောင်သို့) ဝင်စေကုန်လော၊
သွင်းကုန်လော့။ သြသာရေတိ²(၁) ကြည့်။

သြသာရေထ² (ကာ၊ကြိ) [ဥ(အဝ) + သရ+
ဏေ+ထ] (ပါဠိတော်ကို) ရွတ်ဆို-ဟော
ပြောကုန်လော့။ သြသာရေတိ² ကြည့်။

သြသာရေန္တ² (တိ) [အဝ+သရ+ဏေ+အန္တ။
ထီ-ဌ် သြသာရေန္တီ။] (၁) (သံဃာ့ဘောင်
သို့) ဝင်စေ-သွင်း-သော၊သူ။ (၂) ဆွဲချ

သော၊သူ။ (ပခုက္ကူ၊သ္ပ)) (၃) ရွေ့စေသော၊ သူ။ (၁) ဆန္ဒ အဂ္ဂဟေတွာ သြသာရေန္ဓာနံ ကမ္မံ ကုပ္ပတိ။ ဝဇိရ။၅၀၅။ အသန္ဓေ ကာ-ရကေ သြသာရေန္ဓိယာ ... အနာပတ္တိ။ ကခ်ီ။၃၀၁။

(၂) အာကာသံ ဝိတ္ထာရေန္ဓော ဝိယ စက္ကဝါဠဂိရိဂိ သြသာရေန္ဓော ဝိယ သိနေရုံ ဥက္ခိပေန္ဓော ဝိယ ... အာယသ္မတော အာနန္ဒဿ ဂုဏကထံ အာရဘန္ဓော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၆။ စက္ကဝါဠဂိရိဂိ အဓေ သြသာ-ရေန္ဓော ဝိယ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၈၀။

(၃) ဟေဋ္ဌာ သြသာရေန္ဓဿ ဥပရိ-မဿ ပိဋ္ဌိယာ ဟေဋ္ဌိမေန ဋ္ဌိတောကာသံ အတိက္ကန္ဓမတ္တေ ပါရာဇိကံ။ ဝဇိရ။၁၂၉။

သြသာရေန္ဓ၂ (တိ) [ဥ(အ၀)+သရ+ဏေ+အန္ဓ] (ပါဠိတော်) ရွတ်ဆိုသော၊သူ။ ဘဏန္ဓံ သြပါတေတိ၊ သြသာရေန္ဓံ သြပါတေတိ။ ဝိ၊၂။၂၆။ သြသာရေန္ဓံ သြပါတေတိတိ သုတ္တံ ဥစ္စာရေန္ဓံ ပရိသမဇ္ဈေ ပရိသက်ံမာနံ ဧဝံ ဝဒေဟိတိ တေန သဒ္ဒိ ကေတောပိ ဝဒန္ဓဿ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။ (-ကခ်ီ။ ၂၀၉။) ကေဿ ဒဟရဿ သရဘည-ဝသေန ဣဒံ သုတ္တံ သြသာရေန္ဓဿ သုတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ရ၆။ သြသာရေန္ဓဿတိ ဥစ္စာရေန္ဓဿ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉ရ။ သြသာရေ-ရေန္ဓာ၀ါတိ ပါဠိ ဥစ္စာရေန္ဓော၀။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊၁။၄၃၉။ သြသာရေန္ဓောတိ ဥစ္စာရေန္ဓော၊ ကထေန္ဓောတိ အတ္ထော။ ... သရဓာတုဿ သဒ္ဒတ္ထေပိ ပ၀တ္တတ္တာ။ ကခ်ီ၊မဟာဋီ၊၄။၄။

သြသာရေန္ဓိ (ကာ၊ကြို) [အ၀+သရ+ဏေ+ အန္ဓိ] (၁) (သံဃာ့ဘောင်သို့) ဝင်စေကုန်၏၊ သွင်းကုန်၏။ သြသာရေတိ ၁ (၁) ကြည့်။

သြသာရေမ (ကာ၊ကြို) [အ၀+သရ+ဏေ+မ] (အပသို့)ထုတ်ဆောင်ကုန်၏။ သြသာရေ-တိ ၁ (၃) ကြည့်။

သြသာရေယျံ (ကာ၊ကြို) [အ၀+သရ+ဏေ+ ဧယျံ] (၁) (သံဃာ့ဘောင်သို့) ဝင်စေရာ၏၊ သွင်းရာ၏။ သြသာရေတိ ၁ (၁) ကြည့်။

သြသာရေယျ (ကာ၊ကြို) [အ၀+သရ+ဏေ+ ယျ] (၁) (သံဃာ့ဘောင်သို့) ဝင်စေရာ၏၊ သွင်းရာ၏။ သြသာရေတိ(၁) ကြည့်။ (၂) အမှုနှိ.ပြုရာ၏။ သြသာရေတိ ၁ (၂) ကြည့်။ (၃) အောက်သို့နှစ်ဝင်စေရာ၏။ သြသာရေ-တိ ၁ (၆) ကြည့်။

သြသာရေသိ ၁ (ကာ၊ကြို) [ဥ(အ၀)+သရ+ဏေ +သိ] (ပါဠိတော်ကို) ရွတ်ဆို-ဟောပြော-၏။ သြသာရေတိ ၂ ကြည့်။

သြသာရေသိ ၂ (ကာ၊ကြို) [အ၀+သရ+ဏေ+ ဏ္ဍိ] (သံဃာ့ဘောင်သို့) ဝင်စေပြီ၊ သွင်းပြီ။ သြသာရေတိ ၁(၁)ကြည့်။

သြသာရေသိ ၃ (ကာ၊ကြို) [ဥ(အ၀)+သရ+ဏေ +ဏ္ဍိ] (ပါဠိတော်ကို) ရွတ်ဆို-ဟောပြော-ပြီ။ သြသာရေတိ ၂ ကြည့်။

သြသာရေသုံ (ကာ၊ကြို) [အ၀+သရ+ဏေ+ ဥံ] (သံဃာ့ဘောင်သို့) ဝင်စေကုန်ပြီ၊ သွင်း-ကုန်ပြီ။ သြသာရေတိ ၁(၁)ကြည့်။

ဩသာရေဿတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သရ+ဏေ+ဿတိ] (သံယာ့ဘောင်သို့) ဝင်စေလတ္တံ့၊ သွင်းလတ္တံ့။ ဩသာရေတိ(၁)ကြည့်။

ဩသာရေဿာမိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သရ+ဏေ+ဿာမိ] (သံယာ့ဘောင်သို့) ဝင်စေအုံ့၊ သွင်းအုံ့။ ဩသာရေတိ(၁)ကြည့်။

ဩသာရေဿာမိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ(အဝ)+သရ+ဏေ+ဿာမိ] (ပါဠိတော်ကို) ရွတ်ဆို-ဟောပြော-အုံ့။ ဩသာရေတိ(၂)ကြည့်။

ဩသိဠဲ (ကြိ) [အဝ+သိဠ+အံ] သွန်းလောင်း-ထည့်-ပက်ဖြန်း-ပြီ။ ဩသိဠတိ (၁) ကြည့်။

ဩသိဠတိ (ကြိ) [အဝ+သိဠ+အ+တိ] (၁) သွန်းလောင်း-ထည့်-ပက်ဖြန်း-၏။ (၂) ယူ၍စွန့်၏။ **(၁)** တတ္တေန တေလေန ဩသိဠတိ။ စူဠနိ။၂၃၆။ **ဩသိဠန္တိ**—ဝိ၊ ၄။၄၅၂။ မ၊ဝ။ဝ၂ဝ။ ဥဒါန။ဝ၃။ ဝိ၊ဌ၊၄။ ၂၅ဝ။ ဥဒါန၊ဌ။၆ဝ။ **ဩသိဠေယျ**—ဝိ၊ ၄။၄၅၃။ **ဩသိဠေယျုံ**—အံ၊ဝ။၄၃၉။ ပက္ခိပေယ္ယုန္တိ ဥရဂါဒိနာ ဩသိဠေယျုံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ဝရ၀။ **ဩသိဠိ**—ဝိ၊၄။၃ဝ၁။ စရိယာ၊ ဌ။ဝ၂ဝ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃ဝရ။ **ဩသိဠိသု**—ဝိ၊၄။၃ဝ၁။ **ဩသိဠံ**—အပ၊ဝ။၂ရ၉။

(၂) **ဩသိဠယေ၊ ဩသိဠေယျ**—ဩသိဠယေ သာဂရမေကပါကိနာ။ ဇာ၊ ၂။ဝ၂၀။ ဩသိဠယေတိ နာယိတုံ ဩ-တိဏ္ဏာ ဏေန ပါကိနာ သကလသမု-ဒ္ဒဥဒကံ ဩသိဠေယျ ဂဟေတ္တာ ဆဋ္ဌေယျ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၀၀။

ဩသိဠန (နာ) [အဝ+သိဠ+ယု] သွန်းလောင်း-ခြင်း။ တတ္တေနပိ တေလေန ဩသိဠနံ။ မိလိန္ဒ။၂၀၁၊၃၃၉။

ဩသိဠန္တ (တိ) [အဝ+သိဠ+အ+အန္တ] သွန်း-လောင်း-ထည့်-သော၊သူ။ ဝါရိနာ ဝိယ ဩသိဠ(ဝိမာန။ဝ၁၄။ ပေတ။ဝ၄ရ။ ဇာ၊ ဝ။ဝ၂ဝ)နွဲ့ ဥဒကေန အဝသိဠန္တော ဝိယ။ ပေတ၊ဌ။၃၉။ (-ဝိ၊ဌ၊၄။၂၅ဝ။)

ဩသိဠန္တိ (ကြိ) [အဝ+သိဠ+အ+အန္တိ] သွန်း-လောင်း-ထည့်-ပက်ဖြန်း-ကုန်၏။ ဩသိ-ဠတိ (၁) ကြည့်။

ဩသိဠမာန (တိ) [အဝ+သိဠ+အ+မာန] သွန်းလောင်း-ပက်ဖြန်း-သော၊သူ။ သုဂ-နော့ဒကေန ဘဂဝန္တံ ဩသိဠမာနော ပူဇေသိ။ အပ၊ဌ၊၂။ဝ၄ဝ။

ဩသိဠယေ (ကြိ) [အဝ+သိဠ+ယေ] ယူ၍-စွန့်ရာ၏။ ဩသိဠတိ (၂) ကြည့်။

ဩသိဠာပေန္တ (တိ) [အဝ+သိဠ+ဏာပေ+အန္တ] သွန်းလောင်း-ထည့်-စေသော၊သူ။ ဥဒကေ ယေဝ ဩသိဠန္တသ ဝါ ဩသိဠာပေန္တသ ဝါ။ ဝိ၊ဝိနိ၀ဏ္ဏယ၊ဋီ၊ဝ။၄၃ဝ၆။

ဩသိဠိသု (ကြိ) [အဝ+သိဠ+ဥ] သွန်း-လောင်း-ထည့်-ပက်ဖြန်း-ကုန်ပြီ။ ဩသိဠ-တိ(၁) ကြည့်။

ဩသိဠိ (ကြိ) [အဝ+သိဠ+ဣ] သွန်းလောင်း-ထည့်-ပက်ဖြန်း-ပြီ။ ဩသိဠတိ (၁) ကြည့်။

ဩသိဠိတမ္ဘ (တိ) [အဝ+သိဠ+တမ္ဘ] သွန်း

လောင်း-ပက်ဖြန်း-အပ်သော၊သူ။ နဘိ-ကွဝေ ဘိကျွန်ယာ ဘိကျွ ကဒ္ဒမောဒ-ကေန သြသိဖ္ဖိတဗ္ဗော။ ဝိ၊၄။၄၅၃။

သြသိဖ္ဖိတုံ (ဗျ) [အဝ+သိဖ္ဖ+တုံ] သွန်း-လောင်း-ပက်ဖြန်း-ခြင်းငှါ။ အောက်ပုဒ် ထောင့်ကွင်းကြည့်။

သြသိဖ္ဖိတုကာမ (တိ) [သြသိဖ္ဖိတုံ+ကမု+ဏ] သွန်းလောင်း-ပက်ဖြန်း-ခြင်းငှါ အလိုရှိ သော၊သူ။ သစေ ဂတ္တာနိ သြသိဖ္ဖိတု-ကာမော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄ရ။

သြသိဖ္ဖိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+သိဖ္ဖ+တ္တာ] သွန်း-လောင်း-ထည့်-၍။ အထသ မုခေ ခေဋ္ဌ သြသိဖ္ဖိတ္တာ သြသဓမ္မဇလေန ဒန္ဓေ ဘိန္ဒိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၂ရ။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃ဂရ။)

သြသိဖ္ဖေယျ (ကြိ) [အဝ+သိဖ္ဖ+ဧယျ] (၁) သွန်းလောင်း-ထည့်-ပက်ဖြန်း-ရာ၏။ (၂) ယူ၍ စွန့်ရာ၏။ သြသိဖ္ဖတိ (၁)(၂) ကြည့်။

သြသိဖ္ဖေယျုံ (ကြိ) [အဝ+သိဖ္ဖ+ဧယျုံ] သွန်း-လောင်း-ထည့်-ပက်ဖြန်း-ကုန်ရာ၏။ သြ-သိဖ္ဖတိ (၁) ကြည့်။

သြသိဖ္ဖေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သိဖ္ဖ+ဏေ+တိ] သွန်းလောင်း-ထည့်-စေ၏။ သေသံ ... သေသမြဟွာနံ မုခေ သြသိဖ္ဖေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၃ရ။

သြသိဖ္ဖေဟိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သိဖ္ဖ+ဏေ+ဟိ] သွန်းလောင်း-ထည့်-စေလော့။ သြသိဖ္ဖေတိ -ကြည့်။

သြသိတ (တိ) [အဝ+သာ(သော)+တ။ အဝ သိတ (သံ)] (၁) ပြီးဆုံးသော။ (၂) နင်းနယ်-ချေဖျက်-ဖျက်ဆီး-အပ်သော။ (၁) သ-ဗ္ဗာဟေ ဝိတိဝတ္တေ နက္ခတ္တံ သြသိတံ။ ဇာ၊ ၁။၄၅၈။ (-ဝိ၊၄။၃၃၄။) (၂) သဗ္ဗံ ယောဗ္ဗည် ဇရာယ သြသိတံ။ မဟာနိ။ ၃၂၃။ ဇရာယ သြသိတန္တိ ပရိပါကာယ ဇရာယ အဝသိတံ မဒ္ဒိတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃ရရ။

သြသိတ္တ (တိ) [အဝ+သိစ+တ။ အဝသိတ္တ (သံ)] သွန်းလောင်းအပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြသိတ္တဝဏ္ဏ (တိ) [သြသိတ္တ+ဝဏ္ဏ] သွန်း-လောင်းအပ်သောရေအလျှဉ်အဆင်းရှိသော။ သြသိတ္တဝဏ္ဏံ ပရိဒယ္ယ သောဘတိ။ ဇာ၊ ၂။၁ဝ၆။ သြသိတ္တဝဏ္ဏန္တိ အဝသိတ္တဥဒကာ-ဓာရဝဏ္ဏံ ဒီဗ္ဗဒုကူလံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂၆။

သြသိဒ[1] (တိ) [အဝ+သိဒ+ဏ] သက်ရောက်-ကပ်ရောက်-သော။ ဧဝံ သြသိဒမတ္တေ ပန တသ္မိံ အရိယမဂ္ဂလေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ရဝ။ သြသိဒမတ္တေတိ ဘဂဝတော သန္တိကံ ဥပဂတမတ္တေ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၃၃။ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆ဇ-အလားတူပါဠိ၌ "ဧဝံ သြသဒ္ဒမတ္တေ" ဟု ရှိသည်။ သြသဒ္ဒ(၄) လည်းကြည့်။)

သြသိဒ[2] (ကြိ) [အဝ+သိဒ+အ+ဟိ] နစ်-နစ်မြုပ်-နစ်ဝင်-လော့။ သြသိဒတိ(၁) ကြည့်။

သြသိဒတိ (ကြိ) [အဝ+သိဒ+အ+တိ] (၁) နစ်-နစ်မြုပ်-နစ်ဝင်-၏။ (၂) ဆုတ်နစ်-

တွန့်ဆုတ်-ယုတ်လျော့-၏။ (၃) အောက်သို့-ရွှေ့လျော-လျောကျ-၏။

(၁) အတိဘာရေန နာဝါ ဩသီဒတိ။ မိလိန္ဒ။၂၆၉။ အဝိဇ္ဇောယေ နိ သီဒတိ နိ သံသီဒတိ နိ ဩသီဒတိ နိ အဝသီဒတိ။ မဟာနိ။၃၃၀။ နိ ဩသီဒတိတိ နိ ဩသ-ဏ္ဍတိ။ မဟာနိ၊ဌ။၃၈၁။ (-အံ၊၁။၂၈၂။) **ဩသီဒန္တိ**—ဗြဟ္မာ ဝိယ ဒေဝတာ ဩ-သီဒန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၈၂။ **ဩသီဒါမိ**—သံသီ-ဒါမိတိ ပဋိစ္ဆန္နံ ကတ္တာ အတရန္တော တ-တ္ထေဝ ဩသီဒါမိ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၈။ ဩသီ-ဒါမိတိ နိမုဇ္ဇာမိ ဩယေဟိ အဇ္ဇောတ္ထရော ဟောမိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၈။ **ဩသီဒ**—သံ၊၂။ ၄၉၉။ နေတ္တိ။၄၀။ **ဩသီဒေယျ**—နေ-တ္တိ။၄၀။ မိလိန္ဒ။၂၃၁။ **ဩသီဒိ**—ဩသီဒိ-မေ(ဇာ၊၁။၂၈၈)တိ ဇီဝိတံ မေ ဩသီဒတိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၈၄။ တတ္ထေဝ သံသီဒိတိ တသ္မိ သမုဒ္ဒေယေဝ ဩသီဒိ နိမုဇ္ဇိ။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၂၄ရ။

(၂) သာသနံ ဘန္တေ ဩသီဒတိ။ ဝိ၊ ဌ၊၁။၄၃။ ယထာ စ သေနဂ်ိ ပတ္တာ ရာဇာ နာမ ယတ္ထ ယတ္ထ သေနာ ဩသီဒတိ။ မိလိန္ဒ။၃၈။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၆၁။ **ဩသီဒန္တိ**—ယထာ ဟိ အဇ္ဇောကိဏ္ဏေ ဘဝဂ်ေ ဝတ္တ-မာနေ အဂ်ိနိ ဩသီဒန္တိ။ မူလဋီ၊၁။၁၅၁။ ဩသီဒမာန(၂)လည်းကြည့်။

(၃) သံသပ္ပတိတိ ဩသီဒတိ။ ဒီ၊ဌ၊ ၃။၁၁။ တတော ကေဂ်ုလမတ္တမ္ပိ ဥဒကံ နေဝ ဟေဋ္ဌာ ဩသီဒတိ၊ နိ ဥဒ္ဓံ ဥတ္တရတိ။ အံ၊ဌ၊၃။၂၂၀။ **ဩသီဒိ**—ကောန္ဓော ခေါ မဟာရာဇ ကေပါဒေန တိဋ္ဌတိ "မာ ပထဝိ ဩသီဒိ"တိ။ မ၊ဌ၊၄။၁၄။ မာ ဩသီဒိတိ မာ ဟေဋ္ဌာ ဘဿိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၂ရ။ (-ဒီ၊ ဋီ၊၃။၉။)

ဩသီဒန (နဝ) [အဝ+သီဒ+ယု] (၁) ဆုတ်နစ်-တွန့်-ခြင်း။ (၂) နစ်ဝင်-ကျ-ခြင်း။ (တိ)(၃) အောက်သို့သက်ဆင်းတတ်-နစ်ဝင်တတ်-သော။ (၄) သက်ဆင်းရာ၊ ကျရာ။ (၅) အောက်သို့နှစ်တတ်-နှစ်မြှုပ်တတ်-သော။

(၁) ဆုတ်နစ်-တွန့်-ခြင်း။ ဣဒံ ဟန္ဒာဟံ နိပဇ္ဇာမိတိ ဝေ ဩသီဒနံ ပဌမံ ကုသိတဝတ္ထု။ ဒီ၊ဌ၊၃။ ၂၂၆။ အံ၊ဌ၊၃။၂၅၂။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၉၂။ ဩသီဒနန္တိ ဘာဝနာနု-ယောဂေ သကော်စော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၁။ အံ၊ ဋီ၊၃။၂၆၅။ ဩသီဒနံ လယာပတ္တိ။ မ၊ဋီ၊ ၁။၁၈၅။

(၂) နစ်ဝင်-ကျ-ခြင်း။ အပါယူပပ-တ္တိဝသေန အဓော ဩသီဒနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၈၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၆၉။ **(တိ)(၃)** အောက်သို့သက်ဆင်းတတ်-နစ်ဝင်တတ်-သော။ ဒေဝတာ ဓာရေတုံ နိ သက္ကောတိ ဥဒကံ ဝိယ ဩသီဒနတောဝ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၈ရ။ **(၄)** သက်ဆင်းရာ၊ ကျရာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။ **(၅)** အောက်သို့နှစ်တတ်-နှစ်မြှုပ်တတ်-သော။ ဩသီဒနဋ္ဌ-ကြည့်။

ဩသီဒနဥပ္ပတနဌာန (နဝ) [ဩသီဒနဥပ္ပတန+ဌာန] သက်ဆင်း-ကျ-ရာ အရပ်, ပျံတက်ရာ အရပ်။ ဣသိနံ ပတနုပ္ပတနဝသေန

ဩသီဒနဥပ္ပတနဋ္ဌာနဝေသန ဝေ "ဣသိ-ပတန"နှင့် လဒ္ဓနာမေ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၀။

ဩသီဒနကာရဏ (နာ) [ဩသီဒန+ကာရဏ] ဆုတ်နစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ကိုယ်ရှိ ကာတုံ အသမတ္ထသ ဩသီဒနကာရဏံ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၈၉။

ဩသီဒနဋ္ဌ (ပု) [ဩသီဒန+အတ္ထ] အောက်သို့နှစ်တတ်-နှစ်မြုပ်တတ်-သည်၏အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော။ ဩသီဒနဋ္ဌေန ပကော်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃ ၂။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈။) ဩသီဒါပနဋ္ဌ-လည်း ကြည့်။

ဩသီဒနာကာရ (ပု) [ဩသီဒန+အာကာရ] တွန့်-ဆုတ်နစ်-သော အခြင်းအရာ။ ဩ-သီဒနာကာရေန ပဝတ္တစိတ္တုပ္ပါဒေါ ကော-သဇ္ဇကာရဏာနိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၇။ ဩသီဒနာ-ကာရေနာတိ ကတ္တုမ္ဘကမ္မေ အနုဿဟနာ-ကာရေန။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂ ၂၃။

ဩသီဒန္ဓ (တိ) [အဝ+သီဒ+အ+အန္ဓ] အောက်သို့-သက်ဆင်း-နစ်ဝင်-နစ်မြုပ်-သော၊သူ။ သာ ဟိ နိပတန္ဓာနံ ဩသီဒန္ဓာနံ ဝရာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉ ၂။ ဩသီဒန္ဓာနန္တိ ပဋိပက္ခဝေသန အဓော သီဒန္ဓာနံ၊ ဥဿာဒယမာနာနန္တိ အ-တ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၃။ တယိဒံ ဂုနှံ ခုရမ-တ္ထောဒကေ ဩသီဒန္ဓဿ မဟာသမုဒ္ဒဿ ပရတီရံ ဂကိုတုကာမော ဝိယ ဟောတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၃၄။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ ၁၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၅၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄ဖ၉။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။၁၉ဖ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၅၃။)

ဩသီဒန္ဓိ (ကြိ) [အဝ+သီဒ+အ+အန္ဓိ] (၁) နစ်-နစ်မြုပ်-နစ်ဝင်-ကုန်၏။ (၂) ဆုတ်ယုတ်ကုန်၏။ ဩသီဒတိ (၁)(၂)ကြည့်။

ဩသီဒမာန (တိ) [အဝ+သီဒ+အ+မာန] (၁) နစ်မြုပ်သော။ (၂) ဆုတ်နစ်-တွန့်ဆုတ်-ယုတ်လျော့-သော။ **(၁)** သမုဒ္ဒေ ဩသီဒ-မာနာယ နာဝါယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂ ၀ ၂။ **(၂)** ဇ-ကဿ ပန ကမ္မဇ္ဇေ ဩသီဒမာနေ သေသာ (ရာဇာနော) ပုတ္တဘာတရော ပေသေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁ဝ၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅ ၂။ ဩသီဒမာ-နေတိ ဟာယမာနေ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁ ၂၃။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၁၅၉။

ဩသီဒါပန (နာ) [အဝ+သီဒ+ဏာပေ+ယု] (၁) နစ်မြုပ်စေ-နှစ်-ခြင်း။ (တိ)(၂) နစ်မြုပ်စေတတ်-နှစ်တတ်-သော။ **(၁)** ဩသီ-ဒါပနသမတ္ထ-ကြည့်။ **(တိ)(၂)** ဩယသ နိတ္ထရဏန္တိ ဝဋ္ဋေ ဩသီဒါပနဿ ကာမော-ယာဒိဩယသ နိတ္ထရဏံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၂ ၂-၃။ တဏှာယ သောတသဒိသတာ ဝေဒိ-တဗ္ဗာ အနုဏ္ဏမပရိဝနိုတော အနုပ္ပဗန္ဓတော ဩသီဒါပနတော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃ ၂ ၇။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၈၄။)

ဩသီဒါပနဋ္ဌ (ပု) [ဩသီဒါပန+အတ္ထ] နစ်မြုပ်စေတတ်-နှစ်တတ်-သည်၏အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော။ ယသ္မာ တံ အဘာဝိ-တတ္တာနံ ဩသီဒါပနဋ္ဌေန ... ပကော်။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁ ၂။ ဩသီဒါပနဋ္ဌေန ဘာရာ ဝိယာတိ ဘာရာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃ဝ၉။ မ၊ဋီ၊၁။ ၉ ဖ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁ ၇ ဖ။

သြသီဒါပနသမတ္ထ (တိ) [သြသီဒါပန+သမ
တ္ထ] နှစ်မြုပ်စေ-နှစ်-ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။
ဝင္ရေ သြသီဒါပနသမတ္ထံ ဒသဝိဓံ သံယော-
ဇနံ။ ဓမ္မာ၊၁။၁ရ၉။ ထေရာ၊၂။၁ဖ၂။

သြသီဒါပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သီဒ+ဏာပေ
+တိ] နှစ်မြုပ်စေတတ်-နှစ်တတ်-၏။
ယထာ ပန နဒီသောတော တဒန္တောဂဓေ
သတ္တော သြသီဒါပေတိ။ ဣတိဝုတ်၊၁။၃၂ရ။
(-အဘိ၊၁၊၂။၁၃၃။ မဟာနိ၊၁။၁၅။ ဇာ၊၁
ရ။၄၄။) **သြသီဒါပေန္ဓိ**—ဒီ၊၁၊၃။၂၀ဖ။ ဒီ၊
ဋီ၊၃။၂၄၁။ **သြသီဒါပေယျ**— ဥဒါန၊၁။
၂၂၂။ **သြသီဒါပေသိ**—သံ၊၁၊၁။၂၁ရ။ ဇာ၊
၁၊၂။၂ဖ၅။ ဇာ၊၁၊ရ။၄၄။ **သြသီဒါပေသ
န္ဓိ**—ဇာ၊၁၊၄။၁၄၂။ **သြသီဒါပေသာမ**—
မ၊၁၊၄။၂၃ဖ။

သြသီဒါပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+သီဒ+ဏာပေ+
တွာ] (၁) နှစ်မြုပ်စေ-နှစ်-၍။ (၂) ထည့်
၍။ **(၁)** ဥဒကေ သြသီဒါပေတွာ မာရေန္ဓိ။
အဘိ၊၁၊၂။၁၄၈။ **(၂)** ဟောမိသတ္တောပိ တံ
ပူဝံ တသ္မိံ သပ္ပိပတ္တေ သြသီဒါပေတွာ
ပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေသိ။ ဇာ၊၁၅။၃ဝ၆။

သြသီဒါပေန္ဓိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သီဒ+ဏာပေ
+အန္ဓိ] နှစ်မြုပ်စေ-နှစ်-ကုန်-၏။ သြသီဒါ
ပေတိ-ကြည့်။

သြသီဒါပေယျ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သီဒ+ဏာပေ
+ယျ] နှစ်မြုပ်စေ-နှစ်-ရာ-၏။ သြသီဒါ-
ပေတိ-ကြည့်။

သြသီဒါပေသိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သီဒ+ဏာပေ
+ဣ] နှစ်မြုပ်စေ-နှစ်-ပြီ။ သြသီဒါပေတိ-
ကြည့်။

သြသီဒါပေဿတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သီဒ+
ဏာပေ+သ္သတိ] နှစ်မြုပ်စေ-နှစ်-လတ္တံ့။
သြသီဒါပေတိ-ကြည့်။

သြသီဒါပေဿာမ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သီဒ+
ဏာပေ+သ္သာမ] နှစ်မြုပ်စေ-နှစ်-ကုန်အံ့။
သြသီဒါပေတိ-ကြည့်။

သြသီဒါမိ (ကြိ) [အဝ+သီဒ+အ+မိ] နှစ်-
နှစ်မြုပ်-၏။ သြသီဒတိ (၁) ကြည့်။

သြသီဒိ (ကြိ) [အဝ+သီဒ+ဣ] **(၁)** နှစ်-နှစ်
မြုပ်-နှစ်ဝင်-ပြီ။ သြသီဒတိ (၁) ကြည့်။
(၂) ရွှေလျှော-လျှောကျ-ပြီ။ သြသီဒတိ
(၃) ကြည့်။

သြသီဒိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+သီဒ+တွာ] (၁)
နှစ်မြုပ်-နှစ်ဝင်-၍။ (၂) လျှောကျ၍။ **(၁)**
ဗာဟိရံ ဥဒကံ သြတိဏ္ဏော ဥမိသု သြ-
သီဒိတွာ မရတိ။ မ၊၁၊၃။၁၂၃။ စတ္တာရော
ပါဒါ ထမ္ဘာ ဝိယ သြသီဒိတွာ ။ ဇာ၊၁၊၂။
၂၄။ **(၂)** တသ္မိံ ခဏေ ဒကၠိဏစက္ကဝါဠံ
သြသီဒိတွာ ဟေဋ္ဌာ အဝီစိသမ္ဘဝတ္တံ ဝိယ
အဟောသိ။ အပ၊၁၊၁။၈၄။

သြသီဒေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သီဒ+ဏေ+တိ]
နှစ်မြုပ်စေ-နှစ်-၏။ သမုဒ္ဒမဇ္ဈေ နေသံ
နာဝံ သြသီဒေဿာမိ။ မ၊၁၊၄။၂၃ဖ။

သြသီဒေန္ဓ (တိ) [အဝ+သီဒ+ဏေ+အန္ဓ] နှစ်
မြုပ်-နှစ်ဝင်-စေသော၊ နှစ်မြုပ်-မြုပ်နှံ-

သောဃသူ။ ခကိတ္တာ ဟေဋ္ဌတော သြသီ-ဒေန္ဓော ဗုဒ္ဓေ ဖုဋ္ဌောကာသံ ကေသဂ္ဂမတ္တမ္ပိ မုဒ္ဓဝဋ္ဌိယာ အတိက္ကာမေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၂၇၄။ ဟေဋ္ဌတော သြသီဒေန္ဓောတိ ... ဟေဋ္ဌာ ဘူမိယံ သြသီဒေန္ဓော။ သာရတ္ထ၊၂။ဝ၃၅။

သြသီဒေယျ (ကြိ) [အဝ+သီဒ+ယျ] နစ်-နစ်မြုပ်-နစ်ဝင်-ရာ၏။ သြသီဒတိ (၁) ကြည့်။

သြသီဒေဿာမိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သီဒ+ကော+ဿာမ] နစ်မြုပ်စေ-နှစ်-အုံ့။ သြသီဒေတိ ကြည့်။

သြဿကွိတ္ဓာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+သက္ကွ+တ္ဓာ] လျှောကျ-လျှောသက်-၍။ မဟာသမုဒ္ဒေ ဥဒကံ စလတိ၊... ဥဿကွိတ္ဓာ သြဿ-ကွိတ္ဓာ ဝေလာယ ပဟရတိ။ မိလိန္ဒ။၂၅၂။

သြဿ(သ)ဇတိ (ကြိ) [(ဥ)အဝ+သဇ+အ+တိ။ သြဿဇတိ-ကြည့်။] (၁) ပစ်ချ-ပစ်လွှတ်-၏။ (၂) စွန့်၏။

(၁) **သြဿဇန္တိ**—ကုမာရကာ ဓက်မိ-ဝေါဿဇန္တိ။ သံဃ။၂၀၉။ နေတ္တိ။ဃ၂၆။ သုတ္တနိ။ဒ၂၀။ ကုမာရကာ ဓက်မိဝေါသဇန္တိတိ ယထာ ကုမာရကာ ကီဠန္တာ ကာကံ သု-တ္တေန ပါဒေ ဗန္ဓိတ္တာ သြသဇန္တိ ခိပန္တိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃ဝ။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊ဃ။၂၇၈။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄ဝ။ နေတ္တိ၊ဝိ။ဒ၀၂။) (ဤတွင် ပါဠိ တော်နှင့် အဋ္ဌကထာတို့ မတူကြပါ။)

(၂) **သြဿဇန္တိ**—မုဏ္ဍံ ကရိတ္တာ ယ-ညပထောဿဇန္တိ။ ဇာ၊၂။၂၃၈။ မုဏ္ဍကံ က-တ္တာ ယညပထေ သြဿဇန္တိ၊ တံ ဂဟေတ္တာ ဗဟိ ယညာဝါဋံ ဂစ္ဆန္တိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ရ။ဖ၄။ (ဇာတ်၊သျ-၌ သြသိဠ္ဆန္တိ-ဟု ရှိသည်။) (-ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၅ဃ။) ဣဒါနိ က-ဿာ ဝိရိယံ **သြဿဇသိ**။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဃ။ဃ၂ဝ။ **သြဿဇာမိ**—ဇာ၊ဃ။၂ရဃ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂ဖ၁။ **သြဿဇသိ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ဃဖ။ **သြဿဇ-ဿု**—ဇာ၊၂။၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၅။ဃရ။ **သြဿ-ဇေယျ**—ထေရ။၂ရ၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၅။၄ဝ၉။ **သြဿဇေယျာသိ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ဃရ။ **သြဿဇိ**—ဒီ၊၂။ဝ၉။ သံ၊ဃ။၂ဃ၀။ အံ၊ဃ။ဃ၃ဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ဃ၄ဖ၊ဃဖ၀။ အပ၊ဃ။ ဃဖ၆။ **သြဿဇိဿတိ**—ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂ဝ၀။

သြဿဇန္ဓ (တိ) [ဥ(အဝ)+သဇ+အ+အန္ဓ] စွန့်. သော၊သူ။ အာယုသခါရံ သြဿဇန္ဓောပိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။

သြဿဇန္ဓိ (ကြိ) [(ဥ)အဝ+သဇ+အ+အန္ဓိ] (၁) ပစ်ချ-ပစ်လွှတ်-ကုန်၏။ (၂) စွန့်ကုန်၏။ သြဿ(သ)ဇတိ (၁)(၂) ကြည့်။

သြဿဇသိ (ကြိ) [(ဥ)အဝ+သဇ+အ+သိ] စွန့်၏။ သြဿ(သ)ဇတိ(၂)ကြည့်။

သြဿဇဿု (ကြိ) [(ဥ)အဝ+သဇ+ဿု] စွန့်. လော့။ သြဿ(သ)ဇတိ(၂)ကြည့်။

သြဿဇာမိ (ကြိ) [(ဥ)အဝ+သဇ+အ+မိ] စွန့်၏။ သြဿ(သ)ဇတိ(၂)ကြည့်။

သြဿဇိ (ကြိ) [(ဥ)အဝ+သဇ+ဣ] စွန့်ပြီ။ သြဿ(သ)ဇတိ(၂)ကြည့်။

သြဿဇိတမ္ဗ (တိ) [ဥ(အဝ)+သဇ+တမ္ဗ] စွန့်.

အပ်သော။ ကာလေ စ ဇိဝိတေ စ နိရ-ပေက္ခစိတ္တေန သြဿဇိတမ္ပိ။ စရိယာ၊ဌ။ ၃၀၉။

သြဿဇိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ(အဝ)+သဇ+တ္တာ] စွန့်၍။ သြဿဇိတ္တာ ကုသလံ တပေါဂုဏ်။ ဇာ၊၂။၁၃၀။ သြဿဇိတ္တာတိ ဒေဝမနုဿေ-သု မဟာသမ္ပတ္တိဒါယကံ တပေါဂုဏ် ဆ-ဌေတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၉၃။

သြဿဇိယမာန (တိ) [ဥ(အဝ)+သဇ+ယ+မာန] စွန့်အပ်သော၊သူ။ တေဟိ သြဿဇိ-ယမာနံ ဓကိ ဝိယ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၁၀။

သြဿဇိဿတိ (ကြိ) [(ဥ)အဝ+သဇ+ဿတိ] စွန့်လတ္တံ့။ သြဿ(သ)ဇတိ(၂)ကြည့်။

သြဿဇေ (ကြိ) [(ဥ)အဝ+သဇ+ဧယျ] စွန့်ရာ၏။ သြဿ(သ)ဇတိ(၂)ကြည့်။

သြဿဇေယျ (ကြိ) [(ဥ)အဝ+သဇ+ဧယျ] စွန့်-ရာ၏။ သြဿ(သ)ဇတိ(၂)ကြည့်။

သြဿဇေယျာသိ (ကြိ) [(ဥ)အဝ+သဇ+ဧယျာ-သိ] စွန့်ရာ၏။ သြဿ(သ)ဇတိ(၂)ကြည့်။

သြဿ(သ)ဇ္ဇတိ (ကြိ) [ဥ+သဇ္ဇ+အ+တိ။ ဓာတ္ဌ-ဌ။ ၃၇၅။ အဝ+သဇ္ဇ+အ+တိ။ အဝ+သဇ+ယ+တိ။ နီတိ၊ဓာ။၄၂၄၈။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်-၌ "အဝ+သဇ္ဇ-ဓာတ်။ သ-၌ ဒွေ:ဘော်မလို" ဟု မှာထား:သည်။ သြဿ-ဌ-လည်:ကြည့်။ အဝသဇတိ (သံ)] (၁) လွှတ်၏။ (၂) စွန့်၏။ **(၁)** ပသေနဒိ ကောသလော ... ဝေဒေဟိပုတ္တဿ... သမ္ပ ပတ္တိကာယ် ပရိ-ယာဒိယိတ္တာ ဇိဝန္ဓမေဝ နံ သြဿဇ္ဇိ။ သံ၊ ၁။၈၅။ **သြဿဇ္ဇေယ္ယ**—သံ၊ဌ။၈၅။ မ၊ဌ၊ ၁။၃၆၆။

(၂) တထာဂတော သတော သမ္ပဇာ-နော အာယုသင်္ခါရံ သြဿဇ္ဇတိ။ အံ၊၃။ ၁၃၃။ (-စရိယာ၊ဌ။၁၃၉။) ဝါဌ္ဌ အမနု-ဿေ သြဿဇ္ဇန္တိ(အံ၊ဌ။၁၆၀)တိ စဏ္ဍ-ယက္ခေ မနုဿပထေ ဝိဿဇ္ဇေန္တိ။ အံ၊ဌ၊ ၂။၁၄၂။ (-မဟာနိ၊ဌ။၅၈။) **သြဿဇေ** — ဇာ၊၂။၁၂၈။ **သြဿဇ္ဇေယျ** — သံ၊၂။ ၄၀၂။ သံ၊ဌ၊၃။၁၁၀။ **သြဿဇ္ဇိ** — ဥဒါန။ ၁၅၅။ ထေရ၊ဌ၊၁။၁ရ၊။ အပ၊ဌ၊၂။၁၃၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅၄။

သြဿဇ္ဇန (နဝ) [ဥ(အဝ)+သဇ္ဇ+ယု။ ဥ (အဝ) +သဇ+ယ+ယု။ သြဿဇ္ဇတိ-ကြည့်။ အဝ-သ'ဇန (သံ)] စွန့်ခြင်း။ အာယုသင်္ခါရဿ သြဿဇ္ဇနေ, ပရိနိဗ္ဗာနေ စ ဒသသဟဿ-စက္ကဝါဠကမ္ပနံ ဓမ္မနိယာမော နာမ။ အဘိ၊ ဌ၊၁။၃၀၄။

သြဿဇ္ဇန္ဆ (တိ) [ဥ(အဝ)+သဇ္ဇ+အ+အန္ဆ။ ဥ (အဝ)+သဇ+ယ+အန္ဆ] စွန့်သော၊သူ။ အာ-ယုသင်္ခါရံ သြဿဇ္ဇန္ဆေသု။ ဒီ၊ဌ၊၂။၆။

သြဿဇ္ဇန္ဆိ (ကြိ) [ဥ+သဇ္ဇ+အ+အန္ဆိ။ အဝ+သဇ္ဇ+အ+အန္ဆိ။ အဝ+သဇ+ယ+အန္ဆိ] စွန့်-ကုန်၏။ သြဿဇ္ဇတိ-(၂)ကြည့်။

သြဿဇ္ဇိ (ကြိ) [ဥ+သဇ္ဇ+ဣ။ အဝ+သဇ္ဇ+ဣ။ အဝ+သဇ+ယ+ဣ] (၁) လွှတ်ပြီ။ (၂) စွန့်ပြီ။ သြဿ(သ)ဇ္ဇတိ-(၁)(၂)ကြည့်။

သြဿဇ္ဇိတဗ္ဗ (တိ) [ဥ(အဝ)+သဇ္ဇ+တဗ္ဗ။ ဥ(အဝ)+သဇ+ယ+တဗ္ဗ] စွန့်အပ်သော။ အတ္တနော ကာယံ, ဇီဝိတဉ္စ သြဿဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၀။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၈၆။)

သြဿဇ္ဇိတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ(အဝ)+သဇ္ဇ+တ္ဝာ။ ဥ(အဝ)+သဇ+ယ+တ္ဝာ။] စွန့်၍။ အထသ ဂေါ၏ကာ ယုဂံ သြဿဇ္ဇိတ္ဝာ နဂရံ ပဝိသိသု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၆။ သြဿဇ္ဇိတ္ဝာတိ ဆဋ္ဌေတ္ဝာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁ ၂။ (-ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁၅၆။)

သြဿဇ္ဇေယျ (ကြိ) [ဥ+သဇ္ဇ+ဧယျ။ အဝ+သဇ္ဇ+ဧယျ။ အဝ+သဇ+ယ+ဧယျ] စွန့်ရာ၏။ သြဿဇ္ဇတိ-(၂)ကြည့်။

သြဿဇ္ဇ (တိ) [ဥ(အဝ)+သဇ(သဇ္ဇ)+တ။ အဝသဇ္ဇ(သံ)] စွန့်-စွန့်လွှတ်-အပ်သော။ သြသဇ္ဇ-ကြည့်။

သြဿဇ္ဇကာယ (တိ) [သြဿဇ္ဇ+ကာယ] စွန့်အပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ သြဿဇ္ဇ-ကာယော ဥရဂေါ စရာတု။ ဇာ၊၁။၃၃၉။ သြဿဇ္ဇကာယောတိ နိဿဇ္ဇကာယော ဟုတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆၃။

သြဿဇ္ဇဝိရိယ (တိ) [သြဿဇ္ဇ+ဝိရိယ] စွန့်လွှတ်အပ်သော လုံ့လ ဝီရိယရှိသော၊သူ။ သတ္ထာ ဧတဝေန ဝိဟရေန္တော ဧကံ သြ-ဿဇ္ဇဝိရိယံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၃။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၅။)

သြဿဇ္ဇဝိရိယပုဂ္ဂလ (ပု) [သြဿဇ္ဇဝိရိယ+ပုဂ္ဂလ] စွန့်လွှတ်အပ်သောလုံ့လ ဝီရိယရှိသောပုဂ္ဂိုလ်။ ကတမော ပနေသ ပုဂ္ဂ-လောတိ? သြဿဇ္ဇဝိရိယပုဂ္ဂလော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၄၈။)

သြဿန္ဒ (တိ) [အဝ+သဒ+တ] ဆုတ်ယုတ်သော။ အဓမ္မိကာနံ ကပဏရာဇူနံ အဓမ္မိ-ကာနဉ္စ မနုဿာနံ ကာလေ လောကေ ဝိပရိဝတ္တမာနေ ကုသလေ သြဿန္နေ အ-ကုသလေ ဥဿန္နေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။

သြဿဝန (နာ) [အဝ+သု+ယု] အမိုး-တံစက်မြိတ်-အစွန်း။ သြဿဝနေပိ တိဏာနိ နဂ္ဂစ္ဆန္တိ။ မ၊၁။ ၂၄ရ။ သြဿဝနေတိ ဆဒန-ဂ္ဂေ၊ တေန ဟိ ဥဒကံ သဝတိ၊ တသ္မာ တံ "သြဿဝန"န္တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃ ၂။ အဝသဝတိ ဥဒကံ ဧတသ္မာတိ သြဿဝနံ၊ ဆဒနန္တော။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁ရ၄။

သြဟစ္ဆ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဟန+တ္ဝာ] နှိပ်စက်ဖိစီး၍။ ယံ မေ သိရသ္မိံ သြဟစ္ဆ၊ စက္ကံ ဘမတိ မတ္ထကေ။ ဇာ၊၁။၁၃ ၂။ သြဟစ္ဆ သြဟနိတ္ဝာ ဣဒံ ခုရစက္ကံ မမ မတ္ထကေ ဘမတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။

သြဟစ္ဆံ (ကြိ) [ဥ+ဟဒ+သံ။ သြ(အဝ)+ဟဒ+သံ။ မောဂ်၊သ္ဝ။ ၂။၃၄၁။] ကျင်ကြီးစွန့်အံ့။ သြဟဒတိ(က)ကြည့်။

သြဟညေယျ (ကြိ) [ဥ+ဟန+ယ+ဧထ။ "ဧထ" ကို "ယျ" ပြန်။] ညှဉ်းဆဲအပ်-ထိခိုက်အပ်-ပျံ့လွင့်-ရာ၏။ (မ၊၁။သ္ဝ-၌ ထိခိုက်ရာ၏-ဟု အနက်ပေးသည်။) ဥဟညေ (၂) ကြည့်။

သြဟဒတိ (ကြိ) [ဥ (သြ၊အဝ)+ဟဒ+အ+တိ။

သြဟစ္ဆ-ကြည့်။] (က) ကျင်ကြီးစွန့်၏။ (ခ) ကျင်ကြီးကျင်ငယ်စွန့်၏။

(က) သြဟဒေယျ—အဘိ၊က။ ၃၄၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၃။ **သြဟဒီဿတိ**—အ-ဿတ္ထာနိ စ ဘက္ခိတ္တာ၊ ခန္ဓေ မေ သြဒ-ဟိဿတိ။ ဇာ၊၁။၁ရ၀။ သြဒဟိဿတိတိ ဝစ္စံ ပါတေဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃ရရ။ **သြဟစ္ဆ**—ဣဒါနိ ခေါ တံ သြဟစ္ဆ၊ သော အသ္မာက ဓမ္မတာ။ ဇာ၊၁။၄၄။ ဣဒါနိ ခေါ အဟံ တံ သြဟစ္ဆ ဝစ္စံ တေ သိသေ ကတ္တာ ပဏ္ဍိမိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ သြ-ဟစ္ဆန္တိ ဝစ္စံ ပါတေဿာမိ။ ဇာ၊ဋီ။ (ဥဟစ္ဆန္တိ ဥပဟနတိ ဒုဂ္ဂန္ဓဝသေနာတိ ဥဟတော၊ သောယေဝ ဥဟစ္စံ၊ ဝစ္စံ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။)

(က)(ခ) သြဟဒါမသေ—သေ ဓမ္မော သိဂါလာန်၊ ယံ ပိတ္တာ သြဟဒါမသေ။ ဇာ၊၁။ ရ၉။ ယံ ပိတ္တာ သြဟဒါမသေတိ သမ္မ ယံ မယံ ယတ္ထ ပါနီယံ ပိ၀ါမ၊ တမေ၀ ဥဟဒါမပိ သြမုတ္တေမပိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။

သြဟဒါမ (ကြီ) [ဥ(သြ၊အ၀)+ဟဒ+အ+မ] ကျင်ကြီးစွန့်ကုန်၏။ သြဟဒတိ(က)ကြည့်။

သြဟဒါမသေ (ကြီ) [ဥ(သြ၊အ၀)+ဟဒ+အ+မ+(သေ-နိပါတ်)] ကျင်ကြီးကျင်ငယ်စွန့်ကုန်၏။ (ပြည်၊သျှ။) သြဟဒတိ(ခ)ကြည့်။

သြဟဒိတ (တိ) [ဥ(သြ၊အ၀)+ဟဒ+တ] ကျင်ကြီးစွန့်အပ်သော၊သူ။ တေဟိ သြဟဒိတာပိ သြမုတ္တိကာပိ ဂန္ဓ၀ိလေ၀နပတိတာ ၀ိယ သောမနဿံ အာ၀ဇ္ဇန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။

သြဟဒီဿတိ (ကြီ) [ဥ(သြ၊အ၀)+ဟဒ+ဿတိ] ကျင်ကြီးစွန့်လတ္တံ့။ သြဟဒတိ (က) ကြည့်။

သြဟဒေတိ (ကြီ) [ဥ(သြ၊အ၀)+ဟဒ+ဧ+တိ] ကျင်ကြီးစွန့်၏။ ခန္ဓေ နလာဌေ ဘမ-ကေ၊ မုတ္တေတိ သြဟနေတိ တံ။ စရိယာ။ ၄၀၂။ သြဟဒေတိတိ ကရီသံ သြဿဇ္ဇတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၃၉။ သြဟဒေတိ ကရီသံ ဝိ-ဿဇ္ဇေတိ။ နိတိ၊ဓာ။၉၃။ (စရိယာ။၄၀၂-ဌ် "သြဟနေတိ တံ "ဟု ပါဠိရှိသည်။)

သြဟဒေယျ (ကြီ) [ဥ(သြ၊အ၀)+ဟဒ+ယျ] ကျင်ကြီးစွန့်ရာ၏။ သြဟဒတိ (က) ကြည့်။

သြဟန (နဿ) [အ၀+ဟန+ယု] နစ်စေတတ်-နှစ်တတ်-သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြဟနဋ္ဌ (ပု) [သြဟန+အတ္ထ] နစ်စေတတ်-နှစ်တတ်-သောအနက်သဘော။ သြဟန-ဋ္ဌေန သြယောတိ ဝုတ္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၄၁။

သြဟနတိ (ကြီ) [အ၀+ဟန+အ+တိ] အောက်ဌ်ပြ၍-သွား-ရောက်စေ-၏၊ အောက်ဌ် နစ်စေ၏၊ နှစ်၏။ ဝဋ္ဋသ္မိံ သတ္တေ သြ-ဟနတိ သြသီဒါပေတိတိ အ၀ိဇ္ဇောယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၃။ ဝဋ္ဋသ္မိံ (သတ္တေ) သြ-ဟနန္တိ သြသီဒါပေန္တိတိ သြယာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ ဗုဒ္ဓ၀ံ၊ဋ္ဌ။၃၀၄။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀ရ။ သြဟ-နန္တိ ဟေဋ္ဌာ ကတ္တာ ဟနန္တိ ဂမေန္တိ၊ တထာဘူတာ စ အဓော သီဒေန္တိ နာမာတိ အာဟ "သြသီဒါပေန္တိ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၄၁။

ဩဟနိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဟန+တ္တာ] နှိပ်စက်ဖိစီး၍။ ဩဟစ္စ-ကြည့်။

ဩဟနေတိ (ကြို) ဩဟနေတိ တံ-ဟု စရိယာ။၄၀၂-၌ ရှိသည်၊ ဩဟဒေတိ တံ ဟုရှိသင့်သည်။ ဩဟဒေတိ-ကြည့်။

ဩဟရ (ကြို) [အဝ+ဟရ+အ+ဟိ] (၁) ဆောင်လော့။ (၂) အောက်သို့ချလော့၊ အောက်သို့ချ၍ ယူလော့။ (၃) စွန့်လော။ ဩဟရတိ (၁)(၂)(၃) ကြည့်။

ဩဟရတိ (ကြို) [အဝ+ဟရ+အ+တိ] (၁) ဆောင်၏။ (၂) အောက်သို့-ဆောင်-ချ-၏၊ အောက်သို့ချ၍ ယူ၏။ (၃) စွန့်၏။

(၁)(၂) တံ မေ ဩဟရ ကေသဝ။ ပေတ။၁၄၉။ ဇာ၊၁။၂၂၄။ **ဩဟရ**—ဩဟရာတိ ဩဟာရေဟိ။ ပေတ၊၆။၉၀။ ဩဟရာတိ ဩတာရေဟိ။ ဇာ၊၆၊၄။၈၆။ (၂) **ဩဟရတု**—ဒိန္နံယေဝ ပတ္တံ၊ ဩဟရတု။ ဝိ၊၄။၂၄၆။ ဩဟရတူတိ ဣဒ္ဓိယာ ဩတာရေတ္တာ ဂဏှတု။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈၂။ (၃) **ဩဟရ**—ဩဟရေတံ ဓနုစာပံ။ ဇာ၊၂။၂၁၆။ ဩဟရေတန္တိ ဣမံ စာပသင်္ခါတံ ဓနုံ ဩဟရ အဝဟရ ဆဋ္ဌေဟိ။ ဇာ၊၆၊၆။၃၀၁။

ဩဟရတု (ကြို) [အဝ+ဟရ+အ+တု] အောက်သို့ချလော့၊ အောက်သို့ချ၍ ယူလော့။ ဩဟရတိ (၂) ကြည့်။

ဩဟရိကီ (ထီ) [(အဝ+ဟရ+ကီ=) ဩဟရိ+ဣနီ (ဣတ္ထိပစ္စည်း။)] အောက်သို့-သမုဒ္ဒရာသို့-သယ်ဆောင်-စီးဆင်း တတ်သော၊ နှစ်၍မျှောတတ်သော (မြစ်)။ ဩတရဂင်္ဂါ သမုဒ္ဒါဘိမုခီ ဩတရမာနာ။ ဩဟရိကီတိပိ ပါဌော၊ သာ သမုဒ္ဒါဘိမုခီ အဝဟရိကီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊၆၊၅။၂၇၁။ ဩတရဂင်္ဂါ၊ ဩဟာရိနီ-တို့လည်းကြည့်။

ဩဟရိတုံ (ဗျ) [အဝ+ဟရ+တုံ] အောက်သို့-အောက်၌-ဆောင်ခြင်း-နှစ်စေခြင်းငှါ-နှစ်ခြင်းငှါ။ ဩဟာရိတုံ-ကြည့်။

ဩဟာတုံ (ဗျ) [အဝ+ဟာ+တုံ] စွန့်-ချန်ရစ်-ခြင်းငှါ။ အည် မဂ္ဂ ဂဏှာတိတိ မဂ္ဂမှုဒ္ဒတ္တာ, နှ ဩဟာတုံ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၈။ ဩဟီ-ယတိ-လည်းကြည့်။

ဩဟာပေဟိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ဟာ+ဏာပေ+ဟိ] ယုတ်လျော့စေလော့။ တေန ဟိ မဟာ-ရာဇ အဂ္ဂံ ဩဟာပေဟိ။ ဝိမာန၊၆။၆၉။ (ဓမ္မ၊၆၊၂။၆၉-အလား-တူပါ၌ "ဩဟာ-ရေဟိ"ဟုရှိသည်။)

ဩဟာပေဟိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ဟာ+ဏာပေ+ဟိ] ယုတ်လျော့စေလော့။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဩဟာယ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ဟာ+တ္တာ] (က) စွန့်-ပယ်စွန့်-စွန့်လွှတ်-၍။ (ခ) တန့်ရပ်ထား၍။ (ဂ) တေန ခေါ ပန သမယေန ဘိက္ခူ အညတရံ ဘိက္ခုံ ဥပသမ္ပာဒေတ္တာ ဧကက် ဩဟာယ ပက္ကာမိသု။ ဝိ၊၃။၁၃၄။ ဩဟာယာတိ ဆဋ္ဌေတ္တာ။ ဝိ၊၆၊၃။၃၁၆။ ကာမေ ဩဟာယ အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ

ပဗ္ဗဇိတော။ အံ၊၁။၁၄၆။ ဩဟာယာတိ ပဟာယ။ အံ၊၆။၂။၁၃၀။ အံ၊၆။၃။၂။ မမ္ဗ ဆန္ဒ ဩဟာယ၊ အနပေက္ခော သော အပက္ကမိ။ ဝိမာန။၁၁၁။ ဩဟာယာတိ ဝိဿဇ္ဇိတ္တာ။ ဝိမာန၊၆။၂၉ရ။ (–ဗုဒ္ဓဝံ။၃ရ၄။ စရိယာ။ ၄၁၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၆။၃၀၅။ စရိယာ၊၆။ ၄၁၅။ ထေရီ၊၆။၂၃၄။ ဇာ၊၆။၂။၃၆၁။ ဇာ၊ ၆၊၄။၄၂၅။ ဇာ၊၆။၅။ဂ၂။)

(၁) ယော ဘိက္ခု ဓမ္မံ ကထေန္တော ...တတ္ထ တတ္ထ ပဟရန္တော ဩသာပေန္တော ဩဟာယ ဂစ္ဆတိ။ မ၊၆။၂။၁၅၅။ ဩဟာ-ယာတိ ၎ပေတ္တာ။ မ၊ဋီ။၂။၁ဂ၉။

ဩဟာရက (နာ) [အဝ+ဟရ+ဏ+ယု] (၁) ပယ်ရှား-သုတ်သင်-ရှင်းလင်း-ခြင်း။ (တိ) (၂) အောက် သို့ဆောင်စေသော၊ ချသော၊ ပယ်ရှားသော။ **(၁)** သစေ ဝိဟာရေ သ-န္တာနကံ ဟောတိ၊ ဥလ္လောကာ ပဌမံ ဩ-ဟာရကံ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၁၄၁။ **(တိ)(၂)** အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဩဟာရကကွက (ပု) [ဩဟာရက+ခက] အောက်သို့ဆောင်စေသော-ချသော-ပယ်ရှားသော-ခက။ သော ပန ပဌမကေသ-ဝဋ္ဋိယာ ဩဟာရကကွကေယေဝ သော-တာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ ထေရ၊၆။၁။ ၁ရ၃။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဩဟာရယိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဟရ+ဏယ+တ္တာ] အောက်သို့ဆောင်စေ၍၊ အောက်ခ်ပြု၍၊ ချထား၍။ ဩဟာရယိတ္တာ ဂိဟိဗျ-ဥနာနိ။ သုတ္တနိ။၂၈၉။ စူဠနိ။၂၉၀။ အပ၊ ၆၊၁။၁၅၃။ ဩဟာရယိတ္တာ ဂိဟိဗျဥ-နာနိတိ ဂိဟိဗျဥနာနိ ဩရောပယိတ္တာ သ-မောရောပယိတ္တာ နိက္ခိပိတ္တာ ပဋိပ္ပဿ-မ္ဘိတ္တာ။ စူဠနိ။၂၉၀။ ဩရောပယိတ္တာတိ အဓော ကရိတ္တာ။ စူဠနိ၊၆။၉၁။ ဩရောပ-ယိတ္တာ-လည်းကြည့်။

ဩဟာရာပေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဟရ+ဏာပေ+တ္တာ] အောက်သို့ဆောင်စေ၍၊ ပယ်ရှား-စွန့်-စေ၍။ ကေသမဿုံ ဩဟာရာပေတ္တာ။ ဝိ၊၃။၂၉။ အညမညံ ကေသေ ဩဟာရာ-ပေတ္တာ။ အံ၊၆။၁။၁၄၀။ (–ဝဇိရ။၄၉၂။)

ဩဟာရိတ (တိ) [အဝ+ဟရ+တ] (၁) အောက်သို့ ဆောင်အပ်သော၊ ချအပ်သော၊ ပယ်စွန့်-ပယ်ရှား-အပ်သော။ (၂) ပယ်ရာ၊ ပယ်ရှားရာ၊ ပယ်သော။ **(၁)** အယျေန ကိရ ပိဏ္ဍောလဘာရဒ္ဒါဇေန ရာဇဂဟဿ သေဋ္ဌိဿ ပဏ္ဏော ဩဟာရိတော။ ဝိ၊ ၄။၂၄ရ။ ဩဟာရိတောတိ အပနီတော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၉။ ဩရောပိတ (၁)၊ ဩဟိတ ဘာရ-တို့လည်းကြည့်။ **(၂)** ဩဟာရိတ-ကွက-ကြည့်။

ဩဟာရိတကေသမဿု (တိ) [ဩဟာရိတ+ကေသမဿု] ချအပ်-ပယ်စွန့်အပ်-သော ဆံ, မုတ်ဆိတ်ရှိသော၊သူ။ နိဝုတ္ထကေသော-တိ အပနီတကေသော၊ ဩဟာရိတကေမ-ဿူတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊၆။၂။၁၂၉။ (–ဓမ္မ၊၆။၁။ရ၊။)

ဩဟာရိတကေသမဿုက (တိ) [ဩဟာရိတ+ကေသမဿု+က] ချအပ်-ပယ်စွန့်အပ်-

သော ဆံ, မုတ်ဆိတ်ရှိသော၊သူ။ မုဏ္ဍောတိ
မုဏ္ဍဘာဝံ ဥပဂတော၊ ဩဟာရိတကေသ-
မဿုကော။ ထေရ၊၁၊၂။၄၇၂။

ဩဟာရိတကွက (တိ) [ဩဟာရိတ+ခက]
ပယ်ရာ-ပယ်သော-ခက။ သော ပဌမ-
ကေသဝဋ္ဋိယာ ဩဟာရိတကွကေယေဝ
သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ အံ၊၁၊၁။
၁၉၂။

ဩဟာရိတုံ (ဗျ) [အဝ+ဟရ+တုံ] အောက်
သို့ဆောင်ခြင်း-နှစ်စေခြင်း-ငှါ၊ နှစ်ခြင်းငှါ။
ဒါသမ္မိ ဩဟာရိတုံ မဟာနုဘာဝေါ။ ဇာ၊
၂။၂၃၀။ ဒါသမ္မိတိ တာဒိသော ဟိ မဟာ-
နုဘာဝေါ အာနုဘာဝရဟိတံ ဗြာဟ္မဏသ
ဒါသမ္မိ ဥဒကေ ဩဟာရိတုံ နာရဟတိ။
ဇာ၊၁၊ရ။၄၅။

ဩဟာရိနီ (ထီ) [အဝ+ဟရ+ဏီ+ဣနီ (ဣတ္ထီ
ပစ္စည်း။)] အောက်သို့-သယ်ဆောင်-စီး
ဆင်း-သော၊ နှစ်ချမ္ဘာတတ်သော (မြစ်)။
(နီတိ၊သျှ။) အောက်ပုဒ်(၁)ကြည့်။ ဩဟာရိ
ဏီ-လည်းကြည့်။

ဩဟာရီ (တိ) [အဝ+ဟရ+ဏီ။ ထီ-ဌ
ဩဟာရိနီ။] (၁) အောက်သို့-သမုဒ္ဒရာသို့-
သယ်ဆောင်-စီးဆင်းတတ် သော၊ နှစ်ချ
မ္ဘာတတ်သော (မြစ်)။ (၂) အောက်သို့-
အပါယ်သို့-သယ်ဆောင်စီးဆင်း-တတ်
သော။ (၃) ချဉ်းနင်းဝင်ရောက်၍ (ဦးခေါင်း
ကို) ဆောင်တတ်သော၊သူ။

(၁) သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ နဒီ ပဗ္ဗ-
တေယျာ ဩဟာရိနီ ဒူရဂံမာ သီဃ-
သောတာ။ သံ၊၂။၁၁၂။ ဩဟာရိနီတိ သော-
တေ ပတိတပတိတာနိ တိဏပဏ္ဏကဋ္ဌာဒီနိ
ဟေဋ္ဌာဟာရိနီ။ သံ၊ဋ၊၂။၂၉၂။ (-သံ၊ဋီ၊
၂။၂၄၉။)

(၂) ဩဟာရိနံ သိထိလံ ဒုပ္ပမုဉ္စံ။
သံ၊၁။ရရ။ ဓမ္မ။၆၃။ နေတ္တိ။၃၁။ ဇာ၊၁။၅၃။
ဩဟာရိနန္တိ စတူသု အပါယေသု အာက-
ဍုနကံ။ သံ၊ဋ၊၁။၁၃၅။ (-ဓမ္မ၊ဋ၊၂။၃၃၈။
ဇာ၊ဋ၊၂။၁၂၉။ နေတ္တိ၊ဋ။၂၄၃။) ဩဟာရိနန္တိ
ဟေဋ္ဌာ ဟရဏသီလံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၈၁။ (-
နေတ္တိ၊ဝိ။၃၀၉။)

(၃) ဩဟာရိနီ သဒ္ဒဝတီ၊ ဘေရိသဒ်-
ပွဟောဓနာ။ ဇာ၊၂။၂၀၄။ ဩဟာရိနီတိ
ပရသေနာယ အန္တရံ ပဝိသိတ္တာ အပညာ-
ယန္တာဝ ပရသိသံ အာဟရိတုံ သမတ္ထာ။
ဇာ၊ဋ၊၆။၂၄၂။

ဩဟာရိယမာန (တိ) [အဝ+ဟရ+ယ+မာန]
ပယ်အပ်သော။ ကေသေသု ဩဟာရိယ-
မာနေသု ခုရဂ္ဂေယေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။
မ၊ဋ၊၄။ရ။

ဩဟာရေတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+ဟရ+ဏေ+တဗ္ဗ]
ပယ်ရှား-ရှင်းလင်း-သုတ်သင်-အပ်သော။
သစေ ဝိဟာရေ သန္ဌာနကံ ဟောတိ၊
ဥလ္လောကာ ပဌမံ ဩဟာရေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၃။
၆၀။ ဝိ၊၄။၃ရ၅၊၃ရရ။ ဥလ္လောကာ ပဌမံ
ဩဟာရေတဗ္ဗန္တိ ဥလ္လောကတော ပဌမံ
ဥလ္လောကံ အာဒိ ကတ္တာ အဝဟရိတဗ္ဗံ။
ဝိ၊ဋ၊၃။၂၆၁။

ဩဟာရေတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ဟရ+ဏာပေ+တိ] (၁) စိစစ်၏။ (၂) အယုတ်အားဖြင့် ဆောင်စေ-ယုတ်လျှော့စေ-၏။ (၃) အောက်သို့ဆောင်စေ၏၊ အောက်သို့ချ၏၊ ပယ်စွန့်၏။

(၁) ယော ဘိက္ခု ပရိသတိ ဓမ္မံ ဒေ-သေန္တော ... သုတ္တံ အာဟရိ၊ တဿ ဥပမ်ကထေတိ၊ တဒတ္ထံ ဩဟာရေတိ။ မ၊၁၊ ၂။၁၅၅။ တဒတ္ထံ ဩတာရေတိတိ တဿ အာဟဋသုတ္တဿ အတ္ထံ ဝိစာရေတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၈၉။ (ဌ-ဌ် ဩဟာရေတိ-ဟုရှိ၍ ဋီ-ဌ် ဩတာရေတိ-ဟု ရှိသည်။)

(၂) ဩဟာရေဟိ—တေန ဟိ မဟာရာဇ အဋ္ဌံ ဩဟာရေဟိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။၆၉။ (ဝိမာန၊ဌ။၆၉- အလားတူပါဠိဋီ၌ "ဩဟာပေဟိ"ဟု ရှိသည်။) **(၃)** ကေသေ ဩဟာရေတိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၄၃၅။ **ဩဟာ-ရေန္တိ**—ဒီ၊ဌ၊၃။၃၃။ **ဩဟာရေဟိ**—ပေတ၊ဌ။၉၀။

ဩဟာရေတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ဟရ+ဏေ+တ္တာ] ပယ်စွန့်၍၊ ကျစေ၍၊ ချ၍။ ကေသမဿုံ ဩဟာရေတ္တာ ကာသာယာနိ ဝတ္ထာနိ အ-စ္ဆာဒေတ္တာ။ ဝိ၊၁။၁၃။ ဝိ၊၃။၂၅။ ဥဒါန။၁၄၅။ ဣတိဝုတ်။၂၄၆။ ဩဟာရေတ္တာတိ ဝေါ-ရောပေတ္တာ။ ဥဒါန၊ဌ။၂၈၀။ ဩဟာ-ရေတ္တာတိ အပနေတ္တာ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၄၀။ ကေသမဿုံ ဩဟာရေတ္တာတိ ကေသဿ မဿုဿ ဩရောပေတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၈။

ဩဟာရေန္တ (တိ) [အဝ+ဟရ+ဏေ+အန္တ] အောက်သို့ ချသော၊ ပယ်စွန့်သော၊သူ။ ကေသေ ဩဟာရေန္တသ ဒုက္ခဋမေဝါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၁၂။

ဩဟာရေဟိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ဟရ+ဏာပေ+ဟိ] (၁) အယုတ်အားဖြင့်ဆောင်စေ-ယုတ်လျှော့စေ-၏။ ဩဟာရေတိ(၂)ကြည့်။ (၂) အောက်သို့ဆောင်စေ၏၊ အောက်သို့ချ၏၊ ဩဟရတိ(၃)ကြည့်။

ဩဟာဝိမ (တိ) [အဝ+ဟု+ဏိမ] ပူဇော်ခြင်း ဖြင့်ဖြစ်သော၊ ပူဇော်အပ်သော။ အဝဟုတိ အဝဟန်၊ တေန နိဗ္ဗတ္တံ ဩဟာဝိမံ။ က စ္စည်း၊နှာ။၂၉၉။ ရူ၊နှာ။၄၁၀။ နိတိ၊သုတ္တ၊ နှာ။၃၄၁။

ဩဟိတ (တိ) [အဝ+ဓာ+တ] (၁)(က) ကျစေ-အပ်-ချထားအပ်-ထားအပ်-သော။ (ခ) ချ-ထားအပ်-ပယ်အပ်-သော။ (ဂ) ချထားအပ် -စီရင်အပ်-သော။ (ဃ) ချထားအပ်-ထောင်-ထားအပ်-သော။ (င) ချိတ်ဆွဲထားအပ်သော။ (၂) အတွင်းဌ်ထားအပ်သော၊ အတွင်းဝင်-သော။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ဖုံးလွှမ်းသော။ (အဓိ-ပ္ပါယတ္ထ။) (၃) ပိတ်-ပိတ်ထား-အပ်သော၊ အောက်သို့ချအပ်သော။ (၄) တည်သော။

(၁)(က) ကျစေအပ်-ချထားအပ်-ထားအပ်-သော။ ယသ ရာဂေါ စ ဒေါ-သော စ၊ မာနော မက္ခော စ ဩဟိတော။ မ၊၂။၄၁၀။ ဓမ္မ။၃၆။ ဩဟိတောတိ ပတိတော။ မ၊ဌ၊၃။၂၉၉။ ပုရတ္ထိမေ သမုဒ္ဒေ ဝါမော ဟတ္ထော ဩဟိတော အဟောသိ။ အံ၊၂။၂၁၀။ ဩဟိတောတိ ဌပိတော။ အံ၊

ဌ၊၃။ရ၃။ ဩဃိတော ဂရုကော ဘာရော၊ ဘဝနေတ္တိ သမ္ဘဟတာ။ ထေရ။၃၀ရ။ ဩ-ဃိတောတိ ဩရောဃိတော။ ထေရ၊ဌ၊၂။ ၂၁ဖ။ သေ ဥပ္ပလသန္နာဟော နိက္ခ္ဓုဿိ-သကောဟိတံ။ ဇာ၊၁။၉၀။ ဇွေက် ကိရ တေန ဥဿီသကေ နိက္ခိတ္တံ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၄၁၀။ (-ဇာ၊၂။ဖရ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၁၃။)

(ခ) ချထား-အပ်-ပယ်အပ်-သော။ ဩဃိတဘာရ-ကြည့်။ (ဂ) ချထား-အပ်-စီရင်အပ်-သော။ ယမနုပါနေ ဝိပုလသ္မိ ဩဃိတော။ ဇာ၊၁။၃၉ဖ။ ဩဃိတောတိ ဌပိ-တော ပဋိယတ္တော။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၀၁။ (ဃ) ချ-ထား-အပ်-ထောင်ထား-အပ်-သော။ သစေ အတ္တပ္ပယောဂေန၊ ဩဃိတော ဟံသ-ပကိုနံ။ ဇာ၊၂။၉၂။ ပါသော ဩဃိတော။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃ရ။ မိဂေါ ကူဋေ၀ ဩဃိ-တော(ဇာ၊၂။၁၀၉)တိ ယထာ နာမ နိ၀ါ-ပလောဘေန အာဂတော မိဂေါ ကူဋ-ပါသေ ဗဇ္ဈတိ၊ ဧ၀ံ။ ဇာ၊ဌ၊ဖ။၂၈၅။ (-ဇာ၊ဌ၊၅။၃ရ၅၊၃၉ဖ။)

(c) ချိတ်ဆွဲထား-အပ်သော။ ဩဃိတေ တုလမဏ္ဍလေ(ဇာ၊၂။၂ဖ၅)တိ ဘဏ္ဍပဋိ-စ္ဆနတ္ထာယ တုလမဏ္ဍလေ လဂ္ဂေတ္တာ ဌ-ပိတော။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၁၂၅။

(၂) အတွင်း၌ထား-အပ်သော၊ အတွင်း-ဝင်သော။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ဖုံးလွှမ်း-သော။ (အဓိပ္ပါ-ယတ္ထ။) ကောသောဟိတ၀တ္ထုဂုယ္ဟာတိ ... ကောသေဟိ ဩဃိတံ ပဋိစ္ဆန္နံ ၀တ္ထုဂုယ္ဟံ အဿာတိ ကောသောဟိတ၀တ္ထုဂုယ္ဟာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃ရ။ မ၊ဌ၊၂။၂၅၉။ ဩဃိတန္တိ သ-မောဟိတံ အန္ဓောဂ၀ံ။ တထာဘူတံ ပန-တံ တေန ဆန္ဒံ ဟောတီတိ အာဟ "ပဋိစ္ဆန္န"န္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃ရ။ မ၊ဋီ၊၃။၁ရ၃။

(၃) ပိတ်-ပိတ်ထား-အပ်သော၊ အောက်-သို့ ချအပ်သော။ ဩဃိတောမုခ-ကြည့်။ (၄) တည်သော။ ယေ သမ္ဘုရိသာ ဇိနာ-ဏတ္တိယံ ဗုဒ္ဓဿ ဝိနယပညတ္တိသင်္ခါတာ-ဏတ္တိယံ ဩဃိတာသာ အ၀ိတိက္ကမ၀-သေန ပတိဋ္ဌိတအာသာ ဟောန္တိ။ အလ-ကၠာ၊ဋီ၊သစ်။ဖ၁။

ဩဃိတခန္ဓ(ကွန္ဓ)ဘာရ (တိ) [ဩဃိတ+ခန္ဓဘာရ] ကျေစေအပ်-ချအပ်-သော ခန္ဓာ-ဝန်ရှိသော၊သူ။ ပန္နဘာရန္တိ ဩဃိတခန္ဓ-ဘာရံ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၄၁၁။ ပန္နဘာရန္တိ ဩဃိ-တကွန္ဓဘာရံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၈၈။

ဩဃိတစိတ္တ (တိ) [ဩဃိတ+စိတ္တ] ကျေစေ-အပ်-ချထား-အပ်-သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ တဿ-သဗ္ဗေ ဩဃိတစိတ္တာ သုကာထ။ ဝိမာန၊-ဌ။၃၁၃။

ဩဃိတတစ (တိ) [ဩဃိတ+တစ] ကျေစေ-အပ်-ချထား-အပ်-စွန့်အပ်-သော အရေရှိ-သော၊သူ(မြွေ)။ ဇဟိတ္တာ ဥရဂေါ ဝိယ ဩဃိတတစော ... ပဏ္ဍမတိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊-၁။၁၃။ (-သာရတ္ထ၊၃။၁၉။)

ဩဃိတဘာရ (တိ) [ဩဃိတ+ဘာရ] ကျေစေ-အပ်-ချအပ်-ပယ်စွန့်အပ်-သော၀န်ရှိသော၊-သူ။ ခီဏာသ၀ေါ ဝုသိတ၀ါ ကတကရ-

ကိုယော ဩဃီတဘာရော။ ဝိ၊၃။၂၆၉။ ဒီ၊
၃။၆၈။ မ၊၁။၅။ အံ၊၂။၃၁၅။ ဣတိဝုတ်။
၂၂၁။ (-အံ၊၁။၁၄၂။ ထေရီ။၄၀၃။ ကိ-
လေသဘာရော ခန္ဓဘာရော စ ဩဃီတော
အသာတိ ဩဃီတဘာရော။ ဩဃီ-
တောတိ ဩဃာရိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇။
ဩဃာရိတောတိ အပနီတော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၉။
ဩဃီတဘာရောတိ ...တသိမေ တယော
ဘာရာ ဩဃီတာ ဩရောပိတာ နိက္ခိတ္တာ
ပါတိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄-၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၈။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁၈။
ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၈၆။ သာရတ္ထ၊ဋီ။၂၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၂။၄၈၉။) တေ ဩဃီတာ ဩရောပိတာ
နိက္ခိတ္တာ ပါတိတာ ဧတေနာတိ ဩဃီတ-
ဘာရော။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၅။

ဩဃီတမုခ (တိ) [ဩဃီတ+မုခ] ပိတ်ထား
အပ်သော-ခံတွင်း-နှုတ်သီး-ပါးစပ်-ရှိသော၊
သူ။ (အောက်သို့ချအပ်သော မျက်နှာရှိ
သော။ ပြည်၊သျှ။) ဝကော်ဌော ဩဃီ-
တောမုခေါ။ ဇာ၊၁။၁၄၆။ ဩဃီတောမုခေါ-
တိ မုခဗန္ဓနေန ပိဟိတမုခေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၆၂။ (က-မှ၌"ဩဃီတမုခေါ"ဟု ရှိသည်။)

ဩဃီတသောတ (တိ) [ဩဃီတ+သောတ]
ကောင်းစွာထားအပ်-ရှေးရှုထားအပ်-
ရောက်စေအပ်-ချထားအပ်-ထောင်အပ်-
သောနှားရှိသော၊ နှားစိုက်ထောင်သော၊သူ။
သဗ္ဗံ စေတသာ သမန္နာဟရိတ္တာ ဩဃီ-
တသောတော ဓမ္မံ သောဿာမိ။ မ၊၁။
၄၀၀။ သံ၊၁။၄၂၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆-ရ။ (-သံ၊
၁။၁၁၄။ အံ၊၁။၁၉၉။ ဥဒါန။၁ရရ။) ဩဃီ-
တသောတာတိ အဝဟိတသောတာ၊ သုဋ္ဌု
ဌပိတသောတာ၊ ဩဃီတသောတာတိ ဝါ
အဝကိုတ္တသောတာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၂။ (-သံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ရရ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။) ဩဃီ-
တသောတောတိ ဌပိတသောတော၊ ဓမ္မေ
နိဟိတသောတောတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊
၂။၅၃။ ဩဃီတသောတာတိ အနုညဝိဟိ-
တတာယ ဓမ္မသဝနာယ အပ္ပိတသောတာ၊
တတော ဧဝ တဒတ္ထံ ဌပိတသောတာ။
သံ၊ဋီ၊၁။၂၁၁။ ဩဃီတသောတောတိ အ-
ဝဟိတသောတော၊ သုသုသန္ဓောတိ အ-
တ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅ရ။ (-ဝိမတိ၊၁။၁၂၉။
အံ၊ဋီ၊၂။၁၆၉။)

ဩဃီတာသ (တိ) [ဩဃီတာ+အာသ] တည်
သောအလိုဆန္ဒရှိသော၊သူ။ ဩဃီတ (၄)
ကြည့်။

ဩဃီယ (ကြိ၀ိ) [အဝ+ဓာ+တ္ဝာ] ထည့်ထား၍။
ဘာတရံ မေ ဥပဋ္ဌိတ္ဝာ၊ ဓာတုံ ပတ္တမ္ပိ
ဩဃီယ။ အပ၊၁။၁၁၄။

ဩဃီယ(ယျ)တိ (ကြိ) [အဝ+ဟာ+ယ+တိ]
ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-၏။ ဩဃီယတိ
(က) ကြည့်။

ဩဃီယိ (ကြိ) [အဝ+ဟာ+ယ+ဏျိ] ကျန်
ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-ပြီ။ ဩဃီယတိ (က)
ကြည့်။

ဩဃီ(ဟီ)ယီတုံ (ဗျ) [အဝ+ဟာ+ယ+တုံ]

ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-ခြင်းငှါ။ နဒုတိ-ယိုက် ဩဟီယိတုံ။ ဝိမတိ၂။ရ၃။ ဘဒ္ဒေ တယာ နဂရေ ဩဟီယိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဇာ၊ ၆၊၂။ ၂၅၀။

ဩဟိ(ဟီ)ယိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဟာ+ယ+တ္တာ] (၁) ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-၍၊ နောက်ချန်၍။ (၂) တွန်.-တွန်.ဆုတ်-တွန်.တိုဆုတ်နစ်-၍။ **(၁)** အညတရာ ဘိက္ခုနီ ဝစ္ဆေန ပိဋ္ဌိတာ ဇကိကာ ဩဟီယိတ္တာ ပစ္ဆာ အဂမာသိ။ ဝိ၂။ ၂၉၅။ (-ဒီ၊ဌ၊၂။ဘ၈၀။ အပ၊ဌ၊ဘ။ဥ၀ဖ။)

(၂) ကနိဋ္ဌော ပန ဩဟီယိတ္တာ ပစ္ဆာ ဒါနသာ ဒိန္နတ္တာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။ဘ၈၀။ ဩဟီယိ-တ္တာတိ သကော်စ် အာပဇ္ဇိတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ဘ၈၂။

ဩဟီယိသတိ (ကြိ) [အဝ+ဟာ+ယ+သတိ] ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-လတ္တံ့။ ဩဟီ-ယတိ (က) ကြည့်။

ဩဟီယျက (တိ) [အဝ+ဟာ+ယ+ကျ] ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-သောသူ။ အာယသ္မာ ဥဒါယီ ဩဟီယျကော ဟောတိ ဝိဟာရ-ပါလကော။ ဝိ၊ဘ။ဥ၀၉။ ဩဟီယျကောတိ အဝဟီယကော အဝသေသော။ ဝိ၊ဌ၊၂။ ၂၄ဥ။ ဩဟီယျကော(သံ၊ဘ။ဘရ)တိ အဝ-ဟီယျကော ဩဟီနကော။ သံ၊ဌ၊ဘ။၂၄ဖ။ ဩဟီနကောတိ ထေရေသု ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌေသု ဝိဟာရေယေဝ အဝဟီနကော ဌိတော။ သံ၊ဋီ၊ဘ။ ၂၈၂။

ဩဟီယျတု (ကြိ) [အဝ+ဟာ+ယ+တု] ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-လော့။ ဩဟီယတိ (က) ကြည့်။

ဩဟီယျမာနက (တိ) [အဝ+ဟာ+ယ+မာန+က] ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-သောသူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဟီယျမာနကဘိက္ခု (ပု) [ဩဟီယျမာနက+ဘိက္ခု] ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-သော ရဟန်း။ ဒသဗလသ္သ စာရိကတ္ထာယ ဂမန-ကာလေ ဩဟီယျမာနကဘိက္ခု နာမ အပ္ပကာ ဟောန္တိ။ အပ၊ဌ၊၂။ ၂၅ဝ။

ဩဟီယျသိ (ကြိ) [အဝ+ဟာ+ယ+သိ] ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-၏။ ဩဟီယတိ (က) ကြည့်။

ဩဟီန (တိ) [အဝ+ဟာ+တ] (၁)(က) ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-သောသူ။ (ခ) နောက်ကျသောသူ။ (၂)(က) ဆုတ်ယုတ်သော သူ။ (ခ) ယုတ်လျော့သော။ **(၁)(က)** ကိ-သ တ္ဝံ အယျ ဇကိကာ ဩဟီနာ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၉၅။ ဩဟီနေ ဒဟရေ မဂ္ဂံ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆ ယ၊ဂါထာ။ဖ၁၀။ ဩဟီနေတိ ဩသက္ကိ-တော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊ဘ။ ၂၉ဃ။ (-ဒီ၊ဌ၊၂။ ၂ရ၂။ မ၊ဌ၊ဃ။ဖ၆။ သံ၊ဌ၊ဘ။ရ၁။ အံ၊ဌ၊၂။ဃ ၂။ အဘိ၊ဌ၊၂။၅။ ထေရ၊ဌ၊ဘ။ ၂၄ဂ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။ ရ၀။ ဝ၉ရ။၅ဃ၀။)

(ခ) အယံ သမာဂမော မဟာ၊ မယာ ဩဟီနာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။ ၂ရ၂။ (-မ၊ဌ၊ဃ။ဖ၆။) **(၂)** **(က)** ဩဂကောတိ ဂဏာ ဩဟီနော ပရိ-

ဟီနော ဟုတ္တာ။ ဇာ၊၆၊၄။၄၃၄။ **(ခ)** ဩ
ဟီနဝိရိယ-ကြည့်။

ဩဟီနက (တိ) [ဩဟီန+က] (က) ကျန်ရစ်-
ချန်ရစ်-နေရစ်-သော၊သူ။ (ခ) နောက်ကျ
သော၊သူ။ **(က)** ဩဟီယျက-ကြည့်။ **(ခ)**
ဩဟီနကာနံ ဩကာသော ဒုလ္လဘော
ဟောတိ။ ဒီ၊၆၊၂။၂၇၂။ မ၊၆၊၃။၉၆။ (-
ဇာ၊၆၊၂။၁၁၈။)

ဩဟီနကဘိက္ခု (ပု) [ဩဟီနက+ဘိက္ခု]
ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-သော ရဟန်း။
ဒသဗလဿ စာရိကတ္ထာယ ဂမနကာလေ
ဩဟီနကဘိက္ခု နာမ အပ္ပကာ ဟောန္တိ။
အံ၊၆၊၁။၁၇၈။

ဩဟီနဇန (ပု) [ဩဟီန+ဇန] ကျန်ရစ်-ချန်
ရစ်-နေရစ်-သောလူ။ ပုနဒိဝသေ ဩဟီ-
နဇနာ သန္နိပတိတ္တာ။ ဇာ၊၆၊၄။၄၉၁။

ဩဟီနတ္ထေရ (ပု) [ဩဟီန+ထေရ] ကျန်ရစ်-
ချန်ရစ်-နေရစ်-သော ထေရ်။ ဝိဟာရေ
ဧကေကဿေဝ ဩဟီနတ္ထေရဿ။ ဝိမတိ၊
၂။၂၅၁။

ဩဟီနဝိရိယ (တိ) [ဩဟီန+ဝိရိယ] ယုတ်
လျော့သော ဝီရိယ ရှိသော၊သူ။ ဩသန္န-
ဝိရိယာတိ ဩဟီနဝိရိယာ။ သာရတ္ထ၊၁။
၄၄၀။

ဩဟီနသမယ (ပု) [ဩဟီန+သမယ] ကျန်
ရစ်သော အခါ။ ယဒါ ပန ဝေဿဘုနာ
သဗ္ဗလောကာဘိဘုနာ သဟ ပဗ္ဗဇိတာ
သတ္တတိသသဟဿသခါ ဘိက္ခု ဂဏတော
ဩဟီနသမယေ ပဏ္ဍိတ္ကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၆။၂၉၂။

ဩဟီယက (တိ) [အဝ+ဟာ+ယ+ကွ] ကျန်
ရစ်သော၊ နောက်ကျန်ရစ်သော။ အောက်
ပုဒ် (ခ) ကြည့်။

ဩဟီယတိ၊ ဩဟီယ(ယျ)တိ (ကြိ) [အဝ+
ဟာ+ယ+တိ] (က) ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေ
ရစ်-၏။ (ခ) ကြွင်းကျန်၏။

(က) ကော မဂ္ဂ ဂစ္ဆန္တီ ဩဟီယတိ။
ဝိ၊၆၊၃။၁၈၆။ သာ ပိတရိ ဖလာဖလတ္ထာယ
ဂတေ ပဏ္ဍာသာလာယံ **ဩဟီယတိ**။ ထေ
ရီ၊၆။၁၉၁။ ပုရတော ဂစ္ဆန္တော **ဩဟီယျ
တိ**။ ဝိ၊၂။၁၉၈။ **ဩဟီယျသိ**—ဇာ၊၆၊
၄။၄၂၇။ **ဩဟီယသိ**—ဇာ၊၆၊၁။၄၂၁။ ဇာ၊
၆၊၅။၃၆၄။ **ဩဟီယတု**—ဝိ၊၆၊၃။၁၈၆။
ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၄၅၉။ ကော ဝါ ဂဏမှာ **ဩ
ဟီယေယျ**။ ဝိ၊၂။၂၉၆။ ဩဟီယေယျာတိ
အဝဟီယေယျ ဒဿနူပစာရံ ဝါ သဝနူ-
ပစာရံ ဝါ ဝိဇေဟယျာတိ အတ္ထော။ ကခ်ီ။
၃၀၀။ ဩဟီယေယျာတိ ဝိနာ ဘဝေယျ။
ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၄၃။ **ဩဟီယိ**—ဇာ၊၆၊
၃။၁၃၁။ **ဩဟီယိ**—ဝိ၊၂။၂၉၅။ ဒီ၊၆၊၂။
၁၆၂။ ဓမ္မ၊၆၊၁။၁၂၄။ ဥဒါန၊၆။၃၆၅။ သု
တ္တနိ၊၆၊၁။၁၉။ ဇာ၊၆၊၃။၄၅၅။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။
၄၅၉။ **ဩဟီယိသု**—မ၊၆၊၃။၂၀၁။ ဥဒါန၊
၆။၃၂၃။ ဇာ၊၆၊၄။၄၃၃။ **ဩဟီယိသတိ**
—ဝိ၊၂။၂၉၅။

(ခ) တံ ကာမာဝစရကမ္မံ တသ္မိ ရူပါ-
ရူပါဝစရကမ္မေ န ဩဟီယတိ န တိဋ္ဌတိ။

ဒီ၊ဌ၊၁။၃၃၇။ နဿ ဩဟီယတိ နဿ တိဋ္ဌတိတိ ကတ္ဘူပစိတမ္မိ ကာမာဝစရကမ္မံ ယထာ-ဓိဂတေ မဟဂ္ဂတစ္ဈာနေ အပရိဟီနေ တံ အဘိဘဝိတ္တာ ပဋိဘဟိတ္တာ သယံ ဩဟီ-ယကံ ဟုတ္တာ ပဋိသန္ဓိံ ဒါတုံ သမတ္ထ-ဘာဝေ နဿ တိဋ္ဌတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀၅။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၄၃၃-၄။ "နဿ အဝသိဿတိ"တိ ဧ-တဿ ဟိ အတ္ထဝစနံ "နဿ ဩဟီယတိ"-တိ။ တဒေတံ "နဿ အဝတိဋ္ဌတိ"တိ ဧတ-ဿ ဝိသေသဝစနံ, ပရိယာယဝစနံ ဝါ။သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃၃-၄။

ဩဟီယန (ထီ၊နဿ) [အဝ+ဟာ+ယ+ယု] (၁) ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-ခြင်း။ (တိ)(၂) ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-သော၊သူ။ (၁) နဒီပါရံ ဩက္ကန္တမတ္တာဝ ရတ္တိဝိပ္ပဝါသဂါမ-န္တရနဒီပါရဂဏမှာ ဩဟီယန လက္ခဏေန ဧကပ္ပဟာရေနေဝ စတုရော သံယောဇ-သေသာ အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၃၈။ ဂဏမှာ ဩဟီယနာ နာမ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၄၉၁။ (-ဝဇိရ။၅ရရ။) ယသ္မာ ဩဟီယနံ နာမ ဒဿနူပစာရသဝနူပစာရာနမည-တရဿ ဝိဇဟနံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၅၉။ (တိ)(၂) ဩဟီယန္တ-ကြည့်။

ဩဟီယနက (တိ) [ဩဟီယန+က] ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-သော၊သူ။ တထာ ဂဏမှာ ဩဟီယနကဿ ဧကန္တိ ဝုတ္တံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၄။

ဩဟီယနလက္ခဏ (နဿ) [ဩဟီယန+လက္ခဏ] ကျန်ရစ်ခြင်းလက္ခဏာ။ ဩဟီယန (၁) ကြည့်။

ဩဟီယနသိက္ခာပဒ (နဿ) [ဩဟီယန+သိက္ခာ-ပဒ] ဩဟီယနသိက္ခာပုဒ်၊ ဘိက္ခုနီ တတိယ-သံဃာဒိသိသ် တတိယအနုပညတ်။ (ရဟန်း-မများနှင့်အတူ ခရီးသွားစဉ် အလေး အပေါ်-စွန့်လိုသဖြင့် နောက်ချန်၍ နေရစ်သော ရဟန်းမအား လူတို့ဖျက်ဆီးမှုကို အကြောင်း-ပြု၍ ပညတ်တော်မူသောသိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၂။ ၂၉၅။) အာရညိကဂ် ဂဏမှာ ဩဟီယန-သိက္ခာပဒေန ပဋိက္ခိတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၆။ (-ဝဇိရ။၂၃၈။ သာရတ္ထ၊၂။၄၀၀။)

ဩဟီယနာဓိကာရ (ပု) [ဩဟီယန+အဓိ-ကာရ] ကျန်ရစ်ခြင်းကို ပြဆိုသော အရာ။ ယံ သန္ဓာယ ဂဏမှာ ဩဟီယနာဓိကာရေ အဋ္ဌကထာယံ ... ဝုတ္တံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၄။

ဩဟီယနာပတ္တိ (ထီ) [ဩဟီယန+အာပတ္တိ] ကျန်ရစ်ခြင်း-နောက်ချန်နေခြင်း-ကြောင့်-သင့်သော အာပတ်၊ ဩဟီယနအာပတ်။ ဂဏမှာ ဩဟီယနာပတ္တိ သကိယေဝါ-ပဇ္ဇတိ။ ဝဇိ၊။၃ဖ၀။

ဩဟီယနာပတ္တိကရ (ထီ) [ဩဟီယနာပတ္တိ+-ကရ+က] ဩဟီယနအာပတ်ကို ပြုတတ်-သော။ ဣဒဋ္ဌ တာသံ ဂဏမှာ ဩဟီယ-နာပတ္တိကရံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၂၁။

ဩဟီယန္တ (တိ) [အဝ+ဟာ+ယ+အန္တ] ကျန်-ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-သော၊သူ။ အမာဝါ-သိယံ သူရိယေန သဒ္ဓိ ဂစ္ဆန္တော ဒိဝသေ ဒိဝသေ ထောကံ ထောကံ ဩဟီယန္တော ပုဏ္ဏမာသိယံ ဥပနုမဂ္ဂမေဝ ဩဟီယန-တော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄၃။ (သာရတ္ထ၊၁။၂ဖ၀-

အလားတူပါဝိုဋ္ဌ "ဥပနုမဂ္ဂတော သြဟီ-ယတိ"ဟု ရှိသည်။) သြဟီယန္တသာ(ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၁၇၅)တိ ပကတိဂမန် ဟာပေတ္တာ သြသက္ကန္တသ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊ ၁။၅ဖ၀။

သြဟီယမာန (နာ) [အ၀+ဟာ+ယ+မာန] ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-ခြင်း။ တုရိတဂမနေပိ သြဟီယမာနေပိ ဧသေ၀နယော။ ကခ်ါ။ ၂၅၅။ (-ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။၄၁၀ရ။)

သြဟီယသိ (ကြိ) [အ၀+ဟာ+ယ+သိ] ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-၏။ သြဟီယတိ (က) ကြည့်။

သြဟီယီဆု (ကြိ) [အ၀+ဟာ+ယ+ဥ] ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-ကုန်ပြီ။ သြဟီယတိ (က) ကြည့်။

သြဟီယီ (ကြိ) [အ၀+ဟာ+ယ+ဣ] ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-ပြီ။ သြဟီယတိ(က)ကြည့်။

သြဟီယိတုံ — သြဟိ(ဟီ)ယိတုံ-ကြည့်။

သြဟီယိတ္တာ — သြဟိ(ဟီ)ယိတ္တာ-ကြည့်။

သြဟီယေယျ (ကြိ) [အ၀+ဟာ+ယ+ယေျ] ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-ရာ၏။ သြဟီယတိ (က) ကြည့်။

သြဟီဌန (ထီ၊နာ) [အ၀+ဟီဌ+ယု] အထူးသဖြင့်-အလွန်အကဲ-မထီမဲ့မြင်ပြု-စက်ဆုပ်-ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-ခြင်း။ ယော ဧ၀ရူပေါ သြမာနော ... ဟီဌနာ သြဟီဌနာ သြဟီ-ဌိတတ္တာ။ အဘိ၊ဝိ။၃ဖ၀ရ။ သြဟီဌနာတိ အ-တိရေကတော ဟီဌနာ။ သြဟီဌိတတ္တာန္တိ တ-ဿေ၀ ဘာ၀နိဒ္ဒေသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄ဖရ။

သြဟီဌိတ (တိ) [အ၀+ဟီဌ+တ] အထူးသဖြင့်-အလွန်အကဲ-မထီမဲ့မြင်ပြု-စက်ဆုပ်-ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-အပ်သော။ ယသ္မာ သုရူပေါပိ ဒုစ္စောဌော ဝါ အစောဌော ဝါ ဝိရူပေါ ဟောတိ သြဟီဌိတော ဒုဒ္ဒသိကော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ရ၈။ ဟီနာနံ ဇာတိကုလဘောဂါဒီနံ ဝ-သေန ဟီဌိတေ သြဟီဌိတေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ သြဟီဌိတေတိ ဝိသေသတော ဂရဟိတေ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၁။ (-ပဋိသံ၊ဂ်။၂၂၄။)

သြဟီဌိတရူပ (တိ) [သြဟီဌိတ+ရူပ] အထူးသဖြင့်-အလွန်အကဲ-မထီမဲ့မြင်ပြု-စက်ဆုပ်-ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-အပ်သော အဆင်းရုပ်သွင်ရှိသော၊သူ။ ယေဘုယ္ယေန ဘိက္ခုနံ ပရိဘူတရူပန္တိ ပုထုဇ္ဇနဘိက္ခုဟိ သြဟီဌိ-တရူပံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃၄။

သြဟီဌေတိ (ကြိ) [အ၀+ဟီဌ+ဧ+တိ] အထူးသဖြင့်-အလွန်အကဲ-မထီမဲ့မြင်ပြု-စက်ဆုပ်-ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-၏။ တဿာယ္ယတော ရူပ် ... ပုထုဇ္ဇနာ သြဟီဌေန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃၄။

သြဠာရိက (တိ) [ဥဠာရ+ကိက။ ဥဠေန ထူလေန အရတိ ပ၀တ္တတီတိ ဥဠာရော၊ တမေ၀ သြဠာရိကော။ သင်္ဂဟဒီပနီ၊ဋီ။ သြော်ဒါရိက (သံ)] (၁) ရုန့်ရင်း-ကြမ်းတမ်း-မညီညွတ်-သော။ (၂) ကြီးသော၊ ထင်ရှား-ပေါ်လွင်-သော။ (၃) ပင်ကိုယ်ပြကတော့ ဖြစ်သော။ (၄) ရုန့်ရင်း-စက်ဆုပ်အပ်-သော။

(၁) ဩဇာရိက် အာကီ (မ၊၁။၁၆၈)နှိ စနှဖလကေ ဝါ သာရဖလကေ ဝါ အာ-ကောဋိတံ ဝိသမာကာ်။ မ၊၆၊၁။၃၉၃။ တ-ယိဒံ သခ်တံ ဩဇာရိက်။ မ၊၃။၁၉။ ဩဇာ-ရိကန္တိ သခ်တဟ္တာဝ ဩဇာရိက်။ မ၊၆၊ ၄။၁၂။ သခ်တဟ္တာ ဩဇာရိက် ဥပါဒ-ဝယအညထတ္ထသဟ္ဘာဝတော။ မ၊ဋီ၊၃။၂၂၄။ ဧတေနေတံ ဩဇာရိက် အက္ခာယတိ။ ဒီ၊ ၁။၃၄။ ဧတေနေတန္တိ ဧတေန ဝိတက္ကိ-တေန စ ဝိစာရိတေန စ ဧတံ ပဌမဇ္ဈာနံ ဩဇာရိက် သကကုက် ဝိယ ခါယတိ။ ဒီ၊ ၆။၁၁၂။ လောကေ ဟိ သကကုက် ဖရု-သက် ဩဇာရိကန္တိ ဝဒန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄၅၁။ ကတမံ တံ ရူပံ ဩဇာရိက်။ အဘိ၊ ဓ။၁ရ၃။ ဩဇာရိကန္တိ ဝတ္ထာရမ္မကဘူ-တဟ္တာ သံယဇ္ဈနဝသေန ဂဟေတဗ္ဗတော ထူလံ။ အဘိ၊ဋ၊၁။၃ရ၃။ ဩဇာရိက-သာ(ဒီ၊ဋ၊၂။၃ရ၅)တိ ထူလသာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၃၂၃။ ဒုက္ခာ အသာတဋ္ဌေန ဒုက္ခဋ္ဌေန စ ဩဇာရိကာ။ အဘိ၊ဋ၊၁။၃၃။ ဗဟုဝိပါကာ အကုသလာ ဒေါသုဿန္နတာယ ဩဇာရိ-ကာ။ မူလဋီ၊၂။၁၃။ (-ပဋိသံ။၂၁ဝ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊၂။၁၃၆။) (ဩဇာရိက ဖြစ်သောရုပ် ဝေဒနာသညာသခ်ါရစိတ်တို့ကို သာရတ္ထ၊ ၃။၁၈၆-၁၈၉ ကြည့်။)

(၂) ကီ ဟိ သောဘတိ ဆဝေါ မနောဒဏ္ဍော ဣမသ္မိ ဝေ ဩဇာရိကသ္မ ကာယဒဏ္ဍသ္မ ဥပနိဓယ။ မ၊၂။၃ရ။ ဩ-ဩဇာရိကသ္မာတိ မဟန္တသ္မ။ မ၊ဋ၊၂။၃၈-၉။ ဩဇာရိကဝိညာဏ-လည်းကြည့်။

(၃) နစ္စ ဩဇာရိကာနိ ယုဝနဂ်-လာဒီနိ ကသိဘဏ္ဍာနိ ပဿာမိ။ သံ၊ဋ၊ ၁။၂၂၈။ ဩဇာရိကာနိတိ ပါကတိကာနိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၈။ (၄) ဩဇာရိကာရမ္မဏ-ကြည့်။

ဩဇာရိက၂ (တိ) [ဩဇာရိက+ဏ] ရှုန့်ရင်း-ကြမ်းတမ်းသော-အမှု-အပြုအမူ-အကျင့်-နှင့်ယှဉ်သော။ ဒိဋ္ဌိဂတာနံ ယေဝ ပဟာနံ ဩဇာရိကဝသေန ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ၊၁။၁၁၅။ ဩဇာရိကန္တိ ပဋ္ဌဂ္ဂိတပွနာဒိဝိရူပကိရိယာ-ဟေတုတ္တာ ဩဇာရိကကိရိယာယုတ္တံ။ ပ ဋိသံ၊ဂ်။၁၁ဂ-၄။

ဩဇာရိကအဿာသပဿာသ (ပု) [ဩဇာရိ-က+အဿာသပဿာသ] ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်း-သော ထွက်သက် ဝင်သက်။ ဩဇာရိက-အဿာသပဿာသနိရောဓဝသေန ကာ-ယဒရထေ ဝူပသန္တေ။ ဝိ၊ဋ၊၂။၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂ရ၄။

ဩဇာရိကဂ် (နာ) [ဩဇာရိက+အဂ်] ရှုန့်ရင်း-သော-အဂ်ါ-စျာန်အဂ်ါ-အစိတ်အပိုင်း။ တဒါဿ ဩဇာရိကဂ် ပဟာနာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၅ဝ။

ဩဇာရိကဂ်ပွဟာန (နာ) [ဩဇာရိကဂ် + ပဟာန] ရှုန့်ရင်းသောစျာန်အဂ်ါကို ပယ်-ခြင်း။ ဩဇာရိကဂ်ပွဟာနေန ပန သုခု-မတ္တာ ဣမသ္မ စျာနဿ... ဂတိ ဣစ္ဆိ-တဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ၊၁။၁၂၁။ အဘိ၊ဋ၊၁။၂၁၉။ ပဋိသံ၊ဋ၊၁။၁ရ၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၈။ မဟာနိ၊ ဋ။၁၂၁။ ပိတိသခ်ါတဿ ဩဇာရိကဂ်ဿ

ပဟာနေန သုခုမတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၈၈။ သာရတ္ထ၊၁။၃၇၅။

ဩဇာရိကင်္ဂမုခ (နာ) [ဩဇာရိကင်္ဂ+မုခ] ရှုန့်ရင်းသောစျာန်အင်္ဂါကို အဦးပြုခြင်း။ ဩဇာ-ရိကင်္ဂမုခေန ဟိ တံ တံ စျာနနိကန္တိယာ ဝိက္ခမ္ဘနံ ဝိတက္ကဝိစာရဝူပသမဝစနာဒီဟိ ပကာသိတံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆၈။ (-အနုဋီ၊ ၁။၁၀၉။)

ဩဇာရိကစိတ္တပွဝတ္တိကာလ (ပု) [ဩဇာရိက စိတ္တပွဝတ္တိ+ကာလ] ရှုန့်ရင်းသောစိတ် ဖြစ်ရာအခါ။ ဥပစာရေ ဝိတက္ကဝိစာရဝသေန ဩဇာရိကစိတ္တပွဝတ္တိကာလေ ပဝတ္တအသာ-သပဿာဝသေန ဩဇာရိကာတိ ဝဒန္တိ။ ဝဇိရ။ ၁၅၁။

ဩဇာရိကဋ္ဌ (ပု) [ဩဇာရိက+အတ္ထ] ရှုန့်ရင်း ကြမ်းတမ်းသည်၏အဖြစ်ဟူသောအနက် သဘော။ သန္ဓေပိ စ နေသံ ကတ္ထစိ အဝိပ္ပယောဂေ ဩဇာရကဋ္ဌေန... စေတ-သော ပဌမာဘိနိပါတော ဝိတက္ကော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ ပဋိသं၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၈။ ဩဇာရိကဋ္ဌေနာတိ ဝိစာရတော ဩဇာရိကဋ္ဌေန။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၆၀။

ဩဇာရိကဋ္ဌာန (နာ) [ဩဇာရိက+ဌာန] ရှုန့်ရင်း သော အကြောင်းတရား၊ အလွန်အပြစ်ကြီး သော အကုသိုလ်။ တတ္ထ အဘိဌာနာနိ-တိ ဩဇာရိကဋ္ဌာနာနိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၇။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၅၈။

ဩဇာရိကတမ (တိ) [ဩဇာရိက+တမ] သာ လွန်၍ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော။ ယေ ဩဇာရိကတရာ စ ဩဇာရိကတမာ စ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၂။

ဩဇာရိကတဏှာ (ထီ) [ဩဇာရိကာ+တဏှာ] ရှုန့်ရင်းသော တဏှာ။ နာ ဩဇာရိက-တဏှာဝသေန။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၆။

ဩဇာရိကတရ (တိ) [ဩဇာရိက+တရ] အ လွန်ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော။ ဧဝံ သတိ ဩဇာရိကတရေ စ အသုဘာကာရေ ကိ-လေသဝသေနာယံ သဗ္ဗောပိ လောကော ဧတ္ထ ပိဋ္ဌတော။ ဝဇိရ။၄၀၈။

ဩဇာရိကတ္တဘာဝ (နာ) [ဩဇာရိက+အတ္တ ဘာဝ] ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော-အတ္တဘော -ကိုယ်ခန္ဓာ။ ဩဇာရိကတ္တဘာဝပဋိလာ-ဘေန အဝိစိတော ပဋ္ဌာယ ပရနိမ္မိတဝသ-ဝတ္တိပရိယောသာနံ ကာမဘဝံ ဒဿေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။

ဩဇာရိကဒေါသ (ပု) [ဩဇာရိက+ဒေါသ] ရှုန့်ရင်း-ကြီးလေး-သော အပြစ်။ ဩဇာရိ-ကဒေါသံ အပဿန္တာ ကထံ မာရေဿာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။

ဩဇာရိကဒေါသပွဟာန (နာ) [ဩဇာရိက ဒေါသ+ပဟာန] ရှုန့်ရင်းသော အပြစ်ကို ပယ်ခြင်း။ သပ္ပဋိကာနမ္မိ သုဒ္ဓါဝါသာနံ ခန္ဓဘေဒဿ ပရိနိဗ္ဗာနပရိယာယော ဩ-ဇာရိကဒေါသပွဟာနတော ကိလေသူပ-သမသာမညေန ဝုတ္တော။ အနုဋီ၊၃။၁၆၆။

သြဋ္ဌာရိကဒေါသဟရဏ (နာ) [သြဋ္ဌာရိက ဒေါသ+ဟရဏ] ရှုန့်ရင်းသော အပြစ် ဒေါသကိုပယ်ခြင်း။ တီကီ ဥပ္ပလဟတ္ထာနီတိ ကေ သြဋ္ဌာရိကဒေါသဟရဏတ္ထံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၄၀၀။ သြဋ္ဌာရိကဒေါသဟရဏတ္ထန္တိ သြဋ္ဌာ-ရိကဿ ဒေါသဿ အပနယနတ္ထံ။ ပါစိတ်၊ ယော။၃၇၂။

သြဋ္ဌာရိကဓမ္မပ္ပဝတ္တိသိဒ္ဓ (တိ) [သြဋ္ဌာရိက ဓမ္မပ္ပဝတ္တိ+သိဒ္ဓ] ရှုန့်ရင်းသော တရားတို့ ဖြစ်ခြင်းဖြင့် ပြီးသော။ ပဝတ္တဒရထာတိ တထာရူပါယ ပဿဒ္ဓိယာ အဘာဝတော သြဋ္ဌာရိကဓမ္မပ္ပဝတ္တိသိဒ္ဓါ ဒရထာ။ မဇ္ဈိ၊ ၃။၃၂၂။

သြဋ္ဌာရိကဓာတု (ထီ) [သြဋ္ဌာရိကာ+ဓာတု] ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသောဓာတ်၊ သြဋ္ဌာရိ ကဓာတ်။ (စက္ခု-စသော (၁၀)ပါး။) နဝဟိ သြဋ္ဌာရိကဓာတူဟိ ... အသင်္ခတာ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၉။

သြဋ္ဌာရိကနယ (ပု) [သြဋ္ဌာရိက+နယ] ကြမ်း-တမ်း-ထင်ရှားပေါ်လွင်-သောနည်း။ ထူလဲ ယေဝ တံ ဒသ္သေတုကာမော "သြဋ္ဌာရိက-နယေနာ"တိ အာဟ။ မဇ္ဈိ၊၁။ဖ၉။ (-မ၊ ဌ၊၁။၂၇။)

သြဋ္ဌာရိကနိမိတ္တ (နာ) [သြဋ္ဌာရိက+နိမိတ္တ] ရှုန့်ရင်းသော-အာရုံ-နိမိတ်။ တမ္မိ သြဋ္ဌာ-ရိကနိမိတ္တံ ကတံ။ ဒီဃ၊၂။၁ဖ၃။

သြဋ္ဌာရိကပဿမ္ဘန (ထီ၊နာ) [သြဋ္ဌာရိက+ ပဿမ္ဘန] ရှုန့်ရင်းသော ထွက်သက် ဝင်-သက်တို့၏ ငြိမ်းခြင်း။ ဣဒါနိ သြဋ္ဌာရိက-ပဿမ္ဘနံ ဒဿေတုံ ယထာရူပေဟိ-တိအာဒိမာဟ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၁၃။

သြဋ္ဌာရိကပါက (ပု) [သြဋ္ဌာရိက+ပါက] ရှုန့်-ရင်းကြမ်းတမ်း-ထင်ရှားပေါ်လွင်-သော သတ္တဝါ။ သြဋ္ဌာရိကပါကာ ဝိယ အတိတာ-နာဂတပစ္စုပ္ပန္နာ ဗုဒ္ဓါ။ သံ၊ဌ၊၃။၂၄၄။

သြဋ္ဌာရိကမံသ (နာ) [သြဋ္ဌာရိက+မံသ] ရှုန့်-ရင်း-ထင်ရှားပေါ်လွင်-သောအသား။ မံ-သပရိဂ္ဂကေန စ ယောဂါဝစရေန တောနေဝ သြဋ္ဌာရိကမံသာနိ သဏ္ဌာန-တော ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗာနိ။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၃ဖ။

သြဋ္ဌာရိကမိဿက (တိ) [သြဋ္ဌာရိက+မိဿက] ရှုန့်ရင်းသောဘောဇဉ်နှင့် ရောနှောသော။ ဂေါယူသေ ပန တိလဗီဇာနိ ပက္ခိပိတ္တာ ပက္ကတ္တာ သြဋ္ဌာရိကမိဿကံ ဇာတံ။ သံ၊ ဌ၊၁။၂၁ဖ။

သြဋ္ဌာရိကရူပ (နာ) [သြဋ္ဌာရိက+ရူပ] ရှုန့်ရင်း-ကြမ်းတမ်းသော ရုပ်၊ သြဋ္ဌာရိကရုပ်။ သုခ-ပရိဂ္ဂဟဌေန လက္ခဏသုပ္ပဋိဝိဇ္ဈတာယ သြ-ဋ္ဌာရိကရူပံ သန္ဓိကေတိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၁။ သြဋ္ဌာရိကရူပံ ပကတိယာ ထူလသဘာ-ဝတ္တာ ယဋ္ဌနသခ်ါတဿ စ အတ္တနော ကိ-စ္စဿ သြဋ္ဌာရိကတ္တာ။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၂၉၁။

သြဋ္ဌာရိကဝတ္ထု (တိ) [သြဋ္ဌာရိက+ဝတ္ထု] ရှုန့်-ရင်းကြမ်းတမ်းသော ကရဇကာယရှိသော၊ သူ။ တေသံ တာဝ သြဋ္ဌာရိကဝတ္ထုတာယ သမ္ဘာ ပရိကာမံ နာ ဂစ္ဆတိ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၁ဖ။

မနုဿာနံ ဝတ္ထူတိ ကရဇကာယမာဟ။ သြဋ္ဌာရိကဝတ္ထုတာယ ဒေဝါနံ ဝိယ ဂဟ-ကီ နု တိကၠာ။ သံဒ္ဒီ၊၁။၂၆၁။

သြဋ္ဌာရိကဝိညာဏ (နဝ) [သြဋ္ဌာရိက+ဝိညာဏ] ထင်ရှားသောအာရုံကိုသိခြင်း။ (မြန်မာပြန်)။ ယဒါ ရဇ္ဇေ ဝါ အဘိသိတ္တော ဟောတိ၊ သောတာပတ္တိဖလံ ဝါ ပတ္တော ဟောတိ၊ ဧဝံ သြဋ္ဌာရိကဝိညာဏတော သတိ ဥပ-ဇ္ဇတိ။ မိလိန္ဒ။၈၄။

သြဋ္ဌာရိကဝိပါကနိပ္ပါဒန (တိ) [သြဋ္ဌာရိက ဝိပါက+နိပ္ပါဒန] ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော အကျိုးကို ပြီးစေတတ်သော။ ဒုက္ခဝိပါက-ဌေနာတိ ဧတေန သြဋ္ဌာရိကဝိပါကနိပ္ပါ-ဒနေန ကိစ္စတော။ မူလဋ္ဌ၊၂။၁၂။

သြဋ္ဌာရိကဝိသယ (တိ) [သြဋ္ဌာရိက+ဝိသယ] ရှုန့်ရင်း ကြမ်းတမ်းသော အာရုံရှိသော။ စေတောပရိယဉာဏသ ဝိသယတော ဒိဗ္ဗ-သောတဉာဏံ သြဋ္ဌာရိကဝိသယံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၆။

သြဋ္ဌာရိကဝိတိက္ကမ (ပု) [သြဋ္ဌာရိက+ဝိတိ က္ကမ] ရှုန့်ရင်းကြမ်တမ်းသော အပြစ်ကို လွန်ကြူးခြင်း။ ဒဏ္ဍကမ္မံ ပန တေသံ ကာတမ္ဗံ တထာရူပေ သြဋ္ဌာရိကဝိတိက္ကမေ။ ဝဇိရ။၅၇၆။

သြဋ္ဌာရိကဝူပသမ (ပု) [သြဋ္ဌာရိက+ဝူပသမ] ရှုန့်ရင်းသောတရား(=ဈာန်အင်္ဂါ)တို့၏ ငြိမ်-ခြင်း။ ဣဓ ပန သြဋ္ဌာရိကဝူပသမံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၀။

သြဋ္ဌာရိကသင်္ခါရပဝတ္ထု (ပု) [သြဋ္ဌာရိက သင်္ခါရ+ပဝတ္ထု] ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော သင်္ခါရ၏ ဖြစ်ခြင်း။ ပဋ္ဌဒ္ဓါရိကသညာပဝတ္ထုံ ဟိ သြဋ္ဌာရိကသင်္ခါရပဝတ္ထုံ ဝါ အပဝတ္ထုံ ကတ္တာ တံ သမာပဇ္ဇိတမ္ပိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃။

သြဋ္ဌာရိကသင်္ခါရပဝတ္ထိ (ထီ) [သြဋ္ဌာရိက သင်္ခါရ+ပဝတ္ထိ] ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ခြင်း။ သင်္ခါရမတ္တေနာတိ သြဋ္ဌာရိကသင်္ခါရပဝတ္ထိမတ္တေနာတိ အ-တ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃။

သြဋ္ဌာရိကသညာ (ထီ) [သြဋ္ဌာရိကာ+သညာ] ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသောသညာ။ သြဋ္ဌာ-ရိကသညာယ အဘာဝါ သုခုမာယ စ ဘာဝါ ... နေဝသညာနာသညာဘဝေါ။ အ ဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၄-၅။

သြဋ္ဌာရိကသဒ္ဒါရမ္မဏ (တိ) [သြဋ္ဌာရိကသဒ္ဒ+ အာရမ္မဏ] ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော သဒ္ဒါရုံ လျှင် အာရုံရှိသော။ တသ သြဋ္ဌာရိက-သဒ္ဒါရမ္မဏံ စိတ္တံ ပဝတ္တေယျ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂ရ၄။

သြဋ္ဌာရိကသမ္ဖဿ (တိ) [သြဋ္ဌာရိက+သမ္ဖဿ] ရှုန့်ရင်းသောဘောဇဉ်နှင့် ရောနှောသော။ ဒိဗ္ဗောဇာ တေန ပါယာသေန မိဿိတာ သြဋ္ဌာရိကသမ္ဖဿတာယ သုခုမဝတ္ထုကာနံ ဒေဝါနံ သုခဒါ နု ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။

သြဋ္ဌာရိကာကာရာနုပါပန (ထီ၊နဝ) [သြဋ္ဌာရိ ကာကာရ+အနုပါပန] ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်း သော အခြင်းအရာသို့ ရောက်စေခြင်း။

သုခဒုက္ခသောမနဿဒေါမနဿိန္ဒြိယာနံ သဟဇာတဓမ္မေ အဘိဘဝိတ္တာ ယထာ-သက် သြဋ္ဌာရိကာကာရာနုပါပနံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၄။ (-မူလဋီ၊၂။၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၈၈။)

သြဋ္ဌာရိကာစရ (ပု) [သြဋ္ဌာရိက+အာစရ] (ပစ္စည်းလေးပါးကိုင်ဆောင်) ရှုန့်ရင်း-ညှဲ့ဖျင်း-သေးသိမ်-သောအကျင့်။ တတ္ထ ပဒသမာ-စာရောတိ ဒုဗ္ဗလသမာစာရော သြဋ္ဌာရိ-ကာစာရော ပစ္စယေသု သာပေက္ခော မဟာရက္ခိတတ္ထောရော ဝိယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇-၈။ တတ္ထ တတ္ထ လဂ္ဂနဋ္ဌေန သာခါ-သဒိသသိလောတိ အတ္ထော၊ တေနာဟ "သြဋ္ဌာရိကာစရော"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၈၂။

သြဋ္ဌာရိကာကိနိဟရဏ (နဝ) [သြဋ္ဌာရိကာကိ+နိဟရဏ] ရှုန့်ရင်း-ကြမ်းတမ်း-မညီညွတ်သော-ငြောင့်ကို ထုတ်ပယ်-ထွင်-ခြင်း။ သုခုမကိယာ သြဋ္ဌာရိကာကိနိဟရဏံ ဝိယ အသုဘဘာဝနာဒီဟိ ကုသလနိမိတ္တေဟိ တေသံ ဝိတက္ကာဒိနံ နိဟရဏံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၄။

သြဋ္ဌာရိကာဓာရ (ပု) [သြဋ္ဌာရိက+အာဓာရ] ရှုန့်ရင်းသော တည်ရာဖြစ်သော။ သြဋ္ဌာရိ-ကတ္တာ ရူပဿ သြဋ္ဌာရိကာဓာရံ ကရက္ခ-ကမာဟ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ (-ပဋိသံ၊ဂံ။၂၅။)

သြဋ္ဌာရိကာယတန (နဝ) [သြဋ္ဌာရိက+အာယတန] ရှုန့်ရင်းသောအာယတန။ (စက္ခာယတန-စသော (၁၀)ပါး။ ဤ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃-ဋ္ဌမူ ရူပါယတနကြဉ် သြဋ္ဌာရိကာယတန (၉) ပါးသာယူ။) အနိဒဿနသပ္ပဋိဃာ ဟိ ဓမ္မာ နာမ နဝ သြဋ္ဌာရိကာယတနာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉။

သြဋ္ဌာရိကာရမ္မဏ (နဝ) [သြဋ္ဌာရိက+အာရမ္မဏ] (၁) ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်း-ထင်ရှား-သောအာရုံ။ (တီ)(၂) ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်း-ထင်ရှား-သောအာရုံရှိသော။ **(၁)** တိ-ကွယ သြဋ္ဌာရိကာရမ္မဏေ အသဏ္ဌာန-တော ဒုတိယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။ **(တီ)(၂)** သြဋ္ဌာရိကာရ-မ္မဏတ္တာ ပန ပဋိက္ကူလာရမ္မဏတ္တာ စ အာ-ရမ္မဏဝသေန နေဝ သန္ဓံ န ပဏိတံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၀။

သြဋ္ဌာရိကာဟာရ (ပု) [သြဋ္ဌာရိက+အာဟာရ] ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော အာဟာရ။ ပရိ-ပက္ကဝတေ ဥာဏေ သြဋ္ဌာရိကာဟာရံ အာ-ဟရန္တောပိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနောဝ နာမ။ အဋ္ဌ၊ ၁။ရရ။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။)

သြဋ္ဌာရိကာဟာရပဋိသေဝန (ထီ၊နဝ) [သြဋ္ဌာ-ရိကာဟာရ+ပဋိသေဝန] ရှုန့်ရင်းကြမ်း-တမ်းသောအာဟာရကို မှီဝဲခြင်း။ ဥရုဝေ-ဠာယ ဆဗ္ဗဿာနိ ဒုက္ခရကာရိကံ ကရော-နွောပိ အမတံ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ အသက္ကောန္တော သြဋ္ဌာရိကာဟာရပဋိသေဝနေန ကာယံ သန္ဓေပေသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ရရ။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၈။)

သြဋ္ဌာရိကာဟာရပရိဘောဂ (ပု) [သြဋ္ဌာရိ-ကာဟာရ+ပရိဘောဂ] ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်း-သော အာဟာရကို သုံးဆောင်ခြင်း။ အထ-ဗောဓိသတ္တော သြဋ္ဌာရိကာဟာရပရိဘော-ဂေန ဆဝိမ်သလောဟိတပါရိပူရီ ကတ္တာ။

အံ၊ဌ၊၁။၁၁၃။ (–ထေရ၊ဌ၊၂။၂၅၁။ အပ၊ ဌ၊၁။၃၃၅။)

သြဋ္ဌာရိကသံယောဇန (နာ) [သြဋ္ဌာရိက+ သံယောဇန] ရှန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော သံယောဇဉ်။ သကဒါဂါမိမဂ္ဂေန သြဋ္ဌာရိကသံယော-ဇနဒ္ဓယခေပနံ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၈၆။

သြဋ္ဌာရိကာရမ္ဘက (တိ) [သြဋ္ဌာရိက+အာရမ္ဘက] စက်ဆုပ်အပ်သောအာရုံရှိသော။ သြ-ဋ္ဌာရိကာရမ္ဘကတ္တာ ဗီဘစ္ဆာရမ္ဘကတ္တာ။ သာ ရတ္ထ၊၂။၁၈၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၁။

သြဋ္ဌ (ပု) [သြဋ္ဌ+ဏ] စက်ဆုပ်အပ်သော။ သြလိ(ဋ္ဌ)ဂလ-ကြည့်။

သြဋ္ဌဂ (တိ) [သြဋ္ဌ+ဂမု+ကွိ] စက်ဆုပ်အပ်သည်၏အဖြစ်သို့ရောက်သော။ သြလိ(ဋ္ဌ)ဂလ-ကြည့်။

သြဋ္ဌဂလ (နာ) [အဝ+လဂ္ဂ+အလ။ အဝလဂ္ဂန္တိ အသ္မိ သြဋ္ဌဂလ္လော။ ဓာန်၊ဋီ။ဖ၈၄။ အဝ+ လဂ္ဂ+အလ။ သြဋ္ဌဂ+အလ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။ သြဋ္ဌိဂလ (သံ)] ရေဆိုးရေပုတ်စုရာ ညွန်အိုင်၊ တံစီးတွင်း၊ တံစီးအိုင်။ (ညွန်နှင့်တကွ သော လုပ်ဆေးရေ, ကိုယ်ဝန်အညစ် အကြေး အစရှိသည်တို့၏ စီးဆင်းရာဖြစ်၍ ပုဆစ်မျှတိုင်အောင်) အညစ်အကြေးပြည့် သော ရွံ့ဗွက်-အိုင်-မြောင်း။ (တံစီးမြောင်း။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊သျှ။) သြလိ(ဋ္ဌ)ဂလ-ကြည့်။

သြဋ္ဌမ္ပိုက (တိ) [ဥဋ္ဌမ္ပ+ကိက] ဖောင်ဖြင့် ကူးသွားတတ်သော၊သူ (ဖောင်သူကြီး)။ ဥဋ္ဌမ္ပေန တရတိတိ သြဋ္ဌမ္ပိုကော။ ရူ၊နှာ။ ၂၂၂။ မောဂ်၊၄။၂၉။ (ဗာလဝတာရဂဏ္ဌိ၊ ၂၃၈-၌ "ဥဋ္ဌပေန တရတိတိ သြဋ္ဌပိ-ကော"ဟု ရှိသည်။)

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ-၁၅-၌ မြည်ခေါ်စွက်အပ်သောဝေါဟာရများ

ဘိဇ (ကြို) [ဘိဒိ+ယ+ဟိ] ကွဲ-ပြိုကွဲပျက်စီး-လော၊ ပေါက်-ပေါက်ကွဲပျက်စီး-လော၊ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးလော၊ ပျက်-ချုပ်ပျောက်ပျက်စီး-လော၊ ကျိုး-ကျိုးပြတ်-လော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘိဇတိ (ကြို) [ဘိဒိ+ယ+တိ။ ဘိဒျတေ(သံ)] ကွဲ-ပြိုကွဲပျက် စီး-၏၊ ပေါက်-ပေါက်ကွဲပျက်စီး-၏၊ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီး-၏၊ ပျက်-၏၊ ချုပ်ပျောက်-ချုပ်ပျောက်ပျက်စီး-၏။ ကျိုး-ကျိုးပြတ်-၏၊ ကွဲပြား-၏။ သံယော ဘိဇတိ။ ဝိ၅။၃၅၀။ မ၊ဌ၊၄။ရ၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၈၅။ မတ္တိကဘာဇနံ ပန ... သဒ္ဓေ့ဇ္ဇသ ဘိဇတိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၉၅။ တုမှာကံ ဝါဒေ ရူပံ ဘိဇတိ၊ နဿတ္ထော ဘိဇတိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၈၅။ သာရ-ကီယဓမ္မော ဘိဇတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၂၃။ သဒ္ဒေါပိ ဘိဇတိ(မ၊ဌ၊၄။၁၉၃)နဿတိ၊ ဘေဒေါ ဟောတိတိ အတ္ထော။ မဇ္ဈိ၊၃။၃၉၁။ သာ ဒီပဇာလာ ဘိဇတိ။ သံဋီ၊၂။၁၀၆။ ပါဒေသု ... ဇကော ဘိဇတိ။ အံ၊ဌ၊၃။၂၃ဝ။ ယတ္ထ ဒ္ဝိန္နံ ဝိဟာရာနံ မဂ္ဂေါ ဘိဇတိ။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၂၉။ နဿ အကော ဘိဇတိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂ဝ။ ဘိဇ္ဇိတဗ္ဗယုတ္တက် ဘိဇတိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၅၂။ အတိရတနဘာရေန သကဋံ ဘိဇတိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။ဝ။ ခဏေ ခဏေ ဘိဇ္ဇန္တမ္ပိ စိတ္တံ ပရဿ အနန္တရပစ္စယဘာဝေနေ၀ ဘိဇတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ဝ။ အယံ မဟာပထဝီ နာမ ကပ္ပဝိနာသေ ဘိဇတိ၊ အန္တရာ ပထဝီ ဘေဒေါ နာမ နတ္ထိ။ မ၊ဌ၊၁။၃၉။ သ-မာဓိကုစ္ဆိ နဿ ဘိဇတိ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၅ရ။ ကေ-မေကော ဝိနယော ပဋ္ဌာ ဘိဇတိ။ မ၊ဌ၊ ၁။၂၃။ (-အံ၊၂။၉၂။ ဓမ္ပ။၃၅။ ထေရီ။ ၃၉ဝ။ ပဋိသံ။၅၅။ မိလိန္ဒ။၄၄။ ဒီ၊ဌ၊၂။၉ဝ၊ ၁၂၃။ ဒီ၊ဌ၊၃။ဝ၁၉၊ဝ၂ဝ။ မ၊ဌ၊ဝ။၂၃၊ဝ၂ ဝ၃ရ၊၃ရ၄၊၃၉ရ။ မ၊ဌ၊၂။၃၅၊၂၂၂၊၂ရ၀၊ ၂၉၄။ မ၊ဌ၊၃။၄ဝ၊ဖရ၊၉ဝ၊ဝရ၀။ သံ၊ဌ၊ဝ။ ၁၅ဝ၊၂၅ဝ။ အံ၊ဌ၊ဝ။၃၅၄။ အံ၊ဌ၊၂။ဝရ၊၂၂ရ။ အံ၊ဌ၊၃။၉၊၉ဝ၊ဝရ၆။ ခုဒ္ဒကၠ၊ဌ။ဝရ။ ဥဒါန၊ ဌ။၂ရရ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂ဝ၅။ စရိယာ၊ဌ။ ၁၅၄။ ထေရီ၊ဌ။၉၃။ ဒီ၊ဋီ၊ဝ။၂ဖ၅၊၃၃၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ဝ၂၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ဝ။ဖ၀၊၃၄ရ၊၄၂ဖ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ဝ၂၅၊ဝ၃ရ၊ဝ၄၄၊ဝရ၃။ မ၊ဋီ၊ ဝ။၂ရရ။) **ဘိဇတိ**[၂]လည်းကြည့်။

ဘိဇ္ဇန်—ပတ္တာနိ ဘိဇ္ဇန်။ ပေတ။ဝရရ။ ဗာလာ ပတ္တာ၀ ဘိဇ္ဇန်။ ဇာ၊ဝ။၉၉။ (-ပေတ။ဝရရ။ မဟာနိ။၄။ မိလိန္ဒ။၄၄။ ဒီ၊ ဌ၊ဝ။ဝရ၃။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃ရရ။ မ၊ဌ၊ဝ။၂၂ဝ။ မ၊ ဌ၊၃။၂၃ဝ။ မ၊ဌ၊၄။၂၄။ သံ၊ဌ၊ဝ။ဝ၂ရ။ သံ၊ ဌ၊၂။၉ဝ။ အံ၊ဌ၊၂။၂၅၅။ ဥဒါန၊ဌ။ဝ၀ဝ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၂ဝ။ အဘိ၊ဌ၊ဝ။ဝ၀ဝ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ဝ။ဝ၉၊ဝ၄ဝ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ဝ။၄ဖ၊၄၉။ ပေတ၊ ဌ။ဝရ၊၂၂ဝ။ အပ၊ဌ၊ဝ။၉။ စရိယာ၊ဌ။ဝရရ။ ဗာ၊ဌ၊ဝ။၄၉ဝ။ မဟာနိ၊ဌ။ဝ၃ဝ။ ဒီ၊ဋီ၊ဝ။

၁၂၀။ သံဇီ၊ ၂။ ၂၂၈။) **ဘိဇ္ဇရေ**— အဘိ၊ ဝတာရ။ဂ၈။ **ဘိဇ္ဇတေ** — ပုရိမ် ဘိဇ္ဇတေ စိတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၉။ ဘိဇ္ဇတေတိ နိရုဇ္ဈတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဇီ၊ ၂။၃၈ ၂။ သယမေဝ ဘိဇ္ဇတေတိ ဘဂေါ်။ ဓာန်၊ဇီ။ဖ၊ ၂။ (-သံ၊ဌ၊ ၂။၄၉၅။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၃၁။ ဇာ၊ဌ၊ဂ။၁၄၀၊၄၅၈။ သံ၊ဇီ၊ ၂။ ၂၅၀။) **ဘိဇ္ဇတု** — ယသ ပေသုညံ ဥပသံဟရတိ၊ သော ဘိဇ္ဇတု ဝါ မာ ဝါ။ ဒီ၊ဇီ၊၁၁ ၂၀။ ဇရပတ္တံ မာ ဘိဇ္ဇတု။ မ၊ဇီ၊ ၂။၉၄။ အယံ ကာယော ဘိဇ္ဇတု။ မိလိန္ဒ။ ၁ ၂၉။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၁။ရ။ ဝိမာန၊ဌ။ဧ၊။ စရိယာ၊ ဌ။၁ ၂၉။ ဝိ၊ဌ၊ ၃။၃၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ဧ၁။ သာ ရတ္ထ၊ ၃။၁ဧ၃။ ကခ်ီ၊ဇီ၊သစ်။၄၁၅။ (-ဝိ မာန။ ၂ ၂။ ထေရ။ ၂ရ၃။ စရိယာ။၄၀၁။ ဝိမာန၊ဌ။ဧ၄။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။၃၃။ စရိယာ၊ဌ။ ၁ ၂၉။ မ၊ဌ၊၄။၁၁ဧ။ အဘိ၊ဌ၊။၃ရ၆။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။၄၅။) **ဘိဇ္ဇန္တု** —ဓမ္မ၊ဌ၊။ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၄။ သံ၊ဇီ၊၁။ ၂ဧ၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဇီ၊ ၂။၄၀ရ။ **ဘိဇ္ဇ** — ကော မေ တယာ အတ္ထော၊ ဆိဇ္ဇ ဝါ၊ ဘိဇ္ဇ ဝါ။ မ၊ဌ၊၄။ဧ။ မာ မံ ဗြာဟ္မဏောဟိ ဘိန္ဒသိတိ၊ တွံ ဗြာဟ္မဏောဟိ ဝါ ဘိဇ္ဇ။ သံ၊ဌ၊၁။ ၂ဝရ။ **ဘိဇ္ဇထ**— ဒီ၊ဌ၊ ၂။ ၂ဝ၀။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၁ဝ၈။ သာရတ္ထ၊၁။၁၁ဧ။ မူလဇီ၊ ၂။၄ဧ။ **ဘိဇ္ဇယျ** — ဝိ၊၄။ ၂ဝ၅။ မိလိန္ဒ။၄၃။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃ရ၈။ ဒီ၊ဌ၊ရ။ဧ၆။ မ၊ ဌ၊၁။ ၂ရ၀။ မ၊ဌ၊ရ။ဧ၈။ သံ၊ဌ၊ရ။ ၂ရ၅။ အံ၊ ဌ၊၁။ ၂ဝ၄။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၄၁၆။ အပ၊ဌ၊ ၂။၄၈။ သံ၊ဇီ၊၁။ ၂ဝ၆။ **ဘိဇ္ဇယျုံ** —မဟာနိ။ ၁ရဧ။ မိလိန္ဒ။ ၂၃ ၂။ ဒီ၊ဌ၊ရ။ဧ၆။ မ၊ဌ၊၄။ဧ၄။ အံ၊ဌ၊၁။ရ၆ဝ။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၄၁၆။ **ဘိဇ္ဇထ** — ခ်ိပ်ပ်ံ ဘိဇ္ဇထ မိတ္တသ္မိ။ ဇာ၁။၁ ၂ရ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၁ရ၈။ (-ဇာ၊ဌ၊၅။ဧ၆။) **ဘိဇ္ဇိ**— ဝိ၊ရ။ ၂ဝဧ။ စရိယာ။ရ၈ရ။ မိလိန္ဒ။ ၂ ၂၅။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၁ ၂၆။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၁ဝ၃။ သံ၊ဌ၊ ၂။ ၂၁ဝ။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၄၅၈။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။ ၂၄၁။ ဓမ္မ၊ ဌ၊၁။ဖ၀။ စရိယာ၊ဌ။ရ၈၁၅၊၁ဝ၆ ၂။ ဇာ၊ ဌ၊၄။ရ၀ဧ။ သံ၊ဇီ၊ ၂။၁ဧ၈။ **ဘိဇ္ဇိသု**— သယမေဝ ... အန္ဒုဗန္ဓနာဒီနိ ခဏ္ဍာခဏ္ဍံ ဘိဇ္ဇိသု။ မ၊ဌ၊၄။ရ၃ရ။ (-ဝိ၊ရ။ ၂ဖ၈။ ဝိ၊ ၄။ ၂၄ဧ။ သံ၊ဌ၊၁။ ၂ဝ၀။ အံ၊ဌ၊၁။ဧ၈၅။ ဓမ္မ၊ ဌ၊၁။ရ၈။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၂။ဧဧ၆။ ဇာ၊ဌ၊၅။ရ ၂ဧ။ မ၊ဇီ၊ရ။ရ၄၁။) **ဘိဇ္ဇိတ္ထ**—(အာ-ဝိဘတ်) ဝိ၊ရ။ ၂ဝ၈။ မ၊ဌ၊ ၂။ ၂ရ၁။ အဘိ၊ဌ၊ရ။ဧ၀၈။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄ဧ၃ရ။ သာရတ္ထ၊၁။၁ဧ၃။ **ဘိဇ္ဇိသတိ** — ယော ပနာတိ သံယော ပန၊ ဣဒံ "ဘိဇ္ဇိသတိ"တိပဒေ ကတ္တာ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၂ရ၃။ (-ထေရ။ရ ၂၁။ စရိယာ။၄ဝ၆။ ဝိ၊ ဌ၊ရ။၄ရ၁။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၂ဖ၁။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။ ၂ဖ ၂။ သံ၊ ဌ၊၁။ ၂ရ၈။ သံ၊ဌ၊ ၂။ ၂၅၄။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။ရ၁၁။ စရိယာ၊ဌ။၁ဝ ၂။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။ ၂ဖ၆။ ဇာ၊ဌ၊ ရ။ရ၃။ **ဘိဇ္ဇိသန္တိ**—ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂ဧ ၂။ မဟာ နိ၊ဌ။၁ရ၀။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။ ၂ဖ၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ရ၅ ၂။ ဝိမတိ၁။ ၂ဧ၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဇီ၊ ၂။၄၁၁။ **ဘိဇ္ဇိသာမ**—ဇာ၊ဌ၊ ၂။ရ၁ဧ။

ဘိဇ္ဇတိ[2] (ကာ၊ကမ္မ၊ကြို။ ကမ္မ၊ကြို။) [ဘိဒိ+ဏော+ယ+တေ။ ဘိဒိ+ယ+တေ] ပျက်စီးစေအပ်၏၊ ပြိုကွဲစေအပ်၏။ ဖျက်အပ်၏။ ဖြိုအပ်၏၊ ပျက်-ပျက်စီး-၏၊ ပြို-ပြိုကွဲ-၏။ (ကွဲအက်ပခြ၏။ နီတိ၊ဓာ၊သျှ၊ ၂။ရ၃ဧ။) ရုပ္ပတိတိ ကုပ္ပတိ ဃဋ္ဋိယတိ ပိဋ္ဌိယတိ၊ ဘိဇ္ဇတိတိ အတ္ထော။ သံ၊ဌ၊ ၂။ ၂ဖ၁။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။ရ။ မ

ဟာနိ၊ဌ။၁၁။ ဘိဇ္ဇတီတိ သီတာဒိသန္နိပါတေ ... ဝိသဒိသသန္ဌာနုပ္ပတ္တိဒဿနတော ပုရိမ-သန္ဌာနဿ ဘေဒံ သန္ဓာယာဟ။ ... သော ပန ကတ္ထုဘူတော ကမ္မဘူတော စ အတ္ထော ဘိဇ္ဇမာနော ဟောတီတိ ဣမဿတ္ထဿ ဒဿနတ္ထं ဘိဇ္ဇတီတိ အတ္ထောတိ ဝုတ္တံ။ ... တေနေဝ "ဘိဇ္ဇတီတိ အတ္ထော"တိ ကမ္မကတ္ထုတ္ထေန ဘိဇ္ဇတိသဒ္ဒေန အတ္ထံ ဒ-ဿေတိ။ မူလဋီ၊၂။၅။ (-အနုဋီ၊၂။၁၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၆၃။ နီတိ၊ဓာ။၃ရ၊၂၃၄၊၃ရ၃။) ရူပ္ပတိ(သံ၊ဌ၊၂။၂၆ရ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၅၀။ မူလဋီ၊၂။၅။ အနုဋီ၊၂။၁၀။ ဝိဘာ ဝိနီ။ရ၅)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ **ဘိဇ္ဇဿတိ** — ဇ္ဇောဝတာ ပထဝီ ဥန္ဒြိယိဿတိ။ ဒီ၊၁။၉၀။ ဥန္ဒြိယိဿတီတိ ဘိဇ္ဇိဿတိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၃ရ။ ဥန္ဒြိယိဿတီတိ ဘိန္ဒိယိဿတိ၊ ကမ္မရူပ-ဣတေ "ပထဝီ"တိ ကမ္မကတ္ထုဝသေန ဝုတ္တတ္တာ ယထာ "ကုသုလော ဘိဇ္ဇတီ"တိ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၂၆၃။ **ဘိဇ္ဇတိ**[3]**၊ ဘိဇ္ဇတေ**[2]-တို့ လည်းကြည့်။

ဘိဇ္ဇတု (ကြို) [ဘိဒိ+ယ+တု] ကွဲ-ပြိုကွဲပျက်စီး-ပါစေ၊ ပေါက်-ပေါက်ကွဲပျက်စီး-ပါစေ၊ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးပါစေ၊ ပျက်-ချုပ်ပျောက်ပျက်စီး-ပါစေ။ ကျိုး-ကျိုးပြတ်-ပါစေ။ **ဘိဇ္ဇတိ**[3] ကြည့်။

ဘိဇ္ဇတေ[3] (ကြို) [ဘိဒိ+ယ+တေ] ကွဲ-ပြိုကွဲပျက်စီး-၏။ ပေါက်-ပေါက်ကွဲပျက်စီး-၏။ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီး၏။ ပျက်၏။ ချုပ်ပျောက်-ချုပ် ပျောက်ပျက်စီး-၏။ ကျိုး-ကျိုးပြတ်-၏၊ ပြို၏။ **ဘိဇ္ဇတိ**[3] -ကြည့်။ **ဘိဇ္ဇတေ**[2] လည်းကြည့်။

ဘိဇ္ဇတေ[2] (ကမ္မ၊ကြို) [ဘိဒိ+ယ+တေ] ပြိုအပ်၏။ "ဘိဇ္ဇတေ ကုသုလော သယမေ-ဝါ"တိ ဘိဇ္ဇတေတိ သဝနာ ကမ္မတာဝ-ဂမျတေ၊ သယမေဝါတိ သဝနတော ကတ္တုတာ။ ကတ္တုတာဝစနိစ္ဆယန္တု "ဘိန္ဒတိ ကုသုလော အတ္တာန"န္တိ ဘဝတိ။ မောဂ်၊ ၅။၁ရ။ (-နိရုတ္တိဒီပနီ။၁၅၆။ သမ္မန္ဓစိန္တာ။၃ရ။)

("ဘိဇ္ဇတေ"ပုဒ်သက်သက်၌ တေဝိဘတ်ကို ကံအနက်၌ စိရင်၍ ကမ္မရုပ် ပြီးစေရ၏။ ကမ္မတ္ထကြိယာဖြစ်၏။ "ကုသုလော" ကား ယင်းကြိယာ၏ ကတ္တားဖြစ်သည်။ "ကုသု-လော=ကျိုကို၊ ဘိဇ္ဇတေ=ပြိုအပ်၏"ဟု အနက်ပေးရသည်။ (ဘိဇ္ဇတေ ကုသုလော သယံ) ဟု သယံ သဒ္ဒါနှင့်ယှဉ်သောအခါ "ဘိဇ္ဇတေ"သည် ကတ္တုတ္ထကြိယာ ဖြစ်သွားသည်။ "ကုသုလော"သည်လည်း ကတ္တားဖြစ်သွား၍"ကမ္မကတ္တား"အမည်ရသည်။ ကုသု-လော-ဟူသော ကံပုဒ်၌ ကတ္တား အမည်ကို တင်စား၍ "ကုသုလော=ကျိုသည်၊ သယံ=အလိုလို၊ ဘိဇ္ဇတေ=ပြိုအပ်၏" ဟု လည်းကောင်း၊ ဘိဇ္ဇတေ-ဟူသောကံဟော ကြိယာ၌ကတ္တားအမည်ကို တင်စား၍ "ကုသုလော=ကျိုသည်၊ သယံ=အလိုလို၊ ဘိဇ္ဇတေ=ပြို၏" ဟုလည်းကောင်း ဆရာတို့အနက်ပေးကြသည်။ အကျယ်ကို သမ္မန္ဓစိန္တာဂဏ္ဌီ။ ၅၂၁-၃-ကြည့်။ ဘိဇ္ဇိဿတိ-၌မူ သယံ သဒ္ဒါ မပါရှိသော်လည်း ကမ္မတ္ထကြိယာသည် ကတ္တုတ္ထကြိယာ ဖြစ်သွားပါသည်။)

ဘိဇ္ဇထ (ကြို) [ဘိဒိ+ယ+ထ] ကွဲ-ပြိုကွဲပျက်စီး-ကုန်လော၊ ပေါက်-ပေါက်ကွဲပျက်စီး-ကုန်လော၊ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးပါကုန်လော၊ ပျက်-ချုပ်ပျောက် ပျက်စီး-ကုန်လော၊ ကျိုး-ကျိုးပြတ်-ကုန်လော။ **ဘိဇ္ဇတိ**[3] ကြည့်။

ဘိဇ္ဇန (နာ) [ဘိဒိ+ယ+ယု] (၁) ပျက်စီးခြင်း၊ ကွဲအက်ခြင်း။ (၂) ပျက်စီးစေခြင်း။ (တိ)(၃) ချုပ်ပျောက်ပျက်စီး တတ်သော၊ ပြိုကွဲပျက်စီး-ကျိုး-သော။ **(၁)** ဘိဇ္ဇနံ ဘေဒေါ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၃၁။ (-နေတ္တိ၊ဌ။၁၅၄။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၀၃၊၃၄၂။) ဘိဇ္ဇနကွမ-စသည်လည်းကြည့်။ **(၂)** ဘိဇ္ဇနသမတ္ထ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(တိ)(၃)** ခန္ဓာနံ ဘေ-သေန ဘိဇ္ဇနတော။ ထေရ၊ဌ၊၂။၁၈၁။ ဘိဇ္ဇနကာလ-လည်းကြည့်။

ဘိဇ္ဇနက (တိ) [ဘိဇ္ဇန+က] ပျက်စီး-ချုပ်ပျောက်ပျက်စီး-တတ်သော။ ဘိဇ္ဇနကံ ဘိ-ဇ္ဇတု။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၈၁။ ခဏေ ခဏေ ဘိဇ္ဇနကေ သင်္ခါရေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၄၁၆။ (-ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၁၉။)

ဘိဇ္ဇနကဋ္ဌ (ပု) [ဘိဇ္ဇနက+အတ္ထ] ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးတတ်-ပြိုကွဲပျက်စီးတတ်-သည်၏ အ-ဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော။ အယံ အတ္ထဘာဝေါ နာမ ဘိဇ္ဇနကဋ္ဌေန ... ကုလာလဘာဇနသဒိသော။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၀၁။

ဘိဇ္ဇနကသဘာဝ (ပု) [ဘိဇ္ဇနက+သဘာဝ] ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးတတ်-ပြိုကွဲပျက်စီးတတ်-သည်၏အဖြစ်ဟူသောသဘော။ ပလော-ကဓမ္မန္တိ ဘိဇ္ဇနကသဘာဝံ။ သံ၊ဌ၊၃။၁၈။

ဘိဇ္ဇနကာရဏ (နာ) [ဘိဇ္ဇန+ကာရဏ] ပျက်စီးခြင်း၏အကြောင်း။ အဂ်ုလိမာလော အာဂတောတိ ကူဋသဟဿာနံ ဘိဇ္ဇနကာ-ရဏံ ဟောတိ။ မ၊ဌ၊၃။၂၃၃၊ (မ၊ဋီ၊၃။၁၅ဝ။)

ဘိဇ္ဇနကာလ (ပု) [ဘိဇ္ဇန+ကာလ] ပြိုကွဲ-ပျက်စီး-ကျိုး-အံ့သောအခါ။ ဟတ္ထိ-အဿရထတူရိယာနံ သဒ္ဒေန ပထဝိယာ ဘိဇ္ဇနကာလော ဝိယ အဟောသိ။ ဇာ၊ဌ၊ ၆။၂၄၁။ အဋ္ဌိနံ ဘိဇ္ဇနကာလော ဝိယ ဟောတိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၆၉။

ဘိဇ္ဇနကွမ (တိ) [ဘိဇ္ဇန+ခမ] ကွဲအက်ခြင်းဂျိုခဲ့-သော။ ခဏ္ဍံ ဘိဇ္ဇနကွမံ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅၉။

ဘိဇ္ဇနဋ္ဌ (ပု) [ဘိဇ္ဇန+အတ္ထ] ပျက်စီးတတ်-ကွဲတတ်-သည်၏အဖြစ်ဟူသော အနက်-သဘော။ ဘိဇ္ဇနဋ္ဌေန ကုမ္ဘော။ မဟာနိ၊ ဌ။၈၀။ လုဇ္ဇနဋ္ဌေနာတိ ဘိဇ္ဇနဋ္ဌေန။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၂၅၈။(-ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၁၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၂၅။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၅၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၈၁။)

ဘိဇ္ဇနဌာန (နာ) [ဘိဇ္ဇန+ဌာန] ပြိုရာ အရပ်-ဌာန။ ပထဝိယာ ဘိဇ္ဇနဌာနံ ဂတော။ မ၊ ဋီ၊၂။ရ၆။

ဘိဇ္ဇနတ္ထ (ပု) [ဘိဇ္ဇန+အတ္ထ] ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးတတ်သောအနက်သဘော။ အယမ္ပိ အတ္ထဘာဝေါ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္တာ ဘိဇ္ဇနတ္ထေန ပုဗ္ဗ-ဠကသဒိသောယေဝ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁ဝ၈။

ဘိဇ္ဇနဝမ္မ (တိ) [ဘိဇ္ဇန+ဝမ္မ] ချုပ်ပျောက်

ပျက်စီးတတ်သော သဘောရှိသော။ မရဏ-
ဓမ္မံ မတံ ဘိဇနဓမ္မံ ဘိန္နံ။ ဓမ္မ၊၁၊၂။၁၈၀။
(-မ၊၁၊၃။၂၀၉။ ဇာ၊၁၊၃။၈၅။ မ၊ဋီ၊၂။၁၄၃။)
(နိတိ၊ဓာ၊သ္ယ၊၁။၉၈။ သ္ယ။၂။၃၃-တို့၌ "ပျက်
ခြင်းသဘော"ဟု အနက်ပေးသည်။)

ဘိဇနပတ္တ (တိ) [ဘိဇန+ပတ္တ] ချုပ်ပျောက်
ပျက်စီးခြင်းသို့-ရောက်ရာ-ရောက်ကြောင်း။
ကိလေသာနှ် ဘိဇနပတ္တတ္တာ နိဗ္ဗာန် သစ္ဆိတိ
ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁ရ၆။

ဘိဇနသဘာဝ (တိ) [ဘိဇန+သဘာဝ] ပျက်စီး
တတ်သောသဘောရှိသော။ ပလုဇ္ဇနက်
ဘိဇနသဘာဝံ။ သံ၊ဋီ၊၃။၁၁၅၊(-၁၈၈။ အ၊
ဋီ၊၃။၆။ ထေရ၊ဋီ၊၂။၂၃၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၁။)
ဧကန္တေန ဘိဇနသဘာဝတ္တာ ခယဓမ္မာ။
ဥဒါန၊ဋီ။၁၄၈။ (-ဝိမာန၊ဋီ။၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ
၁။၅။)

ဘိဇနသမတ္ထ (ပု) [ဘိဇန+သမတ္ထ] ဖျက်ဆီး
ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ အကျိုးနှ် ဘိဇနသ-
မတ္ထာ ပရိဠာဟော ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ဋီ၊၁။၈၁။

ဘိဇနသီလ (တိ) [ဘိဇန+သီလ] ချုပ်ပျောက်
ပျက်စီး-တတ်သော-ခြင်း-အလေ့ရှိသော။
ခဏေန ဘိဇနသီလေ ... ကာယေ။ ထေရီ၊
ဋီ။၄၄။

ဘိဇနာကာရ (ပု) [ဘိဇန+အာကာရ] (၁)
ချုပ်ပျောက်ပျက်စီး-သော-ခြင်းဟူသော-
အခြင်းအရာ။ (တိ)(၂) ကွဲအံ့သော-ချုပ်
ပျောက်ပျက်စီးသော-အခြင်းအရာရှိသော။
(၁) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ (တိ)(၂)
ဟဒယ် ဘိဇနာကာရံ ဝိယ အဟောသိ။
စရိယာ၊ဋီ။၂၁၅။

ဘိဇနာကာရဒဿန (နဝ) [ဘိဇနာကာရ+
ဒဿန] ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးသော အခြင်း
အရာကိုရှုမြင်ခြင်း။ ခဏေ ခဏေ ဘိဇနာ-
ကာရဒဿနံ ပဌမံ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၉၉။

ဘိဇနာကာရပတ္တ (တိ) [ဘိဇနာကာရ+ပတ္တ]
ကွဲအံ့သော-ကျိုးအံ့သော-အခြင်းအရာ
သို့ရောက်သော။ ဗာလာနံ အသဇ္ဇာနိ သု-
ကန္ဓာနံ ကဏ္ဏာ ဘိဇနာကာရပတ္တာ ဟော-
န္တိ။ ဓမ္မ၊ဋီ၊၁။၁၆၃။ အဋ္ဌနိ ဘိဇနာကာ-
ရပတ္တာနိ အဟေသုံ။ ဇာ၊ဋီ၊၁။၂၉၉။

ဘိဇန္ဆ (တိ) [ဘိဒိ+ယ+ယု။ ထိ-၌ ဘိဇန္ဆိ]
ကွယ်ပ-ပြိုကွဲ-ပျက်စီး-ချုပ်ပျောက်-ကျိုး-
သော။ ဗုဒ္ဓသာသနေ ဘိဇ္ဇေ။ မိလိန္ဒ။၈။
သံယေ ဘိဇ္ဇေ။ ဣတိဝုတ်၊ဋီ။၆၀။ ဥဂ္ဂန္ဓာ
ဥဂ္ဂန္ဓာ ဘိဇ္ဇန္တိ ဥဒကံ ခေါဘေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။
၁၉၅။ မ၊ဋီ၂။၂၂၂။ ဥဂ္ဂန္ဓာ ဥဂ္ဂန္ဓာ ဘိဇ္ဇန္တိ
ဥဋ္ဌဟိတ္တာ ဥဋ္ဌဟိတ္တာ ဓာရာကိရဏဝသေန
ဥတ္ထိဇ္ဇန္တိ, ဝိနသ္သန္တိ ဝါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၃၉။
ခဏေ ခဏေ ဘိဇ္ဇန္တမ္ပိ စိတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၀။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၂၆။ (-ဝိ၊ဋီ၊၃။၂၁၄။ သံ၊ဋီ
၂။၄၈၀။) ဘိဇ္ဇန္တိယာပိ ဓရကိယာ ... နေဝ
မယ် လောကဓမ္မေဟိ မိဿယိဿာမ။ မိ
လိန္ဒ။၁၂၉။ ဒီပဇာလာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိယော စ
ဘိဇ္ဇန္တိယော စ ဒိဿာ။ ဓမ္မ၊ဋီ၊၁။၄၄၅။
ဖာသုကာ ဘိဇ္ဇန္တိယော ဝိယ။ ဇာ၊ဋီ၊ရ။ရ၂။
(-ဓမ္မ၊ဋီ၊၁။၄၃၁။ ဓမ္မ၊ဋီ၂။၁ရ။ ဇာ၊ဋီ၊၃။၂၉၉။)

ဘိဇန္ဆိ [ဘိဒိ+ယ+အန္ဆိ] ကွဲ-ပြိုကွဲပျက်စီး-

ကုန်၏၊ ပေါက်-ပေါက်ကွဲပျက်စီး-ကုန်၏၊ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးကုန်၏၊ ပျက်-ချုပ်ပျောက်ပျက်စီး-ကုန်၏။ ကျိုး-ကျိုးပြတ်-ကုန်၏။ **ဘိဇ္ဇတိ**[၁] ကြည့်။

ဘိဇ္ဇန္တ [ဘိဒိ+ယ+အန္တ] ကွဲ-ပြိုကွဲပျက်စီး-ကုန်ပါစေ၊ ပေါက်-ပေါက်ကွဲပျက်စီး-ကုန်ပါစေ၊ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးပါကုန်ပါစေ၊ ပျက်-ချုပ်ပျောက်ပျက်စီး-ကုန်ပါစေ၊ ကျိုး-ကျိုးပြတ်-ကုန်ပါစေ။ **ဘိဇ္ဇတိ**[၁] ကြည့်။

ဘိဇ္ဇပရိယန္တ (တိ) [ဘိဇ္ဇ+ပရိယန္တ] ချုပ်ပျောက်-ပျက်စီး-ခြင်းလျှင် အဆုံးရှိသော။ သဗ္ဗံ ဘေဒနပရိယန္တန္တိ ပဏ္ဏာပဏ္ဏံ သဗ္ဗံ ဘေဒနံ ဘိဇ္ဇပရိယန္တံ အဝသာနံ။ မဟာနိ၊ဌ။၂၁၆။

ဘိဇ္ဇမာန (တိ) [ဘိဒိ+ယ+မာန] (က) ကွယ်ပ-ပြိုကွဲ-ကွဲပြား-ပျက်စီး-ချုပ်ပျောက်-ကျိုး-ကျက်-သော။ (ခ) ချုပ်ဆဲ-ပျက်ဆဲ-ဖြစ်သော။ **(က)** စိတ္တံ ဘိဇ္ဇမာနံ ကမ္မံ ဘိဇ္ဇတိ။ အဘိ၊က။၃၇၉။ ဘိဇ္ဇမာနံ ဝိယ ... နဘံ အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၄၃၈။ ဟဒယံ ဘိဇ္ဇမာနံ ဝိယ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၁၂။ ဓုရ-ဘေဒေန ဘိဇ္ဇမာနာ ဝိသတိ ဟောန္တိ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၅၄၆။ အသနိယာ ဘိဇ္ဇမာနာ-ယ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၆၀။ သာခါသု ဘိဇ္ဇမာနာသု။ မ၊ဌ၊၁။၃၉၆။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၇၂။ သံယသ္မိံ ဘိဇ္ဇမာနေ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၃၃။ မ၊ဌ၊၄။၁၄၆။ ဇာ၊ဌ၊၃။၄၆၅။ ခန္ဓေသု ဘိဇ္ဇမာ-နေသု သတ္တော မရတိ၊ ဘိန္နေသု မတောတိ ဝေါဟာရော။ မ၊ဌ၊၁။၂၂၁။ သံ၊ဌ၊၂။၁၂။ ကတ္တုဘူတော ကမ္မဘူတော စ အတ္တော ဘိဇ္ဇမာနော ဟောတိ။ မူလဋီ၊၂။၁။ နိတိ၊ဓာ။၂၃၄။ ဘိဇ္ဇမာနန္တိ ပစ္စမာနံ။ မောဂ်၊ ပဋ္ဌိကာ။၆၀။ (-အဘိ၊က။၂၉၃။ ပဋိသं။ ၃၈၆။ အပ၊၁။၃၂၈။ အပ၊၂။၁၀၂။ မ၊ဌ၊ ၂။၉၈။ ပဋိသं၊ဌ၊၁။၃၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅။ မ၊ဌ၊၁။၃၉၆။ ထေရီ၊ဌ။၁၁၂။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၀၂။ သာရတ္ထ၊၂။၄၁၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၈၂။) **(ခ)** ဇာ-ယန္တမေဝ သမုဒ္ဒါပေတိ နပန ဌိတံ, ဘိဇ္ဇမာနံ ဝါ။ ဝိဘာဝိနီ။၂၀၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂၊၅၅။)

ဘိဇ္ဇမာနစိတ္တ (နာ) [ဘိဇ္ဇမာန+စိတ္တ] ချုပ်ဆဲ-ပျက်ဆဲ-ဖြစ်သောစိတ်။ နုပ္ပဇ္ဇတိ နိရုဇ္ဈတိတိ ဘင်္ဂကေ အရဟတော ပစ္ဆိမစိတ္တမ္ပိ သေသာနံ ဘိဇ္ဇမာနစိတ္တမ္ပိ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၃၃။

ဘိဇ္ဇမာနစိတ္တသမဋီ (တိ) [ဘိဇ္ဇမာနစိတ္တ+သမဋီ] ချုပ်ဆဲ-ပျက်ဆဲ-ဖြစ်သောစိတ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ ဘိဇ္ဇမာနစိတ္တသမဋီ-ပုဂ္ဂလော ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊၃။၁၅၂။

ဘိဇ္ဇမာနသဘာဝ (တိ) [ဘိဇ္ဇမာန+သဘာဝ] ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးသောသဘောရှိသော။ သတ္တာနံ ဇီဝိတာနိပိ လဟုံ လဟုံ ဘိဇ္ဇ-မာနသဘာဝါနိ။ စရိယာ၊ဌ။၁၇၈။

ဘိဇ္ဇမာနဟဒယ (တိ) [ဘိဇ္ဇမာန+ဟဒယ] ကွဲသောနှလုံးရှိသော၊သူ။ မာတာပိတရော ဘိဇ္ဇမာနဟဒယာ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၁၀။ (-ဇာ၊ဌ၊ ၇။၈၇၊၃၃၇။)

ဘိဇ္ဇယမာန (တိ) [ဘိဒိ+ယ+အ=ဘိဇ္ဇ (နာမ-ဓာတ်)+ယ+မာန] ပျက်စီးသော။ ယထာ

တိလာနံ ဘိဇ္ဇယမာနာနံ ပဋုပဋာယနေန ဘေဒေါ လက္ခီယတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၉၁-၂။

ဘိဇ္ဇရေ (ကြိ) [ဘိဒိ+ယ+အန္တေ] ကွဲပြားကုန်၏။ ကွဲ-ပြိုကွဲပျက် စီး-ကုန်၏။ **ဘိဇ္ဇတိ**[3] ကြည့်။

ဘိဇ္ဇာဝဇ္ဇန (တိ) [ဘိဇ္ဇ+အာဝဇ္ဇန] ကွဲပြားသော အာဝဇ္ဇန်းရှိသော။ နာနာဝဇ္ဇနေတိ ယေန အာဝဇ္ဇနေန အပ္ပနာဝီထိ ဟောတိ၊ တတော ဘိဇ္ဇာဝဇ္ဇနေ, အနေကာဝဇ္ဇနေ ဝါ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၉၇။

ဘိဇ္ဇိသု (ကြိ) [ဘိဒိ+ယ+ဥ] ကွဲ-ပြိုကွဲပျက် စီး-ကုန်ပြီ၊ ပေါက်-ပေါက်ကွဲပျက်စီး-ကုန်ပြီ၊ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးကုန်ပြီ၊ ပျက်-ချုပ်ပျောက် ပျက်စီး-ကုန်ပြီ၊ ကျိုး-ကျိုးပြတ်-ကုန်ပြီ။ **ဘိဇ္ဇတိ**[3] ကြည့်။

ဘိဇ္ဇိ (ကြိ) [ဘိဒိ+ယ+ဣ] ကွဲ-ပြိုကွဲပျက် စီး-ပြီ၊ ပေါက်-ပေါက်ကွဲပျက်စီး-ပြီ၊ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးပြီ၊ ပျက်-ချုပ်ပျောက် ပျက်စီး-ပြီ၊ ကျိုး-ကျိုးပြတ်-ပြီ။ **ဘိဇ္ဇတိ**[3] ကြည့်။

ဘိဇ္ဇိတမ္ဘယုတ္တက (တိ) [ဘိဇ္ဇိတမ္ဘ+ယုတ္တက] ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးစေအပ်သည်၏အဖြစ်-ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးတတ်သည်၏အဖြစ်-ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးခြင်း-နှင့်ယှဉ်သော။ သမ္ဘေသခါရာ အနိစ္စာ၊ ဘိဇ္ဇိတမ္ဘယုတ္တကံ ဘိဇ္ဇတိ။ ဇာ၊ဋ၊၃။၅၂။

ဘိဇ္ဇိတု (ထိ၊ပု) [ဘိဒိ+ယ+တု] ဖျက်ဆီးပြီးသော၊သူ။ (မြန်မာပြန်။) သြယာနမတိ-ဂ္ဂန္ဓာနံ၊ ဘိဇ္ဇိတာနဉ္စ မစ္စုယာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၀၄။

ဘိဇ္ဇိတ္ထ (ကြိ) [ဘိဒိ+ယ+အာ] ကွဲ-ပြိုကွဲပျက်စီး-ပြီ၊ ပေါက်-ပေါက်ကွဲပျက်စီး-ပြီ၊ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးပြီ၊ ပျက်-ချုပ်ပျောက် ပျက်စီး-ပြီ၊ ကျိုး-ကျိုးပြတ်-ပြီ။ **ဘိဇ္ဇတိ**[3] ကြည့်။

ဘိဇ္ဇိတ္ထာ (ကြိ၊ဝိ) [ဘိဒိ+ယ+တ္ထာ] ကွဲ-ပြိုကွဲ-ကွဲပြား-ကျိုး-ကျိုးပေါက်-ပျက်စီး-၍။ ဟေဋ္ဌုပရိယာယဝသေန ဘိဇ္ဇိတ္ထာ ပတိ-တေသု။ ဒီ၊ဋ၊၁။၁၇၄။ မ၊ဋ၊၁။၂၆၇။ သံ၊ဋ၊၃။၂၂၇။ မ၊ဋီ၊၁။၃၆၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၀။ ဘိ-ဇ္ဇိတ္ထာ ပလာယန္တိ။ ဒီ၊ဋ၊၂။၁၀၇၊၁၁၄။ ဘိဇ္ဇိတ္ထာတိ ဝဂ္ဂဗန္ဓတော ဝိဘဇ္ဇ ဝိသုံ ဝိသုံ ဟုတ္ထာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၅၉။ လောဟိတပိဋ္ဌကာ သဏ္ဌာဟိတ္ထာ ဘိဇ္ဇိတ္ထာ ပဋ္ဌရတိ။ မ၊ဋ၊၂။၂၁၀။ ဘိဇ္ဇိတ္ထာတိ အဂ္ဂဟိ-တဂ္ဂတာ ဇေ ဘိန္နာ ဟုတ္ထာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၈။ ဘိဇ္ဇိတ္ထာ(သံ၊ဋ၊၁။၂၀၉)တိ သံယတာဘာ-ဝတော တသ္မာ ဗြာဟ္မဏသ္မ အန္တရေ မေ-တ္တိဘေဒေန။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၅၅။

ဘိဇ္ဇိယတေ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဘိဒိ+ယ+ယ+တေ။ ယ အာဂုံ, ဏ္ဍ အာဂုံ။] ဖျက်ဆီးအပ်၏၊ ပျက်စီး၏။ ပါတောဝ ဖုလ္လိတကောကနဒ၊ သူရိယာလောကေန ဘိဇ္ဇိယတေ။ သံ၊ဋ၊၁။ ၂၅၀။ အံ၊ဋီ၊၃။ရ၃။ ဘိဇ္ဇိယတေတိ နိုဗ္ဗိ-ဇ္ဇိယတိ နိုဗ္ဗိဂ္ဂေါ ဇာယတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂ရရ။

ဘိဇ္ဇိယမာန (တိ) [ဘိဒိ+ယ+ယ+မာန။ ယ အာဂုံ, ဏ္ဍ အာဂုံ။] ဖျက်ဆီးအပ်-လျှော်အပ်

–သော။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၂။၂၈၁–၌တိလာနံ ဝိယ ဘဇ္ဇယမာ–နာနံ–ဟုရှိ၍၊ သျာ–မှ၌ ဘိဇ္ဇယမာနာနံ–ဟုရှိသည်။ အောက်ပုဒ်ကိုထောက်သော် ဘိဇ္ဇယမာနာနံ–ဟုလည်းရှိသင့်သည်။)

ဘိဇ္ဇယမာနတိလူပမာ (ထီ) [ဘိဇ္ဇယမာနတိလ+ဥပမာ] ဖျက်ဆီးအပ်–လော်အပ်–သော နှမ်းဥပမာ။ ဘိဇ္ဇယမာနတိလူပမာ ခဏေ ခဏေ ဘိဇ္ဇနကဘာဝဒဿနတ္ထန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၂။၄၄၄။ (ဝိသုဒ္ဓိ၂။၂၈၁–ထောက်သော်"ဘဇ္ဇယမာနတိလူပမာ"ဟုရှိသင့်သည်။)

ဘိဇ္ဇိဿတိ[၁] (ကြိ) [ဘိဒိ+ယ+သတိ] ကွဲ–ပြိုကွဲပျက်စီး–လတ္တံ့၊ ပေါက်–ပေါက်ကွဲ ပျက်စီး–လတ္တံ့၊ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးလတ္တံ့၊ ပျက်–ချုပ်ပျောက် ပျက်စီး–လတ္တံ့၊ ကျိုး–ကျိုးပြတ်–လတ္တံ့။ **ဘိဇ္ဇတိ**[၁] ကြည့်။

ဘိဇ္ဇိဿတိ[၂] (ကြိ) [ဘိဒိ+ယ+သတိ] ပျက်စီး–ပြိုး–လတ္တံ့။ **ဘိဇ္ဇတိ**[၂] ကြည့်။

ဘိဇ္ဇိဿန္တိ (ကြိ) [ဘိဒိ+ယ+သန္တိ] ကွဲ–ပြိုကွဲပျက်စီး–ကုန်လတ္တံ့၊ ပေါက်–ပေါက်ကွဲ ပျက်စီး–ကုန်လတ္တံ့၊ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးကုန်လတ္တံ့၊ ပျက်–ချုပ်ပျောက် ပျက်စီး–ကုန်လတ္တံ့၊ ကျိုး–ကျိုးပြတ်–ကုန်လတ္တံ့။ **ဘိဇ္ဇတိ**[၁] ကြည့်။

ဘိဇ္ဇိဿာမ (ကြိ) [ဘိဒိ+ယ+သာမ] ကွဲ–ပြိုကွဲပျက်စီး–ကုန်လတ္တံ့၊ ပေါက်–ပေါက်ကွဲ ပျက်စီး–ကုန်လတ္တံ့၊ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးကုန်လတ္တံ့၊ ပျက်–ချုပ်ပျောက် ပျက်စီး–ကုန်လတ္တံ့၊ ကျိုး–ကျိုးပြတ်–ကုန်လတ္တံ့။ **ဘိဇ္ဇတိ**[၁] ကြည့်။

ဘိဇ္ဇေထ (ကြိ) [ဘိဒိ+ယ+ဧထ] ကွဲ–ပြိုကွဲ ပျက်စီး–ရာ၏။ ပျက်ရာ၏။ **ဘိဇ္ဇတိ**[၁] ကြည့်။

ဘိဇ္ဇေယျ (ကြိ) [ဘိဒိ+ယ+ဧယျ] ကွဲ–ပြိုကွဲပျက်စီး–ရာ၏။ ပေါက်–ပေါက်ကွဲ ပျက်စီး–ရာ၏။ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးရာ၏။ပျက်–ချုပ်ပျောက် ပျက်စီး–ရာ၏။ ကျိုး–ကျိုးပြတ်–ရာ၏။ **ဘိဇ္ဇတိ**[၁] ကြည့်။

ဘိဇ္ဇေယျုံ (ကြိ) [ဘိဒိ+ယ+ဧယ်ျုံ] ကွဲ–ပြိုကွဲပျက်စီး–ကုန်ရာ၏။ ပေါက်–ပေါက်ကွဲ ပျက်စီး–ကုန်ရာ၏။ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီး ကုန်ရာ၏။ ပျက်–ချုပ်ပျောက်ပျက်စီး–ကုန်ရာ၏။ ကျိုး–ကျိုးပြတ်–ကုန်ရာ၏။ **ဘိဇ္ဇတိ**[၁] ကြည့်။

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ-၄-အဗိုင်း -၂-၌ ဖြည့်စွက်အပ်သောပုဒ်များ

ဥဒါ (ဗျ) ထိုသို့မဟုတ်။ သေယျာ နု တေ သော၊ ဥဒါ သရိက္ခော။ ဇာ၊၁။၁၅၀။ ကိ နု တယာ ဥတ္တရိတရော, ဥဒါဟု သရိက္ခော။ ဇာ၊၆၊၃။၂၈၆။ (-ဝိမာန။၁၁၉။ ပေတ။၁၆၉။ ဝိမာန၊၆။၃၁၉။)

ဥဒါနိတ (တိ) [ဥ+အန+တ] ပီတိအစွမ်းဖြင့် ထုတ်ဆောင်ကျူးရင့်အပ်သော၊ ဥဒါန်းကျူးအပ်သော။ တေန ဥဒါနိတံ ဥဒါနံ ပကာသေန္တော။ ဓမ္မ၊၆၊၂။၃၃၈။ ဝေ၀ ဘ-ဂဝတာ ဥဒါနေ ဥဒါနိတေ။ ဥဒါန၊၆။၂၈၅။

ဥဒိဏ္ဍ (တိ) [ဥဒ(ဥဒိ)+တ] ကြီးပွားခြင်း။ အာဒိကမ္မေ ဘုသတ္ထေ စ၊ သမ္ဘဝေါဒိ-ဏ္ဍတိတ္ထိသု။ ဓာန်။၁၁၆၂။ ဥဒိဏ္ဍော ပဝုဒ္ဓေ ဝမုနေ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၁၆၂။ (ဓာန်၊သျ၊သစ်-နှင့်တောင်ပေါက်၊ဓာန်၊သျ-တို့၌ သမ္ဘဝေါ-တိဏ္ဍတိတ္ထိသု-ဟုရှိသည်။)

ဥဒု (ဗျ) [နိပါတ်] အနက်မရှိ နိပါတ်မျှဖြစ်သည်။ ဥဒု, သုဒ္ဒုတိ ဣဒံ ပန နိပါတမတ္တမေ၀။ သံ၊၆၊၃။၁၀၇။

ဥဒ္ဓံပတ္ထိ (ပု) [ဥဒ္ဓံ+ပတ္ထိ] အထက်သို့ ရောက်ခြင်း၊ တိုးတက်ကြီးပွားခြင်း။ ဘာ၀နာယ ထောကမ္ပိ လယာပတ္ထိယာ ဥဒ္ဓံပတ္ထိယာ စ ဇာနနာ ပတ္ထညုတာ။ နေတ္တိ၊၆။၉၃။

ဥဒ္ဓကမ္ပ (နှ) [ဥဒ္ဓံ+ကမ္ပ] အထက်၌ပြုလုပ်ခြင်း၊ ရှေ့သို့ဆက်လက်-ပြု-အားထုတ်-ခြင်း။ ဥဒ္ဓ-ကမ္ပ၀ိယောဂတ္တာ-လာဘတိတ္ထိသမိဒ္ဓိသု။ ဓာန်။၁၁၆၈။ ဥဒ္ဓကမ္ပေ ဥယျာနေ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၁၆၈။

ဥပကံသ (ပု) [ဥပ+ကံသ] ဥပကံသ မည်သူ။ တဿ ကံသော စ ဥပကံသော စ ဒွေ ပုတ္တာ အဟေသုံ။ ဇာ၊၆၊၄။၈၀။

ဥပက္ကိလေသသမုစ္ဆေဒ (နှ) [ဥပက္ကိလေသ+သမုစ္ဆေဒ] ညစ်နွမ်းကြောင်းကိလေသာတို့ ကိုအကြွင်းမဲ့ပယ်သတ်ခြင်း။ ဥပက္ကိလေသ-သမုစ္ဆေဒတော, အာရမ္မဏတော, ကိစ္စတော စ သကလေပိ ရတနတ္တယေ ဣဏ္ဍတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၇၈။ (သီ၊ဋီ၊သစ်-၌ "ဥပက္ကိလေ-သသမုစ္ဆေဒတော"ဟုပါ၌ပျက်နေသည်။)

ဥပယံသေယျ (ကြို) [ဥပ+ယသိ(ယံသ)+ယျ] ပွတ်တိုက်ရာ၏။ ထမ္ဘေ ဝါ တရုမှိ ဝါ ကာယံ ဥပယံသေယျ၊ တဿ ဒုက္ခဋ္ဌ သိယာ။ မူလသိက္ခာ၊ဋီ။၄၈၉။

ဥပယာတဘူမိ (ထီ) [ဥပယာတ+ဘူမိ] ဖျက်ဆီး-ညှဉ်းဆဲသတ်ဖြတ်-ရာ မြေ။ သာသ ဝိယာတဘူမိတိ သာ တဿ ဝိယာတဘူမိ ဥပယာတဘူမိ ပိဠနဘူမိ ယဋ္ဌနဘူမိ ဥပ-ဒ္ဒ၀ဘူမိ ဥပသဂ္ဂဘူမိတိ။ မဟာနိ။၁၃၂။

ဥပစာလ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥပစာလ

မည်သူ(ထေရ်)။ ဘဂဝါ ဝေသာလိယံ ဝိဟရတိ ... အာယသ္မတာ စ စာလေန အာယသ္မတာ စ ဥပစာလေန။ အံ၊၃။၃၆၂။

ဥပစိနောတိ (ကြိ) [ဥပ+စိ+ဏု+တိ။ နီတိ၊ ဓာ။၂၄၅။] ဆည်းပူး၏။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ပြည့်စေ၏။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) ဗဟုဗ္ဗ ကုသလံ ဥပစိနောတိ။ စရိယာ၊ဌ။၃၂၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၀၁။ (-ထေရ၊ဌ၊၁။၃၃ရ။) ဥဒရံ အဝ-ဒိဟတိ ဥပစိနောတိ ပူရေတိတိ ဥဒရာဝ-ဒေဟကံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၅၈။

ဥပစေတုံ (ဗျ) [ဥပ+စိ+ဏေ+တုံ] ပွားစေ ခြင်းငှါ။ ကတပဒံ စျာနာနိ သြစေတုံ (ထေရ။၂၅၈) လောကိယလောကုတ္တရဇ္ဈာ-နာနိ ဥပစေတုံ ဘာဝေတုံ ကတပဒံ ကတ-မဂ္ဂဝိဟိတဘာဝနာမဂ္ဂံ ဣဒံ မမ သာသနံ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၄၁၁။

ဥပစ္ဆ (ဗျ) [ဥပ+တ္ဆ။ နီတိ၊ဓာ။၃၂၆။ ဥပတ္ဆ (သံ)] ကပ်ရောက်၍။ တဉ္စိ သာလဝနံ ဥ-ယျာနတော ဥပစ္ဆ နဂရံ ပဝိသိတုကာမာ ဥယျာနတော ဥပစ္ဆ ဝတ္တန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ဧတေ-နာတိ ဥပဝတ္တနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃ရ။ (ဝိမတိ၊ ၁။၁၀-အလားတူအဖွင့်၌"ဥပေစ္ဆ"ဟုရှိသည်။)

ဥပစ္ဆကာ (ထီ) [ဥပ+စ္ဆက+အာ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)။ ဥပတ္ဆကာ(သံ)] တောင်ခြေမြေပြင်။ ဥဒ္ဓမ-ဓိစ္ဆိကာသေလ-ဿနှာဘူမျှပစ္ဆကာ။ ဓာန်။ ၆၁၀။ သေလဿာဓောဘာဂါသန္နဘူမိ ဥ-ပစ္ဆကာ နာမ။ အတြ တေဟိ ဥပါဒိသဒ္ဒေဟိ စ္ဆကော ယဒါဒိနာ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၁၀။ ပဗ္ဗတဿ အာသန္နံ ဥပစ္ဆကာ။ ပခုက္ကာ။ဓာန်၊သျှ။

ဥပစ္ဆယ (ပု) [ဥပ+အတိ+အယ+ဏ။ ဥပတ္ဆယ (သံ)] လွန်-ခုံကျော်-ခြင်း။ ဝိပရိယာ-သောတိက္ကမော-တ္ဌတိပါတော ဥပစ္ဆယော။ ဓာန်။ရရ၆။ အယ-ဂမနေ။ ဓာန်၊ဋီ။ရရ၆။

ဥပဇာပ (ပု) [ဥပ+ဇပ+ဏ။ ဥပဇာပ(သံ)] ဘေဒဥပါယ်။ ဥပဇာပေါ တု ဘေဒေါထ။ ဓာန်။၃၄၉။ ဇပ-မာနသေ စ၊ ဘူ၊ ဏော။ ဓာန်၊ဋီ။၃၄၉။

ဥပဇ္ဈာယိနီ (ထီ) [ဥပဇ္ဈာယ+ဣနီ] ဥပဇ္ဈာယ် ရဟန်းမိန်းမ။ ဝုဋ္ဌာပိတံ ပဝတ္တိနိန္တိ ဝုဋ္ဌာပိတံ ပဝတ္တိနီ၊ ယာယ ဥပသမ္ပာဒိတာ၊ တံ ဥပ-ဇ္ဈာယိနိန္တိ အတ္ထော။ ကခါ။၃၄၄။ (-ဝဇိရ။ ၃၈၄။)

ဥပတ္ထ (နာ) [ဥပ+အသ+ထ] ပဿာဝမဂ်။ စက္ခု .....ပါယု ဥပတ္ထံ မနောတိ ကောဒသိန္ဒြ-ယာနိ။ အနုဋီ၊၂။၆ရ။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၅ရ။) (အမရကောသ၊၁၆-ဝဂ်၊ရ၅-ဂါထာ ၌ "ဥပ ဿ (ပု) အဂ်ိဇာတ်"ဟုလာသည်။)

ဥပတ္ထမ္ဘယ (ကာ။ကြိ) [ဥပ+ထဘိ+ဏယ+ဟိ] ထောက်ပံ့ခိုင်စေလော့။ သန္ဓမ္ဘသ္ဘူတိ ... အတ္ထာနံ ဥပတ္ထမ္ဘယ။ သုတ္ထနိ၊ဌ၊၂။၂၁ဝ။

ဥပဒ္ဓ (ထီ၊ပု) [ဥပ+ဒိသ+တု။ (ဒဌ။ အံ၊ဝ။ ၃၃၃-ကြည့်)။ ဥပဒဒမ္ဘ (သံ)] ဆုံးဖြတ်ခြင်း ဌါမြင်စွမ်းနိုင်သောတရားသူကြီး။ (ကျော် အောင်စံထား။သျှ။) အက္ခဒသောပဒ္ဓရိ။ ဓာန်။၃၄၁။ ဥပဒဒ္ဓရိ ဥပဒဿိတော။ ဓာန်၊ ဋီ။၃၄၁။ (ဓာန်၊သျှ၊သစ်-တို့၌ "အက္ခဒသော၊ ပဒ္ဓ"ဟု ပရိယာယ် ၂-ပုဒ် ဆိုကြသည်။)

ဥပနယာမိ (ကြို) [ဥပ+နီ+အ+မိ] ခေါ်ဆောင်အံ့။ ဥပနယာမိ သီတသ္မိ။ ဇာ၊၁။၃၆၀။ (-ထေရီ။၄၂၆။ ထေရီ၊၌။၂၇၂။)

ဥပနာဟက (တိ) [ဥပ+နဟ+ကွ] ရန်ပြိုးဖွဲ့တတ်သော၊သူ။ အနုပနာဟီတိ နဥပနာ-ဟကော။ ထေရ၊၌၊၂။၁၅၂။

ဥပနိကစ္စ (ဗျ) [ဥပ+နီ+ကတိ+တ္တာ] ကပ်ရောက်၍။ ဥပဂန္တာ နိဗ္ဗာနန္တိ ဥပနိကစ္စ နိ-ဗ္ဗာနဗ္ဗာနာရမ္မဏသ ဈာနစက္ခုနာ ဗျတ္တ-တရံ သြလောကနံ အတ္ထတော စိန္တနမေဝ ဟောတိ။ အနုဋီ၊၃။၂၃၅။

ဥပနိဂ္ဂဟ (တိ) [ဥပ+နီ+ဂုဟ+အ] လျှို့ဝှက်-ဖုံးလွှမ်း-အပ်သော။ ကဿစိ အတ္တနော အန္တေဝါသိကဿ ဥပနိဂ္ဂဟဘူတံ ဂန္ထံ အ-ကထေတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၄၆။

ဥပန္ဓဗ္ဗာန (နာ) [ဥပန္ဓ+ဗ္ဗာန] အနီးဖြစ်သော အရပ်။ သဗ္ဗတ္ထ ဗ္ဗာနဘေဒေသု ဗဟုကေ-သုပိ ဥပန္ဓဗ္ဗာနေသု ထုလ္လစ္စယံ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊၁။၁၂၇။

ဥပန္ဓသေလ (ပု) [ဥပန္ဓ+သေလ] တောင်ရံ၊ တောင်ပူစာ။ ပါဒေါ တုပန္ဓသေလောထ။ ဓာန်။၆၁၀။ သေလသ ဥပန္ဓော သမီပေ ပဗ္ဗတော ဥပန္ဓသေလော။ ဓာန်၊ဋီ။၆၁၀။

ဥပပက္ခိလေသသမုစ္ဆေဒ - ဥပက္ခိလေသသမု-စ္ဆေဒ-ကြည့်။

ဥပပတိ (ပု) [ဥပ+ပတိ] သယောက်လင်၊ လင်မျှောင်။ အထောပပတိ ဇာရောထ။ ဓာန်။၂၄၀။ ရတိကာရဏတ္တာ ပတိနော ဥပ ဥပပတိ။ ... အပ္ပဓာနဘူတော ဝါ ပတိ ဥပပတိ။ဓာန်၊ဋီ။၂၄၀။

ဥပပီသန (နာ) [ဥပ+ပီသ+ယု] ကြိတ်အပ်-သော-ဆောင်ခြင်း၌ကြိတ်အပ်သော-အမှုန့်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပပီသိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+ပီသ+တဗ္ဗ] ကြိတ်အပ်-ဆောင်ခြင်း၌ကြိတ်အပ်-သော။ အဠနူ-ပပီသနန္တိ အဠနတ္ထာယ ဥပပီသိတဗ္ဗံ ယံကိဉ္စိ စုဏ္ဏဇာတံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၄။ အဠနူပပီ-သနန္တိ အဠနေ ဥပနေတုံ ပိသိတဗ္ဗဘေ-သဇ္ဇံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၆။

ဥပယာတ (တိ) [ဥပ+ယာ+တ] ကပ်ရောက်-ပြည့်စုံ-သော။ ဒ္ဝိဟိ ဒေဝလောကေဟိ ဝိသိဋ္ဌ ဒိဗ္ဗံ သုခံ ယာတာ ဥပယာတာ သမ္ပန္နာတိ ယာမာ။ ထေရီ၊၌။၁၇၅။

ဥပယာန (နာ) [ဥပ+ယာ+ယု] လက်ဆောင်။ ဥပယန္တိ ဧတေန ဣဿရဿ ဝါ ပိယ-မနာပဿ ဝါ သန္တိက ဂစ္ဆန္တိတိ ဥပယာနံ၊ ပဏ္ဏကာရံ။ "ဥပယာနာနိ မေ ဒဇ္ဇုံ၊ ရာ-ဇပုတ္တ တယိ ဂတေ"တိ (ဇာ၊၂။၁၅၂) ဣတ္ထ-ဟိ ပဏ္ဏကာရာနိ ဥပယာနာနိတိ ဝုစ္စန္တိ။ နိတိ၊ဓာ။၁၃၇-၈။ (ဆဋ္ဌမ-ဇာ၊၂။၁၅၂-၌ "ဥပါယာနာနိ"ဟုရှိသည်။) ဥပါယာနာနိတိ ပဏ္ဏကာရာနိ။ ဇာ၊၌၊၆။၁၈။

ဥပလ (ပု၊နာ) [ဥ+ပလ+အ။ ဥပ+အလ။ (ဥပ+နီ+အ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။) ဥပလ(သံ)] ကျောက်၊ ကျောက်ဆောင်။ ပါသာကော-

သွေးပလော သိလာ။ ဓာန်။၆၀၅။ ပလ=ရက္ခကေ၊ ဥပလော။ ဥပ=ဒေဟေ ဝါ၊ အလပစ္စယော။ ဓာန်၊ဋီ။ ၆၀၅။ ယနတော, ယနကာလေ ဝါ သဗ္ဗာတံ ဥပလံ သိလာ ယနောပလံ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၉။

ဥပလယန (တိ) [ဥပ+လိ+ယု] ပုန်းအောင်းမှီခိုရာဖြစ်သော။ နိလီယတိ ဍောတိ လေ-ဏ၊ ဥပလယနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁၊၃၀၃။

ဥပလာပိတ (တိ) [ဥပ+လပ+တ] လှည့်ပတ်ဖြားယောင်းအပ်သော။ ဥပလာပိတေ အာ-ပတ္တိ ပါစိတ္တိယဿ။ ဝိ၅။၆၉။

ဥပလာပေတိ (ကြိ) [ဥပ+လပ+ဏေ+တိ] လှည့်ပတ်ဖြားယောင်း၏။ ဥပလာပေတိ၊ ပယောဂေ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၅။၆၉။ **ဥပလပေန္တိ**—ဇာ၊၂။၁၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉၀။ (ဇာ၊၂-ဌ္ဌ ဆန်းစောင့်လို၍ ဥပလပေန္တိ-ဟုရှိသည်။)

ဥပဝစ္ဆယ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥပဝစ္ဆယ မည်သူ။ သော ကိရ ပမာဏတော ဥပ-ဝစ္ဆယတော ဒိယနုရတနံ အတိက္ကမ္မ ဌိ-တော။ မ၊ဋီ၊၃။၂၇။

ဥပဝ(ဝေ)ဇ္ဆယ္ယ (ကြိ) [ဥပ+ဝေသု(ဝိသ၊ ဝေသ)+ယ္ယ။ နီတိ၊ဓာ။၁၉၀။ မောဂ်၊ပဋ္ဌ ကာ၊၅။၁၇၃။] သွန်းလောင်း-သွင်း-ပက်ဖြန်း-ရာ၏။ အနုပ္ပဝဇ္ဆယ္ယာသိ နဥပ-ဇ္ဆယ္ယ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၃၈။ (အနုပ္ပဝေဇ္ဆ-ယ္ယာသိ နဥပဝေဇ္ဆယ္ယ-ဟုရှိသင့်သည်။)

ဥပဝတ္တ (ပု) [ဥပ+ဝတ္တ+အ] အကွေ့ဖြစ်သော။ တသ္မိ သမယေ မဟာကစ္စာယနတ္ထေရော တံ နဂရံ ဥပနိဿာယ ဥပဝတ္တေ ပဗ္ဗတေ ပဋိဝသတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။

ဥပဝနန္ဓ (ပု၊နဝ) [ဥပ+ဝနန္ဓ] အနီးတောအုပ်၏ အစွန်အဖျား။ ဝနန္ဓေတိ ဥပဝနန္ဓေ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၈၆။

ဥပဝနဝိဟာရ (ပု) [ဥပဝန+ဝိဟာရ] ဥပဝန ကျောင်း။ ဥပဝနဝိဟာရေ မနောရမေ နိရု-ပမိသေသမုပါဂတော ကိရ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၉၅။

ဥပဝိသန္ဓိ (ကြိ) [ဥပ+ဝိသ+အ+အန္ဓိ] ကပ်ရောက်ဝင်နေကုန်၏။ အစ္ဆန္ဓိတိ အာသန္ဓိ၊ ဥပဝိသန္ဓိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄၈။ (-နီတိ၊ဓာ။၁၅၀။)

ဥပဝိသိတ္ဝာ (ကြို၊ဝိ) [ဥပ+ဝိသ+တ္ဝာ] ကပ်ရောက်ဝင်နေ၍။ နိလီယိတ္ဝာတိ ဥပ-ဝိသိတ္ဝာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၇၁။

ဥပဝိဿ (ကြို၊ဝိ) [ဥပ+ဝိသ+တ္ဝာ] ကပ်ရောက်ဝင်နေ၍။ နိသီဒိတ္ဝာနာတိ ဥပဝိဿ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၅၈။

ဥပဝိယတိ (ကမ္မ၊ကြို) [ဥပ+ဝိ+ယ+တေ] ယက်အပ်၏။ ယံ ယဒေဝူပဝိယတိ(ဇာ၊၂။၁၅၇)တိ ယံ ယံ တန္ဓံ ဥပဝိယတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၃။

ဥပဝိသန္ဓိ (ကြို) [ဥပ+ဝိသ+အ+အန္ဓိ] ကပ်ဝင်ထိုင်နေကုန်၏။ ပလ္လင်ံ ဥိရုဗဒ္ဓါသနံ ကတ္ဝာ ယတ္ထ ဥပဝိသန္ဓိ နိသီဒန္ဓိ၊ သော ပလ္လင်္ကော်တိ ဝုစ္စတိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။

ဥပဝေသန (နဝ) [ဥပ+ဝိသ+ယု] နေခြင်း။

ဥပဝေသနမာသန်။ ဓာန်။ရ၆၅။ ဝိသ=ပဝေသနေ၊ ဥပဝေသန်။ ဓာန်၊ဋီ။ရ၆၅။

ဥပသံဝိယန္တိ (ကြိ) [ဥပ+သံ+ဝိ+ယ+အန္တိ] သိုင်းခြုံ-သိုင်းရုံ-ကုန်၏။ လိလာဝသေနဟိ ကေစေ့ သတ္တာ ဝတ္ထာနိ ပရိဒဟန္တိ စေဝ ဥပသံဝိယန္တိ စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၆။

ဥပသဂ္ဂဘူမိ (ထီ) [ဥပသဂ္ဂ+ဘူမိ] ဖျက်ဆီး-ညှဉ်းဆဲသတ်ဖြတ်-ရာမြေ။ ဥပယာတ-ဘူမိ-ကြည့်။

ဥပသန္တိ (ထီ) [ဥပ+သန္တိ] ငြိမ်းအေးခြင်း။ သန္တိ ဥပသန္တိ ဝူပသန္တိ။မဟာနိ။၁၄၃။ စူဠနိ။၉၈။

ဥပသန္တိက (တိ) [ဥပ+သန္တိက] အနီး။ ရညော စ မံ သမ္မ ဥပန္တိက် နေဟိ။ ဇာ၊၁။၂၉၃။ ဥပန္တိက် နေဟိတိ ဥပသန္တိက် နေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃၆။

ဥပသမယန (နဿ) [ဥပ+သံ+ဣ+ယု] ပယ်ခြင်း။ သမယန် ဥပသမယန် အပဂမောတိ သ-မယော၊ ပဟာန်။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၈။

ဥပသမ္ဘဒ် (ပု) [ဥပ+သံ+ပဒ+အ] ရဟန်း။ ဥိနဝိသတိဝဿ် ယော၊ ကရေယ္ယ ဥပ-သမ္ဘဒ်။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၁၆၈၂။ ဥပ-သမ္ဘဒ္ဒတိတိ ဥပသမ္ဘဒေါ၊ တံ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊၁။၅၄၃။

ဥပသမ္ဘါဒျ (ဗျ) [ဥပ+သံ+ပဒ+ဏျ] (မြင့်မြတ်သည်၏အဖြစ်သို့) ရောက်-ပြည့်စုံစေ-၍။ ဥပသမ္ဘါဒျဥပသမ္ဘါဒျဣ္ဘစ္ဆေတံ ဒွယံ မာဂဓေ "ဥပသမ္ဘဒ္ဓာ"တိ ဝုစ္စတိ။ ဝဇိရ။၅၇။

ဥပသမ္ဘယေ (ကာ၊ကြိ) [ဥပ+သမ+ဏယ+ယေ] ငြိမ်းစေရာ၏။ ရဇ'မုဟတ္တေ ဝါတေန၊ ယထာ မေယောပသမ္ဘယေ။ ထေရ။၃၁၇။ ဥပသမ္ဘယေ ဝူပသမေယျ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၄။

ဥပသယ (တိ) [ဥပ+သိ+ဏ] အနီး၌နေသော၊ မှီခိုမှီ၍နေသော၊သူ။ ဥပနိဿာယ သေတိတိ ဥပသယော၊ ဥပသယောဝ ဩပသာယိ-ကော ယထာ "ဝေနယိကော"တိ အာဟ "သမီပသယော"တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁၃။

ဥပသိဝိ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥပသိဝိ မည်သောပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ ဥပသိဝိ တဏှစ္ဆိဒ္ဒေါ စ သိဝရိ။ မ၊၃။၁၁၄။

ဥပသိဋ္ဌိ (ကြိ) [ဥပ+သိစ+ဏ္ဍ] သွန်းလောင်းပြီ။ သရီရံ ဈာပေတွာ ဂန္ဓောဒကေန ဥप-သိဋ္ဌိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။

ဥပသေဋ္ဌ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥပသေဋ္ဌ မည်သူ။ အမှာကံ ဘဂဝတော ကာလေ ကာဠစမ္ပါနဂရေ ဥပသေဋ္ဌသ ယရေ ပဋိသန္ဓိ ဂကို။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။

ဥပဟသန္တိ (ကြိ) [ဥပ+ဟသ+အ+အန္တိ] ပြောင်လှောင်ပြက်ရယ်ပြုကုန်၏။ ဂါမဒါရကာ ... ယထာဝဇ္ဇကီဠိတံ ဒဿေတွာ ဥပဟသန္တိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၅၉။

ဥပဟသိတ (နဿ) [ဥပ+ဟသ+တ] ပုခုံး, ဦးခေါင်း လှုပ်ရုံမျှ ရယ်ရှင်ခြင်း။ အံသ-

သိရောကမ္မသဟိတံ ဥပဟသိတံ နာမ။ အလက်ာ၊ဌီ၊သစ်။၃၄၈။

ဥပဟာသ (ပု) [ဥပ+ဟသ+ဏ] ပြောင်လှောင်ရယ်ရွှင်ခြင်း။ "ဝိနယံ တေ နာ ဇာနန္တိ"တိ ဥပဟာသဝသေန။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆ရ။

ဥပဌာလေတိ (ကြို) [ဥပ+လဌ(ဌလ)+ဏေ+တိ] ဖျားယောင်း၏။ သစေ ပရိသ'မ-ညဿ၊ ဥပဌာလေတိ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ ဂါထာ။၃၀၉၂။ ဥပဌာလေတိတိ "ပတ္တစီ-ဝရာဒိပရိက္ခာရံ တေ ဒမ္မီ"တိ ဝတ္တာ ပ-လောဘေတ္တာ ဂဏှာတိ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဌီ၊၂။ ၃၆၄။

ဥပါဓိယ (တိ) [ဥပါဓိ+ဏ္ဍယ] (၁) (မတုန် မ လှုပ်ကောင်းစွာတည်သော ဇကေဂ္ဂတာ ဟု ဆိုအပ်သော) ခြေနင်းရှိသော၊သူ။ (၂) မြတ်သောအခင်းဟူသော မင်းနေရာရှိသော၊သူ။ **(၁)(၂)** ဗာဟုသစ္စမပါလမ္ဘော၊ ဌိတစိတ္တ-မုပါဓိယော။ ဇာ၊၂။၂၇၄။ ဌိတစိတ္တမုပါ-ဓိယောတိ လောကဓမ္မေဟိ အဝိကမ္ပန-ဘာဝေန သုဋ္ဌု ဌိတဇေဂ္ဂဘာဝသင်္ခါတေန ဥပါဓိနာ ဥတ္တရတ္ထရေန ဝါ ရာဇာသနေန သမန္နာဂတော။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၁၄ရ။

ဥပါဓေမိ (ကြို) [ဥပ+အာ+ဓာ+အ+မိ] တင်ထား၏၊ ခေါင်းအုံး၏။ ဗိမ္ဗောဟနေ ဥပါ-ဓေမိ၊ ဥတ္တမဂီ သဒါ မမ။ အပ၊၁။၃၆ရ။

ဥပါန (ပု၊နဉ) [ဥပ+ယု။ နီတိ၊ဓာ။၃၂၆။] လက်ရမ်း၊ လက်ရုံး။ ဥပါနေန သဟ ဝတ္တတိတိ သောပါနော။ ဓာန်၊ဌီ။၂၁၆။

ဥပါန္ဆဘူ (တိ) [ဥပ+သိ+ဏ] မြို့ရွာတောင်စသည်တို့၏ အနီးဖြစ်သောမြေအရပ်။ ဥပါန္ဆဘူ ပရိသရော။ ဓာန်။၁၈၉။ နဂရ-ပဗ္ဗတာဒိနော ဥပါန္ဆဘူ သမီပဘူမိ။ ဓာန်၊ ဌီ။၁၈၉။

ဥပါယာန (နဉ) [ဥပ+ယာ+ယု။ ဥပါယန(သံ)] လက်ဆောင်။ ဥပယာန-ကြည့်။

ဥပါယာသာသီ (ကြို) [ဥပ+အာ+ယသ+ဏ္ဍ] လွန်ကဲ-အားကြီး-ပြင်း-စွာ ပင်ပန်းပြီ။ နစာပိ ပရိတပ္ပယိန္တိ နစာပိ ဥပါယာသာသီ၊ အဟံ ဥပါယာသံ နအာပဇ္ဇိန္တိ အတ္ထော။ ထေရီဒု။၂၄၁။

ဥပါယိက (တိ) [ဥပါယ+ဏ္ဍက] သင့်လျော်သော။ ယု တ္တံ တောပါယိကံ တိသု။ ဓာန်။၃၅၃။ ဥပဂန္ဓဗ္ဗတ္ထာ ဥပါယိကံ၊ သကတ္ထေ ဏ္ဍကော။ ဓာန်၊ဌီ။၃၅၃။

ဥပါရတ (တိ) [ဥပ+အာ+ရမု+တ] ရှောင်ကြဉ်သော၊သူ။ သုခကာမာ ရဟောသီလာ၊ ဝဓ-ဗန္ဓာ ဥပါရတာ။ ဇာ၊၂။၁၆၁။ ဇာ၊ဌ၊ဖ။၅၅။

ဥပါဝတ္ထ (တိ) [ဥပ+အာ+ဝတု+တ။ (ဝတ္ထ+အ)] ကင်းသော။ ယော ပါပေဟိ ဥပါ-ဝတ္ထော၊ ဝါသော သဒ္ဓီ ဂုဏေဟိ သော။ ဓာန်။၄၃၂။ ဥပါဝတ္ထော အနာဝုတော ဝိ-ဂတော။ ဓာန်၊ဌီ။၄၃၂။

ဥပါဟ (ပု၊နဉ) [ဥပ+အာ+ဓာ+ဏ?] နှာ-နှာ ခေါင်း-ဖြင့်မှုတ်ထုတ်၍ သောက်ခြင်း။ ယံ သန္ဓာယာဟု ဝေဒဝေဒိနော "ဂစ္ဆံ ဘက္ခေ-

တိ၊ တိဋ္ဌ မုတ္တေတိ၊ ဥပါဟာ ဥဒကံ ဓူပေ-
တိ၊ တိကာနိ ဆိန္နတိ"တိအာဒိ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၃။

ဥပိက (ထီ) [ဥပ+ဏ္ဍ+ယ(ကျ)၊ ဥပ+ကျ။ ယ-
ကို က-ပြု။ ထိဋ္ဌ-ဥပိကာ။] သင့်လျော်
လျောက်ပတ်သော။ နဝ ပညာ တဒူပိကာ။
ဇာ၊၁။၅၅။ တဒူပိကာတိ ပညာ ပန တေ
တဒူပိကာ တဿ သရီရဿ အနုစ္ဆဝိကာ
နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။ အောက်ပုဒ်လည်း
ကြည့်။

ဥပိယ (တိ) [ဥပ+ဏ္ဍ+ယ(ကျ)။ ဥပ+ကျ။ ပါရာ၊
ဂ်၊သစ်၊၂။၃၄၅။ ပါ၊ဘာသာဋီ၊၂။၉၈။] သင့်
လျော် လျောက်ပတ်သော။ ဗျဥ္ဇနဋ္ဌ တဒူ-
ပိယန္တိ တဿ ဩဒနဿ ဥပိယံ အနုရူပံ။
ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၈၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။
ဝိမတိ၊၁။၈၉။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၃၃ ၂။)

ဥပေက္ခိကာ (ထီ) [ဥပ+ဏ္ဍက္ခ+ကျ+အာ (ဏ္ဍတ္ထိ
ပစ္စည်း)] လစ်လျူ။ရှုတတ်သောမိန်းမ။
ပိတိယာ စ ဝိရာဂါ ဥပေက္ခိကာ စ ဝိဟ-
ရာမိ။ အံ၊၂။၄၄၇။

ဥပေယျမာန (တိ) [ဥပ+ဏ္ဍ+ယ+မာန] ထိုး
ထွင်းသိအပ်သော။ ပတိယမာနောတိ ဥ-
ကဂတိယာ အဘိမုခံ ဥပေယျမာနော၊ အ-
ဘိသမိယမာနောတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊
၂။၂၃၃။

ဥပဇ္ဇန္ဆိ (ထီ) [ဥ+ပဒ+ယ+အန္ဆ+ဣ (ဏ္ဍတ္ထိ
ပစ္စည်း)] ဖြစ်သော။ ဒီပဇာလာ ဥပဇ္ဇန္ဆိယော
စ ဘိဇ္ဇန္ဆိယော စ ဒိဿာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၅။

ဥပဇ္ဇရိ (ဗျ) [ဥပရိ] အထက်ဌ။ ကိ ဟေဋ္ဌာ
ကိဉ္စ ဥပဇ္ဇရိ။ ဇာ၊၁။၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။
(ဆန်းကြောင့် ပ-ဟုဒွေးဘော်ရှိသည်။) (-
ဇာ၊၁။၁၅၅။)

ဥပါဒနိစ္ဆာ (ထီ) [ဥပါဒန+ဏ္ဍစ္ဆာ] ဖြစ်-ဖြစ်စေ-
ခြင်းဌ်အလို။ ဘိယ္ယောကမျတာတိ ဘိယ္ယော
ဘိယ္ယော ဥပါဒနိစ္ဆာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၈၃။

ဥပါဒိနီ (ထီ) [ဥပါဒိ+ဏ္ဍနီ(ဏ္ဍတ္ထိပစ္စည်း)] မ
ချတ်ကေန်ဖြစ်လတ္တံ့သော။ ဓမ္မဓာတု သိ-
ယာ ဥပဇ္ဇနာ ... သိယာ ဥပါဒိနီ။ အဘိ၊ဝိ။
၉၄။

ဥပါဒိယ (တိ) [ဥ+ပဒ+ဏေ+ကျ] ဖြစ်စေအပ်
သော။ (သီ၊ဘာသာဋီ၊၄။၁၈၃။) ဘဝန္တရဿ-
မယန္တိ ... အဘူတပရိကပ္ပံတံ ကိဉ္စိ ဥပါဒိယံ
ဝတ္ထုံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၆၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်-ဌ် "ဥဿာ-
ရိယဝတ္ထု"ဟုရှိသည်။ ယင်းပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥပ္ပဝိတုံ (ဗျ) [ဥ+ပ္ပ+တုံ] ပေါ်လော ပေါ်
ခြင်းငှါ။ သာသပပ္ပမာဏာပိ သက္ခရာ ...
ဥဒကပိဋ္ဌေ ဥပ္ပဝိတုံ နဿ သက္ကောတိ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။

ဥဗ္ဗဋ (တိ) [ဥ+ဝ္ဍ+အ] ထုတ်ပယ်အပ်သော။
အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဥဗ္ဗဋဗီဇက (တိ) [ဥဗ္ဗဋ+ဗီဇ+က] ထုတ်ပယ်
အပ်သောဝေ့းစေ့ရှိသော၊သူ။ ဥဗ္ဗဋဗီဇကန္တိ
နိဗ္ဗဋဗီဇကံ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၄၃၈။

ဥဗ္ဗဏ္ဏာပေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဝ္ဍ+ဏာပေ+တ္တာ]
အမှုန့်တိုက်-ပွတ်တိုက်-ပွတ်သပ်-ကြေးပွတ်
-စေ၍။ သော သရီရံ ဥဗ္ဗဏ္ဏာပေတ္တာ။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။

ဥမ္မဂ္ဂေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဝ+ဂ+ကေ+တ္တာ] လှိုင်း-တံပိုးတို့ကို-ဖြစ်စေ-ထစေ-လှုံ့တက်စေ-၍။ တတော ... ဒေဝတာ ကုဋ္ဌိတ္တာ မဟာ-သမုဒ္ဒံ ဥမ္မဂ္ဂေတ္တာ တဿ ရညော ဝိဇိတံ ယောဇနသဟဿမတ္တဌာနံ သမုဒ္ဒမေဝ အ-ကံသု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၅။ ဥမ္မဂ္ဂေတ္တာတိ မဟတီ ဝိစီယော ဥမ္မဂ္ဂေတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၃၂။ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅ရ-၌ ဥမ္မဂ္ဂေတ္တာ-ဟုရှိသည်။ "လှုံ့တက်စေ၍"ဟု အနက်ပေးသည်။)

ဥမ္မမန် (နာ) [ဥ+ဝမု+ယု] အန်-ပျို့အန်-ခြင်း။ ဒေါသံ ဥဂ္ဂိလေတ္တာတိ ... ဝါတပိတ္တသေ-မှဒေါသံ ဥမ္မမနံ ကတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၂၅၁။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၈။)

ဥမ္ဘကောဋိက (တိ) [ဥဘ+ကောဋိ+က] အ-ထက်၌ အစွန်းအဖျားရှိသော။ (သျှ။) ဥဒ္ဓဂ-မေဝါတိ အနောသက္ကိတဝိရိယတံ ဥဘ-ကောဋိကံ ကတ္တာတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၂၉၀။

ဥမ္ဘ၊ ဥမ္ဘံ (ဗျ) [နိပါတ်] အထက်၌။ ဇာကု-မဏ္ဍလာနံ ဥဘန္တိ ဝိဂ္ဂဟော၊ ဥဘသဒ္ဒေါ ဥဒ္ဓံသဒ္ဒပရိယာယော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၃၂။

ဥမ္ဘဝ (ပု) [ဥ+ဘူ+ဏ] ဖြစ်-အထက်၌ဖြစ်-ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း။ အထော ဥပ္ပတ္တိ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဇာတိ ဇနနမုဒ္ဘဝေါ။ ဓာန်။၉၀။ ဥဒ္ဓံ ဘဝနံ ဥဘ္ဘဝေါ။ ဓာန်၊ဋီ။၉၀။ ဟာရကူဋံ နာမ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ လောဟဇာတံ၊ ဖလိကေန ဥဘ္ဘဝံ ဇာတံ၊ ဖလိကမယံ ဘာဇနန္တိ အ-တ္ထော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၃၀၄။

ဥဘက (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥဘကမည်သူ။ ကာဠာသောကဿ ပုတ္တာ ဘဒ္ဒသေနော ... ဥဘကော။ သာရတ္ထ၊ဋ။၁၅၉။

ဥဘတိ (ကြိ) [ဥဘ+အ+တိ] ပြည့်၏။ သ-မန္တတော အာဂတေန ဥဒကေန ဥဘတိ ပူရတိ ဗွတ္တတိ သောဘတ္တော။ ပါစိတ်၊ယော။ ၂၉၈။

ဥယျူတ (တိ) [ဥ+ယုဇ+တ။ ဥဒယျူတ(သံ)] အားထုတ်သော၊သူ။ နိစ္စုယျုတာတိ အ-ကုသလကရဏေ နိစ္စံ ဥယျုတာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ဝ၊၃ဝ၅။ သူရတော ဥဿုကော တု စ။ ဣဋ္ဌတ္ထေ ဥယျုတော စာထ။ ဓာန်။ရ၂ရ။

ဥရဂပုရ (တိ) [ဥရဂပုရ+ဏ] ဥရဂပုရ-မည်သော-မြို့-ရွာကြီး-၌နေသော၊သူ။ ဥရဂပုရံ ပရမပဝေဏိဂါမော အဿ နိဝါသောတိ ဥရဂပုရော၊ တေန။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊၂။၃၉၉။ (-ဝတာရ။၁၈ဖ။)

ဥရစက္ခ (နာ) [ဥရ+စက္ခ] သင်တုန်းစက်။ ဣစ္ဆာဟတဿ ပေါသဿ၊ စက္ခံ ဘမတိ မတ္ထကေတိ ဗွတ္ထ ဥရစက္ခေ။ မ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၃၃၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄ဖ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၃။ ရထဝေ်ံ လက္ခကေ ဓ-မ္မောရစက္ခေသ္ဌိရိယာပထေ။ ဓာန်။ရ၈၂။ ဥရစက္ခံ နာမ ခုရစက္ခံ။ ဓာန်၊ဋီ။ရ၈၂။

ဥရိကတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥရ+ကတ္တာ။ ဣ-လာ] ရင်၌ပြု၍၊ နှလုံးသွင်း၍။ အဋ္ဌကထာယံ ပန အညမညအာဓာရဘာဝံ ဥရိကတ္တာ "ကော-ဋ္ဌာသာ"တိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃ဝ၄။

(ပဋိဝိသောဓက-မူ၌ "ဥရိကတ္တာတိ အဂ်ီကတ္တာတိ အတ္ထော၊ ပေါတ္ထကေသု ပန အဂါရဘာဝံ ဥဒေနာတိ ကတ္တာတိ ပါဌော" ဟု ပြဆိုသည်။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်-၌ ဥရိ၊ အဗျ၊ ဝေ+ရိ။ ဝန်ခံခြင်း၊ ချဲခြင်း-ဟု ပြဆိုသည်။ အမရကောသ၊၂၃-ဝဂ်၊ ဂါထာ-၂၅၃-၌ "ဥိရိ-ပုဒ်ကို ဝိတ္ထာရ=ချဲခြင်း၊ အဂ်ီကဒတ =ဝန်ခံခြင်း"ဟု ဖွင့်ပြသည်။)

ဥရေဂဏ္ဍာ (ထီ) [ဥရေ+ဂဏ္ဍ+အာ (ဣတ္ထိ ပစ္စည်း)] ရင်၌-အဖု-နို့အုံ-နှစ်ခုရှိသူ၊ မိန်းမ။ ဥရေဂဏ္ဍာယော ဗုဇ္ဈေသိ။ ဇာ၊၂။၁၅။ ဥ-ရေဂဏ္ဍာယောတိ ဥရမှိ ဒ္ဒိဟိ ဂဏ္ဍေဟိ သမန္နာဂတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁ရ၀။

ဥလ္လိဂ်ေတိ (ကြိ) [ဥ+လဂ်+အ+တိ] ထွန်း-ပြ၏။ စသဒ္ဒါ ဗျတိရေကတ္ထော၊ တေန ဝုစ္စမာနတ္ထံ ဥလ္လိဂ်ေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ရရ။

ဥလ္လဋ္ဌိတ (တိ) [ဥ+လဋ္ဌ+တ] ထမ်းပိုးရှိသော၊ (သျှ။) လောက်လက်ခတ်-လှိုင်းထ-သော။ ဥဒ္ဒါပဝတ္တံ ဥလ္လဋ္ဌိတံ၊ မက္ခိကာ ဟိဂုံ-ဇာလိကာ။ ဇာ၊၂။၃၄၅။ (ကေလမ္ဘက) ဥဒ္ဒါ-ပဝတ္တံ ဥလ္လဋ္ဌိတန္တိ တံ ဥဒကံ ကိရ မရိ-ယာဒဗန္ဓံ ဝါတာပဟတံ ဥလ္လဋ္ဌိတံ ဟုတ္တာ တိဋ္ဌတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၃၁၃။

ဥသတိ (ကြိ) [ဥသ+အ+တိ] ပူလောင်-လောင်မြိုက်-တတ်၏။ ဥပဂန္ဓာ အရယော ဥသတိတိ ဥပေါသထော၊ ဥသ ဒါဟေ။ ဓာန်၊ဋီ။၃ဖ၁။ ဥသတိ ဒဟတိတိ ဥဏ္ဍော။ ဓာန်၊ဋီ။၈၀။

ဥသိနေတိ (ကြိ) [ဥ+သိ(သီ)+နာ+တိ] ဖရိ-ဖရဲ-ပြ-ကြ-၏၊ ဖျက်ဆီး၏၊ စွန့်ပစ်၏။ နေ၀ သံသိဗ္ဗတိ, နဉသိနေတိ, ဝိသိနေ-တ္တာ ဌိတော။ မဟာနိ။၃ဖ၆။ ဝိသိနေတိ-လည်းကြည့်။

ဥသုဝမုကီ (ပု) [ဥသု+ဝမုကီ] မြားလုပ်သူ၊ မြားသမား။ ဥသုကာရောသုဝမုကီ။ ဓာန်။ ၅၁၀။

ဥသူယ (ပု၊နှ) [ဥသူယ+အ] အပြစ်ကို ထင်-စွာပြခြင်း၊ အပြစ်တင်ခြင်း၊ ငြူစူစောင်း-မြောင်းခြင်း၊ မနာလိုဝန်တိုခြင်း။ ရာဇာ မဂ်လဟတ္ထိဿ ဝဏ္ဏံ သုတ္တာ သဟိတုံ အသက္ကောန္တော ဥသူယံ ဥပ္ပါဒေတ္တာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄ရ၀။ ဣဿံ ကရောတိ ဥသူယံ ဥပ္ပါဒေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅ရ။ (- မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂၂။ မ၊ ဋီ၊၁။၃ရ၉။)

ဥဿ၀ကီဋ္ဌာ (ထီ) [ဥဿ၀+ကီဋ္ဌာ] ပွဲသဘင် ကစားခြင်း။ သေဋ္ဌိပုတ္တော သပဇာပတိကေ အလက်တပဋိယတ္တော ဥဿ၀ကီဋံ ကီဋန္တော ဒိဿာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။

ဥဿာရိယ (တိ) [ဥ+သရ+ဏ+ဏျ] ထုတ်-ဖော်ပြောဆိုအပ်သော။ (သီ၊ဘာသာဋီ၊ ၄။၁ရ၃။) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဿာရိယ၀တ္ထု (နှ) [ဥဿာရိယ+ဝတ္ထု] ထုတ်ဖော်ပြောဆိုအပ်သော ဒဏ္ဍာရိ၀တ္ထု။ ဘ၀န္တရသမယန္တိ ... အဘူတပရိကပ္ပံ ကိဉ္စိ ဥဿာရိယ၀တ္ထုံ အတ္တနော သမယံ

ကတ္တာ။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊ ၂။၃၇၃။ ဥပ္ပါဒိယ-
လည်းကြည့်။

ဥသိဌ္ဌိ (ကြို) [ဥ+သိစ+အ+အဌ္ဌိ] ထုတ်ယူ-
ငင်-ကုန်၏။ (ဘိက္ခု၊ ဝလ္လိကာယပိ ကာယ-
ဗန္ဓနေနပိ ဥဒကံ ဝါဟေဌ္ဌိ။ ဝိ၊၄။ ၂၅၉။)
ဝါဟေဌ္ဌိတိ ဥသိဌ္ဌိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၃။

ဥသီ(ဿီ)သကပဿ (ပုံန) [ဥသီ(သိ)သက
+ပဿ] ခေါင်း-ခေါင်းရင်း-၏အနီးနံပါး။
ဥသိသကပဿေ ရောဒမာနော အဋ္ဌာသိ။
ဇာ၊ဌ၊၄။၁၅၈။ အဟံ ဥသိသကပဿေ
ဌဿာမိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၁၈။

ဥသ္ဟယတိ (ကြို) [ဥသ္ဟယ+အ+တိ] အပြစ်ကို
ထင်စွာပြု၏၊ အပြစ်ပြု၏။ ငြူစူစောင်း
မြောင်း၏၊ မနာလိုဝန်တို၏။ ဣသိ
ကရောတိတိ "ကိ ဣမဿ ဣမိနာ"တိ
တဿ ပိယသတ္တလာဘာသဟနဝေသေန
ဥဿူယတိ။ ဒီ၊ဌီ၊ ၂။ ၂၅၅။ (-မ၊ဌ၊၁။၃၉၀။
ဇာ၊ဌ၊၃။၉၁။ မ၊ဌီ၊၁။၃၇၉။ မ၊ဌီ၊ ၂။၃၁။)

ဥဿုရ (ပုံ) [ဥ+သ္ဟရိယ] အလွန်နေမြင့်သော
အခါ။ တံ ဝစနံ အဘိနန္ဒိတ္တာ ဥဿုရေ
လဒ္ဓဘတ္တတာယ။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။၁၉၈။

ဥဟောတိ (ကြို) [ဥ+ဟု+အ+တိ] ဖြစ်၏။
သတ္တာဝါသေ ပနေကသ္မိံ၊ ဥဟောတိ သော
ပစ္စယော ဒ္ဋိဓာ။ ဝတ္ထုရ၊ဂါထာ။၈၅၃။

ဥဋ္ဌဂ္ဂဟယုဒ္ဓ (ပုံ) [ဥဋ္ဌဂ္ဂဟ+ယုဒ္ဓ] နက္ခတ်
ကြယ်တာရာ, ဂြိုဟ်တို့ စစ်ထိုးခြင်း။ သ္ဟရိ-
ယဂ္ဂါဟံ သုက္ကရာဟုစရိတံ ဥဋ္ဌဂ္ဂဟယုဒ္ဓံ။
မိလိန္ဒ။၁၇၈။

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ-၁၆-၌ ဖြည့်စွက်အပ်သောပုဒ်များ

မံကာရ၏ (နာ) [မံ+ကာရ၏] ငါ ဟူသော အကြောင်း။ မံကာရ၏ ဗန္ဓနသွာ ပမုဏ္ဍာ။ ဇာ၊၁။၃၄၀။ ဇာ၊၆၊၄။၄၆၆။

မံသ (ပုံ၊နာ) [မန+သ။ မသ+အ။ မာန+သ] အသား။ မံသော စ ကပ္ပတိ ဝုတ္တော။ ခုဒ္ဒ သိက္ခာ။၉။ မစ္ဆော မံသံ။ ဝိ၊၂။၁၁၉။ (တိ၊ ပိ၊ဓာန်၊အတွဲ(၁၆)။ မံသ-လည်းကြည့်။

မကုလယတိ (ကာ၊ကြို) [မကုလ(နာမဓာတ်) +ဏယ+တိ] ငုံခြင်းကိုပြု၏၊ ငုံစေ၏။ သ-ကော်စယတိ ကရသမ္ပုဋဂ္ဂပေန မကုလ-ယတိ။ အလက်ာ၊ဋီ၊သစ်။၂၅၁။

မကုလိတနယန (နာ) [မကုလိတ+နယန] မှေးမှိတ်သောမျက်စိရှိခြင်း၊ မျက်စိမှေးမှိတ်ခြင်း။ မကုလိတနယနာဒိ အဓေဝိတ္ထစ-ကွာဒိ ဝါ အနုဘာဝေါ။ အလက်ာ၊ဋီ၊သစ်။၃၃၃။

မဂ္ဂဇိဝိ (တိ) [မဂ္ဂ+ဇိဝိ] (လောကုတ္တရာ) မဂ်လမ်းခရီးဌ အသက်ရှင်သော၊ သူ။ မဂ္ဂေ ဇိဝတိ သညတော သတိမာ၊ အနဝဇ္ဇပဒါနိ သေဝမာနော၊ တတိယံ ဘိက္ခုနမာဟု မဂ္ဂ-ဇိဝီ။ သုတ္တနိ။၂၉၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄ရ။

မဂ္ဂိ (တိ) [မဂ္ဂ+ဏ္ဍိ] လောကုတ္တရာမဂ်- ရှိ-ရ-သော၊သူ။ မဂ္ဂိ ဟိ ပဂ္ဂလော အဝသိဋ္ဌ-ဗျာပါဒတနုတ္တဝသေန။ ဝဇိရ။၃၉၆။

မစ္ဆယုဂဋ္ဌာတု (တိ) [မစ္ဆယုဂဋ္ဌ+ဓာတု] မစ္ဆယုဂဋ္ဌာတ်ဖြင့်ပြီးသော(ပုဒ်)။ သုခုမမို အတ္ထံ ဓမ္မဋ္ဌ ခိပ္ပမေဝ မေတိ အာဒဒါတိ စ ဓာရေတိ စာတိ မေဓာ၊ မေ-ဓာတု ဓာ-ဓာတုဝသေန ဓာတုဒ္ဒယဝိသိဋ္ဌ မစ္ဆယုဂဋ္ဌ-ဓာတု နာမ၊ သိဒ္ဓမေတံ ဂဂ်ေါ မဂ္ဂေါ ဝိယ။ ကစ္စာယနတ္ထဒီပနီ၊၂။ရ၅။

မဇ္ဇ² (တိ) [မဇ္ဇ+ဏ] အလယ်ဌဖြစ်-အလတ်ဖြစ်-သော။ ရူပါဝစရကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဘာဝနာ အတ္ထိ ဟီနာ, အတ္ထိ မဇ္ဈာ။ ပဋိ သံ။၂ရ(-၄ရ။) မဇ္ဈေ ဘဝါ မဇ္ဈာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ဝ။ဝ၂၂။

မဋ္ဌက (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] မဋ္ဌကမည်သူ။ ကဋ္ဌာရမဋ္ဌကော(ဒီ၊၃။ရ)တိ နိက္ခိတ္တာဒန္ဓ-မတ္တကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ။ နိက္ခိတ္တာဒန္ဓမဋ္ဌ-ကောတိ နိက္ခတ္တာဒန္ဓော မဋ္ဌကော၊ သော ကိရ အစေလကဘာဝတော ပုဗ္ဗေ မဋ္ဌကိ-တော ဟုတ္တာ ဝိစရိ ဝိဝရဒန္ဓော စ, တေန နံ "ကောရမဋ္ဌကော"တိ သဉ္ဇာနန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၆။

မဋ္ဌကိတ (ပု) [မဋ္ဌက+ဏ္ဍတ။ ပါလိတ(ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ဝ။ရ-ကြည့်] မဋ္ဌကမည်သူ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

မဏိ² (တိ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] မဏိမည်သော နတ်စစ်သူကြီး။ မာဏိဝရ-ကြည့်။

မတ² (တိ) [မန+တ] မြတ်နိုးအပ်သော။

မာနိတောတိ ဗဟုမတော။ မ၊ဋီ၊၁။၁၈၀။ ဗဟုမတဘာဝ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉)လည်းကြည့်။

မဒဂဠိတ (တိ) [မဒ+ဂဠိတ] မုန်ယိုသော၊သူ (ဆင်)။ တိဟိ ဌာနေဟိ ပဘိန္နာ မဒဂဠိ-တာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။

မဒဒပ္ပ (ပု) [မဒ+ဒပ္ပ] အလွန်မာန်မူခြင်း။ မဒဒပ္ပေန ကိဉ္စိ ကာရကံ နဗုဇ္ဈတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၉၄။

မာယျ (နာ) [မာယ+ယ။ မာယေ ဘဝံ မာယျ၊ ယော။ ဓာန်၊ဋီ။ မာယျ(သံ)] သင်းခွေ။ ကုန္ဒ-တု မာယျမုစ္ဆတေ။ ဓာန်။၅၇၈။

မာကိဝရ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] မာကိဝရ မည်သောနတ်စစ်သူကြီး။ ဒဓိမုခေါ မကိ မာကိဝရော ဒီဃော။ ဒီ၊ဋ္ဌ။၁၆၅။ (-မ၊ဋ္ဌ ၂။၁၄၆။)

မာဓု (ပု) [မာ+ဓု။ မဒ+ကု။ ဓာန်၊ဋီ။] သည်းခြေ။ ပုရိသေ မာဓု (မာယု) ပိတ္တဉ္စ။ ဓာန်။၂၈၁။

မာနုပေတ (တိ) [မာန+ဥပေတ] မာန-ပြည့်စုံ-ရှိ-သော၊သူ။ မာနုပေတာ အယံ ပဇာ (ဥဒါန။၁၆၆။ ဣတိဝုတ်။၁၉၈)တိ အတ္တာနော ဂါဟသ သမ္ဘဝဟလက္ခဏေန မာနေန ဥ-ပေတာ သမန္နာဂတာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁၆။

မာယု (ပု) [မယ+ကု။ ဓာန်၊ဋီ။ မာယု(သံ)] သည်းခြေ။ မာဓု-ကြည့်။

မာယေတိ (ကာ၊ကြို) [မယ+ဏေ+တိ] သွားစေ၏။ သတ္တော စ မာယေတိ ဂမေတိ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။ ၂၄၈။

မိတယသ (တိ) [မိတ+ယသ] နှိုင်းရည်အပ်သော-ရေတွက်အပ်သော-ရေတွက်နိုင်သော-အခြံအရံရှိသော၊သူ။ အမိတယ-သာတိ နာ မိတယသာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၃။

မိဒ္ဓန (နာ) [မိဒ္ဓ+ယု] ပျင်းရိ-လေးလံ-ထိုင်းမှိုင်း-ခြင်း။ စေတသိက်တို့၏ အမှုဋ္ဌမခံ့ခြင်း။ မိဒ္ဓနံ မိဒ္ဓံ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၀၈။

မိနက (တိ) [မိန+က] ငါး။ မိနကာ ဝက်ဂိဒ္ဓါ၀၊ ယေ ဂိလိတ္တာ ပုထုဇ္ဇနာ။ ဝတ္ထုရ၊ဂါထာ။ ၉၄၄။

မိယန (နာ) [မရ+ယု] သေခြင်း။ အန္ဓောနိ-ရောဓေ မရဏံ နတ္ထိ စရိမဘဝဂေါ်နေ မိယ-နတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၅၂၈။

မိယနက (တိ) [မရ+ယု+က] သေသော၊သူ။ ကောစိ ဇာယနကော ဝါ ဇီယနကော ဝါ မိယနကော ဝါ စဝနကော ဝါ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။

မိယနသဘာဝ (တိ) [မိယန+သဘာဝ] သေခြင်းသဘောရှိသော၊သူ။ မရဏဓမ္မောတိ မိယနသဘာဝေါ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၇၀။

မိယန္တ (တိ) [မရ+အ+အန္တ] သေသော၊သူ။ ဒိဿန္တိ ဝိတရာဂါ ဇီရန္တာပိ မိယန္တာပိ။ နေတ္တိ။ ၂၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၈၅။

မီ(ဗီ)ယမာန[၁] (တိ) [မရ+ယ+မာန] သတ်အပ်သော၊သူ။ ဥဒကေ မိယမာနော ဥက္ခိပိတ္တာ ထလေ ဌပိတော ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၈။ မိယမာနောတိ မရိယမာနော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၂၉၅။

မိယမာန၂ (တိ) [မရ+အ+မာန] (က) သေသော၊သူ။ (ခ) သေအံ့သော၊ မျှာပါသော၊ သူ။ **(က)** နှ မိယမာန် ဓနမနွေတိ။ မ၊၂။၂ဖ၀။ ထေရ။၃၂ဖ။ ခုပ္ပိပါသာယ မိယ-မာနော။ မ၊ဝ။ဝ၂၀။ စူဠနိ။၂ဖ၂။ မိယ-မာနောတိ မရမာနော။ မ၊ဌ၊ဝ။၃ဖ၁။ စူဠနိ၊ ဌ။ဝ၂၀။ (-အ်၊ဝ။ဝ၈၀။ နေတ္တိ၊ဌ။၂ရ။ ထေ ရ၊ဌ၊၂။၂၉၅။ အပ၊ဌ၊၂။၂၂။)

(ခ) နှ ဟိ မိယမာန် မာတရံ ဥက္ခိပိတုံ နှ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိမတိ၊ဝ။၂ဖ၀။ မာတုအာဒီ ဥဒကေ မိယမာန် ဝတ္ထာဒီဟိ ဂဟေတုံ။ ဝိမတိ၊ဝ။၂ဖ၁။ သီလ၀ါ တွံ ကတကု-သလော၊ ကသ္မာ မိယမာနော ဘာယသိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။ဖ၀။

မိယမာနပုတ္တ (ပု) [မိယမာန+ပုတ္တ] သေသော သား။ မိယမာနပုတ္တော ဝိယ ပစ္စုပ္ပန္နာ သခါရာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၄ဖ။

မိရ (ပု) [မိ+ရက်။ မိရ(သံ)] သမုဒ္ဒရာ။ မိယတေ ပက္ခိပိယတေတိ မိရော၊ သမုဒ္ဒေ။ မောဂ်၊ ရ။၁၄၄။

မုခ၎ဂ်ါဟီ (တိ) [မုခ၎ဂ်ါဟ+ဣ] ခံတွင်းဖြင့်-ယူ-သူတပါး၏အဂ်ါဇာတ်ကိုစုတ်-ခြင်းရှိ သော၊သူ(ပဏ္ဏုတ်)။ မုခ၎ဂ်ါဟီ(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ ဂါထာ။၃၁၈)တိ မုခေန ဂဟဏံ မုခ၎ဂ်ါဟော၊ သော တေသ အတ္ထိတိ မုခ၎ဂ်ါဟီ၊ ပရသ အဂ်ံဇာတံ မုခေန ဂဏှန္တောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊ဝ။၁၅ရ။

မုခယောသ (ပု) [မုခ+ယောသ] နှုတ်ဖြင့်-ကြွေးကျော်သံ-အော်သံ။ တတ္ထ ဟိ မုခ-ယောသာဒီဟိ ပစ္စယေဟိ အညသ္မိံ ဒေသေ အာဒါသပဗ္ဗတပဒေသာဒီကေ ပဋိဗိမ္ဗ-ပဋိယောသာဒိကံ ပစ္စယုပ္ပန္နံ နိဗ္ဗတ္တမာနံ ဒိဿတိ။ ဥဒါန၊ဌ။ဂ၄။ အနုဋီ၊၃။ဝ၂၂။ နေတ္တိ၊ဋီ။ဖရ။

မုဂ္ဂလိ (ထီ) [မာ+ဥဂ္ဂလိ] မုဂ္ဂလိမည်သော မိန်းမ။ တဿာ မာတာပိတူဟိ ဝုတ္တံ မာ ဥဂ္ဂလိ မာ ဥဂ္ဂလိတိ ဝစနမုပါဒါယ မုဂ္ဂ-လိတိ နာမံ၊ တဿာ မုဂ္ဂလိယာ ပုတ္တောတိ မောဂ္ဂလ္လာနော။ အပ၊ဌ၊ဝ။၂၃၂။ မာကွလိ-လည်းကြည့်။

မုဂ္ဂသုပ (တိ) [မုဂ္ဂသူပ+ဏ] ပဲနောက်ဟင်း (မုချ)။ အမှန်နည်းပါး မမှန်မျှား၍ ပဲနောက် ဟင်းနှင့်တူသော နှုတ်အဆိုအမိန့်ရှိသော၊ သူ။(ဥပစာ။) မုဂ္ဂဿ သူပေါ မုဂ္ဂသူပေါ၊ သောယေ၀ မုဂ္ဂသုပ္ပေါ၊ ... အယံ ပုဂ္ဂလော မုဂ္ဂသူပသဒိသတာယ ဥပစာရေန မုဂ္ဂသု-ပ္ပေါတိ ဝုစ္စတိ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ။၃၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ဝ။၄၁။

မုဂ္ဂသူပတာ (ထီ) [မုဂ္ဂသူပ+တာ] အမှန်နည်း-ပါး မမှန်မျှား၍ ပဲနောက်ဟင်းနှင့်တူသော-နှုတ်အဆို-စကား-ရှိသူ၏အမှု၏အဖြစ်။ မုဂ္ဂသူပတာ(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၅၀၁) နာမ ... သစ္စာလိကမိဿကတာ၊ ... အယံ ဝုစ္စတိ မုဂ္ဂသူပသဒိတတ္တာ မုဂ္ဂသူပေါတိ၊ တဿ ကမ္မံ မုဂ္ဂသူပံ၊ တဿ ဘာ၀ေါ မုဂ္ဂသူပတာ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊ဝ။၂၄၄။ မုဂ္ဂသူပ္ပ(အဘိ၊ဌ၊၂။ ၄ဖ၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဝ။၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ဝ။၅၄) တို့-လည်းကြည့်။

မှုဌာသေ (တိ) [မှုဌာ+သေ] ပြင်းစွာတွေ့ဝေ သော၊သူတို့။ ယေန မောဟေန မှုဌာသေ၊ သတ္တာ ဂစ္ဆန္တိ ဒုဂ္ဂတိ။ ဣတိဝုတ်။၁၉၆။ မှုဌာသေတိ ကုသလာကုသလသာဝဇ္ဇ-နဝဇ္ဇာဒိဘေဒေ အတ္တနော ဟိတာဟိတေ သမ္မူဌာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၅။

မေဃဇ္ဇဝ (ပုဒ်နာ) [မေဃ+ဇဝ] အဟုန်ပြင်း-သည်းထန်စွာရွာ-သော မိုး။ ဒိဗ္ဗောသမ-မိဝါတကိ၊ မေဃဇ္ဇဝံ ဟုတာသနံ။ ခိပ္ပမ-န္ဓရဓာပေတိ။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒ၊ဂါထာ။ ၁၃၃၅။

မေဃလ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] မေဃလလူမျိုး။ (မြန်မာပြန်။) သြဃုဌာ မေဃလာ ဗဟူ။ ... အာဂစ္ဆန္တိ မမ ယရံ။ အပ၊၁။၄၂၁။

မေဃသဝ္ဘယ (တိ) [မေဃ+သဝ္ဘယ] မေဃ သဒ္ဒါဖြင့်ခေါ်ဝေါ်အပ်သော၊ မေဃအမည် ရှိသော။ ပညာသသတသဟဿေ၊ ခတ္တိ-ယော မေဃသဝ္ဘယော။ အပ၊၁။၁၂၁။ အဠနသဝ္ဘယ-စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၆-လည်းကြည့်။

မေစက (ပု) [မစ((မစိ)+ကျ။ မေစက(သံ)] (၁) အညိုရောင်၊ ညိုသောအဆင်း။ (၂) ဆင်မြီး ထူး။ (တိ)(၃) ညိုသောအဆင်းရှိသော။ **(၁)** မေစကော သာမသာမလာ။ ဓာန်။၉၆။ **(၂)** ပုစ္ဆမူလ် တု မေစကော။ ဓာန်။၃၆၃။ **(တိ)** **(၃)** ဝါစွလိ၊ ဂုဏ်ရှေတော။ ဓာန်။၉၉။ (အမရ ကောသ-၌ စန္ဒြက၊ မေစက-ဟု ဥဒေါင်းမြီး စီးကွက်-ဟောပရိယာယ်၂-ပုဒ်လာသည်။)

မေယောဒရ (နာ) [မေယ+ဥဒရ] မိုးတိမ်၏ ဝမ်းတိုက်။ ဥဏ္ဏတေ ဘူမိပဒေသေ နိဝိဋ္ဌေ မေယောဒရံ လိဟန္တေဟိ ဝိယ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၁၈၁။

မေဋ (ပုဒ်နာ) [မေဋ+အ] ရူးသွပ်-စိတ်ဂယောင် ချောက်ခြားဖြစ်-ခြင်း။ အာ ပုနပ္ပုနံ ဘယ-ပီဠိတတ္တာ မေဋေန ဥမ္မာဒေန ဣတံ က-ထိတံ အာမေဋိတံ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၉၉။

မေဓိတ (တိ) [မေဓ+တ] နှိပ်စက်ဖျက်ဆီး အပ်သော။ တတော ဇဝ တေန (မိဒ္ဓေန) သမ္ပယုတ္တဓမ္မာ မေဓိတာ ဝိဟတသာမတ္ထိ-ယာ ဟောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၅၀။ (-ဝတာရ၊ ဋီ၊၁။၃၁ဝ။)

မေယျ (တိ) [မာ+ကျ။ မေယ(သံ)] နှိုင်းယှဉ် တိုင်းတာအပ် သော။ တထာ ဟိ သသ-မ္ဘာရတေဇောဝါယုသုပိ မေယျဘာဝေါ နလဗ္ဘတေဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၄၆။

မေရယ (ပုဒ်နာ) [မဒ+ဏေယျ (ကျ?)။ မဒံ ဇနေတီတိ မေရယံ၊ ဏေယ္ယော။ ဓာန်၊ဋီ။ ၅၃၃။ မဲရေယ(သံ)] အရက်။ မေရယော - နာမ ပုပ္ပါသဝေါ ... သမ္ဘာရသံယုတ္တော။ ဝိ၊၂။၁၄၆။ မေရယန္တိ ပုပ္ပါသဝေါ ... ပဋ္ဌ အာသဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၅။

မေရေယျ (ပုဒ်နာ) [မဒ+ဏေယျ] အရက်။ မေရေယျ(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၁၁၄)နှင့် မေ-ရယံ၊ နိရုတ္တိနယေန ... ၊ မေရယသဒ္ဒ-ပရိယာယော ဝါ မေရေယျသဒ္ဒါ။ ဝိ၊ဝိ နိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၄၂။

မေလက (ပု) [မိလ+ဏ+က။ မိလ-သိလေသနေ၊

ကော၊ သကတ္ထော ကော။ ဓာန်၊ဌီ။] ပေါင်း ဆုံခြင်း။ မေလကော သင်ံ သင်ံမာ။ ဓာန်။ ရ၆၉။

မေသ၂ (ပု) [မေသ+ဏ] မိဿရာသီ။ ရာသီ မေသာဒိကော။ ဓာန်။၆၁။ (-ဓာန်၊ဌီ။၁၀၅၁။)

မေဠာ (ထီ) [မိ+ရက်။ မေလာ(သံ)] မင်၊ မှင်ရည်။ မိယတိ ပက္ခိပိယတိတိ မေဠာ၊ မသိ။ မောဂ်၊ရ။၂၂၅။

မောဒက (ပု၊နှ) [မုဒ+ဏ္ဍ] ကတွတ်မုံ့။ တိကိ မောဒကာနိ အဒါသိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၅၂။ မောဒကော ခဇ္ဇဘောဒေပိ။ ဓာန်။၁၁၁၃။

မောလိ (ထီ၊ပု) [မူလ+ဏ္ဍ။ မော်လိ(သံ)] မကိုင်ရှိ၊ ဥသ္သောင်၊ သင်းကျစ်။ ဒုဿ-ဝေဌေန ဝါ မောလိအာဒိဟိ ဝါ ယထာ ကေသန္ဓော နှ ဒိဿတိ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဌီ၊ ၂။၂၄။ (-အနုဋီ၊၃။၃၉။)

မောသက (ပု) [မုသ+ဏ္ဍ] ခိုးသူ။ တက္ကရော မောသကော စောရော။ ဓာန်။၅၂၂။

မောဟယိတုံ (ဗျ) [မုဟ+ဏယ+တုံ] တွေဝေ စေခြင်းငှါ။ နှ မစ္ဆနော မောဟယိတုံ'ဿ-ဟန္တိ။ ဇာ၊၁။၃၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀၀။

မောဟိတဗ္ဗ (တိ) [မုဟ+တဗ္ဗ] တွေဝေစေ အပ်သော။ မောဟိတဗ္ဗေ မောဟကရဏ-ဝတ္ထုသို့ မောယှသိ မုဠှော အသိ ဘဝသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃ရ။

အမှတ် ...
ရက်စွဲ .....

ကျမ်းစာအုပ် မေ့ဒါနအလှုရှင်

တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများကို အဆက်မပြတ်
လည်ပတ်ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေနိုင်ရန် ရည်မှန်း၍ ဒွေပဒေသာပင်စိုက်ထူကာ
ပညာသံဝတ္ထနိကကုသိုလ်ပြုကြသော မေ့ဒါနဒါယကာများ

ဦးကျော်ညွှန့် + ဒေါ်သန်းမြင့်

သားသမီးမြေးတစ်စု

ဒွေကြာယံရိပ်သာ၊ ပါရမီလမ်း
တောင်ဥက္ကလာပမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့။

နတ်လူသာဓုခေါ်စေသောငါ့။ ။